BARTOLI

à Saxoferrato,

Omnium Iuris Interpretum Antesignani,

COMMENTARIA,

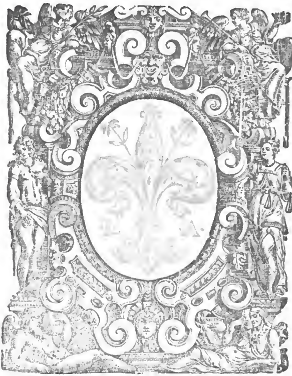
Nunc recèns, præter omnes alias ad hanc diem in lucem editas, Aureis Adnotationibus,

IACOBI ANELLI DE BOTTIS, *Regij Consiliarij Neapolitani*, & PETRI MANGRELLAE *Cauensis, causarum patroni, illustrata*:

CVM ELENCHIS RVBRICARVM, ET PARAGRAPHORVM, initio appositis & à quàm plurimis mendis vindicata:

TOMVS NONVS.

Super Authenticis, & Institutionibus.

VENETIIS, MDCII.

Rubricæ super Authen. & Institutio.

Rubricæ Institutionum.

F I N I S.

PARAGRAPHI AVTHENTICARVM.

FINIS.

PARA-

PARAGRAPHI INSTITVTIONVM.

PARAGRAPH. INSTITVTIONVM FINIS.

ADDITIONES IACOBI ANELLI

de Bottis Ad Bart. super Authenti.

De hæredib. & Falcid. *Rub.*

ISTE *titulus.* An ista lectura sup Aut. sit Barto. vide Clau. de Seysel. in l. vt vim. pen. col. ff. de iustitia & iure & Cot. in ver. tantum.

Collatio prima.

Et hæc quidem.

No. glo.] Vide Capic. decis. 25.

Hinc nobis

Sed aduerte.] Adde Luc. de Pen in l. quoties. C. de naufrag.

De non eligend. secundo nuben. *Rub.*

Illud quoque.

Et nota.] Adde Gram. decis. 10; numero 29.

De defensoribus ciuitatum. Collat. 3.

Audien.

Secundò nota.] Vide Barto. in l. 1. numero 2. ff. de iurisd. omn. iud & Ang. hic.

De mandatis Principum. *Rub.*

Sed neque.

Quæra quis.] Vide Bal. in l. 1 §. non fuit ff. de dolo.

An autem] Nota hanc quæstio. & à quo iudice possit dari, vide. Afflic. decis. 4.

De Triente & semisse. *Rub.*

Et quod sæpe.

Secundò nota.] Adde Doct. relat. per Mod. in ca. regni, quòd quaterni. numero 13. folio 90.

De nuptiis. Collat. 4.

Non tamen.

Nota quod.] An hoc habeat locum in alijs pœnis secundò nubentium, vt ex priuilegio Principis possint euitari. vide latè. per Io. de Gar in rub. C. de secund. nupt. quarto remed.

De tabellionibus. Collat. 5.

Litem paulo.

Sed quæro.] Adde Nic. Beorum, decis. 35. vbi late. & quid in donatione, & an præsumatur, notarium esse rogatum. vide Boer. vbi supra.

Vt præponatur nomen Imperatoris.

Illud omnium.

Quæro, instrumentum,] Vide Guid. decis. 582. & ibi, an talis omissio diei vitiet.

Quibus mod. natura. efficiantur legit. Collat. 6.

Rectè.

Tertiò nota.] Adde Gl. in l. item in potestate. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur.

Quartò nota.] Hoc dictum, & adde Doctores relatos per Pet. Duen. in regu. 350.

Vt hi, qui obligatas se perhibent habere res minorum.

Quoniam autem.

Ad materiam vide Pet. Belluc. fol. 57. nu. 53.

De testibus. Collat. 7.

Quoniam verò.

Fallit.] An proxeneta possit deponere in causa, & cõtractu, eo mediante contractu. vide Guido. consi. 74 nume. 6. & omnino Bal. in l. omnibus, in fi. C. de testib.

Vt cum de appellat. cog. Coll 8.

Siue igitur.

Nota primò.] Adde tamen, quod si causa non inseratur in testamento, sed probetur, dato quod testamentum non valeat, tamen filius ingratus non succedit. Ang. in § ingratitudinem, sup. de nupt.

Hæc autem.

Pet. Duen. in reg. 277. 4 limitat.

De hæredibus ab intestato. Coll. 9.

Reliquum.

Quæro quid.] Vide Io. Ferrari. Institutio. de successio. ab intesta.

De ecclesiasticis titulis.

Si quis in nom. ue.

Vide Afflic. decis. 244.

Vt fratrum filii succedant pariter.

Nostras.

Sed Quæra.] Et tales nepotes succedunt in stirpes, vt dicit Bal. in auth. post fratres. C. de legit. hæredib. la seconda.

De restitutione fideicommissi. &c.

Tanta.

Secundo nota.] Adde Dec. consi. 23. num. 4. vbi limitat, & vide Couar. in 3 lib. varia. resolu. c. 5. nu. 4. ver. secundum. & ibi quid si dixerit, q bona perpetuo manerent penes descendentes, aut posteros. & quid si aliquibus coniecturis appareat, testato em voluisse prohibitionẽ extendi vltra quartam generationem. ibi. ver. verum. f. 771.

Sed quæro.] Sequitur Curt. iuni. consi. 88. num. 2.

De sanctissi. Episcop.

Sed & hoc præsenti.

Quid è contra.] Si est legatum alicui factum sub conditione, si religionẽ intrauerit, an debeatur, si contraxerit matrimonium Didac. Couar. in d. c. 19 num. 10. fol. 341. tenet, quod non.

Secundo no.] De veritate vide. Didac. Couar. in 1. lib. variar. resolut. ca. 19. num. 6. fol. 339.

P. MANGRELLA

super Institutionibus.

De iure naturali, gentium, & ciuili. Rubrica.

SEd *opponitur.*] Respondeas melius, quòd generatio competit omnibus generibus, & singulis generum animalium; sed an competat talibus animalibus, defectu aliquo naturali impeditis. Vnde do exemplum fœminæ sterilis, cui non competit generatio tãquam talis fœmina, aliquo naturæ uitio, & sic sterilitate impedita.

BARTOLI A SAXOFERRATO.

Lectura summe elegans,& non minus vtilis,quàm necessaria, Super Authenticis,incipit fœliciter.

COLLATIO PRIMA.

De hæredibus,& Falcidia. *Rubrica.*

Ista Rubr.diuiditur in tres partes. Prima est gñalis ad librũ. Secũda specialis. Tertia ponit nomen eius,cui mittitur præsens opus. Secũda ibi.Constitutio. Tertia ibi, Ioanni præfecto. Quærit hic Iaco.de Bel.quare iste liber diuiditur in nouem partes? dicit ipse, quod de hoc nõ potest ratio reddi,sicut nec de alijs,quæ sunt positiua,vt l.1.§.pueritia.ff.de postu. Secundo quærit.quare vocantur Collationes? dicit ipse,vocantur collationes a colligendo,seu congregando:quia quælibet collatio colligit plures partes,seu materias,&c.

1 *Dictio,quatenus,ponitur duobus modis.*
2 *Respublica quomodo accipitur.*
Respublica,& fiscus quando sint idem.
3 *Lex fin.C de sacrosan.eccl.an habeat locum in municipio,seu castro.*
4 *Princips prius cogitare debet vtilitatem publicam,quam priuatorum.*
Vtilitas publica præferr debet vtilitati priuatæ.
5 *Leges ad possibilia adaptantur.*
6 *Legitima voluntas dicitur,quæ non refragatur legibus.*
7 *Princips reparat,vbi leges negliguntur.*
8 *Legitima debetur liberis,& parentibus,interdum etiam fratribus.*
9 *Authen.hoc amplius,quod habeat locum in hæreditate adita.*
10 *Lex quãdo tollatur per desuetudinem.*
11 *Legitima parentum,vel filiorum,quando possit statuto tolli,vel minui.*
12 *Legitima,quod excludat fratrem,a querela inofficiosi testamenti.*
13 *Frater,cui est relictum minus legitima,agit querela inofficiosi testamenti.*
14 *Filius fratris,quod non habeat querelam inofficiosi testamenti*
15 *Frater præteritus in testamento,quod habeat querelam, licet non bonorũ possessionem contratabulas.*
Præteritio fraterna,quod habeatur pro exhæredatione.
16 *Frater Præteritus,vel exhæredatus a fratre,turpi persona hærede institu ta reuocat totum.*
17 *Priuilegia consumpta,item instrumenta antiqua,& consumpta quis petere potest,q renouentur,nisi sint adeo consumpta,quod legi non possint.*
Tenor instrumenti probari potest per testes.
18 *Renouatio priuilegii non tribuit ius de nouo,sed solum vetus confirmat.*
19 *Instrumentum si est perditum,potest peti, quod iterum reficiatur, si alia probatio in scriptis non habeatur.*

ISte titulus. Habet plures par. Primo ponit pœna inobedientiũ. Secũdo pmiũ obedientiũ. Et istud principiũ vsq; ad §.his igitẽ hẽt quatuor par. Primo ponit gñalis ĩtẽtio Secundo ponit specialis. Tertio ponit subiectorũ ĩterpellatio. Quarto ponit enumeratio psonarũ,qb.de necessitate lẽima portio debeẽ. Secunda ibi.in veramcurrunt Tertia ibi.§.ĩp igitur. Quarta ibi,primum itaq; Bẽ h.d. Oĩs Reipub.cura occupat Principem ad cogitandũ p Repu. Itẽ subiectorum vtilitas,& eorũ interpellatio l pdendæ occasionẽ pbent. Itẽ liberis,& parentib.interdũ fratribus de necessitate lẽma portio debeẽ,alijs vero ex voluntate.h.d. Anteq̃ veniã ad notabilia,venio ad recitationẽ quarundã gl.q̃ exponunt tex. Et primo q̃ro expositionem istorum verborum,parũ,nihil,gl.q̃ est sup istis verbis exponit qnq; modis. Sed aduerte ad istã gl.qa quarta,& vltima expositio habẽt eũdem sensum. Secundo q̃ro de expositio
1 ne horum verborũ,sed quatenus,&c. † Circa qd dic,q dictio qua
a tenus,põt poni [a] duob.modis. Primo,vt denotet cãm pteritã, vel psentem & dictio p se,erunt duæ partes,& verbum,qescũt,ponit ppne,& dictio vero,tunc ponit incœptiue,vel suppletiue, vel ẽt aduersatiue,hoc modo,sed catenus eligẽtib.cogitare,quatenus.i. pp q̃ cogitationẽ p se,& tantũ modo facto,sed solis cogitationib. quiescunt gentes. Vandali vero cum Mauris obediunt. subaudi nõ per se,sed nro facto.quia eos subiugamus,vt l.quas gratias aut quas laudes.C.de of.præfec.præto. Atti.secundo mõ accipitur ppne aduerbialiter hæc dictio,quatenus,& denotat,cãm futuram & tunc dictio, Persæ,erit vna pars,& erit nomẽ gentis,de qua fit mentio in l.in nomine dñi.C.de off.præfe.p.t.a. Atti.& tunc dictio,

quiescunt,ponitur pro conquiescunt.& obediunt:ponitur pro obediuenint,& dictio vero,sequens,ponitur pro certe,hoc modo sed diligentius eatenus cogitatio,quatenus Persę quiescunt.f. cõquiescunt, Vandali vero pro certo cum Mauris obediunt. Tertio quæro,de intellectu horum verborum Carchedonij antequam, &c.gl.quæ incipit,dic q,exponit duob.mo.& fm primam expositionem hẽs in tex.quam nunc primum,vel quam nisi nunc primũ,& tunc expone fm primam expõnẽ positam in d. gl. Quæro de intellectu verbi,q̃cunq; vero,hic legitur plurib.mo.in gl.q̃ est super verbo,possibilia,subaudi,& primis duob.mo. legiẽ directe, prout litera iacet:alijs modis legitur indirecte,& quælibet exposi-
2 tio est bona. His præmissis,venio ad expõnem lẽæ. Ex hac l.no. † q
b respublica accipitur [b] pro toto vñi Imperio. Aliqñ accipitur Respublica pro Repub. Romanorum, seu fisci. Aliqñ accipitur respublica pro ciuitate Romana,& sic fiscus,& respublica nõ sunt idem.pro hoc vẽ tex.in l.non intelẽr,§.si in locis.de iure fis.& l.nõ est ambigendum.ff.de bo.po. & l.sciendum, in prin. cõiuncto §. debitores,& ibi plene per gl.ff.de leg.in p̃rium,q sit idem in l.inter publica.ff.de ver.sig. No.gl.in d.l.non est ambigendum,& C. de iu.fis.super rub.lib.10.ad idem l.in fraudem, §. neq.ff. de iure fis.& in l.properandum.in prin.& ibi no.C.de iud.& l.si quis seruum.C.de ser.fug.de quo p Cy.in l.respu C.ex qui. cau.ma. & p
3 Gul.de Cu ff.de vsuc.l.1.† Secundo ex hac gl.no.quod l.fi. C. de sacrosan.eccl.nõ hẽt locum in municipio,seu Castro:quod appa-ret,qa ista gl.eo casu,quo respub.ponitur p municipio,alle.glo.l. sed & hi.§.pe.ff de pub.sed qñ ponitur pro ciuitate,all.gl.l.fi.C.de sacrosan.eccl.intellige ergo l.illam in ciuitate tñ, & q illa l. non habeat locum in municipio,tenet gl.expresse in l.sed & hi. §. pe. hic alle.iuxta vlt.opi. in p̃rium,q illa l.habeat locum.posset forte esse verum cum illud sit beneficium Principis,de quo loquitur
4 d.l.fi.& per p̃ns est extendendum,vt ff.de consti.Prin.l.fi.† Secundo no.quod Princeps prius debet cogitare vtilitatem Reip.q̃ sin
c gulorum,& sic publica vtilitas præfertur priuatæ,[c] ad idem l.fi.C. de primipi.lib.12.de quo aliqualiter in e.2.ext.de postu.per gl. & Iunius 7.q.1.c.scias,tangit Cy.C.de cad.toll.l.1.in fin. per And.de
5 Baru.in lec.sua.in l.ex oib.C.de decu.lib.10.† Tertio no. qd iura
6 debent adaptari ad possibilia.sim.4.dist.c.erit aũt.Quarto no.† q oĩs vltima volũtas censetur lẽima,q̃ legib.non repugnat, de quo videbitis in proxi.§.Item no.quod de legib.neglectis,p Principẽ reparatur.ad qd. C.de cad.toll.l.1.§.eum igitur,& ĩ.de mãd.Prin.
8 in prin.Item no.† q liberis,& parentib.& interdum fratrib.debe
9 tur lẽima portio fm naturam.† No.ver.indeuote.& §. si quis aũt non implens,in auth.hoc amplius.ibidem sumptam, habere locum in hæreditate adita per hæredes,quod tene menti perpetuo,
10 Opp.† ad §.semper igitur,& videtur q l.per desuetudinem tolli nõ possit,licet sit neglecta,vt distin.4.cap.in istis.pro cuius declaratione dic secundum Iaco.de Bel.quandoque lex non est obseruata,nec etiam contrarium obseruatur:quandoque non est obseruata,sed semper contrarium seruatur. Quandoque lex est aliquãdo obseruata,sed malus vsus abstulit eam in aliam figuram. Quãdoq; lex est obseruata,sed desijt postea frequentari,& in desuetudine esse. Qñque lex est aliquando seruata,sed bonus vsus transtulit eam in aliam figuram. Primo casu nullo tempore tollitur lex, vt d.c.in istis,& l.leges.C.de leg. Secũdo casu tollitur p desuetudinẽ,vt in proœ.Inst.§.igitur.& d.ca.in istis. Tertio casu,aut ille vsus est simpliciter malus,& tunc p talem vsum lex nõ tollitur,vt hic & ĩ.vt nulli iudi.§.1.aut ille vsus nõ est malus simpliciter,sed quo ad qd,& tunc lex tollit,& dẽ tolli p desuetudinem,ĩ.de iud.circa princ.colla.6.Quarto casu tollitur p desuetudinem,casus est ff.de interrogato.actio.l.1.§.interrogatorijs.Quinto casu lex nõ tollitur per desuetudinem,sed per consuetudinem, vt l.de quibus. ff. de
11 leg. Vlterius §.primum itaque,ibi,secundum naturam,&c.† Facit

ADDITIONES.

a Pom. Qualiter autem hæc dictio,quatenus,ponatur, uide Barto. etiam in l.1.in uer.quæro de aduerbijs,ff.de condi.& demon.& Bal.in l.antiquitas.in 1. no.C. de usufru.

b Respublica accipitur. Quæ autem dicatur respublica,uide Card.in clem.3.de re iud.et Spe.in tit.de restit.in integ.§.ij.in uer.idem quoque.

c Priuatæ. Adde tex.in l.1.et ibi Doc.ff.sol.ma.ubi etiam per Bar.in uersic. cum.n. quæritur,utrum publica utilitas,et dic,quod uerum,etiam si includat in se priuatum.Spe.in ti.de feud.§.quoniam,uer.16

a ci optime,quod per ftatutum non poffit auferri lrim a filiorum vel parentum:nam cum lrima a patre iure nali debeatur, patet quod nō poteft auferri,cum ius naturale fit immutabile,vt Infti. de iure natu.§.pe.& l.eos.ff.de c.di.geor.l.cum rō.ff.de bon.dam. & l.fcripto.in fi.ff.vfi lib.ext.de teft.c.Rain. & in c.Raynal. cuius & l.fcripto,in fi.ff.vfi lib.ext.de teft.c.Rain. & in c.Raynal. cuius ǝtrium determinat Cy.in c.indultum.de reg.iur.lib.6.non obft.di ǝtrium determinat Cy.in c.indultum.de reg.iur.lib.6.non obft.dī cit ipfe,quod allegatur in ǝtrium:qa portio bonorū parentum nō debetur filio iure nāli.immo iure ciuili pofitiuo,vt l.lege 12.tab. C.de leg.hær.ℸ.de triē & femi.§.1.Non ob.hic tex.immo facit ꝑ me:nam hic dī.lex imponit neceffitatem relinquēdi qm legem conftat effe fpeciē iuris ciuilis,vt l.ius ciuile.ff.de iuft & iu.& fic ꝑ aliud ius ciuile poterit intelligi,quod hic dicat,fm nām,&c.fi pater,de teft.lib.6.& alle.gl.fic exponentem.i.ex quodam inftinctu naturæ,& no in §.1.ℸ.de trien.& femif.& ex quodam curfu nāli, vt dicit gl.in l.cum rō.ſ.de bon.dam.Sed Iac.de Bel.tenet,ꝓ non poffit in totum auferri,qa ipfa lrima fuccedit loco educationis,& alimentorum filij,fed fi poffet in totum auferri, auferretur educatio,& fic ǝ bonos mores,& p ǝñs non feruandū,vt in c.erit.4.dif.

12 fed illam opi.tenent Doc.in l.fancimus.C.de nup.† Vlterius habes ver.interdum.quod ficut lrima portio excludit filium in qte la inofficiofi.ita lrima portio excludit fratrē a querela,non obftan

13 te,quod in teftō fratris turpis pfona fuerit inftituta.† Sed hic qro nunquid,fi fratri fit relictum minus lrima,aget qrela inofficiofi, vel ad fupplementum,cafus eft,quod ad fupplementum,vt l.oi-

14 modo.C.de inof teft.& ibi no.ibi in verbo,fubuertendis.† Quæ

b ro,an quod hic dī de fratre,vt l.fratres.b C.de inof.teft.quod poffit agi querela pfona turpi inftituta hī de a fratre,habeat locum ī filio fratris? De iure antiquo non eft dubium,ꝓ non Sed de iure hodierno cum filius fratris exequetur fratri.gl.in §.foror.Inft. de inoff.teft.fatis difputat.non bene fe firmat,fed gl.in l.fratris,vel fororis.C.eo.vī velle,ꝓ non.& iftam opi.vī tenere Hoft.in fumma

15 de tefta §.qualiter.ver.fed nunquid fi.4.Sed qro, † nunqd qđ dī de fratre,ꝓ poffit agere qrela.hēat locum fi fit ǝteritus fine exhęredatus:vī quod fibi ǝterito det ǝtabulas, ficut parenti, vt l. 1. in fi.ff.fi quis a pa.fu.ma.l.fi pī filium.ff.de inof.teft.In ǝtrium eft veritas:qa fratre prætenito non competit bonorum poffeffio contra tabulas,cafus eft in l.1.§.liberos.ff.fi quis a pa.fu.ma.competet ergo qrela:qa prætentio hī pro exhæredatione,ficut dicimus in ǝtentione afcendentium p lineam fœmininam,vt in §.mater.In-

16 ftī.de exhæred.lib.ita tenet Gul.in d.l.fratris,C.de inof.teft.† Quæro,quantum poterit frater reuocare per querelam inofficioſi teft.& vī quod quartam tm:vt Infti.de fuc.liber.§.fed noftra. In ǝtrium eft veritas,quod reuocat in totum, rō eft,quia qñ qrela competit pp odium inftituti,qui eft turpis pfona,dēt in totum reuocari

17 inftitutio.hic eft cafus in l.Pantonius.ff.fi quis a pa.fuc.ma.† Vlterius gl.noftra inducit tex.in ver.femp igitur,ꝓ priuilegiis,qđ qs poffit petere renouari.Item quod quis poffit petere inftrm anti-

c quum,& iam ǝfumptum renouari.c de primo eft cafus in c.cum dilectus,ext.de confir.vti.& ibi per glo.& Doc.de alijs inftrumētis renouandis propter vetuftatem,vel aliam cām.tex.hī.in c.fin. extra,de fide inftr.& gl.dicit,ꝓ inftrumenta iam ǝfumpta debēt renouari.quod intellige,qñ non fint adeo corrumpta,ꝓ lr.a nō poffit legi,quia tunc fi de tenore inftrorum dubitatur,tunc no fieret renouatio,nifi prius tenor inftri p teftes probaretur,vt eft cafus in

18 c.olim.ex.de priui.& no.in c.fi.† Quæro,vtrum renouatio tribuat ius de nouo,dic,quod non.fed folum verus confirmatur, vt in c.

19 ex parte.ex.de priuil.12.dift.c.præceptis,& d.c. cum dilectus.† Itē allegatur ifte tex.per gl quid fi amifi inftrumentum debiti, nec habeo aliquam probationem in fcriptis,poffum petere,ut inftrumentum iterum reficiatur.ita no glo.in l.2.de difcuffio.lib. x. Idē no.ff.de admi.tu.l.chirographus.facit ad prædicta,quod no.in l 2. poft prin.ff.fol.ma.l.fi pupillus.in princ.ff.de do.l fi finita,§.elegāter.ff.de dam.inf.&.in Spec.de inftrum edi.§.poftquam.ver.fed nunquid:no.etiam Spe.ꝓ fi chirographum amifi,poffum petere inftrumentum chirographi mihi renouari. ita tenet ipfe in ti .de loca.§.nunc aliqua.Bar.

ADDITIONES.

a Legima.Sed nunqd poffit modificari,vide And.Si.in c.Rayn.cū fex.feq. & latè Ro.decifi.1.in nouis.& in decif 18.& Inn.& Ioan.An.poft Dy.in d.c. indultum. alle.in tex.& Bar.in l.Titio.§.Titio.ff.de cond.& dem.cū concor.infinitis,de quibus,per d.Alex.in apo.& per Ale.ēt in l.quod de bonis.§.4.ff.ad l. Falcid. & d. Mar.Soc.confi.73.inc.Bartholomęus de Sacrato.et copiofiffime no.et ad ftaturi tatem d.Barth.Soc.do.Maria.filius,in confi.30.incip.quāuis ex his ver.circa 1.q. cum ver.fe.q.1.par.Car.cōf.57.et in cōf.570.inc.et nos introducere,ver.cum fuccedat.et ver.pręterea lrima.cum ver.feq ea.par.confi.231.et in confi.5.inci.præfans cōfultatio.in prin.in 5.parte,et in conf.288.inci.circa 2.q.ver.primum probatur.circa med.cum ver.feq.in 2.par.et Fed.de fen.in confi.170.Lud.in confi, 232.Pau.de Ca.in conf.76.et conf.118.qđ pōt in totum tolli.fed in confi. 131. quod poteft minui,non in totum tolli.fed do.Alex.in confi.65.5.parte,dicit,non ꝑ offe tolli,nec diminui de iure cōi,per l.quoniam in prioribus.fed per ftatutum fic qñ extarent agnati per ftatutum vocati.alias non.Alex.in l.poft dotem.fol.mat. poft Bar.in d.l.Titio.et uide ad materiam Ant.Rof.in tract. de fuc. ab inteft. et Alb.de Rof.in trac.ftatu.1.parte.q.104.

c Tu Adde ultra hic deducta in medium,Bal.in l.cum lege.nu.2.et qđ ibi pofui,in addi.ad ipfum.in uerfi.utrum per ftatutum,C.de epif.et cle.dixi poft.Iac.Rebu in rubri.C.de decre.decū.l.10.nume.8.et 9.in ver.prætextu ftatuti.dixi poft Dy. in reg.indul.fi.in ver.poffit anferri,vel minui,poft collec.in c. Quintauallis.in verf.quartam debitam iure naturæ.ext.de iureiur.poft Panor.in præallc. c. Raynu.nu. 12.in ver.ftatuit.ext.de teft.ponit Fel. plene capit ecclefia fanctæ Mariæ. colum.3.nu.5.verfi.cæterum quæritur communiter.ext.de confti.Rom.fing.610. inci.quidam Cardinalis,& Alexā. confi.195. fecundum maiorem numerum.volumin.2.

L.Frater.Vbi vidē ad materiam do.Iaf.May.& adde quæ no. habentur per Pau.de Ca.in confi.9.inci.mulier maritum.

c Renouari.Adde iftum in l.nam ita diuus.ff.de adop.vbi etiam dicit,quod in renouatione priuilegij,vel inftrumenti,ita debet pars citari, quemadmodum in refectione perditi,de quo per Bal.in rubi.C.de fi.inftru.ad fi.

1 *Pœna conuentionalis,quod ceffat,quādo lex repræfentat factum ,quod erat ab homine faciendum.*
2 *Voluntas defuncti femper apparet legitima,vbi uitium non apparet ex infpectione.*
3 *Legatarius,quando detrahat Falcidiam.*

§.His igitur. Heres,& quilibet honoratus,iuffum teftatoris adimplere debet:alias cōmodo hęreditario priuatur,nifi lex repræfentet factū, quod ab ipfo erit faciēdum.h.d.Continuatur ad fuperiora hoc modo,dictum eft ſ. in §.

1 femper.legib.neglectis reparari oportet,igitur,&c.† No.ex fi.huius §.ꝓ ceffat legalis pœna,cum lex repręfentat factū,quod eft ab homine faciendum,& ceffat pęna conuentionalis,vt l.fi.C.fi mā. ita fue.alie.Quæro de intellectu horum verborum,fi id,quod ǝcipitur. Rñdeo:quidam habent in litera, aut fi non illud aliqua lex, vel fi non fiat,&c.nec eft ibi verbum , prohibeat , & tunc expone fm primam expōnem gl.quæ incipit,quafi dicat. Et fecundū hoc (demonftrat)in fine pofitum , refertur ad ambo vltima dicta verba,ad verbum,aut, & ad verbum , vel fi non. Alij habent in litera (prohibeat)& fm hanc lect. fecundum gl. comprehendit primū dictum, fm primam expofitionem diuidit, vt primum primo, & fecundo reddatur , tertium non mutatur. vult dicere ꝗ illa , fi qđ ǝcipitur.lrimum fit,comprehendit duo dicta, videlicet,qđ iuffus teftatoris lrimus feruetur:illegitimus vero nō feruetur. ifta auth. fi non illud aliqua lex prohibet , comprehendit primū , & fm dictum,& ifta duo dicta,q̄ comprehendunt primū dictū, fm expofit.diuidantur, ꝓ primum reddaī primo , videlicet , ꝓ vltima voluntas defuncti feruetur, reddatur ad ver. fi qđ lrimum, & fm dictum,videlicet,quod vltima voluntas defuncti nō feruetur , red-

2 datur ad fm dictum,videlicet,aut fi non illud. † Quæro,an voluntas defuncti præfumatur lrima.glof.prædicta in prin. vī dicere qđ fic.facit ſ.eo.§.femper igitur.hinc eft,ꝓ gl.dicit,ꝓ teftm̄ in dubio femper præfumitur folenniter factum,nifi probetur ǝ,vt no.in l.fi fcriptum.ff.de prob.l.fi poft diuifionem,C de iur.& fac.ign.quod eft verum.nifi vitium appareat ex infpectione,vt l.fi.C. de edi.diui Adr.toll.No.gl.& aliter in fi.veritas eft,quod legatarius nō poteft detrahere Falcid.iure Falcidiæ,l. lex Falcidia. §. nunquam,ff. ad l.Fal.l.a.C.cōia de leg.nifi in cafu,videlicet cum præfumpta voluntate defuncti,vt loquitur l. Paulus.§.fi.hic all. de fideicommif-

3 fario † vniuerfali vtrum poffit detrahere Falc.dic.Quandoq; q̄rit, an detrahat de legatis relictis a fe,& non detrahit,vt l.facta.§.fi cū fufpecta.ff.ad Treb.& l.lex Fal.§.nunq̄.ff.eo.Qñq; q̄ritur,an detrahat de legatis relictis ab herede vel fimpľr,& tunc aut hīs non detrahit,quia ex liberalitate foluit integrum fideic. & tunc detrahit de legatis relictis ab hīde,vel fimpľr,vt no.in l.1.§. inde Neratius, ff.ad Treb aut nō detrahit,& coactus adiuit,& tunc quandoq; q̄rit,an ab alijs fingularib.detrahat , & pōt detrahere, vt l. Marcellus, §.quod fi fufpecta.ff.ad Treb.& l.facta,§.fi fufpecta.eo. tit.& d l.fi patroni,§. a.in fi. Quandoq; quæritur vtrum detrahat ab alio vti, & dic,vt l.ex affe.in fi.& ibi no.ff.ad Treb.

1 *Admonitio cum curfu anni,facit quem inobedientem.*
2 *Capiens commodū quo inobediens priuatur,debet fuftinere onus cautionis.*
3 *Executor vltimarum voluntatum,an teneatur cauere,& quomodo nudus minifter cauet nuda cautione.*
4 *Lex ꝗ capiat coniecturam ex voluntate defuncti.*
5 *In cafu huius §.heres hęreditatem adiuit.*
6 *Commoditas qua quis priuatur,fi refpicit commodum certę perfonę illi applicatur.*
7 *Filius inobediens difpofitioni paternæ,quando priuetur legitima, & nume. feq.& nume.9.*
8 *Hæres inobediens defuncto quando priuetur cōmodo hæreditatis. & n.feq.*
9 *Mitius agitur cum lege,quam cum homine.*
10 *Legitima quando debeatur filio in vita patris.*
11 *Pater non cogitur foluere legitimam filio,fi filius delinquit. Filio delinquente fi pater aliquid foluit,an poffit alter filius , patre mortuo folutum in partem imputare illi,pro quo pater foluit.*
12 *Filius a patre inftitutus,an poffit duas quartas detrahere.*
13 *Quartę quæ detrahuntur per filiū,an detrahātur de vniuerfo,& qualiter.*
14 *Coniuncti fola ratione coniunctionis,non præferuntur defunctis.*

§ Si quis. Hic §.hēt duas partes vfq: ad §.& hoc qdē. Primo ponit indeuotio hīdis,& eius pęna,& qbus acqrīt portio,qua priuaī nō obediendo. Secūdo ponit ordo acqfitionis. Scđa ibi,in §.inordinatum. Bī.h.d. Hæres,cui de neceffitate lrima p to debet, fi monitus defiftat, priuaī oī ǝmodo hīditario vltra lrimā portionē,quod cōmodū venit applicandum perſonis

nis hic enumeratis.h d.vsque ad §.hęc quidē. Ibi,hęditatis.i.istam
1 partem collatam. † No.ex isto § quod iussus,et admonitio cū cut
su anni facit quem inobedientem, & hoc commodo priuatur ipso
2 iure,excepto debito iure naturę. † Secundo no.in versi.cautione,
ꝙ capiens cōmodum, quo inobediēs priuatur, dēt sustinere onus
cautionis,simile in l.peto.§.fratre.de leg.1.de cond.inde.l.frater a
3 fratre.cum sim. † & est arg.iste ver.pro, & ꝯ, an executor vltima-
rum voluntatum de distributione faciēda cauere debeat, de quo
solet notari in l.libertos.§.largius.de ann.leg.& ibi no. quod satis-
dari non debet,nisi fuerit non soluendo viuēte testatore, & igno-
tante,vel post eius mortem. Sed an dēt cauere nuda cautione, vr̄
mihi ꝙ sic.casus in l.Firmio.§.j ff. q.ñ dies leg.ced.quem tene mē
ti.istud habet locum in nudo ministro. de eo autem qui non est
nudus minister,est tex.quod debet satisdare in l.Titio.in princ. de
4 cond.& dem.facit l.Iul.§.si tibi.ad exhibendum. † Tertio not.ex
isto §.quod lex ex voluntate defuncti coniecturam capit,vt quos
5 testator prædilexit,eos & l.prędiligat,vt hic.Opp. † ext.glo.de l.eā
quam. C.de fideicomm. vbi ex testamento, ex quo non adit̄ hęre
ditas,legatum non debetur.sed intellige hunc tex.ꝙ si hr̄s.adiuit,
& ipsius facto est inobediens,habet locum hic tex. ex testō hære-
ditate adita,vt s̄.§.semper igitur.Ibi,indeuotæ &c.& ibi no. ibi ab
initio repudiauit hęreditatem. Pręterea semper est hic aliquis hæ
res,quia scripto hærede excluso alius hæres immediate efficitur,
vt j.eo.§ in omnib. Scđo opp.vnde vr̄ ob.l.1.& 3. & l.post legatū,
in princ.ff.de his qui.vt indig.& l.hæredes. eo.ti.cum sim. sed hic
6 defert alijs personis,ergo,&c. † Sed illud est verum,reg. fallit qñ
cā pp quam quis priuatur commodo,respicit cōmoditatem ter-
tiæ personę.nam tunc applicatur illi personę, cuius commodita-
tem respicit,vt d.l.post lega. & C.de leg.l.pen.& l.Nesennius.& l.
seq.ff.de exeu.tut. & l.cum filiusf.§.non iure, ff.de leg.2. vel appli-
catur alijs personis, prout lex disponit, ita loqr̄ hic §. Tertio opp.
7 & vr̄ quod filius inobediens priuatur debito iure naturę,vt inf.e.
tit.§.exheredatos. Sol.qñque est inobediens viuo parente, & pri-
uatur debito iure naturæ. Qñq; est inobediens post mortem, vel
eius voluntatem non seruando, & tunc non priuatur debito iur
naturę.ratio,quia in primo casu maius delictum committit filius
8 ꝗ in secundo. † Quarto op.& vr̄,quod filius inobediens priuet ter-
tia parte eius,in quo est inobediens, vt l.si quis in suo. C.de inoff.
test. Sol.i fr hr̄s inobediens defuncto, priuatur omnino commo-
do, ut hic.fallit nisi per l.reperiretur alia specialis pœna imposita
in ꝯtrium, ita soluunt Doc.in l.fin.C.de fideic. Opp.& vr̄,ꝙ hęres
9 inobediens debet perdere ēt litimam partem, † nam minus agit̄
cum lege ꝗ cum homine,vt l.Celsus.ff.de arbit.sed ego video,qđ
vbi non obedit legi,priuatur debito iure insti.§, si vero non fece-
rit,inf.c.& hoc §.si vero nullus.ergo vbi defuncto non obedit,de-
bet priuari in debito iure naturę,sed ibi erat debita priusquam te
10 stator moreretur,sed debita iure insti.non. † No. ꝙ legitima de-
betur filio in vita patris,pro hoc facit,quod filius dr̄ hr̄s in vita pa
a tris, a vt l.si quis legatum.in fi.ff.de fal.In ꝯtrium vr̄ [b] tex.in simili,
b in l.j.§.si impuberi.ff.de colla.bo.de lib.agn.l.fin. vbi Dyn.format
hanc quęstionem, & alle.istum tex.Omisso,quod dicit Dy.dico
viuo patre nullum ius competit filio,sed dr̄ debita,quia in eā par-
tem nō pt̄ filium defraudare,nisi ex cā iusta ingratitudinis, & ista
sunt verba gl.in c.Ray.ext.de testamentis,pro quo facit authen.si
qua mulier,& quod ibi no.C.de sacros.eccl. quam auth.habem[a]
inf.de san.epi. §.si qua. & in Auth. vt liceat matri, & auię,§.quia
11 mater ex consen.colla.8. † quod facit ad idem, si filius commit-
tat maleficium aliquod, pater pro eo non cogitur soluere legiti-
c mam pro condemna.[c] & ita determinat Spe.in tit. de execu.sniē.
§.sequitur.versi.quid si filiusfam. Sed quid si pater soluerit pro fi-
lio condemnato,an mortuo patre,frater possit imputare in partē
illius filij,pro quo pr̄ soluit.no.Ia.de Arc.in l.Stichus habet, ff.de
12 pe.leg. † Quęrit gl.an filius institutus a pr̄e possit detrahere duas
quartas,videlicet Falcidiam,& debitā iure naturę. circa hoc text.
& gl.vr̄ variare,quod non possit detrahere,nisi unam quartam, fa
cit hic tex.& l.Pap.§.si quis impubes.ff.de inof.tes.& inf, de res,&
ea quę pa.§.quamobrem.& l.filium.C.famil.erc.ad Treb.l.iube-
mus.& no.gl.in l.in rōne.§.quod vulgo. ff.ad l.Fal. & l.1. §.inter-
dū,ff.si cui plus ꝗ per l.Fal.gl.vero hic distinguit,aut filius est insti
tutus pure,aut sub ꝯdōne. Primo casu detrahit vnā. Scđo duas,&
sic ista gl.considerat,an ista instō sit pura vel ꝯdōnalis.de restit,ve
ro non curat,an sit pura vel ꝯdōnalis, idem no.in summa huius ti
tu.Azo,cuius vr̄ ista gl.fuisse,& ita alle.istā gl. Ia.de Bel. & Math.
tenent istam opi. Alibi glo.dicit,aut filius est institutus,& rogat[d]
de restituendo pure, vel sub cōdōne. Primo casu vna sola quarta.
Secundo casu pn̄t detrahi duæ,una statim, alia eueniēte condōe,
& ita no.in d.l. Pap.§.eo aūt solo.& C.ad l.Falci.l. quanquam. Et
d ista opi.vr̄ iudicio meo vera, [d] & hanc etiam sentit ista glo.hic,qa
inf.gl.vult distinguere aut filius sint rogatus ad restituendum pu
re,aut sub cōdōne, ad hoc me mouet l.iubemus,quam gl.alleg.
qa non loquitur in instōne sub cōdone, & sic ista glol.concordat
cū gl.l Pap.§.eo aūt solo,& dēt illa gl.seruari post test.& sic ver-
ba,quę sequuntur in gl.sub ꝯdōne, vel in diem, referebantur ad-
uerbum restituendi.& hęc opi.vr̄ esse can.vt in c.Ray.ext. de test.
gl.tñ ibi recte intelligendo vr̄ velle,ꝙ s̄m canonicam æquitatem
semper possint detrahi duæ quartæ.siue est rogatus de restituēdo
sub condōne, siue pure, ꝯtrium probatur in l.iubemus.alleg.s̄.vbi
tex.dicit,quod filius rogatus de restituendo,sine filiis decedēs re-
tenta quarta,dodrantem debet restituere. No.quod dicit dodran
tem.ad idem d.l.si filium,& l.1.§.interdū.ff.si cui plus ꝗ per l.Fal.
& istam Doc.tenent in l.ꝗꝗ. Iac.de Bel.hic, & j.de rest.& ea ꝗ pa.
§.quamobrem. Et ideo posito pro constāti, quod duæ pn̄t detra-
13 hi: † Quæro,an quęlibet detrahatur de vniuerso. R̄ndeo non, sed
detrahitur debita iure naturæ, de vniuerso, & postea detrahitur
quarta de residuo.ita tenet Dy.in l.si vero cōposita,ff.de mil.test.
per tex.illius l.sentit in d.§.eo autem solo.in glo. Falcidię. ibi vero
residuę,&c. no.ext.in d.c.Ray. in gl.super verbo medietatē,& su-
per verbo,licet ipsas non expressit,&c. No.glo.sici.ibi. §.si vero,ꝯ
no.inf.§.his omnibus,vbi gl.de coniunctione non curat, & illam
tenet Ia.de Bel. dicens ꝙ coniunctio post aditionem nihil opera-
14 tur,sed præfertur solū magis dilectus a testatore: sed sola † coniū-
ctio vbi non est maior honor circa quemcunq; non ostendit ma-
iorem dilectionem,ergo coniuncti sola ratione coniunctions,nō
sunt præferendi disiunctis.in fi.&c. Non ob. d.§.his ita. quia loqr̄
tur,qñ ille,cuius portio accrescit,non adiuit,secus si tunc iam adi
uit,quia tunc non accrescit inuito, sed demum volenti,vt proba-
tur in d.l.si minor. Bar.

ADDITIONES.

a Menoch.No.Soc.iun.consi.51.nu.4.5.lib.1.
b Vr̄.Adde Ang.in l.lex Cor.§.2.de vulg.& pup.ēt vide Bal. & adde An. in l.cum
filius.de uerb.ob.& Fel.Sand.io c.i pštia.de prob.& Ang.in conf.inc.,an Petrus
filius Pauli.idem in c.amice,& frater charissime,etc.
c Pro condemnatione.Ad quod vide ēt quæ optime p Io.de Ana. habent in c.1.p
illum tex.de delic.pu.per gl.in rub.C. de decre.decu.lib.x.et per Bar.ēt, et Imol.
in l.cum filius.ff.de uer.obl.et per Bal.in l.omnimodo §.imputari. C.de inof.tes.
et in l.j.C.ne fil.pro patre.et per Pet. de Anch.in rep.c.j.in uersi.iuxta prædicta,
de const.ubi etiam quid si filius sit spurius,et Bal.et Imo.in l.Cor.ff.de vulga. et
pup.et per Lud.latissime in l.filio.la 2.ff.sol.matrim.et Pau.de Ca. in cōs.34. per
Arc.et Mod.in lib.malefi. in ver.dictum Sempr.
d Vera. Adde ꝙ ista opi.est approbata de iure can.licet non uideatur vera de iure
ciuili,et ita obseruatur,prout decretales dicunt.sed in dec.,ꝙ vbi quis esset roga-
tus de restituendo incontinenti,illæ decretales non obseruarentur, et ita plures
reperio Do.Math.de Vadis,de Pisis.I.V.D.præclarissimum auum meum consu-
luisse,et subdit Bar.in d.l.Pap.alle.in tex.in §.meminisse, ꝙ hoc sæpe accidit, qñ
dispositio non ualet iure testamenti,& est apposita clausula, si non valet iure te
stamenti,ualeat iure codicillorum,&c. tunc enim,si testamentum non ualet ali-
qua rōne, forsan quia in eo non sunt testes, uel alia ratione non ualeat, videtur
voluisse,quod hereditas restituatur uenientib.ab intestato statim,& sic non de-
trahitur nisi vna quarta,ut ibi etiam per Bal.& idem tenet ibi Ang.in fi.d.§.me-
minisse, & ēt tangit in §.seq. Nūquid autem detractio duarum quartarū habeat
locum in ascendentib.vt detrahere possint illas.Bal.dubitauit in l.si a milite.§.fi.
ff.de test.mil.& arg.quod non,postea dixit cogitabitis, & ad id, quod dicit Bart.
hic,vide omnino Ale.de Imo.in consi.242.3.par.& in consi.45. & in consil.139.
1.par.& Pa.de Cast.in consi.14.& in consi.90.in fi.& Old. in consi.78 & 104.&
consi.158.& plenius in consi.204.

1 *Fideicommissarius habet similitudinem cū hærede, & est hæres in effectu.*
Intellige vtiliter infra,nu.3.
2 *Filius cui relictum est fideicommissum uniuersale,dicit testamentum nul-*
lum,si non fuerit institutus.
4 *Hæres monitus si desistat parere dispositioni defuncti, quando extraneus,*
vel fiscus admittatur.
5 *Serui sunt uiles & plerunque indiscreti,*
6 *Legata plerunque relinquuntur propter merita.*

§.Inordinatum, Immo quod sic inordinatur cum
primo de his,quę ex testamēto ve
niunt,debuisset dicere,vt l.1.in prin.ff.si tab.test.nul.ex. Sed dic se-
cundum Franc.Accur. quòd ideo prius præmisit veniētes ab in-
testato: quia de hoc pauca volebat dicere, ideo prius de his se ex-
1 pediuit. † Text.ibi,quandoque,&c.in similitudine,quod fideicō-
mis.vniuersalis habet similitudinem cum hærede, est enim hr̄s
in effectu,vt l.si filius,ff.quod cum eo. & l.si necem. §.fi.de bo.li.
2 † Et sic facit ad titul.quod filius cui relinquitur fideicommissum
vniuersale,non possit dicere testamentum nullum,licet non fue-
rit aliter institutus,& ita determinauit glo.in l.scimus.§.cum aūt.
C.de inoffic.testam. Sed illa gl.est contra tex. in l.ita tamen, §.qui
rogatus,ff.ad Treb.vbi dicitur,quod filius ęmācipatus, cui est re
lictum vniuersale fideicomm. potest agere per contratab. ꝗ con-
tra tabu.ei non daretur,si esset institutus,cum contratabulas non
detur filio instituto,vt l.1.§.1.de bon.pos.contratabu. patet ergo,
quod filius existens in potestate, cui est relictum fideicō. vniuer-
sale,potest dicere testamentum nullum, cum per illud fideic. nō
iudicetur institutus. Primo tex.inf.vt cum de app.cogn.§.aliud.di
cit expresse, ꝙ non sufficit, quod filius habeat legitimā per fidei-
com.non ob.hic tex.& si.quia concedo,ꝙ fideic. vr̄s habet simi-
litudinem cum hr̄de,& est hr̄s in effectu,quia sicut hr̄s instit. agit
3 & conuenitur directe,vt Inst.de fideic.here.§.restituta, † ita fidei-
comm.agit, & conuenitur vtiliter, vt d.§.restituta, & soluit lega-
ta secundum distinctionem l.2.ad Treb.& l.pen.§.fin.ff.eo, Item
quia qui non est institutus, vel exhęredatus, dicitur præteritus,l.
vlt.C.de fideic. No.gl.ibi,qui neq; in vlt.parte; vr̄ velle ista glos.ꝙ
vbi libertates in testamento non sunt relictę, extranei non admit-

4 tuntur. † Sed aliter no. & melius, ꝟ. eod. §. si vero ablatum, in glo.
& ad extraneos, & gl. & Doc. in auth. hoc amplius. C. de fideicō.
ibi no. in ver. extraneos. Sed certe veritas est, quod fiscus demum
volens admittitur, & istud probaẽ in hoc tex. cū dicit, post quos fi-
scus. &c. & istud tenent gl. & Doc. in d. auth. hoc amplius. & la. de
Bel. hic. No. gl. ibi, vt primo, &c. & ibi, nec. n. de quo per Dyn. in l.
cum pr̃. §. fidei tuæ. ff. de leg. a. per Iac. de Bel. in l. quoties. de vsufr.
per Cy. in l. præposteri. C. de test. & ibi ſ. dictum est, &c. Et ad l. in
gl. all. r̃nde, quia cūque q̃ritur de libertate danda plurib. seruis, cū
omnes ad libertatem peruenire non pñt, & tunc ne libertas tota
per vnum remoueatur sorte dirimitur, vt l. si duobus, C. commu-
nia, de leg. vel inspiciūtur merita vniuscuiusq;, vt §. quid ergo. l. ge
neralr̃. de fideicom. lib. Qñq; tractatur de alio commodo eis acq̃-
rendo, & tunc omnes veniunt, vt hic, q̃a nullū p̃t timere periculū,
& damnum. Quæro, q̃ est rō, quod in seruis inspicitur seruus de-
nominatus, & non in alijs legatarijs? dicit Iac. de Bel. rō est, q̃a ser-
5 ui sunt viles personæ, & plerunque indiscreti. & iō l. de ipsis confi
dentiam non sumit, de quo per Doc. in d. auth. hoc amplius. Item
quæro, dr̃ hic, q̃ inter legatarios præfertur hr̃s maius commodū,
quare seruus, qui est liberatus non præfertur alijs legatarijs oībus
cum libertas sit res inæstimabilis, vt l. libertas. ff. de reg. iu. R̃nd. q̃
serui prius fuerint viles personæ, & sine capite, & p̃ mortuis hñr,
vt l. humilem. C. de inces. nupt. & l. libertis. in fi. cum l. seq. de capi.
dim. & l. seruitutem. cum fi. ff. de reg. iur. Præterea præsumitur, q̃
testator eos in vita non dilexerit, cum in vita ad libertatem nō p̃-
6 duxit, † cum legata plerunque propter merita relinquantur, vt l.
nec adiecit, ff. pro socio.

1 *Verbum, relinquo, nullo alio hærede instituto trahitur ad instōnem, idem si adijcitur vniuersitati bonorum.*
5 *Hæres inobediens uoluntati testatoris, vt priuetur commodo, quando ipse cessare debeat, & an requiratur monitio.*
3 *Substitutus in casu huius §. non admittitur ex ui substitutionis vulgaris, sed beneficio huius l.*
Dispositio huius l. quod habeat locum adita hæreditate, & nu. 9.
Præmium propter pœnam quando quis consequi debeat.
4 *Hodie quòd sit differentia inter emancipatum, & suum præteritos, in modo rumpendi testamentum.*
5 *Auth. ex causa, C. de lib. præt. an habeat locū in filio emancipato præterito.*
Testamentum, in quo filius est præteritus a patre cum causa, vel a matre, an ualeat.
6 *Filius exhæredatus in casu huius l. an admittatur inter extraneos, vel cū fisco.*
7 *Extraneus in casu huius cōstōnis, an, & quādo, & quo ordine admittatur.*
8 *Tempus ad ostendendum voluntati defuncti paritum, quod possit statui ad petitionem legatariorum, & fideicommissariorum.*
9 *Filij emancipati, & cognati, q̃ succedant de iure ciuili ex testamento.*
10 *Successor anomalus dicitur ille, qui succedit beneficio huius cōstitutionis.*
11 *Fiscus in casu huius constitutionis, an admittatur ultimo loco.*

§. Et hæc omnia quidem.

Hæres extraneus quilibet honoratus inobediens commodo hæreditario priuatur, quod debet applicari psonis hic enumeratis, a quo commodo filij exhæredati
penitus excluduntur, & ad tale commodum vocati a iure, hr̃des
1 efficiūtur. h. d. vsq; ad §. hinc nobis. † Not. ibi. oīb. relictis, q̃ verbū,
relinquo, trahiẽ ad insti. dic, vt in gl. no. verbum, quod intelligo ve
rum nisi sit alius hæres institutus, vt in l. his verbis. ff. de hære. inst.
Item est hoc verum, cum hoc verbum, relinquo, est adiectū vni-
a uersitati bonorum: ᵃ secus si certæ rei, vel quantitati, vt l. cogi, §.
naturalr̃, & ibi per Dy. ff. ad Treb. probatur per tex. ꝟ. vt cū de app.
2 cogno. §. aliud. coniuncto ver. cæterum. † No. gl. quæ incipit, sanum, & pro huius gl. declaratione, dic, aut loquiẽ de pœna impo-
nenda ex eo, quod qs est inobediēs defuncto. Qñq; loquiẽ de pœ-
na imponenda propter aliud delictum. Primo casu, aut loqtur in
legato relicto ad non pias cās, aut ad pias cās. Primo casu loqtur
tex. iste, & ſ. eo §. si quis autem non implēs. & hoc nisi qs velit vti
ꝯ hæredem alio remedio: puta quia vellet agere de fructib. & vsu
ris, vt C. de vsu. & fru. leg. l. 1. Secundo casu, aut qs vult vti ꝯ hære-
dem ex sola negatione, in qua vsq; ad finem pseuerauit, & tūc pu-
nitur pœna dupli, vt Instit. de act. §. itē mixta. Inst. de oblig. quæ ex
quasi contractu. §. fin. Aut vult vti contra hæredem ex sola dila-
tione, & tunc aut fuit facta bina monitio, & incontinenti hæres
priuatur commodo relicto sibi a testatore, vt ꝟ. de eccl. ti. §. si au-
tem. pro hoc facit auth. licet. C. de epi. & cle. aut talis hæres non
admonitus distulit soluere, & si distulit per sex menses a tempore
insinuationis testamenti computandos, tunc non priuatur eo,
quod est sibi relictū, sed teneẽ ad fructus, & vsuras a tēpore mor-
tis testatoris, vt inf. de eccl. tit. § si autem legatū, quicquid gl. hic
dicat. Secundo casu principali exigitur bina, vel trina monitio, se-
cundum qualitatem delicti, vt inf. vt liceat matri, & auiæ, §. si quis
in sua. de san. epi. §. presbyteris, & diaconib. In glo. no. verbum, de
ista quæstione est casus, extra, de test. c. si hæredes. secundum vnā
le. † No. glos. sed nunquid. ibi, secundum Io. Idem no. in d. l. post
3 aditam. & in auth. hoc amplius. C. de fideicom. & est rō, quia ista
constitutio habet locum hæreditate adita, vt ſ. eo. §. semper igit.
versic. in deuotæ. oportet igitur q̃ ex beneficio huius l. substitutus
admittatur, non ex vi substōnis, cum substitutio expirauerit, vt d.
l. post aditam. No. glo. nunquid. ibi, ne quis, &c. quæ lex probat, q̃
sit in pœna, ergo, &c. non ob. quod dr̃, q̃ sit in pœna, &c. vt l. alle.
per Azo. Verum est principalr̃, & immediate propter pœnā, sed
quadam mediata rōne, videlicet, q̃a est hr̃s, quo casu lex permit-
tit posse consequi præmium, propter pœnam, vt ff. de excus. tut. l.
sed & milites, §. sed & ignominia missi. & §. pe. no. Dy. in l. decre-
to, ff. de suspe. tuto. & latius per eundem in c. quod ob gratiam. de
reg. iu. lib. 6. & ibi, reduc. &c. Idem no. in l. si seruus plurium, §. 1. ff.
de leg. 1. Sed in ꝯtrium vr̃, quod iste desijt esse hr̃s pro iure, p̃pter
inobedientiam, vt §. in omnib. inf. eod. Sed r̃nde, hoc est verum si
alius adeat hæreditatem, sicut alibi dr̃, ꝯctus est nullus, si hoc alle-
gat aduersarius, vt l. & eleganter. in prin. ff. de dolo. & in testamen
4 to quo filius prætetitur, vt l. filio. ff. de iniu. rup. test. † No. glo. q. d.
nullo, ibi, idem in emancipato. not. quod ēt hodie est dr̃ia inter e-
b mancipatum, & suum præteritos ᵇ in modo rumpendi. nam suus
præteritus agit per contra tab. & potest dicere nullum, siue cā sit
inserta, siue non. Emancipatus vero hodie ita demum dicit testa-
mentum nullum, si causa non sit inserta, quod tene menti, & idē
tenet Azo in summa, C. de lib. præte. vel exhr̃datis. §. est autem ef
fectus. Et ita debet intelligi, quod dicitur. C. de colla. l. si emanci-
5 pati, & in vlt. gl. † Secundo no. q̃ auth. ex causa, habet locum in fi
lio emancipato præterito, & sic iura antiqua, quæ loquuntur de
c filio emancipato, sunt correcta, per authen. ex causa, ᶜ & cum hac
glo. concor. quod not. C. de bon. pos. ꝯtab. l. 1. & l. si extranei. ff. de
vsufr. Inst. de inoff. test. in prin. cuius ꝯtrium no. gl. ff. de min. l. si fi-
lius emancip. & in l. Gallus, §. in omnib. ff. de li. & posth. de quodi
cam inf. vt cum de app. cog. §. aliud. Et ibi casus, si q̃n filius eman-
cipatus præteritur a p̃re cum cā, vel a matre, cum istis duob. casib.
valet testamentum. Et ibi, quare non circa hanc partem, vide, q̃d
6 no. in auth. hoc amplius, superius alleg. † Et ibi, §. qui duos. Iac. de
Bel. reprehendit hanc gl. quia iste filius secundum hoc reperitur
esse hæres, & exhæredatus, quę sunt opposita, nec possunt esse
sub eodem subiecto, vt l. hęc uerba. ff. de verbor. signifi. & sic rōe
ꝯrietatis repellitur, vt l. a. §. sed si aliud, ff. quan. app. sit, cum si. Pręterea ista l. excludit exhr̃datos. rō ex eo, quod testator vr̃ eum re-
pulisse. Et iō nullo iure iste exhæredatus est admittendus, cū vna
sit legis intētio, vt dicit hic tex. & hāc opi. Doc. tenent in d. authē.
hoc amplius. in fi. Iac. de Bel. dicit, hoc est relinquendum arbitrio
iudicis, qui habet īspicere, & inuestigare mentem testatoris, ar. l.
3. §. conditio. ff. de adim. leg. l. cum virum, C. de fideicom. Not. gl.
ibi, per hanc constitutionem. No. istam gl. quę est vera, licet con-
7 tra videatur velle gl. ſ. eo. §. inordinatum. † Quęro, quomodo po-
terit venire ad extraneos. dicit Odof. quod debet fieri citatio per
priorem, &c. Vadat coram iudice, ille, q prius venerit præferetur
alijs, l. placuit. in fi. C. de fun. lim. & pa. li. x. & ibi pręcedentes, i. illi,
qui pręcesserint extraneos. Ista gl. format quęstionem, quādo hę-
reditas non est adita: quia dicitur, quod fiscus istam hr̃ditatem ac
cipit tanquam vacantem, & l. dicit, quod hr̃ditas tunc vacans est,
quando non est adita, vt in l. 1. & l. vacantia. C. de bon. vacan. libro
19. quo casu ista constitutio non habet locum, sed in hęreditate
adita, vt sup. eo §. semper igitur, & sic ista gl. non facit ad proposi-
tum ī d. §. Pręterea si poneres istam hęreditatem aditam, ex quo
ponimus, quod nulla fuerunt relicta in testam. adhuc ista quæst.
non procedit ad nostrum propositum, quasi nulla sit. No. glo. ex-
8 presse ibi, sed quid, &c. † No. quod potest statui tempus ad r̃nden-
dum ad petitionem legatariorum, & fideicommissariorum, &
aliorum qui admittuntur ex authoritate huius cōstōnis. adde ad
9 gl. l. quamdiu. 3. ff. de acq. hęr. † No. gl. vt illum. ibi, per totum, & il
lud exemplum habet locum hęreditate non adita, probatur in d.
l. 1. & no. C. de fideicom. auth. hoc amplius. & ideo illud exemplū
non videtur bonum huic §. cum non sit bona similitudo de eo,
qui efficitur hęres hęreditate per alium non adita, & in casu no-
stro. nam hęc cōstitutio hęreditate adita habet locum, vt sup. eo.
§. semper igitur. Et ibi, vocentur. Innuit glo. ista, quod cognati, &
filij emancipati. non succedunt de iure ciuili ex testam. idem sen-
tit. ff. de inoff. test. l. posth. circa prin. & l. cum quidam, §. suum hę-
redem. in glos. magna. ff. de acq. hered. l. illud, §. fi. ff. de contratab.
Sed contrarium sentit gl. in l. fi. ff. de interrog. act. & illa gl. est ve-
ra, & probatur per text. ff. de bon. poss. contra tab. l. cum duobus. in
princ. & sic ista glos. non vr̃ bene loqui. vel si volumus eam iusti-
ficare dic, quod ista gl. non vult hoc dicere, quod cognati, & emā-
cipati non succedant ex testamento de iure ciuili, sed in eo, quod
glos. dicit, neque ex testamento, &c. intellige, i. quod non fuerit
scriptum

ADDITIONES.

a Bonorum. Adde idem tenentem do. Soc. in consil. 33. inc. prosequendo ordinem, ver. circa secundam quæst. circa prin. cum uer. seq. in 1. parte.
b Hodie est differentia inter emancipatum, & suum præteritos. Adde quod notaui in apostil. ad titum post eum, & alios coapostillatores in l. meminimus. §. 3. in ver sic. emancipatus succedit, sup. de leg. hær.
c Auth. ex causa. Vide ibi omnino Bal. & Dy. in d. l. Gallus. alle. in tex. & Bart. in l. certum. C. vnde cogi.

scriptū in testō,& sic gl.se refert ad primum dictum.s.q neq; scri-
10 pti,&c. Quæro,dr̄ hic,ꝙ ille q capit cōmodum quo primaī hēs,ef
ficitur heres,q̄ro qs successor,vel heres dicitur iste ex testō nō qa
non scriptus,ab intestato non.qa forte non cōsanguineus, dic vt
no. Inst.de eo cui lib.cā bo.§.quid ergo.vbi dr,quod in casu huius
l.ille qui succedit,dicitur successor anomalus,quam gl perpetuo
tene menō. Et dicitur iste talis admio,vt heres es authoritate hu
ius l.l.vt no.in §.si vero ablatam,s̄.in gl.q̄ incipit,alias.No.gl.spo-
nendo ibi,§.eo.tenet gl.ista,qđ cōnunctio nihil operatur,quo minus a
gis qs admittatur ad commodum,cuius ꝯrium no.s̄.eo.§.si quis
11 autem nō implens.sed hic ꝯrium videtur,vt ibi dixi.† Vlnmo no.
tex.ibi,tertio vero in fisco,quia hic est casus,ꝙ fiscus vltimo loco
admittitur:licet ꝯrium no.glo.s̄.eo.§.inordinatum,vbi dixi,& cir
ca omnia prædicta,& omnes §.præcedentes,vide quod habes.11.
q.1.c.Siluester.& ext.de voto,c.licet,&c.

1 *Falcidia, a falce dicta quia sicut falx resecat.*
2 *Falcidia non a prætore,sed a consule introducta,vel a tribuno denominata.*
Prætor quod non tollat ius ciuile.
3 *Hæres subtrahens aliquid de hæreditate,ꝙ perdat Falcidiam.*
Et an totius hæreditatis,vel rei subtractæ tantum.
Triplex est ius disponens circa Falcidiam,quādo hæres subtrahit aliquid de hæreditate.
4 *Testator præsumitur inuitus,quando Falcidia detrahitur.*
5 *Legatarij & fideicommissarij, quod citandi sint in confectione inuentarij.*
6 *Inuentarium confectum citatis aliquibus legatarijs,& aliquibus nō,an valeat saltem quo ad citatos.*
7 *Inuentarium quod confici debeat coram iudice,& nu.17.*
8 *Citari procuratorem quando sufficiat,etiam si dominus non habeat legitimam excusationem non ueniendi.*
9 *Citatio uerbalis,an fieri possit extra territorium.*
10 *Testimonium de uisu,& non de auditu ualet, & quando de auditu.*
Visus regulariter accipitur,pro quolibet sensu corporeo.
11 *Testimonium de auditu alieno,quando admittatur.*
12 *Testes quando debeant habere notitiam contrahentium.*
13 *Si testes non cognoscunt illum,de cuius facto deponunt,debet ille talis eis exhiberi,ut eum cognoscant.*
14 *Testi deponenti de credulitate,quando credatur,remissiue.*
15 *Negatiua an probetur.*
16 *Negatiua coarctata directe probatur.*
18 *Paupertas,& diuitiæ probantur arbitrio iudicis.*
19 *Inuentarium debet finiri per eundem notarium,qui illud incepit,& corā eisdem testibus.*
20 *In confectione inuentarij vnus testis sufficit, & quando requirantur duo.*

§.Hinc nobis. Hēs faciens inuentariū s̄m formā a iu-
re traditā,nulla vsus malignitate,legis
bñficio vtitur,nisi a testōre fuerit prohibitus Falcidiā detrahere,
nec vltra vires hæreditarias ꝯueniri p̄t: Inuētario āt nō facto, nul-
1 lo huiꝰ l.bñficio gaudet.h.d.vsq; ad §.nō aūt.† No.gl.dictū āt istud
nō vr̄ verum:nā lex Fal.hēt duo capita,quorum primum nō rese
cat legata,vt l.1.in prin.ff.eo.& tñ vocabatur Falc.& anteq̄ esset,
s̄m canon.Sed pōt rn̄deri, ꝙ assumpsit nomen ab alio capite qđ
dum ꝓmulgabatur primum caput,erat in mēte legislatoris, sed
ista opi.qđ determinetur a falce,vr̄ qđ posset sustineri;nam video
quod Trebellianica pōt dici falcidia,vt l.pr̄.& l.Titia,ff.ad l.Falc.
C.ad Treb.l.iubemus,& l.q̄q̄.& l.si vt alleg,C.ad l.Fal.Præterea,
& iure nāæ debita appellatur Falcidia,vt C.de inof.testa.l.q̄ nup.
& auth.vñ si parens.eo.tit.& sic q̄libet lex,q̄ resecat,p̄t dici Falci.
2 vt no. Azo in summa huius tit.§.dr̄ aūt Falc.† Et ibi,§.aliena.hoc
est falsum:nam cum ꝑ ius ciuile 12.tab.poterat testōr totā substā
tiam distribuere,non videtur quod p̄tor possit ipso iure resecare,
qđ facit lex Falcidia.C.ad l.Fal.l.pen.& l.linea.ff.eo.tit.nam ius ci
uile non p̄t tolli ꝑ p̄torem ipso iure,vt Inst.de bon.poss.§.quos āt,
ff.de bo.poss.l.filiū,§.quēadmodū,l.ex dirob.de vulg.& pup.cum
si.dicitur ergo Falcidia non a p̄tore,sed a Consule iusse introdu-
cta,& ita no.gl.in l.1.in prin.ff.eo.& hanc tenēt Doc.in rub.C.eo.
vel dic,quod Falcidia est nominata a tribuno plebis,vt dicit tex.
2.dist.c.Adam.vide ibi no.& adde,quod no.gl.Instit.ad l.Fal.in
prin. No.gl.cum non sic.ibi,si non habes ex ista 2.lect.prout in li-
3 tera,no.† quod si hæres aliquid subtrahit de hæreditate,pdit in to
tum Falc.in fi.tenet ergo ista gl.quod de iure antiquo hæres sub-
trahens aliqd de hæreditate,pdit Fal.in totum,vt l.bñficio.hic al-
legata.Sed hoc est falsum,immo hæres subtrahens aliqd de hære
ditate pdit Fal.rei solum subtractæ,vt l.rescriptum.ff.de his quib.
vt indi.ff.ad l.Falc.l.Paulus,& l.hæreditatem,§.fi.c.ntu.facit ff.ad
Treb.l.Paulus rn̄dit,&c.Quare dic,qđ est triplex ius.Vnū est ffo-
rum,s̄m quod hæres subtrahens pdit Fal.in re subtracta tm̄,vt s̄.
alle.Secundum est ius Codicis s̄m qđ hæres subtrahens dēat re-
stituere duplum,vt §.illic alle.& ante dictum §.& de iure Codi-
cis hæres subtrahens perdebat Fal.in re subtracta tm̄,vt l.non du-
bium.C.de leg.s̄m vnam lec.Tertium ius est authenticorū,quo
statuitur,qđ hæres subtrahens pdit Fal.nō solum in re subtracta,
sed in totum,vt hoc tex.s̄m 2.lect.& no.gl.expsse,s̄.e.§.si vero nō
fecerit.in gl.q̄ incipit,hoc facit,sic ꝑ hoc vr̄ correctæ omnes le-
ges anteriores,& hāc opi.tenet Dy.in d.l.rescriptum.licet Cy.vi-
deatur sentire ꝯrium in d.auth.sed cū testōr.C.eo.nō ob.l.bñficio
hic alle.qa rn̄det,quod ibi nō dr̄,ꝙ ille,q maligne in vna re per fi-
deic.legata,seu relicta,se gessit,pdat Fal.in totū,vel in illa tm̄, sed
4 hoc declarat̄ ꝑ alias leges,quas allegaui.† Quæro,dr̄ hic inuitus:
vtrum testōr p̄sum at inuitus,tex.& gl.est,qđ sic,in l.Titia,ff.ad l.
5 Falc.& no.in l.filiū quē habentē,C.fam.erc.in 3.gl.† Ibi, fiat igit.
no.ex hoc §.ꝙ ad ꝯfectionē inuētarij,dēnt citari fideicommissa-
6 rij,& legatarij,sed pone.† ꝙ aliqui legatarij sunt citati, & aliq nō,
nunquid ille,q est citatus p̄t allegare inuētariū non valere, qa le-
gatarij alij non sunt citati.& vr̄ ꝙ sic,quasi nō sit seruata forma d.
l.vlt.C.de iu.del.& in forma hic tradita,ꝑ quo j̄.eo,ver.his oībus
In ꝯrium vr̄,ꝙ istud inuentarium saltem quod valeat quo ad cita
tū:sicut dicimus in sniā,q̄ fertur partib.nō citatis,non valet: & tñ
si agatur ꝯ duos,& vnus citetur ī ꝓnūciatione,alius nō, snīa valet
quo ad citatum,quo ad aliū non,vt est casus in l.de vnoquoque.
ff.de re iud.& ff.de iud.l.non idcirco.& ī c.cum sup.ext.de sen.&
7 re iud.† Quæro,qs est modus citandi,dic vt in gl.q̄ incipit.ī ꝓcu.
ex qua,iuncta cum tex.no.ꝙ inuētariū debet fieri corā iudice, cū
citatio,de qua loquit gl.nō possit fieri,nisi ꝑ iudicē, & sic ista glo.
facit ꝓ opi.Mar.de Fano,q hoc tenet,vt recitat Spe.in tit.de instr.
edi,§.fi.ver.si hēs.Sed aduerte ad hanc gl.qa ista vr̄ velle,quod ci-
tetur ipse procurator,si dñs habeat lḡimam excusationē non ve-
8 niēdi,nō āt fiet citatio,vt dicit gl.† Et s̄m hoc vr̄ hic tex.ꝙ vbi pri-
cipalis habeat lḡimā cām non veniēdi,pōt procurator citari, licet
prius non citeī principalis. An aūt vbi principalis aīs ꝑnō hēat iustā
cām non comparendi,possit citari ꝓcurator,vr̄ tex.ꝙ sic.C.vñ vi.
l.ne meminerint,ff.de lib.agn.l.1.§.1.C.de procu.l.eum q.Sed Doc.
ibi intelligunt,qđ prius dēt citari dñs,non procurator,& ita gl.di
cit ext.de dolo.c.cam.Veritas est,ꝙ ad primum decretum suffi-
cit citatio procur.ad s̄m citatio dñi.vt l.hoc amplius,§.fi.cū l.seq.
9 ff.de dā.infe.† Vlt.ex hoc tex.ꝯiūcto §.si vero absunt.colligitur ar.
ꝙ citatio verbalis non posset fieri extra territorium.ad idē ext.de
do.c.cum olim,& quod ibi no.& qđ no.in ca.ex parte.ext.de ap-
pel.ad idem,j̄.vt spon.lar.§.sancimus.ver.si vero.In ꝯrium vr̄ tex.
a in l.oēs[a] §.si vero apparitor,C.de epi.& cler.& l.2.C.de offi.p̄fe.
vrb.de qua q̄ōne dic,vt disputando tenuit Dy.in q̄ōne q̄ incipit.
10 rector ciuitatis Senarum.† No.tex.ibi,vidisse,&c.ꝙ testis dēt te-
b stificari de visu,non de auditu[b] qđ dic.vt in glo.ibi, No.testimo
nium.Sed veritas est,quod testimoniū de auditu proprio admit-
tit,vt probat̄ in l.irpe,de offi.p̄si.de test.mil.l.diuus,ibi, audiuisse,
&c.& Insti.de test.mil.§.cæterū,nō in l.2.§.itē Labeo,ff.de aq.pl.
arc.facit c.1.ext.de testi.Quid.n.si volo probare testōrē talia verba
dixisse,vel talia verba in ꝓponē interuenisse, vel aliqd aliud qđ
auditu pcipitur.certe ꝑ sensum auditus,de his p̄t reddi,& fieri te-
stimonium,per pali.l.2.Sed non ob.qđ dicit hoc vidisse:nam vi-
sus accipitur gn̄aliter ꝑ quolibet sensu corpeo,vñ si ꝑ sensum vi
sus qđ pcipit testis,dēt de visu testificari,si ꝑ sensum auditus,dr̄ au
ditu,& sic de similibus,& ita no.Iac.de Are.C.de testi.l.testium,
& ibi per Cy.14.q.2.c.sup.& in c.cū cām.est.de testi.ꝑ Inn.& in
Spe.de testi.§.2.ver.item,ꝙ non ꝓhibet,& §.nunc tractādū, ver.
vt ār hoc plenius.No.per gl.3.q.9.testes,& de consecr.distin.5.ca.
11 venisti.† De auditu autē alieno[c] nō p̄t qs testificari,nisi in c.[illegible]
c si arbiter.alle.in gl.l.2.§.item Labeo,ff.de plu.ar.& plene no.in d.
c.testes,& isto casu vbi requirit testimoniū de visu,tunc reus ad te
stificadū nō admittit.An aūt vbi sufficit testimoniū de auditu ex
eius admittat.gl.hic dicit,qđ sic qđ intellige,qñ testis hēt notos ꝯ-
12 hentes ꝑ vocē,ita tenēt Doc.in d.c.testes.† Scđo no.tex.cum gl.
super verbo,tres,qđ testes dēnt hēe notas [illegible] ꝯtū est tex.j̄.
de testi.§.& licet.Et tō dic,qñque testes admittūtur ad testifican
dum sup actib.ꝑsonalib.seu ꝯctu,& tunc dēnt cognoscere co ra-
hentes ad testificandum. Qñque admittūtur sup reali,seu super
aliquo facto,vt quod Titius possederit,& tunc sufficit qđ cogno
scant eū,de cuius facto testificātur,vt no.Pe.in l.3.prin.ff.de test.
facit j̄.de test.§.si vero ignoti.Qñque adhibetur instro,& tūc ad
substātiam instri,& vt instrm valeat,nō oportet,qđ testis cogno-
scat ꝯhētes,vt in d.§.& licet.fallit in mccoraatio,vt hoc text.cum
sua gl.& l.fi.§.sin autē dubius,C.de iure delibe.Item fallit in testō
condito

ADDITIONES.

a In l.omnes.Vbi uide etiam Bar.concordantem opi.uide Pau.& Alex. Raph.& Fran.in l.fi.ff.de iur.om.iu.& Raph.& Fran.in 1.consi.[illegible] et Ang.in l.1.§.hæc stipul.uo.si cui plus quam per l.falc.et in d.l.fin.el Ang.Are in tract.malefic.uer si citentur,et Bal.in Mar.in uer.iudex.uer.60.et Lanfr.in c.quoniam contra.uer.citationis.de prob.

b De auditu.Vide Fel.in c.præterea.in prin.de test.cum nōnullis cōcordantiis ibi dem per eum signatis,et per D.Soc.in consi.64.inci.in ea uertente.uer.capitulo dem etiam,ibi,nam tantum unus testis.in 1.parte.et in consi.118.inci.uisis narratis punctis.uer.2.confirmatur,in dicta parte.

c Alieno.uide Fel.in c.tam literis,ad fin.de testa.et in c.licet ex quadam circa pri ci.eo.tit.

d Tu uide omnino de hoc,quod posui in apost.ad istum tex.post eum,et alios co-apostillatores,in l.ad testium.nu.2.in uer.de auditu,&.de proba.et Colle.in ca.literas,et ibi etiam posui in apost.ad ipsum,in uer.de auditu auditus,ext.de iur.calum.

condito in scriptis ab imperitis lfarum. j. de instr. caut. & fide §.
13 oportet, & no. in d. §. si. aūt dubius. † Sed aduerte, qa si testes non
cognoscunt illū, de cuius facto uolunt testimonium perhibere,
dēt eis exhiberi, vt ipsum cognoscere possint. ext. de testa. c. cum
cām. & tangit in l. 1. ff. si ex noxa. cā. agatur, facit ff. de publ. l. cum
14 si exhibuisset. † No. q testes dēnt testificari sic esse, vel nō esse: nō
a āt de credulitate,[a] cu us 9triū vr in l. 1. §. i. ff. de vēt. inspi. & ext. de p
sum. c. literis. Et ideo pro huius declaratione dic, vt per Cy. sm Ia.
de Arc. in l testium. C. de testib. in 5. q. & Spe. in titu. de test. §. 1. in
versi. item q deposint. facit optime ext. de psump. c. literis. Vl. no.
15 tex. ibi. & in nullo cōscios, &c. † q negatiua probatur: circa quod
Doc. aūt, qđ vr negatiua nō pbat, vt C. de prob. l. actor, & l. ei. ff. d
pb. Fallit in hoc §. vbi negatiua pbatur p sacrm purgationis, vt di
cit gl. in d. l. actor. tñ & pro bō dici pōt, in l. fi. §. licentia. de iu. deli. fa
cit ad pdicta, qd negatiua probatur per sacrm, ext. de testi. c. pñtiā.
16 gl. no. hic vr dicere ait. q incipit, testimonium, † qđ hic talis nega
tiua hēt vim affirmatiuæ. cum n. testis dicit se stetisse vsq; ad finē
inuentarii, & nihil potuisset fieri, q nipse vidisset, perinde est ac si
affirmatiuam pponeret. & sic no. qd negatiua q est coarctata, pōt
directe probari. ad idē, qđ no. in l. Pontonius, §. rei. ff. de ac. hære. &
in l. 1. §. 1. ff. de itine. actuq; pri. licet Dy. dicat ibi, q testis suspicio-
ne non caret: tñ ipse ibi tenet, q ubi negatiua est coarctata, quod
b pōt cadere in mente testis, & qđ tūc potest pbari,[b] vt hac glo. cū
si. & p hoc facit, qđ no. in l. fi. C. de re. cre. facit l. 2. C. de erro. ad-
uo. sed si negatiua non esset ita coarctata, qđ nō caderet in men-
te testis, tunc non posset pbari, vt d. l. actor. p quo vide, q ibi no,
Doc. in 3. q. No. ergo gl. in fi. no. totam istam gl. & vide quod no.
gl. C. de fal. l. si quis decurio. & per Doc. ibi in 5. q. Opp. quod noi.
gl. in d. l. in donationib. No. glo. ibi, substantiam. Ex qua no. duo.
17 † Primo, q ista glo. vr velle, quod inuentarium fiat in iudicio. die
18 qūo dixi s. prox. §. † Secundo no. q paupertas, & diuitiæ proban-
tur per motum iudicis, similem habes gl. in auth. præterea. C. vñ
vit & vxor, de quo per Iaco. de Are. in l. paupertatis, ff. de excu. tu.
vbi videtur velle, quod etiam possit probari per publicā famam,
& vide gl. in l. vbi adhuc. C. de iu. do. & j. de æqua. do. §. illud, col-
19 la. 6. † No. glo. illam scripturam, in fi. quod vr verum sm Frā. Ac-
cur. arg. l. cum antiquitas. C. de test. nisi impediatur: quia quæ de
nouo emergunt, & c. vt j. §. sed neque. ff. de inter. act. l. de ætate. §.
20 ex causa. † No. gl. interpositio est. ibi pro singulari: in casu tamen
requiruntur duo tabel. vt probatur in tex. l. fin. §. sinautem dubius
C. de iure delib. Vlt. circa hunc tex. ibi, & in nullo conscios, vide
quod no. gl. 8. q. 3. c. Attaldus cum qua glo. concordat, quod no. in
in c. bonæ, ext. de elec. in gl. 3. & vide, quod no. 20. q. 3. c. præsens. in
21 gl. quæ incipit, sed qualiter. † No. gl. trium. in fi. licet ista vltima
opinio videatur verior, tamen ponit de tribus in auth. sed cum te
stator, C. ad l. Falcid. cum dicit, si quis ex his absint vel interesse
nolint. No. glo. remotio, & ita ponitur in tex. in auth. sed cum te-
stator, quæ hic sumitur.

ADDITIONE.

a De credulitate. Adde Fel. in c. quoties. de test. in prin. in ver. gl. fin. cum nonullis remissi. ibi positis per me in apostil.
Adde quod no. ad collecta. vbi proxima apostil. allegaui in fi. versi. de credulitate & quod posui in post. ad istum in l. iurisiurandi. nu. 3. ver. item quærit quid in inspectoribus, in ver. sed istæ. gl. sup. de test.
b Probari. Vide do. Alex. de Imo. in l. 1. ff. si cer. pet. & Bar & Bal. plene in l. actor. C. de prob. & Ang. hic, & in l. fi. §. docere. in fi. ff. nequis eū, vbi etiam per d. Ale. & Bal. in mar. ver. iuramentum. & Bar. in consi. incip. cōmone Lignani. & do. Alex. in consi. 42. 4 par. et quæ per Pau. de Ca. in consi. 177. et per Fel. in c. 2. 3 loco. de proba. et aliquid in c. super. de accus.
Adde quod no. in apostil. ad istum in l. 1. nu. 1. in versi. per visum. C. de can. fru. urbis Romæ. lib. 11.

1 *Falcidia dicitur inducta magis in fauorem testantis, quam contra eius voluntatem.*
2 *Testator quando presumatur ignorare vires sui patrimonij.*
3 *Legatarij in confectione inuentarij debent nominatim citari, si sint certi.*
4 *Forma inuentarij quæ sit, & qualiter fiat.*
5 *Inuentarium debet incipi a die mortis testatoris intra 30 dies*
6 *Inuentarium, quod valeat licet non sit inceptum, nec perfectum intra sexaginta dies, a morte testatoris.*
7 *Inuentarium quod non vitietur, licet signum crucis omittatur.*
8 *Inuentarium factum ab herede an prosit fideicommissario vniuersali.*
9 *Fideicommissarius vniuersalis, quod possit facere inuentarium, si heres nō fecit, ad quid sibi proderit.*
10 *Heres conficiens inuentarium, an possit vti falcidia aduersus creditores.*

1 **§. Si enim.** † No. ex isto versi. quod Falcidia dr esse indu-
cta magis in fauorē testantis, quam 9 eius vo
a luntatem, vt hic, ad idem. j. eo. versi. hæc autem. † Secundo no. q
2 testator præsumitur ignorare vires sui patrimonij. Pro cuius de-
claratione dic qñque loqmur in actibus morientiū, & tunc præ-
sumitur ignorare vires sui patrimonij, vt in versi. hæc aūt. Insti. q
manu. non poss. §. sinautem. arg. C. qui test. facere poss. l. hac 9sul-
tissima §. ex cū humana. Qñq; loquitur in actionib. viuētium, &
tunc aut qs hēt bona ad ipsum de nouo puenta, & psumit ignora
re vires sui patrimonij, vt l. qui nondum. C. de hæt. ven. Aut quis
habet bona ab antiquo peruenta, & tunc si sunt immobilia, præ-
sumitur scire, vt l. quisquis. C. de rescin. vē. Si vero sunt bona mo-
bilia, & nunc, si sunt præsentia, præsumitur scire, si sunt absentia p-
sumitur ignorare, vt l. in fraudem, ff. qui & a quibus. Illud, quod
dixi, quod in actib. morientium præsumitur ignorare, &c. est ve-
rum, nisi ex qualitate aliquid aliud præsumi possit: puta, qa testōr
prohibuit detrahi Falcidiam, nam ex hoc vr cessare error, & præ-
sumitur sciens, ita intellige glo. auth. sed cum testator. versi. non
ignarus. Quæro, quia est dictum, qđ debent citari legatarij, & idē
3 dicit gl. in creditoribus, vt s. in §. ille. † Quæro, qualr debēt citari.
Rñ. debent citari nominatim, si sunt certi: alias sufficit generaliter
mittere proclamando per ciuitatem, secundum Richar. Mal. vt
l. si eo tempore. C. de remi. pig. Vltimo quæro, quæ sit forma inuē
b tarij[b] gl. tangit ipsam, s. eo. §. sancimus. ver. fiat igitur. † Et idem di
4 cas, quod forma est ista, q ante omnia manu hæredis fiat signum
crucis, citentur legatarij, & creditores, q veniant tali die ad talem
locum ad videndum inuentarij confectionē, vt s. eo. § illo. & ibi
nota. C. de iu. delibe. l. fin. §. sinautem dubius. C. ad leg. Falc. auth.
sed cum testator. Et citatio fiat nominatim, vel gñaliter, vt s. dixi
sm Richar. hoc facto, debet adhiberi vnus notarius, q inuentariū
conficiat, & ad confectionem inuentarij debent adhiberi duo te-
stes, q hæredem cognoscāt, vt in d. §. sinautem dubius. Itē debent
adhiberi tres testes eiusdem ciuitatis locupletes, & bonæ opinio-
nis loco legatariorū, & creditorū absentiū, & in eorū præsentia de
bet inuentarium 9fici, vt s. eo. ti. §. si vero absint. Hoc facto debet
hæres se subscribere, si scribere scit. Si vero scribere nescit, uel non
potest, tunc debet adhiberi vnus alius notarius ad hoc tñ. s. ad sub
scribendum pro hęrede, vt in d. §. sinautem dubius. in fi. & potest
inuentarium facere p se, vel p procurato. vt ibi dr. Et circa prædi-
ctam formam vide Spec. in tit. de instru. edi. §. fi. ver. huius autem.
5 † Et debet incipi illud inuentarium a die hæreditatis intra 30. dies
6 & perfici intra alios lx. dies, vt l. fi. §. sinautē. C. de iure delibe. † Sed
aduerte, quod licet inuentariū non sit inceptū, & perfectum intra
alios sexaginta dies, nihilominus habebit beneficium inuentarij,
vt no. Doc. in l. fi. §. si uero postquam. C. de iure delib. & vide etiā
7 Cy. in ea l. §. sinautē dubius. † Item licet illud signum crucis omit
c tatur, non tñ inuentariū vitiatē,[c] cū ista sit talis solennitas, cuius o-
missione non vitiatē, vt l. 1. in fi. ff. de vē. inspi. & no. in d. §. sinautem
dubius, per Doctores, & Canonistas in c. Raynaldus, ext. de testa.
8 Quæro nunquid inuentariū factum ab hærede prosit fideicom.
vniuersali. & vr qđ non, quia hoc vr fecisse hæres ex sua prouisio-
ne: ergo non transit in fideicom. per testi. per l. si hęres. ff. ad Tre.
& vr l. si post constitutam. ff. de consti. pec. dicit Iac. de Bel. secun-
dum Ant. de Ramp. qđ bñficiū inuentarij non transit in fideicō.
ipso iure, sed p cessionem, qua facta, illud beneficium proderit fi-
deicommissario: vt l. si hęres pecuniam, præalle. arg. l. si minoris, ff.
9 de admi. tut. † Secundo quęro, pone, q hęres non fecit inuentariū
nunquid fideicommissarius ex sua parte poterit facere? dicunt
præfati Doc. q sic, cum vniuersalis fideicommissarius sit hęres in
effectu, ut l. si filius, §. fin. ff. q cum eo, & l. postulante, ff. ad Treb.
& s e §. inordinatum. vbi dixi: quod pderitui hoc, qa interdum
fideic. detrahit Falcid. vt l. 1. §. inde Neratius. ff. ad Treb. vt dixi ple
ne, s. eo. §. his igitur. Item proderit ne teneatur creditoribus & le-
gatariis insolidum: ad quæ tenetur sm distinctionem no. in l. 2. s.
ad Treb. & ff. ad Treb. l. 1. §. fi. Istas quęstiones punit Ray de Forli.
in repetitione, quam facit de l. in ratione, §. quod vulgo, ff. ad leg.
Fal. sed istas quæstiones ponit Spec. in tit. de instr. edi. §. fi. versi. qđ
10 si hęres, † No. gl. contra legatarios, an hęres faciens inuentariū
possit vti Falcidia aduersus creditores? dic vt in ea. sed adde, quia
glo dicit, quod per l. scimus C. de iure deliber. faciens inuenta-
rium solum habebit, quod non teneatur vltra vires hęreditarias,
dic quod nō est verum, quia immo etiam per illam l. poterit vti
beneficio Falcidiæ, vt expresse dicit tex. in l. scimus, §. si præfati. &
no. ca. l. § pen. in glo. quæ incipit, etiam aliter, & vide quod bene
in d. glo. no.

ADDITIONES.

a Præsumitur ignorare vires sui patrimonij. sepe enim, vt Iustinianus ait, de facul. suis plus sperant homines, quam in eis sit.
b Inuentarij. De eius forma vide Firm. in suo aureo repertorio, ver. inuētarium hęres facere tenetur. versi. 2. & in ver. hæres inuentarium.
c Vitiatur. Adde d. Ale. de Imo. §. paciscar. de pac. & Spec. in tit. de instr. edi. §. fin. versi. in huius autem. vbi etiam vide Io. An. in ad. l.

1 *Hæres non conficiens inuentarium tenetur creditoribus, & legatarijs de suo satisfacere.*
2 *Lex Falcidia proprie non est inducta contra voluntatem testatoris.*
3 *Filius non faciens inuentarium, an priuetur portione debita a iure natura, & quid de portione iure institutionis,*
4 *Filius non conficiens inuentarium, an teneatur insolidum creditoribus etiā vltra vires hęreditarias.*
5 *Hæres non faciens inuentarium, quod non priuetur Trebellianica.*
6 *Hęres, qui aliquid subtrahit de hęreditate, priuatur falcidia.*

1 **§. Si vero non fecerit.** Pro declōne hui⁹ §. si vero si fecerit. No. qđ † hęs non faciēs inuētariū tenet creditoribus, & legatariis de suo satisfacere.

2 facere.[a] †Secũdo no.qđ in §.hoc aũt.lex Falcidia non est ,pprie in
2 inducta ꝯ voluntatem testoris,sed ꝯ errorẽ ipsius.ad idẽ fa. proxi.
3 §.ver.si enim.Quæro, † nunquid filius nõ faciens inuẽtariũ priuet̃
quarta debita iure naturę? gl. hæc facit,qđ nõ idẽ no. C.de fidei-
cõ.auth.hoc amplius.C.de iu.deli.l.fi.§.qđ si post.auth. sed cũ te-
stator.C.eo.tit.& tacite sentit gl.s.e.§.si quis aũt nõ implens.in gl.
ipso iure. Sed ꝯ istam opi.op.nam cum hæres nõ faciens inuenta-
rium dẽat grauari reb.proprijs,vt hic dr̃,ergo multo magis nõ li-
cet ibi detrahere debitam iure naturę.& legata sunt diminuta pp
detractionem legitimæ:soluit aũt de bonis proprijs,q̃ bona ,ppria
dr̃r plura pp lẽmã,quã hẽt.sed Iac.de Bel. tenet hic in ꝯtriũ di-
cẽs, qđ cũ filius nõ pdat bonorũ debitũ,subsidiũ,pp nõ ꝯfectum
inuẽtarium,vt s̃.dictum est,nõ dẽt aliter teneri vltra vires heredi
tarias,ne qđ sibi vna via ꝯcedit,videlicet debitum bonorum sub
sidium retinere,alia via sibi deneget̃,qđ esse nõ dẽt,vt l.si vero.§.
1.ff.de tu.& cu.dat.ab his:& no.expresse per gl.in l.fi.§. qđ si post.
C.de iu.deli.in gl.in litem.in fi.vbi dicit,ꝙ alijs nõ p̃iudicat de de-
bito bonorum subsidio,quo ad legata, licet interim nõ faciat in-
uentarium. Et sic illa vr̃ expresse pro opi. Iac. sed ꝯcedens opi. vr̃
verior,quam etiam vr̃r tenere Doc.C.ad legem Falcidiã,in auth.
sed cum testator.in 7.q. Nõ obst.ratio Iac.qa non denegat̃ vna via
qđ alia ꝯcedit,'qa filius,q detrahit debitum bonorum subsidiũ,li
cet inuentarium nõ cõficiat, consequtur ex hoc duplex commo-
dum,vnũ est,qa suum p̃rimonium in tm̃ auget̃, quanta est lẽma,
quã detrahit; s̃m,quia legata non soluit integra, prout facta sunt,
sed soluit ea diminuta p detractionem lẽme,licet si ea sint dimi-
nuta,debeat soluere etiam de suo, si hęreditas non est soluendo.
Sed si priuaret̃ lẽma,solueret legata integre, prout relicta sunt,&
suum p̃rimonium nõ esset auctum ĩ aliquo, cum nihil detrahe-
ret.nõ obst.p̃dicta.l.fi.§.si vero postq̃. p̃allegata. vbi vr̃ dicere tex.
qđ filius priuat̃ debita iure naturæ:nã ibi loq̃t nõ solum in extra-
neo hr̃de,sed in filio,dum dicit,adierũt. vl̃ se immiscuerũt. & sic
patet,qđ ẽt loq̃t ĩ filio immiscẽte,qđ est suorũ,vt Insti.đ hær.qual.
& dif.§.extraneis & tñ ibi dr̃,qđ nullius legis beneficio vtunt̃. qa
r̃ndeo qđ hęres nõ faciens inuentarium,siue sit filius,siue nõ vtit̃
bñficio illius legis. videlicet detractione,debita iure institutionis,
quo beneficio vtitur faciens inuẽtarium,vt d.l.fi.§.& si p̃fatam. &
no.ea.l. qđ si post.sed vtitur detractione lẽmæ portionis: cum nõ
sit par rõ inter debitum iure naturæ,& debitum iure ĩstitutionis.
arg.l.fi. C.de codicil.& no.p gl.s̃.§.si qs aũt nõ implẽs:in gl.ne ipso
iure. Et qđ Falcidiã debitã iure instõnis pdat filius nõ faciens inuẽ
tariũ,sicut extraneus,vr̃ velle gl.in l.fi.cum igitur. C.de iu.delib.re
ferẽdo gl. q̃ inci.& legatarius,in fi. ibi,sed hodie,&c.ad tex.q ẽt lo
4 q̃tur in suo,vt patet,qa adierit,vel se immiscuerit, &c. † An aũt fi-
lius nõ faciẽs inuẽtariũ teneatur insolidum creditorib. ẽt vltra vi-
res hæreditarias,est tex.in l.fi.§.cum igit̃.& §.si vero postq̃. p̃alle,q
5 tex.ẽt loquit̃ in filijs,& alijs suis.† Quæro,an hæres non faciẽs ĩue-
b tariũ,priuetur Trebellianica?[b] Iac, de Bel. disputauit hanc qõnẽ
hic,& tenuit,ꝙ nõ,per multas rõnes. Idẽ tenuit Roffr.in tit.de se-
natuscõsul. Treb.in §.sed circa istum,& qõnem tãgit Iac.de Are.ĩ
l.cum tale.§.1.de cond.& demon.vbi illum tex.inducit in ꝯriũ.&
eãdẽ opi.tenet Cyn.in auth.sed cum testor.in 8.q. q̃ facit ex dictis
Richar.Sed opi.Iac,de Bel.putarẽ veriorẽ:rõ,qa non est nr̃um le
ges extendere,vt l.si vero.§.de viro.ff.sol.mat.tamen quia legum
correctio non inducitur,tusi in casu expresso,s̃m l.præcipimus. in
fi. C. de appella. ex identitate rationis non inducitur legis corre-
ctio,vt in auth.quas actiones.C.de sacrosanc.eccl.in glo. & no.in
l.tam is.§.1.ff.de dona.cau.mortis.Quæro, quid addit hæc consti-
tutio illi l.scimus.C.de iure deliberandi? dic,vt in gl. hoc facit,&
6 no.eam ibi,† quia si hæres subtrahit aliquid hodie, caret toto:sed
de iure Codi.puniebatur in duplum,quod dic,vt dixi sup.eo.§.san
cimus.

ADDITIONES.

a Satisfacere. Vide ad hoc do.Feli.in c.cum M.Ferrariensis.de consti.ver.hanc con
clusionem.

b Trebellianica. Adde istũ consi.suo inci.D. Io.Ardezoni.& quod ibi dixi in apost.
ad ipsum post casum summarium,& dixi etiam in apost.ad ipsum consi.234.in-
cip.bona.

1 *Testator hodie prohibet detractionem Falcidiæ.*
2 *Filius ita priuatur portione sibi debita iure institutionis, sicut extraneus.*
3 *Testator, an possit prohibere Trebellianicam.*
4 *Si hæres qui non vult parere testatori iubenti non detrahi, priuetur hæredi tate, vt hic dicitur, an habeat hoc locum hæreditate, non adita.*
5 *Testator, qui scit vires sui patrimonij, si suum distribuit per legata, videtur Falcidiam prohibere.*
Tacita prohibitio Falcidiæ, an sufficiat.

a
1 §.Si vero expressim.[a] † No.circa hũc tex. ꝙ te-
stator põt ,phibere detra-
ctionẽ Falcidiæ.Sed quæro,de quo hr̃de loq̃r hic? dic,vt in gl.ibi,
penitus extraneũ. Sed aduerte,qa ista gl. dẽt intelligi in portione
de necessitate debita iure institutionis, de qua loquitur tex. hic.
2 idem est in suo,† quia eadem ratione,& eodẽ modo illa priuatur
filius,quo extrane',arg.l.fi.§.si vero postq̃.pallegato,qđ pt ,pcede
re,vbi duæ quartæ p̃st detrahi,s̃m qđ notatur in d. §. si qs autem
3 † Quærit gl.an testator possit prohibere Trebellianicã. b & tenet
b ꝙ sic.& dẽ vr̃ tenere gl.Instit.de fideic.hær.§ sed qa.& Azo.in sũ
ma huius ti.§.loqmur nunc.Sed ꝯ tenet glo.C.ad l. Fal.l.si vt alle
gas,& in auth. sed cum testator.in gl.sed no.fin.Iac.de Bel tenuit
disputando,ꝙ Trebellianicam quartã non possit prohibere testa-
tor,per multas rationes. Sed contrariũ est s̃m Odof. Iac.de Ra. &
Pet.vt refert Cy.ĩ d.auth.sed cum testator,& ista vltima vr̃ verior,
nam l.vr̃ velle,ꝙ in quibus casibus cesset Falcidia, ĩ eisdem cesset
Trebellianica.vt l.Marcellus.§.quod autem.ff.ad Trebel.quod ĩ
tellige verũ,qñ Falcidia cessat rõne ipsius testamẽti; vel qa testũ
priuilegiatũ.vel qa facta est prohibitio a testatore,vt in qõne no-
stra,& in d.§.qđ aũt.ibi,in testamẽto militari, & si qui sũt alij. sed
vbi Falcidia cessaret pp delictũ iã commissum p hr̃dem,non autẽ
cessaret rõne testamenti,tũc nõ hẽmus regulã dicentem,in qbus
casibus cessaret Falcidia pp delictũ hr̃dis,cessat Trebellianica, &
e cõuerso,& ita loquitur,ꝙ dixi s̃.px.in qõne illa,an hr̃s nõ faciẽs
inuẽtariũ perdat Trebellianicã.Quæro,ego dixi,ꝙ constitutio ista
contra non implentem voluntatem defuncti oĩno, habeat locũ,
hæreditate adita,vt sup.eo.§.semper igit̃,& ĩ.eo. §. necessitatem.
4 Sed quęro,hic dr̃ † ꝙ hr̃s,qui non vult parere testatori iubenti nõ
detrahi,priuatur hæreditate , an hẽat ẽt locum hr̃ditate non adi-
ta?dicit Ia.de Bel.ꝙ sic.ex quo ipse no.hic casum sp̃ãlem.qđ ẽt hę
reditate nõ adita,legata.& fideicommissa,& libertates dẽtur, &
hoc refert p̃sonis enumeratis ĩ §.si qs aũt non iplẽs.s̃.e.& eos fa
cit hæredes lex hæreditate p hæredẽ scriptũ nõ adita,& est sp̃ãle ĩ
hoc casu,qñ testator prohibet falcidiam detrahi. ,p hac opi. facit
hic text.dicit.n.vel si noluerit.subaudi parere eum,qui dr̃ abstine-
re ab huiusmodi institutione. No.quod dicit institutione, non di-
cit ab hęreditate,& pro ista opinione vr̃ mihi,qđ sit hodie gl.ord.
sup ver.substitutio,q dicit,qđ substituti, & cohæredes admittun-
tur de iure communi,ergo apparet , qđ hęreditate non adita ut l.
post aditã,cũ simi.C.de impu.& alijs substit.alias si esset adita hr̃-
ditas substituti,& cohr̃des nõ admitterent̃ de iure communi, sed
huius legis potestate,vt ĩ §.si vero:inst.s̃.& qđ no.ĩ d.§. post aditã.
C.de fideicõmis.auth.hoc amplius,qđ tene bene menti. Vltimo
5 quæro † an si testator expresse scit vires patrimonij,& suum distri
buit p legata,videatur Falcidiam ,phibere?& vr̃ qđ sic,qa lex Fal
cidia est ĩducta ꝯ errorẽ testatoris,vt su.e.ver.hoc aũt,& ver.cũm.
sed si testator scienter hoc facit,vr̃ cessare Falcidia, cũ tũc ꝯ erro-
rem testatoris prouidere non posset. Præterea cum testator non
iussit quartam detrahi.tacite videt̃ eam ,phibuisse , cũ distribuit
patrimoniũ p legata.l. Titia.& ibi no.ff.ad legẽ Falcidiã.Sed in ꝯ
rium vr̃detur,nã hic uidetur tex.signanter dicere,qđ expresse te-
stator dẽat ,phibere,dum dicit,si vero expressim,&c.ꝙ nõ sufficit
tacita ,phibitio,arg.l.expressa.ff.de reg.iur.& l.non unquam,de ꝯ
ditio,& demonstratio.& in hac opi.videntur cõcordare oẽs Doc.
Vltimo uide gl.hodie non,hoc intellige in legatis ad pias causas,
ut probat tex.in ea.alleg.

ADDITIONES.

a Si vero expressim. Ad huius tex.materiam vide Ang.sing.in l.a.C.qu. & q.quar.
pars debe.lib.12.in lec.sua.& Lud.in l.marcellus.ad Trebel.& Pau.de Cast.in cõ
si.148.& Old.in consi.246.

b Trebellianicam. Tu vide de hoc Bal.in l.filium quem.nu.40. ver.demum. & qđ
posui additio.ad ipsum,in ver.possit.sup.fam.ercil. Pau.de Cast. consi.165.inci.
vis.& plenissime per Alex.consi.62.vol.1.

1 *Hęres, qui scienter soluit legatum, quod insolidum non tenebatur soluere, alijs sibi praiudicet.& nu 4.5.*
2 *Factum omnium legatariorum, quod censeatur vnum.*
3 *Agnoscens voluntatem defuncti, non potest postea pœnitere quo ad id, quod agnouit.*

§,Non autem. Hæres substantiam defuncti subtili-
ter agnoscẽs uni integraliter p̃soluẽs
oibus alijs insolidum soluere ꝯpellitur,pęnitentia, & incõstantia
repulsa,nisi inopinabile emergat dãnũ tpe instãtiæ cãæ sic fonista
tuto,his obtinẽtibus,& in omni uoluntate,& in omnib.personis,
exceptis minoribus ætate.h.d.usq; ad fi.tex. In tex. ibi hęredis se-
quentis.s.testatoris uoluntatem. l. si quibusdam soluat integrare
legata , & ab alijs quibus non soluit, uelit detrahere Falcidiam.
1 † Op.de l.non dubium.§.fi.cum gl.C.de testa.ubi soluẽs unum le
gatum scienter,qđ insolidum soluere non tenebatur, in alijs sibi
nõ p̃iudicat.Sol.aut loquitur in dispõne non solenni , & loquitur
lex ꝯria; aut ĩ solẽni,& isto casu,si hæres est grauatus,& soluit unũ
legatũ,insolidũ cogitur alijs satisfacere.ita no.in l.ꝯria. & in auth.
sed cum testator.C.ad leg. Falc.& ĩ l.2.C.de fideic.Nec ob. l.fi.C.
ne vxor ,p mari.quia maritus nõ tenebatur,saltem nãliter. ita no.
in d.l.ꝯria.vbi tangitur,& in auth sed cum testator. Scđo op.& vr̃,
qđ hr̃s soluẽs unum legatum non p̃iudicet sibi in alijs,arg.l.qđ de
bonis.§.non idcirco.ff.eo. Sol.vt hic,& in l. contraria no. No.glo.
immo ur̃,in fi.no.l.ꝯria.& in auth. sed cum testator. Sed aduerte
in eo,quod glo.dicit,qđ ibi erant plures res legatę uni & una erat
res soluta,itaq; integraliter legatum non erat solutum. intellige
hoc quando plures res erãt legatę sub nomine collectiuo , & sic
unum erat legatum,ut l.fi ex toto.§.fi. & quod ibi no. de leg.2.&
quod

ꝙ no.in l.scire debemus.ff.de uer.ob.secus si simpliciter res lega-
tę essent noiatim relictę qa tot essent legata,quot res,ut l. 2.ff.de
leg.2. Vnde soluēdo unam rem,uř soluisse integrum legatum,&
sic sibi ꝑiudicasset,ut hic,& haec op.puto probari p tex. & gl. in l.
qđ de bonis.§.nō idcirco.ff.ad leg. Fal. intelligendo illum tex.qđ
oīa legata fuerunt facta eidē legatario.& gl.dicit,qđ soluēdo scīē
ter ꝑiudicat,hodie in cęteris annuis legans sic, qñ eidem ꝑsonæ
sunt relicta plura legata, soluendo unum insolidum præiudicat
alijs.& sine dubio uerum est;nam si ꝑiudicat sibi,quo ad alios le
gatarios,ut hic.multo magis dēt ꝑiudicare cęteris legatarijs,quo
ad eum cui soluit. No.gl.uel etiā.ibi.C.de duob.re.l.1. No.gl.hanc
2 in ro,† quod dicit omnium legatariorum unum factum esse uř.
& tene eam menti,& ista potest esse una ratio,& alia ratio: qa sol
uendo unum legatum scienter, approbat uoluntatem defuncti,
unde nō ꝑt postea bonæ uoluntatis pęnitere,ut hic,& in tex. dicē-
tur. No.glo.l.j.Imperatorem.ibi,vt l.si.media opin.videtur verior,
3 † quod istas constitutiones non habemus,qa ſm l.C.soluens lege
ta insolidum vni,non ꝑiudicat in alijs,vt in l.in imponēda.C.e.sed
bene habemus per l. C. quod si quis agnoscit voluntatem defun-
cti scienter,nō potest postea pęnitere,quo ad id quod agnouit, &
4 ita loquitur l.hic alleg.& in prima, & secunda expositione. † No.
gl.vlt. ibi,accepisse se pro eo,qđ est debitum,ibi,quod esset,&c.
quod est verum.quando legatum est in quantitate,vel specie , &
pars soluitur pro diuiso:sed quando soluitur pro indiuiso,tūc ces-
sat ista ratio præsumptionis sic receptæ,quia non est reperire par-
ticulam,in qua non hab.bat quilibet suam portionem , & hæres,
& legatarius.Quid ergo tunc fieri?dic,quod tex.iste loquitur,quā
do legatum est solutum integrum, quo casu est præsumptio , ꝙ
hæres voluerit seruare in omnibus voluntatem , & pie agere cir-
ca omnes tunc enim non potest priorum pœnitere, vt hic, sed
vbi nō soluitur legatum integrum,tunc non est ista præsumptio,
stabunt tunc ergo l.si ex plurib.2.respon.ff. eod. potest igitur saltē
in reliqua parte indiuisa Falcidiam retinere,per doli excep. Quæ
5 ro,hic dicitur,† quod hæres soluens scienter vnum legatum inte-
grum,præiudicat sibi quo ad alios legatarios,sed pone, quod sol-
uit legatum integrum vni,dicendo , quod hoc faciebat gratia ip-
sius legatarij,qui erat suus amicus.an tenebitur alijs ad integrum
legatum satisfacere? Iac.de Bel.ꝑ non,quia hic tex. debet intelli-
gi,quando hæres sciens hoc non sufficere,scienter, & simpliciter
soluit integrum legatum:secus quando expressit , quod faciebat
gratia legatarij,quia in incertis non certis, &c.vt l. continuus. §.
cum ita.de verb.oblig.& ibi,ex cuius,&c. idem in summa huius
tit.per Azo.

1 *Quæstio emergens ex vltima voluntate,non debet annū transcendere a die*
l s contest.
2 *Annus,qui datur ad soluēdū legata p testatorē,curret post aditā hæreditatē.*
3 *Verbum,relinquo,quando trahatur ad institutionem.*
4 *Tempus omne est continuum,nisi sit vtile.*

1 **§ Illud quoque.** † No. qualiter ex vltima volūtate
emergēs quæstio nō dēt transcen-
2 dere ipsum annū,qui annus computatur ex die litis contestatæ. † Se-
cūdo no ꝙ annus, qui datur solutioni relictorum per testatorem,
currit post hæreditatem aditam,& administrationem secutā , &
sic est hic expressum,quod constitutio,de qua loquitur §. si quis
autem non implens.ibi,ex hēt locum in hæreditate adita , ad idē
3 §.eo.§.si igitur.& ibi dixi.† Tertio no.tex.ibi,cadat relictis, quod
a verbum,relinquo,trahatur ad institutionem.ª ad idem.§ e.§. hæc
4 quidem.& ibi dixi,& no.gl.puta agitur.ibi,quod intelligas.† Pro
ista gl.facit,quod omne tempus est continuum, nisi qđ sit vtile,
ita no.ff.de diuer.& tem. prescri. in summa illius tit. per Azo. in
summa.C.de anna.excep.circa medium.per Cyn.in l. cum ,ppo-
nas.C.de ædil.act.no.gl.per quam.insi.adde ꝙ no.in §.si qs autem
non implens.§.eo.C.de fideiuss.o.auth.hoc amplius.ibi,per Doc.
no.gl.hic annus.ibi,quia eum pius,ꝙ cum hęres sit priuatus omni
commodo.ex eo,quod non obedit defuncto.& alius hęres ef-
fectus est sup.eo.§.in omnib.amplius legatum soluere non cogi
tur,&c.

ADDITIO.

a Institutionem. Et ibidem vide,quæ ad hoc dixi in apost. Adde Gul. de Cun.in l.
1.nu.4.& quod ibi posui in apost.adistum,in ver.Verbum,relinquo. C.de sacros.
eccl.Bal.in l.captatorias.C.de testa.mil.& dixi post istum,consi.63.incip.quiuis
maxime doc.

---

1 *Tempus,quod datur ad inuentarium conficiendum,an curr.at minori, quod*
sic,licet restituatur.
2 *Minor succedens maiori,qui tenebatur facere inuentarium, si nō fecit ipse*
minor,an teneatur pœna huius legis,& detur restitutio.
3 *Contra pœnam commissam ob non factum vnius hæredis , quando cohæres*
vtatur priuilegio suo.
4 *Præscriptio statutaria,an currat contra minorem.*
5 *Minori erranti in iure ciuili,an succurratur ipso iure.*

1 **§. Pupillis.** Quęro,† vtrum tps, quod datur ad conficiē-
dum inuentarium currat minori. Glo. dicit
quod sic,sed restituitur per hunc §. & ita no.glo. per hunc tex. in
l.auxilium.ff.de mino.in fi.ita ēt no. Doc.in l.fin. §. sin aūt dubius.
C.de iu.delib.in 5.q.sic ſm hoc hic §.loquitur generaliter , & cō-
2 prehendit vtranque partem huius cōnstitutionis. † Sed hic quæ-
ro,pone,ꝙ minor succedit hæredi,q est maior,qa assis hæres exti
tit.an teneatur ad penā huius legis?uidetur,ꝙ sic, quia ex ꝯtu,vel
quasi defuncti tenetur,& sic non debet restitui , vt l. Aemilius. ff.
de minor.& ff.ex quib.cau.in pos.eatur.l.apud Iulianum. §.1.Sed
dic,ꝙ si maior,cuius minor est hęs,fuit admonitus , & tūc minor
non restituitur,vt in ll.prijs.nisi in personam ipsius maioris,annus
fuit elapsus,vt l.enim filius.§.in hac.ff.de verb.obl. Si vero ipse mi-
nor fuit admonitus,tunc eo casu ad pęnam tenetur, sed habet du-
plex remedium,vt hic,& ꝙ no.in d.§.in hac. ad idem ff. de distra.
pig.l.si cum venditor.§.illud.& C.de test.milit.l.si cum militarib.
3 & quod ibi no.in 2.gl.quod tene menti.† Sic etiam dicimus,cum
alias stipulatio committitur ꝯ hęredem,& quæritur , an cohæres
possit vti suo priuilegio,qa aut stipulatio committitur pp factum
cohæredis,& hæres vtitur suo priuilegio,vt ī d.§.in hac.aut pp fa-
ctum aliorum,& tunc si nihil est gestum cum hærede , tunc non
vtitur hæres suo priuilegio,vt l.1.& 2. C.si aduer.ven. pig. Aut est
gestum cum hærede,puta,quia fuit interpellatus,& tūc hæres vti-
tur priuilegio suo,quia tunc dicitur committi ex facto ipsius hę-
redis,vt no.in d.l.si cum militaribus.& facit qđ no. in d. §.in hac.
facit etiam quod no. Doc.in auth.quas actiones.in 5.q.C.de sacro
4 san.eccl.† Quæro,an sicut in casibus hic positis currit præscriptio
ꝯ minorem,ita currat præscriptio statutaria? de hoc dic, vt no.In-
5 no.in c.constitutus.ext.de in integ.rest.quia hic dř, † quod minor
incidit in pęnam legalem,licet ei succurratur.pro quo facit.l.Im-
peratores ff.de publica.& ff.de mino.l.si ex cautā. §. pen. dic, hoc
est verum,vbi minor errat in iure ciuili,& ius ciuile spernit , secus
vbi spernit ius naturale,quia tunc maiori 18.annorum non succur
ritur,vt inf.vt cum de appel.cogno §.si vnum,de prædictis. Sed ꝯ
prædicta facit fortiter. C. de spon.l.fi.in prin. vbi minor in pęna le-
gali ipso iure excusatur,quod est contra gl.sed non firmat.sed veri
tas est,vt ibi dicunt Doc.ꝙ ibi est speciale,& quod ibi minor ipso
iure iuuatur,sicut alias minor ætas excusat aliquando ipso iure a
delicto.l.fi.C.si aduer.deli.

1 *Patronus non faciens inuentarium,non priuatur legitima portione.*
Filius non conficiēs inuentarium.nō priuatur portione debita iure naturę.
2 *Successiones libertorum,& ingenuorum,an æquiparentur.*
3 *Agnati,& cognati,ꝙ hodie succedant vsque ad decimum gradum.*
4 *Lex Falcidia,quod hodie habeat locum in testamento militis.*
5 *Ecclesia,& hospitale,ꝙ hodie subiaceant pęnis huius constitutionis.*

1 **§. Non autem** † No. ex isto §.intelligēdo ipsum ge-
neraliter , & restringendo ipsum ad
vtranq; constitutionem,prout videtur referre prædictus. §. quod
patronus non faciens inuentarium,non priuatur legitima portio
ne.ergo multo minus filius priuatur debito iure naturæ, vt no.in
2 §.si vero non fecerit.lu.eo.† Secundo no. ꝙ successiones liberto-
rum,& ingenuorum æquiparantur,& dic,vt no.Institu.de succes.
3 lib.§.multis,& §.fi.† Sed aduerte ad id,quod dicit gl. hic, quæ in-
cipit,& æquabimus.ꝙ agnati succedunt vsq; ad decimum gradū,
sed cognati vsque ad sextum,quia hoc hodie non est verum, quia
tam agnati,quam cognati hodie pariter succedunt,vsque ad deci-
mum gradum,vt no.Insti.de succes.agna.§.fi.& auth in successio
ne C.de suis,& leg.& inf.de here.quæ ab intest.§. si igitur. versi.il-
lud palam.in glo vt miles,ibi.l.fi. idem no.quod hic, & in ea.glos.
4 ibi,fecerit inuentarium.† No.ex isto, quod hodie in testamento
militari habet locum lex Falcidia,& istam opi.tenent Doc.C.eo.
l.testamento & Dy.in l.1.§.filiu.ff.ad Trebel.vbi ipse hanc glo. ap-
5 probat.† Vlt.no.ibi,siue sacerdoti.hic videtur casus, quod hospita
le,vel ecclesia subiacent pęnis huius constitutionis, quod perpe-
tuo tene menti.

De non eligendo secundo nubentes mulieres , & alienatione,
& lucro antenuptialis donationis,& de successori-
bus earum filijs suis. Rubrica.

Dictum est ş. de hæredum obedientia , & successione , quę fit
inobedientibus:ideo sequenti ordine , quia ibi tractatur de succes-
sione inobedientium,ideo ponitur hic de successione matris , &
hēt hęc rub.tres partes. Prima loquitur de electione prohibita. Se
cūda de alienatione antenupt.donā. Tertia de successione matris,
& auię Et prima pars expeditur vsq;ad §.hoc autem. Secunda vs-
que ad §.cum igitur. Tertia vsq; ad §. cum vero. postea vsque ad
fi.& dic,vt in glo,

1 *Hæreditas adita p hęredē nō dicitur amplius testatoris , sed hæredis bona.*
2 *Stipulatio si concipitur sub duab.contrarijs conditionib. adueniente prima*
non potest stipulatio alia conditione committi.
3 *Pactum commissum vno casu,quando possit ex alio committi.*
4 *Iura de lucris dotalibus,& donationib.antenuptialib.loquētia,magis volū*
taria,quam rationabilia sunt.
5 *Vxor transiens ad secundas nuptias,quando priuetur proprietate donatio-*
nis antenuptialis,vbi ponit quinque iura.

6 *Iura loquentia de matre secundo nubente, q̄ habeant locum etiam in patre secundo nubente.*
7 *Mater, quando proprietas donationis defertur ad filios per transitum ad secunda vota, q̄ possit eligere vnum ex filijs, & sibi prouidere.*

ET ante nos. Illud principium vsq; ad §. hoc aũt, hẽt cõplures partes. Primo
ponitur principalis intentio Iustiniani, & quare mo-
tus fuit ad hanc ꝯstõnem componendam. Secũdo po
nitur thema, & q. prima, & allegatio filiæ, & allegatio matris. Ter
tio ponitur scd̃a q. resultans ex dicto themate, & circa eã vna alle-
gatio pro matre, alia pro filia, & postea tres allegationes ponit ꝓ
matre, ꝯ filiam. Quarto ponĩt soſo primæ qõnis, & ꝓhibitio alie-
nationis. Scd̃a ibi, Gregoria. Tertia in §. nõ tollĩ. Quarta in §. hoc
nos. Et bř h. d. Mater non succedit filio in lucro ante nuptialis do-
nationis filio superstite, & liberorũ electio in lucro est matri ꝓhi-
bita. h. d. No. in ver. verum mater. in tex. ibi, sed permistam iã reb.
1 &c. † Pro eo, quod habes in l. sed si plures. §. si filio. ff. de vul. & pu.
ad idem l. fi. C. de inoff. test. hæc tñ allegatio matris, quam hic fa-
cit, tollitur per tex. ĩ. eo §. ante nuptial. Secundo not. text. in §. filia
vero. ibi, ipsa esse dña: pro eo, quod dicam. ĩ. eo. §. cum ergo. Opp.
ad fi. huius prin. ver. si vero, &c. hic innuitur, q̄ fuerint interposita
duo pacta. Primum de lucrando totum in casu existentium libe
rorum. Secundum de lucrando partem, in casu non existentiũ li-
berorum, & vtrunque pactum sortitur effectum, vt hic dř. Sed ꝯ
ista fuerũt duo pacta diuersa, & ꝯria, ergo vnum habendo effectũ
2 aliud vigorem habere non potest. Nam lex dicit, † q̄ si stip. ſo ꝯci-
pitur sub diuersis duob. ꝯrijs, stipulatione cõmissa ex ꝯdõne prius
eueniente, non potest stipulatio ex alia conditione committi, vt l.
si quis ita stipuletur. de verb. obl. & l. si plures. ff. de condit. insti. &
l. si ita. de manu. test. cum si. Ergo in ꝓposito si pactum est cõmis-
sum ex prima conuentione, seu ex primo casu, non põt ex alio cõ
mitti. huius ꝯrij timore dĩt quidam, q̄ hic fuerũt duo pacta, quo
rum vnum fuit in casu existentium filiorum, & aliud in casu non
3 existentium. † Vnde vno pacto commisso, ex vno casu, adhuc põt
committi ex alio, referendo nos ad diuersa tempora, nam primũ
pactum, quod est in casu existentium liberorum, statim sol. mat.
committitur existentib. filijs, post mortem pris. sed secundo casu
qđ est in casu non existentiũ liberorũ, committitur postea, liberis
non existentib. ante mortẽ matris. Et sic nõ est aliqua ꝯrietas. sed
in ll. ꝯrijs fuit vna stipulatio, quæ habuit in se duas cõditiones, quę
semper si est in vnũ casum commissa, non potest in alium cõmit
ti. Ista sol. nõ vř vera. qa intelligitur in vtroq; pacto, de ꝯdõne rela-
ta ad tempus matrimonij soluti; & posito, q̄ sint duo pacta sub
duab. ꝯdonib. ꝯrijs, q̄ tñ referunt ad idẽ tps facta commissione ex
vna, impoſſe est ꝯmitti ex alia, quia posito vno de ꝯrijs remouetur
reliquum, &c. Quare alij dicunt, quod ꝯria loquuntur in alijs casi
4 bus, sed hic est aliud, & quare hic aliud sit, sufficit pro ratione vo-
luntas. dicuntur enim ista iura esse voluntaria nõ hñtia aliquam
rõnem, ita no. gl. ĩ. de nup. §. qm̃ infirmas. in fi. gl. & ista fuit opin.
omnium, & tangitur in auth. sed & si quis. C. de secund. nup. Alij
dicunt, q̄ primum pactum committitur ex vi pacti, & ex vna vir
tute, sed scd̃m pactum ꝯmittitur magis ex vi. l. q̄ ex vi pacti. ita no. in
l. cum quærebatur. ff. iud. sol. & tãgitur in auth. sed & si quis. Ista sol.
est multum amica solutioni superiori, & quasi vna, & eadem. sed
aduerte, ista solu. innuit, q̄ cum ex vi legis secundum pactũ com-
mittat, qđ agitur ad hoc ꝯdictione ex hac l. sed Iaco. de Are. hanc
reprehendit dicens, qđ agitur ex ipso secundo pacto, & tñ ipsum
scd̃m pactum hẽt vim ab ipsa lege, q̄ lex hẽt aliquam rõnem moti
uam, cõfiteatur tñ ipse, q̄ nõ est rõ, ꝑꝑ quam sit de necessitate, qđ
sic oporteat esse, sed rõ est motiua, q. mouet Imperatorem ad sic
faciendum in casu isto, & vnde nõ inducit idem lex inter alios ex-
traneos, qui non essent vir, & vxor, inter se sic paciscentes, & ratio
ista motiua est talis. Nam Imperator primo inducit legem, quã
statuit, q̄ mulier mortuis omnibus filijs possit lucrari ex secundo
pacto, vt ĩ. in §. hoc autem. q̄ mulier lucraretur ex primo totam
donationem quãtum ad proprietatem, quæ sua erat, & sic graua-
uit eã intuitu filiorum, quod apparet, quod si non essent filij ex pri
mo matrimonio, mulier esset impunita, vt C. de nup. l. hac edicta
li. & §. si igitur. ĩ. de nu. & § si vero expecter. in princi. vnde liberis
mortuis cessat rõ legis ſ dilectio, & fauor filiorũ, & est redacta cã
ad non cãm. Et iõ lex, q̄ ipsam grauauit, exonerat eã ꝯcedẽdo ei,
vt liberet ex scd̃o pacto. Ista rõ tollit ex § qm̃ infirmas. ĩ. de nupt.
col. 4 & sic Iac. de Are. concedit ꝯrium inter alios paciscẽtes, sed
inter virũ & vxorẽ habet locum dispositio huius §. qm̃ infirmas,
ꝑꝑ rõnem quam dixi, ita tangit d. Iac. in auth. sed si quis. Op. hic
5 innuit, † quod mulier secundo nubens non amittat proprietatẽ.
sed ꝯ. ĩ. ne vi quod ex dote. §. 1. Gl. sol. in fi. sui. sed istam gl. declarã
do sic distingue quatuor, vel quinque iu. Primum fuit ius Codi-
cis, quo iure per secundas nuptias proprietatem donationis nõ ꝑ-
debat, sed liberis seruare tenebatur, vt l. fœminæ. in prin. C. de sec.
nup. scd̃m vnam opin. ibi no. sed scd̃m aliam ibi perdebat, & habebat
solummodo vsumfructum, quæ opi. fuit glo. inf. de nup. §. si vero
expectet. & ibi dicam. Scd̃m ius, est huius constitutionis, scd̃m quã
per secundas nuptias proprietatem donationis amittit, & in om-
nibus filijs ꝑmortuis scd̃m pactũ non existentiũ filiorũ vigorẽ assu-
mit, & non aliter, vt hic in §. prospeximus. & inf. eo. §. hoc autem.
Tertiũ ius est, inf. de nup. §. si vero expectet. & § seq. & §. qm̃ infir-
mas. & hoc tertium ius concordat cum iure istius constõnis pro
parte, quia hic, & ibi per secundas nuptias proprietatem donatio
nis amittit. sed discordat in parte, quia scd̃m hanc constitutionẽ ad
hoc, vt scd̃m pactum non existentium filiorum vigorem assumat
oportet, qđ oẽs filij ꝑmoriantur matri, sed scd̃m illã cõstitutionem
sufficit, qđ vnus sit mortuus. Quartum ius est, inf. ne virum, quod
ex dote. §. 1. illud corrigit omnia iura prædicta. quia nubat mulier
secundo, vel non, proprietatem seruat filijs. Quintum ius est. ĩ. vt
fratrum fil. §. quia vero mulier. coll. 9. & illud ius corrigit pro par-
te oĩa prędicta iura, videlicet, q̄ pro virili parte admittatur mater
cum filijs ad proprietatem, si ad secundas nuptias non peruenit.
6 † & oĩa prædicta, q̄ habent locum in donatione propter nuptias,
vt dictum est, habent etiam locum in donatione, quam lucratur
vir, & sic hẽt locum etiam in patre, & in matre secundo nubẽtib.
vt inf. § quia vero. §. colligent. & §. si vero. inf. de donat. §. quoniã
infirmas. & ibi no. inf. ne virum, quod ex dote § 1. col. 7. l. & in d. §.
quia vero mulier. inf. vt fratrum filij. colla. 9. Vlt. gl. circa hunc §.
distinguit multum clare, & circa eam adde quæ dixi in pręceden
ti ꝯtrio. & quod no. gl. in auth. sed & si quis. C. de secun. nupt. & in
7 d. §. qm̃ infirmas. in gl. 3. habebis gl. perfectam. † No. gl. q̄ incip. C.
de secun. nupt. ibi, per hãc. sed lex ꝯria loquitur, quãdo proprietas
donationis perditur per transitum ad secunda vota, an possit elige
re vnum ex filijs, & sibi prouidere de dicta donatione & ibi text.
dicit, quòd sic, nec hoc reperitur correctum, licet glo. ibi dubitet.
hic vero loquitur, an mater, quæ facit iniuriam filijs primi mariti
per transitum ad secũda vota, vt hic dicitur, possit prouidere vni
ex filijs, quibus facit iniuriam magis quam prouideat alij, & dici-
tur, quod non, & ista est vera solutio.

1 *Mater transiens ad secunda vota, succedit ex testamento filio in proprietate, si nullus alius filius superfit.*
2 *Et an ab intestato etiam succedat, quòd sic.*
3 *Res subiectæ restitutioni, alienari non possunt.*
4 *Alienatio facta in casu huius § quòd stet in suspenso.*
Ius de præsenti, quando stare possit in suspenso.
5 *Mater in casu huius §. non expectat mortem filij, sed lex ipsa.*
6 *Casus fortuitus, quando expectari debeat.*

§. Hoc autem Alienatio facta a matre de lucero do
nationis ante nuptias, ea secundo nu
pta, est in suspẽso, & ea moriẽte, superstitib. filijs euacuat in totũ,
filijs vero ante matrẽ mortuis extratib. filijs cõfirmatur, nõ in to-
tũ, sed ex parte non existentiũ filiorũ, alias si ipsa mater filijs in to-
tũ successerit, alienatio in totũ confirmat, & his pariter obtinenti-
1 bus in patre, & in matre. h. d. vsq; ad §. cum igitur. † No. tex. ibi, vel
si mater sola, &c. nam hic vř tex. quod mater transiens ad secũda
vota, succedit filio ĩ proprietate, si nullus alius filius frater defun-
cti superest, hic in §. cum igitur. ver. quod etiam. ibi etiam succe-
dens. etiam sic vř velle l. fœminæ. in fi. C. de secund. nup. quę dicit,
q̄ mater transiens ad secunda vota proprietate bonorum filij nõ
priuatur, nullo alio filio superstite. nec est correcta, licet ꝯ no. ma-
le in auth. ex testamento. C. e. tit. in gl. super ver. filij, qui dicit, quẽ
solum hẽt. sed ego intelligo hunc tex. & similes, vbi mater succe-
deret filio ex testamento, quo casu succedit indistincte in proprie
2 tate. §. cum igitur. & in §. hinc nos. ĩ de nu. colla. 4. sed verum, † qđ
hic dicit, etiam habeat locum, q̄ñ ab intestato mater filio succe-
dit, & hoc sentit gl. super ver. lege. & probanit per text. in §. proxi.
cum igitur, ver. quod etiam. ibi, in auth. & succedit, cum sua gl. re
ferendo illum tex. ad q. propositam, scd̃m quã filius ab intestato de-
cedit intestatus, vsque ibi, si vero intestata. Primus est, q̄ñ decedit
intestatus vsq; ad §. colligent. & sic ver. ſ. alle. loquitur, q̄ñ mř sola
succedit ab intestato filio, quia nullus alius filius frater defuncti
superest. Pro hoc etiam facit, quod ponitur ĩ text. in §. optimum.
ver. alioquin. Nec ob. ꝑdictus §. hinc nos. prę al. vñ sumitur d. auth.
ex testõ. vbi dř, q̄ in pñis mř nõ succedit filio ẽt in vsufructu, qa
loquitur, q̄ñ alij fratres defuncti supererant. Prætereа hoc probat,
quia video, q̄ lucrum donationis ꝑꝑ nuptias mater nõ pdit quo
ad proprietatem, vel mř nõ hẽr filios. inf. de nup. §. si igitur. & §. si
vero expectet. ergo q̄ñ succedit vnico suo filio, non dẽt priuari ꝓ-
prietate, ẽt in pñis, cũ non supersit alius filius defuncti frater cu-
3 ius gratia ipsa proprietate priuari debet. † Scd̃o no. q̄ res subiectę
restitutioni a lege sunt prohibitę alienari, sicut illę, q̄ sũt subiectę
a restõni ab homine. Tertio no. a † q̄ ista alienatio est in suspenso, ad
quod facit, quod habes in l. sed & si quis. §. 1. ff. de vsuf. Insti. quib.
mod. ius pat. sol. §. si ab hostibus. Nec obst. q̄ dř, q̄ nullum ius po
test essę in pendenti, vt ff. si cert. pet. l. cum ad præsens. & l. si q̄ñ. qa
verum est, quod inspecto statu pñti nil est in pendenti, vt in ꝯrio,
sed inspecto futuro euentu bene datur aliquid, quod est præsens
in pendenti, vt hic, concor. sup. alleg. ita no. Doc. in l. si. C. de sent.
pas.

A D D I T I O.

a Menoch. Tertio no. C raui. consi. 283.

5 paſ. Op. † & vſ. ꝙ mater mortem filij nō debet expectare, cuius
ꝯriū dr̃ hic, vt l.cū ita.alias incipit.cum tale.in princi.ff.de cond.&
dem. Sol.mr̃ nō expectat, nec expectare dēt mortē filij, vt ibi, ſed
6 lex ſic, vt hic. Scđo op. † ꝙ iſte caſus fortuitus, & euētus nullo mo
do dēt expectari, vt l.Iul.ff.qui.& a quib. Sol.de hoc dic. vt no. Dy.
in l.inter ſtipulantē. §.ſacrā.ff.de verb. obl.per C y. C. cōia de leg.l.
fi.§.ſinaſit ſub ꝯditione.tangit gl.in l.diuortio.ff.de neg. geſt.

1 *Mulier tranſiens ad ſecunda vota, dicitur caſte viuere.*
Legatum factum uxori, donec caſte uixerit, quod et debeatur tranſeundo ad ſecunda vota, niſi communis uſus aliter ſe habet.
2 *Communis uſus loquendi, quod probari debeat quando quis in eo ſe fūdat*
3 *Ius diſponens, quod ſeruatur in patre tranſeunte ad ſecunda uota, habet locū ēt in matre, tam ratione lucri dotis, quam donationis ante nuptias.*
4 *Allegare titulum, quod ſufficiat ubi lex ipſa non allegetur.*
5 *Ingratitudo repellit fratrem a ſucceſſione ab inteſtato.*
6 *Mater tranſeundo ad ſecunda uota, an ſuccedat filio indiſtincte, & ibi recitat quatuor iura.*
7 *Hæc conſtitutio, quod corrigat l.fœminæ. C.de ſecun. nup.*
8 *Per diſpoſitionem § hinc nos inf.de nup.hodie reditur ad diſtinctionem l. mater, C.ad Tert. quātum ad ſucceſſionem ab inteſtato, ut diſtinguantur bona paterna ab alijs.*
9 *Lex in §.1.& 2. inf. de hær. qua ab inteſt. quod non corrigat tex. §. hinc nos. inf de nup.*
10 *Teſtamentū in totū reſcinditur quo ad iſtānem, ſi filij hodie nō hēat triētē*
11 *Pater, quod olim habeat contra tabulas contra teſtamentum filij ſi in eo erat preteritus, & in totum ſi perſona turpis erat inſtituta.*
12 *Pater tranſiens ad ſecunda uota, an ſuccedat filio in bonis maternis ab inteſtato ſolum in uſufructu.*
13 *Mater luxurioſe uiuens non admittitur ad ſucceſſionem filij.*

§. Cum igitur. Mater filio in oīb. ſuccedit excepta an
tenuptiali donatione, ſiue cōuolet ad
ſecundas nuptias, ſiue non. antiquis ꝯſtōnib. non obſt. quod plu
rib.rōnib improbat.h.d. vſq; ad §.antenuptiali. No. tex. ibi, metu
1 caſtarum nu.&c. vbi nō licet legaliter caſte viuere, &c. † Ex quib.
hēs caſum expreſſum ſm expoſitionē gl. in ver. nō pūt, ꝙ mulier
a tranſiens ad ſcđa vota dr̃ caſte viuere,ª & ſic ſi in teſtō maritus re
b linquit vxori, donec honeſte vixerit,ᵇ ſecūdo nubēdo, dēt nihilo
minus ꝯſeruari relictum, cū nubendo dr̃ caſte viuere, pro quo tex.
opti ff.ad Trebe.l.mulier.§.cū proponeret. vbi illum tex. alleg.ad
hoc Old.ad idem 22.diſt.c.vitium.44.diſt.c.ol.facit qđ no. in §.
iuris precepta.ſuper ver.honeſte viuere Inſti.de iuſti.& iu. in ꝯriū
facit §.quomodo oportet epiſc.§.ſinautē aliquis.inf. de ſan.epiſc.
§.clericis.dicit Old. ꝙ in hoc ſtaret cōi vſui loquendi, cum cōis
vſus loquendi ſit,& intellige, ꝙ dicendo, donec caſte vixerit, intel
2 ligitur ibi.i.ad ſecunda vota non tranſient. ſed certe † ſi non pro
baretur iſte communis vſus loquendi, ego ſtarem hinc tex. &
alijs ſimil. Non ob.tex.in ꝯrium alleg. vt dicam in § ſinautem ali
quis. Secundo no. ꝙ ſecundum iſtam conſtitutionem non diſtin
guitur, nubat mater ſecundo, vel non, vel nubat ante mortem filij
vel poſt. Item non diſtinguitur ſuperſint fratres defuncti, vel non,
vt in d. ver.quam.& vſq; ad ver.colligentes. No.ver.ſuam enim.
3 † ꝙ ius, quod ſeruatur in patre tranſeunte ad ſecunda vota, quo ad
ſucceſſionem filij, ſeruatur in vtroq;, quo ad lucrum dotis, & do
nationis p p nuptias, vt hic coniuncto §. colligentes, &c. Secundo
4 no. † modum allegandi. & non eſt aliqua lex, q̃ hoc dicat, niſi l. il
lam. C.de colla. Op. dr̃ hic in ver.ſi vero inteſtata, ꝙ ſi filius dece
dat fratrib. ſuperſtitibus, ꝙ etiam ſuccedat mater, & frater, ꝯ. ĵ. de
5 nup.§.ingratitudinem. Sol vt in glo. appellant. † Ex qua no. ꝙ in
gratitudo repellit fratrem a ſucceſſione ab inteſtato, vt hac glo.
6 ꝯiuncta cum tex.de quo dicam in d.§.ingratitudinem. † Op.dicitū
hic, ꝙ mater tranſeundo ad ſecunda vota ſuccedit filio indiſtin
cte. Contra inf.de nup. §. hinc nos. & §. ſeq. pro huius materiæ
declaratione debes ſcire, ꝙ circa hanc reperiuntur quatuor iura,
Primum ius eſt introductum per l.fœminæ. in fi. C.de ſecun. nup,
& l.mater.ad Tertul.quæ diſtinguit. aut mater tranſiuit ad ſecun
da vota ante mortem filij, aut poſt mortem. Si ante, tunc ſucce
dit ab inteſtato, & ex teſtamēto, ſed tenetur filiis ſeruare, vel ſiue
aliam opi ſuccedit tm̄ in vſuſr. ſiue paris, vt no. in d.l. fœminæ. in
fi & vltra opi.probatur per tex.ſuo. cū ca p ſine in ver. ſi filia. ibi
ipſa eſſe oīa. ſi poſt, tunc in bonis paternis ſuccedebat mater in
vſuſr. tm̄, in alijs vero extrinſecis filio quæſitis ſuccedit in ꝓprie
tate, vt d.l.mater. Sic patet, ꝙ illa iura diſtinguunt an mater nubat
ſecundo ante mortem filij, vel poſt, & ſi poſtea diſtinguunt bona
paterna ab alijs, ſed non diſtinguitur, vtrū filius decedat ab inteſta
7 to, an ex teſto. † Secundum ius eſt ius conſtitutionis, ſm quod ho
mo, ſiue mater, ſiue pater tranſiuerit ad ſecunda vota ante mor
tem filij, ſiue poſt, ſuccedat etiam filio in proprietate, & ex teſta.
ab inteſtato ſiue cum fratribus, ſiue ſint bona paterna, ſiue quæ
cunq; alia extrinſecus filio quæſita, & per iſtud ſecundum ius cor
riguntur d.l.fœmina. & l.mater. vt probatur in ver. nequaquam.
Tertium ius eſt introductum per §.hinc nos. ĵ. de nup. per ꝙ ius
eſt introductum, ꝙ ex teſtō mater filio indiſtincte ſuccedit, ſiue
paterna bona ſint. ſiue aliunde q̄ſita, & ſiue tranſeant ad ſecunda
vota ante mortē filij, ſiue poſt, Ab inteſtato aūt diſtinguunt bona
paterna ab alijs. in p̄nis tm̄ quo ad vſumfr. ſuccedat, in alijs ēt in
proprietate, & ſic illud ꝯcordat cū iure illo ꝯſtōis in reb. p̄terq; in
vno, ver, ꝙ iſtud ius nō diſtinguit bona p̄na ab alijs, ſed illud ſic
8 q̄ mr̃ ab inteſtato filio ſuccedat. Illud † ergo qđ dr̃ per gl. in l.mr̃
C.ad Tert. qđ hodie reditur ad diſtinctionē. l. mr̃. intellige ab in
teſtato, non ex teſtō. & intellige, ꝙ ab inteſtato diſtinguantur bo
na p̄na ab alijs non aūt diſtinguit an nubat ante mortē filij, vel
non, q̄ p̄ dicto §.hinc nos. hēt locū. ſiue mr̃ ſcđo nubat ante mor
9 tē filij, ſiue poſt, vt ibi dr̃. † Eſt & quartū ius introductū per Auth.
de hær.ab inteſt. §.1.& 2. qđ vr̃ oīa prædicta iura corrigere, & ma
xime. §. hinc nos. ſed non corrigit, quia ibi loquitur in non tran
10 ſeunte ad ſecunda vota, vt no. in d.§.hinc nos.& in d. l. mr̃. † No.
gl. in ver. quartā.in fi.illud. ꝙ gl. dicit, ꝙ ſumitur in quartā, intelli
ge.i. ꝙ rōne quartæ q̄ nō hn̄t. ſed hodie ſi non habeant trientē, te
ſtā. reſcindit in totum quo ad inſtōnem, &c. firma manent, vt ĵ.
eo.§.& verſi hoc quidē. vt in Auth. vt cum de app. cogn. poſita.
11 C.ad Tert.auth.in teſtō. Nō aūt intelligas, † ꝙ reuocatio fiat in ſo
la quarta.vel mente: reperio tn̄, ꝙ olim pr̄ p̄tetito dabatr̄ ꝯ tabu
las ꝯ teſtm̄ filij, & ſi inſtituta erat turpis pſona. pr̄ reuocabat in to
tum, alias vſq; ad quartā, vt l. Pantonius.ff ſi quis a pa.fu. ma. No.
verſi.n. dr̃ hic, ꝙ idem ius eſt ī p̄re, & mr̄e. quia quilibet ſuccedit
licet tranſeat ad ſecunda vota, & dixi ſ. ꝙ hoc recipit correctio
nē in caſu videlicet, q̄ ſi filius moritur inteſtatus, & habeat bona
c p̄na. ꝙ tūc mr̃ ſolū in vſuſr. ſuccedit.ᶜ an † iſta pœna hēat locū in
12 p̄re, vt in bonis m̄rnis ſuccedat filio ab inteſt. ſolū in vſuſ.& gl. in l.
fœminæ in fi. C. de ſecun. nup. q̄ dicit, ꝙ illa pœna q̄ hēt locum in
mr̄e tranſeunte ad ſecunda vota circa ſucceſſionē filiorū, hēt lo
cū ēt in p̄re, all. inf. in §. 1. neq; virū, ꝙ ex dote. ſed certe illa auth hē.
nō hēt locū, niſi eo, ꝙ vir lucratr̄ ex dote, quo caſu vir patitur ean
dem pœnā in dote, q̄ mulier in donatione pp nuptias vt ibi pba
tur, & ſ. p̄all.§.ſi vero. & in ver. colligentes. cū ſi. De eo aūt, ꝙ vir
lucratur ex ſucceſſione, ille tex. nō dicit, imo iſte tex. dicit ꝙ pater
ſuccedit nec reperitur, ꝙ proprietate priuet, ergo, &c. & ſic p̄ſata
gl. nō vr̃ bene loqui. ſed do. Fran. de Fano, qui in d.q. cōſuluit di
cebat illā gl. verā ad id ꝙ dr̃, qđ nō reperit, qđ pr̄ ꝓprietate priue
tur: ipſe videt, ꝙ verū eſt ſm iſta tp̄a, ſm q̄ pr̄ nō ſuccedebat filio
in ꝓprietate, vt l.fi.§.vlt. C.ad Tert.& ita loqt iſte tex. ſed cū hodie
ſuccedit pr̄ filio in ꝓprietate vna cū fratrib. Auth. de hæred.ab in
teſt.§ ꝑns. poſita. C. ad Tert. auth.defuncto.dicit ipſe, qđ æquatr̄
priuat ſicut mr̃, & ſic illa gl. dicit veritatem, nō ſm iura. C. qa nun
quā pr̄ ſuccedebat filio cū alijs fratrib. in ꝓprietate, ſed tm̄ in vſuſ.
nec patiebat aliquā pœnā, licet ad ſcđa vota trāſieint, vt C.de legi.
hær.l.emācipator ibi, ſiue priorē ſeruatū, &c. nā cū p trāſitionem
ad ſcđa vota, erat qđ priuaret ꝓprietate, vt d.l. fœminæ. in fi.& l.ma
ter. iſta pœna nō poterat cadere in patrē cū in proprietate non ſuc
cederet, & io illa l.vlt in fi. dicit omnia, q̄ dicta ſunt in mr̃e ſecun
do nubente, de p̄re aūt nihil dicit, cum illa pœna in patre cadere
nō poterat, & ſic illa glo. ur̃ optime dicere. Hēs ergo ex p̄dictis, ꝙ
§. hinc nos. inf. de nup. hēt locū in p̄re, & matre, ſicut mr̃, q̄ ſucce
dit filio ab inteſtato cū alijs filijs priuatur proprietate in bonis pa
ternis, ita pr̄ ſuccedens filio ab inteſtato cum alijs, proprietate pri
uatur in bonis maternis. Vlt.in §.obtinet. ibi, & enim luxuria, &c.
13 Iſtum tex. inducit Iac.de Belu. ad q. † qđ ſi mr̃ luxurioſe uixerit ad
ſucceſſionē filij non admittitur, inducit pro hoc in argumentum,
d l.his ſolis,ᵈ in fi. C.de reuo.do facit ff.de his qb. ut indi.l.mulierē.
& l.tabulis. in prin. pro hoc inducit l.ſororē cum ſua glo. C.de his
quib ut indi.& ꝙ no. in l.fideicommiſſum. C.de fideic. Sed ꝯ hoc
facit in arg. nam cum tractaretur de ſucceſſione ab inteſtato, lex
dicit, ꝙ mater ſuccedat filio etiam uulgo quæſito, ut Inſt.ad Ter.
§. fi.& ſic patet, ꝙ luxurioſe uixit, & tamen ſibi ſuccedit.

ADDITIONES.

a Caſte viuere. Adde D.Fel.in c.cum ſit.in fi.de fo.comp. limitabis hoc dictum per ea, quæ poſui in apoſt. in verb.ad ſecunda vota. ſup. ſi ſecun.nup. in 1.lec.
b Menoch. Honeſte vixerit. Soc.iun conſi.138.no.8. lib.2.
c Succedit. Ad quod uide do, Bar. Soc.in conſi.34.inci. proſequendo ordinem. uer. præterea poſita.cir.fi.cum uer.ſeq.in 1.parte.
d His ſolis. Et iiſdem ad hoc uide Bar.in fi.

1 *Donatio ante nuptias licet immiſceatur hæreditati filij tamen propriam naturam retinet.*
Res priuilegiata, quod tranſeat ad quemcunq; cum ſuo priuilegio.
2 *Priuilegium, quando dicatur mutari perſona mutata. & nu.4.*
3 *Parochianus, cui eccleſia vendidit prædium, quod teneatur pro illo ſoluere decimam eccleſiæ.*
5 *Res pupilli, vel eccleſiæ, ſi tranſit in non priuilegiatum, quod perdat priuilegium.*
6 *Emens rem a fiſco, quod non habeat immunitatem a vectigalibus.*

§. Antenuptiali. Hic reprobatr̄ allegatio matris, quā
fecit ſ. in prin. I uer. uſ mater. † No.
1 ꝙ donatio ante nuptias, licet miſceatr̄ hæditati filij, tn̄ retinet pro
priā naturā, ſic ad quēcūq; tranſit res priuilegiata trāſit cū ſuo pri
uilegio, nec obſtat, qđ mutatione pſonæ dr̃ priuilegiū mutari, vt
l.fi.C. de inof teſt. in fi.& l.Paulus §.1.ff.de acq. hære. quia intelli
ge, ꝙ hic res erat affecta, in ꝯrio alle. ſecus, & ideo non cōtradixit.
2 ar. l.via § ſi iter ar, de ſer. ruſt.præd, uel dic, quod † aut loquuntur
in priuilegio inhærente rei, aut in priuilegio inhærente perſonæ.
primo

primo casu priuilegiũ cum ipsa persona transit. secundo casu imn
tatione personæ mutatur priuilegium, vt in ȝrio. C. de excu. mu.
3 l. fordidorum. li. 10. Et ista faciunt ad q. † ecclesia vẽdit prædium
Parochiano suo, an Parochianus debeat soluere decimam? & vr,
φ non, quia pdium transit cum suo priuilegio in Parochianum,
vt hic, ergo &c. Contrarium est veritas, quia cum istud priuilegiũ
non soluendi decimam sit personale, cum quilibet soluere deci-
mam non sit exemptus, vt in c. a nobis. de deci. non añt sit priuile-
4 giũ reale, sed personale, † & ita mutatione personę priuilegiũ ex-
tinguit, a vt d. l. Paulus. & ibi ẽt p Iac. de Are. facit d. l. fi. C. de inof.
test. & de impo. lu. descri. l. i. li. 10. de hoc ĩ l. licitatio. §. mercatores.
5 ff. de pub. & vlterius iste tex. facit, † φ si res ecclesię, vel pupilli trã
sit in aliquem non priuilegiatum, φ non pdat priuilegium, sed in
ȝrium est veritas, vt pbat² l. Paulus. §. i. ff. de acq. hær. & ibi Dy. for
mat hanc q. non obst. iste tex. quia hic loquit in priuilegio reali.
6 Item facit iste tex. † φ si aliqs emit rem a fisco, φ ille talis habeat
immunitates quas habet fiscus. videlicet non soluat vectig. in ȝ-
rium est veritas, vt pbaĩ. n d. §. mercatores. ad hunc tex. rñ. vt mo
do dixi, vide ẽt circa hunc §. quæstionem, quam format Dy. in l. li
citatio. §. fiscus. ff. de publ.

ADDITIO.

a Extinguitur. Ad quam materiam vide late Pet. de Anch. in regu priuilegium. vbi Io. And. & do. Ant. in c. quia, de iud. & gl. & Doc. in c. cum uenisset. de iudi. & gl. 5. q. 2. in summa. & Rom. in l. qoia tale. ff. sol. mat. per 15. conclu. vbi ẽt vide Bar. & Pau. de Elea. solennissime in dispu. Papa scribit epõ, & in salutatione, & gl. in l. sordidorũ. C. de exc. & Bar. in l. pater. ff. de seru. leg. & in l. 1. ff. de const. Prin. & Bal. in l. 1. eo. tit. & in l. si non speciali. C. de test. & in l. liberti, libertæq; ver. dẽuo ȝro. C. de oper. lib. & aliquid per Bar. in l. si sub vna. in fi. ff. de verb. obl. & Bal. in l. Gallus. ff. de lib. & posthu. in l. iurisgẽtium. §. pactorũ. ff. de pac. & Pet. de Anch. in consi. 307. inci. in Christi, &c. discurrit materiam dubij. & Bar. in consi. inci. q. ritur iurisdictio, & oino do Bar. Soc. in consi. 113. icip. pulchra, & subtilis est pñs cõsultatio. uer. 3. ratio. Sal. ibi, cõfirmo hanc rationem, in 1. par. & in consi. 93. in. ci. circa primum pñtis uer. ad quotã rationem, in 1. par. & in consi. 106. incip. nõ potest negari. circa princ.

1 *Ius, quod seruatur in rebus separatis, matre transeunte ad secunda vota, idem seruatur in permixtis.*

§. Aliud vero. Mulier secundo nubens amittit pprie
tatem donationis pp nuptias, & si im
mobilib. rebus consistit eas recipit, si vero in mobilibus cautio-
nem exiget, nisi vir substantias hæbat illis obtinentibus, & in re-
1 bus permixtis. h. d. No. tex. ibi, si vero permixtis, &c. † quod idem
ius est seruandum in permixtis, quod seruatur in separatis. no. gl. si
ne filios. ibi, qui succedebant. ista gl. non vr̃ vera, qa si nõ essent fi-
lij mariti, & iste. §. & l. hac edictali. §. si illud. q̃ determinant in par
tem per hunc §. nõ haberet locum, cum loqtur in filijs primi ma
trimonij, qbus p secundum matrimonium facta est iniuria, & ad
quos portio debet redire, & quorum fauore mater caret, pprieta-
te, vt proxi. §. dixi. & & s̃. eo. §. prospeximus.

1 *Dos promissa, & non soluta, quando repeti possit solu. matr.*
2 *Mulier constante matrimonio, quod non succedat in fructibus donationis propter nuptias.*
3 *Vir qui tenetur vxori ad alimenta, tenetur etiam pro seruitoribus, & inspecta eius qualitate.*
4 *Authenticę, quæ sumuntur ex isto tex. vbi ponit, quod quinque.*

§. Illud quoque. Pactis inter virũ, & vxorẽ de lucrẽ-
do appositis mulier, q̃ nihil in dotẽ
dedit, nihil ex donationis lucrabitur, quæ vero partem dedit, par-
tem lucrabitur donationis. h. d. Quæro de intellectu horũ verbo-
rum, quapropter, &c. mulier quę nihil omnino dat, &c. duplex
est lec. prima est, quod illa, quæ non dat dotem, nihil potest perci-
pere ex lucro donationis propter nuptias, licet pactum interuenit.
Alia lec. est, quod nihil potest percipere ex lucro donationis pro-
pter nuptias, nec etiam dotem quam nõ dedit, nec etiam aliquid.
Et ad primam lec. tẽdit ȝrium. §. fi. J. vt exact. instando. Ad secun
dam lec. quantum dicit de dote, tendit cõtrarium de l. fi. C. de do.
cau. non nu. & de §. & generaliter. & de tepore nõ solu. pecu Et
de solu. istorum duorum ȝriorum proxi. sol. Dyn. aliter quam gl.
2 & sic. † Qñq; dos est solum promissa viro per mulierem, vel aliũ,
vel per patrem eius, nec interuenit confessio viri, qđ fuerit confes
sus se habuisse, & recepisse, & tunc an ista dos non soluta possit re
peti soluto matrimonio, & cuius sit periculum? dic, vt in tex. l. si
extraneus. ff. de iu. do. & l. si socer. §. Lucius. ff. sol. mat ẽt ſm illam
distinctionẽ posset intelligi, φ hic dr̃ ſm istã lec. Quandoq; vir est
confessus habuisse, & recepisse dotem, quã tñ non recepit, & tunc
si est elapsum tps opponendi exceptionẽ non numeratæ dotis, tũc
dos non soluta potest repeti, ita loqtur l. fi. C. de do. cau. non nu. &
d. §. & generaliter. sed primam lec. puto veriorem, nã hic. §. solũ q̃
rit, an mulier, quæ non dat dotẽ posset lucrari donationes propter
nuptias, ex pacto interposito de lucrãdo. Item ad vtranq; lect. ten-
dunt communiter oĩa ȝria ista seq. in gl. 3, In gl. nomine dotis, vt
a fruaĩ mulier &c. No. a ex hac gl. † φ mulier nõ possit succedere I
2 fructibus donationis pp nuptias constante matrimonio. Idem
in authen. dos data. C. de dona. ante nup. insti. de dona. §. etiam il-
lud. & no. vsque ad fi. glo. ibi, vendicare. positam, C. ad Vellea. iu-
then. siue a me. & no. vsque ad fi. glo. & alere eam. no. ex ista glo.
3 † φ vir, qui tenetur præstare vxori alimenta, b tenetur præstare ẽt
b ei seruientib⁹, quod perpetuo tene mẽri, quia eam potes detrahe
ad quoscunq;, qui tenentur alij præstare alimẽta quacunq; de cã,
qđ puto esse intelligendum, inspecta qualitate personarum, qbus
4 alimenta debentur, & inspectis facultatibus. Vltimo scias, † φ ex
hac constitutione sumuntur plures autu. nam ex §. prospeximus.
s. eo. iuncto § venient. J. de nup. sumitur authẽ, lucrum posita sup
l. fœminæ. C. de secun. nup. Secundo ex §. hoc autem. su. eo. iuncto
§. qm̃ infirmas. ibi, de nup. sumitur auth. sed & si quis. posita sup
d. l. fœminę. Tertio ex §. cũ igitur. su iuncto §. hinc nos. J. de nup.
sumitur auth. ex testamento posita sup e. l. Quarto ex §. aliud. su-
mitur authen. sed & si aurum, posita in l. hac edictali. §. hic illud.
C. eo. tit. Quinto ex §. illud. sumitur auth. sed & si. posita super l. &
testamento. C. de secun. nup.

ADDITIONES.

a Menoch. Nota. Grammat. decis. 163. nu. 29.
b Alimenta. Adde D. Alex. de imo. in l. si donaturus. §. si. de cond. ob cau. & ea, quæ habentur ad materiam per. Raph. Cum. in l. si cum dotem. ff. solu. mat. & per do. Alex. in consi. 40. 4. par. sed ab extra quæro, quid si maritus nollet debita alimenta, & impensas præstare vxori, & alius præstaret cõtra eius phibitionẽ, an ab eia repeti possint, unde no. per do. Soc. in consi. 286. incip. uisa protestatione. uer. prima ratio. circa fi. in 2. parte.
Tu uide Bal. in l. quod in uxorem. nu. 2. post eum in apost. in uers. uĩ φ nõ amplia ui hoc dictum. C. de neg. gest. no. Raph. Cu. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. sol. mat. & Alex. in d. l. si cum dotem. §. fin. autem in fauissimo.

Vt determinatus sit numerus Clericorum sanctissimę maioris Ecclesiæ, & cæterarum sanctarum Ecclesiarum. Rubrica.

No. gl. rub. ibi. est localis, qa ex eo, qđ est localis, in hoc differta
§. sed neq; e ffusor. inf. qũo opor. Epi. qa est illa gñalis, & q̃ sit dña
inter hunc tit. & inf. de e mens. &c. colla. 3. dic, vt ibi notatur.

1 *Ecclesiæ quando per aliquem ædificatur, dẽt tanta dos constitui, φ presbyteri, & alij in ecclesia necessarij, possint sustentari, & luminaria hẽri, hospitem recipere, & iura episcopalia soluere, alias admitti nõ debet ad ædificandum.*
2 *Dos ecclesiæ si non fuit constituta in fundatione, debet in consecratione cõstitui, alias non debet consecrari.*
3 *Redditus appellatione, quid veniat, remissiue.*
4 *Clericus de vno monasterio, quando possit ad aliud transire, remissiue.*
5 *Literis Impialib. vel Papalib licite nõ paret, si cõtinẽt cãm irrationabilẽ.*
6 *Literis alicuius iudicis indebitis, quando parendum sit,*
7 *Si statutus est certus numerus clericorum ad certum redditum, quod vltra numerum quis ordinari non debet.*
8 *Recips in canonicum siue præbenda, quando quis possit, remissiue.*
9 *Executor testamẽti, quod possit cõstitui rector ecclesiæ, qui p tẽpore fuerit.*
10 *Egere dicitur ille, qui nõ habet vnde se alat: indigere quis dicat, remissiue.*

D Vdum quidem. In ecclesia maiori ciui
tatis Cõstantinopolita
næ, & alijs sibi adiacentibus, & subiectis, clerię omni
numerus, secũdũ facultates debet esse statutus, & de-
bet obseruari, ne ecclesiæ ad inopiam deducantur, pęna contra-
facientibus imminente. h. d. totus tex. No. tex. ibi, inuestigantes,
1 † φ quando ecclesia ædificatur, debet constitui tanta dos, φ pre-
sbyteri, diaconi, & subdiaconi. & alij in ecclesia necessarij possint
sustentari, luminaria haberi. vt hic: Alias non debet quis ad ædifi-
candum admitti, nisi prius dotem constituat, ut inf. nul. fabri. ora.
§. j: col. 5. de conse. dist. j. c. nemo. & debet in tantam dotem cõsti-
tui ecclesia, φ possit hospitem recipere, & episcopalia iura psolue
2 re, vt ext. de suppl. negl. prel. c. 2. Sed quæro, † quid si dos non fuit
constituta in fundamento, an in consecratione debet constitui p
ædificantem? R ñ. sic, nec alias ecclesia est consecranda, vt j. q 2. pla
cuit. & in c. cum sicut. ext. de consec. eccl. svel alta No. ex versic.
3 inuestigantes. tex. ibi redditus proprios. † quod vide, quæ cõtineã-
tur appellatione redditus. dic. vt no. gl. Insti. loca. §. adeo. l. Paulus.
§. hæres. ff. de vsu. & l. deducta hæred. ff. ad Treb. & in l. frugẽ. ff. de
4 ver. sig. per Iac. de Are. Tertio no. ver illud quoq;, φ † clericus nõ
dẽt de vno monasterio ad aliud transire, quod glo. dicit hodie nõ
seruari. sed de hoc dic, vt no in l. q sub ptextu. C. de sacros. eccl. &
5 & in §. si qs aũt. inf. de nup. ext. de reg. c. Ioãns. & c. licet. † Quarto
no. ibi, ex hoc q. iẽ. qđ licitũ est nõ obedire literis Imperialib. vel
Papalib. quod gl. intelligit tunc verum, qñ nõ cõstat esse Imperia
les, vel Papales, alias sic. Sed certe ego dico, quod si constat esse li-
a teras Papales, vel Imperiales, licitum est eis non obedire, a si ratio
nabilis dicatur cã. tex. est in c. si qñ. ext. de rescrip. & de præben. ca.
6 cum teneamus. † Quid autem iuris sit de literis alterius iudicis in
debitis. dic, vt habetur infra vt lit. iur. §. & hæc quoque. in fi. super
ver. resistendi. dic de hoc in l. prohibitum. C. de iu. fis. lib. 10. Quinto
7 no. §. illud. † φ quoties certus numerus statutus est ad certũ reddi
tum, non debet quis vltra numerum ordinari etiam sine emolu-
mento, quod induxit Iac. de Bel. in Doc. Bonon. qui faciunt se or-
dinari.

ADDITIO

a Non obedire. Adde quæ copiose, & no. habentur per Fel. in c. si quando, de rescri. per totum commen.

dinari,& poni sine salario in collegio De e.salariatorum vltra nu-
8 merum habentium. † Sed aduerte, ꝙ si in ecclesia est statutus cer
tus numerus, an quis possit recipi in canonicum sine præbenda:
a dic,vt hʒ in c. cũ M. Ferrarieñ.a ext.de,cõsti. & vide ꝑ ibi no. Sexto
b no.b tex.ibi,si abũdet semper,& vide ꝙ no. Dy.ꝑ hũc tex.l.j.super
9 ver.sp.ff.sol.mat.† Septimo no.tex.ibi, & pro tempore fuerit.no.
quia quotidie ponitur in testamentis, facio meum executorem
rectorem ecclesiæ talis loci,q pro tempore fuerit.ad idem. s.eod.
ver.sunt quæ de his ibi.ꝑ tempus sanctissimum,&c. C. de epis.&
cler.l.si quis ad declinandã.§.sinasũ nullus.ibi,& pro tẽpore œco
10 nomus.† Octauo no.ibi,q pronũciet egenti,&c. Nam iste tex.vel
le vr̃,ꝙ ille dicatur egere,q non hẽt vnde se alat. & hoc probatur
per tex.in d.l.si quis ad declinandam.§.vbi autem.quid autem sit
dicere indigere,no.gl.10.q.2.Episcopus.

ADDITIONES.

a Cum M.Ferrarien.Et ibi ad hoc omnino vide do.Fel.sing.in versi.no.glo.
b Menoch.Sexto no.Adde Dec.95.co.4.nu.3.& Ang.hic.

De fideiussoribus. *Rubrica.*

1 Fideiussori præsenti datur dilatio ad reum præsentandum.& nu.3.
2 Creditor,quod tenetur cedere actionem fideiussori contra principalem.
4 Duo rei videntur inuicem fideiubere.
5 Creditori quando liceat conuenire principalem, vel fideiussorem, vbi distinguendo ponit quatuor casus.
6 Differentia inter fideiussorem,mandatorem,& sponsorem.& nu.8.
7 Fideiussor quibus casibus verbis non obligetur.
9 Constitutor est,qui interuenit post obligationem,& nudo pacto obligatur
10 Obligatio an nouetur,quando vnus post alium se obligat,
11 Fideiussor,q conueniri potest,quando est notorium,principalem nõ esse soluendo nulla facta excussione.
12 Fideiussor,qui interuenit pro naturaliter tantum obligato, quando possit conueniri statim,& excussione non facta.
13 Beneficium proueniens ex persona principalis,quando prosit fideiussori.
14 Fideiussor quando possit conueniri per creditorem,qui pignus habebat, vel pignus prime vendi debeat
15 Præsens dicitur,qui est in territorio, vel suburbijs, vel ciuitate,& nu. 21.
16 Tempus quod debet statui fideiussori ad reum præsentandũ,arbitrariũ est.
17 Cessio actionis per creditorem fideiussori contra principalem, quãdo fieri debeat. scilicet,an ante solutionem, vel postea.
18 Actio personalis,& hypothecaria cõtra principalem, & fideiussorẽ cedi debet, & etiam naturalis contra naturaliter obligatum per creditorem fideiussori.
19 Fideiussor creditori non agenti,& eo inuito,an possit ab eo petere, ꝑ accipiat debitum,& cedat sibi actionem contra principalem
20 Exceptio,ꝑ prius conueniatur principalis quam fideiussor,quando sit peremptoria,& quando dilatoria.

Iste titulus Habet duas partes. Primo ponit
de fideiussione. Secundo ponit de
solutione. Item prima pars habet duas partes.primo lo
quit.q̃n sit agẽdum ꝯ fideiussores. Secundo,q̃n ꝯ prin
cipales possessores. Secunda in §.fin.ĩ.e. Et istud principium vsq;
ad d.§ hoc dicit, Reo absente primo fideiussor ꝯueniẽdus est, di-
latione ei statuta ad præsentandum: eis autem præsentibus primo
reus conueniendus est,& conueniri debet,antiqua l.cessante.hoc
1 dicit,In tex.ibi,si vero tp̃s in hoc.&c. signa hunc text. † Et no. ꝙ
fideiussori præsenti datur dilatio ad repræsentandum,vt C.vbi de
cri.agi opo.auth qua in prouincia.& C.vbi in rem actio.l.2. Secũ-
2 do no.quod creditor tenetur cedere actionem fideiussori contra
3 principalem,vt hic,& ff.eo.l.fideiussoribus.† Sed opp. & videtur
quod fideiussori non debeat dari aliqua dilatio. Vnde videtur ob.
inf.de duo.re.§.j.coll.7.ponitur.C de duob.reis, authen. hoc ita.
Sol.ibi loquitur in duo.re.quorum quilibet principaliter obliga-
tur,hic,vero loquitur in reo,& fideiussore obligato accessorie. ra
tio diuersitatis est,quia cum fideiussor obligatur pro alieno debi
to,est dignus venia,& l.remedio, ex quo pro alieno debito obli-
4 gatus est,arg.l.legem.C.de natu.lib. Et contra hoc opp.† duo rei
videntur inuicem fideiubere,secundum plures,no.in l. vir vxori.
ff.ad Velleia.& ĩ.de duo.re.in princ.ergo vni reo debet dari dila-
tio ad præsentandum correum,sicut fideiussori,principalem. Ad
hoc respõde,vt no.in glo.ĩ de duob.re.§.j.super ver. absente.col.
5 7.Secundo oppo.& videtur. † ꝙ sit licitum creditori conuenire
quem prius uult.C.e.l.non recte.& l.iure nostro.& l.si alieno. cũ
simili.Solu,pro huius declaratione dic, quandoque principalis,
& fideiussor sunt præsentes,quandoque sunt absentes, quandoq;
fideiussor est absens, principalis præsens. Primo casu prius debet
conueniri principalis,postea fideiussor,vt hic.& §. si quis igit̃,cir-
ca principium,& in his coniunge.l.alleg. in contrarium, & om-
ne aliud ius antiquum. Secundo casu, quando ambo sunt absen-
tes,aut æquali absentia,aut inæquali. Primo casu est idem, quod
si essent præsentes. Secundo tunc si principalis est remotior, est
idem quod infra dicam,in tertio casu principali. Si vero principa-
lis est propinquior,tunc est idem,quod dicam ĩ.e. in quarto casu
principali,argu.l.si longius.ff.de iud.pro hoc facit tex. quia dicat,
quod vbi creditor sine incommodo potest conuenire principalẽ
non debet cõuenire fideiussorem. Tertio casu, quando fideiussor
est pñs &c.tunc potest conuenire quem vult. Si tñ elegit fideiussorem,
debet fideiussori dari dilatio ad repræsentandum reum prin-
cipalem,secundam formam §.& siquidem.ĩ.eo.quarto casu sine
dubio debet prius conueniri principalis q̃ fideiussor, cum hic tex.
dicat,ꝙ vbi sunt ambo præsentes, debet prius conueniri principa-
lis,vt hic dicitur. Not.gl.no differentiam Insti.eo.§.j. & ff.de fide-
iuss.l.si ita stipulatus.§ alteri.licet ꝯ no & male,ff.de fideiuss. in rub.
6 † vbi dr̃,ꝙ fideiussor sequitur semper obligationẽ, nisi sustinendo
illam gl.dicas s̃m Dy.ꝙ fideiussor sequitur obligationẽ principa-
lis,contractus autem fideiussoris præcedere potest & sequi, vt d.
7 §.ad idem.& in §.cum quis heres. ergo † vna est differentia inter
fideiussorem.& mandatorem,& est alia differentia, quia fideius-
sor semper obligatur verbis,vt l.j.§. verbis.ff.de act.& obli.l.blandi
tis.C.de fideiuss.& l.j.§ satis accepto.ff.de verb.oblig. & not.in l.si
vero nõ remunerandi.§.si post creditã,& l.hęr.§ j.ff. mand. Fallit
in casu no.in l.cum oñ.huius.ff.de fideiuss.tit. Itẽ possumus dice-
re,ꝑ fallit etiam in patre,qui dicitur quasi fideiu. filij in oĩb.pecu-
liarib.vt l.cum filius.ff.de uer.obl.ff. ꝙ quisque iu.l.3. §. si filius.&
ibi no.fallit in dño,qui dr̃ etiam esse fideiussor serui, vt no.gl.in l.
sed si damnum.§ sed si creditor.ff.de pec. sed mandator de cõsen
8 su obligatur,vt l.j.ĩ prin.ff.man. Inst.de ob.ex ꝯc.ĩ prin.† Ex hoc se
quitur alia dñia,q mandator tenetur actione bonæfidei.s. manda-
ti,sed fideiussor tenetur acti.ex stipu.quæ est stricti iuris,vt in §.ac,
9 Inst.de ac.ibi,per constitutionem.† Sed certe constitutor, seu cõ-
stituens est ille,qui post obligationem interuenit,& nudo pacto o
bligatur, vt Insti.de act.§ de constituta. Ibi, seruus pactionis,& l.
10 Stichum.§.aditio.& ibi no.ff.de sol.† Et in fi.Fran.Ac.dicit hanc
gl.esse veram,quando vnus primo se obligat, & postea alius se o-
bligat,non animo nouandi ex interuallo:nã tũc iste secundus ha-
betur loco fideiussoris,secus si ambo simul se obligant: quia hñr
loco duorum reorum & cessat hæc constitutio,vt ĩ.de duo. re. §.
seruus,quod plene examinatur. C.de fideiuss.in auth. pñte. in 6. q.
11 Quæro,hic dr̃,† ꝙ prius debet cõueniri principalis.qd si est noto-
riũ,principalem non esse soluendo, an poterit fideiussor cõueniri
nulla facta excussione principalis:dic ꝙ sic,vt l.fi.§.fi. & ibi no.ff.si
a cer.pet.& l.decem.a & quod ibi no.ff.de ver.ob.& l.iusi.ff. de pac.
& quod ibi no.s̃m vnam lect.& l.j.§.nunc tractemus. uer.& si for
te.ff de nit.& ra.distra.s̃m secundam lect.tangit Cyn.in j.& 2.q.in
12 fi.in auth.pñte.C.de fideiuss † Quæro,qd si principalis est persona
quę non est nisi naturaliter obligata,vt pupillus.& naturali obliga
tioni potest fideiussor accedere,vt l.j.ff.eo.& l.si stipulatus.§.adhi-
bere.& l.fideiuss.eod.tit.cum si.an tunc poterit fideiussor statim ꝯ
ueniri:dicunt quidam,ꝙ sic,& perinde habet, ac si principalis es-
set abñs,vel inops,per rationem huius tex. sicut & alibi potest im
peditus haberi pro absente, vt l.in eadem causa. ff. ex quibus cau.
ma.& la.de Bel.hic,& in d.auth.præsente, in 3.q. Sed contra hæc
opi.ꝯfunditur per hunc tex.dicentem excussionem fiẽdam prius
ꝯ principalẽ q̃ ueniat ꝯ fideiussorem,sed principalis ñ potest discu
ti,cũ creditori nõ competat actio ꝯ eum,vt l.si pupillus. §. fi. ff.de
neg.gest. Sol.hic tex.hẽt locũ,q̃n principalis p̃t conueniri de iure,
& de facto,sed in quæstione proposita iste principalis non p̃ot cõ-
ueniri de iure,ergo &c.ista sunt verba Dy. in l. Marcellus. ff. de fi-
de.item ꝯ istam distinctionem op.ꝙ talis fideiussor nõ p̃ot ꝯueni
13 ri,quia statim cũ volo conuenire fideiussorẽ, principalis reus, † q
est tñ naturaliter obligatus,suscipiet iudiciũ in se, & opponet ex-
ceptionem de persona sua, & vtet defensionibus proprijs, & per
hoc creditorem repellit,casus est no ff.mand.l. idemque, in gl.&
naturaliter. Sed illud hẽt locũ, cũ fideiussor est habiturus regres-
sum ꝯ principalem,secus q̃n nõ hẽt regressum , & beneficiũ pro-
ueniens ex ꝑsona principalis rei,demũ fideiussori ꝑdest; si princi-
palis peculiariter intereit,vt l.si quis reus.ff.de lib.leg.& l. quod di
ctũ.ff.de pac.ff.ad Macedo.l.si paratus.§. non solũ. Sed in q̃one ꝑ
posita fideiussor non hẽt regressum ꝯ principalem,vt est text. in l.
Marcellus.in fi.ff.eo. No.glo.in uerbo,qd si pignus, in fi. Dy. dicit
14 dictã gl.esse veram. fallit q̃n pignus p̃ot de facili vendi:tñ s̃m ho-
dierna iura debet prius pignus vendi quam ꝯueniatur ad fideius-
b sorem.b & hoc casu d.§.creditor,esset correctus ꝑ ista iura. & s̃m
dñm Franciscum hic tex.innuit, quod vbi creditor p̃ot facile ad
uẽditionem peruenire,non dẽr molestare fideiussorẽ. Aut nõ po-
test de facili vendi,& tunc ante pignoris vẽditionẽ p̃ot peruenire
ad fideiussorem.& d.§.remanet incorrectus, cuius dictum refert
Cyn.in auth. pręsente, in 6.quæstione.ꝑ ista opinio.facit l. fideius-
sio

ADDITIONES.

a Et l.decem. Et ibi ad hoc vide Io.de Por. & in l.si seruum. §.videamus.eod.tit.si cer pet.& in l.si dubitetur.de fideiuss. & do.Soc. in consi. 55. inci. præstantissime doctor,ver.3.principaliter.circa fin. Adde d.Georg.Thomasinum.consi.suo 185. incip.præstantissimi domini,& patres.uersi.ex hoc dicto soluitur.uolum.2.
b Fideiussorem.Sed quæro,quid si datis pignoribus creditori pacto, ut uendere liceret.& si minus uenderentur ad a debitore satisfieret, pro quo fideiussor intercessit. An nisi uenditis pignoribus exigi posset? uide d.Soc.in consi.73. incip.in præsenti consultatione,uer.1.quæro.circa medium,in 2.parte.

sio mõstrat.§.1.ff.e. Sed do Iac.de Bel.dicit ꝙ hoc nõ vr̃ posse p-
cedere:quia cum primo dẽt agi psonali actiõne ↄ debitorẽ q̃ ↄ fi
deiussorẽ,vt hic fm d §.sed neq;.psequẽdo illã literã, necesse ha-
buit creditor facultates debitoris excutere,ergo & pignora,vt d.
§.sed neq;.dic ergo,dĩ ipse, p viã excussionis oportet creditorẽ
pignora excutere remedijs iuris fm formã l.a diuo Pio.§.1.de re
iu.cum pignus sit in bonis debitoris,vt l.pignus.C.de pig.act.sed
p viã vẽditionis volũtariç,forte nõ cogẽt creditor vẽdere,& hoc
casu posset pcedere gl.& dictũ Dy No.gl.psens,ibi,in eorũ terri-
15 torio.† Iac.de Rauẽ.rephendit illã gl.dt.n. territoriũ posse esse
ita magnum,ꝙ debitor exñs in territorio reputaret abñs.ideo dĩ
ipse,ego intelligo ꝙ eẽt pñs, qñ eẽt vel in ciuitate, vel in subur-
bijs.No.gl.si arbitrio iudicis.Istam gl.simplr̃ tenẽt Doc.in auth.
16 pñte,in vlt.q.p ista opi.est casus hic,† ꝙ ista dilatio sit arbitraria,
17 ibi,cõuenit nãq; ips,&c.† No.gl.s.reũ,ibi,l.Modestinus. veritas
est,ꝙ iste §.loqr in duob. quorũ vnus est obligatus principlr̃,
alius accessorie,& eorum obligationes sunt dispares, quo casu si
fideiussor,seu accessorie obligatus soluit,ĩ dubio vr̃ soluere p sua
obl̃one,vt l.Stichũ §.si mãdato.ff.de sol.& ff.de in rẽ ver.l.;si fi-
lius.& iõ posset fieri cessio ẽt ex interuallo, & nullo pacto inter-
ueniente tpe sol̃onis,vt probatur p d.l.& l.Papinianus.ff.mand.
qcq;d ibi dicat gl.ad qd̃ facit,qd̃ no.gl.in l.si res obligata.in fi.in
vlt.op.ff.de leg.1.Nõ ob.l.Modestinus,qa loquit in plurib.prin-
cipalib.obligatis ex eodẽ ↄtu,uel quasi, quorũ obl̃ones sunt pa-
res:quo casu si vnus soluit, vr̃ p tali obl̃one soluere, & iõ cessio
dẽt fieri fm modum hic traditũ p gl.in d.l.Modestinus.& ita sco
rit Dy.in d.§.si mandato,& circa prædicta vide,quod no. Doc. in
18 l.cũ alter.C.eo.tit.† Quæro,quæ actio cedi dẽt. Dic,ꝙ psonalis
& hypothecaria ↄ principalẽ,& fideiussorẽ.C.e.l.2.& l.cum alte
ra.ff.de fideiul.l.fideiussorib.& l.cum his.& posset ẽt cedi obl̃o
naturalis,tñ si debitor p quo fideiussor itercesserit, obligaret tñ
naturaliter,vt si ẽ seruus,uel pupillus,illa naturalis tñ ẽt cedi pt.
19 l.eius,in prin.ff.ad Treb.† Quæro,vtrũ fideiussor creditori ñ agẽ
ti,& ei ĩuito possit petere à creditore qd̃ recipiat debitũ,& actio
nẽ cedat ↄ principalẽ.Doct.vñr tenere,qd̃ principalis tenet cede
re fideiussori,p l.fideiussor.ff.eo.& ita sequuntur Doct.in d.l.fide
iussor.& Vber.de Bobio,& Dy.& Doct.in l.3.C.eo.& qui po.in
20 pig.ha.l.possessor.† Quæro,an ista exceptio,quã opponit fideiuf
sor,qd̃ prius ↄueniat principalis, quàm ipse,sit dilatoria, vel pe-
remptoria,& an fideiussor si est ↄuentus reo abñte,& li.pte.reus
redijt,poterit opponere istam exceptionẽ.Dic vt not.Doc.ĩ l.ex-
ce.C.de pb.& C.de fideiussor.auth.pñte,in 8.& 9.q.Ia.de Bel.ĩ.
px.§.Vlt.no.tex.ibi,principalẽ vero &c.ibi,mittere alicubi,intel
21 ligẽdo fm gl.† qd ille dicat pñs,q est in territorio,a & abñs q est
a extra territoriũ,& no.qd̃ iudex pt citare extra territoriũ suũ.b p
b hoc facit gl.q̃ inc.pñs.ibi,sexto modo,&c.In ea.gl.ibi,dũ gl.dicit
vt facile possit citari,&c.No.ꝙ dt facile,de quo dixi ĩ §.si uero ab
sint.sup.de hçre.& fal.licet Iac.de Bel.alle.hũc tex.in cõtrarium.

ADDITIONES.

a In territorio.Quis autem dicatur præsens,vide Fel.in c.quoniam,vt li non contest.
ver.circa sextum.cum se.vbi plene no.& do.Ale.de Imo.in cõs.176.1.parte.& quis
dicatur absens,uide Fel.in d.c.

b Sum.Et an,& quando sic,& quando nõ,vide in omnino Fel.in c.licet ratione.cir-
ca prin.in ver.tu vero sequere.cum pla.seq.de foro compe.vbi plene no.

1 Tex.in isto §.quod non corrigitur per §.ad hæc,infra de litigio.
Creditor contra debitorem possidentem habet electionem agere vel actione
personali,vel actione hypothecaria.& nu.17.
2 Disp̃o huius §.ꝙ habeat locum tã in tacita hypothecaria, quã in expressa.
Tex.in l.Moschis.ff.de iure fisci,quod habeat locum in casu speciali.
3 Creditor potest agere vel personali contra debitorem, vel hypothecaria
commodatarium,vel depositarium.
4 Præscriptio si sit decursa cõtra pric.palẽ,vel fideiussores,qualiter agẽdũ sit.
Exceptio,quæ competit ex persona rei,quod ad fideiussorem porrigatur.
5 Interruptio præscriptionis facta contra principalem, an adducat interru-
ptionem contra fideiussorem.
6 Debitore absente,an possit agi contra tertios possessores bonorum debitoris
per creditorem,quod sic dando curatorem bonis,et quod interlocutoria
feratur contra eum tanquam contra contumacem.
7 Agere contra possessores bonorum fideiussoris,quod possit creditor, & ꝙ
agere debeat primo contra principalem reali,vel personali.
8 Excussio contra principalem qualiter fiat.
9 Processus fact s per creditorem contra extraneos possessores,nõ facta ex-
cussione principalis,quod teneat si non opponatur.
10 Agi contra pignorum possessores, non facta discussione contra principalẽ,
quod possit,si principalis cessit bonis.
11 Actio personalis,& hypothecaria,an possint simul,& semel,in eodem li-
bello intentari,& est speciale.
12 Cumulatio actionum prohibetur,quando actiones se habent,quod absolute
vid lata in prima,parit exceptionem rei iudicatæ in secunda.
13 Cumulatio actionum,an admittatur,quando vna est accessoria ad aliam.
14 Agere contra debitorem debitoris,quando possit creditor,qui habet nomẽ
obligatum,excussione non facta,remissiue,& nu.17.
15 Debitor debitoris,quãdo eius nomẽ ẽ obligatũ,an teneatur creditori actio-
ne hypothecaria.& nu.8.vbi quod non.
16 Excussio de qua hic ꝙ ẽt fieri dẽat,quãdo agitur reuocatoria ad reuo ã ñ
alienata in fraudem debitore obligato obligatione personali tantum.

§.Sed neque. Actio hypothecaria ↄ extraneos pigno-
rum possessores intentari nõ debet,nisi
prius reorum,& fideiussorũ facultatibus excussis.hoc idem obti
net in omnibus creditorib.& successoribus. h. d.& hẽt tres par-
tes.Nã primo imperator prohibet agi hypothecaria ↄ extraneos
pignorũ possessores,prius q̃ sit actũ psonali actione ↄ reum,& fi-
deiussores.Scdo pmittitur agi hypothecaria ad res fideiussorum
a quocũque possessas:& ponitur pcedẽtũ declaratio. Tertio po-
nit extẽsio ad oẽs creditores,& successores.Scda in ver.sed neq;.
1 Tertia in ver.non solum.† In gl.q̃ incip.quasi.no.gl.ibi,hoc cor
rigi.hçc solo non vr̃ vera,qa legum correctio est euitanda,vt l.p̃-
cipimus.C.de app.C.de testi.l.sancimus.& sic ille.§. intelligitur
fm istũ:& qa debitore possidente sine dubio datur electio credi
tori,an agat psonali,vel hypothecaria,vt hoc §.ver.ↄtra prin.sed
ista sol.est ↄ tex.§.ad hçc.In ea gl.ibi,alij dñt.istam solu. tenet gl.
2 in l.ↄtra.sed ista sol.est ↄ tex.l.ↄtræ.† In ea.gl.ibi, in fi.istã sol.re-
pbat:qa licet in ↄtra fiat mẽtio de expressa hypothecaria: tñ hic
non dicit,an sit expssa,nel tacita,sed gñaliter loqt,& iõ dẽt gñali-
ter ĩtelligi,vt l.1.§.& gñaliter.ff.de leg.p̃st.ĩ & quod iste §.loqua-
tur ẽt in expssa hypothecaria,not.in d.l.Moschis.in prin.ff.de iu.
fisci.vbi dr̃:hodie idem est in expressa hypothecaria,ꝙ olim erat
in tacita.quare dic,qd̃ ille §.loqt gñaliter:lex vero contraria loq-
tur ĩ casu spãli,videlicet,qñ ab lite ĩ.etatã ↄ debitorẽ debitor alie
nat:quo casu,licet nõ ↄhat vitiũ litigiosi,tñ ↄdito ad oĩa trahit,
quãtum ad hoc,vt possessor hñs cãm a debitor possit ↄueniri an
teq̃ ↄueniatur ipse dbitor.& ista est vera sol.q̃ pouit in auth.hoc
si debitor.C.de pig.in fi.gl.eã tenet Azo ĩ sum.de pig.& Ia.But.
in d.auth.& cõiter tenẽt per nostros Doc.No.gl.ad res.ibi,apud
3 eundem esse vñr,& per ↄñs † datur electio creditori vtrum agat
psonali ↄ ipsum debitorem, vel hypothecaria ↄ depositariũ, vel
cõmodatarium,vt ĩ.in ver.ↄ principales,& eam tene menti.Gl.
4 illud.ibi,sint ĩ pñtia.tu dic clarius,fm Ia.de Bel.† quod siue sit p̃
scriptum personalib.actionib.ẽt ↄpetẽtib.ↄ reum & fideiussorẽ
puta ꝙ simul,& eodẽ tpe cœperũt ↄpetere,siue sit p̃scriptum per
sonalib.ↄ reũ tñ:puta prius incipit cõpetere actio quã intercede
rent fideiussores,sp dẽt fieri p̃latio realium actionum, & non p-
sonalium:qa eis agi non põt, qa obstat exceptio,q̃ ex persona rei
ad fideiussorẽ porrigitur,vt l.exceptiones.§.rei.ff.de excep.& nõ
est imputandum creditori,si eo casu psonali nõ agit, q iudiciũ
in effectu esset elusoriũ,quod esse nõ dẽt,vt l.si p̃tor.in prin.ff.de
iu.de pec.l.eo tpe.in prin.cũ si.Si vero est p̃scriptũ ↄ fideiussores
personalib.actionib.tñ,vt priusquã reus se obligauit,iũc ẽt ĩ sub
sidium fideiussor ↄuenit,& seruat,qd dr̃ hic.ita loqt hæc glo.ita
dt Iac.de Bel.ponit ergo Ia.exẽplũ,ꝙ sit præscriptũ ↄ fideiussorẽ
psonalib.actionib puta quia prius se obligauit,q̃ reus principalis,
pt ẽt poni exẽplũ,ꝙ fideiussor sit solus obligatus,& nõ reus,qa p̃
scriptio fuit interrupta ↄ principalem, non ↄ fideiussorem.nam
5 † interruptio ↄ principalẽ fcã nõ iducit interruptionẽ ↄ fideiusso-
rẽ fm vnã op.in l.cũ quis §.si q s p eo, ff de fideiu.l.in gl.in ver.&
p fideiussore.ff.de soloni.licet aliud no.in d.§.in gl.si vtilis.ĩ fin.
sed præcedẽs opi.est verior,& menti tenẽda,& eã tenẽt doct.in l.
6 fi.C.de duob.reis.Quæro,† põe,qd debitor est abñs,nunqd pote
rit agere ↄ possessores bonorũ? Gl.determinat indistincte,qd̃ sic:
sicut diximus in fideiussore,ita no.in auth. hoc ñ debitor. C.de
fideius.& vr̃ eam tenere doc.ibi, & eã tenet Spec.ĩ tit.de fideius.
a §.1.& hoc ibi no.Ia.de Bel.qd̃ isto casu est dadus curator bonis a
debitoris abñtis,qui suscipiat actiones,vt l.ab hostibib.in prin.ff.
ex qb.cau.mai.l.idẽ §.1.ff.de priu.cre.ff.d mun & ho.l.1.in fi.cũ
sim.& est rõ drñç inter fideiussorẽ,& extraneũ possessorẽ, qa fi-
deiussor ex suo fcõ cõuenit. Et iõ durius astringit,ĩ.e.§.pxi.Sed
extrane9 possessor ex ↄtu & fcõ debitoris ↄuenit:& iõ cũ eo mi
ti9 agit,vt C.de ↄue.fisci debi.l.1.& de decu.l.1.li.x.& ista opi.s ĩ fa
tis bona.Iac.But.sitat dictã gl.alio mõ,videlicet, qd̃ nõ sit neces-
se agi ↄ principalẽ debitorẽ abñtẽ, adeo qd̃ ↄ ipm sñia diff.nitiua
feratur,qa ferri nõ pt lite nõ ↄte.vt l.fi.§.illud.ff.de tẽ.ap. sed bñ
fertur ↄ eum q̃dã interlocutoria,tanquam ↄ ↄtumacẽ,& fiet di-
scussio bonorũ ipsorũ,ut l.pñti.§.1.& §.sicubi.C.de his,q ad ec.ↄ-
fu.& ista sitatio vr̃ satis iuri ↄsona.In ea gl.ibi,no.illa &c.ista glo.
7 tenet † ꝙ aliud sit ĩ fideiussore posidẽte q̃ in debitore possidẽte,
& hãc gl.tenet Ia.d Bel.p hũc tex qa cũ i debitorẽ ille tex pmittat
vt in ver.ↄ in pñti.ĩ fideiussore vr̃ negare,ar.l.cũ p̃tor.ff.de iu.& l.
si sine.§.sed qd Pa.ff.de mi.cũ simi.sed ↄ no.ĩ auth.hoc si dbitor.
C.de pig.ꝙ idẽ sit in fideiussore possidẽte,quod in reo principa-
li.& illã gl.ap.ibi Iac.Bu.& Cy.& illa vr̃ verior, cũ eadẽ sit rõ.erit
ergo

ADDITIO.

a Bonis Adde Bar.etiam in l.si quis institutus.§.& ideo.de hære.institu.& in l.mu-
tu.ff.de tutelis.& in l.si pupillus §.fin.de tut.& rat.distr.& in l.ignorare C.de test.
mili.& Spec.in tit.de primo.& secundo decre.§.3 & Soci.in consil.31.inc.prosequẽ
do ordinem,ver.arbitror etiam,in 3.parte.

ergo iste ordo, quia primus aget ꝯ debitorē principalē reali, vt pso nali, postea aget ꝯ possessorē bonorū fideiussoris. & iste ordo col ligit, qualiter fiat excussio, a colligit ſm Iac. de Aret.
a fr ex primo §. & qualiter fiat excussio, a colligit ſm Iac. de Aret. ex l. pręcienti. §. 1. & § sicubi. pręallę. Et inter alios modos ſm eū,
8 totum est, ꝙ † fiet discussio, & inuestigatio bonorū per publicū nuncium, cui referenti iudex credit, ar. l. magis puto. §. nec cām. ff. de reb. eo. & ar. l. ea quidē. C. de acc. melius in c. cū parati. extra, de appel. cautela tñ est ſm eū, qđ mittant̄ duo nuncij, quia in ore duorū, &c. vt ꝭ de test. in prin. arg. pro hac op. ꝭ. de defen. ciu. §. ex prouinciali. & C. đ bo. vac. l. fi. li. x. ibi, tm̄ ipsius relationi, &c. Et ita eit, quod no. Spe. in ti. de cita. §. sequitur. ver. & dicit Vbertus. & §. seq. & dicit Iac. de Are. esse necesse, quod pronunciet̄ excussionem sicme factam, per l. tutores. ff. de cōfir. tu. ibi, idoneis pronū-
ciat, &c. & per l. not. §. senatus. ff. de fideiul. Quæro, † si fuit actū
9 hypothecaria cōtra extraneos possessores, non conuento primo principali reo, nec facta excussione, nunqd valebit processus, & Et vī ꝙ non, quia peruertitur ordo, vt l. prolatam. C. de sen. snia? Et vī ꝙ non, quia peruertitur ordo, vt l. prolatam. C. de sen. In contrarium videt̄ C. de app. l. 1. & istam vltimam partē tenet Iac. Bu. nō ob. l. prolatā, qa habet locū, qñ peruertitur ordo vnius cāę ad seipsam, quia tūc sñia, & actus, qui fit, nō valet, vt ibi: sed qñ peruertitur ordo vnius cāę ad aliam, vt est in qōne proposita, tunc talis ordinis peruersio, non vitiat pcessum, vel sñiam ipso iure, vt d. l. 1. de ap. ita dicit Ia. Bu. quæ distinctio est gl. Sed aduerte, qa pro opin. Ia. videt̄ gl. ordinaria in fi. in l. 1. §. nunc tractemus. ff. de nu. & ta. distr. in gl. in ver. q administrauerat. probatur ēt per rationem, quia iura dicunt, ꝙ ex textū vnius ꝑpostefatio iudicij ad aliud, si non opponat, b nō reddit iudicium nullum, vt no. gl.
b in l. 2. C. cōi diuid. ff. de cur. l. si mancipium. §. 1. † Quæro, quid
10 si debitor cessit bonis, an nulla fcā discussione poterit agi ꝯ pig. pos. Ia. de Are. super hoc de facto consultus respōdit, quod sic, vt no. Cy. in auth. hoc si debitor. C. de pig. in vlti. q. † Vltimo circa
11 istum §. no. tex. ibi ī ver. ꝯtra principales. ibi, siue ambobus. quod actio personalis, & hypothecaria possunt simul in eodem libello intentari in qcel i, & petitione hæreditatis, in actione ad exhib. vt not. in l. qui de inof. ff. de inof. test. & ī l. 1. ff. ad exhi. & de inter. ac.
12 l. 1. † Sed contra istud notabile fortiter opponitur, qa iura dñt ꝙ qñ duæ actiones sic se hñt, quod absolutoria lata in prima pariat exceptionem rei iud. in scda, non admittitur accumulatio, c vt ff.
c de exce rei iud. l. si mī. §. & an eadem. & l. cū qs. ff. de exce. l. fundū. cū si. sed actio psonalis, & hypothecaria sic se hñt, qd absolutoria lata in vna parit exceptionē rei iudicatæ in alia, vt l. ꝙ si deferēte. ff. qb. mo. pig. vel hypo. soluit̄. Dy. format istud ꝯtiū in c. nullus plurib. extra de reg. iur. & dicit, qđ iste §. loqtur de cumulatione, q si fiet ab ipso initio, valet, qñ plures actiones simul; & semel pponunt. sed in cumulatione, de qua tractat l. edita. C. de edē. loqtur qñ vna actio proponit̄ post primā. Ista sol. Cy. ñ vī vera, quia sicut non admittit cumulatio ex post facto, sic nec ab initio, vt d. l. fundi. & l. fundū. quare. † Cy. in l. edita, dicit, ꝙ hoc est
13 rō, qa vna actio ē accessoria ad aliā, ideo admittit cumulatio. Ista sol. etiā non vī uera, per dictā l. fundi, & l. fundum. vbi actio pro re, & pro fructibus simul proponi non potest. Et si dicatur, actio, q ꝯpetit pro fructibus, nō est accessoria. Rñdeo eadem rōne hypothecaria nō est accessoria ad principalem, quia qlibet est actio p se: quia sicut actio hypothecaria non pot ꝯsistere ab initio sine principali, ita actio ex fructibus sine principali ꝯsistere non pōt. Quare solue sic, iura noua auth. grauant actorem, vt prius debeat excutere principalem debitorem super personali actione, quam veniat ad fideiussorem, vel extraneū possessorem: ideo ne nimiū actor differat, voluit hic Imperator exonerare eum in hoc, cōtra regulam cumulationum, vt dictæ duæ actiones possint simul intentari, & sic est hic speciale. † Secundo no. tex. ibi, vel si quos
14 habuit hæredes, &c. quia iste tex. allegat̄ per quodā ad qōnē, vbi habeo nomē debitoris mei obligatum, quod anteq̄ possim agere ꝯtra debitorem debitoris, prius debet fieri excussio ꝯ principalem, de quo ꝭ. dicam. † Tertio no. text. ibi, & qui hypothecarijs
15 actio. &c. quia alleg. per quosdam ad qōnē, quod si habeo obligatum nomē debitoris mei, quod ipse debitor debitoris mei tenet mihi actione hypothecaria, de qua qōne etiam ꝭ. dicā. † Quarto
16 no. ver. ꝯ principalem, in eo, quod dat electio creditori agere psonali, vel hypothecaria, qñ ipse debitor possidet † Vlterius pro
17 decīone illius no. quod colli̅r ex tex. ibi, si quos habuit hæredes. Quæro, an sicut ꝯ possessorem rei corpalis ñ possum agere hypothecaria, anteq̄ fiat excussio ꝯ principalē, & fideiussores. ita si volo agere ꝯ debitorē debitoris mei, est necesse ꝙ faciam excussionē ꝯtra principalē debitorē, & hic tex. alle. p quosdā, qđ sic p hoc facit, ꝙ ordo excussionis est, qđ veniat ad nouissimum, vt l. a diuo Pio, §. sic quoque. ff. de re iu. Præterea dicit lex, qđ fisc⁹ nō pri⁹ ꝯuenit debitorē dbitoris sui, nisi debitor suus nō sit soluēdo, vt l. ñ prius C. qñ fil. vel priua. & sic dbitor dbitoris vī, qđ d nū ī subsidiū ꝯueniat. Primo hoc vī pbari p l. hi dē. C. đ hr̄ ae. sīmile dō hoc mō, oīa bona mariti sūt obligata p dote, vt in l. 1 ī prin. C. de rei vx. ac. ergo ī gñli oblōne veniūt nomina, vt l. nomē C. q̄ res p. obl. pni. & tñ d. l. hrde. dicit, ꝙ vxor nō pt pri⁹ agere ꝯ debitorē mariti, q̄ agat ꝯ hrdes ipsius mariti. In ꝯtiū vī p l. creditores. ff. de pig. & p l. q pig. ff. đ pig.

& istam vltimam partē aliq tenēt ad l. non prius, & ad d. l. hrdē. Rñdēt, ꝙ ibi loqtur in tacita hypotheca, qō nostra loqtur in expressa, sed huic tex. rñdēt, q de ipsa gl. faciūt mētionē. Ia. de Aret. tenet primam opinionem, ꝙ sit necessaria excussio, & dicit ēt esse tutius, de quo p eum, & Cy. in l. nomē, alias dicit de iuris rigore nō esse necessariā excussionē, nec ista iura noua inducta sunt p hāc ꝗstōnē, q̄ loqtur de vero possessore rei, sed in noīe non cadit vera possessio, vt l. seruus, §. icorporalis. ff. de acq. re. do. nō ob. hic tex. ibi, si quos habuerit, qa hic loqtur de illis, q sūt accessorie obligati p principalib. debitorib. & ita sentit gl. sup verbo, hrs. non aūt hic loqtur ꝯ debitorem debitoris, & istam opi. tenet Spec. & ibi ad hanc qōnē istū tex. alleg in ti. de proc. §. seq. ver. qđ si mihi obligasti. ad quod facit, qđ ipse no. in ti. de obl. §. 1. ver seq. eod. ti.
18 † Scdo dicit, ꝙ iste tex. ibi, & q hypothecarijs act. &c. facit ad qōnem, qđ ꝯ debitorem mei debitoris, q obligauit mihi bona sua, possum agere hypothecaria, quā opinionē tenet in l. grege. §. si pignori. ff. de pig. & C. q̄ res pignori obli. pñt. l. nomē. Sed veritas est, quod nō agit ꝯ debitorē debitoris actione hypothecaria, sed agitur tm̄ vtili actione psonali, q̄ ipsi principali debitori cōpetit directa. Illam opi. tenet Roff. Iac. de Are & Cy. in d. l. nomē. Ad hunc tex. rñdēt, qđ in eo, qđ dicit, hypothecarijs actionib. dēt exponi, i. actionib vtilib. quæ pñt hypothecari. sed ista rñsio adhūc mihi nō placet, qa ſm istā rñsionē minuitur, qđ iste tex. loquatur, qñ agitur ꝯ debitorem debitoris, sed hoc nō est verū, imo loquitur, qñ agitur ꝯ illū q se obligauit p principali, q conuenit actione psonali, & hypothecaria, vt dixi s. in px q. & ideo tenēdo opinionem pdictorum doctorū tanq̄ verā, ad hūc tex. rñde, qđ nihil facit ad pdictā qōnē, cū hic, vt dixi, non loquatur qñ agitur ꝯ debitores.
19 † Quæro, an ista excussio, de qua hic loquitur, hēat locū qñ debitor nō obligauit mihi bona sua, sed habeo ipsum tm̄ obligatum actione personali, & postea in fraudem alienat, an debeo prius facere excussionē ꝯ ipsum debitorē, anteq̄ agā reuocatoria ꝯ ipsū possessorē. dic, qđ sic, vt probat in tex. & gl. in l. 1. C. de his, q̄ ī frau. cre. & ist. de ac §. itē si qs in fraudē, & no. C. de pig. anth. hoc si debitor. facit l. ignoti. C. de his, q̄ in fra. cre. & ff. e. ti. l. ait prętor. §. 1.

ADDITIONES.

a Excussio. Vide Pet. de Soza. in l fi. C de act. & obl. In, de Por. in l. decem. ff. de verb. obl. & Ang. hic Et an, & quando sit necessaria, & quando non, vide do. Soc. in consil. 24. inc. visis deligenter & mature versi. quarto videtur probari, eum ver. seq. in fi. par. vbi nonnulla utilia, & not. in hac materia excussionis, & per. Fel in c. ex rescripto circa finem, in uer. extra glo. de iureiu.

b Non opponatur. Adde Bal. in auth. contra rogatus in fi. C. ad treb Ang. hic & Io. de Por. in l decem. de verb. obligatio. Bal. in l. 1. C. si quis in frand. pa. & Ange de Bar. in tract. de discussionum. 3. q. p incipali, vbi concordat opi. do. Alex de Imo in l. fin. in prin. ff si cert. pet. & in consi. 3 1. 4. par.

c Accumolatio. Vide ad hoc omnino d. Fely in c. significantibus de libel. ob. circa med. ver. nam licem. vbi & nonnulla alia vtilia circa materia accumulationis.

1 *Creditor inuitus cogitur accipere rem insolutū, & sic aliud pro alio, eo inuito solui potest, & quando possit, & nu. 3.*
2 *Res melior quam habet creditor, datur in solutum creditori, & cogitur eā uendere, & nu. 4.*
5 *Rem suam uendere, quando quis cogatur, remissiue.*
6 *Creditor recipiēda rem in solutum, an cogatur recipere pro uera æstimatione, vel quantitate sibi debita.*
7 *Fideiussor quando dari debeat per debitorem creditori accipiēti bona eius insolutum, & quare dare teneatur.*
8 *Debitor quando nō pōt præstare fideiussorem, præstabit iuratoriā cautionē.*
9 *Beneficiū huius § an renunciari possit remissiue.*
10 *Creditor accipiens insolutum res debitoris negantis se debere, quòd teneatur fideiubere.*
11 *Campsor qui pro alio promisit, potest conueniri priusquam principalis.*
12 *Dictio, nec, si habet copulam inclusam, quod resaluatur in, ne non.*
13 *Beneficium cessionis, quod non prosit ei, qui dolose dissipauit res suas, & talis carcerari potest.*

§. Quod autem. Si creditor a debitore debitū recipere nō valet, compellitur res eius immobiles meliores ī solōnē recipere, subtili earū æstimatione facta, & perēptorie, cū pdicta cautela, quā debitori poße ēpstare, si nullus emptor apparuerit argētariorū spōsionib. in suo statu p
1 manentib. h d. vsq; ad finē. † No. ex hoc tex. primo, ꝙ creditor inuitus cogit̄ accipere rē insolutū, & sic aliud p alio inuito soluit,
a Scdo no. ꝙ datur in sol. melior res, q̄ hēt debitor, a & cogit̄ rē ve.
2 dere. † Ad primū notabile op. & vī ꝙ aliud p alio inuito credi-
3 tore solui nō pōt, vt l. 2. §. 1. ff. si cer. pet. C. đ so. l. eū a quo. Tu fere quārū ad ppōnē hui⁹, uidelicet, qñ qs dēt quātitatē, an possit Iuito creditore, aliud soluere, vidlicet speciē, dic aut dbitor tenet̄ soluere q̄titatem, aut nō. Primo casu, dic, aut tenet̄ ad quātitatē simplr, aut ratione speciei certæ: si tenetur ad quantitatē simplr, non

ADDITIO.

a Debitor. Quod limita nisi in creditore ecclesiæ, qui inuitus licet cogatur recipere rem pro quantitate, non tamen elegit rem meliorem, sed medio. [illegible] aporter, secundum Ang. intra, de: l. & emphy § hoc etiam. &c. Alex. post Bart. in d. l. 2. [illegible] B. s. etiam in dicta auth. hoc ius porrectum.

non pōt aliud ꝑ alio soluere. vt d.l. eũ a quo, si respectu certę speciei, soluendo speciem liberaſ, vt ff. sol. mat. l. si vero. §. fi. & ff. de re iudi. l. miles. §. 1. & ff. ad l. Falc. l. si fundũ per fideicom. in prin. ff. d̄ doli excep. l. fideiussor emptiōis. hinc est qđ lex dicit, ꝙ ille q̄ tenetur ad quantitatē rōne certæ speciei, perempta specie liberat, vt l. Tyriæ textores. §. fi. ff. de leg. 1. l. qui duos. §. si tibi. e. tit. ff. de noxa. l. electio. §. si is quē. & l. pen. §. 2. & l. in naue Saupheli. ff. lo. Secũdo casu principali, qñ debitor non pōt soluere q̄titatē, tunc cogiſ creditor aliud ꝑ alio recipere, vt hic, & in auth. hoc nisi debitor. C. d̄ sol. q̄ sumpta est ex hoc §. vt j. de ali. & emph. §. quod aũt. posita. C. d̄ sac. san. ec. auth. hoc ius porrectũ. No. gl. inf. de alie. & emph.
4 † Circa fm no. vide pro declaratione huius, qđ no. gl. in auth. hoc nisi debitor. C. de so. & ibi ꝑ Doc. in auth. hoc ius porrectũ, ꝑalle.
5 per gl. & Doc. † Circa tertiũ no. pro declaratione gl. q̄ incipit. hoc
a est vēdere, an qs cogaſ rem suā vendere, a vide quod no. Cy. & clarus per Doc. C. de epis. and. l. j. & vide magnā dist. Cy. in l. 1. §. cura
6 carnis. ff. de offi. præse. vrb. † Opp. dr̄ hic, ꝙ creditor cōpellitur recipere rē in solut. pro vera æstimatione, ꝯ immo dēt recipere pro quantitate sibi debita, non ꝑ vera ęstimatione, vt l. a diuo Pio. §. i. ff. de re iu. dicit Iac. de Bel. hic debitor ꝯfiteſ: ibi negat. itē ibi illud fit post sñiam diffinitiuā, hic ante. sed certe ad id. qđ dicit Iac. ꝙ illud fit post sñiam diffinitiuā, dic quod ēt post sñiam diffinitiuā iudex pōt taxare candē quantitatē, ꝑ qua daret pignus creditori insolutũ: possessei creditor, vt qlibet ex nouo admitti ad emendum illa pignora, vt no. in d. l. a diuo. §. j. & per Doc. C. de execu. rei iudi. l. ordo. Quærit gl. quare dicit, neq; vlla mobili substantia, dic, vt in gl. & tene secundā opi. & ad l. si qs argen. in prin. ĩñ de, vt ibi not.
7 † No. glo. si pignore, in fi. & rō specialitatis in l. ista est, quia cũ creditor inuitus cogit accipere in solōne aliud pro alio, releuatur in alio, vt detur sibi fideiussor, si ꝑ debitorē dari pōt. argu. l. cũ q. ff. de
8 iureiu. † Et aduerte ad id, qđ gl. s̄. dicit, videlicet, ꝙ si debitor non
b pōt ꝑstare fideiussorē. ꝑstabit iuratoriā cautionē, b pro qua gloss. facit qđ no. in l. nō facile. ff. si cui plusquā per l. Falc. & ff. q satis. cog. l. j. auth. cui relictũ. de ind. vi. sed certe ista qō vr̄ decidi in hoc tex. dicit. n. cũ tali cautela, cũ qua debitor dare possit. Not. quod dicit possit, ꝑstabit ergo cautionē, quā sibi possibile erit ꝑstare. ꝑ hoc
9 ēt expresse. inf. eo. ver. itaq; ibi, qualiter oīno, &c. † Quæro vtrũ beneficio huius. §. possit renũciari? Dicit Iac. quod non, cũ istud pactũ sit turpe, & ꝯ humanitatē, & charitatem, ꝙ debitor sit ei acerbus & durus, vt in hoc. §. ver. sed hoc quidē, & rō pactũ non valet, vt l. si vnus. § pacta q̄ turpē. ff. de pac. & l. iurigentiũ. §. si paciscatur cum sim. ff. de pac. Sed aduerte. ꝙ ista qō incidit in illam qōnem
c an quis possit renunciare bñficio cessionis, c & rō dic, vt not. in d. auth. hoc n. si debitor. de qua qōne, an qs possit renunciare beneficio cessionis, no. Dy. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. per Doc. C.
10 q bo. ce. pos. l. j. † Quæro, an iste §. hēat locum cum debitor negat condemnari, & creditor, res eius accepit in sol. an a debitore debeat creditori dari fideiussor. dic vt ꝑ Iac. de Bel. & dicit, ꝙ sic, arg.
11 huius tex. † Venio ad ver. argentariorum, & gl. hic ponit duplicē intell. n, & not. illā lec. tanquam no. perpetuo menti tenendā. Ex qua habes, ꝙ si cāpsor fideiussit ꝑ alio, ēt de iure nouo, pōt prius ꝯueniri q̄ principalis, vt hic notat tex. f in secũdam lec. quam not.
12 & sic iste ver. non refert se ad ꝑcedentē. §. sed vsq; ad § 1. s̄. e. † No.
d gl. illud nec, quod dictio nec. d hēt copulant inclusiam, & resoluit
13 in ne nō: idem no. in l. & q. a. ff. de m. om. iu † Secundo no. glo. nec eum, qui a bñficiũ cessionis non prodest ei, qui dolose dissipauit res, ita ꝙ nō pñt haberi: nam talis cedens nihilominus poterit in carcere in detrudi, quæ lect. tangitur in glo. in d. l. fi. secundum primam lec. quod tenet Dy. in §. item si quis in fraudē. Inst. de actio.

ADDITIONES.

a Vendere. In quibus aũt casib. quis vendere cogaſ, vide Fel. in c. j. de Iudæis, post prin. ver. vlt. no. calum, vbi plene no. Et no. & adde quæ ibi dixi in apost.

b Cautionem. An & quando iuratoriæ cautioni stetur, vide Pau. de Cast. in d. l. alle. in tex. & in l. fideiussor. §. 1. ff. qui satis. cog. & in l. si constante. §. quoties, solut. mat. & Bal. in l. 2. C. de vsufru. leg. & in auth. cui relictum. C. de ind. vidu. & Imo. in d. l. non facile, alleg. in tex. & do. in c. j. q. j. an si. post glo. ibi, de dolo & contu. & do. Soc. copiose, & no. in consi. 2 3 1. inc. cum in præsenti consultatione, in uersi. 1. probatur, cum alijs uersic. seq. in ij. parte. vbi etiam no. nunquid iurare debet de credulitate non inuenire fideiussores, ut iuramentum non sit temerarium ueritatis asserendo, quod scire non potest, & an iurare debet motu proprio, uel ad delationem iudicis.

c Possit renunciare beneficio cessionis. Adde quod posui in apost. ad Bald. post eũ, & do. Barb. in l. ... nu. 4. C. de conuen. fis. deb. lib. 10. & Alex. consi. 3 1. uol. 3.

d Dictio, nec. Tu uide istum in l. sæpe, de uerb. obl. & in l. 2. §. quod dicitur. ff. solut. mat. & Bal. in auth. cui relictum, ad fi. C. de indi. uidui. tollen.

De Monachis. *Rub.*

Continuatio Rubricæ colligitur ex §. i. j. eo. & colligitur ex gl. quæ incipit, quas constitutiones, secũdum vlt. opi. quia s̄. tit. 1. est facta mentio de epis. & cler. & de mo. & monasterio, vt patet in §. illud quoque, in versi. idem. sumpta occa sequitur videre de monachis, & monasterium authoritate episcopi ædificari debet.

1 *Vita monachalis abolet omnem maculam, & nu. 3.*
2 *Monachus perfectus, debet esse eruditus diuinis eloquijs.*
Infamia facti, uel iuris, an tollatur ꝑ īgressũ monasterij, seu per pęnitentiā.
5 *Ingrediens monasteriũ si ante ingressũ cōmisit peccatũ mortale, an pro illo peccato sit sibi pœnitētia iniungenda, uel īpositā ante ingressũ facere.*
6 *Differentia inter masculos, & fœminas, remissiue.*

Conuersationis. Monachalis vita purgat monachũ, & monasteriũ ædificandũ est cũ authoritate epi. cũ orōnibus, & virtute, & monachus post trienniũ est ordinādus si reperiaſ eē vitæ ꝓbabilis: nulla ei iterũ qō mouet, alr vero non, nisi fuerit oblatus. Monacho ār in monasterio delinquēte reddēdus ē dño cũ reb. & monachi dēnt sil degere, nisi eremi-
1 tę esse velint. h. d. † No. ꝙ vita monachalis hēt detergere oēm ma-
2 culā. † Scđo no. ꝙ ille q̄ vult esse pfectus monachus, dēt eē eruditus diuinis eloquiis. Tertio no. solēnitatē, q̄ adhibeſ ĩ fundatione cuiuslibet eccl. sic. j. d̄ ec. ti. §. si qs āt. j. vt nul. fabri. ora. do. 1. tñso.
3 † Sed ad primum no. opp. ꝙ vita monachalis non abolet omnē
a maculam: a nā iura dñr, ꝙ qs pt post pñiam de crie accusari vt 13. q. 2. c. admonere, & tangitur 6. q. 1. c. q crie. Sol. q̄tum ad Deũ tollitur oīno macula peccati, vt & inf. eo. §. si vero intra. in fi. sed q̄tũ ad mundũ, & vindictā publicam. non, vt in ꝯiis, & no. gl. ff. de testib. l. 3. §. Iul. C. de nup. l. imperialis, §. 1. extra, de diuor. cap. gaudemus. No. gl. purgatus. vide circa istam gl. qōnem no. in l. Deo nobis. §. hoc ēt C. de epi. & cle. per glo 3. & vide quod no. de ap. c. 1.
4 † Et no. in ca. gl. ibi iuris, de hoc, an per ingressum monasterij, seu per pñiam tollatur infamia facti, vel iuris, no. glo. ext. de testi. c. testimonium. 2. q. 3. c. hic colligitur, & 6. q. 1. cap. omnes, & c. illi q.
5 & tāgitur in d. § Iul. & in d. l. imperialis. § i. † Quid autem iuris sit, si aliquis ingreditur monasterium, si ante ingressum monasterij peccatum commiserit, an pro illo peccato sit sibi pñia iniungenda. not. gl. in c. scripturæ. ext. de voto. Item si pñia est imposita ante ingressum, nũquid post ingressum teneatur ingrediens pñiam impositam pro peccato finire, dic, vt no. gl. 33. q. 2. c. admonere, in gl. ex hoc loco, & 16. q. 1. vbi no. in gl. parua no. hanc gl. quam vi-
6 de, & no. 12. q. 1. c. non dicatis, & 12. q. 1. cap. de persona. † No. glo. hic intellige ibi inter ista genera, an autem alia sit differentia, dic vt no. in c. statuimus, extra de maio. & ob.

ADDITIO.

a Oēm maculā. An ingressus religionis aboleat īgratitudinē, vide Gul. de Cu. in l. Deo nobis, nu. 2. & ibi posui in add. ad ipsum in versic. ingratitudo. C. de epis. & cle. Cal. in c. clericos. q. 22. ext. de reg. & Spe. in ti. q fil. sint leg. ver. qđ si pœnituit.

§. Sancimus.

No. hunc §. ibi, si quis āt, vide quod not. 17. q. 1. c. 1. & 54. dist. c. 1. et dicitur regula apostolica, & ibi canonica, vt de reg. c. 2. lib. 6.

1 *Testis qui dicit Titiũ possedisse ꝑpe 20 annos, vel circa, qđ probet. & referatur ad modicā quantitatē, & probat de decē & octo ann. cũ dimidio. Dictio prope, quod refertur ad modicum tempus, puta sex mensium.*
2 *Dictio circa, uel citra, quid importent, remissiue. Item dictio amplius, & si apponatur in libello.*
3 *Dominus si repetit seruum monachum, effectum, uel prælatus aliquem in suum clericum, quis probabit, & coram quo iudice, remissiuè.*
4 *Quantum tempus datur domino ad repetendum eius seruum, ubi quòd in monacho triennium, & in alio clerico annus.*
5 *A quo tempore incipit currere istud triennium.*

§ Si vero intra.

1 No. text. ibi, prope 20. & c. nam hunc tex. no. Iac. de Bel. † ad testem dicentem, talis possedit prope 20. annos, vel circa, qđ referaſ ad modicā q̄titatē, sicut ff. de oper. nu. l. 2. §. exactis. ibi, id quod prope 20. an. &c. ad hoc facit, quod no. ĩ fi. ff. ex qui. cau. ma. l. ab hostib. §. sed quod simpliciter, & latius in l. & si post tres. ff. si quis cau. Quærit ista gl. & dicit, quod talis testis probat de 18. ann. cum dimidio, vt sic dictio prope, vel circa, intelligatur prope, s. per sex menses, & inter alia, all. tex. optimum in l. non tantum, in princ. ff. de excu. tuto. & ibi dicitur, quod proximus pubertati est ille, qui est in 13. an. cum dimidio, & sic est prope per sex menses, qui tex. est contra gl. quæ dicit, quod proximus pubertati est ille, qui excessit decimum annum cum dimidio, vt no. Instit. de inut. stip. §. pupillus. vide circa prædicta, quod no. Iaco. de Are. C. de inoff. test. l. si quis in suo, &
2 † de significatione huius verbi circa, seu citra a habetis ext. de de-
a spon. impu. c. cōtinebatur, & c. attestationes, & c. fi. & ibi no. de dictione amplius, extra, de verb. sig. c. cum inter vos. de dictione vltra, no. cap. literæ. extra, de dila. & si ista verba ponuntur in libello quid operentur, no. in d. cap. literæ, & c. cum inter vos, & de si. dictione vide Spe. in ti. de spon. alle. §. post hoc, ver. item clausula, &
3 tene menti no. in glo. in fi. pro declaratione huius † glo. cui incumbit onus probandi, an domino, an seruo, & coram quo iudice debeat fieri quæstio, & quid iuris sit, si prælatus petit aliquem in suũ clericum, vel monachum, vel q̄si quis dicit quem suum seruum, vel ascriptitium, dic vt plene n. in c. sed alias, cl. a. in 1. glos. ext. de
4 sct. non ord. & vide glo. 54. dist. c. frequens. † Opp. & videtur, ꝙ domino non detur triennium ad repetendum seruum, sed datur annus, ideo videtur ob. C. de epis. & cle. auth. si seruus. Sol. aut loquutur

ADDITIO.

a Circa. Vide plene do. Fel. in c. licet, uer. no. 19. de proba. & in c. quod ad consultationem, uersi. 3. conclusio. de regu.

tur in monacho,& datur triennium, vt hic.aut loquitur in alio cle-
rico,& datur annus, vt ibi.& de hac materia plene no.per Ber.ext.
de ser.non ord.c.2.& ibi plenius per Inn. Et est ratio diuersitatis I-
ter monachum,& alium clericum.sunt.n.monachi in locis secre
tis,alij clerici sunt I locis publicis. Et ideo datur dño maius tps ad
reuocandum in primo casu,ꝙ in secundo, ita dicit glos.parua. 54.
5 dist.c.si seruus,& per Inn.in d.tit.de ser.non ordi. † Quæro, a quo
tempore incipit currere istud triennium, per quod dñs excludat
a repetendo,gl.in d.c.si seruus sciente.17.q.2.c.si quis incognitus,
non firmat. veritas vr̃ quod istud triennium currit a tempore quo
seruus intrat monasterium. nam ẽ.in §.sancimus, dr̃ ꝙ seruus de-
bet stare triennio,quod non portet habitum monachalem, quo
elapso statim sit liber,& dẽt petere habitum,& sic a tpe quo inci-
pit stare in probatione, videtur, quod incipiat currere triennium.

1 Vita eremitarum, quod sit melior quàm monachorum.
2 Monachus, an possit esse testis pro monacho, vel monasterio.
3 Quis de vniuersitate, vel collegio, quando possit esse testis in causa vniuer-sitatis, vel collegij, & nu.9.
4 Monachus, vel canonicus testificãs cõtra eccl. suã, an dẽat pdere beneficiũ.
5 Canonicus in causa sui canonicatus, quòd possit esse testis.
6 Canonicus contra alium canonicum pro canonico quòd possit testificari.
7 Prælatus pro sua ecclesia alio agẽte noĩe ecclesiæ, quòd testificari possit.
8 Frater minor quòd possit esse testis.

§ Cogitandum.

No.tex.ibi,apud semetipsos,hoc ẽ prohibitum sub pena excõicatio-
1 nis vt 16.q.2.c.penitentiolum. † Not.tex.ibi,ad meliora,vr̃ hic text.
a quod melior sit vita eremitarum quã monachorum. † Not.text.
a ibi,sed in cõi,&c.ꝙ vnus monachus potest esse testis 2 alij mona-
cho,quod d.c.vt in gl.ver nudo verbo,idem no.inf.de rel. §.si ve-
3 ro dicatur.collat.7.C.de testi.auth.si testis,& in l.j.† Videns ex hac
gl.quod §.vniuersitatis, & §.qui manumittitur, inducunt ad illã
b partem ꝙ non possit ferri testimoniũ, [b] sed alibi glo.inducit illos
§§.p alia parte,videlicet ꝙ ad testimoniũ admittunt: & ita no.ĩ d.
§.vniuersitatis,& in l.idonei.ff.de test.vbi gl.in decisione idem te
net,quod hic,& eo.oĩo ibi illos.§§.alle.gl.q̃ sunt I oĩb.c.q̃ inf.alle-
gabo, & illa est verior allegatio. Hoc præmisso pro declaratione
huius q.dic,aut loquimur de his q̃ fiunt ext.collegium,aut de his
quæ fiunt in collegio.secũdo casu pt,vt C.de repu.l.fi.& quod hr̃
in c.3.de prob.& est expressum ext.de testi.c.veniens.in fi.& vide,
ꝙ ibi no. Primo casu, aut de tali actu qui affert vtilitatẽ toti colle-
gio in vniuerso.non in particulari,et tunc põt testificari monach⁹
pro monacho,& contra monachos,& quilibet de collegio p col
legio, & ꝯ collegium,vt d.§.vniuersitatis, & quod ibi nor. & d.§.
qui manumittitur,& ita intelligit,quod no.hic.& in d.l.idone..ff.
de test. pro hoc apparet, ꝙ si aliqua vniuersitas, vel communitas
possidet aliquid,quod affert tantã vtilitatẽ ẽt in particulari: puta si
aliquæ communitates disputant de pascuis.& nemorib. in qb be
stiæ singulorũ depascunt,singuli ligna incidunt, certè tunc testes
de illa cõitate repellunt, vt patet ex prædictis. circa prædicta vide
quod no.Doc.in l.parentes.C de testi per Gul.& Odof.& Iac.Bu.
in d.§.vniuersitatis,& per gl.Inn.in c.cũ nuncius,ext.de testi.facit
ad prædicta c.insuper,& c.tuis,eo.tit.& de iureiu. c.& si Christus.
4 †Quæro,nunquid monachus,vel canonicus testificans ꝯ suam ec
clesiam debeat perdere per hoc beneficium. Veritas est ꝙ nõ, qa
cum cogitur testificari contra suam ecclesiam, vt no.in d.c.cum
nũcius,non dẽt suũ beneficiũ perdere,ar.l.qui cum maior. §.pen.
5 de bo.lib.ff.de hoc est gl.in c.veniens. ext.de testi. añ fi.de † ista q.
c an canonicus in cã sui canonicatus [c] possit esse testis.not.gl.ꝙ sic,
quia non dr̃ esse domesticus ipsius canonicatus, sed ipsius eccle-
siæ,vt no.15.q.2.c.super prudentiam. †Quærit Ia.de Bel.an cano-
6 nicus contra canonicum , possit alium canonicum suum testem
d producere?& dicit,ꝙ sic, [d] quia ille canonicus qui testificatur pro
illo canonico contra alium,nõ est magis domesticus vni q̃ alij, &
par affectus rationem suspicionis remouet, vt l.non solum. §.j.ff.
de ritu nup.& de hoc est glo.in d.c.super prudentiam.& 18.q.2.c.
7 vide cum.licet ipse non alle. †Quarto,an prælatus possit esse testis
pro ecclesia sua.dic.ꝙ sic,alio agente nomine ecclesiæ,vt in c insu
e per, [e] ext.de test.de quo vide Inn.in c.ad hoc alleg.incipit, præsen.
de test.lib.6. No.gl.ibi,& tres hæredes,& quod no.Spe.in ti.de te-
8 sti.§.1.ver.sed nunquid rector,in fi. † No.in gl.ibi.§.penul.idẽ no.
in auth.si testis. An autem frater minor possit esse testis?dic ꝙ sic,
9 vt est casus in c.nuper.ext.de testi. † Quæro si vniuersitas nihil ha
bet,an singularis persona de vniuersitate admittatur ĩ testem. &
vr̃ ꝙ sic,vt hic cum si.s.alleg.sed veritas est,ꝙ non,quia oportebit
imponere collectam,vt sic in communi aliquid habeat vniuersi-
tas,vt ex ea pecunia possit debitum solui, vt in l.j. §.quibus, & qđ
ibi no.ff.quod cuiusq; vniuer. & sic patrimonium vniuscuiusq;
minuetur,& per consequens in propria causa quilibet testificari
vr̃, vt colligitur ex distinctione supra data, facit l.in concedendo,
ff.de aqua plu.arcen.ff.quando appel.sit.l.1.§.in propria.

ADDITIONES.

a Testi. Ad quod uide omnino dom.Soc.in consi.17. supradicta composi lo.vers. postremo tractandum,in 3.parte.c.18.

b Testimonium. Ad saturitatem tu vide Feli.in c.dilectus,el 2.in medio vers.in ea. gl.de sim.& in c.insuper,per totum commentum,de testi.

c Canonicatus.Et nunquid in causa præbendæ suæ,uide Fel.in cap.super,extra de test.uer.fallit.8.statim post prin uer.

d Quod sic.Adde Fel.in c.cum R. Canonicus.in fi.de offi.dele.

e Insuper. Et ibidem uide Fel.uers.fallit.8.adde do.Georgium Thomasinum consilio 83.inci.uidetur esse indubitata præsens q.post prin.uol.4.

1 Res delatæ in monasterio per ingredientem, an uitiato ingressu, remaneant monasterio.
2 Monasterium an teneatur tanquam successor pro bonis ingressi, vel tanquam quilibet bonorum possessor.
3 Monasteriũ pro bonis ingressi nõ tenetur, nisi inquantũ ad ipsum peruenit.

a §.Si quis autem

Opp.& vr̃ qđ res dẽant restitui ex-
euntia de monasterio, vt 16.q.6.c.
de lapsis.So.vt no.gl.& Doc.in c.quod a te,ext. de cle.coniu.vide
no.in c.ex transmissa,ext.de renun.Not.gl.idem in alijs sibi acces-
1 sori.vides ergo distĩonem huius †gl cum qua cõcor.C.de sac.san.
ec.auth.ingressi,& idem no.C.de epi.& cle.l. Deo nobis.§.hmõi
autem.sed aduerte circa hanc q.multi Docto.scribunt, & multæ
gl.variant.veritas est qđ dicit Pet.de Bel.nã aut ingrediens mona
sterium,ignorabat ingressum non tenere, aut sciebat non tenere.
Primo casu reuocant bona:hoc probatur in l.si pr̃. & l.nec apud.
C.de hære.inst.vbi si aliquis credit aliquem esse fratrem,vel filiũ,
qui non est.& bona ei reliquerit, illa bona ei auferuntur. Ita & in
proposito iste posset reuocare bona,cum credebat ingressum te-
nere,qui non tenet. Secundo casu,aut dedicauit bona,tacite qua
per solum ingressum,et tunc vitiato expresso,vitiatur tacitum,vt
l.3.§.qui habet,de ser.rust.præd.cum si.aut expresse dicendo,dedi
co oĩa,& mea,& tunc licet non teneat ingressus, tenet tamen bo
norum collatio,seu dedicatio. C.si pen.appel.mors interue.l.si is
qui.licet isto casu intelligat Cy.opi. Pet.dicẽtis, qđ cũ quis sciens
ingressum non tenere,ingrediatur monasteriũ, ꝙ bona nõ reuo-
cat,quia vr̃ donare,vt l.j.ff.de cond.ind.& l.cuius p errorẽ.de reg.
iu.Ita colligunt ex dictis Pe.in auth.ingressi. C.de sacros.eccl.sic
hanc distĩonem,vr̃ dẽre intelligi,qđ disputãdo tenuit Ber. in 18.q.
sua,q̃ incipit,qdã inuita vxo.& vide gl.ext.de cle.cõiu.c.quod a te,
2 & 92.dist.c.pe.& Spe.de sta.mo.§.j.ver.54. † In ea.gl.ibi, Itẽ nun-
quid,&c. tenet ergo ista gl.quod monasteriũ nõ tenetur tanquã
successor,sed tanquã quilibet possessor:alibi gl.tenet,ꝙ monaste
rium teneatur iure hæreditatis,vt hr̃s, & sic tenetur psonalib. actio-
nib.insolidũ, vt hr̃s.ita no. C.de sac.san.eccl.auth. si qua mulier.in
gl.2.in fi.alibi gl.distinguit,an habeat monasterium singulariter,
an vl̃r.ita no.ff.de pec.l si peculium.§.sed si dñs. quam distĩõẽ re
prehendit Cy.in l.si pec.seruo,eo.ti.& tenet, ꝙ monasteriũ tenea-
tur ad instar pr̃is,tanq̃ hr̃s,& tanq̃ successor,& istã opin.vr̃ sentire
Cy.in auth.ingressi.in pen.q.de episc.& cler.& in auth.causa quæ
sit cum monacho.sed glo.in d.auth.ingressi. vr̃ velle, ꝙ monaste-
rium teneatur ad instar pr̃is & sic vr̃ concor.cũ glo.hic posita, li-
cet gl.dicat hic,vel dic,vt no.in auth.ingressi. quasi alia opi.pona-
tur ibi, q̃ hic.sed recte considerando, non ponitur alia opin. ibi,q̃
hic,quia ibi dr̃,ꝙ monasterium tenetur pro eo tanquam pro ca-
pite diminuto,intelligendo de minima capitis dimi. vt quia tran
sit in potestatem patris arrogatoris . quo casu in patrẽ arrogatorẽ
non transit actio,vt l.in arrogatorẽ.ff.de pec. Instit. de acqu per ar-
rogationẽ,in fi. & op.hic positã vr̃ tenere Iac.de Bel. & pro ista gl.
facit,quod no.sup.e.§.1.& ista vr̃ verior opi. ꝙ ecclesia nõ habeat
ista bona, vt hr̃s, sed hẽat iure vniuersalis acquisitionis, sicut dici-
mus de bonis eius,quem arrogamus. Ex quo sequitur, ꝙ mona-
3 sterium † non tenetur,nisi inquantum ad ipsum peruenit, & non
vltra,vt d.l.in arrogatorem.& d.§.fin.& hanc opin.videtur tenere
Inn.ext.de prob.in c.in præsentia.hoc sentit Iaco.de Aret.in auth.
si qua mulier,in fi.in add.suis.C.de sacros.eccl.

ADDITIO.

a Exeunti.De qua materia vide plene per Pe.de Anc.in reg.accessorium.in 5.opp. de re iud.in 6.& Bar.in l.2.§.fi.ff.de bo.pos.secũdum tab.& Sal.in l.eum q. duas, de adul.& Bal.in l.1.C.de lati.lib.tol.& glo.in c.si quis rapuerit.27.q.1.& gl.fi.in c.si qs incognitus.17.q.2.& Inno.in cle.ne in agro.de sta.mo. & Inn.in c.uolecta. extra de excef.prel.& do.Ant.in c.statuimus,de rescr.Et Lap.alle.62.& Ange.in cons.173.& Cal.de resc.cons.23. & Pet.de Anc.cons.124.& Car.cons.30. incip. qda frater And.& do.Ant.cons.2.& Car.cons.22.inc. quidam noie Laurentius.

1 Dedicans se, & sua alicui ecclesiæ, regulariter non efficitur religiosus, nec iura loquentia de oblato monasterio, habent locum in ipso.
2 Ingrediens monasterium, si aliquid sibi reseruat, an reseruatio valeat, & ingressus vitietur.
3 Papa, quòd non possit dispensare, quòd monachus habeat proprium.
4 Ingrediẽs monasteriũ, an minuat maxima capitis diminutiõe, vel minima.
5 Filij ingredientes monasterium, an statim possint petere legitimam, vel infra quantum tempus, vbi videtur tenere, quòd sic.
6 Ingrediens monasteriũ, ꝙ habentur p mortuo ciuiliter, & non naturaliter.
7 Ingrediens monasterium, quòd statim desinat esse dominus rerum suarum, & sicut transit dominium in ecclesiam, ita transeat possessio.
8 Filiusfamilias si ĩgreditur monasteriũ, an exeat de patria potestate, ꝙ sic.
9 Res in emphyteusim data cũ pacto, ne non alienetur, an si eam recipiens ingrediatur monasterium, res ipsa in monasterium transeat, remissiue.
10 Ingrediens monasteriũ si sibi reseruauit vsumfructum alicuius rei pro se, talis vsusfructus transit in monasterium.

§.Illud

1 § Illud quoque †No.gl.sed vr quod sic,in fi. Quid
autẽ iuris sit,si qs intrat ecclesiã se-
cularem,& ib. se dicat se,& sua,& seculo renunciat.gl.in authen.
ingressi.dicit ꝙ idem,ac si intrasset monasterium,sed hoc non vr
verũ, nã puersus ecclesiæ secularis nõ efficitur religiosus si dedi-
cet se,& sua, sed remanet liber homo: nam p oblationẽ factã in
manu secularis,quis nõ efficitur religiosus,nec dr̃ solẽne votum
religiosum,vt no.plene per Inn.c.porrectũ,ext. de reli.hoc pbat
per tex.27.q.1.c.1.& in c.vt lex ꝯtinentiæ,cum glo. vbi dr̃ ꝙ tales
a ꝯuersi non sunt religiosi,ᵃ sed pñt ꝯhere matrimonium, & habe-
re proprium,& sic pñt testari,si aliquid apud eos remansit, vel ni
hil remansit,quia hr̃ditas dr̃,& si nihil sit in bonis vt l.hære.appe'.
2 ff.de ver.sig.& hanc vr̃ tenere Pet.in auth.ingressi.† Et no.gl.po-
terit.tenet ergo ista gl.ꝙ vbi ingrediens monasterium aliquid si-
bi reseruat,reseruatio non tenet,sed ingressus nõ vitiatur,& cum
hac gl.concor.quod no.in d auth.ingressi.& l.si pater.ff.de adop.
in 22.q.2 c.solet quæri,in quadam gl.mag.in fi.& istam opi.tenet
multi Doc.iuris ciuilis.sed ꝯtrarium tenet glo.quod ingressus vitia-
tur in c.2.ext.de sta.mo.de ꝯdit.app.c.fi.in gl.max.in fi. Alibi glo.
distinguit,aut pactum reseruationis apponitur incontinenti,& vi
tiatur ingressus,aut apponitur ex interuallo, & vitiatur pactum,
ita no.in l.si per seruum.§.1.ff.de vsu,& habi.& ibi no. Quid dicen
dum hoc dubium insurgit ex hoc,quia habere proprium est cõ-
3 tra substantiã monachatus,nec † põt Papa in hoc dispẽsare, vt in
c.cum ad monasterium,ext de sta.mon.hoc præmisso in d.qõne
dic. Aut istud pactũ apponitur per modum ꝯdõnis ad ipsum in-
gressum,vt quia dico,dedico me,& mea,si proprietas talis rei mi
hi remaneat,& tunc ista ꝯdõ habet vitiare ingressum, quia facit
deficere voluntatem ingredientis,ita loquuntur gl.in d.ca. 2.ext.
de sta.mo.& dictum c.fi.ext.de condit.appo.& ita intelligo,quod
no.gl.ext.qui cle.vel.vo.c.insinuante. Aut ista reseruatio non ap-
ponatur per modũ cõditionis,sed per modum cuiusdam modi,
vel pacti,& vitiatur modus,vel pactũ,seu reseruatio,non autẽ in-
gressus.ita loquitur hic gl.& alia gl.§.alleg.& de hac qõne tangit
Spe.in ti.de sta.mo.§.1.ver.109.& de hac qõne disputauit Iac Bu.
in qõne quæ incipit,quidam sub condit.& est 5.& de hoc notant
satis late Doc.in c.eos qui,ext.de sta.reg. In ea.gl.ibi,& quia capi-
4 te minuatur,tenet ista gl.† Quod ingrediens capite minuitur.itẽ
no.§.eo.§.& in auth.ingressi,& in auth.si qua mulier,& 19.q.vlt.
si qua mulier.vbi tenet,quod capite minuitur,& trãsit in potesta
tẽ alterius,& sic minuitur minima capitis dimi. Alibi vr̃ velle gl.
ꝙ minuatur maxima cap.dimi.quia efficitur seruus,vt no. in aut.
cassa.C.de epis.& cler.& ꝯ.apud quos opor.mo.cau.in prin. pro
quib.gl.facit quod no.in l.cũ hæredes,§.fi.ff.de acq.poss. Sed veri
tas est,ꝙ non minuitur maxima cap.dimi.vt probatur.§.eo.§.co-
gitandum,& ibi ẽt probatur,ꝙ nõ minuatur ẽt media cap. dimi.
nam retinet ẽt ciui.cum possit esse testis,& ibi dr̃. An autẽ ibi mi
nuatur minima capi.dimi.vr̃ ꝙ nõ,quia retinet familiam cui suc
cedit,vt suus,vt l.Deo nobis.§.1.ff.de epi.& cler.Sed veritas vr̃, ꝙ
minuatur minima cap.dimi.quia mutat familiam,vt no.gl.in l.si
ex causa.§.nũc videndum.ff.de mino. Nec ob. quod dr̃ quod suc
cedit vt suus:nam & emancipatus succedit,vt suus,vt C.de leg.hę
re.l.meminimus,& tñ minuitur minima cap.dimi.vt Inst. de ca.
dimi.§.minima.licet per dictam rationem Iac.But.vr̃ velle ꝯtrã.
in qõne tñ pncipaliter hic facta,per gl.vide,quod no in locis §.
alle.& quod no.lo. An.in c.in pñti,a,ext.de prob.dicam de hoc ꝯ.
5 de san.epis.§.si qua mulier.†No.gl.sed an ibi,sed ꝯ dicas.istam
opi.tenet hic Iac.de Bel.& idem vr tenere gl.in auth.nũc autem
C.de epis.& cle.sed glo.quæ est § de san.epi.§ si qua mulier,& in
auth.si qua mulier,de sac.san.eccl.ponit opi.duas,& non firmat.
Sed veritas vr̃,ꝙ filij nõ pñt istam legitimã statim petere, sed de-
mum post mortẽ ingressi,vt vr̃ velle tex.in d.auth si qua mulier,
& in d.§.si qua.probatur ẽt rõne:nã legitima, q̃ debetur filio, nõ
debetur filio,nisi post mortẽ nãlem,vt probatur in l.1.§.si impu-
beri.ff de col.bo.& §.si quis aũt impubes.l.Papin.ff.de inoff. Non
obst.quod dr̃,ꝙ filij fa.fame periclitarentur,quia ecclesia tenebit
ad alimẽta eis præstanda,per rñam iuris,l.sm nãm.ff.de re. iud.ad
6 hoc facit,quod no.gl.in d.§.si qua mulier.Non †ob.ꝙ dr̃ ꝙ ingre
diens hr̃ pro mortuo,quia non est verum quo ad oĩa,quod no.gl.
in authẽ.idem est.C.de bo.quæ li.& tangitur in auth.ingressi.hr̃-
enim ꝑ mortuo ciuilr̃,sed non nãliter,vt no.Pet.in d.auth.si qua
mulier,& hæc vr̃ veritas.Pro prima opi.vt filij possint statim pete
7 re,facit tex.optime,ext.de reg.iu.c.cum quis.in fi.† Quæro,dr̃ hic
ꝙ ingrediẽs monasterium statim desinit esse dñs rerum suarum,
& transit dominium in ecclesiam,an transeat possessio ipso iure,
& tenent Doc.quod sic,per l.si adoptauero.ff.de preca.& per il-
lam l.idem tenet gl.19 q.vlt.c.si qua mulier.Idem tenet Inno.in
c.in pñtia.ext.de prob.in vlt.gl.& per hoc apparet, ꝙ monaste-
rium æquiparetur pñ arrogatori:cum in ipsum trãseat possessio
ipso iure.Secus si æquipararetur hr̃di,quia tunc non transiret posses
sio ipso iure , vt l. cum hæredes.ff.de acq.poss.& sic opi.Doc. ꝙ
monasterium teneatur vt hr̃s,non iure naturali,nõ est vera:quia
8 immo tenetur,vt pr̃ arrogator,vt dixi.† Quæritur,vtrũ filius fam.
b qui ingreditur monasterium,exeat patriam ptãtem,vᵇ gl.in d.l.si ex
causa.§ Papinianus ff.de min.dicit ꝙ sic,& istam opi tenet Iac.de
Bel.dicit enim. Monachus transit in obedientiam,& potestatem
Abbatis vt hic,18.q.1.c.q̃q̃.12.q.1.c.nõ dicatis.sic ergo transiens
in potestatem alicuius,vr̃ liberatus a patria potestate,vt Instit.qb.
mo.ius pa.po.sol.§.pe.hanc opi.tenet Guil.de Cu.in l. patre furio
so.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.gl.& Inn.ext.de ætate & quali.c.
indecorum,circa quod vide Spe.in ti.de nit.§. sinautẽ tutor.ver.
sed quæritur,& de sta.mo.§.1.ver.12.ꝯ prædicta. verum vr̃ ob. qa
c Monachus iure suorum,& vt suus succedit,vt d.l.Deo nobis.ᶜ §.
1.ergo vr̃ quod sit in potestate patris.Sed rñde,vt §.dixi,quia non
sequitur,successionẽ enim emãcipatus habet, vt suus, vt d.l. mẽ-
minimus,& tñ exiuit de potestate.pro hoc optime facit,quia vi-
deo,ꝙ per ingressum monasterij factum a seruo,dñs perdit domi
nium,quod hẽt in seruo.& seruus consequitur libertatem,vt §.in
§.sancimus,in fi.multo ergo magis deberet perdi patria potestas.
9 † Quæro data est res emphyteutica alicui,eo pacto,vt eã nõ alie-
d net,an ista res transit in monasterium ᵈ aliquo monasteriũ ingre
diente.dic vt per gl.& Dy.in l si ita quis.§.si ea.l.ff.de verbo. obli.
10 †Quæro pone,ꝙ ingrediens monasteriũ reseruauit sibi vsumfru
ctum alicuius rei propriæ,ita ꝙ duret in vita ingredientis.glo. for
mat istam q.in auth.ingressi,& dicit ꝙ nõ potest.sed Doct. Vltra-
mont.ibi dicunt,ꝙ ius vsusfructus remanet penes ingrediẽtem.
sed illud dictũ non vr̃ verũ,quia penes ingredientem nullum ius
remanet,vt c.cum ad monasterium,ext.de sta.mon.veritas est
ergo,ꝙ in monasterium trãsit ipsum ius vsusfructus,& finitur per
mortem naturalem ingredientis monasterium,ita tenet gl. in d.
c.si qua mulier.19.q.vlt.hoc etiam tenet Spec.in tit.de statu mo.
ver.47 & expresse per Inn.in d.c.in præsentia,extra,de proba.

ADDITIONES.

a Religiosi. Adde Fel.in c.in præsentia,ver.in tex.ibi,obtulit, de prob.& quod ibi
ad materiam dixi in apost.
De his conuersis ,& an sint religiosi & multa alia singularia,vide per Rom.sing.
suo 655.incip.a me quæsitum per fratres S.Francis.
b Exeat patriam potestatem. Adde quod no.in apost.ad istum in auth.ingressi nu.
28.in 2.lect.in ver.desinat esse in patris potestate.C.de sacros.eccl.
c L.Deo nobis. Et ibidem ad hoc vide Bal.& adde Pau.de Cast.in l.quæ sub condi-
tione.ff.de lib.& posth.ꝙ filius factus monachus non perdit patriam potestatem
quia esset damnosum monasterio,quod firmat Fely.in c.Iudæis,el.2.in fi.
d In monasterium.ad cuius articuli decisionem,vide late per Fely. in c. in præsen-
tia,ver.7.quæro,de proba.

---

1 *Mors ciuilis,& naturalis æquiparantur.*
2 *Ingrediens monasterium, quando possit vxorem relinquere,remissiue.*

1 § Si autem. † No.ꝙ mors ciuilis,& naturalis æquipa
a rant,ᵃ de qua p Dy.in l.ex ea parte.§.insu-
la.ff.de ver.obl.& l.si cum dotem,in prin.ff.sol.mat.per Doc.in l.
2 Deo nobis.C.de epis.& cle.& in 16.q.1.c.placuit.† No.gl.pro cer
to ponit,in fi.vide quod no.in §.detrahuntur.ꝯ.de nup.& in ca.2.
extra,de conuer.coniug.& in c.ex parte,el 2.ibi no.

ADDITIO.

a Aequiparantur. Ad saturitatem cum in infinitis remis.vide tu Fel.in c.licet un
dique, de offi.dele.& in c.in præsentia,de proba.post prin.ꝙ in quolibet loco di
xi in apostil.

---

1 *Homines sunt honorandi secundum virtutes.*
Doctores iuuenes virtuosi præferuntur Doctoribus antiquiorib. vitiosis.
2 *Abbas qui bonus est,si melior reperiatur,non reuocatur electio.*

§ Ordinatione. Abbas ordinandus est, & eligen-
dus propter optima merita, & vir-
tutes,non ex ordine,vel tempore.his generaliter obtinentibus.in
1 omnib.h.d.Præcedentis.1.epis.† No.ꝙ homines sunt honorandi
secundũ merita,& virtutes. Et sic est at.gl.pro nouis Doc. vt sint
honorandi si sint virtuosi,& præferuntur antiquioribus magis vi
2 tiosis,gl.hic,& l.1.C.de anno ciui.lib.11.†Quęro,quid si eligatur
bonus in abbatem,tamen reperitur melior eo, an ex hoc vitietur
electio.dic ꝙ non,vt no.gl.8.q.1.licet ergo.

Quomodo oporteat Episcopos,&c. *Rub.*

1 *Sacerdotium,& imperium,quod a Deo,& eodem tempore processerint.*
Iurisdictio Papæ,quod est distincta a iurisdictione imperij
2 *Imperium,quod ab ecclesia dependeat.*
3 *Donatio facta per constan Papæ Syluestro,ꝙ valeat,nec reuocari possit.*
4 *Ecclesia,an præscripserit res sibi donatas per Imperatorem casu,quo dona*
tio eidem facta non tenuerit quod sic.
5 *Imperium,an procedat electione,vel successione,remissiue.*
6 *Item Regna unde processerint.*
Item quis coronat Reges.

MAxima quidem Administrationes, &
iurisdictiones Papę,&
Principis sunt distinctæ,& prius ordinanda est hone-
sta persona,& gloria fruens:bona & erudita verbo, &
opere,& corporis sapientia:non per pecuniã eligi debet,si nullus
sit ꝯdictor,aut si alias sit talis q merito repellatur a ꝯdicendo: pena
contra facientib.imminente.h.d.vs.,ad §.& illud.† No.quod im

a perium,& sacerdotium processerũt a Deo,a & eodem tpe, & sic dicit gl. q istæ iurisdictiones sunt distinctæ, nec Papa in temporalibus, nec Imperator in spiritualibus debet se intromittere, vt ext. de appe.c.si duob.in vl.gl. Est autẽ Imperator diuinitus consecutus imperium priuilegio & potestate.96.dist.c.Imperator. Circa quod vide,vt ibi no.Inn.ext.de fo.compe.c.licet, vr tenere, q iurisdictio Papæ.& Imperatoris sunt distinctæ,nisi vacante imperio quo casu vnica tñ est,& inseparata. Et vr velle glo.ea dist,ca.qm,
2 & no.in c.si duob.& sic vr.† quod Papa vtranq; gladii habeat potestatem,& ab ecclesia imperium dependeat,vt hr in extrauagãti Bonifacii,quæ incipit,vnam sanctam,no.ẽt per Host.in tit.qui fi
3 lii sint legi.§.quis & a quo.† No.glos.apparet, ibi. sed licet. tenet ergo gl.ista q donatio facta a Constantino Papę Syluestro non valet,& ita determinat Iac.But.in lec.in procemio ffor um. Sed cõtrã vr quod donatio valuerit,& tenuerit,& q per successorem non possit reuocari,tenet gl 63.dist.c.ego Ludouicus, & idem quod ibi tenet Gul.de Cu.in procemio fforum, licet illam non alleget gl.sed probat per multas rõnes,& inter alia dicit,q hæc non fuit proprie donatio,sed quædam remuneratio attẽto, q Imperator
b erat leprosus,sanatus b per Papam Syluestrum Valebat ergo donatio tanquam remuneratio,arg.l.si pater,in si.ff.de don.l. Aquilius.eo.tit.primum imperium,& sacerdotium,sunt a Deo,vt hic, ergo sunt vt frater,& soror,vt hic,no.in gloss.do. ergo Imperator dãs ecclesiæ nõ videtur donare,sed dotare,sed frater tenetur dotare sororem,vt l.cum in plures.§.pe.ff de admi tu.& C. eo.l. non omni,ergo &c.Istam opi.q donatio teneat,& non possit per Imperatorem reuocari,tenet gl.in c.Romana,de iureiu.in cle.in vlt,
4 glo.& istud teneamus fauore ecclesiæ.† Sed quæro retenta opi. q donatio non valuerit,an ecclesia præscripserit res ab Imperatore donatas.Iac.de Bel,videtur hic tenere,q non,per multas rationes,& idem vr tenere Cy.in l.competit.C.de præscr.30.ann. Sed cõtrã tenet do.Pan.in d.c.Romana,& ibi refert & rñdet ad rationes
5 d.Cy.& dic.vt ibi per eum.† Et quæro,an imperium procedat ex electione,vel successione,dic vt no.in tex.& glo.23.dist.c.in noĩe domini,versi.saluo debito,& 8.q.1.c.Moyses,& vide extra,de ele,
6 c.venerabilem.in fi.† Quæro,vnde processerint dominatione ,& regna,dic ut p Inn.in c.quod super,ext.de voto.Quis;autẽ debeat Reges coronare,dic vt habetur in gl.7.q.1.c.in apibus.

ADDITIONES.

a A Deo. An imperium sit a Deo,vide Fel.in c.nouit.uersic.in gl. 2. circa medium uersi.de iud.
b Sanatus. Tu uide de ualiditate d.donationis,per Bar.Belencinum cum infinitis remit.in c.inter dilectos,de fi.instr.& Ale.post Imo.in rub.ff.de uer.o.obli.ubi & per do.Fran.de Are.& uide Archi.Flo.in 1.parte.3.partis summæ tit.33.c.incip. de donatione facta eccl.p Constantinum ,& per Brix.in suo repertorio, in uersi. donatio.uer.an donat.facta per Constantinum,& omnino Ang.ad Anch. in tra cta,de potesta.eccl.q.43.

§.Igitur ordinandus.

No.ibi,sed & no. ex hoc §.sm gl,q renũcians suo iuri debet illud scire.qđ prodest pro mulierib. Velleiano renunciantib.circa quod vide glos.in l.sciendum.ff.de ver.oblig.& per Doct,in l.2.C.de rescin vendi & ad Velleia.l.fin.ff.pen.

1 Datum per simoniam applicatur illi ec.cui per talẽ dationẽ facta est iniuria Id quod aufertur alicui propter iniuriam factam alicui ecclesiæ,applicatur ecclesiæ iniuriatę.
2 Electio & confirmatio facta per pecuniam,an valeat.
3 Electio facta a suspensis est nulla.
4 Electio,quando est facta de persona vitiosa,an valeat.
5 Electio facta vltra numerum,quando valeat.
6 Preces,quando inducant simoniam,remissiue.
7 Episcopus an dispenset cum electo ignoranter per simoniam,

§.Et hanc.

1 † No.q illud.qđ datur p simoniã,dẽt applicari illi ecc.cui p hanc dationẽ fit iniuria,vt hic & .J.de san.epi.§.si qs aũt,& §.p oib.& sequ.& ext,de simo. c. ad hoc,& ibi no.& qđ ext.de iure pa.c.qa clerici,& sic illud quod aufertur alicui,qa facit iniuriã ec.applicarĩ illi ec.cui fit iniuria,vt no, in d.c.qa clerici,facit 17 q.4 c.si quis in atrio.& eo.ti.c.quis deinceps,& ext,de pe.c.inqbusdã,& qđ ibi no.27.q.1.c. si qs rapuerit,
2 Scđo no.q electio,& cõfirmatio fcã p pecuniã non valet , vt s. vt deter.sit nu.cl.§.sancimus,& §.ad hoc qdem. Sol.ibi fuit in materia,hic in accidẽti.Et pro huius materiæ declaratione,dic sm Iac. de Bel,aut est peccatum in forma,aut in materia,aut in accidenti aut in qualitate,aut in numero. Primo casu ipso iure electio non valet,vt s.eo.§.sed neque vxor.ff.de decu.l.Herennius.ratio,quia talis electio fundamentũ non habet.C.de nu.& actu. l. actuarios, li.12.probatur in l.si constat.ff.de app.1.q.1.c.principatus.ita dicit
2 Iac.de Bel,de hoc,q si electio sit nulla non seruata forma,est casus in c. sup eo,ext.de ele,dilectu.c.quia propter, & c.cum post peritam,& c.Cumana,e.ti.& no.in c.innotuit.Secundo casu,cum est peccatum in materia,puta,quia electorib,ius eligendi non competit seruauerunt tamen formam debitam,dicit Iac.de Bel.q idẽ per ea,lem iura,& C,de sac.san.eccl.l.decernimus.l.qui neque.ff.
2 de re.eo.in prin,ille.dictum Inn.ext.de ele.c.sicut,& c.nihil.† Sed de hoc principio , quando facta est electio a suspensis , q electio sit nulla.casus est in ca.cum inter R.in fi.ext.de elec. & de consuetu. c.cum dilectus,& ibi no.vel puta , quia fuit facta electio a minori parte cap.vt est casus in c.auditis,ex.de ele. Tertio casu, quãdo est peccatum in accidenti:puta q electio est facta per simoniam,tũc ipso iure non valet,vt hic.& l.si quemquã.C.de epis. & cle.ext de
4 simo. per totum. † Quarto casu,cum est peccatum in qualitate: puta quia in persona electi est vitium,distingue, aut est vitium notorium , & tunc ipso iure non valet electio, sed valent gesta p eũ, allegat ipse l.sed si hac lege.§.pronus.ff. de i ius vo.& de excu.tu.l. Vlpianus.§.1.C.si ser,aut li.ad decu.aspi.l.2.lib.10.de hoc,quando vitium est in persona elec.an valet electio, habetis in c. cũ in cunctis,in c.cum in veteri,& c.qualiter,& c.innotuit,& c. dudum,ext. de ele.an aũt gesta per eum cuius vitium est occultum valeãt,vel non,recurrendum est ad materiam l. Barbarius. ff. de offi. præto.
5 ad id,quod no,Inn.in c. nihil. ext. de elec. † Quinto casu, quando electio est facta vltra numerũ,dic,vt d §.sancimus,& hęc quidem electio facta vltra numerum valet, nisi lex vltra procedat annullando,vel prohibendo,secundum Iac. sed de hoc, quando numerus certus est statutus,& c,si quis vltra numerũ eligitur, an ualeat
6 electio.dic vt habes in c.cum M. Ferrariensis,ext.de cõsti. † Quæ-
b ro numquid preces inducant simoniam. b gl.in §.sed neque. s.eo. vr velle , q sic, de hoc dic,vt no.1.q.1.c.ordinationes, & cap. sunt nonnulli,& 8.q.1.in summa,tangit glo.in l.si quẽquam. C.de epi. & ele.de ætа.& qua.c.tuam. No.gl.quia cum eis, in si. sed certe illa decretalis hoc non dicit , immo idem est de iure cano. proba-
7 tur 1.q.1.c.præsentium ext.de simo.c.ex tuarum,cum sim.† Quæ-
c ro,q pro me electo ignoranter , est facta simonia , c nunquid episcopus poterit mecum dispensare.dic vt ext.de ele.c. pen. & 1.q.1. c.præsentium,& ext.de renun.ca.post transla.& ibi optime,glo.J. de sin.epis.§.præ omnibus. ff.ad l.Iul.de ambi.l.1.

ADDITIONES.

a Non ualet. Sed quid de electione Pontificis per pecuniam facta,prout fuit illa papæ Alexandri 6.dic,quod de facto eijci debet,tex.est in c.si quis pecunia 79.dist & tex.similis in §.pater.3.quæstio.1.ita Fel.in c. 1.de iudi.circa medium , in ver quinta conclusio,
b Nũquid preces inducant simoniam. Adde And. Barb.in c.bonæ memoriæ,el 2.& ibi dixi in apost.ad Panor in ver.preces,ad fi.ext.de postul.præla.
c Est facta simonia. Adde an expendens simoniace aliqua pro amico suo possit ab eo repetere,vide per Ant.Corse.sing.suis in uersi. simoniace, inci, amicus meus,

1 Contradicens ordinationi auditur,& ordinatio aliter facta non tenet,& ibi quando debet audiri.
2 Confirmans ex officio debet contra electum de defectib.electi perquirere.
3 Si cõtra electionẽ obijciatur per modum exceptionis:quid agedũ,remissiue.
4 Fructus percepti per legitime ordinatum,an restituendi sint remissiue.
5 Calumniator an dicatur ille,qui non probat.

§.Oportet.

1 † No.tex.ex hoc §.si quis autem,q ille q cõtradicit alicuius ordinationi debet audiri, & ordinatio considerari.23.dist.c.illud. Sed contra hoc opp.q cõtradictor non debet audiri,vt l.pe.§ fi.de dec. Sol. aut cõtradictor apparet in initio ante confirmationem, & debet audiri,vt hic: aut post confirmationem,& non debet audiri,vt in all. cõtrariis . facit, ext.de elec.c.licet,& quod ibi habetur 91.dist.c.si qui sine examinatione.Quid autem iuris si est appellatum?dic per Inn.in c. con-
2 sti.ext.de appel.† Quæro si nullus cõtradictor existit, quid debet fieri. dic quod ille qui confirmat debet de prædictis inquirere ex officio suo,circa quod vide,ext.de elec.c.cum nobis , & quod ibi no.
3 super versi.ex officio.† Quid si obijciatur contra electionem per modum exceptionis?dic vt no.Innoc. in c. super his,ext. de accu.
4 † Quæro,quid iuris hoc casu,si ille qui est illegitime ordinatus percepit fructus.dic vt per Inn.ext.de rest.spo.c.ex literis , & per eum
5 in c. nihil.ext.de ele.† No.gl.sed nonne,ibi secundum Io. & c.dic, vt per glo.C.de aduo.diuer.iud.l.1.& ibi per Cy.in 3. qõ. & in l si quis per calumniam.C.de epis.& cler. & in auth. sed nouo iure. C.de pę.iud.qui ma iudi.& gl.optima in l.athletas.§.calumniator ff.de his qui no.infa.

1 Episcopus quantum tẽpus possit abesse ab eius ecclesia,sine iussu Principis.
2 Literis publicæ personæ,quando præstetur fides.
3 Literis alicuius priuati, quando credatur.
4 Literæ sigillatę,quando videantur approbata.
5 Territorium quod differat a diœcesi.

§.Et illud.

Episcopus extra ecclesiã suam plus anno , aut toto anno,morari nõ debet sine Principis iussione,nec potest ad Principem ad vrbem Constantinopolitanam sine superioris literis accedere,cum occasione remota, pœna cõtrafacientibus imminente.h.d. vsque ad §. hęc de Deo.& delinquet tanto tempore stando extra suũ episcopatum: alias enim delinqueret nisi ad imperium sit missus. 23. q. 8. c. si quis eps.† No. ex hoc §.tex.q eps non potest abesse ab ecclesia sua sine Principis iussione,nisi per tps hic insertũ, ista materia huius §. plenarie examinatur per gl.ext.vt li.non ptc.c.qm.ver.si vero alteri , & 7.q.1.c. præcipimus.Quæro,an eps stans vltra tempus possit repetere fructus

2 ctus ecclesiæ, qui reuertitur. dic, vt no. l. dist. c. contumaces. † Secū-
do no. in ver. non aūt aliter, quod literis publicæ personæ adhibet
fides: statur. n. literis Patriarchę, & literis Archiepi. facit quod no.
in l. si qua p calumniā. C. de epi. & cle. vbi statī sigillo epi. & ibi gl.
a all. istū tex. de quo per gl. & plenius p Doc. in c. post cessionē, a ex-
tra. de proba. & vide 10. q. 1. c. eitræ. & 19. q. 1. c. statuimus. & vide
circa prædicta, qđ no. gl. ext. de fi. instr. c. 2. in vlt. glo. & quod ēt ibi
3 no. Inno. in c. j. eo. ti. & Spe. in ti. de prob. §. fi. ver. 10. † Quæro, quid
de literis alicuius priuati, an eis credatur? dic q aut quærimus de
obl̄one inducenda, aut de probatione facienda. Primo casu, aut
loquimur in materia, in qua tractatur de obl̄one, quæ ɔ̄hitur ver
bis, aut consensu. Primo casu literæ nihil operātur, vt l. j. circa pri.
ff. de ver. obl. Secundo casu valent, vt l. i. in fi. ff. de ɔ̄hē. emp. Si ve-
ro loquimur, an inducant probationē, tunc aut continent narra-
tionē eorum q̄ sunt gesta inter ipsas partes, & inducunt probatio-
nē, vt l. Publia. in fi. ff. depo. & ibi bona gl. quam no. Cy. in l. 1. C. de
confe. in 13. q̄ō. Aut cōtinent acta inter alias personas, & non pro-
bant, vt l. epistola. ff. de pa. facit. C. de prob. l. non exēplis. cum fi. &
hoc si l̄ræ priuatæ sunt approbatæ, alias nil valent, vt l. si procura-
4 torem. ff. de proc. & l. instr̄a. C. de p̄bat. † Quæro, an eo ipso, q sint
b sigillatæ b l̄ræ, dicantur approbatæ, gl. tangit in d. l. si p̄curatorē, &
non firmat. d. Iac. Butr. dicit, aut l̄ræ illæ hēnt sigillum publicum,
& eo ipso videntur approbatæ, ar. l. si qua per calumniā. in fi. C. de
episc. & cle. & text. dixit ipse in c. 2. ext. de iure iur. vult dicere in c.
2. ext. de fi. instru. aut non habent sigillū publicū, sed priuatum, &
tunc aut habent testimoniū publicum, & vn̄r approbatæ, vt C. de
cōtser. ma. l. si §. sinautem. aut non hn̄t testimonium publicum,
& non vn̄r approbatæ, nisi expresse approbentur, vt d. l. si procura-
5 tor, & ita dicit ipse debere intelligi glo. ibi positam. † Vltimo vi-
de glo. quod no. & c. quia ponit differentiam inter territorium, &
c districtum, & vide extra, de resc. c. Rodulphus. c Bart.

ADDITIONES.

a In c. post cessionem. Et ibi vide Fel. omnino.
b An eo ipso, quod sint sigillatæ, Tu vide de hoc Ant. Corse. sing. suis, in versi. epistola. el primo.
c In c. Rodulphus. Et latissime uide ibidem per Fel. uersi. expeditis. cum seq.

1 *Cū impediēs aliquid inchoari, si ex post facto sup ueniat, an illud destruat.*
2 *Transiens ad secunda vota, dicitur caste viuere.*
3 *Vxoratus, quando potest effici clericus, tam de iure ciuili, quàm canonico.*

§. Hæc autem de meo. Clericus ordinād' ta-
lis dēt esse, q sit bonæ
famę, & boni testimonii, & cōcurrētib. ēt qbus. tā, q̄ in cpt. ordina
tione sunt statuta, h. d. vsq; ad §. quanta, ibi tractat de secunda par-
1 te rubricæ. † No. ibi sinautem, q eā quæ impedit aliquid inchoa-
ri, ex post facto superueniens illud destruit, de quo per Dy. in l. plu
ribus. §. si placet, de ver. ob. & per eūdem in c. actus legit. de re. iu.
2 lib. 6. Secundo no. † tex. ibi, pudice, nobis enim, & c. nam hic text.
facit, q transiens ad secunda vota. non dicatur caste viuere, ad idē
ɔ̄. de san. epi. §. electio. ibi, sed castè viuentes, aut legitime vxorē,
&c. Sed ɔ̄trium est veritas, vt dixi s̄. de non elig. secundo nubē. §.
cum igitur. in fi. non obstat tex. quia ista dn̄r ratione clericorum:
3 qui a matrimoniis debeant se abstinere. † No. gl. fi. licet qñque, in
fi. dic, q aut loquimur de iure ciuili, aut canonico. Primo casu iste
coniugatus p̄t esse clericus in minori ordine, siue sit coniugatus,
siue reconiugatus, i. iterum coniunctus: quia habuit vnā, ea mor-
tua, est coniunctus alij, & isto casu nō oportet, quod vxor voueat
castitatem, ut inf. eo iuer. quod si & lector. & d. §. clericos. de iu. ca-
nonico habens vxorem non potest clericari in maiori, vt de tēp.
or. c. fi. li. 6. & s̄m illa capitula debet intelligi, quod not. gl. 84. dist. c.
quisquis, quod tene menti pro appellando, qn̄ declinamus forū,
1 *Dictio, circa, denotat modicum tempus.*
2 *Moniales non possunt in missa seruire, remissiue*

a §. Quanta igitur. Diaconissa ordinari dēt a ætate. l.
annorum, & non minoris ætatis,
1 nisi necessitate imminēte h. d. vsque ad §. semel autem. † No. tex.
ibi circa, & c. q dictio, circa, denotat modicum tp̄s. dicit. n. circā l.
& alibi dicit tex. mensis. i. annus, vt l. nulli. C. de epis. & cle. & tn̄ ibi
fit mentio de præcepto Apostoli, de quo ēt hic loquitur text. ibi,
s̄m diuinas regulas, & c. circa quod vide Gul. de Cu. in l. & si post.
ff. si quis cau. & de hac dictione, circa, dixi s̄. titu. 1. §. si vero intra.
2 † No. gl. ordo erat, nec possunt in missā seruire, vt in c. j. ext. de col-
lu. deteg. & de cons. dist. j. c. j. in fi. & in c. sacratus. 23. dist.

ADDITIO.

a Debet. Vide Fel. in c. de monialib. de sen. exc. post princ. uer. opponitur de auth.

§. Semel autem. Clericus ordinem susceptum re-
linquere nō dēt. h. d. No. gl. sed nū-
quid idem, sed dic quod hodie possunt dimittere, vt l. dist. c. p̄sit.
1 *Altare vnum cooperire, & aliud discooperire, non est electu syna.*
2 *Publicum dicitur, quod est propositum in p. rta alicuius ecclesiæ.*
3 *Preconia quæ fiūt p ciuitates, vn̄r publica adeo quòd nulli liceat ignorare.*

§. Sed neque. † No. tex. ex gl. hic sume arg. q n̄ est elee
mosyna vnum altarę cooperire, & aliud
detegere, vt hic, & 1. q. 1. c. non est putanda, & 12. q. 2. c. iniustā. fa-
2 cit tex. in l. si, §. exceptis. C. qui po. in pig. hab. † Secūdo no. in vers.
illorum, q illud, quod ponitur in porta alicuius ecclesiæ dr̄ tunc
esse publicū. adeo q nulli liceat ignorare, vt hic, facit. l. pupillus. §.
3 proscribere. ff. de inst. quod facit † ad præconia quæ quotidie pu-
blicè fiunt per ciuitates, quod nulli liceat ignorare, facit extra, de
postu. c. 1. & 17. dist. c. quia dictis, in contrarium facit l. fin. de dec.
ab ord. fa. & dic, vt ibi. vide extra, qui ma. accu. pos. c. fin. de qua q.
per Odof. ff. si quis ius dic. non obtemp. in l. fi. 1. col.

COLLATIO II.

De non alie. aut permu. reb. Ecc. Rub.

1 *Reditus annui computantur inter immobilia.*
Habens annuum reditum tanquam possidens immobilia, an releuetur ob hoc a præstatione cautionis, de iudicio sisti.
2 *Oeconomus emendando damnum ecclesiæ, an euitet pœnam depositionis.*
3 *Notarius conficiens instrumenta super alienatione rerum ecclesię, perpetuo exilio datur.*
Notarius delinquens in officio, an prohibeatur illud perpetuo exercere, remissiue ad glo.
4 *Emens rem prohibitam alienari, quando recuperet pretium, & quando illud perdat.*
5 *Actio iudicatur mobilis, vel immobilis, secundum rei qualitatem, quæ in ea deducitur.*
6 *Contra factum suum, quando quis venire possit.*
7 *Ad reuocandum alienationem factam de reb. ecclesiæ, quilibet etiam vltra prælatum proprium admittitur.*
8 *Res ecclesiæ alienata, an possit ea inuita aliquis petere eam reuocari.*
9 *Oeconomus qui rem alienauit, quando possit admitti ad alienationem ipsā reuocandam.*
10 *Ecclesia an possit alienare remunerando eos, qui ecclesiæ seruierunt.*

VNam. Iste titulus diuidit in 5. partes. Primo
recitat ius antiquū. Secundo p̄hibet.
Tertio permittit. Quarto punit. Quinto pręcipit
istā ɔ̄stōnem diuulgari, & ɔ̄facietes puniri. Scd'a
ibi, in §. nos igitur. Tertia ibi, vt aūt. Quarta ibi, in
§ quia vero Leonis. Quinta ibi, in ver. hoc vobis.
Et h. d. res immobiles ecclesiæ Cōstan. & ecclesiarum, seu diœce.
alienari ḡnaliter prohibentur, pœna ɔ̄facientib. imminente, om-
1 ni fraude, & circumuentione reiectis. h. d. vsq; ad §. nos igit. † Et no.
in ver. vult. n. q annonæ ciuiles, seu reditus qñq; reputantur inter
īmobilia, ad idem. ɔ̄. de ali. & emph. circa prin. C. de sacr. san. eccl.
l. iubemus. in fi. prin. sic est ar. iste tex. q ille qui hēt annuū reditū,
tanq̄ possessor īmobiliū a cautione de iudicio sisti releuat̄, d̄ quo
p Do. in l. hac edictali. §. is illud. C. de secun. nup. et ibi ad hoc alle.
2 hūc tex. † Scd'o no. ver. oeconomū. tex. de eo qđ alibi q̄rit gl. vide-
licet, an ęconomus emēdādo damnū eccl. euiter pęnā, & hic est
tex. q nō, ɔ̄iūcto ver. sup hoc. nā est qō gl. ext. de re. ecc. nō alie. c.
p̄sbyterorū, in gl. parua, & latius in c. q sicut, ext. de ele. & non all.
3 hunc tex. facit. l. iubemus, §. ęconomus de sac. san. ec. † Tertio no.
in ver. ad hoc aūt, q tabellio talia instr̄a ɔ̄ficiens, dēr dari pp̄etuo
exilio, siue spę reuersionis; quod inducit gl. ad fi. qđ gl. alle. cui ad-
de, qđ no. ff. de eden. l. si qs ex argentarijs, in princ. circa quod vide
Inn. l c. fraternitatis, in gl. 2. in princ. ext. de hær. Quarto no. casum
no. in §. hoc igitur, cū quo ɔcor. l. iubemus, pręall. in fi. Op. ad ver.
tunc. n. hic dr̄, eccl. vēdicat rē ab emptore, & eccl. nō restituit pre
a tiū. ɔ̄ immo vr̄ q eccl. debeat restituere p̄tiū, vt l. emptor. ff. d̄ rei
4 vē. ff. qđ met. cau. l. 3. Solu. † p huius declaratione dic, q qñq; q̄ritur
verū p̄tiū restituat a vēditore rei, qñq, ab ipso vēdicāte rem. Pri-
mo casu, aut emptor est in mala fide, & non repetit, nisi fuerit sti-
pulatus, ut l. si fundū. C. de euic. ff de ac. emp. l. emptorē. §. fi. nisi in
casu speciali. l. fi. in fi. C. co. sa de leg. & ita intelligit. inf. eo. § si quis
igit, & ibi no. & qđ no. gl. §. quæren. Scd'o casu, aut p̄tiū ē ɔuersū
in vtilitatem vēdicantis rē, & tenet̄ p̄tium restituere emptori ēt si
sit malæ fidei, vt l. 2. C. qđ met. cau. & d. l. emptor & ff si ven. pig.
agā. l. 1. aut nō est ɔuersum in vtilitatē vēdicātis, & tunc p̄tiū non
restituit, vt l si mācipiū. C. de rei vē. & l mr̄. C. eo. ti. C. de p̄ser. 30.
5 an. l. 1. & l. inciuilē. C. de fur. cū si. & ita intelligat̄ iste tex. † No. glo.
in ver. licet nō sint. in fi. & alibi gl, vr̄ velle, q actiones habeantur
loco immobiliū, vt no. C. in quib. causis in integ. rest. non est ne-
ce. l. 1. ff. de ver. sig. l. monentiū. Alibi vr̄ probari q cōtinent̄ loco
mobiliū, vt C. qn̄ & q quar. pars deb. l. 2. ver. inter immobiles. lib.
10. l. 1. §. exactio, C. de rei vxo. act. facit ad p̄dicta, qđ no. gl. l. in cō
paratione. circa fi. C. de vsu. Iac. de Bel. facit hic quandā distinctio
nē quā omitto. Ad propositū tenet hic glo. posita, q actio ponit̄
pro re mobili, & c. quam glo. simp̄r tenent Doc. in authē. hoc ius
porrectum. C. de sac. san. eccl. & ste ex hac glo. no. q actio iudica-
tur mobilis, vel immobilis, secundum qualitatē rei, quæ in actio-
ne deducitur, ita etiā expresse tenet Cy. si aduer. trā. l. 2. tene mē-
ti, quia

ADDITIO

a Pretium. Tu ad huius articuli decisionem, uide copiose, & no. do. Fel. in c. causa. dere u. d. in prin. uer. ad illud mir-bile.

ti: qa qñ debemus actũ alicui assimilare, debemus ſm naturã rei,
quæ in actionẽ deduxit. ſed ꝓprie loquendo actio nõ dr̃ mobdis,
ſed eſt certũ genus ꝑ ſe, vt l. a diuo Pio. §. ſi ĩ vẽditione. ff de re iu.
C. de quadri. præſc. l. 2. in prin. & no. Ia. de Are. in d. l. mouentium,
a & Spec. in ti. de fru. & intereſſe. ᵃcirca fi. prin. verſi. ſcdo quæritur,
& circa iſtã glo. vide Dy. in quodã ſuo conſi. qd incip. Ghimeſcl-
6 lus. † No. gl. ſed nũquid, ibi, ꝙ vltimum. Iſta q. incidit in illud Bro
b cardum, an quis poſſit venire ꝯ factum ſuũ. ᵇde quo tangit gl. &
Doc. in d. l. poſt mortẽ, & gl. de elec. in c. noſti. & per Dyn. in c. qđ
ſemel placuit, de regu. iu. li. 6. ſed quantum ad propoſitũ dic, ꝙ aut
illud qđ fit, reuocatur rõne publicæ vtilitatis, & tunc quis poteſt
ꝯ factum ſuum venire, vt l. 1. C. de lib. cau. & l. quemadmodum.
C. de agri. & cenſi. lib. 11. etiam ſim. cum ergo reuocatio iſta fiat ra
tione publicæ vtilitatis, ipſe idem œconomus debet admitti, & eſt
hac concor. quod no. in d. l. iubemus. § ſane, & iſtam opin. tenent
ibi Doc. ſed ponunt aliam rõnem, videlicet, qñ non ſuo noĩe, ſed
noĩe alieno venit ꝯ factum ſuum, ſed iſta fuit rõ gl. & hęc eſt vera
opi. licet aliud videatur no. 12. q. 4. cap. admonemus. Et ſi dicatur
quõ poteſt œconomus vendicare, quia ꝯ eum obſtat exceptio,
quẽ de euictione, & c. vt l. vendicantẽ. ff. de euic. ad hoc reſpõdet not.
gl. in c. ſi quis presbyterorum, ext. de reb. eccl. non alie. in gl. mag.
8 ibidem tenet, quod hic. † An añt admittantur ad reuocãdum alij?
no. in d. §. ſane, per glo. quæ probatur per tex. & gl. in d. c. ſi qs pref-
byterorum. Sed aduerte, quia glo. ibi dicit, quod clericus alterius
eccleſiæ non admittitur ad reuocandum, quia eſt priuatum iudi-
cium. Sed ĩ ꝯtrarium eſt veritas, quia immo admittitur quęlibet ec
cleſiaſtica perſona. 2. q. 5. c. conſuluiſti, & quod no. Inno. in c. cum
olim, ext. de teſt. & ibi etiam per Hoſt. & de offi. dele. c. venerabili.
& facit, quod no. gl. in d. §. ſane, ibi dum dicit, quod iſtud eſt quaſi
8 publicum delictum. † Quæro, nunquid muta eccleſia quis põt
petere rem male alienatam. Inn. tangit in d. c. cum olim. vbi ẽt po
nit qualiter concipiatur libellus in hac materia. de dicta tñ quæſt.
no. per gl. in c. ex parte, ext. de conceſ. ꝓben. & ibi no. per Doct. Et
ibi per Inn. idem no. in d. §. ſane, quod facit ad id, quod dicam.
9 J. de inceſt. nupt. §. 1. † Ibi in fi. non prius, vr̃ ergo velle iſta gl. quod
œconomus, qui alienauit rem, ita demum poſſit rem vendicare,
ſi ſit repoſita ad eius inſtantiam. in cõtrarium videtur, cum quę-
libet perſona eccleſiaſtica admittatur, vt ſ. dictum eſt. Sed poteſt
rñderi, quod quia tanquam ſuſpectus eſt remotus ab adminiſtra-
tione, lex de eo non confidit, vt hic, tenet gl. expreſſe in d. §. ſi quis
presbyterorum. quod etiam tacite tenet glo. in d. §. ſane, in glo. ſu-
10 per ver. ſententiam. † Vltimo no. text. in d. §. ſed neque. nam text.
videtur velle. ꝙ eccleſia non poſſit alienare remunerando eos, q
ſeruierunt eccleſiæ, de qua quæſtione dicam. J. de alie. & emphy.
circa princ. collat. 9. vbi gl. hanc quæſt. format.

ADDITIONES.

a In ti. de fru. & inter. Et ibidem omnino vide tu. Io. An. in add. in §. 1. ver. ſed quid ſi deboo, in addi. incip. aliqui inducunt, & Card. in de. 1. in 14. q. de re. eccle. non alie. & Doc. in c. hoc conſultiſſimo. eod. ti. in 6. & per Lau. de ... in c. fine ex- cep. 12. q. 2. & Albe. in 3. parte ſtatu. q. 13. & Car. in conſ. 74. incip. Titius, nec sũt 19. anni, & in conſ. 65. inci. ſtatuto ciuitatis Tergeſti, & Fed. conſi. 12. inci. fratres prædicatores, & Ludoui. in conſi. 411. & Old. in conſi. 109. inci. factum tale eſt, d. Rex Franciæ.

b Contra factum ſuum. Adde quod no. in ap. in verſic. conuenire, poſt dominum Boer.

1 *Accipiens vſumfructum ab eccleſia, debet incontinenti reddere proprieta tem rei eccleſiæ, loco recompenſationis.*

§. Nos igitur. No. glo. quę incipit, ſ. quamuis, vide, qđ
no. in c. ad audientiam, extra, c. ti. 10. q. 2.
1 c. hoc ius porrectum. §. qui vero res, in fi. & 12. q. 2. c. vlt. † No. glo.
quæ incipit quam a princ. tenet iſta glo. ꝙ accipiens vſumfr. ab ec
cleſia, debet incontinenti reddere eccleſiæ proprietatem rei, loco
compenſationis, idem tenet gl. in d. l. iubemus, in fi. & iſta gloſ. vi-
detur probari hic, vt ver. ſi vero minus. ibi, cui mox. & c. licet Iac.
de Bel. videatur hic tenere oppoſitum, & iſta opin. probatur etiã
expreſſe in § ſi quis autem voluerit. in ſ. eo.

§. Lex itaq. No. glo. ſed per conſuetudinem, & pro iſta
gl. ꝙ de conſuetudine ſolẽnitates, quas lex
introduxit per contractum emphyteuſis, & c. tenet & Mar. de Fa.
in tract. ſuo de iure emphyteutico, in 6. q. & Spec. in titu. de loc. §.
nunc aliqua. verſi. vi. quæritur.

1 *Bona mobilia eccleſiæ, quando alienari poſſint.*

§ Hoc igitur. No. gl. ſin mobili, in §. ſanctiſſimos, vid
qđ no. in auth. hoc ius porrectũ. C. đ ſac.
1 ſan. ecc. & 12. q. 2. c. 1. Et ibi quid in mobilib. tenet iſta glo. ſimplr
qđ bona mobilia poſſint alienari, & idẽ vr̃ tenere ſimplr Inno. in
c. nulli, ext. de re. eccle. non alie. Nã in his q̃ ſeruando ſeruari non
ꝑñt, põt eccleſia alienare, ſine aliqua ſolennitate. ſed ea q̃ ſeruãdo
ſeruari pñt, alienare non põt niſi ſeruata ſolẽnitate, ſicut dicimus
in tutore, vt no. glo. in 12. q. 2. c. 1. ext. de re. eccl. non alie. c. nulli, &
de his, quæ fiunt a ꝑla. ſine cõſen. cap. c. tua, & ꝑ Goſ. in ſum. de re.
eccl. non alie. circa prin. circa quod vide, quod no. J. de reb. ec. nõ
alie. circa fi. primæ col. & quod not gl. extra, de cle. ægro. c. vno, in
fi. lib. 6. & quod tangit Cy. ſm Iac. de Are. in l. 1. §. & cum lex. C. de

rei vxo. act. Not. gl. ſed nunquid, ibi, & ſ. eod. in rub. vide hic, quod
no. Pet. in auth. hoc ius porrectum, circa prin.

1 *Verbum, alienatio, ponitur generaliter.*
2 *Verbum, venditio, quid importet.*
3 *Inſtrumenta confecta a notario qui dicit, quòd ſe pro notario geſſit, & publicum officium exercuit, an valeant. remiſſiue.*
4 *Si negatur notarius ille, qui confecit inſtrumentum, quod de longinquo producitur, quis probabit, remiſſiue.*
5 *Emphyteuſis eccleſiaſtica, an concedatur in perpetuum.*
6 *Emphyteuſis eccleſiaſtica conceſſa vſque ad tertiam generationem, quòd intelligitur vſque ad nepotes.*
7 *Tertia generatio, non comprehendit vltra nepotes.*

1 § Alienationis. † Not. ex hoc tex. ꝙ verbũ, alienatiõ,
ponitur gñalr, idem. C. de reb. ec. ñ
alie. l. fi. ext. de reb. eccl. non alie. c. nõnulli, & quod not. in l. 1. C. de
2 iure emphy. 12. q. 2. c. 1. De verbo † aũt vendõne, quid importet,
dic vt l. ſtatu liberis, ĩ §. fi. de ſta. lib. ff. & ff. quib. mo. pig. vel hypo.
ſol. l. ſicut. §. vendi. & quod ibi no. in l. 2. C. de vſuc. pro emptore. fa
cit tex. coniuncta glo. in l. codicillis. §. inſtituto, de leg. 2. de quo ibi
per Dy. qui illam gl. reprobat. dicam J. de alie. & emphy. §. aliena
tionis. Vlterius facit hic tex. ibi, nam tanta documenta, & ca. in ar.
3 ad q. ſm Iac. de Bel. † ꝙ ſi tabellio fuerit longo tempore in quaſi
poſſeſſione tabellionatus, & publicum officium exercuit, & inſt
ta inſtrã confecit, ꝙ talia inſtr. ab eo confecta debeant valere, re-
mittit ipſe ad id quod no. in c. 1. de fi. inſtru. & ad id, quod habetur
in l. Barbarius. ff. de off. præt. ſed tu dic de hac qõne, vt no. Spec. de
inſtrum. edi. §. reſtat. ver. quid ſi is, qui non eſt notus. vide Guil. in
4 d. l. Barbarius. † Quæro quid ſi producitur inſtrumentum de lõ-
ginquo, & notarius qui confecit illud inſtrm, negatur eſſe nota-
rius, an ſufficiat probari, ꝙ ille qui confecit illud inſtrm, fuerit in
quaſi poſſeſſione tabellionatus, vel oportebit probare per produ-
centem, qđ fuerit notarius. Inn. format hãc q. in c. 1. ext. de fi. inſtr.
& traditur per Azo. in §. ſed inſtrã fiant. vbi hanc q. format Azo.
5 in ſum. illius tit. C. † No. gl. hic no. in §. licentia, & hęc eſt veritas,
no. inſt. loca. §. adeo. C. de ſac. ſan. eccl. auth. ſi quas ruinas, licet gl.
non firmet 10. q. 2. c. propterea. Sed hanc opin. tenet Mar. de Fa. ĩ
trac. ſuo de iure emph. in 6. q. & Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua,
ver. 5. & ſi dicatur, per hoc minuitur res eccleſiæ, ſi emphyteuta
poſſideret per 40 ann. quaſi præſcriberet dominium eccleſiæ, vt
in auth. quas actiones. C. de ſac. ſan. ecc. reſponde, ꝙ emphyteuta
nunquam præſcribit ꝯ eum, qui recognoſcit dñm directum, vt
C. de præſcr. 30 vel 40. ann. l. male agitur, & l. cum notiſſimi. § fi.
e. ti. t. & no. in l. competit. ſm vnum intellectum, quem poteſt ha-
6 bere gl. ibi poſita. † Et ibi, in tertiam generationem. No hęc ver-
ba, appellant tertiam gñationem, qñ accipit in emphyteuſim ꝓ
ſe, & ſuis filijs, & nepotib. quod patet ex eo, quod alleg. §. emphy-
teuſim, vſque ad tertiam gñationem, quod intelligitur vſq; ad ne
7 potes, ita † ꝙ nepotes ſint tertia generatio, ᵃ & in corũ perſonis fi-
a nitur. & pro hac glo. no. inſtit. locati. § adeo. circa hoc vide, quod
no. Spec. in tit. de loc §. nunc aliqua. ver. 155.

ADDITIO.

a Generatio. Quid ſit tertia generatio, & a quo incipiat, & an ſi quis accipit emphyteuſim pro ſe, filijs, & nepotib. vſq; in tertiam generationem. An dictio vſq; ponatur incluſiue, ita vt comprehendantur pronepotes ipſius, aut excluſiue, qđ non comprehendantur, niſi nepotes, & non pronepotes. Vide copioſe, & no. d. Soc. in conſi. 25. inc. d. Fran. ver. quare aſſumo, cum ver. ſeq. in 1. parte.

1 *Exceptio confirmat regulam, in non exceptuatis.*
2 *Exceptio non ampliat regulam, vt faciat eſſe ſub regula ea, quę de ſui natura non comprehendantur.*

1 §. Vt autem lex. Exceptio † ꝯfirmat rlam ĩ ñ exce-
a ptuatis. ᵃh. d. no. ſummariũ, ꝯtor.
ff. de ſun. inſtr. l. q̃ſitũ. §. ĩndir, ver. deniq; Neratius, & ibi no. quod
intellige, quod confirmat rlam in nõ exceptuatis, vt hoc §. nota.
& in d. uerſi. denique, & in l. fi. ff. de reg. iu. & per Dy. in rub. i. in fi.
2 de reg. iur. lib. 6. † Quæro circa hoc, dr̃ hic, quod exceptio confir-
mat, & c. An exceptio habeat firmare, & ampliare regulam, vt fa-
ciat eſſe ſub regulã ea, quæ de ſui natura non comprehenduntur?
dic quod non, vt eſt tex. de vſuf. leg. l. generali. §. vxore.

ADDITIO.

a Non exceptuatis. Adde Fel. in c. quoniam frequenter, vt lite non conteſt.

1 *Pragmatica dicitur confirmatio facta a Principe, cum conſilio procerum.*
2 *Priuatus non põt facere immenſam donationem eccleſię ſine inſinuatione.*
3 *Imperator donat eccleſię ſine inſinuatione, ſed priuatus non.*
4 *Imperiũ, & ſacerdotiũ ęquiparantur, & in quib. differant, remiſſiue ad gl.*

a §. Sinimus. Principi licet eũ eccleſia priuatare ꝓ re me-
lion, vel ęquali, ſi vtilitas reipublicę hoc ex-
poſcit, & pragmatica forma præcedat, oĩ alienatione remota, vel
1 prohibita. h. d. † Pragmatica, & c. gl. exponit, tu dic, i. cõfirmatio ſi-
ue ſcriptura facta ab Imperatore cum eãr cognitione, ſuper tali
permutatione. Ita exponit glo. in c. 1. extra, de re permu. vbi poni-
2 tur caſus huius §. Ibi, abſolute. i. generaliter. † Not. gloſ. nunquid
ergo a priuato, reſpondeo non obſt. l. illud, ſup. alle. C. de ſac. ſan.
eccl. quia immo facit pro iſta opi. quod non valeat: dicitur enim
ibi, quod donatio facta eccleſiæ a priuato valet ſine inſinuatio-
ne

ne vsq; ad quingentos solidos, sed si fiat ab Imperatore valet, ẽt
si sit immensa. idẽ habes. C. de do. l. sancimus. ver excep. & idẽ qđ
hic no. in d. l. ibidem, & d. versi. excep. & in fi. sed certe hoc est fal-
sum, qa imo Imperator donat ecclesiæ, & priuatæ sine insinuatio
ne, vt d. l. illud, & d. ver. excep. Non ob. ꝙ ibi dr̃ de pragmatica for
3 ma, quia hoc exigitur ꝓp alienationem rei ecclesiasticæ. † Donat
ergo princeps ecclesiæ, sine insinuatione, priuatus autem non, vt
s̃. in gl. dr̃. nec ob. hæc opi. ꝙ posset dici ex hoc respectu, dr̃. n. hic,
4 † ꝙ Imperiũ, & sacerdotiũ æquiparantĩ, sed Imperatori pôt priua
tus donare immẽse sine insinuatione, vt j. vt nõ fiant pig. §. pe. er
go poterit sic eccl̃æ. Sed rñdeo, ꝙ licet Imperiũ, & sacerdotium
non multũ differant, tñ aliqb. differunt, vt hic in gl. no. vt patet in
d. l. illud, coniuncto. §. pen. j. vt non fiãt pi. & versi. exceptis, vbi pri
uatus donat eccl̃iæ vsq; ad quingentos solidos sine insinuatione,
vt d. §. pe. q̃ l. cũ nõ reperiatur expresse correcta, incorrecta rema-
net, vt l. p̃cipimus, in fi. C. de ap. Sed ꝯ hanc opi. op. ꝙ donatio fa-
cta ecclesiæ a priuato sine insinuatione, licet sit immẽsa, valeat, vt
l. si qs pro redemptione, in prin. C. de donat. huius timore qdam
dñt, ꝙ possit fieri donatio immẽsa eccl̃iæ sine insinuatione, & sic
d. l. illud, est correcta. Et istã opi. vr̃ tenere Spec. in ti. de inst. edi. §.
porro, in fi. sed sustinendo opi. gl. dic, ꝙ l. illud, nõ corrigit ꝑ l. si qs
qa illa lex ponit casum spãlẽ, qñ qs donat pro redẽptione captiuo
rum, ita no. gl. in §. exceptis. remanet ergo illa l. illud. incorrecta,
magis qñ donat eccl̃iæ, vel in alios pios vsus, q̃ pro redemptione
captiuorũ, q̃ dr̃ esse cã piissima, vt § illud, ver. vr̃, vt cũ de ap. cog.
Sed hac opi. retenta, q̃ro nunqd hodie priuatus poterit donare ec
cl̃iæ vsq; ad quingentos solidos, sine insinuatione. gl. dicit qđ sic,
in d. l. illud, & d. ver. exceptis, quam gl. Doc. reprehendunt in d. l.
illud. Quæro, hic permittitur eccl̃iæ permutare cũ Imperatore, an
cũ priuato ꝑmittatur permutare? & hic vr̃ tex. ꝙ non. istã q̃õnem
format Gof. in sum. de re. permu. qđ no. qa illud hic non bñ ꝓbat
text. & alij modicũ exprimunt. vr̃ tñ mihi, ꝙ probet melius. 12. q.
2. c. sine exce. & extra, de his, q̃ fiunt a præla. c. cum apostolica, &c.
tua nuper. facit quod no. Azo. j. de ali. & emph. §. in summa.

1 Emphyteusis ecclesiastica transit ad fœminas.
Feudum non transit ad fœminas.
2 Emphyteusis ecclesiæ consistit in rebus immobilibus.
3 Emphyteusis ecclesiæ concessa pro se & filijs, an transeat ad extraneos.
4 Precarium, & feudum de eorum natura, non trãseũt ad hęredẽ extraneũ.
5 Ecclesia hodie concedit rem in emphyteusim perpetuam.
*6 Emphyteusis accepta pro se & filijs suis. & nepotib. quãdo trãseat ad na-
turales vel adoptiuos, & accepta per virum, ad vxorem. remissiue.*

§. Emphyteusim

Res ecclesiæ, & locorũ venera
bilium dari ꝑñt in emphyteu-
sim in persona accipientis, & duorũ successorũ, videlicet filiorũ,
& nepotum, & viri, & vxoris, si de eis fuerit specialiter dcm̃, & nõ
1 aliter. h. d. No. † ꝙ emphyteusis trãsit ad fœminam: secus in feudo
10. col. de his, qui feu. da. pos. §. hoc aũt verendum, & de suc. feu. in
2 c. 1. §. fi. vbi no. & ratio diuersitatis, vt ibi no. gl. † Secundo no. ibi
tex. rei immobilis, & c. nam vr̃ velle, ꝙ emphyteusis constet tñ in
reb. immobil. ad idẽ. j. de ali. & emphy. §. licentia, qđ no. gl. parua.
si. in l. 1. C. de iure emph. & ibi Ia. de Are. vr̃ sentire ꝑ gl. Inst. de lo
ca. §. adeo, quod tenet Guil. C. de bo. mat. l. 1. & idem in feu. vt 10.
3 colla. de feu. cog. §. sciẽdum, alias notãdum. † Vl facit hic s̃m Iac.
de Bel. ꝙ si conceditur emphyteusis, filijs, ꝙ non transeat ad extra
a neos, [a] & ꝓ hoc 10. col. de ali. feu. c. 1. §. & si clientulus, qđ no. gl. ff.
ad Treb. l. ex facto, §. fi. sed contrarium determinat d. Iac. qđ tran
seat etiã ad extraneos, vt §. adeo Inst. de loca. & de ver. si l. in ꝯuen
4 tionib. Non ob. § sed clientulus, † qa ibi est ꝓp speciale casum in
feud. & precario, quia de sui natura non transeunt ad hr̃dem ex-
traneũ, vt l. cum precario. §. 1. ff. de prec. & ita nõ ob. etiam, ꝙ no.
i gl. d. l. ex facto. §. fi. vt ibi no. Dy. i d. l. in conuentionib. & ẽt in l.
liberti, libertæque. C. de ope. libe. per Cy. non ob. hic tex. quia hic
5 est speciale in ecclesia, † sed hodie ecclesia potest cõcedere in em
b phyteusim perpetuam, [b] sicut priuatus, vt no. s̃. e. §. alienationes,
idem vr̃ hodie in ecclesia quod in priuato si fiat cõcessio modo
6 prædicto. † Quæro pone, ꝙ aliquis accepit in emphyteusim ꝓ se,
& filijs suis, & nepotibus, modo supersunt solũ filij naturales, an
c ad istos transibit emphyteusis, [c] & qđ de adoptiuis? dic vt no. Spe.
in titu. de loca. §. nunc aliqua, versi. 67. & 68. & quod not. Mar. de
Fa. in tract. de iure emphy. in 24. q. & circa id, quod dicit de vxore,
& marito, vide Spe. in d. §. nunc aliqua, in versi. 150. Vltimo circã
hunc tex. ibi, deinceps filijs, vide Spe. in tit. de test. §. 1. versi. fin.

ADDITIONES.

a Ad extranes. Ad materiam hanc, adde quæ habentur per do. Fely. in c. in præsen
tia, post medium, ver. in ea. glo. ibi no. cum seq. de proba. & per Do. Soc. in consi.
95. incip. capiendo primum. in 1. parte.

b Perpetuam. Adde Fel. in c. quæ in eccle. de consti. circa prin. ibi, nec etiam.

c Emphyteusis. Adde Bal. & Imo. idem tenentem in l. Lucius. §. fi. de leg. 2. & Bart.
etiam in l. parentes. ff. de in ius voc. & Ang. in dispu. nobilis quidam genere, in 1.
dub. & Bal. in add. ad Spe. in d. ti. de loc. alle. in tex. §. emphyteusim, & in l. genera
liter. §. cum autem. C. de instit. & substit. sed quid si sint legitimati, dic idem arg.
c. naturalis, si de feu. fue. contro. inter. do. & agna. & ita tenet Imo. in l. quod dici
tur, de verbo. oblig. sed quid si sit legitimatus per subsequens matrimonium. dic
quod tunc ad eos transibit, per no. in cap. tanta, extra, qui fi. sint le. &c. innotuit,
de ele. sed quid si sit cõcessa a priuato, dic, quod non transibit, secundum Ang. in
d. §. cum autem.

1 Res ecclesiæ, quæ conceditur in emphyteusim, q. & qualis debet esse pẽsio.
2 Res ecclesiæ data ĩ ẽphyteusim, q̃ñdo dicaĩ clade diminuta, et eius reddit.
*3 Ecclesia non tenetur facere remissionem emphyteutæ, si propter guerram
vel mortalitatem ex re ipsa nihil sit perceptum*

§. Quia vero.

Iste §. hẽt tres par. Prima loquiĩ, qñ res
ecclesiæ est magnæ pensionis, & nũc q̃
tũ fuit ab initio, eũ ad ecclesiã peruenit. Secundo pensio immu-
tata fuit. Tertio modo, qñ res est paruæ pensionis, vel illius tõne
æstimationis rei. Secũda ibi, si vero minus. Tertia ibi, si vero alicu
ius. h. d. Res ecclesiasticæ pñt dari in emphyteusim ꝓ eadẽ pẽsio-
ne, quæ ab initio statuta fuit, qñ ad ecclesiam venit, & diminuta
in sextam partẽ pensionis, pensio vero diminuta clade debet da-
ri in emphyteusim pro extante pesione, & si res sit preciosa, par-
uam aut nullam pensionẽ reddens, re subtiliter æstimata, pensio
1 ꝯstituidẽt, quæ in 10. ann. facit rei æstimationẽ. h. d. † No. gl. ibi, vt
hic plene. Pro huius gl. declaratione, dic, qñq; ecclesia in emphy
teusim dat domos ruinosas, qñq; dat domos & prædia nõ ruino-
sa. Primo casu, aut accipiens vult statim soluere pensionẽ, & tunc
fit diminutio in tertia parte ab illa pensione, quæ poterat haberi
re non existente ruinosa. & debet soluere modũ pensionis q̃ adij
cit illi rei ꝓp ædificationẽ, vt de ali. & emphy. §. si vero quædã. C.
de sacros. ecc. aut. si quas ruinas. & 10. q. 2. §. si quas ruinas, & hoc
casu, videlicet in domib. ruinosis loqtur 10. membrũ. gl. Sed hic
dixi, quod fit diminutio in 3. par. an remitteĩ tertia pars eius, quod
soluerent emphyteutę, vel soluereĩ ecclesiæ tñ tertia pars, & duę
remittunĩ. gl. in d. §. si vero q̃dam, ponit opi. Sed veritas est, ꝙ tñ
tertia pars soluiĩ ecclesiæ, & duæ remittunĩ emphyteusi, vt no. in
auth. si quas, & illam opinio tenent ibi Doc. Secundo casu, aut ec
clesia dat in emphyteusim ꝓp vrgens debitum. & tunc debe dari
pro illa pensione, quę pôt haberi, seruata solennitate authen. hoc
ius porrectum. Aut ꝓp aliam vtilitatẽ illius ecclesiæ vult dare in
emphyteusim. & tunc si res quæ datur in emphyteusim, est tãtæ
pensionis, quantæ qñ ad ecclesiã peruenit, vel paulo maioris, vel
minoris, & tunc pôt fieri diminutio pensionis sextę partis, vt hic,
& s̃. eo §. dudum. j. de ali. & emph. §. 1. in prin. & §. quæcunq;, &
C. de sacros. ecc. authen. perpetua. qđ intellige verũ, ꝙ diminutio
sextæ par. possit fieri, si prelatus non repetit accipientẽ ꝓ maiori
p̃tio. vt no 10. q. 3. c. propterea, in gl. parua, super ver. sexta, & tãgiĩ
in d. auth. si quas ruinas. Aut res q̃ datur in emphyteusim, est ma
ioris redditus q̃ qñ ad eam peruenit, tũc fiet etiã diminutio sextę
partis, non habito respectu ad tp̃s ꝙ ad ecclesiam peruenit, sed ad
tp̃s p̃ñs, ne ꝙ pro fauore ecclesiæ, &c. C. de legi. l. ꝙ fauore. ff. de
leg. l. nulla. Aut est minoris redditus nunc, q̃ qñ ad ecclesiã perue
nit, puta ꝙ ob aliquã cladẽ diminuta. & tunc dic, vt hic no. glo. &
s̃m eam dẽt intelligi. C. de sacros. ecc. auth. perpetua. ver. aut si ob
2 cladem. & † qñ dicatur ob cladem diminuta, ponit gl. qa fundus
casinate perijt, domus est exusta. Sed certe si poneremus domũ
exustã, idem ẽt ꝙ in domo ruinosa, vt no. Doc. in auth. si quas rui
nas, in 1. q̃õ. & ideo dic, quod dicit ob cladẽ minui redditũ, puta
quia nullus vult in ea habitare, ꝙ dr̃ esse domus infortunata s̃m
Mar. Sil. in auth. si quas, & auth. perpetua. Et ista opi. fuit Iac. Bu.
vt refert Spe. in ti. de loca. §. nunc aliqua. ver. 7. Qñq;, res, quæ daĩ
in emphyteusim datur pro ea pensione, qua pôt, vt j. de alie. &
emph. §. 1. in fi. Qñq; ecclesia hẽt rem p̃ciosam, & est tãti redditus
modo, quanti qñ ad ecclesiã peruenit, sed parũ, vel nihil percipiĩ
ratione æstimationis, tunc habet locum ver. si vero alicuius, & C.
de sacros. ecc. auth. perpetua, in fi. circa prædicta uide Azo. in sum.
3 huius ti. & Spe. in d. uer. 7. & Doc. in auth. si quas ruinas. † Quæro,
dicitur, hic, cum scrupulositate, & c. quæro quid si ista res non po
tuit laborari propter guerram, vel mortalitatem, an periculum ꝑ
tineat ad emphyteutam, vel dominum dic ad dominum, ut no.
Iac. de Are. & Cy. C. de iu. emph. l. 1. & in pen. quæstio.

*1 Ecclesia, quod habeat tacitam hypothecam in bonis emphyteutæ propter
canonem non solutum.*
*2 Emphyteuta propter canonem non solutum, an cadat ab emphyteusi ipso
iure, vel per sententiam.*
*2 Extraneus possessor, quod non possit contra emphyteutam agẽtem ad fun-
dum de canone non soluto excipere.*
4 Emphyteuta, an possit soluere pro pluribus annis, inuita ecclesia.
5 Emphyteuta, an possit pensionem vnius anni particulariter soluere.
6 Emphyteuta an possit moram purgare, remissiue.

a §. Scire autem.

[a] Si emphyteuta non soluit canonẽ ꝑ
biennium, cadit a iure suo, & pẽsionẽ ꝓ
tpe preterito soluere, & rẽ reddere cõpellitur, & damnum emẽ-
dare,

ADDITIO.

a Scire autem. Circa materiã huius tex. quæro, quid si dñs patiatur durare emphy
teutam in emphyteusi post cessationem solutionis canonis, & postquam cadit a
iure suo, non expellendo eum an tũc poterit eum expellere, vel non, quasi videa
tur sibi de nouo reaffirmasse, vide no. per d. Soc. in con. 167. incipi. non mirabilis sed
necessaria, ver. quib. iam declaratis ibi, nam D. Raph. cum. versi. seq. in 2. par. Item
quid si cessaui soluere per 6. annos, & dominus accipiat pensionem per trib. an
possit expelli, vide ibidem in ver. 2. ca. conclu. cum seq.

dare.nulla p melioratione retentione cõpetẽte.h.d.† No tex.ibi,
1 res hic vr̃ tex.singularissimus inducere tacitam hypothecã ɔ̃ em
phyteutã ecclesiæ.in oĩbus suis bonis pro his,q̃ dẽt rõne emphy-
teusis.facit.J.de ali.& emph.§.si vero quis.auth.locator.† Quæro
2 an pp canonem non solutũ emphyteuta cadat ab emphyteusi ip
so iure,vel p sñiam,& hic tex.dum dicit,fiat oĩno extranei,vr̃ vel-
le,q per sñiam.pro hoc ẽt.C.de iure emphy.l.2.ibi,nolẽti licere
&c.& ibi,si dñs voluerit &c.l.fi. C.e.ibi, cadit a iure.q.d.non ipso
iure,sed per sñiam.requiritur ergo voluntas concedentis em-
phyteusim.Pro hoc vr̃ ẽt tex.J.de ali.& emph.§ si vero quis.ver.
si vero volnerit,& hanc opi.tenet.Spe.in d § nunc aliqua, ver.47.
3 † Mar.de Fa.in 25.q.& hoc est vtile scire,qa si aliquis tãquã em-
phyteuta vendicaret fundum ab aliquo etraneo possessore , non
posset opponere excep.extraneus possessor cõtra emphyteutam
de canone non soluto,& hoc tenet in glo.a.ff.si ager.vec. vel em-
phy.pe.& idẽ ff.de rei ven.l.superficiario.Quia hic pars,quæ non
soluit canonem per biennũ,cadit a iure suo parte volente.Quæro,
an emphyteuta possit sibi prouidere. vt possit soluere pro pluri-
a bus annis futuris [a] inuita ecclesia.Dy.format hanc q. in l statuli-
berum.§.Stichus.ff.de sta li.& ff.de an.leg.l.enim,alias labolenus
Sed contrarium est veritas,vt no.Spe.in d.§ nunc aliqua. ver. 24.
& Mar.de Fa.in d.trac in 10.q & Doc.in l.1.in fi.C.de iu. emph.
4 & C.de pac.l.si certis annis.† Quid autẽ sit econuerso si emphy-
teuta non vult soluere pensionem vnius anni simul,sed particula
riter, an possit ? pro ista quæstione optime facit tex.in l. placuit.
C de collatio.fun.patri.lib.11.& l.patrimoniales,eo.titu.& ibi di-
5 cam.† Quæro,an emphyteuta possit moram purgare.dic, vt ex-
tra,de loca.c.pen.& c.fin.& ibi bona glo.extra,eo.

ADDITIO.

a Futuris.Adde Bal in l.filiusf.§.diuus.ff.de leg.1.& Ale.in l.stipulatio.§.si quis do lum,& in l.qui Romæ,in prin.de ver.obl.Adde Guil.de Cu.in l.plures,in princ.& quod ibi posui in apost.ad ipsum,in uer.nuquid ego dominus compellor.ãsf.de li.inst.dixi post Dy.in l.Mæuia.§.grauis,in ver.ego dixi.ff.de ann.leg.& in apo stil.ad Bal post.eum in alle.l.plures.nu.1.in ver.emphyteuta.

1 *Peritis statur,& ad eos in eorum arte recurritur.*
2 *Periti plures adhiberi debent si in ciuitate sunt plures,& unus non sufficit*
Peritorum dicto statur,& debent iurare.
3 *Contractus emphyteusis,quod non fiat in scriptis.*
4 *Emphyteusis si est finita,& ad ecclesiam reuersa,debet ecclesia de urbanitate in consanguineos reseruare,& eos aliis præferre.*

§.quod autem.

Res immobiles ecclesiarũ alienari
prohibentur in quãcunq; personã,
siue fiant integræ,siue minutæ.nisi in emphyteusim de iure pmis-
sam,rerum examinatione per Archi.subtiliter facta,oĩ reuolutio
1 ne,& machinatione remota h.d.vsque ad § si quis autem.† No.
ver.neq;,ibi,indicantis,q recurrendũ est ad peritos in arte sua.C.
2 de re milit.l.semel.li.12.& 50.di c.vt ɔ̃stitueretur.† Secundo no.
tex.ibi,aut ẽt vno,q ubi in ciuitate sunt plures, requiruntur duo,
alias si vnus tantum reperitur,ille sufficit,quod tene menti pro iu
dicibus mittentibus medicum ad vidẽdum vtrũ vulnus sit mor-
a tale,vel non,& an remansura cicatrix,stabitur eorum relationi,[a]
vt hic,& in d.l.semel pro quo tex.optimus in c. significasti, extra
de homi.& Spe.in tit.de prob.§.fi.ver.huc quoq; notãdum,& de-
bent mitti saltem duo si plures reperiuntur, alias sufficit vnus, vt
hic no.tex quod tene menti,& ẽt debebũt cũ iuro deponere isti,
vt C.de fi.instr l.comparationes.C.de secun.nub.l.hac edicta.§.is
illud,licet gl videatur velle contrarium in l.1.circa prin. ff. de vẽ.
3 inspi.& Liuenti.C.de testi.† hic tex.dicit emphyteuticã ɔ̃scriptio-
b nẽ.velle vr̃ q ɔ̃ctus emphyteusis fiat in scriptis.[b]& hoc vr̃ sentire
tex.in l.1.C.de iu emphy.ibi,scriptura stare,&c.& hanc opi.vr̃ ibi
tenere glo.3.& ẽt Iac.de Bel.sed ɔ̃triũ no.in d.l.1.super ver. scri
ptura,& hoc seruat cõsuetudo,& approbat Spec.in ti.de lo.§.nũc
4 aliqua.ver.5.& Mar.de Fa.in 10.q.† Vlti.no.tex.in ver.neq; illud,
cum gl.cum enim.ibi,sed cum hodie,&c.quod per hunc tex. cũ
glo.vr̃ determinari quæstio,vtrum finita emphyteusi,p̃ sint proxi-
miores & cõsanguinei illius,in cuius persona est finita, petere, vt
eis refirmetur,& sic ecclesia teneatur eos p̃ferre aliis volentibus
illam emphyteusim,ex hoc hẽs,q ecclesia non tenetur eos præ-
ferre,nisi pactum expressum interuenerit,vt hic no. Puto tamen
q ex quadam vrbanitate ecclesia debeat tales consanguineos p̃-
ferre,pro hac opi.gl.est tex.l.1.§.1.ff.de aqua quot.& æstiu.& quod
no.extra,de postu.c.bone.2.vli.gl.& d c.fi.in vlt.glo.

ADDITIONES.

a Relationi.Adde Fel.in c.significasti,el 2.de homi.post.princ.versi.no.ibi peritorum iudicio,& plenius in c.proposuisti,in prin.in versi.vlti.per istum tex.de pro bat.& aliquid in c.causam,in 2.q.eo.tit.
b In scriptis.Adde idem tenentem do.Soc.in consi.169.incip.circa primum consultationis articulum,ver.1.quia narratur,cum seq.2.parte,char.29.

1 *Res ecclesiæ permittitur alienari uno casu,scilicet concedendo usumfructũ ad uitam data recompensatione.*
2 *Accipiẽs usũ,uel usumfructũ ab eccl.dẽt ab initio dare ei aliã proprietatẽ*
3 *Constituens seruitutem,quòd non teneatur ad dandum.*
Dare,quòd hoc uerbum etiam improprie accipitur.
4 *Qui tenetur ad usumfructũ,quòd teneatur ad dandum,& faciendum.*
5 *Vsufructuarius,quòd habeat dominium,& possessionem vsusfructus.*

§.Si quis autem.

Res ecclesię põt ad vsumfructũ ɔ̃
cedi ad tps,vel ad vitam percipiẽ-
tis,re alia eiusdẽ reddinis in eius ɔ̃pensatione ecclesiæ data, vt tpe
1 finito vtraq; res redeat ad ecclesiam.h.d.† No.casum,in quo alie-
natio rei ecclesiasticæ pmittitur,vt hic.& s̃.eod.§.hic igitur.C.de
2 sac.san.eccl.l.iubemus.§.fi.† Scd̃o no.q accipiens vsum,vel vsum
fructum ab ecclesia, dẽt in recompensationẽ ab ipso initio dare
aliam proprietatẽ ei.tex.est hic,dum dicit, aliã rem mox, &c.idẽ
tex.est J.de alie.& emph.§.si uero aliquis,licet ɔ̃triũ videaẽ vel-
3 le Iac.de Bel.vt dixi s̃.eo.§.hic igitur.† Op. dr̃ in hoc ver. quãtos,
aut quales,quid datur,&c. ɔ̃ constituens seruitutẽ in re aliqua nõ
tenetur ad dãdum,sed ad faciendũ,vt no.in l.1.in princ. ff.de verbo.
obl.idẽ sentit gl.de vsufr.l.corruptione. Præterea dare est accipiẽ-
tis facere,vt Insti.de act.§.sic itaq;.sed nullũ transfertur dñium,er-
go,&c.huius timore facta est gl.fi.ab ecclesia,dicens, qđ verbum
dare,accipitur improprie,quia transit vsusfructus, & eius pos. dic
4 vt in glo. † Tu dic,q ille qui tenetur ad vsumfructum,tenetur ad
dandum.tex.est in l.corruptionẽ,de vsufr.& sic teneatur ɔ̃stituere
ius in re.Ita loquitur tex.dum dicit data,tenetur etiam ad facien-
dum in eo,quod tenetur pati in futurum vsufructuariũ vti frui.&
idem in seruitutib. vt in præalleg. glo. de quo per gl. in d.l.corru.
5 Non ob.† q verbum,dare,denotat dñij trãslationem, quia dico
q hic transfertur dñium:hẽt enim vsufructuarius dñium , & pos-
sessionem vsusfru.vt probatur in tex.& in gloss.in l. qui vsumfr. ff.
quando vsusfr.pe.& l.2.§.1.ff.quemad vsusfru.& in l.venditione,
in prin.ff.de bo.au.iu.pos.in gl.pe.in gl.quantum ad ius. Ad idẽ. q
no.ff.de vsufru.sub rub.idem in aliis incorporalib. vt no. per gl. ff.
de acq.poss.l.naturaliter.§.nihil commune.

1 *Delinquens amat pœnam.*
Obligatio naturalis quod sit in delictis,quia ex consensu creatur.
Seruus in maleficio obligatur etiam ciuiliter.
2 *Emptor rerum ecclesiæ,quando habeat regressum contra œconomum vendentem,quando venditio non tenuit.*
3 *Emens ab œconomo,quando possit pro tali contractu, qui nõ tenuit, habere regressum contra ecclesiam,œconomo non existente soluendo.*
4 *Ecclesia pro venditione rei facta a prælato,quando possit agere contra alienantem,vel rem vendicare.*
Et si agat contra vnam,an sibi præiudicet.
5 *Verbum venditio quando trahatur ad alios contractus.*

§.Quia vero.

Oeconomi res ecclesiarũ in casib. pro-
hibitis alienantes,pęna.l.Leonis afficiũt
empto. pretium amittit, & rẽ cũ fructibus reddit. Itẽ donatarius
1 rẽ cum fructib.reddere ɔ̃pellitur.h.d.† No.tex.ibi, amatores peri
culi.No ex hoc tex.q qui delinquit , amat pœnam , & sic in deli-
ctis est cõsensus,a quo creatur naturalis obl̃o. Ad idẽ. ff. de post.l.
1.§.bestias.cum sua glo In glo.denique.ibi.& no.in l.seruus.ff. de
his qui no.infa.pro hoc.ff.de actio.& obl.l. seruus ex delictis , licet
gl in personam.ff.de re iu.videatur velle , qđ in maleficiis natura-
lis obl̃o non inest.Insti.de iu.natu.gen.& ciui.§.ius gentiũ. Sed q
in maleficiis insit naturalis obl̃o,no.gl.p istũ tex. & istam opi.
tenent Doc. in d. l. ex hoc iure gentium. ff. de iusti.& iu.p Cy.in
2 rep.sua circa,fi.† No.glo.sed qualiter,in fi. Sed ɔ̃ istã gl.op.ille q ɔ̃-
trahit,præsumitur eo ipso in dolo,vt C.de agri. & cens.l.quemad
modũ.lib.11.& in c.qui ɔ̃ iura.de re.iu.lib.6.si ergo emptor præsu
mitur esse in dolo,ergo non est in bo.fi. Sol.vt no.gl. 12.q.2.c.vlti.
vbi gl.idem tenet. Et hanc opi.quod emptor ita demũ hẽt regres
sum ɔ̃ œconomũ,si est emptor bo.fi.tenet gl.in c.ad audientiam,
ext.de re.eccl.non ali.& per Inn.in c.quis,eo.tit.ver.emptori. Sed
ɔ̃triũ no.10.q.2.hoc ius porrectum,ver. si vero res , idem tenet
Host.in d.c.ad audientiam,vbi ẽt ipse tenet, q ẽt malæ fidei em-
ptor hẽt regressum ɔ̃ œconomum.hanc opin.tenet Pet. de Bel.in
auth.qui res.C.de sacros.ecc.& pro ista opin.facit tex.huius l.quia
vero Leonis,& ibi,circũuentionẽ facere legi. &c. & si iste tex. vr̃
loqui in tpe scientiæ,& J.in §.si quis autem.ibi,suam sentiat ma-
lignitatẽ,& in §.sinaũt.ibi,vtroq; iuste. Præterea isti tex. loquũtur
gñali,&c.vt l.1.§.gñalr. ff. de leg. p̃stã. Restat ergo rñdere ad ɔ̃triũ
tenẽdo hanc opi. sed rñde , q dolus œconomi præponderat dolo
3 emptoris,vt no.gl.auth.qui res.C.de sacrosan.eccle. † Circa præ-
dicta quæro,pone,q œconomus non est soluendo,an potest em-
ptor hẽre regressum ɔ̃ ecclesiã.gl.in d.auth.qui res,dicit q, sic qđ
ita intelligit Pe.esse verum,qñ emptor est bonæfidei:aliás imputet
sibi,quia sibi caueri non fecit,ne si aliter diceremus,ex suo dolo cõ
modum reportaret,de leg.3.l.placet. cum si. & idẽ canonistæ vr̃
4 tenere in d.c.ad audientiam,ext.de re.eccl. non alie. † Quæro hic
dr̃,quod qñ p̃latus vendit rem ecclesiæ,ecclesia potest vendicare.
Itẽ potest agere ɔ̃ alienantẽ,vt s̃.eo §:pen.& l.iubemus. §.œcono-
mus.C.de sac.san.ecc.pone q ecclesia agit ɔ̃ vnum istorũ, an ele-
ctio sibi præiudicet quo ad alium. vel pone quod exegit vnum, an
poterit ɔ̃ alium agere,& si exegit possessorem,an teneatur cedere
actionem ɔ̃ alienantes? dic de illis pro declaratione huius §.vt no.
glo.in c.admonemus.12.q.2.& in c.nulli,ext.de re. eccl.non alie.
5 § Vltimo no.quod verbum, vendit , non trahitur ad alios ɔ̃ctus
per quos dñium transfert,quod intellige esse verũ hic só, qa licet
tractetur

tractetur de fauore ecclesiæ in prohibendo venditionem, tamen
tractamus de pœna imposita ꝯfacienti, & iō stricte accipitur ver-
bum, venditio. Et ideo Imperator in l. Leonis. loquens in ꝯctu vē
ditionis. extendit ad alios ꝯctus, quia de sui natura verbum, uen-
ditio, stricte accipitur, & vide, quod dixi in §. alienationis. sup. e.

1 *Hypotheca specialis, quod non permittatur in rebus ecclesiæ etiam necessi-
tate imminente.*
2 *Ecclesia quomodo possit locupletari cum aliena iactura.*
3 *Monachus non potest habere proprium.*

§. Si autem creditor.

Creditor, q pro ecclesia
mutuat pecuniā, si pigno-
ri accepit rem immobilem, regulariter a ꝯctu cadit, & pecuniam
pdit, & ꝯ ecclesiā nullus sibi datur regressus, sed tm̄ ꝯ œconomū,
vel prælatū. Fallit si necessitas, vel maxima vtilitas immineat, quo
casu generalis permittitur hypotheca, speciali pignore ꝓhibito. h.
1 d. † No. ex fi. huius §. per hanc constitutionem non permitti ēt spe-
ciale pignus ēt necessitate imminente, ꝙ no. pp id, ꝙ no. s̄ eod. §.
nos igitur. in fi. & circa prædicta vide, ꝙ no. Pe. in auth. hoc ius por
rectum. in primo cōtrario, C. de sacrosan. eccl. & no. glo. sed quæ
ro in fi. idem no. in §. si vero præter hæc, j. de alie. & emph. licet in
gl. l. iubemus, §. sane, præalle. videatur velle, ꝙ æquum sit, quod
ecclesia reddat pecuniam, sed Doct. tenent præcedentem, & istud
2 teneatis. Sed no. glo. quæ incipit, qūo, † & si constit. & c. l. generali,
C. de sacrosan. eccle. de Episc. & cler. l. si quis presbyterorum, &
3 l. sacrosa. & ibi posset habere locum. † Nam monachus non pōt
a habere proprium, a vt no. in c. cum ad monasterium, extra, d statu
reg. & 18. q. 2. c. de monachis. vbi de hoc.

ADDITIO

a Proprium. Adde Card. in cle. j. §. fi. de statu. mona.

1 *Res ecclesiæ dicuntur esse pauperum.*
2 *Delictum est tanto grauius, quanto in digniorem committitur.*
3 *Dictio, haud, pro non, aut alternatiue.*

§. Si vero.

Emphyteuta accipiēs in emphyteusim, citra l.
obseruationem rem reddit, & quod dedit, so-
luturus ēt qcqd ꝓ vnoquoq; anno soluere tenebatur, & tabellio,
qui instrumētum scripsit, in exilium damnatur, & ab exilio non
remouetur: & iudex decretum interponēs dignitate priuatur, &
bona applicantur fisco, eisdem pœnis obtinentibus ēt in his, qui
super rebus sacris celebrant contractus. h. d. Ibi, propter alienatio
nem, i. de facili alienatus. † No. hic, ꝙ res Ecclesiæ dicūtur esse pau
perum, vt s̄. vt deter. sit nu. cle. §. fi. C. de Episc. & cler. l. 2. Secundo
2 † no. ibi, quanto circa res. ꝙ tā to grauius est delictum, quāto in di
gniorem committitur, vt l. Pedius. ff. de incen. rui. & nau. 19. disti.
c. necesse est, & 1. quæst. 1. c. iudicis, & c. si qui Episcopi. in glo. vide
3 gl. cum appara. † No. ex hac glo. ꝙ dictio, haud, cum aspiratione,
a ponitur pro non, a alias ponitur alternatiue, idem habes C. de ex
cusat. l. j. lib. 11. C. de uete. m enu. l. pe. li. 11.

ADDITIO.

a Pro non. Adde tex. in l. si ita quis stipulatus. de verb. obl. & l. j. de sol.

1 *Ius speciale facilius tollitur, quam ius commune.*

§. Quia vero.

Regulariter res immobiles ecclesiarū
alienari prohibentur, omni cessante pri
uilegio, & omni compulsione, & violentia prohibita. Item eccle-
siarum & monasteriorum, alienatio est pen. tus interdicta, pœna
1 ꝯfacientibus imminēte. h. d. vsq; ad §. sicut aūt. † No. tex. in ver. ap
paret. n. ex quo no. ꝙ iura specialia facilius tolluntur, q̄ cōia. Idē
in l. eius militis. §. militia. ff. de testa. mil. C. ad Vell. l. antiquæ. & in
l. assiduis. C. qui potio. in pig. ha. no. gl. sed nunquid, & gl. ibi simi
lem per Dy. in glo. in l. j. §. vnde quæritur. ff. de pub.

1 *Donatio facta de re non idonea ecclesiæ, quando prosit do . anti.*
Vtilitates ecclesiæ conseruari debent.
2 *Casus, in quo quis accusat sine metu calumniæ.*

§. Sicut autem.

Damnosa possessio ecclesiæ nec da-
ri nec recipi dēt, pœna ꝯfaciētibus im
minente. Item lex est gn̄alis. & oīb. dat licentia denunciandi sine
metu calumniæ, & ab oīb. dēt obseruari, & l. Leonis in oīb. cōfir-
1 matur, preterq̄ in casibus huic l. ꝯriis. h. d. usq; ad fi. † No. gl. in uer
bo qd si nō. ad idē facit extra, de eo qui duxit in uxorem, q̄ pollu.
p adul. c. 2. & de his. q̄ fiunt a prel. c. 2. sed in ꝯrium uī ueritas, quia
ūm hoc introductū in fauorē ecclesiæ retorqueret in eius damnū
ꝯ l. nullā ff. de leg. & l. qđ fauore. C. de leg. & istā tenet Iac. de Bel.
ut ecclesiæ utilitates cōseruētur, ar. l. cū hi. §. quid ergo, cum sim.
2 ff. de trāsa. † No. gl. hoc nobis. & no. in uer licētiam, casum, i quo
quis potest denunciare, & crimen redarguere sine metu calum.
de quo dic, ut plene no. in l. 3. §. calumniator. ff. de his, qui no. infa.

Vt iudi. sine quoquo suffra. fiant. Rub.

1 *Princeps aliquid a subditis extorquens illicite, dicitur iniuriam inferre, li
cet superiorem non habeat.*
2 *Dignitates conferuntur a Principe, vel præfecto.*
3 *Auaritia omnium malorum mater.*
4 *Pecunia licite datur pro l teris continentibus dignitatem.*
5 *Si pater, vel auus aliquid dat pro dignitate mea, an debeam dimittere.*

Omnes dignitates.

administrōnes debēt
gratis cōferri, nihilo
suffragiorum nomine dato: alias omnia mala sequun
tur, cum hoc ab auaritia procedat, quæ omnium ma-
lorum est mater, antiquo iure penitus sublato, hoc dicit, vsq; ad
1 §. illud solicitudine. † Et no. ex fi. prin. ibi, ex hac iustitia, &c. no. ex
hoc tex. ꝙ si Princeps, vel Rex a subditis aliquid extorqueret illi
cite, dicitur iniustitiam pati, non ob. quod superiorem non ha-
2 bet. † Secundo no. quod dignitates conferuntur a Principe, & a
præfecto, vt hic, & C. ad l. Iul. rep. l. fi. No. tex. ibi, & imperium, &
fiscum, &c. pro eo, quod habuistis no. s̄. de hæred. & Falc. in prin.
3 † Tertio no. tex. quod auaritia est omnium malorum mater, a Ad
a idem de pœnit. dist. 2. c. quia radix. & hunc tex. expone, vt no. glo.
in c nam concupiscentiam. in pe. glo. extra, de constit. vbi alleg.
4 hunc tex. † Quarto no. quod pro literis continentib. dignitatem
potest licite dari pecunia. ad idem in ti. proxi per totum, de sanct.
Episc. §. pro cōsuetudinibus, quod intellige, vt habes in tex. & gl.
1. quæstio. secunda, capitulo sicut Episcopum, quod etiā tangit gl.
5 extra, de sim. cum in ecclesia. in glo. videtur quod talis, † Quæro,
pone ꝙ aliquis dat qd ꝓ dignitate mea me ignorante, puta pater,
b vel auus, an debeo eam dimittere. b glo. in l. fi. C. ad l. Iu. repe. vide
tur velle, quod sic, sed ego incido in l. Iul. de ambi. sed glo. dicit, ꝙ
non, in l. j. §. j. ff. ad l. Iul. de ambi quod examinatur plene per Doc.
C. ad l. Iul. de ambi. l. j. Quid si in spiritualibus. tangit glo. j de sact.
Episc. §. præ omnibus. & ibi dicam.

ADDITIONES.

a Mater. Adde, ꝙ ipsa est quæ fecit meum tuum contra ius naturale, quod omnia
communia fecerat. 8. dist. c. differt. 40. dist. sicut. 12. q. j. dilectissimus, & c. duo. Itē
ipsa in terrenis facit fortes, in cœlestibus debiles. 47. dist. omnes huius sæculi, Itē
ipsa excæcat rationem, & gratius facit videre aurum, quam solem, d. ca. sicut. 37.
dist. nonne. Item ipsa facit idolatrare, & fornicari. 2 g. q. idolatriam, in 1. q. 1. cum
omnis auaritia. Item facit adulari Regibus, vt capiant alienas hœreditates, d. c.
nonne. Ipsa furtum rapinam, vsuram, fraudem, falsitatem, iniustitiam, simoniam,
acceptationem personarum, proditionem, turpe lucrum, immisericordiam, & in-
quietudinem parit. Et ꝙ sit radix malorum, adde 27. distin. bonorum cunctorū.
& 33. distinct. his ergo. & est idolorum seruitus. c. auaritiæ, de preben, Item ex-
cæcat mentem, de elect. quorūdam. li. 6. & maiorem reuerentiam exhibet auro, q̄
Deo. 47. dist. sicut.
b An debeo eam dimittere. Adde, quod no. Ant. cor se. sing. suis, in ver. simonia, in-
cip. amicus meus expendit.

1 *Imperator potest vnire duas prouincias simul, & idem salarium debetur.*
2 *Papa potest duos Episcopatus vnire.*
Vnio qualiter fiat.
3 *Vna prouincia potest in duas diuidi.*
Vnus Episcopatus potest in duos diuidi.
4 *Si plures eligantur ad vnum officium, in quo vnus solus præesse solebat, an
illi vtentur illis priuilegijs, quibus ille solus vtebatur.*

§. Illud autem.

Duabus prouincijs, & sub vno Comi
te, & vno districtu constitutis, idem sa
larium debetur pro una, ꝙ olim præstabatur pro vtraq; cum peri
culo publicarum functionum, vno tm̄ nomine Comitis nuncupā
do. h. d. vsq; ad §. volumus omisso. §. nulli quoq; suffragio. & sic
oportet, ꝙ de duabus fit una, & unus est comes, & sub uno nomi
ne, & secundum hoc ostenditur, ꝙ gl. quæ incipit, quātum ad no
strum. in eo, ꝙ dicit, & una tantum de duab. &c. non procedit, ut
1 j. manifeste apparebit ibi. † No. in prin. ꝙ Imperator potest unire
duas prouincias simul, & ꝙ idem salarium debetur uni præsiden-
ti duabus prouincijs, existentib. uicinis, ꝙ debebatur duob. p̄siden
tib. ꝓuincijs, existētibus diuersis. Ad idē 16. q. j. c tēporis qualitas.
2 † Et sic Papa pōt duos Episcopatus unire, extra, de excel. ꝓlat. &
a quot modis fiat ista unio, a dic ut plene no. ī d. c. tpis qualitas. & ibi
3 gl. alleg. hunc tex. & econuerso † una ꝓuincia pōt diuidi in duas,
ut C. de offi. assess. l. sicut. & qđ no. gl. C. de metro. Berith. l. j. lib. 11.
ubi allegat istum §. ad hoc, & dic, ꝙ econuerso unus Episcopatus
potest diuidi in duos. 19. q. j. quod autem præcipimus. §. sicut duo.
4 † Quæro, si uni officio. cui consueuit præesse unus, plures eligan-
tur, nūquid illi utētur illis priuilegijs, q̄bus ille solus utebat? dic,
ut in l. binos. C. de aduoc. diuer. iud.

ADDITIO.

a Menoc. Oldr. consi. 296. qui egregie aliqua de unione tradit.

§. Nulli quoque.

Regulariter nulli licet seruatores,
seu loci uicarios mittere pœna ꝯ-
trafacientibus hic insert. h. d. No. gl. j. uicarios. ibi, §. eos. sed certe
ibi non ponitur solutio. Et ideo solue, ut no. in l. contraria.

1 *Præses, an habeat iurisdictionem in militibus.*
2 *Milites licet dicantur non habere dignitatem, tamen non dicuntur priuatæ
personæ.*

§. Volumus autem.

Iudices ꝓuincias regentes
hēnt iurisdōnē in priuatos
in pecuniarijs, & criminalibus causis, & in milites, & in fiscalibus
causis criālibus & in officijs, & iudices de curia Principis emanā-
tes, & subditi hn̄t ptitē de eis ad Principē referēdū. h. d. usq; ad §.
1 igitur. † Opp. & ui. ꝙ p̄ses nō hēt iurisdōnē in militibus, ut l. ma-
gister. C. de iurisdict. om. iud. Sol. ut ibi no. gl. uide. quod no. in §. si
2 uero ubi, de man. Prin. † Vltimo no. ī prin. huius §. quod milites
non dicuntur esse priuatæ personæ, ut hic: licet milites nō dicātur
habere

a habere dignitatem,a vt videbitis no.C de equest.digni. l.j. lib. 12.
& probatur in l.fi.qui Mil.non poß.eo.lib.& ibi dicam.

A D D I T I O.

a *Habere dignitatem. Adde,quod no.in apostil.ad istum post eum, & Alexã.in l.j.*
nu 1.ver. dignitas.C.de dignit.li. 12.

1 *Officiales possunt se ad nutum superioris emendare si delinquunt,& quando licet pœnitere.nu 3.*
2 *Paria sunt,superiorem accipere ab electo , vel non punire suum officialem cum acceperit.*
4 *Videns aliquem delinquere,si non ꝓhibeat,cum prohibere possit,an teneatur.*
5 *Magni,& nobiles mitius puniuntur,quam parui,& ignobiles.*
6 *Verbum infinitum significat tempus præteritum,& futurum.*

§.Sic igitur.

Administratores debent pſtare iuſiurandũ ſm formã huiusl.& maxime iudices,& eorum officiales ſi delinquennt,pęna hic inſerta punientur.h.d. vſq; ad §.eos aũt.In tex.ibi,diſcretæ,i ſeparatæ,ibi,nõ emendantes,in-
1 nuit † quod officiales poſſunt ſe emendare ad nutum ſui ſuperioris,ꝙ ſi ſuus ſuperior non procurat,punitur,vt hic , & ſm hoc hẽt locũ gl.ord.hic poſita,quæ incipit,ſed quõ, vel dic nõ emendãtes punit.q.d.ſi ſuperior non punit officialem, qui aliquid extorſerit ab electo,cũ hoc.n. ſuperiori fuerit denunciatũ , punit ob hoc ſuperior,& ſm hoc nõ hẽt locũ d.gl.& ſm hoc habes hic iſta eẽ pa-
2 ria,† ipſum ſuperiorẽ accipere ab electo.vel nõ punire officialem
3 ſuũ cũ acceperit,ſi hoc ſit ei denunciatũ.† No.gl.ſed q̃ro, J.tex.ñ vr̃ hoc ꝓbare,ꝙ officiali delinquẽti ſit licitũ pœnitere,& iõ exponeſm Frã. Acc,vt §.dixi.Sed ſm hoc nõ ob.ↄ̃rũ,ſed de hoc no.p gl.& Cy.ĩ l.q ea mẽte,hic all.& p Dy.C.de Epiſc.& cler.l. ſi qs nõ dicã,& ſic ſm hũc tex.expoſiuĩ,vt ſ.hic caſus eſt, qđ adminiſtrator,q non corrigit officiales punit, & hoc iõ,qa ex offõ corrigere
4 dẽt.An † aũt alias,ſi vna perſona videns vnum in alium delinque re nõ prohibeat cũ prohibere poſſit,teneatur,vide vt no.in l. culpa caret.ff.de reg.iur.& 2.q.7.c.negligere.ff.de do.l.eleganter.§.ſi quadrupes.& per Dy.in c.non eſt ſine culpa,de reg.iu.lib. 6.p Cy. in l.vt vim ff.de iuſt.& iure.& per gl.extra.de ſentẽ,excõ.c. quante preſum.Quæro de intellectu horum verborũ,nõ in paruis pęnã ficri glo.exponit duobus modis, ſed ſecundũ primam expoſitio-
5 nem no.† ꝙ magni,& nobiles minus puniũtur a q̃ parui,& ignoa biles.de quo dic,vt tãgit Cy.in l.nemo clericus C.de ſumma Trinit.glo.de pace iur.fir.cap.1.§.ſuper verbo,quinquaginta.& extra, de treuis.c.cũ quidam,& 24.q.1.c.qui contra pacem.& 41.diſt.c.
6 qui non coguntur.† Vltimo vide gl.j.prohibuiſſe, & ibi vtrumq; tempus.no.ex hac gl. ꝙ verbum infinitum ſignificat tempus præteritum,& futurum,vt hic,& alibi no.glo.ꝙ reſpicit omne tempus.ita no.in l.ſtipu.aliæ.§.ſtipulatio,de verb.obl.

A D D I T I O.

a *Puniuntur.Sed quæro,ſi nobilis accuſat plebeium de homi. & ſit condemnandus pęna talionis:An mitigabitur in eo pęna? dic quod non, vt per D.Fely.in c. sede co.in vlt.col.in fi.*

1 *Maius eſt delictum,quod ſit in alium,quam quod in ſe.*
2 *Scholaris a bono Doctore præſentatus,bonus præſumitur.*
Legati a bono domino miſſi,boni præſumuntur.
3 *Legalitas teſtium,& inſtrumẽtorũ,a pſona ꝓducentis pẽdere præſumitur.*

§.Eos autem.

Adminiſtratores prouinciarum, & eorũ aſſeſſores,quæ circa ea ſunt, debẽt iuſtitia adminiſtrare,& obſeruare ĩ omnib.publicis,& priuatis cauſis,
1 deuotos patriæ bene tractare,& indeuotos punire.h.d. In tex. ibi, ſumũt,i.ſumere debent.no ver.ideoq; licebit.ibi,hoc qdẽ, qa ma
2 ius eſt delinquere in aliũ q̃ in ſe.† Secũdo no.ĩ ver.ideoq; hic arg. pro ſcholari, q eſt præſentatus a bono Doctore , vt bonus præſumatur.Item eſt ar.pro legatis,& ambaſiatorib. q mittuntur a bono & iuſto dño.ꝙ boni pſumuntur,vt hic,& ff.de offi.pſe.pro.l.1. in fi.& 7.q.1.c.oẽs qui.10.diſt.c.qui deuicti.pro hoc C. de ſumma
3 Tri.epiſtola inter claras.† Item eſt ar.p teſtibus,in inſtrumẽtis ꝓductis ex perſona fide digna,ꝙ boni pſumãtur,& eorum dicta & inſtrumenta vera ſint,facit J.de defen.ciui.circa princ.cum ſimil.

1 *Quis punitur vbi delinquit*
2 *Maior magiſtratus,in quibus caſibus dicatur in officio delinquere,ita quod officio durante poſſit puniri.*

§.Si quis autem.

Adminiſtratores ciuitatis in officio,vel occaſione eius deliquẽtes, offõ durante.pęna a lege ſtatuta ſunt puniendi , Inña data a ꝓuincialib.eorum delicta Epõ,& Archiepo denũtiãdi,vt per eos relatione Principi facta in locis,vbi deliquerunt puniantur,ad hoc,vt ipſorum pęna ſit alijs in exemplum.h.d. vſq; ad §.neceſſitatẽ No.
1 † ꝙ ibi quis eſt puniẽdus,vbi delinquit,vt hic,& J.vt nulli iudi.§.
2 ſi quis vero criminis.† Secundo no caſus,in quib.maior magiſtratus dr̃ in offõ delinquere,ita ꝙ durante officio põt puniri, vt hic, & illud idem habes in Auth.vt diffe.iudi. §. ſi tamen contigerit. quos tex.coniunge cum l.iubemus.C.ad l.Iul.rep.

1 *In cauſa ſyndicatus ſummarie ſine libello proceditur.*
2 *Creditori licet capere debitorem fugientem vt ad iudicem ducat.*
3 *Debitor ſuſpectus poteſt capi ad inſtantiã creditoris, ſi ſuſpicio ſuperuenit poſt debitum cõtractum, & de ea ſit dolata fides iudici, quod fieri poteſt etiam parte non citata.*
4 *Debitor ſuſpectus poteſt capi etiam die feriata in honorem Dei.*
5 *In cauſa dilapidatiõis pl̃ati,vel adminiſtratoris nõ eſt neceſſaria ſcriptura.*
6 *Sententia in cauſa criminali debet in ſcriptis ferri.*

§.Neceßitatem.

Adminiſtrator in officio ꝓuincię officio finito,dẽt ibi 50.dieb.morari,oĩb.redditurus rõnem,& ſi ante fugerit,ab oĩb.capi põt, Epõ
1 cauſas ex n̄ ſcripto examinãdi neceſſitate imminẽte.h.d. † In tex. ibi,velut aliquod,& ſicut ſi eſſet quoddam mancipium viliſſimũ. No.in ver.ꝓhi,ꝙ in cauſa ſyndicatus ſummarie proceditur ſine li
2 bello,vt hoc tex.cum gl.ſine libello. † Secũdo no. ex hoc tex.cũ gl.ſuper verbo,detinere , ꝙ creditori licitũ eſt capere debitorẽ fu-
a giẽtẽ,a quod tene menti,quia l.ait ꝑtor,§.ſi debitorem,de his,q̃ in frau.cre.dicit,ꝙ licitum eſt creditori auferre debitori fugienti res quas ſecum portat,& ita intelr gl.in l.extat.ff.ꝙ me.cã. An aũt liceat creditori capere debitorem per perſonã , ille §. non dicit,ſed idem,ꝙ hic Inſt.de ac.in prin quod intellige, ꝙ liceat creditori capere,non vt eum detineat.ſed vt ad iudicẽ eum deducat, vt no.gl. de pa.iur.fir.c.j.§.facit,qđ hr̃ C.de decu.l. gñali , & facit ẽt, qđ no,
3 in quadam ſol.per gl.in l.interdum.§ qui furem.ff.de fur.† Quęro circa hoc,pone,ꝙ creditor vadit ad rectorẽ ciuitatis , & dicit, hõo debitorẽ meũ fugitiuũ,detis mihi familiã. Dy.dicit in d.§.ſi debitorẽ. Aut creditor iuſte timet,qa videt ĩdicia, & tũc dẽt ſibi dari familia,ſed ſi non iuſte timet.nõ dẽt ſibi dari familia , ar. l hoc aũt. in prin.ff. ſi cui plus,q̃ p l. Fal.l.2.in prin.ff.ſol.ma. & l.ſi fideiuſſor, in fi.ff.q ſatiſd cog.qđ intellige eſſe verũ, ſi debitori poſt debitum ↄ̃ctũ ſuſpicionis noua cauſa interuenerit , ſecus ſi ↄ̃cto debito,illa cã non ſuperuenerit.vt l.q bona,§.de illo.ff.de dã. infec. & ff. vt in poſſ.le.l.ſi is a quo,in fi.de priui.cre.l.ſi creditores.& l.fi.ff.de ſpon. facit optime l.pe.§.ſi poſt,ff de var & extraor.cog. & de iſta cã poterit fieri iudici fides ẽt parte abſente,qa cum capere aliquam perſonam ſit citatio realis,iudex põt cognoſcere, an aliquis ſit citandus,& omiſſa citatione,ꝓcedere parte abſente , dic vt ff. de arbi.l.
4 Iterpellatus.§ j.& l.dic profcrre,in prin.† & e.ti. poterit talis captura fieri nõ ſolũ die feriata ob neceſſitatẽ hoĩum, qua die oĩs actus executiuus fieri põt,& ſñia executioni mandati, de quo eſt caſus ĩ c.ſignificauerũt,ſm Doc.de iud.ſed talis captura hoĩs fugitiui de
b bitoris poterit fieri ẽt die feriata in honorẽ Dei,b non vt iudex cognoſcat de cã,ſed vt cogat debitorẽ ad cauendũ de iudicio ſiſti, vt
5 eſt gl.no.in l.dies feſtos C.de fer.† Vlt.hũc tex.inducit Iac.de Bel. quod in cã dilapidationis prælati, vel adminiſtratoris , non ſit ne-
6 ceſſaria ſcriptura,ſed de hoc all.gl.ord.c.ſtatuiſs. 2. q. † Quæro, an in cauſa criminali ſit neceſſe ferre ſñiam in ſcriptis,tex.in d.c.ſi qs in hoc genus,dicit ꝙ ſic & aľr facta nõ valet,& facit mentionẽ de l.fi.C.de ſent.ex breu.reci.glo ibi dicit ꝙ illa lex loqtur in cã ciuili,& dicit verũ.in gl.ibi tenet, ꝙ in cã criali ſit de neceſſitate, ꝙ ferat ſñia in ſcriptis,ſicut in ciuili,niſi in cauſa dilapidationis , & ꝑ hoc alle.hunc tex.ita no. ibi in gl. vlt. quod tene menti. No.glo. in fi.no.ibi,ſi tibi,eſt alius caſus extra.de teſ.c. Albericus, & ibi no. circa quod vide gl. de iureiu.c.fi.lib 6.& de iud.c.j de verb.ſig.c.ſępe.in cle.Vltimo no.gl.vel præter,in quantum dicit, ꝙ hoc poteſt probari per ſacramentum,quod tene menti.

A D D I T I O N E S.

a *Fugientem. Adde Fel.in c.j.de iud.in 6.ver.5.concluſione,circa prin.ver. & in fi. col.& d. Alex.de Imo.in l.2.vbi eſt gl.ff.de fer.& Ang.in l.extat.quod me. cau. & per Pau.de Caſt.in conſi.37.& in conſi.45.ſi adde, quod ideo eleganter conſuluit Pet.de Ancha.in conſi.58.incip.in auxilium veritatis, ꝙ contra capturam factam de ſuſpecto de fuga,non poteſt opponi de incompetentia iudicis, quod tene menti.Tu adde ampliando,vt dixi in apoſtil. ad Lanf. de Oria. in c. quoniam contra falſam,§.recuſationes,& ibi ampliaui in apoſtil.in ver.quia forẽſis,nu.11. vt procedat in clerici debitore,extra,de probat.*
b *Dei. Adde Pet.de Anch.in conſ. 187.incip. vnus procurator. & Fel. in c. ſignificante,de iudi.& quod ibi dixi in apoſt.*

1 *Facere quis debet id,quod euitare non poteſt.*
2 *Procurator cõſtitutus ad ſolutionem recipiendam nõ põt terminũ ꝓrogare.*

§.Illud.

Subditis iudices nullam debent iniuriã inferre , ſed fauorem,niſi in eorum delinquerent officio,pœna mortis imminente,& iudicibus omnibus debent iuſtitiã ſeruare, & ſuperior inferiorib non debet iniuſtitiam inferre, & ſubditi publica tributa cum omni deuotione , & ſine omni diminutione lętanter inferre,& dignas laudes domino noſtro Saluatori de hac Lofferre,quæ eis patrias habitare cauet, & ꝓprias facultates firmiſ
1 ſime.h.d.vſque ad §.quod autem † No.tex.ibi in §.oportet,ꝙ qs debet facere quod non poteſt euitare.Item no.in ver.cauſa,prout intelligitur cauſam finalem ſoluendi tributa, ꝙ iudex , qui debet a prouincialib. Principis tributa percipere,non põt dilationem cõ
2 cedere,nec terminum ſoluẽdi prorogare,Quod facit ad id,quod diximus,ꝙ procurator conſtitutus ad ſolutionẽ recipiendam, nõ poteſt terminum prorogare,vt eſt caſus no.ĩ l.qui Romæ,§.Callimachus,ff.de verb.obl. Tene ergo mẽti iſtum tex.quod cautio, ſiue ſolutio tributorum,& collectarum,non requirit dilationem & ſic iſta cauſa erit ſummaria.

1 *Iudices quam iuriſdictionem habeant aduerſus priuilegiatos,& de quibus priuilegiatis intelligatur.*
2 *Clerici etiã pro crimine hic excepto utũtur ſuo priuilegio.Idẽ & ſcholares.*
3 *Crimen qualiter accipiatur,remiſſiue.*

§.Quod

§. Quod autem, Iudices oēm iurisdictiōnem habēt
aduersus oēs, oī priuilegio cessan
te, pœnam ꝯfacienti imminente. h. d. vsq; ad §. interdicimus. Opp.
dr̄ hic, qđ oē priuilegiū cessat, ꝯ in ꝓœmio. ff. & C. de Epis. & cler.
l. oēs, & l. cū clericus. & de iurisdic. om. iud. in l. magistratus. Hu°
ti more gl. ponit duas opi. vna est Bu. alia Azo. vt in gl. & opi. Azo.
tenet gl. j. vt oēs obe. iud. ꝓuin. §. si qs igit. & C. vbi de crimin. agi
opor. auth. qua in ꝓuin. ff. de iud. l. hīs abs̄is, in ꝓin. & l. 2. §. oēs, eo.
tit. sed ꝯ istā opi. vr̄ tex. exꝓssus hic, vbi dr̄, qđ miles priuilegio nō
vtit, & tñ milites hñt priuilegiū insertū in corpe iuris, vt d. l. magi-
1 stratus. quare † mihi vīb. omis. vī, ꝙ aut loquitur in criminib. spā
lib. hic specialiter exceptis, & tūc cessat oē priuilegiū, siue sit ī cor
pore iuris, siue non, vt hoc §. vt patet ibi dū dicit, vt nulla sit mili.
&c. & ibi, nec priuilegio vti quolibet, &c. quia crimen mili. &c.
Quos milites constat habere priuilegium in corpore iu. insertū,
vt s. dixi. & sic patet, ꝙ hic loquitur de priuilegio in corpore iur.
clauso & quod loquatur in casibus hic expressis, probatur hic dū
dicit. penitus prædictis casib. &c. & isto casu loquitur opi. Bu. aut
loquuntur in alijs crib. hic non exceptis, vel in causis pecuniarijs,
& tūc habet locum opi. Azo. vt cessent priuilegia in corpore iuris
non inserta, sed priuilegia inserta in corpore iuris non tolluntur.
& ita loquuntur gl. s̄. all. Et istam opi. Azo. tene menti, quia dicit
statutum, ꝙ quilibet vadat in exercitū, vel quid simile faciat om-
ni priuilegio cessante, vel non cessante aliquo priuilegio, debet in-
telligi de priuilegiis in corpore iuris nō insertis. Secus si quis ha-
beret priuilegium in corpore iuris insertum, & inclusum. Et cir-
ca hanc materiam vidē no. p Doc. in auth. qua in prouincia, in a. q.
2 † Quæro, dixi, ꝙ in crimine hic excepto cessat oē priuilegiū in cor
pore iuris inclusum. nunquid clerici vtētur priuilegio hoc, quod
est inclusum in corpore iur. puto, quod sic, ēt pro quocunq; deli-
cto, per cōstitutionem Fed. de sta. ꝓ lib. ec. §. statuimus, lib. j. & per
auth. statuimus. de Epis. & cler. sumpto ex illo §. p c. significasti. p
c. si diligēti. extra, de foro compet. & idem videtur hodie in scho-
3 larib. per auth. habita. C. ne fil. pro patre. † Et no. gl. sed nonne. q in
cipit. accipitur enim stricte verbum criminē, vt gl. dicit, pro maio
ribus crībus & ad differētiam seditionis, & violentiæ, quæ aūt ac
cipiatur crimen, n. gl. in l. 1. C. si aduer. delictum, & 25. dist. c. vnū

1 *Lex noua imponens pœnam super delicto non comprehendit delictum præ-*
teritum, sed debet puniri lege veteri.

§. Interdicimus. Nemini lz seruatores, vel similes
in prouinciam debere destinare pœ
nam ꝯfaciētib. imminēte, & iudex iusiurandū, & cautionem dēt
ꝓstare, & hæc lex dēt publice diuulgari. h. d. vsq; ad finē ꝓmattens
1 alias primates. † No. gl. in ver. posito. ibi, sic aūt, qđ pœnę impositæ
sup delictis, per l. nouā, nō extēdūtur ad delictum pręteritum pri°
commissum, sed sua lege veniunt punienda, circa quod vide no.
per Doct. in l. leges. C. de leg. & no. gl. s̄. e. ibi, sed nunquid.

§. Quantam. Quid intendit hæc constitutio, dicitur
prima glo & circa hanc constitutionē,
vide tex. & gl. 1. q. 2. c. sicut Episcopum, & quod tangit gl. in c. in ec
cle. extra, de simo. in glo. videtur, quod talis.

1 *Medium quod sit tenendum in largitionibus, & expensis.*
2 *Iud. ces ordinarij, quòd hodie l. cite non recipiant esculentum, & poculen-*
tum sed delegati sic.
3 *Presbyter pauper, quòd possit aliquid accipere pro celebratione missę.*
4 *Positum in porta ecclesiæ, dicitur publicum*

§. Scriptum Iudices, & ciuitatis defensores pro admi-
nistratione nil dare debent, nec accipere a
subditis ex administratione, nisi in defectū sui salarij, iurcurando
ab eis præstando pœna ꝯfacientib. imminente. h. d. vsq; ad fi. Ad-
ditorib. i. cum istis additionib. ꝓ dictum iusiurādū. cuius formam
tit. prox. & stulum, i. dēt esse, eos. n. volumus purum exercitu. i. ab
exercitio. Parte. i. pfec. grauissimus, vt j. in fi. subiectis. i. & iubemus
quantum, subaudi tm̄ accipiat a subiectis quantum, &c. & dictum
scri. subaud. est nec custodire. s. quæ dñi s̄. in ti. vt iud. sine quo. suf.
illis benefacientib. ab eis. s. Deo. Si vero. vsq; nunc dixit de iudicib.
nūc incipit dicere de defensō. maiorū ciuit. in qb. eliguntur defen
1 sores. † No. tex. in ver. quasi. ibi, & quā eius ad mediocrē, &c. ꝙ in
largitatib. & expen. mediū est tenen. sū, q. a p medium optime visū
est, vt j. de cōsue. §. 1. & est hic arg. s̄m Ia. de Bel ꝯ leg atos, q in hoc
2 immensissime mediū nō tenēt. † Scdo no. tex. ibi, aut si no aliud,
&c. quod per hanc ꝯstōnem sunt correctæ. l. plebiscit. ff. de of. ꝓsi.
& l. solent. §. fi. ff. de of. pc. & leg. q̄ permittūt indistincte accipere
esculentū. & poculentum, q a hoc nō est verum, nisi in defectum
sui salarij, & tunc mediocriter, & a sponte dātib vt hic dī, & ita sen
tit gl. hic in d. l. plebiscit. & in tit. 1. circa fi. prin. circa quod vide qđ
no. per Doct. in auth. principales. C. de iur. calum. ꝓdicta videntur
intelligi in iudice ordinario, sed iudex delegatus potest indistin-
cte accipere esculentum, & poculentum, vt extra, de rescr. c. statu-
3 tum, §. insuper lib 6 † Item no argu. ꝙ si presbyter sit pauper, p o-
test aliquid accipere pro celebratione missæ, de qua quæstione vi-
de per glo. extr. de præbend. c. significatum, & 1. q. 2. cap. audiens
4 inquit. † Vltimo no. tex. ibi, cum q; e lex. & ibi, in porticibus, quod
a ibi ed, quod ponitur in porta ecclesiæ dicitur eē publicum, & sic
non est licita ignorantia de eo, quod in portis ecclesiæ ponitur. ha
bui istis alium tex. s̄. de reb. eccle. non alie. §. pe. ver. illorum autem.

A D D I T I O.

a Publicum. Et hoc facit, vt citatus per affixū portis tēpli, vel in loco publico, pos-
sit vt verus contumax puniri, & cōtra eū sententia ferri, cum sit regulariter sec°.

Iusiurandum, quod præstatur ab his, qui administratio-
nes accipiunt. Rub.

1 *Iuramentum quid sit & quæ fuerit causa ipsum constituendi, remissiuè.*
2 *Potestates terrarum, tenentur expellere hæreticos, vbi sunt.*
3 *Masculinum, quod concipiat fœmininum remissiuè.*
4 *Iuramento contineatur possibile.*
5 *Potestates terrarum debent malos assessores expellere.*
6 *Mens deferentis iuramentum consideratur, vbi iurans vellet malignari.*
7 *Iurans quibus casibus non teneatur tangere librum.*
8 *Iudæus non potest esse iudex.*

IVro ego. Hæc constitutio substantiā sacramē
ti docet, & iusiurandi formā demō-
1 strat & pœna ostēdit h. d. vsq; ad fi. † Quæro, qđ sit iura
mētū, & q̄ fuerit causa cōstituendi iuramentū, dic, vt
22. q. 1. c. in summa, & de pœna periurii, dic eadē causa. & q. c. vlt. &
extra, c. cum sacramēto, & c. dilectio, & 22. q. 5. cum tex. debet, &
quot modis puniatur periurū. dic, vt no. 22. q. 2. in sum. Hoc ꝓmis-
2 so no. hic. Primo substantiā, & formā iuramēti. † Secūdo no. tex.
& gl. dū dicit, & cōmittat ꝙ Potestates terrarū debent hæreticos
3 expellere de locis in quib. sunt. † Tertio no. ꝙ appel. dñi cōtinetur
a dña. & sic masculinum habet cōcipere fœmininum. a de quo per
gl. Dy. & Iac. de Are. ff. de verb. sig. l. 1. per Cy. in l. quicūque. C. de
ser. fugi. & tangitur in l. si quis in tantam. C. vnde vi. Spec in tit. de
disp. & al. §. post hoc. ver. vel ibi masculinum. & per gl. Ioā. And.
4 in c. vt circa. de elect. lib. 6. † Quarto no. ꝙ in iuramento cōtinetur
possibile. vt hic, & 22. q. 5. c. de forma. simile extra, de iureiu. c. bre
ui, & c. quēadmodū. facit l. fi. ff. qui satisd. cog. C. de non num. pec.
5 l. fi. & l. adigere. §. fi. ff. de iure pat. † Vltimo no. ꝙ Potestas terrarū
6 debet malos assessores expellere † No. gl. j. ibi. c. quacunq; arte, de
quo dic, vt in c. veniens, extra, de iureiu. & plene no. de hoc 22. q. 5.
§. quæritur de eo. Ibi interpretatione. idē no. tex. de pa. iur. sir. inter
7 sacramenta. † No. gl. no. ꝙ tangitur ibi §. sed nulli. & C. de epis. &
cler. auth. si iudex. 11. q. 2. c. nec honore, alias incipit Imperator. &
extra, de iura. cal. c. fi. Alias autē testis iurat corporaliter tactis scri
pturis. No. in Spe. de test. § sequitur. & no. & C. de Epis. aud. No.
glo. exce. circa hanc gl. vide, ꝙ habes in tex. & gl. extra, de constit.
8 c. 1. & quod ibi no. Inno. & vide 3. q. 7. c. iudicet. † Vlt. per hūc tex.
in prin. dicit glo. ꝙ iudæus excluditur a potestate huiusmodi, &
administratione, & est tex. expressus in l. fi. C. de Iudæ.

A D D I T I O.

a Fœmininum. Adde Fely. cum infinitis remiss. vltra nonnullas alias ibi per me in
apostil. allegatas in c. de monialibus de sent. excom. post prin. ver. sed an masculinum
Add. quod no. in apost. ad illum in l. sed & si certam. in versic. masculinum. ff. de
usuris. [illegible]

Vt Ecclesia Romana gaudeat centum annorum præ-
scriptione. Rub.

1 *Hæc constitutio, quòd sit specialis, quo ad Ecclesiam Romanam, & eccle-*
sias eidem subiectas, & generalis secundum quid.
2 *Hæc constitutio an corrigatur per constitutionem infra, hæc constitutio innouat*
vbi qd corrigitur quantum ad alias ecclesias, nō quo ad Romanā. nu. 3.
4 *Præscriptio quod hodie non sit sublata per ius canonicum, nisi in malæ fi*
dei possessoribus
Bona, vel mala fides, quando curatur in præscriptionibus.
5 *Iure canonico in materia præscriptionū, an vti possimus in foro ciuili, vel.*
6 *Bona fides de iure ciuili, an requiratur in præscriptionibus rerum eccle-*
siasticarum, licet sint longissimi temporis, remissiuè.
7 *Præscriptio 30 vel 40. annorum, quod iure ff. non reperiutur.*
8 *Priuilegium concessum Romæ veteri, quòd illud etiam hēat Roma noua.*
9 *Priuilegium exemptionis, si conceditur alicui ecclesiæ, transit ad omnes*
alias suas ecclesias.
10 *Abbas in ecclesia sibi data per patronum, quòd habeat idem ius ac si ip-*
sam fundasset, & quale habebat in omnibus suis ecclesijs.
11 *Priuilegium concessum Abbati, vel monasterio an transeat ad ecclesias,*
vel possessiones postea quęsitas.
12 *Tempus centum annorum regulariter, est finis vitę hominis, & sic tantū*
præsumitur homo viuere.

ET legum. Ecclesia Romana cū ecclesijs sibi su-
biectis centum annorū gaudet præscri
a ptione a in ꝯtib. causis rebus, & omnibus actis, pœna
hanc l. non sentātibus imminente. h. d. vsq; ad fi. s̄m Ia.
1 de Bel. † Na. secundum Ia. ꝙ hæc constitutio s̄m quid est sp̄alis,
& hēt locum solūmodo in Ecclesia Romana, & ecclesiis ei subie
ctis & est generalis s̄m quid, quia habet locum in oīb ꝯtib. reb.
causis, & actis, vt in ver. cum. n. sed contra, illa constio, quæ est j.
hæc

A D D I T I O.

a Præscriptione. Adde vel in c. ad audientiā. ver. vlt. faciās regulā de ꝓscrip. cū seq.

hæc con titutio innouat, secundum quid est generalis, quia gene
raliter pertinet ad omnes ecclesias secundum quid est specialis, s
ad contractus, res, causas, & actus, quia vt ꝭ. dicā innouat secun
dum veritatem. l. vt inter diuinum. C. de sacrosan. eccl. quæ habet
locum in quatuor casibus specialibus, s. in venditione, donatione,
2 hæreditate, & leg. no. quod declarabo super gl. sed hodie. † No gl.
sed hic dic. ib. p Azo. Alii dicunt, quod hæc constitutio est genera
lis, & habet locum in quibuscunque ecclesiis, & prout est gene-
ralis, ita & generaliter in oībus corrigitur p ꝯstōnem ꝭ. hęc ꝯstō,
quæ est sp̄alis, & specialiter facit mentionem de hac ꝯstōne ibi, &
in tub. & s̄m istos illa auth. posita. C. de sacrosan. eccle. auth. quas
actio in fi. ibi, sola Romana. &c. est falsa, & illa opi. approbatur in
d. auth. quas actio & ibi istam opi. tenent Doc. Ibi contra, nam de
iure nostro, & alia opi. quæ sequitur in gl. quam gl. dicit iure ca-
nonum probari, per c. cum nobis. extra, de prescr. vult dicere per c.
cum nobis extra, de præscr. Alii dicunt, ꝙ hæc constitutio loquit
tm̄ de ecclesia Rom. & aliis sibi subiectis. & ille titulus hæc con-
stitutio. corrigit tm̄ l. fi. C. de sacrosan. eccle. quæ dicebat in qua-
tuor casib. tm̄ nō currere ꝯ ecclesiā Romanā pscriptionē, nisi cē-
num annorum. Hæc aūt ꝯstō nō corrigit per illam, immo in sua
firmitate permanet, & hęc opin. approbat per gl. & hæc ꝯstō, &c.
in prin. & hanc opi. pbat hic Iac. de Bel. & Azo in summa huius
tit. pon. t opin. & non firmat, quia inter gl. & modernos Doct. sūt
op. Primū est ius Codicis s̄m quod ꝯ ecclesiam est introducta p-
scriptio cētum annorum in quatuor casibus tm̄, vt l. fi. C. de sa-
crosan eccl. Secū. ius est introductū per hanc ꝯstōnem, s̄m
quam pscriptio cētum annorum est introducta gn̄aliter ꝯ eccle-
siam Romanam. ad quamlibet ēt ecclesiā. & in oī casu, vt patet
hic in prin. ibi, & ex hoc in notas catholicas ecclesias, quæ vsq; ad
Oceanum, &c. ꝭ in ver. habeat itaq; &c. Et sic patet, quod hęc cō
stitutio est gn̄alis in oī ecclesia. & hāc opi. v. r. tenere gl. ꝭ. de incel.
3 nup. in gl. hæc t n̄aliter. † Tertium ius est introductum per illā ꝯ-
stitutionem, hæc constitutio &c. per quam ius p hanc ꝯstōnē in-
troductū generaliter in omni ecclesia corrigitur, & remanet hęc
constitutio incorrecta solum in ecclesia Romana. In aliis autem
ecclesiis hæc constitutio per illam corrigitur, & sic opinio posita
per Ir. in auth. quas act. in fi. est vera, non falsa, licet gl. ibi. & Doct.
tenent cōtrarium. & hoc esset verum quod etiam de iure rema-
neat hodie priuilegiata ecclesia Romana in præscriptione, & so-
lū ipsa Romana ecclesia, & non alia ex præscr dicit tex. in. can. ex-
tra. de pscr. c. cū nobis, & 16. q. 3. cū nemo, vbi expresse dicit tex ꝙ
contra ecclesiam Romanam currit præscript. centum annorum
tantum, non solum per iura cano. sed etiam per l. ciui. ad idem ex-
tra. de foro cōpet. c. si diligenti. in fi & 26. q. 3. de præscr. ver. quas
act. & hāc opi. tenet Dy. in c. 2. de reg. iur. lib 6. & vide per hoc optimā
4 tex. in c. 2. de præscr. lib. 6 † Sed aduerte ad id, quod gl. dicit, ꝙ per
decreta Inno. omnis tollitur præscr. vt in c. vigilanti, &c. s. fin. om-
ne. extra de præscr. q. intellige illud esse verum in mala fidei pos-
sessoribus rem alienam scientibus, & possidentib. sec. s. in bona fi-
dei, vt in dictis cap. & c. si diligen. eod. tit. & hoc secundum ius ca
nonicum, sed de iure ciuili in illis longioribus præscr. bona fi. les, vel
mala non curant, vt l. 1 & l. si quis. & l. omnes. & l. cum notissimi
5 §. de præscr. 30. vel 40. an. l. si quis empt. certe † An autem illa iu
ra ciuilia sint hodie correcta, per ista capitula, & an potissimus eis
vti in foro seculari, dic vt no. gl. in d. c. quoniā omne & c. 2. de reg.
6 iur. l b 6. p gl. Ioā. And. † An autem de iure ciuili præscr. rerū eccle
siasticarum licet sit longissimi temporis requiratur bona fides, &
titulus, vide c. sine pos. de reg. iur. li. 6. in c. si diligēti. & c. si extra. d
7 præscr. † No gl. sic, ibi nam &c. tenet ista gl. quod de iure. ciuili re
quirunt pscr. 10. vel 40. ann. l. . ff. qui. ex cau. ma. J. Inst. sed ꝯ. sū no.
ff. de minor. l. denique; minor. ff de diuer. & temp. pscr. l. in vsucapio-
ne. Sed prima verior est, & probatur p tex. Inst. de perpe. & tēp. ac.
in prin. & ibi no. de quo tex. meminit gl. in d. l. Inst. No. gl. 1. 40. an.
ibi. hēt in quatuor vias, vt l. fi. C. de cēsi l 1. No. gl. Roma. in fi.
8 † Illud intellige verum quantum ad hoc, quia istud priuilegium ē
concessum Romæ veteri, vt in prin. dr̄, sed istud priuilegium hēt
Roma noua, ex quadam cōsequētia, vt patet in princ. dū dicit, vt ex
hic in totas catholicas. &c & maxime s̄m opin. quam ꝭ. tenui in
gl. auxiliū, quod dic, vt habes in tex. & gl. in l. fi in fi C. de edi. di-
9 ui Adr. tollen. & 25. q. 1. c. oportet. in fi. † Et ex hoc tex. in prin. ibi, vt
ex hoc, &c. arguit gl. ꝙ si datur priuilegiū exceptionis alicui eccle-
siæ, intellr̄ alia ecclesia esse excepta cū oīb. suis eccl. ita no. gl. 16 q. 1.
10 Felix fr̄ s. † Item est notabilis tex. s̄m Iac. de Bel. qđ Abbas in eccle
sia, quam patronus sibi contulit, hēt idem ius ac si ipse fundasset,
& quale hēbat in cęteris suis ecclesiis, quam quæstionem gl. for-
mat in l. Pulla. C. de his, qui vt indig. de hoc idē in c. de iure patr.
11 lib. 6. † An autem priuilegium concessum alicui Abbati vel mo-
nasterio trahatur ad ecclesias, & possessiones postea quæsitas, no.
extra, de priu. c. cū capell. & dispensat, & bene in q. quæ incipit Ab-
bas qdā, & facit tex. ext. de cēsi. c. in clementinis. Et ibi, trans esse
12 dignoscitur. † No. ꝙ tempus centum annorum dicitur esse regu
lariter finis vitæ hominis, & sic regulariter præsumitur homo vi-
a uere centum annos, de quo no. gl. in l. 2. §. tractabitur. ff. quem-
admodum testa. aper. & glo tenet per l. in. C. de sacrosan. eccle.

ADDITIO.

a Centum annos. Adde tex. in l. an. vsusfruct. in fine de vsufr. & c. fi. 74. dist. & Car.
in cle. 1. de reb. eccle. non alie. & Plin. lib. 6. c. 48.

De Referendariis. *Rub.*

1 *Imperatori non conuenit auferre, quod concessit,*
2 *Impetrare est cum effectu obtinere, non sic petere,*
3 *Filius ex bono patre, bonus præsumitur,*
4 *Referendarii, qui sint,*

CVm aliis. Numerus Referendariorū in octo-
nario numero debet terminari his q
vltra hūc numerū tpe huius ꝯstōnis sunt ꝯstitutu in
suo statu permanentib. pœna ꝯfacientib. imminente
1 h. d. No. tex. ibi, vt qui sunt. &c. quod Imperatori nō conuenit au-
ferre cōcessa vt hic, & illa talia debēt eē priuilegia, & bene cōseruari,
2 ꝭ. ꝯl. q̄ de di. §. illud. † Secundo no tex. ibi neq; impetrabit petita
ex quo no. ꝙ aliud est petere, & aliud impetrare. Est. n. impetrare
idē, ꝙ obtinere, seu cum effectu hēre, vt hic. idē in l. j. in prin. vt lit.
pēd. ibi prius, ꝙ rescr. impetrantis. & gl. dicit, i. cōcederetur, ad idē
3 ꝭ. de m. in. Pnti. §. si tibi dū dicit, ꝙ iustum est nō impetrasse. † Vl-
a timo no. quod ex bono patre, bonus præsumitur filius. a Quæro
4 qd vult dicere tex. ibi, multitudo, &c. gl. dicit, & vide per te. † No.
gl. ... ibi. sunt aūs, ergo &c. Tu dic s̄m Iac. de Bel. ꝙ nō erāt aduoca
ti simpliciter, sed erant quidam constituti sub certo numero, qui
licite & cum honestate coram Principe propone-
bant crimina. licite & cum honestate coram Principe propone-
bant, & patet in §. primum quidē, & §. hoc autem. Et no. gl. sed in
quo, & vide, quod non ꝭ. quomodo oportet Epis. §. non aliter.

ADDITIONES.

a Filius Adde gl. in c. venerabilem, de elec. in ver. progenitore. & gl. in l quod si no
lit. §. qui mancipia. in ver. infamare de ædil. edic. vbi etiam inde Ang.

De incestis nuptiis. *Rub.*

1 *Pœna debet suos authores tenere.*
2 *Homo, qui non facit decentia natura non reputatur homo, sed bestia.*
3 *Ignobiles acrius puniuntur, quam nobiles.*
4 *Pœna fustigationis, quod sit minor, quā relegationis, & de mero Imperio*
5 *Filius, quod tenetur alere patrem exhaustum.*
6 *Hæc constitutio, quod loquatur de quibuscunque nuptiis illicitis.*
7 *Verbum mox, appositum in dispositione, quod importet ipso iure, & quo-*
modo intelligatur.
8 *Pœna de qua in l. si quis maior. C. de trāsa. qd intelligā imposita ipso iure*
9 *Bona, an publicētur ipso iure in crimine læsæ maiestatis, et heresis, et c.*
10 *Dispositio generalis loquens per verba futuri temporis, an intelligatur ipso*
iure vbi remisit.
12 *Bona committentium incestas nuptias, an transeant in fiscum, et dominiū*
eorum perdatur ipso iure, & in fiscum transeat.
Possessio bonorum committentium incestas nuptias, an transferatur ipso
iure, & sine facto hominis in fiscum.
13 *Fiscus, quod non possit incontinenti bona committentium incestas nuptias*
apprehendere.
14 *Pœna relegationis, quod non imponatur nisi contrahēti, qui dolo delinquit.*
15 *An sit differentia inter masculum, & fœminam quo ad commissionem,*
vel cessationem pœnarum incestarum nuptiarum.
16 *Tex. de quo h. c, & eius pœna, loquitur in relegatione, & nō deportatione*
Filii committentium incestas nuptias efficiuntur sui iuris.
17 *Errans in iure, an dicatur esse in dolo.*
18 *Caste viuere dicitur ille, qui est in matrimonio.*
19 *Filii nati ex incestis nuptiis, an sint legitimi, etiam quo ad successionem.*
20 *Statutū, si dicit, qd masculus committens tale delictū sic puniatur, & fœmi-*
na ēt eadē pœna, qd intelligatur, si talis pœna fœminæ etiam conueniat.

PRo incestis. Primo ponit pœna ꝯhentiū illi-
citas nuptias. Secūdo ponit quo
tempore hæc lex locū habeat. tertio ponitur de legiti
matione libero rū. Secūda in §. hoc quidē. Tertia ibi,
in §. ... viri, & mulieres illicitas nupt. ꝯhentes pœnis hic sta-
tuta sunt puniendi, & eorū substantia liberis si extant, alias fisco ap
1 plicabitur. h. d. No † ex princ. quod pœna suos authores debet te
a nere, ad idem l. sancimus. C. de pœnis † Secūdo no ꝙ homo dēt
2 facere decentia naturę b alr̄ nō reputat homo, sed bestia, ad idē ꝭ.
b de mona. ī prin. 27 q. 1. c. si homo Tertio † no tex. ibi. ꝙ magis sunt
3 puniendi ignobiles, q̄ nobiles, vt in ver. sitque ei pœna de quo di-
3 x. ꝭ. vt iudi. sine quoquo suf. § sic igitur. † Sed ex hoc tex. nc. ibi, &
similis, &c. ꝙ maior est pęna fustigationis, q̄ relegationis, vt hic,
& idem hēs ī l. fi. ff de mun. Ex quibus tex. arguit, ꝙ fustigatio sit
de mero Imperio, vt no p gl. Insti q. mo. ius pa. po. sol. §. relegat.
& facit, quod no in l. nulli. C. de sen. per Gul. de Cun. ī l. imperiū.
ff. de iurisd. om. iud. ad qđ facit, qđ no. Spec. ī tit. de iurisd. om. iud.
§. 1.

ADDITIONES.

a Tenere. Adde Fel. in c. generale. 1. distinct. ver. quamuis pœna. & quod ibi dixi in
apostil.
b Debet facere decentia naturæ. Et suæ conditioni. Quod facit ad dictum illud e-
hi; nam in nisi ... e contrariū dum dicit ꝙ Imperator legitimans spurios stante
his legitimis, & naturali. ... vnum pecus.

§.j.ver.quid de relegatione,ergo multo magis erit de mero Impe
rio fustigatio,cũ pęna fustigationis sit maior,q̃ pęna relegationis,
vt s̃.dictũ est,& dictam quæstionem an fustigatio sit de mero Im
perio ponit Gui.in d.l.imperium.& eam ẽt tangit Spec. in d. ver.
quid de relegatione.Illud, quod dico de fustigatione intelligo de
fustigatione magna,non de parua,quia est iurisdictiõnis,quod patet,
quia competit etiam defensoribus ciuitatis,vt est tex.in §.audiẽt.
5 j.de defen.ciu.† Vlterius no.tex.in ver.si vero cõtigerit, ibi:paci-
a scendi autem.&c.q̃ filius teneatur alere patrem.a casus est hic,&
C.de incest.nup.auth.incest.nupt.facit l.mitius.§.manente.ff. de iu
re do.No.gl.q̃ magis in l.scripto.in fi. sed certe immo expresse erat
phibitũ talibus filijs relinqui.vt in d.l.si qs incest. C. de incest.nupt.
6 tertio rñ.† No.gl.hãc generalẽ,ibi dum dicit,plures,&c.no ppne
dico,quod dixi in dicta q̃stione, q̃ Ecclesia Romana. Et ibi casus
talis.Sed Ia.de Bel tenet opi.Dy.cui ẽt vr̃ inhærere Doc. in auth.
incest.nup.C.eo.Ibi,quidam dicũt.Prima opi. est vera,& eã tenent
Doc.in auth.incest.& p opi.gl.& Doc.est tex.expressus, q dicit sic
7 esse de iure ciui.tex.est in c.cum s̃m leges.de hære.lib.6.† No.gl.
ex hoc no.quod vbi in legis dispositione exprimit̃ verbum, mox.
b intelli̇r,quod pęna ponatur ipso iure.b tex.est cum gl. vt j. de feu.
§.sancimus.& ver.omnes.vt no.in l.j.§. si petitor. ff. depo. ex tex.
isto apparet,qđ pęna,quæ apponit in l.si qs maior.C.de trãsac.im-
ponitur ipso iure,cũ ibi sit verbum.mox. In versi.itaq; oia,&c.Dy.
8 in l.imperia.ff.de iure fisci.circa h.d.sic. † Qñq; delinquitur circa rẽ
q̃ l.proh.bitionẽ.& tunc ipso iure dñium perditur,& fisco applica
bitur,vt l.commissa.ff.de publ.& d.l.Imperator.& l.j. §. an bona.
eo.tit.Quãdoq; non delinquitur circa,sed extra rem, vt cõmitten
do homicidium,vel aliud crimen,& tunc dicit ipse,q̃ est necessa
ria sñia super crimine,vt bona publicentur,vt l.post cõtractũ. ff.de
donat l.ex iudiciorũ.ff.de accus.ff. de iu.fis.l. aufertur.§. in reatu.
9 † Fallit in crimine lęsæ maiestatis,& hæresis,vt l.pe.in fi.C.ad leg.
Iul.ma.l.do.in fi.ff de don & d.l.ex iudiciorum. Sed aduerte,q̃ il
lud.quod dicit Dy.q̃ quando non delinquitur circa rem, sed ali-
ter,quod est necessaria sententia,est verum in dubio:sed si in legis
dispõne exprimeret verbum mox,vel statim,vel sile, intelligitur
10 ipso iure,vt hic no.gl.& s̃,alleg. † Itẽ primũ,& secũdũ dictũ.Dy.li
mita secundũ regulã traditã per gl.q̃a aut lex vtitur verbo pñtis
tẽporis aut futuri,&c.vt no.i l.iubemus.C.de sacrosan. eccl. & C.
de iurisd.om.iud.l.fi.C.ne li.po.l.j.& quod no.in l.2.§. qđ si actor.
C.de iura.cal.C.vnde vi.l.si quis in tantam.& s̃.de non alie. §. sed
11 neque.† Item aduerte,quod illud,quod dicit Dy.quod in crie læ
sę maiestatis,& hæresis publicant̃ bona ipso iure, non vr̃ verum:
q̃a non perditur dominiũ ipso iure,sed ius administrãdi,vt proba
tur in dictis ll,allegatis per Dy.in l.quæsitum,qui & a quib. ff.ĩ l.
alleg.ad hoc per Iac.de Are.vt refert Cy.in l.fi.C.ad l.Iul. ma. sed
de iure ca.est expeditũ:quia in crimine hæresis perdit̃ dñium ipso
12 iure,vt probatur in d.c.cum s̃m leges.† No.gl.sed nũquid in fi no.
gl.quia videtur,quod velit dicere,qđ expectaret sñiam,& fructus
medij temporis non essent fisci,sed ipso iure pditur dñium, qđ re
ne menti,pp hunc alium effectum,vt no.Doc.in d.auth.incestas.
sed licet hic perdat dñium,& in fiscum transferatur, tñ non vr̃,q̃
trãsferat in fiscũ possessio ipso iure,qđ no.in fi.ñ in l.cum duobus.
§.idem rñdit.ff.pro soc.C.de sacrosan.& eccle.l.fi.& quod no.in l.
sicut.§.fi.ff.quod cuiusq; vni.sol.n.reperio quod transferatur pos
sessio ipso iure,sine huis facto, vt no.in l. raptores. §. sinaũt. C. de
Episc.& cler.nisi hoc fieret iure vr̃s acq̃sitionis,vt no.in l. si adop-
13 tauero.ff.de precario.† Quæro,nunqd fiscus poterit incontinenti
talia bona apprehendere gl.hæc dum dicit, sed ad quid proderit,
videtur velle,q̃ demum lata sñia bona auferantur.pro hac glo. vr̃
tex.in d.c.cum s̃m leges,vbi apparet,q̃ in crĩe hæresis publicãtur
bona ipso iure,& ipso iure perditur dñium, tñ bonorũ apprehen-
14 sio non fit nisi lata sñia super crĩe,vt ibi dicit tex.† No.gl. ex hoc.
ibi imponit.no.q̃ pęna relegationis non imponitur nisi q̃ eum, q
15 dolo deliquit,& sic scit factum,& ius.† Et ibi,quocũq; iure igno
rãtia.no.ex hac gl.dñam inter masculum,& mulierem. vide s̃. q̃
mulier excusatur,&c.idem vr̃ sentire gl.in l.qui q̃.C.eod.sed q̃riũ
no.in l.si adulterium cum incestu.§.fratre.ff. de adul. & ideo pro
huius glo.declaratione dic.vt plene no.per Doc.in l. qui q̃. præal.
16 leg.vbi ipsi hãc gl.& aliam examinant.† Quæro,dicitur hic in gl.
relegatio.loquitur ergo hic de relegatione.sed q̃ hanc gl. fortiter
facit,quia tex.iste dicit,q̃ filij legitimi efficiuntur sui iu.vt j. eod.
versi.si vero contigerit.& §.sin autem vxor. quod non contingit
per relegationem,sed per deportationem,vt Inst.qui.mo.ius pat.
po.sol.§.cum autem.& §.relegati.Item isti perdũt bona, vt hic in
ver.sit eis pęna,q̃ non contingit in relegato,sed in deportato, vt l.
deportatorum.C.de pę.sed sustinendo gl.possumus dicere,quod
filij efficiuntur sui iur.& bona confiscantur:quia l.h.d. & vide gl.
in auth.incestas.C.eo.& q̃ loquatur in relegatione, vr̃ sentire gl.
j.vt nul.iud § fi,in 3.oppo. Ex eo,quod dicit,q̃ hic loqtur in eo, q
tenuet ciuitatem.& sic no.in auth.bona dãnatorũ.C. de bo. pro-
17 scrip.vbi Doc.pedes nõ firmant. No.tex.hoc ius.† Sed aduerte ad
id,quod dicit,l.q̃ errans in iure excusatur a dolo,nec dr̃ esse in do
lo.eum qua concor.quod no.in l.j.in fi.de ambi.C.ad l. Flauiam
de plagi.l.si plagij.probatur in l.igitur.ff.de lib.cau.No.gl.j.relega
18 tio.lib.x. No.ex hac gl.q̃ ille,qui est in matrimonio,dicitur caste
viuere,quod facit pro eo,quod dixi in §.cum igitur. s̃. de nõ elig.
19 secundo nub.† Quarto an filij nati ex istis incestis,vel simil.b nup.
sint legitimi? gl.in d.l.qui contradicit,aut ambo scientes, aut am-
bo ignorantes,aut vnus sciens,alter ignorans.Primo casu,vtrique
parenti sunt illegitimi. Secundo casu vtrique parenti sunt legiti-
mi. Tertio casu parenti ignoranti sunt legitimi,parenti vero sciẽ-
ti sunt illegitimi.Sed cõtra istud tertium membrum opp.de c. 2.
extra,qui filij sint legit.dicunt Doc.in d.l qui contra,q̃ dicta gl.est
vera de iure ci.sed de iure cano.si alter cõiugũ est ignorãs,alter sit
sciens,filius est legitimus vtriq; parenti,quod tantũ seruatur in o-
mnibus:sed ius ciuile seruatur in successione.ita dicunt ibi Doct.
per d.c.2.sed certe illud c.hoc nõ bene pbat,q̃a ille tex. significat,
q̃ ambo fuerunt ignorãtes,& ideo alleg.melius, q̃ de iure cano.
q̃n vnus est sciens,alter ignorãs,q̃ filius vtriq; parẽti sit legitimus,
vt probatur in c.ex tenore.extra,q filij sint legit.& ibi no.in c.fi.de
clan.despon.super verbo,parẽtes. Item aduerte. id q̃ dicũt Doct.
q̃ quantum ad successionem seruetur ius ciuile.Sed c.ex tenore.
dicit expresse,q̃ talis habetur,vt legitimus quo ad successionem,
& sic non vr̃ bene dicere.no.etiam per gl. 34.q.5.c cum in captiui
tate.possemus forte dicere, quantum ad successionem seruetur
ius nostrum in foro seculari in terris subiectis Imperio, vt habe-
mus in simili,in c.j.extra de no.ope.nunc.& q̃ no.in simili in c.a.
de reg.iur.eo lib.sed tñ.vt pbat d.c.ex tenore.de iure ei tñ hr̃, vt
20 legitimus quo ad successionem.† Vlt.no.gl.q̃ incipit excepta pę-
na.ex qua gl cum tex.no q̃ si dicit statu. q̃ masculus tale delictũ
committens puniatur tali pęna,& eadem pęna puniatur fęmina,
debet intelligi,dummodo illa pęna mulieri cõgruat.& idem vbi
cũque diceretur,q̃ talis puniatur eadem pęna facit C.de ser. fug.
l.quicunque.

ADDITIONES.

a Patrem. Adde Pau.de Cast.in l.j.§.ius naturale.ff.de iustit.& iure.
b Ipso iure. Adde Ang.in l.j.C.de pœ.iud.qui male iu.& in l.si quis post hac.C.de
prescr.& in l.si quis.C.depo.& hic,& j.ut sine prohi.ma.cre.
Adde,quod no.in apost.ad istum in auth.ad hęc,nu.2.uer.hoc tamen est uerum,
in apost.in eo uer.C.de usur.

1 *Filius tenetur alere patrem exbannitum.*
2 *Filius tenetur alere matrem exbannitam.*

§.Et hoc quidem.

Pęna huius legis obtinet ĩ nuptijs futuris,& nõ in præteritis
ante hanc l.da:tiol...ec etiam postea j. biennium , sed in nuptijs
vltra biennium durantibus pęna locum habet per oia, si nupt.illi
citę post fuerint contractæ h.d. Sequens ibi, id est futurum , hoc
est,vt illa lex,& eius pęna habeat locum in casibus, futuris filius,
1 s incestuosis.† No.in ver.sin autem vxor,q̃ filius tenetur alere pa
a trem exbannitum.a concor.sup.eo.ver.si vero contigerit.Quæro
de intellectu ver.si vero hæc gl.super ver.ad filios,& super versic.
concedimus,ponit secundam lectu. tene primam quę magis ap-
plaudit literæ,videlicet,q̃ loquat̃ de filijs natis ex incestis nuptijs.
& primo loquitur,quando sunt solum incestuosi sine filijs natis
ex legitimis nuptijs.Secundo in ver.si vero,loqtur q̃n non sunt in-
cestuosi,sed sunt cum filijs natis ex legitimo matrimonio. Secun
do quęro de intellectu versic.si vero,hęc gl.ponit duplicem intel
2 lectum,& vterque est verus.† Quæro,hic dr̃ q̃ filij tenentur alere
patrem exbannitum,an similiter teneantur alere matrem exban
nitam? Doct.tenent,q̃ sic,quia est eadem ratio de quo p Doct. in
d.auth.incestas in 5.q.C.de incest.nupt No.gl.ex quo.& ibi,§. sin-
autem,qualiter hoc procedat,dic.vt dicam j. vt factæ nouæ con-
stitutio.in prin.Bar.

ADDITIONES.

a Exbannitum. Adde Bar.etiam in tract.alimen.versic.quero in quo loco,& seq.& Ange.hic,licet Bal.contra,in c.j.de pace tenen.in vsi.feu.& limita verum,nisi sit banitus ob pacem ruptam.Bal.in d.cap.§.si quis hominem. & Ludo. in l.j.ff. de in ius uoc.Item adde Bald.in authen. bona.C. de bon.dam.& Archid. in tract. malefic.uer.pub.Item adde d.Alexan.de Imo.in l.2.ff.de in ius uoc.& Ange. in §.vt nulli iud.§.vt autem.Adde omnino Firmanum in suo aureo repertorio , in uer.filius bannitus.

1 *Filij naturales legitimari possunt existente sobole legitima.*
Intellige per par matrimonium nu.4.
2 *Filij legitimati succedunt alijs filijs legitimis,legitimatis,intellige de legitimatis per matrimonium. nu.5.*
3 *Legitimatus per matrimonium quod habeat omnia remedia contra testamentum,quæ habet legitimus,& naturalis.*

§.Dubitatum.

Naturales liberi legitimi efficiũtur i-
ter patrẽ,& matrẽ,nuptijs,& nuptiali
bus documẽtis interueniẽtib.ẽt extantib. filijs legitimis ex primo
matrimonio,& ẽt liberis post dotalia instrũa natis,& mortuis.h.d.
1 vsq; ad fi.† No.primo,q̃ filij naturales pñt legitimari existente ẽt
2 patris legitima sobole.† Secundo no.q̃ filij legitimati succedunt
alijs filijs legitimis,& econuerso,vt hic, alter vtriusque succedit.
posset tñ dici,q̃ hic referat ad patrem succedentẽ talib.filijs legiti
matis,& econuerso.tñ illud,q̃ dixi est verũ,nã ltimati p matrimo-
niũ hñt oẽs successiones,quas hñt illi,q ab initio sũt ltimi, & na-
3 turales,vt probatur j.qui.mo.na.eff.sui.§.tribus.ver.reliq.† Ter-
tio no.tex. ibi naturalem , q̃ legitimatus per matrimonium ha-
bet

bei ȝ testamẽtum omne remedium, ꝙ datur filio ab initio legiti-
mo & naturali vt hoc tex. ver. quæ ei. & ad hoc alle. hunc tex. & gl.
J. qui mo. na. effi. leg. §. illud. † Op. ad primum no. & vĩ, ꝙ filij natu
rales non pñt legitimari superstitib. patri filijs legitimis & natura-
lib. vt J. quib. mod. n. a. effi. sui. §. generaliter. Sol. hic loquitur in le-
gitimatione per matrimonium, ibi in legitimatione per rescrip.
princ. quo casu non possunt legitimari existẽtibus legitimis filijs
ad ꝙ Insti. de nuptijs. §. fi. C. de natu lib. l. communium. §. fi. † Ad
5 secundum no. opp. & vĩ, ꝙ filij naturales legitimati non succedũt
fratribus suis, nec alicui communium agnato, nec cognato, sed so
li patri, vt J. qui. mo. nat. effic. sui. §. filium. col. 7. & C. de nat. lib. l.
communium, in prin. & ꝙ no. gl. in l. 2. eo. tit. Solu. ibi loquitur de le
gitimatione per oblat. curiæ facta filio naturali per patrem, hic ve
ro loquitur de legitimatione per matrimonium sequẽs, quo casu
succedit agnatis & cognatis patris, vt hic & sup. dixi. & hanc ma-
teriam dicam plene in d. §. tribus.

COLLATIO III.

De Lenonibus. *Rub.*

1 Pietas magna est meretrices ad matrimonium, & castitatem deducere.
2 Castitas sola repræsentat animas Deo.
3 Furtum, & latrocinium committere dicitur, qui contra castitatẽ cõmittit.
Potestas, qui vigore statuti habet arbitrium inquirendi contra fures, & la trones, quod poterit inquirere, si virgo fuerit clam deflorata.

ET antiquis. Lenones, qui iuuẽculas de-
cipiunt, & ad vitam miserã
ducunt vltimo supplicio sunt puniẽdi: pęna li. x.
auri, & domus publicatione domino domus im
minente nulla ꝯ hanc l valitura cautione, vel si-
1 demissione. h. d. vsq; ad fi. † No. primo, ꝙ magna
a pietas est meretrices ad matrimonium, & castitatem deducere. [a]
2 † Secundo no. in §. sancimus, ꝙ sola castitas repræsentat Deo ani-
mas. facit §. cum igitur. ꝟ. de non alie. ver. optimo. & §. quantũ. J.
b quomodo oportet Ep̃s. extra, de probat. c. causam. [b] ad fi. 52. dist.
c. hoc autem. & c. hospitiolum. & c. seq. cũ si. & no. in c. j. extra, de
3 voto, & vo. redempt. † Tertio no. in §. præconizamus. ibi, castitatẽ
rint, &c. Ex quo habes, ꝙ committit furtum, & latrocinia, qui cõ
tra castitatẽ committit, & est ẽi arg. sm Iac. de Bel. quod si potesta
ti est concessum arbitrium ꝯ fures, & latrones inquirẽdi, ꝙ si vir-
go fuerit clam, vel publice deflorata, ꝙ Potestas habebit arbitriũ
in istis, facit optime c. innotuit, circa fi. princ. extra, de elect.

ADDITIONES.

a Deducere. Adde ꝙ est opus misericordię ducere meretricẽ in vxorẽ, & ei remit-
tuntur omnia peccata, c. inter opera. de sponsa. nec est culpandus, qui eam duxit
vxorem, vt fecit Oseas prophe. 33. q. 1. c. non est culpandus.
b Cap. Causam. Et ibi vide Fel. ante fi. ver. gl. fi. & quod ibi dixi in apost.

De defensoribus ciuitatum. *Rub.*

1 Scripturę adhibetur fides ex qualitate, & fide personæ scribentis.
2 Testes, vel instrumenta, si adinuicem sibi contradicunt, & a diuersis parti bus producuntur, inspicitur quis sit dignior.
3 Iudex potest per se acta cõficere, & scribere, & an hoc sit verũ, remissiue.
4 Ille maior, & honestior reputatur, qui præest melioribus.
Doctores qui habent bonos, & honestos scholares præsumuntur meliores.
5 Electio fieri debet per angulum.
6 Hæredes tabellionis non possunt instrumenta in notam redacta redigere in publicam formam sine superioris licentia.
7 Absentes in electionibus, si sunt in eadem prouincia, quod de iure canonico requiri debeant, secus de iure ciuili.

NIsi velociter. Defensores ciuitatis debẽt eli
gi viri honesti, & fide digni, &
eentes nob... per circulum præstito iureiurãdo ab
electoribus antiqua solennitate seruata. h. d. vsq; ad §.
1 iusiurandum. † No. ex prin. in ver. quę vero, ꝙ ex qualitate, & fide
personæ, est adhibenda, vel non adhibenda fides scripturæ, vt hic,
& C. de prob. l. iubemus. ff. ad l. Cor. de fal. l. fi. extra, de fide instr. c.
cũ dilectus. ad fi. l. si quis ex argẽtarijs. §. j. & quod ibi no. ff. de edẽ.
ꝟ. de non alie. §. ad hoc autem. & quod ibi no. C. de suscep. & ar. l.
aliquid. li. x. & sic ex persona scribẽtis habetur fides eius scripturę
2 vel nõ. † Item est ar. ꝙ si testes, vel instrumẽta adinuicem ꝯdicũt,
& a diuersis part. b. producuntur, est inspiciendum qs sit dignior,
& quod dignius sit, vt hic, & l ꝟ. alle. ad idem, vt ind. sine quoquo
suf. §. eius. ver. ideoque. de quo no. gl. ff. de test. l. ob carmen. §. si te-
3 stes. C. de fide instru. l. scripturæ. J. de test §. si vero. & ibi no. † Itẽ ĩ
hoc ver videtur tex. ꝙ iudex ipsemet possit per se acta conficere,
seu scribere. ee quo tagit gl. parua in l. iubemus. §. his quoq;. C. de
sacrosan. eccle. Circa ꝙ Inno. in c. cũ tu. extra, de test. & Spec. in ti.
4 de instr. edi. §. satis vtiliter. ver. 1. † Tertio no in ver. nos igitur, quã
to quis præest melioribus, tanto maior, & honestior ipse reputa-
tur. & sic est arg. pro Doc. q habent bonos, & honestos scholares,
5 de quo gl in proœ ff. §. 1. † Quarto no. in ver. iam primo. electionẽ
6 debere fieri p angulum. † Item no. in hoc ver. quæ vero, quod hæ
res tabelli. instr. redacta in notas, non possit in publicam formam
redigere, sine autho. superioris. de quo dic, vt extra, de fide instr. c.
pe & ibi no. Item no. in ver. interim. & prosequere, vt ꝟ. ibi, ẽt no.
gl. ex hac multo alio. l. præside, & ibi in tex. præses nõ põt cũ remo
7 uere, vt §. prox. quod olim poterat, vt ꝟ. §. px. † No. gl. oẽs. n. Veri-
tas est, quod de iure cano. debẽt oẽs absentes requiri, si sunt in ea-
dem prouincia, vt extra, de elec. cum inter vniuersas. & c. seq. ibi
per Inn & in c. quod sicut. eo. tit & vide optimam gl. Inn. in c. cũ
vobis. ver. reuocare. eo. tit. & ꝙ no. p gl. in c. fi. extra, de maior. &
obed. & 3. q. 1. c. factus est. & ꝙ no. in c. cum oẽs. extra, de cõstint.
& in cap. præsentium, de test. li 6. Sed iure ciuili sufficit eos solenni
ter vocari, qui præsentes sunt, & qui absentes sunt de necessitate,
vocari non debent. Requiritur tñ, quod sint præsentes duæ partes,
vt hoc § C. de dec. l 2 & l. nominationum. lib. x. ꝙ no. in l. nulli. &
l. plane. ff. quod cuiusque vni. nomine.

1 Ius remouendi competit illi, cui competit ius confirmandi.
Authoritas superioris, quando requiritur in reuocando concessionem.
2 Defensores ciuitatis pro se, non per uicarios regunt ciuitatem.
3 Præses prouinciæ non prohibet defensorem ciuitatis agere, quicquid uult.
Iurisdictio minoris iudicis, quod nõ cessat propter præsentiam maioris, & qualiter hoc intelligatur.
4 Confirmare, an dicat qui dat: & dare, & cõfirmare, an sint idẽ. remissiue.
5 Præscribi an possit merum, & mixtum Imperium consuetudine, remissiue.
6 Confirmatio superioris, quod semper requiritur, quando uniuersitas facit electionem, & dat iurisdictionem.
7 Vniuersitas non habet iurisdictionem, & sic alia per se exercere nõ potest.

§. Iusiurandum Defensor ciuitatis iusiurandum
præstare debet, solum biennio ad
ministrãturus, & a præfecto cõfirmãdus, & remouẽdus voliitariã
iurisdĩonem exercens, & non causas meri, & mixti Imperij, p̃side
nõ valente eius iurisdĩonem impedire. h. d. vsq; ad §. iudices, & Vi
carios Clarissimos iudices, i. p̃sides oẽs, i. defensores iudicum, i. p̃si
1 dum. Contra se gesta, i. ꝯ voluntatem suam. † No. ex isto §. j. quod
illi competit ius remouendi, cui competit ius cõfirmandi, vt hic.
& de hoc, an in reuocando requiratur superioris authoritas, quæ
debet interuenire confirmãdo, dic vt no. in l. oẽs populi. ff. de iust.
2 & iu. † Secundo no. in ver. nulla, ꝙ defensorib. ciuitatis nõ licet in
ciuitate ponere Vicarios, sed per se debẽt regere ciuitatem, quod
3 est ꝯ quosdam Prẽtes Bononien. de quo dic, vt in gl. † Tertio no.
tex. istum, ꝙ præses nõ potest prohibere defensorem agere, quod
vult, & iurisdictio defensoris non cessat, propter præsentiã præsi-
dis. Et sic videtur hic casus, quod propter præsentiam maioris iu-
dicis non cessat iurisdictio minoris iudicis. de quo in tex. & gl. C.
de do. l. in hac, & ibi per Doc. ad idem facit 96. dist c. ecce. cuius ꝯ
rium no. extra, de offic. deleg. c. volentes de priu. c. antiqua. §. do-
minicæ a quo. C. de pala. sa. lar. l. nihil. vbi glo. cõcor. cum hoc tex.
4 † Op. dr hic, ꝙ qui cõfirmat dat. ꝯ. ff. de iurisdi. om. iud. l. & qa gl.
dic. 1, ꝙ non sunt per oĩa similia dare, & cõfirmare. Sed dic, vt ibi
no. per Iac. de Bel. An aũt eo ipso, quod qs dat. videatur cõfirma-
re, vide gl. in c. cũ inter canonicos. extra, de elec. No. gl. summariã
ibi l. j. & 2. Quarto modo accipitur iurisdictio p modica coertio
ne, vt no. in d. l. imperiũ, & circa præcedentem partem gl. vide, ꝙ
5 no. in l. j. & 2. ff. de iurisd. om. iud. in ea. gl. ibi, ex cõsuetudine: † No.
ergo ex hac gl. ꝙ merũ, & mixtũ Imperiũ põt consuetudine præ-
a scribi. [a] idem no. Inst. qb. mo ius pa. pot. sol. §. rele. facit C. de diuer.
of. l viros. li. 12. C. de sun. limi l. vitiosa. & l. 2. lib. 11. C. de pascu. pu.
l. 110 si. eo. li. Azo in sum. eiusdem ti. dicit quod exceptio. cer. ciui.
quæ habẽt priuile. habent vsurpationem, non consuetudinem. q.
d. per consuetudinem nõ põt mero, & mixto Imperio p̃scribi, de
6 qua q. no. in l. j. C. de eman. li. dicam in d. l. viros. † Quæro, video ꝙ
electio defensoris requirit confirmationem, quæro ergo, an sp qñ
vniuersitas facit electionem, & dat iurisdictionem, sit necessaria
superioris confirmatio. tex. in ver. cõfirmandus, vĩ velle, ꝙ sic, ad
idem J. eo. §. & si eodem, & ita no. tenet gl. per hunc tex. per l. &
qa, ff. de iurisd. omn. iud. † Quæro, an vniuersitas, q dat iurisdictio-
nem, possit ipsa per se iurisdictionem exercere. dicit Inn. ꝙ licet
vniuersitas det iurisdictionem, nõ tñ habet iurisdictionem. Idem
no. ipse in c. cum accessissent. extra, de constit. in 3. q. facit, quod no.
ipse de offic. ord. c. 3.

ADDITIO.

a Præscribi. Adde Fel. in c. cum non liceat, ante med. de præscr.

1 Doctor perhibet testimonium de peritia, & honestate scholaris.
2 Iudex, an possit testificari de ijs, quę coram ipso gesta sunt.
3 Delegatus, vel arbiter, quando possit sibi eligere notarios.
4 Baiuli vocantur officiales.
Statutum loquens de officialibus, comprehendit baiulos.

§. Deinde. Defensor publica dẽt exigere tributa, & for-
dinate agentes videre, & publicum remoue-
re tu nu... & officiales prouincię debent ei auxiliũ impartiri, & ex
cutia prouinciali unum exceptorem, & duos officiales hẽre. h. d.
vsque

1 vsque ad §.& iudicare. † No.tex.ibi hẽri,& ipsius testimoniũ,& e.
nã ex isto tex.ar. Iac.de Bel.quod Doctor de peritia,& honestate
a discipulorum debeat testimonium perhibere. a vt hic, & 12. q. 1.
2 c.j.& C.de aduoc.diuer.iud.l.2.& l. nemini.§.peritos.† Item facit
iste tex.quod iudex potest testificari de his,quæ acta sunt corã eo,
de quo per gl.C.de arb.l.ne in arbitris.§.si autem scriptura, l. ob
3 carmen §.j. ff.de testib & ff. de proba.l.quoties.§.fi.† Vlterius ex
verbo,ex prouinciali,hic videtur tex.quod iudex delegatus,vel ar
biter non possit sibi eligere notarios,vel nuncios, sed eos debet ẽ
curia superioris accipere,& an cõtrarium facit J.de iud.§.de vno-
quoque.C.de spor.l.2.sed dic,quod de curia superioris hebent elige-
re, & accipere, si ex eadem haberi possunt, arg. huius § alias pos
sunt sibi eligere,arg.l.2. ff. de iurisdict.omn.iud. C.de re iud.l.quo-
4 ties.facit,quod no.glo.ff.de interr.act.l.j.§.j.in glo.sed quo. † Vlti.
no.tex.ibi.& duos officiales , ex quo no. baiulos vocari officiales.
pro quo est glo. J. de iudi.§.de vnoquoque.quod tene menti pro
statutis dicentibus,quod si officiali Potestatis, vel Capitanei quis fa-
cit iniuriam,iniurians puniatur tanta pœna, quod si fiat iniuria baiulo
in curia seruienti Potestati dicatur fieri iniuria officiali Potestatis
Item debet eligi baiulus,vt J de iud.§. nullo.

ADDITIO.

a Perhibere. Adde.Fel.in c.Nemo.post prin.ver.item op. ibi,& per hoc infertur,de fim. Adde quod illius solius testimonio de hoc creditur.ita no. Bal. in l. neminem . nu.4.& ibi positus in apost.ad ipsum,in ver.de peritia sui scholaris.C.de aduoc.di uer.iud. Bar.in l.nõ aliter,eo.tit.& in prima const.ff.orum.§. omnem.ad fi.& dixi post Pan.in c.nemo,nu.3.in ver .de peritia.extra,de simo.

1 *Defensor ciuitatis pro caussis non transcendentibus trecentum aureos,& non præses,quod adiri debeat.*
2 *Causæ transcendentes trecentum aureos,an delegari possint,*
3 *Acta,& reformationes,quæ non sint in archiuio publico,non probant. Scriptura sumpta ex archiuio publico probat .*
4 *Dictio,etiam quod impliter casum contrarium.*

§.Et iudicare. Defensores in caussis pecuniarum vsq; ad trecentos aureos iudicare debẽt,cõ
uentione in vetito examine prohibita, permissa appellatione ad
præsidem , & in curia circa personã defensoris ab officialibus ve-
bet limitatio haberi pro actorum custodia,& defensores gratis d
bent administrare,nec aliquid accipere,nisi salaria publica.h. d.vs
que ad §.audient.& sup. Imperator dixit de voluntaria iurisdictio
1 ne,nunc dicit de contentiosa. † No. ex hoc tex.quod quis non potest
adire præsidem prouinciæ pro causa , quæ sit in trecentis aureis ,
sed debet adire defensorem ciuitatis , & contrafaciens punitur ,
adeo quod etiam si actor succũbat non debet victori in expensis con-
demnari,licet regulariter victus victori debeat damnari in expen
sis,vt l.properandum.§.si autem.de iud.J.de iud.§.oportet.& est
speciale hoc in odium trahentis aduersarium in vetitum examẽ.
2 †Quæro,an causæ pecuniariæ vltra trecentos aureos possint dele-
gari: gl. sed olim.in fi.dicit,quod non nisi in duobus casibus, & idem
no.in l.Imperium.ff.de iurisdict.omn.iud.in gl.pe.& in d.l.2.C. de
peda.iu.sed contrarium no.in l. nec quicq; §. vbi decretum. ff. de
offi.procon.& legati cuius opi.vr sequit Iac.But.ff.de iurisd.om.iud.
Liubere cauere. Sed tu tene opi.glo. præcedentium , quam tenet
Iac.de Are.vt no.in l.j.C.de peda. iu. No. hic sępe.adde, quod no.
3 in §.tripli. Inst.de ac. Venio ad ver. pręcepta. † Ex hoc tex. no. ar.
secundum Iac.de Bel.pro actis,& reformationibus,quę non sunt
in archiuio publico,seu in capsa actorum, quibus non est fides ad
hibenda. Sed si aliqua scriptura assumeretur de archiuio publi. ei
a debet stari.a tex.est cum gl.in auth.ad hęc.C.de fide instr. J.de his
4 qui ingr.ad app.§.sancimus.in gl.super verbo,testimonium.† Vl-
b ti.in ver.quia vero.no.gl.q.d.ex qua habes,quod dictio,etiam,b habet
implicare casum contrarium : nam maior & minor sunt contra-
ria,idem no.in l.2.C.si mi.se ma.dix.ff.de hęr.instit. l.si tus.in gl.su
per verbo,etiã.Inst.de iu.nat.gẽt. & ciui.§.plebiscitum.ver, plebs,
idem dic de dictione,quoque,vt sup.de non alie.§.ipsos quoque.

ADDITIONES.

a Stari. Adde,quod debet stari tribus concurrentibus, prout per D. Fely.in c. cum causam.de proba.ver.in e3. glo.et latissime no.in c.ad audientiam.de re iud.ver. prima conclu.cum plu.seq.de præscrip.
b Dictio, etiam. Adde quod no.in apost.& ad istum in l.bonorum.nu.5 in ver.dictio, etiam.C.qui admitti ad bon.poss.

1 *Fustigatio,vel castigatio,quod dicatur simplicis iurisdictionis.*
2 *Carceratio, an sit simplicis iurisdictionis, vel meri, & mixti Imperij.*
3 *Doctores antiqui præferuntur nouis,& qualiter intelligatur. remissiuè.*
4 *Frequenter aliquid fieri, an dicatur, quod fit bis.*
5 *Dictio,sæpe,in quot vicibus verificetur remissiuè .*
6 *In honoribus continuandis illud,quod maior pars facit , non videtur ab omnibus factum.*
7 *Ciues ciuitatum,ea quæ sunt Principis,alij dare non possunt, etiam si omnes consentiant .*
8 *Popularis appellatur,qui non est nobilis,& qui veniat appellatione popularis.*

§. Audient. Defensores leuia crimina audiant,& cõpe-
tenti castigatione puniat, pœna quinquaginta
aur.contrafacientibus. hac l.ordinata, defensoris officio vltra bien-
nium non durante,nisi tota ciuitas nullo reluctante eũ elegerit.h.d.
vsq; ad fi. Imperator,s.dixit de voluntaria,& cõtentiosa circa cau
1 sas ciuiles,nunc dicit circa causas criminales.† No.tex. ibi, castiga
tione cõpetente,quod castigatio,vel fustigatio,vr esse simplicis iu
2 risd.vt dixi in §.1.s de incest.nup.† Secundo no.ibi,detrudẽt in car-
cerẽ;nam hic vr tex.quod carceratio nõ sit de mero,vel mixto Impe
rio:nã vides hic,quod defensor ciuitatis nõ hẽt merũ,& mixtũ Impe
rium,arg.s.e.§. nulla in fi.in cõtrariũ vr tex.in l.2.§.exac.ff.de ori.iu.ff.
de min ius vo.l.2. Preterea incarceratio est priuatio libertatis, vt l.2.
ff.de li.ho.exhi.de pd.& dem.l. Titio.sed causa libertatis,ẽ de me-
ro,& mixto Imperio,vt C.de peda.in l.placet ergo.& c.Ros.in tit.
quod causę dele.po.in libellis suis.§ sunt aũt.tenet,quod sit meri & mix-
ti.in cõtrarium alleg.hunc tex.& nõ i sidet.& iõ tu dic de hac q. vt no.
Gul.in l.Imperiũ.ff.de iurisd.om.iud.per cuius dicta appa ret sol.hu-
3 ius q. Tertio † no.tex.ibi,sub maiori cõtione , &c. quod est ar.pro Doc.
antiquis contra nouos.& dic.vt no.in gl.in § ordinatũ s.de mona.
4 C.de anno.ciu.l.j.lib.11. Itẽ no.in fi.† quod di frequẽter fieri,quod fit
a bis.a sed cõtrarium habes,vt l.nam ad ea.cũ l.seq.ff.de leg.& J.† vt im
mobilia ante nup do.ver.alioquin de qua dictione habes.C. quæ
sit lon cõsuet.l.i.& extra,de vita & honest.cler.c.monasteria.Quid
in dictione sępe,quot vicibus verificetur.no.glo.J.de test. §. quia
5 vero sępe.† No.tex.ibi,reluctante nullo. † quia in honoribus con-
6 tinuandis illud, quod facit maior pars,non videtur oẽs fecesse,in
l.nominationum. C.de decur.lib. 11. ff.ad municip.l. quod maior
cum si.& ista vr veri sol.quod hic sit speciale in honoribus cõtinuan-
dis,quam tenet Iac.de Bel.licet aliter videatur no.per Cy.in l.2.C.quod
7 sit lon cõsue.in 4 q.prin.† vltimo no.tex.in fi.ibi, & modis omnib
ar.sm Iac.de Bel.pro his,quæ sunt Principis,quod ciues ciuitatum alij da-
8 re non pñt,etiam si omnes consentiãt,nullo reluctante.† Vltimo
no.gl.idem multo magis. Ex qua no.quod appellatur popularis , qui
non est nobilis,vt hac gl.iuncta cum tex.quod tene menti pro statu
tis,& reformationibus loquentibus de popularibus,& hoc dico ,
quia alias pro expressa significatione appellatione populi, seu po-
pularium,continentur nobiles , & etiã existentes in dignitate , &
ignobiles,vt Instit.de iure natu.§.plebiscitum.ver. plebs.

ADDITIO.

a Bis. Adde Fel.in c.licet Heli.in prin.ver.1.no de simo.

De mensura cleri.ordi. *Rub.*

LEgem. Numerus clericorum antiquus debet ser-
uari,nullo casu dẽt augeri, & nullus debet
substitui in locũ defunctorum,donec perueniatur ad
antiquũ numerũ,illis qui iam ordinati remanen-
tibus in eo ordine,in quo sunt & si in vna eccl'ia , in qua est dimi-
nutus numerus clericorum , & in alia superabundet , debet eligi
clericus de illa ecclesia,& ad illam transferri,nõ autem debet no
ua creatio clerici fieri.h.d.vsq; ad fi. Ibi , donec numerus in reme-
dio,i.donec perueniatur ad antiquum numerum , in quo nume-
ro possessiones ecclesiasticæ sufficiebãt per ordinationes, quibus
statutus erat modus clericorum antiquis,& ab initio ordinatis.

De mandatis Principum . *Rub.*

1 *Argumentum,quod priuilegia antiqua quæ peri. possint,renouentur ,*
2 *Sportulæ,quando debeantur iudici ordinario , & quando delegato.*
3 *Potestates terrarũ tenentur fieri facere pacẽ,et concordiã inter subditos*
4 *Mandatum Principis & constitutio,an sint idem.*
Dictio,alius, quod habeat implicare alium casum .

EX Liberis. Administratores debẽt habere pu-
ras manus,& fiscalia tributa vigi-
lãter inspicere, & pacẽ ciuitati dare , & seditionẽ pro-
hibere.h.d.vsq; ad §.sit tibi † No.j. tex. ibi, si quæ igitur
nobis reparantibus, &c. iste tex. est ar. ad qõnem no.per glo.sup.
2 de hæred.& Fal.§.semper igitur.quod incipit,arg.pro priuilegiis.† Se
cundo no.tex.in ver,debent accipere nomine sportularũ, sed cõ-
trariũ no in §.ne autẽ. J.de iud.all.in gl.vbi habetur,quod ordinarius,
& delegatus sportulas accipiẽt,& facit tex.in §. sit tibi. J.eo.& qd
ibi no.gl.quam non habemus alibi,& istud vr verum,licet.n.tex.
in §.sit tibi,& J.vt litigent §.& hoc.s.vt iud.sine quoquo suffr. §.
volumus,& J. vt di.iud.§. si.loquantur in hac forma. videlicet, quod
Imperator iudici ordinario dicit, quod ipsi non permittẽt alios iudi-
ces percipere maiores sportulas,quod in l.sit statu,de ipsis aũt ordina
riis nihil disponit:tñ idem vr esse in ordinariis, quod sportulas accipe
a re pñt,a licet nõ vltra modũ statutũ,vt no. in § ne aũt. Nob obstat
tex.qui loqẽ.quod iudex dẽt abstinere ab aliis lucris,nõ a lucris sportu
larũ,tic s.vt iud.sine quo.suf.§.cogitatio.& insup.quod pstat §.i.licet
gl.videatur hic sentire cõtrariũ. Sed quod §.sit tibi. J. e. loquatur in ordina-
rio iudice,no.p gl.extra,de rescrip.c.statutũ. § insup. ver. pauperes
lib.6.& i c.cũ ab oĩ,extra,de vita,& hon.cler. sup verbo, expensę.&
sup ver.salariũ.in qb.locis tractatur de ista mã. & ẽt qd sit de iure
cano.

ADDITIO

a Sportulas accipere possunt. Adde quod de iure canonico per Ant. Card. singulariter in ver.sportulas in c. nam canonicum reprobauit sportulas.

3 cano. † Tertio no. tex. in ver. deinde fm gl. q̃ pr̃ates terrarũ tenẽt
a facere fieri pacẽ inter subditos, & ꝑcordiã. a ita no. in l. ęquissimũ.
ff. de vsufru. facit c. j. extra, de treu. & pa. in fi. & vide, quod no. ff. d
min. † si ex cã. §. nũc videndum in gl. mag. in prin. & in l. furti. §. qui
4 iussu. ff. de his, q̃ no. infa. † Vlt. no. gl. secundam huius prin. ponen
tis differentiam inter mandantem, & constit. vide Azo. in sum. hu
ius tit. secundum glo. ergo videtur, q̃ dictio, alius non implicat,
cum qua concor. quod no. in l. in causæ, 2 in princ. ff. de procurat.
b sed propriæ dictio, alius, habet implicare alium casum, b vt est ca-
sus in l. quidam relegatus. ff. de reb. dub.

ADDITIONES.

a Et concordiam. Fran, & quando, & quibus casibus, vide ad securitatem, Fel. in ru
bri. de treu. & pace.

b Alium casum. Fallit tamen, vbi ratio subiectæ materiæ aliud indicat, ad quod vi-
de Do. late distinguentem in l. deinde 26. dist. & aliquid per eum, in c. j. in fi. & c.
cum cui. de præben. in 6. & in c. etenim 49. dist. & in c. omnes ll. distinctio. per
Imo. in clem. 1. de rescr. & Card. in clem dignum, 1. no. de celebratio. mis. & in c.
officij, 1. no. de pœn. & remis. & D. And. Barb. in consi. 7. & in cons. 23. lib. 2. & d.
Alex. de Imo. in consi. mihi secundum numerum omnia amplectentem 344. in
cip. consideratis verbis. de inuest. Ro. de rescr. 148. in antiquis, & Lud. cons. 42. &
in consi. 91. & do. Soci. in consil. 300. incip. in causa interpellationis. ver. 3. princ.
circa 3. par. Adde istum in l. quidam. in princ. & quod ibi posui in addi. ad ipsum
in ver. dictio, alius implicat, ff. de reb. dub. & Fel. in c. sedes. col. fi. ver. dictio, alius,
extra, de rescrip.

1 *Causa vilium personarum vel greniores, debent sine scripto cognosci.*
Libellus in causis breuioribus, vel vilium personarũ, in scriptis porrigit.
Sententia in talibus causis in scriptis fertur.
2 *Princeps aditur, quando iudex negligit facere iustitiam.*
3 *Impetrare, & obtinere idem est.*
4 *Sñia interlocutoria in causis breuiarib⁹ necessario in scriptis nõ porrigit.*
5 *Sententia quando in scriptis profertur an iudex necesse habeat dicere, in
his scriptis.*
6 *Iudicari quando debet secundum conscientiam, & æquitatem remissiue.*
7 *Breuis causa qua dicatur, est arbitrarium.*

§ Si tibi quoque. Iudices debent audire litem cum omni ęquitate, & breues lites, &
vilium personarum ex non scripto agnoscere, & iudicare, & pro-
uidere, vt subditi occasione iudicij, vel aliarũ expẽsarũ non damni
ficentur, vel per ipsorum negligẽtiam ad curiam Principis acce-
1 dant, hoc dicit. † No. tex. ibi, quod causæ breuiores, vel viliũ per-
sonarũ debent cognosci, & iudicari sine scripto: vnde siue sit bre-
a uis. a siue vilium personarum, est sine scripto cognoscendum, sm
nostram opinionem, licet alij vtrunque requirant, & primã opi-
nionem tenet hic Iac. de Bel. sed regulariter debet ferri sententia
in scriptis, & libellus in scriptis offerri, vt j. de exhibẽ. reis. § sanci-
mus. & C. de sen. ex breu. rec. l. fi. sunt alij casus, in quib. debet fer
2 ri sñia in scriptis, vt no. s. vt iud. sine quo. suffr. §. necessitate. † Secũdo
no. q̃ subditi non possunt principem adire, nisi quãdo iudex negli
3 git facere iustitiam. † Tertio no. tex. ibi q̃ iustum est, &c. q̃ idem
est impetrare, quod obtinere, vt sup. de rescr. ver. venire, & ibi dixi
4 Quarto dixi, quod † reg. sñia debet ferri, &c. quid in sñia interlo.
b gl. in l. 2. ff. de app. dicit. q̃ non est necesse in scriptis ferri. b & idem
tenet gl. in c. qm̃ ꝯ falsam. extra. de probat. in gl. licet sit scribẽda.
5 vide, quod no. per Doct. in l. fi. C. de sen. ex breu. recitan. † Sed circa
hanc quæstionem, an cũ sñia debeat ferri in scriptis, est necesse, q̃
iudex expresse dicat in sñia, in his scriptis pronunciamus, vel suffi-
cit, q̃ solum in scriptis feratur licet illa verba nõ apponantur. dic,
vt no. gl. in c. fi. de reg. iur. lib. 6. ibi etiã no. an sñia dẽt ferri in scri-
6 ptis. † No. gl. hoc facit, ibi, no. &c. Idem in l. illicitas. §. veritas. hic
alleg. & Inst. de ac. §. si minus. & est bona gl. in l. j. §. fi. ff. de fer. ext.
de off. & potest. iud. deleg. c. pastoralis. §. q̃ vero. & 3. q. 7. c. iudicet il
7 le facit. quod tetigit gl. sup. iusiur. q̃ præsta. & c. §. pe. No. glo. quã,
ibi vel verius immo veritas est, quod breuius dicemr iudicis arbi
trio, sm opi. no. per gl. C. de sen. ex bre. reci. auth. nisi. ibi per Doc.
appto. Et vltimo pro intellectu. ver. alioquin, &c. vide gl. in c. sta-
tutum. extra de rescr. §. insuper. ver. ꝓuisurus. sup. verbo pauperes.
& in c. cum ab omni. extra. de vita, & hone. cler. sup. ver. operans.

ADDITIONES.

a Breuis. Quæ autem dicatur causa breuis, vide D. Ias. May. in sua aurea repetitio. l.
admonendi in colum. 196. in versi. quæ autem dicatur, ff. de iureiuran. cum mul-
tis concordand. ibi per eum ad hoc signatis, & per Fely. in cap. causis. de testi. cir
ca princ. & aliquid in cap. si pro debilitate, de offic. iud. delega. in med. ver. quan-
do causa dicatur.

b Ferri. Adde Fel. in c. sicut de re iud. post prin. ver. nam vult.

1 *Iudex non debet precepta superioris, contra ius, vel vtilitatem publicam
executioni mandare, sed secundam iussionem expectare.*
2 *Iudex criminalis, an possit cognoscere circa ea quæ veniunt actioni ciuili.*
3 *In causis criminalibus, an victus victori in expensis condemnetur.*
4 *Malus assessor venit expellendus.*

§ Deinde competens. Administratores debent prouidere ne iu-
dices officiales de curia principis venientes subiectos lędant, & eos
punire debent, & præceptum ꝯ ius, & vtilitatem publicã nõ susci
pere, nisi secunda emanauerit iussio, & diligentiam oẽm adhibe-
re ꝑ vbertate necessariorum, & operum ciuitatis, delinquẽtes de-
centi castigatione puniri, omni priuilegio cessante, & prouidere,
ne officiales sibi subiectos iniurijs afficiãt, &c. a... pelerel, h. d.
1 vsq; ad ver. sed neq; Et no. q̃ iudices præcepta superiorum, quæ
emanant contra ius, vel vtilitatem publicam, non debent suscipe
re, vel executioni mandare, nisi secunda emanauerit iussio, vt hic
& no. C. si contra ius, vel vti. pub. l. fi. quod inducit gl. contra mise
ros prælatos. Sed de hoc, an liceat reclamare literis Papæ, vel Prin
2 cipis, dixi s. vt determina. sit numerus. §. hic quidem. † Secundo,
a a no. tex. de linquente, nam hic videtur tex. q̃ iudex, qui cognoscit
de crimine, potest criminosum condemnare ad restituendũ, &c.
& ad damna, quæ alias venirent. in acti. ciui. vt hic, & in l. interdũ.
§. qui furem. ff. de fur. l. 4. §. si dicatur. ff. finium reg. ff. de vari. & ex-
traordi. cog. l. medicus. ff. de cond. ob turp. cau. l. quod euitandę
Ad idem sup. vt iud. sine quo. suffr. §. si quis autem præter, & §. ne-
cessitate. j. vt nul. iud. §. super hoc autem. de quo dic, vt no. Inno.
in c. cũ oporteat in gl. antepe. in fi. extra, de accusa. & in c. qualiter
& quando. super verbo, adiment eo. tit. & per Doct. in l. si quis ad
3 se fundum. C. ad l. Iul. de vi priua. † Facit etiam iste tex. q̃ in causis
criminalibus victus victori debeat in expensis condemnari,
b b quam quæstionẽ disputauit Iac. But. & tenuit, q̃ expensæ iudi-
cis officio reficiendæ non sunt, licet via ordinaria per actionem in
factum peti possint. inducit pro hoc l. non ignorat. C. de fru. &
li. expen. in glo. pro hoc est casus. C. de fru. & li. expen. l. fi. secundũ
secundam lectu. pro hoc optime l. si postulauit. §. pe. ff. de quęstio.
& l. qui crimen. C. qui accus. non poss. & hoc ibi tenent Doct. &
4 hanc opin. tenent Cano. in c. calumnia. extra, de pœ. † Vltimo no.
tex. ibi, illum quidem expellemus, q̃ malus assessor debet expelli
vt hic, & inf. iusiuran. &c. §. fi. Et vltimo vide gl. & sic non vtatur,
&c. hic vide, q̃ no. in gl. in proœ. ff. in fi. & quod no. Docto. in auth.
habita. C. ne fi. pro pa. & quod gl. ibi tangit,

ADDITIONES.

a Menoch. Secundo. Guad. 103. nu. 7.

b Condemnari. Ad cuius articuli decisionem vide in Fely. in c. accedens, de accu-
sa. ante med. ver. 8. vbi plene.

1 *Securitas, an sit danda fugientibus ad ecclesiam.*
Fugientes ad ecclesiam, an habeant immunitatem etiam si sint infideles.
2 *Securitas data per iudicem homicida fugienti ad ecclesiam, an sit illi ob-
seruanda.*
3 *Bannito de alio delicto accusata fiducia dari non debet, sed si datur serua-
ri debet.*
4 *Iudex secularis quando fugiẽtem ad ecclesiã, de ecclesia extrahere possit.*
5 *Immunitas, quæ datur fugienti ad ecclesiam, vt in ecclesia capi non possit
an extendatur extra muros ecclesiæ, infra tamen eius confines.*
6 *Ecclesia, quò præstet alimenta fugienti ad eam ne capi possit.*
7 *Fugiens ad domum Episcopi, habet idem priuilegium, quod habet fugiens
ad Ecclesiam.*

§ Sed neque. Fiducia in causis ciuilibus danda nõ est vltra 30. dierũ inducias, interim cõuictio
ne immissa cum securitatis obseruatione, sed delinquenti in tri-
butarijs non est danda fiducia. h. d. & gl. hic ponit glo. & est not. §.
multum, & tota die alleg. Op. de prin. huius §. neq; aũt. So. ꝑ hu-
1 ius §. declaratione, & gl. mag. hic posita. † Nunquid fugientib. ad
ecclesiam est danda securitas, & an ecclesia pręstet eis immunita
a tem: Si est infidelis non, a nisi redeat ad fidem, vt C. de his, qui ad
eccl. conf. l. j. Si vero est catholicus, & tũc fugiẽs in ecclesiam, aut
est seruus, aut liber. Primo casu, aut fugit ꝑꝑ magnam dñi atroci-
tatem, & tunc dñs compellit eũ vendere, vt Inst. de his, q̃ sunt sui
vel alie. iu. §. fi. aut fugit ꝑꝑ paruam dñi atrocitatẽ, aut nullã, tũ si
in delicto commisso ꝑ seruum, & tũc restituatur dño præstita ser-
uo securitate, q̃ dñs ipsum nõ offendat ꝑꝑ fugã quam fecit, vt l. fi.
§. si seruus. C. de his, q̃ ad eccl. confu. Item si aufugit ad ecclesiam
ꝑꝑ cõscientiam: puta, quod monachus fieri vult, dic vt sup. de mo-
nachis. §. si vero. inf. de san. Epi. §. si qs autem. Aut seruus fugit ꝑꝑ
delictum commissum, & tũc aut delinquit in ecclesia, aut extra.
Primo casu non iuuatur per ecclesiam: quia frustra &c. vt l. auxiliũ.
ff. de min. & §. quia vero, vt li ma. & anæ. & est tex. mouẽs ꝓdictã
rõnẽ, extra, de immu. eccl. c. fi. Si vero delinqt extra, aut modicũ
delinqt in dñi n, & i. dẽ, vt d. §. sane. sed si seruus aut non modicum
delinqt, & tũc aut timet puniri a dño suo, & dẽt dño restitui, nul-
la a dño data securitate seruo, vt C. de his, q̃ ad eccle. confu. l. si ser
uus. Aut timet puniri ab alio per viã, & tũc dic sm quod j. dicam
in libero homine, quo casu si liber aufugit ad ecclesiam, aut pro-
pter debitũ, aut ꝑꝑ delictũ. Primo casu, aut fugit ad ecclesiam ꝑꝑ
debitum tributorũ, aut propter aliud debitum: primo casu tunc
non extraheretur de ecclesia, sed non dabitur sibi securitas 30.
dierum, vt possit secure stare 30. diebus extra ecclesiam. sed ci-
tabitur in ecclesia, & se defendet, vt hic in versi. publicorum. se-
cundum

ADDITIO.

a Non. Adde, quod contrarium tenet Gull. de Mon. Lau. & Pet. de Anchara. Car.
& Imo. in cle. j. de pœn. & remis. & Archidia. & I. de Fan. in c. diffiniuit. 16. q. 3. &
gl. D. Ant. & Abb. in c. inter alia. in ver. extrahendus. de immun. eccle. quia etiã
pessimis viris concedit ecclesia hoc beneficium, vt cognoscant ingratitudinem
suam Et cum Bart. transit Salyc. in d. l. j. alleg. in tex. & facit c. quia frustra. de vsu.
& Cy. in l. præsenti 1. q. c. de his, qui ad eccl. &c. & Io. de Ana. in c. Iudæi, el
i. de Iudæi vide Fely. prædicta omnia referentem.

cundum Pet. de Bel. & idem puto intellexisse gl. hic positam, quę
incipit si ille ibi, aut pp publicas &c. licet doc. in l. pñti. C. de his q
ad eccles. confu. dicant, qđ gl. intelligit hic φ talis fugitiuus pp tri
butum, possit extrahi de ecclesia, quam gl. hic nō reperio. Si vero
fugit pp aliud debitum, tunc ecclesia dat sibi immunitatē, vt nō
possit extrahi, & si securitatē petit iudex, debet sibi securitatē da-
re, vt possit tutus stare extra ecclesiā 30. dieb. intra quos 30. dies
vocatus ad iudicium rñdebit, & intra istos 30. dies sententiam fe-
ret dabit sibi electionem, an velit soluere iudicatum, aut ad eccle
siam redire, & hic est verus intellectus ver. si vero etiam. & ibi di
ctus, &c. quo casu si redit ad ecclesiam, iudex procedit ad missio-
nem bonorum, vt no. hic in gl. ver. temperare. Aut fugit pp deli-
ctum, & tūc dñt doc. aut commisit atrox delictum, aut nō atrox.
Primo casu nulla daī immunitas, imo de ecclesia extrahitur, ut
in tertio casu. Secūdo casu non poterit extrahi de ecclesia, vt l. 2.
C. de his, qui ad eccel. ɔfu. & hoc ibi vř sentire gl. sed gl. i. nō dabit,
ibi, idem dicas. dixit ipsa idem in quolibet delicto, qđ in delictis
noīatis in tex. videlicet φ nulla sit dandas securitas, & qđ de eccle
sia extrahi possit dñt doc. & præall. gl. vř dicere verius, cū hic tex.
non tñ videatur dicere de delictis atrocib. Prædicta vera de iure
ciuili sed de iure can. distinguunt, aut fugiens ad ecclesiā deliqt ī
ecclesia, & non iuuatur, vt in c. si. extra, de imm. ecc. si extra, tūc iu
uat, siue sit atrox delictū, siue non, vt puniaī in personā, vel in mē-
brum, exceptis publicis latronib. & nocturnis depopulatorib. ut
2 extra. de imm. ec. c. inter alia. & extra, de homi. c. 1. 17. q. 4. c. sicut an
tiquitus. † Quæro, quis interfecit hominē, & fugit ad ecclesiā, &
a datur sibi securitas per iudicē, si obstante securitate, quā dedit, ca-
pit ipsum,[a] & punit eū capit aliter ad mortem; an bene facit. gl. di-
cit, φ sic, in gl. i. non dabis. ibi, & si dederis non seruetur. Idem te-
net hic, distinguit, vt habes hic per eum. hanc opi. tenet hic Ia. de
Ra. Pe. de Bel. dicit quod iudex male facit: quia quantumcunque
q̃s sit reprobus, & peruersus, tñ securitas sibi data dēt seruari, vt l.
fi. ff. de leg. Non ob. dicit ipse, iste §. quia vult dicere, φ iudex ɔ̃ ho
micidā non dēt dare securitatē 30. dierū, sed dēnt homicidæ sta-
tim de ecclesia extrahi, & puniri, sed si securitas datur, an sit seruā
da, vel non, non dř hic. ita Petr. loquitur, vt refert Cy. in d. l. pñti. 4.
3 q̃one. † An aūt si aliquis est bannitus de hac ciuitate in persona,
si iterum accusatur de alio crimine debeat sibi dari licentia ve-
niendi? vř hic tex. φ non. In ɔ̃triuum vř in l. is q reus. in ult. glo. ff. de
dub. iud. ibi, sed an sit ɔ̃ria, &c. nō ob. hic tex. q̃a loquitur de fidu-
cia, q̃ dat, vt de delicto cognoscat. Hāc q̃ōnē disputauit. Old. dicēs
φ aut est tale crimen, in quo admittat proc. & non pōt dari fidu-
cia, vt l. Papinianus exuli, ff. de mi. dicit tñ, φ si fiducia est data per
4 iudicē dēt obseruari, licet dari non debuit. † Quæro in casu ī quo
non daī immunitas fugienti ad ecclesiā, an ille fugiens ad ecclo-
siā per iudicē secularē possit extrahi. Rñd. aut deliquit in ecclesia
& est de iurisdīone ecclesiastica, & tunc punit p iudicē ecclesiasti
5 cū, vt ī. vt hic. mat. & aute. §. quia nō ita. † Quæro in casu in quo fu
giens ad ecclesia habeat immunitatē, ne extrahaī de eccł̃a. qualī
ter sumamus eccł̃am. tex. est in l. pñti. §. ex his ergo locis, q dicit,
φ non pōt extrahi de eccł̃a, nec de eius confinib. dñt doc. φ con-
fines erant taxati p eccł̃a, qđ non hēmus: alij, φ erant 30. pedes p
pe muros eccł̃æ. Alij dñt, φ dř in quodā decreto φ tñ ī. muros
b eccł̃æ dat immunitas.[b] hæc sunt verba doc. tu dic, ut hēs casum
expressum 17. q. 4. c. sicut antiquitus, &c. diffiniuit. & uide, φ not.
6 in c. si qs contumacia. † Quæro, qñ quis hēt immunitatē in eccł̃a,
vt extrahi non possit, quis interim pstabit ei alimenta. tex. in l. præ
senti. §. si. dicit, φ eccł̃a, vt ibi, dū dicit, Alat eps. & ita determinat
7 gl. & p illū tex. in d. c. diffiniuit. † Quæro an fugiens ad domū epi-
scopi, habet eandem immunitatem, quam habet fugiens ad ec-
clesiam gl. est φ sic, in c. idem constituimus. 17. q. 4.

ADDITIONES.

a Capit. ipsum. Sed quid si relaxat liberum, tñ in redeundo facit eū capi, vide Fel. in c. ego N. in prin. de iureiu. adde omnino ad propositum huius q. Io. Rebuf. in l. 1. nu. 5. C. de his, qui sponte mu. pub. subeunt. li. 10.

b Immunitas. Adde Fel. in c. cum pro causis. de sent. excomm. in ver. quod violans, vbi dicit, quod ecclesia dicitur per 40. passus circum circa. alle. gl. in d. c. sicut anti quitus. all. in tex.

1 *Existens in possessione alicuius iurisdictionis, in ea seruari debet, & tributa exigere.*
2 *Libera præsumitur quælibet res.*
3 *Persona quod dicatur obligata pro tributis, sicut res.*

§. Coges autem.

Tributorū exactor scripturam de
suscepto clarā facere dēt, & tribu-
tarius statim ad solutionē ɔpelli dēnt, & res illorū, qui cessant sol
uere detinent & vēdi dēnt: & periculo tributū debētis, & possesso
1 res dēnt soluere tributa. h. d. † Et no. in ver. si vero. ar. φ ille, q est in
pos. alicuius iurisdīonis in ea seruari dēt, & tributa oīno exigere,
qđ post sol. examinat defensio rei, & iō hoc est pp p̃suptionē, q̃ ē
p fisco, q̃a oē pdiū p̃sumit tributariū ī puincia, nisi pbet ɔ̃riū: aūs
qui vult alia defensione, nō dēt ad sol. nē cogi, ut l. pen. ff. de aq.
2 quo. & æst. † Est. n. p̃suptio p oñ. q̃a q̃libet res p̃sum. e libe. ar. l. fi.
3 ff. de seru. † Secundo no. text. in §. non permittas, qui vř velle, qđ
pro tributis non solū res, sed persona sit obligata, quā q̃ōnē for-
mat gl. de pob. l. Imperatores. & vř sentire ɔ̃rium. Sed aduerte. q̃a
dicit gl. nec minus, quod magis res teneī. q̃ persona. sed all. φ sen-
tentia datur prædio, quam gl. no. & alle. bo. l. similem habes ī l. 4.
§. si aliter. ff. si reg. & quod no. in l. fi. ff. de no. ope. nun. Pro pri. hu-
ius §. vide gl. C. de discu. l. 2. l. 10. Item pro intellectu §. si vero. no.
glo. C. de præd. & alijs re. mi. l. fi. lib. 10.

§. Illud tamen.

Iudices, & milites, siue proficiscantur
de vna prouincia ad aliam, siue ciuita-
tes, siue puincias circumeant, nō debēt gratis viuere, sed de suo
salario, nec debēt iudices cuiuscunq; sint dignitatis, loci seruatorē
mittere. h. d. vsq; ad §. neq; occasione. Pro declaratione huius. §. vi
de, quod no. in c. statutum §. insuper. ver moderatis. de resc. lib 6.
& in c. cum omni. ext. de vi. & ho. cle. super ver. expen.

§. Neque occasione.

Præses prouinciæ non de
bet occasione religionis
puinciam commouere, & si contra laicos crimē canonicum mo
ueatur, iudex laicus cum iudice ecclesiastico cognoscere debet,
& decidere. h. d. vsq; ad §. oportet.

1 *Descendens per lineam fœmininam dicitur esse de genere.*

§. Oportet autem.

Bona delinquentium publi-
cari non debent, sed generi re
1 linqui. h. d. † No. tex. generi, cum gl. sua, etiam per lineam fœmini-
nā, quis dicitur esse de genere meo, facit in. de incest. nup. §. sanci-
mus, quod facit ad id quod videbis. ī. qui mo. na. ef. sui. §. filium
ver. si quis autem.

1 *Potestas potest vendicare suum ciuem vel comitatensem.*
2 *Possidere subiectos, quod quis dicatur rōne iurisdictionis, quam habet ī eos.*

§. Patrocinia.

Ad præsidis officium spectat non sine-
re patrocinia iniusta præstari, & nullus
debet suscipere, vel occultare alienos agricolas in ea, vel in alia p-
uincia, & præses prouinciæ debet literis publicis destinatis eos ad
suam prouinciam reuocare, pœna ɔ̃facientib. imminente, h. d.
vsq; ad §. titulus. In tex. ibi. vitas. i. substantias, ex quib. homines vi-
1 uunt. † No. ex hoc tex. quod potestas potest vendicare suum ciuē,
2 vel comitatensem, de quo in l. 1. ff. de rei vend. † Secundo no. tex.
cum gl. ibi domini, quod quis dicitur possidere subiectos ratione
iurisdictionis, quam habet in eos.

1 *Titulus quot modis ponatur remissiue.*

§. Titulus autem.

Nullus prędijs alicuius titulos
imponere debet, pœna contra-
facientib. imminente, nec debet quis arma deferre, nisi sit miles,
1 nec populum in turba sollicitare. h. d. † No. gl. in scripturis, quot
modis ponatur titulus[1] dic, vt no. in l. non est ambiguum. C. fam.
erc. ī. de ecc. ti. circa prin. & no. seq. gl. hoc nō ab eis, & adde, quod
no. gl. in l. pe. ff. ex qui cau. maio.

De triente, & semisse. Rub.

1 *Legitima an auferri possit per statutum.*
2 *Filius an possit cogere patrem vt det sibi legitimam, remissiue.*
3 *Legitima filiorum hodie est triēs, vel semis, secundū numerū liberorum.*
4 *Filius hodie, quod debeat habere legitimam iure institutionis.*
5 *Differentia inter suum, & emancipatum, in modo rumpendi testamentū.*
6 *Si ex decem filiis pater quatuor exhæredauit, vel præteriit iniuste, isti exhæredati, vel præteriti habebunt semissem.*
7 *Filij instituti, quam partem faciant præteritis, vel exhæredatis iniuste.*
8 *Legitima filiorum in minus portione sua institutorum, altero filio exhæredato, extraneo vniuersaliter instituto, quanta sit.*
Exhæredatus an admittatur ad partem, & faciat partem alijs.
Exhæredatus habetur pro mortuo.
9 *Filius qui intrauit religionem fratrum minorum, an faciat partem alijs, eo computato legitima sit semis, vel triens, quod triens.*
10 *Legitima, qđ debeatur ascendētib. ēt tit. institutionis in bonis descēdētiū.*
11 *Filius in potestate, an sit hæres ipso iure, & qualiter remissiue.*

IAm quidem. Liberis a parētib. triēs, aut se-
mis sm̃ numerum liberorū,
quoquo relictit tī. dētur, antiqua l. cessante. his obtinē-
tib. in omnib. quib. quarta portio, p l. de inof. tes. dētur
exceptis liberis curialib. qb. nouem vnciæ dēntur. Item liberi a pa
rentib. vsusfruc. portione debita defraudari non pñt, h. d. vsque ad
1 §. excipiatur, † No. 1. tex. qui dicit debitum vocāt, & gl. exponit. s.
iuriconsulti, & Imperatores. Nam hunc tex. inducit Dy. ad. q. an
ltīa possit auferri per statutum. Nam vř, φ sic. Nam legitima de-
bet filio iure ciuili, vt hic, & l. lege. C. de legi. hær. ergo potest tol-
li per aliud ius ciuile. s. per statutum. In contrarium facit, quia dē-
tur iure naturæ, supra de hæredibus, & fal. §. primum itaque. cum
alijs iuribus, quę ibi alle. sed illud, quod debetur de iure naturali:
non potest tolli per statutum, cum ius naturale sit immutabile, vt
Inst. de iu. na. gen. & ci. §. pe. Sed ad omnes illos tex. posses rñdere,
vt cum dicit, quod debetur iure naturæ, exponitur ex quodam in-
stinctu naturæ, vt no. glo. hic super ver. deb. no. & ver. quod debe-
tur. & dř etiam dēri quadam ratione naturali, vt l. cum ratio, ff. de
bo. dam. de ista q̃one dic, vt dixi in §. primum itaque, præall. Sed

aduerte hic ad glo. præ. dictã super ver. qđ debet. ibi viuo patre, qđ
2 † ficit qđ filius nullo mõ possit cogere p̃rem, vt det sibi lĩmam,
3 de qua q. dixi s. de hęr. & fal. §. si qs aſſt. vbi gl. tangit. † Scđo no. ꝙ
hodie lĩma filiorum est triẽs, & femis, fm numerũ liberorũ: fal-
4 lit in casu. i. in §. excipiatur. † Tertio no. ꝙ fm hoc ius sufficit, qđ
filius hẽat lĩmam portionem, quoquo relictã ti. sed hodie dẽt hã-
bere iure insti. vt j. vt cum de ap. co. §. aliud. nam fm nostrã opin.
hic §. in hoc hodie corrigitur. ita tenet gl. in l. Papinia. §. si qs inor
tu. ff. de inof. test. & Azo in summa huius ti. & gl. in c. Raynutius.
ext. de test. licet gl. non firmet in auth. nouissima. C. de inof testa.
Et est duplex rõ, quare filius dẽt hẽre iure institutionis, vna est. qa
tit. inst. est honorabilior, hanc rõnẽ ponit gl. in l. filium §. si lega-
tum. ff. de leg. p̃stã. Scđa est pp ius accrescẽdi, qđ hẽt filius alijs hæ
redibus institutis non adeuntib. l. si ex fundo. ff. de hær. insti. ꝙ nõ
hẽet si hẽret alio ti. Ita tenet Iac de Arc. in d. §. si legata. & Doc. in
5 d. auth. nouissima. † No. glo. subst. in fi. ista gl. intelligit no gl. in §.
exhęredatos fũ de hær. & Falc. in gl. q. d. nullo modo. vbi gl. tenet,
quod inter emanc. & in potesta. ꝯstitutum preteritos, est dĩa hęc
hodie in modo rumpendi: quia filius præteritus põt venire p ꝯ ta
bulas, & dicere nullũ, siue causa sit inserta, siue nõ: sed emancipa-
6 tus dicit nullũ si cã nõ est inserta, alias venit per ꝯ tabulas. † Quæ-
rit gl. quid si sunt filij vltra decem, & quatuor tñ, vel pauciores
ex his p̃r exhẽdauit, vel prętenijt: & intellige iniuste, valet tñ testm̃
nũquid trientẽ, vel semissem eis. s. exhẽdatis, vel p̃teritis dabit, fm
partẽ, vel portionẽ, quã habituri essent ab inte. Dicit gl. ꝙ semissẽ:
quia pp numerũ liberorum, s. qa decẽ sunt, sua lĩma portio cuili-
bet de istis decẽ debita diminuta est, quia minor est si decẽ sunt I
vniuerso, q̃ si essent quatuor, & nõ plures, pro hoc est arg. in hoc
7 §. ita dicit gl. vbi fuerint, & cã no. † Quæro, an filij instituti liberis
iniuste exhæredatis, vel præteritis, faciant partẽ, vt isti exhæredati,
vel præteriti habeãt portiõnẽ ꝯtingentẽ, de semisse habito respũ
ad filios, qui sunt decem facta diuisione de semisse in decem par-
tes, an debeãt integrũ semissẽ hẽre: gl. i. vr̃ velle, ꝙ instituti faciant
eis partẽ, vt sic habeant semissem solũ illius partis, alias q̃ filij exhæ
redati, vel præteriti erant habituri ab intestato, nõ aũt integrum
semissem totius hæreditatis quã essent habituri ab intestato, vt
hac gl. ibi, nunquid trientem, vel semissem eis dẽt suæ partis, &c.
idem vr̃ sentire gl. in auth. nouissima. p̃all. in 1. & 2. gl. tñ in §. exci
piatur, j. eo. ver. curialib. vbi vr̃ velle, ꝙ filij pręteriti debeant habe
re trientẽ, vel semissem integrũ totius hæreditatis, non habito re-
spectu, ꝙ alij filij etiam sint inst. tñ, vt patet in d. gl. ibi, cum supra
dictũ sit, &c. Sed gl. hic posita, & gl. dictæ auth. nouissima. s. vr̃ ve-
riores. & ipsas tenet Iac. de Bel. Patet ergo ex p̃dictis, ꝙ si sunt qua
tuor filij, & vnus instituitur vlr, alijs trib. p̃r reliquit 100. iure inst.
& hæreditas valet tria millia, certe isti tres non habebunt integra
mille, sed tñ tres partes de mille. faciũ. n. partes istis filijs ille filius,
qui est vniuersaliter institutus, & retinebit sibi tertiam partẽ isto-
rum mille. est. n. legitima filiorum triens, vel semis eius, qđ quis
a habiturus esset ab intesta. a vt l. parentib. C. de inof. test. & eo. tit. l.
Pap. §. si quis mortem. & hoc §. & hanc opi. tenet Gul. de Cun. in
auth. nouissima. & pro hac opi. est casus. C. quando, & quib. quar
ta pars dẽatur l. fi. in prin. li. 10. Iudicio meo ibi expresse patet ꝙ si
his sunt relictõ minus, q̃ quarta pars, & tñ dr̃ ibi, qđ sint relictũ, qđ
sufficit ad exclusionẽ a q̃rela, & filiæ fœminæ faciunt partẽ filio in
stituto particulariter in certa q̃titate, nisi qa ibi ex beneficio sp̃ali
illius l. ꝯceditur filio curiali, vel nuptali: curiali, ꝙ hẽat integrã q̃-
titatẽ totius q̃titatis, non diminutiue p p sorores institutas, vt ibi
8 dr̃, & tene mẽti. † Quæro, p̃r hẽt quatuor filios, vnũ exhẽdat, alijs
trib. aliqd reliqt iure inst. extraneũ vlem hẽdẽ instituit: mõ illi vo
lunt lĩmã, & petiũt p legitima integrũ trientẽ: dicit hẽs scriptus,
vos ñ dẽtis hẽ portionẽ exhẽdati, sed dẽt remanere apud me. an
bene dicat Dy. dicit, qđ nõ, immo illi tres debẽt hẽre integrũ trien
tẽ. ali. j. de curia. in curia depu. §. lĩmorũ. coll. 4. q̃ cõiter non hẽ.
ita ponit ipse in l. plane. §. si duob. de leg. j. idẽ Gul. de Cu. probat p
ronẽ, qa iste exhẽdatus hẽ p mortuo, vt ff. de ꝯtrag. cũ emp. l. i. l. 1.
§. si p̃r. Sed si esset mortuus, alij hẽrent integrã lĩmam, ergo & vr̃
tanq̃ non sit viuus, vt l. qui req̃ndaute. in princ. ff. de inof. test. Idẽ
tenet ipse si vnus ex filijs esset talis, qđ nõ posset succedere, puta
de ordine minorũ, nã alij filij hẽbũt lĩmã, ac si ille nõ esset viuus,
arg. l. Gallus. § & quid si tm̃. ff. de lib. & posth. p hoc ẽt tex. optim⁹
in d. l. fin. C. q̃ñ, & qui. quar. pars debe. ver. nullo obstaculo, & ibi
9 dictã. † Quæro, pone, qđ habeo quinq; filios, vnũ ex istis exhæredo
iniuste, vel vnus intrauit ordinẽ minorũ, alijs aliqd iure insti. relin-
quo minus lĩma, & extraneũ instituo, vnũ isti habebũt p lĩma
trientem, vel semissem, habito respectu, ꝙ oẽs sunt quinq;. dfit. ꝙ
trientẽ, qa ille iniuste exhæredatur, vel qui religionẽ intrauit hẽ pro
mortuo, & ideo si alij filij volũt hẽe semissem habito respectu ad
coniunctum filium, tanq̃ sibi ipsi p̃t essent repellendi, arg. l. Ti-
tio si non nupserit. ff. de condi. & demon. l. 2. §. sed si aliquid. ff. q̃ñ
app. sit in hanc opin inclinat Gul. in d. auth. nouissima. Et no. gl. l.
filius. ibi, sed ꝯ est, vt puto, idem no. s. de hære. & Fal. §. primũ itaq;
C. de inof. test. auth. nouissima. vbi gl. dicit idem in collateralib.
& ẽt doc. ibi tenent. & per Azo. in summa, j. Auth de hęr. & fal. in
10 2. col. & ibi tex. † Item no. in d. authen. nouissima, quam ibi tenet
Guil. quia sup. dixi, ꝙ filij debent habere legitimam iure institu-
tionis, an ascendentes eo. modo debent hẽre lĩmam? putarem, ꝙ
sic, sicut diximus in descendentibus. probatur j. vt cũ de ap. cog.
§. hoc quidem. ibi, hęc eadem, alias quidem, &c. & in §. aliud. qui
præcedit hoc quidem, vbi est dictum, quod descendentes debent
habere iure insti. ergo idem in ascendentibus. Non ob. tex. qui di-
cit eum aliqua dist. quia distinctio, & diuersitas est inter cãs, inter
quas filius potest exhęredari, & cãs, pp quas p̃r põt exhẽdari, non
autem in hoc, quod vnus debeat habere iure institutionis, alter
11 non. † Vlt. Iac. de Bel. ponit hic vnam magnam disputationẽ, qua
quęritur, an filius in potestate sit hæres ipso iure, & qualiter sit hę
res, & an filius in potestate paternam hęreditatem transmittat ad
extraneos, quam vide per te.

ADDITIO.

a Ab intestato. Quanta aũt sit legitima, & qualiter diffiniatur, & describatur, & qđ
si per statutum augmentatur vsq. ad dodrantẽ qualiter interpretatur, cũ videat
dispositione fructuũ auferre vltra necessitatẽ victus, vide D. Soc in consi. 3. incip.
quamuis ex his. ver. 2. principaliter. & ver. 19. cir. fi. cũ ver. seq. 1. par. & cõs. 93. in-
ci. cir. primum præsentis. ver. circa tertiã dubitationem. cũ ver. seq. in d. par e. &
ver. præterea legitima. & in cõsi. 150. inci. & nos introducere. ver. succedit alia.
circa med. in d. par. & versi. cõfirmat p̃dicta, in fi. cum seq. & vsq. ad fi. in d. par. in
ci. hac consultatione, verb. his tñ nõ obstã. in fi. d. par. & in consi. 130. inci. viso te-
stõ dñi Cato. vers. circa secundã dubitationem, cũ uers. seq. in 2. par. & in consi.
249. inci. materia præsentis consultationis, ver. 3. quæritur, circa prin. in d. par. &
in consi. 211. inci. circa primam, ver. prima conclusio. in d. parte.

§. Excipiatur.

Op. & vr̃, ꝙ iste §. nõ possit hẽre locum vbi est vnus filius curialis, alter non, vel
vbi duo filij sunt curiales, vel duæ filiæ curiales, nam hæreditas di
uiditur in 12. vncias, vt Insti. de hære. insti. §. hẽditas. sed si vni cu-
riali relinquuntur 9. vnciæ, alius curialis, vel ẽt nõ curialis nõ p̃t hẽre
9 vncias, vel tres vncias, quas hẽre dẽt præteritus, vel exhæredatus,
omissis oib. opi. no. in gl. Veritas est, quod vbi sunt oẽs filij, & oẽs
curiales, vel plures curiales filiæ nup. qlibet dẽt habere tres partes
eius, ꝙ ab intest. esset habiturus: sed si est aliquis, q non sit curialis,
dẽt hẽre trientẽ, vel semissem eius, ꝙ esset habiturus ab intestato,
circa quod vide, quod no. in d. aut. nouissima.

1 *Filius, quod non possit fraudari legitima, an detur modus fraudandi.*

1 §. Prohibemus.

No. quod filius nõ p̃ot fraudari in subsidio. i. legitima, nec obst. l. vxo
ri. ff. de vsufr. vel quia corrigitur per hũc. §. ista est veritas. quã opi.
tenet gl. & doc. in d. auth. nouissima. & p gl. p expresse in l. usum.
ff. de vsufr. licet gl. in d. l. vxori. non firmet: dicit. n. quidam, ꝙ ibi lo-
quitur qñ pater reliquit filio proprietatem oim rerũ. sed hæc sol.
vr̃ expresse ꝯ hunc tex licet q̃dã glo. super uer. nudæ. subaudiat, &
illam forte non totam. No. gl. hoc est ibi, l. Papin. §. quarta. in fi. tu
vero quantum ad dictam glo. dic, vt no. & melius in d. §. quarta.
alibi gl. dicit, ꝙ põt fraudare lĩmam, proijciendo oĩa in mare, vt
no. in l. 1. C. de inof. dona. in 6. q. & ibi per Cy. in 2. q. Dy. vero do-
a cet vnum modum fraudãdi a filium legitima, uidelicet, qđ pater
promittat alicui bona sua post mortem suam, nam legitima de-
betur post æs alienum, ut d. §. quarta. Sed si aliquis promittit post
mortem suam, est ut ęs alienum, ut l. hæreditarium. ff. de bo. aut
iud possid. ergo, &c. quod dictum Dy. posset procedere ubi pro-
missio fieret ex causa non lucratiua: sed si fieret ex causa lucrati-
ua promissio, puta donatio, tunc reuocaretur per titulum de inof
fic. donatio.

ADDITIO.

a Fraudandi. Adde tu aliam modum, & cautelam, ꝙ pater vendat omnia bona, &
pecuniam det cui vult. ita D. Soc. in consi. 73. inci. circa primum, ver. præterea.
cir. med. in 1. par. adde tutiorem cautelam, quam posui in apost. ad dictum in l. pa-
ter tuus. nu. 1. in apost. in ver. vellet instituere filium. & ibi etiã posui, in add. ad
B. l. in prin. in ver. pater tuus. C. de hær. insti.

§. Neq. illo.

Hic incipit dicere de secunda parte rubri-
cæ. Tertiæ partis diminutio, quæ lege anti-
qua nepotib. & pro nepotib. auferebatur, hodie correctionem ca-
pit ad qualitatem mensuræ redactam, & filij ex nuptijs sine dote,
nati, & ẽt per nuptias legitimati, tanq̃ legitimi p oĩa succedũt. na
turales autem ex legitimo concubinatu nati liberis lĩmis existẽ-
tib. ex testõ, nisi pro parte succedunt, sed liberis, uel uxore nõ exi-
stentib. ex testõ succedere p̃nt, usq; ad medium totius substantiæ,
& ab intestato in 2. vncijs, cum eorum matre percipiendo: sed si
simul plures habuit concubinas, & ex eis filios, filij ab omni suc-
cessione penitus excluduntur, usq; ad §. illud quoque.

1 *Erubescimus cum sine l. loquimur.*
2 *Alimenta, an debeantur filiis naturalibus, vltra duas uncias, remissiue.*

1 a §. Consideremus.

† No. ꝙ erubescim⁹ cum sine l. loquimur. a sic 39. dist. c. deni-
2 de. uersi. quæro. † Quæro, vtrũ filij naturales habeant alimenta, &
ultra hoc duas uncias. hic tex. dum dicit. & nutrimentum, &c. ui
detur uelle, quod sic, quod firmat glo. j. qui. mo. na. effi. sui. §. si qs
autem. ibi tex. concor. cum isto. de qua quæstione dicam inf.

ADDITIO.

a Erubescimus cum sine l. loquimur. Simile dictum habes in l. illam. C. de coll.

1 *Donatio*

1 *Donatio simplex facta filio, quãdo cõfertur, siue in ptãte, siue emancipato.*
2 *Collatio, an fiat inter suos, vbi quod sic in profectitijs, non aduẽtitijs.*
3 *Filius in potestate, an conferat emancipato.*
4 *Emancipatus confert suo profectitia, non aduentitia.*
5 *Emancipatus emancipato hodie confert profectitia tantum.*
6 *Collatio, quando habeat locum inter non suos, nec emancipatos.*
7 *Descendens, quod non conferat extraneo.*
8 *Collatio per non possidentem petitur fieri officio iudicis, vel per denegationem actionis.*
9 *Collatio fit tribus modis.*

§. Illud quoque.

Collatio datorum ab intestato, & ex testamento fieri dẽt, nisi expresse aliud dictum sit, oĩb. q prius de collationibus dicta sunt confir-
1 matis. h. d. & imperator hic tractat de tertia parte rubricæ. † Quæro, de qua donatione hic loquitur, cum alia donatio sit simplex, alia ob causam, vt dos, & donatio p p nuptias. Dicit Io. ꝙ intelligitur, siue sit simplex, siue ob causam Bur. Doc. & Dy. dicunt idem quod ipse Io. ĩ donatione ob causam. Sed ĩ simplici donatione dicunt ꝯ, nisi in trib. casib. vt habetur in glo. & eandem habes in authen. ex testa. C. de col. quæ sumitur ex isto §. verum tamen dicũt ibi Mar & alij tenẽtes opi. ꝯ Io. ꝙ qñ donatio simplex sit emancipato nullo modo fiet collatio, quia donatio tenuit ab initio, vt l. si pater. C. de inof. do. Sed hoc videntur velle esse idem, siue fiat suo siue emancipato, vt in trib. casib. fiat collatio, vt patet in gl. in ver. & hoc ĩ his, siue ꝯ. Sed circa hoc omissis oĩb. opi. veritas est, quod dicit Dy. qui hãc quæstionem disputauit, & determinauit, & dicit sic, aut donatio simplex sit filio emancipato, & conferri debet, vt l. vt liberis. C. de col. in fi. aut sit filio in potestate, & ista regulariter non confertur. ratio, quia talis donatio facta filio in potestate, nõ valet in vita patris, sed assumit sibi effectum post mortem, vt l. donationes. C. de dona. inter vir. & vxo. & in l. do. C. ad l. Falc. sed legata, & fideicommissa nõ conferuntur, vt l. a patre. C. de coll. ergo nec talis donatio confertur, fallit in tribus casibus, no. in glo.
2 Quæro, inter quas personas, & de quib. reb. fiat collatio. † Et primo quæro, an suus conferat suo. & gl. hic, & in d. l. si emancipati. C. de coll. dicit. quod sic, & hoc probatur per l. filiæ eo. titu. qđ intellige esse verum in profectitijs, non autem in aduentitijs, vt l. fi.
3 C. de col. † Secundo quæro, an suus conferat emancipato. gl. hic & in d. l. si emancipati. tenet quod sic, profectitia tantum. & non aduentitia. Sed aduerte, quia filius in potestate potest habere profectitia diuersis modis, potest habere dotẽ, vel donationẽ propter nuptias, & similia, & ista dẽt conferre, vt l. filiæ dotẽ, & in l. vt liberis. C. de col. Item potest hr̃e peculium, & istud non cõferr̃, sed potest diuidi, vt l. filio licet C. de col. potest etiam habere simplicẽ
4 donationem, quo casu dic, vt sup. dixi. † Tertio quæro an emancipatus conferat suo. gl in d. l. si emancipati. videtur velle, ꝙ omnia conferat: sed veritas est, quod confert profectitia tantum, non ad-
5 uentitia, ita tenet glo. hic, probatur in d. l. vlt. C. de colla. † Quarto quæro, nunquid emancipatus emancipato conferat. gl. hic dicit, secundum quosdam, sed in l. si emancipati. præall. in prin. gl. dicit, quod emancipati conferunt profectitia tantum inter se, sed mag. gl. ibi, in prin. posita, no. quod etiam profectitia non conferuntur inter se. sed veritas est, ꝙ ante l. vt liberis. præall. emancipati inter se nihil conferebant, sed per dictam l. vt liberis. conferunt inter se
6 profectitia, sed aduentitia non. vt l. fi. eo. tit. † Quinto quæro, quid in his qui non sunt sui, nec emancipati, an conferant inter se? gl. hic & in d. l. emancipati. videtur velle, ꝙ non, quod verum est ante dictam l. vt liberis. sed per d. l. vt liberis conferunt ea, quæ sunt profecta de bonis eiusdẽ, de cuius hæreditate agitur. In hoc tñ differũt ab emancipatis, quia emancipati conferunt inter se simplicem donationem, sed isti non conferunt, nisi in casu, ubi emergeret in-
7 æqualitas, vt l. illud. §. fi. C. de colla. † Quæro sexto, si aliquis de descendentibus. est admistus cum extraneis cohæredibus an eis cõferat. gl hic dicit, quod non, & bene, & idem no. in d. l. si emanci-
8 pati. † Septimo quæro, quo iure petatur ista colla. tex. in l pen. ff. de colla. dotis, dicit officio iudicis, qđ intellige verum, qñ ille, qui petit cõferri, non possidet, alias consulitur ei p denega. act. de quo dic, vt no. in l. prætor. in princ. ff. de colla. bon. ubi est bona gl. & vide quod no. in l. si soror. & l. posthumo. C. de col. potest etiam agi ad coll. ex stipulatione de conferendo interposita, non solum iu-
9 dicis officio, vt no. gl. ĩ l. filius. ff. de coll. do. † & fiat hæc collatio altero de tribus modis, vel bona communicãdo, vt probatur in l. illam. §. fi ibi, cum istis, &c. C. de colla. vel minus accipiẽdo, vt l. dotis. eo. tit. vel liberando, vel cauẽdo de indemnitate hæredum, ut l. 1. & ibi no. C. de colla.

1 *Diuisio bonorum inter filios, quod possit fieri per patrem etiam sine scriptura, si fiat coram duobus testibus*
2 *Feminæ, quod possunt esse testes in testamento inter liberos, & etiam in diuisione, quæ fit per patrem inter filios.*
3 *Testamentum imperfectum ratione voluntatis inter liberos, non valet, secus ratione solemnitatis, quia valet.*
4 *Mater an possit instituere filium uulgo quæsitum in testamento minus solenni, remissiue.*
5 *Pater filium naturalem an instituere possit in testõ minus solẽni, remissiue.*
6 *Filius legitimus, & naturalis, an poterit patrem instituere in testamento non solenni, remissiue.*
7 *Dictio plurium, quod ad minus significat tres.*
8 *Notarius suspectus partibus, quod non debet dari ad recipiendum testes.*

§. Et quod sæpe.

Hic §. tract. de quarta parte rubricæ. Diuisio bonorum a pr̃e inter liberos fact non alr̃ valet. nisi facta fuerit in testõ, vel alia scriptura parẽtũ. vel liberorũ oĩm subscriptionem ꝯtinẽte. h. d. vsq; ad §.
1 studiũ. † Op. & vr̃, ꝙ huiusmodi dispositio, & diuisio facta a pr̃e, debeat sine subscriptione valere, & sine aliqua scriptura, vt l. quoties C. fa. erc. & l. filij. & l. fi. C. de testa. & l. hac consul. §. ex imperfecto. Sol. hic loquit̃ qñ in scriptura vult quis suam voluntatem facere declarare, quo casu dẽt interuenire subscriptio pr̃is, vel oĩm liberorũ, vt hic, & in auth. si vero. C. fa erc. q̃ sumitur ex hoc §. vel si nõ interuenerit subscriptio, dẽt interuenire solẽnitas quæ habetur. C. de testa. auth. ꝙ sine. In legib. ꝯrijs loquitur qñ pr̃ vult inter filios diuidere sine scriptura. quo casu sufficit hoc fieri corã duobus, testi. vt no. gl. hic, & in l, fi. C. fam. erc. Inst. de test. §. fi. Spec in tit. de test. §. restat. ver. ꝙ autem & sufficiunt duo testes rogati, vel
2 tres fortuiti, vt no. in l. fi. C. de cod. etiam; † si feminę adhibeãtur in testa. vt no. in §. t. ĩ. de testa imperfe. & C. de testa. auth. ꝙ sine. licet alias mulier in testõ adhiberi nõ posset, vt l. qui testa. § mulier. ff. de test. p p rationem, quam reddidit gl. Insti. de test. §. testes potest tñ esse in codicillu, vt no. in d. §. mulier. & hæc est veritas.
3 † Quæro, ridi, ꝙ pr̃ nõ pfecta voluntate põt disponere, de qua imperfecta voluntate dẽt intelligẽ dic, ꝙ de imperfecta volũtate rõne solennitatis omissæ, secus si rõne imperfectæ voluntatis testatoris, qa tunc non valet ẽt inter liberos, vt no. in l. si is. ff. de test. ĩ 3. sol. ꝯrij. §. ex imperfecto. & gl. parua hoc idem sentit in l. fi. C. fam.
4 erc. super ver. ꝯpte. alias super ver. completæ.* Sed pro declaratione huius §. quæro. de 3. q. mulier nõ põt instituere filium vulgo conceptum nisi sit illustris, vt l. si qua illustris. C. ad Orfic. & ci ab intestato succedit, vt Insti de suc. cog. § vulgo, an poterit institue-
5 re filium in testõ non solenni. † Secundo scias, ꝙ pater põt instituere talem filium naturalem, s̃m ꝙ habuistis in §. consideremus. s. e. & melius. ĩ. qui. mo. na. effi. sui. §. ne igitur. & §. si vero filios an
6 pr̃ põt talẽ filium in testõ nõ solẽni instituere. † Tertio quæro, an filius legitimus, & naturalis instituens pr̃em poterit hoc facere in testõ solẽni. De quibus. trib. qõnibus dic, vt no. Spe. ĩ tit. de instr. edi. §. ꝯpẽdium, ver. qd si mulier. & ver. qd si pr̃ nãlis. & vers. qd si fi-
7 li⁹. † Et no. gl. 1. ex qua hẽs significationẽ hui⁹ verbi plurĩũ, vel plu-
a rimorũ, ꝙ significat tres a ad minus, facit l. sed ea, quæ. ff. de leg 2.
8 † Secundo no. gl. si presbyteri. ꝙ non dẽt dari ad recipiẽdum testimonium notarius suspectus partib. & idem dicit ĩ iudice. Tertio no. gl. in tex. liberos. ibi, sed quid si decem, &c. & tene menti.

ADDITIO.

a Tres. Adde Bal. in l. fi. d. scom. §. & si quis 10. de leg. 3. & Ang. hic, & Bal. in l. & si post tres. ff. si quis cau. de quo vide etiam per Arc. in c. 2. de si. presby. in 6. & cap. Christiano. 33. dist. & do. Alex. de Imo. in d. l. & si post tres. & Abb. in c. ad nostr. de reb. eccl. non alie & Ang. Arc. in trac. male. ver. plurib.

1 *Dispositio huius §. quod habeat locum in priuato scriptura.*
2 *Reus, an possit simpliciter duas exceptiones contrarias pponere, remissiue*
3 *Cõtumacia, seu defectus pcurato. vel administrato. quãdo noceat domino.*

§. Studium.

Dictum est sup. de 1. 2. 3. & 4. parte rubricę Sequitur videre de quinta. s. de ĩficiationibus eius, qui scripturã ppriam, vel numerationem in ea contentam abnegat, siue sit actor, siue reus, vel procurator pœna dupli est puniendus, nisi aduersarius ab onere probationis sua confessione releuauerit, in expensis nihilominus condemnãdus: sed si post inficiationem numerationis, ad solutionis remedium cucurrit, soluere nihilominus compelletur. h. d. vsq; ad §. illud quoque. Et habet duas partes, nam prima loquitur de principali persona, secunda de procu. & curato. negante. Secunda ibi, si vero lis. Item prima hẽt quatuor partes, quia loquitur de reo negante scripturam, & etiã numeratione, quæ in prima scriptura continetur. Secundo de reo, qui primo negat, postea confitetur. Tertio de eo, qui negauit nu. postea decurrit ad sol. Quarto de actore, qui pecuniam sibi solutam petit, & lr̃as proprias sol. neg. Secunda in ver. si n. Tertia in ver. quu autem, 4. in ver. si autem. Ex hoc §. 1. duo.
1 no. ꝓposita in gl. si actor. † qro, de qua scriptura hic loquitur. Respõ. de priuata scriptura, ex qua quis obligatur, ita ꝙ ex ipsa scriptura inducatur obligatio. Secus si sine ea quis obligatus sit, ita, ꝙ ipsa scriptura sit tantum ad probationem, ut no. gl. C. de non nu. pec. auth. ꝯ qui propriam, q̃ sumitur ex ipso. § ubi etiam no. per gl. & doc. ꝙ si aliquis negat publicũ instr̃m esse publicũ, nõ punit̃
2 pęna huius l. † Venio ad ver. si quis antẽ adimat, & hunc tex. inducit Dy. ad qõnẽ, ꝙ quis nõ possit simpliciter duas ꝯrias exceptiones proponere. Ita no. ipse in c. nullus plurib de regu. iur. in 6. de
a qua q. est glo. ff. de exc. l. nemo. a & ibi allega. hunc §. ad hoc per doc.

ADDITIO.

a l. nemo. Et ibidẽ uide Imo. & omnino per Abb. in c. pastoralis. de excep. & Lanfran. in c. quoniam cõtra. ver. exceptio[illegible]s. de prob. & Bal. in marga. ver. exceptio. ver. 11. & Spe. de exce. §. 8. ver. exc ptiones. nu. 13. in ver. exceptio. ext. de proba. quod iste corrupte allegabat de c. p.

doc.ī l. r. C. de fur. facit optime tex. in l. cum de indebito. cir. prin.
ff. de prob. Venio ad ver. si autem. no. gl. postquam. ibi sed nōne,
& gl. seq. ibi, sed actio, circa quam vide. quod no. gl. & doc. in d. au
1 then. ꝯ. qui propriam, † Venio ad ver. si vero lis, ex quo no. ꝙ con
tumacia, seu delictum administratoris, curatoris, vel procuratoris
non nocet domino, simile in l. meminerint. C. vnde vi. de quo no.
per gl. & Inn. in c. 1 vt li. non ꝯte. per Doc. in l. iubemus nullam. C.
de sac. san. eccl. per Dy. in l. apud Celsum. §. igitur si cum. ff. de do
li excep. & vide quod no. in c. dilectus. el primo. de reg. iur. li. 6. Vl
timo no. gl. si tutor. ibi. sed quid si litteras.

1 *Mendax quando puniatur in translatione possessionis.*
2 *Dispositio huius §. quod habebis locum, in quocunque conuento.*
3 *Agens hypothecaria, ꝙ debeat ꝓbare debitorē fuisse dominū tempore obli gationis, & an sufficiat probare possessionem, cum bona fide, remissiue.*
4 *Contraria allegare in diuersis iudicijs, seu diuersa instantia, quando liceat.*
5 *Translatio possessionis in casu huius §. ꝙ possit peti ēt per condictionē ex l.*
6 *Litis contestatio in casu huius §. quod non habeat locum.*
7 *Litis contestatio, ꝙ non dicatur facta per responsionem factā interrogationi, an quis possideat.*
8 *Libellus potest omitti*
9 *In casu huius § non requiritur libellus, sed sufficit facti narratio.*
10 *Dispositio huius §. an habeat locum si actor post negationem rei, probat eius intentionem per sacramentum reo præstitum.*
11 *Reus, qui mēdac ter negauit se possidere, an possit postea de suo iure docere.*

§. Illud quoque.

Possessor, q negauit rē esse eius, cuius esse actor asseuerat, vel affirmat
& post ꝓbationem actoris cōfitetur, & ad exceptionē decurrit,
prius possessione priuatur, & in actorem transfertur, q̄ de iure suo
1 audiatur h. d. No. † ꝙ pp mendacium quis punitur in translatio-
ne possessionis, vt hic. & in auth. itē possessor. C. qui po. in pig. ha.
2 & sile in l. fi. ff. de rei vend. † Secundo quæ-
quæ sumitur ex hoc §. & sile in l. fi. ff. de rei vend.
ro de intellectu huius §. gl. intelligit eum generaliter in conuēto
cuacunq; actione, siue rei ven. siue actione hypothecaria, siue a-
ctione mixta, siue agatur actione personali ad ipsam possessionem
& siue quis agat noīe proprio, siue noīe alterius quam opi. tenet
hic Iac. de Bel. & Doc. in d. auth. &c. quod tene menti. Sed aduer
3 te ad prin. gl. super ver. cōuen. ibi, ꝙ debitor sunt dñs. † Ex quo no.
ꝙ agēs hypothecaria dēt probare debitorem fuisse dñm tempo
re obligationis, & idem no. C. de fal. interdic. l. lege. Inst. de inter-
dictis. § interdum. & Insti. de actio. §. itē Seruiana. Sed alibi tenet
gl. ꝙ in hypothecaria sufficit probare, ꝙ debitor possederit bona
fide. & cum tit. tempore oblig. vt no. ff. de pig. act. l. rem alienam.
Alibi gl. tenet, ꝙ sufficit, ꝙ debitor possederit bona fide tpe ob. de
qua q. dic, prout Dy. in d. §. itē Seruiana. & plenius p Cy. ī d. l. r. C.
de fal. interdicto. & per Spe. in ti. de ob. in ver. sed nunquid debet.
& ver. quid si pro. & ibi, ipse reus. Istud declara per Dy. in c. nullus
4 pluribus. de re. iu. li. 6 & per doc. in d. auth. item possessor. † No. glo.
& legalem. ibi, in alieno. No. ex hac parte glo. qđ in diuersis iudi-
a cijs, seu in diuersis instantijs, permissum est allegare contraria, a &
quod negatum est in vno iudicio, possum in alio confiteri. Idem
no. in d. auth. item possessor. in vlt. gl. contra quod vide p Doct. in
l. 1. C. de fur. & ibi auth. & similem gl. habes in l. fi. ff. de rei vend.
5 † & etiam no. ꝙ talis translatio possessionis potest etiam peti per
cōdi ex lege. & ibi in casu isto, & in casu huius §. & ibi, vt dictum
6 est. † Sed quod debeat fieri contestatio, reprehēdit hic Iac de Bel.
dicens, quod non debet in per tot circunstantias, sed statim cogni
ta veritate procedere ad translationem possess. sine lit. cont. † Itē
7 no. secundum dictum, quod sequitur in gl. ꝙ eo ipso, ꝙ est facta
interrogatio, an possideat, videatur esse facta li. conte. super iudi.
poss. reprehenditur, dicit Iac. de Are. quia dicendo se nō posside-
re, non est animus contest. lit. sed excludendi iudicium, quam ra-
tionem ponit glo. proxi. dum dicit, nc iudicio rei vend. & non in-
teruenit narratio, & responsio. quæ ad lit. contest. est necessaria, vt
l. j. C. de lit. contest. Item probatur hoc per posi. & responsio. nam
ad eas non fit lit. contest. ut ext. de elec. c. ecclesia. ver. licet. & de
lit. cont. c. 1. Et ibi, Sed nunquid ista gl. procedat præsupposito, qđ
debeat fieri lit. cont. & quod videatur facta eo ipso, quod est facta
8 interrogatio, an possideat. Et ibi, & hic non fuit peonim. † Ex hac
sol. habes, quod libellus potest omitti, idem no. in authe. offerat.
9 C. de lit. cont. & ī. de exhi. reis. §. sancimus. † Et ibi ꝑpter negotij
natuitam, Iac. de Bel. dicit non esse necessarium libellum, sed suffi-
cit simplex facti narratio, facit c. sepe. ext. de ver. sign. in cle. & pro
bat. q. vbicunque non requiritur libellus, est necessaria facti narra
10 tio. † Quæro dicitur hic, & cogatur qui ac. infert. quid si post ne-
gationem rei, actor probat intentionem suam per sacramentum
reo præstitum, an punietur reus in translatione possessionis. dicit
11 glo in fi. quod non, vt no. in l. fin. ff. de rei vendi. † An autem reus,
qui per mendacium negat, potest de suo iure docere antequam
possessio transferatur in actorem? dic, vt dicam in authentic. item
possessor.

ADDITIO.

a Contraria. Adde do. Ale. de Imo. post doc. in l. qui Romæ. §. Seia. de verb. oblig. & Bal. in d. l. j. all. in tex. 7. col. & Ang. & hic.

§. Quod autem.

Liberi ex ꝯcubina, vel liberta, vel ancilla postea manumissa, nuptiis
& nuptialib. documē i postea interuenientib. legitimi efficiuntur,
siue alij nati sint, & viuunt, siue nati, & mortui sint, siue nulli po-
stea nati fuerunt, istum §. declara in gl. quod filij.

De filijs ante dotalia instrumenta natis. *Rubr.*

1 *Dicta in l. interpretata, ꝙ intelligantur repetita in l. interpretante.*

Peruenit. Constitutio noua ad interpretationem antiquorū inducta in eisdem casib. lo-
cū hēt, in quib. & interpretatis legib. locus est, & ideo
in casib. pendētib. locū hēt sniā, vel transactione nondū
1 vsq; finitis. h. d. vsq; ad fi. ferantur i. locum habeant. † No. ex hac
l. tex ibi, cum oīb. manifestum, &c. quod omnia, quæ habent lo-
cum in l. interpretata, intelliguntur repetita in l. interpretante. Idē
habes in l. nihil. in hac parte. ff. de coniun. cum eman. lib.

De administrantibus officia in sacris app. *Rub.*

1 *Iudices ordinarij si sunt duo in ciuitate, an debeant simul iudicare.*

Iam quidem. Iudices appellationū, & eorū officiales in eā appellationum
in quib. officiū est cōe, in iudicio semel examinationē
1 facere debent, & de gestis participare. h. d. † Facit tex. ī
ver. similiter. & §. in quibus. ꝙ si in castro, vel in ciuitate sunt duo
iudices ordinarij, ꝙ debent simul administrare, & simul cās audi-
re. Ad idem. ff. de re iu. l. duo ex tribus. In ꝯtrium facit l. j. ff. de offi.
consu. de qua per Gul. in l. proxi. alle. duo ex trib. ff. de re. iu. & per
Inn. in c. prudentiam. ext. de offi. dele.

De Armenijs. *Rub.*

Armeniorum. Mulier quemadmodum, masculi ad successionem venire debet antiquo iure cessante, h. d.

COLLATIO. IIII.

De nuptijs. *Rubr.*

1 *Consilium mutare de bono in melius, sapientis est.*
2 *Voluntas testatoris est lex.*
3 *Dictum generale legis recipit restrictionem de habilitate.*
4 *Matrimonium solus consensus facit.*
5 *Matrimonium, an perficiatur aliter, quam solo consensu, vbi, ꝙ de iure canonico perficitur, si sequatur carnalis copula, vel cohabitatio.*
6 *Deductio ad domum viri, quid operetur in matrimonio.*
7 *Matrimonium, quod recipiat diem, vel conditionem.*
8 *Matrimonium, quando requirat verba.*
9 *Matrimonium per nuncium contractum, ꝙ non teneat, si ante quam ratificetur mulierem pœnituit.*
10 *Matrimonium contractum per procuratorem, ꝙ non teneat, si ante contractum procurator reuocetur, eo, & muliere etiam ignorante.*

Plurimę. Cōstitutio ad futura negotia trahitur, in præteritos vero iura uete-
ra seruantur. Item dispositio in ult. voluntatib. le
gib. non repugnans, dēt pro lege seruari, nuptias
solus effectus facit, nō dotalia instrumenta, hoc
1 dicit vsque ad §. distrahuntur. † No. in versic. æsti
a mabimus. quod sapiētis est mutare consilium a in melius, & sunt
verba Salomonis, dicit gl. hęc verba ponit 12. q. 4. c. vnusquisque,
2 & c. est. & 25. q. 3. c. iudex. ext. de accu. c. qualiter, & quādo. † Secū
b do no. in §. disponat. quod volūtas testatoris est lex. b † Tertio no.
5 tex. ibi, vnusquisque, cum sua glo. ꝙ generale dictum legis, recipit
restrictionem de habilitate, simile. C. de sac. san. eccl l. 1. ff. de mi.
4 & ho. l. vt gradatim. §. & si lege. † Venio ad versic. nuptias. & no.
c quod solus consensus facit matrimonium. c ad idem. C. de nup-
tijs. l. neq; sine. ff. de reg. iur. l. nuptias. Vltimo no. quod est legatū,
facit 12. q. 2. c j. in versi. cum ergo. & versic. item Ioan. de quo dic,
vt no. sup. de incest. nup. †. dubitandum. Instit. de nup. §. quia vero
6 ita. † No. gloss. facit ff. ibi, & in illa interrogetur. Item si dicantur
alia

ADDITIONES.

a Consilium. Adde idem tenentem D. Fel. in c. 1. de offi. & po. iu. dele. in fi.
b Voluntas testatoris est lex. Cum post eius mortem non possit testator aliud uelle, unde non indecore Augustus Cæsar in exclamatione, quam facit pro iussu Virgilij de Aeneidib. cōburendis, dicit. Sed legum seruanda fides suprema uoluntas, Quod mandat, fieriq; iubet, parere necesse est.
c Matrimonium. Adde Fel. in c. 1. net. no. 7.

a alia verba consensum exprimentia,a vt in c.pe.ext.de spon. & ibi.
secus. Sed de iure canonico mřimoniũ perficitur,si sequatur car-
nalis copula, vt in c.is,qui.& c. fi.ext.de spõ. Itẽ perficitur qñcun-
que simul cohabitant,nec distinguitur vtrum vir vadit ad domũ
vxoris,vel ecõuerso,vt in c.ad id,de despõ.imp. & c.1.li. 6. Præsu-
mitur ẽt perfici matrimonium,si postea inter sponsos sequitur an
nuli subarratio,vt in c.tuæ,& ibi no.in 2.gl.extr.de spõ.sed ꝯ,& vi-
de quod no. in l.cum in te C. de do.ante nup.& l.cum fuerit. de
6 cond.& dem.† Quęro, an deductio ad domum viri aliquid ope-
retur.dic, ꝙ operatur duo. Primo, vbi est dubium, an præcesserit
mřimoniũ p verba de pñti, vel non facit præsumi mřimoniũ fo-
re ꝯctũ,& ita intelligunt l. mulierẽ. ff.de ritu nup. & hoc expresse
tenet gl.in d.l.cũ fuerit. Secũdo, quia facit p̃sumi donationẽ factã
a viro vxori, fuisse factã post mřimoniũ perfectũ, & sic non vale-
re, vt l.pe.§.fi.& ibi no.ff de do.inter vir.& vxo. ad idẽ d.l.cũ in te.
in fi.idẽ no.in l.nuptias,de re.iu.,pbař in l.mulierẽ.& l. deniq; ff. đ
ritu nup no.30.q.5.c.nec illud.& 42.q.2.c. honorantur.ext. q cler.
7 vel vo.c.veniens, & expressum est in c. fi de proc.l.6. † An autem
matrimonium recipiat diem, vel ꝯdõnem,glo.in d.l. sufficit.ff. đ
spon.vř velle,ꝙ sic eadem tenet in l.actus.ff.de re ind.licet non fir-
met,in l.nuptias. eo.tit.sed ꝙ sponsalia, & matrimonium recipiãt
diem,vel ꝯdõnem,hẽs ext.de condi.ap.c.de illis,& c.fin.& ibi no.
8 † Quæro,an matrimonium requirat verba?glo.ista vř velle,ꝙ sic,
in prin. cum qua concor. ꝙ no. in l.cum notissimi. C.de præscrip.
30.ann. Sed ꝯ vř sentire gl. in d. l.sufficit,in vlt.gl.pro qua gl. facit
l.mutus.ff.de iu.do. & c.cum apud ext. de spon.vbi mutus cõtra-
hit matrimonium, ergo patet,ꝙ verba non requirantur, & ideo
dic,vt optime distinguit gl.in c. tuæ,ext.de spon. & vide quod no.
9 in c.pe.eo.tit & de conni.serno.c.fi.† Quæro,dixi, ꝙ matrimoniũ
potest contrahi inter absentem : pone, ꝙ quis misit nuncium ad
quandam mulierem,postea mulier consensit, an erunt sponsalia,
si ille,qui dicit,quod volebat eam in sponsam, & antequam ipsa
consentiat eum pęnituit, & postea mulier consentit? glo. in d. l.
sufficit,videtur inclinare.quod nõ sunt sponsalia. Ad quod facit,
quod no.in c.super eo.ext.de spon. contra vř no.in simili in l. j. in
fi.de contrahen.emp. Veritas est, ꝙ sponsalia non tenent. arg.l. si
pœnituit.ff.de diuor.& ff.de manu.vin.l.si pater.Cum. n.iste talis
interueniat vt nuncius, statim cum deficit consensus dñi, dř defi-
cere actus,qui cum eo geritur. Nam cum quis contrahit per nũ-
cium,nuncius non dř contrahere ipse,sed dñs,vt l.licet.ff.de cõsti.
pe.C. si quis alteri, vel sibi. l.multum. & istam opin. tenet Cy. in
d.l.mandatis. C.man.Iac.de Bel.in l.si ergo.§.j ff. quod iussu. & p
Dy.in d.l.si pater.& hoc per gl.30.q.5.c.nec illud,cum omnia p̃di
10 cta concludunt in nuncio.† Quęro,quid ĩ proc.puta, misi procu-
ratorem ad Titiam desponsandam,& reuoco procuratorem , eo
quod dicta Titia ignorante,an si postea Titia consentit,est matri-
monium. Inn. tenet, quod non,& dicit ipse speciale in matrimo-
nio, ita no.ipse in c. veniens. ext.de spons. de quo est casus in c.fin.
in fi.de proc.lib. 6.

ADDITIO.

a Exprimentia. Sed quęro,quid si quis per verba exteriora denotantia consensum
ad matrimonium,expresserit matrimonium per verba de præsenti intentione,in
terius tamen in mente retenta non id contrahendi. An aliquid operetur , & an,
& qualiter id tenuerit quo ad forum iudiciale,seu contentiosum,& forum pœni
tentiale. Et an Papa dispensare possit, vt cum filia contrahat existente instrumẽ
to matrimonij,& copulæ,vide copiose,& no.do. Soc.in consil.28. inci. circa pri-
mum quæsitum in prin.cum ver.seq.vsq; ad fi.in 1. parte.

1 *Monachus quo ad matrimonium habetur pro mortuo.*
2 *Mors ciuilis non æquiparatur naturali,nisi in casibus a iure expressis.*
3 *Matrimonium an de iure canonico distrahatur,remissiue.*
4 *Matrimonium,an dirimatur per impedimentum coitus.*
5 *Impedimentum coitus in matrimonio præsumitur superuenisse, post matri monium contractum.*
Impedimentũ superueniens ex parte mulieris,quãdo dirimat matrimoniũ
6 *Triennium de quo hic,quando incipit currere.*
7 *Dictio,quoque quod habeat implicare alium casum.*

§.Distrahuntur.

Matrimon.a coniuge viuẽte qua
druplicter distrahuntur. Qñq; per
occasionem inculpabilem altero ipsorum,vel vtroq; religionem
ingrediente. Qñq; p occasionẽ inculpabilẽ religionem exigẽtem.
Qñq; p occasionem necessariam, marito agere non valẽte in mẽ
1 nsis ea,q̃ nã viris data sunt.h.d.† No.1.ꝙ monachus hř p mortuo
quantum ad matrimonium, vt in versi. sed occasione,quo ad alia
vero non hř pro mortuo,& pro h.d gl.mag. ꝙ monachus põt esse
testis,de quo.š.de mon.§.ad cogitãdum. Ad quod facit de cõd.&
dem.l.intercidit.& quia gl. ista tractat de morte ciuili, vel natura
2 li.† Quæro,an mors ciuilis naturali æquiparetř?dic,ꝙ non æquipa
a ratur,nisi in casib a iure permissis,ita tenet gl.27.q. 1.c.placuit,&
3 per gl.in c.susceptum.de rescr.li.6.† No.gl.hic de iure ciuili.Quid
autem de iure canonico?dic,vt habes in c. 1.extr. de conuer.coni.
c.2.& c.ex pluri.& vide,ꝙ no.in c.ex parte.eo.ti.& 25. quæst.2.c.de
4 sponsa.† Venio ad §.per occasionem,in quo no.ꝙ propter virium
potentiam,&c. Sed ext.glos.contra hoc op.quia impedimentum
coitus matrimonium non dirimit,xt 32.qõ.7.c.hi,qui matrimo-
nium. Sol. aut loquimur de impedimento,quod erat ante matri-
monium ꝯctum,& loquitur hic §.& l.in causis. C.de rep.cum si.
aut de impedimento superueniente post ꝯctum matrimoniũ , &
illud non dirimit matrimonium iã ꝯctum,vt ibi,& no.in c.lauda
5 bilem.ext.de fr.& malefi.vbi est idem tex. ꝙ hic. † Sed circa hoc
q̃ro,pone,ꝙ est dubium,an impedimentum subesset ante matri-
monium,vel superueniret post ꝯctum matrimoniũ , quid præsu-
memus.dic ꝙ præsumendum est,ꝙ superuenerit post matrimo-
nium ꝯctum,& hoc fauore matrimonii,& hoc tenet glo.33.q.1.
in fi.summę.ita tenet Gof.in sum.ext.de fri & malefi, in fine.titu.
6 † Quærit gl.quid de impedimento mulieris? dicit gl.sm quod,ꝙ
idẽ.de quo dic,vt in c.ex literis.extr.de fri.& male.& in c.fraterni
tati,e. ti. Quærit gl.a quo tpe incipit currere istud triennium? di-
cit gl.quod incipit currere eo tpe,quo vir incipit habere vxorem
idem no.33.q.1.in sum.& in præall.c. laudabilem. Item quæro,dř
hic,etiam si voluerit maritus,quid si maritus vult,& vxor nõ?dic,
7 vt no.in d.l.in causis.per gl & Doc.† Vltimo no.gl. ex qua habes
b ꝙ dictio,quoque,habet implicare b alium casum:idem no.su.de
non alie.§.illud quoq; Bartol.

ADDITIONES.

a Mors ciuilis naturali æquiparetur. Adde istum in l.Deo nobis. in princi. & ꝙ ibi
posui in apost.ad ipsum, in versi. æquiparantur. C. de episc. & cler.& dixi post
Colle.c.bonæ.il 2.nu.8.in ver.nunquam æquiparantur. ext.de elec.
b Implicare. Adde Card. in cle. 1. §. 1.2.q.reg. Bar.in l.2.in princ.ff.de pac.in l.fi.
ver.tu vero dic.ff.de eo, quod cer.loco.

1 *Vxor,cuius vir captus est, non potest nubere hodie iure canonico, donec certum sit de morte viri.*

§.Sed etiam.

Matrimonium captiuitate alteri⁹ ex cõ-
iugib.nõ dissoluit,nisi fuerit incertũ, an
persona,quæ fuerit in captiuitate viuat.tunc enim coniux in ciui-
tate remanens potest libere post 5. an .nubere,dote, & dona. ad
1 vnumquodq; redeunte.h.d.† Op. dř hic,& innuitur, quod quin-
quennium incipiat currere a tpe quo cœpit esse incertũ de mor-
te,vel de vita existentis in captiuitate, immo videtur ꝙ compute-
tur a tpe captiuitatis, vt l. vxores. ff.de diuor. gl. ponit opi. veritas
est,ꝙ illa l.corrigitur per hunc §. vt ex tempore captiuitatis com-
putetur,& sic tene primam sol.gl.quam opi.firmat glo.1.§ ꝙ au-
tem a nobis j: vt l. ma & auiæ. sed hoc est verum de iure ciuili,
sed de iure canonico ille,qui est captus ab hostibus , debet perpe-
tuo expectari, donec est certum de morte ipsius , c. in præsentia,
ext de spon.vide quod no.ibi,& in §.quod autem. præall.
1 *Damnatus ad mortem efficitur seruus pœna.*

§.Quod autem.

Matrimoniũ non dissoluiř altero
ex coniugib.in metallũ damnato
quia n..... bř natus ex supplicio fit seruus.h.d.Dř,ꝙ nemo bene
natus,&c.Intellige de his,q post ꝯdẽnationẽ superueniũt,& ita lo-
1 quiř hic. † Secus in his q dãnantur ad mortẽ, nã illi fiunt serui ex
supplicio, vt l. quod ad statum. & l.qui vltimo.ff.de pen. ita soluit
gl.in authen. hodie.C. de dona.inter vir. & vxo.licet contrarium
no.& male,in l.eius qui.in fi.ff.de test.& ibi per Dy.qui illam glo.
reprehendit.

1 *Decretum,quod dicatur sententia diffinitiua.*
2 *Seruus morti æquiparatur.*
3 *Matrimonium, quod contrahatur hodie cum ancilla, vel seruo,etiam domino contradicente.*
4 *Seruus a domino derelictus,an libertatem accipiat.*

§.Si vero decretum,

Coniuge alicuius in ser-
uitutem redacto, nuptiæ
dissoluuntur.nuptiæ asit cum seruo dño ignorãte ꝯctæ , nullæ sunt
initio,& id dissolui pñt. Nuptiæ vero cum seruo,vel ancilla ꝯctæ
dño expresse,vel tacite consentiente,vel cum seruo a dño dereli-
cto,eo seruo languẽte,valẽt,nec dissoluunř.h.d.vsq; ad §.deporta-
1 tio.† Et no.in prin.huius.§.1.ꝙ decretum appellař sñia diffinitiua.
Ad idem §.pxi.qđ facit ad idem,ꝙ no. Doct.in l.cum pponas.C.
2 de bo.auth.iud.possid.† Scđo no.tex.ꝙ seruitus æquiparař morti,
3 & vide gl.† Op.etiam videtur,ꝙ cum ancilla,& seruo possint con
trahi nuptiæ ẽt domino ꝯdicente,vt in c.1.ext de coniuga. seruo
Sol.quod hic dř,hoc hodie ibi corrigitur, quod intellige verum ,
qñ matrimonium ꝯhitur inter scientes,secus si crederem contra
here cum libera,& re vera esset serua.29.qõ.2.in summa,& latius
4 eadem causa,& quæstione,c.si quis ingenuus.† Oppo.ad versi.&
multo potius,& videtur,quod talis seruus a domino abiectus,nõ
accipiat libertatem,immo occupanti conceditur,vt l fi.ff.de rele.
glo.ponit hic tres opi.& approbat omnes tres: Tu approba primã
opi.quam etiam approbat glo.in l.2.§.sed scimus.C.de lati liber.
tol.& in d.l.fi.vide,quod habes in ca. vno. ext. de infan. & lang.&
quod not. ibi per Innoc. & per Guil.in summa huius titu. & vide
Azo.in summa,de infanti.expo.& quod no.glo 86.dist.ca.fi Not.
tex.ex studio,quod tantum est,&c. vt in gloss. & j. eodem, §.sic
itaque

1 *Vxor militis etiam lapso decennio licite non nubit, sed expectat, donec sit certa de morte viri.*

§.Deportatio

Deportatio mr̃imoniũ nõ soluit. Itẽ
mi'ite ad militiã accedente eius vxor
si literas sospitatis ij sius non acceperit, & per 10. ann. expectaue-
rit, & a principe gratiam impetrauerit, licitè cum alio nuptias ꝯ-
here põt. h.d. iste §. hodie † corrigitur per §. quod añi, vt lic. ma. &
1 aniç. & per c. in pręsentia. ext. de sponsa. vbi dicitur, quod dẽt expe-
ctare donec est certa de morte viri.

1 *Matrimonium ex quibus causis dissoluatur.*

§ Mitiores

Viro, atque vxori ex causis hic enumeratis
matrimonium dissoluere permittit ei tñ
1 pęna imminente, qui dissolutioni cãm præbuit. † Op. & vr̃, ꝙ iste
§. non procedat. Nam dicit tex. quos Deus coniunxit homo non
separet, nisi fornicationis causa, & nunc nõ dr̃ diuortium, sed ma-
trimonium nullum declaratur, vt ext. de conni. lepro. c. 1. de do-
natio. inter vi. & vxo. c. j. & c. pletumq; . Sol hic §. corrigitur per il-
lud c. & circa hoc distingue ſ. tpa, vt no. in l. cõsensu. §. verum. C.
de repu. & l. diuortio. C. de neg. gest. & ff. de diuor. in rub. Solum
enim in vno casu vr̃ velle, ꝙ matrimonium possit dimmi, s. per in-
gressum religionis, vt in c. verum, & in c. ex publico. ext. de con-
uer. coniug. & in c. ex parte. eo tit. circa quod vide, quod no. Gof.
in summa, de coniugio leprosorum.

1 *Legis dispositio cessat causa cessante.*
2 *Lex inducta propter duas causas finales, licet esset vna tamen remanet le-
gis dispositio.*

§.Si vero

Si vxor diuortii sui cã fecerit, vel diuortii cãm
præbuerit. pęnas lĩmas patietur, & ante quin-
quennium nuptias ꝯhere non poterit, pp sobolis cõmixtionem,
vel confusionẽ, viro autem in eo casu cõfestim nuptias ꝯhere per-
1 mittitur. h.d. † No. vet. ꝑ non obseruandum cessando, ꝙ qñ cessat
rõ legis, cessat ipsa l. vt hic, & l. adigere. §. quis. ff. de iu. patro. & l ꝙ
dictũ. ff. de pac. cũ si. Est n. rõ l eis lex ipsa, vt l. cũ mulier. ff. so. mat.
Contra hanc gl. vr̃ tene-
re gl. in l. liberorum. §... ff. de his, qui notãtur infamia. hoc etiam
vt traditur in gl. super verbo, confusionẽ.
2 tenent doc. in l. 2. C. de incc. nup. † No. ex hac glo. ꝙ qñ lex statuit
aliquid ex duab. causis finalib. licet cesset vna, tamen remanet l.
dispositio. Item no. in d. l. liberorum. §. 1. & Insti. de nup. §. affini-
tatis. ff. de exhib. reis. in l. si quis ad exhib.

§. Has itaq.

Viro licitũ est in trib. casib. a Iustiniano ad-
ditis diuortium celebrare. Item ascriptitio
nuptias ꝯhere cum muliere libera. dñu ꝯsentiente non permittit,
pęna contrafacientib. imminente. h.d. No. gl. sed aliunt. ibi, sẽruũ.
in si. &c & l. 3 ff. de sta. ho. C. de agric. & censi. l. oe diutius.

1 *Vir, & vxor non debent ad imparia iudicari.*
2 *Bona, quod intelligantur deducto ære alieno.*
3 *Mulier nõ dotata si diuerterit sine causa, punitur in decima parte substãtię.*
Mulier, an præsumatur bona in dotem dedisse.

§. Sic itaq.

Matrimoniũ sine dote, & donõne cõstitutum
dissoluitur, altetutro ex eis culpã ad diuortium
cõmittente. Ille vsq; ad quadringentas libras auri substantiã hñs,
vel maiorẽ centũ librarũ aur. quantitate suæ substantiæ punietur,
alias quarta parte suæ substantiæ, mulieri ad diuortiũ culpam prę-
benti ante quinquenniũ nubere non licet, alias tñ. j. annum nup.
1 sunt, phibitæ, pp seminis ꝯfusionẽ. h.d. † Et no. ꝙ vir, & vxor non
debẽt ad imparia iudicari, vt hic, & l. fi. C. eo. ibi. inf. vt sta. filij §. fi.
2 12. q. 1. c. si quis. † Secundo no. tex. ibi, substantiam illam, &c. i quo
a habes, ꝙ sicut bona intelliguntur deducto ære alieno, a ita hic in
3 proposito, vt hic, & l. fi. C. e. † Tertio no. tex. i ver. ꝙ si mulier, &c.
ꝙ si mulier, quæ non est dotata, diuertit sine causa, punitur in de-
cima parte substantiæ suç. & sic hic videtur casus ꝯ l. mulier bona
ff. de iure dot quę dicit, quod mulier nubens nulla dote datą, præ-
sumitur bona sua in dotem dedisse, hic vero probatur ꝯtrium. Nã
video hic, quod mulier, quæ dotem non dedit punitur in parte
substantiæ suæ. tamen illa substantia non præsumitur esse in dote,
facit ad idem C. de repu. l. fi.

ADDITIO.

a *Aere alieno. Adde do. Soc. consi. 14. inci. præsens consultatio. ver. 5. principaliter. cir. med. in pri. par. & ver. nec ob. quod bona in d. parte.*

1 *Duo rei, quod possint constitui pro dote restituenda, sicut pro danda.*
Fideiussor pro dote danda, constitui potest.
2 *Filius hodie non facit diuortium, sicut olim facere poterat.*
3 *Filiæ delictum in matrimonio, quod non præiudicet patri.*
4 *Filiæ si remittitur hypotheca, an præiudicet patri*

§. Est quoque

Liberis in potestate cõstitutis, vł emã-
cipatis, diuortium cum vxoribus suis
1 in suorum parentum læsionem facere nõ permittitur. h.d. † No.
in tex. siue etiam cum alijs, &c. in quo habes, ꝙ pro dote restituẽ-
da possunt duo rei constitui, & sic habes tex. pro eo, quod no. glo.
C. ne fideiussor. do. den. l 2. Idem C. de dote cau. non numera. l. fi.
pro dote autem danda non est dubium, quod possint constitui
duo rei, vt l. profectitia § si patri. & l. 2 §. si pater. ff. de iure dotium
tamen etiam fideiussor pro dote danda constitui potest, vt l. cum
2 dotis. eo. titu. † Quæro, quid innouat hæc constitutio de iure vete
ri, dicit glo. quæ incipit, soluunt quidã, quod nihil, sed sicut olim
soluebatur matrimonium per filium, ita hodie, licet non in læsio
nem parentum. Sed Iac. de Bel. dicit, quod innouat in hoc, quia
olim licebat filio celebrare, sed non in læsionem parentum. Ho-
die vero non licet diuortium facere, & hęc videtur veritas. proba
tur hic, ibi itaque nec transfigitur, &c. & ibi, non enim habet ra-
3 tionem, &c. † Vltimo iste §. inducitur per gl. Dy. ad quæstionem
quod si filiafa. culpa factum est diuortium, puta, quia adulterium
commisit, propter delictum filiæ non debet patri circa dotem ꝓ-
iudicium fieri, de quo no. in l. consensu. C. de repu. in glo. mag. in
fi. & l. si dotem. C. de iure do. dic, quod veritas est quod patri viuo,
delictum filiæ non præiudicat, sed eo mortuo præiudicat ipsi filię.
Ita tenent Doct. in d. l. si dotem. & Dy. in d. l. 2. §. sed virum. ff solu.
4 matri. hunc tex. ad hanc q. inducit. † Secundo facit hic tex. ad quę
stionem, an si filiafa. remittuntur hypo. secundum formam. l. iu-
bemus. C. ad Velleia. fiet patri iudicium. Dyn. in d. §. sed virum. te
net id, quod in pręcedenti, de quo dic per Specu. in titu. de do. in-
ter vir. & vxo. §. 1. ver. quid si filia Vltimo no. tex. ibi, ex studio, de
quo habuistis in §. si vero. & §. itaq;. & ibi no. sup. eo.

1 *Mors omnia soluit.*
2 *Aequalitas in dote, & donatione propter nuptias, quod esse debet in qua-
litate, & quantitate.*

§ Deinceps

Inæqualitas in quantitate dotis, & do. pp
nup permittitur, in qualitate, & quanti-
tate prohibetur in ęqualibus pactis, quia maius trahitur ad min*.
1 h.d. † No. quod mors omnia soluit. a cui concor. l. si cum in annos
a §. fin. ff qui. mo. vsusfru. amit. de hæred. & fal. §. 1. † Secundo no.
2 quod dicitur de quali. & quanti. inæqualitate, permissa circa quã-
titatem dotium, & don. ꝙ hodie corrigitur, qa semper debet esse
æqualitas tam in quantitate, quam in qualitate, vt j. de æqualita
do. §. 1. posita. C. de pac. conuent. authen. æqualitas, qui §. corrigit
istum §. & l. ex morte. C. de pac. conuen.

ADDITIO

a *Soluit. Adde tex. in l. Neratius. de reg. iur. & in l. in summa. ff. de re iud. Tu vide de hoc, quod posui in apostil. ad Pan. in c. in quadam. ext. de cel. mi. & no. in c. charitas. de pęn. dist. 2.*

1 *Vidua persistens in viduitate, dicitur esse in priori matrimonio.*
2 *Vir, & vxor si non nubat, an dotem, & donationem propter nuptias alie-
nare possit, vel filijs reseruare.*
3 *Aequalitas inter fratres seruanda est, vt tollatur inuidia inter fratres.*

§ Soluto igitur

Si parẽs soluto mr̃imonio ad secũdas
nup. si. peruenit, licẽtiã hẽt oẽ lucrũ p-
ueniens ex primo matrimonio alienãdi. Sed si nõ alienauerit, filijs
reseruare ꝓsumitur, eis institutis solis, vel cũ extraneis præteritu,
vel exhæredans iuste quidẽ penitus exclusis, mortuorũ portioni-
bus ipsorũ filijs transmissis. h.d. No. tex. ibi, perdurare in priore ꝯ-
1 iugio, & prionb. steterunt nuptijs. † Ex quo no. quod qui remanet
in viduitate dr̃ esse in priore matrimonio, vt hic, & C. de bo. quæ
li. & qđ no. in l. 1. §. exact. C. de rei vxo. ac. ad idem. C. de legit. hęr.
2 l. emancipatus. † Opp. & videtur, quod licet vir, & vxor ad secun-
da vota non transeant, nihilominus dos, & donatio pp nuptias de-
beat filijs reseruari, ne possit vir, vel vxor talia bona alienare. C.
de sec. nup. auth. vxorem. super l. generaliter. §. fi. ver. si vero. & l. si
quis prioris. §. illud. eo. ti. Dicũt quidam, ꝙ hic loquitur de alijs lu-
cris a coniuge pceptis de leg. do. fideic. Sed ibi loquitur in lucro,
vel do. propter nup. Sed veritas est, quod hic loquitur de lucro
dot. & dona. pp nuptias, vt hic expresse dr̃. & in d. l. generaliter. §.
fi. & io dic, ꝙ iste §. & ista lex generaliter. & §. illud. ꝑall. per illum
§. corrigitur. vt licet alter ex coniugib. qui dotem lucratur, vel do-
na. propter nup. ad secunda vota non transeat, nihilominus tene-
tur reseruare filijs eius matrimonij, si enim ad secunda vota tran
siret non est dubium, ꝙ filijs primi matrimonij reseruare tenetur
vt d. §. 1. ne vir ex do. & d. l. gñaliter. §. t. ita loquitur. j. eo. §. nec il-
lud. in quantum loquitur de dote, & dona. ꝗ debent seruari filijs
primi matrimonij transeuntis ad secunda vota. Sed ob. in quanti
tate, qa dicit tex. qđ dos, & donõ debẽt seruari filijs scdi matrimo
nij, ꝯiuge nõ transeunte ad tertia vota, & sic illa inutilã facit filijs
secundi matrimonij. Sed solue, qa illud ꝯtingit, qa cũ ibi supersint
filij secundi mr̃imonij, & filij primi mr̃imonij, & dos, & donõ pp
traositũ ad secunda vota seruet, dẽt ẽt seruari lucrũ dotis, & dona-
tionis pp nup. filijs secundi mr̃imonij, pp æqualitatẽ seruandã, &
3 inuidiã inter fratres euitandã. Sed sol. quã dedi ad §. i j. ne vir ex
do. est vera, qñ ad nõ transeuntẽ ad secũda vota, in trãseunte aũt
remanet ille §. incorrectus, vt totũ lucrũ do. & dona. pp nup. ce-
dat filijs primi mr̃imonij, qd ẽt erat de iure antiquo. Et ideo dan
then. si in leguur post dictam authẽ. vxorem, & circa prædicta ye-
de su. de non elig. sec. nubẽ. §. prospeximus. vbi dixi, & vide, quod
no. in auth. nunc autem. C. de sec. nup. Sed aduerte, quia licet non
transiens ad secunda vota possit dicta bona vendere, vel aliena-
re, tamen si nõ alienat videtur filijs reseruare. Ita probatur in hoc
§. ibi, placuit, &c. & d. l. generaliter. §. fin. & l. hac edictali. §. fi. No.
gl. hoc est verum & gl. alleg. siue no.

1 *Mulier in bonis filijs liberis nõ existãtibus, et si transiuit ad secũda vota, in-
to-*

totum succedit.
2 *Mulier quando possit nubere infra tempus luctus.*
3 *Pœnę impositæ nubenti infra annum luctus, an censeantur sublatę, & quæ.*
4 *Dispositio huius § qua additur legi primæ & secundæ. C. de sec. nup.*

§. Primæ quidem. Matrimonio liberis non existē-
tib. soluto, vxor añ annale tē-
pus ad secundas veniēs nup. pœnas patit̃ līmas, infamiæ abolitio-
ne de facili obtēta, liberis existentib. pōt abolitio impetrari iuris
1 solēnitate hic signata. h.d. † No. in fi. ver. si vero oēs. no. hūc tex. p
eo, qđ dixi s. de nō eligi. scđo nub. §. hoc aūt videlicet, qđ nō ob-
stāte transitu ad scđa vota. mulier succedit in totū quo ad proprie
2 tatē, & vsumfr. vbi oēs filij primi matrimonij decedunt. † Opp. &
vr̃. q vxor ĩ. tps luctus nubere possit, dummodo partum edat, vt
l. liberorum. §. 1. ff. de his, qui no. īfa. Sol. ibi loqtur, cum vir nō est
lugēdus, vt ibi no. ſm Io. opi. q̃ tenēt Doc. in l. 2. C. de sec. nup. & ĩ
l. 1. eo. tit. secus si vir esset lugēdus. Ita dēt intelligi §. si vero altera.
3 ĩ. eo. † Quæro, nunqd hodie istas pœnas luctus, patiat̃ nubēs ĩ. an
num? Vr̃, qđ non qa mortuo viro mulier soluta est a lege viri, vt
c. pe. in fi. ext. de sec. nup. & 11. q. 3. §. huic obligatur, & hanc opi.
approbat gl. in l. 1. in fi. C. de sec. nup. & l. liberorum, 3. præall. Cu-
ius ɔ̃rium no. in glo. l. decreto. C. de his, qui no. infa. & illam opi. te
net Odof. in d. l. 1. C. de sec. nup. gl. in c. fi. ext. de secun. nup. ponit
opi. & non firmat. sed Inn. ibi dicit sic. Aut loquimur de pœnis,
quas patitur mulier ex eo, quia in tps luctus nubit, & illas hodie,
a non patit̃, sed sunt correctæ per canonē.[a] Aut loquimur de pœnis
quas vxor patitur ex eo, qa nupsit liberis extantib. ex viro primo,
& illæ pœnæ adhuc hodie vñr hr̃e locum, & est ratio, qa primæ
pœnæ sunt merę pœnę, secundæ nō sed sunt introductæ in fauorē
filiorum. Ita tenet ibi Hostiē. per plures rōnes. Cy. ĩ l. 2. C. de secū.
nup. tenet ɔ̃rium, & nititur rñdere rōnib. Host. quib. rōnib. Cy. Io.
And. rñdet in d. c. fi. & tenet opi. Host. & Inno. & ista vr̃. veritas, cir
ca quod vide gl. Gofre. in sum. de secū. nup. Et no. gl. tene tñ ibi in
4 fi. vide vt no. in d. l. 2. C. de sec. nup. in d. l. decreto. † No. gl. q̃ inci. vt
C. ista bene dicit, quod additur illi legi primæ, & secundæ. C. de se
cun. nup. sed non adijcitur. l. si qua mulier. C. ad Ter. quia ibi idē
dr̃. quod hic, saluo q non dr̃, q filij filiorum succedant. Sed hic sic
& iō putarem, quod tex. velit dicere, quod illi legi velit adijcere,
quod iam contra est statutum per ll. antiquas, & hoc patet, quia
dicit ex veterib. adijci. ll.

ADDITIO.

a Per canonem. Ad quod vide Fel. in c. 1. de sponsa. prope fi.

1 *Exhonorare, idest, extra honorem ponere.*
2 *Pater, & mater transiens ad secunda uota, an amittat proprietatem.*
3 *Obligatio in aduentitijs, an hodie cadat inter patrem, & filium.*
4 *Filij non debent esse castigatores parentum, & quando possint esse.*
5 *Filius quando possit interdicere administrationem bonorum suorum patri.*
6 *Pater, vel mater, quod non habent ius eligendi unum ex filijs in lucro alte-
rutro ex coniuge perueniente.*
7 *Filiusfam. quod de iure ciuili etiam habeat hæredem.*

§. Si vero sit. Parente ad secundas nuptias cōuolante, li
beris nō existentib. lucra sunt parētib. ple-
no iure acquisita. Liberis aūt extantib. ipsorum est proprietas, &
vsusfr. parē. si administratio, & parētib. cōpetit circa castigationē
filiorum, alienatione penitus interdicta, alias vendicatio filijs per
mittit̃ nulla eis præscriptione currente, nisi 30. ann. eis incipientib.
currere cū fuerint sui iuris, & puberes liberorū electione, q̃tum
ad dicta lucra in libero transmittenda parētib. penitus interdicta.
1 h.d. † Exhonorare. i. extra honorē ponere. Op. & vr̃, † q pr̃, & mr̃ p
2 transitū ad secunda vota mox proprietatē nō amittat, cum de ea
testari possit, vt l. fęminæ. §. 1. C. de sec. nup. Huius timore Pla. &
Bu. sunt in diuersis op. Nā dicit Pla. qđ olim p l. fęminæ retinebat
pprietatē, sed filijs seruare tenebat̃. Sed per hunc §. incontinēti p
dit pprietatē. But. vero dicit, q p l. fœminæ, statim ēt pprietatē a-
mittebat. Sed veritas ē, qđ hodie, & olim pprietatē amittebat, sed
olim hēbat elec. vt d. l. fęminæ. hodie nō, q dr̃ de elec. corrigit̃, vt
3 ĩ. eo. §. venient. No. gl. scđo viro. in fi. veritas est, † q in aduētitijs,
seu ex cā aduentitia inter patrē, & filiū pōt esse cautio, & obliga-
a tio,[a] vt no. in auth. vnde si. C. de inof. testa. & de pac. do. l. 3. ff. de fi-
deius. l. si qs pro eo. & de cōd. indeb. l. frater a fratre. in 1. gl. mag.
vr̃ tex. in l. iubemus. in §. in supradictis autē. C. ad Treb. licet gl. ibi
dicat in duob. casib. eē spāle. Venio ad §. sed qđ sancitū, ĩ quo no.
4 q l. erubescit, &c. † quod intellige verū quantum ad administra-
tionē patrimonij, vt hic, sed bene posset filius prēm corrigere, vt l.
3. §. si qs quasi. ff. de cōd. ob cām. gl. alleg. hic ɔ̃ria, & nō sol. illud,
5 † qđ dixit, q filius nō pōt interdicere administrationē patri. Intel-
lige esse verū ſm dist. quia q̃n p̃r dissipat bona, in quib. filius ha-
bet proprietatē, tūc dēt distingui. Aut filio dēt dari regressus, quia
pater bona immobilia vendit, quæ vsu non consumunt̃, tūc filius
non pōt reprehendere patrē circa administrationē, & ita hic, &
C. de bo. quæ lib. l. fi. §. non aūt. Si vero pater vendit res mobiles, q̃
de facili pñt non apparere, tunc si pater esset non soluendo, & esset
hō malę vitæ, pōt p̃ri administratio bonorum interdici, vt l. fi. C.
de sent. pas. facit l. Imperat. fi. ad Treb. prædicta intellige in patre sa
næ mentis. Si vero pr̃ esset furiosus, tunc dic, vt l. his, qui. ff. de tut.
6 & cur. datis ab his, & l. 1. in fi. ff. de cura. furio. † Venio ad §. veniēt,
in quo no. quod pater, vel mater non hñt ius eligendi vnum ex fi
lijs in lucro alterutro ex cōiuge proueniente, cui concor. §. prospe
ximus. s. de non eligendo secundo nuben. & sic per hunc §. & illū
corrigitur l. fœminæ. & l. generaliter. §. diuidēdum. C. de sec. nup.
& pro hoc super dicta l. fœminæ. est posita auth. lucrū. q̃ est sum-
pta ex isto §. & d. §. prospeximus. Nec ob. huic d. l. in quib. in fi. C.
de sec. nup. Nam ille §. vt ibi no. hēt duas lect. Prima est, qđ parēs,
qui lucratur, & illud lucrum perdit per transitum ad secunda vo
ta, habet ius eligendi inter filios suos, vnum alteri in tali lucro di-
sponendum, & ſm hanc lecturam, ille §. nō corrigitur, immo cū
fi. huius §. concor. & ſm hāc lecturam tenent Doc. in d. l. in quib.
in fi. & p istis duab. lect. vide hic no. ver. partiātur. & gl. super ver.
7 ſm mensuram. † Vlt. circa hūc §. no. gl. super verbo, nuptijs, & gl.
in æqualitate. Ex qua gl. habes, qđ illud, quod dicitur q filiusfa.
habet hæredem, est adinuentum per Auth. de hær. quæ ab inte-
stato. §. 1. Sed veritas est, q etiam de iure ciuili filiusfa. habet hære
dem, vt l. q scitis. C. de bon. quæ lib. & l. fi. C. communia de suc. ad
idem l. fi. §. fi. C. ad Tert.

ADDITIO.

a Obligatio. Adde D. Soc. in consi. 162. inci. cōsiderata cōtingentia casus. ver. cōfir
matur præmissa ex eo. in fi. in 2. par. vbi refert Bar. in d. l. frater a fratre. Allegat
in tex. tenere contrarium, quod cōiter omnes ibi tenent contra eum.

1 *Stipulatio concepta sub duabus contrarijs conditionibus, si committitur ex
una alia committi non potest.*
Et quid in pacto.
2 *Dispositio huius §. quid addat ad §. hoc autem. sup. de non elig. secundo nub.*
3 *Dispositio huius §. q habeat locū in lucro dotis, & donationis propter nup.
Dict. ... in l. interpretata, quod sit in l. interpretante*

§. Quoniam infirmas. Parente ad secūda vo-
ta cōuolāte, superstitib.
liberis, vno filiorū absq; filijs defuncto, lucrum ad parentē redit p
certa portione ex pacto non existētiū liberorū: reliquum vero ad
filij hædes peruenire dēt, & pro eadem portione alienatio cōfirma
tur, q̃ alienatio valet in totū, si oēs filij parent. p̃decesserint. Itē filij
talia lucra, q̃ debent̃ pp transitum ad secūda vota percipiūt, dum-
modo non fuerint ingrati. h.d. vsq; ad §. optime. & gl. mag. ponit
casum. In tex. ibi, filiorum vnus sine filijs, secus si cum filijs, vt s. c.
1 ver. si plurib. & ibi, si vero nō hēat, &c. † Opp. hic innuitur, qđ ap-
posita fuerint pacta, vnum de lucrando totum in casu existentiū
liberorū, ſm de lucrando partē, in casu non existētiū liberorum,
& tñ vtrūq; pactū hēt effectū. Sed ɔ̃, ista duo pacta sunt ɔ̃ria. ergo
si vnū hēt effectū vires alterius debent cessare. Nā videmus, q si
stipulatio sub duab. ɔ̃rijs ɔdi. concipitur, & ex una committatur,
non pōt ex alia committi, ut l. si ita quis stipuletur. ff. de uer. obl.
ff. iud. sol. l. cum quærebatur. Ad idem de cond. insti. l. si plures, cū
si. sic ergo & hic, ex quo pactum est ex uno commissum, non pōt
ex alio committi. Sol. gl. dicit, q ista iura magis sunt uoluntaria,
quam rationabilia, & ista fuit opi. Gui. de qua fit mentio in aut.
sed si quis. C. de sec. nup. Circa quod uide, quod ibi no. gl. & Doc.
Sunt & aliæ opi. q̃ hic tanguntur, & uide, quod no. in d. l. cum quę
rebatur. de quo dic, ut plene dixi in §. prospeximus. s. de non elig.
sec. nub. ubi ēt uide quid iuris, si non fuit appositum pactum ſm,
2 de lucrando partem, in casu non existētium liberorum. † Quæro
quid addit hic §. ad §. hoc aūt. s. de non elig. sec. nub. dic, quod ad
dit in hoc, quia per illum §. non cōfirmatur alienatio, pp pactum
non existentium filiorum, nisi qñ omnes filij præmoriebantur pa
renti. Sed per hunc §. confirmatur alienatio ex pacto non existen
tium filiorum, etiam uno filio sine filijs parenti præmortuo,
& hunc casum addit Imperator ad dictum § hoc aūt. ut hic
3 in litera dr̃. † Sed quæro, in quibus lucris hēt locum iste §. dic, q in
lucro dotis, & donationis propter nup. & hoc sentit hic Io. quod
est uerum. Nam hic §. ad interpretationem dicti §. hoc aūt. loqui
tur tñ in dote, & donatione, ergo iste §. habebit locum in eisdē
casib. cum in his casib. sit locus legi interpretanti, quib. est locus
l. interpretatæ, vt s. de filijs ante dotalia instrumenta natis. §. fi. de
conium. cum eman. liber. l. nihil.

1 *Vir, vel vxor, an teneantur filijs primi matrimonij dotem, uel donationem
propter nuptias seruare, si transeat ad secunda vota.*
2 *Si mulier dedit in dotem omnia eius bona secunda uiro, & decedit in matrī
monio sine liberis, uir non lucratur ex forma l. municipalis ultra illud,
quod debet habere unus ex filijs primi matrimonij.*
3 *Filij secundi matrimonij, an admittātur cum filijs primi matrimonii ad re-
uocandum plus datum secundo uiro.*
4 *Filius secundi matrimonij an in bonis maternis debeat habere legitimam,
sicut filij primi matrimonij, ubi quod sic.*
5 *Filij primi matrimonij, an admittātur ad reuocandum, quando mulier de-
dit omnia bona in dotem secunda uiro, cum pacto de lucrando totum.*
6 *Donatio facta per uirum uxori, uel econtra, ultra formam hic traditam, li
cet huic l. renunciet, quod non teneat.*
Dispositioni huius § quod renunciari non possit.
Bar. super Authent.

Optime vero. Parenti ad secundas nup. conuolati, nō licet largiri, vel relinquere plus se
cundo viro, vel vxori, q̃ vni liberorū primis matrimonij, in quem
minus cōtulit, & qd plus dederit. poterit p liberos reuocari, nisi li
1 beri parentib. fuerint ingrati. h. d. §. Op. & vr, † q vir, vel vxor non
tenēatur filijs primi matrimonij dotē, vel dona. pp nup. seruare, li
cet transeāt ad secunda vota, vt l. si quis liberis. C. de do. pp nup. q
dā soluunt, qd aut sunt talia bona, ex qb. possit ɔsulere filijs primi
matrimonij, & obtinet qd dr ibi. Sed in ɔ̃ria dicit, aut hēt bona
extra dotē. vel dona. pp nup. ex quib. possit ɔsulere filijs primi ma
trimonij, & quod dicitur ibi, obtinet, alias, q dr hic. Tu dic, aut
pr. vel mr dat oīa bona sua in dotē, vel dona. pp nup. secūdę vxori
vel secundo viro simplr. non apposito pacto de lucrando, & tunc
pōt, vt ibi. aut vult dare apposito pacto de nō lucrando, ab initio,
vel ex postfacto vult relinquere, vel largiri, & tūc nō pōt plus lu
crari, q̃ lucretur filijs primi matrimonij, cui minus datur. circa
qd vide, qd no. gl. in l. hac edictali. §. si vero plus. in gl. sed pone, de
2 sec. nup. & idē in l. nulla. C. de in. do. † Et per hoc apparet, q si mu
lier dat in dotem oīa bona secundo viro, & decedit in matrimo
nio sine liberis, vir nō pōt lucrari ex forma l. municipalis vltra il
lud, qd dēt hrē vnus ex filijs primi matrimonij, vt patet hic, & in
3 l. hac edictali. circa prin. † Op. dr hic, q filij primi matrimonij re
nocant plus datum secūdo viro, vel vxori, quam dicat in l. ɔ̃. imo
ad reuocandū debēt admitti ēt filij secundi matrimonij. vna, cum
filijs primi matrimonij, vt C. de sec. nup. l. qm̄ prætεritæ. Sol. distin
gue tria iura. Primo de iure antiquo, id quod plus datū est perue
niebat solū ad filios primi matrimonij, vt l. hac edictali. prætall. Po
stea secundo iure introductū fuit, q deberet peruenire ad filios tā
primi, q̃ secūdi matrimonij, & sic corrigitur d. l. hac edictali. Ter
tiū est ius nouissimū, qd reducit nos ad ius antiquū introductū p
4 d. l. hac edictali, & ita loqr̄ § Et no. gl. hic manifeste, in fi. † Sed
hic q̃ro, an filius secūdi matrimonij debeat hrē debitū 1. ɔ̃. r. gl. for
mas hāc q. in aut. ad eos C. de sec. nup. sed non firmat, Iac. de Bel.
hic tenet, q filij secūdi matrimonij debent hrē lrimā, sicut filij primi
matrimonij, p §. illud. ɔ̃. eo. & § fi. C. de sec. nup cū alijs. & arg. s. de
trien. & semis. §. 1. licet nō admittant ad reuocandū, q plus datum
est secūdo viro, vel vxori, q̃ hēat vnus ex filijs primi matrimonij. q
5 minus hēt. † Itē q̃ro, pone, q mr oīa bona dedit in dotē secūdo vi
ro pacto interposito de lucrādo totū, an filij primi matrimonij to
tū reuocabūt, vide qd no. gl. in d. l. hac edictali. §. si vero. q̃ inci. sed
6 pone. † Vlt. no. tex. ibi. nulla machina. & c. ex quo hēs, q si vir do
nat vxori, vel eɔ̃, & in donatione excederet formā hic traditā, &
huic l. renunciat, talis renunciatio nō tenet. Nō. n. est introductū
in fauorē ipsius donantis, sed in fauorē alterius. s. filiorū, vt hic dr.
Item hēs in d. §. si vero. ibi, cum circunscriptione, & c. & sic renū
ciatio non valet, vt in c. si diligenti. ext. de fo. com. cum si.

§. Quia vero. In hoc §. ponit quo tpe inspiciat, an sit plus datū secūdo viro, vel vxori, quā fi
lio primi matrimonij, cui minus est datū. & br̄ h. d. An vitricus, vel
nouerca habeāt plus, tps a morte parentis inspicitur. Op. gl. mag.
& vr, q inspiciat tps datę, nō tps mortis, vt l. si ɔstāte. §. fi. C. de do.
ante nup. ɔ̃. e. §. de augmentis. dīt quidā, qd hic §. corrigit illam l.
sed certe, ista sol. nō est vera, cum eo. modo ɔ̃dicat. §. de augmētis
inf. e. qui est post hunc §. alij dicunt, q vtrunq; tempus inspicitur,
prout est vtilius ipsis filijs, vt no. in d. l. si constante. §. fi. alij dicunt
& ponūt aliam sol. & dic, vt in gl. quam sol. tenet Iac. de Bel. & fa
cit pro illa sol. inf. eo §. si vero. in prin. & in fi.

1 *Dos, & donatio propter nuptias, an debeat reseruari filijs.*

§ Nec illud. Parēte ab itestato decedēte post secūdas nuptias liberis existētib. de ambob. matri
monijs, tertijs nō ɔ̃ctis, res suæ propriæ, & lucra legatorū, & fidei
cōmissorū ad oēs filios æqualr debēt peruenire. Lucra vero dot.
& do. pp nup. ad filios tm̄ ex eo matrimonio susceptos, a quo de
1 scenderunt dicta lucra debēt venire. h. d. † Op. dr, q dos, & do. pro
pter nup. debent seruari. Contra s. eo. §. soluto. in fi. vbi ɔiunx lu
crans de illo lucro facere potest quicquid vult. Dīt quidam, q
hic transiuit ad secunda vota, ibi non. Hæc sol. inquantū respicit
filios secūdi matrimonij nō est vera, cū non transeat ad tertiū ma
trimonium. Quare Azo sol. de quo dic, vt in gl. quæ opi. reprobat
per gl. tanquam sit ɔ̃ mentem dicti §. soluto. Sed certe ista sol. A
zo. non est contra mentem, sed expresse contra tex. illius §. quare
solue, vt in gl. & vt dixi in d. §. soluto.

§. Quia vero. Parētes coguntur seruare filijs lucra ma trimonio soluto diuortio, quemadmo
dum & morte, & idem seruandum est in lucris super dotatis ma
tri factis. h. d. No. ibi, si matrimonium, ad primam partē facit s. e.
§. soluto. in prin. & quod ibi no. ad secundam partem facit tex. di
cti §. soluto. ver. si vero filiorum.

1 *Dos, & donatio propter nuptias pōt regulariter diminui parētib. cōsentiēb.*
2 *Probat. o contra præsumptionem de iure non admittitur, nisi per partis cō*
fessionem.

§ De augmentis. Parētib. ad secūdas nuptias ɔuolātib. liberis ex priore matrimo
nio existentibus non licet dotem, vel dona. propter nup. dimi
nuere, ne aliquid aduersus filios prioris matrimonij machinari ɔ
1 tingat. h. d † No. ex hoc §. q licet diminutio eīr admittaī partib. ɔ
sentientib. vt hoc §. in prin. & l. si constāte. C. de don. ante nup. Fal
lit in viro, & vxore ad secū. nup. conuolantib. liberis ex priore ma
trimonio existentib. vt hic §. h. ad idem l. si constante. in fi. prę al.
a † No. glo. q non debet. ibi, quia de iure est præsumptio, ɔ̃ quam
non admittitur probatio in ɔ̃rium, vel. non est verisimile. ff. quod
a met. cau. nisi per confessionem partium, a vt no. ɔ̃. de ęquali. do. §.
si autem mulier. coll. 7. & no. per Doc. in auth. sed iam necesse.
C. de dona. ante nup.

ADDITIO.

a Nisi per confessionem partium, Adde Mathes. sing. suo 2 9. inci. no. casum.

1 *Donatio vsusfructus facta inter viuos inter coniuges, quando valeat.*

§. Si vero vsumfr. Vsusfruc. vxori, vel viro relictus, per secundas nup. non amittitur,
nisi expressim aliud dictū sit, sed vsusfr. dotis, vel don. pp nup nō
1 amittitur, ēt si a moriente muliere sit dictū. h. d. fm gl. † Quærit glo.
quid si donauit vsumfr. inter viuos vir vxori, vel econuerso, ita q
tpe donationis talis donō nō valet, sed morte confirmet? dicit gl.
idē, q in vsufr. relicto post mortē. qa talis donō æquiparaī donoī
validæ ab initio. qd dic, vt in vlt. gl. sed certe, qd dicit gl. q æquipa
ratur donōi validę ab initio intelligitur, nisi per donatorē reuoce
tur, q pōt, vt in l. cū hic status. §. ait orō. & §. priam. ff. de do. inter
vir. & vxo. posset. n. ex postfacto talis donator interdicere, ne reci
piēs dotē lucretur, si transeat ad secunda vota, & sic per oīa est idem
in donōe, q̃ fit inter coniuges, q̃ ab initio nō valet, sed morte con
firmatur, q̃ est ī legat. & fideic. secus in don. validā ab initio, vt no.
in gl. mag. in fi. q̃ inci. & dona. pp nup. posita in seq. ver. fm aliū in
dona. ad quē veri. venio. & pro huius intellectu quæro ad literam
huius §. & gl. ponit duplicem lec. & approbat secūdam dicens, quod
est magis consona literæ, q̃ prima, qd dic, vt in gl. Sed certe posset
dici, qd prima lect. magis applaudat literæ, quā secunda, quia tex.
expresse dicit, q vsusfr. fuit in dote datus, non autem dicit gloss. q
fuerit in dote proprietas. Nec ob. q dicit gl. q tunc nō ex lege, sed
ex pacto lucratur, qa hoc credo, & hoc q hic dr ex lege, expone.
i. ex pacto, sicut ponitur alibi. vt l. hac lege. & l. cum in l. & l. fundi.
ff. de contrahen. emptio. & l. in lege. ff. loca. & l. si ita quis. §. cale
ge. ff. de verbor. oblig. at vtraque tamen est vera in se, & bona. Sed
vnum obstat primæ lect. quia hic dicit nil penitus. authen. hoc lo
cum. C. si secun. nup. mulier. circa quam lect. vide, quod ibi no.
per Doct.

§. Quoniam omnino. Pater vsumfructū sibi p filium acquisitum per transitum ad secunda vota non amittit, in castrensi, & quasi nu
nonnatur. h. d.

§. Mater tamen. Donatio a matre inter filios facta non reuocatur per igratitudinem
nisi ex trib. cau. matre ad secun. nup. conuolante. h. d. Quærit glo.
quid in patre secundam vxorem accipiente. dic, vt in glo. quā no.
& idem no. C. de don. auth quod mater. quæ sumitur ex isto §.

1 *Mulier secundo nubēs amittit dignitatem primi viri, nisi hac specialiter a*
principe impetraretur
2 *Homo satur non ita bene discernit, ut ieiunus.*

§. Non tamen. Mulier ad secūdas veniens nupt. prioris viri dignitatē, & priuilegia amittit
secundi acquirit, & retinet. Itē liberta nupta patrono postea matri
1 monio soluto diuortio, ad secūda vota peruenire nō pōt. h. d. † No.
q vxor amittit dignitatem viri, si homini inferioris dignitatis po
a stea nubat, a vt hic, & in l. fęminę ff. de senato. C. de codic. l. mul
tos. lib. 10. & de dignitati. l. multos. li. 12. nisi mulier transiens ad se
cunda vota specialiter impetrares a Principe, vt dig. primi viri reti
2 neat, vt ff. de sena. l. fęminę. no. in §. secundum. secundum glo. † q
homo satur non ita bene discernit. 12. q. 1. C rates.

ADDITIO.

a Nubat. Adde Bal. in l. cum te. C. de reuo. do. per illum tex. optimum. & Ange. in l.
cum quædam. ff. de iurisd. om. iu. & gl. in auth. sacramentum. in uersi. si mulier. C.
quando mul. tut. offi. fun. po.
Ratio autem est in promptu, quia mulieres coruscant radijs maritorū. l. fęminę. ff.
de senatt. cum si.

1 *Vitricus, quod possit esse tutor sui priuigni.*

§. Eiusdem quoque. Mr oīb. est fide dignior ad filiorum educationem, nisi
1 ad secun. nup. accesserit. h. d. Gl. non solum. ibi, vel a te. † Vides hic
a q gl. nō firmat, an vitricus possit esse tutor indistincte. a & idem
no. in l. 1. C. vbi pu. edu. debet. sed quod indistincte possit esse tu
tor vitricus, tenet gl. vlt. C. de contrario iud. tut. & idem tenet in
in l. nonnunquā. ff. de ado. & ibi per Gul. & de hoc in Spec. de tut.
§. nunc dicendum. ver. veruntamen. Et aduerte ad id, qd s. dr de
educa. quia debet intelligi de educ. fienda de bonis filiorum, sed
de bonis matris, indistincte potest alimentari, vt §. illud. inf. vt li
ceat matri, & auię.

ADDITIO.

a Vitricus possit esse tutor indistincte. Tu dic, ut plene no. Bald. in l. si pater tuus,
& quod ibi posui in . postilla uer. tuto. C. de contra. iud. tutelæ.

1 Dos

1 *Dos constante matrimonio, an solui possit.*
2 *Mulier an teneatur compensare cum dote id, quod sibi vir donauit, quod nō nisi inquantum sit facta locupletior.*
3 *Vir soluendo dotem vxori constante matrimonio sine causa, quādo liberet.*
4 *Exceptio dolo facis, quando obest agenti contra virum, qui soluit dotē vxori, constante matrimonio.*
5 *Exceptio dolo facis, quando obest agenti propter interusurium medij temporis.*

§. Dotes.

Dotes ↄstāte matrimonio restitui nō debēt, aīs donationis instar obtinēt, & maxime si ad secū
1 das peruenerit nuptias. h. d. † Opp. & vr̄ q̄ dos cōstante matrimo
nio solui possit, vt l. si cōstāte, & l. si quis, ff. sol. mat. l. mutus, §. manēte. ff de iure do. cum sim. Sol. q̄ hic dr̄ est rīr, vt hic in gl. & C. si
2 dos ↄstā. ma. l. 1. † Opp. & vr̄ quod sp dos cōstāte mřimonio pos
sit solui. licet sit donatio, qa maritus iure compēsationis possit esse securus, cum dos propter pniam possit reuocari, vt l. si spōsus, §. fi. ff. de don. inter vir. & uxo. cum simil. solue, vt in glo. quæ incipit. vt si prohibitæ, quæ tenet quod mulier non tenet compensare nisi inquantum est facta locupletior, ex eo quod maritus sibi
3 donauit, vt d. l. si sponsus, §. fi. l. 4. §. fi. l. seq. e. tit. † Tenet ergo glo.
vir soluendo dotem ↄstante matrimonio, sine causa lītima, non liberat nisi inquantum est locupletior, & tunc liberat iure cuiusdā compensationis, vt p hanc gl. quā tene menti. Et quod hæc gl. dicat verum, q̄ vir nō liberat nisi inquantum est locupletior vr̄ probari p l. sic pro rata. §. maritus. ff. de teli. & hoc tenet glo. ff. sol. matrim. l. 2. in prin. pbat̄ ēt in l. si cū dotem, §. 1. eo. tit. & no. ea. l. §. si mulier. & hāc opi. tenet Cy. C. si dos ↄstāte mat. l. 1. & pbat̄ optime in l. si. ff. de iure do. & eo. ti. no. in l. cum in fundo. §. vxor, in fi. in gl. & tunc. sed Ia. de Are. tenet ↄtrium, vt ipse no. in d. l. 1. C. si dos cōstā. ma. & inter aīs rōnes, quas facit, pbat, qa debitor in diē, soluēdo añ diē liberat̄ vt l. q̄ in diem. ff. de solut. Item pbat̄ per l. debitor. & l. seq. ff. de iure dot. & per l. cum in fundo. §. q̄ si accideri. e. tit. & p l. vir vxori, §. 2. ff. ad Vel. Sed ad l. q̄ in diem, rñde quod illud rīr fallit fauore dotis. Ad l. debitor, rñde altero de duob. mo. Nam dos soluta marito non pōt restitui mulieri cōstā. matri. vt l. ↄtria. hanc sol. pbat gl. in l. si ↄstāte, in gl. pe. C. de don. ante nup. 1r̄ dic, quod illa lex nō est ↄ ea, q̄ dixi, quia non cōtingit liberatio ipso iure, sed iure cuiusdā ↄpēsationis. & ita in casu nr̄o, qa est ↄ cōpen. inquātum mulier est locupletior, vt hic no. gl. nō ob. l. cū in fundo. §. q̄ si acciderit, qa ibi loqt̄ in restōne necessaria, hic uero in uoluntaria. nō ob. l. uir uxori, qa ibi soluebatur dos, vel soluto matrimonio, vel si intelligas eo cōstāte, soluebat̄ tamen ex legiti
4 ma causa. † Et no. glo. sed nōne. in fi. No. ex hac glo. prout intelli
gitur in re dotali mobili, quod exceptio dolo facis, ob. ei qui restiturus est ex interuallo, posito quod debeat habere interusurium medij temporis. Nam maritus tenetur dotē restituere vxori hodie post annum, vt in l. 1. §. exa. C. de rei vxo. act. & tñ sibi obst. exceptio dolo facis, nisi in eo, quod debet maritus ex pacto lucrari, & idē tenet Gul. in l. 1. C. si dos constā. matr. licet alij aliter intelligant, vt ibi not & idē ēt no. ff. de condi. ob cām, l. si donaturus. in fi. Ad idē tex. in l. deposui. §. si nuptura ff. de peculio. Ad idē l. socer. §. Lucius, ff. sol. mat. & qd̄ hr̄ in l. maritus, §. 1. fm primā lec. e. tit. cuius ↄtrium tenet Old. ī d. § Lucius, vbi ipse tenet, qd̄ q̄n restō debet fieri ex interuallo, non ob. petēti exceptio dolo facis, pp interusuriū medij tps, probat ipse per l. mulier. §. tetum, ff. te ain & quod ibi no. & p l. fi. §. idem q̄siit. ff vt le. no. caue. sed tenendo pce
5 dentem opi. rñ. † Et primo nō obst. dictus §. terum, quia ibi ideo
viro agenti non ob. exceptio dolo facis, quia mulier in amouendo delictum cōmisit. Vnde pp suum delictum pdit beneficiū regulæ dolo facis. Sed non ob. dictus. §. idem q̄siit, quia q̄ñq; ille q ex interuallo dēt restituere, hēt dilationē a l. miserationis gratia, vt est maritus, qui habet annum ad restituēdū bona mobilia, & tūc ob. petenti exceptio regulæ. dolo facis. nisi quantum ex pacto dēt lucrari, ut s̄. dixi. Q̄ñque qui ex interuallo debet restituere habet dilationem, quæ respicit ipsam oblig. non autem datur dilatio miserationis gratia, & tunc non obst. excep. regulæ, dolo facis. Ita loquitur dictus §. idem quæsijt. & hæc distinctio probatur ff. de cōpen. l. si cum militi. in fi. illud quod dixi, videlicet in casib. habere
a locum rīam, dolo facis, intellige ubi est liquidum a petēti debere
restituere, alias indistincte dicta rīa nō obi. ita no. in l. doli. ff. de doli excep.

ADDITIO.

a Vbi est liquidum. Adde omnino quod notatur in apo. ad Dy. post do. Boer. in regula, dolo facis, per illum alle. in 1. addi.

1 *Pœna de qua hic, an hodie habebit locum, ex quo mulier non iurat.*
2 *Pœnæ de quibus hic, an hodie sint sublatæ.*
3 *Mater quæ transiuit ad secunda vota nō petito tutore, vel si petijt male administrauit, an teneatur in subsidium, quod non nisi in fraudem fecerit.*
4 *Tutor petitus a matre transeunte ad secundas nuptias, an dari debeat, remissiue.*
5 *Mater luxuriose viuens priuatur tutela filiorum.*
6 *Mater transiens solum ad sponsalia, priuatur tutela.*
7 *Mater, quæ transiuit ad secunda vota, an matrimonio soluto possit ad tutelam filiorum redire, remissiue.*
8 *Mater data tutrix in testamento, si transiuit ad secunda vota, an patiatur pœnas de quibus hic remissiue.*

§. Si autem tutelam.

Mater tutela lītimorum filiorum, vel nāliū deserta ↄ sacrm, & añ rōnes redditas, ad sedas trāsiens nup. easdem patit̄ pœnas, quas mulier añ tps luctus nubēs, & penam̄ dissolonē eisdem
1 modis ↄsegt̄. h. d. † Quæro, hic dr̄ iurās. cum hodie mulier nō iu
rat, an hēbit locum hodie istæ pœnæ? dic q̄ sic. vt no in auth. eisdē pœnis. C de sec. nup. & ibi p Doc. & vide glo. j. vt prohib. ma. de.
2 & cre. §. fi. Quæro, † cum hodie sint sublatæ pœnæ, quas patit̄ mu
lier nubens j. tps luctus, vt dixi s̄. eo. §. si quidem. An hodie istas pœnas patiat̄ mulier, q̄ deserta tutela filiorū. secūdo nubit, dic, vt p Inn. in c. fi. ext. de sec. nu. vbi gl. tāgit, & idē sentiūt doc. in d. auth. eisdem pœnis, quod colligit̄ per no. p eos, in l. 1. C. de se. nu. & p Io.
3 And in d. c. fi. † Quæro, mr̄ dēt petere tutorem filio añq trāseat ad
secūda vota, pone qd̄ petiuis a matre male administrauit, an mr̄ in subsidium teneat̄? & vr̄, q̄ sic. vt l. fi §. psonis. C. de admi. tu. Sed ↄtrium determinat do. Lau. de Rā vt refert Ia. de Bel. vt nō teneatur, nisi hoc fecerit in fraudem, arg. l. a. §. non solum. ff. ad Tert. &
4 vide Cy. in d. §. personis. † An tutor petitus a matre debeat dari, no.
gl & Dy. in l si quis sub ↄdi ff. de testa. tu. & in auth. ma. & aut. C. q̄ñ mulier tut. off. fun. po. & ibi per Cyn. in 7. q. & Spec. in tit. d̄ tut.
5 §. nūc dicendum. ver. pe. † Quæro, hic loquit̄ de transeunte ad se
cūda vota. sed si aliter luxuriata est, an repellat a tutela? gl. in auth. sacrm. C. q̄ñ mulier, & c h. d. p quo optime l fi. eo. tit. vbi dr̄, quod
6 mulier dēt intactā pudicitiā seruare. † Vlrenus q̄ro, hic loqt̄ de
matre matrimonium ↄhente. qd si solū ad sponsalia transit, an repellat̄ a tutela. Spe. ponit. qd sic, vt ipse no. in tit. de tu. §. nunc dicēdum. ver. quid si nōdum, & per Doc. in l. non sine. C. de bon. quæ
7 lib. † Quæro, quid si mr̄ secundo nubens, ita quod reiecta est a tu
tela, finito matrimonio, velit tutelam filiorum reassumere, an debeat audiri? Doc. formant istam q̄onem in auth. mat. & auiæ, ī fi.
8 q. Spe. in d. §. nunc dicendum. versi qd si mr̄. † Quæro, mr̄ est data
tutrix filijs in testō, an propter transitum ad secūda vota, patiatur pœnas huius §. dic, vt no. gl. & Doc. in l. omnem. C. ad Tert. & per Doct. in auth. matri.

§ Placet quoque.

Pater filio cautionē præstare ↄpellitur de præstando legato, si secundas contraxerit nuptias. h. d.

§. Sed siquis.

Clerici vltra cātores. aut lectores nuptias ↄhere nō pñt. Cātorib. n. & lectorib. pmittit solis, si ad scd. . . . puenerint nup. maioris sacerdotij culmē ascendere nō pñt. Item laicus dimissa vxore in virginitate suscepta, & vnica, ad sacros ordines promoueri potest, alias secus. h. d.

1 *Vsufructuarius si satisdare non potest, an vsufructus remanere debeat penes proprietarium.*
2 *Conditio prohibens nuptias, quando valeat.*
3 *Iudex cui magis faueat, an reo, vel actori.*
4 *Legatum factum viduæ, si non nupserit, an valeat, remissiue.*

§. Quæ vero.

Legatum relictū sub ↄdi. nup. phibēdarum a viro, vel ab vxore, vel extraneo valet, & ↄ si ō seruari dēt, aīs legatum amittitur, & iō solo repetit, & restitui dēt cū fructib. & accessio. medij tpis iuratoria, vel fideiu. cau
1 tione p̄stita, fm qualitatē rerū, & psonarū. h. d. † No. tex. ibi, si maūt
nō valuerit, & c. qa facit ad q. qa si vsufr. nō pt satisdare, dēat vsustr. remanere penes pprietariū, & pprietarius dēt præstare vsurā vsq; ad tertiā cētesi de qua q. qd iuris sit, q̄ñ vsufructuari⁹ nō pt satisdare, dic vt no. Doc. in gl. in l. 4. C. de vsufr. & ibi all. hūc tex. & auth. cui relic C. de indicta vid. quæ sumit̄ ex isto §. & no. p gl. ī c. fi. ext.
2 de pi. † Op. & vr̄, q̄ ↄdō phibendarum nuptiarum non ualet ut l.
cū ita legatum, & l. cum tale. § si arbitrium, & §. hoc genus. ff. de ↄdi. & de gl. nr̄a circa hanc mām ponit quadruplex ius, d̄ quo per
3 Doc. in l. 2. C. de indic. vid. No. gl. hoc ibi, uel q̄ uerius, &c. † No.
istā partem gl. & eius rōnem, ex qua rōne hēs, & colligit̄ cui magis dēat deferri iurm, reo, uel actori. sed si in oib. essent pares, tunc esset recurrendum ad gl in l. ī bonæfidei. C. de iuret. & ibi p Doc.
4 in l. admonēdi. ff. e. & ext. de iureiu. c. fi. † No. gl. ne secundas nup.
ibi, fm Io. Idē no. in l. 2. C. de indi. uid. & ibi tenēt Doc. opi. Io. & eā tenet gl. in l. cum tale §. Meuiæ. in gl. ma. in fi. ff. de ↄd. & dē. Et ultimo circa hanc glo. inde quandam q. quam tangit glo. in d. l. 2. de. ind. uidu. & latius per Doct.

1 *Ius, quod seruatur in separatis, seruatur etiam in permixtis.*

§ Et quia

Si donatio ante nup. ī reb. mobilibus consistat, mr̄ eā accipere debet, & uti frui arbitrio boni uiri. Si uero consistat in reb. immobilib eā filijs dimittere dēt, & cautionem accipere de soluendis usuris, usque ad tertiam centesimæ. Idem seruādū est in parte quo ad partē, qd̄ i toto, quo ad to
1 tū. h. d. † No. versi. si uero permixtę, ex quo no. qd̄ idem ius seruat̄
in pmixtis, quod in separatis. Idem hēs in §. aliud, s̄. de nō eligen. sec. nub. Oppo. quod hic dr̄. q̄ si oēs uiuant, tūc in pactum de lucrando in casu nō existētiū liberorū locum hēt, imo vr̄, q̄ hēt locum uno ex liberis defuncto, ut sup. eo. §. qm̄ infirmas. Sol. hic §.
deter-

determinatur p dictum §.qm. Nā iste.§.loqt recitādo tantum di-
ctum §.aliud,sup.de non eli secun.nub. nouum ius statuendo.

1 *Mater ad secunda vota transiens qualiter succedat filijs.*
2 *Filius emancipatus,an hodie succedat ex testamēto de iure ciuili,sicut qui libet extraneus.*

§.Hinc nos. Mater ad secūdas nuptias veniēs cōicūq; libe-
ris ex testō succedit, sicut extraneorū qlib3,
ab intestato āt cū fratrib.defuncti succedit,& i bonis a p̄re puenie
tib. in vsufr.tm̄. In alijs vero bonis filio extrinsecus q̄sitis succedit
in totū,exce.an̄ nup.donō.in quā succedit in vsufructu tm̄, igrati-
1 tudinis rōne seruata.h.d. † Pro decōne huius § distingue tria iu-
a ra. Primū ius a fuit introductū p l.feminæ,§.fi.C.de secū. nup.& l.
mr̄.C.ad Ter in quib.distinguit. Aut mr̄ transit ad scd̄a vota ante
mortē filij,aut post mortē,& p̄m illa iura distinguebāt bona p̄na
ab alijs,qn̄ an̄ mortē filij nubebat. Sed si post mortē,bn̄ distingue
bant bona p̄na ab alijs,sed non distinguebāt ex testō,vel ab inte-
stato. Scd̄m ius fuit introductū p § nūc igit.s̄.de nō elig.sec. nub.
p quē §.corrigunt d.l.feminæ.§.fi.& d.l.mr̄.vt d.§.cū igit. ver. ne
quaq̄ Tertiū ius est introductū,p hūc §.in quo hēs, q̄ mr̄ trāsiēs
ad scd̄a vota succedit filijs ex testō indistīcte, siue sint bona p̄na,
siue sint aliunde acq̄sita,& siue nubat an̄ mortē filij,siue p᷑,ab in-
testato āt distinguit,an sint bona p̄na,an alia,qā in p̄mis in vsufru
ctu tm̄ succedit,in alijs in ,ppietate,nisi sint an̄ nup.donata,q̄ vlti
mū erat ēt p ɔstōnē s̄.de nō elig.secū.nub.§. nuptiali, & sic istud
ius ɔcor.cum d.§.cū igit.in omnibus,p̄terq̄ i vno,videlicet, quia
ille § non distinguit bona p̄na ab alijs. iste §.sic, q̄ si mr̄ succedit
ab intestato Et sic illud,q̄ dicit gl. in d.l.mr̄,qd̄ hodie reditur ad
distinctionem.d.l.mr̄.intellige ēt hic, & etiam hoc q̄ hodie redi-
tur ad distinctionem d.l.mater.intellige ab intestato,non ex testa
mento,& intellige q̄ ab intestato distinguuntur bona paterna ab
alijs,non aūt, an nubat ante mortem filij, vel non. vt distinguunt
2 in d.l.mater.qa illud corrigitur,vt hic expresse dr̄.† Vlterius hunc
tex.in versi.sic igitur,&c.inducit Ia.de Bel.ad q.vos videbitis, qd̄
mater succedit filio ex testō, sicut quilibet extraneus, dicit ipse,
est ar.q̄ filius emācipatus succedit ex testō de iure ciuili, sicut qli
bet extraneus,de quo sunt gl.ɔ̄riæ,quas alleg.s̄. de hære. & fal. in
§ exhæredatos.in versoninibus,veritas est,quod succedit ex testa
mēto de iure ciuili,probatur per tex.l.si ex duobus.in fi. ff. de bō.
pos.contratab.

ADDITIO.

a Menoch.Latissime de materia Afflict.decis.75.Bello.consi.31.in fine.

---

1 *Mater transiens ad secundas nuptias,filio sine fratribus decedenti,quod nō succedat in proprietate bonorum filio a patre obuentorum.*
2 *Ingratitudo repellit fratrem a succedendo ab intestato*

§ Ingratitudinem. Frater cā ingratitudinis trib᷑
ex causis a fratrū successione
excluditur,his obtinentibus i futuris causis.h.d. No.tex. ibi succe
dunt filij,&c. No.dispōnē huius §.non hr̄e locū, si mr̄ secūdo nu-
1 bēs succedit filio, vna cum alijs fratrib. defuncti. † Et sic si nō sup
essent filij fratris defuncti, mr̄ secundo nubens succederet filio in
totum,sicut si nō nupsisset,& ,p hoc gl.in auth.ex testō.C. de sec.
nup.nō bn̄ loquit.qa,vr̄ uelle q̄ ēt si mr̄ sola ueniat ad successionē
filij.nō succedit in proprietate bonorum filio obuētorum a p̄re p
trāsitum ad scd̄a vota,de qua q.dixi s̄.de n̄ eli.scd̄o.nub.§.hoc aūt,
& casus vr̄ hic. Quæro dr̄ hic,frater q est ingratus fratri, nō ɔseqt̄
lucrū a fratre,de quo lucro loquitur hic in tex.in gl.ma. sunt tres
opi.vna est,q̄ frater,q est ingratus fratri ex causis hic isertis n̄ suc
2 cedit fratri ēt ab intestato:ex qua no.† q̄ ingratitudo repellit fra-
trem a successione ab intestato,idē no.in d.§.cum igr̄.s.de nō eli.
scd̄o nub.i gl.sup uerbo fratrum,& ad hoc hūc tex.all. Sed aduer
te,qa istā qōnē format Guil.de Cug.in l.fratres,C.de inoffi. testa.
ubi dt q̄ ingratitudo repellit fratrē, ut nō admittat ɔ̄ uoluntatē,
sed nō q̄ ab eius successione ab intestato repellatur. Nā ,p hoc
inducit ipse l.cognatis.ff.unde cog.ad hūc tex.ipse r̄ndet, & ipsū
intelligit s̄m scd̄am lect.hic positam, & erit speciale hoc casu, q̄
secundam lect.uide ut in gl.

§.Et illud. Mater filio in lucro, ant ante nuptiali donatio
ne,nō succedit nisi in usufructu, his obtinēti-
bus in casib.futuris,in præteritis nōdum sentētia, uel transactione
finitis.hoc dicit in summa.

§.Et quoniam. Mr̄ & cū solis fratrib.& cū solis soro
rib.& cū pmixtis,i uirilē portionem
succedit filio.h.d. Op.uī qd̄ mr̄ filio nō succedit,ut s̄.eo. §. cū igr̄.
Sol.quod hic dr̄ euenit rr̄.ibi uero casualiter, & ex isto §. sumit
auth.& eum sol.posita super l.fi.C.ad Tertul.

§.Illud. Parentes ex principis orone dēnt inter filios æquali
tatem seruare, licet iæqualitatem seruare possint, si
uolunt,dummodo filijs in lūma portione prouideant.h.d. No.ex
hoc §.tex.ibi,& quod ex l.& c.quod debita iure nāe debēt ex l. &
sic ad quæstionem facit, an legitima possit per statutum auferri,
de qua dixi in § primum itaq; s̄.de hær.& fal.& in §. ɔsiderem᷑,
s̄.de trien.& semis. Secūdo no.quod tam filijs primi matrimonij,
quam secundi,debetur legitima de necessitate,vt hic. dixi de hoc
sup.eo.§.optime,&c.

De appellat.& infra quæ tempora debeat appellari. *Rub.*

1 *Tempus de quo hic,quod quo ad quid erit utile,& quo ad quid continuum.*
Tempus legale regulariter est continuum.
2 *Tempus decem dierum,quod datur ad appellandum, ita habet locum in interlocutoria,sicut diffinitiua.*
3 *Tempus decem dierum de quo hic, qd̄ computetur de momento ad momētū.*
4 *Appellari quod possit die feriata,etiam si feriæ sint repentinæ, non tamen appellatio exerceri.*
Restitutio ad prosequendum appellationem,q̄ detur ,ppter ferias repētinas.
5 *Libelius etiam die feriata offerri potest.*
6 *Iudex an exequatur sententiam interlocutoriam infra tempus decem dierum datum ad appellandum.*

ANteriorum. Iste titulus hēt tres partes. Pri-
mo ponit tempus app. interpo-
nendę. Secundo de tempore app. exercendę. Tertio
ad quem iudicem appellat. Secūda in §. ad hæc. Ter-
tia in §.iiii. Et br̄.h.d. Omnib.appellare licet J,x. dierum spatiū,
a die recitationis sniæ numerandorum,& si lis in consistorio pri-
cipis speretur moueri,omnia intacta permaneant,nec tempus ap.
exercendæ statutum currit, & a minorib. iudicib. ad maiores est
gradatim appellandum,& a clarissimis ad spectabiles & a specta-
bilib.ad illustres,& a delegatis a principe ad antiquos Romæ iudi
1 ces.b.d.† No.glo. J.decem dies, aūs est super verbo,a recitatione
sententiæ,ibi,l.ab eo die,& in auth.hodie. C. de appell. In eadem
ibi,q̄ hoc tempus ad aliquid, &c. vide circa istam partem q̄ not.
2.q.7.c.anteriorum, vbi glo. concord. cum ista. & vide quod no.
Spec.in tit. de appel.§.restat.ver. 1.& in fi.vide gl in l. superuacua.
C.de temp.in integ.resti.pe. in dubio aūt semper præsumitur con
tinuum, vt no.glo.in rub. ff.de diuer. & temp. præscr. & probatur
in l.cum hæres,§.pe.ff.de sta.lib.circa q̄ vide no. per Azo. in sum.
in tit.de diuer.& tempo.prescri.& in summa. C.de ann. exc.circa
2 medium.& quod no.Cy.in l.cum proponas.de ædil.ac. † Sed cir-
ca hoc quæro,an quod hic dr̄ de x.diebus, habeat locum in sniis
diffinitiuis,& interlocutoriis,in casibus, in quibus appellari p̄t ab
interlocutoria,vt no.in l.an̄ sniæ,C. quorum appel. non recip. in l.
2.ff.de appel.recip & vr̄ quod ēt locum habeat in interlocutorijs
per hunc tex qui simpliciter dicit, dari decem dies ad appellan-
dum,vbi olim dabatur biduum, vel triduū, sed olim dabatur bi-
duum,vel triduum appellanti ab interlocutoria, vt l.1.§. quod in
sententijs,& ibi no ff.quando app.sit.& no.in l. 2. ff.de app. reci. l.
2 ergo,&c & hanc opi.tenent Doc.in auth.hodie. Veritas est, q̄
appellanti ab interlocutoria dantur decem dies, sicut appellanti a
diffinitiua. Casus est expressus in c.significauerunt.extra,de ap.cir-
3 ca quod vide,quod no.in c.concertationi de appel.lib.6.† Sed quę
ro,an istud decendium computet de momēto, ad momentum.
dic quod sic,& hoc videtur velle glo.in l.1.§.dies.ff. quādo appel.
sit,de hoc habes glo.vnam 2.qō.6.cap.anteriorum. alia est in cap
frequens.de rest.spol.lib.6.& quod no.in glo.fin.in d.cap cōcerta-
tioni,& vide q̄ no. Archi in c.pia.ver. J.8.dies.de excep. libro 6.&
vide quod no. Spec. in tit. de appe. §. restat. ver. sed nūquid dies.
No.gl.quæ est super verbo,siue magni,& adde quod not.C.de ap.
4 l.a proconsulib. † Sed quęro, nūquid in casibus, in quibus potest
a appellari,possit appellari die feriata,a siue sint feriæ solennes, siue
repentinæ,dic quod sic,l.1.& ibi no.C.de fer.& l.1.§. dies. & §.1.
præa leg. Sed licet possit tali die appellatio interponi; tamen non
potest tali tempore exerceri, tamen tempus exercendi currit, li-
cet propter ferias repentinas detur restitutio, ext. de fer. c.fi.& qd̄
no.in l.1.C.de fer.& quod dieb. feriatis possit appellatio interpo-
5 ni,non est mirum:quia diebus † feriatis etiam in cā principali, pos
set libellus offerri,vt l.miles.§.sexaginta.ff.de adult. Doct.tenent
habere locum in causa ciuili,vt no. Spe.in ti.de fer.§.sequitur.ver
sic.2.& ver.item quolibet tempore libellus,& hēs gl.ord.dantem
hunc intellectum,ext.de iud.cap.fi.licet gl.in d.§. sexaginta, dicat
6 ibi esse spāle.† Vltimo circa hoc principium quæro, lata est sentē
tia interlocutoria,si J.decem dies potest appellari, vt dixi, an intra
illos decem dies iudex,qui ipsam tulit, poterit ipsam executioni
mandare.dicit enim pars,contra quam est lata snīa, se appellatu-
ram.non tn̄ appellat.dic vt no. Spec.in tit.de appel.§.restat. ver. fi.
& vide quod no.glo in c.fi.de appe.lib.6.& eo. tit. c.nō solum, de
offi.deleg.c.quærenti,& 11.q.3.c.cum apud. De diffinitiua autem
quid sit,est gl.ord.in l.j.ff.nil noua.appe.pen.in gl.2.

ADDITIO.

a Die feriata.Adde Lu.Pon.in l.1.de in ius vo.& Bal.in rub.C.eo.tit.& Host. But.
Imo.in c.præterea de dila.& ibi Bal & Lanfr.in c.qm contra.versi. petitiones,de
prob.& in cle.sæpe.ver.de plano.de verb.sig.
Adde quod ibi posui in apost.ad præall.Lanf.post compostillatorem illum, versi.
die feriata.

Appel-

1 *Appellans in causa huius §. quod sit tutus ipso iure.*
2 *Tempus appellandi non currit si stat per iudicem quominus appellationem prosequatur.*
3 *Instantia causæ principalis, an currat quando stat per iudicem quominus causa expediatur.*
4 *Et quid quando stat per alium, remissiue.*
5 *Iudices, quod debeant dare sententias habito consilio sapientum.*
6 *Dictio, ad, ponitur pro iuxta.*
Stat. puniẽs īsultũ factũ ad domũ, verificatur ī insultu facto iuxta domũ.

1 §. Ad hæc. †Quæro, an in casu huius §. appellans sit tut' ipso iure, dic quod sic, vt hic, et ibi, nõ ex hoc
litem pielitari, &c. & ibi, cũ intacta pmaneat, & hoc sentit gl. a. &
ita expresse no. C. de temp. app. auth. sed his, q̃ sumit ex isto §. & in
auth. item si sit app. c. tini. licet gl. alr sentiat ĩ. vt spon. largi. §. hoc
2 quoque †Quæro, qd de alio iudice, si stat p eum quominus quis
cām appellationis psequi possit: glo. 2. hic vr velle idẽ, qđ tps ipso
iure non currit, & idem sentit gl. in l. arbitrio. ff. de do. & ex quib.
cau. ma. l. sed si p prætorem. in prin. & idẽ tenet Azo. C. de tẽp. ap.
§. vbi aũt. sed ɔ̃trium no. in d. auth. itẽ si appellatis, & ibi gl. tenet,
qd tps currit, sed daī restõ, cũ qua ɔcor. qđ no. auth. hoc quoque.
Sed veritas est, qđ hic no. qa illud, cũ ɔcor. s̃ alleg. pbaī p text. ĩ §.
hoc quoq;. vbi dr nullũ p̃iudiciũ gñari, sed si esset necessaria restõ
saltẽ gñaret sibi p̃iudicium circa sumptus, quos ab aduersario nõ
recuperaret: qa nec dolo, nec facto aduersarij hos sumptus fecit.
ĩ. restõnem petendã, sed potius p iudicẽ factũ foret sibi p̃iudiciũ,
facit tex. in §. 3. de his qui ingre. ad appel. cum sua gl. & ibi p Azo.
in summa illius tit. circa prin. & glo. in c. ex rõne, extra, de appell.
3 †Quæro, qd de instantia cāæ principalis, si stat per iudicem: gl. hic
dr, qđ tps currit. ita no. gl. hic, nec dicit dãdã restõnẽ aduersus cur
sum tpis, & quod tps currat, & qđ restõ non dcẽ, tenet expsse gl. ĩ
d. auth. itẽ si appellanis, & in d. §. hoc quoq;, sed ɔ̃ not. C. de iudi. l.
properãdum, § sinaũt vtraq;. vbi gl. dicit dari restõnẽ, sed tps cur-
rere. sed p̃fatæ glo. dñt verius, & est rõ, nã minorib. nõ datur restõ
aduersus cursum instantiæ, nisi in subsidium, vt d. l. properãdum.
§. fin. & est in eis spãle, ergo in ɔ̃trium est ius cõe, circa quod vide
quod no. Doc. in d. §. sinaũt vtraq;, & in d. auth. itẽ si appell. Quid
4 aũt † iuris sit, si stat p aliũ, nõ per iudicẽ, gl. ponit in d. auth. itẽ si sit
5 app. & per Azo. in summa illius tit. & d. c. ex rõne. †Vlterius gl in-
ducit hunc text. ibi cõuocandum, ad argu. q iudices debent dare
sñias habito consilio sapientum, & hoc in ipsis sñijs scribant, circa
quod vide no. p Doc. in l. nõ est dubium, quæ est lex 3. C. de repu.
6 Vltimo circa hunc §. no. in gl. q̃ dicit ad hoc. l. iuxta hoc † quæro,
a & sic no. quod, ad, ponit pro iuxta, a & idem in l. militis, in princ. ff.
de test. mi. & p Iac. de Are. in l. item apud. §. conuitium. ff. de iniu.
quod tene menti pro statuto loquẽte de insulto facto ad domũ,
vt exponatur, ad domum. i. iuxta domum.

A D D I T I O.

a Pro iuxta. Adde Flo. in l. quidam Iberus. de ser. vrb. præd. vbi etiam per gl. & Bar. & vide Arch. in c. gratiose. de rescr. in 6. & 18. dist. presbyt.
Adde istum in l. meminisse. post prin. ver. itẽ inducit in arg. ff. de off. proc. & leg.

1 *Sñia appellationis est diffinitiua, & quando sit interlocutoria. remis. nu. 2.*
1 §. Illud etiam. †No. text. ibi, post diffinitiuã sñiam, ex quo hẽs quod sñia appel. est diffinitiua,
vt hic, & hoc videtur velle gl. in l. præsenti. §. sed si hoc facere. de
his qui ad ecc. conf. & quomodo & quando iud. in l. cõsentaneũ.
2 in gl. 1. de diffinitiua facit l. j. §. illud. de tem. appell. † An sententia
sit diffi. & quando interlocutoria, dic per Arch. in c. cupiẽtes, ext.
de elec. & per Io. And. in c. fi. de app. in clem.
1 *Tribunal proprie habet iudex ordinarius, non extraordinarius.*
§. Illo videlicet. Ad euidentiam huius §. vide glo. 1. quæ distinguit casus huius §. qđ no.
1 in l. præcipimus. C. de appel. in fi. † Et vltimo no. gl. super versi. tri-
bunal. quæ est sup. prox. & aduerte, quia loquitur de iudice ordi-
nario, iudex. n. extraordinarius non dicit proprie habere tribunal,
vt l. si locus. ff. de iud. & l. cum filius, in prin. de leg. 2.

De consulibus. *Rubr.*

COnsulatus. Consules, & eorũ vxores, & matres, in 7. ludis, & processibus pñt spargere argentum, & ex argẽto populum munerib. honorare, aurum eis spargere non licet, quia soli principi aurum contemnere conuenit, pœna contrafacientibus imminente h. d. vsque ad finem.

Vt nullus mutuans agricolæ teneat eius terram. *Rub.*

1 *Milites non dicuntur priuata persona.*
PRopter. Prouisio inducta per l. pro agricola, ɔ̃ priuatos creditores, extenditur etiã ad
1 milites. h. d. †No. text. ibi, & ne priua. &c. quod milites
non dicuntur priuatæ personæ, vt hic connectio tex. ĩs,
ibi, mil autem, &c. ad idem in fi. huius constitutionis. Item, sup.
de hær. & falc. §. quia vero duplex. ibi, siue priuatæ, &c. de quo di-
cam inf. vt or. præt. circa prin.

Nullum credentem agricolæ tenere illius terram; & quantam debeat mensuram dare. *Rubr.*

REm duram. Creditores ab agricolis exigere pñt noie accessionis, & vsuram, quolibet anno pro quolibet modio octauã partẽ modij, & p solido vnam siliq. & non amplius, his obtinẽtib. in lucro, pœna ɔ̃facientib. imminente. h. d. No. gl. super ver. aridos. ibi, sed nisi quid. idẽ. no. per gl. & Doc. C. de vsur. auth. ad hæc. No. gl. super vers. siliq. & vide, quod no. glo. in auth. hodie. C. de epis. & cle. No. glo. super verbo, in oẽs extẽdimus. vide quod not. gl. & Doc. in auth. ad p̃dicta. & in l. j. C. de sum. Trin. & fide cath. No. gl. super verbo, cadant, alibi gl. tenet, quod cadat per sententiam, vt no. in auth. ad hæc. sed hanc tenet Iac. de Bel.

De restitution. & ea, quæ parit in 11. mense post mortem mariti. *Rubr.*

1 *Filius rogatus restituere, an habeat unam quartam, uel duas.*
2 *Alienatio si fit de reb. subiectis fideic. an teneat, & qualiter reuocetur.*
3 *Alienatio subiecto fideicommisso si reuocetur, an fiat reuocatio cum fructibus medio tempore perceptis, quod non.*
4 *Alienatio facta per hæredem qui ignorabat se granatum, quod teneat & pretium debeat restituere.*
5 *Dispositio huius §. quod habeat locum in dote, vel donatione propter nuptias a granata persona constituenda siue exigendo.*
6 *Item habet locum pro dote, vel donatione propter nuptias pro filio, uel filia constituenda.*
7 *Fructus percepti a grauato, an debeant computari in dote, vel donatione propter nuptias, remissiue.*

DEcursio. Iste tex. habet duas partes. Primo ponitur de 1. parte rubricæ. s. de restõne. Secũdo ponit de 2. pte rubricæ. s. de muliere, q̃ peperit in 11. mẽse. Secũda ibi, vnũ si qdẽ, vsq; ad d. §. vnũ. Res re-
stitutioni subiacentes, alienari prohibentur, nisi pp cām dotis, vel
don. pp nupt. pp quas cās alienatio permittitur antiquo iure su-
1 blato, & oĩ circũuentione remota. h. d. † No. ex hac l. in versi quã-
obrem, quia iste tex. optime facit, q filius rogatus de restõne nõ
possit hr̃e vnam quartã. Nã hic vides, q filio de restituendo gra-
uato solum consulitur in quarta debita iure nãæ, & tota reliqua
suba venit in restõne fideic. nec diminui põt, nisi ex causa dotis, vł
donationis pp nup. sed si quartam Tre. detrahere posset dẽret ex
cã dotis, vel donõnis propter nuptias ɔsumere, si debita iure nãæ
nõ sufficeret: nã q hęc de reliqua suba possit detrahi ẽ priuilegiũ
dotis, & donõnis pp nup. ergo in ɔ̃trũ est ius cõe: qa pp nullã aliã
cām reliqua suba, quæ restat, possit detrahi, vel minui, vt l. ius sin-
gulare. ff. de leg. in fi. de qua q. dixi s̃. de hær. & falc. in §. si quis aũt
2 non implens, vbi de hoc per gl. circa princ. † Quæro, an si res, quæ
a subiacent restitutioni, alienent, teneat alienatio.[a] tex. in l. fin. §. sed
quia. C. cõia de le. distinguit, aut restõ dẽt fieri pure, vel in diẽ cer-
tam, & dic, q ipso iure non valet, aut dẽt fieri sub ɔdõne, vel ĩ diẽ
incertã, & tũc interim valet, sed adueniente die, vel ɔdõne pinde
est, ac si n̄ eẽt fcã alienatio, sed p auth. res, q̃. eo. tit. C. cõia de leg. q̃
sumitur ex isto principio, ipso iure non valet alienatio, ẽt qñ restõ
dẽt fieri sub ɔdõne, vel in diẽ incertã. ita tenet gl. ĩ d. l. fi. §. sinautẽ
sub ɔdõne, ĩ gl. imo vr. q hęc est vera opin. & vr fuisse opi. Imeri.
& ita vr voluisse in d. auth. res q̃. in eo, q simplr dr res q̃ subiacent
restõni phiberi alienari, vel obligari, & idẽ tenet gl. in l. Marcell'.
§. res, ff. ad Tre. gl. magna hic, q̃ est sup verbo, alienari. circa fin. vr
velle, q res q̃ subiacẽt restõni sub ɔdõne, si alienent vsq; ad quar-
tã alienatio tenet irreuocabilr, vt d. §. res. A quarta aũt s̃. interim
valet alienatio ipso iure, sed ɔdõne exñte alie. nõ infirmatur, & ita
intelligit hunc tex. Circa hoc ego dicerem sic. Aut res subiacent
restõni pure, vel in diem certam, & alienatio ipso iure non valet,
vt d. l. fi. §. sed quia, nisi vsque ad quartã, vsq; ad quam alienatio va-
let, & ita not. in d. §. sed qa. in glo. q̃ est sup verbo, posse transferre.
Aut subiacet restõni sub ɔdõne, vel in diem incertã, & tũc alie. ñ.
interim tenet, sed adueniente ɔdõne, vel die, res alienata vendica-
tur, vt d. §. sinaũt sub ɔdõne nisi vsq; ad quartã, vsq; ad q̃ indistin-
cte valet irreuocabilr, vt d. §. res, & gl. hic. Et q alienatio idistĩcte
irreuocabilr vsque ad quartam valeat, tenet Ia. de Are. in d. §. res,
licet ibi gl. istam opi. nõ approbet. cũ hac dist. dat intelligi hic tex.
non. n. iste tex. aliqd noui inducit ad illã l. fin. C. cõia de leg. sed so-
lũ decisio illius legis hic per ordinẽ recitat, vt patet hic. in ver. sed
tñ. solum. n. ab illa l. duos casus excipit hic, & ita tenent Doct. in d.
auth. res, & pbantur prædicta expresse §. quamobrem, in princ. in
hoc ntu. Et istud tenet Ia. de Bel. hic, licet gl. ĩ §. sinautem sub cõ-
di. & in §. res, & aliæ supra alleg. teneant, quod hodie per hunc §.
inducatur, q ẽt si res subiacent restitutioni sub condõ. ipso iure
non

A D D I T I O.

a Alienatio. Adde q̃ habentur per do. Soc. in cõs. a 17. inc. pñs consultatio pulchra. uersi. 4. confirmatur. cum s. q. in 2. parte. et Fel. in c. ecc. [illegible] de [illegible] fi. ubi plene, an tunc post alienationem dominium transferatur.

non tenet alienatio, sed dic vt dixi. An aũt illud, q alienatũ impu-
tetur hẽdi in quartam? dic vt per glos. & melius per Dy. in d. §. res.
3 † Quæro, an in casu, in quo res alienata reuocatũ, debeat reuocari
cũ fructib. medii temporis. gl. d. §. sed qa, tenet q sic. sed ꝯ Richar.
Malumb. per multas rões, quas ibi refert Cy. de quo est glo. in l.
4 emptor. ff. de rei vend. † Quæro, si hẽs ignorans se grauatum alie-
nat, an valeat alienatio: dic q sic, sed debet pretium restituere, vt
l. fi. §. fi. ff. de leg. 2. & no. in l. quidã ita. §. si quis filium. ff. ad Trebel.
5 † Quæro pro declaratione huius §. quamobrem. in quo casu hẽt
locum hic §. r̃n. leo, habet locum siue loquamur in dote, siue in
don. propter nupt. a grauata persona constituenda, & pacto de lu-
crando super ipsis interponẽdo, siue loquantur in dote vel do. p-
pter nup. a grauata persona exigenda, hoc colligitur ex gl. sed nõ-
6 ne, coniuncta gl. d. auth. res quæ, &c. † Quæro, an hic. §. habeat lo-
cum pro dote, vel do. pp nup. constituenda pro filia, vel filio. Hãc
q. probat Pe. de Bel. & ibi refert Cy. de qua q. est gl. in l. a filia. ff. ad
Treb. & vide quod no. inf. de test. §. nobis igitur. in glos. si pro filia.
col. 8. vbi gl. ẽt q̃rit, qd iuris sit, si filia alienauit fideic. pp nup. & po-
stea sol. matr. dotem recuperauit, an res incidat in fideicõ. de quo
7 dic, vt ibi, & tangitur in d. auth. res. † Quærit hic Iac. de Bel. an fru-
ctus percepti ex hoc debeant computari in dotem vel dona. pro-
pter nup. quod dic, vt hic per eum, quæ q. est vtilis pro intellectu l.
mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb.

1 *Præsumptio de præterito sumitur & in futurum.*
2 *Matrimonium contractum per mulierem, licet prohibeatur, tamen tenet.*

§. Vnum siquidem. Mulier ante tps luctus pa-
riens, cũ certus, & indubitatus est partus ex viro præmortuo editum non esse: easdẽ patit pœ-
nas quas subijt mulier inf. tps luctus nubens, & nedũ proprietate,
1 sed vsufructu & añ nup. do. priuatur. h. d. † No. ex hoc §. q psũptio
a de pterito sumit & in futurũ, vt hic in ver. mulier. n. sic C. de adul.
2 l. si quis. † Secundo no. text. ibi, q̃ ad legi. q licet sit prohibitũ mu-
b lieri inf. tps luctus ad secũda vota transire, tñ matrimoniũ tenet,
vt hic, & no. in §. primæ siquidem, s̃. de nup. no. gl. super ver. pfe-
cto, & gl. in ver. si legitimas. Si luxuriatur post tps luctus ꝯ pnum
huius no. in auth. sacramentum. C. quando mul. tut. off. quã opin.
tenet hic Iac. de Bel. dixi sup. de nup. §. si autem.

ADDITIONES.

a Et in futurum. Adde quæ ad hoc habentur per Fel. in c. mandata. in prin. de præ-
sump. & in prin. eod. tit.
b Matrimonium tenet. Idem etiam in matrimonio contracto contra interdictum
Ecclesiæ, quod etiam tenet, ita multum no. & ample ponit Ceo. Tho. consi. suo 1.
incip. Bonauentura contraxit. vol. 5.

De tabellionibus. Rubr.

Hæc rubrica habet duas partes. Prima loquitur de tabellionib. Secũda de protocollis, & de prima parte tractatur vsq; ad §. illud quoque, & ibi incipit secunda vsque ad fi.

1 *Notarius debet esse rogatus de instrumento, quod facit.*
2 *Notarius non delegat instrumenti confectionem.*
3 *Notarius an necessario rogari debeat ab vtraque parte.*
4 *Notarius, an præsumatur rogatus.*
5 *Testes scripti in testõ, si non apparet quod sint rogati, an præsumatur.*
6 *Testis in testamento si reperitur, quod fuerit adhibitus, idem est, dicere, ac si esset rogatus.*
7 *Notarij præsentia, an præsumatur fuisse in confectione instrumenti, si in subscriptione dicit solum se subscripsisse. & publicasse.*
8 *Verba, illa, v. s. o libello, litis conte. & iuramento calũnia, apposita in sententia, an per hoc probentur præcessisse.*
9 *Hæres tabellionis de rogitis ipsius tabellionis, an possit conficere instrũ.*
10 *Notarius cogitur ad exhibitionem protocollorum.*

Item Paulo. Tabellio a partib. rogatus dẽt per se audire negocium, & ip-
semet scribere, nec alicui delegare pt. pena ꝯfaciẽtib.
imminente. in vrbe Constan inop. duo spãlia circa ta-
bellio. offm exercẽtur. no. Et ad euidẽtiam pmittit,
qd no. gl. tabellio erat. s. minor, commisisse. s. magistrum cuidã, s.
tabulario, chartæ completio, i. non subscribat tabellio noĩe suo, vt
no. inf. de instr. cau. & fi. §. sed si instr. & ñ iste tabellio. s. fuerit dñs,
1 licebit. n. eis. i. magistris. † No. text. primo ponit, q notarius debet
esse rogatus de instrõ, quod facit. & no. in l. prætor ait. in prin. ff. de
2 eden. † Secundo no. q tabellio non potest delegare instrũ confe-
ctionem, vt hic, idem no. in l. generali. C. de tab. lib. 11. ext. de fide
3 instr. c. pe. † Sed quæro, an sit necesse, quod tabellio rogetur ab v-
traq; parte: dic vt in gl. no. ad hoc C. circa quod vide vt no. in l. pall.
& quod no. Spe. in tit. de instr. edi. §. pe. lig. ver. sed nunquid est ne-
4 cessarium, & Inn. in c. j. ext. de fide instru. † Secundo q̃rit gl. pone,
quod instrõ, &c. vide eã in fi. sed ꝯtrũ tenet Inn. in c. p. ... & Spe.
in ti. de instr. edi. §. 1. ver. & no. & pro dicto Inn. facit C. de iu. deli.
l. fi. §. sinaũt dub. us. vbi dr̃ in tex. quod nõ dẽt spãlr se subscribere
adhibitum ad hoc. Sed potes illi tex. r̃ndere, quod ibi non loquat
de notario adhibito ad publicandum instrm, sed de notario: dhi-
bito ad subscribendum se loco hẽdis, quia vr̃ quod ista glo. sit ve-
rior, cum enim notarius non possit instrm publicare. nisi sit sibi
a partib. mãdatũ, vt hoc §. eo ipso, quod dicit instrõ subscripsisse,
& pub. &c. præsumit rogatus, cum ipsa solẽnitas sit intrinseca, vt
5 l. sciendũ. ff. de verb. obl. † Quæro, qd in testõ, in quo sunt subscri-
a pti testes, nec apparet qd fuerint rogati an rogati præsumantur? a
Dy. in l. hẽdes palã. §. in testis. ff. de test. dicit quod non, in ꝯtrium ip
se idem no. s. in d. l. sciendum. sed præcedens opi. est verior, cũ eos
esse rogatos, vel non, sit solennitas extrinseca, quæ nõ psumit, nisi
quatenus in instrõ reperit in scriptis, vt l. 1. & ibi no. C. de fi. instru.
& iure hastæ fis. lib. 10. & hãc opi. tenẽt Doc. in l. hac ꝯsul. C. d test.
6 & Spe. in ti. de test. §. i. ver. qd in pdictis. † Quæro pone, qd sit i testõ
reperit testis adhibitus, nec dr̃ quod sit rogatus, an est idem dice-
re, quod rogatus: dic qd sic, vt vr̃ velle tex. i d. l. hẽdes §. in testis, &
no. gl. in l. nullum. ff. de repud. & est tex. cum gl. in §. vlt. Inst. de test.
7 † Quæro pone, quod notarius non scripsit in testõ, vel instrõ se af-
fuisse, sed solum dt se subscripsisse, & publicasse, &c. an psumatur
præsentia. de hoc vide tex. & gl. in l. 2. C de ꝯh. et commit. stip. cui
8 concor. l. Titia. § idem r̃ndit. ff. de verb. obl. † Quæro quid iuris sit,
si in instrumento snĩę reperitur dictum, lite coram nobis contest.
& iuratũ fuisse de calũnia, &c. an per hęc verba psumanẽ illa acta
pcessisse: dic vt no. Inn. in c. qm̃ ꝯ falsam, ext. de probat. & Doct. in
aut. si quis in aliquo. C. de eden. & l. emancipati. C. de fi. instru. de
qua q. vr̃ dicendũ, quod si snĩa sit lata ptib. pntib. & nõ ꝯdicentib.
qd acta per ista verba pbenĩ, als secus: ad qd facit optime l. j. in fi.
C. de resi. & qd no Host. & Inn. in c. cum in iure. ext. de off. deleg.
& per gl. in c. 1. in cle. ext. de pb. & q no. Spe. in tit. de inst. edi. §. re
stat. ver. in sum. & in ti. de pb. §. fi. ver. sed pone, & de pc. §. j. vers. il-
lud quoq;, & no. gl. ext. de ver. sig. c. Abb. super ver. fidei vltra nte
9 dum in gl. & quod no. Io. And. & Host. in c. qm̃. † Quæro, an hẽs ta-
bellionis de rogitis, & imbreuiaturis ipsius possit cõficere instru-
mentum. & vr̃, q nõ, vt hoc §. nos ãt. & in §. vt tantis, in qb. dr̃, no-
tarius q audiuit partes, & fuit rogatus instrm ꝯficere, dẽt se instrõ
subscribere, vt inf. de inst. cau. & fi. §. sed si instrã, & ẽt vult iste §.
nos ãt. & in eo, q dicit, imponatẽ chartę ꝯpletio. sed de hoc, an qs
possit complere instrã notarij defuncti, & quæ solennitas requira
b tur, dic, vt habes in c. cum P. tabellio.[b] ext. de fide instru. † Quæro,
10 an tabellio possit cogi exhibere protocollum & rationes suas si
ab eo petantur: & est ar. q sic inf. eo. §. illud quoque. ad idem l. præ-
tor. §. 1. ff. de eden. & l. argentarius. § 1. eo. tit. q tenet Spe. in titu. de
instr. edi. §. videndum, ver. & no. quod tabellio, quæ autem sit rõ,
quod tabellio non potest delegare confectionem instrumẽti, dic
vt in gl. quæ incipit, caue tibi, circa medium.

ADDITIONES.

a An rogati præsumantur. Adde Barth. Socin. in suo tract. fall. reg. 410. & Per. Phil.
Corn. consi. 48. in litera m, & consi. 178. in litera p, q, & seq. vol. 1. & consi. 176. in
litera d, vol. 3.
b Cũ p. Tabellio. Et ibid. ad hoc vide omnino Felin. vers. quarto quæritur.

1 *Instrumenta confecta a tabellione per aliũ tabellionẽ delegata, an valeãt.*
2 *Instrumenta tabellionis priuati officio, an valeant.*

1 §. Vt tamen. † No. ergo ex isto §. quod licet tabellio ñ
possit aliquem delegare ad componẽda
instrã. tñ si tabellio delegatus instrumenta conficiat, valebunt in-
strumẽta talia, licet tabellio puniatur, sed hæc l. loquiẽ in vrbe Cõ-
stantinop. qd aũt sit in alijs locis, si quis ex delegatione instrm cõ-
ficiat, an valeant instrã: dic vt in gl. hic tñ 2. opp. quam hic appro-
2 bat Ia. de Bel. Scdo gl. inducit hũc tex. ad arg. quod vbicunque ta-
bellio perdit offm suum, quod est per multas causas, non dẽnt in-
strumenta sua vitiari. circa quod vide Spec. in tit. de instr. edi. §. re-
stat, versi. quid si tabellio conficit, & ver. quid si tabellio perdidit,
eo. tit. §. instrumentum. ver. item opp.

1 *Omissio solennitatis in instrumento inducit præsumptionem falsitatis, contra quam non videtur admitti probatio.*
2 *Instrumentum scriptum manu vnius notarij, & subscriptum, & signatum manu alterius, an valeat.*
3 *Notarius qui rogatus scripsit protocollum, sed non recitauit coram partibus, an valeat.*
4 *Tabellionem creare quis possit.*
5 *Aduocatus, an possit esse tabellio, remissiue.*

§. Illud. Pro huius §. declaratione pmitte gl. sup verbo, pro-
tocollũ, q̃ dicit pcollũ dici a ptos, &c. hoc pmis-
1 so no. tex. ibi, tanq̃ adulterina, ex quo † no. omissionẽ solenn... in-
ducere psumptionẽ falsitatis, vt hic, ad idẽ C. de nu. & act. l. nulli.
lib. 12. ꝯ q̃ psumptionem nõ vr̃ posse admitti pbatio in ꝯtrium, tã-
quam sit psumptio iuris, & de iure, vt est gl. in fi. in l. iubemus. i fi.
2 C. de test. † sed circa hunc §. quæro, pone quod vnum instrumen-
tum est scriptum manu vnius notarij, & subscriptum, & signatũ
manu alterius. text videtur velle, quod tale instrumẽtum debeat
hẽri suspectũ, c. inter dile. ext. de fi. instr. circa quod vide ibi no. per
Host. ad idẽ in c. cũ olim. ext. de priu. p hoc vr̃ tenere gl. ordinaria
3 15. dist. in ca. in memoria. † Quæro, pone, quod tabellio rogatus
scripsit protocollum, & non recitauit coram partib. an valeat? dic
vt no. glo. in l. fi. C. de fideicõ. quia hic tractatur de tabellionibus.

Quæro

4 Quæro, quis possit † tabellionem creare,[a] & de eius offõ. & de ip
a sius instris, dic p Inno. in c. 1. & 2. ext. de fide ĩstr. & vide, ꝙ ipse no.
in c. pe. & fi. eo. tit. & vide Spec. post eũ de instru. can. §. testat, ver.
5 sed si quis potest. † Et an aduocatus possit esse tabellio. vide C. de
tabularijs l. generali, lib 10.

ADDITIO.

a Creare. Vide d. Ale. de Imo. in l. nec ei. §. 1. de ado. & p Ioã. de Lig. de sent. excõ ver. 1. diceban. & Fel. aliquid in c. qm contra, de pba. vbi ẽt ibi in apost. dixi, & plenius per eũ in c. cum P. tab. de fide instru. vers. quæritur. & omnino Ol. cõs. 75.

COLLATIO V.

De ecclesiasticarum rerum immobilium alienatione. Rubr

1 *Res mobiles ecclesiæ sine decreto alienantur.*
2 *Alienari vt possit res ecclesiæ, debent fieri tractatus, & qui tractatus requirantur, remissiue.*
3 *Decretum superioris, ꝙ requiratur, quando res ecclesiæ alienantur, & an sufficiat consensus.*
Differentia inter decretum, consensum, & authoritatem, remissiue.

ET circa Ecclesia pp debitũ fiscale regula
riter reb. mobilib. non existentib.
res immobiles alienare ṗt, & ĩ solutũ dare. sed p
priuato debito solum in solutum dationem face
re põt ↄsẽsu accedẽte oĩum supiorum, & oĩum
ibidem seruiẽtium, ac de suspecto adhibita cau-
tione debita, excepta maiori ecclesia cum sibi adiacentib. hoc d.
vsq; ad finẽ. No. tria ex hac constitutio. Primo ibi, mobilium non
1 existẽtium substãtia, &c. † Ex hoc habes expresse, ꝙ res mobiles
ecclesiarum possunt sine decreto alienari, de quo in d. §. nos igĩt.
2 s. de nõ alie. † Secundo no. tex. in §. sancimus, ibi, sñia tali præcedẽ
te, &c. ꝙ ad hoc, vt possit fieri alienatio rei ecclesiasticæ, requirĩt,
a ꝙ pcedat tractatio inter psonas ecclesiasticas,[a] vt hic, de quo, &
quot tractatus requirãtur dic, vt no. p gl. in c. 1. ext. de reb. eccl. nõ
alie. lib. 6. & per Inn. ibi, & 12. q. c. sine exceptio. & ext. de his quæ
fiunt a præla. c. 1. & vide ꝙ habes 10. q. 2. c. hoc ius. & eadem cau-
3 sa, & q. c. si œconomus. † Tertio no. tex. ibi, de decreto celebrato,
&c. ꝙ in alienatione rei ecclesiasticæ requirĩt supioris decretum,
& idem hẽs. ĩ. ibi ita. n. de sa. &c. & versi. si vero priuatus, &c. de
qua q. tãgit gl. in d. c. 1. & ibi latius per Inn. vbi gl. Inn. no. dñã facit
inter decretum, ↄsensum, & authoritatem, & vr̃ velle, ꝙ in aliena
tione rei ecclesiasticę sufficiat solum consensus supioris, & decre
tum nõ requirĩt, & ibi Inn dicit, ꝙ licet ll. requirant decretum in
alienatione rei minoris, tñ nulla est, quę dicat, ꝙ in alienatione rei
ecclesiasticæ requirat decretum, sed tñ ↄ Inn. vide gl. in c. cum ↄ-
suetudinis, ext. de ↄsue. & ext. de transac. statuimus. vbi ponit dñã
inter dicta tria, & ꝙ no ipse Inn. c. statuimus extra, de transi. in gl. 2.
vbi ipse vr̃ velle, ꝙ in alienatione rei ec. decretum superioris, vel
consensus sufficiat, tangit etiam gl. 10. q. 1. c. si œconomus, §. fin. in
gl. hodie sufficiat.

ADDITIO.

a Ecclesiasticas. Quæ solennitates autem requirantur, & exigant ad rei eccl. alien. validitatem, & ex qbus redditur nulla. vide Soc. copiose, & no. in consi. 15. in ca. visis prædictis plubicis instrumentis, vers. circa quam cõsultationẽ, cum ver. seq. in prima parte, & ver. postquam non ob sensum, cum ver. seq. & in cõl. 19. incip. viso quodã instrumento. ver. verum prædictis non obst. ibi, & verum, cum versi. seq. & uer. 3. principaliter & in c. quæ in ecclesiarum. de const. in prin. uer. no. 1.

De iureiurando a moriente præstito. Rub.

1 *Persona hæredis videtur vna, & eadem cum testatore.*
2 *Hæres non potest voluntatem defuncti pro parte approbare, & pro parte improbare.*
3 *Verba enunciatiua testatoris non iurata non seruãtur. & quando seruentur, remissiue.*
4 *Testator, si disponendo iurat, an eius voluntas seruetur, remissiue.*
5 *Testator si dixit sibi tantum deberi x. cum xx. deberentur, talis, assertio ẽt non iurata prodest debitori.*
6 *Hæres, non seruãs iuramentũ defuncti, quãdo priuet hæreditate ipsa iure.*
7 *Testator aliquid confitens in testamento si superuiuat, an possit talem confessionem reuocare.*
Confessio in testamento quam probationem faciat.
8 *Verbum, relinquo, quod trahatur ad hæredis institutionem.*

SEmper hanc. Iusiurãdum a moriẽte
ṗstitũ, in quo substãtiæ
suę mẽsurã facit manifestã, inter suos hr̃des diui
dẽdo, ab hr̃de seruãdũ est pęna ñ seruãtib. immi
nẽte. creditorib. tñ nullũ piudiciũ gñat. h. d. vsq;
1 ad fi. No. duo. Primo, † ꝙ psona testatoris & hr̃-
a dis videẽ vna, & eadẽ,[a] & vide ꝙ no. ext. de iu. cal. c. 2. gl. fi. li. 6. Se-
2 cũdo no. ꝙ hr̃s nõ ṗt, p pater, ap pbare volũtatẽ defuncti, & p par
3 te reṗbare, l. qdã eulogio C. de in. deli. cum si. † Op. & vr̃. ꝙ hæc
defuncti voluntas, cum sit enunciatiua, non sit seruanda, vt l. scri-
ptura. C. çũ. vtr. iud. & l. ex his verbis, C. de test. mili. cum si. Solu.
qñq; testator verba enũciatiua pferens iurat, & tunc licet eius vo
lũtas sit enũciatiua, est seruãda, vt hic. Qñq; nõ iurat, & tũc secus
vt in ↄtrijs, & ita no in d. l. scriptura & hic in gl. ma. & C. ar. tu. l. 1.
1. ff. de le. 2. l. cum pr̃. §. pr̃, q filio. & l. fi. §. 1. eo. tit. Oppo. & vr̃, qđ vo
lũtas defuncti enunciatiua dẽt seruari, ẽt sine iurõ. vt l. 1. §. vlti & l.
4 2. ff. ad Sill. Sol. vt no. gl. ĩ l. rõnes. C. de pb. † Quid aũt iuris sit si te
stator iurauit, sed hoc disponẽdo nõ enũciãdo dixit, dic vt no. hic
in gl. & quod no. in l. pero. in prin. de le. 2. & in d. l. 1. C. arb. tu. cum
gl. s. alle. No. gl. quod ĩ extraneis idẽ no. de pba. auth. ꝙ obtinet, ꝙ
5 sumit ex hac ↄstõne. † Sed q̃ro hic, qđ si ñ iurauit, & dixit sibi tñ
x. dẽri, cum xx. dẽrentur, an hoc pdest debitori. & glo. vr̃ velle qđ
sic in eo, qđ dt, immo & sine iurõ, & istud est pp dictionẽ taxati-
uã tñ, & hæc fuit opi. Hug. no. ĩ l. rõnes, C. de prob. licet ibi dicat,
ꝙ hoc nõ prodest debitorib & si testator apponat dictionẽ tñ, si
iuret nõ deberi xx. sed dicat sibi dẽri tñ. x. sed pcedentem opi. ap-
probat hic Iac. de Bel. rõ est dt ipse, qa vim legati obtinet, facit l.
quod mihi. de lib. le. ff. & l. legaui. cum si. e. ti. & istam op. puto ve
ram, probaĩ per tex. in l. Titia. § cum rõ. ff. de adim. lega. habes ex
pdictis ergo, quod iurã in defuncti opaĩ ẽt ↄtrium effectũ. qa opaĩ
repetitionem legatorum ab itestato, vt no. in l. cum pr̃, §. filijs ma
6 trẽ. ff. de leg. 2. fm aliam lec. † Quærit hic Ia. de Bel. an hr̃s non ser-
uans iusiurandum defuncti priueĩ hr̃ditate ipso iure. & vr̃ qđ sic,
vt in §. pœna, &c. ĩ. e. & in ↄtrium facit, qđ no. s. de hær. & fal. §. si
quis aũt non implẽs. sitq;, sed dic, fm eũ, ꝙ aut hr̃s est inobediẽs ĩ
agendo, vel aliquid faciendo ↄ voluntatem defuncti; & tũc priua
tur ipso iure, qñque est inobediẽs omittendo, & negligẽdo volun
tatem defuncti implere, & tũc nõ priuatur ipso iure, quod est no.
fm eum † Secũdo qrit ipse, qđ si testõr est ↄfessus se mihi dẽre, c.
postea vero moriẽs vult venire ↄ illam ↄfessionẽ, an possit. vr̃ qđ
sic, qa voluntas testõris est ambulatoria, vt l. 1. § fi. ff. de adi. leg. l.
cum hic status. §. orõ. & §. pñam. ff. de do. inter vi. & vxo. ↄ vr̃ ꝙ
non, qa in testõ ↄhi, põt vt no. in l. hr̃des palam, §. fi, ff. de tes. ↄctus
per pęnitẽtiam non ṗt reuocari. qa vim vltimæ volũtatis obtinet,
vt l. a. C. de fal. causa adie. le. cum si. postea concludit quod aut ta-
b lis ↄfessio fit absente parte, & non piudicat,[b] vt ex ea possit pbõ
ↄ ↄfitentem induci, vt l. fi. ff de iter. act, & l. certũ §. si qs absñs. ff. de
ↄfes. aut fit pñte aduersario, & tũc talis ↄfessio obtinet vim ↄctus
celebrati inter viuos, vt d. l. hr̃des, in fi. & hoc casu talis confessio
nõ ṗt reuocari, vt l. gñalr C. de nõ nu. pe. ff. deposi. l. Publia. in fi.
sed hanc q. format Doc. in l. g ñalr. & ibi tenet Pet. quod ex tali
ↄfessione iducaĩ probõ debiti, & sic vr̃ ꝙ nullo modo possit reuo
cari, fm eum. sed hoc dictum Pe. vr̃ falsum, nam talis cõfessio fa-
cta a testatore non inducit pbõnem debiti, sed solum petitur fidei
com. tex. est in l. Lucius, §. si quis, ff. de le. 2. nisi testator iuraret, vt
l. cum quis. §. codicillis, eo. ti. ideo tene op. Ia. quã s. dixi, quæ vide-
7 tur verior. † Vltimo not. tex. sitque pęna. ibi his, quæ relicta sunt,
&c. quod verbum, relinquo, trahitur ad hæredes institutos, nam
hic appellatur relictum, de quo dixi de hær. & fal. §. hoc quidem.
vbi est gl.

ADDITIONES.

a Et eadem. Adde do. Soc. in cons. 61. incĩ. in præsenti cõsultatione uers. sed hęc obiectio. circa med. in 1. parte, ꝙ licet hr̃s. & defunctus cẽseãt eadẽ psona, id est unum, seu iuris fictione, q. a in ueritate differunt, cũ diuersæ sint personæ, diuersas animas habent, & iõ uinculum unius non ligat aiam alterius, nisi illius culpa interuenit, & adde Fel. in c. de quarta, de præscrip. in prin.

b Non piudicat. An & qñ uero piudicat, uide tu Fel. in c. si cautio. de fi. inst. & uer. 2. declaratio. circa fi. uer. cum uer. quarta declaratio. & Fel. ibi plene.

Vt præponatur nomen Imperatoris. Rub.

1 *Apponi quæ debeant in instrumentis, remissiue.*
2 *Notarius actorum, an in libro actorum apponere debeat illas solẽnitates, quas apponere tenetur, in instrumentis.*
Acta an requirant testes, remissiue.
3 *Inuocatio nominis domini, si non reperitur in instrumento, ꝙ instrumẽtum vitiatur, tamen se remittit ad Spe.*
4 *Omissio crucis in inuentario, non vitiat inuentarium.*
5 *Sententia an contineatur, & veniat appellatione actorum.*
6 *Scriptura priuata. an requirat ꝙ in ea apponantur dies, & consul. ꝙ non.*
7 *Locus in instrumentis apponendus est.*
8 *Locus loci confecti instrumenti, in instrumento apponi debet.*
9 *Sigillum notarij apponitur in instrumentis.*
10 *Instrumenta possunt confici in prima, & secunda persona.*
11 *Instrumentum potest confici per verba præsentis, vel præteriti temporis.*
12 *Consueta apponi in instrumentis, si non apponantur, instrumentum vitiaĩ.*
13 *Anni domini poni debent in instrumentis.*
14 *Notarius an possit apponere diem, consulem, & locum, si in instrumento non reperitur.*
15 *Hora diei, quo conficitur, non ponitur in instrumento.*
16 *Dies apposita in vno instrumento, quando videatur in alio repetita.*

ILud omnium. In documẽtis dẽt principis
nomẽ, & annus ĩ pri. & indi-
ctio designari. Itẽ ↄsulis nomẽ, & annus ↄsultatus debet
etiam dies, & mensis celebrati ↄctus apponi. & etiã annus ↄditæ
ciuitatis

ciuitatis,si hoc habet consuetudo, debẽt ẽt documenta claris no
tis,& lr̃is scribi. h.d.usq; ad fi.in tex.ibi,çis,§.documentis,ibi veter-
tis,& lr̃is scribi. ... ad fi.in tex.ibi,çis,§.documentis,ibi veteris
stissima.§.principia,ibi,Imperatorum,§.sequẽtium, & ita de cæte
1 ro scribũt.† No.quæ sunt illa,q̃ dẽnt in instr̃is apponi. de quo la-
tius no.in l.gñali.de tab.lib.10.& ext.de fi.instru.c.inter dilc. ver.
sed ꝯ priuilegium,& vide,quod no.in c.quõ ꝯ falsam, ĩ gl.ante pe.
2 extra,de prob.† Secundo no.in hoc prin. a quo habuit originem
ciuitas Romana. Tertio no.in versi. vnde sancimus, quod nota-
rius,qui in iudicijs acta ꝯficit,debet illas solẽnitates in libris acto-
rũ apponere,quas apponit ĩ instr̃is.& sic facit,q acta requirãt testes,
seu testium subscriptionem,sicut & alia instr̃a,qđ habuistis tactũ,
ꝯ de hę.& fal.§.si vero absunt,& tangit in l.in do.C de do.de quo
dic,vt in c.post cessionem,ext.de ꝓb.p gl.& Inn.vide qđ no. gl.in
d.c.quõ.p Inn.in c.ad audiẽtiam,ext.de ꝑſ.& de of & po.iu. del. c.
3 cum in iure,& vide Inn.in c.fi.ext.de fi.instru.† No. ver.si qua ve-
ro,ibi,& incho mox autore Deo.Cum ſña gl.sup ver dño dicit,
primo.& priusquam alia ponãtur,ex quo tex.cum gl.habes, q in
quolibet instr̃o debẽt apponi in prin ipsius instr̃i ista verba, in no-
a mine dñi a &c.& sic vr̃ q si hæc verba in instr̃o non apponantur,
instr̃m non valet quasi desit solennitas,q̃ in instr̃is requiritur,p hũc
tex.ꝓ hoc ẽr facit,q si istud de ꝯsuetudine ꝯsueuit in instr̃is appo
ni,si non apponat,instr̃m nõ valet,arg. eius quod no. in hac glo q̃
incipit,puta.&c.& ꝗ. dicam. in ꝯtrm vr̃,quia ista ẽ leuis solẽni-
4 tas.ergo eius omissio nõ vitiat,l.r.in fi.ff.de vẽ.† insp. hinc est, q
Doc.dñt,q licet ĩ inuẽtario facto p hæredem requiratur signum
crucis.tñ si tale signum omittatur nõ vitiat,vt no.Doc.in l. fin. §.
sinaũt dubius.de iu.deli.& no.ext.de test. c.Ray. sic igr̃ dẽr esse in
ꝓposito,licet illa verba nõ apponantur,& vltimam partem puta
rem veriorem.circa hoc iñ vide Spe.in tit de instr.edi. §.br̃.ver. 1.
5 † Quarto no.tex.cum gl.q̃ incipit,§. in sententijs, q appellatione
b actorum ſñia non continetur,b de quo no.C.vt li.pen.l.licet,C.de
6 app.l.a pro consulib.cum si.† Quæro, dr̃ hic de solennitate, quæ
dẽt apponi in publicis instr̃is an priuata scriptura hoc requirat, §.
diem,& consulem,& fim.tex.vr̃ q non.in l.pe.§.idem q̃sijt. ff.de
pig.q vr̃ tenere gl.in l.scripturas.C.qui po.in pig.hab.q̃ incipit ita
tenere.sed illa l. pe.potest fieri,q ibi loquat in oblatiõe pigno-
ris.quasi sit ꝑpãle in pignoris oblõne,seu oblõ.reali,vt no. gl. ĩ l.2.
in §.item Labeo.ff de aqua plu.arc. Et,q in priuata scriptura dies
& consul requirant,vr̃ tacite sentire gl.C.de ꝯh.& cõm.st.p.l.op-
timam.in glo.si ꝯiuncto prin.gl.cum si Cy.distinguit,aut instr̃m
fit ad ꝓbã. um,& tũc requirit diem,& ꝯsulẽ,vt l. 1.§.editiones. ff.de
eden.& d.l.optimam.& hæc ꝯst.cum si aut fit ad ꝯhendum. & ñ
requirit diem.nec ꝯsulem,vt d.§.idem q̃sijt,& sic Cy.intelligit d.§.
idem q̃sijt, ubi instr̃m fit ad ꝯhẽdum,ita no.ipse in d.l. optimam.
C.de ꝯh stip.& Doc.in auth.si qs,in aliquo,C.đ edẽ.& in l.si qua,
de diuer.rescr. Sed Gul.de Cu.itelligit d.§.in priuata scriptura, in
c dicit non requiri diem,& ꝯsulem,c ita no.ipse in d.l. 1.§.editiones.
ff.de eden.& istam opi.tenet gl.25.q.2.c.si qua beneficia.nõ ob.d.
§.editiones,qa ibi loquitur in publicis instr̃is,ut ibi no.gl.non ob.
l.ptor,in prin. eo.tit qa ibi non dr̃,qđ priuata script. diem & ꝯsulẽ
requirat.sed di,q si est appositus deberet di,& hoc vr̃ sentire gl. l. si
quis ex argentarijs.§.initium tabularum.eo.tit.& hãc opi.Gu.te-
7 net hic Ia.de Bel.† Quæro,quia hic non dr̃ de loco, an locus de-
d beat in instr̃is apponi,gl.est,q sic d in d.l.optimam,& l.gñali.C.de
tab.lib.10.no.ext de re iud.c.Abbate.in gl.si donatio.lib.6.& etiã
8 in fi.super uer.data.† Quæro,an sufficiat dicere,actum in tali ciui
tate,uel castro.uel an ẽt debeat apponi locus specialis, s actum in
tali ciuitate in domo talis,& vr̃ dicendum, q sufficit dicere de ci-
e uitate,e arg.d.l.optimam,& uĩ tex expresse 11.q.2.c.cum redem-
ptor.ibi actum in urbe Romana,&c.In ꝯtrm, q debeat poni lo-
cus specialis,est casus expressus in tit.q.mo.na.eff.leg. §.quãtum
9 uero,col.6.& ibi dicã.† Quæro,an ĩ instr̃o debeat notarius appo-
f nere signum suum f dic,q sic,ꝓbatur sm unam lect. J.de istr.cau.
§.oportet.ad idem,C.de assc.l.fi.ibi,q solitum est,& c.facit,quod
no.in l.1.§.si dubitetur.ff.quemadm.test.aper.& tangit gl.in §. itẽ
10 lex Cor.de falsis.Inst.de publ.iud.† Quæro,an instr̃m debeat scri
bi in prima,uel in tertia persona. Respon.nõ refert.tex. est in c.du
dum,extra,de cõuer.cõiug.ubi etiam de hoc p lo.And.† Quæro,
11 an tabellio dẽat instr̃m,p uerbũ p̃ñs, uel præteriti tpis scribere,
v.g.an dẽat dicere notarius,talis vendit,& tradit,uel uendidit, &
tradidit,i fi.ideo,non refert,ut est tex.in c. quod aũt, ext. de iud. pa.
No gl.forte,in fi.uide quod no.ext.de fi.inst.c. inter dilc.sup uer.
12 in do.† No.gl.g pnra ibi,ius apponendum sit.no.ex hac glo.quod
g omnia,quæ sunt consueta poni in instr̃is,debent apponi,& si non
13 apponãtur,instrumentum vitiatur,quod no. perpetuo. † Sed ad
uerte ad id,quod gl.dicit de annis dominicæ incarnationis, quia
quod tales anni apponantur in instr̃is probatur per tex.23. dist. c.
in nomine domini.sed quod de consuetudine apponantur,est ve
rum in Tuscia,hic apponuntur anni natiuitatis domini, & ideo
14 serua quod consuetudo uult,ut hic in gl.† Quæro,instrumẽtum
est ꝯfectum sine die,consule,& loco.an notarius potent talia ap-
ponere,si recordatur.dic,ut no.in Spe.in tit.de instr.edi. §.postre-
mo,uer. sed nunquid confectus.& no.in l.si quis decu.C.de fal.&
in l.Impe.ff.de sta.ho. & nisi ista talia apponatur,qđ iuris sit.uide
15 Spe.in d.§.postremo.ver quid ergo dies,& ver. si locus. † Quæro
hic dr̃,q dẽt apponi dies ꝯfecti instr̃i, an debeat apponi hora diei?
dic quod non,de quo p Doc.in d.l. optimam.in 5.q. † Quæro po-
16 ne,q in protocollo est apposita dies , postea notarius fecit instr̃m
sine die,an videatur,repetita dies,vt sicut est in protocollo,repera-
tur,& ponatur in instr̃o Iac.de Are.tangit in l. in causis. C.de acc.
& Spec.in d.§.postremo,ver.quid ergo.

ADDITIONES.

a In nomine dñi. Adde Fel.in c.si scriptura.ver. & inter alia, cum se.de fide instru.
vbi etia quid in instrumentis confectis inter Iudæos.
b Non continetur. Tu ad hoc omnino vide Fel. in c. quoniam.ver. no. 5.de proba.
vbi alleg.& pro & contra.
c Et consulem. Vide d.Mat.in no.incip.no.q tempus, & locus, & do. Ale.de Imo.
in l.prior.in prin.ff.de eden.& in 2.consilio.ff.& in l.cum tabernam.,§. idem quę
sijt,in apost.cum concord.
d Quod sic. Sed quæro,nunquid ualeat consuetudo in contrarium? dic q non sm,
Rotam in decis.anti.conclu.391.inci.vtrum valeat consuetudo, per Fel.in d. cap.
Abb.all.in tex.quia est contra substantiam contractus,ideo nulla, vt per glo.ord.
in c.si putamus.in glo.3.de consue.in 6.de quo dictu facit festum Ro. in l.in illa,
ff.de verb.obl.& in l.de pup.§.qui nuncia.ff.de no.ope nun.sed tu dic,prout in ꝓ-
posito Doc.post Lap.in d.c.Abb.& Do.Ant.in ꝓœ. decre. q ibi consuetudo
semper attenditur,illud non procederet rñdẽdo ad d.gl.Inn.in d.c.non putamus,
q illud de solennitate,nõ de substantia,quæ differunt,ut per Inn.c.quod sicut,in
gl.mag.ext.de elect.& Bal.in l.etiam.C.de exec.rei iu.& in repe.l.2.C. de sacros
eccl.& q istæ sint solennitates,uide Bar.in l.si quis legatum. ff.de fal.& Bal.in l.
§.circa med.ff.de eden.
e De ciuitate. Sed nunquid sufficeret,q notarius scriberet actum esse in terris Im-
perij,uel ecclesiæ,non expressa ciuitate,uide Fel.in c.1.de fide instr.in uer. demũ
autem expressionis.
f Signum suum. Adde Bal.in l.nõ aliter,ff.de adop.& in l.1.§. editiones,ff. de eden.
& Bar.in 1.consi.ff.& Iac.de Are.& Imo.in l.ad testium,§.si quis. ff.de testi.& gl.
in §.item lex Cornelia.Insti.de pub.iud.& Spec.in ti.de fide instr uer. item quod
non est signatum.
g Menoch.No.glo.Crauet.consi.226.nu.4.

Scenicas non solum si fideiussores præstent. Rub.

1 *Iuramentum licitum seruari debet.*
Non seruans iuramentum, quando punitur.
2 *Periurus an sit infamis, & quæ sit pęna periurij, remissiue.*
3 *Periurus non admittitur ad testimonium.*
4 *Contra iuramentum temerariũ, an liceat propria authoritate venire, q sic.*
5 *Iuramentum temerarium, an repell. quem ab actibus legitimis remissiue.*
6 *Pęna, an imponatur pro illicito iuramento.*

NOuimus pridem. Iuramentum super
re illicita seruari non
debet h.d.Opp.& videtur,q omne seruandum sum
ramentum,vt in c.cum contingat,extra,de iureiur.&
licet,de pac.lib.6.Op.dicitur hic, si qua omnino. &c.
& sic innuit,qđ pro periurio imponatur pęna,ꝯ d.l.2. C.de re.cre.
1 † Solu.ibi iur̃m est licitum,& seruandum,a tamen ille qui,nõ ser
a uat non punitur nisi quo ad Deum,non quo ad mundum, & qđ
non punitur quo ad mundum,est verum iure ordinario.l.fi.C.de
crimi.stel.Quandoque imponitur etiam pęna quo ad mundum,
puta si quis venerit contra pactum, quod iuramento firmauerat,
vt l.si quis maior.C.de trans.secus si solum contra sacramentum
a veniat,vt l. Lucius,ff.de his,qui not.infa.& ibi glo. † An periurus
b sit infamis,b vide 6.q.1.c.infames,& 22. q.5. c. si quis coniunctus.
de iud.c.querelam.& 6.q.1.c.quicunq;, ubi ẽt ponitur,quæ sit pę-
3 na periurij,& ext.de iureiur.c.quanto. † Quærit glos. an periurus
c admittatur ad testimonium,c posito. q non sit infamis?& gl. hic
tenet,quod non super ver.si qua.idem no. in d. l. Lucius ad idem
ext de testi.c.testimoniũ,& in d.c.qsquis. & facit quod no. glo. in
4 l.Imperialis.§.1 C.de nupt.& in l.3. §.lege Iul.ff.de testibus. † Quę
ro,quia ista cõstitutio loquitur de illicito,seu temerario iuramen
to,an liceat venire contra tale iuramentum propria authoritate.
dic,quod sic,vt no.in c.venerabilem,ext.de elec.& vide, quod no.
5 in c.fi.ext.test.& 22.q.4.c.innocens. † An autem iuramentum te-
merariũ repellat quẽ ab actib.legitimis?dic vt 85.dist.Florentinũ,
& ext.de testi.c intimauit.& quod tangitur in d. c.infamis. 9. q.1.
6 † An autem pro illicito,vel temerario iuramento imponatur pę
na,dic vt in c.sicut nostris,& c.quæsitis,ext. de iureiur. & 22. q.4.c.
qui sacramento. Vltimo vide gl.super ver.vitam, in fi. vel secun-
dum Iac.de Bel.quod illa l. Imperialis.§.1.loquitur in muliere spõ
te se prostituente,hic vero in muliere decepta,vt patet ibi, male ĩ-
ducta,&c.

ADDITIONES.

a Et seruandum. Adde quod vt iuramentũ sit seruandum,& obliget, debet habere
iudicium.s.iustitiam,& veritatem,quorum si alterum deficiat non est seruandũ,
vt per do.Soc.in consi.67.inci.circa primam q.versi.superest nunc.ibi, quia tunc
iuramentum,in 1.parte.
Adde Barth.Soc.in suo tract.fallen.reg.106 & Philip. Corne. consi.suo 44. incip.
uisis in litera,in uolum.3.
b Infamis. Vide Fel.in c.testimonium.uer.sed est difficultas.de test.ubi est,an in eũ
cadat excusatio,ibi circa prin.uer.ultra alios.
c Ad testimoniu. Vide Fel.in c.ex parte.de testi.uersi.no.in c.per tuas.de simo.cir
ca fi.& Old.in consi.191.

Vt

De exhibendis reis,&c. *Rubr.*

1 *Repræsaliæ non possunt concedi, & quando possunt concedi.n.2.*
3 *Captus pro repræsaliis pro alio soluit, an possit ab ea cuius occasione sunt concessæ, solutum repetere.*
4 *Pœna de qua hic, imponitur ipso iure.*
5 *Donatio facta vltra quingentos, coram quo iudice debeat insinuari.*

INhonestas. Nulli licitũ ẽ ſm formã pignorõis exigere aliuũ p alio pœna ꝯfaciẽti imminente. Item ſicut donatiõ fcã a principe priuato insinuatione nõ eget, ita nec eꝯ. h.d. Quæro, pro huius tit. declaratiõe, qd vult dicere tex. ſm pignorati formam, gl. exponit formam.i. pactum, & idem dt glo. ſi nõ interuenit pactũ, & multo magis. ſed ego puto, qđ iste tex. velit diceř ſm pig. formã.i. ſm formã repſaliarũ: nã idẽ est diceř pig. qđ repſalias. ita tex. exponit, ext. de iniu. & dã. da. c.j. lib. 6. vbi de hac q. fit mẽtio, dt enim tex. & ſic pignoratiões, quas vulgaris loqla repſalias no-
1 minat, &c. † Et ſic ex hoc tex. ſic poſito, & declarato, no. qđ repræſaliæ non poſſunt ꝯcedi, idem no. in d.c. t. ad idem facit, C. vt nullus ex vic. l. 1. lib. 12. ℐ. vt nulli iud. §. qa vero, & de excu. & exact. l. nullam, lib. 12. & de omni agro deſer. l. hac diffi. lib. 11. facit l. nullus. C. de iu. enim ſi. Sed ꝯ hoc opp. de c. dilectis filijs, ext. de appel.
a & de iureiu. c. ſi quis. 22. q. 2. c. dñs noster. † Solu. quandoque ciuitas, ſub qua eſt perſona debitrix, vel delinquens, requiſita denegat
2 facere iuſtitiam, & tunc repræſaliæ ſit concedi, vt in ꝯrio: q̃ñ que illa ciuitas requiſita non denegat facere iuſtitiam, & nunc repræſaliæ non pñt cõcedi, vt hic cum ſi. ſ. allc. ita no. Inn. ext. de fo cõp. c. poſtulaſtis, & c. dilectũ. ad qđ facit, quod idem Innoc. in c. olim cãm, extra, de reſt. ſpol. & vide glo. in d.c. dñs nř. & facit ad p̃dicta, inf. de q̃ſtore, §. ſi vero forſan, inf. vt diffe. iu. §. j. & a & §. ſi verò cõtigerit, & ext. de off. ord. cap. ſignificauit, & quod tangit gl. in d. §. nullus, quod tangunt Doc. in auth. habita, in fi. C. ne filius pro patre. Secundo op. de l. numerus proui. C de tab. li. 10. Sol. vt ibi no. gl. de iſta mã, an repræſaliæ concedi poſſint, & quibus, & ꝯ quos, & an priuata perſona cui conceſſæ ſunt repræſaliæ, poſſit propria authoritate ponere in carceribus perſonas captas rõe repræſaliarum, dic vt in q. quam diſputauit Pet. de Bel. in ciuitate iſta, & po
3 nit in hoc ti. & ego feci vnũ tractatum, † An ãt ſi aliquis eſt captꝰ propter repræſalias cõceſſas propter delictum alterius, & ſoluat, poſſit ab ipſo repetere. Ia. de Are. ponit in l. 2. ff. de verb. obl. & tenet quod ſic, pro quo facit tex. cũ gl. in l. nam & ſi ſeruus. ff. de neg. & l. fi. § fi. ff. de dolo. l. ſi vero, §. cum autẽ, ff. de his qui deie. vel effu. No. glo. ſuper ver. formã puta, idẽ no. in auth. & omnino, C.
4 ne vxor pro marito. † Quæro, hic dř, & cadere ab actione ipſo iu-
5 re. Odoſ. tenet quod ſic, per tex. in d. auth. & omnino. † Quæro, qd vult dicere tex. ideo egeat geſtis monumentorum, dic vt in gloſ. ſuper ver. geſtis, & ſeq. ex quibus habes quid velit dicere in ſumma, de quo tangitur in l. illud. C. de ſacroſ. eccle. & l. ſancimus, C. de don. & circa hunc §. vide, quod dixi, ſupra, de non alien. §. ſancimus, ſuper glo. ibi poſita.

A D D I T I O.

a Concedi. Adde Bar. in tract. repræſa. in 3. q. princ. ver. 2. ad hoc, & Bald. & Saly. in auth. & omnino. C. ne vxor pro marito, ſed ab extra quæro, nunquid ſint licitæ in fo. conſcientiæ. vide Pe. de Su. in d. auth. poſt Sal. & Barto. loco ſup. all. & Tho. de Aquino, 2. 2. q. 40. c. 2.

Vt non fiant pignorationes, &c. *Rubr.*

1 *Lis quod non dicitur conteſtari per petitionem reſcripti.*
2 *Abſolutoria lata ab obſeruatione iudicij, an dicatur diffinitiua, vel interlocutoria, vbi diſtinguit.*
3 *Citatio ptis an requirel quãdo fertur ſnĩa ab obſeruatiõe iudicii, remiſſiue.*
4 *Expenſæ in caſu huius §. quod veniant ex ſtipulatu, & non officio iudicis.*
5 *Solennitas, quæ debet interueniſſe poſt actum, ſi omittatur, quod actus per hoc non uitiatur*
6 *Inopia quòd contingat ex peregrinatione.*

PLurimi. Reus non eſt exhibendus in iudicio de vna prouincia ad aliam, niſi prius actor fideiuſſoriã p̃ſtiterit cautionem, certam q̃ntitatem promittens, ſi litem non exequatur, aut exequens nõ vincat, & reo comparente ſi actor inf. x. dies non comparuerit, reꝰ abſoluendus eſt a iudicio, eo exacto q ab actore promiſſum eſt, & ſi quid amplius reus expendiſſet. h.d. Opp. & ẽt vř, quod ſine ſatiſdatione actoris debeat reus trahi ad iudicium, vt l. ſi quando, C. de dil. Sol. iſta l. corrigit illam, & ideo ſup d. l. eſt poſita auth. q fieri, quæ hic ſumitur. Opp Secundo, & vř q licet inf. x. dies actor non compareat, non iõ tñ cã terminetur, quia ciuilis cã triẽnio, crĩnalis biennio durat, vt l. properãdum. in prin. C. de iud. l. fi. C. vt ꝯ. certũ tpſ, &c. dt gl. loquit de ſnĩa diffinitiua, hic vero loqř de ſnĩa interlocutoria, & abſolutoria ab obſeruatione iu. non. n. hic põt ferri diffinitiua: nim qa lis conte. non erat: uſ qa nõ erat liquidũ de cã,
1 nec † dř eſſe facta li. conteſt. ꝑ ſuũ reſcriptũ petitũ, vt l. d. qua re, ff. de iud. licet tñ a ꝑ decretiſtæ ſentiẽt. dt glo. de hoc quid ſentient,
a dic vt no. in c. ſtatutum, ext. de reſcr. lib. 6 † Nõ. ergo ex iſta glo. q
2 abſolutoria lata ab obſeruatione iudicij, eſt interlocutoria. ad idẽ tex. cum glo. in l. properandum, §. & ſiquidem. & e. l. § cũ autem, & hoc expreſſe tenet gl. eã. l. §. cum aſit. in 1. glo. cum qua ꝯcor q no. in l. autum. ff. ſi ſeruitus ven. & qđ no. in l. 3. ff. de accu. & Inn. i c. finem litibus, ext. de do. & contu. & Spe. in tit. de expen. §. ſi. ver. hic ẽt expreſſis, eꝯ vř dicendum, q ſit diffinitiua, nam diffinitiua.
a eſt illa quæ cãm diffinit, a vt l. dicere. §. j. ff. de arb. & q not. 2. q. 6. §. diffinitiua, ſed q̃ñ quis abſoluit ab obſeruatiõe iudicij, cã finitur, vt Inſt. de ꝑpe. & tẽp. ac. §. ſi ergo. & c. ad quod facit q no. in princ. mag. gl. in l. Iul. ff. de condi. inde. Quid dicendum hic? Q̃ñq; fertur ſnĩa abſolutoria ab obſeruatione iudicij, quia iudici de cauſa non liquet, vel qa libellus fuit male ꝯceptus, & tunc talis abſolutoria eſt interlocutoria, & nõ diffinitiua, & ita loqẽ gl. in d. l. Titia, & d. §. & ſi qdẽ. cũ ſua glo & eadẽ l. §. ſiue eadẽ. cum ſi. ſ. alleg. p̃t eum iterum agi, vt no. in d. §. & ſi qdẽ. & l. Titia, & eadẽ l. & poſt. §. circũducto. ff. de iu. & l. 1. §. 1. ff. ſi menſor fal. mo. dixerit, ext. de iudi.
3 c. examinata, cũ ſi. † Q̃ñq; fertur ſnĩa abſolutoria ab obſeruatione iudicij, quia reus pendente iudicio ſoluit, & tunc dico, quod eo reſpectu, qđ nõ p̃t iterũ agi, talis ſnĩa p̃t dici diffinitiua, vt §. fi. Inſt. de ꝑpe. & temp. act. & iſto modo p̃t intelligi vna opi. no. in d. l. Titia. Sed habito reſpectu, qđ per ſolutionem factam p̃dente iudicio, principalis eſt cã ſublata, vt Inſti. qui. mo. tol. obl. in prin. & ſnĩa, q̃ ſequitur, nõ requirit quid tollat, ſed tñ inſtantia iudicij fuit: dico, quod iſto reſpũ eſt interlocutoria, vt no. in d. l. harum. §. fi. coniuncta gl. & d. § fi. Inſti. de perp. & temp. act. Quæro, q̃ñ fertur ſnĩa ab obſeruatione iudicij, an debeat quis citari, dic per Inn. ext. de offi. dele. c. conſuluit. Opp. & vř q hæc conſtitutio nihil innouet, quia aut vincit, & non videtur calumniaſſe, & per conſequens ad expẽ
4 ſas non tenetur, d. l. properandum. §. cũ aũt. † Sol. vt in glo. & vult d. glo quod d. conſtõ innouetur in hoc, quod licet aľs expenſæ veniant iudicis officio, hic tñ actor tenetur ad expenſas ex ſtipulatu, & in hoc eſt dña, vt no. gl. inf. de iud. §. oportet, & l. 3. §. ſi rem. ff. d leg. 3. & ff. de rei ven. l. non ſolum. in fi. per Doc in l. ſancimus. C. d
5 iu. Spe. in tit. de expen §. 1. No. glo. videlicet. † No. ex hac glo. quod quando aliqua ſolennitas debet adhiberi poſt actum perfectũ, licet talis ſolennitas omittatur, non uitiatur actus perfectus ipſo iure, ſed ope exceptionis, cum qua gl. concor. l. vniuerſ. de p̃c. impe.
6 † Vltimo not. glo. in prin huius l. quæ incipit, deducuntur, ex qua no. quod ex peregrinatione contingit inopia, quod tene mẽte, ad idem dicam infra, vt omnes obe. iu. prouin. §. hæc conſiderantes. in fi. tex. concor. cum iſto.

A D D I T I O

a Diffinit. Quando autem dicatur diffinitiua, uide Felyn. copioſe, & not. in rubri. de re iudic. poſt princ. vbi etiam plene, quando dicatur interlocutoria, & quę ſit. Adde Firmanum in ſuo aureo diction. gio. in ver. ſententia diffinitiua, verſ. 4. & La fran. in c. quoniam contra. §. interloc. & ad num. 5. verſi. eſt ordine ſucceſſiuo, & ibi poſui in apoſt. ext. de prob.

1 *Per litis conteſtationem quòd quaſi contrahatur.*
2 *Reus debet ſe ſubſcribere libello, ſed conſuetudo non ſeruat.*
3 *Libellus quid ſit, quid debeat cõtinere, an cõtineat nomẽ actionis, remiſſiue*
4 *Libellus, an debeat offerri, & per quem.*
Libellus offertur ab actore tribus modis.
5 *Caram arbitratare an offeratur libellus, remiſſiue.*
6 *Iudicium ſuper inepto libello, quod procedat ſi no ꝯ opponatur.*
7 *Libellus quod non poſſit etiam tacite omitti.*
8 *Dilatio xx. dierum de qua hic, quòd poſſit per iudicem abbreuiari: & eſt arbitraria.*
9 *Iudex an denegare poſſit reo in totum dilationem, de qua hic.*
10 *Litis cõteſt. facta nõ data dilatione reo, nec ab eo inducijs petitis, q valeat.*
11 *Litis conteſt. an fiat ſuper exceptionibus, remiſſiue.*
12 *Libellus, peto caſtrum, vel eccleſiam cum ſuis pertinẽtijs, quod procedat.*
13 *Libellus, peto quicquid poſſides in tali villa, an procedat.*
14 *Exceptio recuſationis iudicis, quod ſit dilatoria, & apponi poteſt vſque ad litem conteſtatam.*
15 *Reus poſſidens immobilia, non cauet de iudicio ſiſti.*
16 *Reus cauere debet de iudicio ſiſti, nec releuatur per depoſitionem pignorum.*
17 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti quando ſit obligatus.*
18 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti, an teneatur certã quantitatẽ promittere, qđ nõ.*
19 *Sportulæ quibus debeantur, & a quo præſtentur, remiſſiue.*
20 *Litis conteſtatio qualiter fiat, remiſſiue ad glo.*
21 *Litis conteſt. an fiat, quando reus reſpondet verbis affirmatiuis, ad gl.*
22 *Litis conteſt. quòd inducatur per reum excipiendo.*
23 *Præſcriptio, an interrumpatur per litis conteſtationem, etiam nullam.*

§. Illud quoque. Reo ad iudicium vocato dẽt libellꝰ offerri, & 20. dierum ſpatium indulgeri, & ab eod... fidei... dari & ſportulę ſolẽniter depõi, & medio tpe poterit iudex recuſari, vř alius aſſociari, niſi ille quẽ petijt ab alio ſit recuſatus, & xx. dieb. elapſis lit. ꝯt. fieri dẽt & aľr fcã non valet. h.d. vſq; ad §. ſi vero ẽt, & hẽt duas partes. Nã primo recitatur antiquum ius. Scđo ius nouũ. ſcđa ibi, ſancimus. Subſcriber, c

ſ. reum,

1 ſ.teſi. Ex iſto §.ſumitur auth.offerat.C.de li.ꝯte.† No.tex.ibi,obli
getur,& facit pro eo,quod no.gl.qđ per li.ꝯte. dr qs quaſi ꝯhere,
vt no.in l 2.in fi.ff de ꝑt.ſtip.vides hic tex.dicentem, quod ille qui
2 eſt conſtitutus ſub li.cõt.obligatur. † Sc̃do no.tex.§.ſuſcepto.ibi,
ſubſcribere libello,&c.quod reus debet libello ſe ſubſcribere. Ad
idem gl.& tex in d.auth.offeratur,ad idem tex.eſt i c.1.ext.de lib.
obla.licet gl.hic dicat, quod hodie hoc non eſt de conſuetudine.
3 † No.glo.in verbo,libellū,q̃ qui qd ſit libellus,&c.dic.vt hic,& in
gl.de lib.ob.c.1.Sc̃do q̃ro.qd dēt libellus continere.dic,vt in gloſ.
ext.de lib.obl.c.1.& 2.ff.de eden.l.1.in prin.& per Cy. C.de edē.l.
edita. Et an libellus dēat actionem continere. gl.tāgit hic, & in d.
a l.1.in prin.& ext.de iu.c.dilecti.ᵃ& c.examinata & in Spe.de act.&
pen.§.ſequitur in prin.de li.conteſt.§.quid aūt libellus, & q̃ ſit rō
quare libellus dēat dari in ſcriptis, dic vt in gl. Item an indiſtincte
ſit verum,quod libellus dēat offerri.gl.ponit hic,& plene p Inn.c.
1.ext.de li.obl & in Spe.de li.conte.§.nunc dicēdū. Quero dr hic,
4 † ꝙ libellus dēt offerri,an a iudice,an ab actore,dicit gl.ſup ver.of
ferri,ꝙ non reperitur l.diffinitū,an ab actore,vel a iudice dēat of-
ferri,ſed de conſuetudine offertur reo a iudice.iſtud quod glo. dt
hic eſſe de conſuetudine,vīr tenere Doc.eſſe de iure, vt ipſi no. ī
d.c.1.ext.de lib.obl.& no.per gl.Ber.3.q.3.c.ſducie,§.libellū In.ve
ro tenet,qđ libellus pōt offerri a iudice,& ēt ab actore, & hoc pu
to verū,ꝑt ēt libellus trib. modis offerri p actorē, & ita tenet gl.in
5 d.auth.offerat.C.de li.ꝯt.† Et qa hæc gl loqtur de arbitro, an co-
ram arbitratore dēat offerri libellus.Spec.tenet, qđ nō.in §.reſtat.
6 ver.ſed nunquid in ti.de lib.obl.† Quero ſup ver.libellum.glo.di-
cit cōtinere tā dēt,&c. ſed qd ſi actione pſonali, vel actione reali
nō expſſa,an pcedat iudiciū.dic,quod ſic,niſi excipiatur, vt l.fi.&
ibi no.C.de an.exce.& no.in l.1.in gl.mag.ff.de edē.ff.ad exhi.l.iu-
dicij.§.quoties vero. C.ad exhi.l.2.& qđ not.de re iudi.c.Abbate.
ſuper ver.obnoxium.lib.6 & per Inn.in c dilecti.extra,de lib obl
7 p gl.extra,de cā poſ.& pp.c.cū eccleſia.ſuper ver.iudicii. † Quæ-
ro,an libellus ſit de ſubſtantia iudicij, ita ꝙ omitti nō poſſit.& gl.
iſta ſup ver.libellū.ibi, Itē fallit qñ.vīr velle,ꝙ poſſit tacite:ſed non
expreſſe remitti.ita no.in d.auth.offerat ꝙ tacite poſſit remitti,fa
cit ſup.de trien.& ſemiſ.§.illud quoq;. Sed ꝯriū no.videlicet, ꝙ ñ
poſſit ēt tacite remitti.extra đ lib.obl.c.1.& de off.del.c.de cauſis.
de quo dic,vt no.p gl.Io.An.in c.fi. de reg.iur.lib.6. & plene p gl.
in cle.ſæpe.de verb.ſig.ſuper ver.ꝯſt. ſancimus.in cle.& quod no.
in c.2.de confeſ.lib.6.& quod no. Spe.de li.concep.§.vtrū autem.
8 & in ti.de ſiuç plati.§.iuxta.ver.qd ſi de partium.† Quæro hic dī,
ꝙ dēt dari dilatio xx.dierū , an iudex poſſit iſtam dilationē abbre-
9 uiare gl.† hic ſuper verbo,xx.tenet, ꝙ ſic,cum qua cōcor. ꝙ no.ī
e.dile.extra de ꝓc.vbi glo.no. ꝙ talis dilatio eſt arbitraria, adde ꝙ
no.in c.ꝑterea.extra,de dil.licet ꝯrium no.in d.auth. offeratur. C.
de lit. Sed q̃ro, an iudex poſſet iſtam dilationē in totū denegare,
10 dic ut no.Inn.in c 1.de li.obl. † Sed pone, quod iudex iſtam dila-
tionem non denegat , ſed reus non petitis īducijs peruenit ad litē
conteſtatam,an teneat litis cōteſtatio. & videtur tex.expreſſe hic
in ver.ſi vero,quod non,cum quo concord.d.auth.offeratur con-
tratium determinat gl.17.q.4.c. vxor Felicis. Ad hūc tex.& ſi.rh.
vt no.gl.1.q.3.§.offeratur.ver.pro nihilo.& qđ no.in fi.ſuper verſi.
dānificando. ſuper verſ.ſi vero hoc in gl.quantum ad hoc, tangit
Inn.in c.1.de lib.obl.in prin.& circa iſta duo dicta,vide tex.& gloſ.
11 in d.c.præterea.extra,de dila. † Quæro circa pdicta,an ſuper exce-
ptione dilationis dēt offerri libellus, & lis cōteſtari. dic vt not ex-
tra,de offi.del.c.prudentiā.§ 6 circa quā gl.iude Spe.in tit.de exc.
12 §.viſo.ver.ſed nunqd & de li.conteſt §.pe.ver.1.† Quæro an pce
dat talis libellus.peto eccleſiā,vel caſtrum cum ſuis ꝑtinentijs,dic
qđ ſic,vt pbaē in c.cū venerabilis.de excep.de reſti.ſpol.c.cum ad
ſedem.de prob.c.licet cām.de fi.inſtru c.inter dilectos. Idē ſi pete
rem rē cum ſuis finib.& pbaē in c. Abbate ſane.extra, de re iud.in
13 prin.† Quero,ego peto in libello meo qcquid poſſidet talis in tali
villa vel caſtro,an procedat. Spec.tenet,ꝙ ſic in tit.de ac. & pet.§.
ſequitur.ver.qd ſi peto.p quo facit extra,de fi.inſtr.c.iter dilectos.
in prin.contrarium tenent Dyn.Iac.de Are.in l.de pup.§.ꝗ nun-
ciant.ff.de no.ope.nun.circa quod vide Spec.de reſi.do.§.1. Pone,
dr̄ hic in ver.in me,&c quod inf.xx.dies datos ad deliberandum,
14 iudex poteſt recuſari. † Quæro,cum iſta exceptio recuſationis in
dieis ſit dilatoria,an poterit opponi vſq; ad lit.conteſ.vr̄ quod ſic,
b vt in c.cum inter monaſterium.ᵇ extra, de re iud.de hac q.dic vt
no.per gl.3.q.3.§.offeratur.in gl.iudicio ſiſti.& vide,quod no in d.
15 c.cum inter monaſterium in glo.ma.† No.glo.i.cautionu ibi ſim
pliciter loqui.ſm primam opi.tenet gl.in d.l ſciendum.in prin.&
in §.ſed hodie.Inſtit.de ſatiſd.& in authēt.offeratur. & in l.nam &
16 poſteriores ff.de leg.& conſt. † Ibi,ꝗ.ad exhibendum, vide vt no.
in l.j.ff.qui ſatiſ.cog.in l.nemo.ff.de re iu ff.de præto. ſtip.l.ꝑtoriæ
la 3.in j.gl.ſed qd hic dr̄ vr̄ verius,per l.i.§.1.hic alleg.in gl & per l.
fi.§.ſi legatarius.ff.quorū leg.q̃ leges expreſſe loquūtur in ꝑtoriis
ſtipu.& cum iſta concor.quod no.in d.l.j.ff.qui ſatiſ.cog et in d.
l.ꝑtoriæ.in gl.q̃ inc.cogitur.& hanc opi.tenet hic Dy. pro quo fa-
cit lex litera.ff.de verb.ſig.& hanc opi.tenet gloſ.in d.§.offeratur.
17 3.q.3.† Quærit glo. quandiu tenetur fideiuſſor qui promittit ali-
quem ſiſtere in iudicio.dic,vt in gl.& latius in §.ſed hodie.Inſtit.
de ſatiſ.& in l.Græce.§.poſt aūt ff.de fideiuſ.& quod no.in l.fi.in
18 fi.ff.qui ſatiſd.cog. † Quæro,an teneatur fideiuſſor certam quan-
titatem promittere.gl.in d.l.2.in fi.format hanc q̃ōnem,& nō ſol
uit.ſed gl.in d.§ ſed hodie,tenet,quod non. & idem no. in l.fin.ff.
19 de ꝑto.ſtip.de quo dic vt ibi p gl.& Doc.† Quæro,dr̄ hic,præbitis
c ſportulis.qb.aūr,& a quo ꝑſtent. ᶜ dic,vt in gl.ſup ver.ſportulas,&
adde,quod no.in d.§.offeratur,& quod plene no.Inſt.de act.§ tri
pli.& ꝙ no.inſ.de iud.§.ne aūt. & in c.cum ab omni.ext.de vi.&
d honeſt.cler.& in c.ſtatutum ᵈ§.inſup.de reſcri.lib 6. Venio ad gl.
20 ſuper ver.cōt.& iſta glo.q̃rit tria.† Primo qualiter fiat conteſtatio
lit.& dic,vt in prin.glo.& ad id,ꝙ dicit ſecus,&c.facit ꝙ no.ext.vt
lit.non ꝯt.c.c.vno.in gl.& in l.1. C de li.ꝯte.& vide vnum ver.gloſ.
in c.ſolicitudinē,ext.de appel.in vlt.gl. Sc̃do q̃rit gl.cum inſio rei
poſſit eſſe negatiua, vel affirmatiua, & etiam dubia: puta per op-
21 poſt.excep.an ſemper lis cōteſtetur.† Et primo quæro,ſi inſio eſt
affirmatiua: puta ꝙ reus confiteatur, an fiat litis cōteſtatio, dic vt
in glo.hic,& in d.l.j. C.de li.cont.& in c.dubium, ext.de elect.ver.
licet.& vide vnum ver.glo.extra,de excep.c.cum venerabilis, ſup
22 ver.confeſſus.† Quæro,an ſi reus proponit excep.dicatur lis con-
teſt.gl.hic d.ꝙ ſic, per ſuam rationem,& idem no.in d.l.1.de hoc
23 dic,vt habes in tex.& gl.extra,de li conteſta.c.fi.lib.6.† Quæro in
verſ. ſi vero hoc non ſeruet an p litem conteſtatam habitam pro
nihilo,fuerit nihilominus præſcriptio interrupta, gl.quantum ad
hoc dicit ꝙ ſic,ad hoc inducit omnia,quæ no.in gl.ſuper verſi.dā-
nificando,quæ eſt in præcedenti ver.& ſic vr̄ iſta gl.velle,ꝙ illa gl.
loquatur etiam vbi lit.conteſt.non eſt legitime facta.apparet hoc
ēt ex eo,quod glo.hic pro vna parte alleg. hunc ver.ſi vero, ibi,p
nihilo enim eſt,&c. Sed ꝯrium vr̄,ꝙ non ſit facta interruptio,te-
net gl.in auth.offeratur. C.de li.conteſt. pro quo optime facit l.ſi
pr̄.C.ne de ſta.def.vbi glo.concor.ſed hoc,quod hic dicitur, videt
verius,pro quo facit.gl.in l.ſicut.C.de præſcr.30.ann. ver.nec ſuffi
ciat,in prin.gl.ad tex.ver.ſi vero hoc non ſeruetur. Rñde,vt no.gl.
hic ſuper ver.damnificando.& in ver.ſi vero,in gl.quoties.ad hoc
non obſt.d.l.ſi pater,quia ibi non inducitur interruptio: quia actū
fuit coram non competenti iudice, quo caſu li.conteſta. non in-
ducit interruptionem,vt ibi,& no.per gl.in c.illud.ext.de præſc.ſu
per ver.interru.& ita intelligitur d.l.ſi pater,cum qua conc.quod
no.in c.vt debi ext.de app. Not.glo.ſuper ver.petitum.in fi. dic,vt
no.in d.l.obſeruandum,& in c.j.ext.de foro compet. & in d.auth.
offeratur,&c.

ADDITIONES.

a Dilecti. Et ibidem vide Fel.omnino.in prin.& circa fi.in ver.nomen actionis.
b In c.cū inter monaſteriū.in ibidē vide Fel.in fi.verſic.proponens,ibi per casus
hoc hēs 11.no.concl.quas per te ibi vide.& adde tu.in ſum.in ti.de iuriſdi.q.
& Lud.Ro.in fi.ver.exceptio.ver.3.& Bal.in marg.ver.exceptio.ver.1.
c Quibus autem,& a quo præſtentur,& quo iure: dic,vt per Ant.Corſ.ſingſ.in
verſi.ſportulæ.incip.ius canonicum.
d In c.ſtatutum. Et ibidem vide ad hoc Car.in 1.opp.vbi plene,no.

1 *Filius Comitis , aut vaſalli, ꝙ dicatur habere comitatum , vel feudum ab Imperatore, non a patre.*
2 *Filius vaſalli, an teneatur propter patris delictum.*
3 *Scriptura in caſu huius §.quod requiratur.*
4 *Militia empta ex pecunia mutuata, an veniat in generali bonorum hypotheca.*

§.Optimum.

Primo recitatur ius antiquum. Sc̃do⁹
nouū. Mutuās pecuniā hoc acto expſſe,
vt militia ematur,q̃tum ad militiam emptam præfert oībus alijs
creditoribus:alias ſi non expreſſe dictum,vt militia emaē,vxor,&
alij filij dotē repetentes ei ꝑferūtur in hypotheca. fallit i mutuāte
1 ſilentiario.h.d. Appellatur ex caſu,qa caſu ꝓdita ſūt.† No.tex.ibi,
cum omnis,& nullum alium q̃ſtum habet,q̃ ex imperiali munifi
cēna,& c.ad qđ l.bonç.fi.de leg.3.& ſic eſt ar.ſm Iac.de Bel.ꝙ fili⁹
Comitis,vel vaſalli dicaē hr̄e feudalē cōitatum ab imperiali mu-
nificentia,non a pr̄e, vt x.colla.de feu. cog.c.a. in fi.& an agnatus,
vel filius defuncti.c.1.facit l.dum fratres.de iure pa. ff.de interd.&
2 re.l.3.ſ.de nup.§.ſol.& §.ſi vero vſusfructus leg. † & prædicta poſ-
ſumus inducere ad q̃ōnē,an filius vaſalli pp delictum pr̄is tenea-
tur,de quo per Dy.in c.nō dēt aliqs,de reg.iu.lib.6.per Cyn.in l.2.
in vlt.q.C.de li.& eorum lib.ad quod ēt facit tex. optimus i colla.
3 ſi vaſal.feu.priu.c.2.Pro declarōne tex.q̃ritur,& dr̄ ad hoc,vt mu-
tuans habeat iſtud priuilegium oportet,qđ expreſſe agatur, quod
militia ematur, an eſt neceſſe,quod de hoc fiat ſcriptura, an ſuffi-
ciat dici,coram teſtib.? dic qđ reqrī ſcriptura, caſus ē j. de equal.
dot.§.quia vero,colla 7.ex quo §.ſumitur auth.quaiure.in fi.C.q
4 po.in pig.hab.† Sc̃do q̃ro,an ī caſu hui⁹ §.militia eſt expreſſe ob-
ligata ſuper gñali oblīgatione bonorum, q̃ facit debitor accipiēs pe
cuniam mutuo, hoc acto, vt inde militia ematur, vel ēt hoc non
expreſſe acto,vt inde militia ematur , an præfertur in hypotheca
militiæ poſtea emptę omnib.creditorib.priorib.in tpe, vide Azo.
in ſumma hoc ti.§.ſe quarta.ꝯſtito eo,qđ ipſe no.C q po.in pig.
hab.§.itē fallit. Et ad primā qo.videlicet , an militia ſit obligata,
&c.vide,quod no.C.ue pig.l.ſium 1.glo.Et in gl.1.ſupponere, con-
iuncta authē. đ obtinet,ibi poſita, hanc ſumpta ſuper verſ.credi-
tor.bus,ibi,ꝑli.mitur.No.hanc partē,cum qua ꝯcord.qđ no.in d.
auth.

auth.quod obtinet.& p Azo.in sum.qui po.in pig.ha.in fi. §.item fallit.& in d.§.quarti.& pro ista gl. vr casus in d.l.fi. in primo casu l.C.de pig.a. bi glo.ibi posita illum tex.destrueret,quæ videt velle, quod ibi debitor expresse accepit pecuniam mutuo,vt inde militia emeretur. Vltimo vide tractatum de militia, & de multiplici genere militiarum,per Gul.dictum est in l.oium. C.de inoff.test.

1 *Legatum factum illi,cui aliquid debetur ex dispositione legati,quòd videatur factum animo compensandi.*
2 *Legatum factum viro per vxorem,an compensetur cum lucro debendo viro,ex forma statuti de dote axoris.*
3 *Legatum factum alcui, cui debetur aliquid ex hominis dispositione, quòd non videtur factum animo compensandi.*
4 *Quarta, de qua hic, an debeatur etiam liberis superexistentibus, ex eodem matrimonio.*
5 *Pauper quis dicatur, remissiuè.*

§.Quoniam vero. Matrimonio sine dote,& donatione consistēte, altero ex coniugib.diuite præmoriente,supstiti inopi,quarta substātię morientis debet, legato in quarta cōputando. Itē superstiti ad res ,ppriasd.aī actio. & retētio,nō obstātib.creditorib.pmorietib. h.d.i
1 ver.si legatū,&c. † No. hūc tex.quod qsi qs dēt aliqd ex dispōne legali,si aliqd legat illi cui dēt,vr cōpensare cū illo debito,& in pri-
2 mo debito legatū imputatur,casus est,† & hic vr casus qō.quod si dicit statutū.ꝙ si vxor decedat sine liberis,vir lucretur tertiā ptē dotis,quod si vxor sine filijs decedēs relinqt aliqd viro in testō, illud legatū imputatur in eo,quod vir lucrari dēt ex forma statuti,ar.huius tex.ad idē auth.ꝑterea.ī fi.C.vnde vir & vxor, hinc sū-
3 pra.ad idē l.si cū dotē.§ si pater ff.sol.mat.sec° †si aliqs deberet ex hoīs dispōne,qui legando tunc suo creditori nō vr compensare,vt in l.creditorem.de leg.2.& in l.3 §.sciēdū. C.de rei vxo. ac.de quo
4 p Iac.de Are.in d.§.sciēdū.†Secūdo no.ex isto §.quod prçmium, quod datur coniugi inopi superstiti, datur etiam quantumcunq; liberi superexistāt ex illo matrimonio,sed istud hodie recepit correctionē per §.qa vero,legem.j.vt lic.ma.& auię.dic, vt ibi,qa ali
5 ter distinguitur,qnā hic.† No.gl.sup ver.pauper,quę ponit quis di
a catur pauper. Tn quantum ad hoc,dic,vt no.in d.auth.pręterea.[a]

ADDITIO.

a In auth.præterea.Et ibidem vide Saly.in prin.& gl.in l.si vero.§.1.qui satis. cog. & tino.& d.Abb.in c.Odoardus.de lo,gl.in l.illicitas. §.ne tenuis.ff.de off.pſe. & gl.in d.l.sed si susceperit.§.3.ff.de iud.gl.in c.in primis,in ver.de paupere.2.q.1. Adde gl.in ver.imparē,in l.paupertas,& quod ibi dixi in addi.ad ipsum,in versi. qui non habet,ff.de excus.tut.& dixi post Bar.in repet.l.habeat.nu.26. in apost. in ver.quis dicatur pauper.C.de sacros.eccle.

Constitutio,quæ ex adscri.& lib.na. Rub.

1 *Adscriptitius,quòd sit liber.*

In quadam. Partus sequitur ventrē, & ecclesiæ inuicē pñt permutare vtriq; ecclesiæ indemnitate seruata,iureiurando,& superioris decreto interueniēte, excepta maiori ecclesia Cōstantinopolitana. h.d. In tex. ibi,,phibitione, de qua loquitur s.de
1 non alie.§.vlt. §.Quæro,an iste adscriptitius sit liber,vel seru°. dic quod est liber, sed cuidam seruitio adscriptus, vt no.in l.ne diut°. C.de agric.& censi.lib.11.& Inst.de iure personarum.in prin. tangitur mo.dicum in §.adscriptitio.supra,de nup.

1 *Decretū superioris,ꝙ debeat interuenire, in permutatione rerum ecclesiæ.*

1 §.Quia igitur. No.tex.si iſi.&c.† Ex quo hēs,ꝙ in pmutatione rei ecclesię debet interuenire superioris decretum,idē in rubr.huius tit. dēt ēt interuenire, vbi conceditur res ecclesiæ in emphy.j.ti.i.§.fi & rub.illius tit.qđ no.propter id,quod dixi sup.de reb.eccle.non alie.§.sancimus.

Vt de ce.com.eccl.re.non ficte fiant.&c. Rub.

1 *Permutatio quando fit cum Principe per ecclesiam, fit vt res perpetuo apud ipsum permaneat.*
2 *Quæ non possum per me, nec possim per alium.*
3 *Magnas,qui ex forma statuti non potest cedere actiones contra populares, si cedit Mutinensi,& Mutinensis Bononiensi,an cessio teneat.*
4 *Vendens rem cum pacto,ne alienetur,si fuit alienata, quòd primo uendens possit propria authoritate rem alienatam apprehendere.*
5 *Decretum superioris,quòd requiratur in emphyteusi ab ecclesia facta.*

Legem. Ecclesia cum Principe pmutare pōt, vt res apud Principē perpetuo pmaneat, ne veniat ad priuatos, his in futuris casibus, obtinentib. Item ecclesiæ adinuicē in perpetuā emphyteusim da
1 re ꝑ pñt,excepta maiori ecclesia Constantinopolitana h.d † No.ex hac l.ꝙ qñ fit permutatio p Principē, ita fit, vt res pmaneat apud
2 eū,ita qđ ñ veniat ad priuatos. Scđo no. † qđ id,qđ ñ possū p me, nō possum p aliū.de quo p Dy. & Io.And in c,pt qs, de re.iu.li.6. & primū no.facit ad q,sm Ia.de Bel.statutū est in ciuitate Bon.ꝙ magnates nō possint cedere actiones ꝯ populares. modo qdā ex magnatib.cessit Mutinēsi,q ñ erat de populo Bononiēsi,idē Mutinēsis cessit cuidā Bononiēsi,an ꝑsumatur fraus. Dicit ipse,ꝙ iste tex.in prin.videlicet in ver.quicūq;.& j.in ver.oīb. est arg.ꝙ non. Ad idē j.vt spon.lar.§.pe.in ꝯtrium facit tex.in ver.de cætero autē, & modo §.dictū est.sed dicit Iac.de Bel.ꝙ si lex prohibet oīno, & gn̄ r,& p oēm viā:tunc fraus ꝑsumit,vt s.de nō alie. §.neq; illud. C.de na.li.l.3.s.de nup.§.d augmēto,alīs nō ꝑsumit fraus,nisi ,pbet, vt l.si seruus eius.ff.de acq.hæred.& l.cum aliī.§.fi.ff de ędi.edi.&
3 ff.de his,q. vt ī dig.l.3.in prin.& de ri.nup.l.pe.cū si. † Quæro,vbi pmutatur res cū Principe,& Princeps cū priuato, ꝯ huius §.authoritatē,an ecclesia poterit propria authoritate rē apprehendere?& gl.ponit duas opi.& tenet primā,ꝙ sic. Sed veritas ē in ꝯtrium, & ita tenet Iac.de Bel.dēt enim res in iudicio vendicari,vel alio modo peti,vt ,pbat ibi,in perpetuū vēdicari,&c.& hr in l.iubemus.§. fine.C.de sacrosan.eccl.& j.de alie.& emph.§.qm̄. Et no.extra,d re.pmut.c.2.& c.si qs.extra.de re.eccl.nō alie.facit, qđ habuistis ī
4 tit.& gl.s.de nō eligen.§.vlt.& ista est veritas. Nō ob.opi.glo.† sed ex hac sua opi.glo.arguit per hūc tex. ꝙ q.si vēdo tibi rem pacto, ne alienes, possum eā apprehēdere, sed in hoc nō insisto,qa nō ē verum.de hoc dic,vt no.in l.ea lege.C.de ꝯdi.ob cau. & l.si ita qs.
5 §.si ea.l.ff de verb oblig.& in l.fi.C.de re.eccl.non alie.†Vlt.circa istam const.in fi.no tex.ibi, decreto quippe,&c.ꝙ per emphyteusim factam ab ecclesia requirit decretū.Idē habes hic.& in Rub. quod no.per id, quod dixi s.de eccl.re.immo.nō alie.§.sancimus.

Vt ea, quæ vocantur insinuatiua,&c. Rub.

Plurimas. Insinuatiua nō pñt exigi a clericis ordinatis,exceptis his, qui sunt ordinati in maiori ecclesia, quib. sm consuetudinē accipere licet,pęna ꝯfacientibus imminente. Opp. & vr, quod indistincte licitū sit accipere ab ordinarijs in quibuscūq; ecclesijs,vt j.de sanctis. Episc.§.pro consuetudinib. glo.ponit duas opi. tene secundam.& vide,quod no.in c.2.& in c.cum in ecclesia. in glo.extra,de verb sig.& vide j.q.2.c.cum Episcopum.

Vt cleri.qui rece.alijs pro eis subrogatis. Rub.

1 *Non residentes in beneficio, ꝙ beneficio priuentur, & hoc quando sine cā.*
2 *Clerici vagabundi,an gaudeant priuilegio clericorum.*
3 *Ecclesiam ædificans,quòd habeat ius patronatus,& ius præsentandi.*

Plurimi. Clerici continuā residentiam in proprijs Ecclesi s facere tenentur, nec debent recedere,alias alij in eorum locum subrogantur,cum eorum emolumentis,& recedentes, & postea remanentes suscipiēdi non sunt,nec eis emolumenta debent restitui. Item patrono cū suo superiori præsentare permittitur,vt ab eo ordinetur,& examinari debet prius, ut sit ille, qui ordinetur idoneus,& non aliter.h.
1 d.vsq; ad fi.huius § facit extra,de appella.c.peruenit.† & sic vides hic,ꝙ qui in beneficijs non resident,debent beneficijs priuari,qđ intellige quando sine iusta causa, dic vt habes extra, de cler. non resi.c.inter quatuor.§.fi. & plenius in c.quoniam. §.si vero. extra,
2 vt li.non cont.†Item est hic ar.circa prin. contra clericos vagabū-
a dos, a vt clericorum priuilegio non gaudeant , arg.l.qui sub prætextu.C.de sacrosan.eccle. Item est arg. immo quasi expressum, secundum gl.contra ecclesias Italiæ,quæ semper habent pauciores canonicos,& alij canonici vsurpant ea,quæ debent dare canonicis deficientibus,& facit pro hoc extra, de const.c.cum M. Fer-
3 rariensis,vlt.no.in §.illud quoque, ꝙ † ædificans ecclesiam habet
b ius patronatus, & habet ius præsentandi. [b] facit, quod habetur in ç.nobis.extra,de iu.pa.& de offi leg.c.dilectus.& de consec.dist.1. ç.si quis basilicam.& 16.q.7.c.piæ mentis,& per Inn.extra,de pręscrip.c.Lateranensi.& de priui.c.cum & plantare.

ADDITIONES.

a Contra clericos vagabundos. Adde aliquid de hoc per Ant. Corse.singu.suis, in ver.vagabundus,quod incipit,si clericus vagabundus.
b Præsentandi.Adde Abb.Sicu.in c.audientiam,el 1.de eccle. ædi.ver. sed dubitatur.8.q.vbi sing.& adde gl.no.12.q.3.c.apostolicus,quem Abb.allegat.

1 *Fatalia duo in causa appellationis hodie ex causa statuuntur,& nu.6.*
2 *In causa appellationis proceditur parte absente,& lite nō contestata,quādo altera pars est absens,alias non, & nu.10. & quando requiritur contumatia.& nu.13*
3 *Inopia dicitur iustum impedimentum dandi fatalia in appellationibus.*
4 *Inopia, an dicatur iustum impedimentum litis non prosequendæ in causa appellationis.*
Intemperies aeris, an dicatur iustum impedimentum non prosequendæ causæ appellationis.
5 *Iustū impedimentum causæ appellationis non prosequendæ,quòd videtur si appellans sine dedecore absque sui culpa non possit in publico cōparere.*
6 *Victor potest appellatore non comparente in vltimo mense instantiæ comparere,& petere causæ expeditionem et causa examinata appellantem in expensis condemnare.& v.de nu.11*
7 *Sententia lata in principali,biennio dato ad appellationem prosequendam elapso,remanet firma.*
8 *Victor, qui probauit in causa princ.quòd probare debeat in cā appellationis.*

nis, & qualiter hoc procedat. & nu. 19.
9 *Appellanti olim plura tempora statuebantur.*
10 *Litis contestatio, & libellus in causa appellationis, quòd requiratur, quã*
do vtraque pars est præsens.
11 *Appellatus, an possit vltimo mense primi anni comparere, & petere cau-*
sæ examinationem.
12 *Appellanti, qui prosecutus est causam appellationis, & ipsam ad finem*
non perduxit, & dicit se impeditum temporis breuitate, licet aliter non
probet, an detur restitutio.
13 *Appellanti, qui stetit per bienniũ, q non fuit causam prosecutus, & ha-*
buit iustum impedimentum, an competat restitutio, ex clausula generali.
16 *Appellanti impedito prosequi causam appellationis, restituitur tantum*
tempus, quantum impedimentum durat.
17 *Impedito per vnam diem, an detur annus integer, remissiuè.*
18 *Lex noua, quando trahatur ad præterita, pendentia tamen per appellatio*
nem, remissiuè.
20 *Tempus anni, vel biennium, quod datur ad prosequendam appellationem,*
an possit per iudicem moderari. remissiuè.
21 *Tempus primi anni ad prosequẽdum appellationem, quando incipiat cur*
rere, remissiuè.
22 *Ex stipulatione iudicis, quòd quæritur parti.*

VOlubile. Appellanti ad appellationem exercen-
dam statuitur annus, & ex causa bien-
nium. Item appellatore in biẽnio causam derelinquẽ-
te conceditur victori, cum mẽsis superest, causam p-
sequi, ut sententia firmetur, aut infirmetur, in vtroq; casu appella
torem in expensis condemnando, neutro autẽ prosequente sen-
tentia remanet firma: his obtinentibus in causis futuris, ac ẽt pen
1 dentib. nondum finitis. h. d. † No. ex ista qstõne, q appellanti ho-
die statuuntur tantum duo fatalia, s. annus, & ex causa biennium.
2 † Secundo no. q in causa appellationis proceditur etiã altera par-
3 te absente, & lite non contest. Tertio † no. in ver. sed plurimi, q in-
ter alia impedimenta hic enumerata, dr̃ esse iustum impedimen
tum inopia, vt pro hoc dei secundus annus, & hunc tex. alleg. In-
no. in c. ex ratione, extra, de ap. facit in arg. l. i. §. vlt. ff. de colla. bon.
4 † sic forte posset dici, q esset iustum impedimentum litis nõ pro-
a sequendæ in causa appellationis. a Item intemperies aeris b est iu-
b sta causa non morandi in certo loco, vt no. in c. ad supplica. extra,
de renun. & no. 22. dist. c. communis filius. ad quod tangit glos. de
cõse. dist. i. c. si quis. quod forte procederet, nisi appellans fuerit in
culpa impetrandi iudicem in cã appellõnis in loco pdicto, ar. l. si is
5 a quo, in fi. ff. vt in poss. leg. † Posset ẽt forte dici iustum impedimẽ
tum, si ex aliqua cã superueniente sine delicto appellãtis, ipse appel
lãs sine dedecore in publico comparere non posset, arg. j. c. §. i. &
6 quod ibi no. † Quarto no. in ver. quia. n. quod in cã appellationis
victor appellatore absente potest vlt. mense comparere, & facere
causam examinari, & siue vincat. siue non, appellator contumax
7 cõdemnatur in expensis post ingressum app. † Quinto no. q elap-
so biennio sententia remanet firma. concor. l. 3. in fi. eo. titu. Sexto
no. in §. illud quoque, quod l. noua trahitur ad facta pterita pẽden
8 tia per app. † Vlt. no. in fi. d. §. illud, q victor, q pbauit in causa prin
cipali, dẽt pbare in cã appellationis. Opp. ad primũ no. & vr̃, q ap-
pellanti statuũtur plura fatalia, vt l. 2. & l. fi. in prin. & §. i. C. de tẽp.
9 ap. † Sol. olim statuebant plura tpa appellãti, quemadmodum sta
tuebant ad appellationẽ producendã, ut patet in l. in offerendis, &
l. cum anteriorib. §. in his, C. de app. quemadmodum statuebãtur
ad initiandum processum super ap. ut d. l. 2. & l. fi. in pri. C. de tẽp.
app. hodie vero statuitur annus, & ex cã biennium ad appellatio-
nem producendam, & ad initiandum processum sup. ap. & finiẽ-
dum, ut hac auth. circa quod uide, quod no. in auth. ei q. in 2. q. C.
eo. ti. de tẽp. ap. Secdo op. ad sm not. & vr̃, q in cã appellõnis, lis dẽat
10 cõtestari, & libell' offerri, vt 2. q. 6. c. si ãt. §. post sm, & ibi no. † Sol.
qñq; vtraq; pars est pñs. & tunc dẽt lis contest. & libellus offerri.
Et ita loqtur l. õtra, & gl. Qñq; altera pars est absens, & tunc pt p-
cedi li. non cõtest. & ita loqtur hic, & l. fi. §. illud. C. de tẽp. ap. & in
c. per tuas. extra, de appel. istam sol. & istam opi. ponit gl. in c. Rav.
extra, de test. super ver. contestata, cũ gl. tangit gl. in c. interposita.
extra, de app. Venio ad quartũ no. hic dr̃, qđ appellatore cessante,
11 appellatus põt cãm facere examinari, vlt. mense biennij. † Quero,
an in vltimo mẽse biẽnij, possit appellatus petere cãm examina-
ri, dic vt no. Inn. in c. Abb. super ver. terminũ. extra, de app. & in c.
12 sæpe. sup ver. peremptorie. eo. tit. † Sed fortius quæro, an vlt. mẽse
primi anni, poterit appellatus cõparere, & petere cãm examina-
ri. & vr̃ hic casus, quod non, in ver. quia. n. Inn. in c. ex rõne, in glo.
mag. extra, de app. vr̃ inclinare, qđ possit, licet tex. hic in ver. q. a. n.
videat õdicere, sed rõnem huius §. dicit ipse se non videre. immo
plus dicit ipse, qđ vr̃, ex quo appellãs fecit citari appellatum, ẽt si
ista citatio emanauerit in princ. primi anni, statim appellatus pote-
rit petere cõfirmationem suæ sñiæ, & procedere in cã, etiam non
expectato fine primi anni, vt in auth. q semel. C. quõ, & qñ iud. &
est casus ẽt in cã appellõnis, in l. fi. §. illud. C. de tẽp. app. licet multũ
faciat in õrium hic tex. j. eod. qui dicit, quod si appellans deseruit
causam, ẽt in medijs certaminib. nõ expectatur finis biennij, vide-
licet vnus mensis ante finem biennij. Ponit etiam Inn. aliam opi.
sm quosdã, & ad auth. q semel, rñdet, q loqtur in cã princ. sed hic
tex. loqtur in cã app. ad l. fi. §. illud. nõ rñdet Ia. de Bel. hic dicit, aut
appellans est absens in primo anno, & tũc statim, cum appellatus
facit citare appellantem, poterit appellationem prosequi, vt d. §. il
lud. et l. fi. Aut est absens in secundo anno, & tunc non potest app.
prosequi, nisi circa finem biennij, videlicet vlt. mense biennij, vt
hic. Ratio dñæ, dicit ipse, est, quia cum appellans se absentat, & est
contumax, in primo anno præsumitur negligens, vt hac qstõne,
§. hoc nos. & §. seq. & ideo victori appellato subuenitur, vt statim
prosequi possit, cum appellans est contumax, sed qñ appellans ab-
sentat se secundo anno, & sic fuit diligens in primo anno, ass non
habuisset sm annũ. licet se absentet in secũdo, præsumitur adhuc
esse diligẽs, cum fuerit diligens in primo, & ideo expectatur vsq;
ad vlt. mensem biẽnij, ar. l. eum qui. & l. qui õ. C. de inof. tes. & ista
opin. vr̃ mihi vera. Sed quidam Doct. in auth. ei qui, me audiente
dicebat. Aut appellatus vult venire ad prosequendũ app. appellã
te non reqsito, si fuerit in curia, ad quam appellans est, & tunc nõ
potest venire ad prosequendum, nisi circa fi. vt hoc ver qa n. & in
auth. appellõne. C. de temp. appel. hinc sumpta. Aut vult venire ad
prosequendum, appellato citato personaliter, ad domum, vt ve-
niat ad prosequendum in causa, & tũc potest appellatus inconti-
13 nenti prosequi, in d. l. fi. §. illud. † Sed contra istud dictum vr̃, q ap
pellans nunq põt pcedere in cã app. appellatore absẽte, nisi faciat
citari appellatorẽ, vt in c. per tuas, in fi. & ibi Inn. extra, de ap. & ibi
no. etiam in c. sæpe, sup ver. peremptorie, eo. tit. & vide ẽt no. gl. B.
Sed dicas tu, intelligam istud dictum Inno. q appellans absens dẽt
citari, vbi appellatus vult venire ad prosequendum, ante finẽ bien
nij. sicut s. dixi. Sed ad hoc rñdeo, qa ẽt in fine biennij, si appellat'
vult prosequi, dẽt appellãtem citare, vt patet in tex. ver. quia. n. ibi,
& quærere desertorem, & c. dẽt. n. appellatus appellantem perqui-
rere, quod per citationem potest fieri. Sed potes tu dicere, pote-
rit perquirere, si erat in curia, in qua litigat, non autem faciet esi
citari. sed quod hoc sit verum in casu huius §. vbi appellatus vult
prosequi circa finem biennij, q debeat appellatus facere citari ap
pellantem, tenet gl. 2. q. 6. c. ei q. §. appellatore cessante. Vnde pdi-
14 cta dist. non videtur mihi vera, qa mihi placet sol. do. Ia. † Quero,
appellans psecutus est cãm, & ad finem ipsam nõ perduxit, & di-
cit se impeditum temporis breuitate, nec aliter probat, an ei dabi
tur restõ. dicit d. Iac. q non, quia impedimẽtum dẽt cẽ ineuitabi-
le, & inexorabile, vt hac cõst. §. hoc nos, et §. si vero, perinde tñ, et
§. quia. n. & l. fi. §. illud, C. de tẽp. app. & j. vt spon. lar. §. hæc quoq;.
Sed de hac qõne est casus expssus, q istud impedimentum dẽt p-
bari. in c. qst. extra, de ap. quod tenet Inn. in c. cum sit Romana. ex
15 tra, eo. tit. & ibi per gl. † Sed quæro, quis stetit per biennium. q ñ
fuit causam prosecutus, & habuit iustum impedimẽtum, an resti
tuitur ex clã generali' dic, vt no. in gl. in auth. ei qui. C. de temp. ap.
sed alia glo. §. quia enim. j. eo. quæ incipit, est ergo volũtans, dicit
quod est tutus ipso iure. Sed dic, aut appellãs est impeditus in biẽ
nio proponendo impedimentum contingens in sua persona, &
tunc competit sibi restitutio, vt in prima gl. aut est impeditus per
iudicem vel principalẽ, & tunc est tutus. pso iure, & ita loquit alia
gl. aut est impeditus per alium, & tunc datur actio de dolo, & in
subsidium restitutio illo impediente non existente soluendo, vt
dicit gl. in c. ex rõne. extra, de ap. & ibi p Inn. & hoc, qñ stat p iudi-
16 cẽ vel principalẽ, qđ iuris sit. facit, qđ dixi, s. de app. §. i. † Quæro, i
casu, quo dixi tps currere, sed dari restõnem, an si fuit impeditus
qñcũq; tpe biẽnij dabit annus integer. gl. in auth. si appellõne. C. de
temp. ap. innuit, quod sic. sed Ia. Bu. dicit illud cẽ verum, si in totũ
fuit iuste impeditus, alias non restituit sibi, nisi tñ tps, qtum dura
c uit impedimentũ, c arg. l. ab hostib. §. sed quod simpl. ff. si q. ex cau.
ma. & l. sed si p ptorẽ. §. quoties. & l. necnon. §. si qs sæpe. eo. ti. istã
ẽt opi. tenet Ia. de Bel. Inno. in d. c. ex rõne. in fi. vbi ẽt ipse dicit, qđ
iuris sit si ipse appellatus fuit impeditus primo anno, vno die ta-
17 men iusto impedimento. † Quæro, pone, per vnam diem qs fuit
tantũ negligens, sed alijs temporibus non fuit negligens, an alius
annus debet ei dari ipso iure? dic, vt per Doct. in d. authẽ. ei qui. in
18 4. q. & hoc tangit Ia. de Bel. † Venio ad quintum no. & op. & vi-
detur, quod lex noua non trahatur ad facta præterita pendẽtia per
app. etiam si hoc expresse dicatur, in l. i. §. j. j. vt cum de ap. cog. cir
19 ca prin. Solu. vt ibi dicam. † Venio ad sextum no. & hic vr̃ casus i
§. illud. in fi. quod victor debeat probare in cã ap. nõ ãit appellãs,
&

ADDITIONES.

a Appellationis. Adde Bal. in l. s. §. si quis in iudicio. ff. si quis caut. vbi refert Guil. de Cun. euasisse quendam pauperem a furcis, qui cum appellasset, propter paupertatem non potuit prosequi appellationem. Et adde d. Ale. de Imo. i. d. §. & q. & in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. mand. & Pan. in d. c. ex ratione. in prin. & Lud. in l. si vero. §. de viro. sol. matr. in ver. fallit propter paupertatem. Et adde Bal. in l. acceptam, de usu. & Fel. in d. c. ex ratione, in prin.

b Aeris. An, & quando aeris intemperies excuset. Vide Fel. in c. accedens, el 2. vers. 6. conclusio, vt lit. non contest.

c Impedimentũ. Adde Pau. de Ca. in cons. 21. & plenius in cõs. 26. Old. in cõs. 60. & in cons. 157. & Ro. in cons. 220. & Ang. in cõs. 2. 4. & Ro. de ap. 17. in antiq. & Lud. in l. si ita stipulatus esset. alias est in l. & ideo habitator. ff. de verb. obl. & limita, ut per d. Fel. in d. c. ex ratione. in fi. in ver. limita primo. vsq; ad fi.

&c ad hoc alleg. hunc tex. C. de ap. l. hi q ad ciuilia. in ꝯtri. qa, lex
dicit, quod pro snia ꝑsumitur, vt no. in l. non vr. §. qui iussu. ff. d reg.
iu. in l. Herennius. §. Caia. ff. de euic. in l. iniuriarum. §. 1. ff. de iniu. ꝓ-
batur ēt in c. inꝑntia. extra, de renū. circa qđ dic. Qñq; quæritur, qs
debeat probare appellationē recte interpositam esse, & congruo
& tempore, & apostolos petitos, & similia: & tunc appellans de-
bet hoc probare, vt probatur in l. litigatoribus. C. de ap. & l. qm. &
l. eius in prin. & § pe. Qñq; quæritur, quis debet probare de instā-
tia causæ, & tūc si altera pars prosequitur appel. altera parte exiltē
te contumace, & tūc incumbit onus probandi ei, q appellationē
prosequitur. Qñq; vtraq; prosequitur, & tūc aut loquimur de ꝓ-
batione, q̄ fit ꝑ modum abnegationis: puta, qa dico sniam latam
me non citato, vel non ꝑcedente causæ cognitione, & volo pro-
bare per productionem actorum, inter quæ nō apparet citatio, &
testes ad probandum, & similia, arg. l. vlt. C. de reb. cred. & isto re-
spectu ei qui appellat, incumbit probatio, & iudex habet ista acta
inspicere, vt l. ne causas. C. de appel. & l. is apud quem. de edē. Aut
loqmur de probatione, q̄ fit directe per testes, & instrumēta. &
tūc ille hēt probare in cā appel. cui incumbit onus ꝓbandi in pri-
ma, vt l. hi, q & l. eos. §. j. de temp. ap. & l. ꝑ hanc. interposita. n. ap.
res remanēt in eo statu, in quo erāt ante latā sniā, vt l. ap. C. de ap.
& vide, ꝙ no. in gl. in c. in ꝑsentia, extra, de renun. vide ēt circa hoc
no. Inn. c. cum in iure. extra, de offi. deleg. in c. cum bonæ. extra, de
ele. & vide, quod no. in c. cum ꝯ falsam. extra, de ꝓba. & quod no.
Doct. in l. ei qui. & in l. ꝑ hāc. C. de temp. app in §. q. & ꝙ no. Spec.
20 in tit. de snia, §. vt autem. ver. vbi autem. Quæro, † an istud tem-
pus anni, vel biēnij, iudex possit arctare, vel moderare. gl. in auth.
a offeratur. C. de li. ꝯtest. tenet ꝙ nō. & Doct. in d. auth. ei qui, a in fi.
de qua q. dic, vt habes in tex. & gl. in c. cum sit Romana. extra, de
ap. Vltimo, quia tractatur de expēsis, quæ fiunt in causa appellatio
nis, & ideo circa tales expēsas vide quod no. Inn. in c. sæpe. extra, d
21 app. † Quæro, a quo tempore incipiat currere primus annus ad
appellationem exercēdam? gl. format istam q. ī l. fi. § illud. C. de
temp. app. & Doct. ī d. auth. ei qui in j. q. de hoc dicam ȷ̄. de iud. §.
audiēt. ver. appellationis. Verum tamē casum reperio, quod tem
pus ap interponēdæ, & tempus ap. exercēdæ. eodem modo cur-
22 rit. no. in l. j C. de temp. app. † Vltimo circa prin. huius const. no.
gl. ea parte. ex qua habes quod ex stipulatione iudicis acquiritur
parti. Idem habes in auth. generaliter. C. de Epis. & cler. in auth.
mat. & auiæ. C. quādo ma. tute. offi. fun. potest, & in auth. libel. C.
de li. contest. cum sim

A D D I T I O.

a Et qui. Et ibidem uide Bal. & plene no. per d. Fel. i d. c. cum Romana, alle. in tex.
dantem nonnullas no. limitationes, quas ibi per te uide.

1 *Comparatio literarum, quando fieri possit in priuatis scri pturis, etiā si pri uata scriptura non habet subscriptionem trium testium.*
2 *Comparatio literarum, quando fiat in scripturis sumptis ex archiuo.*
3 *Scriptura sumpta ex archiuo publico, quod probent, & eis sit standum.*
4 *Comparatio ex quinque generibus scripturarum fieri potest.*

§. Illud. Ex documētis publicis solis, & nō priuatis cōpara-
tio fieri dēt. Fallit in documētis priuatis, qbus aduer
sarius ꝓ se vtitur, & ex documētis, q̄ ex archiuo publico ꝓferūtur
& publicū hēnt testimonium, iureiurando de calūnia ꝑstito h. d.
1 † Opp. & vr̄, ꝙ priuatis documētis ante hanc l. potuerit fieri com
a paratio, vt l. comparationes. a ver. ideoq;. C. de fide istr. Solu. qñq;
qritur, an possit quis petere fieri comparationem ex priuata scri-
ptura, quā eius aduersarius īducit ꝓ se. Et dic, ꝙ sic. casus est hic.
rō est, qa eius aduersarius, q talem priuatam scripturam apꝓbat,
nō pōt eam reꝓbare ꝯ se, sille, ꝯ quem ꝓducit, vult ex tali priua-
ta scriptura ad suam fieri comparationem, ut hoc tex. ver. neq;. n.
& arg. l. si qs testibus. C. de testi. & l. Pomp. ff. de neg. gest. Qñq; q̄-
rit, an qs possit petere fieri comparationem ex priuata scriptura,
q̄ aduersarius nō producit ꝓ se. & tūc dic, ꝙ nō, nisi hēat trium te
stium subscriptionem, ut in l. ꝯtria, & sic hæc auth. nō corrigit l. cō
parati. sed ī diuersis casib. loqr̄, & hæc est ueritas, q̄ vr̄ placere mo
dernis in l. ꝯtria. Et hoc vr̄ sentire gl. sup uer. documētis, licet non
formet ꝯtrium de d. l. comparationes, qcqd no. gl. ī auth. ad hęc. C.
de fide instru. dicēs l. comparationes, corrigi, ꝙ est falsum, vt dixi.
nisi uelis dicere, ꝙ ī hoc corrigit d. l. comparationes, qa cū gñalr
dicit de priuata scriptura cōparationē fieri nō posse, nisi triū testiū
hēat subscriptionē. ista l. illā restringit, qa est uerū, nisi sit priuata
scriptura, qua meus aduersarius vtir̄ ꝯ me, ex illa. n nō possum pe
tere fieri cōparationem ad illam, quam ꝓduco, & ideo dixit tex.
ibi, egere cōpetēti correctione in l. Opp. & ur̄, ꝙ ex priuata scriptu
ra possit fieri comparatio, licet nō hēat testiū subscriptionem, &
in alio casu, q̄ in casu huius l. ut ȷ̄. de instr. cau. l. fi. §. 1. & 2. & §. sed si
qs Sol. aut quæris de priuata scriptura, ex qua petis comparationē
fieri, & tunc dic, vt s̄, dixi. Aut petis de priuata scriptura, ad quam
petitur fieri comparatio, licet nō habeat testiū subscriptionem, &
dic, ut in iuribus ꝯtrs, & circa hoc uide gl. in d. l. comparationes.
2 † Tertio op. & ur̄, ꝙ hic §. nil addat ad casum dictæ l. comparatio-
nes in eo, quod hęc dicit, posse fieri cōparationem ex scriptura in-
ducta de archiuo publico, quia hoc erat iam introductum per di
ctam l. ver. nō aūt. a ibi tex. dicit, ex forensibus instrīs posse fieri cō.
parationē. Sol. ibi loqtur de forēsibus instrīs, id est, de actis coram
iudice factis per publicum notarium, sed hic tex loquitur de scri-
pturis productis de archiuo publico. nō publicatis, nec scriptis ꝑ
publicam personam, sed habuit testē publicū. id est, officialem, q
præest archiuo publico, & hoc voluit sentire gl. sup ver. mens. &
sup ver testimonium. Ad hoc facit, qd no. gl in d. auth. ad hæc. C.
3 de fide instr. gl. ibi iūcta cū gl. hic posita sup ver. testimoniū. † No.
ꝙ scripturæ productæ de publico archiuo stari debet, licet nō ha-
beat solennitatē, dū tamē habeat testimonium illius officialis, q
4 præest archiuo publico, & tene menti. Habes ergo † ex prædictis,
quinque generibus scripturarum fieri posse comparationem, vi-
delicet ex publicis instrumentis Item ex forensibus Item ex pri-
uatis scripturis trium testium subscriptionem habentibus. Item
ex scripturis productis de archiuo publico. Item ex priuatis scri-
pturis trium testium subscriptionem non habentibus, quibus ta-
men aduersarius meus vtitur ꝯ me, hoc colligitur ex isto §. & ex
d. l. comparationes. & ex his quæ sup. dixi.

A D D I T I O.

a L. cōparationes. Et ibidē vide ad hoc Pe. de Su. & Sal. Adde, qđ ibi posui in apo-
stil. ad Guil. de Cu. in prin. in ver. & ex illa scriptura facere comparationē, & dixi.
Adde ad istum in auth. sed nouo iure. nu. 3. in ver. comparatio, & ibi posui in ad-
di. ad Bal. nu. 4. ver. & pro pleniori notitia, in ver. priuata. C. si certum pet.

1 *Iurari de calumnia, quoties debeatur in iudicio.*
2 *Clerici, quod iurent de calumnia.*
3 *Iuramentum quod remitti possit tacite, non expresse.*
4 *Interrogatio, quod possit fieri in iudicio loco probationum.*
5 *Respondere positionibus quis cogi potest, iudicis officio.*
6 *Positiones, & articuli iure nostro introducti sunt.*
7 *Interrogatio, quæ fit post litē cōtestatā, fit per verbū, credit. vel nō credit.*
8 *Iurari de calumnia, quod debeat etiam in causa appellationis.*
9 *Iuramentum de calumnia præstatur, etiam post litem contestatam.*
10 *Iuramentum de malitia, quod deferatur post iuramentum calumniæ.*

§. Quia igitur. Iusiurandum generaliter in iudicio se
mel præstari debet, & in eo debet addi
quod nullus in tota lite probationem exiget, quam non putaue-
1 rit necessariam. h. d. † Opp. hic dicitur, quod tantum semel est iu-
randum. Contra, immo vr̄, quod pluries, vt l. iusiuran. & ad pe. §.
qui iusiurandum. ff. de iureiur. l. qui bona. §. pe. de dam. infe. cū si.
glo. hic super ver. nequaq solui. Tu dic, aut loquimur in his, quæ
emergunt extra iudicium, vel ante litem contesta. & tunc pōt sæ
pius iurari, vt in ꝯtrijs. Aut loquimur in his, q̄ emergunt post litē
cōtest. & tūc ꝑstito isto gñali iurō amplius non iuratur, vt hic. Ista
solu. appobat Dy. in l. j. §. sufficit. ff. de admin. tut. quæ originaliter
fuit Azo. in d. § pe. & Cy. in auth. hoc sacramētū. C. de iura. cal. &
est vera solu. Præterea quantū ad dictū §. pe. dicit Dy. ꝙ ibi ꝑstatur
iurm̄, de ꝑtiu, & spāliter, vnde non trahitur ad futura, vt l. quones
§. si iusiurandum. ff. de noxa. debet ergo iterum ꝑstari, vt hic. Aut
ꝑstatur iurm̄ gñale, & per verba de futuro, quo casu semel ꝑstitū
iurm̄, sup futuris capitulis non est amplius præstandū, circa quod
vide no. in c. literas, de rest. spo. & extra, de testi. c. ꝑsentium. & ī c.
vltra tertiam. Oppo. & vr̄, qđ ēt hodie pluries iuretur, vt ȷ̄. de testi.
§. si vero dicatur glo. ponit hic tres sol. & approbat vltimā, sed de-
clarat secundam, quia est difficilis, dic, quod hic iurat se nō petitu
rum probationes superfluas ab aduersario, tamen iurat hic se nō
probaturum etiam falso, quod vult probare: quasi velit gl. dicere,
ꝙ iurare per hunc tex. non comprehendit id, quod venit iurō ꝑsti
to, per l. cōtrariam, licet per iurm̄ præstitum per l. 2. C. de iura. cal.
illud comprehēdatur in eo, quod dicit ꝙ debet iurare animo ca-
lum. litem nō mouere, immo plus videtur dicere gl. ꝙ nec per l.
2. iurat se non calumniari, nisi quo ad principium causæ, vt sic pos
sit postea calumniari, vt l. qui bona. §. si qs stipulatus. ff. de dam.
infec. merito debet iterum iurare, vt l. ꝯtria. Sed certe illud iurm̄
calumniæ introductum ꝑ hunc §. extenditur ad oīa, quæ postea
in lite cōtingūt, vt no. in d. c. vltra tertiā. extra, de test. & in d. c. lrās.
de restit spol. Quare dic, quod ibi est spāle ꝑp subornationē, & fal
sitatem euitandam, vt in d. §. no. Op. & vr̄, quod iterum dēt iura-
re, vt l. comparationes. C. de fide instr. dic. vt ibi no. per Doc. super
quadam gl. & vide gl in §. si vero moriātur. ȷ̄. de instru. cau. & fi.
2 † Quærit gl. an clerici debent iurare de calūnia, dicit gl. ꝙ non, al-
leg. quandam consti. Fede. de qua dic, ut in gl. quam constit puto
esse in Longobarda, q nō reperitur, sed veritas est qđ clerici iurāt
de calumnia, vt patet in c. pe. & fi. de iura. calum. lib. 6. His expedi-
3 tis venio ad no. qōnes, quæ hic colliguntur. † Primo. hic vr̄ tex. ꝙ
a iuramentum calumniæ nō possit remitti, a quā qōnē mouet gl. in
a. §. sed quia veremur. C. de iura. calū. vbi tenet, ꝙ expresse remitti
no potest, tacite autem remitti possit. idem no. in d. l. iusiurandū.
Iac. de Bel. tenet per hunc tex. quod non possit remitti. But. di-
cit,

A D D I T I O.

a Remitti, ad quod vide Spec in tit. de iuramen calum. §. 2. ver. & no. & §. fi. versic.
quid si partes, & in tit. de li. contesta. §. 4. & Bar. post glo. in d. §. iusiuran. alleg. in
tex. A. dde omnino istum in authent, principales, §. sed quia vero. n. 1. & quod ibi
plene, remissiue posui in apost. ad ipsum in ver. possit tacite omitti, C. de iureiur.

cit,ꝙ aut loquimur an possit tacite,vel expresse remitti, & dicit,
quod nõ. Aut loquitur,an possit tacite omitti,& dicit,ꝙ sic. Ita di-
cit ipse.in d.§.sed qa.& qđ possit tacite omitti,tenet gl.in l.non so
lũ,in prin.ff.de procur.in gl.quę format,& ĩ l.de pupillo.§.q opus.
ff.de ope.no.nunc.& est casus expssus in c.2.de iura cal.lib.6 & vi-
4 de,quod ibi no.† Secundo no.tex.sic vbi.&c.tenet glo. ꝙ interro
gatio fuit facta in locũ probationũ,in l.2.§.qđ obseruari.C.de iur.
5 calum.† Tertio per hunc §.tenet glo.quod ad responsiones faciẽ
das positionib.cogatur quis iudicis offõ,ita no.C.de cõfe.l.vna,in
6 gl.mag in fi.ff.eo l.certũ.§.itẽ.† Quarto per hunc § tenẽt Doct.
ꝙ iure nostro sint introductæ positiones,& articuli,vt no.in l.j.ĩ 2.
q.C.de iur.calum.& vide extra,de confes.c.j.in gl.mag.lib.6.Quin
7 to † per hunc tex.in eo,quod dicit,quod quis debet iurare, quod
non exiget probationẽ quã nõ putauerit sibi necessariã,dicunt q-
dã,ꝙ interrogatio,q̃ fit post litẽ contestatã dẽr fieri per verbũ,cre-
dit, vel nõ credit,quod dic,vt no.gl.ĩ l.j.2.rñ.ff.de interr.act.Sexto
8 per hunc tex.dicunt quidã,quod in cã appłonis nõ est iterũ iuran
dum de calumnia,semel in causa principali iusto iurõ pręstito,&
hæc fuit opi.Pla.in l.2.circa prin.C de iura.calum.& ff.de dam,in-
fec.l.qui bona.§.si quis stipulatus.sed de hoc est casus in c.2.de iur.
calũ.lib.6.dicam ĩ.vt litig.iur,&c.in prin coll.8.& alleg. hũc tex.
9 Quarto vos scitis quod iurm calũniæ debet præstari statim post li.
contest.vt l.2 circa prin.& l.pe.C.de iura. cal. & dixi s̃. quod po-
test omitti. Pone,quod li.contest processum est in causa, & non
fuit de calumnia iuratum. post modum in processu causæ ex inter
uallo,pars vult,vt iuretur de calũnia,an possit? Doct. formant hãc
q.d l.2.in q.7.vbi videntur tenere,quod pars nõ possit petere, sed
iudicis officio potest hoc facere,licet non ad petitionem, de quo
no.Dy.in l.5.si quis stipulatus.de verb. obliga. & de hac qõne est
casus expressus in c.j.in prin.de iura calum.lib.6 quod tene mẽti.
10 † An autem iuramento præstito de calumnia,iudex possit defer
re iuramentum de malitia.casus est in c.j.circa fi.eo.tit.

Ut in priuatis dom.sacra myste.non fiant. *Rub.*

1 *Oratoria quod possint haberi in priuatis domibus.*
2 *Sacra mysteria,quod non debeant in domibus priuatis ministrari.*
3 *Lex,vel constitutio post quantum tempus ligat,remissiue.*
4 *Campana,an liceat habeatur in oratoriis priuatis.*

ET priscis. Sacra mysteria ꝓhibẽtur celebrari ĩ
domibus,sine licẽtia superioris : ora
toria vero causa orationis ꝑmittũtur habere,& in eis
clericos conuocari,pęna ꝯ facientib. imminente, his
obtinẽtib.in casib.futuris,& pendẽntibus,intra tres menses, corre-
1 ctione nõ interueniẽte.h.d † No.ꝙ oratoria licet in domib.priua
2 tis hẽre.† Secũdo no.ꝙ in domib.priuatis sacra mysteria nõ licet
ministrare. Ad qđ facit de cõsec.dist.j.c.j.& c.sicut nõ aliæ.& cap.
3 vnicuiq;.& c.si qs ẽt.& 13.q 2.c.quiam.† Tertio no in ver.sinantẽ
quod hæc ꝯstõ ligat post tres menses.de quo,videlicet ꝑ post quan
tum tempus liget ꝯstõ,seu lex,vel statutũ dicam ĩ. vt factæ nouę
4 consti.in prin.† Quęro,an in his oratoriis liceat habere campana.
dic,vt habes de priuil.c.patentibus.& no.13.q.2.c.quidam.

Ut defuncti,seu funera eorum.&c. *Rub.*

1 *Seruus,an possit esse miles.*
2 *Dictio,alius,implicat,nisi id,quod præcedat, se non compatiatur cum eo, cui datur pro relatiuo.*
3 *Iniurians funera defunctorum,qua pęna puniatur,remissiue.*
4 *Ecclesiastica sepultura,quod interdicitur vsurariis manifestis.*
5 *Pęna de qua hic,quod infirmatur ipso iure.*
6 *Statutum imponens pænam per verba futuri temporis,cum additione.omnibus modis,vel similibus, intelligitur ipso iure,nec sententia requirur. Idem,si apponitur dictio,mox,& dictio,omnino.*
7 *Iniuria facta socio meo in itinere,an videat facta mihi, & licite propulsẽ.*
8 *Iniuriam factam proximo,vel vicino meo,an licite repellam, & eũ defendam,remissiue.*

QVi varietatem. Mortuis, & moribũdis,
& funeribus eorũ ac fa-
miliæ domui,& rebus eorũ,creditores iniuriã interre
prohibẽtur,absq; iudiciali decreto, pęna ꝯ faciẽtibus
imminente.h.d.in tex.ibi,nullo in cingulo cõstituto , id est,nullo
1 iudice ibi existente.† Op.dr̃ hic,& alios seruos,&c.& sic innuit,ꝙ
seruus possit esse miles,qa dictio,alius,hẽt implicare,vt l.quã rele
gatus.ff.de re.du.huius timore gl sup ver.alius,dicit.ponit impro
2 prie veritas † est,ꝙ sm propriam significationẽ,& rr̃ dictio alius,
hẽt implicare.fallit si illud,quod p̃cedit nõ se cõpatitur cũ eo cui
illud est datũ ꝓ relatiuo:nã tũc ponit improprie, & non implicat,
a vt hic,& l.nõ solũ.§.q̃rit.ff.de ꝑcu.s̃.de inãc. Prin.§ oportet.a & l.
3 in causæ.la 2.ff.de mino.† Secundo extra gl.opp.quod faciens in-
iuriã funeri,nõ puniat tãta pęna,& qđ actio ꝑcedat, ut ĩ.vt cum
de app.cog.§.meminimus.col.8. Sol.ut ibi no.& C.de sepul.uiol.
auth.sed nec ante,q̃ inde sumit. Tertio opp.extra glo.hic dr̃,ꝙ no
dẽt sepultura interdici,nec molestia funeri fieri. Contra,extra,de
4 vsu.c.qa in omnibus.eo.tit.c.q̃q̃.lib.6.† Sol.illud , quod hic dr̃ ,fr̃
fallit in manifestis vsurariis,vt dr̃ in illis iuribus.quib. ecclesiastica
5 sepultura interdicitur.† Quærit glo.in casu huius l.an faciens iniu-
riam,perdat actionẽ ipso iure gl. super ver. modis , dicit quod sic.
6 exponit enim omnibus modis,i.ipso iure Ex † quo no.ꝙ licet lex
vel statutũ in priuatione alicuius iuris , vtatur verbo , quod habet
tractum de futuro,si tamẽ apponatur modis oĩbus, vt modis om-
nibus ab actione cadat, vel ꝑ priuetur , intelligitur ipso iure, non p
sñiam,ut hic,& tene menti.Idem vbi apponeret lex verbũ , mox.
b & no.s̃.de incestnup.§.j.b & ibi dixi. idem si apponeretur verbũ,
c omnino,c vt no.in l.i.§.si pecuniam.ff depositi. † Vltimo hic tex.
7 in §.si uero ẽt.ibi,oportet.n.&c.inducitur per Iac.de Bel. quod in-
iuria facta meo socio in itinere,videatur facta mihi , & quod mi-
hi ẽt propulsare liceat,de quo vide in l.itẽ apud. §.comitẽ.ff.de in-
8 iu.† Secundo facit hic tex.ꝙ iniuriam factam proximo , vel uici-
no meo,mihi repellere liceat,& eum defendere,& est in arg. 2.q.
7.c.negligendę,de qua q.habetur per gl.in l.culpa caret.ff.de re.iu.
& per Dy.in c.non est sine culpa.de reg. iur. per gl in c.quantæ ꝑ-
sum.extra,de sent.excom.& tangitur in c.dilecto filio.eo.tit.lib.6.
vide gl.24.q.3.c.nõ in inserẽda.per Guil.de Cun. in l. vt vim. ff. de
iust.& iu.per Cy.in l.j.C.vnde ui. Vltimo scias,quod ex hac const.
sumitur auth.item qui domum.C.de sepul.viol.

ADDITIONES.

a Et §.oportet. Et vide quæ in apost.
b §.Et ibi uide Ang.& adde eum in l.j.C.de pę.iud.qui male iud.& in l.si quis post hac.C.de bon.proscrip.& Bar.in l.si quis maior. C.de transactio. & l.Maritus.§.duobus.de lega.2.
c Verbum,omnino. Adde Fel.in c.ex parte.de offi.dele.in prin.in uer.capio gl. & in c.grauĩ.in fi.eo.ti.& in c.Rodulphus,de rescr.ver.vlt.& quod ibi dixi,in apost. & per Fel.in c.fraternitatis,de test.& in c.cum venissent.eo.ti.& d.Soc.in cons.121.incip.visa contingentia facti,circa prin.in j.par.

1 *Iudex ordinarius,quando possit causam delegare,scilicet eius cognitionem, & sententiam sibi reseruare.*
2 *Delegatus ab ordinario iudicat,nisi ordinarius sententiam sibi reseruet.*
3 *Testium examinatio,quando delegari potest,& committi.*

§.Illud. Iudex ordinarius occupationibus publicis impedi-
tus causam consiliariis potest delegare, sententia si-
bi reseruata,dummodo ter causam audiat,& sententiam proferat
& appellationem interpositam suscipiat.Iudex autẽ appellationis
& delegatus delegare non potest, pœna cõtrafacientibus imme-
1 nente.h.d.sm glo † Opp.hic dicitur, quod quando causa delega-
tur,non debet ferre sententiam delegatus,sed ille qui delegat.sed
contra,vt l.placet.C.de pedaneis iu. ĩ.de iud.§.j. Sol.ll. ꝯnæ loquū-
tur vbi causa simpliciter delegatur,hic vero ordinarius delegans,
qui erat impeditus publicis occupationib. delegauit causam, sed
causę cognitionem, reseruata sibi sententia , quod põt fieri, dum
tamen reseruetur sibi forma hic tradita , super quo vide gl. super
ver.deponatur,quæ vr̃ velle,quod tunc demum iudex ordinarius
delegans,possit sñiam reseruare , quando publicis occupationib.
esset impeditus,ita,ꝙ per se non possit causam audire , & hoc ap-
paret ex tex.in ver.& quoniam a nobis,& in ver.sed hoc quidẽ. a-
lias si non esset occupatus,vt dixi,non posset cãm delegare,etiam
quo ad sententiam,quod alias facere põt, vt in l. more Roma. ff.
de iurisd.omn.iud.l.j.2.respon. ff.de offi.eius, cui man.est iurisdic.
vel debet per se cognoscere,& sententiare, circa quod vide glo.in
auth.ad hæc.C.de iud.hinc sumpta. Secundo op.& videtur, quod
2 iudex ordinarius non debet ferre sentẽtiam , sed delegatus. † Nã
vbi cęptum est iudicium,&c.vt l.vbi, & l. de qua re in prin ff.de
iud. Sol. illud est rr̃,hoc specialiter , quando iudex delegans sibi
3 sententiam reseruat.† Tertio op.hic dicitur in §.illud, ꝙ testes de
bent exhiberi ipsi iudici ordinario , immo testium examinatio
potest alteri committi,nec est necesse testes exhiberi coram iudi
ce de causa cognoscente,vt ĩ.de test.§ quoniam, coll.8. gl.hic po
nit duas sol.quas no.per id,quod dicam in d.§. quoniam circa , &
vide,quod no.in auth.apud.C.de fide instr.& in c.significauit, ex-
tra,de offic.ordi.& in c.constitutus.de fideins.per Inn.& in c.cum
Bert.extra,de re iud.facit,quod tangit gl.in l.scire oportet.§.opor
tet autem.ff.de excus.tu.dicam in d.§.quoniam,& aduerte ad istã
gl.in eo,quod dicit,quod testes debent exhiberi administratori,
vt possint torqueri,de quo dicam ĩ.de testi.§.si uero ignor.

§.Et rursus. Quæro de intellectu huius §.gl.j. ponit opi
nio.& secundam opinio.tenet glo. in auth.
ad hæc.C de iudiciis.

1 *Delegatus Principis,quando possit causam delegare.& nu.4.*
2 *Ordinarius potest causam delegare,& sententiam sibi reseruare , dummodo causam audiat ter.*
3 *Iudex appel.non potest causam delegare,& sententiam sibi reseruare.*
5 *Dispositi huius tex quod loquatur in assessoribus.*
6 *Delegatus potest assessorem eligere partibus non suspectam.*
7 *Delegatus a Principe,si delegat totam causam, an possit delegationem reuocare,remissiue.*
8 *Delegatus ab alio,quam a Principe , an possit unum articulum causæ subdelegare.*
9 *Delegatus ante præsentationem rescripsi,nullam habet iurisdictionem.*

§.Alios

1 a §. Alios autem. †Hic dr̄, ꝙ delegatus a Principe nō pōt cām delegare. a Contra de l. a iudice. C. de iu. dicūt qdam, hęc illā corrigit: certe legum correctio est euitanda, vt l. j. C. de inoffic. do. Quare alij dñt, aut delegatus a Principe erat prius ordinarius, & pōt delegare, vt ibi: aut non erat
2 prius ordinarius, & non pōt. † Tertio dn̄t quidam, aut delegatus a Principe vult totam causam delegare, nil sibi reseruato, & pōt, vt in d. auth. aut vult sibi reseruare sn̄iam, & tunc non potest mediam committere, sed debet per se totam causam examinatā expedire, vt hic hanc approbat gl. in d. auth. ad hæc. Et est prima sol. in gl. ibi posita, ponit etiam glo. hic in fine vnā sol. quam dicit esse eandem cum sol. prima posita in prin. gl. Sed aduerte, sol. fi. posita in glo. non est eadem cum prima, imo est expresse ei ɔ̄ria: quia s̄m primam sol. delegatus, si vult sibi sententiam reseruare, nō potest mediam causam cōmittere. Licet secus sit in ordinario, sed secundum vltimam sol. gl. permittitur delegato delegare mediā, reseruato sibi ad sentētiandū, dūmodo ter cām audiat, sicut dictū est in ordinario. Tene ergo primam sol. gl. reprobata vltima. Per hoc puto, quod quædam gl. quæ est super ver. egerit, & incipit, id est, non audierunt, vel debet vacare, vel nō dēt esse, & ibi fit sens' quem dixi, vt si delegatus audiat ter cām, & sn̄iam sibi reseruet, & medium committat, puniatur ipse & eius consiliarij: sed forte illa glo. posita fuit ab illo, qui tenebat vltimam sol. quam s̄. recitaui. Itē aduerte ad gl. super ver. cum eis, q̄ dicit, s. administratorib. qa puto quod velit dicere de delegatis, qa de ɔsiliarijs administratorum dixit s̄. in §. & rursus. ibi, si quidē &c. Intelligitur ergo hæc
3 ɔstō s̄m gl. † ꝙ ordinarius possit certam causam committere, reseruata sibi sn̄ia, dummodo ter cām audiat, vt §. illud. j. eo. delegatus vero non possit causam committere reseruata sibi sn̄ia, vt isto
4 § † & idem in iudice appel. quod in delegato, vt in d. § & rursus. circa quod, & qd iuris sit de iure canonico, vide extra, de offi. del.
5 c. super qōnum. † §. verum. sed Vltramontani intelligūt hanc constitutionē, vt nō loquatur de iudice delegato, sed de assessoribus, vt velit dicere, ꝙ pōt committere iudex habēs suos assessores, dūmodo ipse ter intersit, secus in iudice appe. vel iudice delegato. & ita intelligunt Doct. in d. auth. ad hæc. de quo per Cy. ibi, & hic ē verior intellectus, & ꝙ hic loquatur de assessore apparet manifeste per tex. s̄. eo. in §. illud, qui dicit in pri. consiliarios iudicum, &
6 gl. exponit, i. assessores. † Quæro, pone, ꝙ Titius, & Sempronius litigant simul, & in hac causa datur iudex delegatus a Papa, Principe, vel delegato: iste iudex delegatus vult sibi assessorem eligere, an ipse hoc poterit facere? & dic, ꝙ eligere dēt de partiū cōsensu, & si partes nō cōcordant, dēt ipse eligere per se, dummodo nō sit partibus suspectus, ita no. in d. c. super qōnum. §. verū super ver. assensu. in tex. & in gl. & extra, de rescr. c. statuimus. §. assessorem. li. 6.
7 †Quæro iudex delegatus a Principe, vel a Papa, vult delegare totam causam, quod potest, vt l. a iudice. C. de iud. & s̄. dixi, an delegando abdicet a se totā iurisdōnem, ita quod sibi nil remaneat, & an possit reuocare iudicem delegatū? dic, vt not. in d. c. sup qōnū,
8 in gl. mag. quod tene menti. † An aūt iudex delegatus ab alio, q̄ a Principe, qui nō potest totam causam delegare, vt d. l. a iudice, & l. fi. in prin. ff. de offi. eius, cui mādata est iurisd. possit delegare vnū articulū causæ, vt puta examinationē testiū? Docto. tangunt in d. l. a iudice, in vlt. q. sed dic, vt per Inn. in c. cum Bertoldus. extra, de re
9 iud. circa quod uide no. in c. uno, de offic. deleg. in cle. †Quæro, factus est iudex delegatus a Principe, Papa, uel legato, an ipse hēat iurisdōnem anteq̄ sibi p̄ntentur lr̄æ delegationis. Et an iudex possit partes compellere ad exhibitionem literarum. dic vt per Inn. in c. ex conquestione. extra, de restitu. spol. & quod iudex non habeat iurisdictionem ante præsentationem literarum, uidetur tex. in c. super eo, extra, de appel. & istum tex. non alleg. Innoc.

ADDITIO.

a Delegare. Vide Card. in cle. j. de offi. deleg. & plene, & in sing. per D. Ale. de Imo. in rub. de offi. eius cui mand. est iurisd. & in additio. ad Bar. eo. tit.

Vt immobilia bona ante nup. don. &c. Rub.

1 *Consensus binus vxoris, quòd requiritur in alienatione fienda per maritum de re immobili donata propter nuptias, & quid operetur. & nu. 6.*
2 *Inducta in fauorem donationis propter nup. quòd habeant locum in dote.*
3 *Lex introducta ad dotis augmētū, non debet in eius præiudiciū redundare.*
4 *Donatio propter nup. facta per virum, qualiter dicatur vxori obligata.*
Donatio propter nup. dicitur in dominio vxoris, sicut dos ī dominio viri.
5 *Mulieri soluto matrimonio, quando detur rei vendicatio ad res propter nuptias donatas, & an dicatur directa, vel utilis, nu. 8.*
6 *Consensus binus in cōtractib. operatur ad cōfirmationē, & nō ad solutionē.*
7 *Consensus duplex mulieris, quando sibi præiudicet.*
9 *Dominium vtile rerum donatarum propter nuptias, quod transferatur sine facto hominis, secus in re dotali, & ipso iure.*
10 *Dispositio huius constitutionis, an habeat locum in donatione propter nuptias consistente in re mobili.*

CAusam. Res immobiles in donat. propter nupt. ɔsistētes maritus alienare nō pōt etiam vxore alienationi consentiēte, sed alienatione habita pro nō facta, in rē actio vxori cōpetit, nisi secūdo, post biennium consenserit, & uit alienans locuples fuerit, alienationis
1 prohibitione in dote multo magis obtinente. h. d. † In text. ibi, nisi etiam secundum, &c. no. ex hac constitu. ꝙ in alienatione rei donatæ propter nup. requiritur binus mulieris consensus, & ꝙ mari-
2 tus sit locuples. † Secundo no. in versi. multo potius, quod inductum in fauorē donationis propter nupt. multo magis habet lo-
3 cum in dote. †† Tertio no. in ver. omnibus priuilegijs, ꝙ lex introducta ad augmentanda dotis priuilegia, non debet ipsa diminue-
4 re, facit, l. cum tale. §. fi. de cond. & dem. †Opp. dr̄ hic, obligata est. ɔ̄ immo vr̄ ꝙ donatio propter nup. nō sit obligata mulieri. Nam dona. propter nup. est in dn̄io mulieris, sicut dos in dn̄io viri, ut j. de æqua. do. § illud. & C. de iure do. auth. donationē. & ibi not. & no. s̄. de non eli. secundo nu. in §. fi. Insti. de do. §. est & aliud. & patet ibi dū dicit, mulieri dari in rem actionem. & sic apparet, ꝙ cū sit dn̄a, ꝙ in re propria non consistat pignus, ut l. si rem. ff. de pign. act. huius timore gl. j. dicit, intellige ꝙ hic dr̄ obligatum, eo ꝙ est facta in dominio mulieris: quasi velit dicere, nō loquimur hic de obligatione pignoris, quasi dos sit obligata mulieri iure pigno-
a ris, sed ipsa est uera dn̄a. Idem, ꝙ hic no. in auth. siue a me. ain 1. gl.
5 C. ad Velle. & ibi vide p Doc. in j. & 2. q. & maxime s̄m Pe. †Opp. dr̄ hic in ver. non. n. ꝙ mulieri sol. mat. datur actio in rem, contra sicut dos redit ad vxorem sol. matrim. ut l. in rebus. C. de iure do. sic donatio propter nupt. redit ad uirum propter equalitatem seruandam, ut j. de æqua. do. §. i. & no. in d. §. est & aliud, & in authē. dos data. C. de dona. ante nup cum ergo redeat ad uirum, nō debet dari rei uēdicatio mulieri. Sol. quod hic dicitur, intellige procedere, quia interuenit pactum inter uirum, & uxorem, de lucrādo dotem, ut patet hic in prin. ibi. inueniens forsitan, &c. cum gl. super uerbo, donatio. Nam donatio debet ad uirum redire solut. mat. sicut dos ad mulierem, nisi pactum de lucrādo interueniat, nisi de consuetudine, uel statuto, obseruetur contrarium, extra, de don. inter ui. & uxo. c. si uer. sane. Item in alio casu sol. mat. reperio dari rei uendi. mulieri ad res don. propter nupt. ut habuistis no. in
6 §. illud. s̄. de non eligen. secundo nup. in gl. mag. in fi. † Tertio opp. & uidetur, quod binus cōsensus non magis operetur q̄ unus, ut l. qui bis. ff. de uerb. obli. gl. sol. sed tu dic s̄m Iac. de Bel. ꝙ binus cōsensus plus prodest ad confirmationē contractus, ut d. l. si mulier, & d. l. in contractibus. §. 2. alleg. in gl. sed non plus prodest, quo ad binam solutionem fiendam, ut d. l. qui bis, circa quod uide, quod
6 no. in l. si mandato § fi. ff. mand. † Quarto opp. hic dicitur, ꝙ duplex consensus præiudicat mulieri. contra inf. vt nul. iudic. §. illud. glo. dicit, ꝙ illud corrigit istud. tu dic, vt ibi, & ibi dicam, & no. C.
8 ad Velleia. auth si qua mulier. no. glo. inde sumptam. † Quæro in ver. non enim. dicit, ꝙ vxori datur rei vendic. in rebus deductis in donatio. propter nupt. An detur rei vendicatio directa, uel utilis. Respon. aut mulier fuit inducta in possessionē, & tunc datur uti-
9 lis, ita no. gl. in d. auth. dos data. † Ex qua glo. no. ꝙ rei donatæ propter nupt. transfertur utile dominium, sine facto hominis, licet secus sit in re dotali, quia eius dominium non transfertur in virū, ipso iure, ut no. in l. fundum. ff. de fun. do. ff. pro do. l. 1. 2. respon. &
10 per Azo. in sum. C. de rei vxo. ac. in fi. † Quæro, an constitutio habeat locum in donat. propter nupt. existente in re mobili? dic, ut no. in d. auth. siue a me. in 2. glo.

ADDITIO

a In auth. siue a me. Et ibidem ad totam materiam istius const. Priu. vide Bar.

1 *Dispositio huius constōnis, ꝓ locū habeat in dote, quantū ad alienationē ꝓhibendā non permittendum. & quō in permittenda alienatione. & n. 3.*
Res dotalis inæstimata non alienatur, æstimata sic, et regulariter quando res dotalis alienari possit. & nu. 4.
2 *Res mobilis data in dotem æstimata vera æstimatione, pōt alienari p virū cōsentiēte ipsa muliere, & sibi præiudicat vnico consensu in hypotheca.*
3 *Mulier q̄ cōsensit alienationi re immobilis data in dotē æstimata vera æstimatione, si nō supsunt res uiri ꝓ eius satisfactione, uēdicat rem alienatā.*
4 *Res mobiles data in dotem sine æstimatione, quòd alienari possint.*
5 *Vir qui alienauit res dotales, uel datas in don. propter nupt. si non sit seruata forma de qua hic, quod ipsemet poterit vendicare.*
6 *Vir uendens rem dotalem alienari prohibitam, tenetur de euictione.*
7 *Res dotalis fauore mulieris prohibetur alienari, & eo respectu eius commercium non habetur.*
Venditio facta a muliere de re dotali non ualet: intellige de iure ciuili et si interuenit iuramentum: secus de iure canonico, nu. 11.
8 *Vir qui uendit rem dotalem, & de euictione tenetur, potest contra factum suum uenire.*
9 *Vēditio rei dotalis facta a muliere marito cōsentiēte, an ualeat, remissiuè.*
10 *Renunciatio iuri hypothecæ facta p mulierē in reb. per uirū alienatis, si non supersunt aliæ res super quib satisfieri possit, quod non ualet.*
12 *Mulier si primo iurauit non alienare, nisi iusta causa interueniente, si postea alienauit sine causa, & iurat, quod primum, & non secundum iuramentum seruatur.*
13 *Mulier an possit constante matrimonio res dotales alienatas uendicare.*

1 §. Et multo. †Quæro, an hic ver. debet intelligi, ꝙ idem sit in dote, & donatione propter nuptias in eo quod dictum est de alienatione dotis prohibenda, vel etiam de eo, quod dictum est de alienatione dotis permittenda. In glos.

sunt opi. sed veritas est, ꝙ idem, & multo magis sit in dote, quan-
tũ ad alienationem prohibendã nõ aũt ad permittendã, & intelli-
ge hic sm Mar. alias per gl. in dote, si inæstimata. quo casu proprie dr
res dotalis, vt l. vnica. § & cum lex. C. de rei vxo. act. secus si sit ęsti-
a mata, quia nunc alienatio non prohibetur, a vt l. quoties. ff. de iure
do. cum si. & hoc apparet ex tex. in ver. iam enim. vbi expresse fa-
cit mentionem de d. §. & cum lex, vbi loquitur de re data in dote
ęstimata, licet Pla. dixerit ɔ̃rium. Apparet ergo ex prędictis, ꝙ hic
§. loquitur de prohibenda alienatione dotis, nõ aũt de alienatio-
ne permittẽda, licet s̃. in don. propter nupt. ex causa permisent, &
sm prædictos hẽt locum in re data inæstimata: In dote æstimata
põt alienari, licet Pla. dixerit per hunc §. alienari non posse. Alij, vt
2 † Iac. & antiqui glo. dicũt, quod hic §. põt ẽt intelligi in alienatione
permittẽda de dote, videlicet, qñ datur viro res æstimata in dotẽ,
quo casu licet alienari possit quo ad proprietatẽ, vt s̃. dixi, tamen
remanet obligatus mulieri pro dote sua q̃ alienauit, quasi velit di-
cere, ꝙ nunc mulier possit sibi præiudicare, & idẽ in hypotheca il-
larum rerũ: qñ cõsentit sm formã traditã in dona. pp nup. Alij, vt
Iac. de Are. dicũt, ꝙ hic §. põt loqui ẽt in alienatione permittẽda,
intelligendo quod loquitur in re immobili data æstimata in do-
te, æstimata dico vera æstimatione, vt mulier consentiens aliena-
tioni, vel obl̃oni talis rei datæ in dotem pro æstimata, ita sibi præ-
iudicet, si eius binus consensus interueniat, & aliæ res supersint vi-
ro, ex quibus mulier in dote põt satisfacere sibi, sm formã traditã
in alienatione, vel donatione data pp nup. & ita hunc §. intellige
alias si nõ supersint, datur rei vendicatio ad illam rem, vt l. in reb.
C. de iu. do. ita no. Iac. de Are. in l. Mæuia. sol. mat. & Cy. refert, C.
ad Vellei. auth. siue a me. qđ dictũ puto ve. si, licet Cy. ibi dicat, ꝙ
3 est quædam diuinatio. † Quid de rebus mobilibus datis in dote
b inæstimatis, an possint alienari b gl. in d. §. & cum lex, ponit opi. &
non firmat: sed ꝙ non possit alienari, tenet gl. no. in l. j. ff. sol. matr.
super ver. semper, vbi gl. dicit indistinctè rem dotalẽ alienari non
posse. nec distinguit sit mobilis, vel nõ. Idem no. in l. libertas. ff. de
re. iu. Azo. videtur velle, ꝙ res mobilis possit alienari, si vir sit sol-
uendo, ita no. ipse in sum. C. de fun. do. in fi. & hoc tenet gl. Institu.
quib. aliena. licet, in prin. & quod possit alienari, tenet Iac. But. sed
gl. super ver. valebunt, videtur distinguere, & clarius in d. auth. si-
ue a me, in glo. mag. in fi. quia aut loquimur in rebus mobilibus,
quæ seruando seruari non possunt, & tunc alienatio possit fieri a
viro, ita possit loqui opi. quæ est. ꝙ res mobilis dotalis inæstimata
possit alienari: aut loquimur in rebus mobilibus, quæ seruando ser-
uari possunt, & tunc possit alienari, si interueniat binus consensus
mulieris, & supersint viro aliæ res, ex quib. mulieri satisfieri in do-
te possit, secundum formam traditam in donat. propter nupt. &
ita possit loqui hic §. vt sic loquatur in alienatione permittenda,
& sm hoc omnes dicentes rem mobilem datam in dotem alie-
nari posse, intellige interuenientibus his, quæ hac constitutione
4 dñr, & si illæ res seruando seruari nõ possunt, vt dixi. † Ex prædictis
omnib. vr̃ posse distingui, cum quæritur, an res dotalis possit alie-
nari. dic, aut loquimur in reb. immobilibus, aut mobilib. Primo
casu, aut sunt datæ inæstimatæ, aut æstimatæ: si inæstimatæ, nullo
modo valẽt aliena. ẽt si mulier nubens cõsentiat, d. §. & cum lex,
& Inst. qui. ali. licet, in prin. ff. de fun. do. l. 3. & 4. cum si. si vero sunt
datæ ęstimatæ, tũc gl. distinguit. Aut sunt datæ æstimatæ vera ęsti-
matione, vel non, vt no. in d. §. & cum lex, in prin. sol. matr. l. æsti-
matis. circa quod dic, vt no. in l. fi. in prin. ff. de pac. dot. Iac. de Are.
dicit, ꝙ vbi res est vera æstimatione æstimata, non indistinctè alie-
natio, sed ad hoc, vt valeat oportet, ꝙ concurrant hodie hæc duo
hic posita, & ita possit loqui hic §. Si vero loquimur in rebus mo-
bilibus, tunc distingue, vt sup. dixi, quod sentit glo. hic, & in auth.
siue a me, circa princ. videlicet cum loquimur in rebus mobilib.
datis in dote ęstimatis, vide d. l. fi. & quod ibi no. glo. & Instit. qui.
5 aliena. l. i. in prin. in gl. nisi prouocetur. † Quæro, vir alienat res do-
tales, vel datas in do. propter nup. an ipse met potest vendicare, si
non sit seruata forma hic tradita? puto, ꝙ sic, sicut diximus, quan-
do vendicat res dotales venditas, vt no. in l. cum vir. ff. de vsuc. &
in d. §. & cum lex, & per Azo. in summa illius tit. §. vbicunque, &
Insti. qui. alie. l. i. in princ. Facit, quod no. in l. si prædium. C. de iure
6 do. hic autẽ vr̃ casus in ver. sed neq;, quod si vir rem vendit dota-
lem prohibitam alienari, teneatur de euictione: nam vides hic, ꝙ
si vir vendit res do. propter nup. forma hic tradita nõ seruata, ven-
ditio hr̃ p nõ facta, vt s̃. circa prin. huius ɔ̃st. ver. qua pp, & tunc ip-
se maritus vendens tenetur de euictione, vt hic dr̃. sic ergo in do-
te erit. Præterea iste ver. sed neq;, est positus post §. j. & multo po-
tius, & sic vr̃ innuere idem in alienatione rei dotalis, ꝙ vir vẽdẽs,
de euictione teneatur, ad quod facit glo. in l. cum lex. ff. de fidei.
quæ dicit rei dotalis fore commercium, sicut rei minoris, ad quã
quis vendendo obligatur, vt l. & si is, & ibi no. C. de prædiis mino.
facit gl. in l. dot. lem. ff. de testam. milit. dicens rei dotalis non esse
commercium. ad quod accedat, quod no. C. de iure dotium. in l.
si prædium. vbi g. o. videtur velle, quod rei dotalis non sit cõmer-
7 cium, nisi sicut rei sacræ. † Veritas vr̃, ꝙ rei dotalis venditio sit, phi-
bita fauore mulieris, vt d. §. & cum lex, & Instit. qui. alie. l. i. in prin.
vnde si mulier vendit, contractus non valet, nec ipsa obligatio pp
naturæ fragilitatem, & quod ad ipsum nõ dr̃ esse commercium,
nisi sicut rei sacræ, & liberi hominis, & ita loquitur gl. d. l. si præ-
dium, & in d. l. dotalem, circa quam l. vide Dy. & Iac. de Are. ibi:
sed si vendit vir, vel extraneus, nunc talis rei dicetur esse commer-
cium, sicut rei minoris, & ita dicit glo. d. l. cum lex. Et dico sicut
quis vendendo rem minoris obligatur, vt d. l. & si is, & ibi no. ita
vendendo rem dotalem vr̃, quod vir, vel extraneus vendens tenea-
tur de euictione, & istam opi. tenet Dyn. in l. cum vir. ff. de vsuc. &
vide per Doct. in d. §. & cum lex, pro quo optime facit tex. in ista
§. vbi vr̃ quasi casus, & per Doc. quod tãgitur in d. l. si præsidium.
8 sed licet † teneatur de euictione, potest tamen venire ɔ̃ factum
c suum, c quia non suo noĩe, sed uxoris venit, &c. sicut dicimus in
œconomo, vt in c. si quis presbyter. extra, de reb. eccl. non alie. &
quod ibi no. & in l. iubemus. §. fine. C. de sacrosan. eccl. & s̃. de nõ
9 alie. §. vltra. n. & ibi dixi. † Quid autẽ iuris sit econuerso, an mulier
possit vendere marito cõsentiente. no. per Ia. de Are. & Dy. in d. l.
10 si prædium. in d. q. † Quęrit Ia. de Bel. pone, qđ mulier renũciauit
iuri hypothecæ in rebus, quas vir alienat, & apud virum non erãt
aliæ res ex qb. possit mulieri satisfieri in dote, vel dona. ante nupt.
An talis renunciatio valeat? & vr̃, quod sic, vt in l. ẽt, & l. iubemus,
C. ad Vellei. In ɔ̃rium determinat ipse per suas rõnes. Iac. de Are.
11 in l. Mæuia. §. fi. sol. mat. † dixi s̃. ꝙ rei dotalis, vel cõsistentis in do.
pp nup. alienatio, vel obl̃o non tenet, quod est uerum de iure no-
stro. etiam si mulier iurat non venire ɔ̃, vt no. in d. §. & cum lex, &
in l. si p̃dium. C. de iu. do. q̃ gl. sunt veræ, de iure canonico secus, ut
extra, de iuream. c. cũ cõtingat. & per Doc. in d. auth. siue a me, & ĩ
d. l. si p̃dium, & per Dy. in c. non est obligatorium. de reg. iu. lib. 6.
12 † Circa hoc quæro, pone ꝙ mulier iurat non alienare dotem, nec
dona. pp nup. nec alienationi consentire sine iusta cã, postea iusta
cã non intercedente alienat, uel alienationi consentit, & iurat nõ
uenire ɔ̃, an seruabitur primum, uel sm iurm. Dic, qđ seruabitur
d primum, d ut probatur in c. inter dilectos. extra, de iureiurã. ubi de
hoc per Host. & no. gl. de iuream. c. 2. lib. 6. quod tene mẽti. Vlt. in-
de gl. si uiri. ibi, nisi primo, & c. & dic, l. facta reuocatione per mu-
13 lierem per rei uend. sol. matr. ut in uer. nõ. n. sup. e. regulariter mu-
lier non posset reuocare, constante matri. sicut no. in fin. in d. §. &
cum lex. & Inst. qui. alie. l. i. in prin. et C. de iu. do. l. si prędium. nisi
in casu si vergeret ad inopiam uir, qa tunc ẽt constante matrimo-
e nio uendicaret, e ut in authen. donationem. eod. tit. & de ęqua. do.
§. illud quoque. col. 7. Sed si uir uellet constante matrim. uendica-
re, quod uidetur posse ut prę alleg. gl. tunc statim facta reuocatio-
ne ipse uir posset conueniri.

ADDITIONES.

a Non prohibetur. Adde Bar. in consi. inc. dominus Pet. & Pau. de Cast. in cons. 16. vbi etiam nunquid præscribantur.
b An possint alienari. Adde omnino istum in l. iubemus, & quod ibi posui in apost. ad ipsum, nu. 2. ver. vlt. ne possis errare, in apost. in eo. ver. C. ad Vel.
c Suum. Vide tu ad hoc omnino d. Alex. de Imo. in consil. 90. 4. par. sed quid si uir dedit fundum dotalem in cambium alterius fundi, an tunc dicatur fundus dotalis alienatus, ita quod uiro pœnitente possit illum uendicare. Vide Bal. in l. prædium. C. de iu. do. ubi etiam per glo. & Spec. in tit. de emp. & uend. §. 3. uersic. sed pone uxor. & seq. uer. item pone uir.
d Primum. Adde Spec. in tit. de emp. & uend. §. 3. uer. quid ergo, si uir. ubi dat hanc cautelam patri maritanti filiam, ut faciat eam sic iurare tempore nuptiarum, & in cau. 243. & ibi Bal. in addi. uer. si quando alienatur.
e Vendicaret. Sed quid si superueniant diuitiæ, post restitutionem factam propter inopiam uiri, an restitutio uitietur. Vide do. Soc. in consi. 61. incip. in præsenti cõsultatione. uer. præterea ad quid, circa fi. cum uer. seq. in 3. par.

De operis noui nunciatione. *Rub.*

1 *Permissa a iure si principaliter fiant in alterius iniuriam, & ut alteri noceant, fieri non licet.*
2 *Ecclesiam nouam, uel nouum monasterium, an liceat ædificare infra terminum a Papa statutum, si principaliter ædificetur, ut alius noceat.*
3 *Pedis, & passus longitudo, quanta esse dicatur, remissiuè.*

CAusam quæ. Nulli ædificare licet in hac re-
gia ciuitate ultra terminos a
iure pmissos, si principr̃ noceat, pœna ɔ̃facientib. imi-
1 nente. h. d. † No. ex hoc tex. secundum Iac. de Bel. qđ
permissa a iure nõ liceant, si principaliter fiant in alterius iniuriã,
ut alijs noceãt. ff. de dã. inf. l. Proculus, ff. de aqua plu. arc. l. j. §. idẽ-
que ait, et §. idemq;. 22. q. 2. cap primum est. Sed circa hoc quan-
tũ ad ppositũ de ædificante, uide l. per prouincias, et quod ibi not.
C. de ędi. pri. ff. de ope. pu. l. qui opus, et quod no. ĩ c. Pisanis. extra,
2 de resti. spol. † et sic ar. est sm eum, quod nõ liceat monasteriũ, uł
ecclesiã ędificare, ẽt infra terminũ a Papa statutũ, si principaliter
ædificet, ut alij ecclesię, uel monasterio noceat, ita dicit ip̃se. Sed
de hoc, ꝙ nulli licet ędificare nouã ecclesiã in p̃iudiciũ antiquoris
ecclesiæ, est tex. in c. j. extra, de no. ope. nũ. 17. q. 2. c. ecclesia. et c. q-
cunque. Quęro, quia hic dicit, ꝙ in Constantinopolitana ciuitate
debet distare una domus ab alia spatiu cẽtũ pedũ, ut habetis ĩ fi. l.
3 nequiana. C. de ędi. pri. et in l. fi. ff. fi. reg. † quantę longitudinis dici-
tur

a tut esse pes,[a] & quantæ longitudinis dicatur esse passus, dic vt in
gl. 17 q. 3. c sicut antiquus, & de passu no. gl. in l. si itinere. ff. de ver.
sig. quod no. propter statutum dicens: Si quis fugauerit aliquem
per tot pedes, vel passus, puniatur tanta pena.

A D D I T I O.

a Pes. Adde, quod quando pro mensura ponitur, est lõgitudo 16. digitorum, ut per d. gl. in tex. alleg. et per d. Alex. de Imo. in l. si quis cau. ubi etiam per Bar. et Doc. in l. 3. de uer. sig. et per Flor. in l. uiæ. ff. de ser. urba. præd. in quibus locis habes etiã, quod passus habet quinque partes.

Vt nouæ factæ constitutiones. Rub.

1 *Constitutio noua, quòd liget post duos menses a tẽpore publicationis, & qualiter hoc intelligatur. & nu. 4*
2 *Testamentum factum secundum leges antiquas, & ante legem nouam, & post, sed antequam publicaretur, valet, licet testator superuixerit, qui illud mutare poterat.*
3 *Testamentum si est factum ante legem nouã, secũdum leges antiquas, & si in eo nõ habet filius integrã legitimã, poterit filius petere supplementũ.*
5 *Ignorantiã l. nouæ post tẽpus publicationis statutum, quis allegare nõ põt.*
6 *Lex noua quod non liget etiam si infra duos menses de ea habita fuerit notitia, nisi elapsis duobus mensibus.*
7 *Mensis quot dierum dicatur esse, remissiuè.*
8 *Statutum a quo tempore liget.*
9 *Mandatum iudicis, quando liget ignorantes.*
10 *Forenses quando ligentur statuto, banno, vel cõsuetudine loci, remissiuè.*

SEmper. Constitutiones nouæ in vrbe Constantinopolitana conditæ, post duos menses
ex quo ibi insinuatæ sunt, debẽt seruari. In prouinciis
aũt post duos mẽses, ex quo directæ sunt, & palam factæ in vnaquaq; ciuitate, ita quod nullus posset de cetero assumere occasionẽ alicuius ignorantiæ, testm̃ vero cõditum ante ꝯstõnes
factas, vel priusquam innotescerent, obseruandum est, & valet si
superuiuẽte testõre non fuerit postea mutatum, & filij legitimas
portiones suscipient, sm̃ ll. antiquas. h. d. vsque ad finem. In tex. ibi
1 dati ei temporis, i. insinuationis factæ. † No. ex ista constitu. ꝙ l. no
a ua ligat post duos menses [a] a tempore insinuationis, seu publicationis, quæ insinuatio, seu publicatio debet fieri secundum for-
2 mam hic dictatam. † Secundo no ꝙ testm̃ conditum sm̃ ll. antiquas, & ante l. nouam, vel etiam post l. nouam, ante tamen q̃ l. publicata, vel insinuata, sit, valet & est obseruandum, licet testator
post l. nouam superuixerit, & potuerit testamentum mutare, vt
3 hic in ver. vt si vel proxime. & in ver. collectiue. † Glo. 3 no. ꝙ filij
sic cõdito testamẽto a patre, si nõ habẽt legitimã integrã in dicto
testõ agent ad supplementum, sm̃ l. veterem, videlicet ad quartã
non aũt põt agere ad supplementum sm̃ l. nouam, vel ad trientẽ,
vel ad semissem sm̃ numerum filiorũ, vt in ver. si vero adiec. sit.
Ad primum no. oppo & vr̃, ꝙ lex liget post tres menses a tpe insinuationis, vt s̃. vt in priua. do. §. super autem. & ibi glo. dicit, & ibi
special. hodie põt eẽ eodem modo, dicit spãle. j. vt ne mili. neque
se. §. singuur. col. 9. vbi dicit, ꝙ ligat post. 30 dies numerãdos ab insinuatione, & rõ spãlitatis ibi est, dicit Iaco de Bel. videlicet fauor
Reip. & quia militia & exercitus celeritatem desiderant, vt l. mili
4 tes. C. loc. † Tu vero dic, quod ibi in l. est certum, & determinatũ
tps, quo ꝯstõ liget, & ideo illud est seruandum, & ita loquuntur
oĩa iura dicentia ꝯstõnem nouam ligare. Si vero illud tps post qđ
ꝯstõ ligat, non sit in l. determinatum, tunc ligat j. duos menses a
tpe ipsius insinuationis, vt hic, & istam solutionem tenet gl. in fi.
super ver. data. q̃ optima est, & de materia iãgit gl. extra, in proœ.
Decr. & in c. a. extra, de cõstit. & de hac materia vide vnã dist. pul-
5 cherrimã in proœmio Cle p Pau. de Leaz. † Quæro, an post illud
tps istorũ duorũ mensium a tpe publicationis, licitum erit alicui
ignorãtiam allegare, tex. hic in ver. neq; tpe, vr̃ velle, quod nõ, nec
est necesse quod aut. b. oĩum inculcetur, vt 16. di. c. quod dictis. de
postul. præla. c. 1. & quod no. in d. proœmio Decr. in 3. gl. Circa qđ
vide, quod no. in c. 2. extra, de constitut. in fi. 6. lib. super ver. datus.
6 † Quæro, video, ꝙ ꝯstõ ligat post duos menses a tempore publicationis, vt hic dr̃: pone, quod ad notitiam alicuius ꝯstõ peruenit j.
duorum mensium tempus, an ille talis incontinenti ligetur ad legem, vel ꝯstõnem obseruãdam: vr̃ ꝙ nõ, vt hac cõsti. in õnium facit ver. et si vel prox. ibi. nondum contigerat. & pro hac parte vr̃
m. hi casus, extra, de cõcess. pręb. c. 1. ver. nec obstare, lib. 6 & Pau.
7 de Leaz. in d. proœmio Cle. tenet istam opi. sed nil allegat. † Quot
b aũ dierum dr̃ esse mensis,[b] licet l. habemus pro, & contra, dic vt
no. in c. q̃ sit. de ele. li. 6. & tangitur per gl. in c. cum singula, de præbẽ. eo. lib. & per Host. & Io. An. in c. licet. extra, de supplen. negli.
8 præla. † Quæro hic dr̃ de legib. quid de statuto, a quo tempore ligetur: & dicant loquimur de sciente statutum, & in continẽti ligat
scientem, vt l. fi. ff de decr. ab or. fa. ad idem d. c. 1. ver. nec obstaret
de concess. præben. lib. 6. aut loquimur de ignorante, & tunc aut loquimur in statutis afferentibus tũ ꝗõnem, & tunc licet l. cõis nõ
liget, nisi post duos menses a die publicationis, tamẽ statutum ligat post tps arbitrio iudicis relinquendum, ita quod qs nõ possit
dici esse in supina ignorantia, vt extra, de consti. c. vt animarum, lib. 6.
ad quod facit, quod no. in d. l. fina de decre. ab ord. faci. Aut loquimur in statutis, non tamen afferentibus quæstionem, & tunc statutum statim ligat, ex quo est insinuatum, & suum operatur effectum, licet quis statutum ignoret, arg. l. pe in fi. C. de decur. lib. 10.
9 † Quæro, quid de iudice mandante, an liget ignorantem. Istam q.
ponit Roff. in tit. si quis ius dicen. non obtem. §. item illud quæritur. & tenet, si aliquis erat extra ciuitatem, ita ꝙ iudicis mandatũ
nõ potuit audire, excusatur a pœna, & sic debet intelligi l. fi. ff. de
decre. ab ord. faci. & ad hanc qõ. facit 20. q. 2. Item opp. ver. probe-
10 tur, & quod ibi no. & quod habes 82. distin. c. proposuistis. † An
autem forenses ligentur banno, vel statuto, vel consuetudine loci, p
c quem transeunt. vide Cy. in l. j. c. C. de summa Trin. in Spec. de postu. §. j. ver. & no. vsque ad fi. facit ad hoc quædam gl. parua, quę est
ff. ad l. Aqui. in l. item Mela. in fi prin.

A D D I T I O N E S.

a Menses. Ad quam materiam uide latissime, & no. d. Fel. in c. cognoscentes, de constit. in fi. Adde B. Ian Marga. in uer. constitutio. uersicu. 1. & Spec. in tit. de confes. uer. reus uero econtra, & Pau. de Cast. in cons. 145. & Card. in clem. dudum, de sepul. 5. q.

b Quot dierum dicitur esse mensis. Adde istum in l. eos. §. fin autem. C. de appel. et Alex. in l. cum bissextus. ff. de uerb. obli. quod facit ad statuta assignantia mensem pro termino, et dic, quod debet esse 30. dierum, ut ibi per eos

c In l. j. Et ibi uide d. Ias. de Mai. ubi per eum plene, et no an, et quando in contractibus, et qd in delictis, et qui. l in ultimis uoluntatibus, et aliquid per Fel. in c. j. de re iudi. in c. 2. de sponsa. et Pau. de Cast. in cons. 148. inci. super primo quæsito, et Ray. in cons. inci. secundum consuetudinem ciuitatis Venetiarũ, et in cons. inci. quidam de Gualdo. et per do. Soc. in cons. 188. incip. circa me. in 2. parte.

Vt nullus fabricet, &c. Rub.

1 *Solennitas quæ, & quanta requiratur in ædificatione ecclesiæ.*
2 *Necessaria ad hoc, vt quis possit ædificare ecclesiam.*
3 *Ecclesiam ædificans in dote constituenda an possit conditionem apponere.*
4 *Reædificans ecclesiã destructã author. Episcopi, q. acquirat ius patronatus.*
5 *Reparans eccl. an in ea acquirat ius patronatus, & requiratur Epi author.*

EA, quæ. Nulli licitum est ecclesiam, vel monasterium, vel oratoriũ ædificare sine Episcopi voluntate, Epõ edificiũ inchoante, q statuit clericorũ mensurã, & expẽsas necessarias, & opportunas. Sed
si ędificare volens ñ est ad hoc sufficiẽs, Epi cõsensu vnã ecclesiã
vetustate corruptã, vel neglectã ædificare poterit. Item Epi in suis
eccle. residentiã facere debẽt, nec pñi extrauagari vltra tps a iure
statutum. Item res ecclesiarũ cum superioris decreto debent alienari. h. d. vsq; ad finem. Et habet tres partes. Prima ponitur de ędificatione monasterij. Secũda de Epi residẽtia. Tertia dicit de alienatione rerum immobilium ecclesiarum. Secunda ibi, in § illud.
1 Tertia ibi, §. qm̃. † No. primo, quanta solennitas requiratur in ędificatione ecclesiæ, vt hic, & s̃ de mona. § 2. & j. de eccle. ti. § si qs
2 autem. † Secundo no. ꝙ anteqũ ecclesia ædificetur, dẽt prius volẽs
ecclesiam ædificare, diffinire quantum est necessariũ pro luminaribus, & p his, q debẽt ecclesiæ deseruire, & aliis necessarijs ad sacrum ministeriũ ecclesiæ, & pro oĩb. istis debet dotem, seu donationem constituere, vt hic, & s̃. vt deter. sit nu. cle. §. j. & d. c. nemo.
de cõsecr. dist. j. sed si tantã dotẽ nõ põt cõstituere, ꝙ sufficiat pro
his q̃ dicta sunt, tunc cũ authoritate Epi poterit vnam de ecclesijs
iam dotatis, & quæ ruinam patitur, reędificare, nec erit necessaria
dotis ꝯstõ, cum iam sint statuta ea, quæ sunt necessaria ecclesiis, &
3 iste dicetur ecclesiæ fabricator, vt hic in ver. si autem. † Quæro, an
ecclesiam ædificans in dote constituenda possit aliquam conditionem apponere, puta, vt non pertineat ad ordinationẽ Epi. Dic
4 vt p gl. 10. q. j. c si qdam, & de cõsec. dist. j. c. si qs basilicã. † Quæro
in ver. sin autẽ, an in casu huius §. vbi qs ecclesiam destructam consensu Epi reædificat, talis ædificator cõsequatur ius patronatus? &
vr̃, ꝙ sic, quia appellatur domus sacræ ædificator, & fabricator, ut
hic dr̃, sed ædificãs ecclesiam consequitur ius patronatus, vt c. præterea, & c. nobis. extra, de iure patron. & s̃. vt ele. qui re. §. si ergo,
& c. dic de hoc per gl. in c. ẽi. extra, de iure patro. vbi etiam no. An
prior patronus desinat esse patronus, & quo iure consequatur patronatum propter ædificationem, & fundamentum ecclesiæ, dic
vt no. in d. c. nobis. & 18. q. 7. c. quicunque, & plene in c. ecclesias,
5 ea. causa, & q. † Quæro, vbi ecclesia eget aliqua reparatione? dic,
vt habes tex. cum gl extra, de eccl. ædific. c. j. & c. de his, & 10. q. 3.
c. vno, & c. decernimus. An autem hoc casu, quãdo ecclesia eget
reparatione, sit necessaria authoritas Episcopi? dic vt per Goffr. in
sum. extra, de eccl. ædi. §. hodie. in fi.

1 *Episcopus non debet per multum tempus abesse ab Episcopatu.*

1 Illud. † No ꝙ Episcopus non debet per multum tempus abesse ab Episcopatu, de quo 7. q. 1. c. in prẹsentia. & 50. dist.
c. contumaces. extra, de cler. non residen. c. ex tuæ. facit sup. vt cle
qui rece. in prin. & quod ibi dixi.

1 *Decretum superioris, quod in alienatione rei immobilis ecclesię requiratur.*

1 Quoniam. † No. ꝙ in alienatione rei ecclesiasticæ immobilis, decretum superioris requiritur, de
quo dixi sup. de eccl. re. immo. aliena.

Vt ab illustribus, & superillustribus, &c. Rub.

1 *Dictio, usque, quod includat terminum tantum, cui adiungitur, & quando ponatur etiam exclusiue, rem. sfine.*
2 *Magistratuum genera quot sint, remissiue.*

QVæcunque. Illustres, & superillustres in causis pecuniariis, & crimine mutuatũ, non per se, sed per procuratorẽ litigare debẽt; cæteris vero dignitatis inferioris licite cõceditur, vt p se, vel p procuratorẽ litem exerceant. h. d. & quæ sit ratio huius con
1 stit. colligitur ĵ. eo. tit. ver. ne cogãtur † No. in §. sancimus, ꝙ dictio
a vsq; [a] includit terminum tantum, cui adiung. tut, idem aut. Quis. C. de procur. hinc sumpta, & s. de app. §. illud. col. 2. ff. de leg. 2. l. quidam. & in l. fi. ff. de senato. & C. de mil. l. a caligato. cum si. ecõtra ponit exclusiue in l. filiusfa. §. 1. de lega. 2. de quo an ponat exclusiue, vel inclusiue, tangit gl. in l. idẽ vsq;. ff. de do. per Guil. de Cu. in l. meminisse. ff. de offi. pcõ. & le. p Cy. in d. l. a caligato. & vide Dy.
b in l. patronus. §. Sempronio. [b] de leg. 3. † Quæro, quot sunt genera
2 magistratuum. dic, vt in gl. hic no. sed circa glo. quæro, quis vocatur superillustris, dic vt no. in l. quoties, C. vb. sena. vel clari.

ADDITIONES.

a Dictio, vsque. Ad id quod notaui in apost. ad istum in l. patronus. §. Sempronio. in ver. dictio, vsque ff. de leg. 3. & dixi post Collec. in c. 4. nu. 1. an ver. exclusiue ponitur, extra, de ord. ab Episcopo, qui renun. Epis.

b §. Sempronio. Et in idem vide d. Alex. de Im. cum concor. ibi per eum datis, & in l. ex facto. §. si is quæro. ff. de vulg. & pup. & in l. 3. §. nunciatio. in ver. quære etiam Io. de Imo. ff. de op. nou. nunc. & Arc. in c. si gratiose, de rescri. in 6. & Old. in cons. 49. incip. consuetudo ... & do. Soc. in consi. inc. d. Fran. syndicus. ver. quare assumus. cum ver. seq. in 9. par. & d. Fel. in c. quod ad cõsultationem, post me. ver. quæ dictio, vsque, de re iud.

Vt ordinariæ præfecturæ, Rub.

1 *Magister militum dicitur habere dignitatem.*
2 *Capell. ai domini Papæ, dicuntur pars Papæ.*
3 *Dignitates, quæ liberant aliquem a curiali fortuna, remissiue.*

PLurima. Sola collatione dignitatis, & administrationis, etiante administratiõe suscepta, curiales liberãtur a curiali fortuna: sed sola collatione honoris, seu dignitatis absq; administratione non liberantur, sed remanẽt curiales solũ honorẽ ex tali collatione consecuti. † No. ibi, solam præbent, ꝙ magister militum dr̃
1 habere dignitatẽ, siue hẽat administrationẽ, siue non, vt hic, & dr̃ eẽ illustris, vt C. de cor. rei mil. l. 2. & C. vt dig. ord. ser. l. 2. & no. in l. 1.
2 de equestri di. eo. li. vbi dicam. † Secundo no. duo notabilia, quorum vnum colligitur ex tex. aliud ex gl. no. & istud sciendũ est qđ
3 capellani dñi Papæ dicuntur pars Papæ. † Sed quæro hic dr̃, quod dignitas, quæ confertur cum administratione, liberat curialem a curiali fortuna. Quot sunt dignitates, quæ liberant aliquem a curiali fortuna? Dic quod duodecim, vt l. fi. C. de decur. lib. 12.

Vt omnes obediant iudicibus prouinciarum. Rub.

1 *Iustitia est omnium uirtutum perfectissima.*
2 *Fortitudo siue iustitia non commendatur.*
3 *Filius tenetur propter delictum patris, & qualiter hoc procedat, & nu. 9*
4 *Dispositio huius §. habet locum in delictis, & contractibus.*
5 *Delictum, & contractus æquiparantur.*
6 *Assassinus delinquens in ciuitate Perusina, an secundũ statuta Assisij, vel ciuitatis Perusij puniatur, vbi quod secundum statuta loci contractus.*
7 *Conuentus ex contractu, iudicatur secundum statuta loci contractus.*
8 *Peregrinatio facit quem mendicum, & pauperem.*
10 *Pecuniæ verbum, an ponatur large, uel stricte in textu.*
11 *Dictio, siue, quãdo est mere alternatiua ponitur quo ad sensum, & quo ad uerba & quo ad sensum tantum. nu. 13. ubi remissiue.*
12 *Genus quando præcedit, & sequitur species, quæ potest sub genere comprehendi, tunc dictio adiecta speciebus, ponitur expositiue.*
14 *Reus quando possit uti aliquo priuilegio, p qđ actorẽ trahat ad aliũ iudicẽ.*
15 *Priuilegia inserta in corpore iuris, an tollãtur per dispositionem §. huius.*

a VNam quidem. [a] In prouincia, in qua quis forum sortitur illic est conueniendus ...aq; parte, siue vel altera tãtum, & vbiq; iustitia seruata ini. p cõdemnatoria, vel absolutoria ferat omni priuilegio cessante: nisi pragmatica forma aliud statuat, vel aliud pp appfonem acciderit, his obtinẽtib. in omni loco, & tẽpo
1 re pœna ꝯtraciẽtib. imminẽte. h. d. † No. hoc prin. ꝙ iustitia est omnium uirtutum perfectissima: ubi, iustitia obseruat, ibi miseri
b cordia [b] adhibetur, vt in c. fedes. & ibi no. de rescr. 45. dist. c. disci. pli
2 ni. † Scdo no. ꝙ fortitudo sine iustitia nõ est cõmẽdãda. † Tertio
3 no. ꝙ pp delictũ patris, filius tenet. † Quarto no. in ver. hæc ꝯside
4 rantes, ꝙ iste §. habet locum in delictis, & in cõtractibus. Item siue delictũ sit magnũ, siue paruum, & siue agatur criminaliter siue
5 ue ciuiliter, & sic habes ex isto §. † ꝙ delictũ, & cõtractus æquipa-
6 rantur. ad idem ff. de cust. reo. l. 3. in fi. & † sic facit ad quæstionem, qđ si assassinus deliquit in ciuitate Perusina, nõ debeat puniri secundũ ius cõmune, nec secundum statutũ ciuitatis Assisij, sed secundum sta
7 tutum ciuitatis Perusij: sic enim, † qñ cõuenitur ex cõtractu, quantum ad litẽ decidendam inspicitur cõsuetudo, & etiam statutum loci cõtractus, vt l. si fundus, ff. de euict. & l. semp. in stip. de reg. iur. si ergo, vbi tractatur de delictis puniẽdis dẽt inspici ꝯsuetudo, vel statutum loci delicti, arg. huius §. cum concor. s. alleg. de qua quæstione dic per Dy. in l. si cui. §. idem Imperator. ff. de ac. & per Cy. in sua
8 disputa. quæ incipit, rector ciuitatis Senarum. † Quinto no. ex d. §. hæc cõsiderãtes. in fi. ꝙ ex peregrinatione quis efficitur mẽdicus,
9 & pauper, vt hic, & s. de exhib. reis. in princ. & ibi no. † Opp. & vr̃,
c ꝙ filius pro delicto patris non teneatur: etiam lex dicit, ꝙ vnus [c] p delicto alterius puniri nõ debet, C. de pœnis. l. sancimus & ff. de pœnis. l. crimen. cum si. gl. hic dicit, ꝙ hic loquitur de pœna diuina. q. d. in ꝯtrariis loquitur de pœna humana, ad quod facit extra, de cõst. dist. 1. c. insta. Sed ꝯ hoc op. & vr̃, ꝙ in pœna humana vnus pro
d alio teneatur, [d] C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. & ꝙ in pœna diuina, vnus pro alio non puniatur, vt 1. q. 3. §. 1. Sol. de ista materia dic, vt plene no. gl. 12. q. 1. in summa, & vide, qđ no. i c. 2. extra, de his, q̃ fi. a maio.
10 parte cap. & plenissime per gl. 1. q. 4. in summa. † No. ibi, siue de terra, &c. & sic vr̃, ꝙ Imperator idem bis repetat, in eo quod dicit aut in qua prouincia, &c. subijcitur pecunia, quod est verbũ generale, vt l. pecuniæ, ff. de verb. sig. in l. a. in fi. C. de const. pec. gl. hic quæ incipit, pot. huius timore dicit, accipias verbũ pecuniæ stricte, vt nõ
11 comprehendat ea quæ insequuntur, & fm hanc sol. † habes, ꝙ dictio, siue, hic ponitur mere alternatiue, & quo ad sensum, & quo ad verba. idem C. de sacrosan. eccl. l. generaliter. in princ. l. 1. §. sublata. ff. ad Treb. l. cũ quidã, circa medium, C. de verb. sig. l. si ita stipulatus. ff. de ver. obl. vel dicit gl. ꝙ verbum pecuniæ sumitur large, & illud quod sequit, siue de terra, &c. ponatur quasi expositiue,
12 † & sic habes ex hac parte gl. ꝙ qñ pcedit genus, & sequuntur species, q̃ possunt sub genere comprehẽdi, dictio adiecta speciebus,
13 ponitur expositiue. † Alibi dicit, ꝙ seu, & siue, licet verba disiungant, sensum tñ cõiungunt. & ita no. in tex. & gl. in l. ad protegẽdam. C. de in li. dan. tu. Cy. in d. l. cũ quidã. † Tertio opp. ad §. si igitur
14 dr̃ hic ꝙ reus non põt vti aliquo priuilegio, per quod possit actorẽ ad aliũ iudicẽ trahere. ꝯ ff. de iu. l. 2. §. oẽs autẽ. ff. de arb. l. non distinguemus. §. si quis Romæ. glo. reiecta prima sol. dicit, quod hic loquitur de priuilegio in corpore iuris non inserto, vt colligitur s. eo. §. plurimorũ. ll. ꝯtrariæ loquuntur in priuilegiis in corpore iuris insertis, vel causis, q̃ per hunc §. nõ tolluntur, & illa verba quæ dicũt, oi priuilegio cessante, debent intelligi de priuilegio in corpore iuris non inserto, vt colligitur eo. §. ita not. hic super verbo, priuilegio. & adde alias glo. quas allegaui in §. ꝙ autem primitus, s. vt iud. sine quoquo suffi. & ibi hæc sol ponitur. & fuit Azo. Cõtra istam sol. opp. de d. §. quod aũt primitus, vbi videntur tolli priuilegia in corpore iuris clausa. huius timore dicit Bul. ꝙ tolluntur oĩa priuilegia, tam inserta in corpore iuris, quam non. Sed huic
15 op. respondet gl. prima dicens, quod priuilegia in corpore iuris inserta non tolluntur, quod patet in seq. §. qui incipit, interdicimus qui sequitur post illum §. ꝙ autem primitus. quibusdam seruantur priuilegia, ita dicit gl. hæc. sed ratio, quam gl. facit contra opi. Bul. videtur facere pro opi. ipsius Bul. nam si quibusdam seruantur priuilegia: ergo patet, ꝙ aliis tollantur, & denegantur, arg. l. cũ prætor. ff. de iudi. l. maritus. C. de procur. cum simi. lib. de dicta materia latius dixi in d. §. quod autem.

ADDITIONES.

a Quidẽ. Latissime disserui in cons. 457. lib. 5. reddito pro D. Comitibus Corrigij.
b Misericordia adhibetur. Et adde, ꝙ ubi misericordia, ibi omnia sunt bona, secundum Beatum Chrysos. de oratione, hom. 71.
c Non teneatur. Quibus autem casibus filius teneatur pro delicto patris, uide Fel. remissiue tamen in c. cius generale. uer. & casus, in quib. 1. dist. ubi etiam quod econtra. & in c. cum Bertoldus. de re iud. uer. sed adhuc quæro ubi. etiam de statuto, quod pater teneatur pro delicto filij. ibi uer. limita secundo, & in c. uergentis. de hære. ante fi. uer. no. casum, & quod dixi in apost. in d. c. ius generale. Vide quod no. in apost. ad illum post cum in l. a. nu. 3. uer. ult. gl. inducit ad q. in apostil. an e. uer. C. de lib. & eorum lib.
d Teneatur. an quis pro alio puniri possit. Vide Fel. in c. grauem. de senten. excom. ante h. uer. item tangit hic Inno. & in d. c. ius generale, sup. in præce. apost. alle. & in d. c. uergentis, & remissiue in c. fi. de offi. ... deleg.

1 *Executio si non potest fieri in rebus præsentis, quod fieri possit in rebus absentis, & qualiter hoc intelligatur. nu. 8.*
2 *Fideiussor de iudicio sisti, q sensserit defẽsiõi prĩcipalis, dr̃ verus pcurator.*
3 *Dilatio ad denunciandum domino, datur illi qui vult defendere absentẽ pro mittendo de iudicio sisti, & iudicato soluenda.*
4 *Delinquens mãdato alterius, an sit dãda dilatio ad denũciãdũ domino.*
5 *Præsens in iudicio, quando possit aliquem inuitum defendere.*
6 *Quando possit in se iudiciũ suscipere animo nouandi inuito actore, remissiue.*
7 *Sententia, an possit ferri contra fideiussorem, si dominus absens cõdẽnatur. In casu huius §. est quasi litis contestatio.*
8 *Sententia lata contra emptorem, vel fideiussorem, an possit exequi contra venditorem, vel eius principalem.*
9 *Sententia lata ab obseruatione iudicij, vel instantia, quod sit interlocutoria.*
10 *Sententia absolutoria, quod ita feratur in persona procuratoris domini, sicut condemnatoria.*

§. Si

§. si vero alter. Tex. hic corrigitur, q͂a de fideiussore
dato de iud. sol. loquitur, ut l. iam tñ. §.
1 unus. & l fideiu. ff. iud. so. † No. in uer. si quidem, ꝙ si de reb. præsē
tis satisfieri nō potest, debet fieri in rebus absentis executio. Quæ-
ro de intellectu huius § glo. hic ponit quatuor lect. primā repro-
bat, & bene, ut habes in ea, & in auth. qua in ꝓuincia. C. ubi de cri
2 mine agi opor. quæ hic sumitur. † Secunda lect. est in fideiuss. de iu
dicio sisti, qui offert se defensioni alicuius, qui conuenitur actio-
ne personali, uel reali, cui datur dilatio ad denunciandum domi-
no, eo quod dominus facta sibi tali denūciatione ipsum releuet.
ista lec. facit talem defensorem uerum procur. quod perpetuo re
3 ne menti. † Tertia lec. est, ꝙ loquatur de quolibet defensore, qui
promittit de iudicato sol. nam isti tali datur dilatio ad denuncian-
dum domino, & sic ex istis duabus lect. no. ꝙ ille qui aliquem ab
sentem defendere uult, promittendo de iudicio sisti, uel iudicato
soluendo, datur dilatio ad denunciandum domino, vt hic nota.
4 † Quarta lect. est. ut loquatur de procu. qui domini mandato de-
liquit, uel deliquit domino habente ratum. nam si conueniatur
pro tali delicto, habebit dilationem ad denunciandum domino.
istam lect. reprobant Doct. in d. authen. qua in prouincia, dicen-
tes, ꝙ cum mandatum delictum non excuset, ergo si procurator,
domini mandato, me deiecisset de possessione, ipse cōueniretur
de suo facto, de quo debet esse certus, vt l. si quis. § 1. ff. de dam. in-
fe. Sed huic rationi videtur hic gl. tacite respondere: quia licet mā
datarius suo nomine conueniretur, vt possit esse certus de facto
suo, tamen non est mirum si ei datur dilatio ad denūciandum do
mino, quia hoc videmus esse in fideiussore qui ex sua obligatio-
ne, & proprio nomine conuenitur, & tamen datur sibi dilatio ad
denunciādum principali, vt s. de fideiuss. §. 1. & C. de fideiuss. auth.
præsente, & hoc vr̃ procedere in tali delicto in quo si solutio est fa
cta ab vno, alij non liberantur, alias si criminaliter conueniretur
mandatarius, vel ciuiliter, ita, ꝙ solutio sua liberaret dñum, non vr̃
ꝙ debeat fieri executio in bonis domini, cum quilibet ex suo de-
licto, & propria obligatione teneatur, arg. l. si quis id quod. §. fi. cū
l. seq. ff. de iurisdic. om. iu. C. de condi. furt. l. 1. vel sustinendo hanc
lec. Azo. possumus respondere, ꝙ delinquenti mandato alicuius
debet dari dilatio ad denunciandum, vt instruatur de defensioni-
bus suis: nam quandoq; ille qui mādat est talis persona, quod eius
mandatum excusat mādatarium, secundum no. in l. liber homo.
ff. ad l. Aqui. & in l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adul. & in l. 1. C. vride
vi. Ponit glo. alias lect. quas habes in d. auth. qua in prouincia. dic
vt ibi, sed Doc. nostri ponunt aliam lec. quæ multum applaudit li
teræ, quæ talis est. Pone quidam nobilis habēs factores, seu castal-
dos; volens abesse dicit eis, sciatis ꝙ in tali vittario, seu piscaria, seu
in tali nemore est mihi ius piscandi, & ligna incidendi, cuius veri-
tas erat contrarium: post cuius domini absentiā factor, vel castal-
dus piscatus est in illa piscaria, vel in illo nemore ligna incidit. Cer
te si ille, cuius est piscaria, vel nemus, accusauit castaldum, vel fa-
ctorem prædictum, tenetur. licet nō deliquerit ex animo, vt l. in le
ge Aqui. ff. ad l. Aqui. Verū, quia facit bona fide, & iussu domini,
datur ei dilatio ad denunciandum domino, vt procedatur s̃m for
mam hic traditam. ita tenent do. vt Cy. refert in d. auth. qua in ꝓ-
5 uincia. † Opp. innuitur hic, ꝙ q̃ est præsens nō possit inuitum de-
fendere. ꝯ. ff. de sol. l. solutionem, de l. Stichum. §. fi. ff. de noua. Sol.
6 vt in gl. licet aliud no. & male in l. Iul. ff. qui satis. cog. † An autē pos
sit in se iudicium suscipere inuito actore, animo nouandi. gl. vide
tur velle, quod sic in l. liberto. §. fi. ff. de neg. gel. cuius contrarium
no. in l. 1. C. vbi in rem act. de quo dic, vt ibi per Doct. facit quod
7 no. in l. non solum, in prin. mag. glo. ff. de procu. † Oppo. dr̃ hic, ꝙ
sit dominus absens condemnatur etiam, lite non contest. non po-
test ferri sententia, vt l. fina. §. illud. C. de temp. app. licet glos. hic
quę ponit casū, ponat plures solutiones. dic esse hic quasi lit. cōte.
ita dicit hic ista glo. & glo. super verbo, non valentem. Vnde au-
8 tem insurgat ista quasi contestatio, dic etiam, vt in gl. † Quæro dr̃
hic, ꝙ fiat executio in bonis absentis, an ergo sententia lata contra
præsentem mandabitur executioni ꝯ absentem dicit gl. quod nō,
sed contra absentem fiet executio ex sententia lata contra ipsum
absentem, ita no. gl. in auth. qua in prouincia, ita videtur velle hic
glo. super verbo. absentis Quam opin. vr̃ tenere Doc. in d. auth.
qua in prouincia, & de hac q. vr̃ casus hic in §. si autē ille. ubi tex.
dicit, quod debet condemnari tam pr̃s quam dñs, & si pr̃s est sol
uendo, ipse debet exigi. si non est soluendo exigitur dñs. s. ex sñia
lata contra ipsum dñm, alias posset mandari executioni sententia
lata ꝯ pr̃tem, & ꝯ absentem ad quid diceret iste §. utrunq; dam-
nari Non ob. prædictis quod no. in l. uenditor. ff. de iud. quæ dicit,
ꝙ ex sñia lata contra emptorem satisfit de bonis uenditoris, sicut
in fideiussore qui potest soluere de bonis principalis. ut no. in l. si
procurator. §. si ignoranter. ff. mand. Nō autem puto quod sñia la
ta ꝯ emptorem, uel fideiussorem, possit executioni mandari ꝯtra
venditorem, uel principalem. Video. n. quod sñia lata ꝯ principa-
lem, non potest executioni mandari ꝯ fideiussorē, sine nouo pro-
cessu, ut l. si. in fi. C. de usu. rei iudi. & per Doct. probatur i l. grege.
§. si cū defensorem ff. de pig. Spe. de inię executio. §. sequitur. uer.
sed nunquid, per Doc. in s. ff. iud. sol. Quæro in uer. si uero alle, q̃n
absens comparet, qualiter absoluetur. dic vt in gl. super ver. absol
9 uere. † Ex qua no. ꝙ sententia absolutoria ab obseruatione, vel in-
a stantia iudicij, est interlocutoria, non diffinitiua, a eandem gl. hēs
in d. authen. qua in prouincia, de qua q. dixi. s. de exhiben. reis. §. 1.
10 † Vltimo circa istū ver. si vero alle. no. tex. ibi. aut miserit quēpiam
accusator, aut desijt absoluere eū, &c. vr̃ hic iste tex ꝙ licet senten
tia cōdemnatoria debeat ferri in personam procuratoris, vt C. de
sen. l. 1. tñ sñia absolutoria dēt ferri in personam dñi, licet procura
torem ad cām miserit. idem tex. vr̃ in d. auth. qua in prouincia. in
ver. quod si desijt actor. ff. de pub. iu. l. pe. §. ad crimen. in gl. cur ma
gis, & pro illis gl. est casus in c. inter dilectos, in fi. extra, de fi. instr.
vbi dicitur procu. absoluitur procuratorio nomine. ꝙ dic, quòd si
cut in sententia condemnatoria dicimus, vtrunque condemnari,
vt d. l. 1. C. de sententijs, sic in sententia absolutoria dicemus vtrū-
que. s. dñm, & procur. absolui debere, vt no. per gl. in c. querelam, 1
extra, de elec. in gl. de concipiendo, in fi. quod tene menti.

ADDITIO.

a Non diffinitiua. Vide ad hoc plene, & no. Fel. in c. examinata. in vlt. col. circa fi. in vers. absolutoria, de iu. ibi etiam hābes, an & quando talis interlocutoria habeat vim diffinitiuæ.

1 *Arripiens delinquentem de manu iudicis uel qui facit, ꝙ delinquens ad iudicem non uadat, incidit in l. Iuliam de ui priuata.*
2 *Arripiens delinquentem de manu iudicis, qui est damnatus ad mortem, uel damnandus, incidit in l. Iul maiestatis.*
3 *Occidens bannitum in manu familiæ, qui ex forma statuti poterat impune occidi, an puniatur, quod sic.*

1 §. Arripiat. † No. ꝙ non licet alieni arripere delinquen-
tem de manibus iudicis: & iste talis, qui arri
pit delinquentem, vel facit, ꝙ delinquens ad iudicium nō vadat,
ita quod iudex non potuit delictum cognoscere, vel punire, inci-
dit in l. Iuliam de ui priuata, vt ff. ad l. Iulia. de vi priua. l. lege Iulia.
in casu tamen speciali aliter punitur, vt habetis in l fi. C. de ma. &
2 Mathe. † Sed quæro pone, ꝙ quis arripuit delinquentem, qui est
damnatus ad mortem, vel damnandus: puta quia cōfessus est cri-
men, certe iste punitur. l. Iul. maie. vt l. 4. ff. ad l. Iul. maie. facit l. ad-
3 dictos. C. de epi. aud. & de app. l. addictos. † Quæro, dicit statutum
quod bannitus possit impune offendi, vel occidi, modo quidam
occidit bannitum captum a familia, vel in manu familiæ existen
tem. Dy. format istam q. in l. in laqueum. ff. de acqui. re. do. & vide
tur dicere ꝙ melius est, ꝙ puniatur ex eo, quia arripuit eū de ma-
nib. familię, per hunc §. & per d. l. lege Iul. per quam punitur de oc
ciso, licet ex forma statuti bannitus possit impune occidi. Iac. de
Arę. disputauit hanc q. & tenuit hanc conclusionem, ꝙ non licet
occidere bannitos ductos a familia. Nā dicit ipse, licitum est occi
dere transfugas ad hostes, vt l. eiusdem. §. fi. ff. ad l. Cor. de sica. sed
postquam sunt capti debent seruari, & custodiri, vt ff. de statu ho.
l. & seruorum. Patet ergo, ꝙ non licet occidere eos. Pręterea dicit
carceratos occidi non debere, vt ff. de cust. re. l. fi. sed iste qui est ca
a ptus a familia, dicitur esse carceratus, vt l. qui neque a sequantur. §.
de solu. ff. de verbo sign.

ADDITIO.

a Qui neque. Et ibidem vide ad hoc Ang. & Bal in l. 1 in prin. col. C. vnde vi, limitantem nisi captus resisteret, per l. fi. C. de his qui ad eccl. confu. vbi bonus tex. quem etiam ponderat Bal. in l. fi. C. de exhi. reis. vide et Bal. in l. addictos. C. de epi. aud. dum dicit, ꝙ si familia ducens condemnatum ad mortem insultatur ab aliquibus volentibus eum eripere, nō potest familia eum occidere, nisi hoc habeat in mandatis. vide Alex. in tex. & Lud. Roma. in sing. ver. occidens. Adde quod puto, ꝙ voluit allegare Rom. sing. suo 372. inci. Bal. Pet. Cy. & Bar. de Capua, vbi ponit, quod occidens illum qui de iure veniebat occidendus, punitur pęna mortis, per tex. sing. in l. fi. C. de male. & Mat.

1 *Accusatus de aliquo crimine si abest causa Reip. habet dilationem durante absentia.*
2 *Priuilegium concessum alicui, hac constitutione non obstante, quod valeat.*

§. Nisi forte. Iste §. non continuatur cum proxi. præce-
denti, sed cum § hęc considerantes, vbi dr̃
actorem non posse trahi ad aliā prouinciā: modo hic excipit, &c.
Oppo. & vr̃ ꝙ hæc exceptio quæ fit hic, corrigitur per §. hanc di-
centes. j. proxime, quidā hoc ꝓcedunt, vt no. in d. §. hāc dicentes.
sed dic. vt no. hic in glo. super ver. præcipiat, & habuistis plene no.
sup eo. §. si igitur. Non ob. §. hanc dicentes, quia ibi nō loquitur
de habente pragmaticā formā, aut hñte aliqd priuilegiū insertū
in corpore iuris, vt hic: Sed de his, q͂hēt priuilegia in corpore iuris
non inserta, & fit ibi mentio commoditatis certarum personarū,
ibi ideo fit, quia solet plus nmere, &c. tangitur in d. §. hāc dicen-
1 tes, & in d. auth. qua in prouincia. † Vltimo in § isto no. glo. & pri
mo primam gl. huius §. ibi, & sic alia causa, &c. Ex qua glo. habes
quod si aliquis est accusatus de aliquo crimine, & mittatur Rei-
pub. causa: iste dicitur habere dilationem, donec est cā Reipub.
occupatus, quod tene menti. Idem no. & clarius in d. authen. qua
2 in prouincia, in gloss. † Secundo no. glo. quæ dicit, ꝙ si princeps
concedit priuilegium dicendo, non obstante hac const. vt omnes
obe. &c. ꝙ tale priuilegium valet. qđ dic, vt no. in glos. super ver.
insis-

infirmæ.in ver.si vero quisque,ad idem ꝙ no.in l.fi.C sed lus, ve vti.pub.& in l.fi.C.de incest nup.& auth.ex cōplexu.ibi posita,& ꝑ quib.mo.na.effi.sui.§.vlt.col.6.extra,de offi.deleg.c.ex parte,de const.c.1.lib 6.cum simil.

COLLATIO VI.

Quibus modis naturales efficiantur legitimi. Rub.

1 *Leges & senatusconsulta,quod non sufficiant ad omnia.*
2 *Legitimati per subsequens matrimonium efficiuntur in patris potestate, et si sobolem legitimam h .beat pater.*
3 *Legitimatus per oblationem curiæ efficitur in patris potestate.*
4 *Legitimatus per rescriptum Principis,est in potestate.*
5 *Legitimatio per rescriptum habet locum,si filij per matrimonium legitimari non possint.*
6 *Pater quando possit filios naturales legitimare per testamentum.*
7 *Legitimati,quod sint legitimi successores patris.*
8 *Legitimati,qualiter succedant agnatis.*
9 *Concubinatus dicitur thorus sicut matrimonium.*
10 *Supplicatio patris ad Principē pro legitimādo filio, qualiter fieri debeat.*
11 *Nobilis pro eodem delicto,an grauius puniatur,quam ignobilis.*
12 *Legitimatus,an habeatur pro legitimato,quo ad omnia.*
13 *Legitimatus an quis dicatur quo ad actus seculares,& quo ad successiones in terris,in quibus ecclesia non habet temporalem iurisdictionem.*
14 *Legitimatio est restitutio natalium.*
15 *Legitimatio ad tempus natiuitatis trahitur,& conceptionis.*
16 *Corrigere qui potest,potest & interpretari.*
17 *Legitimatus,quod h abeat querelam contra testamentum paternum.*

RECte. Ista constitutio habet sex partes Primo ponitur de legitimatione filiorū p matrimonium. Secundo de legitimatione filiorum naturalium,per rescriptum Principis. Tertio de nup.præsumptiuis. Quarto de nup.vere cōtractis a superillustribus,vel illustribus, vel in ecclesia a militibus honestis, vel negociantibus, vel possessoribus. Quinto de nuptijs ędilibus. Secunda ibi,in §.aliud quondam. tertia ibi,in §.illud quoq;.quarta ibi,in § denique in tantum. quinta ibi , in §. quisquis autem.sexta in §.si quid autem,vsque ad §. illud quoq;. h.d. Liberi naturales per nup.legitimantur. Item per rescriptum Principis in casibus quatuor hic enumeratis. hoc dicit , vsque ad
1 §.illud quoq;c.† No.primo ex prin.consti.ꝙ leges & Senatus.nō potuerunt ita facere,ꝙ ad omnia sufficerent.ad idem s̄. vt defun. scu fu.in princi.quod no.propter statuta , q̄ quotidie fiunt in ciui-
2 tate ista.† Secundo no.quod legitimati per subsequens matrimo
a nium efficiuntur in patris potestate, [a] vt hic,& s̄. de incest.nup §. dubitatio,& l cum quis,& l.nuper.C.de nat lib.& Inst.de nup. in fi.nec curatur vtrum pater qui legitimat habeat legitimam sobolem,vel non,vt ꝑ.eo.§.si vero solummodo,in fi.& d.§. dubitatio.
3 vt s̄.de trien.& semis.§.pe.† Idem de legitimatis per ob curiæ, nā illi efficiuntur in patris potestate,vt Insti.de nup. §.fin. & Insti. de hære.q̄ ab intesta.defe.§.a. nec ēt curatur vtrū pr̄, qui offert curię hēat sobolē legitimā,vel nō,vt ꝑ.q.mod na.effi. sui. §. si qs igit ex qualibet,& C.de na.lib.l.cō.um.in fi.& circa hoc vide, quod no. in §.si quis vero non habens,& §.si quis vero solummodo.ꝑ.e.tit.
4 † Tertio no. ꝙ legitimati per rescriptum Principis rediguntur in patris potestatem,sed talis legitimatio ita demū valet , & affectū habet si pater nō habeat sobolē ltimam,vt in §.si quis vero, & in
5 §.liceat igitur,ver.vno &c.ꝑ. eo. † Quarto no. ꝙ talis legitimatio per rescriptum,ita demum locum habet,si filij per matrimoniū
6 legitimari nō possunt,vt in §.sic igitur licitum,ver.aliter est † & illud,quod pater per rescriptum ita demum ltimat filios naturales si non supersit soboles legitima,habet locum ēt si pater vult legitimare per testm̄,dicendo in suo testā.ꝙ filios suos naturales vult esse suos legitimos successores:quo casu oportet filios testamen.
7 tum Principi ostendere.ꝑ.eo §. si non solummodo , † & isti omnes legitimati,sunt legitimi successores patris,vt in præalle tit. & concor.cum hac consti.qui b.mod.na.efficiantur.sui.§. tribus, vsque ad §.discretus.† An autem , & qualiter legitimati succedant
8 agnatis,& cognatis patris dicam in d.§.discretus,versicu. si igitur
9 legiti.† No.tex. cum gl.i super ver.thorum , ꝙ concubinatus dr̄
10 hic thorus,siue matrimonium.† Sexto no.ibi,ꝙ offerentis Imperatori preces, &c. formam supplicationis fiendæ a patre , quādo
11 vult legitimare filium per rescriptum Principis. † Opp. ad ver.liceat igitur.in fi.dr̄ ꝙ similis morbus similem exigit medicinam. ff.de pę.l.quidam, & ibi pro eodem delicto magis punitur nobilis,q̄ ignobilis,dic vt no.glo. 10.col.de pace iur.firm.c. fi. de iure. cum quidam,per Doc.in l.Pedius.ff.de incē.rui.nau.habuistis ta-
b ctum.ꝑ.vt iudi.sine quo.suf.§.sicut.[b] a †Quero,an legitimatus ha
12 beatur,vt legitimus quo ad successionem,& quoad ecclesiā, & honores,& similia? dic ꝙ legitimatus per subsequens matrimonium,tunc habetur vt legitimus,quo ad omnia,vt no.in c tanta, extra.qui fil.sint leg.& c.innotuit,extra,de ele. Quid autem iuris,
13 si sit legitimatus per Principem,vide vt no.69.dist.c.1.†. Quarto, an dicatur legitimatus quo ad actus seculares,& quo ad successiones in terris, in quibus ecclesia non habet temporalē iurisdictionem.dic,vt no in gl i c.per venerabilem.extra,q fil.sint leg. & ibi no.p Inn.& vide ꝙ no.Gof.in sum.in tit.qui fil.sint legit. §. sed cū superiores: Vltimo circa cōst.no.ma.Primo in ver.sit igitur licen-
14 tia.ibi restituere naturæ,& antiquæ ingenuitati,&c. † Ex quo ha
c bes,ꝙ legitimatio nil aliud est quam restitutio natalium, [c] ad idē in §.sit igitur licentia restituere naturæ,&c. ꝑ.qui.mo.na.effi.sui.
15 §.illud tn̄,& §.seq † Ex quo cōcluditur,ꝙ legitimatio ad tempus natiuitatis trahitur,vt l.3.cir.fi.§.fi.ff. de nata.rest.l.Imperialis, circa fi.princ.C.de nup. Preterea no.ꝙ legitimatio trahitur retro ad tempus natiuitatis,seu cōceptionis,vt est casus no in l.qua in prouinc.a.in fi.l.ff.de ritu nup.ꝙ no.per id ꝙ dicam, secundum Ioan.
16 † And..n §.trib.ꝑ.qui.mod na.effi.sui.† Secundo,in hac gl. super ver.corrigimus,quæ exponit.i.adijcimus, vel interpretamur , ex qua gl.no.ꝙ illi,cui datur potestas corrigendi,datur potestas adijciendi.vel interpretandi.& eꝯ,ita habes verbum interpretari, po-
17 ni pro corrigere.vt no.ff.de re.iur.l.fraudis interpretatio.† Tertio no.gl.super.ver.conscribi.quæ dicit,ꝙ filij legitimati habent querelam contra testamentum parentum,& omne auxilium , quod competeret filijs ab initio legitimis,habuistis tex.s̄.de incest.nup. §.dubitatur.in fi.

ADDITIONES.

a Potestate.Sed quid de filijs natis ex muliere extra domum retenta? vide Bart in l.fi.ff.de conc.vbi dicit,quod per subsequens matrimonium legitimari non possunt,sed quid de incestuosis,vel ex adulterio natis.&c,idem vt per Bal.in l.ex libera.C.de suis.& legi.C.de fideicom.& idem dic in his,qui vulgo concepti sunt vt per Bald.in l.si qua illustris,ad Orfic.& adde, ꝙ legitimatis per subsequēs matrimonium multa conceduntur,quæ non conceduntur legitimatis per rescriptū Principis,vt per do.Soc.in consi 356.in 1.consultatione dicendum,ver ista conclusio.in fi.2.par.& adde quod hic spes successionis non aufertur, vt per eum cō fi.251.incip.quoniam in præsenti consultatione,ver.confirmatur etiam.in d.par. & in consi.246.incip.eleganter,& similiter.verb.confirmatur per ea.in d.parte, & ad id quod dicit tex.adde Anto.Ro.in tract.legitima.1.par.2.rubri.§.sicut, & ibi dixi in.apost.

b Menoch.scripsi late,consi.16.lib.1.& in consi.199 lib.2.

c Natalium.Adde Bal.in l.1.C.de iu au.annu.& bar.in l.Gallus.& quid si tantum. de lib.& posthu.& in l.2.de vulg & pupil.

1 *Matrimonium an præsumatur ex denominatione, quam vir facit de vxore,& vxor de viro.*
2 *Solennitates in instrumentis requisitæ,rem sine.*
3 *Locus loci confecti instrumenti,in instrumento apponi debet.*
4 *Hora dici,an apponi debeat in instrumento.*
5 *Matrimonium,quod ex sola cohabitatione non præsumatur de iure cano. sed de iure ciuili,sic,*
6 *Testes in matrimonio,uel instrumento dotali,quod debeant esse rogati.*
7 *Differentia inter falsum,& falsatum,an sit,remissiue.*

§.Illud quoque. Nuptiæ inter liberas personas consensu contractæ,consummantur. Sup inustres absque dotalibus documentis nuptias contrahere non possunt. Milites honestiores,& negociatores, & qui sunt in ꝓfessione d gnion , nuptias sine documentis dotalibus ꝯtrahere pn̄t, dummodo in ecclesia matrimonium profiteantur, per scripturā eorum contrahentium,& trium testium : inter quos defensores hūr ecclesiarum.militibus nō cal.gatis.Itē agricolis, & vilibus psonis matrimonium ꝯhere licitum est , & filij nati ex odibilibus
1 nup.non sunt filij nominandi. h.d.vsque ad finem.† No.primo ex hoc tex.quod si vir vocabit dominam,&c.ex ista tali nominatione matrimonium præsumitur, de quo quid operetur talis nominatio,quam facit vir de vxore,& vxor de viro,dic vt no. in tex. &
2 gl.in c illud extra,de præsump.† Secundo no in §.quantum vero solennitates,quæ requiruntur in instrumentis,de quib.vidistis supra,vt præpona nomen Impera.&c.in prin.& no.in l.generali.C.
3 de tab.li. 10.† Tertio no.tex.ibi,illam orationis domum, &c. per quem tex.tenet Iac.de Are. quod non sufficit in instrumentis apponere locum generalem,nec sufficiat notario dicere actum Bonon. vel Perusij, sed apponi debet locus specialis ciuitatis , & ita no.ipse,vt Cy.refert in l.optimā.C.de ꝯhen.& cōmit,stipu.in t.q. facit l.libellorum.ff.de accu.circa quod vide Spe.in ti de instrum.
a edi.§.bī.ver.& post nomen.teigi.sup.vt prępo.nomen Impera. [a]
4 circa prin.† Quarto, an dēt apponi in instrumento hora dici [b] &
b vr̄ ꝙ sic,vt l.aut qui aliter.ff.ꝗ.uod vi aut clam.In cōtrarium vr̄ veritas,de quo dic per Doct.in d.l.optimam,in 5.q ad d.§.1.respōdo vt ibi no.per gl.Op.ad §. quantū vero , & vr̄ quod istæ personæ de quib. hic dr̄, possunt matrimonium ꝯhere , ēt nulla scriptura interueniēte,ut ꝑ.vt lic.ma.& auiæ.§.quia vero legem.tūc.o §. illo, ver.relinqui.gl.in ver illustres,in fi.dicit, quod forte hodie ille §.
c non seruatur. Tu dic,quod in tito sine forte: quia casus est in l cō
5 traria,qd̄ etiā sentit gl.super ver. depositus.† Op.;nōne rīr ex sola cohabi-

ADDITIONES.

a Supra in præpo.no.Impe. Et ibi uide nonnulla,quæ ad hoc dixi in apostil.

b An debet apponi in instrumento hora dici Adde omnino Bal.in l.si quis.§.sed & si suo.& ibi an hora contractus sinis sit inspicienda,de uulga.& pup.

a Menoch.Et sola.late scripsi,consi.99.nu.46.& nu.5.lib.2.

cohabitatione,& consuetudine ad liberam mulierem,matrimo-
nium præsumitur,vt in l.liberæ.ff.de ritu.nup.ideo sic de iure ci
uili, casus est ibi,sed secus de iure canonico, nam nō præsumitur
matrimonium,nisi probetur,vt no. in l. concubinatu ff de ɔcubi
nis.& l.do.in concubinam.ff.de don.probatur 30.q.5.c.1.& no.gl.
6 in c.illud.super ver.tenuerit.extr. de præsum. † Quæro circa prin.
huius. §.quātum vero, an testes,coram qb.fit matrimonium,vel
qui adhibentur in instrumento dotali debent esse rogati? & vr q
sic,sicut dicimus,q dēnt esse rogati,qñ fit repudium,vt l.nullū.ff.
de repu.& istā opi.tenet gl.J.ti.2.§.de his.quā opi. gl. reprobat 30.
7 q.5.c.nostrates.dic vt J. de inca.nup.† Quæro dr̃ falsitas ɔ̄ctus, an
sit dñia,inter falsum, & falsatum.vide tex. ext. de fide. instr.c.inter
dilectos.circa prin,3 col.ibi,falsa reperta sunt,vel falsata,&c.

1 *Dictio extra,& dictio præter, an ponuntur inclusiue,vel exclusiue.*

§.Quoniam autem. Primo pro declaratione huius §.vide gl.10.q.4.c.1.
1 Secundo no tex.ibi,aut ext.fi.&c.† Ex quo no.quod dictio,extra,
excludit.Idem in ver.ibi,licet extra dotem, &c. aliquādo ponitur
inclusiue,vt patet in l.scire oportet.§.aliud autem. de excu. tut. &
§.seq.& ideo circa hanc dictionē, ext vr debere distingui sicut in
dictione præter, a de quo per Dyn.in l.Seio. §. vxori de adim. leg.
2 qa hic in tex.dicitur,quod iurauit habiturum mulierem ꝑ legiti-
ma vxore.de ista forma iuris,vide gl.30.q.5. §.si quis dominus.&
per Goffre.in summa,de clandest. despon. & ibi per Innoc.

ADDITIO.

a Præter. Ad quod vide,l.& adde quæ per Fel.in c.literas,circa fi.in ver.in glo.fi.de præsumptio.

§.Si quid autem. Quæro de intellectu huius §.rñ. licet gl.plures opiniones ponat,
veritas est,quod hic loquitur de illis,de qb.loqtur §.quantū vero.
J.eo.vt si tales ɔ̄hāt matrimoniū,scriptura nō interueniēte,filij na
ti ex tali mr̃imonio,sūt naturales tm̃. Sed ver.cos.n.loqr̃ de nup.ꝓ
hibitis rōne cognationis,seu affinitatis. Nāq nascuntur ex talibus
nup.non sunt naturales,nec sunt nominādi filij, & ista est veritas.

Vitij, qui obligatas se perhibent habere res minorum. Rubrica.

1 *Tutor,& curator,an dicantur domini rerum minorum,& ipsorū minorū.*
2 *Tutela si peruenit ad casum, a quo incipere non potest,quòd non vitietur.*
Actus si peruenit ad casum,a quo incipere non potest,an vitietur.
3 *Debitor,vel curator pup. quod possit esse eius tutor,vel curator.*
4 *Dispositio huius constitutionis,an habeat locum in tutela, quòd sic.*
5 *Item an habeat locum in tutela testamentaria.*
6 *Voluntas testatoris,quòd tollat omnem suspicionem fraudis.*
7 *Modicum debitum,quod non repellat a tutela.*
Modicum debitum,seu magna quantitas,qua dicatur, est arbitrarium.
8 *Dispositio huius constitutionis,an habeat locum si minor possidet rem tutoris vel curatoris.*
9 *Dispositio huius constitutionis,quod habeat locum,si tutor, vel curator, & minor vel pupillus possideant res communes.*
10 *Debitor si uelit perdere debitum,an possit esse tutor,*
11 *Debitor,vel creditor minoris, quod possit esse curator ad litem.*

a Omnia quidem. a Minoris debitor, vel creditor, eius tutelā, vel curā
suscipere nō debet,nec tutelam, vel curam susceptā
credito, vel debito postea superueniente administra-
bit,sine adiūcto,& in initio debet ꝓbare, vel iurare, & si tacuerit
ab actione cadat,si est creditor.si vero est debitor,solutione nō li-
beraī Item cessionem actionis ɔ̄ minorem ab aliquo non susci-
piat,pena ɔtrafaciētib. imminente, his obtinentib. in curatione.
1 hoc dicit.† No q tutor,& curator dicūtur domini minorum,&
rerum minorum,vt J.eo.ver.multas itaq; ff. de fur. l.interdum §.
q tutelam cum si.iñ lex dicit,q nō sunt domini,cum pupillos spo
liant,vt l.q fundum.§.qui tutor.ff.pro em.& iō. lex obuiat ne exi-
stentes debitores,vel creditores, minorū cautiones,vel instrumē-
ta furentur,vel probationes minorū corrūpāt, vt hic in §.hæc om
2 nia.† Secundo no.in §.sed & si qs,q tutela,vel cura nō vitiatur,li-
cet perueniat ad eum casum,a quo incipere nō potest,de quo an
actus vitietur, si peruenit ad eū casum,a quo incipere non potest,
dic per Dy.in l.pluribus.§.si pla.de ver.oblig.& in c.actus leg.ext
3 de reg.iur.lib.6.† Oppo.& vr,q etiā de iure nouo debitor,vel cre-
ditor possit esse tutor,& curator,vt J.vt sine ꝓhi.ma.debi.& cred.
in prin.coll.6. Sol.speciale in matre, & auia,per rōnem ibi positā
in tex.& in auth.ad hæc.C.quando mul.tu. offi.fun.po.& eodem
modo ī patre filij emācipato,vel auo materno,vel paterno, vt ibi
no. & tangitur in d.auth.ad hęc.& vide Gul.de Cug.in l.cū in eo.
4 ff.de pactis † Quæro, an hęc constitutio habeat locum in tutela,
gl.super ver.curationem,dicit quod sic probatur in §.sed si qs. &
in §.vt aūt.ibi, tutelā non cōtingere.J.eo.idē no.in auth minoris
5 debitor,hinc sumpta. C. qui da.tu.pos.† Quæro,an hęc constitu-
tio ēt hēat locum in tutela testamentaria, glo.hic ponit opi.fina-
liter tenet,quod etiam habeat locum.Idē,q hic no.in d.auth.mi-
noris.& Inst.de au.tu.§.fi.& de procu.l.pater, in prin.& ꝓ ista opi.
consuluit Dy.& eam tenet Iac.de Bel. Sed ɔ̄riūm tenet Azo.C.q
da.tu.pos.post primam sol.licet ipse hic in summa huius ti.idē te-
neat,quod gl. hic posita. Sed do. Old dicit,aut testator,q dedit ta-
lem tutorem,sciebat ipsum esse creditorē,vel debitorem,& tunc
potest esse tutor,quia eius fides est per testatorem approbata,ar.l.
tres tut,§.fi.ff.de admi.tu.& de confir.tut.l.in confirmando. Si ve
ro testator ignorauit tutorem esse debitorē, vel creditorem,tunc
est vera opi glo.quia non potest uideri approbasse eius fidem, cū
eum esse debitorem vel.cre.ignorabat,arg.l.mater.ver.cæterum.
ff.de inoffi.test & istam opin.videtur tenere glo. in l.cum in eo.ff.
6 de pac.† nam dicit,ipsa voluntas defuncti tollit omnem suspicio-
nem fraudis,vt l.cū autem circa prin.ff.si quis omi.causa test.in-
ducit etiam pro hoc optimam legem, videlicet l.si patris.ff.de in-
terdi.ma.& istam etiam opi.videntur sentire Doct in d.auth.mi
7 noris,in 2.q.† Quæro, an quis propter modicum debitum repel-
lat a tutela,vel cura.gl hic videtur velle,q non, & idem ī d. auth.
minoris.sed aduerte, qa gl. dicit qđ q̄ dicatur modica,vel magna
quantitas,relinquitur arbitrio iudicantis.facit ad idem, quod no.
8 in fi.in auth.nisi breuiores C.de sen.ex bre.rec.† Quæro quid si
minor possidet rem tu. vel cur. vel cōio, an īter eos habeat locū
hæc ɔst gl.q̄ est J.in ver. obligatū. dicit,q non, per rōnem quā ibi
ponit,& ista opi vr̃ ēt placere gl.in d.auth.minoris. & hoc firmat
gl.Inst.de Attu.tu.§.vl.& C.de in l.dando tu li. Alij vero dñt ɔtra.
Primo,quia eadem est rō prohibitionis, cū contentio est de reali
obl.sicut quando est de personali, qa posset subtrahere instrā ad
minorem pertinentia.ergo,&c.vt §.hęc oīa J.e. Præterea hic tex.
dicit,obligatum habeat minorem,aut res eius &c. Et sic patet,q
etiam habet locum, qñ est contentio de reali obl. Item patet per
tex.ibi, minori obnoxius, quæ verba sunt generalia tā ad ac.rea-
lē q̄ ad personalem.& hanc opi.tenet hic Iac. de Bel. & etiā Doc.
9 in d.auth. minoris,in q.4.† Quæro, quid si tutor,& cura.& mino-
res,possident res cōmunes,an habeat locū hæc ɔstō gl.in d.auth.
minoris.dicit ꝑ sic, ɔ̄ no. in l.qđ res.C.de exc.tut.sed gl.in d.auth.
10 minoris.cōiter approbatur per Doc.vt ibi no.1.q.4.† Quæro dici
tur in hæc omnia, ibi hunc nō omo ad cura.&c. an ipso iure non
possit esse tu.vel cura.si velit perdere debitum. Azo dicit,q aut si
ne protestatione ad tutelam,vel curam accedit, tunc perdit debi-
tum tñ remanet tut. vel cur.aut cum protestatione accedit ad cu
ram,vel tutelam,& non admittitur ad tutelam, vel curam.ita no.
in l.propter lit.ff.de exec.tut.& istā dist. Azo.vr̃ tenere gl.in d.aut.
minoris,in eo qđ glo.ibi dicit, q vbi scitur ab initio,qđ ipse sit de-
bitor, vel creditor, ipse nō admittet ēt si velit amittere debitum:
sed si ab initio nō scitur,tunc admittitur,sed debitū perdit.Idē vr̃
tenere gl.in l. patri. in prin. ff.de procu. & etiam in d. l.propter lit.
hoc idē placet Ray.de Forli,qui hāc qōnē disputauit, & ista opin.
est vera, & probatur hic in §. si vero tacuit. vbi dr̃,quod debitum
perdit, & nullam aliam pęnam ponit, sed legum interpretatione
pęnæ sunt molliēdæ, vt l.si pręces, & l.interꝑtatione.ff.de pę. ergo
&c. Et hunc §.si vero,ex quo dicit debitū ꝑdit, intellige, quando
tutor sciuit se esse debitorem,vel creditorē,& tacuit, licet ab alijs
non sciebatur hoc,circa quod vide gloss. in d.authē.minoris,ver.
nam si tacuerit.super verbo,iacturam.& ibi per Doct in 11. q. &
12. q. & q. 13 Sed circa prædicta quæro, an creditor, vel debitor
minoris,possit esse curator ad litem ipsi⁹ minoris. Et dic q sic,nā
ista ɔ̄stō intelligitur de curatore vlī,non de alio. ita tenet.Spec. in
11 ti.de cura.§.vt aūt.qui est §. fi. ver. item quod ē creditor.† Quæro
quæ est ratio,q actione cessa curatori, vel tutori contra minorem
non amittitur actio,& glo.quæ est super ver. valere cessam, &c.
ponit suam rōnem.nam vr̃,q cedens possit agere, cum cessio nō
valuent,vt l.per vniuersas.C.mand.gl. reddit suam rationem, sed
mihi videtur,q sit speciale in cedente tut.vel cura.ɔ̄ minorē,con
tra rationem positam in tex. ibi, nec forsan considerant, &c. Sed
quærit glo.minor, contra quem facta est cessio,cum propter de-
lictū tuto.vel cura. sit liberatus,si soluit,an repetat glo.dicit forte
non,& al'e.sias ll & hanc opi. tenent Do. in auth. minoris. in vlt.
q. Iac. de Bel. tenet contrarium : nam dicit ipse, q cum minor sit
liberatus ipso iure.l. authoritate, & sic sublata est naturalis, & ci-
uilis obligatio,si postea soluit quocunque errore ductus, pōt re-
petere, vt l. non solum.§. indebitum.ff.de condi.indebi.& quod
no. in l. 1.eod.tit.& l.cum quis.C.de iu. & fac. igu. Non ob.l.si pē.
cum alleg.in glo.& l.qui excep. in glo. pariter alleg. quia ibi est
sublata ciuilis ob. remanet tamen naturalis. hic autem vtraque
est sublata,quia legis authoritate liberatur.† Vltimo no. glo.in §.
vt autem, super ver. parentes. quæ dicit, quod eo ipso quod quis
est filius ergo hęres,ergo statim est fundata intentio creditoris, si
filius ergo hæres. adde quod not. ff. de inoff. testa.l.quemadmo-
dum.cuius contrariū not.glo.in l. 1. C. si vt se ab hær. abst. & in
l.necessitatis.C.de acquir.hære. & vide quod not.in l. si cum do-
tem.

ADDITIO.

a Omnia quidem. Ad cuius tex. materiam uide Iac. in l.in quorum ff.de pign. & Bal. in addit.ad Spe.in ti.deposi.ver.pone contra eam.& Ange.auc.

tem §.nunc transgrediamur ff sol.mat.de qua quæstione per Cy.
in d.l.si vt se ab hære.absti.

1 *Prodigus furiosus, & similes habent curatorem legitimum.*

§.Et hæc. † No.hunc.§.qa vr̃ ꝯ gl.dicentẽ, ꝙ solum furio
sus,& prodigus habẽt cur.lrĩmũ: cęteri hñt da-
tiuũ,& non legitimũ.dic,vt no.gl.in l.de creationibus.C.de episc.
aud.& in l.cum eorum.ff.de postulan.& Insti.de cura.§.furiosus,&
l.fi.§.præterea.ff.de noua. hic vero videtur tex. expressus,quia fu-
riosus,prodigus,demẽs, & omnes ei similes,de quibus loquitur.
l.j.in fi.& l.seq.de priui.cred. habent cura. legitimum. Vltimo vi-
de glo.super verbo,facilia,vt dicunt cano.& adde 23.q.4.c.est in
iustã.& ext.de vi.& ho.cle.c.vt cleri corum.ver.ne vero facilitas.

1 *Tutor, & cura.pecunias pupilli hodie non tenentur fænerari, & nu 7. & si fænerantur cuius sit lucrum, nu.4. & nu 5.*
2 *Hodie quilibet tutor iurare debet, & nu 8.*
4 *Tutor, si recipit pro pup. vsuras, an ipse restituat, vel pupillus.*
6 *Tutor, vel curator si negociat cũ pecunia minoris, ad ꝗ̃ teneat remissiuè*
9 *Tutor, uel curator, quod satisdare debeam rem pupilli saluam fore, nisi testamentarius, & quando datiuus.*

§.Quoniam autem. Tutor,& curator minorũ
pecuniam sub fœnore mu
tuare non coguntur,& si mutuant ad ipsos mutuantes spectat pe-
riculum,nisi sit modica substa.tia minorum: tunc.n.fœnori da-
re dẽnt tãtam pecuniã, ꝙ eius redditus sufficiat pro eis, quæ sunt
minori,& eius familiæ necessaria :reliqua vero pecunia est in de-
positum collocanda in emptionẽ prædiorũ, & annuorũ fructuũ
perceptionẽ. Item tutor,& curator cum iudicis decreto tutelam,
1 vel curam suscipere debent h.d.† Op.& vr̃,ꝙ tutor,& curator co
gãtur pecuniã minorũ fenerari,vt l.ob fęnus. de admi.tu.& l. tut.
qui repertoriũ §.vsuræ,& l.si tutor cõstitutus.eo.ti.& in rub.C.de
admi.tut. Sol illa iura loquunẽ de iure antiquo: hodie vero nõ co
gunẽ fenerari,vt hic dr̃. de quo no.per gl.in d.l.ob fęnus, & in l.cũ
plures.ff de admi. tut.& ideo ex isto §.sumpta est auth.nouissime
2 posita sub rub.C.de admi.tu.† Secundo opp.ad versi. etenim vo-
lumus,& vr̃,ꝙ nõ dẽat iurare,nisi curat.furiosi,vt l.fi.§.& si quidẽ
C.de cur.fur.& in l.de creationibus.C.de epis.aud. Sol.illud,quod
est ibi introductum in cur.furiosi, est hodie generale in omni tu-
tore,& curatore Et ideo ex isto §.est sumpta auth.quod nunc ge
neraliter,quam quidam libri habent super d. l. fin.§.& si quidem,
circa quod vide glo.in l.tutor qui repertorium. versi.si q̃s igitur,
præalle.& l.legitimos, circa prin.ff.de leg.tut. Insti.de satis.tut.§.1.
3 † Quæro dicitur hic, ꝙ tutor non hẽt necesse pecuniam pupilli fę
nerari,quid si feneratus est an lucrum erit suum.gl.hic super ver-
bo,necessitatem.arguit pro & ꝯ idem no. in d.auth. nouissime.d.
Iac de Bel.dicit,ꝙ de iure ciuili lucrũ non erit suum.ar.l.idẽq; . §.
si proc.ff.mãd.& ff.de neg.gest.l.qui sine vsuris.§. sed istius.ver.nã
iste.Sed hodie de iure can.dicit ipse,crederem ꝯrium,tõ,ad mini-
strator vsuras recipiens, tenetur ad restõnem vsurarũ,vt 46.dist. c.
fi.dicit tñ.ꝙ credit ipsum teneri minori ad interesse, si ei⁹ interest.
arg.l.socium qui in eo.in prin.ff.pro so.& l si vnus.§.si vnus, eo.ti.
& idem ipse crederet in fratre,qui mutuauit pecuniam cõem ad
vsuras. Item dicit ipse pro isto suo dicto, ꝙ tutor teneatur ad resti
tutionem vsurarũ ipsi minori,facit fortius iste tex. in ver. si vero.
vbi dr̃,quod si tutor,vel curator pecuniam minoris fęneret, licet
non cogatur, habet inducias duorum mensium ad collocandas
pecunias mutuo, & de illis duobus mensibus non tenẽ reddere
rõnem,vt gl.dicit.patet ergo,ꝙ de alijs mensib mutuãs pecunias
ad vsuras tenetur reddere rõnem,& sic teneatur ad restitutionem
vsurarum,licet periculũ pecuniæ spectet ad ipsum tutorẽ, vel cu-
ratorem mutuantẽ, vt hic dr̃ in ver.si vero in fi.quicquid no. Doct.
in d.auth.nouissime,& hoc est plus hodie q̃ olim:quia olim non
tenebatur tut.vel cura.vsuras perceptas restituere minori,nisi tu-
tor in se recepent periculum,vt e.l.tutor.& l.cum quæritur.eo.tit.
hodie vero restituit, licet ad ipsum tutorem,vel curatorem nomi
num periculum nõ ptineat. Vidimus quid iuris sit de iure ciuili,
de iure autem can.dicit Ia.de Bel.non tenẽt pupillo ad restitutio-
nem vsurarum,cum eas teneatur restituere eis, a quib⁹ pcepit.al-
4 legat gl.d.c.fi.46.dist.† Videamus primo,an tutor,vel curator,qui
a alieno nomine vsuras,percipit,teneatur ad restõnem vsurarũ a il-
lis,a quib.percepit,an ille cuius nomine percepit Et præall.gl.46.
dist.c.fi.dicit,quod tenetur tut.vel cura.non ille, cuius nomine p-
cepta est. Sed alibi gl tenet,ꝙ ad restitutionem tenetur ille, cuius
noie sunt perceptæ, & in eius vtilitatem côuersæ, nõ ille qui eius
nomine percepit,ita no.in c. Michael. ext.de vsu. Gosfre. dicit qđ
ille, cuius noie vsuræ percipiuntur, tenetur ad vsurarũ restõnem,
& in subsidium illo non existẽte soluendo,tenetur, qui eius noie
percipit,ita no.ipse,in summa de vsur.§.itẽ si per tutorem, & hoc
5 tenet Host.in d.c. Michael. Arch.in d.c.fin.46.distin.† Secundo vi
deamus,quid iuris sit in prima quæstione, cuius erit lucrum vsu-
rarum. Putatẽ esse illius minoris cuius nomine fęnerauit, & sibi
imputent tu.vel cur.qui alieno nomine fęnerantur : nõ enim de-
bent alieno noie peccatũ cõmittere, vt in d.c fi. Circa istã q. vide
gl.& Doc.in d.auth.nouissime,in quæstione qua quærunt, videli
cet cuius sit periculũ mutui,si tut.vel cu.mutuat,vel fęneratur,&
non vñr bene loq nã hic est tex.ꝯ eos,in versi. si vero ipse . in quo
dr̃ ꝙ periculũ nõ ptinet ad tutorẽ vel cura. & sic ad eos ptinet
b periculum casus fortuiti,b vt dicit gl.super ver periculum.† Quid
6 aũt iuris sit si tutor,vel curator negotiatur cum pecunia minoris.
7 dic vt in gl. super ver. mutauerit, quam tene menti. † Quæro, an
hodie in aliquo casu tutor, vel curator cogatur fęnerari,cũ hodie
c vsuræ sint prohibitæ ᶜ de iure ciuili. dic,quod nõ.& hoc etiam te
net Iac.de Bel.pbatur in d.c.fin.6.dist.& tangunt Doct.in d. auth.
8 nouissime.† Vltimo no.gl.super ver.agit.quæ not. est,vos habetis
hic in ver. si vero. solummodo , ꝙ curator non debet iurare,& ẽt
satisfacere,& iste §.habet ẽt locum in tutore,vt no.hic super ver.
9 curatores.† Quæro ergo,an tutor vel curator debeat satisdare rẽ
d pupilli saluam foreᵈ& communiter gl. dicunt, ꝙ debet satisdare,
nisi sit testamentarius, vel datu⁹ datus per inquisitionem. Ita no.
in l.tutor qui repertorium,circa fi.in prin.ff.de admi. tut.& in l.le
gitimos §.an ergo,de leg.tu.Instit.de satisda.tuto.§.1.C.in quibus
cau.in inte.rest.non est ne.l.si tutor. alibi gl.dicit,quod etiam ho-
die datus per inquisitionem debet satisdare,ita no. per glos. C.de
tut.& cur.qui sat.non debe.l.hæc vero.Gl.super d.verbo, agit, no.
est,& menti tenenda dicens,ꝙ testamentarius non satisdat, in da
to per inquisitionem,distinguit, aut est datus per inquisitionem
a prætore, vel a præside, & non debet satisdare , & ita intelligitur
Insti. de satisd. tu.in prin.§.1.de Att.tut. §.nos autem quam gloss.
perpetuo tene menti ad no.in l. 1.ff.de prętor. stip.

ADDITIONES.

a Vsurarum. Adde do.Ale.& Imo.in l.3.§.si procur.,quod quisque iur.post Pau.de Cast.ibi.
b Fortuiti. Adde Bar.in l.si res.ff.de admi.tut. per illum tex. ad quam materiam vide etiam quæ habentur per Nic.de Neapoli in l.cum ostendimus.§.1.de fi.tu. & in l.1.eo.tit.& quoq; per do. Alex.de Imo.l.quod Neruа deposìti.
c Prohibitæ. Adde do.Soc.in consi.2.incip.sequendo ordinem, ver.circa 3.q.circa princ.in prima parte.
d Satisdare. Adde Pau.de Cast.in consi. 350.

De instrumentorum cautela, & fide. Rub.

1 *Verbum instrumentum, quod tripliciter ponatur.*
2 *Dilatio si est data ad producendum instrumenta, non poterunt testes pduci*
3 *Fides instrumenti dupliciter sumitur.*

1 Quæro,dr̃ hic de instr.cautela,& c.qualiter † accipiatẽ instrũ.di
cit gl.ꝙ verbum,instrũ,ponitur tripr̃. sed hic ponitur stricte pro
ipsa charta,in qua instrumentum scribitur.idem no.in l. 1. ff.eod.
2 † Quære pone,ꝙ est data dilatio per iudicem ad producenda in-
strumenta,an poterit producere testes'dic vt no.Spec.in tit.de di-
3 la §.fin. ver.item no. vbi tenent, ꝙ non.† Secundo quæro , dr̃ hic
de inst.cau.& fide,qualiter hic assumatẽ fides. dic,ꝙ dupliciter dr̃
de fide . Primo quibus instrumentis adhibeatur,& hoc tractatur
vsque ad §.si vero moriant.Secundo dicit de fide,& qualiter fiat,
vt instrumentis adhibeatur fides , quando reuocatur in dubium,
quia fit vt habeatur fides per comparationem,& hoc tractatur in
§.si vero,& hoc videtur placere glo.hic.sed certe vsque ad §.si ve
ro tractatur etiam qualiter fit , vt instrumentis habeatur fides per
comparationem fiendam ex alijs instrumentis,& primo dicit de
instrumentis priuatis,ad quæ fit comparatio vsq; ad §.instrumen
ta.secundo dicit de publicatis,ad quæ fit comparatio,vt in §.opor
tet rem,& vide quod no.in c.1.& 2.extra,de fide instru.

1 *Examinatio comparationis literarum olim operabatur, quòd instrumento negato dabatur plena fides, & quam fidem faciat comparatio.nu.7.*
2 *Falsitas est immutatio ueritatis.*
3 *Scriptura alicuius, quòd narietur, ex variatione temporis, ætatis, calami & atramenti.*
4 *Comparatio literarum ad aliquam scripturam, ut fiat, quid requiratur.*
5 *Si ex una parte adest instrumẽtũ, ad quod petitur fieri cõparatio, et testes pro instrumẽta deponẽtes, et ex alia parte sola comparatio literarũ alterius instrumenti eiusdẽ hoĩs, cui magis credendum sit, iudex arbitrat.*
6 *Deponens, uel mutuans, an necesse habeat seruare hanc solennitatem hic positam, quod non.*

NOuimus. Iste titu.hẽt nouẽ partes. Primo poni-
tur de cautela & fide instrumentorum
in genere. Secundo in specie de priuatis instrumentis,
quæ fiunt,vt de cõtractu depositi, mutui, & alijs, & do
cta.ad ea fienda. Tertio loquitur de instrumentorum publico-
rum confectione,& de eorum solennitatibus. Quarto de ipsorũ
cõparatione. Quinto de instrumentis factis ab illiteratis, vel pau-
cas literas scientib. Sexto de contractu ex non scriptis celebrato.
Septimo de contractib.factis vsq; ad vnam libram auri. Octauo
de contractib. factis in villa. Nono ponitur ad quæ tempora hæc
constitutio porrigatur. Scđa in §.si quis igitur. Tertia in §.sed si in
strumenta.quarta in §. oportet autem. quinta in §. oportet uero.
sexta in §.hoc dicimus. septima in §. et autem.nona in §. ualeat,
ita usq; ad §.sed & si instrã.h.d.instrũ forum falsitatib. q̃ cõparatio-
ne procedunt,obuiandum est,& priuatum instrũ depositi , mu-
tui,uel alterius ꝯtus testiũ subscriptorũ,uel nõ subscriptorũ cau-
telam hñs,si in dubium reuocatur, ex alterius instrumenti com
paratione

paratione, eum dictorum testium depône fidem percipit, & non aliter. Item instro cum testis depône magis est adhibêda fides, q̃ scripturæ dissimili, ex qua ad illud instrm comparatio est affirmata. Istrm vero priuatum absq; trium testium solênitate celebratum si in dubium reuocat, pfectam fidê recipere nô pôt, sed ad iusiurandum deuenitr. h. d. Ibi, documento. s primo. ibi, subdentes, i. qui subscribant se in illo instro primo. Ibi, scripturam, ad quam pbandam fit comparatio. Ibi, testium. s scripturæ, ad quam probandam, vel improbandam fit comparatio, per notarium, qn depositarius scripsit. Ibi, quod scribat. s quod fiat comparatio ad talê scripturam probandam vel improbandam, licet gl. dicat ex ea, & male, vt j. dicam. Ibi, alij. s qn non scripserunt. Ibi, instrm, & quod ipsum scribentes nouere, vt j. prox. §. Ibi, examinatione, comparatione sed ad istam scripturam pbandam, vel improbãdam facienda est, & fiet hæc comparatio ad hanc, scripturam, quod alia scriptura habet subscriptionem duorum testium, vt l. comparationes,
1 C. de fide instru. Ibi, aut si adiiciant. † No. primo, q ex ista examina
a natione comparationis literarum olim plena fides adhibebatur a
2 instro negato, ad idem. C. eo. l. comparationes † Scdo no. q falsi-
b tas nihil est aliud, q̃ immutatio veritatis, b circa quod vide quod
3 no. in l. quid sit falsum. ff. ad l. Cor. de fal. † Tertio no. in versic. videmus, quod ex varietate tpis, ætatis, calami, & atramenti, eiusdê scriptura variatur, ad idem. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi.
4 indeb. † No. in §. si quis, & in §. sed si quis. quod ad hoc, vt possit fieri comparatio literarum ad aliquam scripturam priuatam probãdam, vel improbãdam, reqritur, quod scriptura ad q̃ fit comparatio habeat tres testes subscriptos, vel nô subscriptos, qui fuerût præsentes, qn illa scriptura fuit facta, & dicãt se cognoscere illum q illam scripturam scripsit, & ex talium testium testificatione, & comparatione alterius scripturæ fit plena probô ɔ̃ scribêtem. sed sola testificatio, vel comparatio per se ad plenam finê nô sufficit,
5 sed semiplenam tm̃, vt ibi pbat. † No. in ver. si vero aliqd. q vbi ex vna parte est instrm, ad quod petit fieri comparatio, & testes, qui dicunt pro instro, ex alia parte est sola comparatio literarum alterius instri eiusdem hoîs, cuius dr esse instrm, ad quod petitur fieri comparatio, & est absimilis formæ, cuius fides potius adhibeat
6 & quanta, iudicis relinquitur arbitrio. † Sexto in §. si m̃ quis, no. q illud quod dr, quod deponens, vel mutuans debent seruare hãc solennitatem, non imponitur ex necessitate, ita q non possit aliter deponere, vel mutuare, nec possit sufficere sola scriptura eius cum quo contrahit, sed ideo hoc dictum est, quia si aduersarius negaret, ad ipsam scripturam deponens non posset facere compa
7 rationem, nisi haberet pdictam solênitatem. † Ad primũ no. opi. dr quod sola comparatione literarum îducitur plena fides ɔ̃, j. e. §. si qs igitur, & §. sed si quis, & §. si vero nullus. Sol. aut loquitur de iure antiquo, & tûc ex sola comparatione inducebatur plena fides, vt hic in prin. & dr in d. l. comparationes. Aut de iure nouo, & tunc aut loquimur de instris priuatis, ad quæ petitur fieri comparatio, aut de publicis, si de priuatis, tunc ad hoc, vt eis instris negatis detur fides plena oportet, quod talia instra, ad quæ fit comparatio, habeãt trium testium subscriptionem, vel tres testes sine subscriptione, qui testes deponãt super ista scriptura, qualiter fuit facta, eis præsentib. & cognouerunt scribentem, & vltra hoc fiat
c comparatio c de alio instrumento priuato illius, ɔtra quem inducit instrumêtum, ad qd fit comparatio, & sic ex sola testium subscriptione alterius instrumêti non inducitur plena probatio sed semiplena. Sed ambo ista simul iuncta faciunt plenam probationem, vt i §. si quis igitur, & in §. sed si quis, ibi fideicom &c. & ita loquitur auth. ad hæc. C. de fide instru. & est ratio quam ponit gl. in §. si quis igitur. in vlt. glo. quam no. licet aliud videatur sentire Ia. de Are ut no. Dy in d. l. comparationes, in fi. vbi vr velle, quod si testes testificantur super scriptura, tûc comparatio nô sit necessaria, sed fiat ad solatiũ, & superabundãtem cautelã. Si vero loquimur de publicis instrumentis, tunc dic, vt dicã. j. in §. si vero moriantur, & §. si vero nullus. j. eo. & sm prædicta, & sm ea quæ dicam in dictis §. debet intelligi quod no. gl. in l. in bonæfidei. C. de reb. cred. ff. de interu. l. admonendi, & vide gl. in d. auth. ad hæc, & melius in l. fi. C. si cer. pe. & auth. sed nouo iure. ibi posita, & quod no. Azo in summa illius tit. §. item minimum dantes.

ADDITIONES.

a Adhibeatur. Ad quã materiam vide tu ad saturitatem Fel in c. 1. in ver. septima declaratio. cum seq. de fi. instru. vbi plene no.

b Veritas. Faciunt ea quæ no. per Azo. in summa, C. ad l. Corne. de fal. & adde tex. in c. 1. de cri. fal. & per Doct. in c. super literis, de rescri. Et adde, quod omnis actus factus, ut verum non appareat, inducit falsum, vt per Fel. in c. cum olim, el 2. de offi. deleg. in fi. & do. Soc. in con. 187. incip. in controuersia, quæ vertitur, ver. confirmantur præmissa, circa prin. in 2. parte.

c Fiat comparatio. Adde quod no. in Apost. ad istum in auth. sed nouo iure, num. 1. in ver. comparatio. & ibi posita in addi. ad Bal. nu. 4. ver. & pro pleniori notitia, in ver. priuatam. C. si cer. peta.

1 *Quot testes requirantur ad reprobationem priuatæ scripturæ, vt ex ea fiat comparatio & nu. 8.*
2 *Intellectus ad tex in l. scripturas. C qui po. in pig. hab.*
Sriptura priuata confessata, quam probationem faciat cõtra tertiũ, & u. 5
3 *Duo testes deponẽtes sup priuata scriptura, qn pbẽt absq. alia cõparatione*
4 *Duo testes deponentes super contractu, quod probent contractum si nô excedit summam quinquaginta aureorum.*
6 *Scriptura priuata ad quam fit comparatio, q necessario non exigat subscriptionem trium testium, sed scripturam, ex qua fit.*
7 *Intellectus ad l. comparationes. C. de fide instru.*
Dare dicitur, qui rem accipientis facit.
Testes qui deponunt super scriptura, a qua debet fieri comparatio, an sit necesse, quod fuerint inuenti antequam fiat comparatio.

1 §. Si quis igitur. † Op. & vr, q ad probônem priuatæ scripturæ sufficiãt duo testes, si actio personalis intentatur: si vero realis requiritur tres, vt l. scripturas. C. qui po. in pig. hab. dicunt qdam, vt in gl. q illa lex corrigitur p istam. hanc opi. reprobat gl. & dicit, q hic loquitur, qñ oib. aliis deficientibus, recurritur ad comparationem fiendam ad priuatam scripturam, ad q̃ scripturam priuatam comparatio fieri nô potest nisi tres testes i ea subscripserint, vel pñtes fuerint, vt hic dr, q. d. q in l. ɔ̃ria constabat scripturam factam manu debitoris, puta per cõfessionem. sed si hoc est, quare requiruntur tres testes, si debitor scripturam confitetur, vt l. eum de indebito. ff. de prob & l. generali. C. de nô nume. pec. l. Publia. in fi. ff. depo. cum si. dñt Doc. in d. l. scripturas, q a adhuc pt esse contentio inter ɔ̃hentes, licet debitor confiteatur scripturam, negat tñ se debere. ad hoc sunt op. Iac. de Bel. hic, & Fran. Acc. dñt, quod ibi loquitur in priuata scriptura ab vtraque parte ɔ̃hentiũ, vel ab vno scripta, vel a tertio scripta & ab vtroq; subscripta. hic vero fuit ab vno tm̃ subscripta. Ex hac solutione habes, qd qñ scriptura priuata, ad quã fit comparatio, est scripta ab ambobus ɔ̃hentib. vel ambob. subscripta, vel ab vno cõtrahentium scripta, & ab alio subscripta: tunc duo testes scripti in priuata scriptura sine aliqua comparatione sufficiunt ad illã scripturam probãdam, sed si negatur, & negatur hypothecaria ɔ̃ tertium, tunc requirũtur tres, qui sint subscripti in dicta scriptura, ad quam probandam inducuntur, quæ sol est no. & menti tenenda,
2 & hoc etiam expresse tenet † Iac. j. eo. §. oportet vero. in 2. q. Sed mihi vr, qd illa l. scripturas, non habeat hunc intelim, quod intelligatur de comparatione fienda, vel non fienda ad priuatam scripturam. Et an soli testes sine comparatione sufficiant ad probandam scripturam, in qua scripti sunt, sed velit dicere quod talis scriptura priuata ab vtraque parte subscripta, vel ab vno ɔ̃hentium scripta, & ab alio subscripta, ita quod debitor eam confiteatur, habeat robur, & vires ɔ̃ ipsum debitorê, nec curo si sint appositi testes, vel non. patet ibi in tex dum dicit, testib. adhibitis, vel non, licet gl. ibi exponat. i. rogatis. q. d. quod tex. velit dicere, quod non curatur, siue sint testes rogati, vel non, sed tñ est necesse quod sint appositi. Quæ gl. non est vera, si talis scriptura producitur contra tertium, puta quia agitur hypothecaria, est necesse ad hoc, ut ista priuata scriptura cõfessata habeat robur contra tertium. sicut publicũ instrm, qd sit subscripta a trib. testib. & hic videtur verior intels illius l. & sm hûc intelim illa l. nullo modo ob. huic §. cum ibi non loquatur de comparatione fienda ad priuatam scripturã, sed si non esset confessata per debitorê, sed negata, tunc hêt locũ hic §. nec puto verã gl. l. scripturas, q̃ dicit, q illa priuata scriptura fuit probata per côfessionem debitoris, vel per probônem testiũ, vt ibi no. q a dico solos testes non sufficere ad côparationê, vt hic hr, nisi dicas, put s. dixi sm Iã. de Bel. qui intels nô vr alias ll. corrigere, & circa intelim d. l. scripturas, vide gl. in c. 1. super ver. aut.
3 extra, de fide instr. † Tertio op. & vr, q duo testes debeant sufficere sine comparatione, vt l. vbi numerus. ff. de test. & C. e. l. iurisiu. Solu aut testes sunt adhibiti ad probandum ɔ̃ctum, & tunc duo testes sufficiunt sine comparatione, vt in ɔ̃tus, & sufficiunt duo, nisi ɔ̃ctus excedat summam 100. aureorum, vt C. si cert. peta. l. fina. Qñq; testes non testificantur super ɔ̃ctus, sed super scriptura priuata, quam debitor negat se scripsisse, & tunc solis testib. testificantibus super ipsa scriptura nô creditur, nec soli comparationi sine testib. quantum ad plenam probationem: sed quantum ad semiplenam sic, ex vtroq; autem. s ex dictis testiũ subscriptorũ i instro priuato, ad quod fit comparatio, vel non subscriptorum in instrumêto priuato, ad quod fit côparatio, & ex côparatione inducitur bona pbatio, ut hoc §. quæ côparatio fiet ex tali priuata scriptura, triũ testiũ subscriptionem habente, vt d. l. comparationes. C. de fide instrum. Sed si reus non negat scripturam quam debitor pducit ɔ̃ ipsum, sed côfitetur se scripsisse, nunc statim tenet, & scripturæ credir sine aliqua comparatione. & sine testibus, vt l. gñaliter, C. de non nu. pec. & l. cũ de indebito. ff. de pba. & l. Publia. in fi. ff. depo. cum si. Et istud sentit quædam glo. quæ incipit, si ego. Et sic uides, q si quis vult approbare scripturam priuatam, quam aduersarius negat, requirit comparatio ex alia scriptura, & requiritur, q scriptura ad quam fit côparatio, hêat tres testes subscriptos, vel q sup scriptura testificêtur, vt s. dixi. & cum illa gl. ɔcor. gl. sup ver. non minus, hic posita. q̃ dicit, q ad probãdũ depositũ siue ipsum ɔ̃ctũ, sufficiunt duo testes prout habes in gl. duo tm̃ soli pbat de-
c positũ factũ. † Item sentit gl. §. sed & si quis, q̃ incipit, causam vocant. in fi. q duos testes sufficiant ad probãdum, plane ɔ̃ctum. no. per gl. in auth. si quis vult caute deponere. C. q pot. in pig. ha. circa quod vltimum, an sufficiant duo testes ad probandum ipsum

fnm ℈ctū,& excedat quinquaginta aureos,vide quod no. Doc in
5 l.fi,C.fi cer pe.†Circa id,quod dixi,quod scriptura priuata etiam
fine testib,ↄfessata per partē ꝓiudicet,ↄcor.Ꞁ.eo §.si tñ quis quam
6 in gl,†Item op.d̄r,dic ꝙ sufficit,quod scriptura habeat tres testes
subscriptos,vel nō Contra imò vr,qđ de necessitate requiratur,
qđ isti tres testes subscripti sint,vt C.de fi.instru.l.comparationes
Sol.quidam intelligunt quod iste § loquatur in priuata scriptura,
ex qua fit comparatio,vt in §.sed & si quis,no.in glo.super verbo,
credibile,& in gl causam vocat.ibi,si vero &c.Et ideo dñt isti per
hūc §.corrigi dictam legem,comparationes.istorum opi.recitat
in gl,super verbo,testificetur,& hanc opi.quod iste loquatur ī pri
uata scriptura,ex qua fit comparatio,videtur sentire gl.C,de fide
inst.l.℈ctus.ibi dum dicit,đ ꝓductis asit instrumentis fit compara-
tio,&c.Idem videtur sentire Azo in summa huius tit.§.pen. Alii
intelligunt,ꝙ iste loquatur,qñ improbatur priuata scriptura, istā
sol.dicunt quidam Doct.in d.l. comparationes videlicet, quod
iste §.loquitur,qñ fit comparatio ad adiuuandam priuatam scrip
turam,q̄ negatur,sed l.comparationes,inquit,qñ fit comparatio
ad improbādam priuatā scripturā,q̄ negat,vñ ibi minor solēnitas exi
gitur ibi,q̄ hic videlicet qa requirit,qđ ibi sit testium subscriptio,
hic vero nō.istam opi.q̄ declarāt Doc,tenet glo,expresse in d.aut.
si quis vult cau.sed certe iste intellectus huic lec. non applaudet.
Quare dic,quod l.comparationes,loquit de priuata scriptura, ex
qua fit comparatio,& ideo exig.i omnino trium testium subscri-
ptionem,vt ibi,nisi sit talis scriptura priuata,qua aduersarius vtit
ↄ me,vt habuistis de his q ingre.ad app.§.illud,a quo sumpta est
auth.ad hæc.C,de fi.instr sed hic loquitur de priuata scriptura ad
quam fit comparatio,q̄ non exigit de necessitate trium testium
subscriptionem,sed sufficit,quod habeat tres testes etiam nō sub
scriptos ut hic,& tunc requiritur,ꝙ scriptura ex qua fit compara
tio,sit magis solemnis.si vult vincere,vel uitare aliam scripturam
Istam rationem tenet gl.in d.l.comparationes, & ibi tenet Doc,
ꝙ ibi loquitur de priuata scriptura,ad quam fit comparatio No,
gl.super ver,nō minus,& supe ver.neque,& super ver. faciamus,
quæ incipit,si ago.& istam vlt.opi.tenet Azo.C,de fi.inst. in sum-
7 ma §.item comparatio.& sic habe intellectum huius,§. † Item
opp.dr,depositum datur,&c.hic vr oppositum ī obiecto sicut est
in l.ser manumissi.ff.de condi.indeb.nam date est accipientis fa-
a cere.[a] in insti.de act.§.sic itaque,& l.vbi autem,in fi.ff.de ver.obl.
sed rei depositæ nō trāsit dominium in depositarium,vt l, licet.§,
rei.ff depo. ergo, &c. huius timore est facta gl.super ver,deposi-
tum datum,cum una gl.cōcord.quod hr in tex.& gl.in l. 1. circa
8 prin.ff.deposi.†Opp.& vr,ꝙ ad probandam scripturam,ad quam
fit comparatio,sufficiant duo testes,vt Ꞁ.eo.§.& hoc dicimus,di-
cit gl intellige,ꝙ hic fuit factus ℈ctus in scriptis,subaudi ab impe
rito in scriptis.vel sine scriptis.& excedit vnam libram auri, alias
sufficerent duo testes,ut in §.alleg.pro ℈rio.Et br hic §,si quis igit,
& § sed si quis,debent intelligi,quod requirantur tres testes in in
strumēto priuato,ad quod fit comparatio,vel pauciores,vel plu-
res,secundum distinctionem.§.oportet vero infra eo.usque ad §.
valeat itaque,quod sentit glo. super ver.non minus, & in auth.si
quis vult,præalle.in prima glo.& ita tenet glo.in l.contractus. C,
de fi istr.quam distinctionem gl.recitat.Ꞁ.e §.hæc autem omnia,
& plene no.C.si cert pet.authen.sed nouo iure. Azo in summa
huius ti §.item mutui datum,vide in summa, de fideius.§. este.
ℓns autem comparationis,quod quantum ad comparationem
fiendam iste §.& sequen debeant intelligi fm prædictam distin.
quæ ponitur in d.§.si vero,circa fi.apparet ex tex.d.l contractus,&
9 hoc vr mihi verum quicquid dicat Iac.de Bel.†Quæro dr hic,qñ
postea inuenti,&c.Quæro quid si fuerint inuēti antequam facta
fuisset comparatio?dic,aut loquimur de publicis instrumētis, ad
quæ petunt fieri comparatio,& tunc viuentib.testib,ad compara
tionem non fuisset deuentum,vt Ꞁ,eod.§.si vero moriantur. aut
loquimur de priuatis instrumentis,& tunc nō aliter fit compara
tio,nisi testes viuant,& testificentur,ut Ꞁ.eo.§.si quis igitur, & §,
sed & si quis.Sed quæro,an isti testes,de quibus hic loquitur, exi-
gantur ad substantiam contractus?dic ut in gl.super ver.no minus
inuenti.in gl.in d.auth.si quis vult.

ADDITIO.

a Facere. Adde do Soc.in consi,48.inci.casus legis municipalis,ver.1. alienatione,
circa prin.in 1.parte,& Fel.in c.si cautio,de fide instrum.

1 *Quot testes reprobent instrumentum,vel priuatam scripturam.*
2 *Quot testes scripti,vel nō scripti debilitē,vel faciāt uacillare instrumētum.*

§.Si vero.

Opponitur.hic innuitur,ꝙ potius stetur viuæ
voci testium,q̄ scripturæ mortuæ.cōtra,C.de
fi instr.l.in exercendis.gl.soluit,& bñ.idem tenet in l.contraria,&
1 ibi per Doct †Sed circa hoc quærit glo,quot testes reprobent pu
a blicum instrm?dic,vt in gl.sed de hac quæstione quot testes re-
2 probent publicum instrm directe, vel indirecte.†Itē quot testes
scripti,vel non scripti in instro debilitent, vel faciant vacillare fi-
dem instrumenti,dic vt no.per Doc.in l.in exercendis,prædicta, &
adde,quod ipsemet no.in l.cum precibus, C, de probatio. & ple-
b nissime per Inno.in c.cum Ioan.b ext.de fi.instr.vbi gl.& in c.in
præsentia ext. de probatio.& ꝙ no.i c.3.loco.ext.de probatio.&

vide Spe.in ti.de instr.edi.§ sed restat.ver.sed quomodo,& ver,sed
pone,& ver.quid si dictum, & ver,quid summus, & in ti. de testi.
§.1.ver.sed pone ecc.& vide vnum verbum glo.in l.1.in fi.ff.quē-
admo.test.aper.& vide Cyn.in l.si quis decurio. C de fal.in vlt.q.
vide etiam vnum verbum gl.in fi.C.de fideicom.

ADDITIONES.

a Quot testes reprobent instrumentum.Adde Gul.de Cu.in c.in exercen.in prin.
& ibi posui in apost ad eum in uer.quatuor testes.C.de fi.inst.& ibi dixi in addi.
ad Bar.nu.5.in uer.reddatur falsum,in 3.lec,dixi post Col.in c.cum Io.nu.4.uer.
sed per testes.in co.uer.ext.e dixi post Lanfran.in c.quoniam contra §.instrumē
torum produ.no.16.ver,quæro nunquid instrumentorum. in uer.per quot testes
extra,de proba.Ioan.de Ana.consi.47.uol.2.& Bar.Soc.consi. 14.incip.præstan-
tissimi,uer.præterea,circa fi.uolu.1.
b In c.cum Io.Et ibidem uide omnino Fel.in uer.in gl.in uer.instrumenti,uer.2.cō
clu.& do.Soc.in consi.127.inci.diu profecto anceps.uer. confirmatur , nam in 2.
parte,& in consi.284.incip.in causa do.Goffr.uer,postremo dico, circa prin, in d.
parte,& in consi.94,incip.præstantissimi,& iustissimi.in prin.in uer.quæ nam,cum
uer.seq.in 1 par in quibus locis tenet,ꝙ et per duos testes non descriptos potest
reprobari,& adde Ant.de Pratoueteri,in consi.incip. Mutinensis infirmus , ad fi.
quod est consi 84,1.par.con.Ale.de Imo.

1 *In hoc § quod loquatur de iuramento,quod defertur a iudice.*
2 *Scriptura priuata quando faciat plenam probationem,quando semiplenā,*
& quando coniecturatam.
3 *Iuramentum,quando deferatur reo ad sui purgationem.*

§.Si tamen.

Quæro de quo intelligit. loquitr hic gl. super
verbo,interuenerint, sunt duæ opi,prima lec.
nihil habet vtilitatis.Secunda lect.est,ꝙ loquitr de iuro, qđ defert
1 a iudice.† Nam hæc scriptura priuata aduersarii producta contra
ipsum aduersarium,& per ipsum negata , facit aliquā coniecturā
contra ipsum aduersarium,quæ est semiplena probatio,& sic dēt
deueniri ad iurm,fm formā.l.in bonæfidei.C.de reb.cred. & l.ad-
monendi.ff.de iureiu.nec ob.dicit gl.;ꝙ videatur durū , ꝙ scriptu-
ra priuata producta ↄ aliquē,si ille ↄ quē ꝓducit negat se scripsisse
faciat semiplenam probōnem , cū quilibet possit vnā scripturam
pro se producere,& parare sibi semiplenam probationem,& dice
re,quod est illius ↄ quem producit ipsam , quod nō est de facili ꝑ-
sumendum,ꝙ talem scripturam scriberet,ꝑꝑ timorē falsitatis: qa
possent reperiri multæ literæ aduersarii,vt C.de non nu. pec.l ge-
neraliter,& quælibet posset cōparari,vt l, Publia. in fi. ff. deposi.
dic,vt no.in glo.super ver.non sufficiens, & super ver. negantes, q̄
volunt.ꝙ prædicta locum habeant quando aduersarius , ↄ quem
talis scriptura producitur,neget se talē scripturam scripsisse : alias
si eam confiteatur,tūc faciat plenam probationem , vt in ℈tiis,&
sic ista gl.concor.cū eo,ꝙ no.s.eo.§. si qs igitur , sup ver.facimus.
2 † No.ergo ex istis duabus glo.ꝙ illud,ꝙ dr per glo. in l. in bonæfi-
dei.C.de reb.cred.& iureiu.& in d.l.admonendi , & in l. 2.ff.de fi-
de instr.cum simi.ꝙ priuata scriptura facit semiplenam probatio-
nem,debet intelligi de priuata scriptura aduersarii , ↄ quem pro-
ducitur,q̄ ipse tñ aduersarius negat, nō autem intelligitur de pri-
uata scriptura illius,qui eam ꝓducit , & aduersarius negat se scri-
psisse,vt habes in his duabus glo.quas tene menti Circa prædicta,
an priuata scriptura faciat aliquam fidem pro scribente. uide Spe.
in ti.de instr.edi.§.nunc dicendum.ver. & licet , ꝙ tangunt Doct.
in l.instrā.C.de prob Iac.vero de Bel.dicit, ꝙ hoc ꝙ dicit gl.nullo
modo pōt procedere videlicet, ꝙ sola priuata scriptura , q̄ dr esse
illius,ↄ quē producit.q̄ tñ ipse negat ↄ seipsum inducat semiplenā
probationē:nam priuata scriptura aduersarii per ipsum tñ negata,
quæ hēt pro se simul depositionem testiū,& cōparationem litera
rū,facit plenā probationē,sed si hēt pro se simul depositionē,vel ↄ
a parationē,non facit ꝓbōnē plenā,sed semiplenam,[a] vt s̄.in §. si qs
igit in ver.sed & is,& ibi no.gl.vt in sola,&c.& Ꞁ.§.sed & si qs ibi,
fidē.n.ex vtroq; percipiat,&c.& sic patet ꝙ testiū depositio,& cō-
paratio simul iuncta cum scriptura facit plenā probationem:vel
cōparatio tñ,vna cum scriptura non facit plenā fidem , sed semi-
plenā,vt in §.ꝓdicto,& ver.ergo solū scriptura priuata, sine testiū
depositione.& sine comparatione non facit semiplenam proba-
tionem.hūc ergo §.dicit ipse intellige,qñ scriptura priuata aduer-
sarii,per ipsum tñ negata,hēt cōparationē ꝓ se, licet non hēat per
se testes,& hoc casu hunc §.intellige, & inducunt semiplenā ꝓba
tionē. Puto tñ,dicit ipse,ꝙ talis scriptura priuata , sine testiū depo-
sitione,& sine comparatione,licet non faciat semiplenā ꝓbonē,
facit tñ aliqualē coniecturā ↄ aduersariū, non tñ tantā , ꝙ ꝑ ipsam
perueniatur ad iurm,fm formam d.l.in bonæfidei, & l. admonē-
di,& hoc mihi satis placet. Et ꝙ hæc talis scriptura sine testiū de
positione , & comparatione faciat aliquam coniecturam contra
aduersarium,ↄ quem producitur,faciunt omnes rationes glo. po
sitæ hic super uer.interuenerint.excepta vltima ratione gl. quæ di-
cit,delatum iuramentum,quia ad hoc de iure non deuenitur , ut
s̄.dixi ꝙ ista opin. sit vera , quòd talis scriptura solum inducit ali-
quam coniecturā,videtur uelle innuere gl. in d.l.in bonæfidei , &
in

ADDITIO.

a Sed semiplenam. An,& quando probetur,& quando non,uide late per Fel.in c.4.
de fide instru,& quod ibi d xi in apostil.

in d.l.admonendi. in gl.mag.in prin. & Host.in sum.de iureiur.§.
c ꝙ̃ defendendũ sit, circa princ.§.& Azo in sum. de re.cre.§.aliud.
iusiur. in q̃b.locis dr̃, ꝙ actore nullo modo probãte absoluit̃,licet
3 non iuret,vt l.q accusare.C.de eden.† Fallit in rõnib in q̃b.lex de-
fert iurm̃ reo ad sui purgationem,& inter alios casus,allegatũ §.
si tñ quisquã, & innuit gl in casu huius. §. licet actor nullo modo
p tobet plene,vel semiplene,tñ qa scriptura priuata, q̃ inducitur ꝯ
aduersariũ,aliqualẽ ꝯ ipsum ꝯiecturã facit, lex vult,ꝙ reus purget
se ab illa suspicione p iuramentum. Et sic ex ill aglo.posses intelli
gere hũc §.qñ sola scriptura sine testium productione,& compa-
ratione literarum producitur , contra aduersarium,& ipse negat,
licet actor nullo modo probet , tñ ipsi defertur iuramẽtum ad sui
purgationem . vbi vero ista priuata scriptura haberet pro se com-
parationẽ,vel testium depositionem,induceret semiplenam pro-
bationem, secundum Iac.de Bel. qui ita intelligit hunc §.isto ca-
su , quando inducitur semiplena probatio , deuenitur ad delatio-
nem iuramenti , quo casu cui deferatur , no.per Azo.in d.§.aliud
iusiu.& per gl.in d.l.admonendi,& extra,de iureiu.c.fin.

1 *Testes quot requirantur in instrumento vltra tabellionem, & an necessa-
rio. num.3.*
2 *Dictio sicut,quod non faciat omnimodam similitudinem.*
4 *Iudex non debet esse pronus ad comparationem fiendam.*
5 *Signum suum,quod debeat apponere notarius in instrumento.*
6 *Instrumentum publicum , quod probet,& quando fienda sit comparatio.*
7 *Scriptura priuata non confessata,quam probationem faciat.*
8 *Producens instrumentum,ad quod fit comparatio,iurat*
9 *Notarius an possit instrumentum scribere per alium.*
10 *Qua fides adhibeatur publicis instrumentis, quando in dubium reuocant.*
11 *Quãta fides resultet pro instrumẽto publico cõparõne facta, vbi qd plena.*
12 *Instrumentum productum de longinquis partibus,si negatur , quam fidem
faciat,& qualiter succurratur producenti.*
13 *Si contra instrumentum de lõginquo confectum,quod producitur, negatur
illum qui scribit fuisse notarium, quod probet producens remissiue.*
14 *Comparatio literarum,quod fieri debeat per peritos, & coram iudice.*
15 *Notarius effectus infamis, quod non debeat testificari super scriptura.
Idem si instrumentum negatur manu sua confectum.*
16 *Testes,ꝙ nõ requirant,quãdo instrumentũ insinuatur, vt perpetuo probet.*

§.Sed,& si. Dictum est hucusq; de priuatis instris , nunc
incipit dicere de publicis, & hẽt septẽ partes.
Primo loqr̃ de solennitate instrumentorum . Scd̃o de solẽnitate
comparationis. Tertio de veritate instrorum inuestiganda sine cũ
paratione. Quarto de effectu cõparationis. Quinto de iureiur. tpe
cõparationis pstãdo. Sexto adhibetur consiliũ , p ꝙ põt falsitatib.
obuiari. Septimo ponitur antiquorũ confirmatio . Secunda in §.
oportet aũt.&c. Tertia in §. i his. Quarta in §.si vero nullus. Quin
ta in §.si vero nihil. Sexta in §.de quib. Septima in §.his,q dudum
Instrumẽta publica egent testiũ pñtia, & cõparationes fieri debẽt
tabellionib. & testib. non apparentib. dẽt tñ inde fieri ;cum omni
subtilitate,& instrorum veritate,p tabellionẽ,& eius discipulum,
q annumerator dr̃,& eis non existẽtib. ad comparationẽ deueni-
tur,ex qua vna quædã colligitur fides mixto ab vtraq; parte tpe cõ-
parationis pstito. Itẽ in instrorũ insinuatione , & partium ꝯfessio-
ne falsitas,& veritas detegitur. h.d.vsq; ad §.oportet. No.ibi,ex vo
ce,s.notarij. Ibi,ex alia cõpletione.i.ex alio instro,ꝙ cõficit notari⁹
Ibi iuret solẽniter,vt s.c. §.si vero moriant̃. No.1.ex isto §.ꝙ testis
dẽt se instro subscribere, & nomen in subscriptione apponere, &
sp dẽt eandẽ formam seruare in quolibet instro, vt qñ est necesse
possit ex subscriptione fieri comparatio, vt j. eo.§.si vero nullus.
1 † Quæro quot testes requirant̃,& vr̃,ꝙ tres, dicit.n.sicut dictũ est
de trib.&c.& istã opi.vr̃ sentire gl.auth.sed nouo iure. C.si cer.pe.
Azo in summa illius ti §.itẽ & in mutui datione. Idem vr̃ sentire
gl.in l.ꝯctus.C.de fi.instr gl.hic tenet ꝯtrũ videlicet, qd̃ sufficiant
duo,& tabellio vr̃ in numero testiũ,vt ff.de testi.l.Domitius.hoc
ꝙ dicit Iac.ꝙ tabellio sit hoc casu in numero testiũ, dicit ꝯ hunc
tex. qui dicit, ꝙ licet instrm̃ habeat solennitatẽ tabellionis, tñ dẽt
adijci testiũ pñtia , & sic expresse vult hic tex.ꝙ in numero testiũ
nõ numeratur tabellio.dic vt no.gl.in l. hac ꝯsultissima. C.q test.
fac.pñt,& ibi p Do.puto tñ,ꝙ hic sufficiũt duo testes cũ tabellio-
ne,vt gl.dicit,& idẽ no.gl.ext.de fi.instr.c 1. & ibi per Inn. nec ob.
hic tex.q innuit,ꝙ hic requirũtur tres testes in eo.ꝙ dicit,sicut di-
2 ctũ est,&c.† Sed s.in pręcedenti est dictũ de trib.ergo,&c.qa ego
rñdeo,ꝙ hic illa dictio sicut , nõ facit oĩmodam similitudinem, sed
vult dicere,ꝙ sicut in pcedentib. est dictũ de pñtia testiũ in priua-
tis instris,ita hic dẽt adijci testium pñtia in publicis instris,nõ tñ re
quirit,ꝙ testiũ pñtia sit sicut in priuatis non.n.sine cã.tex.iste non
repetit de numero testiũ . intelligã ergo de duob.l.vbi numerus.
ff.de testib. maxime cũ facultas probãdi nõ sit angustanda,vt s e.
§ si q̃s igit̃.in fi. C.de hæret.l.q̃m,in fi.tum ẽt pp tabellionis autho
ritatẽ,sicut & alias nõ denotat oĩmodã similitudinem,l. ꝯ nurũ
§.itẽ hr̃s.ff.re.amo.facit ẽt,ꝙ no.in sũi ff.de peric.& cõ. rei vend.l.
custodiã Facit ad hãc expositionẽ id, ꝙ no.gl ff.de no. ope.nun.
super tubi sicut dicit,ꝙ sufficiunt duo testes cũ tabellione, Intelli
3 ge,vt gl.in §. hoc ait j.e. q̃ concor.cũ ista . † An aũt isti testes exi-
gantur ad subam de necessitate.dic,ꝙ sic,per hunc §.& ita intelli
git ipsum gl.s.e.§ si q̃s igit̃,super verbo, non minus,ad idẽ.j.eo.§.
si vero neq; super verbo,documentũ facit ꝙ no.Doc. in d.l.cõpa-
rationes,in 3.q.in fi. Venio ad §.oportet aũt, vbi incipit dicere de
4 solẽni.† Ex quo no. ꝙ iudex non debet esse pronus ad cõparatio-
5 nẽ fiendã,per rationẽ politã. s. eo. §. 1. ibi,non.n.&c. Sed † ex isto
§.no.ꝙ notarius dẽt in instro signũ suũ apponere , idẽ in l. fi. C.de
assessor.ibi, signũ qd̃ est solitũ,&c. dixi de hoc s.vt præpo.nomen
a Imperatoris,circa principiũ.a circa quod vide Spe.in tit.de instru.
6 cau.§.br̃.ver.si aũt post oĩa. Quæro,† quid vult tex. dicere,ibi,si q-
dẽ publicũ, &c.dicunt quidã quod vult dicere, ꝙ instrm̃ si est pu-
blice confectũ,quod ei statur in dubio, & probat per se. ẽt sine te-
stib. interuenientib. quasi innuat a ꝯtrario sensu, qd̃ si instrm̃ est pri-
uatum non statur ei,vt C.de prob.l.cũ precib.& hic ibi,licet appa
reat non vitiatũ,non cancellatũ in sui figura. Et sic ista verba,quã-
tum per se,&c. referũtur ad instrm̃ publicũ , vt perhibet testimo-
nium,per se,& sine testib.vnientib & tñ vbi in dubiũ reuocatur,&
notarius non viuit ad comparationẽ recurritur , vt in tex. Alij di-
cunt,qd̃ instro priuato statur, vt instro publico si hẽt triũ testium
subscriptionẽ,& ista verba aĩr exponuntur , vt in gl. & pro istis fa-
7 cit.C.qui po.in pig.ha.l.scripturas.† Sed certe ibi loquit̃,vbi priua
ta scriptura est ꝯfessata,vt dixi.in §.si quis igit̃.alias,si non est cõfes
sata,tunc priuata scriptura non facit fidẽ,nisi quantũ testes depo-
nunt,& cõparatio ẽt vna cũ testib.conualidat,vt s.eo. §. si q̃s igit̃,
& §. seq.facit tñ aliquã coniecturã ꝯ eũ ꝯ quẽ producitur,vt s. di-
xi in §.si tñ quisquã.Sed si est publicũ instrm̃,tũc si hẽt debitã for
mã ei statur,vt hic,& d.l.cũ precib.nec est necesse,qd̃ testes depo
nant , tñ si in dubiũ reuocat̃ recurritur ad cõparationẽ , vt hic dr̃,
& notat̃ per Doct.in l.instrã C.de probat. & ad hoc alleg. hunc §.
per Inn.in c.a.ext. de fin. instr.& vide vnã glo.in c. inter dilectos,
8 ext.eo.in gl.sed nonne.† Op. dr̃ hic, quod iudex dẽt deferre iura-
mentum producenti instrm̃ , ad quod fit cõparatio.ꝯ, istud iurm̃
non dẽt præstari, cum semel in iudicio fuit iuratum, vt s.de his q
ingre.ad appel.§.fi gl.ibi,& gl.hic soluit. sed veritas est, ꝙ hoc spe-
9 ciale,ut not.Doct.in d.l. comparationes.† Secundo opp. ad §.hr̃s
vero,& vr̃ quod notarius nõ possit scribere instrm̃ per alium , vt
s.de tab.§.nos autem.Solu.intellige hic,quod vterq; fuit rogatus
10 de instrumẽto.† Quæro,qualiter imponatur fides publicis instru
mentis,qñ in dubiũ reuocantur. Rñdeo aut superest tabellio , &
eius discipulus,aut annumerator , tũc isti tres sine aliqua compa-
ratione plenã fidem imponunt instro , & ẽt solus tabellio, si solus
totũ conscripsit instrumentum , vel si non solus scripsit, tñ alij. s.
discipulus,& annumerator nõ pñt haberi,vt in hoc. § in his, & §.
se. Aut nõ superest tabellio,sed discipulus,& annumerator,tũc ex
dicto instro, scilicet discipuli, & annumeratoris, & ex cõparatio-
ne aliorum instrumentorum notarij mortui imponitur fides in-
strumento,vt in §.ꝙ si tabellio, Sed quæro quanta fides hoc casu
inducitur. Respondeo plena,vt d.§.ibi,& tũc ex collatione ad im-
plementum,& ex testib.eam fidem,& sic plenam,& ita intelligit
hunc text. glos.in d. auth. sed nouo iure. C. si cer. pet. & Azo in
d.§.itẽ mutui,& per eundẽ.C.de fi. instru.in sum §.qa cõparatio.
Aut non supest tabellio,nec discipulus,aut annumerator,& nunc
fiat comparatio ex alijs instris tabellionis, & alijs lr̃is, q̃bus iidem
b testes,vel iidem ꝯhẽtes[b] subscripserũt,vt in §.si uero nullus.† Sed
11 quæro quanta fides imponitur ex tali comparatione tex. dicit,ꝙ
vna q̃dã sumitur fides,& gl.exponit,vna.i. qualisqualis, qa p veri-
tate hr̃, licet ei stetur,quasi innuat gl.quod per istã cõparõnẽ fiat
semiplena probatio,& ita ẽt dicit gl. expsse. s. e. in prin. super uer.
ꝓhibere. Et qd̃ p istã comparationem qualisqualis ꝓbatio inducatur,no.p gl.in d.auth.sed nouo iure, & in d.l. ꝯctus. in glo. mag.in
prin.& ita dicunt Doc.in d.l.comparationes, in fi. Azo in sum de
fid.instr. §.& qa fit comparatio,simplr̃ recitat tex.positum dicens
quod vna quædam colligitur,& efficitur fides, qd̃ dicemus. dicit
Ia.de Bel.vr̃ hic, quod tali comparatione inducatur plena proba-
tio.& hoc ipse probat p hunc tex. inducendo ipsum , ut habetur
12 hic per eum.† Sed mihi ur̃ , quod ista opi. quod ex tali compara-
ne fiat plena probatio,probetur hic per hunc tex.alter q̃ ipse pro-
bat. Nã hic dr̃,quod sola cõparatio literarũ tabellionis nõ sufficit ,
sed ex alia comparatione,& comparatione literarũ testiũ subscri-
bẽtium,& ꝯhẽtium,una quędã undiq; colligit̃ , & efficitur fides.
q.d.licet sola comparatio tabellionis literarũ nõ sufficiat ad plenã
probationẽ, tñ mixta cũ alia.s. cõparatione literarũ testiũ subscri-
bentiũ,& ꝯhẽntiũ,oĩa ista simul faciunt unã fidem.& unã ꝓba-
tionẽ,s. plenam. Vel possumus dicere,quanta fides imponatur ex
c tali comparatione,iudicis relinquitur arbitrio,[c] vt no. gl.in l. com-
parationes,super uerbo,& literarum , & pro hac opin.facit tex. in
§.si uero moriantur. ibi,& omnino si putauerit, &c. j. eod.& sic
uidetur ponere in arbitrio iudicantis quãta fides imponatur per
com-

ADDITIONES.

a Circa principium. Et ibidem vide quæ ad hoc dixi in apostil. Adde quod notaui in apostil.ad Bal.in alleg.l.fi.C.de asser. tol.
b Menoch.Contrahentes. Alex.consil.114.nu.3.lib.7.dum loquitur de testamento inter liberos. Cur.iun.consi.161.nu 5. Alex.consi.76.lib. 3.
c Menoch.Arbitrio iudicis.disserui latissime in lib.2.de arbitr.casu.114.

comparationem, de qua hic loquitur. Nam ille § si vero moriantur, loquitur propter §. si vero aliquid, parum facit. dicit tn̄ Iac. de Bel. φ relinquitur iudicis arbitrio, iudex dēt esse arbiter adhibendo plenā fidē, sed præcedens opi. φ inducatur plena fides, vr̄ optime probari in §. si vero nullus. Ad tex. §. si vero moriantur. ibi, & omnino si putauerit, &c. videre potes exponēdo literam, prout
a exponit Ia. de Bel. Quæro, pone φ aliquis de lōginquis partibus inducit instr̄m in publicam formam, & vbi producitur instr̄m, negatur illud instr̄m, ita quod est opus decurri ad comparationem, cum sit de longinquis partibus. quæritur quid iuris sit, & casu cōsimili producenti instr̄m. & vr̄, φ sit recurrendum ad comparationem, alias instr̄o non credatur, vt s. eo. §. si vero moriant, & §. si vero nullus, istā qōnem formant Doct. in l. comparationes. C. de fi. instr. in 6. q. & dīt, φ gl. in d. §. si vero moriantur, tenet, qđ isto casu stetur instr̄o, & hoc dīt gl. hic tenere p l. 2. C. quemadmodū testa. aperi. quæ hic non reperitur, nam hic non est alia gl. nisi glo. super verbo, p se, quæ dicit in dubijs stari publico instr̄o, φ est vero, si non reuocatur in dubiū, qa tunc recurrit ad comparationē, vt habes in tex. vt s. dixi, sed illud qđ dīt Doct. reperio tenere Azo in sum huius ti. §. sed quid si profertur, & dicit hoc expeditū per d. l. 2. quēadmodū test. ape. de qua qōne vide Spec. in titu. de instr. edi. §. restat ver. sed qđ si producitur, vbi Spe. all. dictū Azo. Iac. de Bel. format & hic istam qōnem, post multa tenet, φ si p talem instr̄m magnum ius auferatur, tunc ei non statur, sed fieret cōparatio, vt in §. si vero moriantur, & in §. si vero nullus. inducit p
13 hoc, qđ tangitur in c. 1. ext. de ele. peregri. † Quæro, pone φ ille non negat instr̄m, sed dicit illum, qui instr̄m scripsit non esse, vel fuisse notariū, vel tabellionē, qđ hēt probare producens instr̄m, dic, vt
b no. p Inn. in c. 1. b ext. de fi. instr. & p Spe. in ti. de instru. edi. §. restat ver. quid si producitur, & ver. scias, & ver. illud aūt. & vers. sequen.
14 † Quæro p quē fiet ista cōparatio. dīt quidā, qđ iudex committret inspectori perito, & eius stabitur relationi, vel dicit glo. qđ ipse iudex dēt hoc inspicere, vt s. e. §. oportet. tñ dēt secū habere scriptorē peritū, & sic patet ex hac glo. φ cōparatio lrarū dēt fieri coram iudice, & hic dīt Doc. esse tutius ipsi notario, in d. l. ɔparationes.
15 §. nos aūt. † Vltimo in §. φ si tabellio, no. gl. super ver. defunctos. ex qua no. φ si tabellio est effectus infamis, & instr̄m est factum p ipsum negatur manu sua scriptum, φ ipse non poterit testificari. ita dicit hæc glo. in fi. facit ad id quod habetur in simili p glo. & Doc. in l. 1. C. de test. & quod no. Azo in sum. de test. ord. circa fi.
16 † Venio ad vers. de quibus, & quæro de intellectu huius vers. dic vt in gl. quæ dicit, φ in tali insinuatione, vel publicatione non est opus testibus. per l. donationibus. C. de do. & vide quod ibi no. gl. & Doc. & de ista pub vide Inn. in c. fi. ext. de fi. instr. & Spe. in ti. de instr. edi. § ostenso. ver. & quī, & no. totam istam glo. quæ quærit, an talis insinuatio fieri poterit l. contest. & quid operetur.

ADDITIONES.

a Aliquis de longinquis partibus. Adde Geor. Thomasinum consi. suo ult. inci. dubitatur, an instrumentum in longinquis partibus, ad fi. col. 4.

b In c. 1. Et vide, qua ad hoc habentur per But. Et adde Can. in cle. 1. 3. q. de procur. & to. de Imo. in d. c. 1. & Lanfrancum c. quoniam contra. de probat. & Iaco. de Ra. in l. si procuratorem aliena, in fi. de procur. & Pet. de Suan auth. si contractus. C. de fi. instr. & Salic. in d. l. comparationes. alleg. in tex. & do. Alex. de Imo. in l. licentiatus. ff. de decurio. & vide Paulum Castren l. Senatus. C. de test. mil. & in consi. & Fran. Aret. consi. inci. contractum tale est, quidam pronasit, vi per do. l. ch. in c. 1. de fi. instr. circa me. & ibi adde.

1 Testium numerus adhibendorum in instrumento par est codicillo, vel quod multum, sciant, vel parum.
2 Testes contractus, quando debeant cognoscere contrahentes remissiue.
3 Verbum, oportet rone subiectæ materiæ inducit, et nō inducit necessitatē.
4 Maior solennitas requiritur, quando imperitus literarum contrahit, quā quando peritus, & ibi rationem assignat.
5 Tabellio, qđ nō computatur in numero testiū in instrumento requisitorū.

§. Oportet.

Contractus celebratus in scriptis ab imperito literarum in ciuitate, & vltra librā auri quinq; testiū, & tabellionis solēnitate indiget, ɔtus vero sine scriptis, vel librā auri non excedēs, vel in villa factus, minori indiget
1 solēnitate, his obtinentib. in futuris casib. non ɔteritis. h. d. † No. ex hoc. §. cum sua gl. sup verbo, inter quos, in fi. φ par est ɔdō quo ad numerum testiū in instr̄o adhibendū inter multū scientes, vel
2 parū scientes. † Scđo no. casum in quo requiritur, φ testes noscāt ɔhentes, de quo habuistis in §. si vero absunt, & ibi dixi. s. de hid. & Falc. Opp. dr̄ hic, oportet vero, &c. & sic innuit qđ qs de neces-
3 sitate cogatur tm̄ apponere solennitatē in instr̄s. Nam † verbum,
a oportet, inducit necessitatē, vt l. 1. C. de le. sed hoc vr̄ falsum, vt s. e. §. si m̄ quisquā, huius intterte facta est gl. super verbo, oportet, & sic vides p illū tex. cū gl. φ verbum oportet, de sui nā necessitatē importat, sed rōne subiectæ materiæ necessitatē non inducit, & sic ex l. φ aliqñ aliquid est, quod de sui na non importat necessitatē, aliqñ necessitate inducit, vt s. eo §. si immobilis. super ver. licebit.
4 † Quærit gl. q est ro quare plures testes requirunt cū ɔhit imperitus literarū, q cū ɔhit peritus lrarum, & dicit, φ hoc inducit i fauorē imperiti, ne decipiat, & ista opi. firmat gl. in auth. sed nouo iure. hunc humq ta. C. si cer. pet. sed Cy. ibi dicit, φ vera ratio est, qa imperiti literarum de facili denegāt, quæ in instris continentur, & essent quasi incorruncibiles, nisi tanta solēnitas seruaretur, vt s. de tab. §. 1. in fi. dic hanc veram esse rōnem gl. ord. hic super ver.
3 quinq; testes, quā tene menti. † Quæro, an in numero qnq; testiū ɔnumeret tabellio. Rñ. hoc casu in numero testiū non computatur, & hoc expresse vr̄ velle tex. hic in prin. dum dicit, & testium Ideo & tabelliones adhiberi, & sic copulatiue dicit vtrosque. Nam numerus autē testium declaratur, vt sequitur, & hanc opi. tenet Iac. de Bel. & gl. in auth. sed nouo iure, & Azo in sum. si cert. pet. §. itē & in mutui datione. Sed præcedens opi. vr̄ mihi verior, per hunc text. vt s. dixi. facit ad prædicta, quod dixi s. eo. §. sed instrumenta.

ADDITIO.

a Vt l. 1. Et ibidem adde ad hoc etia n Bar. in l. pen. ff. de alie. iud. mu. cau. fa.

1 Testes qui requirantur in contractu ab imperito contrahente, & qui quando peritus contrahit.
2 Contractus in scriptis quando fieri dicatur.

§. Vt autem.

In hoc §. est vna glo. super ver. sancitū est, q distinguit, & ponit oēs casus huius titu. vsq; ad fi. & clarius, q ponat tex. cum hac gl. ɔcor quod no. glo. in d. auth. sed nouo iure, & Azo. in d. §. item in mutui datione, & no. gl. in d. l. ɔctus. C. de fi. inst. † Sed circa hanc gl. aduerte ad duo.
1 Primo, quia gl. in certa parte vr̄ mihi corrupta, & per errorē scripta, videlicet in ver. si autem ponas. Ibi siue in ciuitate, vel nō vltra vnam l. auri. Nam illa verba, iudicio meo dēnt vacare tanquā errore scripta. Nam si non est in ciuitate contractum, & tunc vetera iura seruātur, vt hic in §. hoc aūt, quæ vetera iura sunt, vt duo testes sufficiant, nisi contractus sit li. auri, vt l. fi. C. si cer. pet, & no. s. prox. in gl. Item, φ dicit gl. vel non vltra vnā li. auri. adhuc male dicit, quia cū contrahit in libra auri, tunc indistincte duo testes sufficiunt, & patet in primo mēbro distinctionis huius gl. vt probatur in §. vt autē. s. e. & sic ista verba debent vacare, ad illa verba gl. quæ dīt, si aūt ponas, φ vnū horum defuerit, vt qa a perito cōtrahitur subaudias in scriptis, vel sine scriptis, & φ dicit, vt ɔhatur, subaudi, sine scriptis. fuit in ɔctus factus in ciuitate, & vltra vnam lib. auri, & hoc modo ista gl. procedit, & concor. cū alijs gl. s. alle. alias esset falsa, vt dixi. Secundo ad hanc gl. aduerte, φ vbi ɔctus esset factus vltra l. auri, & in ciuitate, subaudi a perito in scriptis, vel sine scriptis, vel ab imperito, sine scriptis: tūc est distinguendum, aut sit priuata scriptura, & tunc dicit gl. φ forte sufficiunt duo testes cū tabellione, quā gl. bñ no. quia alia glo. q tractant istā materiā, dīt indistincte, φ in prædicto casu testes requirunt. Idē no. s. eo. §. sed si instra, φ est no. a. illā gl. & alias quas ibi all. in casu ɔdicto, de quo dic vt ibi. hoc. n. nō procederet vbi ɔheret imperitus literarum, & in ciuitate, & vltra librā auri, quia tunc debent adhiberi quinq; testes, & vltra quinq, tabellio, vt s. eo. §. oportet, not. & ibi dixi, & gl. tangit hic. Sed contra omnia prædicta vr̄, φ indistincte quinq; testes requirantur, siue sit peritus, siue imperitus, si contractus fiat in scriptis, vt C. de test. l. testium, dic vt ibi no. vel solue, vt hic no. Iac. dic, vt no. Host. in sum. de fi. inst. §. quid sit effe-
2 ctus. † Vltimo quæritur, qñ dicatur fieri contractus in scriptis, dic vt per gl. & Azo. in d. §. item in mutui datione, in sum. de fi. inst. §. nunc de his, & in gl. in l. testium. C. de testib. in d. aut. sed nouo iu-
a re. de quo per gl. & Doc. in l. contractus. a C. de fi. instru.

ADDITIO.

a In l. contractus. Et ibidem vide omnino Bal. in ver. sed hic quæro vtrum, quādo contractus. Et adde do. Soc. in cons. 173. inci. reuerende pater. ver. sed prædictis non obstantibus, circa fi. in 2. parte.

Hæc constitutio interpretatur priorem constitutionem de his, qui ingrediuntur monasterium, &c. Rub.

Dictum. Est s. in tit. de monachis. § illud, φ ingrediēs monasterium &c. & qua dedicat Deo ipso ingressu; nerum quia reuocabatur in dubiū, an dicta ɔstitutio haberet locum in illis, qui ante l. illā fuerunt ingressi mona. Ideo pro illa dubitatione ponit hunc tit.

Vt non luxurientur contra naturam. Rubr.

1 Iurare per membra Dei quod non liceat
2 Blasphemare Deum, dicitur, qui iurat per eius membra.
Statutum puniens blasphemantem Deum, comprehendit iurātem per eius membra.
3 Pœna peccantis contra naturam quæ sit, remissiue.
4 Pœna blasphemantis Deum, vel sanctos quæ sit, remissiue.
5 Iurare, quod liceat per Deum, & per ecclesiam, & per crucem, & alia.
6 Iurans etiam illicite, tamen ex illo iuramento obligatur.
7 Sodomita, an testari possit.
8 Dictio, iuxta, quid importet, remissiuè.

Omnibus hominibus. Peccata ɔtra nām & blasphemiæ ɔ Deum, & iura p membra Dei, per hanc l. prohibentur, contra facientes vltimis supplicijs puniantur. h. d. No. ex hac est it. §. hæc oīa. † Primo no. φ non est licitum iurar
1 per membra Dei. † Secundo, φ talis iurās dicitur Deum blasphemare,

a mare.a vt probatur ibi, an hmōi, & ab alijs blasphemijs, &c. & sic
si ex forma statuti imponit certa pœna blasphemāti Deū, iurās p
mēbra Dei, tanq̄ Deum blasphemans, dēt puniri pœna statuti. Ad
idem facit 12. q̄. 1. c. si qs per capillum. dīt tex. ibi, si qs p capillum
Dei, vel caput iurauerit, vel alio mō blasphemia ꝯ Deū vsus fue-
3 rit, &c. & sic iurans p mēbra dei dr̄ blasphemare. † Op. hic dr̄, q̄ p
peccato ꝯ nām magna pœna imponitur. Contra, immo vr̄ q̄ alia
pœna imponat, non vltimi supplicij, vt ext. de vi. & hon. cler. c. vt
clericorum, de exce. pla. c. clerici. Sol. vt no. in d. c. 32. q. 7. c. flagi-
4 tia † Opp. ad fin dictū, & vr̄ q̄ blasphemās Deum, vel aliquē san-
b ctorum alia pœna puniat,b vt d. c. si qs p capillū. Solue. vt no. glo.
ext. de malefi. c. statuimus, super verbo, blasphemiā, in gl. fi. vbi il-
5 le tex. ꝯdicit huic. vide, q̄ no. in d. c. si qs p capillū. † Scdo hic q̄ro,
p q̄ licet hoī iurare. Rñdeo p cectā, & p Deū, vt s. iusiurandum,
q̄ pstat ab his, in prin. C. de epi. & cle. auth. sed iudex 22. q. 1. c. ꝯsi-
dera, & c. si aliqua, & 63. di. c. dño, & per crucē, & alia, hēs extra, d
iurein. c. & si Chrs. §. licet, in gl. super ver. creatura, & sup verbo
6 testis. † Sed aduerte, q̄ licet qs nō iuret p illum modum, p quē dēt
tñ ex illo iurō obligat, vt pbat in tex. dicti c. & si Chrs. §. licet. ver
q̄uis, & 22. q. 2. monemus, & in eis. no. q̄ tene menti pp l. nō erit. §
7 diuus, fin vnā lec. §. sed & si q. de iurciu. ff. † Querit Iac. de Bel. an
cōmittēs crimē ꝯ nām, possit testari. & dicit, q̄ non, de quo dic,
vt hic p eū dēt. n. intelligi, q̄ñ nō fuit de crimine dānatus, a's si eēt
damnatus ꝯdemnaret ad mortē, vt l. eius qui. vsq; ad fi. ff. de tes.
& q̄d dānatus pro tali crimine nō possit testari, no. Spe. de ist. edi.
8 §. compendiose. ver. 13. † Quæro, q̄ sunt ciuitates, q̄ pcierunt? dic,
vt hēs, de exces. pla. c. clerici. & de pœn. dist. 1. c. fe. ꝯtin. 10. Vltimo
signa gl. j. iuxta. & no. de verbo iuxta. & habuistis. s. de ap. & j. q̄
tempora app. debeat. col. 4. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Blasphemare. Ad quā materiā vide Ang. in l. 1. C. si quis imper. mal. & d. Ales. de Imo. in l. apud Labeonē. §. ait prætor, de iniu. & Lud. in sing. ver. blasphemia. ver. statuto cauetur, &c. vbi ponit cōl. do. Pet. de Peru. & Io. de Imo in l. his verbis. §. 1. de hær. inst. & vide Bal. in cons. statuto ciuitatis Castelli, &c. cōtra quē uide Lu. in d. sing. uer. illa q̄ dicit, & uide Bal. ēt in consi. inc. infelici pila mea, &c. & d. Soc. in cons. 102. inci. in pñti consultatione, circa me. 1. parte.

b Puniatur. Quæ autem sit pœna præfati c. statuimus, uide in sum. Ang. in uer. blasphemia. uer. 7. Et an & quando sit remissibile, ibi uide in uer. 2. ubi dat intellectum ad illud Mat. 12. c.

Adde Tho Ferratium in suo tract. cautelarum, cau. 25. inci. pœna blasphemantiū Deum. Gerar. de Petrasancta, sing. suo 23. inci. tene menti, & istum in l. iurisiurandi, & ibi dixi in apo ad ipsum, C. de reb. cre.

Vt liberti de cætero. *Rub.*

1 *Omne datum optimum, & donum perfectum, de sursum est a Deo.*
2 *Manumissus efficitur ingenuus, et consequitur ius aureorum annulorum.*
Concessio aliquo, ea omnia concessa videntur, quæ illud ad plenum faciūt.
3 *Ius patronatus ex datione libertatis non perditur.*
4 *Operæ obsequiales quæ dicantur, remissiue.*
5 *Patronus æqualis patri dicitur.*
6 *Manumissor debet esse maior manumisso per 17. annos.*
7 *Causæ ex quibus quis in seruitutem reuocatur, quæ sint, remissiue.*
Donatio ex quibus causis reuocatur, remissiue.
8 *Filij patroni primi gradus habent ius reuocandi in seruitutem.*
9 *Patronus, an reuocet in seruitutem filios liberti, propter ingratitudinem per patrem commissam.*
10 *Liberti ecclesiæ ob ingratitudinem an reuocentur in seruitutē, remissiue.*
11 *Manumissi an probata ingratitudine dicantur in seruitutem reuocari ipso iure: vbi quod per sententiam iudicis officio.*

PErfectis. Si dñs seruum q̄nque manumittit, ciuē Romanum denunciat, & qs ius annulorum aureorum, & regñationis ex ipsa manumissione manumissus ꝯsequit, p̄rono iure manumissionis p omnia reseruato, nisi ab eo fuerit remissum, tunc. n. ius p̄ronatus in hoc sibi reseruat, vt ei reuerentia habeat, & ex certis ingratitudinis causis liceat in seruitutem reuocare. Item liberti, & libertæ pro ingenuis, quo ad nuptias reputant, & si dñs cum ppria serua mr̄imonium interuenientib. dotalib. instr̄is ꝯhit, ipsa & ex
1 ipsa nati liberi efficiuntur. h. d. † No. 1. q̄ oē datum optimum, &
oē donum perfectum desursum est a Deo, &c. & est tex. 1. q. 2. c. q̄
2 pio, & p gl. in l. nā & Demosthenes ff. de legi. † Scdo no. ex §. q̄m.
q̄ ille, qui manumittit efficit ingenuus, adeo, q̄ ius annulorum
aureorum, & regñationis cōsequit ex ipsa libertatis datione. Ex
quo tex. cum gl. no. q̄ cū aliquid ꝯcedit, & illa ꝯcessa vr̄ q̄ illud
ad plenum faciunt, & all. gl. bonas ll. maxime l. si, ñ. C. de bo. va.
3 lib. 10. & quod ibi no. † Tertio no. q̄ p hanc dationē libertatis ius
p̄ronatus nō pdit, nisi expsse remittat: tunc. n. solum reuerentia,
& ius reuocādi in seruitutē certis ex causis p̄rono reseruat. Quar
4 to no. tex. ibi, & hoc, q̄d vocat, &c. Ex quo hēs, † q̄ dicāt operæ ob
sequiales, q̄ facit p mr̄imonio. l. si nō sortē. §. libertus. ff. de condi.
5 inde. Quinto no. tex. ibi, qui æqualis, q̄ patronus dr̄ æqualis patri,
6 † Quæro, dr̄ hic in princ. non loci etati, q̄d vult hoc dicere? dic vt
no. gl. super verbo ætatis. l. r. ff. de lib. §. libertinorum, sed q̄ dt glo.
q̄ requiritur, q̄ manumissor sit maior 17. an. intellige, vt no. glo.
7 in §. sed cū lex. Inst. ex q. cau. ma. li. c. vide j. vt spon. lar. §. 1. † Quæ
ro, vides hic certis causis fieri posse reuocationē in seruitutē, licet
sit remissum ius p̄ronatus q̄ sunt hæ cāe? dic. vt in gl. super verbo,
rest. quam no. & tene menti. Et vide, q̄ no. in l. 1. C. de l. & eorum
lib. & vide ibi ex q̄b. cau. donō reuocat, q̄ cāæ ponunt, C. de reuo.
8 do. l. fi. & ext. de don. c. fi. ibi bona glo. † Quæro, hic dr̄ q̄ filij pa-
troni hñt ius reuocandi in seruitutem. de q̄b. filiis loqt hic. Rñ. d
fil. primi gradus, vt l. sciendum. §. idē. ff. de ver. sig. ibi no. & no. in
9 l. pe. ff. de li. & eorū lib. † Quæro, q̄d cōuerso, an p̄ronus possit re-
uocare in seruitutē filios liberti, pp ingratitudinē cōmissam per
p̄rem, dic, vt no. gl. l. fi. C. de li. & eorū li. & in c. 3. ext. de reb. eccle.
10 nō alie. † Quæro quid de libertis ecclesiæ committentib. ingrati
11 tudinē? dic, vt hēs 12. q. 2. c. optima discussio. & de don. c. fi. † Quæ
ro, an eo ipso q̄ est probata cā ingratitudinis, isti manumissi sint
reuocati in seruitutem ipso iure, per l. absq; iudicis sñia. Ia. de Bel.
hic vr̄ velle, q̄ sic, & isti sunt damnati ipso iure, per legem eo ipso,
q̄ coram iudice est probata cā ingratitudinis, & anteq̄ iudex sñiā
ferat. & pro hac opin. facit tex. dicens, in ipsum primo restituim'
habitum, & q̄ no. sequit tanq̄ indeuoti, ingratique conuicti, & a l.
damnati, &c. Alij dñt q̄ reuocantur in seruitutem, p iudicis offim
& per eius sñiam cā approbata ingratitudinis, vt l. 1. & pen. C. de
li. & eorum. l. vt s. hæc l. intelligatur sm illas. Nam per posteriores
leges determinantur aliquando priores. l. nam, & posteriores. ff.
de leg. l. sciendum, qui satisd. cog. coniuncta auth. offeratur, & q̄ i
eis no. C. de li. caut. & sic velit iste tex. dicere, q̄ facta probatione
ingratitudinis reuocentur, & restituantur ad primum statum ser-
uitutis, per iudicis sententiam, & eius officium tanquam dānati,
& ista opi. mihi plus placet, q̄ præcedēs, & ex hoc §. sumitur auth.
sed hodie. C. de ingenu.

§ Siquis. Ex isto §. sumit auth. nouo iure, posita sub l. vxorem. C. de nup. corrigit ista l. & similes, dicentes positum in dignitate, non posse libertam in vxorem accipere.

Apud quos oporteat monachos causas dicere. *Rub.*

1 *Iudices ciuiles non possunt esse iudices in causis monachorum, & monialium sed episcopi.*
2 *Episcopi debent scire leges ciuiles, & quomodo.*
3 *Leges ciuiles ēt in foro ecclesiastico seruari debent & qualiter remissiue.*
4 *Causæ monachorū dēnt accelerari, et sacerdotaliter, & honeste expediri.*
5 *Ratione delicti commissi in personam ecclesiasticam, quis efficitur de foro ecclesiastico.*
6 *Dispositio huius cōstōnis habet locū tā in causa ciuili, quam criminali.*
7 *Libellus in casu huius cōstōnis qualiter formetur, & quis citabitur remis.*
8 *Monachus pro quibus conueniri possit.*
9 *Monachus quando possit agere etiam de iure canonico.*

REm cognoscentes. Monachi, & moniales p causis eorum coram epo debēt conueniri, q̄ disponere dēt, an per se, vel p alios debēt iudere, & sm legem, & sacras regulas debet cognoscere, & de eis iudicare. Ciuiles aūt iudices taliū causarum cognitionem non habēt, pœna ꝯfacientibus im-
1 minente h. d. † No. 1. ex ista constitutione, q̄ iudices ciuiles non
pñt esse iudices in causis monachorum, & monialium, sed epi-
2 scopi. Secūdo no. q̄ causa fit cum monacho, & libellus dat. † Ter
tio no. q̄ episcopi tenentur scire leges ciuiles, cum secundum le-
ges ciuiles dēnt iudicare, vt hic, de quo no. per gl. C. de epis. & cle.
l. repetita. q̄ qualiter sit intelligendum, q̄ epi debeant scire leges,
tangit Ia. de Bel. hic, & Doc. in auth. cā, quæ fit cū monacho. C. de
epi. & cle. hinc sumpta, dicam in §. si vero crimē. j. de san. epi. vbi
3 gl. tāgit. † Quarto no. q̄ leges ciuiles debēt seruari in foro ecclesia
stico, de quo dic, vt in c. 1. ext. de ope. no. nunc. & ibi per Doct. &
no. gl. ext. de reg. iur. c. 2. lib. 7. & quod tangitur ext. de arb. cap. 2.
4 † Quinto no. in ver. seruus, q̄ cāe monachorū debēt accelerari, &
5 honeste, & sacerdotaliter expediri. † Sexto no. in ver. executores,
q̄ ratione delicti commissi in personam ecclesiasticā, quis efficit-
tur de foro ecclesiastico, vt hic, de quo p gl. in auth. itē nulla cō-
tas. C. de epi. & cle. & ibi per Doc. in d. auth. cā, q̄ fit cū monacho,
6 dicam. j. de san. epi. §. omnib. aūt epis. Quæro, † an hæc ꝯstō hēat
a locum in causis ciuilib. & criminalibus? dicit Ia. de Bel. quod sic.a
dicit enim rub. causas agere, & in nigro in pluribus locis idem di
citur. item in princ. dicit, si quidem, &c. & sic sequitur tam in cri-
minali, quam in ciuili, arg. eius q̄ no. l. causas. C. de transa. & in l. 1.
7 §. j. ff. de testi. facit, ext. de verb. sig. c. ex parte. Quæro, † quis citabi-
b tur, & in cuius persona cōcipietur libellus? b dic, vt in glo. hic, su-
per ver. interpellet, & in d. auth. causa. & j. de san. epi. si quis cōtra
8 aliquem. † Quæro, de quib. ꝯueniat hic monachus? gl. j. in d. auth.
9 tangit, & ibi latius per Doc. no. j. de san. ep. §. prouidere. † An aūt
monachus agere possit gl. super d. ver. interpellet. ponit hic, &
ind.

ADDITIONES.

a Quod sic. Adde Bal. in add. ad Spe. in ti. de reo. uer. monachus, an possit.

b Libellus. Ad quod uide. Fely. in c. causam, in princ. de prob. & quod per eum ēt in c. cum I. A. de re iu. in fi. uer. de libello, & uide Bal. in l. aduo. ff. de ac. hær.

ind. Auth. cā. Quid autem iuris sit de iure canonico, an monach⁹
agere possit, & conueniri, & an rōne delicti possit accusari, dic, vt
10 12. q. 2. c. expedit. † Item cū delinquit, vel ēt ꝯhit, an ꝯueniat ipse,
vel ecclesia. vide no. 11. q. 1. c. persona, & de hoc an monachus ꝑ
a delicto ab eo commisso ante ingressum, a siue post ingressum cō-
ueniat, no. Spe. in tit. de reo. §. 1. ver. sed an monachus, & versi. sed
nunquid. & circa omnia prædicta vide Spec. in tit. de statu mon.
in prin. & quod no. Inn. in c. 1. ext. de re iud. & Spe. in ti. de actore,
11 §. 1. ver. item excipitur. † Quarto, posito quod libellus possit fieri
ꝯ monachum, quis ꝑ eū deb. pro eo. gl. hic super d. ver. interpellet,
& in d. auth. cā. dicit ꝙ Abbas, syndicus, vel œconomus. dic, vt in
gl. sed Iac. de Bel. dicit, & bene iudicio meo, ꝙ ep̄s debet dispone
re qualiter dēt r̄ideri, an ꝑ se, vel per alios, vt patet in §. 2. ibi, nullo
mō mittat, &c. & patet hic in rubr. huius tit. & J. de san. ep. §. mo-
12 nachus, in prin. Quæro, † an ꝯ collegium possit libellus concipi
nomine monachi, d. gl. hic, & in d. auth. cā. dicit ꝙ sic. Iac. dicit, ꝙ
ille §. ꝯtrium ostendit: de hoc, an ille §. probet, dicā ibi. An aūt mo
nachus possit iurare de veritate dicēda. d. gl. hic, & in d. auth. cā. di
cit, quod sic, de quo per gl. in l. 2. §. obseruari. C. de iu. cal. An autē
sua cōfessio debet nocere ecclesiæ, vel abbati. dic vt no. gl. in c. du-
13 dum. ext. de ele. Quæro, † an iurabit de calumnia monach⁹. d. gl.
hic. d. ꝙ no, sed Ia. dicit, ꝙ si monachus est in iudicio per se, & suo
noīe cām agit, ipse de calumnia iurabit, cum nunc sit tanquā prin
14 cipalis psona in iudicio, vt §. monachus J. de san. ep. Nec obs. † q̄a
monachus nihil habet, quia paupertas non excludit iudiciū, li-
cet quantum ad executionem iniæ, iudicium debilitet. hinc est,
ꝙ inops ꝯdemnatus in carcerem detrudit, vt l. 1. C. q. bo. ced. pos.
15 Quæro, † nunquid monachus pot cōueniri, & puto ꝙ iniā lata ē,
in quib. reb. fiet executio. hanc q. format gl. in §. si quis ꝯ dispnē.
16 J. de san. epi. † Quæro, quid de monachis exemptis, sub quo ꝯ con
ueniuntur. dī in gl. super d. versi. interpellet. in fi. & in d. auth. cā,
quod sub Papa, de quo dic, vt in gl. 6. q. 3. c. placuit, & vide, qd̄ nēs
hodie in c. 1. de priu. lib. 6. Quæro in hoc §. pen. dī, hic de cautela
17 iudiciorum. &c. † quid vult hoc dicere. dic, vt in gl. super ver. cau
tela. & no. in fi. gl. vbi dī, ꝙ quidam dicunt, ꝙ hoc casu debet recī-
18 pi pignus. Quæro † an iudex ꝑ se in decem libris, & officia-
les in alijs decem condemnabuntur glo. tangit in d. authen. cau-
sa, dic, vt ibi per Doc.

ADDITIO.

a Ingressum. Tunc coram quo conueniatur. Vide Car. in cle. 15. §. quia vero. 7. q. de statu mona.

De questore. Rub.

1 *Domini agricolarum sunt constituti iudices a lege inter suos agricolas.*
2 *Iurisdictio inferioris deuoluitur ad superiorem, si inferior negligit, vel denegat facere iustitiam.*
3 *Baiulus non citat aliquem ad iudicium sine precepto.*
4 *Falsam ambasciatam faciens, qualiter puniatur remissiue.*
5 *Validi, & potentes, quando compellantur ad aliquam artē exercendam.*

CVm Dei. Officium questoris in inquirendis psonis in vrbe Cōstantinopolitana manētib. ꝯsistit, & inquirit, q sint, & vñ venerint, & qua occasione, & cuius sint vitæ, & si Constantinopolitanenfis ciuitatis sint ciues, eorū causas, & negotia celeriter expedirē, extraneos ad suas ꝓuincias cū suis bonis remittere, & alios expellere, & validos, & potētes operari facere, exceptis oīb. īfirmis corporis q dimitti dēant, pœn ꝯtrafacientib. īminēte. No. ver. si vero
1 forsan, sm̄ Ia. de Bel. ꝙ † dñi agricolarū sunt ꝯstituti iudices a lege
inter suos agricolas, vt patet i d. ver. & sic est ar. fm̄ eū, ꝙ dñs inter
suos vasallos sit iudex. de quo in 10. col. de ꝓhi. feu. alie. per Fed. c.
vnico. § pe. sed certe iste tex. nō vr̄ hoc ꝓbare. Nā illa verba, qa no
bis statuti sunt iudices, &c. vñ dēnt referri ad verba, auditores, li-
tis, q̄ pcedunt, vel ad verba q̄ ibi sequunt, ipsi ad hoc differāt, &c.
cū. n. in ver. si vero forsan ad resolonem, dicatur de agricolis, q cū
dñis contendūt non dēt dñs esse iudex in cā ꝓpria, vt l. 1. C. ne qs
in sua cā. nā si dñs contēdit cum feudataris suis, nō cognoscit de
illa cā, sed pares curiæ, vt d. §. pe. & qd plene no. gl. ext. de iud. c. ce-
2 terum. Item est arg. in d. §. si vero forsan. † ꝙ si iudex inferior iusti
tiā negligit, vel denegat facere suis subditis, ꝙ iurisdictiō deuoluet ad
superiorē. facit ad hoc si de inuesti. inter dñm, & vasallis ori. c. r.
3 circa ꝙ vide ēt quod no. in d. § pe. & in d. c. cæterum. † No. in ver.
si vero aliqui, aut in hac, &c. ibi, sine iudiciali præcepto. ꝙ baiulus
a non pt citare aliquem ad iudicium sine iudicis præcepto. a vt hic
4 ad idem C. de exhib. re. l. fi. & ibi p Doc. † & qualiter puniatur fa-
ciens falsam ambasciatam, dic vt no. Spe. in ti. de exc. §. 1. ver. sed
5 q̄ritur qualiter. † Opp. ad ver. si vero huius terræ, &c. vr̄, ꝙ validi,
& potentes non debent compelli ad exercendum artem. C. de
mend. valid. le. r. lib. 11. Glo. sol. ibi, vel dic, hic loquitur in ciuib.
ibi in extraneis, vt hic distinguitur. Vlt. no. gl. huius constitutionis
quæ est super ver. reparare, & quæ incipit, argu. &c. & dic, vt in ea,
& dixi in §. semper, all. in glo. Bart.

ADDITIO.

a Præcepto. Adde Fel. in c. 1. de iud. statim post me. vbi plene, & no. d. Ale. de Imo. in l. ciendum, de ver. ob. & in l. si nomine. ff. de fi. l. nisi consuetudo sit in contrarium, vt ibi, & Bal. in l. si qui. C. de test. Et adde Io. de Imo. in c. cum parati, de ap. & Lanf. in summa, de cita q. 1.

Constitutio, quæ de dignitatibus, &c. Rubr.

1 *Consulatus, & patritiatus faciunt quem sui iuris, etiam administratione accedente, secus in alijs.*
2 *Dignitates liberantes a curial fortuna, liberant a patria potestate, et quę sint remissiue.*
3 *Filius emancipatus, mortuo auo non reuertitur in potestatem patris.*
Filius liberatus a patria potestate, propter dignitatem, mortuo auo in patris potestatem reuertitur.
4 *Omne bonum optimum, & omne donum perfectum desursum est a Deo.*
5 *Electio sola, quando tribuat ius electo.*
6 *Electio qua requirit superioris confirmationem, quando sola tribuat ius electo, & ibi quid in prælatura.*
7 *Electo ante confirmationem, quando liceat administrare.*
8 *Princeps ante confirmationem, & coronationem, quam authoritatē hēat*

QVicquid. Dignitas ꝯsulatus, & patritiat⁹ a pr̄ia ptāte liberat, sola dignitatis collatione, & gn̄aliter oīs dignitas, q̄ a curiali fortuna liberat, & a pr̄ia liberat ptāte. h. d. † No. ꝙ ex sola collatione dignitatis patritiatus, & ꝯsulatus qs efficit sui iuris, vt hic in prin. in alijs vero dignitatib. demum administratione accedēte, vt hic in §. nunc aūt. ver. dicimus āt in ipsis sedib. &c. & no. gl. i ver. nam si
2 sancimus. super ver. codicillis. Scđo no. in §. gn̄aliter, ꝙ † oīs dignitas
q̄ liberat a curiali fortuna, liberat a pr̄ia ptāte, q̄ autē sint dignita-
tes, q̄ liberant a curiali fortuna, hēs in tex. l. fin. C. de decur. lib. 10.
3 Tertio † no. in §. illud, ꝙ licet cū filius exiuit de pr̄ia ptāte p emā
cipationem filius eius, qui remansit in aui ptāte, nō redeat in ptā-
tem filij emācipati, si auus moritur, vt Inst. q. mo. ius pa. pote. sol.
§. 1. tū secus, cū filius exiuit de pr̄ia ptāte pp dignitatem, quā adipi
scitur, vt hic, & no. in d. §. 1. Inst. qui. mo. ius pa. pote. sol. & in l. si pr̄
4 sitarum. ff. de adop. † Vlt. no. tex. ibi. qm̄ oē bonum, & c. ad quē tex.
facit ext. de priu. c. fi. & ibi no. & 25. q. 1. c. 1. & 2. s. vt li. de cæ. i pri.
5 † Et no. qa s. dixi, ꝙ sola collatiōe dignitatis ius tribuit, an hoc sit
verum, & tex. in ver. nunc autem, facit pro & ꝯ, & ad hoc ēt facit
l. fi. C. de decur. l. 10. & Inst. qui. mo. ius pa. pot. sol. §. filiusfa. Sed ꝙ
a sola electio nō tribuat ius electo. a no. in l. ex cā. ff. de test. mil. alibi
no. gl. ꝙ ex sola electione tribuat iurisdō, sed non effectus iurisdō
nis, ita no. in l. priuatorum. C. de iurisd. om. iu. & de ꝯd. & dem. l. pu
pillus, & C. de cōsu. l. fi. li. 12. & alibi vr̄ tex. ꝙ ex electione accepta
ius non tribuit, nisi cæperit administrare, vt videbitis J. de admin.
§. illud. colla. 7. quid dicendum? Putarē sic dicēdum, aut loquitur
in maximis dignitatib. vt patritiatus, & ꝯsulatus, & ep̄atus, & tunc
ex sola electione ius tribuitur, vt hic in §. 1. & §. nam si sancimus,
& ibi no. gl. super ver. codicillos, & d. §. filiusf. & C. de epi. & cle.
auth. sed ep̄alis dignitas. & ibi no. gl. sup ver. honoratis. & l. fi. in
prin. C. de dec. lib. 10. & ꝙ no. in d. §. filius, ꝙ intellige cū acceptio
ne, vt no. in l. fi. C. de ꝯsu. li. 12. & ita intellige gl. l. pupillus. ff. de ꝯd.
& dem. in prin. ad hoc facit, ext. de ele. c. cum inter. in fi. Aut loq-
mur in alijs dignitatib. minorib. & tunc aut dignitates nō habēt
administrationem annexā, & tunc qd ꝯsequat electus ex electio-
ne, & acceptatione, habuistis s. vt ord. pfe. circa prin. & in fi. & ha
bes in d. ver. na si sancimus. in quātū dt de illo, q est effectus ꝯsula-
ris, q hēt spēm administrandi, vt no. in gl. sup ver. ꝯsulares. Aut hēt
administrationē annexam, & tūc electo ex electione, & accepta-
tione, ego puto ꝙ tribuat ius ipsius dignitatis, & ius administrādi
sed tamē ius non tribuit effectum, nisi cū cōperit exercitiū ipsi⁹ ad-
ministrationis, qd intellige cū administrare posse cæperit, & ita i-
tellige d. §. nūc ēt, ibi & insup singulis, & c. & seqt politica, & cingib.
agnitis, & ita loquit ēt s. vt ord. præfe. §. 1. & ita intellige de admi.
§. illud, & quod no. gl. super ver. codicillos, & quod no. in d. §. si
filiusfamilias, in glo. quæ inci. hoc est speciale, & J. eo. versi. nam si
sancimus. super ver. codicillos, & quod no. in d. auth sed ep̄alis, in
gl. quæ est super d. ver. honoratis. Prædicta locum hñt in electio-
ne, quæ non requirit ꝯfirmationem superioris, & ita intellige, ꝙ dī-
xi de ep̄o, vt patet in §. palam. J. eo. dt. in ipsa ordinatione. Si aūt loq
mur in electionib. q̄ requirunt superioris confirmationem, tunc
quid iuris sit, gl. d. l. priuatorum. C. de iurisd. om. iud. dicit, quod ex
electione, subaudi, & acceptatione, vbi minimis non cogeretur,
6 quæritur ius, sed non exercitium iurisdictionis. Item dicit glo.
ꝙ ex electione. † quæritur ius prælaturę, & administrandi, sed non
exercitium prælaturæ, & administrationis. ita no. 63 dist. c. quan-
to, & vide glo. J. de coll. §. prohibemus, alle. hic, & ibi dicam. Nec
ob præ-

ADDITIO.

a Electo. Quare autē ius acquirat electo, vide cap. infra, & no. per Fel. in c. cum Bertol. [illegible] de re iud. po. prin. ver. quale aūt ius, & quod ad materiam ibi dixi in apo. & per Felin. super his, de accu. ver. in quantum.

ob.prædictis in quantum dixi, q non competit exercitium iurif-
dictionis,& administrandi ante ɔfirmationem,quod habuiftis,§.
de defen.ciu.§.& fi cadere.ibi,etiam fuſcipere,&c.qa intellige,vt
7 dixi ibi † Et de hoc an electo ante ɔfirmationem liceat re ipſa ad
miniſtrare,vide Inn.in c.transmiſſam.ext.de ele.& in c.cum ſup.
8 ex.de cau.poſ.& pro.& in c.propoſuit.ext.de ɔceſ.præb. † An aũt
princeps ante ɔfirmationem,& coronationem factam per Papã
a habeat iuriſdõnem,ª& exercitium iuriſdõnis,vt poſſit priuilegia
concedere,legitimare,& alia facere.Iac.de Are.diſputauit,quam
diſput.refert Cy.in l.bene a Zenone,C.de qua.præſc.& vide,quod
dicam in l.fi.in prin.C.de conſu.li.12.

A D D I T I O.

a Iuriſdictionem.Vide Pau.de Caſt.in conſi.105.& Oldrad.in conſil.180.& in cõ
ſil.190.

1 *Beneficium in reſcriptis quando late,& quando ſtricte interpretetur.*

1 a **§.Illud.** Opp.& vr,†quod in reſcriptis bñficium debeat in-
terpretari ſtricte,ª vt ext.de reſc.c.ſignificãte,&c.nõ
nulli.§.1.& c.ſignificauit.eo.ti.Sol.aut loqmur in bñficijs, & iſta
ſunt l.rgiſſime interp̃tãda, vt hic.aut in reſcriptis,& ſunt ſtricte in
terpretãda,vbi ſunt reſcripta ſtricti iuris,q̃ emanant ſuper delictis
q̃ ſun potius reſtrigenda,q̃ laxãda,vt in d.c.ſignicãte. Sed ɔ hanc
ſol.opp.quod beneficium nõ ſit plene,nec large interpretandum
vt ext.de reſcr.c.ſi gratioſe.li.6.Sol.ibi loquĩt ĩ beneficio ambitio
ſo,hic vero non.

A D D I T I O.

a Stricte.Vide ad hoc Fel.in c.cauſam.ver.tertia declaratio.de reſcri.& quod ibi di
xi in apoſt.

1 *Sacerdotium,vt liberet quem a patria poteſtate,quale eſſe debeat.*

§.Palam. Opp.de l.ſacro.C.de epi.& cle.Sol.illa corrig ĩ
per iſtum §.& ideo ſup illa poſita eſt,an.h.ſed
1 epiſcopalis d.gnitas,hinc ſumpta.Quæro,†an aliud ſacerdotium ª
a liberet quem a patria poteſtate.Doc.in d.authen.ſed epiſcopalis,
tenent,q non,cuius contrarium determinat gl.ext.de æta & qua
lita.c.iodecorum.

A D D I T I O.

a Sacerdotium.Adde Dy.in reg.decet.Pano.in c.conſtitutus,nu.3.ex.de reli.in in
te.& plenius in c.cum voluntate.nu.8.an ver.ſpeciale eſt in epiſcopatu.ext.de
ſent.excom.& dixi poſt Bal.in l.ſacroſanctæ,nu.1.ver.epiſcopalis,autem digni-
tas.C.de epi.& cle.

De Iudicibus &c. *Rub.*

1 *Imperitus cauſarum non poteſt eſſe iudex delegatus.*
2 *Iudex delegatus,an habeat aſſeſſorem,& qualiter,& nu.6.*
3 *Iudices non debent omnem cauſam committere conſilio ſapientis.*
4 *Imperiti literarum,an poſſint eſſe iudices,q ſic etiam delegati,& nu.7.*
5 *Illiteratus iudex,qualiter formet ſententiam.*

A Zenone. Iudices delegari a principe in ciuita-
te Romana,dẽnt eſſe periti & ĩ nego
cijs expt.vt cauſas p ſe iudicent,& cognoſcãt.Iudices
quoq; ordinarij,p ſuos aſſeſſores negocia ſ̃m legem
explicãt,& determinãt, & eorum occupationem p
pritiã ſuorum aſſeſſorum ſupplẽt.Item p̃dicti iudices debẽt ſede
re mane,meridie,& veſpere,& appellationes ab eorum ſiujs ĩter-
poſitas ſuſcipere,cognoſcẽdas p eos qbus noſtræ leges cãrũ cogni
1 tionem committunt.h.d.Ex prin.huius ɔſt.no.duo.†Primo,q il
literatis,& imperitus cãrum,nõ poteſt eſſe iudex delegatus. Se-
2 cundo no.q iudices delegati nõ debẽt habere aſſeſſores,ſed ordi
3 narij:quod qualiter ſit intelligendum.ĩ.declarabo.† Tertio no.
ibi,ſed ſinere eos quærere.&c.ar.ɔ iudices.qui qualibet qõ.com-
mittunt conſilio ſapientis,de qua q.dic,vt no.Iac.de Are.in l.ille.
§.cum in verb.ſ.ff.de leg.3.& antequam veniamus ad alia primo
4 duo no.per ſuo dum.Et primo † quæro,an imperiti literatum poſ
a ſint eſſe iudices.ª gl.hic ſuper ver.habere.dicit,quod illiterati pñt
eſſe ordinarij iudices,& rõ,quia h̃ñt aſſeſſores,vt patet ĩ ver.& no
ſtris adminiſtratoribus.Si vero loquimur in delegatis,tunc aut il
literatus eſt delegatus a principe ſcienter, & põt eſſe iudex.quia
vr cum eo diſpenſare,vt l.quidam conſulebant.in fi.ff.de re iud.
aut eſt delegatus a principe ignoranter,vel etiam ab alio,tunc nõ
tenet delegatio,vt hic in verſ.nos igitur.Non obſ.l.certi iuris.C.
de iud.quia licet ibi loquatur de milite,non tamen eſt illiteratus.
vel eſt ibi ſpeciale inter milites,vt illiteratus,& imperitus miles ĩ-
ter eos poſſit iudicare,ſed inter alios ſecus,vt hic.Vlt.dicit glo.ſu
per d.ver.habere,quod ibi licet ſit illiteratus,& imperitus miles ĩ
ter eos poſſit iudicare,ſed inter alios ſecus,vt hic.Vlt.dicit glo.ſu
per d.ver.habere,quod ibi licet ſit illiteratus,tamen habet experi
mentum cauſarum,& naturalem diſcretionem,& hanc opinio.
tenet Specu.in tit.de iud dele.§ excipi poteſt.verſ.item quod eſt
illiteratus.iſtam etiam opi.tenet glo.in ca.ſcileitatus.ext.de reſcr.
circa quod vide glo.in d.l.certi iuris.& l.fin.C.de ſent.ex bre.re
ci.& tangitur per glo.in cap.fin.de reg.iur.lib.6.& Doc.in l.cer-
ti iuris p̃dicta.& in d.l.fi.tenẽt,q illiteratus põt eſſe iudex,ſiue ſit
expertus cãrum,ſiue nõ,& ſiue ſit ordinarius,ſiue delegatus,&
hoc puto verum,cum non videaĩ rõ diuerſitatis inter ordinariũ
& delegatum,vt ĩ.dicam in prox.q.Ad hũc tex.in §.nos ig.r.põt
rñderi,q hic loquat ĩ 12.iudicib.delegatis in vrbe Romana,q pp
eorum induſtriam eligunĩ,& rõ debẽt eſſe literati,& ĩ negotijs ex
5 perti,vt no.glo.ſuper ver.noſtris. † Qualiter aũt illiterati forment
ſñiam,cum opus ſit eã in ſcriptis ferri,dic vt no.per gl.in d.l.fi.C.
de ſen.ex breu.reci.& ibi per Doc.& in l.certi iuris.ſ̃ alle. Secun-
6 do q̃ro,†an iudex delegatus poſſit habere aſſeſſorem:hic vr text.
q ordinarius tñ poſſit aſſeſſorem hr̃e,nõ delegatus,vt hic,in ver.
nos igitur,& in verſi.q noſtris,& iſtud tenet Iaco.de Are.per hũc
tex.vt Cy.refert in d.l.certi.ſed in ɔ̃rium vr veritas,q iudex dele-
gatus poſſit habere aſſeſſorem,vt ſ̃.vt defun.ſeu fu.&c.§.illud,&
§.alios autem.Non ob hic tex.qa loquitur ſpãr in 12.iudicib.de-
legatis in vrbe Romana,q pp eorum induſtriam eliguntur,vt ſ̃.
dixi,& iſti non debẽt hr̃e aſſeſſorem,vt hic.alij vero ſic,ut in ɔ̃rijs
& iſtam op.tenẽt Doc.in auth.cã,quæ ſit cum monacho,& hoc
puto verum.& quod poſſint hr̃e aſſeſſorem delegati,habetis ca-
ſum expreſſum c.ſtatutum.§.aſſeſſorẽ aũt,de reſcr.li.6. Per hæc
7 puto,†q̃d ſicut iudices ordinarij pñt eſſe illiterati,ita iudices dele
gati,cum vterq; poſſit aſſeſſorẽ hr̃e,& per ɔ̃ñs nõ eſt ratio diuerſi
tatis inter ordinarium,& delegatum.Nec ob.prædictus tex,ĩ.eo.
§.ſi quis autem.vbi vr velle,quod ibi duodecim iudices delegati
poſſint habere aſſeſſorem,quia ſ̃ñde,vt ibi dicam.Venio ergo ad
d.§.ſi quis autem.

A D D I T I O.

a Iudices.Ad ſaturitatem vide latiſſime & no.Fely.in c.ſciſcitatus,ver.illiteratus
de reſcrip.

1 *Pedanei iudices qui ſint,& qui dicantur.*
2 *Delegati a principe in vrbe Romana,vel Conſtantinopolitana,q poſſint ha
bere aſſeßores,& nu.3.*

§.Si quis autem. Quæro de intellectu huius §.dñt
quidam,q cum ſupra in §.vetus
igitur.huc uſque ſit dictum de maioribus iudicibus,qui ſunt 10.
& de minorib.iudicib.q ſunt 8.Imperator dicit,quod ſi dicti ma-
iores iudices volũt,poſſunt cauſas delegare alicui ex illis octo iu
1 dicibus,non alijs.dicit glo.quod †eos octo iudices minores vocat
pedaneos officio,& dignitate,credo quod velit dicere,quod ſunt
pedanei officio,& dignitãte,& ſunt pedanei ratione officij parui
& ratione paruæ dignitatis,quam nullo modo habẽt magnam,ª
ſed habent modicam.Alij vero,ſ.decem iudices,ſcilicet maiores
iudices,e.ãt pedanei ªofficio rõne parui officij,qd habebãt,ſed nõ
erant pedanei ratione dignitatis,quia illam magnam habebant.
2 †& ſecundum iſtam lec.habes hic caſum,quod etiam iſti iudi-
ces,qui delegantur a principe in ciuitate Romana,vel Conſtanti
nopolitana,poſſint habere aſſeſſores,vt patet in exceptionibus,
quas ponit tex.ibi,conſiliarijs ſuis,&c.& ſic patet,quod iſti iudi-
ces habeant conſiliarios,qui conſiliarij appellantur aſſeſſores,ut
d.§.illud,& §.aliam,& no.ſ̃.vt defun.ſeu.ſunera eorum,&c.§.p-
hatur.ver.& noſtris adminiſtratoribus,&c.ſ̃.e.& pro iſta opi.facit
ſ̃.proxi.§.verſi.inter hos.vbi patet,q vnus ex iſtis iudicib.hẽt con
ſiliarium aſſeſſorem.Alij dicunt,quod hic vocat iudicem magi-
ſtratum,& ſic hic loquitur de iudice ordinario,& iſtam opi.vr te
nere glo.ſuper ver.iudicium.ibi,in nouellis,&c.ſuper ver.particu
lares.in fi.glo.ſecũdum iſtam lec.iſte §.non eſt cõtra id,quod dixi
ſ̃.prox.ſ̃m Doct.Nõ ob tex.qui dicit,niſi conſiliarius,&c.qui cũ
loquitur de iudicibus ordinarijs,non eſt dubium,quod pñt aſſeſ-
ſorem hr̃e,vt ſ̃.ver.& noſtris adminiſtratoribus,&c.glo.tamẽ ſu-
per verſi.iudicij,in fi.dicit hunc §.eſſe coarctandum tñ ad magi
ſtratus populi Romani,& ad iudices ɔſtitutos a principe,per de-
legatos in ciuitate Romana,ut iſti volẽtes delegare delegent,ut
hic dicitur,& ſic ui eo quod dicit de iudice a principe cõſtituto
in ciuitate Romana,iſte §.eſſet ɔ opi.doct.de qua ſ̃.dixi.Quid di-
cemus?putarem poſſe ſuſtineri,quod etiam iſti iudices delegati
a principe ĩ ciuitate Romana,pñt hr̃e aſſeſſores,ſeu ɔſiliarios.Nõ
ob.§.1.ſ̃.eo.qui vr velle ɔ̃rium,quia poſſes dicere qđ ille tex hoc
nõ probat,ſed dicit,quod iſti iudices delegati a principe in ciuita
te Romana,non debent eſſe illiterati,& nõ hñtes cãrum experiẽ
tias,ſed dẽnt eſſe periti & literati,qa alias eſſet dedecus Reip.Ro
manorum,ſi tales pſona de ſub.cognoſcerẽt,quos oporteat ab a
lijs diſcere,qđ iudicare dẽant.nõ aũt negat,q ſi fit delegatio,per-
ſonis literatis,& expertis in cauſis,q illi non poſſint ſuos aſſeſſo-
res hr̃e,& hoc apparet in verſi.inter hos Marcellum.ſ̃.proxi.vbi
expreſſe dr̃,q Marcellus,qui eſt vnus de duodecim iudic.bus de-
legatis in ciuitate Romana,utitur cõſiliario,& ſic ſ̃m hoc om-
nis delegatus in quocunq; loco poſſet indiſtincte habere ſuos aſ-
ſeſſores:& hoc ſit dictum ſalua meliori declaratione.Quæro,op-
ponitur ad verſiculum,niſi cõſiliarijs,& vr q tũc examinatio,nõ
poſſit ɔmitti cõſiliarijs,ut ſ̃ vt defunc.ſeu fune.§.illud.Solu.aut
iſte § intelligitur de magiſtratib.ordinarijs tñ,tunc ſi ſolũ intel-
ligimus ſ̃m illum.Si vero intelligimus in iudicib.delegatis a prin-
cipe in vrbe Romana,tũc gl.ſuper verſ.particulares ſoluit altero

de quatuor modis, tene secūda.n, nel tertiā solutionē, & ſm istā
lec. put loquit in delegato habes hic, & quod ēt isti delegati a pri
cipe in ciuitate Ro. pñt habere asses. & facit pro opin. quā dixi s.
prox. Vltimo pro isto §. si quis aute, uide gl. in c. super qōnum. ext.
de off. dele. in gl. super uerbo, nisi causa. in prin.

1 *Iudex matutino, meridie & vespere, sedere debet.*
2 *Iudex voluntate partium iudicare potest de nocte, alias non.*
3 *Verbum continue, in teste qualiter intelligatur.*
4 *Dictio, mox, qualiter intelligatur.*

1 **§ Sedebunt.** †No. ex isto §. quib. horis iudex sedere de
beat. Opp. & vr̃ ꝙ iudex non possit sedere
horis vespertinis, nec iudicare, qa in conueniens est magistratus
populi Rom. tali hora in publico comparere, vt l. 2. §. & quia ma-
gistrams. ff. de ori. iur. glo. super verbo mox, soluit duob. mod. Pri-
ma sol. tenet̃ in l. ɔ̃ria, sed ad secundam adnerte, qa ista vr̃ omnino
falsa, vt exponat vespere. i. vsq; ad vespera, qa ſm hoc sequeretur,
ꝙ ēt verbum matutino, sic intelligeretur, & sic sequeretur, quod
de nocte deberet sedere, Ista. n. tria verba matutino, meridie, & ve
spete, ponuntur copulatiue. dēnt ergo exponi, vt denotēt horas ī
quib. iudices dēnt sedere, & sic p̃cedēs opi. vr̃ verior. vel solue, vt
2 no. gl. in c. cōsuluit, ext. de off. de dele. sup ver. gratia. in fi. gl. †Quæ-
rit gl. super verbo, matutino, an iudex possit iudicare de nocte? gl.
dicit quod de nocte potest iudicare de volūtate, sed de die de ne-
cessitate. sed gl. in l. more, hic all. dicit īdistincte sñiam debere fer
a ri de die, de qua q. dic vt no. glo. in d. c. consuluit. a sup verbo, tene
bras, & illam sñiam approbant Host. & Io. And. licet Inn. videatur
eam impugnare, & de hac q. tangitur per Doct. in l. non minorē.
3 C. de transac. †Vlterius hunc §. cum dicit, continue, Iac. de Bel. in
ducit in argu. pro teste dicēte, vidi talem continue possidere, qd̄
istud non sit intelligendum continue, ita quod cum puncto tem-
poris videatur possidere. de qua q. Dyn. ponit in l. 1. ff. sol. ma. & p
ista opi. facit optime tex. de ɔdi. & dem. l. si qs ita leganerit. & me
lius ff. de ædi. edic. l. si quis venditor. in fi. princ. Et pro hoc vide ex
positionem, quam facit glo. super verbo, assidue, 37. dist. c. quibus-
4 dam. † Vltimo, quia hic dicit mox. & meridie. qualiter ponatur
b istud verbum, mox, primo vide gl. in l. fructos. b ff. sol. mat. & ff. de
verborum oblig. lib. 1. §. si quis præsens, & quod no. Spec. de disp.
& all. §. post hoc, ver. item mox. de ince. nupt. §. 1. & de hac dictio
ne vide gloss. 20. q 2. si qualibet, & ext. de ele. quia propter super
versi. mox.

ADDITIONES.

a In c. consuluit. Et ibidem ad hoc vide Fel. in fi. ver. gl. super ver. tenebras.
b In l. fructus. Et ibi vide Dy. & gl. in l. si pupilli. §. item ait. ff. de neg. ge. & Bal. in l. Gallus. §. ille casus, de li. & posth. & in l. si quis hæres institutus. de hær. ac. in d. §. qui præsens. all. in tex.

1 *Forma rescripti per iudicem seruanda, est, & ab ea nō receditur, sed de par tium consensu sic.*
2 *Acta iudicij debent esse in scriptis, non ꝙ sit necesse, ꝙ fiant in rescriptis, sed bene in scriptis redigi debent.*
3 *Contumax quando appellet, & quis.*

§. Audient. Iudices delegati lites audire debēt, secun-
dum formam rescripti, & applonē suscipe
re de omnibus, quibusdam exceptis, ad quas applones initiādas
duorum mensum spatium conceditur. Item sportulæ, & lit. sum
ptus exigi debent, & tantummodo secundum formam a iure tradi
tam, vnoquoque iudice duabus excep. & exeq. vtente, & si aliqs
ex dictis duodecim iudicib. remouerit, debet a principe in eius
locum alius subrogari. Item cuilibet ex dictis iudicib. pro suo sa-
lario, duo aurei in contest. lit. & duo in fi. ab vtraque parte debent
1 præsentari, nisi lis sit modica. h. d. vsq; ad §. oportet. † No. ex isto §.
audient, ꝙ est recurrendum ad formam rescripti, vt hic. secundū
vnam expositionem in gl. super verbo, schemate. ad idem. C. qñ pro
uo. non est neces. l. cum non eo dic. & ext. de rescr. c. cum dilecta.
Sed ɔ̃ opp. & vr̃ quod a forma rescripti possit recedi, l. 2. §. fin. &
l. iudex, & l. de qua re ff. de iud. Solu. a forma rescripti non potest
per iudicem recedi, vt hic, sed de partium consensu exprorogatio
2 ne posse, vt ibi. † Quæro, quid vult dicere tex ibi sub schemate ad
uocanonis, gl. hic super dicto verbo, schemate, ponit duplicem in
tellectum, primo seruata forma delegati. 2. sinteruenientе scriptu
ra. q. ꝙ acta iudiciaria debent esse in scriptis allegat ext. de appel.
c. vt debitus. nescio ad quid gl. illum tex. allegat, i. cap. ut debitus,
ext. de appell. quia ille tex. hoc non probat. sed dic, ꝙ acta iudicia-
ria debent esse in scriptis, non ꝙ sit necesse, quod in scriptis fiant,
a sed debent in scriptis redigi, vt in c. qñ ɔ̃ falsam, a ext. de prob. &
3 quod ibi no. super ver. interlocutiones. † Venio ad versi. appella-
b tionis, &c in quo no quod vere contumax non appellat. b Sed vr̃
ꝙ contumax appellet, ut l. post edictum, in gl. fin. ff. de iu. gl. vr̃ vel-
le sup verbo perimendis, qd ibi loqtur in facto ɔtumace, q p̃t ap-
pellare, & ɔcor. qd no. in l. fi. ff. de in int. rest. sed ɔ̃ vr̃ velle tex. cum
gl. C. de iu. in l. pperandum. §. sinautē ex gestis. ver. nullo, ɔiuncta
gl. super verbo, ɔtumacia. &c. in §. sinautē reus. in fi. sed dic, ut ibi
per Doc. in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex.

ADDITIONES.

a In c. quoniam contra. Et ibidem ad hoc vide per Fel. in c. sicut, de re iudi. ver. nam vult Roma.
b Non appellat. Ad quod vide late per Fel. in c. quod ad consultationem. versi. secū dus casus, de re iud. & ibi late dixi in apost. Et adde Fely. in c. consuluit. de off. de. leg. Adde plenissime de veritate huius dicti, & an & quando p̃cedat, per Barth. Soc. in suo tract. fallen. reg. 73. Guil. de Cug. in l. properandum. §. sinaūt reus. nu.

1 *Tempus anni, vel biennij, quod datur ad prosequendum appellationē, quan do incipiat currere super appellatione interposita a delegato.*

§. Appellationes. No. ad cuitādum processum su-
per applone interposita a delega
to a principe, dantur duo mēses, quibus elapsis incipit currere tp̃s
anni, vel biennii, qd̄ dat̃ ad appllationem exercendā? vel finiendā.
Sed ɔ̃ vr̃, ꝙ dentur alia tempora, vt l. in offerendis. §. pe. C. de app.
l. 2. in fi. prin & l. 1. de temp. ap. dicunt quidam, olim dabātur alia
tempora, hodie vero dantur duo menses ad inchoandum p̃ces-
sum super applone, & istam opi vr̃ tenere gl. hic super verbo, mē
1 ses, & ipsam credo esse positā in d. l. in offerendis. §. pe. † Et sic est
spāle in appellatione interposita a delegato a principe, quod dētur
duo mēses ad inchoandum app. & postea incipit currere tempus
anni, vel biennij, quod datur ad applonem exercendam, & finiē-
dam, vt hic dr̃, de quo tp̃e exercendæ appellationis loquitur, s̃. de
his, qui ing. ad ap. §. 1. & in auth. ei, qui. C. de tēp. ap. q. d. ꝙ ēt istud
tp̃s biennij incipiat currere a tp̃e ap. interpositæ. de quo no. in l. fin.
§. illud. C. de temp. ap. Alij dicunt, quod hoc est verum gñaliter, ꝙ
sp de iure duo dantur menses ad inchoandum, & hanc opi. vr̃ te-
nere Cy. in auth. ei q. C. de tēp. app. in 1. & a Sed p̃cedens opin. vr̃
mihi verior, quod hodie gñaliter datur annus, & ex causa biennijū
ad producendum, & ad processum initiandum. super ea, vt d. §. 1. s̃.
de his qui ingre. ad ap. & d. auth. ei, qui. fallit in istis ap. interpositis
a delegato a principe, quia tunc dantur duo mēses ad app. inchoā-
dā, & post incipit annus ad appellationem exercendam, & finien-
dam, vt hic dicitur.

1 *Sportularum genus quid sit, & qua dicatur sportula, remissiue ad gl.*
2 *Sportulæ, quæ dantur iudicibus, & executoribus, debent esse fisci, contra- rium uide infra, §. sequenti. nu. 3.*
3 *Quilibet iudex potest habere duos executores.*
Duo baiuli possunt seruire duobus iudicibus, & non pluribus.
4 *Baiuli eliguntur, & periculum ad electorem spectat.*
5 *Nomina nuncij, remissiue.*

1 **§. Nullo.** † Quæro circa hunc §. quotuplex est genus spor-
tularum, & quare dr̃ sportula, & dic, vt in gl. sup
verbo nullo, & dum gl. dicit, circa tertium fiunt, &c. Circa hoc vi-
de quod no. in §. tripli. Inst. de act. vbi etiam no. a quo præstentur
istæ sportulæ, quæ executorib. dant̃. & vide glo. in l. 1. de fru. & lit.
2 expen. & vide Spec. in ti. de expēsis. §. fi. ver. in summa. † No. id, qd̄
glo. dicit, ꝙ istæ sportulæ, quæ dant̃ iudici, vel executorib. nō dēnt
esse ipsius iudicis, vel executoris, sed debēr esse fisci, quia iudices,
& executores habent salarium de publico, quia hoc vr̃ verum, vt
3 dicam J. § ne autem. ver. vnoquoq;. † Ex quo no. ꝙ quilibet p̃di-
ctorum iudicū potest habere duos executores, vel massarios. Et
4 no. ꝙ duo baiuli pñt seruire duob. iudicib. & non plurib. † Tertio
no. ꝙ baiuli eligunt̃, ibi dū dicit, sup eorum electionē, &c. & ibi,
ad alios, q d̄putant eos, & c. & ibi, scrinus eligūt, &c. & dēnt eligi
boni, als periculum ad electorē spectat, vt hic, & J. de coll. §. iube-
5 mus. † Vltimo circa hūc §. no. gl. super verbo, executorib. q̃ ponit
quæ nomina habet nuncius, & dic, vt in ea.

1 *Ordinarij non recipiunt sportulas, sed delegati sic, & quando ordinarii spor tulas percipere possint. nu. 2.*
2 *Sportula quæ dantur iudicibus, & executoribus, quod non debēt esse fisci.*

§. Ne autem. No. quantum quilibet istorum iudicū,
id est delegatorū a pricipe, nomine spor
1 tularum debeat percipere. † Quæro in iudicib. ordinarijs quantū
recipiant nomine sportularum. Itē, quid in alijs delegatis ab alio,
q̃ a principe, dicit gl. 1. hoc non esse iure cautum, tamen dicit ipsa
idem, ꝙ in delegatis a principe. Pro ista opi. gl. quod tam alij de-
legati, quam etiam ordinarij, sportulas accipiant, facit s̃. de mand.
prin. § si tibi, & quod ibi no. & J. vt liti. iur. §. hoc quoque, & s̃ vt
iud. sine quoquo suffr. §. nolumus, & quod ibi no. sed ꝙ ordinarij
non percipiant sportulas, tenet gl. J. e. in glo. quæ incipit, sed nun-
quid. ibi tenet, ꝙ nihil percipere debet vltra salarium per suā iura.
idem no. in §. oportet. de man. prin. In gl super verbo, lucrum. sed
Ia. de Bel. dicit: Aut loquimur in ordinatis habētib. salarium de
publico, & illi nomine sportularum nihil percipere debent, &
ita loquitur dicta gl. quæ incipit, sed nunquid. sed pro hoc facit s̃.
scriptum exemplar, & quod ibi no. s̃. iusiuran. quod præstatur ab
his. §. vnoquoque, & quod ibi no. Aut loquimur in ordinariis, qui
salarium de publico non percipiunt, & tunc isti percipiunt spor-
2 tulas, vt no. in glo. huius §. † In alijs autem delegatis dico idem,
quod in delegatis a principe, vt licet salarium a publico p̃cipiant,
tamen sportulæ debentur sibi, arg. huius §. in fi. sed mihi videtur,
ꝙ distinctio, quā ipse fecit in iudice ordinario, nō sit vera. Nam di
co, ꝙ iudex ordinarius p̃ōt p̃cipere sportulas, licet salarium de pu.
blico p̃cipiat. hoc probo per §. oportet, cōiūcto §. si tibi s̃. de mā
prin-

prin. Nam. §. oportet. dr, qd scriptor, vel ordinarius hēt salariū
de publico, postea in §. sit tibi. dr, φ ordinario non pmittitur spor
tularum nomine percipere vltra q̃ in sacra constit. contineatur. pa
tet ergo, φ sportulas, quæ continentur in sacra consti. potest perci
pere, & pro hoc, φ quilibet iudex possit sportulas accipere, facit
dictus §. nolumus, vt iudices, sine quoquo suf. & φ d. § sit tibi, lo-
quatur in iudice ordinario, no. glo. quæ ita illum tex. intelligit, ex
tra, de vita & ho. cle. c. cum omni. in glo. super verbo, expensas. &
vide, quod ibi no. super verbo. salarium, & ext. de resc. in 6. c. statu
tum, super verbo pauperes. Non ob. §. oportet. & §. vnoquoque,
quos tex. gl. all. pro se, quia dico, φ debent abstinere ab omni lu-
cro alio, q̃ a lucro sportularum. nam illud debet hēe, vt d. § sit ti-
bi. Non ob. §. nolumus, quia ille §. facit ꝯ glo. mag. quæ est s. in §.
nullo. nam ille permittit accipere sportulas, licet loquatur de le-
3 gatis. † De ordinarijs autem, nihil disponit. & pro hoc puto d. glo.
in fi. q̃ dicit, quod hmōi sportulæ, quæ dantur iudicib. dēnt serua-
ri fisco, φ male dicit, quia iudices debēt hēe illas pro se, vltra sala
rium, quod hñt de publico, siue loquamur in delegato a princi-
pe, vt hoc. §. in fi. ibi quantum, &c. siue in ordinario, vel alijs dele-
gatis, vt dixi. & idem dico de spor. quę dantur executorib. eadem
4 rōne, de quo no. Spe. in ti. de salarijs. §. r. Quærit gl. super verbo,
ab vtraq;, an q̃libet pars debeat duos aureos in ꝯtest. li dare, & po
nit opi. sñ dt φ verior opi. est, quod q̃libet pars dēt pstare duos au
reos, qd apparet ex vi dictionis vtraq;, q̃ dictio innuit, φ q̃libet ps
5 dēt dare duos aureos iudici cārū, & ita dicit glo. s. dicta. † Ex qua
no φ dictio, vterq;, est distributiua, & distribuit rem cuilibet insu
lidum, & reqrit ꝯcursū oīū, de qb. loqr. sicut dicimus in dictione
a q̃libet, de qua hēs in l. si plurib. de le. 2. ī pri. ꝯcor. qd hr ī l. si duas a
ff. de excu. tu. §. est aūt. super verbo vtraq;. & licet dictio, vterque,
sit distributiua, & attribuat rem cuilibet insolidū, tñ est collecti-
ua, qa nō verificat in vno ex ppria significatione vocabuli, sed re
qrit ꝯcursum illorū, de qb. loquitur, licet sit aliud q̃ sñque quod p
batur in l. cū qdam. C. de impu. & alijs subst. & l. hēdes mei. §. cū
Ita. ff. ad Treb. p hoc, φ reqrit concursum oīum, de qb. loquit. fa-
cit Inst. de ver. ob. §. vtrū. & §. sed hæc solennia, & C. de iud. l. pro-
perandū, §. sinautem vtraq;. & l. 1. in prin. ff. de verb. ob. Qñque di
ctio, vterq;, ponitur pro dictione alternatiua, vt l. rescriptum. §. si
pacto, & ibi no. ff. d pac. C. de bo. quæ lib. l. fi. §. ipsum aūt. ff. de lib.
& posth. l. si ita scriptum. ibi, cum vtroq;; &c. & tūc de eius dictio
nis nā est. φ verificatur in vno tm̄. Eadem de dictione vter, & al-
teruter. l. si ex toto, §. 1. de lega i. ff. de ser. leg. j. in fi. & l. vter fratri,
ff. de con. inst & l. Titius & Seius ff de hę inst. & l. properandum.
§. sinaūt alterutra C de iud. φ q̃libet pars debeat soluere duos au
6 reos in ꝯt. li & duos in fi. apparet ex isto † tex. ibi, quaternis aureis,
&c. & sic patet, φ iudex habet octo aureos, & sic idē ē dicere qua
ternis aureis, sicut dicimus in dictione dena, quod idem est dice-
re 10. & 10. vt l. si quis ex testō. ff. de le j & no. gl. in l. stipulatio ista
§. eum, qui ff. de verb. obl. & l. fi. ff. de annuis leg. Qualiter autem
b istæ dictiones bina, terna, quaterna, & similes accipiātur, b vbi tra
ctamus de pœnis impositis, C. v. tāgit. inf. de liti. §. ad exclu: sup ver-
bo, denarium. dicam de hoc ī l. qui textrini C. de murilegulis. lib.
7 11. vbi gl. ponit. † Vlt. gl. inducit hunc tex. in arg. p donis ne illicite
accipiātur, de quo in l. 1. §. qdam. ff. de var. & extraor. cog. & j. qō.
8 4. vendentes, & 35. dist. in. de quibusdam, vbi de hoc plene no. † an
Doctor possit facere collectam, vide plene in c. quia nōnulli, ex-
tra de magistris.

ADDITIONES.

a In l. si duas. Et ibidem vide Bal. in l. ancillæ. in 4. no. C. de fur. & plenius vide do.
Ale. de Imo. in d. l. rescriptum. §. si pacto. all. in tex.

b Qualiter istę dictiones bina, terna, & quaterna, & si. accipiātur. Tu vide Ge. Tho
masi. consi. 146. inc. dubium faciunt, vol. 5.

1 *Iudex taxat expensas, & postea defert victori iuramentum, cui statur, & n. de nu. 5.*
2 *Iudex quando possit esse clementior lege,*
3 *Quid addatur legibus antiquis, per hanc constitutionem. & nu. 5.*
4 *Iudex quando taxat expensas ante iuramentum, & quādo post iuramētū, vbi, quod in iuramento affectiones taxat post iuramentum delatum.*
6 *Regula, quod victus victori condemnetur in expensis, qualiter intelligatur.*
7 *Iuramentum calumniæ, an excuset victum ab expensis. & ibi quando.*
8 *Iuramentum calumnię, an excuset ab expensis propter temeritatem, remissiue.*
9 *Expensæ in lite veniunt multiplici de causa.*
10 *Iuramentum calumniæ non excusat ab expēsis debitis, ex promissione, & quando in his prosit.*
11 *Condemnatio in expensis, an fieri possit, etiam si non sit petitum, vbi quod sic, sed non tenetur si non condemnat.*
12 *Iudex condemnatus, quia in expensis non condemnauit victum, an repetat a parte victa, remissiue.*
13 *Condemnatio expēsarum facta in minori quantitate, quam sit iuratum, an valeat, remissiue.*
14 *Condemnationem expensarum, & eius taxationē, an iudex reuocet, si fuit erratum, vbi quod sic.*
15 *Iudex condemnat in expensis ex arbitrio inspecta negotij qualitate, & ita soluit.*

§ Oportet. Iudex rēr victum victori in expensis ꝯdēna
re dēt sm qd iuratū fuerit, taxatione pmissa
nisi pp negotij varietatem sibi aliter visum fuerit, oīb. alijs legib.
huic legi ꝯrijs, infirmatis. h. d. vsq; ad §. quia vero. & ex isto. §. sumi
1 tur auth sed nouo iure super l. sancimus. C. de iud. † No. φ de ex
2 pensis statur sacro victoris. taxatione præmissa. † Secundo no. φ
iudex non pt esse clementior, q̃ lex. quod dic, vt in gl. super ver. vi
3 den † Quæro qd adijcit per hunc text. l. antiquis. dñt quidā duo.
Primum est qa olim licebat iudici taxare post iurm iam pstitum,
vt C. de iud. l. sancimus. hodie vero non, vt hic, & d. auth. sed no-
uo iure. hanc opi. ponit gl. mag. hic, & eam tenet in d. auth. tñ ī d.
l. sancimus, vr̄ dicere, φ hic §. loquatur qñ ante iurm facta fuit ta
xatio per iudicem, & tunc non possit postea taxare, secus si post,
d. l. sancimus. Certe ista distinctio fuit antiquorum quam recitat
gl. & eam reprobat in l. videamus, in fi, ff. de in lit. iur. & in l. act. e.
4 ti. † Circa hoc sunt tres opi. sed veritas est, quod qñque iurm pstat
de veritate super expensis, & tunc non psit postea taxari, sed de-
bent taxari. añ, vt hic. & idē in iurō pstito rōne incertitudinis, ut l.
si q. fi. C. unde ui. rō. qa cū istud iurm sit de veritate, ista taxatio ve-
niret ꝯ veritatē. Qñque pstat iurm de affectione, & tūc pt postea-
taxari rō. qa iudex pt bñ refrenare inordinatā affectionē iurantis,
sm ueritatem. Circa qd uide, qd no in auth. sed nouo iure, & ī d.
5 l. uideamus. in fi. † & sic hēmus unum nouū ex ista constitutione
sm nouum ius, quia olim ꝯdēnabat uictus uictori in expensis, de
iud. l. properandū. §. sinaūt, nisi in trib. casib. ut l. oēs, in fi. C. de epi.
& cle. & l. q solidum. § j. ff de leg. 2. Itē ēt in tertio casu, qñ uictus
fuit contumax, quod dic ut l. properandū. §. sinaūt. & ext. de pen.
6 c. calumniam. † Sed aduerte ad hanc opi. quā ponit gl. in eo, qd dr
quod dicta lr̄a, φ uictus uictori dēt in expēsis. ꝯdēnari, semp fuit
sic intellā, si iudici uidebitū φ dēat condemnari uictori in expēsis,
de quo uide, φ no. Ir. ff. de pę. te. lit. §. hæc āt oīa. sup uers. actio, &
uide, φ no. Spe. in tit. de expen. §. nūc de expēsis uer. in summa di-
stingue. Item dt gl. φ nunq̃ dēt sibi uideri φ uictus ꝯdemnet in
expensis. qñ iurat de calumnia, nisi expēsæ sint petitæ expresse. &
istud. φ qñ iurat de calūnia, non dēt fieri in expensis ꝯdemnatio,
gl. probat, qa de iure antiquo excipiatur de iusta ignorantia, ut d.
l. qui solidum. § ēt. ff de leg. 2. Et sic unū solum adijcit per hunc §.
7 no. ita dt hic dicta gl. ma. in fi. † ex quo no. duo. Primuo, quod iu
ramentum calūniæ excusat uictū ab expēsis, q̃ ueniunt pp calum
niam psumptā, secus si iurans reperiret in euidēti calūnia, qa tale
iurm ab expēsis tūc non excusaret, ut in c. finem litibus. in gl. ma-
gna. ext. de do. & contu. & ibi per Inn. & Spec. in titu. de expen. §.
nunc de expen. uer. & in hoc autē est differentia. De hoc an iurm
calumnię excuset ab expen. tangunt Doc. in auth. generalr. C. de
a epi. & cle. in 7. opp. & in l. properandum. §. sinautem. a C. de iudi-
8 cijs, & in l. j. C. de adu. diuer. iud. ubi ista allegant. † An autem iura
mentum calumniæ excuset ab expensis quæ ueniunt propter te-
meritatem, dic ut no. in l. eum quem temere. ff. de iu. & Inst. de pę
9 na teme. lit. in d. §. hæc aūt omnia. Veniunt n. † expensę multipli-
ci de causa, ut no. Spe. in tit. de expen. §. fi. uer. de expensis. de quo
dic, ut no. Guil. de Cu. in l. 3. §. j. de iureiu. & Iac. Bu. in l. properan-
10 dum. s. sinautem. C. de iudi. † Secundo no. ex ista glo. quod iurm
calumniæ non excuset ab expensis debitis ex promissione, ad qd
facit, φ no. in l. 3. §. si rem ff. de leg. 3. & quod no. Spec. in tit. de ex-
pen. §. si ante. & tangunt Doc. in l. sancimus. C. de iud. quod verū
in illis expensis, quę fiunt postea q̃ actor tales expensas petit, se-
cus si ante, quia tunc iuramentum calumniæ prodest reo, ut sup.
11 dixi. † Quæro, an iudex possit cōdemnare uictum uictori in expē
sis, etiam si non sit petitum a parte. Dy. tenet φ sic, per l. ædiles §.
item sciendum. ff. de ędil. edic. hoc ponit ipse in l. 4. §. hoc autem
iudicium. ff. de dam. infe. tamen non punitur iudex, si condēnatio
nem omittit, si nō fuit a parte petitum, ut d. §. hoc aūt iudicium,
& ibi per Dy. & Doc. in d. l. properandum. §. sinautem, in 3. qō. si
enim esset a parte petitum, & in expen. non cōdemnaret, tunc te
neretur parti restituere de suo, ut d. l. properandum. §. sinautem
12 alteruter. † Sed tūc quæro, an iudex poterit repetere a parte, quæ
uicta est, & quæ debuit in expensis condemnari, & non fuit con-
demnata? tex. uidetur uelle, quod sic in l. 1. C. de exac. tri. lib. 10. &
ibi dicam. Quæro, hic dicitur, φ iudex non potest condemnare I
13 minori quantitate, quam iuratum sit, taxatione præmisse † Sed
quæro, an si fert condemnationem in minori quantitate, ualeat,
dic, ut per Inn. in cap. ult. extra, quod metus cau. in glo. super ver-
14 bo taxatione, in prin. † Sed pone, quod iudex uidet post taxatio-
nem

ADDITIO.

a §. Sinautem. Et ibidem ad hoc vide Pet. de Su. & omnino Bar. & Bal. in auth. ge-
neraliter, & Ang. hic, & Ale. plenius in l. ait prætor. in prin. de iureiur. & Bald. in
marg. in ver. iurm & Host. in c. cum dilectus, de ele. & Ioan. de Imo. in c. finē, de
do. & cont. & Lanfr. in l. quoniam contra. ad finem, de proba. & Car. in cle. 1. de
re. iu. in 1. q. & Bar. in consi. incl. Andruciolus.
Adde quod notaui in apostil. ad litum in auth. gñaliter. nu. 1. in versi. iurm calum-
niæ. C. de epi. & cler. & quod dixi post Collecta. in c. finem. nu. 12. in ver. non ob
stante quod iuratum fuerit, ext. de dolo, & cont. & ibi etiam dixi in add. ad Pan.
nu. 11. in ver. an hoc sit verum.

nē se errasse, an poterit talem reuocare taxationē, Inno, dī, qđ sic,
etiam post pstitum iurm, & pcedet ad sniam ex veritate iuri. nec
ob. iste §. qa loqtur vbi pcessit lrima taxatio, q̄ nō reuocat: sed vbi
non est bona taxatio, tunc secus. ita tenet Inn. in d. c. fi. sup verbo,
taxationi, de quo ēt p Spec. in tit. de expen. §. fi. circa prin. & vide
ēt per Inn. ext. de procu. c. auditis, vbi glo. tangit. † Venio ad ver. si
th. ex quo no. q in arbitrio iudicis est pdemnare, vel non pdem-
nare, inspecta negotij qualitate, & vbi pspexit neutrū dēre pdēna-
re, in expē. hoc dēt in snia sua decernere, vt hic, & hūc tex. no. Spe.
in d. §. fi. ver. illud ēt notandū. circa finē principij, vbi dicit, ergo,
&c. & pt esse, q neuter dēt in expensis pdemnari, pp negotij varie
tatem. vt tex. iste dicit, qa vtraq; pars habet iustam cām litigandi.
vel q̄ñ vtraque pars obtinuit in dimidia eius, quod petebat, vt ex-
pensæ inuicem compensentur.

1 *Hæc constitutio, de quo iuramento loquatur,*
2 *Compromissum factum cum iuramento, & pœna, an valeat,*
3 *Intellectus huius tex. an loquatur in actore & reo.*
4 *Pœna compromissi contra non parentem, siue sit actor siue reus, exigi po-*
test, non autem res
5 *Clausula, rato manente pacto, apposita in compromisso operatur, quod ex*
laudo oritur actio, & pœna peti potest,
6 *Iuramentum de quo hic, an de iure canonico seruari debeat,*
7 *Arbiter male iudicans, quando faciat litem suam,*

§ Quia vero. Arbiter cum iureiurādo a partibus, vel
ab arbitro præstito, eligi nō dēt, sed cū
pœna sic. & si arbitri cū iurō electi iniquam sniam tulerint, si qdē
dolo, pœna periurij punient a Deo: si vero p imperitiam, nihil eis
erit pp iurm, Item oēs aliæ ll. de compromissis loquentes huic l.
1 non pīriæ, confirmantur. h. d. † Quæro, de quo iurem. loqr gl. hic
super verbo iniurādi, de iurō præstito a partib. idem si ab arbitro
& tunc per hūc §. corrigitur l. ne in arbitris. §. 1. & l. cum aña. §. al-
tera, C. de ar. idem tenet gl. i auth. decernimus, hinc sumpta. C. de
arb. licet Doc. dicant pīrium. quod iuratur ab arbitro, & tenet hic
2 Iac. de Bel. † q si fuit compromissum cum iurō, & pœna, q valet.
3 idem tenet glo. in d. auth. decernimus, & Doc. ibi. † Sed q̄ro de
intellectu huius §. gl. mag. super verbo, mulctam. dicit, q hic tex.
vr loqui in actore, vt si non vult parere sniæ arbitri, soluat pœnam
contentam in comprimisso, ad act. suam exercendam coram iu-
dice, vt hic dr: Sed quid in reo si non vult parere sniæ latæ pro acto
re, an actor consequatur pœnam, & rem: glo. dicit quod sic, qa hæc
pœna non succedit loco rei, sed loco contemptus arbitri, sed veri
tas est, vt dicit Iac. But. q nullo mō actor, & reus, pœnam, & rem
psequant, nisi in vno casu, videlicet qñ in lite principali, postea co-
ram iudice agitanda obtinebit, & idē dicit hic tex. ad idem l. si qs
rem. in fi. & mō dixi, ff. de arb. Sed glo. loquitur in actore nō parē
te sniæ, qui soluit pœnam, & redijt ad actum suum, & probat
hoc tex. nec reus pt vti snia arbitri pro se, tñ non amittit iuris sui
defensionem in alia cā & no. in hac gl. super dicto verbo mulctā
4 in fi. ibi, hæc ea. eē dicas in reo, &c. † Et sic pīa nō parentē sniæ arbi-
tri, siue actor, siue reus, pōt exigi. Sed qō princ. palis suo marte di
scurrat coram iudice ordinata, non aūt exigit pœna, & res, pīa non
5 parentē, vt hoc tex. & d. l. si qs rē. in fi. † Præterea, qñ in compro-
misso est apposita pœna ex snia arb. nō oritur actio, vel exceptio,
sed solum pœna peti potest, nisi sit dictum expresse, rato manēte
pacto, ita no. in l. 2. ff. de ar. & no. in l. cum antea. §. 1. in princ. in 2.
6 q. C. de ar. † Quæro, quid de iure canonico, an istud iurm sit obser
uandū. Doct. firmant in d. auth. decernimus de quo vide glo. in
c. 2. ext. de ar. super verbo, iacrm, q dicit, q ē obseruādū, si arbitriū
est licitū, licet iurm interponi non debuerit, quo casu de iure ciui
li non valet etiam si bene iudicatur, vt no. in d. auth. decernimus.
d. gl. d. c. 2. non referendo glo. ad tex. decretalis, qui tex. loqui de
arbitratore s'm gl. super ver. absoluas, quo casu de iure ciuili sine
dubio pt iurm interuenire, vt in c. quintauallis. ext. de iurein. & l.
7 si libertus. ff. de op. lib. † Vl. hic vr tex. ibi. nil præter iusint. &c. put
habes in tex. ei. l. arbitro, arbiter male iudicans, non facit litem
suam, quod gl. etiam tangit, qñ cum iurō sit compromissum, a's
a sic. a de quo in l. pe. C. de pac. in fi. per gl. & no. in l. fi. ff. de var. & ex
traor. cog. Insti. de ob. quæ ex quasi deli. in prin. de re iu. c. 1. lib. 6.
sed gl. in pri. Inst. de ob. quæ ex quasi deli. vr velle, q arbiter faciat
litem suam, etiam si iurat ad hunc tex. andet, vt ibi, sed præceden-
tem opi. Doct. tenent.

ADDITIO

a Alias sic, Quando vero faciat litem suam, & an, & quando teneatur, vide tu Fel.
in c. pastoralis. §. quia verò. circa fi. 1. col. de off. deleg.

1 *Appellare quibus casibus non liceat,*
2 *Clausula posita in statuto, vel rescripto, quod sola talis exceptio opponi*
possit, an opponi possint aliæ remissiue.

§. Nostros. Omnes iudices isc debēt appellationes ab
eorum sniis interpositas recipere, excepto
præfecto prætorio. Item omnes iudices debent in iudicando legē
seruare, & appellationes recipere pœna pīfacientib. imminente, & iu-
dex si dubitauerit, relationem principi facere pōt pīsultando. h. d.

1 Opp. dr solam tuam præeminentiā, &c. & vr quod sint multi alij
casus, in quib. appellare non licet, vt in l. 1. cum sim. ff. a quib. app. si
licet. gl. pcedit, & dicit quod multi sunt alij casus, in quib. app. sori
recepit, quos casus habes in gl. mag. hic, & vide quod no. in l. ap
consulib. C. de app. & Spe. in tit. de app. §. quib. autem. & sic. est ar.
2 † iste tex. in eo, qđ dicit præter solā, &c. quod licet in statuto, vl prī
cipis delegatione dicat, salua sola tali excep. proponi tñ pñt plures
& ltime excep. de qua q. dic vt no. gl. & Doc. in l. ita nobis cordi pa
dor. C. de adul. l. 1. §. 1. ff quod vi. aut clam. & vide ex. de off. deleg.
q no. in c. ex parte tua, & quod tangit glo. 12. q. 2. c. sine excep. No.
tex. ibi, vel si pīingit, &c. de quo videbitis. j. in medio litis fa. ius.
non fien. & vide Doct. in l. properādum. §. sin autem, in medio. de
iud. in 3. quæstione.

Vt clerici apud proprios episcopos primum con. &c. Rub.

1 *Episcopus cognoscens inter suos clericos, qualiter cognoscat, & nu. 3.*
2 *Iudex laicus de quibus criminibus cognoscat contra clericum, & de quib.*
ecclesiasticus, remissiue ad tex.
4 *Episcopus, an de causa liberali cognoscere possit,*
5 *Iudex quando possit vt suspectus remoueri, & recusari.*
Suspicio, quod tollatur per porem affectionem,
6 *Iudex a quo, si succedit in locum iudicis ad quem, non cognoscit de illa c.*
7 *Iudex laicus cognoscēs de causis clericorum pecuniarijs, debet intra duos*
menses illas determinare.
8 *Iudex secularis de crimine ecclesiastico, illato in laicum, quando, & qua-*
liter cognoscat.
Crimen ecclesiasticum, quod dicatur remissiue,
9 *Constitutio hæc, hodie est correcta.*
10 *Laicus trahens clericum ad iudicium seculare, an perdat causam ipso iure*
vel per sententiam, remissiue. & quando licite possit pœnitere.
11 *Clericus quando degradandus veniat, & tradendus iudici seculari.*
12 *Clericus quando, & quibus casib. coram seculari trahatur, remissiue.*
13 *Clericus subtrahens rem laico non potest o laico conueniri.*

PLurimas. Clericus apud pprīū Epm in causis
pecuniariis pueniendus est, q ex nō
scripto, & sine damno cām decidere debet. Sed si cā
talis sit, vel alia difficultas, q̄ epm cognoscere impe-
diat. tūc ciuiles iudices clerici cām decidere debēt: sed si cleric' de
crimine criminali pueniat, tunc ciuilis iudex cām intra secundi
mensis spatiū decidere dēt. Si vero de crimine Ecclesiastico pue-
niat, tūc ad solū Epm spectat decisio. h. s obtinentib. in causis huiu
rs, legib. antiquis huic l. non obstantib. sed pfirmatis. h. d. † No. ex
hac pstōne, q qñ Eps cognoscit īter clericos suos. sine scriptis dēt
cognoscere, & iudicare. Et alij casus, qui sine scripto cognoscunt,
& iudicant, no. §. vt iud. sine quoquo suffragio. §. necessitas ad qđ
facit qđ no. in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex breui. reci. dēt ēt
tales casus celeriter expedire, vt hic in versi. si tñ. ibi, bī. &c. & in
2 §. cōis igit. j. apud quos oportet cās, &c. † Tertio no. de quib. crīb.
pt iudex laicus cognoscere pīa clericum, & de quib. iudex Ecclesia
3 sticus tñ, vt hic vsq; ad §. si tñ. in fi. † Oppo. & vr, quod cāæ cleri-
corum debeant in scriptis cognosci, & iudicari, vt in c. qm pīa falsā.
ext. de pba. gl. hic super ver. ex nō scripto, dicit hunc tex. esse cor-
rectū, per illud c. sed pro huius declaratione vide gl. scdam, q all.
l. si qs in hoc genus. in fi. 11. q. 1. c. si quis cū clerico, de re iud. c. fi.
lib. 6. Quærit gl. super ver. nām. quid vult dicere. pp causæ naturā.
dicit gl. puta, quia est causa liberalis idem no. in auth clericus. C.
4 de epi. & cle. ab hinc sumpta. † Ex qua gl. no. q Eps de causa libe-
rali cognoscere non potest. Sed quare hoc sit, & an sit verum j. de
sanc. episcopis. §. si quis litigantium. vel dicit gl. quia fuit ill' cau-
sæ aduocatus, vel est cognatus agentis actio. iniuriarū. sed istud
5 vltimum dictum lita, qñ est † cognatus accusatoris, vel eius con-
sanguineus, sed qñ esset consanguineus tam actoris. q̄ rei, tunc pos
set iudicare: quia par affectus suspicionem remouet, ita no. p glo.
ext. de app. c. postremo, & in glo. 1. ext. de offic. deleg. cap. inter.
vel dicit glo. q ab eius sententia de hoc facto fuit appellatum. De
a hoc, an a sententia epi possit appellari a, & quando habes, in l. epi-
scopali. in fi. & in auth. si quis litigātium. C. de episcop. aud. vide-
6 bitis, j. de sanct. episco. §. si quis litigantium. † Quæro, quid si iu-
dex a quo, succedit in locum iudicis ad quem, an potest cogno-
scere: dic, q non, sed debet illam causam alij delegare, vt no. in l.
eos. in princ. C. de app. & in cap. querelam. extra, de elec. in 1. glo.
quicquid no. per glo. ff. de inoff. test. l. filius. & iste iudex si non ve-
let istam cām alij delegare: tunc appellāti datur remedium illum
iudicem recusandi, vt no. Spe. in tit. de act. §. nunc tractemus, in fi.
7 † Quæro, dr hic, quod iudex laicus cognoscēs de causis pecunia-
rijs clericorū, debet velociter causas decidere: intra quod tps? gl.
vr velle, quod intra duos menses, sicut qñ cognoscit de crie, vt in
§. si

ADDITIO.

a Appellari. Vide ad hoc Fel. in c. P. & in G. circa med. col. de offic. del.

8 §.si tamẽ.ita vr̃ velle gl. C.de epi.& cle.auth.clericus.† Venio ad
versi.si vero,& vr̃.ꝙ de crimine ecclesiastico vna cum epõ possit
cognoscere præses,vt s̃ de man.prin.§.si vero canonicum. Solu.
ibi loquitur,qñ crimen ecclesiasticum infert laico:hic,qñ clerico,de quo qñ crimen ecclesiasticũ inferẽ laico,quis debet cogno
scere,vide quod no.in c.cum sit generale.ext.de fo.comp.& 11.q.
in summa.quod aũt sit crimen ecclesiasticum gl.super verbo,ec
clesiasticum.tangit hic,& in d §.si vero canonicum,& per glo.&
9 Doctm d.auth. clericus, & in d.c.cum sit gñale.† Sed ꝯ totã cõst.
oppo.& vr̃ ꝙ nec in cã ciuili,nec in criminali,possit pars aliquem
clericum ad ciuilem iudicem trahere,& si quis eum trahit,cãm
perdit,vt 10.coll.de statu.ꝯ lib.ec.§. statu. Solu.ista ꝯstõ est hodie
correcta p illũ §.& ideo ex illo §.sumpta est auth. statuimus. C.
de epi.& cler.quæ corrigit ;dictam aut.clericus, hinc sumptã Ad
idem facit,quod videbitis ext.de fo.comp.c nullus iudicũ.& c. si
10 qs ꝯ clericum.† Sed hic quæro,an hodie trahẽs clericum ad ciuilem iudicem perdat cãm suam,ipso iure,vel per sñiam,& vsq; ad
quantum tp̃s sit licitum accusantem pœnitere,vt p̃dictam pęnã
euitet dic vt no.in c.si diligenti.ext.de fo.comp.in glo.sed nunqd
11 & 11.qõ.1.c.inolita.&c.seq.& §.ex his. † Nam ibi dr̃, ꝙ clericus
prius debet degradari,quam tradatur puniendus iudici seculari:
qñ hoc sit verum,quod debet degradari, & tradi iudici seculari:
vide ext.de iud.c.cum non ab homine,vt ĩ.no.& in c.at si clerici.
12 ĩ fi.e.tit.& in c.nouimus.ext.de ver.sign. †Qui aũt sint casus,quibus quis potest cognoscere de causa contra clericum reum,vide
11.q.1.in summa.ideo dixi clericum reum,quia si esset actor,sine
dubio iudex laicus cognosceret, cum debeat sequi forum rei, vt
13 d.c.cum sit generale:quia dixi †ꝙ in causa ciuili clericus non potest a laico conueniri,pone,ꝙ clericus subtraxit rem laico,an poterit sub iudice laico conueniri?glo.est Bet.ꝙ non,in c.clericum
vnus.11.q.1.in qua q.consuluit Cy.facit tex.& glo.l.hęres absens,
in prin.ff.de iud.

De consan. & vterinis fratribus. *Rub.*

1 Duæ rationes vincunt vnam,nisi illa sit fortior duabus.
2 Parentes ex partes matris,& patris,quãdo supersunt,qualiter succedunt nepoti,ꝙ in bonis maternis auus maternus,in paternis paternus.

MVltis. Fratres ꝯsanguinei,& vterini, p̃feruñt simul
fratrib.ꝯsanguineis tm̃,& vterinus,tantũ,sed
si sunt superstites cõsanguinei tantum,& fratres vteri
ni tantum,ad successionem secũdum ll.antiquas ad-
1 mittuntur,futurum,oib.obtinentib.h.d.† No. in §. plurima igit,
2 ꝙ duæ rõnes vincũt vnam,nisi vna illa sit fortio illis duab.[a] idem
no.Inst.de adop.§.sed hodie.in fi.ff.de inoff.test.l.nã & si parẽtib.
No.gl.super ver.vltra autem,hic distinguentẽ,& adde no.ĩ auth.
itaq;.C.de leg.hæ.Quæro circa hãc lec dr̃ in ista gl.ꝙ vbi sunt cõ
sanguinei tm̃,& vterini tm̃:ꝙ in bonis q̃sitis a mr̃e p̃ferunt vteri-
2 ni,vt in l.emancipatis.C.de suis,& legit.†Quæro,qñ parentes veniũt ad successionẽ filij,& sunt parẽtes ex parte matris tm̃,vt auus
maternus,& paternus ex parte patris tm̃ ideo in quæsitis ex ma
terna linea præferuntur parentes ex parte matris,in quæsitus ex pa
terna linea præferuntur parẽtes ex parte patris,casus est no. C. de
bo.quæ lib.l quod satis.§ fi.fm vnam lec.quæ est multum no.&
Doct.ibi dicũt hunc casum alibi non reperiri. Possetis hic tracta
re materiam successionis ab intestato,quam tractant Doct. in d.
auth.itaque.dic vt ibi per omnes Doc.

ADDITIO.

a Duabus.Adde Abb.in c.suggestum.in fi.de iu.pa.Bal.in l.1.ver.sed contra,per illum tex.C.de leg.hær.& Spe.in ti.de feu.§.0.ver,16.quærit.

De armis. *Rubr.*

1 Facere arma,& vẽdere,possunt solum ad id deputati,& hodie oẽs.nu.11,
2 Priuati non debẽt habere arma,sed in locis publicis poni.
3 Potestas,& Rectores ciuitatum,dicuntur causarum patres.
4 Potestas ciuit. põt iurare de calumnia in causa vniuersitatis pro ciuitate.
5 Societas debet habere notarios.
Chartularij dicuntur tabelliones.
6 Statutum,q. licite imponat pœnã in rẽ.& personam,pro aliquo delicto.
7 Statutum prohibẽs arma portare,intelligitur ẽt de defendibilibus.
8 Priuati licite vẽdunt,& portant cultellos,ad panẽ incidẽdum.
9 Cultellus,ꝙ non comprehẽdatur in statuto prohibẽte arma portare.

MAgnum. Prĩceps arma publica fieri iubet, sed
priuata fieri,& vendi prohibet:pœna
ꝯtra facientib.atq;vendẽtib.imminente, cultellos autẽ
1 minore fieri,& vẽdi priuatis pmittit.h.d.† No.ꝙ nul
li est pmissum facere arma,nec vẽdere,nisi illis,q sũt
2 deputati ad illud officium pro republica.†Secũdo no.ꝙ nulli licitum est habere arma,sed dẽnũ arma priuatorum in publicis locis
3 poni,vt hic,& 5.q.1.§.hoc aũt igitur.† Tertio no.ĩ ver.hoc quoq;,
quod Ptãtes,& Rectores ciuitatis,& terrarũ,dñr esse patres cãrũ,
adde ĩ.e.§.· portet.& in ver.defensores.s̃.de mã.pr.§.nõ pmittas.
4 in fi.s̃.vt iud.sine quoquo suff.§.oẽs aũt.† & hinc tex.inducit gl.
hic super verbo.patrum,ad qõnem,quod sufficit ptãtib.& Recto
rib.terrarum iurare de cal.pro quo ext.de test.c. præsentium, li.6.
6 †Quarto no.in ver.hãc igitur,ꝙ societas dẽt habere chartularios
i.notarios.Nam gl.hic sup ver.chartulariorum.dicit,ꝙ chartula
rij appellanẽ tabelliones.de iudicib aũt chartularijs habetis in l.rẽ
non nouam.C.de iud.†Quinto no.in ver.oportet.tex.ibi, pęnam,
& in pecunijs,&c.cum gl.q incipit,hoc est,&c.quod no.pro ꝯdẽ
nationibus.& bannis, quę fiunt in re,& persona ex forma statuti.
7 †Sexto no.ver.vt aũt,quod appẽone armorum ꝯtinentur offendi
a bilia,& defendibilia,[a]& sic si ex forma statuti prohibitum est ar-
8 ma ferre,intelligiẽ tam de armis offendilib.q̃ defendibilibus †Se
b ptimo no.quod licitum est priuatis operari,& vẽdere cultellos[b]
aptos ad incidendum panem,& moderandum pennas: & p ꝯñs
9 licitum est tales cultellos portare.†Viterius dicit glo.sup ver.mi
nores,ꝙ potest colligi ad statutum,quod fit de nõ portando arma per aliquam ciuitatem,quod non ob.hac prohibitione facta
a statuto,licitum esset portare ad incidendum panes,& ad mode
randum pẽnas,vt hic,ꝙ tene menti.

ADDITIONES.

a Et defendibilia. Ad quod vide tu late,& no.Felyn.in c.ita quorundam. in ver.in gl.1.in fi.de iudi.

b Cultellos.Armorum enim appellatione nõ venit cultellus a pane, nec a calamis. ita no.Car.in cle.1.§.pfatæ.ubi loquitur de cultello coquinæ,ext.de statu mon.& Ale.in l.si.post istum.ff.ad l.Iul.de vi pub.

1 Tabellio delinquens in officio,dẽt ab illo remoueri,& ad illud non redit.
2 Arma portare quando liceat,remissiue.
3 Armorum appellatione,quando veniant fustes,& lapides.
4 Delinquẽs cum armis,ꝙ nõ possit puniri,& de delicto,& de portatione armorum
5 Adde,ꝙ contrarium seruatur p assessores,& latrũculatores,& sic sequũtur opi.Iac.de Bel.

1 §.Denunciamus. †Et no.quod tabellio,q semel
in illo officio deliquit,debet ab
illo remoueri,& ad illud officiũ redire nõ dẽt idem no.in l.si qs
ex argẽtarijs.in prin.ff.de eden.& s̃.de nõ ali.§. vult.n. facit, quod
no.s̃.de tabel.§.si.prob ĩt in l.si aliquid.de suscep.& arca.lib.10.C.
de dig.l.iudices.lib.12.& vide Inn.in c fraternitatis.in gl.2. ext. de
2 hęr.·Opp.ad primum no.& vr̃ ꝙ licitum sit arma vẽdere,& ad
vendẽdum habere,& circa ipsa negociari,l.1.& 3.ff.ad l.Iul. de vi
pu.Sol.de iure antiquo non erat licitum arma habere,nisi vendẽdi
cã,& nauigationis,& cã negotiandi circa ea,vt in ꝯrio: hodie est
prohibitum omnib.arma habere,vt hic.Quæro,an licitum sit ar
ma portare.dicam in l.1.C.vt armorum vius.vbi de hoc no. gl. li.
3 11.†Quæro,hic dr̃ ꝙ est permissum portare gladios aptos,&c.qd
4 in fustibus,& lapidib.glo.tenet,ꝙ sic.C.de fabri.in rub.† Vltimo
no.ex tex.in vẽr.hoc.n.facto,qui p̃cedit,ver.oportet nã hũc text.
inducit Iac de Bel.in ar.ad statutum,ꝙ prohibet delicta commit
ti,& arma portari,ꝙ committentes delictum cum armis,duplici
pęna puniantẽ,videlicet pro delicto,& pro armis,ita dicit ipse. Sed
ꝯ videtur posse dici,ꝙ puniantur de delicto commisso tantum.ratio est,quia illa portatio armorum,tunc fuit facta ad finem illius
delicti committendi:ergo de illo tantum debẽt puniri.l.illud. in
fi.ff. ad l.Aquil.& quod no.gl.de insultu,& percussione secuta,in
l.qui de crimine.C.de accus.

De deposi.& denun.inquilinorum,&c. *Rub.*

1 Depositario non potest interdici,ne depositum restituat.
2 L. fi.C.deposi per hanc constitutionem corrigitur.
3 Commodatum ne restituatur,interdici potest.

Item nuper. Nulli licitum est depositũ,aut
petitum p̃tium,vel pẽsionẽ re
tinere,vel interdictionẽ alicui facere,pęna ꝯfaciẽtib.
imminẽte,defensionis ẽt petitione.h.d.Oppo.dr̃ hic
1 †ꝙ depositario nõ potest fieri interdictio,ne deposi-
tũ restituat.ꝯ de l.officium.C.de rei ven.& l.bonafides.ff.depo.Se
cũdo op.ad §.neque aliquis.& vr̃ ꝙ si fiat interdictio depositario,
ꝙ rẽ non restituat,quia põt depositarius petere a deponente, vt
2 idonee sibi caueat,& cum fideiussore,vt l.fi.C.depo.† Solu.illa l.
p hunc §.corrigiẽ & ideo sup illa.l.posita est d.auth.iam tm̃,hinc
sumpta.Quæro quid vult dicere,neq; aliquis?gl.dicit,ꝙ vult dice
re,ꝙ nulla defensio est rata.i.grata,nisi cum fideius.& locũ habet
in pluribus stipulationib.ideo Imperator male allegat ad verba de
positarij.Certe nõ credo,ꝙ Imperator habuit hic respectũ ad stipulationẽ p̃toriam,sed voluit ,ꝙ cũ depositario nõ esset defensio
rata i.vtilis,& grata,nisi daret fideiussor,& cũ inuenire fideius. sit
difficile,iõ sublata est depositario talis petitio defensionis, quam
3 olim habebat p l.pen.in fi. C.depo.† vlt.q̃rit gl.an ꝯmodatũ hẽat
istud priuilegiũ & gl.sup ver.data.in fi.dicit,ꝙ quidã dñt,ꝙ sic putarem ꝯ,cũ iste tx.tm̃ in trib.casib. loquat, vt interdictio sit p̃hibita,& comodatũ.& cõpensatio,sed depositũ nõ,vt in l. fi.& ibi no.
C.de compensa.& no.Inst.de act.§.in bonæfidei. ergo,

COLLATIO. VI.

Quib. mod. nat. effi. sui. *Rub.*

Quærit glo. circa rub. dña est inter hunc tit. & tit. qui. mo. na. effi.
leg. dic, vt in gl. sed aduerte ad id, qđ dicit gl. φ ibi loquit de his, q
faciunt lítimos successores, licet nō in ptāte qa certe hoc est falsū
qa immo ltiman, de quib loquit ille tit. efficiunt de patria ptāte,
vt in d. nr. §. licet igitur. dixi plene in prin. illius tit. & istud dictum
est ꝯ rubr. illius tit. qui dicit, quib. mo. na. effi. leg. & sui. idest in pote-
state, vt Inst. de hær. qua. & differ.

1 *Pater per oblationem filij naturalis nati ex libera, ipsum legitimat sobole legitima existente: secus si ex ancilla.*
2 *Filius naturalis, qui se offert curiæ, legitimat, si nō habet fratres legitimos.*
3 *Legitimatus per oblationem curiæ, efficitur in patria potestate.*
4 *Ciuitas assumitur, ad differentiam villæ, & vici.*
5 *Vrbs, & ciuitas est idem.*
6 *Villa, & castra ciuit. faciunt collectam cum ciuita. & ius ciuita. sequūtur:*
7 *Oblatio filij naturalis, de qua hic, potest fieri in quacunque ciuitate habente Archiepiscopum.*

NAturalium. Imperator Iustinianus suū exordiū faciēs nālitatis ser
uitutis, & libertatis, ius ostendit, & docet quēad
modum ltimationes fiunt per oblonem curiæ,
& successiones eorum actiue; & passiue. formā
tradit adducendo alium modum legitimādi per
hæredis institonem, in honorem curiæ factam, & restonem princi
pis h. d. Tertio de eorum successione actiue, & passiue, quo ad a-
gnatos, & cognatos patris, vide successionē passiue tantum. vide
modum legitimandi per hæred. instonē, & Principis rescriptum.
Secunda in §. si quis igitur. Tertia in §. & qm. Quarta, in §. filium
vero. Quinta, in ver. sciendum. Sexta, in §. si quis autem ltimos. In
tex. ibi liberos, eundem fere tex. hēs C. de natu. lib. l. cōium. circa
1 prin. † nam §. si quis igit. dicit, φ pr ltimat filium nālē per oblonē
curiæ, siue sibi existat soboles legitima. siue nō, vt hic, & in §. si qs
igit. C. de na. li. l. cōium. qđ est verū, qñ iste filius, qui ltimatus est,
est natus de libera muliere: secus si filius legitimādus sit natus de
ancilla qa tunc pr ita demum ipsum ltimat per oblonem curiæ,
si sibi pri soboles ltima non supersit, vt ꝗ. eo. §. iste modus, si sibi
2 naturalē existēte solummodo, &c. qđ tenet gl. in l. 3. C. e. † Secun
do no. φ ipsemet filius offerendo se curiæ ltimatus sit, ita demū si
nō hēt fratres ltimos, & nāles, vt hoc §. ver. siue ēi mortuo & φ
no i §. p semetipsum, & in §. si qs igit. ver. si vero ipse ꝗ. e. & in ver
si iste modus. in fi. & est rō diuersitatis inter prem offerētē filium
curiæ, & filium nālem se offerentē, quā ponit gl. super ver. extitit.
quā tene mēti. & iste ltimatus per oblonem effici in patria ptāte
vt Iust. de nup. §. fi. Inst. de hære. quæ ab int. §. 2. Tertio no. §. si quis
3 igitur ex quolibet. tex. ibi, si vero. & c. nec ciuis, & c. † φ ciuis est ille
qui nascitur in ciuitate, non ciuis, qui nascitur in villa: nā ortus in
villa dr rusticus, vel in uico, & iste talis i villa ortus dr rusticus, seu
rusticanus, vt C. vt rust. ad nul obs. adu. l. 1. lib. 11. facit ad hoc l. fi.
4 C. de test. † Quarto, sm Iac. de Bel. no. hic quod ciuitas assumitur
ad dñam uillæ & vici, sic C. eo. l. 4. ver. φ si cui non ex urbe. Ibi, as-
sumitur, φ vrbs, & ciuitas sunt idem. probatur & melius in d. l. 3. i
prin. coniuncto ver. φ si cui non ex urbe. Ibi assumit. ubi Impera-
5 tor. 1. dicit, † φ pater debet filium tradere curiæ ciuitatis, a ex qua
a est oriundus: postea si nō ex urbe consistum filij. & c. & sic pro eo
dem ponit ciuitatem, & urbem. pro hoc etiā facit l. singulorum,
C. de ędi. priu. & l. pscriptio. C. de op. pub. de hoc dic, vt habes in l.
1. ff. de verb. sig. & vide c. si ciuitas. de sen. excom. lib. 6. Vlt. no. tex.
6 in versi. si vero. & ꝗ. in ver. hāc esse regulam. | φ villæ, & castra sub
ciuitate debent facere collectam, & sequuntur ius ciuitatis, quod
dic. vt in gloss. super ver. persoluat. Quæro in §. si quis igitur dici-
7 tur † hic in quacunque voluerit, & c. an possit in alia ciuitate quā
Romana, vt in Constantinopoli, dic, quod sic, nam in qualibet ci-
uitate habente archiepiscopum, vt l. 3. C. eo. sicut intelligitur in
quacunque voluerit metropo. & idem ꝗ. eo. vers. aut si quis. ibi,
metropo. & c.

ADDITIO.

Ciuitatis. Sed nunquid legitimatio facta per oblationem curiæ ciuitatis habeat
a effectum, quo ad bona alibi sita in ciuitate legitimantε. vide Ioan. de Lig. trac. de
senten. excom.

---

1 *Refutatio hæreditatis paternæ facta per filium, fraudulenta præsumitur, si filius reperiatur bona patris possidere.*
2 *Filij nati ex naturali data curiali, efficiuntur curiales.*
3 *Oblatus curiæ non solum, ipse curialis efficitur, sed ēt eius filij ēt procreandi.*

§. Et quoniam Ibi, nulla existente dña, idē i l. 3. in fi.
C. e. No. ex isto §. in ver. si vero ab ini
1 tio. † φ si filius refutauit ab initio oblationem curiæ, & postea re
periatur bona p̄ssi tere, præsumitur refutatio fraudulenta, & sic
si filius repudiat hǣditatem p̄nā, & postea bona repudiata possi-
det præsumit talis repudiatio fraudulenta, ut hic pater, ad idē C. e
l. 3. §. de subeunda. de quo plene per Doc. C. de rep u. hæ. l. 2. ꝗ te
ne menti pp l. si quis. § qui bonis. ff. de acq. hęre. Scđo no. ex fi hu
2 ius §. φ † si filia nālis det filio curiali, & ex ea procreantur filij, effi
ciuntur curiales, sic ēt qñ filius naturalis offert curiæ per patrem.
3 † Nam nō solum ipse efficitur curialis, sed etiam eius filij, vt l. qm
desideria, & l. 3. in fi. & l. nuper. C. eo. Sed ꝯ hoc op. de l. si C. de his
qui sponte mun. & c. li. 10. Sol. distingue, vt ibi distinguitur in tex
aut quis seipsum offert curiæ: & tunc solum ipse, & non filij, effici
tur curialis, vt in prin. illius l. & no. ꝗ. eod. §. si quis igitur ex quali
bet. aut pater offert filium naturalem curiæ, & tunc nō solum ob
lati, sed etiam eorum filij efficiuntur curiales, & non solum filij p
creati, sed etiam procreandi, vt d. l. fi. §. vlt. & d. l. quoniam. & quod
no. in d. l. 3. circa fin.

1 *Legitimatus per oblationē curię efficitur legitimus tantum, quo ad succedendum patri, non autem alijs, & nu. 4.*
2 *Aequalitas in succedendo ab intestato seruatur, vt ille cui succeditur, non possit succedere non succedentibus.*
3 *Nepos succedit patruo in feudo paterno, sicut patruus succedit nepoti.*
4 *Legitimatio an possit fieri per Comitem Palatinū, in terris eccl. remissiue.*
5 *Legitimatus post testamentum, an testamentum rumpat.*

1 §. Filium. † No. φ filius ltimatus p oblonem efficitur so-
lū ltimus ipsi patri, & ius succedēdi ei ꝯsequit:
no aūt ius succedendi ascendentib. seu descendentib. pris, nece
agnatis, vel cognatis. Item eꝯ solus pr iura successionis cōsequitur
non autem eius ascendentes, vel descendētes, nec eius agnati, vel
cognati, ad idem l. cōium. in prin. C. e. & quod no. in l. 3. eo. tit. † Et
2 sic no. i successione ab int. seruari æqualitatē, vt ille cui succeditur
non possit succedere non succedentib. sibi. ad idem ꝗ. eo. §. si quis
igitur habens. vers. in quib. faeit C. de leg. hęr. l. ex duodecim tab.
3 † hunc tex. inducit in ar. Ia. de Bel. ad feudum, φ sicut patruus suc
cedit nepoti in feudum, vt x. col. Imperator Lotharius. ea l. in fi. &
de gra. succ. in feud. c. 1. §. sicut. sic eꝯ nepos succedit patruo in feu
dum, ar. huius §. facit l. Labeo. C. de leg. hę. & d. l. cōium. circa pri.
& hanc q. dt ipse fuisse in regno, de comitatu. de Aquino. Opp. &
4 vr̄, φ isti ltimati succedant agnatis, & cognatis pris, & econuerso,
sicut si essent ltime nati, vt ꝗ. e. §. reliqui, & §. si quis igitur dotalia.
Sol. ibi loquitur de ltimatis per matrimoniū, hic de ltimatis per
oblonem curię. Vlt. Iac. de Bel. ponit vnam qōnem, quam dispu-
5 tauit in ciuitate ista, quæ † talis est, pater habens filium nālem, insti
tuit sibi Titium hæredem, & eum rogauit, vt hæreditatem pau-
perib restitueret. postea condito testō fecit dictum filium suum
nālem legitimari in terris ecclesiæ, per Comitem habentem au-
thoritatem a principe. Et primo q̄ro, an ltimatio facta ab ipso ua-
leat, cum sit facta in terris ecclesiæ. Secundo quæro, an testm̄ ru-
patur filio naturali legitimato, post factum testm̄: & in utraque
quæstione tenet, quod sic, vt hic per eum.

1 *Cognati mei dicuntur de genere meo.*

§. Ergo. Quæro in versi. si vero filius, quomodo est, φ filius
datus curię, & effectus legitimus per dationem cu
riæ, non habet filios curiales, cum dixit s̄. prox. quod eo ipso φ fi-
lius nālis est datus curiali curiæ, filij sui procreati efficiuntur curia
les. dic, vt patet per tex. in l. cōium. C. eo. No. in ver. p̄terq̄ sit quar-
to, quod tex. declarat hunc §. vltimum. In ver. si quis autem. no.
1 ibi, vel ex genere. † ex quo. φ de genere meo dr̄ cognati mei, vt
probatur hic, nam iste filius nālis legitimatus, non habet agnatū,
nisi patrem, vt s̄. in §. filium. habet tamen cognatos ex parte ma-
tris, vt Inst. de suc. cog. §. vulgo & Inst. ad Ter. §. nouissime. & ta-
men hic dicit ex genere, & c. & de istis verbis habuistis text. & gl.
sic exponentes. s̄. de man. prin. §. oportet autem. ibi, generi, & legi
timi nām, quod habuistis s̄. de inc. nupt. §. sancimus, & vide quod
habes in l. 1. ff. de iu. immu.

1 *Filius ex concubina legitimatur per subsequens matrimonium, & succedit agnatis & cognatis patris.*
2 *Legitimatus per rescriptum, succedit agnatis patris.*
3 *Legitimatus in testamēto patris, an succedat agnatis, et cognatis, remissiue.*
4 *Legitimatio non trahitur retro.*
5 *Pater legitimat filios naturales per matrimoniū, ēt si habeat filios ltimos.*
6 *Pater non legitimat filios naturales per principis rescr ptū, si habet filios legitimos.*
7 *Pater p oblationē curiæ, legitimat filios naturales, ēt si habet filios ltimos.*
8 *Legitimatus per subsequens, matrimonium, quod etiā quo ad ordines est legitimus, & quo ad omnia.*
9 *Legitimatus per principem non dicitur legitimus, quo ad ordines, et omnia.*
10 *Legitimatus per Pontificem, an sit legitimus, quo ad actus seculares, & successionem, remissiue.*
11 *Instrumenta dotalia de iure non requiruntur, vt filij legitimentur per subsequens matrimonium.*
12 *Naturalis legitimatus per subsequens matrimonium contractum post natiuitatem legitimi, an habeat ius primogenituræ ibi, φ sic.*
13 *Legitimatio retrotrahitur, contrarium tenuit supra, nu. 4.*

§. Tribus. † Nuptijs cū cōcubina ꝯctis, cōfectis dotalib.
1 instrumentis: Primo nati legitimi efficiūtur, si
ue postea alij liberi nascantur, & viuant, siue decesserint, siue nulli
nat. fuerint: imo prius etiam cōcepti, & post dotalia instrū nati,
legitimi efficiuntur, liberis ltimis extantib. per matrimoniū, suc-
cedunt

cedunt illis personis,quib.succedunt illi,qui . e uera fuerũt ab ini-
tio legitimi,sic etiam succedunt cognatis,& agnatis patris,& cõ-
tra,vt hic. Ad idem s̃. de incest.nup.§.dubitatum. & facit optime
l.cum quis C.de na.lib.§.1.ext.qui fi.sint legi.c.tanta.secus in his,
qui sunt legitimati per oblationem curiæ,s̃.eo.§.filiũ. C. de na.li.
2 l.cõium in prin.& quod no.in l.3.eo.ti. † legitimatio vero per re-
scriptum principis est idem,ꝙ legitimatio per matrimonium, vt
vr̃ probari j̃.eo.§.adoptiuus.ibi,nam sicut ĩ cæteris ab initio, &c.
& pro hoc facit iste tex.in ver.reliqui.de quo no.Spe.in ti. de suc.
3 ab inte.§.1.ver.qd de legitimatis.† Quid autem iuris sit de legiti-
matis in testõ paterno,an succedant agnatis,& cognatis patris,di
cã j̃. vt lic.mat.& auiæ.§.ad hoc.prædicta distinctio vr̃ ĩtelligi ſm
quod no.gl.in l.hac parte.ff.vnde cog. quæ indistincte dicit filiũ
4 naturalem non succedere agnatis patris. † Secundo no. ꝙ hic vr̃
a tex.ꝙ legitimatio non trahitur retro.a dicit. n. ꝙ legitimi habent
illas successiones,quas habẽt hi,qui ab initio sunt legitimi, & sic
vr̃,quod isti legitimati non sint legitimati ab initio. ad idem s̃. §.
5 & qm̃.in fi.prin.&in.eo.§.adoptiones.† No.in §. si quis igitur. ꝙ
pater põt legitimare filios per matrimonium, siue habeat legiti-
mos,& naturales,siue non,vt hic,& d.§.dubitatum.& de tri.& se
6 mis.§.fi.s̃.qui.mo.na.effi.legi.§.si vero solummodo.in fi.† secus ĩ
legitimatis per rescriptum principis, quia illi non pñt legitimari
extantib.filiis legitimis,vt in §.gñaliter. j̃.e.Inst.de nup.§ fi.& qui.
7 mo.na.effi.leg.§. si vero non habens. per † oblationẽ vero curiæ,
pater põt filios legitimare etiam super extantib. filiis legitimis,vt
d §.si quis igitur.ad idem & d.§.si vero nõ habens circa quod vi
de Azo.in sum.huius tit.& quod no gl. vbi de hoc plene. & vide
8 per Goff.in sum.qui fi.sint legi.§.octo modis.Quæro, † an isti filii
b legitimati ꝑ matrimonium sequens,admittũtur ad ordines, b &
honores.& vr̃ per istum tex.ꝙ quo ad oĩa habeantur vt legitimi.
ad idem in §.dubitatum,prædicto,& hoc tenet gl. in d. c.tanta. &
in c.innotuit.ext.de elec.facit,quod no.gl.in sum.de fil. presby. §.
9 quod si quis.† Quæro,quid de legitimato per principem , an ha-
beatur vt legitimus quo ad omnia,& quo ad ecclesiam.gl.tenet,
10 ꝙ non,56.distin.c.1.† Sed quæro,an legitimatus per Papam,vr̃ le
gitimus quo ad actus seculares,& quo ad successionẽ. dic, vt no.
per Bar.& Inn.in c.per venerabilem.ext.q fi. sint legi. §. sed cum
11 per superiores.Quæro,hic dr̃, † ꝙ per sequens matrimonium cõ-
cubinæ interuenientib. dotalib. instrumentis, filii legitimantur.
Quæro,an de iure canonico requirantur dotalia instrumenta. pu
tarem,ꝙ non,quia tex.dicit simpliciter,ꝙ sufficit esse ɔ̃ctũ,vt d.c.
12 tanta.& ita obtinui in curia epãtus.† Quærit hic Iac.de Bel. an fi-
lius naturalis natus ante legitimum matrimonium, & legitima-
tus per subsequens matrimonium ɔ̃ctum post natiuitatem legi-
timi,habeat ius primogenituræ,& præferendus sit filio legitimo,
& naturali nato,ex forma ɔ̃stõnis dicentis, ꝙ primogenitus præ-
feratur? & determinat,ꝙ non,& ita dicit,ꝙ disputando tenuit Io.
And.& inter alia inducit hunc tex.nam dicit ipse, vos videtis hic,
ꝙ isti legitimi habẽt.illas successiones,quas hñt illi , qui ab initio
sunt nati legitimi,vt hic,& su.e.§.adoptionis.in fi.sed inter illos,q
ab initio nascunt leĩmi ꝑfert̃ primogenitus,vt hic, & ille, qui fuit
natus legitimus dr̃ prius legitime natus,q ille, qui post natiuitatẽ
eius fuit legitimatus,cum iste legitimatus non consequatur,nisi
id,ꝙ consequitur ille,qui ab initio est legitimus ; nec n. dicit iste
tex.ꝙ ipse legitimatus perĩde habeat,ac si ab initio esset legitim⁹,
sed hẽt vim talis legitimatio,vt ex nunc succedat,non autẽ traha-
tur retro effectus , eius legitimationis. & hanc dispu. ponit Ioan.
13 And.in c.sine culpa.ext de re.iur.in merc.† Sed salua semper sen
tentia ueriori,vr̃ posse dici contra. ratio, quia legitimatio retro-
c trahit̃,& perinde habetur legitimatus,ac si esset legitime natus,c
ut l.qua in prouincia ff.de ritu nup.& sic debet præferri legitime
nato post natiuitatem filii naturalis,qui, fuit legitimatus post na-
tiuitatem veri legitimi. Non ob iste tex.& d.§.quoniam.in fi.pri.
inf.eo.§.adoptionis in fi.quia fateor, ꝙ non sunt ab initio natiuita
tis,vel uerę conceptionis legitimi,sed sunt legitimi a tpe natiuita
tis,uel conceptionis per fictionem , quæ fictio ad tempus conce-
ptionis retrotrahitur.ut sup.probaui.

ADDITIONES.

a Trahitur retro.Adde Pau.de Cast.in l.nõ est dubium.in fi.C.de iure deli. & Bal.
in l.1.in fi.C.de iu.aur.annu.& in addi.ad Spe.in tit.de su.cess.ab inte. uer.no.ꝙ
legitimatio.uide tñ Car cõtra,in cle.1.de immu.eccl.sed Bar.cõtra,in l.a.de uul.
& pu.ꝑ l.fi.de nat.rest.uide Bal.& Doc.in l.ex oratione.ff.de excu.tut.

b Ordines.Adde Bal.in l.si quæ illustris.C.ad Orficianum.

c Natus.Adde Bal.in addi.ad Spe.in ti.de procu.uer.secundũ filiũ.& Bar.etiam in
l.a.de uulg.& pup.Item adde ad materiam,q habentur per Bar.& Bal. in l. Gal-
lus.§.& quid si tantum.de lib.& posthu.& per Io.de Imo.in l.ex facto. in prin.
C.de uulg.& pup.& uide Pau.de Cast.in l.non est dubiũ.in fi.C.de iu.delib. ubi
inf.& quod per eum in consi.137.

1 *Legitimatio per rescriptum principis habet locũ,si filij legitimi nõ existũt.*
2 *Legitimatio trahitur retro,ad tempus natiuitatis.*
3 *Forma legitimationis per rescriptum,remissiue.*

§.Sit igitur. Per rescriptum pricipis legitimari possunt
filii in casib.hic positis,& aliis similib. Item
patri moriens in testamento sibi hæredes scripsit filios natura-
les,volens eos esse suos legitimos successores:filii rescripto a Prin-
cipe impetrato.legitimi efficiuntur.Item quib.modis dictum est
naturales ad ius legitimum posse produci,est verum si ipsi filii na
turales ab initio ɔ̃senserunt, vel ex postfacto ratũ habuerũt ado-
ptionem,modo pro legitimatione filiorum olim seruato penitus
sublato.h.d.& cũ isto §.concor.s̃.qui.mo.na.effi.legi.a princ. vsq;
1 ad §.illud quoq;.† No.in vers.si quis ergo. ꝙ legitimatio ꝑ rescri-
ptum principis,ita demũ locũ hẽt,si filii legitimi non existant, vt
hic,& ibi,sicuti legitimi,&c.§.si vero plures.& su. quib. mo.na.ef
2 fi.legi.§. si igitur pam. Et sic patet,† quod legitimatio trahitur re
tro ad tempus natiuitatis, vel conceptionis: nam.restõ natalium
trahitur ad tempus natiuitatis,vt l.2.circa fi.& l.fi §.1.ff.d nat.rest.
C.de nup.l.imperialis.circa fi.quod tene menti pp. hoc ꝙ dixi.s̃.
proxi.§.& fit illa legitimatio per rescriptum principis in subsidiũ:
videlicet illis casib.in quib.nõ põt fieri legitimatio per matrimo-
nium,vt hoc tex.& d.§.sic igitur. ver. aliter namq;.& ibi no.in §.si
3 vero plurib.vt glo.ibi no.† Vlt.in ver. sit igitur legitimatio ibi, ꝑ-
ces offerãt,hæc declarantes.& c.no. hic formam legitimationis
qñ quis vult legitimare filium per rescriptum,j̃ qui mod.na.effi
legi.§. sit igitur licentia.ibi,hoc ipsum dicentes,&c.

1 *Pater,quod legitimat filium per procuratorem,& etiam per coniunctã per
sonam.*
2 *Actus ciuilis non est in administratione paterna.*
3 *Impetratio veniæ ætatis,quando fieri possit per procuratorem.*

1 §.si vero. No.tex.ibi,per quosdam fortuitos casus, &c.ex
quo no.† ꝙ pr̃ filium non põt legitimare per ꝓ-
curatorem,secus per mediam personam, nã si posset , nõ obesset
sibi infirmitas,vel alius casus fortuitus: nec esset necesse aliud re-
medium adhiberi.ad idem s̃.qui.mo na.effi.leg.§.si vero solum-
2 modo,& per hoc vr̃ tex.in l. post mortem.a in fi. de adop. ad idẽ
C.de eman. lib. l. iubemus. vbi pr̃ in emancipatione dẽt esse pñs.
ad idem C.de manu.l.nec mulierem.in ɔ̃trium, qd possit pr̃ pete-
re filium legitimari per alium : nam rescriptum põt impetrari ꝑ
procuratorem habentem speciale mandatum,vel etiam per cõ-
iunctam personam. si est rescriptum ad litem; sed si est rescriptũ
per gratiã,tunc põt impetrare per quemcunq;, vt ext de rescrip.
c.nonnulli.& ibi no.& c.ex parte decani.& quod possit a quocun
que impetrari habetis in l.vniuersa.C.de prec. imper.offer. & no.
in c.fi.ext.de proc.sed lex dicit,ꝙ hæc legitimatio fit per impetran
tem rescriptum factum ſm formam l.1.& l.fi.C.de pci. impe.of.
vt no.per gl.qui.mo.na.effi.leg.§.sic igitur.in glo. quod qualiter.
2 apparet igitur,ꝙ põt impetrari a quocunq;,vt d.l.vniuersas. † Nõ
ob.l.in ɔ̃trium alleg.nam hic in legitimatione nihil disponit, sed
princip. pr̃ disponentis cõsentit,sed in l.ɔ̃tria pr̃ emancipat , & dat
i adop.licet cum iudicis auctoritate, & iõ cum pr̃ disponat est ne
cessaria eius pñtia:nec põt fieri per procuratorem,cũ ciuilis actus
nõ sit i administratione paternali,vt no.in d. l. nec muliere. & de
hac q.iudicio meo est casus,videlicet qd per procuratorem,seu ꝑ
aliũ,quis põt petere filium legitimari,in c.per venerabilẽ ext.q fi.
sint legi.vbi per alium fuit petita legitimatio filiorum,vt ibi patet,
in prin.Nec ob.ꝙ ibi fuit improbata petitio, quia non fuit impro
bata ex eo,ꝙ per alium non potuerit petere hic pater,sed ex eo,ꝙ
filii,q petebant legitimari,erant nati de adulterio, vt in fi. illius c,
Restat modo respondere ad tex.hunc,& ad d. §. sit igitur licẽtia.
quib.r̃ideo,ꝙ iste tex.nõ ob.nam noluit hic dicere,ꝙ legitimatio
nõ potuerit peti a patre per procuratorem.sed cum dictum sit, ꝙ
pater põt petere legitimari filium offerẽdo preces principi. Dicit
Imperator,ꝙ si fuerit impeditus,nec adhuc ĩ morte habeat illud
remedium,non tñ negat,quod dum vixit non potuit per procura
3 ratorem peti.† Nõ ob.C.de his,qui ve.æta impe.l.omnes. vbi im
petrãs veniã ætatis a principe si vult ad honores peruenire. debet
coram iudice venire ad producendum rescriptum,& ad faciẽdũ
probationem:qa iõ pñtia ꝑsonę requirit,qa oportet.qd probet.ꝙ
sit maior 20.ann:& probet de probitate morum,& vitæ,quæ pro
batio clarius fit, si ꝑsona est præsens,q̃ si esset absens, & faceret ꝑ
procuratorem.cum multa colligant ex aspectu , & pręsentia per
sonæ.vt l.3.de testib.& ff.de min.l.minor 26. annis adito. præterea
nec illud est generale,quod nõ possit fieri per procuratorẽ, qa ha
bet locum tm̃ in masculo , non in fœmina veniam ætatis impe-
trante,vt dixi in l.omnes.§.fœminas.

ADDITIO.

a Post mortẽ.Vbi ad hoc uide Bar.& adde Bal.in l.ii.C.eo.tit.& Bar.etiam in l.ne
quaquam.§.1.de excu.tut.& in l.Gallus.§.forsitan.de lib.& posthu.

1 *Pater verbotenus simpliciter nominando aliquem vt filiũ,non facit ipsum
legitimum*
2 *Filius naturalis inuitus non legitimatur.*
3 *Legitimatio est voluntariæ iurisdictionis.*
4 *Legitimari,quod possint absentes,*
Absens non adoptatur.
5 *Ratio quare in absentem fit legitimatio,non adoptio.*
6 *Legitimatio per principis rescriptum,ꝙ fiat in subsidiũ,& in illis casibus
in quibus non procẽsit fieri legitimatio per matrimonium.*
7 *Legitimatus ꝑ rescriptum principis succedit fratrib.agnatis, & cognatis
patris.*
8 *Pater quando cogatur filium emancipare,remissiue.*

Filius

9 *Filius, an ex eisdem causis cogatur exire de patria potestate, ex quibus cogit patrem ad ipsum emancipandum, remissiue.*
10 *Casus, in quibus legitimatio permittitur, remissiue.*
11 *Ciuis, vel ciuitatis appellatione qui contineantur in priuilegio.*

§. Generaliter.

In tex. ibi legitimi fien. Subaudi, & legitimi fiant. In tex. ibi, ad hæc, q̄ dies. s.
quædam sunt in §. illud tantum. de modo legitimandi. † Opp. ad
1 quædam sunt in §. illud tantum. de modo legitimandi. † Opp. ad
§. si vero his. & videtur, ꝙ per proc. nō sit necesse, ꝙ filij supplicēt
princ. J. vt he. mat. & auiæ. §. ad hoc posita. C. de na. li. auth. itē si qs
Sol. vt no. hic in gl. super ver. in prin. quam gl. no. & tene mēti, q a
a ponit verum itellectum istius §. & illius §. ad hoc. † Venio ad nostrum §. & no. ꝙ filius naturalis inuitus nō legitimatur, vt hic, &
§. si quis autem legitimos. s̄. eo. & est casus secundum vnam lect.
ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iu. in fi. Secundo no. tex. secundū gl.
3 super ver. non est, † ꝙ legitimatio est de voluntaria iurisdictione,
a * & no. per glo in c. per venerabilem, ext. qui filij sint legi. per Gof.
4 in summa, qui fi. sint leg. §. sed cū superiores † Ternono. tex. ibi,
dum & filij hoc ratum habuerint, ꝙ absens pōt legitimari. tex est
hic pro quo optime. C. de eman. li. l. iubemus. vbi absens pōt legitimari per principis rescriptum, s̄m formam illius l. In ꝯtrium vr̄
l. neque absens. ff. de adop. vbi absens non potest adoptari. sed dic,
5 ꝙ ibi loquitur in adoptione, hic vero in legitimatione. † Quæro,
quæ posset esse rō diuersitatis? rn̄deo, ꝙ mihi vr̄, ꝙ pōt esse ista p̄suasio, quare requiratur p̄ntia adoptan, quia circa p̄sonā adoptatam requiritur quædam causæ cognitio. videlicet ne adoptandus
sit minor eo, qui ipsum adoptat, vel si paterfa. in fi. ff. de adop. §. minorem. Insti. eo. & hoc pōt ex aspectu corporis apparere, iō requi-
6 ritur p̄ntia p̄sonæ adoptan, vt dixi s̄. in p̄ce. i alia q. Quarto no. ver.
hoc dicimus, quod legitimatio per principis rescriptum fit in subsidium, videlicet in illis casib. qb. non p̄t fieri legitimatio per matrimonium, qui casus ponuntur in § illud tamen. s̄. eo. & § reliqui
7 igitur. † Quinto no. hunc tex. quod legitimatus p principis rescriptum, succedit fratrib. agnatis, & cognatis patris, & econtra. nam
habet illas successiones actiue, & passiue, quas habent, qui fuerūt
ab initio legitimi. tex. est hic, quod tenet Spe. in tit. de suc. ab inte.
8 §. 1. ver. de legitimatis. dixi s̄. eo. §. trib. ver. reliqui. † Opp. ad §. generaliter, hic dr̄, quod p̄r non cogitur emancipare filium. ꝯ in l. si lenones. C. de epis. aud. C. de susce. l. fi. lib. 11. Sol. vt in gl. cum qua concor. qd̄ no. in l non potest. ff. de adop. & ist. qui. mo. iur pa. po. sol.
9 §. vlt. † Quærit gl. an filius cogatur exire de patria potestate ex eisdem causis ex quib. ipse potest patrem cogere, vt ipsum emancipet. gl. hic tenet, quod non p̄plures rationes. & cum hac gl. concor.
quod no. in l. nec auus C. de eman. li. & Inst. qui. mo. iur pa. pot. sol.
§. fi. & omnes istas gl. Iac. de Are. reprehēdit per tex. l. quidā cum
10 filium. §. sed videamus. ff. de verb. ob. dic vt ibi. † Quærit gl. in ver.
si vero plurimis. quot sunt casus, in quib. permittitur ista legitimatio, ita demum si filij non existunt legitimi, & naturales. glo. super
ver. in quib. dicit, quod tres, & not. bñ trinum casum, q a ista gl. declarat. §. ad hoc, hic alle & auth. item. C. de na. lib. vbi glo. aliquid
tangit, & vide quod no. in c. per tuas. extra, qui fil. sint leg. & quod
11 no. Gof. in sum. qui fi. sint leg. §. octo modis. † Vlt. Iaco. de Bel. hic
ponit quandam q. quam disputauit, & est talis. Rex concessit priuilegium seu beneficium ciuitatib. seu ciuib. regni sui Modo quæritur, quæ ciuitas, & quæ personæ contineantur appellatione ciui-
b tatis, vel ciuium? b dic, vt in dicta sua disputatione.

A D D I T I O N E S.

a Iurisdictiones. Sed ab extra quæro, nunquid per viam voluntariæ iurisdictionis legitimari possunt filij illegitimi, non citatis his quorum interest. vide no. per d. Soc. in consi. 126. inci. quando præsentis consultationis. ver. secūda ratio. quia nō potest. cum ver. seq. in 2. parte. vbi etiam quid de patre viuente, & consentiente, & an, & quando habeatur pro legitimo.

b Ciuium. Vide do. Alex. de Imo. in l. vrbis. ff. de ver. sig. vbi et Bar. ver. sed quæro, qn̄ ciuitas. & Io. de Imo. in rub. sol. mat. & Io. de Por. in l. qa tale. sol. mat. & Bal. in mar. ver. 2. & plene per Fel. in c. Rodulphus. de rescr. & in c. significauerunt. circa prin. de iud.

1 *Alere an debeat pater filiū naturalē, ꝙ sic, si non habet aliud, vnde viuat.*
2 *Filius naturalis succedit patri non habenti filios legitimos, & naturales in duabus vnciis ab intestato, & an etiam ali debeat.*
3 *Frater tenetur sororem alere, si non habet aliter vnde viuat, & nu. 4.*

§. Discretis.

Liberi naturales secūdum formā hic traditam ex testō, uel ab intestato succedunt, &
alimenta consequi debent. odiosi uero liberi ab omni successione, tam ex testō. q ab intestō penitus excludunt, & alimenta etiā
a patre percipere non debent. nec sunt liberi nominandi. h. d. usque ad fi. & habet duas partes, Primo ponitur de successione naturalium liberorum in ciuili curia permissi. Sc̄do ponitur de successione liberorum odibilium, a curia prohibita. Sc̄da est ī §. quidā. vsque ad §. quibusdā. vnde sumitur auth. licet. C. eo. ti. Item, ex
§. vlt. sumitur auth. ex complexu. C. de na. lib. ibi, & l. do. Quid si
soli naturales filij existant, non concubina. dic, vt no. in l. 2. C. de
1 na. lib. † No. in § si quis aūt, quod filij naturales debēt ali, vt hic, &
a J. eo. §. si quis igitur. ff. de lib. agno. l. si quis a liberis. §. idem scribit,
2 & ibi no. Secundo no. quia hic vr̄ tex. quod filius naturalis succedit patri non habenti filios naturales, & legitimos, in duab. vnciis
ab intestato, & vltra istas duas vncias nihilominus debet hr̄e alimenta de bonis p̄ris ita vr̄ velle iste tex. & gl. d. cit super ver. vnciarum, quam glo. no. s̄ facit de tri. & semis. § ꝯsideremus. ver. vnciarum p̄ris. & pro ista gl. facit, ꝙ ibi dixi optime, & iste tex. dum dicit
alimenta dans, &c. intellige dans. s. post mortem patris, & hunc intellectum puto voluisse sentire gl. istam. hoc etiam apparet ex gl.
3 quæ est in §. si quis igitur. J. e. quæ quærit, † an p̄r dum viuit teneatur filios naturales alere, quia vr̄ sentire gl. quod hic tex. loquitur
de alimentis, q̄ præstantur post mortē patris, q a s̄ si hic loqueret
de alimentis p̄stādis in vita p̄ris, gl. illā q. non quæreret, quia esset
casus, vt hic possimus dicere hoc esse verum, ꝙ filius dēt hr̄e alimenta, qn̄ non habet aliter vnde viuat. seu, se alat. alias non debent
4 alimenta p̄stari, ar. d. l. si quis a liberis. §. sed filius. † sicut ēt dicimus
de fratre, q deberalere sorores legitimas, & naturales, vt no. gl. in
d. §. si quis. §. idem scripsit. & in l. 1. C. de lib. a pa. alen. quia verum
si soror non haber aliud vnde se alat, vt ff. vbi pup. edu. de. l. q filiū,
& s̄m hoc illud verbum, & alimenta dans eis, dēt intelligi, quod
dentur alimenta a patre, dum ipse pater viuit, & ad hoc bene sequitur, quod dicit tex. quasi vnum remedium lex dederit naturalib.
in vita patris. s. quod debeāt a patre ali, remedium detur post mortem patris intestati defuncti, quod habeat duas vncias non existētib. filiis, vel coniuge. sed tamen præcedens opi. videtur magis de
mēte huius textus, & d. versi. præsens, est fauorabilis. Op. dicit hic,
ibi, omnino indubitatus est, & cōcubinæ, &c. & vr̄, qd̄ vbi quis habet vnicam concubinam filij ex ea nati sint legitimi, & naturales
cum matrimoniū præsumatur, vt l. in liberæ. ff de ritu nup. huius
timore facta est gl. super ver. nuptiarum, & super ver. testatur, quæ
intelligunt hunc tex. quando fuit facta protestatio, qd̄ tamē tenebat eam, vt concubinam, de quo no. in d. l. in liberæ. & per Dy. in l.
in ꝯcubinatu. ff. de concubi. quid de iure canonico? dixi sup. quib.
modis nati. effi. legi. §. illud.

A D D I T I O.

a Debent ali. Adde Bar. in tra. alimentorum, ver. quæro, an pater.

1 *Pater naturalis in illis casibus, & pro illa portione succedit filio, in quibus filius ipsi pati succedit.*
2 *Pater, dum uiuit, an teneatur alere filios naturales, remissiue, & vide supra, §. proxi. nu. 1. & 3.*
3 *Filius naturalis natus ex vnica concubina, an habeat ius succedēdi suo fratri legitimo.*
4 *Filij naturales nati ex eodem patre, sed ex duabus concubinis, an adinuicē sibi succedant, remissiue.*
5 *Naturales nati ex eodem matre, et diuersis patrib. sibi adinuicē succedūt.*
6 *Quarta debita ascendentibus, quod sit aucta, sicut quarta, quæ debetur descendentibus*
7 *Patruus ita succedit nepoti sicut nepos patruo.*
8 *Filius naturalis non succedit patri contra testamentum.*
9 *Filius naturalis legitimatus rumpit testamentum paternum.*

§. Si quis igitur.

1 † No. tex. no. & menti tenendum, ꝙ in illis casib. & pro illa portione succedit p̄r filio naturali, in quib. casib. & pro qua portione succedit
filius naturalis ipsi p̄ri naturali, & idem in alimētis. tex. est no. hic
in ver. quib. quam q. mouet Azo in summa de le. hær. in fi. dicit,
quod forte eodem modo succedit mater filio naturali, & spurio,
quo succedit filio naturali pater, vt ita sit par ratio pietatis. ar. l. nā
& si parentibus, ff. de inoff. test. Pla. vero dicit, ꝙ pater semper succedit in totum filio, non solum si est naturalis tantum, sed etiam
si est spurius, sed de opi. Azo. est casus hic, licet ipse non alleget ibi
hunc § sed ipse hanc opi. firmat, & alleg. hunc tex. in summa, de
2 nat lib. §. ab intestato. † Quærit gl. an pater dum viuit, teneatur alere filios naturales. dic vt in gl. i. quæ facit ad id, ꝙ dixi s̄. in §. si quis
3 autē. Quæro, † hic dicitur, qd̄ filius naturalis patris natus ex vnica
concubina habeat ius succedendi suo fratri legitimo, & naturali,
vide Azo in sum C. de legi. hær. §. fi. facit l. fi. & qd̄ no. C. de na. lib.
4 † Quæro, an filij naturales nati ex eodem patre, & duab. concubinis inuicem sibi succedant: dic vt no. in gl. l. hac parte. ff. vnde cog.
5 vide Spe. in tit. de suc. ab intes § 1. ver. quid de natis filijs. † Quæro
quid de natis ex eadem mr̄e, & ex diuersis p̄rib. sine dubio inuicē
succedūt, vt d. l. hac p̄te, & l. spurius. e. ti. & Inst. de succe. cog. §. ꝙ
6 vulgo. † Et iste ver. in quib. induxit ad q. p secundū gl. hic uidelicet
ꝙ sicut quarta debita descendentibus est aucta, ita quarta debita
ascendentibus, debet esse aucta, cum æqualitas debeat esse inter
patrem, & filiū. de qua q. habes sup. de hær. & Fal. §. primū itaque,
& sup. de tri. & sem. §. 1. in fi. & in auth. nouissima. C. de inoff. test.
7 † Sc̄do īducit Iac. de Bel. quod sicut patruo succedit nepos, vt 10.
col. impe. Lotha. c. 1. in fi. & econuerso patruus succedit nepoti. de
8 qua q. no ipse in. eo. §. filium. & ibi dixi † Vlt. circa istos §. aduerte,
quia posito quod naturalis succedit patri ab intestato, & ex testō,
s̄m formā hic traditā, tn̄ ꝯ testm̄ paternum nullum hēt remediū,
vt no. per glo. in l. 3. in prin. ff. de lib. & post. & Insti. de inoff. testa.
9 §. 1. in aūt, in 1. gl. nisi † talis filius esset legitimatus, quia tunc ꝯtra
testamentum paternum remedium omnino sibi competeret, ꝙ
competeret filio ab initio nato legitimo, & naturali, vt sup. de incest. nup. §. dubitat. ir. & no. sup. quibus mo. na. effi. legi. in prin.

Nati

1 *Nati ex illicito coitu non sunt legitimi filij nominandi, nec succedunt patri, nec ab eo ali debent, de iure canonico sic, nu 4.*
2 *Nati ex damnato coitu, qui dicantur, remissiue.*
3 *Nati ex damnato coitu, quando succedant patri, & matri. & nu. 5.*
6 *Substitutio facta de spurio, quando teneat.*

1 **§. Vltima siquidem.** † Not. q̄ nati ex illicito, &
nefario coitu, si sunt legitimi filij noiandi, nec veniunt ad successionē pr̄nā, nec ali debent a
2 patribus. † Sed quæro, qui dicuntur nati ex damnato coitu, vt nō
debeant filij noiari. dic, vt in gl. super ver. participium. idem no. in
auth. ex complexu. C. de incest. nup. & in auth. incestas. eo. titu, &
3 in c. referente. ext. qui fil. sint leg. † Et an isti succedant matri. dic,
vt Insti. ad Orfi. §. nouissime. & quod ibi no. & C. ad Orfi. l. si qua
4 illustris & in d. auth. ex complexu. † Et eo. modo dicas in alimen-
a tis, an debeant ali de iure canonico a patre. & dic, q̄ sic, a vt in c. cū
haberet. ext. de eo, qui duxit in matr. &c. & in c. per venerabilem.
5 ext. qui fil. sint ltimi. † Sed licet de iure cano. debeant ali, isti succe-
dere non pīt, vt in c. tanta. & c. referente. & in c. per venerabilem.
6 ext. qui fil. sint legi. & quod no. I d. c. cū hr̄et. † Quærit gl. pone, cū
pater alium instituit, & filiū suū spuriū substituit. an teneat substi-
tutio? gl. dicit forte distinguendū: aut substituit vulgariter, vel pu-
pillariter, &c. Vel dic, dicit glo. q̄ l. si is qui. loquitur qñ substituit
eū, q pōt a p̄re aliquid capere, vt puta filius naturalis: secus si nul-
lo modo, vt spurius. sed tene p̄cedentē opi. tanq̄ no. q̄ d. l. si is qui.
loquatur in spurio, & eā tenet Spec. quē vide circa istā q. positā in
gl. vt ipse no. in tit. de suc. ab intest. §. r ver. sed an natis. & ver. seq.
& ibi no. in d. auth. ex complexu. & per Azo. in sum. de nat. lib. §.
quid si imperator. & per Doc. in l. 1. C. de nat. lib.

A D D I T I O.

a Quod sic. Adde Bar. in l. si quis. §. verum, de lib. agno.

De testibus &c. *Rubr.*

1 *Vtilitas testium propter probationes est inuenta.*
2 *Falsitatibus testium est obuiandum.*
3 *Edictum de testibus, est prohibitorium.*
4 *Testi existenti in dignitate magis creditur, quam pagano.*
5 *Vilissimi non admittuntur ad testimonium, nisi cum tortura.*
6 *Testes cognoscere debent contrahentes.*
7 *Testis, qui se offert non citatus ad testimonium, redditur suspectus, & ei non creditur sine tortura.*
8 *Testis pro vtraque parte debet veritatem dicere.*
9 *Calliditas quid sit, remissiue.*
10 *Falsitas committitur etiam in tacendo veritatem.*
11 *Iudex quos testes repellat ex officio, remissiue.*
12 *Modi probandi, qui sint, remissiue.*

TEstium. Iste titu. hēt 12. ptes. Primo ponit exordiū. Scdo ponit de testib. adhibitis ad testimonium in iudicijs. Tertio, de testibus adhibitis in instrumentis. Quarto, ponitur de testibus sibi inuicē ɔdicentib. in dictis eorum. Quinto, quot, & qualiter testes producantur. Sexto, ponit ex quo loco producant. Septimo, de statu testiū. Octauo, ponitur de testib. inimicis. Nono, de proxenetis. Decimo, quo tpe testes ad testimonium admittantur. Vndecimo, ponitur ll. antiquarum confirmatio. Duodecimo, ponitur huius constitutionis promulgatio. Secūda in §. nos igitur. tertia in §. & licet. quarta in §. si vero quidam. quinta in §. qa vero. sexta in §. & qm̄. septima in §. si vero dicantr. octaua in §. si vero quis dicatur odiosus. nona in §. qm̄. decima in §. & hoc vero. vndecima in §. omnib. duodecima ī §. q̄ igitur. & vsq; ad §. & licet. hr̄ h d. Testiū vtilitas pp probationē adinuenta est, & testiū falsitatib. est obuiandum, ll. antiquis de testium probatione loquentibus confirmatis, Item testes bonæ condōnis, & famæ debent esse, ignoti aūt, & vilissimi, ēt ad testimoniū festinantes, & se offerentes nō admittun-
1 tur, vt eorū dictis non credatur, sine tormentis. h. d. † No. q̄ testiū
2 vtilitas pp probationē est adinuenta. Secundo no. q̄ † testiū falsi-
tatib. est obuiandū, nā qlibet ad testimoniū admittitur, nisi spālr
3 sit p̄hibitus. † Tertio no. q̄ edictū de testibus est prohibitoriū, nā
qlibet ad testimoniū admittitur, nisi specialiter prohibitus sit, vt
4 hic, & in l. 3. ff. eo. † Quarto no. in §. sancimus. q̄ creditur testi posi-
5 to in dignitate, & magis q̄ pagano. ɔcor. ff. eo. l. 3. in prin. † Quinto
no. q̄ testes vilissimi, & ignoti ad testimoniū non admittuntur, vt
a eorum dictis sine tormentis credatur, avt hoc §. sancimus. vers. si
6 vero ignoti. † Sexto no. in d. ver. ignoti. q̄ testes debent cognosce-
re ɔhentes, de quo in l. 5. §. 1 ff. eo. & ext. de testib. c. causas. dixi s.
7 de hære. & fals. §. si vero absunt. † Septimo no. tex. cum glo. super
ver. festināntes. q̄ testes, qui offerunt se ad testimoniū dicendū,
cum non sint citati, præsumuntur suspecti: ideo eis non creditur
sine tormentis, ita exponit hunc tex. festinantes, &c. Iac. de Bel. q̄
eum festinantem. i. ad testimonium se offerentem. alibi exponi-
tur festinantes. i. non citati, & sic talibus non citatis, qui se sponte
offerunt, non creditur sine tormentis, sed cum tormentis sic, qd̄
8 tene menti, q̄ latius ī. declarabo. † Octauo no. text. ibi, nil celetur
veritatis, q̄ testis debet pro vtraq; parte dicere veritatem, vt hic,
& C. de epis. & cler. auth. si iudea. & videbitis inf. de san. epis. §. nul
9 li. † Quæro, dr̄ in prin. huius tit. & calliditate, &c. q̄ro quid sit calli-
10 ditas. dic, vt in gl. q̄ ēt ponit, qd sit falsitas. ex quo hēs, q̄ falsitas cō
mittit non solum dicendo, quod non est, sed ēt in tacendo verita-
tem. de quo l. presbyteri. & authen. presbyteri. C. de episc. & cler.
11 † Quæro in ver. licere, vbi legislatores hoc prohibuerunt? dic, vt ī
gl. super ver. licere. quæ dicit aliquos testes ipso iure repelli, & ali-
12 quos repelli officio iudicis. † No. etiam gl. super vers. plurimis.
aliàs est super vers. non aliter, quæ dicit, quot sint modi proban-
di, quod dic, vt in eadem.

A D D I T I O.

a Credatur. Adde Bal. in c. 1. §. iniuria. in versic. sed nunquid ex tali confessione. de pace iur. firman. Vide Ang. hic, & Bar. in l. ex libero. ff. de quæstio. & do. Alex. de Imo. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionib.

1 *Testis, quod sit bonus quilibet, præsumitur etiam in testimonio.*
2 *Pauper, an possit esse testis.*
3 *Iudex ex officio inquiret de bonitate testis, & legalitate.*
4 *Testis de quibus possit a iudice interrogari, remissiue.*
5 *Ignobiles, & viles, qui dicantur, ut a testimonio repellantur.*
6 *Legalitas in teste non probatur per seipsum, sed per alium.*
7 *Infamis de facto quando admittatur ad testimonium, et contra infamem.*
8 *Infamis de facto non potest esse iudex.*
9 *Homines de vniuersitate, an admittantur ad testimonium.*
10 *Excommunicatus contra excommunicatum, an admittatur remissiue.*
11 *Testis contra quem crimen opponitur, an poterit idem crimen contra opponentem opponere.*
12 *Militia, an sit dignitas, remissiue.*

1 **§. Sancimus.** † Quæro, an admittetur in testimoniū ali-
quis, qui non sit probatus aliquo de prædi
ctis modis, videlicet rōne dignitatis, militiæ, officij, vel diuitiarū.
glo. sup ver. officij, dicit, q̄ sic. vt patet in ver. si non tale. &c. & no.
2 super ver. ex vtroq; rō est, qa qlibet p̄sumit bonus, a nisi probetur
ɔtrium, vt ff. de leg. 2. l. cū quidā. C. de inof. testa. l. oīmodo. cum si.
& q̄ quilibet testis præsumatur bonus, nisi probetur ɔtrium, no. gl.
2 in c. 1. ext. eo. Patet ergo, † q̄ ēt pauper persona. & non existens in
dignitate, vel militia potest esse testis, licet magis credatur positis
b in dignitate, puta Doctori, & militi. Et de hoc, an pauper b admit
tatur ad testimonium, no. in l. 1. in prin. ff. e. & dic, vt habes in text.
3 & glo. ext. de test. c. si qui testium. ibi, & quid iuris sit. † Quærit hic
glo. an iudex dēt inquirere de veritate, bonitate, & legalitate? di-
cit gl. super ver. officij. in fi. q̄ sic. & no. eam. & fiet ista inquisitio a
iudice ex suo officio. ita no. gl. no. in l. 3. in prin. super ver. inimici-
4 tiæ. ff. eo. † sed circa hoc q̄ro, an testis possit interrogari a iudice, de
oib. his, de quib. iudex potest quærere ab aliqua persona, & inue-
stigare. dic, vt no. ext. eo. c. cum cām. in glo. super ver. de causis, qd̄
5 tene menti. Quærit gl. an eo ipso, † q̄ quis est artifex repellatur?
gl. super ver. ignobiles dicit, q̄ nō, sed ex eo, q̄ ignobilis. Qui autē
ad hoc dicantur ignobiles, dic, vt in d. gl. sed alibi hr̄, q̄ viles psō-
næ dicūtur personæ pauperes, vt s̄. qui. mo. na. effi. legi. §. quisquis aūt.
6 & s̄. de man. prin. §. si ubi. Quæro, dr̄ hic, † q̄ talis testis dēt adhibe
ri, qd̄ si de fide ēt dubitatur, possit de facili probari, q̄ eius vita est
inculpabilis, & moderata: sed per quem hæc probetur, dicit glos.
q̄ hoc debet probari per alium, non per ipsum testem. quam gl.
no. super ver. moderata. cui iunge gl. super ver. officij. in fi. s̄. eo. &
7 q̄ super ea dixi. † Quæro, an infamis de facto admittatur ad testi-
c monium. c & vr̄ tex. cū gl. q̄ nō. ff. de sen. l. Cassius. In ɔtrū est glo.
in l. 1. C. de sum. Tri. & fi. cath. hæc est veritas. non ob. gl. l. Cassius.
qa q̄ gl. dicit ibi, ad dignitatē iudicis, nō ad testimonium referas,
ad quam dignitatē infamis de facto nō admittitur, ut l. nemo. C.
de digni. li. 12. & pro hac opi. facit, q̄ no. in l. 1. ff. de his, q no. infa.
C. ex qb. ca. inf. irro. l. nulla. vbi gl. dicit, qd̄ tm̄ sunt duo effectus in-
famis infamia facti: videlicet, qd̄ repellit a dignitate. Itē, quia facit
admitti ad testamenti q̄relā fratrē, qui alr̄s non admittitur, vt l. fra-
tris. C. de in off. test. patet ergo, quod a testimonio non repellit, die
hoc esse verū, sed nō cū tormētis dēt admitti, vt l. 3. §. l. Iul. in gl. in
fi. ff. eo. & ei minus creditur, q̄ alij testi nō infami. qd intellige esse
verū, tā in crīalib. q̄ in ciuilib. causis, et de iure ciuili, sed de iure ca
nonico infamis de facto admittitur in cā ciuili, & ēt in criminali,
vbi ciuiliter agit, secus si crīalr̄, vt est tex. & gl. in c. testimoniū. eo.
& in c. fi. ext. e. vide Spe. in ti. de test. §. 1. ver. itē. q̄ est infamis, vide
2. q. 3. c. epi p̄leg. De infa. de iure non est dubiū, qd̄ a testimonio re
8 pellitur, vt d. l. 3. §. l. Iulia. † Quæro, pone, qd̄ hoīes vnius villæ ad-
mittētur ī testes ɔ aliū: an valeat gl. hic ī prin. huius §. tenet, q̄ sic,
quā no. & eā tenet Spe. in ti. de test. §. 1. ver. oēs. vbi de hac gl. facit
9 mentionē. † Itē q̄ro nunqd alr̄s infamis ɔ infamem admittatur in
testem.

ADDITIONES.

a Bonus. An, & quando, & ex quibus quis præsumatur bonus, & quando non, vide late per Fel. in c. dudum in uer. idoneus. de præsump.

b An pauper. Adde illum in l. ex libero. uer. item dico. ff. de quæst. & Felin. in c. si q testium. uer. in gl. si. ibi, alias honesta persona. ext. de test.

c Testimonium. Vide do. Ias. May. in l. 1. circa fi. C. de sum. Tri. & Fel. in c. testimonium. de testib.

Adde illum in l. in arenam. in princ. et quod ibi posui in apost. ad ipsum, in eo. uer. C. de inoffi. test. m.

teste m.dic, vt no. per glo. in d.l. 3. §. Iul. ff. eo. & Spe. eo. tit. §. 1. vers.
10 item quod est infamis. † Sed nunquid excōicatus ꝯ excommu-
11 nicatum, vide dictum Iac. de Are. in l. si mulier. ff. sol. matri. † Sed
pone, ꝙ repello testem prætextu alicuius criminis, nunquid pote-
a rit ipse mihi obijcere crimen illud, vel defectum. a dic, ut no. in gl.
c. testimonium. ext. e. & quod no. Spe. in tit. de test. §. 1. ver. sed po-
12 ne, ꝙ repello. † Vlt. circa hunc §. no. text. ibi, per dignitatem, aut
militiā, &c. nam hic vr̃ tex. ꝙ militia nō sit dignitas, cum hic po-
nantur, vt species separatæ, de quo est tex. in l. fin. C. qui milit. non
possunt. lib. 12. de quo ibi dicam.

ADDITIO.

a Vel defectum. Vide tu ad hoc Fel. in c. dilecti. de excep. in ver. ad 3. cap.

1 *Vilissimæ personæ quando admittantur etiā cum torturā, ad testimonium.*
Vilissimæ personæ in subsidium admittuntur.
Vilissimæ personæ admittuntur, quando sunt rogatæ a partib. & nu. 9.
2 *Viles personæ, licet admittantur ad testimonium sine tortura, eis tamen id*
3 *tum non creditur sicut aliis.*
4 *Viles personæ in testimonio ferendo, quando torqueantur.*
5 *Testes existentes in dignitate clericali positi, si de mendacio conuincantur,*
non torquentur, sed de falso puniuntur.
6 *Testes diuites pro testimonio ferendo quando torqueantur.*
7 *Testes, vt deponant, debent primo citari, & postea cogi.*
Et qui sunt, qui cogi non possunt, remissiue.
8 *Citatio non est coactio.*
9 *Sponte quod quis testificetur, qualiter intelligatur.*

1 **§. Si vero ignoti.** Op. & † vi., ꝙ ignoti, & viles psonæ
ad testimonium non admittātur,
vt ꝫ. e. sancimus, & § licere asit. Sol. illi §. intelliguntur fm̃ istum,
a videlicet, ꝙ uilissimæ personæ admittantur cū tormentis, a vt hic
dicimit, ꝙ qñ sit verū ꝫ. dicam. Item admittuntur in subsidiū, non
als. & sic primam. & secūdam sel. simul iunge. & uide circa hoc,
quod no. 5 q. 5. c. illi. Sed contra hoc op. & videtur, ꝙ viles psonæ,
& non fide dignæ admittantur, etiam sine tormentis, vt ꝫ. c. §. &
2 licet. in fi. ver. si uero huiusmodi. & ibi no. † Sol. ibi loquitur in te-
stib. qui sunt a partibus rogati, qui licet si alias non essent a partib.
b rogati, non admitterentur b sine tormentis, tñ eo casu admittun-
tur, licet non sint personæ fide dignæ, & hāc sol. tenet Iac. de Bel.
Habemus ex opi. gl. quod vilissimę personæ non admittunur si-
ne tormentis, nisi sint testes rogati a partib. quam opi. videtur te-
nere Azo. in sum. de test. Sed possemus forte dicere, quod etiam
uiles personæ admittantur in testimonium sine tormētis, hoc ꝓ-
batur in fi. in l. vnius. in prin. ff. de quæstio. vbi deportatus in insu-
lā, & statu liber admittitur sine tormentis: tñ ꝯstat, ꝙ sunt viles, &
abiectæ personæ. nō ob. iste text. quia vr̃ requirere duo ad hoc, ut
torqueantur. Primo. s. ꝙ sint uiles, & ignoti. Secundo, ꝙ tentent
3 corrumpere veritatem. & licet † viles personæ ad testimoniū sine
tormentis, tenendo istā opi. possint admitti: non tñ eis adhibetur
4 tanta fides, sicut alijs, vt l. 2. & 3. ff. eo. † hēs ergo fm̃ hoc, ꝙ viles p-
sonæ pñt torqueri si festinant corrumpere ueritatem, ut hic, & d.
c. illi. 5. q. 5. Item possent torqueri si ꝯuincerentur de mendacio,
5 vt l. unius. §. test. de quęst. † De alijs aūt testib. non vilib. quid iuris
sit, dic, ꝙ si sunt positi in dignitate, aut est dignitas clericalis, & nō
possunt torqueri, sed aliter de falso puniuntur, ut C. de epis. & cle.
auth. presbyteri. & l. presbyteri. ꝑterquā in vno casu tñ. s. si vacil-
larit, ut l. nullū. C. de testi. licet lex illa videatur loqui in dignitate
6 sacerdotali. † Si vero sunt alij testes non positi in dignitate, tunc si
sunt diuites, & bonæ famæ, non possunt torqueri, nisi in duobus
casib. Primus est si vacillār, vt l. ex libero, in prin. ff. de qō. Scdo si
ꝯuincunt de mēdacio, ut d. l. unius. § test. & ꝙ dixi tortura i casib.
pdictis, hēt locū in crīali, & ciuili, ut no. in pall. l. ex lib. & ꝓbat in
7 l. diuus. 2. rñ. e. tit. † Vlterius op. hic innuit, q i testis spōte veniēs si
admittit, imo vr̃ ꝙ admittat, et nullo mō cogi dēat, ut ff. e l. 3. §. le-
ge Iulia. & l l. inuiti. e. ti. So. veritas est, ꝙ testes prout l. illa loquit,
admittunt spōte, iā nō cogunt, ut ibi dr̃, debēt tñ esse citati, nō tñ
eis licet so. offerre, ut hic di. & hāc so. tenet Iac. de Bel. ꝙ illæ pso-
næ, de quib. ibi loquitur, nō debēt inuiti denūciari, ita ꝙ inuiti co-
gani deponere debēt tñ citari, ne præsumant se sponte offerre, &
se inuitis operas suas ingerere, ar. l. q̄ omnia. ff. de proc. cū si. nō. n.
p simplicē citationē testis dr̃ cogi, sed moneri. et istā monitionē
bene pñt sustinere personæ, de quib. loquit lex ꝯria, et post illam
monitionē, q̄ fit per simplicem citationē, sequit coactio, & hanc
coactionem non patiuntur personæ, de qb. loquit lex illa, sed alij
8 testes sic, vt l. si qñ. C. de testi. † Et hæc distinctio, quod primo præ-
cedat monitio, secundo sequatur coactio, ponitur in c. super eo,
ext. de test. cog. & ibi no. in glo. super verbo, nō cogendi. & quod
prima citatio non sit coactio, apparet ex eo, ꝙ post monitionem
alicuius, ꝓuideantur ꝯ testes, & illa dr̃ coactio, vt patet in c. 1. & 2.
9 eo. titu. & sic potest intelligi, ꝙ no. per glo. de eo, † qui sponte fert
testimonium, in l. post legatum. §. his vero. ff. de his quib. vt ind. &
quod no. in l. qui cum maior. §. si vero accu. de bon. lib. & intelli-
gatur sponte sine coactione: tamen præcedens coactio est neces-
saria, ne præsumantur ingerere inuito, vt sup. dixi, & ita intelliga-
tur gl. quæ dicit, ꝙ illæ personæ spontę admittuntur, vt not. in d. l.
inuiti. in fi. in 3. q. prin. §. it. in l. Iulia.

ADDITIONES.

a Cum tormentis. Adde hic, quæ dixi supra in prin. in 5. no. in apos.
b Non admitterentur. An autem testibus a partibus rogatis possit opponi de habi-
litate. vide Fel. in c. cum inter. de exce. circa prin. ibi, ad idem, vbi ponit cautelā,
quod uocentur ad actum testes affines, & propinqui.

1 *Testes quibus casibus debeant esse rogati, & nu. 7.*
2 *Duo testes, quando sufficiant in instrumentis, remissiue.*
3 *Testes an debeant interrogari de circunstantiis, & de quibus, remissiue.*
4 *Testes, quando interrogantur de loco, & de tempore.*
5 *Testis debet causam sui dicti deponere, si sit interrogatus, alias depositio*
valeret sine causa
6 *Testis deponens super eo, quod sensu non percipitur, etiam non interroga-*
tus tenetur reddere causam.
7 *Confessio extraiudicialis facta vicinis ad liberandum, quod prosit, secus si*
ad obligandum, & quando valeat, remissiue.
8 *Pactum de non petendo factum absente parte, quando prosit parti.*
9 *Rogatio testium operatur, ut etiam inhabiles admittatur.*
Item, quod quis cogatur ad testificandum, qui alias cogi non posset.

§. Et licet. In confessione soluti debiti in instris ꝯfcti sunt
adhibendi testes, qui non sunt fortuiti, vel tran-
1 seūtes, ꝙ ēt in testō seruat, iure antiquo seruato. h. d. † Not. ex isto
2 §. casus, in quib. testes debent esse rogati. † Sed op. hic innuitur, ꝙ
sufficiūt duo testes. ꝯ, imo requirunt quinq;, vt l. testiū. C. de test.
veritas est, ꝙ hic §. intelligit determinare fm̃ illā l. testiū. & hanc
opi. tenent Doc. in auth. rogati. C. de test. licet gl. ibi aliā so. ponat.
Sed ꝯ hoc op. & vr̃, ꝙ non requirātur tot testes, vt ꝫ. de instru. cau.
& fide §. vt aūt. Sol. vt in d. l. test. in 2. q. Quæro, qd vult iste tex. ibi
3 dicere, aut cām testimonii, &c. dic, vt in gl. super ver. causam. † Et
circa hanc gl. an testes debeant interrogari de circūstātijs. s. an tps
erat nubilosum, & de vestib. & de sitib. vide gl. in d. l. test. & ibi per
4 Doc. in vlt. q. † Item, an testes debeant interrogari de tpe a vel d lo
a co, vide gl. in l. ob carmen ff. de test. & per Doc. in d. l. test. C. eo. in
2. q. & vide gl. 3. q. 3. itē in testi. & q. 9. ea. cā. c. nihilominus. circa il-
lud, qđ gl. dr̃, an testes debeāt iterrogari, etc. vide gl. ff. ad Sil. l. pri.
& in l. 2. §. itē Labeo. ff. de aqua plu. arcen. super verbo, memoria.
& circa oia ꝑdicta vide tex. & gl. i c. cū cām. ext. de tes. & ꝙ ibi no.
p Inn. vide, qđ no. Spe. in ti. de teste. § iā de iterrogatorijs. vers. sunt
5 aūt & ver. itē de tēp. † Ex hoc tex. d gl. sup ver. cām, sumit at. ꝙ te-
b stis dēt cām sui dicti reddere, b ꝙ est verum, si fuerit de cā interro-
gatus, alias ejus testimoniū valet sine cā, vt no. in l. solā. C. de test.
ff. de no. ope. nū. in l. 1. ext. de resc. c. si qñ. & 4. q. 2. §. itē sola. & Spe.
6 in ti. de teste. §. 1. ver. itē, ꝙ interrogatus. † ꝙ est veriū i his, q̄ pñt pci-
pi p sensum corporeum, puta si testis dicat, ꝙ vnus deposuit pecu-
niam, & similia: Sed si reddat testimoniū sup eo, ꝙ sensu non pci-
pit, vt puta si dicit Titium dñm talis rei, tunc nō probat, nisi red-
dat cām sui dicti, posito ꝙ de cā nō iterrogaret. ro. qa testis dēt d-
ponere p sensum corporeum, vt l. q in testō. in fi. ff. de test. & l. 1. 2.
rñ. ff. de his, q̄ in test. delē. facit, ꝙ no. in l. testiū. C. eo. & ibi p Doc.
sed cum testis dicit, ꝙ talis sit dñs, nō pcipit istud sensu corporeo
sed per intelēm, & tunc testificatur de eo, ꝙ est ius, non de eo, qđ
ꝯsistit in facto. Ita determinat Inn. in d. c. cū cām. & Spec. in tit. de
7 test. § nunc tractandū. uer. vt aūt plenius. vsq; ad uer. porro. † Quæ-
ro, qui sunt casus, i quib. requiritur, ꝙ testes sint rogati? tex. hic po-
nit tres. Adde quartum in auth. rogati. C. de test. & in gl. in §. sed si
instrumenta. ꝫ. de instr. cau. & fide. videlicet in repudio, & ꝓbatur
p l. nullus. ff. de repu. & ibi gl. hoc idē tenet Pla. in d. auth. rogati. ꝙ
i repudio requirant testes rogati, sed gl. 1. q. 6. §. de his, determinat
idem, quod in d. l. nullum, & 30. q. 5. c. nostrates. in quib. vide quid
iuris sit in matrimonio. & circa ꝑdicta vide Spec. in tit. de test. ver.
8 sint rogati. † Vlt. ex hoc tex. dicit Ia. antiquus glossator, qđ ꝯfessio
facta ext. iudicium corā vicinis valet, & idem no. ipse C. de ꝯfes. l.
vnica, & in l. quoniam. ff. de infa. Sed gl. hic super verbo, pro quo
facienda. Sol. & in alleg. l. vnica dicit habere locum, quando con-
fessio fit ad liberandum, secus si ad obligandum, qa tunc non va-
let, nisi fiat in iudicio, vel nisi fiat cum causa, vt habes in gl. & sic
potes arguere ex hac glo. quod confessio facta coram vicinis ab-
sente parte, valet, si fiat ad liberandum, ut no. in d. gl. dictæ l. vnicę.
C. de confe. sed tu potes rñdere, qd istæ glo. parum faciūt, qa istæ
glo. non excludunt partis pñtiam, sed præsentiam iudicis, & hoc
patet in eo, qđ dicit, talis ꝯfessio fuit facta ad obligandum cū cau-
sa valet, sed sic oportet, quod intelligatur cum partis pñtia, alias
nullo modo valet, ēt facta cum causa, vt l. certum. §. si quis absen-
te. ff. de confes. et in l. 1. et vlt. de interro. ac. Sed de hac q. an con-
c fessio ad liberandum, c uel pactum de non petendo factum, ab-
sente parte prosit parti, uide glo. in l. hæredi §. Iul. & in l. 1. §. idem
in duobus. ff. de pac. & in l. Pomp. scribit, de neg. gest. per Guil. de
Cu.

ADDITIONES.

a De tempore. Vide Fel. in c. ex tenore, circa prin. versic. no. 3. ibi, determinantes, &
plenius in d. c. causam, alle. in textu. post ver. utrum autem testis.
b Reddere. An, & quando testis teneatur assignare causam dicti sui. uide late per
Fel. in d. c. cum causam. alle. in tex. ver. glo. in ver. & in c. literis. de præsum. ver. 1.
glo. 2. & inf. uer. contra tenet.
c Confessio ad liberandum. Adde Geor. Thomasinum ample hunc articulum di-
sputantem consi. suo 3. incip. non parui momenti, ad fi. uol. 2.

9 Cu.& per gl.in l.non solum.§ liberationis.ff. de lib. leg. † Vlt.no. tex.cum gl.super ver.supplicijs.in versi.si vero non huiusmodi,quod vilis persona,& non fide digna,admittuntur ad testimonium sine tormento,vbi testis rogatur a partibus.& hoc etiam tenet Iac.de Bel.licet si non esset rogatus a partib. non admitteretur ad testimonium sine tormento,secũdum opi.gl.hic,& sup.proxi.Vlt.circa hoc,an vilis persona admittatur ad testimonium sine tormentis,potes dicere, vt dixi sup. proxi. respon. Et sic rogatio testium secundum opi.gl.hic positam,operatur vtum,vt admittatur qui alias ad testimonium non admittitur sine tormento, vt in hac gl. Itẽ rogatio testium operatur aliud,vt qui testificari non cogitur, tamen rogatus testificari cogatur,vt no.gl.in l.inuiti.ff. de testi.in gl.si.circa fin.quam tene menti.

1 *Testes sibiipsi contradicentes in suo dicto,repelluntur.*
2 *Testes,quando sunt contrarij siue ab vna parte,siue a diuersis quam probationem faciant,& quibus stetur.*
3 *Testibus dignioribus,& honestioribus,& si sunt minoris numeri creditur, nisi testes cõtrarij excederent in numero magno: & qui dicatur magnus excessus,est arbitrarium.*
4 *Testes falsum deponentes,per quem iudicem puniantur,remittit.*
5 *Arbiter,an puniat testes falsum coram se deponentes,remittit.*
6 *Pena falsi testis,quæ sit remissiue.*
7 *Iudex,an puniat ex officio testes falsum deponentes.*
8 *Testis falsus punitus a iud.ce suo motu,an possit postea accusari,remittit.*

a **§.Si vero quidam.** Testi, qui sibi in suo dicto est ꝯtrarius,fides adhibẽda non est:[a] si vero testes sibiinuicẽ ꝯtradicũt,tunc veriora ꝓferentib & digniorib.[b] & in numero plurib.stãdum est.Item testes falsum testimonium deponentes puniendi sunt,per errorẽ aũt falsum testificantibus est parcendum.h.d.vsq; ad §.quia vero. & hẽt quatuor partes. Nã primo ponitur,qñ testis ꝯtrariatur sibiipsi.Scd̃o, qñ testes sibiinuicẽ ꝯdicũt Tertio, de pena testiũ dolo falsum testificãtium. Quarto,ponit̃ de testib.per errorẽ sibi ꝯdicentib,vel falsum dicẽtib secunda ibi,in ver.aut alterius.tertia in ver. si vero astu. quarta in ver.nisi.
1 † Quæro de intellectu huius §.dicit gl.primũ respon sum loquitur quando testis sibi ipsi ꝯdicit in suo dicto, quo casu repellitur,vt hic in prin.& alle.ad hoc suas ll.& facit l. 2. ff. de test. & l.qui falso.eo.ti.& pro hoc est casus in c.cũ cãm.ver.cum alijs.de ꝓba.& no.glo.quas ibi allegabo ad mãm huius §.& vide ẽt quod no.Doc.C.de fi.instr.l.in exercẽdis.in 3.q.
2 † In tex.in 2. respõso. ibi, aut alterius,&c.dicit Mar.quod hic loquitur,qñ vnus testis alteri ꝯdicit,& sunt a diuersis partibus producti.Nã si essent ab eadẽ parte producti,tunc repelluntur sicut repellerentur diuersæ scripturæ ab eadem parte productæ,vt l.scripturæ.C.de fi. instr. gl. vero nostra tenet ꝯtrariũ,quod dicit,qd̃ hic loqũr in testib. ꝯrijs ab eadẽ parte ꝓductis Ad l.scripturæ.rñ.vt hẽs in gl.hic.& in l.ob carmẽ.§.si testes.ff.eo.ti.& in l.scripturæ.ꝓall.loquitur ergo istud 2. rñ. qñ testes ab eadẽ parte ꝓducuntur. si vero testes producuntur a diuersis partibus, dicit gl.qd̃ primo statur maiori numero,scd̃o dignitati,vt hic no.in gl.
3 sed Iac.de Bel.dicit,† qd̃ ẽt hoc casu per iudicẽ esset credendũ dignioribus.& honestiorib veraciorib,vel plurib,prout iudicis motus cũ sui instantia poterit reformari, idem qñ ꝓducũtur ab eadẽ parte.Istud qd̃ ipse dicit ẽt hic gl.in d.l.ob carmen.§.si testes & Doc.tenẽt in d.l.in exercendis.in vlt.q.& vide,qd̃ tangit glo. in d.l scripturæ.in fi.Sed id qd̃ dixi,quod stetur dignioribus. & qd̃ inspicitur magis dignitas,quam numerus, & si producantur a diuersis partib. vt no.in d.§ & si testes.intelligit esse verũ, nisi ex alia parte esset magnus excessus in numero,vt dicit tex.& glo.in c. in nostra. ext. de test.in gl.vbi ẽt gl.dicit,quod iudicis arbitrio relinquitur, quis dicatur magnus,vel paruus excessus,qd̃ tene menti.de mã huius §. vide, quod plene no.gl.in d.c.in nostra.in gl.mag.& 3.q.2.§.si testes. in gl.mag.& in § item in testib.& in gl. vide,qd̃ no.per Doc.in d.l.in exercendis.in 3.q.& qd̃ no.Spec.in titu de test.§ postq̃. Venio ad ver.si vero astu.
4 Et quæro,hic dr̃.† quod testes dolosi malignitatẽ committentes puniunt̃.q̃ro a quo iudice puniant̃.dic,ut no.glo.
5 & Doc.in l.nullum.C.e † Sed quæro qd si testes producantur coram arbitro.& dolose malignitatẽ committũt, an arbiter poterit ipsos punire.dic,ut no.Spe.i tit.de test.§. j. versi. quod de arbitro.
6 † Qua aũt pena puniatur talis testis,dic,ut in glo.hic.in ver. derelinqui
7 & ff.de test.l.qui falso.& qd̃ hẽs in d.l nullũ. † Quæro, an iudex poterit ex suo offõ punire testes,pena l.Cor.de fal. Doc. tenẽt,quod nõ; sed tñ extraordinarie.ut no.in d. l. nullũ. in primo ꝯrio, & vide qd̃ no.in l.ubi.C.de fal.& uide,qd̃ tenet Spec.in tit.de test. §.1. uer.sed nunquid iudex.& circa hoc uide 1.q.ult.c. presbyteri.
8 † An aũt si talis testis fuit lege pimitus pro motu iudicis,possit postea accusari l.Cor.de fal.glo.format hanc q.in d.l.nullũ.quæ glo. reprehenditur ibi per Doc.in ult.q.in d.l.ubi,in ult.q.& Spec. tangit in d.§.1.uer.sed nunquid per penã.Vlt circa uers.nisi aliquem errorem,uide pro eius intellectu ext.de test.cog.c.preterea. in fi. & quod ibi no.

ADDITIONES.

a Non est.Sed nunquid sit reducendus ad concordiam.Vide Ioan.de Imo. in l.qui bona.§.si quis.& ibi Do.Alex.ff.de d.m.infec.& Do.Alex.in l.inter stipulantem. §.1.de verb.obl.& Bar.in l.1.de tensor.§.qui interrogatus.ff.de interrog.actio.& Do.Alex.in consi.132.1.parte,& in consi.42.4.parte.

b Et dignioribus. Quando vero,& qualiter intelligatur,quod testes digniores cæteris partibus præferantur.Vide Fel.10 cum P.Manconella,de accu.in fi.

1 *Quarta productio non admittitur nisi præstito iuramento,& quando,nu.6. 8.an teneat petitio non seruata solennitate,nu 10*
2 *Productio testium,an fiat post publicatas attestationes, & quando,cum nu.seq & seq,*
3 *Instrumenta post didicita testificata produci possunt,& num.23.& ibi,quod vsque ad causæ conclusionem.*
4 *Testes super alio articulo,& alia exceptione,quod possunt produci in eadẽ instantia,publicatis attestationibus.*
5 *Testes post didicita testificata etiam super eisdem articulis,in causa appellationis produci possunt.*
6 *Dilationes plures,quod hodie etiam dantur in causis pecuniarijs.*
7 *Testes,quod possunt ꝓduci,et si pars testificata didicerit a testibus, & nu.16.*
8 *Renunciatio sola testium,an impediat testium productionem, vel requiratur etiam publicatio, vbi quod sola renunciatio.*
9 *Publicatio testium solu non impedit aliam testium productionem.*
10 *Petitio quartæ productionis facta sine solennitate,de qua hic, quod non teneat.*
11 *Quarta productio concessa sine solennitate,de qua hic per iudicem:an operetur,quod testes,& eorum dicta teneant.*
12 *Petens quartam productionem cum solennitate,de qua hic,si iudex eã non concedit,potest appellare,et si denegatur causa cognita.*
13 *Multitudo effrenata testium,quæ dicatur,remissiue.*
14 *Receptio facta per iudicẽ incompetẽtẽ,an impediat aliã testium ꝓductionẽ.*
15 *Productio quarta testium petita post terminum peremptoriũ,an cõcedatur remissiue.*
17 *In causa inquisitionis,an post testificata didicita poterit quis testes de nouo producere.*
18 *Quarta productio,an detur ad probandum super exceptionibus, sicut datur super principali,remissiue.*
19 *Productio testium post didicita testificata,si testium dicta sunt deperdita, an concedatur.*
20 *Scientia dictorum per testes aduersarij, an impediat ꝓductionẽ testiũ quod sic.*
21 *Testes primo producti,an poterunt iterato produci non obstante publicatione,& quod eorum dicta sunt didicita, vbi quod sic ad postulationẽ partis, vt dicant rationem,non vt iterum addant.*
Item per officium iudicis,& vt declarent eorum dicta,& nu,32.
22 *Pars,contra quam sunt producti testes in vna instãtia,an poterit ipsis publicatis dicere,se velle stare eorum dicto,si iterum reproducantur,quod non in eadem instantia.*
24 *Testes antequam publicentur,poterunt reproduci, vt addant testificatis.*
25 *Testes ante publicationem,an possint produci in causa criminali.*
26 *Testes ante publicationem reproducuntur,si dicunt contrarium eius,quod primo dixerunt,cui dicto stetur,remissiue.*
27 *Testes quando sponte redire possunt,& corrigere dictum suum.*
28 *Testis qui ante quam reuertatur ad corrigendum dictum suũ,efficitur affinis vnius partis,non potest admitti,sed statur primo dicto*
29 *Testes reprobatorij,quod possunt produci,testibus publicatis.*
30 *Testes,quando possunt reprobari,etiam quo ad personam,remissiue.*
31 *Testis post didicita testificata,quod non possit produci , vt dicta per alios confirmet.*
33 *Conclusio,& renunciatio quo ad materiam productionis testium, an differant.*
34 *Circa reprobationes testiũ,quot ꝓductiones testiũ admittantur, remissiue.*
35 *Ad declarationem tex. vide remissiue.*
36 *Dictio,sæpe,in duabus,vel trib. vicibus verificetur,& de dictione,sæpius.*
37 *Aduocati debent interesse disputationibus,& publicationibus testium.*
38 *Aduocati debent interesse examinationi,an quis debeat torqueri.*

a **§.Quoniam vero.** [a] Litigator,qui testificata didicit.& in cã cõclusit, ẽt si semel tñ testes producit,ulterius uti nõ põt testium productione , alias ad quartã productionem testiũ admittetur,dummodo iurm̃ præstetur sm̃ formam hic traditam, quo iur̃o præstito , non erit necessaria Principis iussio,hoc dicit usque ad §.& quod scimus. No.
1 † tex.ex hoc §.ubi est dubium,an quis testificata didicerit,nõ erit suspicio,nec præsũm.contra producentem ex prima,secunda,uel tertia productione:sed ex quarta productione sic,& ideo ad quartam productionem non admittitur, nisi præstito iuramento secundum formam hic positam,ut hic, & in authen. at qui semel. C.de prob.quæ hinc sumitur,& extra,de test.cap.in causis,&c.ultra tertiam productionem. Sed ubi certum est,quod qs testificata didicit,tunc non admittitur ulterius ad testium productionẽ, ut hic,& in uersi.illud tñ.extra,de test.constitutus.el 2.& ca.cum in tua.in fi.eo.ti.Opp.ad hunc §.& uñ,quod iste,qui petit quartã productionem testium,non debet iurare,cum semel in initio iurauit.vt sup.de his,qui ingre.ad ap.§.fi. Solu.in in glo.hic, super uer. sacramento,

ADDITIO.

a Quoniam vero. Ad huius textus materiam vide per do.Alex de Imo.in cons.58. 2.parte,in consi.212.eadem parte.& in consi.61.4.parte,& in practica Pap.in tit. de excep.contra testes.ver.sunt quoque publica.

mẽto,& tãgitur in l.ɔ̃ria,& ꝑ glo.& Doc. C.de iura.cal.auth. hoc
a facĩm.& clarius quam alibi per glo.ext.de test. c. vltra tertiam. a
2 & dic,vt ibi. Secundo opp. & vr̃, † quod post didicita testificata,
pôt quis producere testes, vt l.officium ff.de rei vẽdi & de ꝓba.l.
excep.& de excep.l.si quidem.in gb.dicitur,quod reus probat est
probauerit actor,quia non poterit scire, quod probauerit actor,
nisi testificata videantur,& sic reus probat postquam viderit pro
bationes factas per actorem. glos. hic ponit quatuor solutiones.
3 Prima est,† quod admittatur probatio per instr̃m,vt ibi no. non
ꝑ testes,vt hic.idem qd hic clarius,ponit glo.in d.l. offm̃. Ex hac
solu. glos.in d.l.officium,, no. quod scientia dicti testis aduersarij
impedit me posse producere testes : de qua q. dicam infra. Item
ex hac solu.habes, quod post didicita testificata possum instr̃um
producere.de qua ẽt dicam[]. Scd̃a so.est,qđ in ll.ɔ̃riis didicerit te
stificata,non tñ sciebat dicta eorum,quam sol.no. pro eo ꝙ infra
dicam. Tertia solu.est quod illę leges corriguntur per hunc §. de
quo tangit glo.in dictis ll.de exceptio.& l.officium, & ibi ponunt
sol.ad ll.illas,& hic not.in t.gl.& ibi reprobatur,& bñ. Sed ni dic,
4 † ꝙ illæ.ll.in nullo corrigunt ꝑ hũc §.& omissis sol.glo. sol.ałr sm
Iac.de Are.videlicet,qđ iste §.loquitur,qñ productio fit de nouo
super eodem articulo, quo casu non põt fieri post didicita testifi-
cata,vt hic,& in d.auth.at q semel.sed ll.ɔ̃riæ loqunt̃, qñ fit pro-
ductio super alio articulo, alius tñ articulus est exceptio rei, quæ
cũ ꝓductio fit super alio articulo, p̃t fieri post didicita testificata,
vt in ll.ɔ̃riis.ita dicit ipse,vt Cy.refert in d.authẽ. at qui semel. sed
idem,quod dt Ia.de Are.no.gl.ordi.ext.đ testib.c.de testib.pñt ta-
mẽ testes super nouo articulo, vel super noua exceptione,post di
dicita testificata produci,etiam in eadem instantia,vt no.in d.c.de
testib.in vlt.glo.magna,& est casus in c.ex tenore.in fi.eod. tit. &
b infra,eodem.§.si res. Ad idem facit quod not.in c. fraternitatis.b
super glos.mag.super versi.super nouis,& in c. causam quæ veri-
tur.in 1.glos.in fi.eo.titu.In contrarium etiam super eo.ca etiam
post didicita testificata.testes producuntur,vt no.in d. c. de testib.
in vlt.glos.circa fin. circa quod vide Goff.in sum.de testi. in fi. &
vide quod no.in c.intrauit, extra, de proba circa id, quod dixi de
nouo e.vide quod no. Doct.in l.per hanc.C.de temp. appel. Ter-
5 tio op. & vr̃ † quod etiã super eisdem articulis possint testes post
didicita testificata produci.vt l.eos.§ si quis autem. C.de appella.
& l.p hanc.C.de tempo appell. Gl.ponit tres sol. approbat illam,
qđ ibi loquatur in causa appellationis, quæ est alia a prima cã. &
idem no.in authen.at q semel,& in d.l.eos.§.si qs aũt.& in d.l.per
hãc,de quo dic,vt ibi ꝑ gl.& Doct.q cũ gl.ɔcor Quid aũt sit de iu
re canonico,vide in c.fraternitatis.& quod ibi no. ꝑ Ber.& Inno.
extra,de testi.& vide ꝙ hodie habes de hoc,in c.de testib.extra de
6 testi.in clemen. Quarto opp.dicit hic, † quod permittitur quarta
productio.contra,immo permittitur vna tñ & non plures, nam
vna tñ dilatio datur in causis pecuniariis,vt l.fin & l.oratione, ff.
de fer.C.de dila.l.1. Huius timore fuerunt opi.inter Doct.nam di-
cunt alii,vt Io.quod illæ ll. corriguntur & sic hodie dantur plures
dilationes.intelligunt enim vnam productionem.i.vnam dilatio-
nem. Alij,vt Azo dicunt,quod hodie non datur,nisi vna dilatio,&
sic d.ll.non corriguntur. Non ob.quod hic permittitur quarta ꝓ-
ductio , quare intelligo dicit Azo, dummodo hoc fiat intra vnã
dilationem.& hanc opi. Azo. vĩr tenere glo. in d.auth. at qui se-
mel.& ff.de fer.l.fi.hoc vĩr tenere Doct.in l. 1. C. de dila. in qua
ẽt opi.fuerat Azo in sum. C.de testi.circa fi. Canonistæ tñ dicunt,
vnam productionem.i.vnam dilationẽ.ita dicunt de facto seruari
c vt no.glo.in c.in causis.ext.e.& tangitur in c.præterea.extra eo.tit.
& de hoc per Inn.in d.c.in causis,tangit Spe.in tit.de teste. §.qua-
7 liter.ver.volens eius.† Quæro, dr̃ hic, quod post didicita testifi-
d cata non hẽt locum productio testiũ. sed pone, ꝙ qs diligenter in
terrogauerit a testibus,qui deposuerunt, quid dixerint, & testes
eis manifestauerunt,an iste poterit vlterius producere testes? di-
cit Innoc.ꝙ sic,non obstan.quod sciuerit a testibus isto modo, vt
ipse no.in c.pe.extra,de testi.in 2.glo.ubi ipse ponit clare,qualiter
quis dicatur testificata didicisse. Quærit glo.hic super versic. quar
8 tam,circa medium,† an sufficiat tantum testibus renunciasse, vel
tantum testificata didicisse, vt quis a testium productione repella
tur? Dicunt qdam,quod dẽt vtrunq; concurrere. Alij dicunt, aut
tñ testificata didicit, & tunc repellitur: aut testib. tñ renuncia-
uit,& tunc talis renunciatio nõ nocet,qđ dic, vt in gl. & idem te-
net gl.in auth.at qui semel. C.de proba.& in authen. iubemus. C.
de iudic.& inf.vt cum de appella.cog.in princ.& per Azo in sum.
C.de testi.§.vbi autem simul. In contrarium est text.& glo.quod
sola renũciatio testium productionem impedit,i d. c.de testibus,
in fi.extra,de testi.& no.in c.intrauit.& in c.cum venisset,eo.tit:
& ad idem c.constitutus.el 2.in fi.eo.tit.& no.in c.in causis. circa
hoc vide,ꝙ no. Inno.in c. cũ venisset, præall. & tene illud menti.
9 † Quæro pone, ꝙ dicta testium sunt prohibita , tñ producens te-
stes non didicit testificata,an poterit testes producere? gl. dicit ꝙ
sic,nisi renũciauerit productioni.ita no.in c.cõstitutus.el.2. in vlt.
gl.extra eo.pro d.gl.facit optime tex.& gl.hic in prin.ibi, excepta
fuerint testimonia,&c.& glos.dicit excepta, & recepta, & illi co-
gnita,quasi innuat, ꝙ apertura non p̃cludit viã testiũ ꝓductioni.
ꝓ hoc isti tex.in ver.si vero deducẽs,ꝓ hoc ẽt facit secunda sol. quã
dat gl.ad sm ɔ̃riũ ꝙ s.feci,quã solit.ꝓxi.notaui,& de hac q. dic, vt
no.in d.c.de testib.extra eod.sup ver.publicis,& vide ẽt Spec.in ti.
10 de teste,§.satis vtilr.ver.qđ aũt dixi. Quæro,† pone,ꝙ aliquis petit
testium productionem simpliciter,sine solẽnitate hic posita, nec
dicit se paratum iurare ea, q̃ hic dicuntur, an teneat talis petitio?
Innoc.tenet,ꝙ non,immo sic petendo simpłr iudex denegat re-
cte quartam testium productionem, vt ipse no.in c. significaue-
11 rũt.extra eod.† Sed circa hoc quæro,pone,ꝙ quis petit quartam
testium productionẽ,sine solennitate hic posita,nõ tñ dicit se para
tum iurare ea,quæ hic dicuntur,iudex si quartam productionem
sine tali solennitate admittit , an valeant dicta testium? dic vt no.
Inno.in c.in causis,in prin.eod.tit. Et aduerte ad id,quod no. Inno.
12 in dictis locis,vbi ipse tenet,† quod si qs petit quartam testiũ pro-
ductionem cum solẽnitate hic posita & iudex denegat, per hoc
datur remedium appellandi ei,cui est denegata,nisi iudex denega
uerit causa cognita,videlicet,qa vult refrænare testium multitu-
dinem,qa tũc nõ solũ quartã,sed tertiã, & secũdam testium produ-
ctionẽ posset denegare,probatur in d.c.significauerunt, & not.in
d.c.in causis,& facit quod no.in c.1.in fi.eod.titu. Sed quæro circa
13 hoc,quæ dicatur effrænata testium multitudo? dic vt not. per gl.
14 & Inn.in c.cum causam el.1.extra eo. Pone,† ꝙ testiũ receptio nõ sit
legitime facta qa facta ꝑ eum q non erat iudex cãæ, an talis receptio
impediat testium ꝓductionem? dic qđ nõ,vt no.gl.in c. fi. extra e.
in cle.in glo.2.ad quod facit,qd no.in c.cum cãm , in fi. el. 1.extra
15 eo. Sed quæro,pone,† quod quarta testium ꝓductio petitur post
terminum peremptoriũ,an iudex dẽat ipsam dare , solũ adhibita
solennitate,de qua hic dr̃? dic vt no. Inno.in c.in causis, in fi. extra
16 eo.& ibi vide per eum de intellectu huius §. Quæro, † dicitur hic
qđ neque subtraxit,&c.pone,quod quis subtraxit a teste, sed non
videt testificata,an vlterius poterit testes producere. dicit Inno. ꝙ
17 non, vt ipse no.in c.pen.extra eod.super ver.extraxit. Quæro,† nun
quid post didicita testificata in cã inquisitionis possint testes pro-
duci? dic vt no.in cap cum clamor,extra eo.vbi gl. etiam tangit.
& vide circa hoc , quod no. Specul.in titul.de teste,§.satis vtiliter,
18 ver.nec in attestationis publicatione. † Quæro , cum ad proban-
dam exceptionem producantur testes,vt in c.de testibus , extra e.
nunqd cõceditur quarta ꝓductio,cum solennitate hic tradita, si-
19 cut cõceditur sup negotio principali. Quæro, † qd si publicatis te
sti.sunt attestationes pdita, an ɔcedat iteiũ ꝓductio? de primo dic
vt no. Spe.in ti.de tel.§.qualr,ver.sed cũ super exceptio. de secũdo
20 dic vt ipse no.in §.satis vtilr,ver.sed quid si testi. † Quærit glo. su-
per dicto ver.quartam, an scientia dicti testiũ aduersarii impediat
testiũ ꝓductionem? gl.arguit ꝓ,& ɔ.finałr determinat,ꝙ sic idem
tenuit glo.ista super ver.nõ hẽbit,in 1.sol.& tũc tenet glo. expsse in
d.auth.at qui semel.sed certe pro ista q.est casus hic ꝙ sic.casus est
in ver.illud tñ i dub.sibi, aut aduersario hoc faciente disputatio-
nẽ accepit,& ex hoc,&c.& de hoc no.per Inn.i c.pen.extra eodẽ.
21 Quærit glo.sup d.ver.non hẽbit,† licet publicatis , & dictis testi-
ficatis,alii testes non possunt ꝓduci,an iidem testes producti po-
terunt produci.glos.arguit pro,& ɔ.finałr tenet quod ad partis ꝓ-
ducentis postulationem,nõ ꝑnt produci,vel reproduci, nisi in ca-
su,videlicet quãdo aduersarius nõ vult stare primo dicto, vt l.fin.
22 C.e.† Antequam ad vlteriora procedam, aduerte ad illud verbũ
glo.ista gl.innuit,quod etiam i eadẽ instantia, publicatis attestatio
nibus aduersarius , ɔtra quem sunt producti testes, possit dicere,
volo stare dicto talium testium, si iterum producantur, ita vr̃ ista
gl.intelligere,& in l.fi. C.de excep.ad quod facit, quod no.glo.in
c.cõstitutus.el.2.extra eo.in vlt.gl.in prin.quod not.4 qõ.3.§. item
in criminali. sed certe d. l.fi. C.e.loqr̃,qñ in alia instãtia circa idẽ
aduersarius nõ vult stare attestationib.publicatis in prima instãtia.
Ad idẽ ext.eo.c.p̃ntata.sed innuit gl. ista, ꝙ posito,qđ d.l. fi. C. eo.
loquatur,qñ in alia instantia incepta circa idẽ,aduersarius nõ vult
stare dicto testiũ publicatorũ in prima instantia, qd d.l. loqui ẽt
qñ testes fuerunt examinati , & publicati in prima instantia corã
iudice,vt in secunda instantia aduersarius possit dicere, nolo stare
attestationibus publicatis in prima,sed volo,quod iterum produ-
cantur in hac secunda instantia,& hoc ẽt tenet gl. in l. properãdũ.
in fi. C.de iudi.sed in ɔ̃rium est veritas,quia d.l.fin.& d.c. præsenta
ta.habent locum , cum prima instantia testes fuerunt examina-
ti coram arbitro , quo casu si illæ attestationes producuntur in
secunda instantia incępta coram iudice , circa idem, aduersarius
posset dicere hoc : licet si testes fuerunt examinati , & publi-
cati in prima instantia coram iudice, quia tunc in secunda instan-
tia incępta circa idem, aduersarius , contra quem fuerunt produ-
cti in prima instãtia,debet primis attestationibus stare, nec potest
dicere:volo,ꝙ testes iterũ producantur. Ita determinat Inno. in c.
causam

ADDITIONES.

a Vltra tertiam. Et ibidem Fel. vbi ad materiam plene no.
b Fraternitatis. Et ibidem plene vide per Fel.
c In causis. Et ibidem ad materiam vide omnino Fel.
d Didicita. Adde Raph. Cuma. consi. suo lxix. & in medio,& Raph. Fulg. consi. 21 & post medium.

cām, q̃. el 2. ext. c. & in c. cum in tua. eo. ti. facit, ꝙ tangit glo. in c. fi.
ext. de ꝓba. in gl. super ver. proponenda. Ad q. propositā r̃nde, qđ
hēt locū, vbi in eadem instantia testes petūtur reproduci, vt dr̃ in
23 gl. dum dicit, † ꝙ ad partis producentis postulationem, testes non
possunt reproduci, sed ad postulationē aduersarij, ꝯ quem testes
fuerunt producti, bene pñt reproduci, non vt addant prius testifi-
catis, sed vt dicant rōnē circa ea, q̃ fuerunt prius testificati. Iterū ēt
testes possunt reproduci per offi. iu. nemine petente, si hoc iudici
vr̃. h. d. dicta gl. super ver. non hēbit, circa med. gl. quam perpetuo
tene menti. Pñt & testes attestōnib. publicatis reproduci per offi-
cium iud. nemine petente, vt declarēt eorum dicta, si sunt obscu
a ra. Ita hēs in text. & glos. in c. cum clamor.ᵃ ext. eo. & ibi latius per
Inn. c. per tuas. eo. titu. & no. 10. q. 2. in c. item in criminali, qđ tene
menti. Item no. in c. in pñtia. ext. de proba. Quæro circa hoc, vides
24 † quod testes, publicatis attestationib. pñt reproduci, nō tñ vt ad-
dant dictis eorum: sed pone, qđ attestationes non sint publicatæ,
nunquid pñt testes sæpius reproduci a partib. vt addant dictis eo-
rum? glo. in l. produci. ff. eod. vr̃ velle, quod non, s̃m quartam lect.
ibi positā. sed ꝯriū determinatur in c. cū cām. in fi. & ad idē in cap.
constitutis, el 2. eo. tit. in fi. & facit, quod no. in allega. c. per tuas, &
25 qđ no. 35. q. 6. c. de parentela. † Quid in cā criminali, an possint re-
produci testes a parte ante testium publicationē, sicut modo di-
xi in cā ciuili? dic, vt nor. gl. 4. q. 3. §. item in criminali, quicquid gl.
26 dicit in c. fraternitatis. ext. eo. Sed quæro circa prædicta, † quid si
testes ante publicationem secundo inducti, dicant ꝯrium eius,
quod primo dixerant? dic, vt no. in c. cum causam, el 1. in fi. ext. eo.
27 Quæro, quid † si testis velit redire, & corrigere dictum suum? dic,
vt no. in glo. hic, & C. de prob. auth. at qui semel. & ext. eo. c. cum
causam. in fi. & tangitur in dic. c. per tuas. & habes in c. præterea,
b ᵇ in fi. ext. de testi. cogen. & not. in d. §. item in criminali. & Azo in
28 in sum. C. de test. Quærit gl. dictum est sup. in c. l. † quod testis pōt
corrigere dictum suum, si redijt antequam cum aliqua partium
fuerit locutus: sed quid in medio tempore. s. antequam redeat ad
declarādum dictum suum, siue antequam loquatur cum aliqua
partium, &c. dic, vt in glos. quod tene menti. & vide ꝙ no. Azo. in
29 sum. C. de testi. circa fi. ver. item quid si post. Quærit glo. † an pu-
blicatis attestationib. liceat inducere testes ad reprobationem te-
stium productorum ab aduersario? gl. dicit, qđ sic. idem no. in au-
then. si testis productus. C. eo. tit. C. de prob. auth. at qui semel. de
30 quo hēs ext. eo. c. pñtiū. Quærit gl. † quid si meos testes volo mo
do reprobare? distingue, vt in glos. licet aliud no. in auth. at qui se-
c mel.ᶜ & hæc gl. hēt locum vbi testes reprobantur circa personā. si
vero reprobentur circa dicta: tūc dic, vt in l. si quis testi. C. e. & qđ
no. in d. c. pñtiū. de quo qñ testes reprobantur circa dicta, vide per
Doc. in d. l. si quis. & vide gl. 4. q. 3. §. si qs. & de hoc hēs ī tex & gl.
31 eo. ti. c. 2. in cle. Quærit vlterius gl. † quid si volo producere testes
post testium publicationē, non vt aliqua addant his, quæ per alios
testes prius dicta sunt, sed tñ q̃ dicta sunt ꝯfirment? quędam litera
dicit, quod sic, vt in gl. ꝯrium tenet Azo, C. eo. §. vbi autem. idem
determinat Inno. in c. cum clamor. ext. eo. & gl. ord. 4. q. 3. §. item
32 si quis testib. quod tene menti. Quæro, † an post dicta testifica-
ta possint instrumenta produci? glo. prædicta super ver. non habe-
bit, in 3. sol. contrarij, quod facit, dicit, quod sic, idem no. in d. auth.
at qui semel. & in l. officium. ff. de rei ven. C. sententiam resc. non
pos. l. peremptorias. & 4. q. 3. §. item si quis testib. quod est verum
vsq; ad causæ cōclusionē: post vero, nisi ex cā, vt in c. cum dilect⁹.
ext. de fi. instrum. & quod no. c. cum lo. eo. tit. & no. in c. qm̄ ꝯ fal
sam. in glo. parua. ext. de probat. & vide quod no. in c. 1. ext. de cō
33 fes. lib. 6. † Quæro, hic in prin. dicitur, concluserint, & glo. expo-
nit. i. renunciauerunt productioni testium, & inf. sequitur, conclu
dente. i. renunciante. An propie loquendo sit dr̃ia inter renuncia
tionem, & conclusionem? dic, vt per Innoc. in c. pastoralis. ext. de
causa pos. & proprie. super ver. renunciantis. & super ver. conclu-
sum. illo modo accipit glo. in causa cōclusum esse, ita quod instrā
nō possunt produci, vt d. c. cū dilectus. super ver. conclusum. & ꝙ
sit dr̃ia inter renūciationē, & ꝯclusionē, patet in d. c. qm̄ ꝯ falsam.
vbi dicit, renunciationes, & cōclusiones, &c. & circa hoc vide, ꝙ
no. Spe. in ti. de renun. & ꝯclusio. §. 1. vide ꝙ no. ī ti. de test. §. fi. ver.
34 & no. † Quia in tex. dr̃, quod quarta productio testium permittit,
in cā principali: Quæro quotuplex productio permittatur circa te
stium productionem? vide de hoc in c. dilectus. ext. eo. Pro decla-
35 ratione tex. qui dicit, † sed propter quod non valuit primitus vti
denunciatur, &c. vide Inn. in c. vltra tertiam. ext. eo. super versicu.
36 negauit. Vlt. in hoc § no. duas glo. primo † glo. versi. sæpe, quæ po-
nit significationem huius dictionis, sæpe, quę accipitur bis, vel
d ter.ᵈ de dictione sæpius,ᵉ habetur in l. veluti. ff. de eden. de dictio
e ne, frequenter, habuistis sup. de defen. ciui. §. fi. & ibi dixi. † Secun
37 do no. glo. super ver. aduocatorum, quæ dicit, quod aduocati de-
beat interesse disputationibus, & publicationibus testium, pro
bat glo. per hunc §. & per l. si postulauerit. §. quæstioni. ff. de adul
38 † & sic not. intellectum d. §. quæstioni. quia quod aduocatus de-
beat interesse quæstioni, debet intelligi. i. examinationi, an quis
debeat torqueri, vel non. ita videtur intelligere illa glo. illum tex.
quod tene menti.

ADDITIONES.

a Cum Clamor. Vbi plene vide per Fel. ver. in ea. glo.
b Præterea. Et ibidem plene vide per Fel. circa prin. ver. in tex. ibi, continenti.
c At qui semel. Vbi vide Pet. de Su. & Bal. in d. auth. si dicatur. & in mar. ver. testis. & Pet. de Su. etiam in d. auth. si dicatur.
d Vel ter. De qua dictione, vide per Spec. in titu. de inquisi. §. 1. ver. sed qualiter. vbi ponit qualiter intelligitur. Et adde quod habetur per Alb. de Rosa. in l. 3. de legatis tertio.
e Sæpius. De qua dictione uide D. Ale. de Imo. in l. si idem. de iurisd. omn. iud. & in l. certe. de verb. obl. & in l. sæpe. de re iud. & Bald. in d. l. veluti. alleg. in tex. §. hæc vox. in 2. not. vbi etiam per D. Alex.

1 Examinatio testium, quod possit in causa ciuili committi, in criminalib secus, & de materia nu. 8. & nu. 10. nu. 13.
2 Vbi maius periculum, ibi cautius agendum est
3 Iudex, qui examinat testes, debet eorum dicta sub proprio sigillo sigillata remittere.
4 Publicatio testium fit a iudice, qui eos examinari facit.
5 Testes in causis criminalibus, ex causa torquentur.
6 Testis testimonium dicit de ueritate, non de credulitate.
7 Testis testimonium dicit pro utraque parte.
9 Iudex propter causæ magnitudinem, uel testium suspicionem potest iubere absentes coram se præsentari.
11 Examinatio testium potest a iudice committi, non habenti iurisdictionem de volantate partium. & nu seq.
12 Testes examinari possunt coram arbitro, & eorum dicta tenent.
Arbiter nullam habet iurisdictionem.
13 Iudex examinationem personarum egregiarum committere potest etiam non habenti iurisdictionem.
Idem in infirmis, uel pauperibus, qui non possunt ad iudicem venire.
14 Practica qualiter scribat iudex committens examinationem testium iudici examinanti.
15 Iudex, cui committitur testium examinatio, an teneatur commissionem sibi factam recipere.
16 Iudex in causa criminali, an teneatur stare examinationi testium factæ per iudicem, cui facta fuit commissio, remissiue.
17 Dispositio huius constitutionis, de qua l. loquatur.
18 Iudex debet iudicare in loco maiorum
19 Dilatio ad producendum testes existentes extra prouinciam, vel ciuitatē, quando danda est petenti, & quantam pecuniam deponat petens.
20 Iudex, cui est commissa testium examinatio, non potest super eorum reprobatione testes recipere.
21 Examinatio testium in causa criminali ciuiliter mota committi potest.

§. Et quoniam. Iudex pōt committere testiū exami
nationē iudici illius terræ, vbi sunt te
stes, siue lis moueatur in vrbe, & testes sint in alia prouincia, siue
eꝯ, siue lis moueatur in prouincia, & testes sint in alia prouincia,
& iudex cui testiū examinatio cōmittitur, dicta testium clausa, &
illius munimine roborata mittere dēt, his obtinentibus in causis
ciuilib. in criminalib. autem cogendi sunt testes coram iudice ve
nire, & si res exegerit tormentis subijcientur. h. d. vsq; ad §. si vero
dicatur, & habet sex partes. Primo recitatur ius antiquum. Secun
do ponit cuiusdam dubij exagitatio, & ipsius remotio. Tertio po
nit præcedentiū ampliatio. Quarto ponit præcedentium epiloga-
tio. Quinto ponitur cuiusdā q. decisio. Sexto ponitur ꝑcedentiū
restrictio, ut hēat locū in causis pecuniarijs, non aūt in crīalib. Se-
cunda ibi, in vers. multis. tertia in ver. sancimus. quarta in ver. illic.
1 quinta in ver. testimonijs. sexta in ver. hæc oīa. † No. quod in cau-
sa ciuili pōt fieri cōmissio examinationis testiū, sed in criminali
non, vt hic, & C. de fi. instr. auth. apud eloquentissimū, hinc sum-
pta, & no. in §. illud. s. de defen. ciui. & in l. 3. §. itē diuus. ff. e. & ext.
de testi. cog. c. 1. de fi. instr. c. ꝑst. de ni. c. at si clerici. in 4. gl. & 3. q. 9.
c. testes. & est rō quare in crīali cā nō pñt fieri cōmissiones testiū,
2 vt colligitur in ver. in criminalib. &c. † quia vbi maius periculū,
3 ibi cautius agendū, ut l. 1. §. sed & si quis. ff. de Carb. edic. † Secūdō
no. quod iudex, qui examinat testes, dēt dicta testiū remittere ꝑ-
prio sigillo sigillata. & est rō, quia si aperta venirent non posset
amplius fieri ꝑbō per testes, vt hic in ver. testimonijs. & gl. expo-
4 nit super ver. editionem, quam declara, vt dixi s. ꝑxi. §. † & sic hēs
hic tex. ꝙ qñ fit cōmissio examinationis testiū, publicatio testiū ñ
dēt fieri a iudice, q eos examinat, sed a iudice, qui examinationē
ꝯmittit, vt hic, & gl. no. hic super uer. nō editur, in fi. & in d. authē.
apud eloquentissimum. ad quod optime facit c. constitutis. in fi.
5 ext. de fideiussorib. vbi est casus. † Tertio no. ꝙ in causis crimina-
libus testes ex causis torquenē, vt d. auth. ꝯcor. sunt ī gl. super ver.
6 fortiā † Quarto no. tex. ibi, & q̃ sunt eis cognita, &c. ad duo. Pri-
a mo, ꝙ testis dēt dicere testimoniū de veritate, nō de credulitate.ᵃ
de

ADDITIO

a De credulitate. Ad quam materiam adde, quæ habentur per D. Alex. de Imol. in consi. 56. 2. parte. & in consi. 95. 3. parte. & in consi. 119. & in consi. 131. 1. par. & in consi. 3. 4. parte. & Bar. in consi. incip. Raynutius Petri, & do. Soc. in consi. 159 incip. materia præsentis consultationis. uers. uerum est, quod sufficiat, in 2. part., & copiosissime uide per Felan c. quoties. in prin. uer. glo. fi. ibi, eo. tit. Adde Bart. Soc. in suo trac. fallen. reg. 407. & consi. 204. incip. verum est, ꝙ sufficit, vol. 2.

7 de quo ſ.de hæ.& Fal.§.ſi vero abſit. Scđo no. † teſtis dēt dicere te
ſtimoniū p vtraq; parte,ad idē q habuiſſis ſ.eo.§.ſancimus aūt.ī
fi.et p gl in §.vbi.ſ.de ſanctiſ epiſ.vbi de hoc facit l.teſtiū.C.eo.et
8 ibi per C.y. † Vlt.gl.ſuper ver abundantiam. ſi mittitia no. q vide.
Op.& vr.q in ciuilib.cauſis examinatio teſtium,non poſſit com
mitti,vt d.§.illud.gl.ſol.hic, q iudex pōt teſtiū examinationē cō-
mittere.ſed nō cogit,vt ī ɔtrio.relinquit ergo iudicis arbitrio exa-
9 minationē in ciuilib.cōmitti,vt patet in hoc tex. † circa princ.ibi,
licētiā hře.& c.& ibi.poſſe ēt a prouincia,&c.& ſic ſm hanc ſolu.
non refert,an teſtes producendi ſint abſentes, vel pñtes: qa ēt qñ
teſtes ſunt abſentes.pōt iudex iubere pñtari corā ſe.ſi hoc ei vide-
bit,puta pp cāe magnitudinē,vel pp teſtiū ſuſpicionē. & iſto caſu
10 loquit præal.§.illud.& ſm h.d.gl. † q animodo nō erit qō de vna ci
uitate in aliā eiuſdem prouinciæ,an hoc poterit fieri,quia iudicis
arbitrio committitur,vt hic,& d.§.illud.& hanc ſol.no. idē Azo ī
§.producendi.in ſum.C.de teſt.alibi gl.aūt ſoluit.dicit.n.aut teſtes
ſunt pñtes,aut abſentes. Primo caſu nō pōt examinatio commit-
ti,ſed ipſe iudex dēt per ſeipſum examinare,vt in ɔtrio. Secūdo ca-
ſu ſic,vt hic,ita no.in l.ɔtria. C.de teſt.l.ſi qñ.facit ad idē, q hēs. ff.
quemad. teſtam.ape. l.enim ab initio. & l. ſi quis ex ſignatoribus.
Iſtam ſol. Doc.nō curant, imo vñr addere præcedēn ſol. dicenti,
q licet in §.illud.alleg. pro ɔtrio,dicatur,q teſtes debent examina-
ri corā iudice, non tñ per hoc ibi negatur quin examinationē iu-
dex poſſit committere,vt hic.q olim potuerit iudex examinatio
nem ɔmittere apparet in l.ſciè oportet. §.oportet aūt. ff.de excu.
tut.& ibi no.& ita dñt Doc.in l.iudices.C.de fide inſtrumē. Alibi
ponit gl.aliā ſol.videlicet,q aut ɔtium⁹,an teſtiū examinatio poſſit
cōmitti habēti iuriſdōnem.& pōt,vt hic: aut iuriſdōnem non ha-
11 benti.& non poteſt,vt ibi no.gl.videlicet in d.auth.apud. † Et ſic
no.ſm hanc ſol q teſtium examinatio non poteſt a iudice cōmit
ti non habenti iuriſdōnem,vt hic. quod intellige verum, niſi fie-
ret de partium uoluntate, quia tūc poteſt fieri commiſſio etiam
non habenti iuriſdōnem.& q iſtud ſit verum probatur ſic.teſtes
poſſunt examinari coram arbitro.ēt de partium uoluntate.& co-
rum dicta tenent,vt patet in l.cum antea.in fi.C.de arbitr. ff.de re
in l.fi.ext.de teſt.c.pñtata.certum eſt,q arbitri nullā habent iuriſ-
dictionem, ſed tñ notionē, vt l.ait prætor ff.de re iu. & no.in l.fo-
12 let.ff.de iur.om.iud.hoc verum puto niſi fallat † in egregijs perſo-
nis,ad quas dicit l q iudex dēt mittere vnū de miniſtris ſuis, vt ſ.
de ſanct. epiſ §.nulli.& auth. ſed iudex.de epiſ.& cler. 11.q.1.c.nec
honore.facit l ad egregias.ff.de iureiu. Et ſic vř ſimpliciter verū,
q iudex pōt committere examinationē taliū teſtium,q ſunt egre
a giæ perſonæ, aēt nō habenti iuriſdictionē, vt in dictis iurib. & vř
ēt caſus ſm vnā lec.in c.1.ext.de teſt.cog. ibi, nūcio quem ad hoc
miſerat,&c.prout ibi loquitur in egregiis perſonis,vel debilibus,
vel infirmis,vel pauperib.qui non poſſunt ad iudicē venire. Idem
in c.ſi quis teſtium.eo.tit.niſi reſpondendo dixeris illud eſſe verū
de partium uoluntate,vt vř velle Spec.in tit.de teſt.§.quaſt.ver.po
teſt ēt iudex.Inn.tñ vř velle.q de iure canonico, ex partium volū-
tate examinatio teſtium gñaliter poſſit committi, nō habenti iu-
riſdictionem,vt ipſe videtur velle in c.cum ɔ ſalſ.m .ſuper ver.pu-
blicata.ext.de prob. in eo, quod dicit ſimpliciter teſtium cōmiſ-
ſionem poſſe fieri, ēt in examinationem. Sed ɔtrium ipſe vř velle
in c.cū Bertholdus.ſuper ver.alijs.in fi.ext. de re iu.pro prima opi.
Inn.vř caſus in c.1.ext. de teſt.cog ibi, vel nuncio, & intelligendo
illud c.generaliter in quibuſcunq; perſonis,ſm opin. Vincent.ibi
poſitam,quæ eſt ſecunda lect. illius c.de quo vide,vt hodie habes
de offi.dele.c.1.in cle.& qd no.Spec.in tit.de teſt. § nunc tractādū.
circa prin.in ver.licet aūt dixerim,&c.in verſi.itē ad offm.&c.cui
coniunge dictum ver.poteſt & iudex,qui eſt ſub d.§.quaſt. eo.tit,
13 † Reperio ēt circa iſtud ɔtrium quartā opi.vt ī cā criminali nullo
modo poſſit teſtium examinatio committi, & de hoc nullū du-
bium eſt.Sed in cā ciuili diſtinguitur, aut eſt cōſuetudo regionis,
q cōmiſſio fiat,& fieri poterit,aut nō.& nō poterit fieri, & ſic ſm
hoc regionis ɔſuetudo ſeruatur. ut l 3.in fi.ff.de teſta. Fallit in ca-
ſib.in quib.debet fieri commiſſio,vt l.ad egregias.preallег. Iſtam
14 ſol.ponit gl. 4.q.9.§.teſtium.in 1.glo,de qua opinio curo. † Quæro,
video ēt q in cā ciuili poteſt committi teſtium examinatio,quid
debet facere iudex committens examinationē, & quid debet fa-
cere iudex,cui examinatio eſt commiſſa? Rñ.ſeo,iudex examina-
tionē committens dēt ſcribere iudici loci , vbi ſunt teſtes, vt ipſe
vice ſua teſtes recipiat,& examinet diligenter.ipſe cui committi-
tur dēt teſtes examinare,& eorum depoſitiones incluſas remitte-
re,ut hic.Item ſcribet ſignificando iudici cām quare ſit fides teſti
bus adhibenda.iſta practica ſumitur ex tex.in c.conſtitutus.ext.ď
15 fideiuſſ. † Quæro,an iudex,cui committitur teſtium examinatio,
teneatur ſibi commiſſionem factam recipere,ad rogationem iu-
dicis committentis?dic,vt no.Spec.in tit.de iu.dele. §. iam nunc.
16 ver.ſed ſecundum præmiſſa. † Quæro,video,q in criminalibus iu
dex cauſæ per ſe debet teſtes examinare, pone, q ipſe non exami-
nauit,ſed alter cui examinationem commiſit, an erit ſtandum di
ctis talium teſtium? dic, vt not.in l.1.§.ideoque diuus. ff. eodem.
17 † Quærit glo.ſuper ver.legem.dicitur hic,& quā l.& c. de qua hic
mentio? dicit glo.de l.iudices.C.de fide inſtrum. & quid addatur
illi l.per hunc §.not.in gl.iſta:ſed tu dic ſm Iac.de Bel. q hic facit
mentionem de quadā l.Græca,q ɔceſſit illam l.iudices. vt ibi no.
No.quod ſm l.iudices poterat fieri commiſſio examinationis te
ſtium a iudice, ſiue lis verſabatur Romæ, ſiue in prouincia. addit
tamen iſte §.ad l.iudices.vt in crīalib.nulla fiat commiſſio exami
nationis teſt.ū.& iō ſuper d.l.iudices.poſita eſt auth.apud eloquē
18 tiſſimum.&c.hinc ſumpta. Quærit gl.dř hic illa, videlicet diffini
tiua ſententia.&c. quid velint dicere iſta verba? dic, vt in glo.ſed
aduerte finem ipſius,dū dicit in ſucceſſib. poteſt iudicare, ſi alias
ſolet eſſe conſuetudo,ut l.ſi cum dies.alleg.in gl.quia iſtud, quod
dicit gl.non procedit in arbitro,qui nullum habet locū, ſeu ſedē:
ſed ſecus eſt in iudice, quia ille dēt ſequi locū, & ſedem maiorū,
vt l.pe.§.fi.de inſt.& in.ita tenet Iac.de Aret.in d.l.pen.§.fi.ff.& C.
19 de eman l. † Quæro,dř hic,q in criminalib.non hēt locū cōmiſ-
ſio examinationis teſtium pone, quod ego, qui habeo cauſam
criminalem,vel ciuilem, dico me habere teſtes ī alia ciuitate, vel
prouincia,& eſt forte cauſa ciuilis ita magna,quod iudici videtur
quod teſtes debeant coram eo produci, peto dilationem ad tales
teſtes producendos: eſt ne aliquod remedium ɔ me,ne iſtam di-
lationem petam calumnioſe? dic,quod ſic,quia iudex antequam
iſtā dilationem ɔcedat, dēt facere me deponere tantā qtitatē pe-
cuniarū,q ſufficiat p expenſis teſtiū in veniendo,eundo, & ſtādo,
20 ita eſt hodie prouiſum p c.ɔſtitutus.§ fi.de reſcr.lib.6. † Vlterius
quæro.an cui eſt cōmiſſa teſtium examinatio ſuper negotio princi-
pali.poſſit teſtes recipere ſuper ipſorum reprobatione. dic, q nō.
vt no. Innoc.in c.licet cauſam,de probat.in glo.ſuper verſi.potuit.
21 † Quæro, vos videtis hic, quod in ciuili poteſt committi teſtium
examinatio,in criminali vero non: quia ſi de crimine agitur ciui-
liter,an poterit fieri ɔmiſſio examinationis teſtiū.ſed certe omiſ-
b ſis his,quæ poſſent dici pro,& ɔ.gl.eſt quod ſic,[b] vt not.in c.2.ext.
de iud.lib.6.quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Egregiæ perſonæ. Tu ad hoc vide omnino do.Fel.in c.ſi quis teſtium, eo.tit.verſ.
gl.1.ibi.ad egregias.& plene no.

b Quod ſic. An,& qñ in cauſa criminali iudex examinationem committere poſſit,
vide Fel.in c.cum cauſam.de teſt.ext gl.cum plu.ſeq.

---

1 *Teſtes,qui admittantur,& qui idonei repellantur.*
2 *Seruus non poteſt eſſe teſtis,& quando.& n.4.& ibi quando torquetur.*
3 *Sacramento vnius quando credatur.*
5 *Seruus cum tormentis ad indicium faciendum, non ad plenam probationē admittatur.*
6 *Seruus quando agitur de eius dominio inter duos dominos,an interrogabit.*
7 *Statu liber, vel aſcriptitius,an admittatur in teſtem.*
8 *Monachus,quando admittatur in teſtem.item.*
Quando vnus de collegio item,
Quando canonicus regularis.
9 *Hæreticus quando admittatur in teſtem,remiſſiue.*
10 *Manumiſſio,an probetur per teſtes omni exceptione maiores.*
11 *Teſtis vnus licet non faciat probationem,tamen præſumptionem facit.*
12 *Iudex admittit exceptionem cum proteſtatione, ſi debet de iure.*
13 *Exiſtens in peccato mortali,an admittatur in teſtem.*

§.Si vero dicatur.

Si teſti ſeruitus opponatur, & ipſe ſe liberum a natiuitate di-
cat,eius teſtimoniū admittiř,ſeruitutis q.diſputationis tpe ſerua-
ta. Si vero ex manumiſſione ſe liberū dicat,tūc anteq̄ ad teſtimo
niū admittař, dēt de ſuo iure docere, niſi alibi dicat ſuas pbōnes
hře: quo caſu pſtito iurō,q in prōptu pbationes habebit,ad teſti-
moniū admittatur hmōi ſeruitutis diſputatione tpe ſuo ſeruata.
1 h.d.vſq;ad § ſi quis vero dicat. † No.ex iſto §.quod quidam teſtes
ab initio repelluntur,ita qđ nunq̄ admittuntur: qdā teſtes admit-
tuntur,ita qđ poſtea fides eis non hř,vt hic,& inf.prox. §.idē dicit
2 gl.hic,& in c.q.ſuper ver.liberum. † Secundo no quod ſeruus nō
poteſt eſſe teſtis,vt hic,& l quoniam.C.eo.ff.de teſt.l.q teſtiū. §.ſer
3 uus. † Tertio no.in ver. ſi vero in aliam,qđ creditur facto vnius,
concor.ſunt in gl.ſuper ver.iurauit. Ad quas ɔcor.adde, quod ha-
4 bes in tex.& gl.in c.ſ̄ ñtiū,ext.de teſt. † Op.& videtur,quod ſeruus
poſſit eſſe teſtis,vt C.de teſt.l 1.§.teſtes.Inſt.eo. Sol.vt in glo.ſuper
ver.ita fit, & quod no.ī d.l.circa quartum intellectum. vide Azo.
in ſum. Inſti.de teſt.or.circa fi.& Dy. & Iac. de Are.in l.teſtium.ff.
de teſti. Quærit gl.ſuper dicto uerſic.ita fit ſi teſtimonium ſerui ñ
valet , quando habēt locum ll. quæ dicunt , ſeruos torqueri.dicit
gl.qñ teſtis īterrogabitur de facto ſuo:quo caſu interrogatus tor-
quebit ēt non p̄cedēnb.indicijs,& iſtā opi.ponit gl.ſub dubio for-
te in l.interrogari. C.de qōni. videlicet,q nō torqueatur,niſi præ-
cedentib. indicijs, niſi quando interrogabitur de facto ſuo. hanc
opi. firmat gl.in l.cum pbō.ff.de pbat.licet gl.ponat ſecundā opi.
hic,& in l.ſerui. t.rñ.ff.de teſt.ſi vero ſeruus nō interrogaret de fa
cto ſuo,ſed de facto inter extraneos,tunc nunq̄ torquebit,niſi p̄ce
5 dentib.indicijs,vt l.1.in princ.ff de qō. † Quæro,ad quantam pro-
bationē admittitur ſeruus,vt teſtis cum tormētis?reſpondeo non
ad plenā,ſed ad indicium faciendum,ita no.glo.in l.3. §.lege Iul.
ff.de teſt.facit quod no.in l.ſeruos. C.eo.& ff.ſi ex no.cau.agatur.
6 l.2 §.1. † Quærit gl.quid ſi inter ſeruum,& dominum agitur iudi
cium liberale,contra ſeruum dicētem ſe liberum,vel quid ſi aga
tur

tur inter duos de dñio eiusdem serui,& agitur rei ven. an interro-
gabitur ipse seruus ꝯ quem agitur,vel de cuius dñio tractatur? gl.
dicit hic quod sic,de quo dic vt no.C.de rei ven.l.eum sup.et no.
7 ff.de qõ.l.de min.§.1. † Quærit gl. super ver.ita sit, circa medium,
an statu liber,vel adscriptitius admittatur in testẽ? dic vt in glo.&
8 in auth.si testis.C.eo. † itẽ quærit gl.quid de monacho. dic vt inf.
de mon.§.transgrediamur. & ibi hr,an vnus de collegio suo, pro
a collegio admittatur a in d.auth.si testis,vbi gl.idem dicit in cano-
9 nico regulari †Quærit gl.quid de hæreticis,an possint esse testes.
gl.remittit ad l.quã.C.de hær.dic vt ibi per glo.& Doc.in l.1.C.de
10 sum.tri.& fi.cath.& quod no.in d.l.1 § lege Iul. ff.eo. † Quæro, q̃
sit rõ distinctionis huius §.dic vt in glo.super ver.libertum, in fi.q
etiam in prin.sui quærit. Pone,quod patronus non vult ostendere
instrumentum manumissionis, vel non fuit factum , vel libertus
non vult eo vti,an poterit libertus probare de manumissione per
testes,omni exceptione maiores? dic vt in glo.pro cuius declara-
11 tione vide quæ habes in tex. & gl.4.q.9.§.soli testes. † Vlt. glo.su-
per ver.iurauit inducit hunc tex. qđ licet vnus testis nõ faciat ple-
nam probationem, facit tamen præsumptionem,de quo dic,vt p
gl.& Doc.in l.bonæfidei, C.de iureiu. & in l.admonendi.ff.de iu-
12 reiu.& in l. Theopompus.ff.de do.præle.† Iac.de Bel.inducit hũc
tex.in arg.de q.vos videtis, quod si quædã exceptiones opponun-
tur ꝯ testem tempore disputationis, reseruantur,vt hic, & J.pro-
xi.§.& sic facit in arg. quod iudex possit exceptionem admittere
sub protestatione si debet de iure admittere, de quo dic, vt in gl.
13 in c.cum contingat,ext.de offi.dele. † Item ipse inducit hũc tex.
ad duo,& format vnam q.an existens in peccato mortali admit-
tatur in testem,de quib.dic,vt plene per eum.

ADDITIO

a Admittatur. Adde Fel.in c.insuper,per totum commentum,de test. vbi plene no.

1 *Testes pp inimicitias repellũtur,& quæ inimicitia repellat testẽ,& nu.3.*
2 *Testes reprobatorij in personas testium aduersariorum possunt publicatis testibus produci.*
4 *Testis inimicus reconciliatus post testimonium dictum,an admittatur.*
Reconciliatio testis inimici, quando faciat ipsum idoneum
5 *Exceptiones contra personas testium quo tempore obiciantur , & etiam contra eorum dicta,& nu.7.*
6 *Testium dicta qui rec. pti sunt absente parte per contumaciam, sunt nulla.*
Cohabitans cum inimico,an repellatur a testimonio.
8 *Exceptiones contra personas testium iudex potest facere,quòd ante publicationem probentur*
9 *Testis qui dicit se inimicum, vel infamem, vt euitet ne testificetur, an eius assertio sibi prosit,quòd sic.*
10 *Differentia inter litem,& causam,remissiue.*

§. Si quis vero. Inimici noti a testimonio repellũtur
inimici autem ignoti ad testimoniũ
admittuntur saluo iure tpe disputationis h.d.& hæc vr̃ mihi vera
lec.& habet duas partes. Nam primo loquitur de inimicis notis,
secũdo de ignotis. Scđa in ver.si vero afr, & istã lec. tenet hic Iac.
de Bel.nã inimicitia præcedens ex criminali actione oĩbus est no
ta,sed hodie q̃ oriuntur ex aliis causis nõ sunt ita notæ, nec pñt ita
1 de facili probari. † No.ꝙ per inimicitiã a testes repelluntur vt hic,
a & l.3.circa princ.ff.eo.& C.eo.l.si quis testib. Sed aduerte,quia q̃-
dam est inimicitia,quæ nõ impedit testes examinari, sed post exa
minationẽ publice disputabitur,an sit talis inimicitia, q̃ debeat te
stes repellere,vt hic dr̃,ꝙ iudicis arbitrio relinquitur,& ita intelli-
git gl.hunc text.in l.3.circa prin.ff.eo.super ver.inimicitia. licet gl.
hic super ver.absit.in princ.videatur prædictis ꝯdicere saltẽ in pri-
2 mo mẽbro. † Secundo no.ꝙ post publicatas attestationes pt̃ quis
producere testes ad reprobationẽ testium aduersarij,vt hic in ver.
non aliter,&C.eo.auth.si testis.ver si vero dicat̃ q̃ sumitur ex isto
3 §.de quo habuistis.ĩ c.§.quia vero sæpe,in gl.mag.† Quæro q̃ ini-
micitia repellat testem ab ipso initio , ita ꝙ testes examinari non
pñt. Rñ.inimicitia q̃ resultat ex criali accusatione. Item qñ duo se
odiunt ad mortem, quia mortẽ sibi minantur, circa quod dic, vt
ibi no.super ver.cri.,& in l.licet.ff de arbi. Nam istis duob.modis
dñr inimicitiæ capitales,& repellunt̃ testes,ita ꝙ ad testimonium
non admittantur , licet per alias inimicitias non repellantur a te-
stimonio,sed debent in tpe disputationis reseruari , ita tenet Inn.
in c.cũ oporteat,in gl.pe.ext.de accu.& vide, quod ipse no.in c.ex
parte,c.ti.ĩ gl 4.& vide gl.ff.c.l.4.super ver inimicitia. Iac.de Bel.
hic distinguit inter inimicitiã notã & ignotã , & fm illã opi.ponit
hic casum,& circa prædicta vide gl.ibi alle.ad mãm huius §.& vi
de Ber.in c.ex parte,super ver.notabiles,ext,eo. vbi ipse tñ concor
dat cũ præal.dicto Inn.& vide Azo.in sum. C.e.& ita repellunt̃
odiosi.Quæro in ver.si vero afr,hic dr̃, ꝙ hmõi qões reseruant̃
tpe disputationis, quæro, post testiũ publicationẽ tpe disputatio-
nis ex quib.odijs,vel litib pecuniarijs repellet iudex testes, vel eis
non obstantibus eos admittet? dic vt in glos.super ver. odiosis, &
in ver.quæstiones,& no.eas,& idem no.ẽt gl.in auth.si dicatur,C.
eo.Quæ inimicitiæ repellat testes a testificando, vide quod plene
b no.ext.de acc.c.cum oporteat. b 3.q.5.c.accusa.ext.de simo.c.per
tuas, vt li.non cont.c.accedẽs,el 2.in glo. k.u nonne, &c vide quod
4 tangit gl.in l.3.in prin.super ver.inimicitia.ff.e. † Quærit gl.super
ver.nõ adsit.quid si post dictũ testimonium facta sit postea recõ-
ciliatio.an valeat testimon.? dic vt gl.in fi.& no.eam. & vide qđ
de præteritis inimicitijs,reconciliatione secuta,ext.de simo.c.per
tuas.si.n.non erat reconciliatio facta præteritæ inimicitiæ repellit-
tur,vt 3.q.5.c.accusatores,& idẽ si recõciliatio sit facta de pñti. vt
d.c.per tuas,in fi.super ver.capitali,& d.c.accusatores,3.q.5. & fm
illã gl.c.per tuas,intellige hunc text.hic dũ dicit, donec de crimi-
ne iudicet,&c.qui text innuit. qđ finita cã principali testis possit
admitti,& ita intelligit gl.tex.hunc.in l.3.circa prin.sup ue. inimi
citia.ff.eo.qa intelligit finita cã pncipali, & reconciliatione secu-
ta,& intellige ẽt,ꝙ reconciliatio non sit mõ de recenti, vt in glo.
c.p tuas,sup ver.capitali,in fi.alias ita repelleretur testis pp ini mi-
citias præteritas sicut pp pñtes,vt d.c.accusatores,3.q.5. & ibi no.
et fm hunc intell.illa verba,donec de crĩe iudicetur,etc.debẽt cõ
strui post illa verba,adeo infestus,ut dicat,ille q̃ adeo est infestus,
non adsit ad testimoniũ,post sñiam vero sic,ut mõ dixi.sed possi-
mus dicere,qđ hic tex.non velit hoc dicere. sed velit dicere,q̃ est
adeo infestus,subaudi ꝙ uelit admitti ad testimonium. donec iu-
dicet de crĩe.i.pendente accusatione cris.iste talis non adsit ad te-
5 stimonium,sed repellatur,& sic uerba cõstruunt,ut iacent. †Quæ
ro,quo tempore sit obiciendũ testib dñt Doc.aut quis vult obij-
cere ꝯ personam, aut ꝯ dicta. Primo casu ille, ꝯ quẽ testes produ-
cuntur,dẽt ab initio protestari exceptiones quas hẽt,vt testem ab
initio repellat,vel tpe disputationis reseruentur, alias si non prote
statur,vr̃ approbare personam quam de facili pt̃ habere notã. Se-
cundo casu, qñ vult obiicere ꝯ dicta, tunc sunt saluæ excep. ꝯ dcã
ẽt nulla protestatione præmissa. rõ quia quis nõ vr̃ approbare di-
6 cta q̃ ignorat,ita no.Doc.in d.auth.si dicatur.C.eo.& † ex hoc dñt
ipsi,quod si absente parte per contumaciam recipiantur testes,di
cta hmõi sunt nulla protestatione non p̃missa,vt l.si qñ.& l.fin.C.
e.& J.eo.§.& hic vero. Tu vide circa hanc dist.quam ponit tex.in
7 c.pñtiũ,ext.e.& ibi no.† Sed q̃ro,hic videns,ꝙ inimicus a testimo
nio repellitur,sed qđ de habitante cum inimico, vr̃ idem argu.ex-
tra de acc.cum oporteat,& in c.repellitur, de quo per Spe ĩ ti.de
test.§.1.in prin.ver.item de cohabitante, vide per Doc.l.si quis te-
8 stib.C.eod.in 2.q. †Quæro,videtis hic quod quædam excep.reser
uantur ꝯ testes tpe disputationis post publicationem, vt hic, & s.
prox.§.an sit uerum hoc indistincte? dic quod sic, nisi iudex ex cã
voluerit,ꝙ ante publicationem probentur.puta qa iudex videret
illum,ꝯ quem testes producũtur malitiose hoc opponere,hoc vr̃
9 no.in c.cũ cãm,ext.eo.in j.gl. †Quæro,uos uidetis hic, & in pce.§.
ꝙ seruus & inimicus a testimonio repelluntur,pone,aliqs produ
citur in testẽ,iste talis testis,vt testimoniũ euitet,dicit se seruũ, ini
micũ,vel infamẽ,an stetur ipsius simplici assertioni. Inn.tenet,ꝙ
sic,qa non est verisile, ꝙ tantã suam turpitudinem ꝯ se allegaret,
vt ipse no.in c.inqsitionis,ext.de acc.& in Spec.de test.§.1.ver. qđ
si testis dicit,facit quod no.in d.c.cum cãm,& in c.j.ext. de excep.
10 super ver.confir.† V.t.no.gl.super ver.lis,quæ ponit differentiam
inter litem,& causam,& no.C.eo.l.quoniam.2.§.1.& l.1.ff.eo.C.
de transl.causas,& dic ut in c.ex parte,ext.de uer.sign.

ADDITIONES.

a Propter inimicitiam. Vide Fel.in c.quoties,ver.& considera qa iudex arbitratus, ext.de test.& i iem ẽt propter amicitiam,vt ibi per eundem,versic.no.quinto.& do.meum Phili.Decium in c.postremo,in gl.1.circa fi.ext.de appell.
b c.cum oporteat.Et ibidem vide Fel.plene,& hic no.ver.& illud,cum plu.sequẽ. & in cap.quoties,ver. no.quarto, de test. & quod ibi dixi in apostio. & quod per eum in c.causam,de offi.deleg.

1 *Proxeneta vtraque parte consentiente admittitur.*
2 *Mediatores, quando cogi possint ad testificandum*
3 *Proxeneta , an altera tantum parte uolente possit testificari, quòd sic uolens,alias non cogitur.*
4 *Aduocatus,tutor,curator,& procurator,quando possint testificari.*

a § Quoniam vero. a 1 Mediatores, seu proxenetæ
vtraq; parte consentiẽte ad te
stimoniũ inuiti cogunt̃, altera parte consentiente volẽtes tñ mõ
admittunt̃.h.d. Quæro pro decl'one tex.quid vult hic dicere me-
2 diatores, dic.i.proxenetæ. † Et fm hanc lect.op.& vr̃,ꝙ mediator
cõpellat̃ dicere testimoniũ vt l.si qñ. C.e.l.3.§.exhibere.ff.de tab.
exhib. Sed illud est uerum rñr Fallit in proxenetis,q̃ non pñt cogi,
nisi utraq; parte consentiente.q̃ aũt sit rõ,dic ut in gl. hic sup ver.
perhibere,q̃ gl.tenet idẽ,siue proxeneta accipiat pretiũ, siue non:
3 quod tene menti. †Quæro,& reuoco in dubiũ,an altera parte tm̃
volente proxeneta ad testimoniũ admittat̃. Dicit glo.1.ꝙ sic,sed
non cogitur,& hoc uĩ ꝓbare expsse hic tex. & hoc tenet Azo. C.
eo.in sum.in prin.§.itẽ uxoriũ,& io gl.q̃ est s̃.de incest. nu. in fi.§.
si uero moriant̃,uer.ꝙ si ad numerationẽ,dt, ꝙ pxeneta fert testi
monium utraq; parte uolente,& non aliter,subaudi, scilicet inui
tus. Volens autem ad testimonium, & altera tantum parte uolen
te admittitur,sic ẽt intellige,quod no.1.q.1.ca.si quis eps habens,
secun-

ADDITIO.

a Quoniam vero. Ad huius tex.materiã vide Arch.in c.insuper,de test. & do.Ant. in c.dilectorum,de test.in gen.& in c.cum dilectus,de ele.& glo. & omnes in co. tuin o.& uo.Abb.in c.inter ceteras,in fi.& c.ex literis,in prin.de transl.

4 fm vnam lec. † Alia lect. est, q hic loquitur in mediatore, i. in tutore, curatore, aduocato, & secundum hanc habes, q tutor, curator, & aduocatus vtraq; parte volente possint esse testes, & testificari cogantur, vt hic secundum hanc lectu. An aut altera tm parte volente possint testificari, dic vt habes in l. fi. ff. eo. & l. qui testamento. §. 1. & ibi per Dy. ff. de test. vbi no. de tutore autem dic, vt per no. in d. l. fin. & l. deferre. §. idem decreuerunt, ff. de iure fis. vbi per gl. & Dy. & etiam ibi d. Old. & vide Inn. extra, eo. c. Romana, quae olim erat extrauagans, hodie est eo. tit. lib. 6.

1 Testes quando producuntur, aduersarius citatur.

2 Pars, contra quam testes examinantur, debet interesse, quando iurant.

Testes debent in secreta examinari.

Testes, qui examinantur ante litem cont. debent in secreto examinari.

3 Testes, qui examinantur ante litem cont. debent in secreto examinari.

4 Aduersarius potest contra testimonium ferendum facere quaestiones.

5 Testes quando producantur ante litem contest.

6 Testes ad aeternam rei memoriam, quando produci possunt ab actore ante litem contestatam, & eorum dicta publicentur, & nu. 8.

7 Testes producti per reum ante litem contestatam, & ad aeternam memoriam, pro sui defensione non publicantur.

8 Testes ad aeternam memoriam, quando examinantur, quia timetur de morte, vel diutina absentia ipsorum, procedit in causis ciuili, secus in criminali.

9 Possessor, qui potest deducere ius suum etiam per modum exceptionis, & petere examinari testes ante litem contestatam, an vt actor, vel vt reus petat, remissiue.

11 Timeri de morte, vel absentia testium, quando dicatur, vt possint testes examinari ante litem contestatam, vel quae sit alia rationabilis causa.

12 Citatio quae requiratur, quando absente aduersario testes ante litem contestatam producuntur.

13 Publicatio testium, instrumentorum, testamentorum, & priuilegiorum, qualiter fiat, remissiue.

14 Testes quando producuntur parte citata, & absente, licet in publicatione in personis ipsorum opponere.

§. Et hic vero. Testes ante lit. contest. ex causa possunt produci aduersa parte legitime citata, vel ea presente, vel absente & venire nolente, integro iure sibi reseruato ad disputandum super eorum dictis, omnibus ll. antiquis de hac materia loquentibus huic l. non contrariis confirmatis. h. d. iste §. & habet quatuor partes. Primo consulitur illi, qui vult producere testes, vt producere possit. Secundo consulitur circa fraudes aduersarii. Tertio consulitur etiam aduersario, contra quem testes producuntur. Quarto ponitur antiquarum ll. confirmatio, & diuulgatio constitutionis huius. secunda in versi. si vero noluerit. tertia in versi. quaecunque; quarta ibi, oib. aliis. No. ex

1 hoc §. tria. † Primo, q aduersarius debet ad hoc citari, qn testes producuntur, ad idem faciunt concordantiae gl. quae est super ver. praesentem posita in princ. ipsius gl. sed melius C. e. l. si quis ext. eo. c. in noie dni.

2 Secundo no. q ille contra quem testes producuntur, debet attestationes audire a iudice, i. sacramentum, cum iurant. q quidam intelligunt, i. dicta testium productorum. sed tu dic, q debeat audire attestationes. i. sacramentum, cum iurant, non aut dicta testium, sed testes debent in

a secreto examinari, a hoc probatur in l. nullum. C. eo. & c. venerabili, eod. tit. & hoc etiam tenet gl. hic super dicto ver. praesentem. circa

3 medium. † & q etiam ante lit. contest. debent testes examinari in secreto, tenet gl. in auth. sed & si quis. C. eo. hinc sumpta, idem not. in c. in nomine dni, super ver. audire, in fi. glo. ext. eo. quod c. fuit sumptum ex hoc tex. vt ibi no. † Et no. quod hic docet quomodo aduersarius

4 potest contra testimonium facere quaestiones, quod no. pp intellectum l. si postulaserit. §. quoniam, ff. de adul. de cuius §. intellectu indubitanter. S. eod. §.

5 quia vero, & saepe ibi dixi. † Tertio no. q testes producuntur ante lit. contest. sed ad hoc opponitur, & videtur q lite non contestata, non possunt testes recipi, ext. vt li. non contest. c. 1. & 2. & ibi in rub. Sol. stante lite non contest. testes non possunt produci, vt in contrariis. Fallit in casu huius §. videlicet, qn timetur de morte testis, vel absentia diuturna, & hoc casu loquitur hic, & sm hanc lec. loquitur in actore, qui timet de morte, vel absentia diuturna testium, vel eorum valetudine, & hanc sol. ponit tex. in c. qm frequenter, in princ. §. 1. ext. vt li. non contest. Sed contra hanc sol. oppo. & videtur, q etiam vbi non timetur de testium morte, vel absentia diuturna, vel valetudine, possint testes produci, ante lit. conte. vt C. de vsu. pu. l. pen. ff. de test. l. curent. Sol. aut loquimur in actore: & tunc ante lit. contest. non potest testes producere, vt s. dixi, nisi in dicto casu, ita loquitur hic sm istam lec. Aut in reo, & tunc potest ante lit. contest. ad sui defensionem producere testes, etiam si non timeat de morte testium, valetudine, vel absentia diuturna, vt in legib. contrariis. & probatur hoc in ca. significauit, & c. Albericus, ext. eo. & ext. vt li. non conte. in d. c. qm. §. sunt & alii. Et ro diuersitatis inter actorem & reum est, vt dicit glo. hic super dicto verbo, pr. em, in fi. quam rone no. & sic sm gl. hic positam, hic tex. loquitur in actore volente testes producere, ante lit. conte. qui timet de morte, vel absentia diuturna, vel valetudine testium, & sm hanc lect. q hic tex. dicit, publicabuntur, expone. i. in publicam scripturam deducentur, non autem dicta testium publice legentur, vt dicit gl. super ver. dispositiones. Et eodem mo exponit gl. super verbo, publicare, quod ponitur in auth. sed & si quis. C. e. dicit. n. publicare volunt. super publicam manum authenticari, non i. in apertum, quia non possent postea testes produci, & eodem mo exponit hunc tex. gl. in c. significauit, ext. eo. put gl. intelligit hunc §. in actore volente testes producere li. contest. Quandoq; actor an li. conte. producit testes, quod potest in casib. quos s. dixi, tunc testes examinant, & dicta eorum consignant, non aut publicant, vt d. c. qm, circa prin. ver. nisi forte, ext. vt li. non contest. & sic etiam exponit glo. hunc §. sm hanc lec. in d. c. significauit, intelligendo, q in fi. § lo-

6 quatur in actore, sicut loquitur in pal. ver. nisi forte. † Habemus ergo vnam lec. q hic loquatur in actore producente testes an li. cont. Secunda lec. est, q loquatur de reo producente testes an li. contest. ad sui defensionem, & ad aeternam rei memoriam, & tunc potest testes producere etiam si non timeat de morte, vel absentia, vel valetudine testium. vt d. l. fi. C. de

b vsu. pup. & in c. significauit, [b] ext. eo. & ibi gl. mag. in fi. ponit hanc in hoc §. & d. c. qm. §. sunt & alii, vt li. non contest. q tex. concor. cum d. c. significauit, & tunc publicantur dicta testium, & reducuntur in publica monumenta. & valent perpetuo tanquam publica & authentica instrumenta, vt d. c. significauit, & ibi no. vbi gl. plene no. quae sit differentia inter receptionem, et productionem testium, quae fit a reo sm c. significauit, & c. Albericus, ext. eo. & illam, quae fit ab actore cum timet de morte, vel absentia testium, hoc est sm c. qm, ext. vt lit. non cont. & plenius p Gof. in sum. in tit. vt li. non con. in prin. & quod hoc possit intelligi de productione testium, quae fit a reo ad sui defensionem ante lit. cont. ponit gl. in auth. sed & si qs. C. eo. in 1. gl. ibi, vel competitura reo, & c. & sm istam lec. dicta testium sunt in aperto, sm primam lec. sed reducunt in publicam scripturam, & consignant, vt s. dixi. † Circa

7 hoc vide tm quod no. Spec. in ti. de test. §. nunc tractemus, versi. aliter, pterq, & c. vbi vult velle, q si reus producit testes ad sui defensionem, & ad perpetuam rei memoriam, non debent dicta testium legi in aperto, sed de hoc dic, vt dixi, & ut dicam. & quod iste §. possit loqui in reo producente testes an li. con. sm formam dicti c. significauit, vide gl. in c. in noie dni, ext. e. super ver. audire, in fi. istas etiam duas lec. po-

8 nit gl. in l. curent. ff. eo. † Sed contra primam lec. op. q etiam actor possit petere examinari & publicari dicta testium ad aeternam rei memoriam, vt in l. si l. Aq. si deletum. ff. ad l. Aquil. So. pro declaratione huius materiae si quaeras, an testes possint examinari an lit. cont. Dic quaedam sunt, quae veniunt expedienda ante lit. conte. ut exceptiones dilatoriae, & declinatoriae. & in istis dicit Doc. q testes indistincte recipiuntur ante li. conte. alleg. ad hoc l. fi. C. de exce. ad idem l. exceptio. C. de prob. ext. de re iu. ca. cum inter. mon. dilectum, cum si. de hoc dico, quod est casus expressus in c. de testibus. ext. de test. in prin. & vide, quod ibi no. in gl. super verbo, non iuratus. Quaedam sunt quae veniunt expedienda post lit. contest. vt examinatio principalis quaestionis: & tunc aut loquimur in actore, aut in reo, si in actore, debent testes esse produci post lit. cont. vt s. e. §. & c. qm, & ext. aut li. non cont. c. 1. & 2. cum si. fallit cum timetur de morte testium, & c. vel causa rationabili superueniente, quo casu, aut ille actor habet ius agendi de praesenti, aut conditionale. Primo casu potest actor petere examinari tm testes, non tm potest petere publicari, & aperiri, sed dicta testium consignantur, & reseruantur publicanda, & aperienda vsq; ad litis cont. & ita loquitur hic, & in d. auth. sed si quis, C. eo. ff. de test. l. curent, sm vnam lec. sed sm hoc verbum, publicabuntur, quod est hic, & verbum, publicare, quod est. C. e. auth. sed & si qs expone, vt s. dixi. Si vero actor habet ius conditionale tm, eo casu quo timetur de morte, vel alia rationabili causa, & c. & tunc potest petere ante lit. cont. testes examinari, & aperiri, & publicari ad aeternam rei memoriam, vt l. in l. Aq. si deletum ff. ad l. Aq. sm vnam lec. si uero loquimur in reo, tunc indistincte potest testes producere, & eos petere examinari, aperiri, & publicari ad aeternam rei memoriam, vt d. cap. significauit, & c. Albericus, & ita loquitur hic etiam sm aliam lec. vt s. dixi. & d. auth. sed & si qs, & l. curent. pal. ita etiam loquitur C. de vsu. pup. l. fi. ita etiam loquitur in lig. & quod no. glo. in l. 1. §. diuus, ff. ad Carb. licet etiam possit loqui in actore sm diuersos modos intelligendi, & illo casu etiam loquitur d. c. qm. §. sunt & alii, ext. ut li. non conte. & sic possunt aperiri attestationes testium hoc casu, cum reus producit, vt videtur de mente tex. & gl. in d. c. significauit, super ver. vbi omnes, & super d. c. qm, ver. sunt & alii, ibi, & no. in prin. super verbo timent. hoc etiam no. ibi Inn. in c. significauit. in prin. glo. in ver. item vbi, dum dicit, quod in illo casu formam est & c. quod dicat Spe. vbi s. et ante ver. publicabuntur, hic positum, & verbum publicare, positum in d. auth. sed & si qs. expone alio modo,

9 vt s. dixi. † illud quod dixi, quod testes producunt ante lit. conte. si timet de morte testium, vel absentia diuturna, dic tunc verum, qn agitur causa ciuilis, vt d. c. qm, in fi. forte secus si criminalis, ut ibi no. super ver. criminalis.

10 † Sed pone, q qs potest ius suum deducere in iudicium per modum exceptionis, puta est aliquis possessor iuris incorporalis q si vult agere potest: si non vult agere, potest se defendere excipere, vt ... potest per ... forte ... lit. conte. producere testes tanq actor, vel tanq reus, de hoc dic, vt

11 per Inn. in ca. significauit. ext. eo. quod tene menti. † Quae dicitur praedicta, qn dicatur timeri de morte, vel de absentia testium, vel qn dicatur et alia rationabilis causa, pp quod possit actor producere ante

ADDITIONES.

a Examinari. Adde Paul. de Castr. in l. ... ff. de leg. & Mag. in rep. suis, notabili 379. & Fel. in c. c. venerabili, alleg. in tex. in l. ... in gl. fin. in fi.

b In c. significauit. Et ibidem vide Fel. ver. prima conclusio, & de. Soc. in consil. 44. ...

nte lit.cõte.dic vt no. Inn.in d.ca.qm̃ super.vers.absentia,& super
ver.senes,& super ver.valetudine,& super ver.rõnabili, & illã gl.
no.minimm in eo,qđ alle.l.a.& seq.de do cau.mor.& de hac ma
12 teria vide p Doc.in d.auth.sed & si qs.C.eo.† Quæro,cũ absente
aduersario testes producũtur añ li.cõt.q̃ citatio reqrĩt,vt talis exce
ptio fieri possit.hic vr̃ tex.q̃ requiratur citatio in personam, nec
sufficit citatio ad domum,vt hic dũ dicit,admonitũ a iudice,&c.
& ibi.vt ex hoc vna parte &c.& sic apparet,q̃ debet citari perso-
naliter & hoc expresse dicit gl.hic sup ver.licebit his vti,in ver.si
autem non fuisset ibi,vel fuit,sed non erat in ciuitate.vbi gl.ista æ-
quiparat partẽ nõ esse citatam,& non esse in ciuitate,& sic citatio
ad domum istum non arctat.& istam opi.tenet Dy.per hunc tex.
in l.4.§ quoties.ff.de dam.infe.licet secus sit,vbi testes producunẽ
post li.cõt.& rõnem diuersitatis ponit Dy.in d.§.toties.istã ẽt opin.
tenent Doc.in d.auth.sed & si quis.C.eo.Sed circa hoc dic & no.
qñ.q; testes examinanẽ,qa timet de morte ipsorum testiũ, vel ab-
sentia diuturna,qđ interest ẽt actoris,& tunc nõ est necesse,q̃ ad-
uersarius citetur personaliter,vt in c.qm̃,ver.nisi,ex.vt li.non cõte.
Qñ.q; producuntur testes ante li.cõt.a reo ad æternam rei memo-
riam,licet non timeaẽ de morte testium,vel absentia diuturna,&
tunc requiratur citatio personalis,vt in c.significauit,ex.eo.ad idẽ
in c.Albericus,ext.eo.& hanc distinctionẽ collige ex eo,qđ no.In
no.in d.c.significauit,in fi glo. dum dicit,q̃ aduersarius dẽt perso
naliter citari.sed si non possit hñ.& esset periculum in expectan-
do,tunc testes debent recipi absente aduersario,ſm formam ca.
qm̃,in prin.vt li.non cõt.q.d.quod cũ non põt aduersarius persona
liter citari,tunc recipiunẽ testes ſm formã c.signãuit, & ſm p̃di-
cta dẽt intelligi,quod no gl.in l.laudabile.C.de adu.diu.iud.Et vi
de circa hoc,quod no.Inno.in c.aduersarius,ext.de eo qui mit.in
poss.cau.rei seruan.& de ista q.dic,vt tenuit ibi disputãdo Io. An.
& de materia huius §.vide gl.in d.c.qm̃,in prin.in gl.in summa il
lius ti.in prin.& quod no.Spec.in ti.de test.§.nunc tractemus, per
13 totum §.† Et de materia publica.testium & instrorum,vel testõ
rũ vel priuilegiorũ,vide p Inn.in c.Albericus,ext.eo.& in c.fi.ext.
de fi.instr.vide Spe.in ti.de instr.edi.§ ostenso,versi.& qm̃,de pu-
bli.vsque ad fi.& eod.ti.§.vt aũt.ver.ad huius aũt iuris,& vide per
14 Doct.in l.publicati,vbi glo.aliquid tangit.C.de test.† Vlt.Doct.in
auth.sed & si quis,hinc sumpta occasione inducunt hunc §.q̃ si
testes producuntur parte absente tñ citata,licet in publicatione
testium postea opponere,de quo ipsi tangunt ibi,& in l.fin.C.de
test.& in auth.si testis.C.eo.tit.& respondent vt ibi.Veritas est,qđ
iste text.hoc non probat,imo totum oppositum, vt patet hic in
ver.solummodo,ubi dr̃ quod solum hoc potest obijcere,quod se
absente testes fuerint pducti,alias autem sic,& q̃ hoc liceat hoc
casu in personis testium, no.glo.in d.c.significauit,eo.tit.

De immensis donationibus. *Rub.*

1 *Legitima debita iure naturę, Falcidia appellatur.*
2 *Trebellianica, Falcidia appellatur. Item.*
Pro debita iure institutionis.
Falcidia etiam appellatur qualibet lex quæ resecat.
Legitima, an possit per statutum auferri.
3 *Donatio immensa facta vni ex filijs, quo remedio rescindatur, & nu 6.*
4 *Donatio facta inter patrẽ, & filium ex causa aduentitia, quod teneat, si est facta vt extraneo, & bene merito.*
5 *Pater, donando filio, quando donare dicatur, vt extraneo.*
6 *Donatio immensa, quo iure reuocetur.*
7 *Donatio inofficiosa, quando reuocatur per querelam, usque ad quantã quãtitatem fiat.*
8 *Donatio omnium bonorum facta per non habentẽ filios, si postea susceperit, qualiter reuocetur*
9 *Donatio facta per patrẽ habẽtẽ vnum filium, si sit facta in octo, & postea alia fiat in duobus, vt inofficiosa secunda reuocatur, & non prima.*
10 *Dispositio huius constitutionis, quid addat ad titulũ, C. de inoff. dona.*
11 *Reuocatio inofficiosę donationis, an fiat ipso iure, & quãdo per sentẽtiam. vbi q̃ reuocatio quæ fit per liberos superuenientes, fit ipso iure.*
12 *Differẽtia ĩter querelã ĩofficiosi testamẽti, & inofficiosę donationis, remis.*
13 *Dispositio de qua hic, q̃ habeat ẽt locum in muliere donante.*
14 *Frater, quod habeat querelã immẽsę donationis, contra donationem inofficiosam factam per fratrem.*
15 *Querela inofficiosæ donationis, quibus ex causis cessent.*

DVdum. Si patẽs I aliquẽ,vel aliquos,ex filijs im
mensam fecerit donationẽ,alijs filijs le
gitima portio de necessitate debetur,hoc obtinẽte in
1 filijs:ingrati vero penitus excludũtur.h.d.† No.tex.
in princ.q̃ verbũ Falcidia,ponitur p debita iure naturæ,& sic de-
bita iure naturæ appellatur Falcidia,vt hic,idem habes in auth.
vnde & si parẽs.C.de inoff.testa.Itẽ Trebellianica,appellat Falci-
dia,vt l.q̃q̃,& l.si vt allegas.C.ad l.Falc.cum si.alio modo ponitur
Falcidia pro debita iure institutionis,& de ista loquitur totus tit
C.& ff.ad l.Fal.& isto mõ accipitur proprie,sed p Trebellianic[a]
a debita impropriẽ,p iure naturæ improprijssime,vt no.in d.aut
vnde & si parens,& per Azo.in sum.de inoffic.testa.§.idem,q̃ q̃-
libet lex q̃ resecat,no.idem Azo.§.de her.& Falc.§ dr̃ aũt Falci-
2 dia.quod no.ad id,quod dicã.J.de coe.ti.§.fin aũt hrs.col.9.† Secũ
do no.tex.ibi.reseruare ex l.partem,&c. & ibi q̃q̃ ex ll.&c.quod l
litima quæ debetur filijs ex l põt p statutum auferri,de qua q.dixi
3 §.de hære.& Falc.§ primum itaq;.de trien.& semis.§.1.† Op.& vr̃
quod si pr̃ fecit immẽ.do.vni ex filijs,alter filius dẽat agere fami.
erc.non per querelam inofficiosæ donõnis,qa donõ immensa fa
cta filio in pñãte,non valet ibi,vt l.donõnes.C.de dona.inter vi.&
vxo.& sic merito debet agere alter filius fami.erci.vt l.2.C.de in-
4 offic.dona.† Sol.vt in gl.sup ver.q̃rebaẽ,circa mediũ, & aduerte
secundã so.quia id,quod dicit gl.qđ hodie donatio facta inter pa-
b trẽ,& filiũ valet,verũ est si fiat ex cã aduentitia,videlicet [b] si pr̃ do
nat filio vt extraneo,& bene merito:ex cã enim aduentitia parit
actionẽ inter patrẽ,& filiũ,vt no.in d.auth.vnde & si parens,& in
5 l.2.C.de pac.dota.& in l.si qs p eo.ff.de fideius.† Qñ aũt pater dica
tur donare filio,vt extraneo,no.in gl.l.si donõne.C.de coll.& isto
modo posses saluare gl.hic positam.sic intellige,quod no.gl.in l.
2.C.de inoff.don.sed q̃tum ad cõnum gl.tenet hic præcedẽtẽ sol.
6 vt no.in d.auth.vñ & si parens,& in d.l.2.† Quærit gl.quo iure re
uocatur immensa donõ.dic vt in gl.& idem,quod hic no.in d.au
th.vñ & si parens,& in l.1.C.de inoffi.do.in vlt.q.gl.de qua.dic vt
ibi no.per Doc.in 8.q.& vide quod dicit Azo in summa illius ti.
7 † Quæro in q̃tum fiat reuocatio p querelã inoff.do. Inter gl.nr̃os
sunt opi.in gl.hic super ver.in do.recitatæ,de qua q.no. per Doct.
in l.1.C.de inoff.don.& no.per glo.& Dy.in l.Titia.§.Imperator.
ff.de le.2.cuius Dy.opi.recitatur hic per Ia.de Bel.& vide no.Gui.
in l.1.C.de inoff.do.pro cuius q.declaratione dic duo verba,qñq;
qs donat ante natiuitatem filiorum reuocare volẽnum,c,ñq; do
nat post natiuitatem.Primo casu distinguitur aut pr̃ fecit immẽ
sam donõnẽ filijs,aut extraneis,vel libertis.si filijs,tunc filij postea
nati reuocant ipso iure,vsq; ad ltimam,vt l.si totas.C.de ino.don.
si extraneis,vel libertis:tunc donatio ipso iure reuocatur in totũ,
quam opi.tenet Dy.& Doct.in d l.1.C.de inoff do.& gl.in l.si vn
quam.C.de reuo.do.quicquid gl.dicat in d.l.si totas.C.de inoffi.
don.videlicet,q̃ reuocatio nõ fiat ipso iure,sed per querelam. In
scđo casu principali,de quo loquiẽ materia nr̃a.l.Dy.tenet opin.
Mar.hic positam in gl.q̃ opinio posita est in l.a.C.de inoff.don.&
dicit cã fuisse Hug.vt distinguatur,aut don.fuit inoff.re tm̃.& tũc
reuocat p q̃relã inof.don.vsq; ad legitimã,siue fuerit facta filijs,si
ue extraneis.si vero fuerit inoff.re & consilio,siue filijs siue extra
neis facta fuerit,& tũc in totũ reuocaẽ,licet p Doct.ponantur alię
opiniones,in d.l.1.C.de inoff.don.& ponit Petrus alium intelľm
8 in d.l.si totas,& ibi refert Cy.† Quæro,qdam non hñs filios cõscię
tia uictus,oĩa sua bona donauit,postea suscepit filios,an reuoca-
bitur ista donõ in totum,vel in partem?hãc qõnem formãt Doc.
in l.1.in vlt.q.C.de inof.do.sed de hac qõ.do vobis gl.ord.17.qõ.
9 4.c.quicunq;,& quod no.20.q.2.ca.si qs irascitur.† Quærit gl.sup
d.verbo,in qõ.hẽo vnum tãtum,& dono 8.vncias cuidam extra-
neo,& sic ista donõ nõ ẽ inoff.& postea alio tempore dono duas
vncias,an reuocabitur prima don.dicitur in gl.Sed aduerte ad id
quod dicit gl.q̃ vbi re tantum est inofficiosã donõ,q̃ reuocatur
in totum,per hãc authen.quia hoc nõ est verum,qa p istam aut.
non fit reuocatio,nisi vsq; ad ltiam,vt patet hic in §.posita,& in §.
necessitatem.auth.præterea.ista auth.loqtur,qñ donõ inofficiosa
fuit facta filijs,sed qo proposita loquitur,qñ donõ fuit facta extra
neis:nam cũ donõ est facta filijs,procedit opi.Hu.nec secundum
opi.Azo.reuocatur in totum,sed vsq; ad ltiam tm̃ siue sit inoff.re
& consilio,siue re tãtum.Item & qñ fit donõ extraneis,sicut fuit
in casu pposito,si donõ est inofficiosa tm̃ re, nõ fit reuocatio,nisi
vsque ad ltiam,vt no.gl.hic,& in d.l.1.C.de inoff.don.in l.Titia.
§.Imperator.ff.de le.2.& sic finis istius gl.nullo mõ vr̃ procedere.
Hoc præmisso redeo ad q.propositam,an illa donõ facta ab initio
valuerit:& dic,q̃ sic,nec fuit inofficiosa,sed reuocatur vltima q̃
fuit inofficiosã,vt l.si libertus.§.fin.ff.de iure pa.& ita tenent Doc.
in l.1.C.de inoff.don.in 3.q.& ſm quod ibi dicitur intellige,quod
10 no.gl.2.q.11.c.Imperator.† Quærit glo.quid addit ista auth.ad ti.
C.de inoff.do.dic ut in glo.super ver.augmentum sed aduerte ad
id,quod dicit gl.in fi.per istam const.inspici tps lactæ donationis
vt hic in §.1.sed ibi non,vt patet in l.1.illius titu.& quod ibi no.in
11 prin.gl.mag.† Quæro qualiter hẽt locum reuocatio inoffi.dona.
dic aut loquimur de ea reuocatione,quæ fit per liberos superue-
nientes,& illa fit ipso iure,& fit statim liberis natis,vt l.si vnquam
C.de reuoc.do.secundum verum intellectum,quicquid gl.ibi di
cat,quæ dicit quod non fit ipso iure, & quod fit post mortem,
quia veritas est,q̃ fit ipso iure, in d l.si unquam,& in d.l. si totas,
secundum unum intellectum.Item fit viuente donatore, vt pa-
tet in text.dictæ l.si totas patri enim uiuenti ibi loquitur Im-
perator

ADDITIONES.

a Improprie.Adde Ang.in l.1 §.hæc stipulatio.ff.si cui plus quam per l.Falc.& in §.si uero expressim sup.de hær.& Bal.add: Georg.Tho.cons.suo 31.incip.hæres grauatus,paulo post prin.uol.2.

b Videlicet.Quibus ai.1.casibus dono inter patrem,& filiũ ualeat,uide d.Bar.soc.in cons.68.incip.-fi.ul.ra plenitudini.uer.sed præmissis.circa med.in 1.par.

perator,& et patet in tex.d.l.si vnq.aut loquimur de reuocatione,
q fit per hūc ti.& ti.de reuo.do.& tūc illa reuocatio fiet post mor
tē,& de hoc per Doc.in l.2.C.de inoff.do.in pr.c.& ita debet intel
12 ligi d.l.Titia.§.Imperator.† Quęrit gl.sup ver.in distributionem,
qd vult dicere tex.ibi,in distribut.&c.dic,vt in glo.ex qua gl. ha-
a bes vnam dñam inter querelā inoffi.test.& inof.dona.a sunt & a-
13 lię dñę,vt no.C.de inof.do.l.vlt.& in l.precibus.c.n † Quærit gl
dr hic,vt si quis,&c.quid in muliere.dicit gl.super d.ver.vt si quis
quod idē,vt in matre,uel in simili,arg.l.1.ff.de uer.sig.tu dic.q do
matre est expressum in l.1.& l.si mater.& in l.si liqueat.C.de inof.
14 do.de auia habes in l.Titia.§.Imperator.ff.de leg.1.† Quærit gl.
super uer.filiorum.an frater possit habere querelam inoffi.do.si
frater suus fecit immēsam do.gl.tenet q sic.de quo dic ut in glo.
quam intellige de facta donatione turpi personæ,per fratrem,ut
probatur in l.al'cpata :r gl.hīc facit,quod no.in l.2.in fi.& in l.si fi
15 lius.C.de inof.don.& Azo in sum.illius tit.circa prin.† Vltimo q
to:quia hic dr q ingratitudo facit cessare querelā,an sint aliæ cau
sę quæ faciant eam cessare.dic ut no.hic in gl.fi.in fi.& C.eo.ti.in
l.cum donationib.per Azo.in sum.illius tit.in 1.colum.

ADDITIO.

a Donationis.An & quando prætexte.l.si unquam.donatio reuocari possit,& quan
do non.vide do.Soc.in consi.147.incip.uisa facti contingentia.uer.circa tertium
& ule.q.cum uer.seq.usq; ad fi.in j.par.an etiam an d.l.unquam renunciari pos-
sit,in consi.108.incip.in hac consultatione.circa fi.in d.parte.

Vt sine prohi. ma.deb.& cred.&c. Rub.

1 *Ratio quare debitor,& creditor non potest esse tutor,vel curator pupilli,*
2 *Regula fallit,si æquitas in contrarium suadeat.*
3 *Mater.licet possit esse tutrix filiarum suorum,non tamen cogitur.*
4 *Dispositio ista quod locum habeat in auia,& auo paterno,& materno.*
5 *Pater debitor filii potest esse tutor ipsius filii emancipati.*
6 *Filius debitor patris quod possit esse curator patris furiosi.*
7 *Frater debitor fratris,an arac possit esse eius tutor,*
8 *Actio,quod quæratur ex stipulatione iudicis,vel executoris,*
9 *Iuri suo,quando quis renunciare possit,*
10 *Pactum factum per debitorem creditari,q ei nō liceat probare solutionē nisi per publicum instrumentum,quod non valeat.*
11 *Dictio plerunque,quod denotet regulam.*

NVper scripsimus. Matres debitrices,& creditrices ad tutelam
& curā filiorum admittuntur, nec iurē de secūdis nu
ptiis non fiendis exigitur,dummodo ei,& Senatusconsulto Vel-
leiano,& omni auxilio renūciauerint,& oīa alia adimpleuerint,
1 quæ alii tutores facere tenentur h.d.vsque ad §.fi.† No.in ver.ne
forsan,&c.quare debitor,vel creditur non pōt esse tutor,concor.
2 §.vt hi qui obligatas,&c.§ 1.† Secundo no.fm gl.super ver.existi
mamus ineptū quid esse,&c.fallit regula,si equitas in ɔtrium sua-
3 deat.† Tertio no.gl.in ver.ideoq; Insta,&c.q mr potest esse nitrix
filiorum.nō tñ cog tur.vt hic.& §.vt liceat matri,& auiæ.in prin.
4 no in auth.matri,& auię.C.si mu.tu offi fun.po.† Quærit gl.su-
per ver.matrum.an idē,quod hic dr in matre,habeat locū i auia
dicit glo.q sic idem in auo paterno.et materno,& no.in authen.
ad hæc.C.quando mu.tu.offi.fun.po.& vide qd no.de auia.§.vt hi
5 qui obligatas,&c.§.1.† Quærit d.gl.quid in patre qui est tutor,vel
6 curator filii emancipati.dicit gl.q idē,& no.eam.† Quærit gl.qd
in filio q est curator patris furiosi & dicit,qd pōt esse,vt in l.diuus
7 ff.de tut.& cura.da.ab his.† Item quid in fratre qui potest esse tu
tor,vel curator fratris an isti possint esse.de istis quæstionibus,dic
vt no.Gul.de Cu.ff.de j act.l.cum in eo.Quærit.gl.in §.quia vero
super ver.Senatus,quid prodest creditoribus.ista renunciatio,dic
8 vt in glo.† & sic no.ex hac gl.q ex stipulatu ne iudicis,vel execu
toris quæritur actio,& idem quod hic no.auth.generaliter,C.de
epis.& cle.C.de li.contest.auth,libellum,& in auth.matri,& auiæ,
C.quando mu.tu.offi.tim.po Inst.de hære.quæ ab intest.§.ex his.
9 † Quærit etiam dicta glo.an cuilibet iuri possit renunciari,distin
gue,vt habes in glo.quæ est plenior gl.quam habes in corpore iu
ris.Et circa hoc vide,quod no.in l.pactum inter,& l.ius publicū.
a ff.de pac.& l.si quis in conscribendo.C.de pac.& in c.si diligēti.a
ext.de fo.compe.& Spe.in tit.de renun.& conclu.§.1.ver.cum au-
tem iuri.Sed aduerte ad istā glo.in ver.& per hoc puto,&c.quæ
10 dicit† q non valet pactū,q facit debitor creditori,q ei non liceat
probare solutionem.nisi per publicum instrūm,& idem tenet Spe,
in ti.de proba.§.videndum.ver.led pone,in ti.de renun.§.1.ver.qd
11 si dicatur.† Vltimo no.tex.in d.§.quia vero.in fi.ibi,sed quod fit
plerumq;&c.Nam hic vr tex.q dictio plerunque,denotat regu-
b lam,ad idem ff.de leg.l.neque leges.l.1.b § 1.in fi.ff.de tu.& rat.di
stra.& in l.tutela.ff.de tutelis.Bar.de Saxoferrato.

ADDITIONES.

a c.si.diligenti.& ibidem uide plene.& per Fel.per totum commentum.
b L.1.Vbi etiam uide Bar.& Nic.de Neap.& Bar.Cæpol.in l.1.ff.de uer.sign.

Vt exact.instar.do.prima & secun.da.&c. Rub.

1 *Priuilegia dotis,quod nō trāseāt ad creditores mulieris,nec ad extraneos*
2 *Priuilegia dotis,quod possint per cessionem transferri.*
3 *Vxor prefertur omnibus in rebus datis per eam in dotem,& quando hoc & num 6.*
4 *Ciuitas quæ contrahit cum aliquo,an habeat tacitam hypothecam in bonis contrahentis,*
5 *Priuilegia personalia quibus ex causis ex tempore æstimantur.*

DVdum iudicantibus. Si res primæ,& secūdæ vxo
ris in dotem datæ apparent,vel altera earū,illi restitui
debent,& eius filiis cuius res illæ fuerint:aliis aūt reb.
non apparentib.tūc illa in bonis mariti,potior est in
iure q prior est in tpe.Itē dote pmissa viro ab vxore,vel ab alio p
ea oblata,& ɔsignata,mulier dōnē pp nuptias ex pacto interposi-
1 to d lucrādo perinde lucrabitur,ac si soluisset.h.d.† No.in princ.
huius §.qd priuilegia dotis,sicuti nō transeūt ad hęredes extraneos,
ita nec ad creditores mulieris,& istū tex.inducit Iac.de Bel.q nec
vsumfr.nec aliud ius,vel priuilegium ex persona debitoris ɔpetēs,
possit ad creditorem transire,sicut nec priuilegia dotis,nec possit
2 creditor hæc iura insolutum accipere,vt hic.† Et sic videtur hic
tex.in eo,quod dicit,debitoribus priuilegia dotalia non dantur
quia priuilegia dotalia non ꝑsit per cessionem transferri.de qua
qō.not.per Dy.in l.si minores.ff.de admi.tut.in l.vna.C.de priuil.
do.& ibi per Doc.in l.assiduis.in fi.C.qui pot.in pig.hab.† Secun-
3 do no.q hic dr.apparent res in dotem datæ,quod in illis,illa præ-
fertur quæ illas res in dotem dedit.ad idem facit quod habes.ff.
de trib.l.procuratoris.§ sed si duas.ff.de pec.l.ex facto.§.plane.Vl-
timo no.tex.ibi,qui eum dare voluit,&c.facit l.3.in fi.ff.de cond.
ob.cau.l.iure ciuili,ff.de cond.& demō.Quero de intellectu ver.
sicut enim si duo debita.dic vt in gl.super ver.publica.Sed aduer.
4 ad ipsam,quia in secundo exemplu nihil repetit gl.de pi.† & qui-
dam inducit,quod si ciuitas contrahit mutuando,vel aliquid fa-
ciendo,quod habeat tacitam hypothecam in bonis contrahētis
cum ea,quod expresse tenet glo.in l.pignus.ff.qui pot.in pign.de
quo dicam in l.2.C.de iure reipub.lib.11.Vide gl super dict.ver.
publica.& adde in fi.quod no.Dy.in c.qui prior.de reg.iur.lib.6.
5 † Vide gl.super ver priuilegium,in fi.Item no.gl.in d.l.priuilegia
hic alleg.& tangitur in l.fi.§.excep.C.qui po.in pig.habe.habes et
go vnum casum.in quo priuilegia personalia æstimantur ex tem-
pore:alium casum habes,videlicet quando factum est in obliga-
tione,& in pluribus locationibus operarum,& eodem videlicet
6 tem pore factis,vt no.gl.in l.in operis.ff.locati † Quæro,an id qd
dr,q si apparent res,q fuerunt datæ in dotem,in illis præfertur illa
vxor,quæ ea bona dedit,habeat locum,siue bona fuerint data æsti
mata,siue non.Istam quęstionem tangit glo.C.qui pot.in pig.ha-
be.auth.si quod,& ibi latius per Doct.

1 *Oblatio sola quando sufficiat,& requiratur oblatio,& consignatio.*
2 *Dos consistens in rebus immobilibus,quæ consignari non possint,quid agendum,remissiue.*
3 *Ille cui promissum fuit rem reuendere,primo debet pretium restituere,*
4 *Debitor potest offerre pecuniam creditori etiam mulieri,vt patet in textu.*

1 §. Illud quoque. † Dr hic,q si dos fuit oblata,depo-
sita,& consignata.&c.cōtra immo
sola obligario in iudicio vr sufficere,ut l.si rem §.vlt.de pig ac.&
l.aliena,§.pe.eo.tit.& l.item liberatus.§.1.quib.mod.pig.vel hyp.
1 sol.† Et de hoc qd operet sola oblatio,vel oblatio,depositio,& cō
signatio,tangit gl.hic,& C.de vsu.l.acceptam,sed quantum ad di
ctum huius l.quod sola oblatio non sufficit,& glo.hic sentit,quę
2 incipit & cum.f.consignatio.&c.† Quid autem iuris sit,si dos cō
sistat in rebus immobilibus,q non pñr ɔsignari.vide no.in auth.
dos data.C.de do.ante nu.& vide,quod no.in d.l.acceptam,& l si
3 maritus.ff.so.ma.† Quęrit Iac.de Bel.pone,q vendidi tibi rem,&
promisisti mihi reuendere,& ego pretium restituere intra certū
diem,vel eɔ,ego promisi tibi pretiū restituere,& tu mihi rē reuē
dere,nunquid ego debitor debeo prius pretiū deponere?& vr hic
4 tex.q sic,de hac q.dic,vt hic per eum.† Vltimo no.hic text.cum
glo.super ver.contestetur,quod debitor potest pecuniam offerre
creditori masculo,uel foeminę,quod tene mētē,& de hoc vr tex.
ff.de cond.& dem.l.cum seruus.ver,nam non vtiq;.Item aduer-
te gl.quæ est super ver.exactionem,quę incipit,siue permisit,unde
circa hoc,quod no.gl.de do ante nup.auth.dos.

De administratoribus. Rub.

1 *Ius electo,quod non quæratur ex electione sola nisi in magnis dignitatibus*
2 *Administrator,an deponat officium ante successoris ingressum.*
3 *Successor in officio,licet tempus prorogetur,non tamen habet salarium,nisi ex die aduentus.*
4 *Princeps,an possit vicarium pro se a populo datum,reuocare.*

IAm quidē. Administrator si prouinciam du-
rante administrationis tempore,
citra pri... pis iussionem dereliquit,eminentiæ ma
... puratur,& si administratione finita ante su
dies ..., antiquus potius punitur.Item successor præces-
sori

fori amicabilem epistolam de suo aduentu debet destinare, & ad
prouinciam celeriter accedere, & præcessor eo adueniente, ante
per duos dies administrationē deponere debet, sed recedere non
debet ante successoris aduentum, & vsq; ad eius aduentum emo-
1 lumenta publica percipere debet. h. d. † No. tex. in §. illud. ibi, non
ex codicillis, &c. ꝙ ex sola electione non quæritur ius electo. Fal-
lit in magnis dignitatibus, vt hic in gl. super d. ver. codicillis, & di
2 cam in l. vlt. C. de consul. lib. 12. † Opp. ad ver. deponat, & vr̄ ꝙ ad-
a ministrator a non deponat officium, ante ingressum successoris,
vt l. meminisse. ff. de off. procon. & leg. Sol. vt hic in glo. super ver.
3 dies, & in l. cōtraria, & in l. 1. C. vt tam ciui. quam cri. §. illud. † quæ
omnia sunt in argu. ad q. ſm Iaco. de Bel. ꝙ licet dies aduentus sit
prorogata successori, non debeat propterea habere salarium in tē
pore prorogationis, sed ex die aduentus. ad idē. l. meminisse, præ-
4 alle. Et hanc q. dicit do. Ia. fuisse in ciuitate Perusij. † Secundo iste
§. facit ad q. ſm eum, quod Dux vel Comes, vel præses prouinciæ
vicarium datum pro se a populo, non possit reuocare. facit sup. de
defen. ciui. §. sed interim, & l. solent, ff. de offic. proconſ. & leg. sed
certe iste §. parum facit, sed melius facit ille §. sed interim.

ADDITIO.

a Admioistrator. Adde Georg. Tho. consil. suo 35. incip. administrauit qoidam. ad prin. uol. 2. & conſ. 179. inc. memini me alias consuluisse pro hac materia, uol. 3.

COLLATIO VIII.

De execu. & his, qui conue. & reconue. &c. *Rub.*

1 *Libellus primo offertur iudici, & per iudicem reo.*
2 *Cautio, de qua h c, quòd præstari debeat cum fideiussore.*
3 *Satisdare qui debet, intelligitur cum fideiussore.*
4 *Quomodo differat satisdatio, de qua hic, a satisdatione de qua in §. ad exclu dendas, infra de litig osis.*
5 *Ius absenti quæritur ex stipulatione officialium.*
6 *Cautio, de qua hic, hodie de consuetudine non præstatur.*

QVoniam calumnias. Libellus reo porri
gi nō debet, prius q̄ actor cautionē legitimē ex-
ponat, ꝙ intra duos menses litem contestabitur
alias oē damnū reo ꝯuento restituet, hac cautio-
1 ne 26. aureos non transcendente. † Not. ex tex. cū
glo. super ver. duos, ꝙ libellus prius offertur iudici, et ꝑ iudicē reo,
de quo dixi. ſ. de exhi. reis. §. illud. Oppo. dr̄ incurabile, &c. immo
vr̄, ꝙ istud dispendiū olim esset curabile, nam actor tenetur in tri-
plo, dic vt no. hic in glo. super verbo incurabile, & in §. tripli. Insti.
2 de act. † Quæro, vtrū ista cautio sit nuda, vel cū fideiussore. dicit gl.
super verbo, cautionem, ꝙ sit nuda, q̄ vr̄ sentire gl. Insti. de satis. §.
sed hodie. in eo, quod dicit ibi glo. ꝙ actor duas præstat satisdatio
nes, & vna est, de qua hic dr̄, & sic sentit, quod sit cum fideiuſ. nā
3 satisdatio † intelligitur cum fideiussore, vt l. 1. a ff. qui satisd. cogan.
a & illud putarem verius de iure, tum quia magis est cautū reo, &
ista constitutio intendit prouidere reo: tum qa cautio, q̄ præstat
actor ſm formā. §. ad excludendas, ſ. de litigiosis, est cum fideius-
sore, ergo & ista eadem ratione. Quæro, quę dr̄ia est inter istā cau
4 tionē, † quā præstat actor per istā ꝯstōnem, & eā, quā præstat ꝑ d.
§. ad excludēdas, & in d. auth. libellū. C. de li. ꝯtest. & de epiſ. & cl.
auth. gñaliter. Quærit ēt d. gl. qñ præstatur ista cautio. dic vt in glo.
5 † Ex qua no. ꝙ ex stipulatione officialium quæritur ius parti absē-
ti. Idem habes in d. §. ad excludēdas, & ſ. vt sine prohi. §. quia vero
6 multa, & ibi dixi. † Vltimo quæro, an cautio de qua loquimur in
prin. huius constit. debeat hodie de consuetudine præstari. dic ꝙ
non. sicut nec illa, de qua loquitur d. §. ad excludendas. ita not. gl.
Inst. de satis. § sed hodie. 1. q. 3. §. libellum. per quas glo. optime pa
tet istas duas satisdationes præstari non debere.

ADDITIO.

a Vt l. 1. Et ibidem uide do. Alex. de Imo. in l. more. de ser. & in l. stipulationum, in fi. prin. de ver. obl. & Bar. in l. quicunq;. C. de suo. pa. lio. 11. Bal. in addi. ad Spec. in ti. de accu. uersic. sed an exigatur fideiuſ. & in l. sancimos. in uersi. sed quid si. ver. cautio. C. de uer. sig. & omnino do. Alex. in consi. 37. parte 2.

1 *Reconuentio, ꝙ fiat de debito non liquido, ad liquidum, non compensatio.*
2 *Reconuentio, quando fiat coram ordinario, & quando coram delegato, & quando coram eodem iudice, vel diuersis.*
3 *Causa conuentionis, & reconuentionis eadem sententia terminantur, scilicet, vt una primo, alia postea.*
4 *Si actor impetrauit iudicē contra reum, quem conuenit, & reus reconuenit actorem; si actor uult desistere, reus cogit actorem ad persistendum.*
5 *Reus conuentus ab actore ad unam rem, pōt actorē pro plurib. recōuenire.*
6 *Actor reconuentus a reo, an possit iudicem recusare.*
7 *Reconuentio, quòd non habeat locum in causa spoliationis, nisi fiat super alia spoliatione.*
8 *Reconuentio, quomodo fiat, distinguitur.*

§. Illud. Conuentio, & reconuentio mox a principio corā
eodē iudice fieri debet, alias cā conuentionis finita,
reconuentio poterit fieri coram quocunq; iudice, antiqua cessan-
1 te calūnia, h. d. Ex isto §. sumitur auth. & ꝯñr. C. de sen. † Op. & vr̄,
ꝙ vbi hinc inde est debitum, fiat compensatio, non reconuentio,
vt Inst. de act. §. in bonæ fidei. Sol. dicit gl. super ver. hīs, intellige, ꝙ
hoc debitum non erat liquidum, circa quod vide quod no. glo.
2 C. de sen. l. cum Papi. & ibi per Doc. † Quæro, coram quo iudice
debet fieri reconuentio, dicit glos. 1. ꝙ coram iudice ordinario, &
coram iudice delegato. de primo patet hic, dum dicit, apud quen
dam, &c. Et sic loquitur de iudice ordinario. de secundo patet ex
versi. si vero forsan. ſ. eo. vbi iudex potest recusari, & sic patet, ꝙ
loquitur de delegato, &c. Idem nota. C. de sent. authen. & conse-
quenter. in 1. gl. Ex quibus tu nb. dic, quandoque conuentio, & re
conuentio fit super eodem negotio, & tunc secundum omne ius
est idem, quia debent fieri coram eodem iudice, ne causæ conti-
nentia diuidatur, vt l. 1. & 2. ff. de quib. reb. ad eundem iud. & C. de
iud. l. nulli. Qñq; conuentio, & reconuentio fit super diuersis re-
bus, & tunc aut actor conuenit reum coram iudice ipsius acto-
ris in certa quantitate, & tunc idem ſm omne ius, quia reconuen
tio dēt fieri apud eūdem iudicem, vt l. si idem. §. sed si mutuæ. ff. d
iuri. om. iudic. Qñq; actor conuenit reum coram iudice ipsius a-
ctoris, quem pōt euitare ꝑꝑ aliquod priuilegiū, & tūc idem, quia
apud eundem iudicē fieri reconuentio, vt l. 2. §. sed si agatur. & l. q
non. ff. de iud. Qñq; actor conuenit coram iudice, qui nullo mō
est suus iudex, & tunc de iure veteri non reperitur permissa recō-
uentio. Sed per ius C. introductū fuit, quod reus volens reconue-
nire actorē, possit hoc facere, nō tñ prohibeatur ire ad alium iudi-
cem, d. l. cū Papi. hodie ꝑ ius auth. imponitur reo necessitas vt re-
conueniat apud eundem iudicem, si ipse reus vult agere, postea li
3 te pendente, vt hic. † Quæro qualiter tractatur causa ꝯuentionis,
& reconuentionis: Rñ. vt qui prior appellat, prior agat. prius. n. rñ-
debitur libello actoris conuenientis. Secundo rñdebitur libello
rei, & eadem snīa postea terminabūtur, eadem intellige. i. primo
vna, postea alia. prædicta probātur in l. 1. §. fi. ff. quæ sen. sine app. re-
scin. & C. de ꝯpen. l. 3. & no. ff. de iud. l. qui prior. & C. de sen. auth.
& ꝯñr. extra, de mutu. peti. c. 1. & text. est, & gl. extra de ord. cog. c.
cū dilectus, & q̄ sit pœna nolentis rñdere mutuæ petitioni, dic ut
4 no. per glo. in d. c. 1. † Secundo quæro pone, ꝙ actor impetrauit iu
dicem delegatum ꝯ reum, & cępit eum conuenire, reus recōue-
nit actorem, postea actor uult desistere, q̄ritur an actor possit præ-
cise cogi. Nico. de Ma. dicit, ꝙ sic, quia iam est quæsitum ius reo,
ergo, &c. ut l. si post mortem. §. 1. de bo. pos. ꝯtra ta. ita dicunt Do.
in d. auth. & ꝯñr. in 8. q. ista fuit opin. Spec. per d. l. si post mortē. §.
5 fi. & ꝑ c. i. ext. de mutu. peti. ut no. ipse in ti. de renun. §. j. † Quæro
pone, ꝙ actor egit ad unā rem: quæritur an reus possit reconueni-
re de plurib. reb. Rñ. sic, illud probatur in c. dispendia. de rescr. lib.
6 6. & no. in c. 6. ext. de mutu. peti. & no. c. 2. ext. eo. tit. † Quæro utrū
liceat actori cum reconuenitur a reo recusare iudicem, corā quo
reconuenitur. Quidam dicunt, ꝙ sic, ut hic no. in gl. super ver. for.
san. idem quod hic no. in auth. offeratur, C. de li. contest. quod est
verum, non. n. potest ipsum recusare propter aliquod priuilegiū,
quod cōpeteret ipsi actori, propter suā personā; secus propter pri-
7 uilegiū cāæ, quod intentat ipse actor. † nā si actor egerit de spolia-
tione possessionis, hoc casu haberet exceptionem si reconuenia-
tur, ut l. si quis ad se. C. ad l. Iul. de vi publica. & l. fi. C. de compenſ.
nisi reconueniretur super alia spoliatione, vt ext. de ord. cog. c. su-
per. & in c. cū dilectus. eo. ti. posset ēt iudicē recusare l casib. no. ꝑ
glo. in c. cum dilecti, ext. de arb. & 3. q. 8. c. cuius in agendo, & vide
8 quod no. in c. 1. extra, de mutu. pet. † Quæro, quādo debet fieri ista
reconuentio, in hoc sunt opi. quidā dicunt ab initio incontinenti,
& in ipsā rñsione, vel parum ante, vel parum post, vt hic ibi, mox
enim, &c. & istam opi. tenet gl. hic, & in d. auth. & ꝯñr. Alij dñt ꝙ
potest fieri qñcunq; ante snīam, & istud intelligunt. i. vsq; ad cau-
a sæ ꝯclusionē, & istā opi. tenet gl. in c. 1. a ext. de mutu. pet. in 2. glo.
idē tenet Inn. in d. c. 1. quid dicemus? Rñ. aut reus vult, ꝙ causa re-
conuentionis simul tractetur, & tunc vnietur cū cā principali, &
talis reconuentio potest fieri vsq; ad li. contest. vel statim post, vel
statim parū ante, & ita loquitur hic tex. & ista est prima reconuen
no: aut reus vult procedere secundum naturam ꝯuentionis, non
reconuentionis, & non curat, ꝙ simul tractetur cum causa, quam
intentat actor, sed procedat ſm naturam simplicis conuentionis,
& tunc potest vsque ad causæ conclusionem. Ita no. Docto. in d.
authen. & consequenter, in ulti. q. ista opi. videtur probari in c. di-
spendia. §. reus, de rescr. lib. 6. inquantum dicit, quod reus pēdente
iudicio

ADDITIO

a In c. 1. Et ibi ad hoc vide Fel. in prin. uer. communis est. Et qualiter reconuentio procedat, & an & quando locum habeat, uide do. Soc. in consil. 38. inc. pro decisione prædicta, uer. 6. principaliter moueor. circa fi. cum uersi. se. in 1. parte, & in consi. 41. inc. antequam ad q. 2. casu, cum uer. seq. in dicta parte, & quod per eum in consi. 167. inc. non inutilis, sed necessaria. uer. secundo. cum uerſ. seq. et in uerſ. circa septimam, et ultimam, cum quinque uersi. seq. in 2. par.

Indicio potest agere per nomen conuentionis, ista dist. probatur per gl. extra, de uerb. sig. in cl. sæpe §. verum, quod tene menti.

De æqual. do. & propter nup. don. Rub.

1 Aequalitas, quod debeat esse in dotib & donationibus propter nuptias, in earum constitutione, non in lucris, & an hodie seruetur, & nu. 6.
2 Si ex pacto de lucrando vxor nihil lucretur de donatione propter nuptias, ita vir non lucrabitur, de pacto de lucrando dote.
3 Donatio propter nuptias soluto matrimonio, quòd redit ad uirum, sicut & dos ad uxorem.
4 Dote data per vxorẽ, an donatio propter nuptias, dicatur ipso iure statim constituta.
5 Vxor, quòd non lucretur fructus donationis propter nuptias, & ibi quæ vtilitas erit mulieri.
7 Augmentum si fit a muliere, uir cogitur augere donationem pp nuptias.
8 Vxor in augmento facto per virum, an præferatur creditoribus.
Confessio viri confitentis se habuisse centum nomine augmenti, non præiudicat creditoribus.
9 Dispositio huius constitutionis, an habeat locum in creditoribus præteritis, & etiam in futuris.
10 Dotis augmentum factum a viro vxori, quòd in dubio præsumitur factũ in fraudem creditorum.
11 Mulier etsi probaret p testes se fecisse augmentum in reb. mobilib. tamen non habet priuilegium, habet tamen si creditores confitentur, & n. 12.
13 Probatio per confessionem partis, quòd admittatur contra præsumptionem iuris, & de iure.
14 Maritus vt non possit dotem augere in rebus mobilibus pro quanta quantitate debet esse debitor.
15 Notarius postquam dedit copiam instrumenti parti, illi non potest aliquid addere, uel minuere, sine superioris authoritate.
16 Testis qui vult testimonium suum corrigere, quòd audiri non debeat.
17 Cessio, vt valeat, debet cedens vere habuisse pretium, nec sufficit confessio de recepto, sed debet probari pretium vere receptum.

Voniam. In dote, & donatione pp nuptias constituenda, & augmẽtis earum, æqualitas per omnia seruari debet. Item dotis augmentum vere n̄ ficte dēt celebrari. quando aūt fraudari intelligit, ex tex. colligit. h. d. vsq; ad §. his cōñs. † No. in hoc prin. & in §. hæc igit. qđ æquali-
1 tas debet esse in dotib. & in donationib. pp nup. non solum in lucris, sed in constitutione, vt hic & C. de pact. conuen. auth. æquali-
2 tas. † Et per hoc dicit gl. quod sicut ex pacto de lucrando interposito super donat. pp nu. vxor nihil lucratur, tũ si soluere fuerit parata, vt §. vt exac. instan. do. §. fi. c̃ vir nihil lucratur ex pacto interposito super dote de lucrando, si nõ soluit do. pp nu. ita not. p hũc tex. ī. de non elig. secundo nub. §. fi. in gl. mag. & hoc voluit senti-
3 re gl. hic super ver. virum, ibi. & si alteruter, &c. † Secũdo p hunc tex. tenet gl. q sicut solut. mat. dos redit ad mulierem, vt l. in reb. de iu. do. ita donatio redit ad virum. ita no. Instit. de dona. §. est & aliud. & auth. dos data. C. de do. ante nu. & habuistis. ī. vt exa. istan. do. § fin. & omnia ista ponit tex. ext. de do. inter vir. & vxo. cap. fin.
4 † Quæro hic dr̄ q data dote cogitur vir dare dona. propter nu. qđ ergo an dote data sit ipso iure statim cõstituta donatio propter nup. vel debet agi, vt constituatur. de hac q. dic vt no. gl. in auth. dos data. C. de don. ante nu. in 1. gl. & ibi Doc. tenent opi. Mar. dicentis, q ipso iure est constituta, sed agitur, vt iam cõstituta tradatur. Circa quod vide C. de pac. cõuen. l. lege Leonis. in vlt. gl. quam intel-
5 lige. vt no. per Doc. in d. auth. dos data. † Quæro, an vxor lucretur fructus don. propter nupt. sicut vir dotem dic q non, qa sic dos n̄ seruiret onerib. matrimonij, q esse non debet. l. pro onerib. C. de iu. do. ita no. per gl. ī. de non elig. secundo nub. §. vlt. & tangitur in d. auth. dos data. Quæro ergo, quæ erit vtilitas ipsi mulieri in d. do. propter nu. dic ut no. dictis iurib. & quod habuistis ī. vt immo. an
6 te nup. do. in prin. † Quæro, an ista æqualitas hodie seruetur, dic vt
7 in auth. æqualitas. C. de pac. cõuen. † No. ex hoc tex. quod si alter coniugum facit constante matrimonio augmentum, & alter co-
8 gitur facere. † Secundo no. tex. in versi. ne contingat, q si vxor facit augmentum, nullo modo nocet creditoribus, & sic habes, qđ si vir confitetur se hr̄e 100. nomine augmenti dotis, licet ista confessio noceat ipsi viro, non tñ nocet creditoribus viri, nam habet vxor in illo augmento priuilegium, ut creditorib. præferatur, qa
9 tale augmentum suspicione non caret, ut hic dr̄. † Quæro de qb. creditorib. hic loquatur, an de præteritis tñ, vel de futuris. gl. quę est. C. de do. ante nupt. auth. sed iam necesse, dicit quod forte habebit locum tam in preteritis, q̃ in futuris, vt ibi no. in duab. gl. sed illæ gl. vñr cõtra tex. illius auth. in fi. dum dicit, nullo vtetur aduersus alios creditores priuilegio. & sic patet, q vbi mulier facit augmentum viro in rebus mobilibus denegatur priuilegium, quod habet mulier, quod creditoribus præferatur. Iis vero commune sibi non denegatur, & sic posteriorib. creditorib. præfertur, & qđ ius commune non denegatur, not. in d. auth. sed iam necesse. Præterea illa gl. vr̄ cõ tex. l. 1. C. de iu. fi. vbi distinguitur, aut vir est debitor, aut non, nam viro non existente obligato nulla est conuentionis suspicio, vt hoc §. in fin. ibi, quæ erat circumuentionis &c.

10 † Item vñr illæ gl. non bene loqui, nisi tpe augmenti poneres aliqua indicia, quod augmentum fuit factum in fraudem creditorum, vt l. si maritus. ff. eo. tit. & a quib. tñ in dubio est præsumitur, ut dixi, quicquid not. per Do. in d. auth. sed iam necesse, ī 7. qõ. Et circa p̄dicta vide quod no. Spec. in ti. de don. inter vir. & vxo. §. nunc
11 de dote, ver. & sic no. & in §. formatis, versicu. quid si vir. † Quærit gl. mulier facit augmentum dotis in rebus mobilib. viro habẽti creditores, & vult probare per testes, quod vere est illud augmentum, an si hoc est parata probare, hẽt priuilegiũ, dicit gl. sup vers. priuilegiũ, q non, quia est præsumptio iuris, & de iure, c̃ quã non
12 admittitur probatio, in cõtriũ. † Secundo quærit gl. pone, q creditores confitentur istam mulierem fecisse augmentum in rebus mobilib. an ista mulier vtet̃ priuilegio, in gl. hic super ver. scribat,
13 dicit q sic. † E. sic no. ex his duab. gl. q c̃ præsumptionem iuris, & de iure, c̃ quam non admittitur probatio in cõtrium, admittatur tñ
a probatio, quæ fit per confessionem partis, [a] q perpetuo tene mẽti. Idem, q hic no. Azo. in sum. C. de don. ante nup. §. hæc do. in fi. §. hoc tenent Doc. in d. auth. sed iam necesse, in 5. q. & ibi alle. hãc
14 glo. † Quæro, in quanta quantitate debet esse debitor maritus ad hoc, vt augmentum dotis in rebus mobilib. fieri nõ possit. dic vt no. glo. in d. auth. sed iam necesse, & ibi per Doc. in 2. q. Vlti. iste §.
15 s̃m Iac. de Bel. inducitur ad duas q. † Primo, quod si tabellio fecit instrm, & dedit copiam partibus, q non potest aliud addere, vel
b detrahere sine superioris authoritate, [b] arg. istius §. in ver. limitemulier. ibi, quod. n. ab initio, &c. & sic se plures consuluisse dicit. inducit ēt pro hoc l. eos, qui. ff. ad l. Corn. de fal. de ista q. dic vt no.
16 Spe. in ti. de instr. edi. §. postremo. ve tñ. sed nunquid. † Secũdo facit iste tex. q si testis vult corrigere errorem suum, postq̃ testimo
c nium deposuit, non debet audiri. [c] dixi supra de testi. §. quia vero
17 sæpe, & ibi no. † Tertio est in arg. iste §. secundum Iac. de Bel. q si est facta cessio pro certo pretio, & pretium confiteatur cedens recepisse, nisi vere probetur illud pretium solutum, non valet cessio. facit l. ab Anastasio. & l. per diuersas. C. mand. unde dicit ipse, si opponatur exceptio simulationis, oportet probari vere pretiũ esse datum, de hoc est tex. cum glo. super vers. solutarum, in d. l. per diuersas, & probatur etiam in tex. in d. l. ab Anastasio. ibi dum dicit, & te ipsa persoluunt, &c.

ADDITIONES.

a Partis. An & quando contra præsumptionem iuris, & de iure probatio admittatur, & quando non. vide copiose per Fel. in c. quanto, in fi. versic. regulariter, cum seq. de præsump. & in c. quoniam, ver. fallit quinto, de prob. & ad id quod hic dicit tex. adde Pau. de Cast. in consi. 8. inci. ad primum quæsitum, in fi. primi dubij, & in consi. 137. inc. visis & ponderatis. in consi. 177. in c. super primo videtur dicendum, in 1. dubio, & dom. Ale. de Imo. in consi. 91. par. 4. & adde, quod non solum i. l., quod hic dicit text. habet locum in confessione vera, sed etiam in ficta. ergo ficta admittitur probatio contra præsumptionem iuris, & de iure, secundũ do. Franc. Are. in c. proposuit de prob. alle. Bar. ita tenere in l. absentem, in prin. ff. de pœn.

b Autoritate. Adde quæ per Fel. habentur in ca. ex literis. vers. 4. conclusio. vbi et quid de errore notorio, ibi, ver. tertius casus, & do. Soc. in consi. 94. incip. præstantissime. uer. præterea confirmatur, in 1. parte.

c Audiri. Quod vide omnino Fel. c. præterea, post prin. uer. in tex. ibi, incontinenti. de 1. st. cogen.

1 Mutuans in refectione præfertur mulieri si mulier est tempore posterior.
2 An ille ex cuius pecunia res empta est eam habeat obligatam.

§. His consequens. Mulier priuilegiis dotalib. vti potest aduers' oẽs credit. res viri, et si eorum pecunia res sit empta, vel refecta, exceptis creditoribus, quorum pecunia mutua est empta. h. d. Quæro in §. isto,
1 his cõñs. dr̄ hic, & alius posterior, &c. † Vtrum mutuãs in refectione præferatur mulieri si mulier est posterior in tempore: glo. hic super uer. posterior. dicit, quod sic. idem probatur in l. assiduis. C. qui pot. in pig. ha. & l. interdum. ff. eo. ti. & in l. q quis. ff. de priuil. cre. de qua tangunt Doct. in auth. quo iure. C. qui pot. in p. g. hab.
2 † Quærit gl. an ille, ex cuius pecunia est res empta, habeat illã rẽ obligatam. dic vt in gl. super ver. agrum. pro cuius glo. declaratione, vide quod no. C. qui po. ĩ pig. hab. l. licet, & auth. quo iure, eo. tit. & l. interdum. ff. eod. ti. & l. qui nauem. ff. de priu. cre. & l. quod quis. eo. tit. Vlt. circa §. quia vero ex huius, vide quod habuistis. ī. de exhi. reis. §. optime, & quod ibi dixi.

1 Dos data filiæ a patre, dicitur esse alienata ab omnibus bonis patr.
2 Dos reuersa ad patrem, illam minuere non potest in præiudicium filiæ, nisi eius substantia esset diminuta.
3 Dotem, an ratam habere debet filia, quæ non vult secundo nubere, sed uult ingredi monasterium, vel effecta est beguina.
4 Pater, qui dedit dotem pro filia, & stipulatus est dotem sibi reddi, an p hoc ius consolidationis perdatur.
5 Pater an alienare possit dotem filiæ datam, si est ad eum reuersa.

§. Quia vero iam. Dote a patre pro filia data, & in ipsius patrimoniũ reuersa, nõ licet patri, cum filia secũdo nubit eam diminuere, nisi patris substantia fuerit diminuta, tunc. n. s̃m eius facultates dos erit cõstituẽ
1 da. h. d. † No. tex. ibi, qa sem el est alienata, &c. quod dos data filiæ a patre, et esse alienata ab omnibus bonis patris. concor. sunt in glo.
† Quæro

2 †Quæro,quid addit iste §.& authẽ.quamuis.C.de rei vxo.act.ad ius antiquum,nonne idem erat de iure antiquo,vt l.si focius pro filia.ver.quid si salua.ff.pro so.respondeo.l.si focius,dicit,quod debet dos reuerti ad patrem cum suo onere,vt dotare possit,non dicit,vt dotare debeat,& pater dotẽ ad se reuersã diminuere possit.
3 sed hodie †per istum §.& auth.quamuis.dr̃, ꝓ pater nullo modo diminuere possit,nisi in casu,q̃ si eius substãtia esset diminuta, vt hic dicitur.Quæro pone,ꝙ filia non nubit secundo,sed intrat monasterium,vel non intrauit mona,sed est effecta beguina, nunqd debete habere dotẽ,sicut si secundo nupsisset. dic vt per Doc.in
4 d.authẽ.quamuis,in 3.& 5.q.†quæro,pater dedit dotem pro filia, & eam est stipulatus sibi reddi,an per hoc perdat ius consolidationis.hic,& in aut.quamuis videtur tex.ꝙ non.videtis enim hic, ꝙ si dos redit ad patrem,tenetur eam seruare filiæ secũdo nubenti,hæc quæstio formatur.C.de rei vxo.act.l.vna.§.videamus,& ibi
5 per Doct.†Vltimo quæro,an istam dotem reuersam ad patrem possit alienare pater.de hac q.dic,vt no.per Doct.& gl.C.de iure do.l.rem quam.& in d.auth.quamuis.

1 Dominium rerum donatarum propter nuptias,quod transeat ipso iure in mulierem.
2 Casus,in quibus filia agit ad dotem sine patris consensu.
3 Pater sine filia potest ad dotem agere,& ẽt ipsi filia agenti consentire.
4 Vir,quando dicatur inchoare male vti sua substantia.
5 Dos quando dicatur magna,vel parua.
6 Filia quo casu possit dotem profectitiam repetere,sine patris consensu.
7 Dos data socero potest repeti,si ad inopiam vergat.
8 Vxor marito exbannito,quando repetat dotem eidem datam.
9 Bannitus,an æquiparetur deportato.
10 Peregrinatio deducit quem ad mortem,& paupertatem.

§.Illud quoque. Si filia cum fratribus venit ad successionem paternam,debet dotem conferre,aut tanto minus in sua portione suscipere,viro existente locuplete:viro autem ad inopiã deducto,si mulieri potest imputari,cum vir male inchoauerit vti substantia,ꝙ dotem nõ exegerit,tunc dotem cõferre dẽt,vel tanto minus accipere,imputari autem potest in casib.hic expressis,alias si mulieri nihil imputari poterit,cur dotem nõ exegerit,solam actionem,licet ianẽ,debet conferre,his obtinentibus in omnibus parentibus a quibus dos fuit profecta,si de eorum successione quæratur. h.d. vsque ad fi.
1 † No.hic tex.in ver.siautem sub potestate, &c. ꝙ in donatione propter nup.trãsit dominium ipso iure in mulierem, vt hic dum dicit,ꝙ mulier potest tales res vendicare,quod no.per glo.C. de
2 iu.do.auth.donationem.†Secundo vero no.sex casus, in quibus filia potest agere sine patris consensu,si vir incipit vti male substãtia sua,videlicet si ampla est dos data a patre,vt hic in versi.si vero maior.Item si dos est aduentitia,ita dicit glo.super ver.valere,posita in d.ver.siautem,in fi.ita etiam vr̃ in d.auth.ꝙ locum.C.de colla.quæ sumitur ex isto §.& ibi expresse tenet hoc gl.licet nulla auth.videatur de hoc dubitare,sed cum prima opi.concor.C.de bo.quæ lib.e.l.cum non solum.in gl.mag.& hanc opi.tenẽt Doc. in d.auth.ꝙ locum.circa quod vide no.in l.2.§.ꝙ si patris. ff solu.
3 matr.†Opp.ad hunc §.siautem sub potestate,& vr̃ ꝙ no debeat agere filia cum consensu patris,sed ipse pater,vt l.fi.§ ubi autem, C.de bo.quæ lib gl.hic ponit tres opi.& idem,quod hic no.gl.ẽt in d.auth.quod locum,quam opi.firma in l.pti.vide illa ll. non vñr cõtrariæ huic.§.quia licet dicat filiam posse actionem de dote exercere cum consensu patris,quod nec ibi negatur fieri posse tñ hic non excludit patrem actionem de dote posse intẽtare,imo permittit,vt hic in ver.siautem illa.ibi,ille autem neque mouit, neque consensit,&c No.ꝙ hic dicit mouit,& sic vr̃ poni in arbitrio patris,vtrum velit actionem de dote mouere vel volẽti mulieri cõsentire,ad idem ibi,in ver.si vero maior.ibi neque moue-
4 re volẽtes,&c.†Quæro,q̃n dicatur virum inchoare male vti substantia,dic vt in gl.super ver. inchoante. circa quam vide, quod no.C.de iu.do.l.vbi,&. ibi per Doc.in 1. opin. & vide,quod no.in l.2.ff.sol.ma.Quæro,vos videtis,hic,quod filia potest repetere do-
5 tem si est magna,sine consensu patris,si est parua,no.†Quæro,q̃n dr̃ esse dos magna,vel parua,dic vt in gl.super ver.maior. cui ad-
6 de,quod no.in d.auth.quod locum.†Quæro,an est aliquis casus, in quo possit filia repetere dotem profectitiam,sine patris cõsensu,posito ꝙ dos non sit magna.vide quod no.gl.in l.2.§.cæterum
7 ff.so.ma.†Quærit glos.super d.ver.inchoante,q̃ua si dos est data socero,& ipse vergit ad inopiam,an possit dos repeti, secundum formam huius gl.dicit gl.ꝙ sic in p ver.inchoante.cui adde quod
8 no.in l.vbi adhuc.C.de iu.do.de quo per Doc.in 1.& 2.q.†Vlt.quæro,pone ꝙ maritus est banitus ꝓp maleficium de terra sua,nũqd mulier possit petere ex forma istius §.& vr̃ ꝙ non sic,quia exbanitus æquiparatur deportato,vt no.in l.i.quib.mo.ius pa.po.so.§.cũ autem.ad idem in tit.hic finitur.l.Cor.in pr.n.sed vbi quis est de-
9 portatus,habet locum repetitio,vt l.1.C.de repu.ergo,&c.†Circa hoc vtrum exbanitus æquiparetur deportato.no.per Cyn.C.de
a hæ.insti.l.1.[a] per Iacob.Alex.in l.ex facto.§.vlt ff.ad Treb.in Spec. in ti.de instr.edi.§.compendiose.ver.sequitur de banitis, quidam censuerũt,dic,si bona sunt publicata,non est dubium, quod potest dos repeti,vt in pręal.versi.& est text.extra.de pig.cap.ex literis. si vero bona nõ sunt publicata,adhuc videtur idem,q̃a statim cum vir male incipit substantia sua vti.potest dos repeti,vt hic.sed ille, qui exulat,male vtitur substantia sua,& quia peregrinatio dedu-
10 cit quem ad mortem,†& ad paupertatẽ,vt s̃.de exhib.re.in prin. & s̃.vt omnes obe.iud.prouin.&c.§ hæc considerantes,in fi.§. ergo,&c.hanc partem videtur tenere Spec. in tit. de do. inter vi. & vx.§.1.ver.quid si vir.

A D D I T I O.

a L.1.Et ibi ad materiam vide Bal.& d. Alex.de Imo.in d.l.ex facto,ver.extra glo. tangit cum concor.ibidem per eum signatis,& in l.si cum dotem,§. si patri, in fi. in ver.an bannitus.ff.sol.mat.vbi etiam per Bar.& Bal.in d.l.in 1.q.& quod per Pa.de Ca.in cõs.33,inci.omisso ordine,& d.Ale.de Imo.in cõs.116.2.par.

De duobus reis promittendi. Rub.

Quærit gl.Rubricę,vnde dicatur reus.dic vt in gl.rubricę,& ff. in Rubr.p Azo.in summa,C.de duob.reis.sed veritas est, ꝙ reus dicitur a re,& ita dicit tex.de ver.sign.in c.forus.

1 Plures rei debendi,vno libello conueniri possunt siue insolidum,siue ꝓ parte conueniãtur,adiecto,ꝙ unica solutio sufficiat.
2 Plures tutores,vel fideiussores,quando uno libello conueniri possint,
3 Hodie per istam constitutionẽ in modo constituendi duos reos,quod nihil innonatur,sed in modo exigendi sic.
4 Beneficio huius constitutionis,quod renunciari possit.
5 Dispositio huius constitutionis,quod non habet locum in duob.reis credẽdi.
6 Hæc constitutio,an corrigat iura quę dicũt,quod uno reo,conuento, alter non possit conueniri.
7 An corrigat,quod dicitur,quod interruptio facta per vnũ ex pluribus reis debendi prosit.
Duo rei debendi,an inuicem fideiubeant.
8 Vno ex duobus reis conuento præsenti,an ei sit danda dilatio ad præsentandum alterum absentem

Nouimus. Duo rei promittendi cõstituuntur si adiectũ fuerit vnumquẽq; insolidum teneri,quo casu vtroque soluendo existente,& præsente,q̃libet ꝯuenitur ꝓ parte, & negotiũ cõiter examinat̃,& fert̃ snĩa Sed alio nõ existẽte soluẽdo in totum,vel in parte m,vel si est absens ꝯuenitur alter insolidũ vel in eo,quod alter soluere non potest,& per iudicem ordinariũ ad iudicium venire compellitur,his in futuris tñ omnib. obtinẽtib. h.d.No.ex hac const.duo.Primo modum exigendi duos reos de
1 † bendi.†Secundo no in §.siautem iisdem,ꝙ in vno,& eodem
a libello possunt cõueniri plures [a] rei debendi,quod intellige, siue cõueniam quemlibet pro parte.siue petam insolidum,hoc adiecto,ꝙ vna solutio sufficit.ita intelligitur ibi,mox,&c.& ibi,communiter .sir auferre,& c.ad idem. C.eo.auth hoc ita,q̃ sumit̃ ex ista const.Et ꝙ possint plures rei vno libello insolidũ cõueniri,dicendo in libello,ita quod vna solutio sufficiat,probatur in l.1.C.si plu.vna sen.ꝯdẽ.sue.vbi apparet,ꝙ iudex potuit insolidũ ꝯdemnare,ergo ꝯcluditur,ꝙ insolidũ erat actũ in libello,vt snĩa sit cõformis libello,vt l.vt fundus.ff.cõi diuid.facit tex.cũ gl.in l.si mandato Titij.§.Paulus.ff manda.hoc tenet Dy.ff.de leg.a.l.si pluribus, & Iac de Are.in l.1.§.1 ff.de duo.re.facit l.in exec.§.insolidũ.ff.de
2 ver.ob.†Quærit gl.super verb.cedere,quid in pluribus tutoribus dic vt in gl.& idẽ dicit gl.in pluribus fideiussoribus,& ꝯfirmatoribus,qd̃ dic vt in gl.Sed ꝯ hoc op.& vr̃,ꝙ vbi sunt plures fideiussores,quilibet teneatur insolidũ,vt l.fi.ff.rem pup.saluã fore.Sol.aut loquimur in pluribus fideiuss.tutorũ,aut in aliis.primo casu, aut sunt plures fideiussores vnius tutoris,& quilibet tenetur insolidum, vt l.ꝯtra,aut sunt plures fideiussores plurium tutorũ,& tunc quilibet cõuenit pro parte,beneficio diuisionis,vt l. pupillus.ff. de admin.tu.Scd̃o casu hẽt locũ,quod dr̃ in gl.Quærit glo.quid erit de iure antiquo,q̃n nõ erit hoc adiectum vt quilibet eorũ teneatur insolidum.gl.super ver.sustinere,dicit ꝙ idem,& sic no.ex hac gl. ꝙ per hanc auth.iuri veteri nihil est derogatum in modo constituendi duos reos,eo ꝙ olim,& hodie erat necesse agi,ꝙ quilibet
3 eorum insolidum teneretur.†Et sic glo.ista vr̃ velle ꝙ hodie duo rei debendi ꝯstituantur eodẽ modo quo olim.glo.q̃ est.ff.eo.l.2. dicit,ꝙ olim constituebantur duo rei debendi siue expresse dicebatur,siue tacite.sed hodie requiritur,ꝙ insolidũ expresse teneantur,alias secus,vt hac constitutione,& hoc tenet Azo in sum. C. de duo.re.§.hodie sciendum est.tangitur ẽt.ff.e.tit.l.reos,§.cũ.tab. & hanc opi.ꝙ hodie sit necesse,qd̃ expresse agat,ꝙ insolidum teneantur.nec sufficit dicere,ꝙ sint duo rei,nisi exp̃sse dicatur,ꝙ in solidum teneantur,tenet Ia.de Are.ff.e.l.2.ff.de ver.ob.l.stip. non diui-

A D D I T I O.

a Plures.An & quando libellus contra plures procedat,& quando,non vide plene per d.Soc.in consi.221.incip.in præsenti consultatione.ver.circa tertiam dubitationem.m.cit.meatum,in 1.parte & nunquid si libellus contra plures producatur an a quolibet pars petita videatur,& si contra unum pronuncietur, contra alios pronunciatum videatur,vide no.per do.Fel.in c.cum inter,de re iu.in fi.ver.tale quinto.

diuiduntur, in prin. & Dy. ff. eo. l. reos. § cum in tabulis. sed ꝫ tenet
glo. videlicet, ꝙ in modo constituendi per istam consti. nihil iuri
veteri sit innouatum, sicut olim constituebantur duo rei, ita et ã
hodie, sed tñ in modo exigendi. ita no. Inst. de fideiul. § si plures,
in d. l. reos. § cum in tabulis. ff. eo. & tangitur in auth. hoc ita. in 2.
gl. C. eo. & ita tenēt Doc. ibi in 1. q. 1. & hoc tenet Iac. de Bel. hic
& quod hic dicitur in tex. si vero etiam aliqd tale adiiciatur. &c.
4 dic ꝓ hæc verba expressa, vel ēt æquipollentia, sicut olim. † Quæ-
rit gl. super d. ver. cedere, circa fi. an beneficio huius constit. possit
a renunciari, [a]dic vt in gl. & bene, quod sic, idem no. in auth. hoc ita
5 C. eo. & Insti. eo. ti. § vlt. † Quærit hic gl. an per istam cōstitutionē
sicut qñ sunt plures rei debendi qlibet pro parte dēt conueniri, ita
eꝫ, vt vbi sunt plures rei credendi, debeant eorum petitionem di
uidere. an vero poterit quilibet in solidum agere, sicut in l. 2. ff. eo.
b gl. dicit ꝙ non. [b]ex qua gl. no. ꝙ ista const. & auth. hoc ita. non ha
bent locum in pluribus reis credendi, quam glos. perpetuo tene mē
6 ti. † Quærit gl. super ver. legi. an per istam constitutionē sint corre
cta iura, quæ dicunt quod vno reo conuento, alter non possit con
ueniri. dic vt in gl. Item, an sint correcta iura, quæ dicūt, ꝙ interru
ptio facta per vnum prosit aliis. dic, vt in glo. Et circa primum vi
de quod no. Dy. & Iac. de Are. in l. 2. & in l. reos. ff. de duo. reis, &
quod ibi no. Azo. in sum. de duo. re. § quod adiicitur. Circa secū
dū vide quod no. l. sed duo ff. eo. quæ glo. distinguit, aut sunt socij,
aut non. si sunt socij, tacta h. conte. ab vno ex duob. reis credendi,
ille præoccupat sibi debitum, adeo ꝙ alteri solui nō potest. ita ha
bes in tex. in l. fideicom. n. iu. § item si quis. ver. plerumq. ff. de le.
7 3. † Item glo. induceit hūc tex. ibi. alterna fideiussio, &c. in ar. ad
q. ꝙ duo rei debendi inuicem fideiubeant. hic gl. breuiter tangit,
& tagit in l. reos. l prin. ff de duob. re. plene ꝑ gl. in l. 4 in fi. ff. ad Vel
le. de qua no. per Doc. in l 1. C. de duo. re. in 1. q. & per Iac. de Bel.
hic. vltimo quæro, tenendo opi. Mar. ꝙ duo rei videantur inuicē
fideiubere, an cum conuenio vnum de duobus reis debendi, da-
bitur dilatio reo præsenti ad præsentādum reum absentem, sicut
datur fideiussori ad præsentandum principalem, vt s̄. de fideiusi. §.
1. Glo. hic super ver. absentes, dicit, ꝙ nō, & circa eam vide, ꝙ no.
glo. C. de fideius. auth. præsente. in 1. glo. & quod no. Spec. in ti. de
renun. & conclu. § 1. ver. quid si sunt.

ADDITIONES.

a Renunciari. Vide Bal. in addi. ad Specu. de renun. & conclu. vers. qualiter fiunt. &
Ang. hic in ver. & hæc est doctrina.

b Quod non. Sed quid si creditor agens cōtra plures debitores obligatos sup uno
negotio conueniret eos non obligatos insolidum, an unusquisq; poterit pro
parte conueniri, & quid si incœpit agere contra plures debitores, an iudicio pen
dente, si unus deduxit in iudicium ius omnium examinandum, an suspenso iu-
dicio, quoad alios, ipse partē suam prosequi possit, uide plene de his omnibus
do. Socin. in con. 2 80. incip. cum in præsenti consultatione, uel 4. hæc pars confir
matur, ibi primus est, & 3. casus & ibi quartus casus in 2. parte.

De tempore non solutæ pecuniæ super dote Rub.

1 *Exceptio non numeratæ dotis apponi potest, tam a minore, quam a maiore.*
2 *Exceptio dotis nō numeratæ semel proposita, est effecta perpetua, & ad hæ*
redes transit.
Idem in exceptione numeratæ pecuniæ.
3 *Rem suam alienare, vel donare videtur, qui patitur suam rem præscribi.*
4 *Querela non numeratæ dotis proponi debet in scriptis. & proponitur etiā*
si contra proponentem nihil petatur.
5 *Exceptio non numeratæ pecuniæ proponi debet in scriptis, & proponi etiā*
potest si contra opponentem nihil petatur.
6 *Confessia recepta dotis facta per maritum, quando sibi præiudicet, vt oppo*
ni non possit dote non numerata.
7 *Exceptiones, an sint in scriptis proponendæ, remissiue.*
8 *Protestatio, quando fieri debeat in scriptis.*
9 *Exceptio non numeratæ dotis, an sit peremptoria vel dilatoria, remissiue.*
10 *Renunciari, an possit exceptioni non numeratæ dotis, & nō numeratæ pe-*
cuniæ, & cum iuramento.
11 *Ista verba, a tempore nuptiarum, qualiter intelligantur, remissiue ad glo.*
12 *Marito minori confitenti se dotem recepisse, qualiter succurratur.*
13 *Restitutio quod competat etiam minori, licet sit tutus exceptione.*

a OMnes. [a]Exceptio nō numeratæ dotis olim toto
tpe matrimonij, & eo soluto intra annum
competebat. hodie vero, si matrimonium intra bien-
nium durat, prædicta competit exceptio, & etiam eo
soluto competit intra annum, matrimonio vero soluto vltra biē
nium, intra decēnium dicta exce. viro, & hæredib. eius compent
solummodo vsque ad tres menses. licet matrimonio post decen-
nium soluto, si vir est maior, nullum habet remedium. Si vero est
minor, tunc ei restō datur vsque ad duodecim annos. a tempore
nuptiarum, hǣdi autem eius maiori datur annus, sed si minor mi
noo, vel maiori successerit, quinquennium ei datur his in futuris
tantum casibus obtinentibus, in pendentibus autem matrimo
2 nijs, alia tempora seruantur. hoc dicit totus iste titu. † No. ergo
ex hac constitutione. ꝙ exceptio non numera. dotis potest oppo-
ni tam a maiore, quam a minore. Secūdo no. ver. si vero maius,
ꝙ semel hac querela proposita exceptio est facta perpetua, & ad
2 hæredes transmittitur. † Idem habes in exce. non nu. pec. vt C. de
non nu. pe. l. si intra. § si autem & l. cum vltra. eo. tit. habes etiam
de exce. non nu. do. l. in contractibus in fi. eo. tit. habes etiā de vtra-
3 que in l. si præses. C. de epi. aud. † Tertio no. in ver. ibi, n. licet, ꝙ q
patitur rem suam præscribi, videtur velle rem suam alienare, vel
donare, pro hoc de verb. sig. l. alienationis. ff. & C. de his, qui a nō
4 do. ma. l. vlt. † Quarto no. ibi cum testatione, quōd querela nō nu.
dotis debet proponi in scriptis, & potest proponi etiam si contra ꝓ
5 ponentem nihil petatur. † Circa hoc quæro, quid in exce non nu.
pe. Hanc q. format glo. in auth. hanc autem querelam. C. de non
nu. pe. & ibi Io. tenet, quod sic. idem no. Inst. de ver. ob. in prin. de
hac q. est casus in l. in contractib. § in omni. C. de non nu. pe. vbi ꝑ
omnia idem dicitur in exce. non nu. do. vbi ēr probat, quōd licet
actor nihil petat, potest reus illam querelam proponere, de quo
6 no. gl. in l si intra. C. de non nu. pecu. † Secundo opp. & uidetur,
ꝙ quando maritus confitetur dotem habuisse, & recepisse, ꝙ nul-
b lo modo possit exce. nō nu. do. opponere, [b]vt l. in ꝯtib. § 1. C. de
non nu. pe. Solu. veritas est ista: nā qñque vir confitetur solutionē
dotis ante confectionem instri, vel in ipso instrumento dotali, &
tunc habet locū ista constitutio, & l. in contractib. & prædic. auth.
ibi posita. Qñque maritus factis instrumentis dotalib. recepta do-
tis promissione, postea ex interuallo confitetur dotem sibi solutā
& isto casu talis confessio statim sibi præiudicat, ita loquitur d. l. ī
ꝯtib. § 1. & hoc potuit velle sentire gl. super verbo restitutus, dum
dicit. & hic conscripsit se dotem, &c. circa prædicta, vide quod no.
7 Doct. in l. quōd de sua. C. de do. cau. non nu. † Quæro, hic dicitur,
quōd querela debet proponi in scriptis, quid in aliis exce. istam q.
formant Doct. in auth. hanc autem querelam. C. de non nu. pe,
circa quod vide, quod habes in cap. quoniam cōtra falsam. extra.
8 de prob. † Sed quæro quid in protestatione, an debeat in scriptis
c proponi. [c]Dic breuiter. Quandoque protestatio succedit in locū
actionis, & tunc debet in scriptis proponi, vt in l. vt perfectius. C.
de ann. except. Quandoque non succedit in locum actionis, & tūc
regulariter potest proponi in scriptis, vt l. fi. C. de neg. gest. & in l.
scire oportet § oportet. ff. de ex. tut. Fallit in protestatione, quæ fit
filii furiosi, & quod dr̄ protestatio potest fieri sine scriptis, tangit
gl. C. de pig. in l. pen. in gl. parua. hoc tenet Io. Mon. in c. in genera-
9 li. de reg. iur. lib. 6 † Quæro, an ista exceptio sit peremptoria, [d]vel
d dilatoria. circa istam q. vide, quod no. glos. Inst. de exce. in quæst. 5.
C. de prob. & Spec. in titu. de exce. § primo. versicu. exceptio-
10 nes. An autem exceptioni † non nu. pec. vel non nu. dotis pos-
e sit renunciari [e]per iuramentum, ita ꝙ postea non possit proponi.
11 dic vt no. Doc. in l. si ex cautione. in 3. q. C. de nō nu. pe. † Quæro
in ver. & siquidem. dr̄. hic a tpe nuptiarum, qualiter intelligantur
ista verba. gl. hic, super verbo, nuptiarum, ponit opi. inter Mar. &
Bul. sed opi. Mar. ponit gl. hic, in auth. si minor. C. de temp. in in ī-
teg. resti. & ibi per Doc. & per Iac. de Bel. hic. Vlt. glo. numerat sex
specialia circa istud, † quod dic, vt in d. gl. & idem no. in d. auth. si
12 minor. vbi glo. addit septimum, quod dic vt ibi. † Quærit glos. su-
per dicto verbo, resti. pone ꝙ maritus minor confessus est dotem
recepisse, qualiter ei succurratur? dicunt quidam, quod non habe
bit restitutionem, cum habeat excep. de iure, sicut quilibet maior
sed hic loquitur, quando post confectionem dotalium instrorum
maritus est confessus dotem recepisse quo casu maiori nullum re
medium competit, vt in l. ꝯtib. C. de non. pec. minori vero restō
competit, prout hic dr̄ gl. vero tenet oppositum. l. ꝙ loquatur, qñ
ante confectionem dotalium instrorum, maritus confessus est
dotem recipisse, quo casu licet competat exceptio de iure cōi, tñ
13 cōpetit restō. idem tenet gl. in l. in causæ. la 2. prin. & § Pomp. hic
alleg. istam opi. tenet Iac. de Bel. quicquid no. per glo. in l. 3. § sed
vtrum. ff. de mino.

ADDITIONES.

a Omnes. Vide latissime ad materiam huius tex. Fel. in c. si cautio. de fide instru. in
ver. in ea glo. cum seq.

b Opponere. Adde Fel. in d. c. si cautio. de fi. instr. uer. fallit quarto.

c Proponi. Quibus autem casibus protestatio in scriptis fieri debeat, & quando si-
ne scriptis. uide tu ad saturitatem Felin. in capit. cum M. in uersic. 1. conclusio. de
constit.
Adde prealle. Fel. ubi sup. uer. circa tertiam partem, qualiter sit facienda protesta-
tio, ext. de cōsti. & dixi post Bal. in apost. ad ipsum in auth. presbyteros. nu. 3. in
apost. in uer. non est de substan. protestationis C. de epis. & cle.

d Peremptoria. Vide etiam Bar. in l. 3. ff. de excep.

e Renunciari. Vide no. per Fel. in cap. si diligenti. de foro compe. uer. sed decimum
corolla.

Neque virum, quod ex dote est, neque mulie-rem, &c. Rubr.

1 *Lucrum, quod facit coniunx ex dote, vel donatione propter nuptias, si non*
transit ad secundas nuptias, an sit suum.
2 *Lex bona, & æqua, quando tolli possit per contrariam consuetudinem.*
3 *Donatio propter nuptias, soluto matrimonio, quod cedat ad virum, sicut*
dos ad mulierem.

Ea

A quidem. Matrimonio soluto, morte, di-
uortio, vel bona gratia, lucrū do-
tis, vel donationis pp nup. dēt seruari liberis illius ma
trimonij quo ad proprietatē, vsufructu solo a lucrāte
retēto, & idē, ꝙ ab altero ꝯiugū ꝗrit retinetur, his ob
tinētib. in futuris casib. & siue ꝯiuges ad secūda vota transiuerint,
1 siue non. h. d. † Op. & vr̄, ꝙ vbi ꝯiunx lucrās ad secūda vota trāsie-
rit, lucrū debeat eē suū, vt s̄. de nō eligen. secun. nub. §. Gregor. &
s̄. de nup. § soluto. Solu. iure C. si cōiux trāsibat ad secūda vota, lu-
crum erat suum, vt l. generaliter §. fi. & l. hac edictali. §. fin. & l. si
qs prioris. C. de secun. nup. & idem erat per ius Auth. per d. §. Gre
gor. & d. §. soluto. nisi in casu, videlicet qn̄ trāsiēs ad secūda vota, s.
lucrās habet filios primi, & secūdi matrimonij. vt s̄. de nup. § neq;
illud. & ibi no. & C. de secū. nup. l. cū alijs. postea superuenit ius istius
ꝯstōnis, quod corrigit §. Gregoria. & §. soluto. postea superuenit
ius, vt fra. fi. §. j. eo. quod corrigit istam ꝯstōnem, in non transeun-
tibus ad secūda vota. vbi statuitur, ꝙ lucrans nō transiens ad secū-
da vota, habeat virilem portionē vna cum filiis, de qua pōt facere
quicquid vult. in transeunte autem ad secūda vota hæc constitutio,
& iura antiqua remanerēt incorrecta, vt s̄. de nup. §. si uero expe-
ctat. & ideo super d. l. generaliter. § fi. posita est auth. vxorem. quæ
sumitur ex isto §. & post posita est auth. si tn̄. q̄ sumitur ex d. §. fi. vt
2 fra. fi. & corrigit d. auth. vxorē † Vlterius Iac. de Bel. inducit l. arg.
hūc tex. in prin. ꝙ lex quæ est bona, & æqua, & quæ semper in idē
permanet, non potest tolli per contrariam consuetudinem: nam
consuetudo debet esse rationabilis extra, de ꝯsue. c. pe. in fi. & s̄. vt
nulli iud. §. j. 8. dist. c. mala consuetudo. sed hoc casu de necessitate
oportet, ꝙ esset mala. ergo, &c. Secundo no. in §. præterea. ibi, ad-
huc autem pēdente, &c. ꝙ matrimonium dr̄ pēdere vno coniu-
gum tantum superstite. Et hic habes, ꝙ ille, qui remanet in vidui
tate, dr̄ eē in priori matrimonio, vt hic, & l. j. C. de bon. quæ lib. &
no. in l. unica. §. exactio. C. de rei uxo. act. habuisti duos tex. s̄. de
3 nup. §. solutum. & ibi dixi. † Vltimo no. in uerbo, nouimus, ꝙ sol.
mat. sicut dos redit ad uxorem, ita donatio redit ad uirum, quod
intellige, nisi interueniat pactum de lucrando, uel aliud fuerit de
consuetudine, ut dixi sup. de æqu. do. §. j.

De appellationibus. Rub.

1 *Tempus non negligenti non currit.*
2 *Tempus appellationis exercendæ, an incipiat currere a die appellationis in terpositæ.*
3 *Tempus appellationis persequendæ prorogatur per compromissum*
4 *Dispositio huius constitutionis loquens in causa ciuili habet locum etiā in causa criminali, de qua compromissum fieri poterat.*
5 ***Partes an possint expresse conuenire, ne tempus apellationis prosequendæ currat.***
6 ***Pars, contra quam lata est sententia per arbitros super causa, a qua appel lauerat, quod potest soluere pœnam, & redire ad iudicem appellationis, non obstante lapsu fatalium.***
7 ***Compromisso deserto, appellans habebit tantum tempus ad prosequendam appellationem, quod supererat de biennio facti compromissi.***

Vbiectorum. Appellatione a sn̄ia interpo
sita, si postea de partiū uolū-
tate fiat compromissum in arbitros, tp̄s appellationis
exercēdæ nō currit, donec causa apud arbitros durat,
sed si post finitū cōpromissum biēnij tēpus cucurrit, firma manet
1 prima sn̄ia. h. d. † No. primo, ꝙ non negligenti, tempus non cur-
2 rit, a † Secundo no, tex. in uer. deinceps ibi, aut non motæ, qa hic
2 uidetur tex. expressus, ꝙ tempus appellationis exercendæ incipit
currere a die appellationis interpositæ, ad idem in auth. si tamen.
C. de temp. app. d̄ quo no. C. de temp. app. l. fi. §. illud, & per Doct.
in auth. ei qui. eo. tit. in j. & 2. q. dixi de hoc s̄. de iud. §. audient. uer.
3 appellationes. † Vltimo no. ꝙ tempus appellationis exercēdæ po-
4 test prorogari per partes, per uiam compromissi. † Quæro, nunqd
quod hic dicitur de causa ciuili habeat locū in causa criminali, ut
posteaq̄ causa est compromissi, de qua possit fieri compromis-
sum tet l. non distinguemus. §. Iul. ff. de arb. & elapsum est bienniū
coram arbitris, nunquid possit. postea rediri ad iudicem. glo. su-
per uer. biennium, hic posita, dicit, ꝙ non. in cōtrarium facit, pri-
mo, quia cum indistincte loquatur hic tex. nec est date rationem
diuersitatis inter actionem ciuilem, & criminalē: cum enim non
fuerit negligēs nō debet tempus currere, sicut dicitur hic in cau-
sa ciuili. non ob. l. in gl. allegata, quia loquitur, cum desistit accusa
tor ab accusatione, quo casu postea ad illā accusationem redire
non potest, ut dict. s. ll. secus vbi accusator non desistit, sed semper
5 agit, ut s̄. dixi. † Quæro hic dicitur, ꝙ per uiam compromissi po-
test prorogari tempus appellationis exercendæ, nunquid per ex-
pressum consensum partium potest fieri, quod istud tempus non
currat. dic, ut habes in tex. & glo. in uer. compromissum. in clem.
quamdiu. de appel. ubi per illum tex. & per hanc constitutionem
6 admittitur, ut ibi no. in j. gl. † Quæro pone, ꝙ arbitri tulerunt sen-
tentiam, modo appellās vult soluere pœnā, & redire ad iudicem
app. non obstante tp̄is cursu, nunquid possit. Doct. nostri tenent,
b ꝙ sic, b in d. auth. si tamen. in 2. q. & no. per glo. in d. clem quam-
7 diu. † Quæro, nunquid deserto compromisso, appellans habebit in-
tegrum biennium. & vr̄ hic tex. ꝙ sic, in ver. si vero etiam. vbi dr̄,
ꝙ si deserto compromisso labatur biennium, irrita manet senten
tia: ergo apparet, ꝙ appellans a deserto compromisso habet inte-
grum biennium. cōtrarium tenet hic Iac. de Bel. in duob. verbis.
quam opi. tenent Doct. in d. auth. si tamen. & gl. d. c. quamdiu. de
ap. in cle. Et ista opi. videlicet, ꝙ appellans habet solum illud tem-
pus, quod supererat de biennio facti compromissi. probatur hic s̄
ver. deinceps. ibi, alijs quidem omnib. licet vel, &c. vbi dr̄, ꝙ com-
promisso facto, & postea deserto, perinde possunt partes appella-
tionē exercere, ac si appellationē non deseruissent, & ad arbitrum
iuissent. & sic apparet, ꝙ appellans deserto compromisso, non ha-
bet nisi solum tempus, quod supererat tempore compromissi.

ADDITIONES.

a Non currit. Sed ab extra quæro, quid si appellans introduxit appellationem ad superiorem, & cum non posset in primo accessu habere eius copiam, protestatus fuit, & recessit, an appellans dicatur fecisse diligentiam. vide Fel. in c. ex transmis sa. ver. quinimo, amplius consuluit Ale. de præsent. vbi etiam, quid de eo, qui non potuit habere copiam iudicis, & permisit labi tempus sine protestatione, an per illam negligentiam in non protestando succumbat.

b Quod sic. Limita verum, nisi sit clausula, toties pœna committatur, quoties fuerit contra factum, secundum Lapum, & Card. in clem. quamdiu. Item verum, nisi sit emologatum, vel approbatum laudum tacite, vel expresse, vt per Bal. in d. auth. si tamen, alle. in tex. in ver. quod si arbiter. & Paul. in c. ex ratione. vle. q. de app. vbi vide omnino.

De testamentis imperfectis. Rub.

1 *Testamentū in scriptis imperfectū inter liberos, an valeat & qn̄. 2. 3. & 4*
2 *Instrumenta debent scribi claris, & apertis literis, & an per signa.*
5 *Testamentum inter liberos probatur duobus testibus, etiam fœminis. Et quod sufficiunt fortuiti.*
6 *Fœmina potest esse testis in codicillis.*
7 *Rescripta contra ius elicita, an ualeant.*
8 *De quæstione, an testamentum continens in se uerba derogatoria, tollatur simpliciter per secundum, &c.*

1 A Constantino. † Testm̄ in scriptis imperfe-
ctū inter liberos valet, si pa-
ter literas scrēs ꝓpria manu claris literis, & indubita-
tis p ꝯsequētiā, nō p signa, scripserit liberorū noīa, &
numerū vnciarum. & signa testi, & in eo legata, fideicōmissa, &
libertas relinqui poterunt, & tale testamentum primum a testa-
tore condi non tollitur, nisi testator expresse declaret coram
septem testibus illud testamentum non valere, & secundum te-
stamentum perfectum faciat, aut non scriptam perfectam volū-
tatem. Item diuisiones bonorum liberis a parētibus factæ valent,
dummodo ipsorum filiorum subscriptiones interuenerint, vel ip-
2 sius parentis subscriptione, inter filios interueniente. h. d. † No. in
ver. volumus, ꝙ instrumenta non debent scribi per signa, sed cla-
ris, & apertis literis, vt hic, & C. de test. authen. ꝙ sine. pro cuius d-
claratione dic, ꝙ quædam sunt signa verificata, & cognita, vt po-
natur x, pro decem, & c. pro centum: tūc talia signa possunt in in-
strumētis apponi, & tale instrumentū probat, vt l. quoties. §. 2. ver.
sed si quis pro cētum. ff. de her. inst. Fallit in casu huius cōsti. Fallit
ēt in libris iuris ciuilis, qui ēt per talia signa vsitata scribi non de-
bent, sed literis claris, & apertis, vt l. 2. §. pe. C. de vet. iu. enucl. & in
prima cōsti. C. circa fi. Quædam sunt signa inusitata, & incognita:
tunc instrumenta scripta per talia signa, nec valent, nec probant,
vt l. si cum patrono. in fi. ff. de bo. pos. Oppo. & vr̄, ꝙ testamentum
imperfectum inter filios nō valeat, nisi patris subscriptio, vel om-
nium filiorum interueniat. s̄ de trien. & semis. §. & ꝙ sępe. posita.
C. fam. erc. auth. si modo. Sol. aut pater faciendo testamentum so-
lenne inter filios, vult seruare solennitatem hic positam, & non
est necessaria subscriptio, vt hic aut eam non vult seruare. & tunc
3 est necessaria, vt in ꝯrijs. Sed ꝯ prædicta opp. † & vr̄, ꝙ qn̄ pater fa-
cit testamentum imperfectum inter filios, non sit necessaria solē
nitas hic posita, nec subscriptio, de qua loquitur hic §. & l. hac cō-
sultissima. §. ex imperfecto. C. de te. sed dic, qđ illa hodie corrigit
per iura prædicta. Io. vero, & Bul. & Azo. & quasi omnes gl. tenēt,
quod aut loquimur in testō imperfecto nuncupatiuo sīedo inter
filios, & tūc ēt hēt locum § ex imperfecto. & l. fi. C. fam. ercis. aut
loquimur in testō imperfecto in scriptis, & tunc hēt locum hæc
ꝯstō, & d. §. & quod sępe & hoc est derogatū illi §. & d. l. fi. C. fam.
erc. ut requiratur solennitas illius §. & quod sępe. vel solennitas i-
lius consti. & opi. istam tenet gl. hic, & in auth. si vero. C. fam. erc.
& in authē, quod sine subscriptione. C. de testa, vide, qd no. Iac. de
4 Bel. & Iac. de Rau in d. auth. in j. q. † Quarto, an de iure antiquo va
leat testm̄ imperfectum inter filios? gl. super verbo, valere, hic di-
cit, ꝙ sic, all. l. pe. to. §. mi. ff. de le. 2. Tu uero dic, ꝙ ibi erat p oīa pfe
ctū, nisi quo ad tutoris dationē. & sic de iure antiquo no valebat
testm̄ im pfectū. & hāc sol. ponit gl. i d. §. ex im pfecto. & eā appro-
bat in d. l. fi. C. fa. erc. & reprobat opin. hic positā. Quæro hic ur, qđ
duo requirunt ad hoc, vt testm̄ i scriptis impfectū inter filios, tollatē
p fm̄, pone ꝙ in secūdo testō, qđ pater facit, instituit ēt filios, nun-
quid

quid est necesse, q pater illam solemnitatem seruet ad hoc, vt tol-
lat illud testamentum vide glo. no. hic super ver. perfecta. & eam
tene menti, licet loquatur sub dubio forte. ad quam gl. vide, quod
no. Iac. de Bel. hic, & Doct. C. de test. auth. hoc inter liberos, n. j.
5 vbi alle. hanc gl. & quod no. ipsi in 3. q † Quæro, in testamento, q
facit pater inter filios, quot testes requiruntur. gl. mag. hic, quę est
super ver. derelinquat. & 3. c §. nos igitur. dicit, q sufficiunt duo te-
stes siue mares, siue fœminæ. Ex qua glo. no. duo. Primo, quod in
testamento inter liberos facto a patre sufficiunt duo testes. idem
no. C. de test. in auth. quod sine subscriptione. C. fam. erc. l. fi. 3. de
trie. & semis. §. quod sæpe. & sufficiunt fortuiti, vt no. glo. C. de co
6 dic. l. fi. Secundo no. ex d. gl. † q in testamento facto inter liberos
pōt mulier eē testis, licet alias repellatur, vt Instit. de test. §. testes.
a ff. de test. l. ex eo: & idē, qd hic no. in d. auth. quod sine. a pōt eē ēt
mulier testis in codicillis, vt no. in l. fi. C. de codic. & l. qui testa §.
7 mulier. ff. de test. † Vltenus gl. in §. si quidem. 3. eo. īducit hūc tex.
ibi, hoc ipsum expressum, &c. in arg. quod valeant rescripta 3 ius
elicita, si expresse dicatur, non obstante hac lidem, quod hic no.
in d. auth. quod sine subscriptione, & in l. si quis in prin. testamen-
ti. ff. de leg. 3. & 3. quib. mo. na. effi. sui. §. si & no. in c. j. de cōst. lib. 6.
& in Spec. de instr. edi. §. nūc autem videndum. ver. sed & scias. VI
8 timo Iac. de Bel. ponit hic † vnam qōnem, quam disputauit i ista
ciuitate, vtrum testamentum continens in se verba derogatoria,
tollatur simpliciter secundum testamentum nulla mentione ha-
b bita de illis derogatorijs verbis, b & si non tollitur, an debeat tolli
per verba spālia tantum, an sufficiant verba gnālia. de qua qstio-
ne dic, vt hic plene habes per eum, & no. per gl. & Doct. in d. l. si
quis in prin. & in l. si m. h. & ibi. de leg. j. & per. Dy. in c. quod se-
mel. de reg. iur. lib. 6 per Cy. C. de testa. l. sancimus, & plenius in ui
sputatione, quæ incipit, præcessit prima voluntas.

ADDITIONES.

a Quod sine. Fr ibidem vide. Bal. vbi etiam quid de hermaphrodito, in uer. quæro
nunquid inter liberos. & adde D. Alex. de Imo. in consi. 81. 4. par. & adde quod
verum est etiam in testamento matris, vt per Spec. in ti. j. ver. quid si detur tutor.
Item adde, quod etiam sine testibus inter filios, si sit scriptum manu patris testa
ti, d. auth. quod sine. & per Bal. in l. fi. an pe. col. in fi. ver. quid de scriptura manu
testatoris. C. de fideiuss.
b Verbis. Vide in D. Alexan. de Imo. in l. 1. de lib. & posthu. vbi plene, & in suo con
sil. 134. j. parte.

De restitutionibus. *Rub.*

1 *Rogatus de restituendo, quod potest diminuere quartam partem eius, quod supererat de hæreditate.*
2 *Pro redimendis captiuis, quædam permittuntur. quæ alias non permittūt.*
3 *Rei vēdicatio datur fideicommissario pro rebus alienatis per hæredem.*
4 *Rogatus restituere, quando præstat cautionem de restituendo,*
5 *Quarta, de qua hic, potest minui pro dote restituenda, exigenda, vel soluendo a granato.*
6 *Rogatus simpliciter restituere, potest bona alienare tam pro dote pro filia constituenda, & soluenda, quam restituenda*
7 *Dos soluta a granato, de bonis fideicommisso subiectis, si matrimonio soluto, ad priuatum reuertitur, non venit in fideicommisso.*
8 *Quarta, de qua hic, quod non possit alienari a granato in ecclesiam.*
9 *Rogatus simpliciter restituere, an alienet pro alimentis.*
10 *Rogatus restituere quicquid superest, alienat de hæreditate ppter alimēta.*

NEgocium. Vbi hæres simpliciter est rogatus.
restituere hæreditatē, quæ sunt cō
stituta iam locū habent; vbi vero hæres rogatus fue-
rit quicquid de hæreditate superent tempore mortis
hæredis, de trib. partib. hæreditatis pōt facere quicquid vult, quar
tam autem cogitur conseruare fideicō. quam nullo modo dimi
nuere potest, nisi l quatuor casib. hic expressis, aliter de suis facul-
tatib. proprijs fideicom. satisfiet, q si de suo satisfacere non potest
actio in rem, & hypothecaria competit. Item ab hæredib. debet
præstari satisdatio de quarta parte, seu portione fideic. restituēda,
1 nisi a testatore fuerit remissa. h. d. † Nu in hac cōstōne casus in qui
bus licet quartam partem diminui ab hærede rogato de restituē
2 do, quicquid superest tempore mortis suę. † Secūdo no. quędam
permitti pro redemptione captiuorum, quæ alias nō permitterē
tur, vt hic in ver. si vero & ipsam, &c. quod intelligit Iac. de Bel. d
captiuis, s. proximis, & consanguineis, non autem de oībus, arg. l.
mutus. §. manente. ff. de m. do ff. sol. mat. l. quamuis. & idem tenet
3 Pet. de Bel. i auth. 3 cum rogatus, C. ad Treb. † Op. ad ver. si vero
contingent quartam, &c. dr, q datur in rem actio 3 emptores, vel
possessores bonorum. quę debeant restitui. 3, ff. ad Treb. l. facta, in
prin. & l. restituta. in prin. co. ti. vbi patet, q non transit dn̄ium, hæ-
reditate non restituta, d. est glo. super ver. & res, hic datur vtilis rei
vendicatio. nec est necessaria restio, immo plus, qa nec pōt fieri re
stitutio in alienatis. vides ergo ex hac glo. q in alienatione nō est
necessaria restō, immo non facta restione, transit dominium in fi
deicommiss. item no. in auth. 3 cum rogatus. §. res. & l. fin. C. com
4 mu. de leg. & l. pe. C. ad Treb. † Scdo op. & vr, q ille, q est rogatus
restituere, quicquid superest tpe mortis ipsius non debeat præsta
re cautionem de restituendo, vt l. iubemus. C. ad Treb. gl. quę est,
C. ad Treb. auth. 3 cum rogatus. & Doct. ibi dicunt, q illa lex loq
tur, quando frater est rogatus restituere fratri, vel patri. filio, vel ne
poti, quo casu non est interponenda cautio, nisi expresse testōr di-
xerit, vt in d. l. iubemus. sed cū alijs est restituenda debet interpo-
ni, vt hic. Mihi vr, quod ista solutio sit 3 casum. §. si vero contige
rit quartā, &c. in ver. vnde cautionē, coniuncto §. hæc igitur. & in
prin. huius cōst. in quib. expresse dr, q si frater est rogatus restitue-
re fratri. habet locum cautio. nisi a testatore sit remissa; quare pu-
tarem sic dicendū. Qn̄ 3 quis est rogatus restituere simplr, & tūc
rōe debet cautio de resti. tuendo interponi, nisi a testōre sit remissa
vt l. cum ipsis & l. Arebunedoram. C. vt in pos. leg. & l. hac stip. ff.
vt leg. no. cauea. Fallit in casu dict. l. iubemus. C. ad Treb. Qn̄ 3 est
rogatus restituere, quicquid supererit de hr̄ditate, tpe mortis ip-
sius hæredis, & tunc etiam si frater sit rogatus, debet cautio inter
5 poni, vt hoc §. & hæc mihi veritas vr. † Quæro, p qua dote licet di
minuere de quarta. glo. quæ est in d. auth. contra cum rogatus. di-
cit, q pro dote restituenda, vel exigenda, vel soluenda a grauata p
sona, vt ibi no. hic habes gl. no. q licet diminuere pro dote cōsti-
tuenda, vel soluēda pro filia & nepte. ita dicit gl. super ver. dare. in
6 ver. si vero & ipsam quartam, quam tene menti. † Secundo pone
q hęres est rogatus simpliciter restituere hr̄ditatē, nunquid illo
casu poterit diminuere pro dote, vel pro donatione constituēda,
vel exigenda a grauata persona pro filio, vel filia. Doc. in auth. res,
quæ. C. commu. de leg. vñr velle, q sic, pro quib. est glo. in l. 1 filia.
7 ff. ad Trebel. † Sed pone, q pro dote, vel donatione est alienatum
de quarta, quæ debet restitui. postea est solutū matrimonium, &
dos recuperata, nunquid redeat in causam fideicōmiss. vt debeat
postea restitui. gl. hic super d. ver. dare, dicit, q non, siue hæres ro-
gatus fuerit simpliciter, siue quicquid superent, &c. quam gl. hic
approbat Iac. de Bel. & vide, quod no. Doct. in d. auth. res quæ. C.
8 commu. de le. † Quærit gl. super ver. excepimus. in ver. si vero &
in captiuorum, &c. dr, q 4 p redemptionem captiuorum est per-
missum alienare de quarta, nunquid de illa quarta poterit dari ec
clesiæ, vel alienari, & tenet, q non, & ipsam approbat Iac. de Bel.
9 † Quæro, nunquid rogatus simpliciter restituere hęreditatem, po
terit propter alimenta diminuere, vel pro dote exigenda, vel con-
stituenda. dic, vt no. per gl. 3. de resti. & ea, quæ patit. §. quamobrē.
10 collat. 1. † Vltimo no. gl. super ver. faciat. in ver. si vero contigerit.
neque ipsum, &c. quæ dicit, q iste rogatus de restituendo quicqd
superfuerit. potest diminuere de hęreditate propter alimenta suo-
rum suorum, & sobolis, & sic de alijs.

De priuilegijs dotis, mulieribus hæreticis non præstandis. *Rubr.*

1 *Hęretici dicuntur omnes, qui sint extra fidem, & non sunt membrum Sanctæ Ecclesiæ.*
Item qui non percipiunt sacramenta communionis nu. 3.
2 *Hęretici non possunt habere officia inter Christianos.*
4 *Mulier in donatione propter nuptias licet habeat tacitam hipothecam, non tamen habet priuilegium, sicut habet in dote.*
5 *Vir pro donatione propter nuptias, quod non habeat tacitam hypothecam in bonis vxoris.*
6 *Mulier pro rebus paraphernalibus habet tacitam hypothecam in bonis, nō tamen priuilegiatam, sicut in dote. & nu. 7.*

VNam nobis. Hæretici appellantur, qui non
sunt membrū ecclesię sanctæ,
& catholicę, & qui sanctam communionem in san-
cta, & catholica ecclesia a sacerdotib non recipiūt, &
priuilegia catholicis tantūmodo cōcedūtur, nō hæreticis, nisi fue
1 rint reuersi. h. d. † No. in prin. huius cōstit. q oēs, qui sunt extra fidē
Christianam, & non sunt membrum sanctæ, & catholicę eccle-
2 się, sunt hęretici. concor. sunt in glos. Circa q vide quod no. in l. 3.
C. de hære. nec pñt esse in aliquo publico officio, vel ecclesia in-
ter Christianos, vt hic in prin. nec pñt eē in aliqua dignitate, vt C.
3 de Iudę. l. fin. † Tertio no. q hæretici dicuntur illi, qui non perci-
a piunt sacramenta, & communiones, a & si sunt mulieres non con
ceduntur priuilegia dotalia, vt hic in §. quia. n. &c. † Quarto no. in
ver. qa n. q quælibet mulier catholica licet habeat in dote tacitā
hypothecam priuilegiatā, vt alijs pferatur, tñ in donōne pp nupt.
licet hēat tacitam hypo non tñ hēt priuilegiatam. idem habuistis
4 3. de ęqua. do. §. his 3ñs. & in l. fi. §. fi C. qui po. in pig. hab. † Sed q̄-
to hic de vna qōne: vos videtis hic, q mulier in don. propter nup.
habet tacitam hypoth. sed non priuilegiatam, vt præferatur alijs
creditorib. sed nunquid vir pro ista donatione habeat tacitam hy-
pothecam in bonis vxoris? dic quod non, cum non reperiatur l.
cautum, vt no. Doct. in l. fina. in 4. oppo. C. qui pot. in pigno. habe.
Sed

ADDITIO.

a Et communiones. Sed quid de eo infirmo, qui petijt communionem, & hostiam
non consecratam, an dicatur hæreticus, vide Felin. in c. ad abolendam. in prin. de
hære. item quid de eo, qui celebrat hostia non consecrata. aut inuocat dęmones
ad sciendum futura, vel præterita, vel ad tentandum mulieres, vel ad euitandum
grandinem, vide per eum in rub. de hær. post prin. ver. item scias, & quid de eo, q
dubitat in fide. uide per eundem in c. j. de hær. in prin.

6 Sed quæro,† nunqd mulier pro rebus paraphernalibus datis viro
habeat in bonis viri tacitam hypothecã priuilegiatã, sicut habet
pro dote, vel an hẽat tacita hypothecã tñ: tex est in l.fi. C.de pact.
7 conuen. quod sic. †Sed quæro, an habeat hypothecam priuilegia
tam. & dico, ꝙ non. de hac taugunt vnum verbum Doct. in l. vbi.
C.de iu. dot. in 3. opp. hoc tenet Inn. in c. ex literis. extra, de priuile.

Hæc constitutio innouat constitutionem, quæ præsc. centum annorum, &c. *Rub.*

QVod medicamenta. Contra ecclesiã in casib. in qbus ꝯ priuatũ currit pſcr. 30. an. sola quadragenaria currit præscriptio, vinc. triẽnij, & quadriennij pſcrip. in suo robore durãtibus: his in futuris casib. obtinẽdib. & in pẽdẽtib. nõdũ sñia. vel trãsactione finitis. h.d. & istã cõstit. declara, vt plene dixi s. vt ecclã Romana gaudeat, spatio cẽtũ annorũ pſcriptione.

De litigiosis, & decima parte litis. *Rub.*

Iste tit. habet tres partes. Primo ponit de litigiosis. Secũdo ponit, & consulit reo ꝯ actorem in pſtatione cautionis de lite prosequẽda, & finiẽda in decima parte quãtitatis in libello cõpræhẽsæ, si apparuerit iniuste litem mouisse. Tertio cõsulit reo ꝯ actorẽ in actione, seu lite prosequenda, & sñia obtinenda ẽt li. non contest. Secunda ibi, in §. ad excludendas. Tertia ibi, in §. omnem vero.

1 *Vtile dominium, & quasi dominium, quod idem sit*
2 *Actio quando fiat litigiosa, & tam pro re, quam pro iure personali, vel iure incorporali.*
3 *Res, an efficiatur litigiosa, quãdo agitur actione personali, sicut ipsa actio.*
4 *Si agitur actione confessoria, vel negatoria, vel hypothecaria, an hẽat locum constitutio, vbi ꝙ sic, quantum ad ipsam actionem, nõ quantũ ad rẽ.*
5 *Actiones mixtæ, quando efficiantur litigiosæ.*
6 *Libellus, an requiratur ad hoc, vt res efficiatur litigiosa, vel sufficiat simplex conuentio.*
7 *Legatarius quòd possit assistere liti exercendæ, nec colludatur, quando res litigiosa legatur.*
8 *Legatarius compellit hæredem ad agendum, pro re sibi legata.*
9 *Actio, quòd detur alicui contra alium ad agendum, contra aliquem.*
10 *Alienans rẽ obligatã causa mutandi iudicij, ꝙ teneatur actione in factũ.*

MVlta quidem. Litigiosa res, de cuius dominio disceptatĩ, aut ꝑ iudiciariam conuẽtionem, aut per preces Principi oblatas, & aduersario legitime cognitas, alienari prohibetur
a a pœna per antiquam ꝯstõnem ꝯfacientibus imminente: litigãte
aũt defuncto eius rei litigiosæ inter hæredes diuisio fieri põt. Itẽ
talis res põt a testatore legari, & legatario permittitur liti adesse. Itẽ
res a debitore obligata per litem super hypotheca intẽtatam, nõ
efficitur litigiosa, nec eius alienatio prohibetur creditori tñ cõsulitur.
h. d. vsq; ad §. ad excludendas. vide ergo, ꝙ res litigiosa dr̃, de
1 cuius dñio controuersia sit inter possessorem, & reum. †Sed quæro,
quid si controuersia sit de vtili dominio, vel quasi dñio, an est
idem. gl. quæ ẽ in auth. litigiosa. C. eo. tenet, ꝙ sic, & idẽ tenet Iac.
de Bel. hic. ita etiam no. per Azo. in sum. C. eod. § j. facit etiã quod
no. C. eo. l. 2. & quod no. glo. 11. q. j. c. quia res. Secundo quæro, vides,
ꝙ res efficitur litigiosa, quando contenditur de dominio, vel
2 quasi per simplicem iudicialem conuentionem. † Sed quæro, an
ipsa actio efficitur litigiosa? Doc. in d. auth. litigiosa. circa finẽ, vñr
velle, ꝙ actio realis nõ fiat litigiosa ante li. cõtest. immo possit cedi,
licet res non possit vendi. Cõtra hãc opi. Doc. vr̃ casus. C. de liti.
l. 2. intelligendo l. illam tñ in actione reali, vt dicit prima opin.
posit. ibi in gl. 2. coniuncta ẽt pe. gl. illius l. super verbo, pẽdente,
dum dicit, lite contest. vel non. & tamen illa lex sm prædictã opi.
loquitur, siue cedatur ipsa actio realis, siue ipsa res, in aliũ transferatur,
& hanc opi. tenet gl. extra, vt li. pend. c. ecclesia Sanctæ Mariæ.
in l. pdicta. Gl. no. hic super ver. possidentem. innuit, ꝙ hodie
actio nullo modo efficiatur litigiosa, de quo ꝯ. dicã. Tertio q̃ro,
an ista cõstitutio habeat locum in incorporalib. dicit Pla. ꝙ sic in
actione personali. quod gl. super d. verbo, possidentem, dicit verũ
esse de iure antiquo, sed hodie contra per hanc constit. Idẽ, ꝙ hic
no. Azo in sum. C. e. §. item quod dicit inter petitorem, & ẽt in fi.
tit. Per hoc dicit gl. super d. verbo, possidentem, ꝙ non ob. l. j. & 2.
C. ne liceat po. & e. vbi dr̃, ꝙ si actio ceditur potentiori, ꝙ amittitur:
quia ibi loquitur in actione, & sic in re incorporali, quo casu
cessat hæc ꝯstõ, & sic habes in hac gl., ꝙ vbi tractamus de actione
psonali, vel reali, vel aliquo iure incorporali, nõ hẽt locũ hæc constitutio,
nec efficitur ipsa actio litigiosa: sed tu dic, ꝙ quantum ad
actionẽ realẽ est tenẽdũ: ꝙ s. dixi: sed in actione psonali dic, ꝙ ipsa
actio efficitur litigiosa solũ per litẽ cõtestatã, & nõ ante, d. l. 2. & fi.
in princ. C. de liti. nec hodie illa iura sunt immutata per istã cõsti.
& istam opi. tenet gl. in d. l. 2. hoc ẽt tenent Doct. in auth. litigiosa.
3 in fi. & ad l. j. & 2. C. ne lic. po. a fide, vt no. gl. & Doct. in d. l. j. † Quæro,
vides, ꝙ actio personalis per li. cotest. efficitur litigiosa, sed q̃ro
nũquid vbi agitur actione personali efficiatur litigiosa ipsa res, sicut
ipsa actio? Doct. in d. auth. litigiosa, in fi. videntur velle, ꝙ non.
in contrarium videtur l. vltima, in prin. C. de liti. dum dicit, vel res
quas possidet, &c. nec distinguitur ibi, an agatur actione personali,
vel reali, circa hoc vide, quod no. glo. in l. q̃q̃. §. Iul. super verbo,
4 iudicium, de aqua pluuia arcẽ. † Sed quæro, pone, quod ago contra
te actione reali, nec principaliter tractatur de dominio, sed de
alio iure principaliter, puta de confessoria, vel negatoria: vel pone,
ꝙ ago hypoth. vtrum habeat locum hæc constitutio. glo. quæ
est C. de liti. auth. litigiosa, videtur distinguere inter seruitutes reales,
& personales, gl. no. hic super d. ver. possidentem, videtur velle,
ꝙ vbi tractamus de iure incorporali, non habet locum hęc cõstitutio,
nec vitiũ litigiosi. Tu vero dic, aut quæris vtrum ipsa res
efficiatur litigiosa, dico ꝙ non, vt ꝯ. eo §. ad hoc etiam li. contest.
& licet ibi loquatur in hypothe. tantum, tamen idem est vbi agitur
negatoria, & confessoria pro iuribus incorporalibus, arg. dicti
§. ad hoc aut quæris vtrum fiat litigiosa ipsa actio confessoria, &
negatoria, & hypoth. & dic, quod sic, sed demum li. contest. & nõ
ante, arg. l. 2. & l. fi. in princ. C. eo. quæ indistincte dicũt, quod quacunque
actione agatur ipsa actio efficitur litigiosa per li. contest.
Circa prædicta tamen, videlicet, an ista constitutio habeat locum
in iurib. incorporalibus, vide c. cum venissent. extra, de in integ.
5 restit. & c. ex parte, extra, de arbit. † Sed quæro, quid de actionibus
mixtis? respondeo, aut loquimur in iudicijs vniuersalibus, aut in
particularibus. Primo casu efficitur litigiosa res, & actio. Fallit in
casu l. diuus. ff. de pet. hær. Secundo casu demum li. cõtest. & olim
b & hodie fiet litigiosa ipsa res, & actio, vt l. j. b in fi. C. communi diui.
nec est hodie immutatum per istam constitu. licet ꝯtrium sentiat
glo. in d. l. diuus, de peti. hære. & circa hoc vide, quod notatur per
6 Doct. in d. l. j. C. communi diuid. † Quæro, dicitur hic per simplicẽ
conuentionem, nũquid sit necesse, ꝙ detur libellus, vt fiat litigiosa?
glo. tenet hic, ꝙ sic, & ipsam tenet Azo in summa. C. eod. circa
princ. ver. idem, ꝙ dicit. Circa quod vide, ꝙ no. Doct. in d. auth. lit.
7 & quod habes extra, vt li. pend. c. fi. & quod ibi no. in cle. † Venio
ad ver. & hoc aũt. no. tex. circa fi. qui vult, ꝙ cũ legatur res litigiosa,
ꝙ legatarius possit adesse liti exercendæ, ne colludatur, & fiat litis
particeps, vt hic dr̃. simile habes in cooc or. positis in glo. & vide,
quod no. per gl. per hunc tex. in eo, quod dicit litis participem
8 fieri, in l. suspecta. in prin. ff. de inoffic. testa. † Quærit gl. super ver.
consequatur, pone, ꝙ hæres non vult agere, qualiter cõsuletur legatario?
glo. dicit, ꝙ legatarius eum compellat agere. & sic no. † tex
9 hac gl. ꝙ quis habet actionem contra aliquem, vt agat cõtra aliũ.
Idem habes in l. si sic §. j. ff. de leg. j. & in l. cũ in plures. §. mensuri.
ff. loc. in l. si tibi optio. §. fi. de opt. leg. in l. 2. in fi. ff. ad l. Rhod. de ia-
10 ctu. cum si. † Venio ad §. hoc autẽ. & quæro, video, quod res obligata
non efficitur litigiosa: sed nunquid tenetur ipse debitor, qui
alienat istam rem causa mutandi iudicij? dicit gl. quod sic, actione
in factum. licet enim ille obulus habeat locum, antequam res fiat
litigiosa, multo magis post. ita dicit glo. hæc super ver. quando. q̃
est secunda in ordine, non tamen intelligas, quod in casu huius §.
res sit effecta litigiosa, vt hic dicitur in tex. Circa hanc glo. vide,
quod no. ff. de ali. iu. mu. causa fa. l. ex hoc edicto. §. j.

ADDITIONES.

a Prohibetur. Et in quibus casibus alienari possit. vide tu d. Alex. de Imo. in l. q̃q̃. § Iul. de aqua pluuia arcen. & gl. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ, vt li. pend. & Spec. in tit. de cel. ac. §. 4. versi. si autem fit. & vide Bar. in l. damni. §. si dominus, de d. an. infec. & aliquid per Fel. in c. venerabili. de offic. deleg. in fi.
b Vt l. j. Et eundem ad hoc vide etiam Bar.

1 *Cautio de lite prosequenda de qua hic, quod non sit superflua.*
2 *Cautio de lite prosequendo, an præstetur in causa appellationis.*
3 *Quæ actio quæratur reo contra actorẽ, ex subscriptiõe facta libello, et n. 5.*
4 *Actio absenti, quòd quæratur ex stipulatione officialium.*
6 *Cautio de qua in §. 1 supra, de executo. supra, de li. contest. quòd interponatur ante cautionem, de lite prosequenda, de quo hic.*
7 *Cautio de lite prosequenda, de qua hic, quod non præstatur corã arbitris.*
8 *Libellus, an possit per partes remitti, remissiue.*
9 *Libellus offertur per actorem iudici, & per iudicem reo.*
10 *Preceptum faciens ad causam, dicitur sententio interlocutoria.*
11 *Verbum, dena, accipitur pro duplici decem, in pœnalibus.*

§ Ad excludendas. Iudex ꝓuidere dẽt libellũ pulsato si porrigi, nisi prius actor in libello p se, vel tabellarios subscripserit, & actis interuenientibus fideiussoriã cautionẽ pstiterit de lite ꝓsequẽda, & finiẽda p se, vel p eius sũmũ ꝓcu. & de soluẽdo decimã partẽ litis, si litẽ iniuste mouisse cõtigerit, & si fideiussoriã cautionẽ pstare nõ poterit, pstbit iuratoriã, pœna iudici, & eius officialibus, & executoribus, ac ẽt ipsi actori imminẽte, si circa memoratã obseruationẽ cõnẽtio facta fuerit, nisi aliter de partiũ volũtate ꝓcesserit. h. d. vsq; ad §.
1 oẽm vero. † Opp. & vr̃, ꝙ ista cautio sit superflua p illã, q̃ præstatur
s. de execut. in fi. prin. Sol. veritas est quod nõ est superflua, vt no. in
ꝯrio, & tangitur etiam hic in gl. super ver decimam. & p ei glo. in
auth. generaliter. C. de Epis. & cler. & ibi p Doct. in j. op. & p ei gl.
in auth. libel. C. de l. contest. Item op. & vr, ꝙ ista cautio sit superflua
per §. oẽm vero. ꝯ. pxi. Solu. licet actor per illũ §. cogatur in
actione

actione persistere, tñ per istũ §. tenetur reo ad interesse si nõ persi-
stat. circa qđ vide, ꝙ no. Doc. C. de Episc. & cler. auth. generalr, in
5. opp. Tertio opp. & videtur, ꝙ ista cautio non debeat interponi
causa li. prosequen. vt l. eos. in fi. C. de ap. Azo dicit, ꝙ illa lex corri-
gitur per istum §. Alij dicũt, ꝙ ibi loqtur in causa ap. vbi non præ-
statur, hic in causa principali. ita dicit glo. hic super ver. permane-
2 ret, & in d. auth. gñaliter. † Sed Doct. nostri dicunt, si quæratur, an in
cā ap ꝓstetur cautio de li. prosequẽda, dic, aut quæris vtrũ ꝓstetur
corã iudice a quo appella. & dic, ꝙ non, vt d. l. eos. in fi. aut quæris
vtrum pręstetur coram iudice ad quẽ appellatur, & dic quod om
nes cautiones ꝓstantur coram eo, quæ præstantur corã iudice cau
sæ principalis, vt in hoc §. ita tenent Do. auth. generaliter, in 6. op.
3 & in d. l. eos, in fi. † Quæro dicitur hic, ꝙ actor per se, vel tabularios
debet in libello subscribere, vtrum ex hac scriptura oriatur aliqua
actio reo. dic, vt in gl. hic super ver. & actis. in gl. super ver. præstite
4 rit. † Ex quibus glo. habes, ꝙ ex stipulatione officialium quæritur
actio parti absenti, de quo habes s. vt sine prohi. ma. de. & cre. §. si
5 vero multa, & ibi dixi. † & ex istis gl. potes distinguere, si quæritur
quæ actio oriatur cõtra actorem, quia aut interuenit simplex scri-
ptura sine aliqua promissione per stipu. & tunc oritur, vel officiũ
iudicis, vel cõdictio ex l. p hũc §. aut interuenit ẽt stip. & tũc quæ-
ritur reo vtilis actio ex stipulatione, & promissione præstita ipsis
executoribus per actorem, circa qđ vide, quod no. in d. auth. gña-
6 liter. † Quærit gl. super d. verbo, decimã, quę cautio ꝓstabitur prius
an ista, vel illa. & rñdet, ꝙ illa quæ est s. de exec. §. j. sed q̃ro, an præ-
stabitur ista statim post illã, hic ponit opi. tu vero dic, vt no. Spec.
7 in tit. de execu. §. j. † Quæro circa fi. huius §. qđ vult dicere iste tex.
ibi causas vero, quę ex cõsensu, &c. qdam dicũt, ꝙ vult dicere qđ
si causa agit cõsensu partium corã arbitro, ꝙ ista cautio nõ est pręs-
standa. gl. verõ istã opi. reprobat dicẽs, ꝙ hanc cautionẽ dẽt ꝓstare
corã arbitro, sicut corã iudice, & iste tex. vult dicere, qđ ista cautio
dẽt ꝓstari ab actore, nisi de partiũ cõsensu sit remissa, ita tenet glo.
hic sup ver. cõsẽsu, & in auth. gñalr. s. ali. Circa qđ vide, qđ no. ibi
Pe. in x. q. vbi vr̃ tenere, ꝙ corã arbitro talis cautio nõ sit ꝓstãda, &
idẽ tenet Spe. in ti. de satisd. §. i. ver. pe. & in tit. de arb. §. differt. ver,
itẽ corã eo. de quo gl. nr̃a ponit op. ff. de arb. l. j. sed opi. Pe & Spec.
8 tenẽt gl. & Inn. de arb. c. cũ dilecti. † Vlterius gl. inducit hũc tex qđ
a libellus possit p partes remitti, ade quo no. in auth. offeratũ. C. de li.
9 cõte. s. de exhi. re. §. sancimus, & ibi plene dixi. † Scdo facit iste tex.
ꝙ libellus dẽt offerri p actorẽ iudici, & per iudicẽ reo, ꝓut dixi in
10 d. §. sancimus. † Vlt. no. in hoc §. duas gl. vna est sup verbo, interlo-
cutionib. q̃ dicit, ꝙ pceptũ faciens ad cãm est interlocutoria sñia.
idẽ no. Inst. q. ai. licet §. nũc admonẽdi, & vide qđ no. in l. qualẽ, in
11 fi. alle. in d. gl. † Scdo no. tex. cũ gl. super verbo, denariũ, qđ ẽt vbi
tractatur de pœnæ impositione, verbũ, denarii, assumitur prox. &
b x. b & no. C. de munic. l. qui textrini, & ibi de hoc dicam.

ADDITIONES.

a Remitti. Adde d. Ale. de Imo. l. ius publicum, de pac. & Bal. & Pet. de Su. in l. fi. in fi. C. de temp. app. & Bal. in l. fi. ad Treb. Doct. in c. de causis, z. de offic. deleg.

b Et x. Adde d. Ale. de Imo. in l. stip. ista, §. in stipulationibus, de uerb. oblig. Io. de Por. in l. si quis testamento. de leg. j.

1 *Actor, qui actionem proposuit, vsque in finem perseuerare debet. Voluntarium quod est a principio, ex post fit necessarium.*
2 *Delegatus quando citat primo reum, debet in citatione, inserere copiam suæ delegationis, aliàs reus citatus non tenetur comparere.*
3 *Lis initium sumit a litis contestatione.*
4 *Iussio Principis emanans sine scriptis, valet. & nu. 14.*
5 *Delegatus a Principe potest delegationem suam probare per testes, & an hoc procedat. nu. 14.*
6 *Iudex supplet de facto pro absente, contra quem petitur ferri sententia, vt veritas relucescat.*
7 *Cõtumax in plurib. dilationib. si cõparet, in vltima reficit omnes expẽsas.*
8 *Absens citat trib. edictis, et quot dierũ debeat esse q̃libet dilatio, & n. 11.*
9 *Lite non contestata, vel contestata, quando perueniatur ad negocij liquidationem actore, vel reo absentibus, & nu. 11.*
10 *Correctio legum, quòd non inducatur ex identitate rationis.*
12 *Delegatus Principis, & non alij citat per edictum.*
13 *Actio quando mutari possit, remissiue.*
15 *Reo absente, & actore præsente, & non lite contestata iudex non potest deuenire ad diffinitiuam,*
16 *Quæ sententia feratur per iudicem, altera parte absente.*
17 *Iudex causa cognita poterit istas dilationes abbreuiare.*
18 *Rescriptum iudici intra annum præsentari debet, incipiendum a tempore quo potuit iudicis copia haberi.*
19 *Reus qui se bis absentat, an cadat ab actione.*
20 *Contumax in prima citatione licet compareat in secunda, tamen in expensis condemnatur.*

§. Omnem vero.

Actor qui actionẽ in iudicio proponit, aduersario suo requisito, in iudicio, eã exercere cõpellitur, & si li. cõtest. eã proseq distulerit iudex ordinarius, & delegatus tribus edictis actorẽ ad iudiciũ citare curabit legitime oĩbus iustitiã seruaturus, lite vero nõ contestata libello oblato, & reo requisito, actore sui præsentiã facere recusante actor tribus edictis legitime citandus est, & eo nõ veniẽte, & recusante vnius anni spatium indulgetur, & eo non comparente veritate subtilius requisita, iudex secũdum iustitiam proferat sñiam: actore vero ante sñiam comparente, & postea iterũ recedente, ab omni cadat actione l. annqua obtinente, nõdũ actio-
1 ne proposita & his obtinentibus tñ in futuris causis. h. d. † No. ꝙ
semel actionem proponens, vsq; ad finẽ debet persistere, vt quod
ab initio fuit voluntatis, ex post facto fiat necessarium, vt hoc §.
2 † Secundo no. ꝙ vbi iudex delegatus citat reum, debet ei mittere
copiam sui rescripti, nam hic est ordo. Primo offerũtur ꝓces Prin
cipi pro iudice obtinendo. Secundo impetrato iudice, offertur re-
scriptum iudici impetrato. deinde iudex delegatus citat reum, &
ei mittit copiã sui rescripti authẽtici. Ista ꝓbantur hic in ver. hanc
igitur. ibi, siue per ꝓces, &c. & in verbo, si vero apud iudicem, &c.
ibi, & ea aduersario, &c. s. eo. in prin. cõst. in ver. ideoq; sancimus.
& C. quõ, & qñ iudex. auth. qui semel, quæ sumitur ex isto §. & si
rescriptũ nõ edit per iudicẽ. vr̃ ꝙ reus citatus venire nõ teneatur,
vt hoc §. & d. auth. qui semel, & C. de sñiã. Prin. l. j. circa qđ vide ex
tra, de dila. c. ꝓterea, &c. cum in iure peritus. extra, de of. & pot. iu.
3 del. Tertio no. in ver. si vero apud iudicem initium, &c. † Primo li
4 tem sumere initium per li. cõtest. † Secundo no. ꝙ iussio principis
in scriptis, vel sine scriptis emanãs valet, vt hic: ibi siue in scriptis
5 siue per mãdata, & videtur hic tex. † quod iudex delegatus a Prin
6 cipe potest probare delegationem suam per testes. † & no. tex. ibi,
veritate subtilius, &c. qui tex. est in ver. si vero ꝓpositus. in fine, ꝙ
qñcũq; petitur ad sñiam diffinitiuã perueniri aliquo absente, põt
iudex supplere de facto inducẽdo testes, & probationes, pp quas
veritas elucescat. Itẽ no. in d. auth. qui semel. facit C. de iu. l. ꝓperã-
dum. §. sin aũt reus. & C. de app. l. ampliorẽ. § j. sm verũ intellm. li-
cet gl. dicat esse spãle in cã ap. Circa quod vide Spe. in ti. de disput.
7 & all. §. fi. ver. & br. † Vltimo no. ꝙ contumax in plurib. dilationib.
si compareat in vltima, reficit oẽs expẽsas factas in alijs dilationib.
8 in quib. fuit contumax, vt hic, in ver. si vero intra prædictũ † Opp.
dr̃ hic, in ver. si uero causam prosequi, &c. ꝙ absẽs debet citari tri-
a bus edictis, a & q̃libet dilatio debet esse 30. dierũ, contra immo de
bet esse x. dierum, vt ff. de iud. l. per interualla. gl. hic super ver. cau
tione, dicit. ꝙ illa lex corrigitur per hunc §. & ita no. in l. ꝯria. & li
cet hic loquatur in actore absente, tñ idẽ dicit gl. sm Io. esse in reo
absente, per rõnem positã in gl. ita ẽt no. Ioan. in d. auth. qui semel
& ibi per Doct. in 8. & vlt q. & per ipsos in l. ꝓperandũ. §. sin autem
reus. C. de iu. vel dic, ꝙ d. l. per interualla, loqtur in reo contuma-
ce, & cum expresse nõ corrigatur remanet incorrecta, vt l. præci-
9 pimus in fi. C. de ap. & istam opi. † per dictã rõnẽ tenet Iac. Bnt. &
quia dicit ipse non est eadẽ rõ in reo, q̃ est in actore: nã actore ab-
sente peruenitur ad diffinitiuã li. nõ cõtest. vel si est cõtestata, per-
uenitur ad negocij liquidationẽ, & iõ dantur maiores dilationes,
vt hic. sed reo absente nõ peruenitur ad diffinitiuã li. nõ cõte. licet
si esset cõtest. nõ perueniretur ad negocij liquidationẽ, vt ꝓbatur
in d. §. sin aũt reus. ibi, ex vna parte cũ oĩ subtilitate, &c. & in l. cõ-
10 sentaneũ. C. quõ, & qñ iu. ꝓsupposito ꝙ † ex eadẽ rõne, & idẽtitate
rõnis nõ inducit l. correctio, vt in auth. quas actiones. C. de sacro
11 san. eccl. & in l. si vero. §. de uiro. ff. sol. mat. Itẽ † op & uĩ, qđ acto-
re ẽt absente statuatur dilatio x. dierũ. ut l. properandũ. § j. gl. hic,
& in ꝯrio, & d. auth. qui semel, & ꝗ. eo. uer. si uero ꝓpositus, dñt,
ꝙ illa lex est hodie correcta. dicunt quidã, ꝙ hic loqtur qñ actore
absente, reus uult ꝓcedere ad liquidationẽ negocij, ut feratur sñia
diffinitiua, siue lis sit cõtestata, siue non, & isto casu datĩ dilatio 30.
dierũ, vt hic, & in d. auth. q semel, q̃ loquitur qñ actore abñte li. ꝯ-
te. nõ ꝓceditur ad liqdationẽ negocij; sed si est liqdũ, ꝓcedit ad dif
finitiuã, si nõ est liquidũ, absoluitur reus ab obseruatione iudicij,
& iõ tũc minores dilationes dãtur, & in hoc ille §. nõ corrigit per
istũ §. ista opi. vr̃ procedere tenẽdo opi. Io. q dicit, ꝙ actore absẽte
post li. cõte nõ pt reus ꝓcedere ad negocij liqdationẽ: sed ex pri-
mis actis dẽt iudex summarie ꝓcedere, ut no. Io. in d. l. ꝓperãdũ §.
& si qdẽ, in duab. gl. sed tenendo opi. Bnt. qui dicit, ꝙ reus absente
actore post li. cõtest. põt ꝓcedere ad negocij liqdationẽ, & ꝓbõnẽ
facere, quã opi. uĩ sentire gl. quæ est in l. ꝓperãdũ. §. cũ autẽ. & q̃ te
nẽt Doc. i §. si qdẽ. ꝓfata opi. nõ uĩ ꝓcedere, immo ille §. p istũ uĩ
12 corrigi, cũ hic loquat in actore absente post li. ꝯte. † Tertio op. ad
uer. alij aũt oĩb. hic dr̃, ꝙ delegatus põt p edicta citare. ꝯ. s. de ex-
hi. re. §. si uero ẽt qdam. gl. ponit duas sol. ueritas est, qđ ibi loqtur
de citatione reali. hic de uerbali. quã delegatus a Principe facere
b põt per edicti positionẽ, ab alijs delegatus nõ põt, b ut C. de iu. san
cimus, in fi. & uide circa hoc ꝯrium, qđ no. Doct. & gl. in d. auth. q
13 semel, in 3. opp. † Quarto op. ad uer. si uero apud iudicẽ initiũ, hic
dr̃, ꝙ actor debet in libello persistere, & sic uĩ, ꝙ actio mutari nõ
possit. ꝯ, C. de edẽ. l. edita gl. hic in ꝯrio, & in d. auth. qui semel, in
14 10. q. solut. † Quinto oppo. dixi, ꝙ iudex põt ꝓbare delegationẽ
suam sine scriptis, & sic iussio Principis sine scriptis ualet, ꝯ. C. de
man.

ADDITIONES.

a Edictis. Et qua forma fiet absentis citatio, vide d. Alex. post Bar. in l. j. §. præsides, ff. de requir. re. & Inn. in c. cum nobis olim, de elect.

b Non potest. Vide tu ad hoc D. Alex. de Imo. in l. plerique, de in ius voc. & in l. 2. de iurisdict. omn. iud.

man. Prin. l. j. Sol. dic, vt no. gl. 17. dist. c. nobilissimus. & vide quod
no. Spe. i ti. de iu. dele. §. superest. ver. sed q. l si delegationis, & ver.
sed nunquid, & in ti. de pb. §. videndū. ver. sed nunqd delegatū. &
15 vide, qd no. Inn. extra de priui c. i. † Quæro, hic dr, absēte actore li.
nō cōt. venit ad diffinitiuā sniam. qro qd actore psēte: & reo absē-
te, an li. cōt. an pōt veniri ad diffinitiuā? gl. dicit, q nō, sup ver. cau
tione. idē no. in d. auth. q semel. in duab. gl & ibi p Doct. in 4. q. &
16 i l. pperādū. §. & si qdc. in 2. q. C de iu. † Quæro i ver. si vero pposi
tis, &c. dr in fi. litimā pferre sniam, qro q snia psemit? dicūt Doct,
q si lis est pte. feret diffinitiua iudicij. Ista sol. est p hsic tex. vt patet
in ver. si vero apud iudicē initium. & dic, q snia fert veritate sub-
tilius reqsita. & sic fertur diffinitiua, &c. de quo vide, qd no. p gl. i
d. auth. q semel, & per Doct. ibidem, in 5. q. Quæro, qd vult tex. ibi,
iubemus. n. post pdictas. dic, vt in glo. sup ver. pdictas q vide, & q
no. gl. & Doct. in d. l. properādum. §. si qdem. in 5. q. & in d. auth.
17 q semel. in 11. q. † Quæro, an iudex possit abbreuiare istas dilatio-
nes? gl. super d. ver. cauti circa fi. ponit opi & qd nō possit, ap pbat
gl. in d. auth. q semel. per hsic tex. qui dicit. nō minus. &c. Circa q
vide no. ibi per Doct. & Iac. de Are. in l. j. C. de dila. & per eundem
in l 2. ff. de re iud. & vide, quod no. Cy. in c. indultum. de re. iu. li. 6.
sed veritas est, qd istud tps possit iudex cā cognita diminuere. nō
ob. iste tex. quia eodem modo loquitur tex. in d. l. per interualla.
& tñ iudex pōt cā cognita diminuere, vt patet in l. nonunq. eod.
18 ti. in fi. † Quæro, dr hic in ver. hāc igit prauitatē, &c. per pces Prin
cipi oblatas, & iudici insinuatas. Quæro, intra q tps debeat iudici
rescriptū suæ delegationis psentari: dic, quod intra annū a tempo-
re, quo potuit iudicis copia haberi, vt extra, de rescri. c plerūque.
19 † Quæro, dicitur hic in ver. si vero intra pdictum, &c. q si actor se
absētat bis, cadit ab actione, qd e, si reus se absentat bis, an cadat
20 a defensione? dic, vt no. gl. & Doct. i d. §. & si qdem. † Quæro, vtrū
cōtumax in prima citatione si compareat in secūda cōdemnetur
in expēsis factis i prima. dices tu, hic est casus, qd sic in ver. si vero
intra, & i d. auth. q semel. sed certe hic loquitur, qn fuit citatus tri
bus edictis, & in oib. fuit cōtumax, & cōparuit in termino perem
ptorio, videlicet intra annū, quo casu dēt in oib. expēsis cōdēnari,
vt hic, & in d. auth. q semel, & C. de iud. l sancimus. sed qō nra loq
tur, qn qs fuit cōtumax in prima citatione, & postea cōparet in se
a cūda, an dēat cōdēnari in expensis factis in prima. dic, q sic, & ita
tenēt Doc. C. de iud. l. sancimus, in 8. q. Ia. de Are. tenet ptiū, & est
gl. ord. q cōcor. cū dicto Doct. extra. de pba. c. qm ɔ falsam, i 5. gl.
de pen. c. 2. 74. dist. Honoratus, & 24. q. j. de illicita. si hēris hic alia

ADDITIO.

a In prima. Vide d. Ale. de Imo. in l. j. §. is vi. ff. si qs ius dicē. nō obtēp. vbi ēt p Bar. ver. qro, an ad hoc, & Bal. in d. l. sanc mus, all. in tex. 5. q. & in add. ad Specu. in ti. de expen. ver. etiam prima, vbi etiam vide Spe. in §. si ante. & Spec. in tit. de cōtu. §. fi. ver. sed pone. & Bar. in l. contumacia. §. contumax est. ff. de re iud.

Vt neque miles, neque fœderatus. &c. Rub.

1 *Militia non est dignitas.*
2 *Lex debet insinuari, et insinuata valet post triginta dies, ab eius insinuatione numerandos.*

CVm domini. Nemo milites, seu fœderatos in ppria domo, vel possessio
ne retinere dēt, vel occultare, vt ppriis vtilitatibus obe
diant, sed intra 30. dies ab huiōi l. insinuatione eos ex-
pellere dēt, ɔfacientibus pœna, & iudici negligēti imminēte. h. d.
1 vsq; ad fi. † No. tex. ibi, ipsi vero dignitatibus, & militiis, q militia
a nō est dignitas, a ad idem j. tit. j. ver. nam præsenti. dixi s. de testi. §.
2 sancimus. † Secundo no. q lex valet post 30. dies ab eius insinua-
tione numerandos, de quo dic, vt dixi sup. vt factæ no. const. in fin.

ADDITIO.

a Non est dignitas. Adde Fel. in c. clerici, de iud. ante fi. Adde, quod no. in apost. ad Bar. in l. j. nu. j. in add. post Alex. C. de dig. lib. 12. & in ver. sit dignitas. & in addi. in l. ex eo. ff. de testa. milit.

Vt diuinæ iussiones, &c. Rub.

1 *Hæc constitutio an habeat locum in rescriptis causarum.*
2 *Consuetudo an seruet, q in scriptis causarū subscriptio qstoris requiratur.*
3 *Quæstor quis appelletur.*

NOstræ. Diuina iussio debet gloriosissimi quæstio-
ris subscriptionē hēre, qua cōtineatur in-
ter quos. & ad quē iudicē, & per quam personā fuerit di
recta, pena ɔfacientibus imminente. h. d. In tex, solicitudo. cōcor.
1 quod habetur extra, de offic. deleg. c. si q offi. li. 6. † Quæro, de qua
iussione loquitur. dicit glo. super ver. iussionem, de priuilegio. in
quo aliquid iubetur, vel in fauorem conceditur: secus forte est in
commissionibus causarum, quia non requirunt qstoris subscri-
ptionem: sed certe immo vr hēre locū ēt in priuato rescripto, qd
causarum commissionem cōtinet. Primo per rubricam, quæ di-
cit diuinas iussiones requirere subscriptionem. Secundo vr pbari
in tex. ibi, cōtineatur inter quos, & ad iudicē, &c. vbi vr ista con-
stitutio hēre locum in rescripto continente commissionē causa-
2 rum. † An autem de cōsuetudine seruetur, quod in rescripto quæ
storis, &c. vide Spec. de rescr. pleut. §. j. igitur. ver. item, q nō cit ibi
3 subscriptio. † Quæro, quis appelletur quæstor. dic, vt in glo. hic su-
a per ver. quæstoris. & C. de offi. quæstio. l. j. vel dic quæstor a erat, q
hodie dicitur cancellarius, vt no. gl. C de diuer. rescr. l. fi.

ADDITIO.

a Quæstor. Adde quod quæstor multipliciter dicitur, vt per glo. & Card. in clem. 2. de pœni. & remis.

Vt in medio litis non fiant sacræ iussiones. Rub.

1 *Lite pendente non licet Principi supplicare, nisi in quatuor casibus, de quibus in tex.*
2 *Iussio Principis sine scriptis valet.*
3 *Secunda sententia Principis nullo modo retractatur.*
4 *Sententia Principis etiam in scriptis feratur.*
5 *Lex noua trahitur ad præterita, & pendentia, si hoc dicatur.*
6 *Acta debent in scriptis redigi.*
7 *Acta debent probari per scripturam, si copia notarij haberi potuit, alias eorum probatio potest fieri per testes.*

OMnia Iudices sacras iussiones i medio litis impe-
tratas nō debent seruare, sed sm ll. genera-
les examinare, & iudicare pœna ɔfacientib. imminē-
te, his in causis futuris, ac etiā in pendentib. obtinētib.
Fallit in quatuor casib. in qbus licet lite pendēte a Principe sacras
1 iussiones impetrare, quæ debent in scriptis fieri. h. d. † No. q lite
pendente nō licet Principi supplicare, nisi in quatuor casib. vt hic,
in §. i. & in §. eam autem. j. eo. & c. j. ut li. pend. li. 6. & quod ibi no.
2 † Secundo no. in ver. & propterea. quod iussio Principis sine scri-
ptis emanās valet. vt hic, & j. eo. §. eam autē. ibi, & sine scriptura,
& c. hic. n. tō nō valet, quia conceditur li. pend. patet ergo, q alias
3 valet. dixi s. de liti. §. si vero initium. † Tertio no. in ver. si q. n. circa
fi. duo. Primo, quod secūda sentētia Principis nullo modo potest
4 retractari. † Secundo no. q sententia Principis debet in scriptis fer
ri, sicut snia alterius iudicis, circa quod vide gl. hic, q est sup verbo
declarationem, & Spec. in ti. de nulli. sententiæ. §. 4. ver non valet.
5 † Quarto no. q lex noua trahitur ad præterita. & pendētia, & hoc
a ideo, quia expresse in l. cauetur, alias secus, vt C. de leg. l. leges, a &
constitutiones, & l. pe. in fi. & in l. fi. C. de sacr. eccle. & in c. pe. in fi.
& quod ibi no. de offi. deleg, lib. 6. alias de sua natura ad futura tra
6 heretur, vt extra, de consti. c. 2. in fi † Item no. q acta debēt in scri-
ptis redigi, vt hic, & in c. qm ɔ falsam. extra, de proba. dixi s. de iud.
7 §. audient. vbi gl. tangit. † Vltimo no. secundum Iac. de Bel. q acta
iudiciorum debēt probari per scripturam. extra de prob. c. qm ɔ
falsam. facit l. ne in arbitris. § sin autem. C. de arb circa q dicit ipse
aut ab initio tabellionis copia potuit haberi, & debet fieri pbatio
per scripturam, alias potest fieri per testes, vt in l. quoties. §. fi. ff. de
testibus. l. curent, & quod no. per gl. in l. quoniam. C. de hær. insti.
& in l. prætor. §. Marcellus. ff de iud. & per Iac. de Are. in l. emāci-
patione. C. de fide instrumē. per gl. & Inn. in c. quoniam cōtra fal-
sam. & quod sententia possit probari per testes, vide in c. sicut. ex-
tra, de re iud.

ADDITIO.

a L. leges. Et ibidem adhoc vide Dy. & Bal. in d. l. sancimus, all. in tex. & quæ per Fel. in c. fi. de quest. & quod ibi dixi in apost.

Vt cum de appellatione cognoscitur. Rub.

1 *Lex noua licet dictum sit, quod trahatur ad præterita, tamen non trahitur ad pendentia, si in causa principali renunciatum sit omnibus allegationibus, & relationibus Principi factis.*
2 *Ratio quare lex noua non trahatur ad pendentia per appellationem, licet dictum sit, quod trahatur ad præterita.*
3 *Lex noua quando trahatur ad præterita, & pendentia.*
4 *Lex noua, etiam si dictum sit, quod trahatur ad pendentia, an trahatur ad pendentia, per appellationem.*
5 *Lex specialis facta super vna causa ita instante actore, vel reo, q nō valeat.*

PEruenit. Iudices appellationum secūdū leges,
que tempore diffinitiuæ obtinebāt, iu-
dicare debent. nō sm eas quæ appellatione pendente
promulgatæ sunt; & idē, si lis pēdeat super retractatio-
ne sniæ per viam supplicationis. Idem ēt in cā principali, si renun
ciatum est oibus allegationibus, & iudex Princip. relationem fa-
cit, quia iudex sm ll. p relationis vigētes. non sm ll. post relatio-
nem promulgatas iudicare dēt, his obtinentib. ēt si expresse sit di
ctum, quod l. noua ēt ad negocia pterita referatur. h. d. vsque ad §.
2 sed hoc. † No. hic tex. quod ēt si expresse sit dictū, quod lex noua
ad præterita trahatur. nō tñ trahit ad pēdētia, si in cā principali re-
nunciatum sit omnibus allegatio. & relationibus factis Principi.
2 † Sed qro, q est rō, quod lex noua nō trahitur ad pendentia per ap
pellatio. ēt si expsse sit dictū, quod ad præterita trahatur? dicit Iac.
de Bel. quod ratio est, quia iudex app. debet sniare sniam iustā, vel
iniustam, seu cēt bene iudicatū, vel male, vt l. eos. in prin. C. de ap
pel. ergo de necessitate concluditur, quod dēt iudicare sm l. quæ
erat tempore latæ sententiæ, alias si iudicaret sm l. nouam, non esset
set primi iudicis sententiam emendare, uel confirmare, sed esset
promul-

3 promulgare nouā sñiam.† Op.ēt hic, quod lex noua trahitur ad
futura negocia tm̄,non ad prẹterita,etiam si expresse sit dictū in l.
noua.ꝙ trahatur ad prętetita.ꝙ dicit gl.super ver.referentem, de
l.pe.C.de vsur.& l.leges,& ꝯstõnes.C.de leg. l.nō est nouū. ff. de
legi.Sol.gl.dicit esse speciale hic,vel dīc ſm eā.dic.aut quæris vtrū
trahatur ad causas ꝑteritas,& pēdētes,& dic ꝙ ñ,vt hic: aut vtrū
trahatur ad preterita negocia,in quib. iudicium nō est inchoatū,
& dico,quod sic.vt in ꝑriis,& sic indistincte tenet, etiam ꝙ si ex-
presse sit dictum,quod trahatur ad præterita, non tñ trahit ad ne-
gocia pēdētia.ita dic t gl.sed circa hoc dic,vt no.gl.in ca. licet ca-
non.super ver.de cætero.de elect li.6 & vide, quod no per Arch.
in c.pe.in fi.de offi leg.eo.lib.& quod no.Doct. in d. l. leges. & ꝙ
ibi tangitur in gl.quod no. Spec.in tit. de appel. vide etiam circa
istam materiam tres quæstiones,quas disputauit dñs Iac. de Bel.
4 & posuit super hoc princ.† Sed q̄ro hic, qđ si cā pendet per appel
& promulgatur lex noua,& in ea expresse dr̄, qđ trahatur ad pē-
dētia,nunquid trahatur ad pēdētia ꝑ appell.tex.vr̄ cum gl.ꝙ non.
de sacrosan.ecc.l.sancimus,nemini licere,&c.in fi.sup ver.pēdēti-
bus.pro hoc facit bene s̄.ti.j.§. sup hoc. Erit ergo necesse, quod
ad hoc,vt lex noua trahat̄ ad pēdētia ꝑ appel.necesse est id expres
se dicere,ita ponit tex.in capit. pen. in fin. de offic.leg. in 6. præ-
dicta quæ dixi,an lex,& qñ lex noua trahatur ad pēdētia,intellige
5 de l.communi,† & generali.si.n.esset lex specialis,quam lite pen-
dēte actor,vel reus a Principe impetrat,vt ſm illam negocium,ꝙ
pēdet examinaretur,& decideretur,tūc sine dubio l. illa noua, &
specialis non valet aliquid , immo ſm ius commune illud nego-
cium debet decidi,vt sup.ti.j.per totum.

1 *Dilationes probatoriæ inc usa,quot dentur.*
2 *Renunciatio facta omnibus allegationibus iuris,non nocet productioni te-*
stium,sed bene instrumentorum.
3 *Renunciare probationibus sibi competentibus,quod pars possit.*
4 *Mensis legalis dicitur triginta dierum*

§.Sed hoc. Si vna pars oībus suis allegationibus renun-
ciauerit,altera vero pars renunciare recuset,
tribus dilationib.ad malitiam superādam ei datis, iudex amplius
eum expectare non debet,immo debet ferre sententiam legibus
1 consonantem.h.d † Opp.& vr̄,qđ nō detur,nisi vna dilatio,vel ad
plus duæ,vt l.fi.ff.de ferijs. Sol vt hic,quæ est sup verbo,præbeat,
in authēt.iubemus,quæ hinc sumitur,& ibi per Doct C. de iud.
eodem modo opponitur de §.omnē vero.s̄ de liti. dic. ꝙ posset
opponi ad l.vlt.ff.de fer.non aūt ad istam:qa hic.& ibi dantur tres
dilationes.& istud contrarium solue,vt habes in glo. supra dicta.
2 Quæro.ad quid nocet ista renunciatio? dic quod nocet allegatio
nibus iuris.& productioni instrumentorum , non autem produ-
ctioni testium,ita dicit glo.hic,quæ est super verbo, renunciare.
3 † Sed quæro nunquid probationib. sibi competētib. partes pos-
a sint renunciare. .& vr̄,ꝙ sic,quia hic vides,ꝙ vna pars suis allega-
tionibus renunciauit:ergo patet,ꝙ renūciauit suis probationibus.
quia allegationes possunt consistere in iure,& etiam i facto,vt pu
ta in probationibus,vt dicit gl.hic super ver.allegationes, contra-
rium tenet gl.præcedēs super ver.renunciare.dicit enim,ꝙ hęc re
nunciatio nocet tantum allegationibus iuris,& quantum ad pro-
ductionem instrumētorum,sed testium productioni non. gl. ve-
ro quæ est in auth.iubemus.C.de iud.quæ sumitur ex isto §.tenet
ꝙ ista renunciatio solum nocet allegationibus iuris.non aūt quā-
tum ad testium,vel instrumentorum productionem.& ꝑ hoc,ꝙ
probationibus quis renunciare non possit,habuistis glo. s̄. vt fine
ꝓh. ina.debi.§.quia vero.sed ꝯtrium tenet Iac.de Are.videlicet,ꝙ
teneat renunciatio,quæ fit testium productioni. dixi de hoc s̄. de
testi.§.qa vero sæpe,vbi gl. tenet idem quod hic. Non ob.gl.in d.
§.quia vero.quia ibi loquitur in renunciatione , quam quis facit
extra iudiciū,quæ non valet,vt ibi:sed hic loqtur in renūciatione,
quæ fit in iudicio. Et circa istum §.vide,quod no. Spec in tit.de re
4 nun.& conclusio.vsque ad §.hoc autem scias.† Vlt.no.tex.ibi,cō
pellat intra 30.dies.& ibi,alius vnius mēsis, postea sequir, si vsq;
ad prædictos tres mēses,&c.ꝙ mēsis legalis dr̄ esse triginta dierū:
sed Iac.de Bel.alleg.C.de adul.l 3.§.si. in ꝯtrium alle. C. de temp.
app.l.cum antenoribus §.1.ff.de reg.iur.l.vbi lex.tu uero,quod in
telligatur triginta dierum,habes alle.tex.cum gl.C.de iure delib.
l fi.§.sin autem dubius.in l.mdes.§.sexaginta.ff.de adult.d.l a.dicit.
Aut tractamus de odio,aut de fauore,sicut distinguitur in summa in
l.3.§.minorem.ff de min.tu vero dic,vbicunq; lex, vel statutum
b facit mentionem de mēse,quot dierum intelligatur mēsis.b dic,
ut extra,de elect.in cap.quam sit,lib.6.& tangitur in c.licet.de sup
plen.negligen.pręla.

ADDITIONES.

a Renunciare.Vide tu ad hoc plene Fel. in cap.si diligenti.de foro competen. post princ.versic.primum co ollar. cum infinitis concordātiis per eum alleg.limita pro ut ibi per eum.

b Mensis,Vide tu d.Alex.de Imo.in l.cum bissextus,de verb.sig.vb.etiam per Bar & ibi no.& Sal.in l.2.C.de tep.app.& Flor.in l.ita vulneratus.ad l.Aql. & Ang in l.iubemus.C.de iud.& Bal.in c.j.quo temp.mi.& Spec.in ti.de instru. edi. §. 2 ver.si post indictionem.ubi etiam quot idus,& quot kalendas,& quot nonas habeat.Adde istum sup.in Auth. vt fac.nouæ cõsi.ver.quot autem dierum dicatur esse mensis,& ibi posui.in apost.ad ipsum,in eo.uer.

1 *Hodie quicquid relinquitur filio,illud habere debet titulo institutionis.*
2 *Querela inofficiosi testamenti,an hodie habeat locum,remissiue.*
3 *Dispositio huius §.quod hodie habeat locum in præteritione paterna.*
4 *Prætrire dicit,qui de filio mentionē non facit instituendo.vel exhęredādo.*
5 *Ascendentes an hodie habeant legitimam iure institutionis.*
6 *Filius licet habeat legitimam per fideicommissum vniuersale, potest tamen*
dicere testamentum nullum.

§.Aliud quoque. Parenti non licet liberos ꝑterire,
vel exhæredare,etiā si lītimam eis
reliquerit portionem , nisi instõnis iure eis reliquerit, vel nisi in-
grati probentur,expssa ingratitudine in testō apparēte, quę causę
ingratitudinis hic, per ordinem numerātur.h.d.ex isto §.sumitur
1 auth.non licet.C.de lib præter. vel exhęredatis.† Oppo.quod non
sit necesse filio iure instōnis relinquere,sed sufficit quoquo relictū
tit.vt s̄.de triente,& semisse.§.j.& l. Papinia. §. si quis mortis. ff. de
inoffic.testa. Sol.vt in gl.super ver.præterire , & idem tenet in d.§.
si quis mortis,& idem tenet Azo in summa illius tit.s̄.de trien. &
semis.per Doctores in auth.nouissima.C.de inoffi. testa.licet glo.
non firmet.Idem tenet Ber.in c. Raynutius,in 2.glo.extra, de test,
& est ratio duplex,quare debet habere filius iure institut. vt dixi I
2 d.§.j.de trien.& semi.† Quæro,vtrum hodie habeat locū quere-
la inoffi.test. Mar.dicit,ꝙ non,nisi inter fratres turpibus personis i-
a stitutis,a Io.vero,& Azo dicunt contra, quod dic, vt no.in gl.hic,
quæ est super ver.noīatim,vt Insti.de inoffic.testa §.fi. & tangitur
per gl.in l.fratres.C.de inoffic.test.& hanc opi.tenent gl.& Doc.in
3 auth.ex causa.C.de lib.præter.† Quæro, vtrum iste §. habeat locū
in præteritione facta a patre,de filio.gl.j. huius §. quæ est super di-
cto uer.præterire,in prin.dicit. ꝙ nō. sed quod hic dicitur de præ-
teritione,debet referri ad lineam fœmininam. contra tenet gl. ꝙ
iste § locum habeat in linea paterna,vt no.in l.filio.ff.de inin. test.
C.de eod.l.j.ff.de manu.test.l.vxorē.in vlt glo.ad idem,quod no.
j.eo.§.talem igitur,& ibi no.dictam l.filio corrigit,& dictum §,
& sic patet,quod habet locum in paterna,ad idem,quod no.C.de
bon poss.contra tab.l.1.ff.de vsu.l.si extraneo.s̄.de hær. & Fal.§.ex-
hæredatos,Insti.de inof.test.in prin.ad idē oēs gl.q̄ dicūt istā auth.
habere locū in præteritione posthumi , vt no. in l. si pater. in prin.
de fideicōmis.lib.Circa hoc,an ista auth.habeat locum in præte-
ritione paterna facta de filio in potestate,vel emancipato, & an ha
beat locum in posthumo præterito,dic vt per Doct in d.auth.ex
4 causa.† Quæro,quid est pręterire.gl.quę est C.de lib. pręte.vel ex-
hęr.l.3. dicit, quod pręterire est nullam mentionē in testō de fi-
lio facere,vt Insti.de hęre.ab intest §.eadem.sic ex illa glo. habes,
quod si pater filio aliquid reliquit , vel quocunq; modo mentio-
nem faciat,non videtur filios pręterisse , quia de eo est facta men-
b tio,& sic potius videtur exhęredatus,q̄ præteritus , b & istam opi-
nionē tenet Cy.& Pet.in d.l.3. sed hoc nō est verum , quia posito,
ꝙ de filio fiat mentio,dicitur præteritus,l.2.ff.de lega. 3.C. de fidei
cōmi l.pe.& ideo Franc. Accur. dicit, quod pręterire est nullam
de filio facere mentionem instituendo,vel exhęredando, hoc pro
bat l.maximum vitium.C.de lib.pręter.vel exhęred ibi, ea quam
taciturnitate in institutione,&c. Et videtur ibi tex. ꝙ pręteritus di-
citur ille,de quo non fit mentio instituendo , vel exhęredando cū
in testamento.ad idem Insti.de hęre.quę ab intestato. d. §.eadem,
ibi dum dicit pręteritus,i.neq; institutus.vel exhęredatus.pro hoc
facit iste tex.vbi vides,ꝙ licet filius habeat aliquid iure legati , ta-
5 men dicitur pręteritus.† Quæro,hic dicitur,ꝙ descendentes dēnt
habere legitimam iure insti.quid de ascendētibus? dicam de hoc
6 j.eo.§.& hæc quidem † Vltimo no.tex.hic in eo, quod dicit,vel
fideic.ex quo habes,quod nō sufficit , ꝙ filius habeat legitimam
per fideicom.vniuersale,ad hoc, vt non possit dicere testamentū
nullum,de quo dixi supra,de hęr.& Falc.§.inordinatum.

ADDITIONES.

a Institutis.Adde Pau.de Cast.in consi.59.incip.mulier maritum.

b Præteritus.Adde,quod a præterito cum causa dicitur exhęredatio, sed sine causa dicitur proprie præteritio.tex.est in l.in arenam.C.de inoffi.test. & Doct. in l.filio præterito.ff.de iniust.testa.& fit hoc modo,filium non instituo, cum fecit tale quid,Bar.in l.j.in prin.ff.si quis a paren.fue.manu. & adde d. Alex. de Imo.in auth ex causa.C.de lib.præter.

1 *Protestatio in casu huius §.fienda est in scriptis,& quando possit fieri sine*
scriptis,remissiue.

§.Si quis. Fdij furiosi si curam eius neglexerint,a patre sa
nę mētis effecto,exhęredari possunt: extraneus
vero,qui denunciatione in scriptis facta filiis , qđ curam de patre
habeant furioso.& eis negligentibus curam, & diligētiam furio-
so exhibuit ad successionem eius admittitur , testamento quo ad
successionem euacuato,quo ad alia cuncta capitula in sua firmita
2 te manente.h.d.usque ad §. si vno. † No. quod protestatio debet
fieri in scriptis,& est speciale in hac protestatione:alias regulariter
potest fieri etiam sine scriptis,ut dixi s̄.de tem.non so. pec. §. con-
a testationem a Quærit gl.super ver.neglexerint. quid si pater inte-
status decessit,nec liberi,nec alius extraneus eum procurant : dic
vt in glo.& secundam opinio.tenet Iac.de Bel.

ADDITIO.

a §.constitutionem.Vt ibidem uide quæ dixi in apost.

Expensæ

1 *Expensa pijssima dicitur illa que fit pro redemptione captiuorum.*
2 *Non dominus vendit rem captiui, pro redimendo ipsum.*
3 *Fideiussor potest de bonis principalis satisfacere creditoribus.*

§. Si vnum. Si filius patrem captiuum redimere negligat, a patre postea liberato, iuste exheredari pōt, si vero in captiuitate decedat, liberi, & propinqui, aut extranei redemptionem eius negligentes ex testamento, & ab intestato eius successione priuantur, & captiui bona ecclesiæ, vnde ort⁹ est, applicantur, conuertenda in redemptionem captiuorum, testamēto in alii capitulis in sua firmitate remanente, quæ pena in minoribus 18. an. cessat, quib. etiam minorib. permissum est res immobiles ipsi⁹, vel ēt ei⁹, qui in captiuitate consistit, pro ipsius redēptione alienare, & obligare, necessitate captiuo postq̄ rediens
1 imposita tales cōtractus ratos, & firmos habere. h. d. † No. tex. primo, dum dicit ex hac causa pijssima, φ expēsa, quæ fit, p redēptione captiuorum, dicitur fieri ex causa pijssima. Secundo no. quinq; notabilia, quæ per ordinem dic, vt in glo. super ver. debitis. est &
2 aliud notabile in gl. quæ incipit, non minorem, quam vide. † Tertio no. in ver. in hmōi, & c. ibi, siue illius, qui in captiuitate detinetur, vbi dr̄, φ nō dn̄s vendit rem captiui pro redimēdo ipsum, &
3 facit iste tex. † φ fideiussor possit satisfacere creditori de bonis principalis, facit etiam. C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouin. §. vt omnes obe. iud. prouin. §. hæc considerantes. ver. & si quidem.

1 *In bonis hereticorum deficientibus filijs, & propinquis catholicis, quandoque succedit ecclesia, quandoque fiscus.*
2 *Ecclesia quando excludatur annali exceptione,*
3 *Filij catholici succedunt patribus hereticis, & non filii heretici,*

§. Si quis de. Filij hæretici a patre catholico exhæredari possunt. item parentes hæretici nō possunt alios suos instituere, nisi catholicos. & si pater habet aliquos filios catholicos, aliquos hereticos, soli catholici succedunt, nisi hæretici ad fidem conuertantur, si omnes filij, & propinqui sunt hæretici si quidem pater mortuus est clericus, ecclesia succedit intra annum. post annum nō, vel si est laicus succedit fiscus his ob-
1 tinentib. in testamento, vel ab intestato. h. d. † No. ex hoc §. quod in bonis hæreticorum deficientibus filijs, & propinquis catholi-
2 cis, quādoq; succedit ecclesia, quādoq; fiscus. † Secundo no. quod ecclesia quādoq; excluditur annali exceptione, & est rō, quia hic tractatur de iure acquirendo, alias secus, vt gl. hic super verbo, in-
3 tra annale. † Quærit glo. hic super ver. decernimus, quid si sint filij hæretici, & catholici, quid si illi hęretici habeant filios catholicos nunquid succedant dicti filij catholici? & dicit, quod sic, & hoc tenet Iac. de Bel. in l. j. §. filium. ff. de contratab.

1 *Causæ exhæredationis nominatim in testamento inferi debent, & ab herede probari,*
2 *Vna ex causis exhæredationis, quod inferatur sufficit,*
3 *Si plura narrantur in libello, & sufficiat vnum, non omnia sunt probanda, sed id quod solum sufficit.*
4 *Institutio hæredis irritatur, quando in exhęredatione causa exhæredationis inseritur, sed non probatur per hæredem.*
5 *Testamento rupto ex causa exhæredationis, legata, & fideicommissa valent, & conseruantur per istum tex. & auth. ex causa & nu. 8.*
6 *Substitutio pupillaris, φ cōseruetur per istum tex. & per auth. ex causa,*
7 *Datio tutoris in testamēto nullo ex causa exhæredationis, conseruatur p dispositionem huius constitutionis, & auth. ex causa.*
9 *Testamento irritato ex causa præteritionis, vel exhæredationis legata, & fide. commissa petuntur actione ex testamento.*
10 *Ascendentes in bonis descendentium, quod debeant habere legitimam tit. institutionis.*
11 *Dispositio huius §. & auth. ex causa, quod non habeat locum vbi nemo est hæres institutus.*
12 *Institutus in re certa dato ab alio herede vniuersali instituto licet habeatur loco legatarij, tñ vt testm̄ impugnari nō possit, habetur loco hæredis.*

§. Siue igitur. Testamenta parentum, vel liberorum, liberis, vel parentib. exhæredatis, vel p̄teritis legitima causa inserta, & probata valent: causa nō inserta, vel inserta, & non probata, nullum liberis, vel parentib. exhr̄datis, vel preteritis præiudiciū generat testō vacuato, & ab intestato ab eis successione delata in alijs capitulis testō firmitatem obtinēte. Item causæ ex quibus ascendentes a descēdentib exhæredari pos-
1 sunt, hic specialiter numerantur. h. d. † No. j. in hoc. §. quod causæ
a exhrdationis, vel pteritionis debēt nominatim in testō inseri,ᵃ &
2 ab hrd̄e pbari. † No. 2. φ licēt pater, vel filius plures causas exhęredationis. vel pteritionis ponat sufficit vnam ex illis ab hærede pro-
3 bare, vt hic, & j. eo. §. si tales igitur. † Et sic isti tex. faciūt ad q qd̄ si in libello simul plura narrantur, vel mandantur quorum alterum per sufficit, non este necesse omnia probari, sed alterū tm̄. circa quod vide, quod no. gl. extra, de rescr. c. 2. de pba. c. licet causam. sup ver. astrinxit. † Tertio no. tex. j. ne liberi fallis accusationi-
4 bus, &c. nā illa rō probat, φ iste §. habeat locū ēt, vbi cā in exhæredationis, vel præteritionis inseritur, & non probatur p hęredem, vt
5 institō irritetur. † No. ēt tex. ibi, per aliquam circumspectionē, &c. nam illa ratio probat, φ iste §. et habeat locum vbi causa non inseritur, vt institutio non valeat, & sic ex illis rationib. concluditur quod iste §. & auth. ex cā. C. de liber. præter. quę ex isto §. sumitur habeat locum, vt legata, & fideicommissa valeāt, siue per testatorem sit cā inserta, & non probata, siue cā nullo modo sit inserta. hoc ēt probat precedens ver. ibi, si autem hæc obseruata nō fuerunt, vt iste versic. inferat ad oīa præcedentia, videlicet ad §. aliud quoque capitulum. §. eo. c, si cā non inseritur. vel inserta per hæredē non probatur, & f'm hoc l. Pap. §. si ex cā. ff. de inoffi. test. ꝯdicit dum dicit, quod rupto testō per querelam omnia in testamento contenta mutantur, & ideo corrigitur per istū §. & d. auth. ex cā. & ita no. ibi per gl. & l. nam & si. §. j. eo. tit. & in l. iure nostro. §. j. ff. de test. tu. & ff. de leg. 2. l. si filius. in prin. ad idem facit, quod tangitur in d. auth. ex cā, & hāc opi. tenēt Doc. ibi in 6. op. licet ibi mul-
6 tæ opi. ponantur. † Quarto no. tex. ibi, dum dicit, vel quælibet alia cā, & c. qa iste tex. facit, quod substitutio pupillaris cōseruetur per istum §. & d. auth. ex cā. ad idem j. eod. §. si tales igitur, ibi seu alijs capitulis, & c. & istam opi. tenet gl. ff. de vul. & pup. l. j. §. vlt. Dy. vero tenet oppositum dicens, φ iste §. d. auth. ex cā, habet locum in his, quæ sine institōne hæredis pñt valere, vt legata, vel fideicommissa, quæ pñt ab intestato relinqui, secus in pup. subst. quę nō pōt valere sine hr̄dis institōne, vt d. l. j. §. si & l. seq. §. quotus. ff. de vulg. &
7 pup. † Alij dicunt, φ conseruantur per istum § auth. ex causa. dicētes, quod sicut tutela per authent. ex causa conseruatur, vt no. per glo. in l. iure nostro. §. si. ff. de test. tu. & l. j & l. si pater. cod. tit. ita cōseruatur pupillaris substitutio, & tamen tutela in codicillis dari potest, si codicilli sint in testamento confirmati, vt ff. de test. tu. l. 1. C. de test. tu. l. 2. Cy. in d. authen. ex causa. in vlt. q. hoc reliquit sub dubio. Quid dicemus? certe idem dicit glo. prædicta, & Doct. per illam glo. videlicet, φ tutela conseruetur per authen. ex causa. tex. iste expresse. h. d. ibi, aut dationes tutorum, &c. & j. eo. §. tales igit. ibi, & tutorum dationibus, &c. cū ergo hic. §. habeat locum in tutela, quæ conseruatur, idem sit in pupillari substit. cum in vtraq; sit fauor filij. Preterea hic dicitur, vel quęlibet alia capitula. &c. & in auth. ex causa, dicitur, cætera namque firma manent, &c. nam appellatione cęterorum, cō[ntin]etur substitutio pupillaris, vt l. nam quod. §. si quis cōpulsus. ff. ad Treb. & l. qui plures. §. vlt. ff de vulg.
8 & pup. & istam opi. tenent Ia. & Old. † Quinto facit iste tex. dū dicit, vel quęlibet alia capitula, &c. & j. eo. §. si tales. ibi, seu alijs capitulis, &c. φ per istum §. & d. auth. ex cā, cōseruantur fideic. vniuersalia. Pro hoc etiā facit, φ iste tex. indistincte dicit legata, vel fidei. & istam opi. tenent Dy, Iac. de Are. & Old. ff. ad Treb. l. ita tamē. §. quoties. ybi de hoc, licet Mar. Sil. in rep. d. auth. ex causa. teneat quod per auth. ex cā, non cōfirmantur fideic. vniuersalia: sed pro opi. Dy. Iac. de Are. & Old. est glo. ord. referendo gl. ad tex. in l. cā
9 quam, C. de fideicom. † Sexto no. tex. ibi, & tanquam non scriptum. Nam hic videtur expressum, quod legata, & fideicom, & c q̄ in testamento continentur, irritato testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis, petuntur actione ex testamento, cum quantum ad illa testamentū pro non rescisso habeatur, vt ex hoc tex. quam qōnem mouet glo. in d. auth. ex causa, in glo. in princ. Alij dicūt, φ petuntur cond. ex l. vt refert gl. in d. auth. ex causa. & ibi per Doct. in q. 3. sed præcedens opin. videtur verior per hunc tex. pro hoc facit tex. opti. in l. si. ff. de hære. instit. & sic patet, φ irritata inst. legata ex testamēto debentur, & actione ex testamēto petuntur. pro hoc etiam facit, quia verbo, φ irritato testamento per contratabulas, legata, & fideicom. reseruantur liberis, & coniunctis personis, per edic. de leg. præstan. ita est tex. in l. j. in princ. ff. de le. præstan. pro hoc etiam est glo. hic super ver. testamentum, vbi glo. dicit, no. scripturam pro parte valere, & pro parte non, & sic patet, φ illud testamentum quantum ad alia in eo cōtenta, valet.
10 † Septimo no. tex. in ver. & hæc quidem. ibi dum dicitur, & econtrario de liberorum testamentis, &c. quia hic videtur expressum quod debent habere legitimam iure instit. a suis ascēdentibus, & ascendentes debent etiam habere legitimam a descēdentibus suis, iure inst. ad idem j. eo. §. hæc autem. in prin. coniuncto ver. cæterum, & eo. §. ibi, vnde constat ad vtriusq; partis vtilitatem, &c. & sic videtur idem seruari debere in testamentis filiorum, respectu ascendentium, & ita disputando d. Iac. de Bel. tenuit j. eo. § aliud.
11 † Quero pone φ pater fecit testm̄, & filium præterit, & neminē hæredem instituit, an habebit locum §. iste, & auth. ex causa, vt cętera firma maneāt. gl. no. habes, φ non, in l. j. § si. ff. de vulg. & pup. in prima sol, quam dat ad contrariū, quod facit ibi de dicta auth. ex causa. & sic ex ipsa glo. habes quod iste §. & auth. ex causa, non
12 habent locum, vbi nemo est hæres institutus. † Vero ad ver. hæc autem disponimus. no. tex. in ver. cæterum, quod licet instit. in re certa habeatur loco legatarij alijs existentibus vniuersaliter institutis, vt l. quoties. C. de hęr. instit. tamen quo ad excludendū querelam inofficiosi testamenti, & vt testamentum impugnari non possit, hr̄ loco hęredis, vt hic, & no. p gl. in l. l. qs pluries, ad Treb.

ADDITIO.

a Inferi, Adde Bal. in l. 2. C. de lib. præter. & in l. j. 4. q. eo. tit. & Bar. etiam in l. j. §. si liber. ff. de lib. & posth. vbi est glo. ord.

1 *Præscriptio, quod non currat non valenti agere*

Hæc autem. Nemini licitū est hæredibus propinquis & affinibus, &ᵃ coniunctis defunctis, & eius

eius fideiussoribus, vllam inquietudinem, vel molestiam occasione debiti defuncti, vel generaliter quacunque de causa ad prędictas personas spectante ante spatium nouem dierum inferre, quicquid autem factum est infra prædictum spatium est inualidum. nullum tamen ex hac creditori circa temporalem præscriptionem præiudiciũ generando. hoc dicit, ex isto §. sumitur authe. sed nec
13 ante. quæ ponitur super l. fi. C. de sepulchro violato. † No. ꝙ non
a valenti agere, præscriptio non currit, a &c. & econtra.

ADDITIO.

a Non currit. Facit, quod no. habetur per Ang. in consi. 301. inc. in causa Gregorij, quem vide, & adde tex. in l. 1. §. in omnibus. ff. de iu. & Bal. in l. quoties, C. de precib. Imper. offeren.

1 *Impersonalitas vitiat obligationem, & quando non. nu. 3.*
2 *Duo rei debendi, vel credendi, quod constituantur per dictionem, aut.*

§. Ad hoc.

Qui constituit, vel spopondit pro alio, si quidem personaliter est locutus dicendo, satisfaciam: obligatur in quantitate, quam dixit. si dixit, satisfiet a me, & ab illo non consentiente pro rata ipse obligatur. Si vero alternatiue satisfiet a me, aut ab illo non consentiente ipso, insolidum tenetur. Si vero constituens locutus fuerit impersonaliter: nullus tenetur, salua manente actione contra illos, contra quos de iure cõpetit, his obtinentibus in quibuscunque casibus nondum finitis.
1 h. d. ex isto §. sumitur, auth. si quãdo. C. de consti. pec. † No. ex isto §. duo. Primo. ꝙ impersonalitas vitiat obligationem. Secũdo no. ꝙ dictio, & inferat partem, vt hic, & l. si mihi, & Titio. ff. de verb. obliga. & Instit. de inut. stip. § sed & si quis. sed dictio, aut, attribuit
2 rem cuilibet insolidum, vt hic. & d. authẽ. si q. fi. & † sic no. per istũ §. & d. authẽ. ꝙ per istam disiunctiuam, aut constituantur duo rei debendi insolidum: facit ad idem. quod habes in l. si ex toto. §. j. ff. de leg. j. & in l. ... de lega. 3. & per d. auth. constituuntur etiã duo rei credendi, vt l. Titio, aut Seio. de leg. 3. Sed contra primum op. & videtur, ꝙ impersonalitas non vitiet, vt l. stipulatio ista §. sicut autem. & § si quis ita ff. de verb. oblig. & l. si ita stipulatus. §. Chry-
3 sogonus. eo. tit. Sol. † quandoq; impersonalitas est ex parte promittentis, quandoq; est ex parte stipulantis. primo casu, aut impersonalitas est in verbo obligatiuo, aut in verbo obligationis executiuo, primo casu obligationem vitiat, secundo casu impersonalitas obligationem non vitiat, vt l. si §. fi. ff. si cer. pet. & l. illa stipulatio, §. cum ... ff. de verb. oblig. secundo principali, quado est impersonalitas ex parte stipulantis non vitiat, vt in cõtrario. quæ autem sit ratio diuersitatis, dic, vt no. Pe. in d. auth. si quando.

Vt liceat matri, & auiæ. *Rub.*

1 *Parentes, & etiã extranei concedunt administrationẽ bonorũ cui volũt,*
2 *Fœmina an possit esse executrix testamenti.*
3 *Executor testamẽtarius, an cogatur officium executoris suscipere, remiss.*
4 *Curator datur etiam respectu certæ rei.*
5 *Vsusfructus bonorum relictorum filio, quibus casibus quæratur patri.*
6 *Filiusfamilias in aduentitijs testari nõ potest, nec etiam in alijs in quibus patri non quæritur vsusfructus*
7 *Filius familias bona, in quibus patri non quæritur vsusfructus, potest donare causa mortis, sine patris consensu.*

Diuersis.

Parentes, & ẽt extranei liberis sub parẽ. potestate positis, res proprias donare, & relinquere possunt adiecta conditione parẽtib. eorũ vsusfructus vel aliud ad dictas res participiũ acquiratur, & dictarũ rerũ administratio liberis maioribus, licet in ptãte costitutis permittitur: si vero sint minores, illi administratio dictarũ rerũ cõceditur, cui testator, vel donãs permisit, si vero testator nihil disposuit, vel ille de quo testator disposuit decesserit, vel acceptare noluerit, dabitur per iudicẽ curator bonis, sub competenti fideiussione. h. d.
1 Ex isto §. sumitur auth. excipit. C. de bonis, q lib. † No ex hoc primo, ꝙ parentes, & etiam extranei possunt cui volunt administra-
2 tionem bonorum concedere, vt hic. concor. sunt in gl. † Secundo no. in ver. licẽt nam. ꝙ administratio bonorum potest cõcedi matri, & auiæ ipsius filijfamilias. & sic videtur hic tex. ꝙ fœmina possit esse executrix testamenti, circa quod vide l. a filio. in princ. ff. de ali. & cib. leg. & quod no. Doc. C. de Episc. & cler. in l. id, quod pau-
a peribus, a in pe. q. & in Spe. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ver. qđ in muliere. Tertio no. ꝙ ille cui talium bonorum administratio conceditur, non cogitur eam acceptare, vt hic in ver. ita tamen si
3 & ipse. & in ver. si vero fortan. † Et sic est hic arg. ꝙ commissarius seu executor vltimę voluntatis nõ cogatur suscipere commissariam, seu executoriam, de quo vide Doct. in l. a filio, in prin. & ibi p Dy. ff. de ali. & cib. leg. & p Doc. in d. l. id, quod pauperib. ver. mõ videamus. C. de Epis. & cler. & Spe. de instr. edi. §. nunc vero. ver.
4 hoc etiã. in 12. col. † Vlt. no. ꝙ curator datur certæ rei, vt hic, & in d. auth. excipitur. Op. & videtur, ꝙ patri quęratur vsusfructus omnium donatorum, vel relictorum filio, si filius fa. vt C. de bo. quę lib. l.
5 cum oportet. † Sol. regulariter quæritur vsusfr. fallit hic in casib. in gl. super ver. parentibus. no. cum gl. adde ꝙ no. in auth. idem est. C. de bo. quæ lib. Et circa 6. casum hic no. in gl. vide l. 1. 2. 3. in pri. C. de bo. quę lib. Item circa 7. vide, quod no. Doct. in l. fi. C. de vsufru. in 6. opp. & quod tangunt Doct. in d. authen. idem est, vbi gl. etiam. Quarto hic dic. tur ꝙ filiusfa. potest disponere, quo vult de bonis donatis, ne vsusfructus quæratur patri, sed an potent testari? hic gl. dicit. ꝙ non, nam etiam in proprietate filius nõ testatur,
6 dic vt in gl. super ver. disponere. † Ex qua gl. no. duo. Primo, ꝙ filiusfam. non potest testari, quantum ad proprietatem de bonis aduentitijs, in quibus quæritur vsusfructus patri, & de hoc est casus in l. pe. C. qui testa. fac. poss. & in l. si. §. fil. fa. C. de bo. quæ li. all. glos. & no. in l. fi. C. de inoffic. testa. & ꝙ faciunt gl. quas ibi allegabo. Secundo no. ꝙ filiusfa. non potest testari in bonis, in quib. patri non quæritur vsusfructus, ita no. d. gl. hic, idem no. ff. de test. l. qui testa. facere. poss. in Spec. de instr. edi. §. compendiose. ver. sed nun-
7 quid filius. † Sed quæro, nunquid filius possit donare causa mortis, sine patris consensu, bona, in quibus patri non quæritur vsusfructus. tex. ibi, quomodo voluerit disponere, & c. cum sua glo. vi-
b detur velle, quod sic, b glo. excipit solum testamentum, ergo alio modo potest disponere, quomodo vult. ad idem d. l. qui in potestate. ff. de test. in gl. quæ incipit, non ideo magis. ibi disponit non testando. pro hoc etiam, quia donatio causa mortis accedit magis contractui, quam vltimæ voluntati, vt no. glo. in l. 2. in prin. ff. de dona. plene & in l. tam is §. i. ff. de dona. causa mortis, & Doc in l. senium. C. qui testa. face. poss. & illud videtur verius.

ADDITIONES.

a Id, quod pauperibus. Et ibi vide omnino Bal. & adde Io. de Pra. in l. fœminis, de procur. & Lan. in tract. de arb. 2. parte, in princ.
b Quod sic. Sed ab extra quæro, quid si filiusfa. legat, an si legatum non potest habere ex testamento, neque ex codicillis, an debeatur saltem in vim donationis causa mortis, accedente in testamento, vel legato consensu patris. Vide d. Soc. in consi. 122. incip. multum abunde. versic. succedit 3. difficultas, cum versic. seq. vsque ad versi. 4. difficultas. in 1. par. & ibi in prædictis consil. vide ad id, quod dicit hic tex.

1 *Nominatio facta per patrem de filio, quod prosit ad filij legitimationem.*
2 *Nominatio filiationis facit præsumi matrimonium interfuisse.*
Præsumptio quod matrimoniũ interuenit, est præsũptio iuris, & de iure.
3 *Beneficium vni datum, datur alij.*
4 *Legitimatio ex nominatione facta in filium, an habeat locum etiam, si filij legitimi supersint.*
5 *Legitimatus per nominationẽ, quod succedat agnatis, & cognatis patris.*

§. Ad hoc.

Liberi de libera muliere nati, cũ qua nuptiæ esse poterant, si a patre nominati fuerint filij, non adiecto hoc verbo. naturales, legitimi efficiuntur, & matrimonium inter illa verba proferentem, & mulierem, ex qua nati sunt intercessisse monstratur, & si pater erga vnum ex filijs talia verba dixerit, prodest omnibus, qui ex eadẽ matre sunt orti. h. d.
1 Et ex isto. § sumitur auth. itẽ si quis. C. de na. lib. No. primo. † ꝙ patris professio per modum hic insertum, prodest ad filij legitima-
2 tionem. † Secundo no. ꝙ talis professio facit præsumi matrimonium intercessisse, & est pręsumptio iuris, & de iure, vt hic in verbo, ex hoc. quod est valde no. secundum Iac. de Bel. quod sit præsumptio iuris & de iure, apparet ex gl. super ver. monstratur, quæ
3 exponit, i. fingitur. & sic apparet, ꝙ est fictio. † Tertio no. ꝙ beneficium vni datum. & alij datur. concor. sunt in gl. super ver. mulie-
4 re. † Sed quæro, verum, ꝙ hic dr̃ de tali legitimatione, locũ hẽat etiam legitimis filijs ex legitimo matrimonio natis superstitibus? gl. duorum verborum, in d. auth. item si quis, dicit, ꝙ non sed ita demum locum habet, si dict. legitimi filij non supersint. Sed Iac. de Bel dicit, ꝙ habet locum siue supersint legitimi, siue nõ, quod probatur sic. Illud operatur matrimonium præsumptum, quod operatur matrimonium verum, ut s̃. qui. mo. na. effic. legi. §. il. ud quoque. ff. de ritu nupt. l. in liberta. sed filij naturales legitimãtur p matrimoniũ verũ etiã filijs existentib. ut s̃. de inces. nup. §. dubitatum. & Instit. de nup. §. fi. ergo & p matrimoniũ præsumptũ, de quo dr̃ hic, tamen tene mentẽ præall. gl. cuius opi. tenet glo. s̃. qb. mo. na. effic. sui. §. gñ. ... in glo. q incipit, supple. in fi. & no. in c. per
5 tuas. extra, qui fil. sint leg. † Vlt. no. tex. ibi, sed omni frui eos, & c. ꝙ legitimatus per istum modum fruitur omni iure, quod leges cõcedunt filijs legitimis, & naturalib. & sic vr̃ hic tex. ꝙ filius legitimatus per hunc modum succedit agnatis, & cognatis patris, sicut legitimus, & naturalis. ita uidetur ueile tex. ille, quem tene menti.

§. Hoc quoque.

Liberi nati ex nuptijs legitime contractis, licet non solennibus, ad paternam hæreditatem pariter uocantur cum filijs natis ex nuptijs solenniter contractis, siue præcesserint eos, siue sequantur. h. d.

1 *Matrimonium quibus casibus valet sine scripturis.*

§. Quia vero.

Decorati maximis dignitatibus usq; ad illustrem dignitatẽ inclusiue, nuptias aliter contrahere non possint, nisi dotalia instrumenta scribantur. nuptiæ tamen prius contractæ manent exceptis barbaris, cuiuscunque dignitatis existant, reliquis autem omnibus nuptias
1 solo consensu cõtrahere permittitur. hoc dicit. † No. ꝙ matrimonium valet sine scripturis, fallit in casibus quos dicit gl. super uer. iubemus. sed aduerte ad id, quod dicit gl. & ubicunq; lex de hoc facit mentionem, & causa circa hoc uide, quod no in l. Imperialis. & in auth. maximis. C. de nup.

Vxor

Vxor in bonis viri, quando matrimonium contractum fuit sine dote, quòd habeat quartam in bonis viri, siue supersint parentes, siue filij.
Vxor indotata, quod succedat in bonis viri in quartam, etiam solis transuersalibus existentibus.

§. Quia vero. Mřimonio sine dote ꝯtcto, si mulier a viro sine rationabili causa reijciatur, vł viro diuitie monētc. ipsi inops superuiuat, ad quartam partē substantiæ viri admittitur, si vir tres filios, vel pauciores ex ipsa, vł alia habeat muliere. Si vero plures habeat, tūc ad tantam partem admittitur, q̃tū est id, q̄ vni filiorū cōpetit. Si vero cō vir a tali vxore sine rōnabili cā reijciatur, de substantia mulieris nihil lucrabitur. h.d. † Quærit gl. super ver. in talib. quid si nullus filiorum superest, sed tm̄ ascendentes: dicit hic gl. q̄ in alijs rebus præfertur vxor, vt l. vna. C. vnde vir, & vxor. sed certe illa probat totū ꝯtriū, quia vxori præferuntur viri parentes: quare dic, q̄ vxor habebit quartā bonorum viri: residuum habebunt parentes, & sic erit idem q̄si supsunt parētes, qđ esset, q̄n supersunt filij, & ita tenent Doc. in authē. præterea. C. vnde vir, & vxor. † Sed quærit gl. quid si nullus ascendentiū superest, sed tm̄ transuersales gl. hic, & in d. auth præterea, ponit opi. quid dicemus? Iac. de Bel. ponit opi. Pla. q̄ vxores habebunt tm̄ quartam, sed residuum tm̄ habeāt transuersales, nec possit habere vxor aliud. Nam dicit, quod ista quarta, & residuū trāsferuntur ex diuerso iure, & ideo ioeis ius accrescendi locum non habet, vt ff. qui. mo. vsusfruc. amit. l. si sub conditione. & Doc. in d. auth. præterea. in a. q.

§. Illo. Nulla dignitas hodie prohibet nuptias cum muliere humili, & vili, ꝯhere dotalib. interuenientib. instrīs, reliquis vero dignitatib. carentib. solo effectu nuptias sine dotalib. instrumentis permittitur contrahere, antiquo iure sublato. h.d.

Vxore diuertente culpa sua filij apud virum aluntur expensis matris, si est diues.
Mater quod teneatur alere filium vsque ad triennium.

§. Illud quoq. Diuortio celebrato liberi ad parentum hrēditatē nihilominus vocantur, & alendi sunt apud pn̄tē, qui diuortij cām non p̄stitit expensis alterius parentis ꝯmittentis cām diuortij, nisi alius inops sit, tunc apud diuitem alendi sunt, ho e pariter obtinentib. in parētib. & liberis. h.d. † Quæro, dr̄ in ver. si vero cām, q̄ q̄si mater dedit cām diuortio, filij alentur apud patrem, q̄ro cuius expensis. dicit gl. super ver. alētur, q̄ Ir. addit, matris locupletis expensis, & ita posuit Ir. in tex. authen. si pater. posita super l. vna. C. diuortio facto apud quem, &c. & per istam opin. tenet ibi gl. & in l. alimenta. C. de neg. gest. † Sed hic quæro de vna q. leges dicunt, q̄ mr̄ dēt alere filium intra triēnium. Quæro qualiter istud debet intelligi. Respōdeo, ita demū, si ipsa habebit de lacte, & si ipsam lactare deceat. a & ita not. Azo in sum. C. de patria potestate.

ADDITIO.

Deceat. Adde Ang. in l. si competenti. C. de ale. lib. Bar. Bal. & Doc. in l. alimenta. C. de neg. gest. & Inn. in c. ex literis. de conue. in fi. vbi dicit, ide .. si ex certis causis iudici uideatur, quia non teneatur lactare infra triennium, vnde est arbitrarium, & adde Bal. in l. omnem, ad Ter. & Fel. c. illud. de præsum. in fi. ver. no. quarto, circa fi. uer. & quod ibi dixi in apost.

Maritus accusans vxorem de adulterio, debet se subscribere.
Matrimonium hodie solum per ingressum religionis soluitur.

§. Quia vero. Marito, atq; vxori diuortium celebrari pmittit̄ ex causis a hic enumeratis. h.d. † Op. hic dicitur, q̄ q̄si vir accusat vxorem de adulterio, debet se subscribere. Contra, de adul. l. quamuis. glo. ponit duas sol. approbat secundam. q̄ dic, vt in gl. & sic hodie, siue maritus accuset iure mariti, siue iure extranei, dēt se subscribere ad pœnam talionis, ita dicit glo. hic super ver. subscribere, & in d. l. quamuis, & hoc tenent Doc. ibi in secunda opi. & in auth. sed nouo iure. & in l. iure mariti. e. ti. & hāc ēt tenēt Doc. in l. q crimē, C. qui accu. non. & vide quod no. in d. l. consensu. §. vir quoque. & §. virum. C. de repu. † Vlt. circa istum § dic, q̄ solum I vno casu matrimonium potest separari, videlicet per ingressum religionis, vt in c. ex publico. ext. de conue. coniu. & vide quod no. sup. de nup. §. distrahuntur. & de mo. §. si autem vxorem.

ADDITIO.

Ex causis. Ex quib. causis fiat diuortium. Vide in Spe. in tit. de diuor. vbi etiā q̃o formentur libelli, & adde Aul. Gel. lib. 6. c. vlt. & li. 4. c. 3. quod Spurius Caruilius Rog. fuit primus, qui Romæ fecit diuortium, anno quingētesimo vndecimo post vrbem conditam, ex causa sterilitatis.

Ista verba, nisi forte castitatis concupiscentia, qualiter accipiantur.
Pater ingrediens monasterium, tenetur dare filijs partem bonorum.

§. Quia vero aliqui. Nuptiæ regulariter consensu nō soluunt̄, nisi castitatis concupiscentia, dote, & donatione propter nup. liberis seruata: altero autem, vel utroq, alias nuptias postea contrahente, vel aliter luxuriose uiuente delinquētis substātia ad filios debet peruenire, filijs minoribus per iudicem gubernatore dato, filijs non extantibus ad fiscū eorū substantia debet peruenire. h.d. Quæro † qualiter accipiantur ista verba, nisi forte castitatis, &c. glo. ponit hic super ver. castitatis. tu vero dic, de hoc, vt ext. de iureiuran. c. tua nos. 30. q. 5. quod Deo. 38. distin. quia quædam. & c. sequen. & 32. dist.

2 c. senatim. ext. de conuer. coniu. c. 2. in fi. † Vlt. gl. super ver. pœnæ, inducit hūc tex. in ar. q̄ si pater ingrediatur monaste. tenetur dare suam partem bonorum filijs, tum demum post mortē, vel post delictum commissum dentur bona filijs, de hac q. no. per gl. s. de mona. §. aliud quoq. & inf. de sanct. epi. auth. si qua mulier.

1 *Dispositio huius tex. an habeat locum in quacunque militia.*
2 *Litigantes possunt dare iudici interrogationes, & interrogatoria.*
3 *Sententia lata in causa matrimoniali contra matrimonium, quod non transeat in rem iudicatam.*
4 *Testes, quando testificantur, non tenentur reddere causam dicti sui.*

§ Quod autem. Mulier virum quantocunq; tpe I expeditione fuerit expectare dēt, licet literas, vel nuncium sospitatis eius non receperit. Si vero maritum mortuū esse audiuerit, non licet ei nubere, nisi dux belli p iuramentum hoc dixerit, & post iurm, adhuc eum expectare co-
1 gitur per annum. pœna ꝯfacientib. imminente. h.d. † Quærit glo. virum, quod hic hr̄, habeat locum in quacūq; militia, ita vt in ea existens debeat tanto tpe expectari, dic, ut in gl. super ver. sustinere. in fin. & ad id quod dicit de iure canonico, dic, ut habes ext. de spon. c. in præsentia. de secun. nupt. c. dominus noster. 34. q. 1. c. cū
2 per bellicam. † Vlterius iste tex. inducitur in ar. per Iac. de Bel. in eo, q̄ hæc mulier interrogat a Duce belli, qui est testis de morte viri sui, qđ licet litigatorib. interrogationes, & interrogatoria iudici dare, facit s̄. de testi. §. si vero dicat. ff. de adul. l. si postulauerit. §. q̄ni. ita dicit d. Ia. videri de interrogatonis, q̄ danēa pte iudici vi-
3 dean c. p̄sentium. de test. lib 6. † Vlterius est arg. iste tex. q̄ snīa lata in causa matrimoniali ꝯ matrimonium. non transeat in rē iudicatam, sicut hic uides in instō, de quo dic, ut no. ext. de reg. iu. e. la-
4 tor. 35. q. 8. in summa. ut lite non contest. c. 1. † Vltimo glo. hic super ver. spatium, inducit hunc tex. in eo, quod hic dē, q̄ Dux belli simpliciter iurat de morte viri, quod testis non debet dicere causam sui dicti, de quo dic, ut dixi sup. de test. §. & licet. ubi glo. tangit.

§. Prædictis. Matrimonia etiam ex trib. alijs casib. superioribus additis, distrahi possunt, & excep. hac const. numeratis, & ex nullis alijs matrimonia dissoluunt̄. h. d. Opp. dicitur hic, q̄ impedimentum dirimit matrimonium cōtractum, 32. q. 2 c. matrimonium. Sol. ut no. extra, de fri. & malefi. in c. laudabilem. dixi sup. de nup. §. & per occasionem.

§. Quia vero. Mulier, & vir peccantes pœna legitima puniuntur, & iudices, & officiales negligētes. h. d. usque ad §. si quis autem. iste §. hodie corrigitur per §. inf. vt fra. si §. pe.

1 *Admonitio debet vindictam præcedere.*
2 *Damnari ex præsumptione, quod quis possit, & quando. nu. 5.*
3 *Lex facit illum iudicem, & vltorem, in quem vindictam collocat.*
4 *Delinquens in ecclesia, ad ecclesiam non confugit, nec ab ea defenditur.*
6 *Marito quando liceat quemlibet adulterum occidere, etiam de iure canonico. & nu. 7.*
8 *Transigi de adulterio, quando possit. & nu. 10.*
9 *Clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, quando resultaret intellectus contrarius iuri.*
11 *Instrumentum factum in beneficium alicuius, qualiter equus mortuus fuit, uel uulneratus, non valet, nisi habeat tres testes.*

§. His quoq. Adulterium præsumptum iuris præsumptione probatum, punitur sicut verū vindicta sua manu quandoq. permissa, his obtinentib. in casib. futuris, & pendentib. nondum finitis. h. d. Ex isto §. sumitur auth. si qs
1 ei C. eo. de adul. † No. in hoc §. q̄ admonitio debet præcedere vin-
2 dictam, de quo dic, ut ext. de ui. & hon. clericorū. c. fin. † Secundo
3 no. quem ex præsumptione damnari. † Tertio no. q̄ uindicta proprijs manib. hominū permittitur, quia lex facit eum iudicem, &
4 vltorem. † Quarto no. tex. ibi, non. n. debet, &c. q̄ ille, qui delinqt in ecclesia, non debet ad ecclesiam confugere, nec debet ab ipsa defendi, tex. est hic, ad idem j̄. eo. versi. quis enim, &c. pro hoc est casus, ext. de immu. ecc. c. fi. dixi de hoc s̄. de man. prin. §. neq; au-
5 tem. † Op. & videtur, q̄ ex præsumptione quis damnari nō possit, vt l. absentem in prin. ff. de pę. gl. hic super ver. punire. ponit vnam
a sol. tu vero dic, a quod hic est præsumptio legis, ibi præsumptio hominis, ut no. in l. contraria. C. de adul. l. quāuis. & l. si quis adulterij. eo. tit. & de hoc no. 2. q. 1. c. semper. & 32. q. 1. c. dicit dn̄s, dic,
6 vt ibi. † Secundo opp. & ve, q̄ non liceat marito quemlibet occidere, vt C. de adult. l. Gracchus. & l. marito. ff. eo. tit. dic, vt in glos. hic super ver. perimere, sed Iac. de Bel. dicit hic esse speciale, odio spernentis tantam solennitatem pp nimiam cōtumaciam ipsius adulteri, & quia hæc lex loquitur generaliter, & indistincte, & qa facit virum vltorem, & iudicem huius delicti, & quia ēt loca distingunt, argu. C. de rap. l. 1. & q̄n lic. sine iudic. se vin. l. 1. & 2. circa quod vide, quod no. in d. l. marito. & per Doc. in d. auth. si quis ei.
C. de

ADDITIO.

a Tu vero dic. Vide Bar. in l. q̄ Neruа. ff. depositi. & do. Alex. de Imol. in l. si de q̄o. & Bal. in l. si. ff. de hær. insti. & adde Spec. in tit. de prob. §. 3. ver. 3. per præsumptionem. & Ang. in trac. malefi. uer. quod fama.

7 C.de adul.†Quid autem iuris sit de iure canonico, a vide vt no.in
a tex.& gl.33.q.2.c.inter hęc.†Item op.ad §.quę igitur.ibi,dũ dicit,
8 amicabili compositione,hic innuitur,ꝙ de adulterio possit tran-
sigi,contra,C.de transa.l.transigere.gl.1.quæ est super ver.amica-
9 bili.dat hic quatuor sol.quas per ordinem dic,vt in glo.†Ex 1.sol.
b not.ꝙ clausula in fine posita, non refertur ad omnia præcedẽtia, b
quando resultaret intellectus iuri ꝯtrarius, vt de adop.l.in adopt.l.
si idem.in fi.ff.de iurisd.omn.iud.de qua materia vide in c.2.reg-
ris,ext.de app.& c.inquisitioni,eo.tit.& quod no. Spe.in tit.de in-
stru.edi.§.nunc autem ver.item excipe. & vide tex.in l.3.§.filijs.
10 ff.de lib.& posthu.ꝯiuncta l.1.C.de lib.præte.vel exhære. †Iac.de
Bel.omissis sol.gl.soluit aliter,dicens, ꝙ aut loquimur de adulte-
rio præsumpto,& licitum est transigere,vt hic:aut de vero,& tũc
11 non est licitum,vt in l.ꝯtria,quod tene mẽti. † Vlt.iste tex. in versi.
si autem.inducitur in arg.per Iac.de Bel quod;instrũm,ꝙ plerũq;
quis facit sibi fieri, qualiter equus suus est percussus, vel mortu',
12 valet si fiat coram tri.testib. † Item est ar.quod crimen possit ꝓ-
bari per instrũm,facit dicit ipse,l.fi. C.de prob.l.2. quorum ap.non
reci.c.fi.de iureiu.li.6.de haeq.no.per gl.in l.ꝯ neq intem. C. ad l.
Aqui.& in l.2.præal.quorum app.non reci. & ff.ad Tur.l.senatus.
cir.prin.& no.per gl.ext.de ver.sig.c.constitutionem.li.6.& istam
q.disputauit Iac.de Are.quem refert Cy.in l.pe.C.de prob.

ADDITIONES.

a De iure canonico.Ad quod vide aliquid per Fel.in c.1.circa prin.de rescr.
b Præcedentia.An,& quando,& in quib.referatur ad præcedentia,& quando nõ, vide latissime Fel.in c.causam.ver.clausula refert.de rescr.vbi plene, & no. quod ibi dixi, & Flor.in l.si seruus.§.inquit.ad l.Aquil. & Card.in cle.1.§.qui autem, de sta.mo.Adde istum in l.emptori.§.Lucius.& quod ibi posui in addit.ad ipsũ, in ver.clausula generalis,sup.de pac.

COLLATIO IX.

De hæreditatibus, quæ ab intest.&c. Rub.

1 *Vsusfructus, qui acquiritur patri in bonis filij, non extinguitur per mortẽ filij,sed durat patre viuente,& ibi quando extinguatur.*
2 *Filiusfa.quòd hodie habeat hæredem ab intestato in aduentitijs,nõ in profectitijs.nu.8.*
3 *Differentia emancipationis,& patriæ potestatis hodie sublata est, quantũ ad successionem intestati,non autem ex testamento.*
4 *Differentia agnationis,& cognationis,quòd hodie sit sublata in successione intestati,non ex testamento.*
5 *Titulus de coniun.cum eman liberis,quòd corrigatur.& nu.10.*
6 *Dispositio hęc in quo peculio loquatur,ut descendentes suo ascendenti præferantur.*
7 *In profectitijs hodie nihil est immutatum,per iura noua.*
9 *Filiaf quando habeat hæredem ab intestato,in dote profectitia.*

PLurimas. Oĩs generis ab intestato successio in trib.gradib.diuiditur, videlicet ascẽdentium,descẽdentium, & ex latere venientium. Idẽ in successione patris prima causa est descendentium, & primi quidem gradus æqualiter:cæteri vero in stirpem vocantũ
vsufr.parenti seruato,sublata dña sexus,patriæ potestatis, & agna-
1 tionis,& cognationis.h.d.vsque ad §.consequens.† No.tex.in ver.
nam in vsufru.quod vsusfructus,qui acquiritur patri in reb.acqui
sitis per filium,non extinguitur morte filij:immo durat post mor
tem filij, in vita ipsius patris,tex.est no.hic, & hoc tenet glo.in l.j.
C.de bo.quę lib.l.quod sanè.in fi.licet Pla.teneat contra,vt no gl.
C.de vsuf.l.3.sed eius opi.reprobatur,& etiam in alijs locis sup. al
leg.hoc fallit in casu, videlicet quando pater,qui habet vsumfru.
bonorum filij succedit ipsi filio vna cum fratribus filij,quia tunc
vsusfructus extinguitur,& habet pater virilem portionem bono-
rum filij,vt in §.si vero cum ascendẽti.inf.e. ex quo sumitur auth.
Item hereditas.C.de bo.quæ lib.de quo per gl. & Doc.in d.l.C.de
2 vsufr.† Secundo no.quod filiusfam.hodie hæredem habet ab in-
testato,vt hic,& ĩ.proxi.& videtur velle gl. super ver.parentibus,
quod hoc est nouiter introductum, probatur per istam authent.
& idem no.ff.de cast.pec.l.2. & habuistis no.sup. de nup.§.veniẽt.
3 sed certe imo de iure.C.filiusf.habebat hẽdem, vt ibi dixi. † Ter-
tio no.esse sublatam dñam emancipationis,& pa.po. quod intelli
git glo.esse verum ab intestato:secus si est factum testamentum,
ita no.ff.de min.l.si filius.in l.Gallus.§.& quid si tantum. ff.de lib.
& posth.C.de colla.l.si emancipati.& per Azo.in sum.illius tit. &
4 in authen.ex causa.& ibi per Doct.C.de lib.pręt.†Item no.esse su
blatam differentiam ag.& cog.quod intelligit gl.esse verũ in suc-
cessione ab intest.secus si ex testo.ita dt C.de inof.test.l.frẽs.in 2.
5 gl.q̃ tene menti.Idẽ dicit Azo in sum illius ti.§.itẽ dat q̃rela.†Vlt.
no.fm hoc,qđ hodie corrigit totus iste ti.ff.de ꝯiun. cũ emancip.
6 lib. † Quæro,in quo peculio filijfami.defuncti,loquitur hic,quod
præferatur descendens suo ascendenti.dic, vt in glo.super verbo,
7 parenti b.ex qua glo.not. † qđ in bonis profectitijs nihil est hodie
8 mutatũ per iura noua,& † sic habes ex hac gl.ꝙ in bonis profecti-
tijs ẽt hodie filiusf.non hẽt hæredem.ad idẽ facit, ꝙ no. ff.de cast.
9 pecu.l.pater.in prin.† Sed hic quæro,nunquid in dote profectitia
filiafam.hẽt hæredem. Gl.quæ est. ff.sol.mat. l.nupta.§.1.& l.filiæ.
eo.tit.vr velle, ꝙ non,idem tenet Azo in sum. C.sol.mat. circa fi.
pro hoc ẽt gl.hic posita super d.ver.parentib.In ꝯtrũ est casus, fm
lec.Gy. ff.sol.mat.l.post dotem. Sed potest solui, quod aut actio
de dote remansit cõis patri, & filiæ, & tunc in ea filia non hẽt hæ-
redem, vt in præal.l.aut actio facta est ipsius filiæ, puta, quia pater
passus est eam sibi postulari,& tunc habet hæredem, & ita loquit
lec. Dy.ĩ d.l.post dotem.& probatur.ff.de pac. dot.l.inter socerũ.
§ cum inter.secũdum intel.Iac.de Bel.qui intelligit,quod ibi dos
retineatur pro liberis,tanquam pro hæredibus mulieris,vt ipse di
sputando tenuit in ciuitate ista. Non ob.gl. hic posita,quia loquit
in peculio profectitio filij,ꝙ est in dñio patris,vt l.certum.C.fam.
erc.sed qõ nr̃a loquitur in peculio profectitio, quod est in dñio ip
sius filiæ,vt est dos,vt l. Pomp.Philadelphus.ff.fa.erc.& sic vr̃ idẽ,
ꝙ in castrensi.& facit ad istam glo.quæ dicit, ꝙ hodie in profecti-
tijs nihil est immutatum, l.cum oportet.in princ. ibi, non ex eius
substantia,&c.C.de bo.quæ lib & facit l.fi.in prin.in fi.ff.quis or.in
10 bon.poss.ser.& C.qui adm.ad bon.poss.poss.l.1. † Quærit glos.1.in
hoc tit.quæ est super verbo,introducta, vtrum per istam constitu
tionem sit sublatũm edictum ff.de coniun.cum emanci.li.quod
statuit,ꝙ si hẽo filiũ.& emancipatũ,& nepotem ex eo in potesta-
te, licet nepos solus admittatur de iure ciuili, & de iure prætorio
admittatur filius emãcipatus insolidum,vt §.emancipati.Instit.de
hær.quę ab intest. tñ per edictum de coniun. admittat.gl.quę est
hic, dicit, ꝙ cum hodie sit sublata dña emancipationis, & patriæ
potest. illud edictũ est sublatũ, & sic filius solus admittatur, tanq̃
primus in gradu,& idẽ,qđ hic no.in auth.in suc. C.de suis,& leg.
quæ sumitur ex isto §.& in l.illam.C.de coll.& in l.si proponas. §.
item datur querela.ff.de inof.test.& per gl.Inst.de hęr.qual.& dif.
§.sui.& no.Doc.in d.auth.in successione.

1 *Pater succedens filio vna cum alijs ,an habeat vsumfructum portionis obuenientis alteri filio,de bonis fratris.*
2 *Frater ex vno parente tantũ,ꝙ non succedat vna cũ patre in bonis fratris.*
3 *Frater vtrinque cõiunctus,an præferatur in bonis fratris auo, uel proauo.*

§ Consequens. Parentes succedunt descendẽtib. liberis ipsorũ descẽdentium non extantib.gradus prærogatiua seruata. si vero parentes eũdem gradũ obtinent,æqualr admittunĩ,cũ qb.fratres ex vtroq; parẽte cõiũcti defuncto vocantur, nec patri vsusfructus portionis eius filijs
contingentis acquirit.h.d.Et ex isto §.sumitur auth.defuncto. C.
1 ad Ter.& auth.cessante.C.de leg.hær.† No.ꝙ pr̃ non hẽt vsumfru
ctũ portionis alijs eius filijs ꝯtingentis , & quo ad illas portiones
vsusfructus,qui erat olim omnium bonorum filij mortui,est ex-
2 tinctus,rõ ponitur in tex.ibi,qm̃ hac vsũs portione,&c. † Quæro,
vtrum frater ex altero tm̃ parente coniunctus admittatur vna cũ
parentib.ad successionem fratris. & hic est text.ꝙ nõ ibi,exceptis
solis fratrib.ex vtroq;,&c.ĩ.in ver.si vero cum ascendentib.ibi,ex
vtrisq; parentib.&c.quod hoc sit verũ,no.per gl.s̃.de nupt. §.& si
quidẽ. ver.si vero non habuerit filios.In gl.q̃ incipit.si hoc totum.
3 † Quæro , vtrum frater vtrinq; coniunctus admittatur cum auo,
vel proauo,uel præferatur? In gl.fi.hic,quæ est super ver.proxim',
sunt opi.tene opi.Iac quam tenet gl.& Doc in auth.defuncto. C.
ad Tert.& per gl.C.de suis,& leg.hær.auth.in successione. & Inst.
de seru.cog. §.toties.quicquid dicat hic Iac.de Bel.

1 *Filij fratrum quando tractatur de hæreditate patrui defuncti ab intestato, & non supersunt patrui, quod succedant in stirpem, & non in capita.*

§ Reliquum. Fratres,& sorores defuncti vtrinq; coniuncti a descendentib.et ascendentib.ad eorũ successionẽ vocantur,cæteris exclusis : eis aũt non subsisten-
tib.vocantur fratres ex altero parente tm̃ coniuncti,cũ qb filij fra
trũ uocantur,coniunctionis distinctione ꝓhabita,& filijs fratrum
solummodo huiõi priuilegium indulgetur. Item superstitib.fra
trib.defuncti eum ascendentib. filij fratrum penitus excludũtur.
Item filij fratrum patris defuncti , licet tertiũ gradum obtineant
præferũtur.h.d.vsque ad §.si vero neque. Ex isto §.sumitur auth.
cessante.C.de legi.hær.& dic,ꝙ iste §.inquantum dicit,& filij fra
trum,non admittuntur cum parentib. est hodie correctus p Au-
then.ut fra.fi.ut no.in auth.defuncto.C.ad Tert.Quæro hic dicit,
ꝙ qñ filij fratrum succedunt cum patruis , qui sunt fratres defun-
1 cti,succedunt in stirpem.†Quæro,quid si non succedunt cum pa-
truis,puta quia nullus ex fratribus defuncti superest.sed solum su-
persunt filij fratrum , an succedant in capita, vel in stirpem ? dicit
Azo, quod in capita,& idem tenet ipse in authent cessante.C.de
leg.hær.& in sum.illius titu.& istam opin.videtur tenere gl. Instit.
de leg.agn.succes.§.hoc etiam. Accur.vero tenet contra hoc hic,
a & in auth.cessante.[a] C.de legi.hæ.& in l.1.in duab.glo. Rosf.vero
tenet

ADDITIO.

a Cessante. Et ibidem omnino vide Saly.

tenet opi. Azo. vt ipse ponit in tit. de bo. po. vnde cogn. §. vlt. ver.
quæritur. Spe. vero in tit. de succes. ab intest. §. 1. ver. sed an filij re
citat opi. & nihil firmat. sed Dy. Iac. de Are. & Cy. tenent opi. Ac-
cu. vt no. per Cy in d. auth. cessante. Iac. vero Bur. in d. auth. cessan
te, tenet opi. Azo. q succedant in capita, & solummodo succedãt
in stirpem, qñ succedunt cũ patruis, rõ est, quia tũc succedũt con
tra ius cõe. cum. n. patrui sint proximiores in gradu ad defunctum
deberent præferri filijs fratrum, vnde lex statuit in priuilegium fi
liorum fratrum, vt succedant in locum patrum suorum: sed quã
do succedunt inter se non extantibus patruis, remanent iura anti-
qua incorrecta. Et hoc vr inducere tex. in hoc §. reliquum, versic.
ex diuerso, ibi, sed ipsis fratrum filijs, &c. versi. sin autem cum fra
tribus. ibi, tale priuilegium, &c. sed præcedens opi. Acc. vr verior
& probatur per §. ĵ. proxi. si vero neq;. Scdo probatur, & melius
per istum §. ver. illud palam. vbi expresse hẽs, q qñ nulli supersunt
patrui, qui sint fratres defuncti, tñ filij fratrum succedunt in locũ
patrum suorum, & pferuntur patruis defuncti, qui sunt in tertio
gradu. Ad idem in auth. & post fratres. ver. hi autem. q sumitur
ex isto §. & sic concluditur ex prædictis, q etiam qñ veniunt ad
hæreditatem cum his, q sunt pares in gradu, succedunt in locum
patris eorum, & sic in stirpem. Vlt no. glo. fi. quæ est super verbo,
palam. & incipit, sed quamuis.

1 *Quando tractatur de successione transuersalium, illi qui sun vlteriores post fratres, & eorum filios, succedunt, in capita, non in stirpem, secundũ gradus prærogatiuam.*
2 *Decedenti cum duob fratrib. quorum vnus erat ex vtroque parente, alter ex altero tantum, hi tres succedunt in capita*
3 *Agnati, & cognati, hodie succedunt vsque ad decimum gradum.*
4 *Dominus, an succedat cognato sui serui.*

§. Si vero neque.

Post fratres, & filios fratrum, oẽs
a latere cognati, secũdum gradus
prærogatiuam ad successionem vocãtur in capita, sublata differẽtia
1 sexus agnationis, & emãcipationis, & patriæ potestatis. h. d. † No.
q licet in præcedenti. §§. dicatur, q cum tractatur de successione
aui, patrui, filij succedunt in locum patris sui, vt sup. eo. §. 1. in fi. &
proxi. ver. sin autem cum defuncto & C. de leg. hær. auth. cessan-
te. & authẽ. post fratres. tamen cum tractatur de successione alio
rum, illi, q sunt vlteriores post fratres, & eorum filios, non succe-
dunt in locum patris, & sic vbi inspicitur psona eius, a quo nõ suc
cedũt in stirpẽ, sed in capita, vt hic, & in auth. post fratres, fratrũq;
filios. C. de leg. hær. & hoc facit ad qõ. ibi p Doc. positã, dic, vt ibi.
2 † Quæro, quid si aliquis dedisset duob fratrib. superstitib. tantum
quorum vnus erat ex vtroq; parente: alter ex altero parente tm̃
(quod potest esse) an isti succedãt in stirpes. Iac. de Bel. dicit, quod
non, imo simul in capita succedent, quia duplex ius cõsideratur
in frat. & in filijs fratrum solum vnum, s. eo. §. si igitur. & s. eo. §.
sin autem defuncto, ergo in alijs personis non est cõsiderandum.
Inducit ẽt ipse C. de leg. hær. auth. post fratres. in gl. quæ inci. filio
rum filios, & pro hoc dicit ipse facere. s proxi. §. ibi, quandoquidẽ
&c. pro hoc optime iste tex. dum dicit exceptis fratrib. & filijs fra
trum, cæteri in capita succedunt, & qui propinquior est in in gra-
du potior est in successione, vt hic, & d. auth. post fratres, fratrũq;
3 filios, quæ sumitur ex isto §. † Quærit glo. 1. in hoc §. olim agnati
succedebant vsq; ad 10. gradum. cognati vero vsq; ad 7. Quid iu-
ris est hodie. dicit gl. q vsq; ad 10. & idem no. in d. auth in succes-
4 sione. & Insti. de suc. ab intest. §. fi. † Quærit gl. sequẽs, nunquid dñs
succedat cognato serui sui. dic, vt in gl. Insti. de ser. cog. in prin. Vl.
gl. dicit esse distinguendum circa istos § vt s. de consan. & vte. fra
& tãgitur in d. auth. post fratres, & plenius. C. communia de suc.
in auth. itaq;. & ibi per Doc.

1 *Proauia, & alij superiores, q admittantur ad tutelã, sicut mater, & auia.*
Nurus appellatione, venit pronurus.
Auia appellatione, venit proauia.
2 *Mater, & auia, licet admittantur ad tutelã, tamẽ nõ coguntur acceptare.*
3 *Mater est legitima tutrix filiorum suorũ, licet non per omnia sortiatur naturam legitimorum.*

§. Ex his.

Tutela legitima defertur s̃m gradum, & ordinẽ
quo ad hæreditatem vocãtur si idonei sunt, agna
tionis, & cognationis iura sublata, cæt. mulierib. repulsis, exceptis
matre, & auia, quæ omnib. ex latere venientib. præferuntur: solis
testamentarijs eas præcedentib. Plurib. autem in eo. gradu existẽ-
tib. magis idoneus eligẽdus est, tutelæ periculo omnib. imminen
te, legib. quæ de hæreticorum successione lõquũtur, firmis manẽ
1 tib. h. d. † No. in ver. mulierib. ibi, his. n. solis, &c. nam hic vr tex. q
solum mater, & auia admittitur, non aũt proauia, & superiores.
a In ɔ̃trium facit tex. ĩ l. cui eorum. a versi. idem Pompo. ff. de postu.
vbi appellatione auitis continetur pronurus, & omnes quib. præ-
positio adijcitur ex propria significatione vocabuli, &c. sed in pro
b posito app. auiæ debent contineri proauiæ, b & omnes quib. adij-
citur præpositio ex propria significatione vocabuli, tñ iste tex. vr
a velle ɔ̃trium, cogitabis. † Scdo no. tex. ibi, subire permittimus, q ma
ter, & auia demũ volentes admittuntur, vt hic, & in d. auth. matri.
& auiæ. C. qñ mu. tu. of. sun. po. idem habuitis in §. quia vero. eo.
3 titu. & ibi no. † No. in mater sit legitima tutrix. gl. hic dicit, q est
legitima, i. s̃m l. a iudice datam. ita dicit gl. hic, de qua no. ẽt in d.
auth. matri. & ibi per Doc. in 4. q. & ibi per Cy. in l. tutor si petitus
ff. de tu. & cur. da. ab his. & in l. si quis sub ɔdõne. ff de testa. tu &
tangit Spe. in tit. de tu. §. nunc dicendum. in prin. veritas est, q est
legitima tutrix, licet per omnia nõ sortiatur nãm legitimorum
tutorum, vt l. 2. §. si mater non petient. in fi. ff ad Treb. & pbatur
p Lominem, hic alle. & est tex. in l pe. C. in qui. cau. pig. ta. contra.
& ista op. vr placere gl. in d. auth. matri. per hu. sc §. & ibi eam te-
nẽt Doc. in 4. q. & Dy. in præall. locis: in hoc tamen sortietur nãm
legitimorum, quia mater non cogitur acceptare, vt hic, & sup. di
xi, & istam opi. tenet Iac. de Bel. Vl. ad versi. sin autem plurimi. vi-
de quod no. Doct. in auth sicut hæreditas. C. de le. tu.

ADDITIONES.

a L. cui eorum. Et ibidem vide Bar. in l. liberorum. in ver. quæro an appellatione nepotum. de verb. sig. & adde glo. in l. Gallus. §. idem creden. alias §. insti. de lib. & posthum.
b Proauiæ. Vide Bal. in l. si paulo post me. C. de succe. edi. & Bar. in d. l. cui eorum. in 1. col. ver. quæro quid in auia.

Vt sponsalitia largitas, &c. Rub.

1 *Donatio propter nuptias hodie non insinuatur, licet olim insinuaretur, & recitat tria iura, & quod quantum ad virum donantem, seu pro quo donatum sit, sic.*
2 *Sponsalitia largitas quid appelletur.*
3 *Donatio ob causam non insinuatur.*
4 *Sponsalitia donatio, quã proprie facit spõsus sponsa, insinuationẽ requirit.*

Sponsalitiam.

Spõsalitia largitas, quæ est spe
cialis ɔ̃ctus ex vl parte, valet
a cuiuscũque sit q̃titatis, ẽt sine insinuatione ah d. † Op.
1 & vr, qd donatio pp nup. egeat insinuatione, vt l. fi. C.
de iu. do. & de do. ante nu. l. fi. §. similique modo. Sol. circa hoc est
triplex ius. primum est ius C. p quod donatio pp nup. requirebat
insinua. si excedebat 50. soli. non ob. q esset donatio ob cãm, vt in
ll. ɔ̃riis, nisi in casu, qñ mulier cui donabat, erat minor, vt l. minori
bus. C. de do. ante nup. s̃m ius est introductum, p istam consti. s̃m
quod don. pp nup. non requirit insinuationem, nec quantum ad
mulierem cui donatur, nec quantum ad virum, qui donat, vel si
ab alio donatur mulieri. Tertium ius est introductum s̃m qd do-
natio pp nu. quantæcunque sit quantitatis, non eget insinuatione
quantum ad mulierem cui donatur, sed quantum ad virum do-
nantem, seu pro quo donatũ sit, sic, vt ĵ. vt fra. filij. §. illud quoque
& ideo super d l. fi. §. similiq; modo. posita est auth. eo decursum
2 cuius pars sumit ex d. §. illud quoque. † Quærit gl qd appellatur
hic sponsalitia largitas. dic, vt no. hic in gl. & in d. auth. eo decur-
3 sum † Quæro, vtrũ alia donõ ob cãm egeat insinuatione. glo. ha-
4 bet hic, q nõ, & no. in l. fi. C. de iure do. & ff. de do. l. 1. † Quæro, nũ
quid sponsalitia do. q̃ facit sponsus sponsæ, & accipit proprie, requi
rat insinuationem. tex. est, & gl. quod sic in l. 1. C. si aduer. do.

ADDITIO.

a Insinuatione. Adde Bal. in cũ l. multæ, ad fi. C. de do. ante nup. & quod per Pau. de Cast. in consi. 102.

§. Et hoc quoque.

Minores ex quo possunt testari
possunt libertates relinquere,
antiqua l. cessante. h. d. ex isto §. sumitur authen. sed hodie, C. de fi
deicomm. lib.

1 *Instrumentum faciens mentionem alterius instrumenti, quam fidem faciat remissiue, & nu. 5.*
2 *Citatio partis, quando requiratur, quando instrumentũ exemplatur, iudicis authoritate.*
3 *Originale instrumenti, si pars contra quã producitur instrumenti exẽplarũ iudicis authoritate instat, ut pducatur, an produci debeat, remissiue.*
4 *Si in sententia dicatur, visa litis contestatione, iuramẽto calũnia, & testibus receptis, & c. an per hoc, ista acta probentur, remissiue.*

§. Et hoc insuper.

Si vnũ instrumẽtum facit mẽ-
tionẽ alterius instrũ, in eo, qd de
a alio instrõ mẽtionem facit, & non editur, non probat, a nisi origi
nale producat, vel per alias pbões cõprobet. h. d. Ex isto §. sumit
1 auth si qs in aliquo documento. C. de eden. † Opp. & vr, qd istrm
qd facit mentionem alterius instrũ faciat fidẽ, vt l. chirographis.
ff. de admi. tu. & ĵ. vt fra. fi. §. illud. Sol. vt in gl. hic, & in ɔ̃nijs, & ff.
de fi. inst. l. 2. & ext. de verb. sig. c. abbate, p gl. & Inn. & vide, quod
2 no. in c. 1. ext. de fi. instr. † Quæro, vtrum qñ exemplatur instrm iu
dicis authorita debeat pars citari. Doct. dñt, q sic, qa pars posset
lædi, ergo & c. vt l. de vnoquoque. ff. de re iu. l. nam ita diuus. ff. de
adop. ita tenet per Iac. de Are. in d. auth. si quis in aliquo, & ẽt per
Cy. & ita tenet Gul. de Cu. in d. l. nã ita diuus, circa qd vide Inno.
b ext. de fi. inst. c. fi. b & de test. c. Albericus, & q no. Spe. in ti. de inst.
3 edi. §. ostenso. ver. qualiter, & ver. vt hæc plenius. in fi. sed q̃ro † qd
si pars

ADDITIONES.

a Non probat. Limita, & no. vt per D. Bar. Soc. in d. aut. si quis in aliquo, & ibi vide omnino Fran. Are. & D. Alex. de Imo. & Pau. de Cast. & Bal.
b c. fi. Et ibi ad hanc materiam vide latissime, vt no. per Fel. & quod ibi dixi.

si pats, ꝯ quā producitur instr̄m exemplatum authoritate iudicis
omnino vult, ꝙ originale producatur, an possit hoc petere, & qđ
pōt. dic, vt no. per gl. & Inn. in d. c. Abbate. ext. de ver. sig. & ꝙ no.
4 gl. t. in c. ꝯ morem. e a. dist. † Pone, ꝙ lata est sn̄ia, & in ea fit mētio
de actis, puta lit. cont. coram nobis, præstito iur. imēto de calum.
a testib. receptis, &c. an per instr̄m sententiæ, probentur ista acta.ᵃ
hanc q. formant Doc. in auth. si quis in aliquo. in pe. q. & C. de fi.
instr. l. emancipationem, circa quod dic, vt no. Inn. in ca. qm̄ ꝯ fal-
sam. ext. de prob. & Spe. in ti. de inst. edi. §. restat. ver. in summa. &
5 de prob. §. 1. ver. sed pone. † Quæro, an instrumentum, quod facit
mentionem de alio instrumento, & faciat saltem semiplenam ꝓ
bationem? dic, vt no. Doc. in l. si scripturæ. C. de fi. instr.

ADDITIO.

a Ista acta. Vide Bar. in l. 1. in ver. vlterius no. C. de rela. vbi etiā vide Pet. de Sup. & Ang. & Bal. in mar. ver. sententia.

---

1 *Tempus appellationis, quod nō currat ipso iure, quando stat per iudicē quo minus causam examinet.*

§. Hoc quoque.

Appellationis tp̄s ipso iure nō cur-
rit, si p iudicem stetit quo minus
causā examinet, & sn̄iam proferat. h. d. ex isto §. sumit̄ auth. itē si
1 appellatione. C. de temp. ap. † Op. & vr̄, ꝙ c, ꝗ̄ stat p iudicē, qđ cau-
sa appellationis non exerceatur, ꝙ tempus currat, sed detur restō,
ar. l. sed si per prætorem. §. ait prætor. ff. ex quib. cau. ma. cuius ꝯri
timore dicit glo. hic, ꝙ tempus currit, sed datur restō, & idem qđ
hic no. in d. auth. item si appella. Tu vero dic, ꝙ tempus ipso iure
non currit, qñ stat per iudicem app. & hoc probatur per hūc tex.
dum dicit, nullum præiudicium saltem i sumptib. quos ab aduer
sario non reciperet, cum non fuerit in culpa. & istā opi. tenet hic
Iac. de Bel. & no. per gl. & Inn. ext. de app. c. ex ratione. & habui ꝗs
no. s̄. de app. §. 1. & ibi plene examinaui materiam istius §. & glo.
hic, quæ est super ver. iudicium.

Sententia quod exequatur, supplicatione pendente.

§. Aliud.

A sententia ꝑfecti prætorio appellare non licet,
sed supplicare ī. 10. dierū numerū, q̄ sn̄ia execu-
tioni mandari dēt fideiussione ꝑstita, supplicatione porrecta, alr̄
non, retractationis iure illi seruato, qui se grauatū putauerit. h. d.
1 † No ergo, ꝙ pēdente supplicatione, sn̄ia executioni mādat. licet
secus sit in app. & circa hoc vide. qđ no. gl. in c. cum ex literis. ext.
de in integ. resti. & Spe. in tit. de suppli. §. 2. & quod no. Doc. in au
thē. quę supplicatio. C. de preci. impe. off. quæ sumitur ex isto §.

1 *Litis contestatio, quod nō sit necessaria in restitutione in integrum, & quan do. nu. 5. remissiue.*
2 *Sententia diffinitiua in causa restitutionis in integrum, quod ferri possit, licet lis non sit contestata.*
3 *Creditores, quod non sint citandi, quādo minor petit se restitui, vt abstineat ab hæreditate & nu. 5.*
4 *Index ex officio, parte etiam non petēte, prouidere potest, ne bona hæreditaria pereant.*
6 *Legatarii in casu huius §. an sint citandi, remissiue ad gl.*
7 *Plures creditores præsentes, an possint paucioribus creditoribus præiudicare.*
8 *Præiudicium fiendum creditoribus, de quo hic, consistit, quod restitutio nō differatur, & sententia omnibus nocebit*
9 *Citatio generalis per proclama, ꝙ fiat quando ignorantur creditores.*
10 *Citatio verbalis non potest fieri extra territorium*

§. Ad hæc.

Si minor restitutionem petit, vt se ab hæredi
tate abstineat, creditores in ꝑma ꝯstitutiōe vo-
candi sunt, oib. autem, vel quibusdam in absentia cōstitutis, & le
gitime expectatis, restitutio nihilominus indulgenda est, curato
re bonis dato, & bonorum inuentario facto. h. d. vsq; ad §. rursus
No. hic formam tenendam, qñ minor dēt abstinere ab hæredita
1 te. † Secundo no. hic tex. qđ in cā in integ. rest. non est necessaria
a lit. contest.ᵃ † Tertio no. quia hic vr̄ tex. ꝙ ubi petitur in integ. rest
2 peruenitur ad sententiam diffinitiuam li. nō cont. ita vr̄ probare.
hic tex. & pro hoc optime s̄m vnam lec. est casus in l. sancimus §.
1. C. de iud. & ff. de fideicō. lib. l. si vero. & ff. vbi pupil. edu. deb. l. si.
3 † Quarto nō, creditores esse citandos. rō est, quia possent lædi, er-
4 go &c. vt l. nam ita diuus. ff. de adop. † Vlt. no. in ver. iudice, ꝙ in-
dex ex officio suo parte ēt nō petente pōt prouidere, ne bona hæ
reditaria pereant, & hoc ideo quia sibi hoc liquet, vt iudici. Idem,
ꝙ hēs in auth. si omnes. C. si minor se ab hrēdi. absti. sumpta ex isto
5 §. † Op. & vr̄, ꝙ in cā restitutionis in integrum dēt fieri lit. contest
vt l. Papinianus exuli. §. fi. ff. de min. C. de tempo. in integ. resti. l. fi.
& l. necnon. §. si cum in prouincia. in fi. ff. ex quib. cau. ma. l. non
.n. co. tit. eum fi. Sol. vt no. gl. ext. de offi. iud. c. fi. circa quod vide,
6 quod no. Doct. in d. auth. si omnes. in vlt. q. † Quærit gl. hic dicitur
ꝙ debent citari creditores, vt hic, & in d. authen. si omnes, & ff. de
min. l. etiam. §. si. nunquid debent citari legatarii? dic, vt in gl. hic,
7 & in d. auth. si omnes. † Quærit gl. an per plures creditores præsen
tes fiat præiud. cum creditoribus paucioribus absentibus. dic, vt
8 in gl. & in d. authen. si omnes, † Quæro, in quo fiet præiudicium
absentibus? don. Iacobus de Bel. dicit, quod fiet præiudicium in
hoc, quia restitu. non differtur vsque ad tres menses post citatio-
nem absentis, sed statim de causa cognoscetur, & pronūciabitur
& sententia omnibus nocebit, vt l. de ætate. ff. de min. circa quod
9 dic, vt no. Doc. in d. auth. si omnes. in 3. quæst. † Quæro, quid si mi
nor petit se restitui aduersus aditam hęreditatem, & ignorat qui
sint creditores, qualiter fiet citatio. dic quod fiet citatio generalis
misso proclamate per ciuitatem, vt C. de rem. pi. l. si eo tempore.
10 † Vltimo no. hic ver. si omnes. in eo quod dicit, quod si credito-
res sint absentes a loco, in quo petitur restitutio, minor debeat a-
dire iudicem loci, vbi sunt, & per ipsum iudicem facere illos cita-
ri. facit ad quæstionem, quod citatio verbalis non potest fieri ex-
b tra territoriū.ᵇ de qua quæstio. dic vt dixi sup. de hęre. & fal. §. san-
cimus. ver. illo vero adiecto.

ADDITIONES.

a Li. contest. Vide tu Bal. in auth. omnes. C. si vt se ab hær. abst. & D. Alex. plene in l. si finita. §. Iulia. de dam. infe. & Ang. in l. fi. §. illud. C. de temp. app. & Barto. in d. auth. omnes.
b Extra territorium. Vide tu plene per D. Alex. de Imo. in l. fi. de iur. om. iud. in vlt. col. ver. item facit an iudex, cum multis concor. ibi per eum signatis.

---

1 *Præscriptio longi temporis, vt præiudicet, & prosit possessoribus, requirit scientiam aduersarii.*
2 *Tempus 10. vel 30. annorum in præscriptione, a quo tempore computetur.*
3 *Dispositio huius §. an habeat locum in malæfidei possessore alienante, vt noceat emptori bonæfidei.*
4 *Dispositio huius § ꝙ non habeat locum in re mobili.*

§. Rursus.

Malæfidei possessore alienante emptori bonæ
fidei domino rei sciente. præscr. lon. temp. cur
rit. domino autem ignorante ann. 20. exigitur præscri. bo. fid. pos-
sessori profectum non auferente: domino vero rei quibusdam
an. præsente, quibusdam absente super decenniū, tot anni ei adii-
ci debent, quot annis in decimo fuit absens. h. d. Ex isto §. sumi-
tur auth. malæfidei. C. de præscr. lon. tempo. item ex §. de præscri-
1 ptione sumitur auth. quod si quis quibusdam. eo. tit. † No. in hoc
§. casum, in quo ad hoc vt prosit possessorib. longi temporis præ-
scriptio, requirit̄ sciētia aduersarii, ꝯ quem præscribitur sicut in ꝑsc.
serui, vt C. de ser. l. 1. regulariter cōtra, vt l. fi. C. de ꝑscri. lon. temp.
2 & l. sicut. C. de præscr. 30. ann. † Quærit gl. dicit hic, agnoscens, q-
ro a quo tempore computatur tempus 10. vel 20. annorum dic, vt
in d. auth. malæfidei. circa quod vide quod no. Pet. & ibi refert Cy.
3 in vlti. quæstio. † Quæro, vtrum iste § habeat locum in malæfidei
possessore alienante, quocunque tempore fuerit in mala fide, uel
tantum in malæfidei possessore, qui habuerit malā fidē ab initio
suæ possessionis, vt eius mala fides noceat bonæfidei possessori,
quo ad decennii præscriptionem. dic vt no. Doc. in d. authen. ma-
4 læfidei. in 1. q. † Venio ad §. de præscr. & quæro vtrum iste §. habeat
locum in re mobili. D. Iaco. de Bel. quod non, cum hic loquatur
tantum de præscr. & idem dicit ipse in casu ꝓcedentis § cum quo
secundo dicto concor. Pet. vt refert Cy. in d. auth. malæfidei. in 2.
& 3. quæstio. Quæro, de qua absentia loquitur iste §. dic, vt in glos.
hic, & in d. auth. ꝙ si quis quibusdam. C. de præscr. lon. temp.

1 *Nomen hæredis expressum per alium in testamento, testamētum nō uitiat, si testator expressis uerbis id approbat, secus si nutu.*

§. Quia vero.

Testamentum suas vires obtinet, siue
testator per se, siue per alium nomē hr̄
dis scribat, uacante l. quæ contrarium asserebat. h. d. ex isto §. sumi
1 tur auth. & non obseruato. C. de test. † Quærit gl. dr̄ hic, quod te-
stator potest per alium nomen hęredis scribere. quęro qualiter
est hoc intelligendum? dicunt quidam hoc habere locum cum
testator expressit nomē hęredis illi, per quem vult scribi: sed si nu
tu exprimeret, non valeret. sed glo. hic videtur velle contra. di-
cit enim, quod satis exprimit testator cum annuit, sed contrarium
no. C. de testa. l. iubemus. uer. oportet enim. in gl. quę incipit, im-
mo etiam. & C. de fideicom. l. & in epistola. D. Iaco. de Bel. dicit,
aut alius exprimit nomen hęredis, & testator verbis profitetur se
agnoscere, & approbat nomen hęredis, & tunc sufficit, vt no. in l.
iubemus. §. quemadmodum. in gl. quæ incipit, no. regulam. C. de
testa. quam glo. limita prout ibi no. Doct. Si vero testator nutu tā-
tum exprimit nomen hęredis, tunc testamentum non valet, vt
no. in d. l. iubemus. §. oportet. & in d. l. & in epistola. non obst. l. nu-
tu. alle. in gl. quia illa l. loquitur in legatis, quæ possunt nutu relin-
qui: secus in hęredis insti. quæ non potest nutu fieri, vt no. in præ-
a all. glo. & circa prędicta vide quod no. glo. in cap. cum tibi,ᵃ extra
de test.

ADDITIO.

a Cum tibi. Et ibi vide Butr. Io. de Imo. & Cap. & Ioan. And. in addi. ad Spe. de test. §. 1. in addi. ad ver. Pileus. & Pau. de Castr. in l. hac. §. ai cum humana. C. de test. & D. Ale. de Imo. in l. iubemus. in fi. C. de test. alle. in tex. & in l. discretis. C. qui test. fac. pos. et Pau. de Cast. in l. serui electione. de leg. 1. & Fel. in c. in præsentia. de prob. in prin. ver. præterea pro ista, & D. Alex. in consi. 47. 2. par.

---

1 *Falcidia dicitur prohibita, quando legatarius est prohibitus alienare.*

§. Legem vero.

Res ab ecclesia in principem trans-
lata potest a principe in alium trans
ferri, non obstante lege in contrarium loquente, hoc dicit. usque
ad §. si quando.

§. Si

§.Si quando. Falcidia cessat in re a testatore alienari ꝓhibita, his obtinentib. in casib. prætentis
mõdum finitis.h.d. Ex isto §.sumitur auth. sed in ea re.C. ad l. Fal.
1 †No.ex isto §.ꝙ si legatarius, ꝓhibit⁹ alienare dimittit Fal. penes
hæredem,dñ alienare, & ideo Falcidia detrahi non potest. Vides
ergo vnum casum,in quo est prohibitum detrahi Fal. sunt alij ca-
sus,quos habes in gl.hic,& in auth.sed cum testõr.C. ad l. Fal.

De alienatione, & emphyteusi, &c. Rub.

1 *Res ecclesiastica quando alienatur,cũ quib solennitatib. alienetur remis.*
2 *Abbates in alienationib.ecclesiarũ sibi subditarum,an possint ipsi authoritatem interponere,vel requiratur episcopi decretum,remissiue.*
3 *Consuetudo in alienationib.rerum ecclesiæ,an sit seruanda, si est cõtraria solennitatibus per iura introductis.*
4 *Alienatio rei ecclesiasticæ facta non seruatis solennitatib.ꝙ non valeat, & res alienata reuocatur per rei vendicationem.*
5 *Ecclesia an possit donare amicis bene meritis,quod sic.*
6 *Prælatus solus sine superioris authoritate,an possit infeudare res ecclesiæ quod sic.*
7 *Dictio,pro denotat remotionem.*
8 *Emphyteuta ecclesiæ si ingreditur monasterium,emphyteusis,ꝙ trãseat in ecclesiam,sed detur reuocatio ecclesiæ.*
9 *Emphyteusis nõ transit in ecclesiam,si est dictum expresse in inuestitura, quod non transeat.*
10 *Feudũ,an transeat in ecclesiam,per ingressum feudatarij in monasteriũ.*

MVltis. Res immobiles, vel quasi ecclesiæ maioris
Constantinopolitanæ,& locorũ venerabiliũ
sibi subiectorum alienari ꝓhibẽtur. Emphyteusis ve-
ro permittitur in persona accipientis duorum succes-
sorum pensione diminuta in 6.par.in proastijs nõ proximarũ villa
rum,si redditus hẽt aliquos ꝓ integro canone dent in emphyteu
sim. Si vero nullos hẽt redditus, dent prout melius poterunt, si
asit alienauerit per imperialẽ domũ,vel quælibet domũ venerabilẽ,
aut in alios,tũc ordinarij venerabiliũ locorũ,a quib.emphyteusis
fuit ɔcessa, electio dat hmõi ɔctum alienationis approbandi, vel
1 improbãdi.h.d.vsq; ad §.si vero quædam.† Quæro in §.sancimus.cũ
quib.solennitatib.dẽt hodie fieri alienatio, in casib.a nĩe permis-
sis.Dicit gl. ꝙ sm consuetudinem dẽt fieri, cũ consensu pronĩ, si
ecclesia pronũ hẽt:si vero patronũ nõ habeat, tunc si capella hẽt
plebanũ,dẽt fieri cum ɔsensu plebani. Si vero nõ hẽt, dẽt fieri cũ
consensu epĩ,ita dicit gl.super ver. licentiam. Tu vero dic sm Iac.
de Bel.ꝙ alienatio rei ecclesiasticæ dẽt fieri cũ solennitate,q̃ hr ĩ.
eo.§.licentiam.& §.hoc insuper.& C de sacrosecel. auth.hoc ius
porrectum.hoc qd dicit Iac.est verum,ꝙ requiritur in istis aliena
tionib.decretum epĩ,vel superioris, aliorũ autẽ prælatorum insci-
torum consensus, authoritas, vel decretum non sufficit, vt no.
2 Inn,ext.de transact.c.statuimus.in vlt.gl.†Sed q̃ro,quid de Abba
tib. an poterunt in alienationib. eorum, ecclesiarũ sibi subditarũ
decretũ,vel authoritatẽ interponere,vel an requiratur decretum
epĩ.de hoc per Inn.in d.c.statuimus. & qd no. gl.de reb. eccl. nõn
alie.c.1.in cle.quã gl.tene menti.& in ea.all.gl.hic positam. In eo
3 tãu,ꝙ gl.nr̃a hic dicit esse obseruandã consuetudinem , an dcãt
cõsuetudo ɔria solẽnitatib.per iura introductis obseruari, dicam
4 ĩ.eo.§.hoc ẽt.†Scdo q̃ro,quid si alienatio fuit facta non obserua
tis solennitatib.dicit gl. ꝙ tũc alienatio reuocatur cã cognita, qd
dic,vt no.in gl.hic super ver.licentiam,& sic vr velle ista gl. ꝙ ec-
clesiæ subuenitur per beneficium rest. in integ. sed dicit Iac. de
Bel.imo alienatio ipso iure non valet,& ecclesia põt vendicare rẽ
alienatã,vt s̃.de non ali.§.vult.n.& §.quia vero Leonis, & l.iube-
mus.§.sane.C.de sacrosecc.& ĩ.eo & cũ dicã de hoc ibi ꝑtereo
5 hic.†Quærit gl.super d.ver.licentiam, an amicis bene meritis ec-
6 clesia donare possit.dicit gl.ꝙ sic dixi de non alie §.vult.n.Quærit
gl.supradicta, quid in feudo an solus prælatus sine superioris au-
thoritate poterit dare res in feudum dicit gl.ꝙ sic,sm cõsuetudi-
nẽ regni.pro hoc vide 10.coll.de his,qui feu. da po. circa prin. &
in tit.qui inc. feudum dare tenentur.& in tit. Episcopi, Abbates,
vel Abbatissa in prin.§.1.& si de inuest.inter dñm,& vasal.lis oria
tur.c.1.in fi.& tene mente totam istam gl.super ver.licentiam. Ve-
nio ad ver.de competentib.q̃ro,quid vult dicere tex. proastiis dic
vt in gl.sm primam expo.& vide, quod no. in auth. perpetua. C.
7 de sacrosecel.no.tamen ex secunda sol.† ꝙ dictio,pro,denotat re-
8 motionem,qd tene ment..†Venio ad ver.si vero contigerit.not.
hunc §.vides. n. hic, ꝙ si emphyteuta ecclesiæ alienat emphy. in
episcopum,vel ecclesiã,ꝙ transfert ꝓpriam, sed datur electio eccl.
an velit reuocare rem emphyteuticam, vel non & sic facit, ꝙ si
emphyteuta ingreditur monasterium , quod emphyteusis tran-
a seat,sed reuocatio permittatur dño.a sed certe, quod dicit hic re-
uocatio permittitur domino, vr loqui cũ ecclesia concessit in
emphyteusim, sed quando priuatus concessit, non loquitur hic.
Item hic loquitur in alienatione expressa, non tacita, sm Iac. de
Bel.sm Dy. alleg. hunc § pro casu ad præallegatam cõnẽ. vt ipse no.
in fi ita,§.fi.de le.2.ff.& Doc in auth.ingressi.C.de sacrosecel.ubi
9 gl.istam q.format.† Sed quæro,quid si in instrũ emphyteusis ex-
presse est dictum,ꝙ in ecclesia non maneat. Resp. tunc no potest
transire,obstante expressa prohibitione,qd dic,vt no.ꝑ gl.& Dy.in l.
10 si ita quis.§.ea lege.ff.de ver.ob.& ꝑ Doc.in d.auth.ingressi.† Sed
q̃ro,qd in feudo,an si feudatarius ingrediatur monasteriũ,an trã-
a sibit feudũ in ecclesiã:dic vt hic.ꝑ Iac.de Bel.& per Doc.in d.aut.
b ingressi,& vide quod no.Inn.in c.in pñ.ia.b ext. de proba.

ADDITIONES.

a Domino. Ad quod vide omnino Fel.in c.præsentia. ver. 7. quæro de prob. quod ibi dixi in apost.
b In c. in præsentia.Et vide Fel.in 23.col.ver.6.quæro.vbi plene,& no.

§ Si vero quædam. Ecclesia domos in emphyteusim ꝑpetuo dare põt,data electio
ne emphyteutæ vtrũ velit ab initio soluere pensionem, adhuc ex-
tantib.ædificijs,vel velit domib. reædificatis soluere, quo casu ꝑ-
stabit pensionẽ,q̃ reperiatur domo sic existente ruinosa. Quæro, ꝑ
declaratione huius §.an remittatur tertia pars pẽsionis,q̃ repere-
batur ædificijs adhuc extantib.& duæ partes soluẽtur.in gl. hic sunt
opi.circa quam gl.vide,qd no. Azo in sum. huius tit. vbi vr tene-
re opi.Io.gl.q̃ est C.de sacrosecel.auth.si quas ruinas. & tenet, ꝙ tũ
tertia pars præstetur,& duæ partes remittantur,& istam opi.tene
bant ibi Doc.& idem tenet hic Iac.de Bel. & hanc opin puto ve-
ram. Ibi,in 3 parte pensionum,&c. ĩ. sequitur procedat, dixi ple-
ne de hoc s̃. de non alien.§.quia vero Leonis.

1 *Accipiens rem immobilem occasione vsusfructus ab ecclesia,tenetur statim dare ecclesiæ proprietatẽ alterius res ex qua percipiuntur tot fruct⁹ quot percipiuntur ex re ecclesiæ.*
2 *Alienare prohibitus, quod prohibeatur locare vltra 30. annos.*
3 *Clerici licet possint aliquo casu concedere feuda ecclesiæ, non tamen possunt in dicto casu concedere agnatis, & cognatis.*

§.Si vero aliquis. Ecclesia maior,& aliæ s̃.dictæ ec
clẽ rẽ immobilẽ noĩe vsus loca-
tionis,& pignoris,ac ẽt noĩe emphy perpetuo alienare ꝓhi solẽni
tate debita obseruata,in ꝑsonis œconomorũ. & quibusdam alijs
personis , alienatione penitus interdicta, s̃. dictis in maiori eccl.
1 q̃rum ad domos ruinosas statutis ad oĩa loca extensis.h d.† No. t.
tex.ibi,nisi alia mox,& c.ꝑ ille,q accipit rẽ immobilẽ , occasione
vsusf.ab eccl.dẽt ei dare ab initio cum vsumfr. accepit , nudã pro-
prietatem alterius rei,ex qua percipiantur tot fructus, quot ꝑcipiun
tur ex re cuius vsumfr.accepit ab eccl.vt hic,& sup.de non alie.§.
hoc igit.& ibi no.& no.ẽt ꝑ gl.& Doc.in Iubemus. §. fi. C. de sa-
crosecel.ꝓbatur ẽt s̃.de non alie.§.si qs aũt voluerit, qđ no. Iac.
2 de Bel.in d.§.hoc igitur,qd vr ɔ hunc tex.& ll.s̃. all. † Scdo no. in
a §.locationes.qđ ꝓhibitus alienare, prohibitus est ẽt locare, a vltra
30.an.vt hic,& sic vr hic casus ɔ gl.quæ est in l. codicillis. §. insti-
tuto ff.de leg.2.quæ dicit , ꝙ ꝓhibitus alienare, põt locare in 100.
annis.quæ gl.ibi per Dy.reprehenditur.circa quod vide, quod no.
3 gl.in c.1.ext.de reb.eccl non alie.in cle.† Tertio no. in §. œcono-
mus,ꝙ in quibuscũq; casib.in quib.permissum est clericis, vt pos-
sint alijs feuda concedere,tñ non est permissum, ꝙ possint ɔcede-
re agnatis,& cognatis suis.ita no.glo.per hunc tex. & per auth. q-
buscunq; modis,quæ sumitur ex isto §.1. C. de sacrosan. eccl. ita
no.qui suc.feu.ten.c.vno.ĩ 1.gl.& ea.coll.si de inue.inter do.& ua-
sal.lis oriatur.c.1.in fi. Et ui.de circa hunc §.qp no.gl.& Doc.in d.
auth.quibuscunque modis.C.de sacrosecel.

ADDITIO.

a Locare. Ad quod vide D.Alex.de Imo.in l.filio.sup.sol.ma.& Bald.in d.l.fi.paulo post princ.C.de reb.alt.& in auth.ei qui.de bon.aut.iud.poss.& Alex.de Imo.in consi.pe.in 4.parte.

1 *Ecclesia,an ad publicas collationes teneatur.*
2 *Pignus generale,an vero speciale permittatur in bonis ecclesiæ, remis.*
3 *Debitor an prius computet fructus cum sorte,quam vsuras.*
4 *Maior pars monachorum, vel collegij,in quo inspiciatur.*
5 *Absentium consensus in alienatione rerum ecclesiæ,non requiritur.*
6 *Absentes de collegio citandi sunt.*
7 *Actus gestus ꝑ minorẽ partẽ,maiori parte existente absente, an valeat:*
8 *Venditio facta per prælatum, an valeat, quando pretium res vendita non sit solutum creditori ecclesiæ,proni solui debebat.*
9 *Creditor quando cogatur inuitus aliud pro alio.*
10 *Mediocre datur insolutum creditori.*
11 *Solennitas introducta per hunc tex.in alienatione rei ecclesiæ, hodie nõ ẽ necessaria,sed sufficit seruare solennitatẽ introductam de iure canonica.*
12 *Consuetudo contraria solennitati introductæ pro alienandis rebus ecclesiæ, an valeat,quod non.*
13 *Creditor dicitur ille,qui mutuum probat in ecclesiæ vtilitatẽ conuersum. Et qualiter hoc probabit.nu.15.*
14 *Prælati factum in damnum ecclesiæ redundare non debet.*
16 *Creditor si mutuauit collegio,an tunc præsumatur pecunia cõuersa in vtilitatem ecclesiæ.*
17 *Dispositio huius versi.si vero, quod habeat tantum locum in creditore fœneratitio.*
18 *Res ecclesiæ quando alienatur, an requiratur consensus omnium clericorum collegij aliter,vel sufficiat consensus clericorum.*

§. Quæcunque vero. Debitis obnoxia eccl. si ex mobili. soluere nõ ꝑt

1 rē immobilē alienare pōt. † Op. ad pri. huius §. vř ꝙ ecclesia non teneat ad publicas collationes, vt in ex.ttaria. si ꝫ lib. ec.cap. 1. ver. itē nulla. Sol. iste §. hodie corrigit p l. placet. C. de sacrosſ. ec. & iō super l. de his. C. de epis. & cle. q̄ in hoc ꝯcor. cū isto §. posita ē aut.
2 itē nulla cōitas. q̄ illā l. corrigit. † Item op. & vř, ꝙ tm̄ gñale pign⁹ permittatř, nō ſpāle, vt s̄. de nō alie. §. alienationis. Sol. iste §. corrigit illū & gl. tenet hic, & in auth. hoc ius porrectū. de sacrosſ. eccl.
3 & §. de nō alie. §. nos igit. & ibi plene no. † Itē op. hic innuitur, ꝙ prius debitor debeat cōputare fructus cū sorte, q̄ vsuras. C. de vsu. l. 1. gl. hic ponit duas sol. & idē in auth. hoc ius porrectū. tene. i. sol. quā ibi approbāt Doc. in 2. sol. & no. 10. q. 2. §. hoc ius porrectum:
4 † Quæro, in quo inspicitur maior pars. dic, vt in glo. cui glo. adde quod no. in d. auth. hoc ius porrectū. & in l. nulla all. in gl. Quæro quid si sunt aliqui monachi in monasterio, nō tñ ibi seruiunt, an
5 requiratř ꝯsensus eorū. s̄. all. gl. dicit, ꝙ nō, tene menti. † Pone, mul ti sunt in ecclesia, aliq̄ sunt absentes, an ꝯsensus absentium requi-
6 ratur: dicit gl. ꝙ no. † Sed q̄ro, an debeant citari. gl. q̄ est in c. fi. ext. de ma. & obe. vř velle, ꝙ nō. Contra no. expresse pēt gl. Inn. in c. cū oēs.ª ext. de cōst. & p gl. in c. p̄rimum. ext. de test. lib. 6. † Sed po-
7 ne, qd minor pars est p̄ns, & maior absens. Quæro, qd iuris. vide ꝙ no. gl. in sūi, ext. de maio. & obe. c. fi. ext. de elect. c. cum in eun-
8 ctis, in gl. q̄ incip si citatę, & no. p Inn. in c. cū nobis. eo. tit. † Quæro dř hic, p̄tiū olb. dando, & c. quid si pretiū non fuit solutū ab emptore creditori, an pp pretium solutū creditori per prælatum, ex hoc dicemus venditionē non valere, vide ꝙ tangunt Doc. in authen hoc ius porrectū. in s. q. C. de sacrosſ. eccl. sed dic de hoc lat⁹ per Inn. in c. 1. de depos. vbi tex. §. huius declaratur. Venio ad ver.
9 si vero, sm̄ prædictū. ī quo no. ꝙ creditor inuitus cogitur. † Sedo no. ꝙ datur in solutum creditori ius mediocre. Opp. ad primum, ꝙ creditor non cogatur accipere aliud pro alio, vt l. 2. §. 1. ff. si cer.
10 pet. & l. si, a quo. C. de sol. † Sol. dicit gl. ꝙ hic est ſpāle. ita no. su. de fideiu. §. ꝙ aūt. & ibi dixi. Op. ēt ad fm̄ no. Sol. vt in d. §. qd antē & no. gl. hic, & in ꝯrio. & idē no. gl. in d. auth. hoc ius porrectum. & in auth. hoc nisi debitor. C. de sol. Quæro, dř hic adiecta in pretio 10. parte, quid vult hoc dicere. gl. hic, & in d. auth. hoc ius porrectum, ponit duas expositiones. sed hic tenet primam expositionē, quā tenet Azo in sum. huius tit. & Iac. But. in d. auth. hoc ius
11 porrectū, & vide 10. q. 1. §. hoc ius porrectū. † Quæro, an solennitas introducta in alienatione rei ecclesiasticæ per istum §. & dictā auth. hoc ius porrectū hodie sit necessaria. dic, ꝙ non, sed sufficit, ꝙ reseruetur solennitas introducta, 12. q. 2. c. sine excep. ita no. p gl. ext. de reb. ec. non alie. c. 1. lib. 6. & ibi p Inn. licet gl. videatur vel le, ꝙ seruetur solennitas introducta per istum § vt no. in d. c. j. ext.
12 de reb. ec. non alie. † Quæro, pone ꝙ est consuetudo in ꝯtrium, ꝙ ista solennitas non seruetur, an valeat ista consuetudo? gl. quæ est C. de sacrosſ. ec. in d. auth. hoc ius porrectū, dicit, ꝙ sic ad idem, ꝙ no. s̄. eo. §. sancimus. super ver. licentiam. Mar. vero Sil. & Iac. But. illā gl. reprehendunt dicentes, ꝙ cū hoc sit introductum in fauorem ecclesiæ, ꝯsuetudo, q̄ in ꝯtrium extat, tanq̄ ꝯ libertatē ecclesię nō valeret, vt in auth. cassa. C. de sacrosſ. eccl. & Inno. vbi s̄. dicit, ꝙ sufficit si alienatio fiat sm̄ solennitatē, q̄ in illa eccl'a p consuetudinē est inducta, licet illa consuetudo sit pręter ius, dummodo d. la cōsuetudo non sit grauis. Host. ibi tñ. tet ad hoc dictū Inn. per c. 1. ext. de reb. eccl. non alie. li. 6. per quod c. & c. 1. ext. de consue. tenet ip se non posse per consuetudinē tolli solennitatem introductam, per c. sine excep. 12. q. 2. sed substinendo Inn. possemus dicere, ꝙ dictum Inn. hēt locū in solennitatib. quæ sunt introductæ per istum §. & d. auth. hoc ius porrectū, ꝙ possint per consuetudinē tolli. sed certe illę solennitates non sunt hodie necessariæ,
13 vt ipse tenet. † Venio ad versi. si quis. el. 1. no. ꝙ creditor dř esse, q
14 mutuū probat in vtilitatē ecclesię ꝯuersum. † Sedo no. ꝙ factum
b prælati non dēt in damnum ecclesię redundare.ᵇ Ad secundum no. oppo. vř, ꝙ factum prælati præiudicet ecclesiæ, vt l. iubemus nullam nauem. C. de sacrosſ. eccl. Sol. vt per Dy. in c. delictū. el. 1. de
15 re iud. li. 6. † Quæro, qualiter probabit creditor pecuniam esse versam in vtilitatē eccl'ę. dic, vt i gl. mag. ibi, & intell. ge verum, & c.
16 † Sed quęrit gl. qd si creditor mutuauit pecuniam toti collegio,
c an præsumatur conuersa in vtilitatem ecclesiæ. dic, vt in gl. & in l. 1. §. si acceperit. ff. de in rem verso. sed Azo dicit probari pecuniā conuersam in vtilitatem ecclesię per præsumptionem, qd dic, vt in gl. alibi gl. tenet, ꝙ sufficit creditori probare ecclesiam pecuniā magere tpe dati mutui, ita no. 10. q. 2. c. hoc ius porrectū vide qd no. Doc. in d. auth. hoc ius porrectum, vbi ponit dill. Iac. de Are. sed tu de materia huius gl. vide, quod no. Inn. i c. ꝙ q̄ subdidā ext.
17 de fideiu. & in d. c. 1. ext. de deposito. † Quæro, an iste § habeat locum in quolibet creditore. an in creditore ex causa mutui tantū. dicit ipse, ꝙ habet locum in creditore fęneratitio. secus si gratis mutuaret, ita tenet Cyn. in d. authen. hoc ius porrectum. de quo
18 vide, quod no. Inno. in c. 1. de depos. † Vlt. circa istum §. quæro in casu, quo requiritur consensus omnium clericorum, qui sunt in ecclesia in alienatione rei ecclesiasticæ: vtrum requiratur consensus omnium collegiatorum, vel sufficiat, quod singulariter, & expressim consentiant. dic, vt no. glo. ext. de reb. eccl. non alie. c. 1.

ADDITIONES.

a In c. cum omnes. Et ibi vide Fel. in 13. col.
b Redundare. Adde Fel. in c. pe. ver. dum dicit Abb. de præse.
c Collegio. Tu ad hoc vide omo do. Soc. in cōsi. 25. inci. visis prędictis publicis instris. ver. nec est verū. cū. ver. seq. in 1. par. & ver. est ergo aduertendum. cum ver. seq. & ver. hæc aūt conclu. cum ver. seq. quasi vsq; ad fi. ea. parte.

1 *Alienatio rei ecclesiasticæ quib. casib omnino prohibeatur.*
2 *Episcopus potest vendicare rem ecclesiæ indebite alienatam.*
3 *Casus in quibus ecclesia potest res immobiles ecclesiæ alienare.*

§. Hæc vero

Omnes ecclesiæ, excepta maiore Cōstāti. & venerabilib. locis ei subiectis, permutare ad inuicem p̄nt, vtriusq; ecclesiæ indemnitate seruata. ea vero, q̄ ab imperiali domo processerunt, nullo modo alienare p̄nt, nec ēt. mon. p̄diū aūt inutile pp onus tributorū fiscalium, alienare permittitř excepta maiore ecclesia, & exceptis œconomis, & pro-
1 pinquis, quib. acquirere est prohibitū. † No. in ver. ea vero, casum in quo alienatio rei ecclesiasticæ oīno p̄hibetur, ēt in casu, in quo a lias p̄mittitř. sunt & alij casus, quos dic, vt in gl. super ver conceditmus. q sunt quinq;, & est sextus inf. de ec. ti. § finantē. & vide, ꝙ no. gl. in d. auth hoc ius porrectum, in 3. gl. & su. de nō alie. §. nos
2 igitur † Quæro, in d. §. cū. tñ. quomodo eps vendicat, cum rei vendetur dño? dic, vt gl & vide ꝙ no. in glo. & vide ꝙ no. in l. rem. §.
3 loca. de rei vē. & C. de sacro. eccl. l. sancimus. † Venio ad §. si vero, in quo no. casū, in quo ecclesia pōt res immobiles alienare. sunt & alij casus, vt su. de non alie. §. nos igitur. & in auth. hoc ius porrectum. Venio ad §. œconomis, & circa istum §. vide quod dixi su. eo. §. œconomis, & c.

1 *Emphyteuta ecclesiæ propter canonem non solutum, quod non cadat ab emphyteusi iure, sed per sententiam.*
2 *Ecclesia habens emphyteusim ecclesiasticam, si cessat biennium, quod cadat, sicut quilibet priuatus.*

§. Si vero quis.

Si ꝯductor, vel emphyteuta rē acceptā deteriorē fecerit, vř canonē p bieniū non soluerit, pōt reijci de re, & damnū, & pensionem soluere cogēdus est nulla actione pro melioratione cōpetente, ecclesia
1 aūt repellere nolente, exigere pōt, ꝙ ei dētur. h. d. † No. hunc §. & maxime in versi. si vero noluerit. nam hic vides, ꝙ emphyteuta, & colonus ecclesiæ non soluendo canonem per bienniū, ita demū repellitur si ecclesia vult, & sic vř hic tex. ꝙ emphyteuta pp canonē nō solutū nō cadit ab emphyteusi ipso iure, sed per sententiā. ad idem in auth. q rem. ibi repelli, pōt, & c. C. de sacrosſ. ec. de qua
2 q. dic, vt dixi su. de non alie §. scire. non repeto hic. † Quæro, quid si ecclesia hēt ab alia ecclesia, an erit idem quod hic dř. gl. dicit, ꝙ sic super ver. biennium. Idem no. in d. auth. qui rem. C. de sacrosſ. eccl. & facit ad istam gl. quod no. in fi. inf. de ecc. tit. § pro temporalib. & de sacrosſ. eccl. auth. quas actiones. Vlt. circa istum §. vide, ꝙ no. ext. de lo. & condu. c. vestra. dic, vt in glo.

1 *Ecclesia, quando possit nomine tributorum grauari.*

§. Sanctissimas.

Immobiles res ecclesię p̄nt alienari p redemptione captiuorū, nisi earū alienatio eccl'æ fuerit expresse interdicta. Itē Hierosolymitanorū ecclesia res immobiles alienare legitime pōt, p̄rio statuto. h. d. Item sterilis possessio in ecclesiam alienari p̄hibetur, & nomine vsus ecclę permissa, est alienatio. Item sacratissima vasa p ca-
1 ptiuorum redēptione, & debiti solutione alienari p̄nt h. d. † Opp. ad §. si qdē. & vř ꝙ eccl'a non possit tributorū noīe grauari, vt l. 2. C. de ep. & cle. Sol. vt in gl. & habuistis su. eo. §. si vero quis. de prędictis, & no. per gl. de sacrosſ. eccl. auth. sicut alienatio. Vlt. vide gl. quæ inci. pactum. pro qua vide no. C. de cond. ob cau. l. ea lege. & ext. de cond. app. c. verum.

1 *Ecclesia, an possit locupletari cum aliena iactura.*

§. Si vero præter.

Contrahētes cū ecclesia ꝯ, vř p̄ter formā hu⁹ ꝯstōnis, pęna hic inserta puniūtur, & ēt tabellio, q taliū ꝯtuum instrā ꝯscripserit.
1 † Op. & vř, quod ecclesia locupletetur cum aliena iactura. Cōtra de l. nam hoc natura. ff. de cond. inde. Sol. vt in gl. hic, & su. eo. §. si vero quis. su. de non alie. §. si vero Leonis. versi. finantē creditor. & C. de sacrosſ. eccl. auth. qui rem. Vlt circa istum §. possem recitare, quæ dixi sup. de non alie. §. si vero Leonis.

Ut iudices non expectent sacras iussiones. *Rub.*

1 *Plures iudices arbitri, vel delegati, si sint in vna causa an sit necesse, qd omnes concurrant in iudicando, remissiue.*
2 *Vnus ex plurib. iudicib. an poterit alteri vices suas committere remissiue.*
3 *Plures iudices si formant diuersas sententias, quid agendum, remissiue.*

QVoniam. Iudices, vt exonerent se, & rōne odij euitandi relationem ad princip ē tacere no debēt, sed q si per se debēt sm̄ iustitiam, p̄nunciare, & si fuerint duo, vel plures iudices, & discordēt
1 omnes ... debēt ferre sententiam. h. d. vsque ad fi. † No. tex. in ver. si autem duo, quod vbi sunt plures iudices, omnes debēt ferre sniam, vt hic. de quo quid iuris sit, quando sunt plures iudices

ordinarij

ordinarij, vel delegati, vel arbitri, an est necesse, q omnes ferant sententiam, vide in l. Pōpo. scribit ff. de re iud. & quod ibi plene no. & l. tunc autem. & l. duo ex trib. & q in eis no. eo. ti. C. q̄ḡ pro-
2 uo. nō est necess. l. cum magistratus. † Itē an vnus possit alteri suas vices committere, in arbitro. est gl. in l. sicut. ff. de arb. in iudice, vide quod no. Inn. in c. quia pp. & in ver. vices suas. ext. de elect. Vlt.
3 gl. hic distinguit, si plures sunt, qui ferunt diuersas sententias. qd iuris sit. dic, vt in gl. in l. duo iudices. hic alleg. & in l. non distinguemus. §. si plures. ff. de arb. & vide plene de re. iu. c. fin. & 2. q. 6. §. diffinitiua, ver. item si plures.

Vt litigantes iurent, &c. *Rub.*

1 *In causa appellationis, an iurari debeat de calum.*
2 *Iuramentum calumniæ, & de quo hic, quando præstandum sit coram iudice & parte præsente.*
3 *Actor, & reus denegantes præstare tale iuramētum, quod cadāt a iure suo per sentētiam, non ipso iure, ibi, quid in iuramento calumniæ.*
4 *Qui non vult positionibus respondere, an debeat haberi pro confesso.*
5 *Instantia causæ, an transeat ad hæredes.*
6 *Iuramentum calumniæ, licet præstetur per dominum, dēt etiam præstari p procuratorem.*
7 *Procurator iurat de calumnia pro domino, si habet speciale mandatum.*
8 *Hæres, in quē instantia transit, an iuret de calumnia, ēt si sit iuratum per defunctum*

PRæsentem. Principales personę, & similes ī quacūq; lite, corā quocunq; iudice, iusiurādum sub forma hic tradita cogant pstare partib. in pñtia in iudicio ꝯstitutis: sed si persone cōditio, vel natura nō patiatur eas ad iudicem venire, iudex iusiur. ad eas mittere dēt: parte vero vtraque, vel altera in alia existente prouincia, coram loci iudice iusiurandum præstari debet, pœna iurare recusanti imminente. h. d. vsq; ad §. si quis autem. Ex isto prin. sumitur authen. principalis, posita super l. a. C. de iur. cal. quæ addit certam formam præstationis iuramenti de cal. nam ibi plura
1 narrantur, vt no. in l. 2. C. de iu. calum. † No. tex. ibi, dum dicit, aut appellationes examinentur, quia ex isto §. argnit gl. q in cā appel. dēt iterum iurari de calum. in qua q. gl. distinguit. dic vt in ea, de hoc, an in causa appellationis sit iterum iurandum de cal. no. in l. 2. circa prin. C. de iur. cal. & in l. si quis mihi bona. § si quis stipulatus. ff. de dam. infe. & est expressum hodie, q indistincte in causa
2 app. præstatur iur. cal. vt in c. 2. in prin. de iur. cal. li. 6. † Secundo no. in ver. sinautem, q illud iurm debet præstari coram iudice, corā quo causa agitatur, nisi personæ cōditio aliud persuadeat vel eius absentia: quia tunc etiam alibi, quam coram iudice præstatur, dēt tñ præstari parte pñte, nisi ꝯdōni personæ iurantis nō conueniat pñte parte pstari, vt hic, & in d. auth. principales. ad idem. ff. de iureiur. l. ad egregias. & l. generaliter. §. iisdem præsentib. C. de reb. cred. & auth. licet iudex. C. de epis. & cle. & s̄. de testi. §. & qm̄. Ter-
3 tio no. in ver. illo videlicet, q actor, & reus tale iuramentum denegantes pręstare, cadunt a iure suo per sententiam, non ipso iure. idem in denegante præstare iurm cal. generale, vt actor per sentētiam ab actione cadat. & reus per sententiam habeatur pro confesso, vt no. in l. 2. §. si actor. C. de iur. cal. cum quo concor. q no. in
4 c. fi. ext. de iur. cal. †. Sed quæro, vtrum ille, qui non vult responde-
a re positionibus debeat haberi pro confesso.[a] vide gl. quæ est in l. certum. in princip. ff. de confes. & q no. Doc. in d. §. q si actor. de
5 hoc est hodie casus in c. a. de confes. lib. 6. † Quæro, dr̄ hic in prin. aut illos ad quos in medium, &c. quæro, qui sunt dicit gl. sunt hæredes, licet secundum hāc lec. videtur hic tex. q instātia causæ trāseat ad hæredes, tam ex parte actoris, quam ex parte rei, vt hic est sua gl. & est casus sm̄ vnam lec. quando ex parte actoris, in l. si prętor. ff. de iud. facit l. ad hæc. ff. de fi. instru. in l. eum hominem. & l. seruus. de his qui no. infa. l. tam ex contractibus, ff. de iud. cum si. ista expositio nō videtur huic tex. congruere, q intelligatur de hęredib quia hæredes sunt pricipales personæ, sicut defunctus, cum sit eadem persona cum defuncto, vt sup. de iureiuran. a mo. præsti. §. 1. vnde superflue essent posita ista verba, aut illos, &c. huius timore dicit gl. illos. s. procuratores, & de quibus proc. intelliga-
6 tur, dic, vt in gl. † Et sic ex hac gl. & §. sinautem. hic in gl. alleg. habes, q vbi dominus iurat de calumnia, non debet iurare procurator: sed hodie contrarium est expressum, quod licet dominus iuret de calumnia, nihilominus debet iurare pcurator suus, vt ext.
7 de iur. cal. c. 2. lib 6. † An autem possit iurare de calum. per procu. licet de hoc olim fuerint opin. vt no. in d. §. sinautem. & l. non solum. in princip l ff. de procu. tamen est hodie expressum, q potest
8 si habet speciale mandatum, vt in c. fi. de iur. cal. lib. 6. † Quid autem sit de hærede, ad quem transit instantia, an præstabit iuramē. de calum. generale, etiam si sit iuratum per defunctum. gl. 1. in d. auth. principalis, videtur velle, quod sic, & in l. sed si vnius. §. filio. ff. de iniur.

A D D I T I O.

a Pro confesso. Vide tu Pau. de Cast. in l. 3. C. qui testa. face. poss. Ioā. And. in d. c. 2. alleg. in tex. & Innocen. in c. cum clamor. ver. sed si aliqui. de testi. & Flor. in l. de ætate. ff. de inter. act. & Fel. in c. cum non ab hoīe. in fi. ff. de iu. Adde omnino, an & qñ non rñdens positionib. habeatur pro confesso, per Lanfr. de Ori. in c. quoniam contra falsam. §. rñsiones. ad fi. in ver. pro cōfesso. extra de proba.

1 *Non probans videtur calumniari.*
2 *Recusans iurare, habetur pro conuicto.*

§. Si quis autem. Litigator pęnitētia ductus si psonam declarauerit, veniam meretur. Sed ille, quid donationem, vel promissionē suscepit, pęna hic inserta punitur: litigator autē si probare nequiuerit punietur iureiu. ab eo pstando, q dicebatur suscepisse, sed periurio postea detecto, periurus, de piurio postea puniēdus est, tutorib. & curatorib. iureiurandi necessitate, & pœnę periculo imminēte. h. d. vsq; ad §. hoc quoque. Ex isto §. sumitur auth. sed nouo iure. de epis. &
1 cler. † No. ex hoc §. in ver. litigator, q qui non probat, calumniari
a videtur.[a] q dic, vt in gl. & per gl. & latius per Dec. in l. 1. C. de adu. diu. iud. in 3. op. & q no. Doc. in d. auth. sed nouo iure C. de epi. & cle. in 2. q. & plene per gl. in l. athleta. §. calumniator. ff. de his, qui no. infa. & vide, q no. gl. in l. 3. §. idem diuus. ff. de te. & vide, q no.
2 in c. finem litib. extra de dolo, & contu. † Secundo no. q recusans iurare, habetur pro conuicto, vt hic in vers. sinautem a litigatore.

A D D I T I O.

a Vt. An & qñ qui non probat calumniari videatur. vide Fel. in c. 1. in 3. col. ver. in glo. 2. cum seq. de cal. sed quid si litigator probet per vnum testem, an calumniari dicatur, vide per eum ibidem, post princ. ca. ver. no. quod ille, qui.

1 *Resistere de facto, & propria authoritate, quod liceat contra officiales facientes illicitas extorsiones.*

§. Ergo hoc quoque. Iudices puidere debēt ne sportulæ a litigatorib. illicite exigant, pœna eis imminēte si tale delictū vindicare neglexerint. Itē ipsis litigatorib. a qb. sportulæ illicite exiguntur, licet ꝯ exigē-
1 tes ppria authoritate resistere. h. d. † No. tex. in fi. cū sua glo. q ꝯ officiales facientes illicitas extorsiones, licitū est de facto, & propria authoritate resistere, dicam de hoc in l. prohibitum. all. in gl.

1 *Referendarij non debent cogere partes de transactione, & pacto, & quando numero 3.*
2 *Iussio principis emanans sine scriptis, valet.*
4 *Iudices quādo possint cogere partes ad faciendū trāsactiones, & cōcordias.*

§. Quia vero. Referēdarij iussiones pricipis adimplete debēt, & suis terminis debēt esse cōtenti, no autem circa alia debēt se immiscere, his, quę hac constit. dicuntur in futuris casib. obtinētib. ac in pendentib. nōdum fini-
1 tis. h. d. † No. ex isto §. duo. Primo, q referendarij non debēt co-
2 gere partes, de transactione, & pacto. † Secundo no. tex. ibi, aut ex non scripto &c. q iussio principis emanans sine scriptis valet, de quo dixi. s̄. de liti. § omnē vero. ver. si vero initio & s. in medio li-
3 tis non fi. fa. iussi. §. 1. † Sed contra primum op. l. de huiusmodi. in fi. ff. de le. 1. Gl. dic, vt in ea. sed Iac. de Bel. dicit aliter. dicit n. q ibi, est contentio inter partes de re communi eorum, hic vero de re propria vnius partis tantum, & ideo hic iudex non cogit partes sed hortatur, ut j. vt dif. iud. §. si tamen contigerit. & C. de fer.
4 l. fi. ita dicit Iac. de Bel. † De hoc, an iudices teneantur facere fieri
a transactiones, & concordias inter partes,[a] vide quod no. ff. de vsufru. l. æquissimum, & q no. s̄. de man. prin. §. deinde. & quod no. in l. si ex causa. §. nūc vidēdum. ff. de mi. & l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui no. infa. in c. 1. in fi. extra, de tre. & pa.

A D D I T I O.

a Inter partes, Tu ad hoc vide latissime, & no. per Fel. in rub. de treu. & pace.

De ecclesiasticis titulis. *Rub.*

1 *Imperator sacras regulas pro legibus obseruat.*
2 *Vsuræ quod sint prohibitæ etiam de iure ciuili.*
3 *Vsuræ, an aliquo casu hodie sint permissæ.*

DE regulis. Princeps sacras regulas ī sanctis quatuor Conciliis expositas, confirmat, & pręcipit, pro legib obseruari, & sedes ordinat, & disponit, omniaque priuilegia ecclesiis, & venerabilib.
1 locis indulta, confirmat. h. d. † No. in ver. sancimus, quod Imperator sacras regulas præcipit p legib. obseruari. concor. sunt in gl. & fit etiam mentio de hoc tex. extra, de iur. cal. c. 1. & per h. d. hic gl.
2 q † cum de iure canonico sint prohibitæ vsuræ, sunt etiam prohi-
a bitæ de iure ciuili, a vt hic, & latius in auth. ad hæc. de vsu. & quod no. C. de sum. Trin. in l. 1. quod habuistis s̄. null. cre. agri §. 1. & per Azo. in summa. C. de vsur. de hoc etiam, an de iure ciuili sint prohibitæ vsuræ. no. per gl. extra, de usur. c. quia in omnibus. & vide
3 quod no. 14. q. 4. c. quid dicam. † Sed quæro, an aliquo casu vsuræ hodie sint permissæ. dic vt no. per gl. extra, de vsur. c. conquestus & 14. q. 1. in summa, & vide no. in d. l. 1. C. de sum. Tri. & l. socium qui in eo. ff. pro soc. quæ autem sit ratio, quod usuræ sint prohibitæ, dic, vt no. latius. extra, de vsur. in rub.

A D D I T I O.

a Ciuili. Adde Bar. sup. vt hi, qui. §. quando. & quod ibi dixi in apost.

§. Ad hæc. Ecclesiæ habent immunitatem a sordidis, & extraordinariis munerib. exceptis his, quæ p-

tinent ad refectionem, & re ædificationẽ itinerum, & viarum. &
similium.& liberæ sunt a lucratiuorum descriptio.h.d.circa hũc
§.vide l.placet.& l.neminem.& quod in eis no.C.de sacros. eccl.
de stat.ꝯ lib.eccl.c.1.ver.item nulla.ex qua sumitur aut.item nul
la communitas,super l.si C.de epis.& cler.

1 *Ecclesia,quæ vult se tueri contra priuatum,cum præscriptione, qualiter se tuebitur.*
2 *Priuilegia,quando in dubio censentur concessa ad postulationem partis.*
3 *Ecclesia contra ecclesiã,qua præscriptione se tueatur,*
Priuilegiatus contra priuilegiatum,quando vtatur priuilegio,
4 *Actio quanto minoris,& redhibitoria,an tollatur præscriptione,*
5 *Ecclesia aduersus præscrip. quanto minoris,an restituatur,& usque ad quod tempus,*

§ Pro temporalib.

Omnes præscr.30.an.aduer
sus priuatos currẽtes,in eccle
sijs ad 40.annos extẽduntur,hoc obtinẽte,& in legatorum,& hæ
reditatum exactione ad pias causas relictorum.h.d. No.bene ver.
1 hoc ipso seruãdo,&c.quia est no.† Quærit gl. quid si ecclesia velit
se tueri cum præscriptione cõtra priuatum, qualiter se tuebitur,
dic vt in gl.hic,quæ est super ver.annorum.& in authẽ.quas actio
2 nes,C.de sacros.eccl,quia sumitur ex isto §.† Sed ꝯ hoc opp.nam
priuilegia in dubio vĩr cõcedi ad postulationem alterius,ext.de
rescr.c.si motu.proprio.li.6.sed respondeo,ꝙ priuilegia,quæ con
ceduntur statuẽdo ius gñale vĩr cõcedi ex liberalitate,vt hic in d.
gl.& in d.auth,quas actiones.cum sua glo,sed priuilegia specialia
in corpore iuris non inserta,in dubio videntur concedi ad postula
3 tionem alterius,vt in contrario.†Quid si ecclesia ꝯ ecclesiam, ve
lit se tueri? dicit d.gl.ꝙ potest se tueri præscr.40. an. ſm Iac. idem
hic.no.etiam in d.auth quas actiones. Sed quantum ad proposi
tum dic,ꝙ c ſi duo sunt principaliter priuilegiati,aut quilibet est
priuilegiatus in genere,sed nõ in ea causa de qua agitur, sed vnus
tantum in illa causa est priuilegiatus,& tunc ille vtitur priuilegio
ꝯ alium priuilegiatum,& de hoc est casus in l.vlt.ff.ex qb.cau.ma
io.nam licet quælibet ecclesia sit in genere priuilegiata, in qõ,
proposita solum est priuilegiata illa ecclesia ꝯ quam præscribitur
non illa,quæ præscribit,sicut dr in duob.absentib.in d.l.vlt. Qñq;
quilibet priuilegiatus est in causa,de qua agitur,& tunc q̃ñq; vnꝰ
hẽt priuilegium potentius altero,vt quia vnus certat de damno
vitando,alier de lucro captando, vel quia unus habet fauorabi
liores casus concedẽdi priuilegium. q̃ alius, tunc ille præfertur q
potentius priuilegium hẽt,vt l,verum,§.pen.& l.seq.ff.de mi.si ve
ro priuilegia sunt paris potẽtiæ,tunc ꝯ tertium æqualiter admittũ
tur in l.priuilegia ff.de priu.cred.sed inter seipsos potior conditio
est possidentis,vt l.si seruus.§.de illo.ff.de ver.ob.& per Dy.in c.in
4 pari.de re.iu.li.6.† Quærit d.gl.quid de actione quanto minoris,
& redhibitoria,an remanet firma?dic,vt in glo.hic,& in d.authẽ,
quas actiones,ꝙ tangitur sup.hæc constitutio innouat, &c. in fin.
5 †Quæro, vtrum ecclesia aduersus istas præscriptiones quanto mi
noris restituatur,& vsq; ad quod tempus? dic,vt in d.gl hic,& in
d.auth.quas actiones,& ibi per Doct.in 6.q.& vide circa prædicta
quod no.gl.in c.auditis.ext.de in integ.rest.& in c.1.& 2.eo.ti.li.6.
& in c.1.de in integ. rest.in cle.

§.Si quis.

Monasterium,& oratorium per episcopum ora
tion.b,& cruce ibi fixa inchoari debent, & ipsi
fabricatores.& eorum heredes compellendi sunt adimplere,h.d.
facit ad hunc tex.de conse dist,1 c.nemo.

§ Si quis in sua.

Qui in domo,vel suburbano prædio
ecclesiasticum ministerium celebra
ri præsumpserit,aut alij celebranti cõsenserit,sine clericis,domum
amittit,& ecclesiæ applicatur.sed si domino rei ignorante aliquis
promiserit,ipse debet puniri,& nõ dominus.h.d. In gl.super ver.
nesciente,ibi,sic,& miscen.&c.adde,quod dixi sup.vt hi,qui obli
gatas.§.quoniam autem &c.

§ Si quis in nomine.

Hæreditas,& legata Deo re
licta ecclesiæ illius loci, in
quo testator domicilium habuit,debẽtur.si vero relicta sint vni sã
a ctorum,& eiusdẽ noĩs plures sint ibi,ecclesiæ pauperiori debẽt. a
Si autem non est in ciuitate defuncti noĩata ecclesia,& sit in ter
ritorio,illi debentur. Sed si nec in territorio est, tunc ecclesiæ, in
qua testator domicilium habuit,debentur.h.d.

A D D I T I O.

a Debentur. Adde,quæ no.habentur per Fel.in d.c.dilectus.de offi.ord.adde Geor.
Tho.consi.suo 22.incip.præstantissime domine iudex.ad fi.& consi.121.incip.du
bius est casus,de quo quæritur.vol.4.

1 *Executio ultimarum voluntatum pertinet ad episcopũ,& ad ciuilẽ iudicẽ,*
2 *Electio gubernatoris xenodochij spectat ad ædificatorẽ,sed episcopus confir mat.Gubernatio hospitalium spectat ad episcopum,*
3 *Officium executoris,seu commissarij testamenti,non transit ad episcopum,*
4 *Principalis intra quantum tẽpus tenetur oratoriũ vel ecclesiam cõplere,*

§.Si quis ædificationẽ.

Si qs oratoriũ intulerit
ædifican,dẽt intra qn
que annos complere,sed xenodochiũ intra annũ,& hẽdes adim
plere cogẽdi sunt,& etiam designata persona per testatorem,eps
autem loco inutilium personarum alium eligere debet.h.d.facit
1 ad hũc §.c.nos quidẽ.ext.de test.† No.tex.ibi,& ciuilis iudicis,&c.
ꝙ executio vltimarum voluntatem pertinet ad epm, & ad ciuilẽ
iudicem,vt hic,& ad idem.ff.de pe.hær.l.hæreditas.in fi. & l.si qs.
§.si cui.ff.de relig.& facit ad istum §.ext.de testa. c. relatum. & c.
2 pe.† Secundo no versi.& si quidem,ꝙ ad ædificatorem spectat e
lectio gubernatoris,& ad epm spectat confirmatio.est.n.in epi po
testate vtrum positum per ædificatorem ꝯfirmare uelit, an alium
loco sui ponere.spectat.n.hospitalium gubernatio ad epm , vt ex
3 tra,de reli.do.c.4.& 16. q. 7. omnes basilicæ. † Item est ar, iste tex.
ſm Iac.de Bel.ꝙ officium commissarij non transit ad hæredẽ, cũ
hic uideatur,ꝙ loco fideic. seu executoris inutilium alij per epm
ponantur,de qua q.dic,vt habes hic per eum. & vide per Dy. in l.
alimenta.in prin.ff.de alim.& cib.leg.& in Spe.de inst.edi.§.nunc
aliqua.ver.sed quid in muliere.& ver.seq.facit tex.cum gl. in l.an
4 tep.ff.de tut.de qua q.no.per gl in c.vlt.de test.li.6.† Quæro, hic dr
intra q̃tum tps hrs cogatur complere oratorium , vel ecclesiam,
sed quæro,quid in principali,qui oratorium , vel ecclesiam cogi
tur complere.dic,vt sup. eo. §. si quis autem. J. quantum tempus
cogitur complere,an cogitur. J.tempus hic positum. dic, ut no.p
gl.ext,de consecr.dist.1.c,nemo.

1 *Episcopus succedit in executorem testamẽti,ubi in relictis ad pias causas, alius non sit datus executor.*
2 *Hæreditas testatoris distribuitur per episcopum loci , vbi in relictis ad pias causas non sit datus executor,& qualiter,nu.5.*
3 *Donatio facta pauperibus,vel captiuis,quod ualet etiam si non sit aliquis qui accepter,*
4 *Quilibet potest actionem mouere,ut ultimæ uoluntates defunctorum execu tioni mandentur,*

§.Si quis autem.

Legato, uel hereditate pro redẽ
ptione captiuorũ,aut alẽdis paupe
rib.derelictis,psona a testõre designata, ſm testõris voluntatẽ oĩa
adimplere dẽt,psona aũt nõ designata,eps, vel œconomus adim
plere dẽt,licet testõr,aut donator prohibuerit , si vero psona desi
gnata semel,& scdo monita adimplere distulerit , oĩ lucro priuatẽ,
1 & eps,vel superior, ſm testõris volũtatẽ distribuere dẽt,h.d.†No,
ex hoc §.ꝙ vbi in relictis ad pias cãs non est datus executor per te
statorẽ,succedit eps in executorẽ, alius prefertur datus a testatore,
2 vt hic,& l.nulli.C.de epi.& cle.† Secundo no,in versic. sin autem
pro redemptione,ꝙ vbi per testatorem nõ est datus executor in
relictis ad pias cãs,tũc hereditas distribuatur per epm loci , ut hic
in ver.non oib.qđ tene mẽti. Et ex isto tex. sumpta est decretalis,
3 tua nobis.ext.de test.vt ibi no.† Tertio no,hunc tex.in eo,ꝙ dicit,
aut donationib, ſm Iac.de Bel.quia iste tex. optime facit , ꝙ si ali
quis existens in camera donat bona sua pauperib.vel absentib ca
ptiuis,valet ẽt si aliquis nõ acceptet,de qua q.no.C.de sacros. eccl,
l.illud,in fi.per Doc.ibi,& sic iste tex.facit ꝓ opi. Iac. de Raue.ibi,
4 licet hunc tex.ibi nõ all,† Vlt.no,in fi,& ibi,omni alij,&c.quod q
libet põt qõnẽ mouere,vt vltima defuncti voluntas circa pias cãs
5 executioni mandet,qđ tene menti.† Op.ad ſm rñ.huius §. dr hic
ꝙ vbi non est designata psona in testõ , permittitur epo executio,
vt possit pauperib.erogare,prout ei placet. sed ꝯ, imo dẽt dare illa
bona hospitali existenti in ciuitate, vel territorio testatoris , ut l.si
quis ad declinandum. C.de epis.& cle. intellige , ꝙ eps põt prout
ei placet,&c,qñ in ciuitate,vel territorio testatoris non sunt xeno
dochia,seu hospitalia,alias esset,vt in l.ꝯria.ita dicit gl.hic. sup ver,
erogare.quam no. licet epi de consuetudine contrarium seruent,
quia siue in ciuitate sint loca pia,siue non , semper distribuunt,ꝓ
ut eis placet.

1 *Falcidia,quod cesset in relictis ad pias causas.*
2 *Trebellianica,an cesset in relictis ad pias causas,quod non,*
3 *Falcidia appellatione,quod contineatur Trebellianica.*
4 *Legitima,quod non minuatur ob relicta ad pias causas.*

§.Si aũt hæres quæ.

Falcidia cessat i relictis ad pi
as causas.& heres soluere re
cusans intra sex menses ab insinuatione testĩ numerandos , ad vsu
ras,& fructus tenebitur. Itẽ annale legatum alienari non põt,nisi ĩ
1 prouincia remota fuerit relictum.h d. † No, ꝙ in relictis ad pias
causas cessat Fal. Op.per gl.de l.1.§.municipium ff. ad l.Falc.gl.po
nit tres sol.finaliter tenet,ꝙ ille §. hodie sit correctus. idem no. in
l.ꝯria,& in l.si quis ad declinandam.§.1.& §.pen.C. de epis.& cle.
a & C.ad l.Fal.auth.simi.a q̃ sumitur ex isto §. † Quæritur , vtrum in
2 relictis ad pias causas cessat Trebellianica? vr quod nõ,qa olim in
relictis ad pias causas non cessabat,vt d.l,1.§.municipium. ff. ad l.
Fal.sed hodie est correctum in Fal,vt hic , in Treb. vero correctũ
hoc non reperitur,ergo &c.ut l.præcipimus.in fi C. de appel. & l.
sancimus.C,de test.cum simi.in contrarium vr tex. hic , dum di
cit

A D D I T I O.

a Auth.similiter. Et ibi vide,quæ ad materiam hñt per Lud.Põ.& adde Ang. singũ
l.si seruus,a 1 l.Fal.in l,non est.in fi.& in l.qui quadringenta.eo.tit.& D, Alexan.
de Imo pos. Bal.in l.cu iis.§.mulier.de cond.inde.& Pau.de Cast.in consi.13 ie
& no.do.Soc.in consi.82.incip.in præsenti consultatione.

3 cit, oī Falcidia uacante. sed certum † est ꝙ ap. Falcidiæ ꝑtinet Tre
bellianica, vt ff. ad l. Fal. l. pr̄ & l. Tita. & l. iubemus. C. ad Tre. er-
go, & istam opi. tenet hic Ia. de Bel. & eā tenet Spe. in ti. de instr.
edi. §. compendiose. uer. sed cum deductio, eam ēt vr̄ tenere Cy. ī
auth. sic̄. C. ad l. Fal. cuius ꝯriū vr̄ tenere gl. in c. 1. de test. lib. 6. Sed
prima opi. vr̄ verior, primo ꝑ tex. istum, secundo, qa lex dicit, vbi-
a cunq; cessat Fal. cessat & Treb. vt l. Marcellus. a §. ꝙ aūt. ff. ad Tre-
4 bel. † Sed quæro, an debita iure naturæ minuāt, ꝑꝑ relicta ad pias
causas. dic, ꝙ nō. gl. est in d. auth. sic̄, & in d. l. 1. §. municipium. &
in d. l. si quis ad declinandam. in princ. & in d. c. 1. de test. lib. 6.

A D D I T I O.

a Vt l. Marcellus. Et ibi ad materiam hanc vide do. Alex. de Imo. in ver. successiue quæsiui Bar. cū īsinitis concor. per eū ibidem signatis. & ibi ēt vide Ang. in ver. vlt. quia hic tex. dicit. & adde Old. in consi. 247. inci. præsupposita cōsuetudine. & Pau. de Ca. in consi. 114. inci. subsitō prædicta. & plene no. per dom. Soc. in cōsi. 7. in præsenti consultatione. in 1. par. & in consi. 14. in c. diligenter cōsiderata. vsque ad fi. consi. in d. parte, & in consi. 116. inci. non potest negari. ver. postremo etiam. in d. parte.

§. Interdicimus. Epī administratores alienare ꝓhi
bent̄ res eccl̄æ, tpe suę administra
tionis q̄sitas. fallit si alienāt ad pias cās. & post eorū obitū earū re
rum ꝓprietas reb. nō alienatis ad ecclesiā peruenire dēt: res autē
ante epatū a quocunq;, vel post epatum a ꝯiunctis ꝑsonis acquisi
tas alienare ꝑnt, ab intestato eis defunctis sine īfimo successore,
successio ꝑtinet ad ecclesiam. h. d. Ex isto §: sumit̄ auth. licētiā. C.
de epis. & circa istum §. pro eius declaratione, vide ꝙ habes 12. q.
3. c. illi asit. & c. seq. & c. duo sunt gn̄a. & facit, ext. de testa. c. 1. & c.
requisiuit. & c. cum in officijs. & ibi per Inn. de suc. ab intesta. c. 1.
& 2, & ibi per gl. & vide, ꝙ no. Inn. in c. olim. de priui. & quod no.
Doct. in d. auth. licentiam.

§. Iubemus. Heretici res ecclesiarum ab ecclesia nullo
modo recipere possunt. Item hæretici, &
Iudæi synagogam & speluncam ꝯstituere non debent. Item etiā
ab alijs, quam ecclesijs per emphyteusim, vel cōductionem, pos-
sessiones accipere prohibentur.

1 *Orphanotrophi, an teneatur reddere rationem.*
2 *Orphanotrophus, an ex causa alienare possit bona hospitalis, & an requira-
tur decretum.*

§. Orphanotrophi. Orphanotrophi tutorum, &
curatorum funguntur officio,
nec satisdare cogunt̄, administrationem aūt accipere debent sub
ꝑntia publicarum ꝑsonarum & ex cā necessaria res alienare ꝑnt,
sed rōnem reddere non cogunt̄. Item eadē priuilegia concedū-
tur ecclesiæ sanctæ Mariæ, & alijs oratorijs sub eius gubernatiōe
1 constitutis, quæ habet maior ecclesia Constantinop. h. d. † Opp.
vr̄, ꝙ orphanotrophi teneant̄ reddere rōnem, vt ī. de san. epi. §.
œconomus, duæ sol. sunt in gl. ꝙ iste §. & l. orphā. C. de epi. & cle.
sint correctæ. & hanc sol. tenet gl. in d. l. orphanotrophos. Secun-
da sol. est, ꝙ ibi loquitur in alijs gubernatorib. & hanc tenet Ia. de
Bel. Pet. vero de Bel dicit aliter. Aut q̄rimus vtrum teneat̄ reddere
rōne in ipsi hospitali. & dic, ꝙ sic, ita loquitur d. § œconomus, aut al-
2 teri, & dic ꝙ non. & ita tenet in d. l. orphanotrophos. I 2. q. † Quæ-
ro hic dr̄, ꝙ orphanotrophus pōt ex cā alienare bona orphanotro
phi, nunquid in tali alienatione requiratur decretum. dic, vt nota-
tur in d. l. orphanotrophos in 4. q.

Vt fratrum filij succedant pariter, &c. *Rub.*

1 *Filij fratrum, an admittantur ad hæreditatem vna cum ascendentibus, nō
existentibus fratribus.*

NOstras. Fratres, & fratrū filij ex vtroq; parēte cō
iūcti cum ascendentib. defuncti ad suc
cessionē vocant̄, antiqua l. cessante, & insinuatio dona
tionis ꝑꝑ nup. omissa, mulieri non ꝑiudicat, viro autē
nocet. itē illi qui a secūdis nupt. abstinēt, ꝓprietatis portionē in nu-
mero liberorū percipiūt. Item pœnæ dissoluentiū matrimonium sine
cā pariter locum habent, tā in viro quam in vxore. h. d. Per istud
principium corrigit. §. si igit̄ defunctis. Insti. de hær. quæ ab intest.
1 † Sed q̄ro, hic loqr. qñ filij vocant vna cum fratrib. defuncti, & cū
ascēdētib. eius. Sed q̄ro, pone, ꝙ supsint filij fratris tm̄, & ēt ascen-
dētes, non tñ supsunt fratres defuncti, an filij fratris admittant̄ ad
hr̄ditatē fratris, cum ascendentib. dicit Ia. de Bel. quod sic, cum
sit eadem ratio, pro hoc etiam facit rub. huius constit.

1 *Donatio ob causam non insinuatur.*

§. Illud quoque. Istum §. declara, vt dixi s̄. vt spō. lar.
in princip. & in §. hoc quoque. Vlti
1 mo no. glo. hic super. versi. actionem, ex qua habes, † quod dona-
tio, quæ non est simplex, sed potius ob causam, insinuatione non
eget. idem no. in l. fi. in princ. C. de iure. u. dixi sup. vt spon. largi. in
princip.

§. Quia vero. Istum §. declara, vt plene habuisti, s̄. ð
non elig. secun. nub. §. prospeximus.

De restitutione fideicommissi. *Rub.*

1 *Probibitio alienationis facta filijs, an extendatur ad nepotes.*
2 *Probibitio alienationis facta, ut perpetuo res permaneat in familia, & nō
exeat de nomine testatoris, non extenditur vltra quartum gradum.*
3 *Alienatio si probibita est liberis, vel hæredibus, quia voluit ad suos descē
denter perpetuo permanere, quod talis probibitio extēdatur vltra quar
tum gradum.*
4 *Res probibita alienari, quod alienari potest per vltimum de familia in quē
peruenerunt bona.*
5 *Legatum factum in testamento, quando adimi possit in codicillis, licet in te
stamento non sint confirmati*
6 *Codicilli hodie semp sunt cōfirmati, siue ꝑcedant, siue sequantur testamētū.*

TAnta. Restitutio fideicommissi fieri debet ꝯdi-
tione existe, & prohibitio alienationis facta fi
lijs proprijs eorum nominib. demonstratis, non extē-
ditur vltra filios. prohibitio autē alienationis facta, vt
in perpetuum res remaneāt, & nunquā de noīe defuncti egrediā
vltra quartam gn̄ationem non extenditur, & familiæ app. nurus
continetur. Item vltimus de familia superstes res ad eum ꝑuenie-
tes, in quamcunque personam alienare potest, his obtinēib. in
omnibus casib & personis, hoc dicit, & hæc ꝯstitutio secundum
1 gl. non legitur. † No. in §. nos igitur. secundum glo. quod prohibi-
tio alienationis facta filijs, vltra filium non extenditur, & sic non
extenditur ad nepotes, sed hoc intelligit Iac. de Bel. quando sunt
expressa propria nomina filiorum, quib. est facta prohibitio, aīs
esset secus, & ita in test. de quo fuit facta hic mentio, fuit facta ex-
pressio propriorum noīum filiorū, vt patet §. eo. in prin. de hoc tñ
an ꝓhibitio alienationis facta filijs extendatur ad nepotes, no. per
Dy. in l. filiusf. §. diui. de leg. 1. vbi hāc gl. alleg. & ꝑ Doc. ī l. volun-
2 tas. C. de fideicō. in vlt. q. † Secundo no. ꝙ prohibitio alienationis
facta, vt perpetuo res permaneāt in familia, & non exeant de no-
a mine testatoris non extendit̄ vltra quartam gn̄ationem, a vt hic,
3 & in ver. codicillum, & ver. seq. † Sed quæro, quid si testator pro-
hibuit liberos, vel hæredes alienare, volens suas res ad suos descē-
dentes perpetuo peruenire, an ista ꝓhibitio extendat vltra quar-
tam gn̄ationē. Iac. de Bel. dicit quod sic, ēt in infinitū, vt C. de suis.
& legi. l. fi. s̄. de hær. ab intest. §. 1. Sed aliud est in nomine familię,
4 vt hoc §. nos igitur. ver. codicillum. & ver. seq. † Tertio no. ꝙ vlti-
mo de familia superstite, ille potest res ad eum peruenientes libe
b re alienare, b vt hic, in §. sancimus igitur, circa fi. ad idem facit l. cū
pr̄, §. libertis ff. de leg. 2. l. quoties. C. de fideicom & ibi no, & circa
istam mām prohibitionis alienationis, vide l. filiusfa. § diui. ibi, lu
lius Agrippa, & ibi plenius per Dy. de leg. 2. & per Doct. in l. ea. C.
de condi. ob cām. & in l. vlt. C. de reb. ali. non alien. & vide quod
no. in l. voluntas, & in l. quoties. C. de fideicom. & vide, quod no.
5 Inn. in c. Raynaldus ext. de testa. † Vltimo gl. in §. manifestum. in-
ducit hunc tex. pro casu pro opin. Io ꝙ in codicillis pōt adimi le-
gatum in testō relictum, licet codicilli non sint in testō ꝯfirmati.
quod dic, vt in gl. hic, & per gl. Dy. in l. hæredes §. si quis post. ff. de
6 testa per gl. ī l. hæreditatem. C. de cod. † Sed aduerte ad id, ꝙ dicit
glo. de codicillis: aut sunt in testamento confirmati, aut non. quia
hodie semper videntur testamento confirmati, siue testamētum
præcedat codicillos, siue sequatur, vt Insti. de codic. §. non tantū.
& no. C. de codic. l. siue in initio. ff. de iure codic. l. ante tabulas. nō
habetis hic alia.

A D D I T I O N E S.

a Generationem. Adde do. Ale. de Imo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. de verb. obli. & in consi. 16. inci. consideratis verbis testamenti & omnino per eum in cōsi. 32. 3. parte. adde omnino Berta. de Firmo, in suo aureo repertorio. in ver. alienare ꝓhibitus. ver. 16.

b Alienare. Sed quid de eo, qui requisiuit illos de familia, & illi emere noluerunt, an tunc prohibitus extra familiam alienare, non obstante prohibitione, alienare, poterit. vide do. Soc. in consi. 227. inci. qm̄ in præsenti cōsultatione. uer. 2. fortius circa fi. in 2. parte.

Vt nulli iudicum liceat habere, &c. *Rub.*

1 *Mala consuetudo longo tempore non firmatur, & an longissimo, remissiue.*

QVæcunque. Regulariter nulli liceat loci ser
uatores, vel similes ꝑ ꝓuincias
mittere. fallit si diuina iussio ex cā emanauerit, ex cau
sis insertis hic, noībus loci seruatoris ēt his casib. cessā-
tib. sed noīe iudicis vtente ꝑside ꝓuinciæ cum suis officialib. sibi
oīno auxilium ꝑstante, oī ꝯsuetudine sublata. Iudices aūt necessi-
tate imminēte prouinciā debent suis expensis circuire, pœna ꝯsta-
cientib. imminente. Itē a iudicib. ꝓuinciarū cautela exigit, vel ꝑ-
exacta hr̄ ꝑ soluēdis pecunijs exactionū publicarū, nisi spāles iu-
1 dices ad hoc fuerint destinati, h. d. vsque ad §. & hoc puenit. † No.
tex. ibi, male. n. adinuenta, ꝙ mala consuetudo longo tpe non fir-
mat̄. concor. sunt in gl. Sed quæro qd de tempore lōgissimo. cir-
ca hoc vide ꝙ no. gl. in l. domini prædiorum. C. de agric. & cēsi. li.
11. & uide quod tangit gl. de alie. feu. c. vnico.

1 *Prohibēs aliquē testari, condemnatur parti, quæ ex hoc læditur in duplum.*
2 *Iudices coguntur recipere appellationes ob eorū sētētijs litime interpositas.*
Iudex tenetur dare apostolos.
3 *Appellatio remanet deserta, si pars non petijt, nec iudex dedit apostolos.*
4 *Apostoli cuius expensis dentur, rem ssiue.*

§. Et hoc. Nullus occasione lucrorum, iniquitates & iniu-
stitias facere dēt, pęna ɔ̄facientib. imminente.
Iūc iudices ordinarij, ac ēt delegati etiam si sint delegati a princi-
pe, appellātiones suscipere dēnt, qb. pendētib. nihil dēt innouari. h. d.
1 vsq; ad §. qm vero. † No. ex hoc tex. ꝙ si iudex prohibet aliquē te
stari condemnatur parti, q̄ ex hoc læditur in duplum, & idē esset
in alio prohibente. qđ dic, vt in gl. & habuistis in §. si coniunctus,
2 hic allegato. & no. in l. 2. C. si quis ali. test. proh. † No. 2. ꝙ iudices
coguntur ap. recipere ab eorum sñijs litime interpositas. ꝙ dic, vt in
gl. & habuistis tex. & gl. s̄. de iud. §. nr̄os. colla. 6. debent ēt iudices
apostolos dare, ēt parte non petente, vt l. eos. §. apostolos. C. de ap-
3 pel. † Sed hic q̄ro, pone ꝙ pars non petijt, nec iudex dedit apłos
quid fiet? certe appellatio hr̄ pro deserta, vt C. de app. l. qm nō nul
li, i fi. sed si pars petijt intra tp̄s debitum & iudex nō dedit ad hoc,
vt appło nō habeat̄ p deserta, dēt appellans hoc ptestari intra tp̄s.
l. cuius. in fi. ff. de appel. rec. quæ ptestatio, seu ɔtestatio si fuerit
deserta, vr̄ appellatio deser. ita habes in tex. & glo. ff. de lit. dimis.
4 l. vna. §. t. † Cuius autem expensis debent dari apostoli, dic vt no.
gl. de app. cap. 2 in clement.

1 *Potestas non potest punire totam contratam pro vno delinquente.*

§ Quoniam. Iudices debēt fm l. delinquētes punire,
non alios p alijs cōprehēdere, nec dāna in-
ferre, nec ɔgnorationes, seu represalias facere, nec delicta vēdere, pę
1 na ɔ̄ficientibus imminēte. h. d. vsq; ad §. si vero qs. † No. hunc text.
fm gl ɔ̄ ptātē. q punit totā ɔ̄tam pro aliquo delinquente, circa q̄
gl aliqua dicam. C. de exa. & execu. l. nullam. lib. 11.

1 *Punitio delicti si fiat, delinquens ad locum delicti remittendus est.*
2 *Iudex loci vbi criminosus degit, an teneatur remittere ad mandata iudicis
loci, vbi deliquit.*
3 *Verbum, imperat, necessitatem importat.*
4 *Iudex a quo petitur remissio delinquētis, an teneatur remittere sine causæ
cognitione, vbi quod sic*
5 *Remissio, an habeat locum in contractibus, quod sic si fuisset renunciatū pri
uilegio fori, alias non.*
6 *Iudex territorij Assisij, an possit petere malefactorem captum in eius ter-
ritorio.*
7 *Deliquēs in territorio captus, si confessus est ēt plura crimina extra terri-
torium commisisse, an poterit etiam pro illis condemnari.*

§. Si vero quis. Criminosus edictis legitimis est vocā
dus, & eo latitāte, iudex litime procede
re dēt. eo vero in alia puincia degente capiendus est, & ad locum
delicti trāsmittēdus, vt ibi supplicium patiat̄, pęna ɔ̄facientib. im-
minēte. h. d. & ex hoc §. sumitur auth. si vero criminis. C. de adul.
1 † No. ex hoc §. ꝙ vt delicta sint punita, delinquēs est remittēdus
ad locum delicti, vt hic, & d. authē si vero criminis. Ad idem l. si
2 cui. §. vlt. de acc. ext. de rap. c. 1. & quod ibi no. p gl. & Inn. † Sed cir
ca hoc quæro, an iudex loci vbi criminosus degit cogatur remit-
tere ad mādata iudicis loci, vbi deliquit. & vr̄, ꝙ non cogatur, sed
possit remittere ex vrbanitate, vt no. gl. ff de accu. l. si cui. §. fi. Sed
Doct. nr̄i tenent ɔ̄trium, videlicet, iudex loci vbi criminosus de-
git, tenet̄ de necessitate remittere per hunc tex. ibi, iubemus puin
ciæ illius iudicem, quod verbum iubemus, est verbum necessita
tis, vt ff. quod iussu l. 1. & 2. Nec obst. quod par in parem non ha-
bet imperium, vt ff. de arb. l. nam & magistratus, qa in hoc iudex
loci delicti est maior, quam sit iudex loci, vbi delinquēs degit, ita
Doct. no. in auth. qua in prouincia. in 4. q. C. vbi de cri. agi opor.
3 Præterea hic in ver. † si vero qui publicam, est verbum imperat,
per quod vr̄. ꝙ iudex loci delicti possit imperate iudici loci. vbi
delinqūēs degit, & verbum, imperat, necessitatem importat, 14.
q. 1. ꝙ præcipitur. Præterea hic iudex negligens remittere punit,
4 ergo apparet ꝙ remittere tenetur. † Secundo quæro, nunquid iu
dex loci, vbi delinquens degit, teneatur remittere sine causæ co-
gnitiōe, vel an poterit de crimine cognoscere? & vr̄ ꝙ sic, vt hic
dum dicit, supplicijs subijciendum. & sic innuit, ꝙ iudex remittēs
de crimine cognouerit. ad idem ff. de cu. & exhi. re. l. diuus. Doct.
nostri tenēt contra, & dñt ꝙ sine causæ cognitione remittere de-
bet: pro hoc inducunt pro casu, si bene intelligantur, l. si cui. §. fi. ff.
de acc. ita no. in d. auth. qua in prouincia, in 4. q. & de his duab. q.
vide, quod no. Doct. in l. properandum §. sin autem reus, in 5. & 8.
q. C. de iud. & est de his duab. qō. glo ord. de re iudic. in clem. pa-
5 storalis, & ibi plene no. † Quærit gl. hic super ver. comprehende-
re, nunquid in contractibus sit locus remissioni. & ponit op. in d.
auth. si vero criminis, & no plene per glo in l. absens ff. de iud ext.
2 de foro compe. c. licet. 2 & per Inn. in c. dilecti. eod. titu. & plene
per Cy. in d. auth. qua in prouincia. in 5. q. latissime Guil. de Cug.
ff. de eo, quod cer. lo. l. 1. & C. vbi qs decu. vel cohor. l. 2. sed hodie
de hac q. est casus, ext. de foro compe. cap. Romana. §. contrahen
tes, lib. 6. quod forte locum habet, nisi renunciatum sit fori priui-
6 legio, vt no. in l. 1. ff. si quis in ius voc. non ie. † Sed circa prædicta q̄
ro de vno, pone ꝙ iudex huius ciuitatis cepit malefactorem in
territorio ciuitatis Assisij, an iudex ciuitatis Assisij, poterit dictū
malefactorē petere dicēs, ꝙ est captus in eius territorio? vide ext.
7 de fo. compe. c. ex parte. el 2. † Quærit Iac. de Bel. aliquis accusatus
est in ciuitate de crimine, confessus est plura crimina commisisse
extra territorium illius iudicis, an erit puniendus de illis maleficijs
extra territoriū commissis, de quib. accusatus non est. Iac. de Bel.
vr̄ inclinare ad istam sñiam, ꝙ delicta cōmissa extra territorium
aggrauant delictum hic commissum, de qua no. per Dy. in l. si cui
§. fi. ff. de accus.

ADDITIO.

2 Cap. licet. Et ibi latissime, & no. vide Fel. in prin. in ver. ex dictis do. cum plu. seq. vbi plene, an & quando in criminalibus, & an & quando in ciuilibus remissio p-cedat, & quando non. Adde Lanfr. de Oria. in c. qm contra falsam. §. interlocutoriæ, & appel. nu. 17. & quod ibi posui in addi. ad ipsum in ver. in quibus casibus fiat remissio, ext. de proba.

1 *Iussio facta iudici, an expiret morte iudicis. & nu. 4.*
2 *Præceptum factum contra publicam vtilitatem non valet, nisi secunda ius
sio emanauerit.*
3 *Præceptū iudicis debet exequi, licet antequām exequatur, iudex remouea-
tur de officio, & nu. 5.*
6 *Successor in dignitate, an teneatur ad debita prædecessoris.*

§. Et hoc vero. Iudex alterius iudicis successor iussio
nē pdecessori suo factā adimplere dēt
nisi sit ɔ̄ ius, vel publicā vtilitatem, quia tūc ēt secunda expecta-
1 tur. h. d. † No. ex hoc §. ꝙ morte eius, cui iussio facta est, iussio non
2 expirat. † Secundo no. ꝙ pręceptū factum ɔ̄ publicam vtilitatem
nō valet, nisi secunda iussio emanauerit, vt hic in tex. & habuistis
s̄. de man. prin. §. deinde comperens. no. in l. vlt. C. si ɔ̄ ius, vel vti.
3 pub. s̄. vt deter. sit nu. ele. §. hoc quidem. † Tertio no. ꝙ ēt iudicis p̄
ceptum dēt impleri, licet præcipiens, vel ille cui præcipitur, remo-
4 ueatur de officio, anteq̄ istud præceptum insinuet̄. † Opp. & vr̄ ꝙ
ista iussio, seu præceptum extinguatur morte eius cui facta est, vel
eius officio finito, nam mādatum morte mandatarij extinguitur,
vt l. inter cās. §. morte. ff. man. hic non personæ, sed officio fuit fa-
cta iussio, vel delegatio, vt in gl. super ver. rescriptum, circa quam
gl. vide c. quoniam Abbas. ext. de off. deleg. & similem glo. habes
in l. & quia, ff. de iur. om. iud. & ff. de reg. iu. l. inde Neratius, & in l.
tale pactum. §. vltra. ff de pact. & ibi per Gui. ɔ̄ hanc gl. vide, ꝙ no.
doc in l. id, quod pauperibus. C. de epi. & cle. & ꝙ no. per glo. Ioā.
5 And. in c. fi. de test. lib. 6. † Secundo opp. ad vers. si vero præcepto.
hic dr̄, ꝙ morte præcipientis præceptum non finitur. ɔ̄, qa morte
delegantis, finitur iurisdictio, vt d. l. & quia. gl. hic ponit tres solu-
tiones & primam solōnem hic positam, vr̄ tenere glo 14. q. 1 pre-
cipitur. & Spe. in ti. de iud. dele. §. restat. ver. item mortuo. Vltimo
hic Iac. de Bel. ponit vnam qōnem, quam disputauit in ciuitate
6 Perusij, quæ talis est. † Quidam habens dignitatem ex electione,
vel successione obuenientem, accepit mutuum a mercatore, al-
ter postea successit in locū eius in eadem dignitate, modo q̄ritur,
an successor ɔpelli debeat ad soluendū debitum prędecessoris, &
quo iure. de qua q. dic vt hic per eum.

1 *Creditor, qui filios debitoris retinet pro debito, cadit ipso iure a debito.*
2 *Dispositioni huius §. renunciari non potest.*
3 *Filij, an possint dari pro hostagijs, & obsidibus remissiue.*

1 §. Quia vero † Creditor, q filios debitoris p̄sumpse-
rit p debito retinere, a debito cadit, &
tantundē dabit eis, aut parentib. eorū, & corporalib. pęnis afficiet̄.
h. d. ex isto §. sumit̄ auth. immo. C. de act. & obl. Quęro, vtrum ca
dat a debito ipso iure, vel p sñiam. credo, qđ ipso iure, vt no. in d.
2 auth. immo. † Quæro, an huic l. possit renūciari. gl. q̄ est in d. auth.
īmo. dicit ꝙ non, de quo dic, vt no. Spe. de renū. & ɔcłone. §. 1. ver.
3 item est beneficiū. † Sed q̄ro, an filij possint dari p hostagijs, & ob
sidib. de quo dic vt no. glo. in l. 2. C. de patri. qui. fil. dist.

1 *Consensus vxoris multiplicatus, in obligationibus viri, q sibi præiudicet.*
2 *Contractus cum uiro, & vxore simul celebratus, valet si est in utilitatem
uxoris celebratus.*
3 *Dispositioni huius §. an renunciari possit.*

§. Et illud. Vxor si crediti instrō ɔsentiat, pprio viro in dā-
num suum, vel suā substātiā, aut seipsam pro eo
obliget, ipso iure non tenet, nisi manifeste appareat pecuniam in
1 ipsius vtilitatem fore ɔuersam, h. d. † Op. & vr̄ ꝙ si mulier cōsen-
sit uiro suo multoties, quod teneatur, vt sup. vt immobi. ante nup.
don. §. 1. veritas est, ꝙ hic loquitur, qn pro marito intercessit, licet
Pla. dicat ɔ̄, & circa hoc vide quod no. Doct. in auth. si qua mu-
2 lier. C. ad Vellei. quæ sumit̄ ex isto §. † Quærit Iac. de Bel. an vxor
cum uiro possit in eodem instrō se obligare. & br̄ dic, quod si cer
tum est ɔ̄tum celebrari in propriam utilitatem mulieris ualet,
3 ut hoc §. in prin. an † autem huic legi possit renunciari, dic quod
non, ut no. in d. auth. si qua mulier.

1 *Mulieres bonæ conditionis, & famæ, non carcerantur.*
2 *Crimina grauissima, quæ dicantur, ad gl.*

§. Neces

§. Necessarium. Mulier in causis ciuilib. nō debet in carcerem icludi, in criminalib.
uero committenda est fideiussoriæ, aut iuratoriæ cautioni, uel de-
1 bet tradi mulierib. custodienda. h. d. † Quæro, de quib. mulieribus
a loquit. dic de mulieribus bonæ ɔdōnis, secus in meretricib. a ita
no. Doc. in auth. sed nouo iure. C. de cust. reo. quam auth. hēnt q-
2 dam super l. 1. C. de diuer. iu. † Quæro, dicitur hic, si vero grauissi-
mum, &c. q̄ dicant̄ ista crimina, vide quod no. gl. l. auxilium. §. in
delictis. ff. de mino. l. liber homo. ff. ad l. Aqui. de reg. iu. l. ad ea. 23.
q. 7. c. quemadmodum.

A D D I T I O.

a Secus in meretricibus. Et hoc forte est verum, nisi esset talis mulier, etiam meretrix vxorata. ita no. Mathe. sing. 108. & Hip. de Mars. sing. 48.

1 *Pœna statuta per leges antiquas in adultero masculo, remanet firma.*
2 *Mulier damnata de adulterio, quando mitti debeat in monasterium.*
3 *Filij adulteræ, ea monasterium ingrediente, an habeant legitimam.*
4 *Ascendentes mulieris adulteræ monasterium ingredientis absque filijs, an aliquid habeant de bonis eius.*
Monasterium habetur loco filij.
5 *Monasterium, an excludat parentes ingredientium ab omni successione.*
6 *Adultera posita in monasterio, an post biennium efficiatur monacha.*
7 *Maritus, an lucretur dotē vxoris adulteræ eo ipso, q̄ adulterium cōmittit.*
8 *Monasterium omnem maculam detergit.*
9 *Vir, an possit ipse recōciliare vxorē adulterā in monasterio positā, et inuitā.*

§. Si quando. In crimine adulterij masculus pena legitima puniendus est, mulier vero i monasterium mittenir. h. d. † No. in hoc §. q̄ pena capitis olim statuta ɔ.
1 [see line above]
adulterium committens per itra C. remanet firma in masculo,
2 vt hic, sed in fœmina corrigitur, vt inf. in § adulteram. † Op. & vr̄
q̄ mulier de adulterio dānata in monasterium mitti non debeat,
quia alteri corpori quis ad pęnam dari non potest, vt in gl. hic, &
in ɔno in ea alleg. & C. de adul. auth. sed nouo iure, & C. de decu.
3 l. nequis. li. x. † Item op. ad ver. & si qdem. & vr̄, q̄ filij hēant tm̄ le
gitimā, vt ɉ. de san. Epi. §. si qua mulier. gl. hic super versi. duas par
tes, & in auth. sed hodie. C. de adul. ponit duas op. Doc. ibi appro-
bāt istā, q̄ ibi loquitur qñ mulier sponte ingreditur mon. & hanc
4 sol. tenet Iac. de Bel. & gl. s̄. de mona. §. illud quoq;. † Item opp. ad
ver. si vero descendentes. videtur q̄ vbi sunt ascendentes, q̄ eccle-
sia, seu monasterium totum habet, & nihil habeant ascendentes:
nam ecclesia loco filij habetur, vt s̄. de sanct. Episc. §. sed hoc præ-
a senti. a ita habes ex glo. super ver. vncias, quod an sit verum, no. in
5 d. §. sed hoc præsenti. † Secundo habes, q̄ monasterium excludit
parentes ingredientium ab omni successione, quod an sit verum,
no. per glo. & Doct. in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. di-
6 cam ɉ. de sanct. Episc. §. si qua mulier. † Item circa tertiā sol. d. gl.
super ver. uncias, quam reprobat Iac. de Bel. videlicet, an post bie-
nium efficiatur monacha ista mulier, vide q̄ no. glo. extra, de con
7 uer. coniug. c. gaudemus. † Item opp. & videtur, q̄ maritus eo tpe,
quo mulier adulterium cōmisit, dotem lucretur, sine aliquo pa-
cto, vt s̄. vt lic. ma. & auiæ. §. qa vero plurimis, & C. de repu. l. con-
sensu. §. vir quoque. gl. hic super ver. seruantur, ponit tres sol. quas
etiā ponit in d. auth. sed hodie. C. de adul. d. Iac. de Bel. inhærendo
secundæ opin. hic positæ, dicit sic, aut de adulterio est actū crimi-
naliter ad pęnam huius l. & vir vxorem damnatam de adulterio
pōt intra bienniū recipere, & tūc vxor fingitur nō peccasse, & nu-
ptiæ non læduntur, & pacta dotalia suis tpibus obseruant, ut hoc
§. in d. ver. adulteram, in prin. Aut vir vxorem intra biennium reci
pere recusauit, vt mulier in mona. permaneat. tunc vir eo casu ex
adulterio dotē non lucratur, sed ex pacto, vt hoc §. in fi. & est rō:
qa poena mitigatur ex Principis, & legis clemētia, & ēt ex pietate,
8 & eo qa in monasterio ipsa est, vt de peccatis pnīam agat. † & qa
monasterium omnem maculam detergit, vt s̄. de mon. in princ.
Aut est ciuiliter actū, & tunc si ex adulterio est missa in monaste-
rium, vir non posset agere ciuiliter, vt dotem lucretur, sed Doct.
nostri sequētes istam sol. gl. aut est actū ciuiliter, aut criminaliter,
dicunt, posse agi ciuiliter, vt ipsi no. in d. auth. sed hodie. in 4. oppo.
& vide, q̄ not. glo. C. de repu. in d. l. consensu. §. vir quoque, & per
9 Azo. in sum. illius tit. in fi. † Vltimo, quia in d. ver. adulteram. dr, q̄
vir pōt sibi reconciliare vxorem de adulterio damnatā, & in mo
nasterium missam, quæro nunquid possit eam reconciliare inui-
tam. gl. tenet, q̄ sic. Ita no. extra, de diuor. c. ex literis, in vlt. gl.

A D D I T I O.

a §. sed hoc præsenti. Et ibi ad hoc vide quæ dixi in apost.

1 *Casus, in quo vsusfructus bonorum filij, patri non acquiritur.*
2 *Maritus, quando possit sibi vxorem adulteram etiam positam in monasterio reconciliare.*

§. Quia vero. Matrimonio fine cā, diuortio, aut ɔsensu soluto, delinquētes in mon. mittendi
sunt pęna lītima eis imminente, ac etiam eorum ministris, reconciliato autē matrimonio consensu vtriusque, priusq in mon. mittatur pęna terminitur: sed altero recusante, ille solus pœna legiti-
1 ma punitur. h. d. † No. in vers. viro nihilominus, casum, in quo
vsusfructus bonorum filij, patri nō qręritur, de quo plene habui
2 stis s̄. vt lic. ma. & auiæ §. 4. in fi. † Op. in ver. si vero hi, q̄ matrimoniū,
hic innuit̄, q̄ postq̄ sunt in mon. reconciliatio locum non habet.
Contra s̄. eo. §. proximè præcedēn, ver. adulterā in prin. Sol. mari-
tus qui non peccauit, potest sibi reconciliare vxorē, ēt postq̄ vxor
missa est in mon. si tamen hoc faciat intra bienniū, vt ibi. sed ma-
ritus, qui peccauit non pōt sibi recōciliare vxorē, postq̄ est missa
in monast. ut hic, rō: qa post poenam a lege impositā non pōt pę-
nitere, ut l. qui ea mēte, ff. de furtis. Vltimo vide gl. super uer. con-
senserit, quia inquantum dicit idem in collateralib. intelligas non
in casu huius l. sed in casu l. si quis. §. testandi, alleg in ea, collatera-
les nullo modo admittuntur. sed tantū ascendentes, vt hic vides.

1 *Præsumptio, de qua in hoc § est iuris, & de iure.*
2 *Absolutus de adulterio si reperitur conuersari cum adultera, an condemnari possit iterum.*

§. Si quis vero. Accusatus de adulterio, & absolutus si postea cum eadē muliere turpiter
conuersari inueniat, vel inter eos matrimonium esset secutū, mřimonium non valet, poena ei, & mulieri imminente, nulla alia p-
1 batione exquisita. h. d. † Quæro nunquid id, q̄ hic dr̄, sit præsum-
ptio iuris, & de iure? d. Ia. de Bel. q̄ sic, pro quo vide q̄ no. gl. in l.
absentem. ff. de poe. & quod no. Doc. in auth. si quis ei. C. de adul.
quæ sumit ex §. hic quoque. s̄. vt lic. ma. & auiæ. dicit etiā hic Iac.
q̄ in casu huius. §. non erit licitum appellare a sñia, vt colligitur ex
2 hoc tex. & arg. l. vnic. §. si autem. C. de rap. virg. † Vltimo in casu
istius §. quæro, an condemnabitur de adulterio, posito q̄ non pro
betur de præuaricatione, cum fuerit absolutus a iudice? dic quod
sic, ut no. gl. C. de adul. l. si qui adulteriū.

1 *Manus est membrum.*
2 *Membrum si debet abscindi alicui, manus amputatur.*
3 *Fures qualiter puniantur.*
4 *Publicus latro est ille, qui furari consueuit.*
Latro dicitur ille, qui per vim furatur.
5 *Bona damnati, quando debeant fisco applicari.*

§. Quia vero. Poenæ corporales, & pecuniariæ minuūtur certo modo, præterq̄ in crīe læsæ ma
1 iest. h. d. † No. ex hoc §. in ver. si vero crīs. q̄ manus est mēbrū, a ut
a in auth. sed nouo iure. C. de seru. fug. quæ sumit ex isto §. & no. In-
2 stit. de iniu. § pęna, & ibi dr̄ īto pede. † Quæro gl. dī hic, q̄ vbi crī-
men membri abscissionem requirit, vna sola manus dēt amputa
ri. Sed q̄ro, de qua m inu intelligitur dic, vt in glo. hic, q̄ tenet hic
Ia. de Bel. & glo. & Doct. in auth. sed nouo iure. Quæro hic dr̄, qđ
3 pro furto non dēt mēbrū abscindi. † Quæro qualiter fures debent
b puniri. b de hoc habemus plura iura, nam de iure antiquo impo-
nebatur pro furto pęna extraordinaria, vt l. vlt. ff. de fur. nisi esset
publicus, uel famosus latro, qui furcis suspēdit, vt l. capitalium. §.
4 famosos, de pę. † Aduerte, quia gl. cn̄t q̄ publicus latro est ille, qui
ɔsueuit furari, vt in d. auth. sed nouo iure. & ita obseruat. tm̄ de iu-
re non bñ dicit, quia §. famosos. loquit̄ in publico latrone: sed ille
qui ɔsueuit furari, est publicus fur, quia latro est ille, qui per uim,
& capit hic in uer. eos vero, & in d. auth. sed nouo iure. postea sup-
uenit ius Authenticorum, de quo loquit̄ hic, postea supuenit cō-
stitutio de pace te. §. si quis quinq, solidos, vbi dicit, q̄ ille, qui fu-
rat̄ illud, q̄ valet quinque solidos, dēt suspendi, si minus, nō debet
suspendi. postea supuenit ɔstō alia de pace iur. fir. in §. si quis vero
5 auin temerario, in fi. ibi, iniuria, seu furtum, & dic ut in gl. ibi. † Ve
nio ad §. vt autem, & op. q̄ bona dānati debent fisco applicari, ut
s̄. de incest. nup. §. 1. gl. ponit hic tres solu. tene op. alleg. quam ēt
ponit gl. in auth. bona damnatorum. C. de bo. dam. quæ sumitur
ex isto § & eam tenet gl. in ɔno, quæ opin. est uera. licet Pet. in d.
auth. videatur sentire aliter.

A D D I T I O N E S.

a Est mēbrū. Adde d. Ale. de Imo. in l. 1. ff. de pub. iudi. ubi etiam uide Bart. & Io. de Imo. & Ang. hic. sed qd de manu arida. vide Fel. in c. ego. N. in ver. in tex. ibi, vitam, de iureiu. Adde ad hoc, quod hic dicit Geor. Tho. cons. 9. inc. statuto ciuitatis Pisanæ, ad prin. vol. 1. & ibi quid in digito, & Barb. & quod dicatur esse membrum hominis.

b Qualiter fures debent puniri. Adde quod no. in addi. ad Bald. in tit. de pa. iu. fir. & eius viol. §. si quis quinque solidos, in usi. feu.

Vt differentes iudices, &c. Rub.

1 *Peregrinus, quòd sit ille, qui est extra propriam patriam.*
2 *Iudex an possit esse arbiter illius causæ, in qua est iudex & nu. 4. vbi quod potest esse arbitrator.*
3 *Iudex ordinarius non recusatur, sed alius sibi associatur.*
5 *Arbitramentum non est sententia. sed quædam transactio.*
6 *Arbitrator potest auferre de iure vnius, & dare alteri.*
7 *Arbitramentum quando est iniquum, vsque ad quantum tempus reduci potest ad arb. boni viri.*

EX quo. Episcopi debēt iudices ad iustitiam faciēdam compellere, aut per se, aut p literas
ad principē directas, & iudice existēte suspecto adiūgi sibi debet episcopus: litigator autem principē adiens
prius quam ad iudicem, vel episcopum, est puniendus. hoc dicit.
1 vsque ad §. si tamen contigerit. † No. in prin. consti. tex. discedere
cogantur

cogātur a propria patria, q̄ pegrinus est ille qui est extra patriam
suam ad idē ī e. §. si vero dum aliquis, & ī. e. §. hæc aūt, & de hoc
2 quis dicat peregrinus, videbitis in l. ciuis in fi. C. de inco. li. 10. † Se
cundo no. in versi. si vero ɔtigent, dño. Primo, q̄ hic vr̄ text. q̄ iu-
dex possit esse arbiter illius causæ, in qua est iudex: de quo ī. dicā.
3 † Secundo, q̄ iudex ord. non possit refutari, sed alius associari, de
quo dic vt no. per gl. & Doc in l. apertissimi. C. de iudic. quid autē
4 sit de iu. can. dic, vt in c. cum speciali, ext. de app. † Opp. ad primū
no. & vr̄, q̄ iudex non possit esse arbiter illius causæ, in qua est iu-
dex, vt ff. de arb. l. sed & si in seruum. §. si quis iudex. Sol. vt in glos.
super ver. conuenitum, ex qua gl. no. tria. Primo, q̄ iudex non pōt
esse arbiter illius cāæ, ī qua est iudex, sed pōt esse arbitrator, ita no.
gl. in l. ɔ̄ria, & in auth. si vero ɔtigerit C. de iu. & in l. 1. §. & post o-
peris. ff. de ope. no. nun. circa quas glo. vide, q̄ no. Doc. in l. si quis
ex ɔsensu. in prin. C. de episc. aud. p̄dicta habēt locū de iure ciuili:
quid aūt iuris sit de iure cano. gl. no. in d. §. si quis iudex. sed tu dic,
vt no. gl. ext. de arb. c. cum tpe. & de præsum. c. literas. & 3. q. 7. c. j.
5 §. tn. † Secūdo no. q̄ arbitramentum non est sn̄ia, sed est quædā
a transactio. a ita habes ex d. gl. hic super ver. ɔuentum, q̄ tene mē-
ti, & ad hoc alleg. Inn. gl. hau c in c. Quintaualllis. in prin. ext. de iu-
6 reiu. † Tertio not. q̄ arbitrator pōt auferre de iure vnius partis, &
b dare alteri. b idem no. in d. § si quis iudex, & in l. si de meis. §. rece-
7 pisse. ff. eo. tit. cætera dic, vt in gl. † Quærit hic Iac. de Bel. si arbitra-
mentū est iniquum, intra quantum tp̄s potest reduci ad arbitriū
boni viri, dic vt hic per eum, quia non est nostra materia, sed l. si
societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc.

ADDITIONES.

a Transactio. Adde Bal in l. fi. 2. op. C. de contrah. emp. & in rub. C. de rer. pmu. ad fi. uer. sed an arbitramentum, & Bar. in l. quod si Ephesi. §. interdū. in fi. de eo. q̄ cer. lo. & in l. furti. §. si iussu. i ver. & dicas. ff. de infa. Et adde Bald. in l. sub p̄textu, la 1. in fi. ver. ult. ergo no. C. de transf. & d. Soc. in cons. 181. inci. in p̄mi consultatione uer. circa primum. circa prin. & uer. circa secundum. in 2. par.

b Alteri. Vide Bal. in l. fi. in 1. op. C. de contrah. emp. & Bar. & Ale. in §. arbitrorum, ff. pro so. uer. post multa uidetur.

1 *Superior adiri potest, si inferior iustitiam non facit.*

§. Si tamen contigerit. Ep̄s d̄ iniustitia iudicis
& lęsione subditorum
iudicare debet, & lęso damnum... acere emēdari, pęna ɔ̄facientib.
imminente. Item in ciuitatib. in quib. sunt iudices subditi, adire
1 debent defensorem, qui inter eos debet iudicare. h. d. † Not. ergo
q̄ si iudex inferior iustitiam non facit, potest haberi recursus ad
superiorem, vt hic, & s̄. de offic. quæsto. §. si vero forsan. & ext. de
offi. ord. c. cum te fragabili. & c. significauit. 8. q. 3. cum si. Et aduertas,
q̄ in hoc §. super ver. eum qui debet, est posita quædam glos. quæ
incip. sed quomodo, quæ gl. est vera, dic vt in ea.

De nauticis vsuris. *Rub.*

1 *Consuetudo maritima seruanda est, dummodo non sit legibus contraria.*
2 *Vsuræ etiam hodie sunt prohibitæ, de iure ciuili.*
3 *Vsura nautica pecuniæ de iure canonico est prohibita.*

NVncium. Leges antiquæ & consuetudines in
vsuris nauticis obseruari debēt ppe-
1 tuo inuiolabiter. h. d. vsq; ad fi. tit. † Not. ex hoc tex. i §.
nos igit. s̄m gl. q̄ consuetudo maris est seruanda, dū-
modo legi non sit ɔ̄ria, vt not. in l. deprecatio. ff. ad l.
2 Rho. de iac. & C. de fur. auth. nauigia. † Op. dr̄ hic, q̄ ex nautica
pecunia est permissa vsura ɔ̄, imo vr̄, q̄ non sit pmissa, vt s̄. de ecc.
tit. in prin. d̄t gl. ibi, q̄ licet hodie non solum de iure cano. sed etiā
3 de iure ciu. sint prohibitæ vsuræ. † Fallit tn̄ in nautica pecu. ut hic,
ita no. ibi, & C. de vsu. auth. ad hæc. sed de iure can. ēt ī nautica pe
cunia est prohibita vsura, vt in c. nauiganti. in prin. ext. de vsu. circa
quod vide no. per Gof. in sum. de vsu. §. in sum. & §. fi.

De interdictis collegijs hæreticorum. *Rub.*

PLurimum. Hæretici adulteras collectas & a-
dultera baptismata facere prohi-
bentur, pœna contrafacientib. imminente. h. d. vsque
ad finem totus iste titu. Barto.

De raptis mulieribus. *Rub.*

1 *Mulier rapta si nubit raptori, matrimonium non tenet: nec aliquid lucratur, nec habere potest de bonis raptoris.*
Casus, in quibus quis est incapax ex testamento alterius, remissiue.
2 *Pęna huius constitutionis q̄ habeat locum, etiam si raptus committatur in volentem, & nu. 4.*
3 *Bona rapientis mulierem ipso iure, tempore raptus transferuntur in mulierem, si ipsa non nubat raptori.*
4 *Dominiū in casu huius ɔ̄stōnis transfertur in alterum, sine facto alterius.*
5 *Matrimoniū inter raptā, & raptorē, q̄ hodie esse possit de iure canonico.*

REgis. Mulier rapta substantiā raptoris lucratur, si
nupserit raptori, quo casu ad suos parē... de-
uoluitur, si tali matrimonio non consenserit, alias ad
fiscum debet puenire, his obtinentib. in casib. futuris,
1 ac ēt in p̄teritis. h. d. † No. ex hac ɔ̄stōne, q̄ mulier rapta non pōt
2 nubere raptori, a & si nubit non valet matrimoniū, nec aliquid lu-
cratur de bonis rapientis, nec ex eius testō capere quicquā pōt. &
sic habes vnum casum, in quo quis est incapax ex alterius testō.
2 sunt & alij casus, qui no. Inst. de leg. §. legari. † Secundo not. q̄ pę-
na huius constōnis habet locum siue raptus committatur in mu
lierem volentem, siue nolentem, ut hic, C. de rap. vir. l. raptores,
3 & de episc. & cle. l. raptores. † Tertio no. q̄ tempore raptus ipso iu-
re bona rapientis transferuntur in mulierem raptam, si ipsi nō nu
bit. & sic no. q̄ bona transferuntur. non dominium, qd̄ non quæ-
ritur sine traditione. sed certe immo vr̄ dominium & possessio q̄-
ri sine alterius facto, vt l. raptores. C. de episc. & cler. posses tamen
dicere, q̄ ibi loquitur in diaconissa rapta, sed certe idē est in quali
4 bet muliere rapta, ut no. in d. l. raptores. in 1. gl. † Opp. ad secundū
no. & videtur, q̄ si mulier fuerit rapta uolens, pęna const. cesset, qa
volenti non infertur iniuria, ut in l. 1. §. vsque. ff. de iniu. hoc est iō,
quia patri eius videtur facta iniuria. sed quid si non habet patrem.
Respon. idem est, hoc ideo, quia mulier præsumitur subducta, &
decepta, ut no. per Dy. in c. scienti. de reg. iu. lib. 6. not. per Doc. in
l. raptorem. C. de epis. & cler. in 3. opp. & per Doct. in l. raptores. C.
5 de rap. vir. in 4. opp. † Quæro, an hodie de iure can. possit esse ma
b trimonium inter raptam, & raptorem. dic, quod sic, b vt est casus
in c. fi. extra, de rapto. & ibi no.

ADDITIONES.

a Non potest nubere raptori. Tu dic hoc verum de iure ciui. de iure autem can. secus. & in hoc est differentia inter ius can. & ciuile, ut per Bart. plene in suo tract. diff. iu. ciuilis, & can. diff. 136.

b Quod sic. Adde Fel. in cap. 1. de spon. in fi.

De collatoribus, & alijs capitulis. *Rub.*

1 *Clerici, & ecclesiæ, an teneantur ad tributa soluenda.*
2 *Vasalli debent uocari a domino ad seruitium præstandum.*
3 *Debitor ex causa collectarum, q̄ non possit compensare id, quod sibi a communi debetur ex alia causa, cum debito collectorum.*
4 *Exactor tributorum debet dare securitatem, seu apocham de soluto.*
5 *A sententio præsidis diffiniente, apud aliquem debere esse superindictam possessionem, potest in executione appellari per sententiam si putauerit se grauatum.*
6 *Appellari, quod debeat ab omni grauamine extra iudiciali.*

QVæcunque. Dispositiones, & denunciatio-
nes collationū p singulas, prouin-
cias & ciuitates collatorib. fieri debēt, temporib. hac
constitutione positus, exemplarijs petentib. soluentib.
datis etiam de suscepto securitate pręstita iudicibus, ac etiam exe
cutorib. pœna ɔ̄facientib. imminente. Item illi, cui superindicta
possessio est, si senserit se grauatum, permittitur licentia appellan
1 di. h. d. † No. j. q̄ tributa imponuntur Prouincijs, & Ciuitatib. Sed
circa istud q̄ro, nunquid clerici, & ecclesiæ debēt ordinaria ad tri-
buta soluenda. tex. est. q̄ sic. C. de sacrosecc. l. placet, & C. de epis.
& cler. l. de his. sed gl. in prælle. locis dicunt illas ll. esse correctas,
p auth. item nulla cōmunitas. C. de epis. & cler. sed certe illa auth.
& vnde sumitur, loquitur in muneribus personalibus, seu quę im
ponuntur personis pro rebus, vt sunt collectæ, vt l. rescripto. §. fin.
ff. de mu. & ho. & ista talia munera non possunt imponi clericis,
a vel ecclesijs, a qui nō sunt subditi, sicut nec forensib. ut d. l. rescr. §.
fi. & ideo circa prædicta dic. ut habes 11. q. 1. c. si tributum, & c. si
Apostolicam, & uide q̄ bene no. per gl. & Innoc. extra, de immu.
eccle. c. non minus. Secundo no. q̄ per singulas prouincias, & ciui
tates istæ dispositiones debent fieri notæ, & exemplū earū dēt da
2 ri petentib. ut hic in uer. sed etiam, & ī. eo. §. ad hæc. † Et ex hoc
tex. firmit arg. Iac. de Bel. q̄ uasalli debent reuocari a dño ad serui-
tiū p̄standū, s̄m formā hic traditā, sed de hoc dic, vt not. ro. col. de
pa. iur. fir. § fi. super uer. legitima. & facit illa constitutio de milite
vasal. qui conui. est. Quarto no. in versi. si vero ante, q̄ si ante insi-
nuationē talium dispōnum collatores soluāt fiscalia tributa, & in
alios titulos seu per alium modū, q̄ fuerit statutū per dispositio-
nem unius anni, in quo soluere tenebant, vel si illud, qd̄ occasio-
ne tributi debuit fisco solui, in utilitatem prouinciæ fuerit expen
sum, certe debet computari in id, q̄ soluit occasione tributi, secū-
3 dum dispositionem illius anni. † Sumit hic arg. Iac. quod collectę
possunt computari cum cōi in eo, q̄ cōe debet illi collatori, seu il
li qui debet collectas soluere. sed certe iste tex. iudicio meo ni-
hil

ADDITIO

a Ecclesijs. Adde Genesis c. 47. Esdræ c. 7. uersic. uobis quoque notum, et D. Ale. de Imo. cum nonnullis concor. ibi per eum signatis in add. ad Bar. in l. 1. §. 1. ubi ēt uide Bar. in uer. quæro, in uectigal. ff. de pub. et D. Ias. May. in l. placet. ibi, extraordinarium superindictum ue. C. de sacrosecc.

hil.facit,quia hic collatos soluerunt trib ita fiscalia, sed in alio; tit
quam fuerit statutum per dispõnem illius anni, vel expēderūt fis-
calia tributa in puincia, & hoc fecerunt antequam scirent illam
dispõnem esse factam, & ideo illud reputatur fm dispõnem factā
illo anno,ne illi collatores damnum patiant. vt hic dr.sed in qõne
nra secus,quia ille q vult computar cõi,nihil soluit occasione col-
lectarum,sed vult debitum sibi a cõmuni compēsare cū collectis,
quas dēt communi soluere,quo casu nõ vr.q debitor fisci,vel Rei
publicæ, vel alterius ciuitatis ex cā collectarum possit compēsare
in tributa,vel collectas illud q debet ex alia ca,vt l. in ea, quæ Rei-
4 publicæ.C.de compē.& l.aufert.§.debitoribus.ff.de iure fis.† Vlti
mo no.in versi.pro fiscalib.q exactor tributorum,vel collector de-
bet dare securitatem,seu apocham de soluto,fm formam hic tra-
ditam soluēti tributum,vt hic,& 3 de man.prin.§. coges.& C. de
5 apo.pub.l.1.lib.11.† Vltimo no.in versi. si quis autē putauerit. q a
snīa præsidis diffinitē apud aliquem debere esse supindictam pos
sessionem potest in executione appellari,si qs putauerit se grana-
tum,vt l.q grauatos.C.de cēsi.li.11.& q ibi no. in gl. vbi alle istū
6 tex.† Ex hoc arguit Iaco.de Bel.q ab omni grauamine extraiudi
ciali pt appellari,ad idem inducit ipse l.si ad scribarum, & l. si qs
prouocati.C.de app.sed certe iste tex.non vr ad hoc facere,qa hic
vr appellari a grauamine,quod infertur per sententiam præsidis,
quæ emanat post examinationem,& sic vr grauamen præiudicia
le,licet Ia.dicat,quod appellatur ab executore.

1 *Exactor missus in prouinciam ad exigēdum tributa, debet suum mandatū ostendere præsidi prouinciæ.*
2 *Procurator constitutus ad exigēdum,& recipiēdum pecuniam,non admittitur,nisi fidem faciat de mandato.*
3 *Exactor tributorum debet debitores debitoris tributorum in subsidium exigere.*

§ Eos. Executores in prouincias missi exactiones inchoare
non debēt,nisi prius coram puinciæ pside mandatū
insinuauerint,hoc & in priuatis negocijs seruādo, & executores,
seu exactores nullā in causis priuatis executionem cõmittere de-
bēt. Itē debitor debitoris tributarij in subsidium debiti veritate p
bata 9ueniēdus est,& exactorum excusatio ex eo,qa in loco sacro
resideant,admitti non debet aduersus eos,a qbus se læsos esse dnt.
Item exactores iustis põderib.& mēsuris vti debēt. h. d. vsq; ad §.
1 iubemus.† No.ex hoc tex. q ille qui mittitur in prouinciam ad
exigēdum tributa dēt mandatum suum ostēdere pæsidi prouin-
2 ciæ.† Secūdo no.ibi,hoc ipso & sup priuatis.itam hic est tex.secū-
dum Iac.de Bel.q pcurator cõstitutus ad exigēdū, & pecuniam
recipiēdam non admittit,nisi fidem faciat de mandato, & hanc
opi.tenet gl in l.non solum.in fi.prin.ff. de procur.licet gl. ibi hūc
tex.intelligat solum in eo, q est cõstitutus ad exigēdum tributa,
& in eo qui est constitutus ad snīam exequendam in causis pri-
uatorum,& sic iste versi.hoc ipso, loquitur in eo, qui est cõstitu-
tus ad snīam exequēdam,in priuatorum causis. tn ad id q primo
dixi allegatur iste tex.p casu per Doc.C.de proc.l.1.in 9.q.pro hoc,
& facit optime.ff.depo.l.si quis inficiatus.ext.de elec ca. dudum.
3 vide tn circa hoc l.si cõmissa.§.vlt.ff.rē ra.ha. † Vltimo no. in ver.
sinant aliquis,q exactor tributorum non dēt debitores debitoris
tributorum 9uenire,nisi in subsidium, vt hic dr, facit ad hoc l.3.
& pen.C.quando fisc.vel pri.ad idē l.1.C.de condi.ex l.

§ Iubemus. Exactor pecuniam tributariā sine dilatio-
ne & sine diminutione præbere debet,nul
li etiam possessoribus,& habitatoribus diminutione facta, pena
contrafacientibus imminente, & singulis annis episcopus cum
quinque primatib.rationem exigere debet, exactorum periculo.
Item omnibus est adempta licentia loci seruatores mittendi,pe
na contrafacientibus imminente,h.d.

1 *Vices agētes omnia possunt,quæ iudices possent præter vltimum suppliciū, & membri abscissionem.& an.3.*
2 *Membri abscissio morti equiparatur.*
3 *Membri abscissio est crimen capitale,item de mero imperio.*
4 *Prelatus electus ex electione ius consequitur,q eligentes non possunt variare,nec mutare electionem.*

§ Ad hæc Loci seruatores regulariter prohibentur, fal
lit si iudex ex iusta cā ad prouinciam venire
impediatur,tunc.n.vicarium mittere põt. Item fallit cum ex prin
1 cipis mādato in aliam mittitur regionem.† No.in hoc §.duo pri-
mo,vices agentes omnia pñt quæ ipsi iudices, præter vltimum
2 supplicium & membri abscissionem. † Secundo no.q mēbri ab-
scissio æquiparatur morti,vt hic & no.in gl.C.de offi.eius. qui vi.
al.iu.ge.l.2.& sic vr,q membri abscissio sit capitale crimē,vt hoc
tex.& præalleg.glo.per quem tex.& gl.hoc tenet Dyn ff.de pu.iu.
a l.2.a hoc tenent etiam alij Doc.C. de transl.transigere,in 3.q.& q
no.per Doct.in l.si fugitiui.C.de ser.fug.Item ex hoc vr,q mem-
bri abscissio sit de mero imperio,vt hic,de quo no.per glo. ff. de
iur.om.iud.l.imperium.super ver.animaduertendum.ibi dum di
3 cit,in totum,vel in partem.† Ad primū op. & vr q isti vicarij oia
possint,vt l.1.§.a præfectis.ff.de leg.3.Sol.d.Ia.& est no.sol. hic vi-
carius fuit cõstitutus ab homine.i.a iudice sine speciali authorita-
te principis,ibi vero fuit constitutus ex mādato principis, & eius
authoritate,& ideo omnia potest,& sic intelligit ipse secundum
hanc dist l.2.& ibi no.C.de off.eius q vi.al. iud. ge. q tenet inerti
propter id,q no.C.v.in l.1.ff.de tu.& cur.da ab his,& vide pro hoc
dicto gl.quæ vr sentire hoc ff.de off.eius cui man est iurisd.in l 1.
4 §.huius rei † Vltim gl.in ver.antequam,arguit ex hoc tex. q pla-
tus electus ex ipsa electione aliquod ius 9sequatur. nec eligentes
pñt postea variare & mutare electionē aliter,alleg.ext.de elect.c.
cum inter dilectos,vult dicere c.cum inter canonicos,de quo dic.
vt ibi,& c.in causæ.& in cap.in causis.eo.ot. & vide quod no. 63.
dist.c.quanto Apostolica.

ADDITIO.

a L.2.Et ibi ad hoc vide d.Ale.de Imo.vbi per eum plene,& no.

1 *Hodie index non potest ex officio per inquisitionem procedere nisi in certis casibus.*
2 *Fuga,quod faciat quem suspectum ita,quod statur sacramento actoris contra eum*

§.Iubemus. Omnes iudices p se requirere debēt delin
quētes, & nõ per latronum insecutores pe
na 9facientib.imminēte,& iudices p prouinciam debēt pficisci,&
eorum administratione finita quinquaginta dieb. debent in pro-
uincia permanere, nisi ex principis iussione ad aliam vocent.ass
læso sacro põsito omne damnū sui qd iurauerit pstare dēt,& pe-
1 næ pecuniariæ fisco applicari dēnt.h.d.† Per istum §.ex eo,q dicit
per se requirere, & c.dnt quidam,q de crimine pt iudex p inquisi
2 tionē cognoscere a ex suo officio. Ad idem.ff.de off.præs.l. cogrunt.
& l.3.§.1.ff.ad l.Iul.pec.hodie est falsum.qa nemo sine accusatore
punit,vt l.rescripto.§.si quis accusatorē.ff.de mun.& hono.nisi in
certis casib.vt no.in l.2.§.si publico.de adul.& l.3 §.præterea ff.de
suspe.tu.& ad istum tex.vide,vt no. p gl.& Iac.de Bel. & per Dy.l.
d.§.si publico & de hoc vide,qd no.gl.ext.de cccl.beresi.c.1.& 2.
q.1.de manifesta.& p Doct.C.de accu.l.ea quidem. Venio ad §.si
2 vero 9tigerit,in quo no.† q fuga facit aliquē suspectum, ita q sta
tur sacro actoris 9 fugientē:facit C.de asser.tol.l.9silianos, & ext.
b de præsum.c.nullus.b & s.de exhib.re. §. si vero et quidam, & q
ibi no.facit qd no.gl.per hunc tex.s ut iud.sine quoquo suffra. §.
necessitatem,facit etiam 3.q.9.c.decernimus.Bar.

ADDITIONES.

a Potest index per inquisitionem cognoscere.Adde Geor.Tho.in suo consi.26.incip.iudex maleficiorum inquirit,in prin.vol.1.
b Cap.nul.ts.Vide ibi plene Fely.per totum commentum.

De sanctissimis Episcopis. Rub.

1 *Episcopus quando ordinatur,non debet esse minor.25.annorum.*
2 *Debens alios docere,non debet ab alijs doceri.*
3 *Eligere debēs si negligat eligere per tres menses, electio ad superiorem deuoluitur.*
4 *Episcopus intra quantū tēpus dēat eligi,cõfirmari,& cõsecrari,remissiue.*
5 *Datum causa simoniæ applicatur illi ecclesiæ,cui fit iniuria.*
6 *Id quod confertur alicui propter quod fit iniuria ecclesię,applicatur illi ecclesia cui fit iniuria.*
7 *Laicus an possit in episcopum eligi.*
8 *Electus per simoniam ipso ignorante,an priuet electione,vel electio teneat.*
9 *Electione facta ad aliquam dignitatem,an electus licite aliquid offerat.*

DE gubernatione. Iste titu.hēt tres partes.
Primo ponit de sācti.
epis. Secundo de reueren.cle. Tertio de mona.Secun
da in §.clericos Tertia in §.iubemus,& bñ. h. d. Epi de-
bent eligi in forma hic tradita.& si hi,ad quos electio spectat,eli-
gere negligant per sex menses electio deuoluitur ad superiorem,
& si electus fuerit post electionē de crīe accusatus,ordinatio differ
ri debet donec de crīne iudicetur. Et Eps nõ p pecuniā. sed meri-
tis eligi dēt,pro 9suetudine tn debet dare pecuniam,a iure statutā
pena 9facientib.imminen. Item ordinatus in epm a seruili, & ab
adscriptitia liberatur fortuna,& a patria pāte. h. d. vsque ad §. Deo
1 amabil &c. No.ergo primo formam fm quā eligi dēt eps. † Scdo
a no.q eps nõ dēt esse minor.35.an.a vt hic in uer. hoc quoque. sic
2 & psbyter,vt 3.eo §.psbyterum. † Tertio no. q q alios debet do-
cere nõ debet ab alijs doceri.9cor.sunt in gl.super ver.qui.n. con-
cor.etiam 16.q.1.c.si clericatus.8.q.1.qualis erit, & ca. oportet.de
3 elect.c.cum in cunctis,& in c.cum nobis.† Quarto no.q si ille ad
quem spectat electio negligat per sex menses,electio deuoluitur
ad superiorem,quod gl.dicit hodie corrigi,quia hodie non expe-
ctantur nisi tres menses,alleg.ext.de ele.c.cum nobis.sed certe in
d.c.nihil dr de hoc,sed dic idem,quod gl.ut est tex. ext. de elec.c.
ne pro

ADDITIO.

a Xxxv.an.Adde Fel.in c.cum vigesimum,de off.dele. in fi. ver. de ætate episcopi;

4 ne pro defectu.64.dist.c.obeuntib. & de hoc intra † quātum tem
pus eps dēt eligi, cōfirmari, & consecrari, vide quod no.plene de
elect.c.si electio.lib.6.tene menti. † Quinto no.in §.præ omnib.ꝙ
5 illud,ꝙ datur cā simoniæ, dēt applicari illi ecclesiæ, coi fit iniuria ꝑ
hanc dationem, vt hic,& J.prox.& facit s.eo.§. si quis autē ante.
& ext.de simo.c.de hoc.& quod ibi no.& s.quomodo opor. epi.
6 § & hanc non in pecunijs. Et sic colligitur ex hoc † illud, qđ aufer
tur alicui pp ꝙ fit iniuria ecclæ, applicat illi ecclæ cui infert iniu-
7 ria, de quo dixi in d.§ & hanc nō in pecunijs. † Oppo.ad §.damus,
a & vr, quod laicus in epm eligi non possit, a vt s. qño oportet epi.
§ igitur.gl.solu.hic, ni vero solue,& ibi no. quā approbat hic lac.
de Bel.Item op.& vr, quod laicus non debet in epm ordinari, ni-
si sit psbyter, aut diaconus, vel in subsidium subdiaconus.30.di.c.
si.sol.vt in gl.& circa istud ɔrinm præcedēs, vide quod no.76.dist.
c.literatos, & ext.de elect.c.nobis,& per Inn.in c.cum inter.eo.tit.
8 † Venio ad §.p omnib.& quæro, pone, quod aliquis est electus ꝑ
simoniam.m simonia est commissa illo electo ignorante, quid
fiet.dic vt in glo super ver.aut aliarum, quam no pro qua vide, ꝙ
plene habes ext.de renun.c.post relationem,& ex.de ele.c.pen.&
ext.de si.c.de simoniaco, cū si.& ꝙ no.ff.ad l.Iul.de ambi.l.4.& ibi
9 per Doct. † Venio ad §.si quis autem.quæro vt in glo.circa quam
gl.dicit Ia.de Bel.quod post electionem licitū est offerre, vt hic,
ante non.vt s.prox.§.non ob.l.alleg.in gl. quia loquit in dignitate
secular.hic vero in dignitate ecclesiastica. Venio ad § pro cōsue-
tudinib.circa istum §.vide quod no.ext.de simo.c.cum in electio
ne.& c.1.eo.tit.

ADDITIO.

a Non possit. Limita verum, nisi pro[p]ter eminentem eius scientiam, quia tunc lai-
cus purus in episcopum eli[gi] pote[st] [illegible] e.laici.circa fi.de iud.

1 *Clericus potest esse tutor, uel curator si vult, non tamen cogitur.*
2 *Clericus non potest esse tut[o]r testamentarius, legitimus sic.*
3 *Testes inuiti examinari non possunt, cautela quando examinantur, quod di*
cantur quod volentes.

§. Deo amabiles.

Epis,& monachis tutelæ, & cu-
ræ officium interdr, psbyteris au
& alijs clericis permittitur in aliquib casib. regulariter aūt pionis
& ecclesiasticis secularia negotia interdr. Fallit in cæteris casibus a
1 iure pmissis, pena ɔfac.entib. imminēte.h.d. No. in hoc §. quod
clerici non cogūt suscipere aliquam tutelam, vel curā, suscipiunt
tn si volunt, vt hic, nisi sit Eps, vel monachus, qui etiam volentes
non admittunt.& sic per hoc correcta est l generaliter. C. de epi
& cle.quæ dicit, ꝙ Episcopus, & monachus possunt tutelam su-
2 scipere. si volunt. † Quæro hic dr, ꝙ clericis est permissum suscipe
re tutelam lītimam, quid de testamentaria.gl.hic super ver. pmit-
timus, dicit ꝙ illas suscipere non pñt, ita etiam tenet in auth.ꝑ pres-
byteros.C.de epi.& cle.de hoc est casus 21.q.3.ca. Cyprianus. vbi
de hoc no.& 86.dist.c.peruenit,& ibi bona glo. circa istam mate
riam vide quod no.Spe.de tut.§.generaliter, versi.item oppo.cō-
3 tra tutorem. † Vlterius hunc tex.ibi, propria voluntate suscepisse,
&c.quidam adducunt ad quæstionem. Vos scitis, quod sunt qui-
dam testes volētes non inuiti, ita refertur in d. auth. presbyteros.
& l.lege Iul.ff.de testa.dicunt ipsi, quod cum tales testes pducun-
tur. semper producentes debēt in actis scribi facere, ꝙ volentes te
stificantur, alias præsumerētur deponere inuiti, ita refert Cy.in d.
auth.presbyteros.

1 *Clericus quando, & in quibus causis possit esse procurator.*

1 §. Alium.

† Op.& vr, ꝙ clerici possint esse procur. vt J.e.
§ sportu[l]arum, in fi.dicit glo. ꝙ clerici possunt
esse procur.lit. vt ibi. fallit in casib.hic positis, ita dicit hic glo.ma-
gna, circa fi. Item per gl. vr notari.ff. de procu l. neq; fœminæ. sed
ɔ vr velle gl.sup verbo.lit.s.hic posita, & sic vr, ꝙ regulariter pos-
sint esse procura. Et ad §.sportularum. respondetur, ꝙ ibi pmittū
tur esse procurato.in causa ecclesiæ & pro ecclesia, vt ibi, secus ꝑ
alijs personis. vt ibi,& hic.& qđ regulariter clericus non possit esse
se pcurator, no.gl.l.filiusfami.§.milites.ff.de pcura. & de hac ma
teria vide ext.ne cleri.vel mona.c.1.& 2.de postul.c.1. & vltimo.
a & vide quod plene no.p Inn.ext. de re iud. c. cum Ioan.& And.[a]

ADDITIO.

a Cum Io. Et And.& ibidem vide Felyn.in prin.c.2.de iu.& quod dixi in apost. &
Fel.in c.cum essent.de simo in prin.

1 *Adiacens idem est, quod confinis, & ideo,*
Adiacens res mea, idem est dicere, quod confinis.
2 *Quid sit dicere vicina, & confinia, remissiue.*
Contiguum quid sit, remissiue.

1 §. Sinautem ecclesiæ.

† In quo §.no.quandam
gl.sup verbo adiacētes, q
exponit.i.confines. ex qua no. ꝙ idē est dicere, talis res adiacens
est meæ, ꝙ est dicere, est confinis meæ.quid autē sit dicere, aliqua
esse confinia,& q vicina.dic vt in l.4.§. pen. & quod ibi no. ff. fini.
2 regund. † Quid autem sit dicere, aliquid est cōtiguum. dic, ext.de
sent.excom.c.si ciuitas, lib.6

1 *Testis iurare debet super tota causa.*

§. Nulli vero

Nulli licet epos coram se ad testimoniū
compellere, sed ad eos remittere debet
vt propositis euangelijs dicant,& a iudice in iudicio venire cogē
di non sunt, pœna ɔfacientib. imminente.h. No.in hoc §.duo, quę
dic vt in gl.super verbo, propositis.ad primum no.vide ꝙ no. Spe.
1 in tit.de testi.§.1.ver.item, ꝙ deponit. † Tertio not. ex isto tex. dū
dicit, quæ nouerint, quòd testis debet iurare super tota causa, de
quo not.in cap.per tuas,& ibi per Inno. ext. de testi. Vltimo quæ-
ro vt in d.gloss.& vide, quod not.de episco.& cle.authen.sed iudi-
ces. Bart.

1 *Episcopus ab episcop atu pre quo, & quanto tempore possit esse absens ab ec*
clesia.
2 *Patriarcha, & Archiepiscopus debent semel, uel bis in anno subditos ad*
capitulum conuocare.

§. Interdicimus.

Epi in suis ecclesijs dēnt residētiā
facere,& eas nō relinquere sine su
periori literis, uel sine principis iussione, & tūc nō amplius vno
anno pęna ɔfacientib.imminente. Item Patriarchę, & Archiepi
debent omnes sub se ɔstitutos omni anno ad se conuocare,& ex-
ponere q agenda sunt. Item epi, vel clerici ad tabulas ludare, uel
ludi participes, vel sportularum fieri prohibentur, nec cogēdus ē
episcopus clericū suum ab ecclesia sua dimittere & alij tradere.h.
1 d. † No.ex hoc tex.tria. Primo, quãro tpe pt eps esse absens ab epa-
a tu.a de qua mā dic, vt habes 7.q.1.c.presbyter.plenissime ext.vt li.
non ɔte.c.si.vet.si alter.dixi s.quo modo opor.epi.§. illud etiam.
2 † Secundo no.ꝙ Patriarcha,& Archiepiscopus debent semel, uel
bis in anno subditos suos ad capitulum cōuocare. idem quòd hic
habes ext.de accus.c.cum olim.18.dis.qm facit ad istam regulam
3 c.in singulu de statu mo. Tertio no. † ꝙ clerici prohibentur lude-
re ad aleas, nunquid autem possunt ludere ad schaccos, uel ad alia
gratis.dic, vt in gl.hic super ver.schematis,& i auth. interdicimus.
C.de epis.& cle.

ADDITIO.

a Potest episcopus esse absens ab episcopatu. Adde Georg. Tho.consi.144.incip.
amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas.ver. quæritur in contin-
gentia facti, vol.4.

1 *Presbyteri an possint excommunicare*
2 *Excommunicatio est separatio a corpore Christi, & ab ingressu ecclesiæ.*
3 *Excommunicatio siue iusta, siue iniusta, timenda est*
4 *Excommunicatio an possit in foro seculari opponi, remissiue.*
5 *Excommunicatus an possit testari, remissiue*

§. Omnibus.

Epi,& psbyteri sine iusta cā aliquem ex-
cōmunicare nō debēt, alias si sic, absolu-
tio, a superiore fieri debet. Item epo nō licet ppriis manib. aliquē
percutere. Item eps ab episcopatu repulsus non pt ad ipsum redi-
1 re.h.d. † No.ex hoc §. ꝙ presbyteri pñt excommunicari, de quo
dic, vt plene no.2.q.1.nemo eps,& quod not. 11. q.3. de persona,
2 & vide ext.de offi.iud.ord.c.cum ab ecclesiarum. † Secūdo no. ꝙ
excommunicatio est segregatio a corpore Chri, & alia excōmu-
nicatio ab ingressu ecclesiæ, vt habuistis s. de interdictis collegijs
3 hæreticorum. † Tertio no.ꝙ excommunicatio siue iusta, siue in-
iusta, timenda est, de quo vide in c.sacro.ext.de sent. excō. 11.q.3.c
4 c.sñia. † Quæro, quia vt hic vides, quod excommunicatio de iure
a ciuili procedit, a quæro, an in foro seculari possit exceptio excōi-
5 cationis opponi.dic, vt per Doc.C.de sacr.eccl.l. placet. † Vltimo
Iac.de Bel.ponit hic vnam disputationem, an excōicatus possit te
b stari.[b] dic, vt hic per eum, de qua qōne no Spec.de instr. edi.§.cō
pendiose.ver.quid de excōicato,& in c.decernimus, de sent. exc.
lib.6.dic, vt ibi.facit quod no.Innocen.in c.veritatis.ext.de dolo,&
contuma.

ADDITIONES.

a Procedit. Adde Fel.in c.si.ante medium, in ver.no.etiam, de excep.
b Testari. Videatur ad hoc omnino Fel.in c.cum voluntate, post prin. vers.extra gl.
tangit hic Inn.de senten.excom.

§. Clericos.

Presbyteri,& clerici.ac ēt diaconissę ordina
ri debēt, q sint ætatis hic ſsertæ,& sint rectę
fidei, vitæ honestæ,& castè uiuentes,& castitatem viuētes.& si cō
tradictor apparet, ordinatio differri dēt donec plene fiat examina-
tio.h.d. Op.ad uersi. si nasit tempore, hic dr, ꝙ differtur ordinari,
& per ɔñs executio negotij.s.vt ipō larg §.aliud. sedm Ia. hic sic-
ret ɔ formam ordinis clericorum,& sic non pt ordinari donec or
dinatio fiat, nec propria authoritate dispensare posset, vt ext.de sta
tu mo.c.cum ad mona.§.si.ibi vero tale periculum nō imminet.
Venio ad ver.si vero.circa hunc dic, vt dixi in uers. neq; autem, s.
quomodo oporteat episcopos. Vltimo scias, quod hic distinguū-
tur ætates clericorum, hodie aliter fit, vt ext. de æta. & qualit.in c.
fi.in clem.

1 *Monachus si redit ad vitam secularem, quãdo debeat tradi curię proprię*
ciuitatis.
2 *Clericus rediens ad vitã secularẽ, an tradatur curiæ, & si sit in minoribus.*
3 *Comes effectus clericus desinit esse Comes.*
4 *Vassallus effectus clericus desinit esse vasallus, nec feudum recuperat; si*
desinat esse clericus.
5 *Proxeneta, an teneatur ad vsurarum restitutionem.*

§. Sed neque.

Curiales, & officiales non debent cleri-
ci ordinari, nisi monasticam vitã per 15
ann. impleuerint, pœna ɔ̃facietib. imminente, in p̃teritis tñ casib.
iura vetera seruentur. Item clerici meritis, & non simonia ordi-
nari debẽt: ecclesijs tñ in quib. ordinant̃, bona cõsiante, & post,
1 donate pñt, h. d. † Opp. ad §. hoc asst. per quem vr̃, ꝙ ille qui ẽ mo
nachus, si redit ad vitam secularem, dẽt tradi curiæ propriæ ciui-
tatis, ɔ̃ immo aliud fit, vt j. e. §. si monachus. Sol. vt hic in gl. & in
auth. sed neq; C. de epi. & cle. videlicet, vt iste §. intelligatur secũ-
dum illum. nam soluit ibi primo, ꝙ tex. hic loquit̃ in eo, qui ante
quã esset monachus fuit curialis. nõ est vera hæc sol. qa hic loqt̃
in eo, qui non erat curialis antequam esset monachus, vt hic, pa-
tet, ibi ẽt si nulli, &c. licet illam solonem teneat la. hic, & facit ad
2 hæc s̃. de mon. §. si vero aliquis. † Quęro, an id, ꝙ hic dr̃, ꝙ cleric⁹
rediens ad vitam secularem tradit̃ curiæ, sit verum ẽt si sit in mi-
noribus ɔ̃stitutus⁹ & hic hr̃. ꝙ sic, & sup. quomodo oporteat epis.
§. semel autem. sed hodie de iure canonico pñt ad secularem vi-
tam impune redire, vt de cleric. coniuga. cap. 1. lib. 6. & 50. distin.
3 si post. † Vltimo hic §. in versi. gñaliter, est argum. quod eo ipso,
ꝙ quis efficit̃ clericus desinit esse Comes, vel Imperator, vide per
4 gl. 27. qõ 2. † Secundo facit, ꝙ vasallus, q̃ cito efficitur clericus,
desinat esse vassallus, nec postea recuperat, si desinat esse clericus
de quo vide 10. collatio. de vasal. mili. qui arma bel. c. vnico, & de
bene fratris, ca. vnico, in fi. & si de feu. fuc. contentio inter domi.
5 & agnatos, c. vnico, in ver. qui clericos. † Vltimo in §. sed neque
in eo, quando hic ponitur mediator, est argum. quod proxeneta
tenetur ad restitutionem vsurarum, de quo no. in glos. l. sciente.
ff. ad l. Pompe. de parricidijs.

1 *Adscriptius, an possis fieri clericus, domino contradicente, remissiue.*
2 *Natus, alibi morans, an possit in ecclesia ordinari.*

§. Si seruus.

Dño sciente, & non ɔ̃dicẽte põt seruus cle-
ricus ordinari, eo ignorãte non, & si ɔ̃stitu-
tus ad secularẽ vitã redibit, dño restituẽdus ẽ, adscriptitij vero p̃-
ter dñorũ voluntatẽ pñt ordinari. h. d. Circa hũc §. vide 54. dis. c.
1 si seruus, & ext. de ser. non ord. c. 1. & 2. † Venio ad §. adscriptitius,
q̃rit gl. an adscriptitius possit fieri clericus, ɔ̃ dñi voluntatem. dic
2 vt in gl. & hic, & in auth. adscriptitios. C. de epi. & cle. † Quęro, an
in eccl̃a alibi natus, & alibi morans possit ordinari. glo. hic tãgit
& in l. in ecclesijs, hic all. de quo plene dic, vt no. 61 dist. c. nullus
inuitus, & ꝙ no. ext. de ele. c. cum inter canonicos.

1 *Ius præsentãdi in ecclesijs spectat ad patronum, & confirmandi ad epũm.*

§. Si quis oratorii.

Clerici a p̃rono p̃ntari debẽt, &
ab Epo ordinari, aſs quoscunq;
p̃sentauerit meliores ordinare põt, & clerici in suis ecclesijs morari
1 debẽt. h. d. † No. ꝙ in ecclesijs ius præsentandi spectat ad p̃ronum
& ius confirmandi ad Episcopum, vt s̃. vt cler. qui recedunt alius
pro eis subroga. §. fi. ext. de iure pa. c. nobis.

1 *Quæsitum cleric. s. dicitur quasi castrense peculium*
2 *Clerici sunt de iure ciuili in parentum potestate, an idem sit de iure cano.*
remissiue.
3 *Testamenta facta super castrensi, vel quasi castrensi peculio, quod hodie*
subiaceant querelæ.

§. Presbyteros.

Presbyteri, & oẽs clerici res ad se
p̃tinẽtes in suo dñio hr̃e dẽnt, atq;
p̃tãte, & eas donare, & de eis testari p̃ ht, si sub parentum existant
p̃tãte dũmõ filijs, aut his nõ extãnb. parẽtib. eorũ relinquant. h. d.
1 † No. ꝙ illud ꝓ q̃rit̃ clericis, dr̃ quasi castrense pecu. vt hic, & in
auth. p̄sbyteros. C. de epi. & cle. ad idem de sacros. eccl. l. si eũ. eo.
2 ti. † Secundo no. ꝙ de iure ci. clerici sunt in parẽtũ p̃tãtẽ vt hic, &
dicta auth. presbyteros. Quid sit de iure can. dic, vt in c. indecorũ
ext. de æta. & qualit. & de sen. excõ cũ voluntate, & vide per Doct.
in auth. ep̃alis dignitas. C. de epi. & cler. Quærit glo. filij, vel paren
tes qũo hẽbunt sũm ã dñt qdã p querelã, sed gl. reprobat. & dicit
3 ꝙ ɔ̃di. ex l. † Ex quo no. ẽt hodie testã facta in castr. pecu. non sub-
iacent querelæ. & idẽ, ꝙ hic no. in d. aut. p̄sbyteros. sed alibi d̃t gl.
quod nulli querelæ subiacent, vt in d. auth. ex cã. C. de lib. p̃te. vel
exhær. alibi glossat, dñt, ꝙ hodie subiacent q̃relæ testa. facta super
castrensi peculio, vel quasi, vt in l. fi. C. de inoff. test. & ff. si a paren.
qs fu. ma. in rub. & in l. Pompo. §. Papinianus. ff. de inoffic. testa. &
hanc opi. tenent Doct. in d. auth ex causa in 1. qõ. hoc probat per
tex. §. vt cũ de app. cog. §. hoc quidem.

1 *Sententia lata per Episcopum mandatur executioni per iudicem secularẽ*
2 *Iudex appellationis, quando sententiam exequatur.*
3 *Iudex secularis cui per inquisitorem fuit traditus hæreticus, quando te-*
neatur stare processui inquisitoris.
4 *Clericus pro crimine, quando possit actoris electione coram episcopo, vel*
seculari conueniri.
5 *Episcopi debent scire leges.*
6 *Potestas, an sit ordinarius scholarium remissiue.*

§. Si quis contra aliquem.

Clerici & mona-
chi coram Ep̃o ĩ
cã pecuniaria ɔ̃ueniendi sunt in criminali coram Ep̃o, vel iudice
ciuili, ad electionem actoris sunt cõueniendi. Ep̃o negligente ad
iudicem ciuilem iurisdĩõ deuoluit̃, in processib. forma hic tradita
1 seruata. h. d. † No. quod sñ'a lata p ep̃m mandatur executioni per
a iudicem secularẽ, vt hic, & l. Episcopale. C. de epis. aud. † Secundo
no. tex. ibi, & executioni propriæ, &c. qa hẽs hic casum, quod iu-
dex appl̃onis mandat sñiam executioni, ita p bat hic & in auth. si
quis litigantium. C. de epi. aud. & in l. p̃cipimus. C. de ap. circa q̃d
dic, quod qñq; iudex appellationis expresse cõfirmat primã sñiã,
& tunc est verum quod hic dr̃. Ad idem l. addictos. in fi. C. de ap.
& C. de iu. l. fi. Qñq; prima sñia confirmatur, qa appl̃o est deserta
per tpis curium, & tunc iudex primus mãdat executioni, vt l. nul
li. C. de iud. & l. fi. C. de temp. app. Qñq; prima sñia ɔ̃firmat̃, p par
tium ɔ̃sensum, & tunc idem, qa primus iudex exequit̃ ar. l. si qs li
bellos C. de ap. nõ ob. l. tale pactũ, §. qui ꝓuocauit. ff. de pac. vbi vr̃
ꝓbari ɔ̃trium, quia hic loquit̃ qñ fuit a delegato, ad delegantẽ ap-
pellatum, vt l. a diuo Pio. in princ. ff. de re iud. & de hac q. no. per
Doct. in d. auth. si qs litigantiũ, C. de epi. aud. & in l. eos. in 8. & 9.
3 q. C. de app. & in d. §. qui ꝓuocauit. † Tertio no. §. si vero crimen.
in quo vr̃ casus, ꝙ si inq̃sitor hæ̃ticorum ꝓcessum ɔ̃ quẽdã, & eũ
ɔ̃dẽnauerit, & tradiderit iudici seculari, nõ tenet̃ iudex stare illi ꝓ
cessui, sed p̃t de nouo formare processum, si ei videbit̃, & crimẽ
examinare, circa hoc vide, ꝙ no. Guil. in l. magistratib. ff. de iuris.
4 om. iu. † Quæro in princ. huius §. qualiter mandat̃ executioni sen-
tentia ɔ̃ clericum⁹ dic, vt in gl. super verbo contradi. Op. ad ver. si
vero crimen, in quo dr̃, quod est electio actoris vtrum conueniat
clericum coram Ep̃o, vel iudice ciuili de crimine. Contra, j. eo.
§. si autem ecclesiastici. Sol. ibi loquitur de crimine canonico, de
quo non potest cognoscere iudex secularis, vt sup. de mand. prin.
§. si vero canonici. Item hic infertur crimen laico, ibi clerico, &
dixi s̃. vt clerici apud proprios Episco. & de hoc vide in c. cum sit
5 generale. ext. de foro compe. & 11. q. 1. in summa. † Vlterius ex
hoc, & supra, proximo. §. sed melius j. eo. §. si quis vero. habes, ꝙ
Episcopi debent scire leges, & sup. vt clerici apud proprios Epi-
scopos. circa principium, & per Doct. in auth. causa, quæ fit cum
6 monacho. C. de epi. & cle. & p gl. in l. repetita, eo. tit. † Vlt glo. in
§. si quis autem pro pecunia, dicit, quod potestas est iudex ordina
a rius scholarium, a cum sit iudex ordinarius clericorum, de quo
& in auth. habita. C. ne filius pro patre:

ADDITIO.

a Potestas est iudex ordinarius scholarium. Adde omnino Bal. in auth. habita. nu.
7. C. ne fil. pro patre.

---

1 *Episcopi debent scire leges.*
2 *Leges quãdo seruandæ sint in foro canonico, remissiue.*

§. Si quis vero.

Ep̃s ab ep̃o, vel alio conuentus cõue
niẽdus est sub Archiep̃o, & ad Patri-
archam appellandum est, nulla cautione, vel fideiussione pro li-
1 tis suſceptiõ... fimẽda interposita. h. d. † No. tex. ibi, quia ecclesiasticus, &c. & ibi
ille secundum Canones, &c. Ex quo habes primo, quod Episco-
2 pus debet scire leges, vt dixi supra. † Secundo, quod leges debent
seruari in foro ecclesiastico de quo in c. 1. ext. de ope. nou. nun. de
reg. iu. c. a. in glo.

1 *Casus in quo appellatione pendente sententia exequitur.*
2 *Oeconomi, quam rationem reddant. remissiue.*

§. Oeconomus.

Oeconomi, & similes coram Ep̃o
rõnem reddere dẽnt, & licitum est
1 a sñia Episcopi ad Patriarcham appellare. h. d. † No. hic casum in
quo pendente appellatione mandatur sñia executioni. regulari-
ter ɔ̃, vt l. 3. C. de appel. & ff. nil nou. per totum titu. & dixi sup. vt
2 spon. lar. §. aliud. † Opp. & vr̃, quod isti non teneantur rationem
reddere. vt supra, de eccl. tit. §. pen. Sol. vt ibi no. & in l. Orphano-
trophos, sup. de epis. & cler. in prima sol. licet Iac. de Bel. videatur
tenere aliam solutionem.

1 *Procurator, ꝙ possit constitui in causa vniuersitatis, & monasterij ab ipsa*
vniuersitate, & monasterio.

§. Si quis Episcopus.

Ep̃i, & clerici in vrbe Cõ-
stantinopolitana degentes
ibi conueniendi, vel cogẽdi non sunt, sed in prouincia ɔ̃stata, aſs
coram p̃fecto p̃torio sunt ɔ̃ueniendi. Apocrysarij autem ad Pa-
triarchas, vel Metropolitas distincte, interim conueniendi non
sunt nisi de hoc mãdatum habuerint, vel alios conueniãt, vel ibi
ɔ̃xerint. Itẽ ep̃i, vel clerici legationis tempore conueniendi non
sunt, clerici, & monachi accusandi sunt iniuria loci repulsã, & lo-
ci reuerentia seruata. Itẽ monasterium per suũ procuratorẽ ager
dẽt, sportularum quantitate lĩma, in supradictis p̃onis, & casib.
1 seruata. h. d. vsq; ad §. p̄sbyteris. † Oppo. ad §. si quando aũt ꝙ in cã
monasterij non possit constitui procurator, nam procurator, est
qui mandato domini negotia ministrat, vt l. 1. in princ. ff. de pro-
curator. sed in monasterio nemo est dominus, ergo, &c. cum
contrarij timore glo. hic, & in contrario exponit procuratorem,
idest

idest syndicum,& per hoc tenet gl.in d.l.1.in princ.q Episcopus,
& nullus prælatus,non possit procu. constituere ante lit. contest.
& exponit hunc tex. modo pdicto, procurato .i. syndicum. & idē
no.in l.nec ciuitatis, eodem tit. ff. de procur exponit eodem mō
iste tex.in l.neque.C.de procu.sed veritas est, quod vniuersitas q-
libet,& monasterium potest procuratorem constituere , vt ext.
de procur.c.in causis.& de iura.cal.c. cum causam , & vide quod
habes,ext.de rescr.c.edocen.

1 *Vniuersitas qualiter citatur,remissiue.*
2 *Episcopus facit actorem,quando œconomus agit contra ipsum.*
Oeconomus,& syndicus ab vniuersitatibus tantum constituuntur,& an ab Episcopo.
3 *Episcopus non constituit procuratorem.*

§.Sportularum.

Ver si vero pro vna. Quæro de intellectu huius ver,dic, vt in gl.sup
1 ver pungat,q ponit duas lect.† sed ex scda no. modū citandi vni-
uersitatem,qa omnes de vniuersitate admonēntur,vt d. gl. de quo
a modo citandi vniuersitatem a no.p gl. ff.q cuiusq; vniuer. nomi-
ne.l.2.§.moniti.& vide l.se.l si hac lege.§.q manumittit.& § fi.&
quod ibi no.ff.de in ius voc.& vide quod no. in l. nō pōt. ff. de re.
iu.de qua materia dic per Innoc.de maior.& obed. in c.humilis.
2 Quæro in ver.eps etiam . Quid si œconomus agit ꝯ epm noie ec-
clesiæ? dicit gl. quod tunc episcopus ordinet actorem authorita-
te Archiepiscopi,sicut facit tutor: nam œconomus, vel syndicus
tm ab vniuersitatibus ꝯstituuntur,vt hic dicit glo.q dic , vt in ca.
3 †Sed q œconomus possit constitui etiam ab episcopo , tenet gl.
in d.l. neq; C. de procur.tenet ergo gl. hic, q eps non potest pro-
curatorem constituere,& idem no.in d.l.neq; , & in l.1. in prin &
l.nec ciuitatis.ff.de proc.sed de hoc dic. vt habes in c. petitio . ext.
de procur. & vide d.c.cum causam. ext.de iura.cal.& quod bene
no. Inn.in d.c.petitio,& v.de, quod no.per do.in d. l. neque, & p
glo.5.q.3. c.quia,episcopus.

A D D I T I O.

Vniuersitatē.Vide Bal.in c.1.in ver.an vniuersitas,de mil.vas. q contumax est. in l.et in ver.item pōt facere suū pcuratorē.in fi.C.de exe.rei iud.& gl. in l.non pt ali.in tex.quæ inci.pone in officials.ff.de re.iu.& ibi per do.Alex.de Imo.

§.Presbiteris

Presbyteri , & clerici in domo ppria mulierem habere non debēt,nisi omnem insugiant suspicionem . Episcopus autem nullam mulierē secum habere deber.h.d. Ex isto tex.sumitur authe. episcopo.C. de episc.& cler.circa istum §.vide,quod no. ext.de coha. cleri. & mulie.c.1.& c.a nobis.

§.Si quis autem cum

Inferēs iniuriā epo , vel alijs clericis dū sacra mysteria celebrant,verbera & exilium sustinere debet.Ille vero, qui sacra mysteria celebrari prohibuit capite puniendus est. idem ob seruandum in litanijs , & litanias alibi facere non debent sine episcopis,& cle.pęna ꝯfacientib.imminente.h.d.Ex hoc §.sumit authen.sed nouo iure.C.de epis.& cle. Bar.

1 *Monachus bonus si est electus in abbatem, an eius electio uitietur , si in monasterio melior reperiatur,stante q melior eligatur.*
2 *Monasterium constructum in diœcesi alicuius episcopi, est subiectum illi episcopo,nisi probetur exemptum.*

§.Iubemus.

Abbas eligendus est non sm gradum,sed meritus,& virtute,& idem in abbatissis est
1 seruandum.h.d.† Quæro in hoc §.de duob.dr hic,q ille, qui me-
lior est in ecclesia,debet eligi abbas:pone q est aliquis monach⁹,
qui ,bonus est iā in monasterio reperitur melior , an per hoc vi-
ciet electio?dic vt no.8.q.1.c.licet ergo.Secundo quæro, dr hic ,
2 sanctissimum epm,an eo ipso,† q monasterium est constitutum
a in diœcesi alicuius epi,an illud monasterium sit subiectum epo
&c.dic,q sic,nisi probetur exemptum,vt ext.de reli.do c.3.& ibi
no.& 16.q.7.c.omnes basilicæ.

A D D I T I O.

a In diœcesi alicuius episcop. Adde Pan.in c.3.& quod posui in apost. ad ipsum in primum vers.nisi probetur exemptum ca.1.de reli.do.

1 *Professio per monachum intra quantum tempus fieri debeat.*
2 *Bona collegij diuiduntur,quādo collegiū dissoluitur,et pars collegij recedit.*
3 *Monachus potest esse testis.*

§.Si quis autem.

Ingressus monasterium in ꝯtinenti si notus est, pōt monachus ordi
nari.si vero est dubius,debet differri per triennium , & dño intra
id tempus repetente sibi eum dño reddendus est , vel ordinādus
est monachus, dño rebus redditis: eo autem ad secularem vitam
redeunte, dño est reddendus. Item monachi in vno habitaculo
debent morari , sed separatim dormire , his obtinentib.in mona-
sterio fœminarum.Item viri modis oib. a fœminis sunt separādi
rebus communibus inter eos diuisis. & fœminæ eligere possunt si
bi presbyterum , aut diaconum ab epo confirmandum. h.dicit.
1 † No ex hoc §.intra quantum tempus ille, qui monachatur pos-
sit facere professionem,de quo habuistis textū, & gl sup.de mo-
na.§.sancimus,facit q no. 17.q.1.c.1.& 50. distinct. & ext. de reg.
c.ad apostolicam.hodie autem,qn est dubia cōdō eius ,qui debet
monachari,de iure canonico, debet expectari tempus anni , non
trienpij, vt de reg.lib. cap.1.& 2. lib. 6.vltimo circa ver. & si intra
triennium emerserit aliquis,vide quod habes 63.distinct.c.si ser-
uus sciente,& quod plene per gl.in eadem dist. c.si quis collatio-
ne , & plene per Ber.in c.2.extra , de seruis non ord. & ibi plene p
2 Innoc.† Venio ad §.in omnibus, in quo nota , quod quando col-
legium dissoluitur,& pars collegij recedit, bona collegij diuidū-
tur.vt hic,de quo dic , vt not.per glo.ff.de colle.illi.l. 1.in fi.† Vl.
no.hunc textum ibi, testimonium , &c. quem inducit glo. in ar.
quod monachus potest esse testis,de quo habuistis §.de mona.§.
a cogitandum. a

A D D I T I O.

a Cogitandum.Et ibi vide quæ dixi in apost.

1 *Decedere sine liberis non dicitur,qui monasterium ingreditur.*
2 *Monasterium habetur loco filij,& quando,nu 3.*
3 *Qui monasterium ingreditur non videtur esse sine matrimonio.*
4 *Summa ratio est,quæ pro religione facit*
5 *Dispositio huius §.an habeat locum in ingrediente ecclesiam secularem.*
Monachus non habet administrationem , nisi quatenus per abbatē ei conceditur.
6 *Substitutio,an expiret per ingressum monasterij.*

§.Sed & hoc præsenti.

Donatione,vel legato. seu hrdis instōne, sub conditione nuptiarū,vel liberorū factis,vel factis pure,sed substōne,vel
restōne sub aliq ua pdictarum condōnum facta. honorata psona
monasterium ingrediente,vel clerico alicuius ecclesiæ facto,seu
diaconissa ēt facta tales condōnes pro non scriptis habent . dum-
m do si talis honorata persona fiat clericus , vel diaconissa toto
t p e vitæ suæ in tali statu permanserit,& res sub tali cōdinone do-
natas,vel relictas in pios vsus expendant, vel relinquant. & si talis
persona a monasterio recesserit , bona tamen monasterio compe-
tunt,& si sub predictis ꝯdōnib.in redemptionē captiuorū,vl egē-
tiū alimentaria subsitō facta sit , per nullum casum pdictorū cua-
1 nesc.r,& gl.mag.hic colligit casum huius §. Ex qua no.q non vr
sine liberis decedere,qui ingreditur monasterium , & sic mona-
a sterū loco filij hr,vt hic.& in auth.nisi rogati C.ad Treb.†Scdo
2 no.q non vr esse sine matrimonio,qui monasterium ingreditur,
3 cum per hoc spirituale matrimonium contrahatur. † Sed oppo.
& vr,q ingrediens monasterium non videatur habere filios, nā
non filij ciuiles,sed naturales,&c.ff.de lega.2.l.si ita quis.§. vlt.di-
cunt quidam,quod licet si verum , quod alias ciuiles filij nō suf-
4 ficiant, tamen fallit vbi monasterium ingreditur, † quia summa
ratio est quæ pro religione facit,vt ff.de relig sunt personæ, quod
est uerum,nisi alij monasterio restituere rogetur argum.l.vlt.C.
qui po.in pigno. hab. Alij dicunt , quod tantum in casib. mona-
sterium hr loco filij,& ita tenent aliqui hic in gl & ita tenet Mar.
Sil.dicens,esse quoddam spuāle ꝯ propriam significationem vo-
cabuli. Propter hoc ipse dicit, p si aliquis diceret do,vel lego ti
bi centum,si decedā sine liberis.forte intelligitur de veris liberis
2 alibi vero gl.videntur tenere,qd vbiq; monasterū habeat pro filio,
ita dicit gl.hic,& hoc etiam videtur in proximo §.in prima , & se-
2 cunda gl.magna,& C.de sacros.eccl. auth. si qua mulier , de quo
no.etiam per Doct.ibi in 1.& 3.quæst.sed Richar.Malumb. dicit
hoc non esse verum,quod monasterium habeatur pro filio , nec
hoc dicit iste §.nec d.auth.nisi rogati.sed mens istius, §.& d.auth.
est , quia cum testator dicit instituo te heredem,vel lego tibi ta-
lem rem,& si decesseris sine liberis volo,quod restituas tali, vide-
tur dicere testator, volo,quod restituas , si castitatem seruaueris ,
vnde cum per hoc impediatur vita contēplatiua, quæ est melior
quam actiua,& multi illam vitā contemplatiuam eligerēt,si adi-
merēt condō,& monasterium intrarent,si cogitarēt,qd adimere-
tur condō,ideo vult iste §.quod talis cōdō reputatur in ingredien-
te monasterium,ita dicit Richar.in d.auth.nisi,in 3.q.& q mona
sterium non habeatur pro filio, videtur sentire gl. in d.auth.in gl.
mag.in fi. Præterea si diceremus monasterium haberi pro filio p
hunc §,eadem ratione possemus dicere , per hunc § haberi mo-
5 nasterium pro vxore.† Quæro, nunquid iste. § habeat locum in
b ingrediente ecclesiam secularem?b dic vt in glo. super verbo,cle
rici,sed aduerte ad id quod dicit ibi,& quod sequitur,&c.qa istud
dictum glo.quod monasterium nō habet administrationem, ni-
si de facto,& quatenus sibi Abbas concedit, probatur in c. 2. ex-
tra,de statu mona.& ad q.glo.circa totam glo.vide quod no.ex.
6 de prob.c.in præsentia.cętera dic,vt in glo. † Vltimo Iacob.ponit
hic vnam quæstionem: Titius testamentum cōdidit,& Sempro
nium sibi heredem instituit , & si decederet sine liberis ex suo
corpore

A D D I T I O N E S.

a Loco filij hr.Adde Ias.May.in auth.si qua mulier. C. de sacros. eccle. & Fel.in c. in præsentia.de prob.& oino per d.Alex.de Imo.in consi.22 1.2.parte in cons.71. 4.parte,& Aug.in quæst.nobilis quidam genere.
b Ingrediente ecclesia secularem. Adde quod no.ponit Geo.Tho.in suo cons.pen incip.magni ponderis est præsens quæstio.ad fin.vol.3.

corpore descendentibus substituit ei Seium, & deinde Sempro-
nins institutus ingressus est monasterium, quæritur nunquid ex-
a piret substitutio per ingressum monasterij[a] de qua q. no. Doct. in
d. auth. nisi rogati. C. ad Treb. & in l. si ita quis. §. vlt. & ibi per Dy.
ff. de leg. 2. & per Ioan. And. in c. Ray. extra, de test.

ADDITIO.

a Monasterij. Vide tu D. Alex. de Imo. in l. ex facto. §. j. in ver. quid autem in mona-
sterio. ff. ad Trebel.

1 *Dispositio huius §. qd habeat locū et si intrat monasterium, vt conuersus.*
2 *Bona sequuntur tacite ingredientem monasterium.*
3 *Dispositio huius §. an habeat locū, etiam si ingrediens habeat ascendentes.*
4 *Diuisio, quæ permittitur fieri per patrem ingredientem monasterium inter filios, post ingressum, an, & quando valeat, vt testamentum.*
5 *Filij ingressi monasteriū, qua actione agant contra monasteriū, qd possidet oīa bona patris, vigore diuisionis p patrē factæ inter eos, post ingressum.*
6 *Ecclesia an habeat omnia bona ingressi, qui ante ingressum non habens filios, extraneum hæredem instituit assignando ecclesiæ certa bona.*
7 *Filij quando possint compellere patrem ingressum monasterium, vt eis bona distribuat. Et quando interim debeat habere alimenta. nu 8.*

§. Si qua mulier.

Muliere, aut viro monasteriū ingrediente, liberis non extantib. res
eius monasterio competunt, liberis superstitib. rerum suarum an
te ingressum monasterij dispositione nō facta, post ingressum li-
cet inter filios distribuere, legitima portione nulli diminuta, vel
ppria psona filijs connumerata sibi sua retinet portionem, quæ
monasterio competere debet. Eo autem morte præuēto filij legi
timā recipiunt portionem, reliqua substātia monasterio compe-
tente. h. d. Ex isto §. sumitur auth. si qua mulier. C. de sacrosan. ec-
cle. Quæro, dicit hic, intrauit monasterium, quid si cā orandi in-
1 trauerit, dic, vt in gl. j. hic † Sed quæro, quid si intrat vt conuersus.
dicit gl. φ nō refert, vtrū intret monachus, vel cōuersus, dummo
do renunciet. Item quid si aliquis intrat capellam, dic ut in glo.
2 † Quærit glo. quid si talis ingrediens nil de bonis dicit. dicit glo. φ
eū tacite sequūtur bona, vt s. de mona. §. illud, & hic. circa qđ vi-
3 de C. de sacrosf. eccl. auth. ingressi. † Quærit, qđ si ingrediēs nō ha
bet filios, sed parentes? dicit Pl. φ idem est in parent. quod i filijs,
arg. s. eo. §. presbyteros. & s. vt nul. iud. §. adulteram. sed contrariū
tenet glo. & ad contraria respondet, vt in ea Idem quod hic tenet
gl. in d. auth. si qua mulier. & in d. §. adulteram, & in §. si vero ascē
dentes. Et primam opi. tenet Odo. & Iaco. de Bel. licet Pet. teneat
opi. gl. de quo dic, vt per Doct. in d. auth. si qua mulier. Nec obst.
rō gl. q̄ est, φ ideo parentes excludūtur, qa monast. habetur pro fi-
4 lio, quia hoc non est verum, vt dixi sup. in proxi. § Quærit glo. hic
super ver. proprios, nūquid hæc diuisio, quæ permittitur ingrediē-
ti monasterium, post ingressum, sit testamentū? quod est vtile sci-
re. dicit glo. si quæratur de numero testium, dic, quod pōt esse te
stamentum. ratio, quia cum ista diuisio permittatur, post ingres-
sum inter liberos, vbi numerus testium non requiritur, vt l. fin. C.
fam. ercisc. & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa.
sufficit ergo in ista diuisione numerus duorum testium, vt no. gl.
in d. auth si qua mulier. ad q. d. Pla. quod non est testamentū. Azo
vero dicit, φ est testamentum, vel quædam vltima voluntas, quæ
succedit loco testamenti, ut ingrediēs facere potest ante ingres-
sum, vt probatur i hoc ti. maxime ibi dum dicit, & sic liceat, &c.
& sic videtur vera opi. Azo. & etiam Pla. in d. auth. si qua mulier.
5 † Quærit d. gl. si monasterium omnia bona possidet, qua actione
agant filij inter quos pater diuisit contra monasterium. dicit glo.
φ pdictione ex hac lege, quæ opi. vr̄ procedere secundum illam
opi. quæ est, φ diuisio non sit testamentum, & sic innuit gl. ibi, se-
6 cundum nos, &c. † Quærit etiam dicta gl. quid si ingrediens non
habet filios, & antequam monasterium ingrediatur facit testamē
tum, & extraneos hæredes instituat, certam partem assignādo ec
clesiæ, antequam intret, nūquid post ingressum habebit ecclesia
7 omnia bona gl. dist. hic, & in d. auth. si qua mulier. † Quærit gl. su-
per verbo. persona, an filij possint cōpellere patrem, vt distribuat,
gl. hic videtur velle, φ non, nec filijs subueniatur, nisi post mortē
patris, sed in hoc subueniatur filijs, φ statim debēt habere alimen
ta. Istam opi. videtur tenere glo. hic, licet aliam ponat opi. in d. au
thē. si qua mulier, & quod habuistis s. vt hic ma. & auæ. §. quia ve
ro ex consensu, & C. de rep. auth. sed hodie. & habuistis s. de mo-
na. §. illud quoq;, & illam opi. quod demum mortuo patre natu-
raliter, filij possint petere legitimam, tenent Doc. in d. auth. si qua
mulier. licet Iac. de Bel. s. de mon. §. illud, videatur tenere contra-
8 rium, & gl. in auth. nunc autem. C. de Epis. & cler. † Et ista omnia
faciunt ad id, quod dixi sup. de hære. & Falc. §. si quis autem. s. an
filij possint petere legitimam in vita patris, vbi dixi, quod non. Vl.
scias, quod iste §. fuit canonizatus. 19. q. 3. c. si qua mulier. & vide
quod ibi no. per Doct. in d. auth. si qua mulier.

§. Sponsalibus.

hic §. habet duas partes. secūda ibi, si
vero constante. Sponsalitijs inter ali-
quos factis alterutri permissum est monasterium ingredi absque
arrharum pœna, matrimonio vero constante, quilibet de coniu-
gibus ingredi potest, pactis dotalibus inter eos seruatis. vtroq; au-
tem coniuge monasterium ingrediente, lucra dotis, & donatio-
nis propter nupt. cessare debent, nisi alter alteri coniugi aliquid
largiatur sponte. h. d. circa istum § si vero constante, & vide quod
habes sup. de mona. §. sin autem. & de nup. §. distrahuntur.

1 *Ingratus quòd quis non efficiatur propter monasterij ingressum.*
2 *Ingressus monasterij abstergit oēm maculam, & an ingratitudo purgetur.*
4 *Monachus an succedat agnatis, & cognatis.*

§. Nullam

Parentibus filios, vel filias, qui monasteriū
ingrediuntur, velut ingratos ab eorum hære
ditate excludere non licet. Item parentibus non licet filios de mo
1 nasterio extrahere. hoc dicit. † No. per ingressum monasterij, quē
a ingratum non effici.[a] † Quærit gl. nunquid per ingressum mona-
2 sterij, omnis macula peccati aboleatur. & dicit, quòd sic,[b] licet a-
b lias ingratus per ingressum non fiat gratus. dicit tamen, quod in
nouellis dicitur, quod per ingressum purgatur ingratitudo: quod
dic, vt in glo. circa quod vide, quod no. glo. & Ia. de Are. in l. Deo
3 nobis. C. de Episc. & cler. † Quærit glo. an monachus succedat a-
gnatis, & cognatis. dicit in glo. j. §. huius, & idem not. in d. l. Deo
nobis. §. hoc etiam.

ADDITIONES.

a Quem ingratum non effici. Quin imo tollitur ingratitudo per illius ingressum,
vt dixi s. in Aut. de mon. in prin. in addit. ad illum nu. 7. in uer. omnē maculam.
b Quod sic. Ad quod vide tu plene, & no. Fel. in c. cum deputati, in si. prin. uer. no-
4. effectus, de iu.

1 *Monachus fugitiuus, an acquirat monasterio, in quo deliquit.*

§. Si monachus.

Si monachus reliquerit suū mo-
nasterium, & aliud īgrediatur, res
eius proprio competunt mon. in quod a principio ingressus est,
& monachi non debent circuire ciuitatem, sed debēt in suis mo-
nasterijs permanere. Et si monachus in mon. deliquerit, & ad se-
cularem vitam peruenerit, pœna hic inserta est puniendus. h. d.
Circa istum §. si monachus. el. j vide, quod not. per glos. extra, de
cler. coniug. c. 3. & 92. dist. c. si quis Episcopus vacans, & in Specu.
de sta. mon. ver. 79. Venio ad §. si monachus. el 2. in quo glo. quæ
incipit, duo contraria, & ad §. sed neque. s. eo. resp. vt habes in glo.
2. sol. nam prima sol. est contra tex. dicti §. sed neque. vers. hoc au-
tem. ibi, etiam si nulli, &c. vbi apparet, φ loquitur etiam in eo, qui
1 non est curialis. † Vlt. Iac. de Bel. quærit de vna quæstione, an mo
a nachus fugitiuus acquirat mona. in quo deliquit, a & arguit pro,
& contra. finaliter tenet, quod licet possessionem non quærat, si
ab alio possideretur, vt l. j. §. si seruus. C. de acq. hę tamē dominium
acquirit. Non obstat § quia loquitur de rebus postea acquisitis,
& quando mittitur in aliud mon. & in eo legitime permanet: se-
cus autem si est in fuga, & remittitur ad mon. alleg. Host. in c. 3.
extra, de cler. coniug. de hac quæstione no. per glo. 19. q. 2. sabbata
vero. per Inno. extra, de priu. c. cum olim. el 2.

ADDITIO.

a Deliquit. Tu vide Spec. in tit. de sta. reg. ver. 6.

1 *Præscriptio annalis, quando contra ecclesiam currat.*
2 *Corrumpens scienter monachum, vel monialem, pœna de qua hic, punitur.*

Si quis.

Raptores monialium, & similium participes, capi-
tali pœna, & bonorum amissione plectuntur, bonis
raptoris, & aliorum criminis participum applicandis ecclesiæ, an
nali præscriptione contra ecclesiam currente. Item histrionibus
est interdicta licentia vti actionibus monachalibus, pœna ɔ̄facie-
tibus imminente, his obtinentibus, non solum in præteritis cau-
1 sis, sed etiam in futuris. † Oppo. ad istum §. & videtur, φ annalis
præscriptio contra ecclesiam non curat, vt sup. de eccl. nt. §. pro tē
poralib. dicit gl. hic, & in contrario, φ hic est speciale, sic & alibi,
sup. vt cum de app. cog. §. de prędictis, & no. de hoc per glo. in au-
then. quas actiones. C. de sacros. eccl. & ibi per Doc. Vlterius cir-
ca istum §. vide, quod no. gl. 17. q. j. c. si quis rapuerit. in gl. magna.
2 & vide, quod no. extra, de præscr. c. 2. † Venio ad ver. scientib. quę-
ro, pone, φ aliquis sciens monachum corrumpit, vel monachā,
seu monialem, numquid compellatur ad monachatum? dicit gl.
φ non, sed debet puniri pœna hic imposita, ita no. extra, de pri. c.
tuarum. Vlt. vide glo. quæ incipit, nota quod quilibet. ista glo. &
præcedens sunt superfluæ, nec faciunt ad istum titu. sed ad tit. s. ut
iud. non exp. fac. iur. & ibi habes de verbo ad verbum, & ideo de-
bet ibi vaçare in §. nullum. text. ibi, conceditur, &c. hoc verum,
quando simul intrauerunt sine temporis successione, vt ff. de do-
nat. inter vi. & vx. l. cum hic status. §. ambo. alias esset secus, ita po
test intelligi gl. quæ est in l. Deo nobis. C. de epis. & cler.

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO,

Super Institutionibus Iuris Ciuilis, Commentaria:

Cum Adnotationibus, & Summarijs Henrici Ferendat Niuermensis, ad vnumquemque §. appositis:

Nunc postremò summo studio, & uigilantia recognita, Deo propitio in lucem prodeunt.

1 Legalis scientiæ duplex est causa materialis, generalis, & communis.
2 Differentia inter generale, & commune, prout ponuntur de materia generali, & communi.
3 Aequitas rudis, quæ dicatur.
4 Differentia inter iustitiam, & æquitatem.
5 Differentia inter ius, quod porrigitur de generali, et ius approbatum, quod de communi ponitur.
6 Legalis scientiæ subiectum, est bonum, & æquum & nu. 7.
8 Legalis sciæ libri partiales s. ff. & Insti. diuiduntur penes causam formalẽ.
9 Impator si inuocet nomẽ Domini, an necessario requirat, q̃ sit Christianus
10 Saracenus potest inuocare nomen Domini.
11 Imperator ob imperio vniuersali, & totius mundi dominus est.
12 Imperator Iustinianus dictus Cæsar, qo mater eius decessit in puerperio, vnde cæsus fuit venter eius, vt viuus extraheretur de matris uisceribus.
13 Nomen, quod quis iure probitatis vel alterius virtutis sibi acquisiuit, quàm quod fortuito, aut iure propriæ originis adeptus est, magis æquũ, & laudabile uiaetur.
14 Imperator, quare dicatur semper Augustus & nu. 15.
16 Pigris, & negligentibus iura non subueniunt, immo cupidis, & uigilantibus. Et secundum Philosophum, quanto iuniores, tanto perspicaciores.
17 Dignitates plures si quis habet, & scribit, debet illas exprimere, vt de persona mandante maior habeatur certitudo. & nu. 18.
19 Institutionum liber, an factus fuerit post ff. & post primam editionem Codicis, & ante secundam, quam non habemus.
20 Exquæstor quis dicatur, & an sit nomen dignitatis.
21 Compositores institutionũ Imperial. ũ tres fuerunt, s. Tribonianus, Theophilus, & Dorotheus, Compositores autem Digestorum octo, remissiue.
22 Princeps si committat causam non habenti peritiam iuris, non ualet delegatio, nisi ex certa scientia Principis.
23 Infidelis sapiens deterioris conditionis est, quàm insipiens fidelis.
24 Semel malus, an semper dicatur malus. Et quãdo ex præteritis sumimus coniecturam ad futura.

QVæritur primo Circa istam Institutionem. quæ sit causa materialis legalis scientiæ, & cuiuslibet libri legalis. dicit d. Azo, † quod duplex est causa mate-
1 rialis legalis sciẽtiæ, generalis, & communis. Generalis, ius & iustitia, negocia & duo vitia, error & contumacia. materia communis est rudis æquitas, ita approbatum est illud, q̃ p lege obseruatur, vt uolũtas defuncti: quia nihil tam naturale est, &c. C. de sacros. eccl. l. j. Item pactus, quia pactus ex conuentionibus legem accipiunt, ut ff. depos. l. j. §. si conuenerit. & ff. de reg. iur. l. pactus. C. de pac. l. legem, sed qdam ista verba dñt, tñ ea non intelligunt. Et licet verba ista sint Azo. vt vere sunt, tñ rudissime locutus est. hic. n. ius, & iustitia, ponuntur de mã generali: rudis æquitas, siue æquitas, ponuntur de mã cõi. sed nõne idẽ sunt iustitia, & æquitas? dicẽdum, q̃ æquitas magis respicit res ipsas, iustitia magis respicit dispõnem, seu habitum: vnde si proprie loquamur, dicemus, iustus iudex hẽt iudiciũ æquũ, vñ si res mea ad aliũ pertineat sine cã, bonũ & æquũ est, vt eã mihi reddat, seu restituat, vt ff. si cer. pet. l. si me, & Titiũ. & æquitas magis respicit rẽ, & iustitia, vt dictũ ẽ, magis respicit habitũ aĩæ, vnde iudex ipse proprie dr̃ iustus. ff. de rel. & sumpt. fu. l. & si qs. §. idem Labeo ait. & gñaliter puro iudicẽ iustum, &c. tamẽ plerunq; vnum pro alio positum inuenietur. Item negocia ponũtur pro materia generali, & id, q̃ pro lege seruatur, voluntas defuncti, & pactus ponuntur de materia cõmuni, sed pactus & negocia sunt idem. ponitur pro mã gñali, & cõi. Sed dicendum, q̃ negocia prout accipiũtur pro mã gñali, dñt modi dicẽdi negocia, vt transactio, pactũ, iusiurand. Sed pactus prout ponuntur pro mã cõi, dñr ipsi pactus: vnde dũ dicam, quod tit. de neg. gest. dr̃ de mã generali, immo magis tit. de iudicijs, de trãsactionib. & fi. &c. & h. d. Azo, tractãdo sup negocijs
2 queãdmodũ decidantur. Si quæris, vnde differt mã gñalis, & cõmunis, quia idem vr̃ esse generale, & cõmune, dicendum, q̃ non repetimus dr̃iam inter actionem communem, seu actionẽ vlẽm, & actionem generalẽ, ff. pro soc. l. p socio arbiter. Sed quõ differt generale, & commune, prout ponuntur de materia gñali, & cõmuni. & illud est difficile videre, possumus tñ dicere, q̃ generale magis sonat in abstractione, commune magis sonat in concretione. Alia est dr̃ia, & recidit in idem, & est declaratio primæ: sed qa ista, ius, iustitia, error, & contumacia, dicũtur esse mã gñalis: quia determinatum est gñaliter in istis, in quib. est titulus generalis, ñ descendendo ad aliquam materiã specialẽ, gñaliter ponĩt, & hoc in paucis inueniemus. vnde nõ sunt nisi quinq; & sex rubricæ, in qb. ad materiam specialẽ nõ descẽdamus, vt sunt isti tractatus, de iust. & iu. & de pac. de transact. de iureiur. de iu. & fac. igno. Sed in alijs oĩb. iuriũ partib. descendimus ad aliq̃ materiam specialẽ, & sic dr̃ quasi mã: qa descẽdit ad ea, quę cõiter accidũt, vnde cõis est generalis, & dr̃ communis propter cõcretionem: videmus in illis pactibus ea, quæ vlia sunt ad casus sub se contentos, et plura sub se continent, vnde magis dicũtur generalia, de materia generali, vt dr̃ alibi, collectiuum est species plurium in vnam materiam, & magis, q̃ est genus, minus generalia dicuntur de cõi, & verum est, qa cõe magis sonat concretionem, & inhærentiã, i. quod cõi inest circa, quia abstractum. vel verius dr̃ cõis, quia de ea fere materiali parte tractatur cõiter: nã ferè semper de ea tractatur, & raro de generalib. † Item quia rudis æquitas dr̃ materia cõis. Quare
3 dr̃ rudis? dicendum. cum aliquis casus dubius emergit, æquitas in illo casu latet ĩ suis finib. quasi in sua rudi massa, sed postea elimatur, & disputatur, s. per disputationem: vnde qñ est q. quid sit in illo casu, vnus dicit ęquũ esse istud, alius dicit, immo hoc eẽ ęquũ, & ita discurrũt, & elimatur, donec oẽs consentiant in vnum, & dicant hoc æquum erit, & sic rudis æquitas est respõsio latẽs in suis finib. quæ per disputationem elimatur, & disputatur, & multas altercationes recipit, & postea q̃ proceres, & Iuriscõ. disputauerunt istam æquitatem elimatam, in scriptis redegebant, & fiebat inde scriptum, s̃m formã illius C. de leg. l. humanum. & quod per disputationem inueniatur æquitas, dicit lex, ff. de orig. iur. l. 2. §. his leg. b. ibi, tamẽ hęc disputatio, &c. Et potes ponere exemplum de argento, quod ex materia extrahitur, & multas alterationes recipit, antequam in formam propriam redigatur, unde æquitas sic
a approbata, rigori iuris pręfertur. a C. de iud. l. placuit. sed male dicitur, nec hoc dixi, immo aliud. sed debem⁹ quærere differẽtias inter iustitiam, quæ ponitur in generali, & rudem æquitatem, quæ
4 est de communi materia. † Et est de iustitia dr̃ia: quia de iustitia tractatur non descendendo ad aliquem casum, quæ est virtus naturæ. Sed circa ipsam æquitatem, quæ in reb. latet, laborant Prin
6 cipes, ponendo eam in certo casu, vt patet in exemplo. † Item debent quærere differentiam inter ius, quod porrigitur de generali, & ius approbatum, quod ponitur de communi. vr̃. n. nisi dicas, quod ius approbatum est de generali. Sed differũt, quia in tractatu de materia generali, de iure tractatur in abstractione diffiniendo, & diuidendo. In cõmuni vero tractatur de iure in certa re approbato, & certo negocio, & hoc sonat dictio, approbatum. Et patet in exemplis de attestatione, & prorogatione, & sic manifestũ est, q̃ ius approbatum, vt est materia communis, æquitas appellatur. Et differt a iuris rigore, quod ponitur pro materia generali, et differunt, & sic ius, vt est materia generalis, & ius approbatum, vt est materia communis: alias dicuntur differre materia generalis, & materia communis, secundũ quod quædam ponuntur de materia generali, & quædam de communi: sed certe non sunt secun
6 dum propriam materiam, secundum Azo. s. alleg. † Sed quęritur quæ sit materia propria legalis scientiæ? quidam dicunt, q̃ ius: sed dicendum est, quòd illud est subiectum, de quo dicit l. quod subiectum, scilicet bonum, & æquum: vnde dicit Insti. de iusti. & iu. §. j. circa princip. ius est ars boni, & æqui, i. ars, de æquo, & bono, & illud de æquo est ars, subiectum artis: sed æquum, & bonum ẽ de iure ciuili, de quo ipse tractat principaliter, ergo est subiectum ipsius artis, non ius, sicut quidam magistri, & boni dixerunt. vnde dicebant quidam illud vocabulum, quod primum est in ff. veteri. illud est subiectum, & illud est ius, iuri operam da-
7 turus, &c. † Sed dicendum est, quod ius non est subiectum, quia ius

ADDITIO.

a Rigori iuris præfertur. Adde vltra allegata hic glo. in l. si tibi pecuniam. ff. si cert. pet. ponit Bar. in l. j. C. de lega. Do. Ias. in d. l. si tibi pecuniam. in 5. notab. ff. si cer. peta. Et quod æquitas canonica in materia præscriptionis, & pacti præferri debeat, ponit Alex. in consil. 146. incip. videretur inspectis. circa princ. in 4. vol. vbi dicit, quod malafides authoris non nocet vniuersali successori existenti in bona fide, & ex sua persona præscribere volenti, quamquam rigor iuris ciuilis hoc nõ patiatur. alle. gl. l. cum hæres. ff. de diuer. & temp. præscr. & l. si ego. §. partus. i. cri. sed hæres. ff. de publ. l. sequitur. §. hæres. ff. de vsucapio.

ius est ars,& ars nõ est subiectũ artis,dicẽdum est ergo,quod ĩ oĩ
bus libris legalis sciæ,bonũ & æquũ est subiectũ,& sitr in decretis.
8 Ex hoc apparet,quod scia nřa supponitur ethicæ,in qua bonum
& æquũ subiectũ est. Sed partiales libri istius legalis sciæ,s.ff.C.&
Inst.diuidũtur penes cãm formalẽ,q̃ est cã tractãdi:tractant.n. de
eodẽ,sed alio modo,vel qa tractatus diuersorũ,s.C. & ff licet oĩa
faciat sua ꝓpria Imperator approbatione l.j.C.de veteri iu.enucl.
circa med.Inst.vero differũt a C.licet sint eædẽ in mõ tractãdi,qa
hic liber est introductorius. & facilis: vñ cã formalis huius libri
duplex est,foma tractatus,q̃ est diuisio sciæ in libros partiales, &
forma tractãdi,q̃ est modus agẽdi,ista est multiplex,diffinitiuus
probatiuus,& improbatiuus,quarto exẽplorum positiuus. Causa
finalis est duplex,ꝓxima cognõ subiecti,& suarũ partiũ, remota
est,s.fœlicitas,cã efficiẽs est Imperator Iustinianus,vel cã ꝓxima
a Deo est prima p Imperatorẽ,qa oĩs scia a Deo est,& qcqd
facit Impator,ad Deũ se refert.C.de vet.iu.enucl.in l.i.in prin. C.
de offi.pfe.pto. Aphricę,l.2.I prin.& in Aut.de fide ĩst.§.1. cũ igit
ille facit,cuius authoritate fit,&c.vt ff de aeq.poss.l. quod meo.
& scias,ꝙ hęc scia p cãm ꝓcedit,cũ sit vera philosophia, vt ff.de
iust.& iu.l.1.vñ lex nõ sciẽ.nisi & eius cã sciat.ff.de iu.pa.l.adigere.
§ q̃uis.& ff.de legi.l.scire.ĩ Decretalib.dicas sitr,ꝙ bonũ, & ęquũ
est subiectũ.qdã tñ Decretistæ dñt,ꝙ ꝯstõnes Papæ sunt subiectũ
Sed hoc falsũ est,qa aut ipsæ ꝯstõnes Papæ sunt separatæ. & distinctæ
in vnũ,& tũc idẽ sunt,ꝙ ipse liber Decretaliũ,siue Decretorũ
sed nihil est subiectũ sui,nec dicẽdum est sitr,ꝙ tres antiq Codices,
s.Vespasianus,Hermogenianus,Theodosianus sint subiectũ
Codicis.nec est dicẽdũ,ꝙ duo milia librorũ,& cẽtena milia versuum,
sint subiectum Digestorum,sed dicẽdum est,vt dixi supra.

PROOEMIVM.

IN nomine Domini, amẽ.

Dicit Glossator noster de prima parte istius rub.
9 † ꝙ Imperator Iustinianus fuit Christianus, qa
alš nõ potuisset imperare,& allegat auth.iusiurã
dũ,ꝙ pstatur ab his,in prin.sed certe auth. illa ni
hil aliud dicit,nisi qđ qlibet administrator dẽt iurare se cõicatorẽ
eẽ Sãctæ catholicæ Ecclæ:sed licet qlibet alius administrator
dẽat hoc facere,tñ nõ seqtur,ꝙ Princeps. Sed ẽ argñ,ꝙ ipse alios
ꝯpellat ad illud,qđ ĩ psona sua æquũ putat.ff.si ser.vẽd.vel ad aliud
ꝑtinere negetur,l. alsius.ff de cõd.inde.l.frater a fratre. Sed si arguamus,
ergo signũ est,vel ꝓdigiũ,ꝙ fuit Catholicus,ex quo suos
administratores tales eẽ vult,sed nõ ꝓbat,ꝙ nõ posset Imperator
eẽ nõ Catholicus,vñ authoritas illa de Impatore nõ loquitur. Vñ
dñt alij,qđ Christianus est,alš nõ imperat in noĩe Dñi. Certe nec
10 est necessariũ,si inuocet nomẽ Dñi,ꝙ pp hoc sit Christianus. † Saracenus
bñ posset inuocare nomẽ Dñi:vñ ista nõ sunt approbata,
q̃ ꝓbẽt de necessitate ipsum fuisse Christianũ,sed ꝓbabilia sũt:vñ
necessitatẽ nõ induccũt. sed ꝓbabilit, arg. ff.de tut. & cur.l.1s.n.&
Inst.de re.di.§.gallinarũ,iuxta illud,Qui ex Deo est,verba Dei au
11 dit,& loqtur.† Seqtur in rub. Impator,vñ dř Impator,ab imperã
do. Sed tu posses imperare,ergo es Impator:sed tu dic, qd potes
imperare particulari,nec ab imperio particulari, seu singulari dř
Impator,sed ab imperio vlĩ:qa Impator antonomasice,oĩ creaturæ
vlr imperare põt,qa totius mũdi dñs est,& dñi est imperare,&
quod sit dñs totius mũdi,habes ff.ad l.Rhod.de iac.l.deprecatio.
12 † Seqtur in rub. Cæsar,põt exponi,vt in gl.alij exponunt dictus est
Cæsar,qa cædebat,i.interficiebat inimicos imperij,alij a cędi dñt
Cæsar,qa fecit cædere matrẽ suã,vt videret locũ in quo cõceptus
fuerat:vñ eẽt fatuus,qui hoc faceret,& iõ nomẽ ipsius,tanq̃ mali
hoĩs,& peruersi nõ esset in memoria habẽdum,immo ab oĩb.reprobãdum,
vt C.de Episc.& cler.l.quã venerabilis.& ff.ad Treb.l.
facta in fideicõ.§.si in dãda.vnde dẽt dici,ꝙ ipse fuit multũ ꝓbus
& iõ alij veniẽtes,postea voluerũt illo noĩe nũcupari, qa honestũ
est nomẽ hẽre boni hoĩs,vt in pal.l.dř. Sed ipse dictus est Cæsar,qa
mř eius decessit in puerperio,vñ cęsus fuit vẽter eius, vt viuus extraheretur
de matris visceri.& hoc potuit eẽ veritas,arg. l. posthumus.
ff.de inoffi.test.& ff.de lib & posth.l.qđ dř. Et iõ forte lex Regia
dicta est,qa facta fuit p Rege.ff.de mortuo inferẽdo, l. negat.
Seqtur in rub Flauius Iustinianus,vt in gl. Gotticus. Francicus.ista
13 sunt noĩa,q̃ habuit rõne prouinciarum,quas deuicit,† & ita non
habes hic vnde fuit Iustinianus,vel nomen sui originis,sed habes
noĩa acqsita.& sic no.qđ est honestum,qđ qs vocetur acquisito
noĩe,vel noĩe,qđ sortitur rõne eius,qđ p suã probitatẽ acquisiuit,
quam qđ vocetur noĩe illo,quod sortitur rõne eius, qđ fortuito
sibi aduenit nãliter,hoc est successione,quia illa quæ quis hẽt origine,
hẽt quasi a natura,& in his quæ ex natura nobis insunt,neq;
laudari,neq; vituperari possumus, vnde id, quod meum est per
acquisitionẽ,magis meum dř,q̃ illud,quod peruenit p successionẽ,
ff.de cap.& postli.reuer.l.si qd in bello. Et ex illa l.male,alias seccũdum
malum intellectum intellecta,dicũt qdam extrahi illã ꝯsuetudinẽ,
quæ est in qbusdam partibus,qua aliquis in vlt. voluntate
põt facere voluntatẽ s.a se acqsitis,non de his q̃ sibi ex suc-
cessione obuenerũt. Sequitur in rub. Pius,a Pio Antonino. Dicit
glo.quod ille fuit hõ maximi valoris,vñ bonum est hẽre nomen
honesti hoĩs,vt dicit l.ff.ad Senatusc. Treb.l.facta in fideic.restitu
14 tione.§.si in danda.† Sequitur postea,semper Augustus,expone,
vt glo.vel expone, Aut dř,qa imperium diminuere nõ potest qa
si vendat Imperium,vel donat,nõ põt ille remittere, ad quæ tenetur
illa quærere,q̃ hẽt in signum subiectionis,vt qa aliquando alij
qui debeant reddere censum,vel tributum,vt C. de prec. Impe.
offe.& de quibus rebus supplicare liceat,vel non,l.nec damnosã,
& de an.& tribu.l.in fraudem,& de immu.nẽ.cõce.in rubro,& nigro.
Imperator nõ põt facere quin ille,q rem hẽt rõne rei. subiectus
sit imperio:vnde p prãte rei imperialis præscribi posset subiectioni
Imperij,tamen pscribi non potest,vt C.de præscri. 30.ann.
15 l.competit.† Quæsitum fuit a quodam puro grammatico,quare
Imperator dř Augustus? ipse dixit a mense Augusto: sic.n. videmus,
quod hoĩes sunt in Augusto in maiori fertilitate,quã in aliquo
alio mẽse,& similiter in maiore labore,& similiter imperiũ
est in maxima fertilitate,quia oĩa sua sunt,&similiter est in maximo
labore,quia vtrunque tempus,s.libelli,& pacis habent rege-
16 re,vt in princ.huius proœ.† Seu cupidæ iuuentuti.no.cupidæ, vñ
alibi dicitur optimę materia rationem viuẽdi,eligendi cupiditatem
addiscendi.secundum Iul.iurecon.q dixit,si alterũ pedem in
sepulchro haberem,adhuc addiscere vellem ff.de fideicõ.libet.l.
apud Iul.qa pigris,& negligentibus iura non subueniunt, immo
cupidis,& vigilantib.ff.quib.ex cau.maio.l.non.n.cupidæ iuuentuti.
vñ philosophus,quanto iuniores,tanto perspicaciores, & dixit,
quãto mãcipia iuniora,tãto disciplinatiora sunt, quã veter.ua. ff.
de ędi.edi.l.ꝓcipiũt.vnde si videas aliquem senem institutariũ,&
audiẽtem primam rub. Instõnũ.dicas ei,amice,tu eris aduocatus
in alio sæculo.hoc dixi fabulando. planum est, qd hic dř iuuenis
17 quicunq; senex,non prouectus.† No.vlt circa istam rub.ꝙ in ista
rub.cõtineĩ nomẽ mãdãtis, s. Imperatoris,eum dicit Imperator
18 Iustinianus, Flauius, Alemanicus,&c.† Et sic no.ꝙ cũ aliqs scribit,
& hẽt plures dignitates,ꝙ dẽt illas exprimere,vt de psona mãdãte
maior habeaĩ certitudo.C.q testa.fac.poss.l.hac ꝯsultissima.
Itẽ continetur hic nomẽ eius cui mittit,s.cupidæ iuuẽtuti, & p
istã rub.cassauit quidam aduocatus quoddã procuratoriũ,in quo
scriptor procuratorij omiserat nomẽ iudicis,cuius sigillo erat sigillatũ:
vñ dicebatur quod procuratorium non valebat. Ex aduerso
dicebatur quod immo hoc nõ ob.qđ nomẽ iudicis omissum
fuerit,qa per sigillum cõstabat de iudice,& de persona sua, & nõ
refert verbis,an alio modo voluntatem suam declaret.ff.legi. &
Senatusc.l.de quib.sed dictũ fuit,qđ valebat,& hoc p istã rub.nomen
mandãtis dẽt in epla missa ꝯtineri,vt hic,& facit ad hoc ff.
de test.l.ad testium.§.si qs ex test.& hęc sunt q̃ ꝯ rub.facta sunt extra
gl. Oẽs vero populi quos nostra regit,&c.legib.tam a nobis ꝓmulgatis,
q̃ compositis,oẽs vero populi reguntur.dicũt qdam ꝓmulgare
est,æqtatẽ naturæ declarare occultã:sed hoc falsum est
qa nullũ psens est occultũ naturæ:nec,vt lex loqtur de natura. ꝯ.
de verb.oblig.§.ex cõditionali.& per hoc gl.dicit esse differentiã
inter promulgare & denuo inuenire,cõponere est primo inuentum
in melius reformare;& sic est contra eos, qui dicunt actionem
esse de iure ciuili,per §.ff.de orig.iur.l.2.§. deinde ex his. vbi
dicitur quod actiones de iure ciuili compositæ,sunt prius inuentæ,
qa componere est in melius reformare,quod prius inuentum
est,& in actione sunt.alias est in litera,cum actiones sunt de iure
gẽtium inuentæ,inuentione prima,licet opin.communis,sit in ꝯtrariũ,
p §.præalle.quiq; proprius facit ꝯ.quĩ ꝓut est dictum,q dř ca-
19 sus.† Sequitur et,cum sanctissimas. Videtur quod prima compositio
Codicis facta fuit primo,& postea ff.vetus,nouum,infortiatum.
& tertio liber iste,licet gl.innuat,quod iste liber factus fuit
post ff.& post primam editionem Codicis,& ante secũdã quam
nõ habemus,& hoc probat gl.quod ante secũdam compositionem
Codicis factus fuit iste liber,quia mentionem de lib.Institutionum
ĩ 2.compositione Codicis facit Imperator,vt C.de emẽ.
Iustin.Codicis,& secunda eius editio.§.1.Sed certe p hoc nõ probatur,
quod iste liber sit ante secundam editionem Codicis factus,
licet in eis fiat mentio de isto libro, et de secunda editione,
nõ tamẽ dř,quod primo fuerit liber iste,quam secũda editio Codicis,
& ideo per legẽ illã nõ perturbatur ordo,vt dicit gl. quia plures
facit quis mentionem de eo,quod proponit facere,& iõ non
concludit necessario quãuis probabilr.dẽs,igitur probare,qđ liber
iste sit ante secundam editionẽ Codicis cõis: qa tpe compilationis
Institutionum, & tempore editionis Codicis,&& ff. Imperator
erat in tertio anno,siue gradu,siue cõsulatus,siue imperij
vt C.de vete.iu.enucl.l.2.§.1.in fi.& tpe secũdæ editionis Codicis
ipse erat in quarto gradu sui ꝯsulatus,cũ sicut tertiũ ante quartũ,
ita editio Instit.añ secũdã editionẽ Codicis,vt hoc probatur C.de
emẽ.Iust.C.ĩ ꝓę.Institutionũ.l.iẽ dicit lřa,& cũ sacratissimas ꝯstõnes
ante ꝯsultas in luculẽtam,&c.1.in rñũ Codicẽ. Et sic loqt de
prima editione Codicis,tũc exponẽ,i.statim,vt ff.de ꝯd.& demõ.
20 l.4.§.2.† Itẽ no,qđ dř Exq̃stor,Exq̃storũ nomẽ dignitatis est, sm
quoldã.C.de aduo.diuer.iu.in l.pẽtionẽ. Alij dicunt,quod Exq̃stor
dř ille,q fuit ĩ illa dignitate,& mõ nõ ẽ:vñ Exq̃stor,s.extra q-

sturā,i.extra illā dignitatē positus,& istorū opi.cōcordat in idem
nā licet sit extra administrationē,tñ retinet dignitatē,vt C.vt dig.
21 ordo.l.2.† Itē no.quod dicit,cūq; Deo ꝓpitio,&c.quod illis trib.
sapiētib.pariter Triboniano,& Theophilo,& Dorotheo post pri
mā cōpositionē.ff.mādauit,vt istū librū cōponerēt. Et sic fuerūt
hic tm̄mō tres cōpositores.In cōpositione aūt Digestorū fuerūt
octodecim,vt in,pœ.ff.de vet.iu.enucl.l.2.§.dña.& in §.decē.quę
est rō: Dicēdum est.quod plures leges fuerunt pp magnitudinē,
& pōdus rei cōmissæ.qa Codex fuit factus ex trib.cod.Hermoge
niano,Theodosiano,& Gregoriano.Digesta ex duob.milib.libro
rum,& trecēns cētenis milib.versuū,vt legitur in ꝯstōne Digesto
rum.In ꝯstōne huius libri nō fuit tm̄ pondus operis,& ideo hoc
opus paucioribus fuit commissum.Itē qd dicit,Viris illustribus.no.
qd sunt illi,vt in gl.& no.q sunt isti ex ordine titulorū.ff.de of. In-
cipit.n.sic,Illustrib.& a cōsulib.q illustres sunt ad titulū,de of ꝑfe.
ꝑto.usq; ad rub.de offi.ab illa vsq; ad rub.de of.ꝑsi.dicit de specta
22 bilibus,sed ipse ꝑses est clarissimus.† Itē no.qd dicit quorū soler-
tiā,& iō nō cōtinētur ignorātes:nā istis cōmisit Impator sciēter,
in fi.ꝓœ.dicit,qd nosmetipsos,sic eruditos,&c.alia est & sup ver-
bo,eruditos,cum dicit aliqb.iudicib.delegatis.non pōt aliqua cā
cōmitti si sint iura ignorantes,ver.lræ.& delegari a Principe iura
ignorare,nisi ex certa,&c.vñ ex verbo illo,eruditos,no.qd si prin
ceps aliqb.aliquā cām cōmitteret,& ij,qb cōmiserit sint ignorā-
tes iura,vel si delegatus a Principe sit iur.ignarus,nō valet delega
tio,nisi ex certa sciētia Pricipis.In delegatis aūt alterius nullo mō
valet,immo recusari pōt,arg.in Auth.de iudicib.§.1.arg.ff.de re
iud.l.qdā ꝯsulebāt.iō ordinarius iudex,licet sit imperitus ī iure,si
tñ hēat facti peritiā,pōt eē iudex ordinari⁹,& supplebit p assessorē
vt C.de iud.l.certi iuris est.vñ iudex delegatus pp ignorātiam iu-
23 ris recusari pōt.† Itē no.quod dicit,quorum fidē multis arg.qa di
cit,quod eorū sciām ꝓbauit,dicit,& eorū fidē,qa sapiēs infidelis
deterior est,q̄ isipiēs fidelis,& magis pōt nocere.Itē no.causas cō
mittēdas eē peritis,vt C.de re mil.l.semel.ff.de vēd.insp.l.1.in pri.
& in Auth.de nō alie §.qd aūt dictū ē.in Aut.vt hi,q obl. se hab.
24 phibeāt res minorū.§.1.† Itē no.qd dicit iā ex multis rerū actib.
qd q sepius bñ facit,ꝑsumit,qd bñ faciat in futurū,& q pluries ma
le facit,qd malefaciet in futurū.si.n.diceres,sufficeret semel boni
aliqd facere,vt ꝑsumeret bñ ī futurū, eadē rōne ꝓbares ipsū malū
ī futuro,q semel male facit,& sic oēs hoīes malos eē,qa nō ē hō,
qn aliqñ malefaciat, qa septies ī die cadit iustus. Qd ergo dr̄,q se-
mel malus fuit,de cætero ꝑsumit malus,vt ff de acc.l.si cui,§.li.di
cēdum est verū eē,in eo casu,vt ab ea accusatione repellat, circa
quā calūniatus est:aľs autē cū de quolibet sit probatum,& habea
mus argumēta ad vtrūq; cū aliqd boni egerit,& aliqd mali,dico
spectari de ipso vulgarē opi.C.de īterd.l.vbi,arg.ad hoc.ff.de fur.
inst t.l.cū de lanionis.§.asinā.vel si hoc nō sufficit,iudicabit ex plu
rib.factis,si plus faceret mali,quā boni.de testib.l.ob carmen.&,si
sit æqualitas,ꝑsumitur bene agere,vt C.de inoffic.test.l.oīmodo.
25 † Item no.quod dr̄ ī illo ver.ex oībus.&c.in fi.vbi dicit,licet istis
tribus viris magnificis,& sapientibus,Triboniano,Theophilo,&
Dorotheo dedisset Imperator mandatum,vt componerēt instō-
nes,vt s̄.e.§.cūq; Deo ꝓpitio.tñ non attribuit eis authoritatē,do-
nec prius legisset,& ratum habuisset & sic no.quod in paruis ne
gocijs ñ sufficit mādatū,nisi ille,q mādauit approbet,qd p māda-
tarium factum est,& ratū habeat,vt ff.de ritu nup.l.gñali.& l.episto
la,vbi dr̄.si aliqs mandauit alicui,vt quæratt maritum filiæ suæ, &
inueniat:isi propter arduitatem negocij,pro primo debet confir
mare,& ratum habere.Item no.quod dicit in fi.vt spes pulchra
vos foueat.no.spem fouere,non quia ipsi sperant de se, quia nul-
lus debet de se sperare,C.de vete.iu.enucl l.2.circa fi.sed vt alij ha
beant rem eius,forte tradendam rempubl.gubernandam, &c.

— *De iustitia, & iure.* *Rub.*

1 *Iustitia plures diffinitiones.*
2 *Leuiora sunt prius docenda, quam difficiliora.*
3 *Simplicitas pro fatuitate a iure reprobatur, alia est simplicitas, quæ est a-
mica legibus, & est contraria fraudi.*
4 *Verbum primo, & verbum deinde, quod importent ordinem doctrinę eru-
ditionis, non ordinem editionis, vel compositionis.*
5 *Rudis appellatur qui statim post Donatum vult audire leges.*

IVstitia. Est cōstans,& ꝑpetua volūtas,&c.Intel
lige,ꝙ dicit gl.ꝙ intelligat de illa fragili
iustitia hoīs,hæc diffinitio,ꝙ ista duo verba cōstās,&
perpetua,sī se cadit in hoīe,est ius suum vnicuique
tribuēs,squo ad effectū,& sic intelligas,qd gl.dicit,aľs si simpľr in
telligeres,qd illa mēbra de diffinitione tollātur,nec ponantur ex
parte subiecti,hoc eēt gl. Aurelianēsis,q̄ tex.destrui,qa in tex. po
nūtur ista verba,cōstans,& perpetua,si intell.geres,ꝙ remoueren-
tur de diffinitione,vel de diffinito,ita remouerētur de tex.& cor-
rumperent tex.quod est impoľe, multas diffinitiones iustitiæ ha-
1 bemus in gl.potes aliā ponere,si vis esse ꝑdicator.† Iustitia est ha
bitus mētis bonus,suum vnicuiq; tribuēs,vnicuiq; ꝑdicās fm suā
dignitatē,qa maiorib.reuerētiā,& minorib.disciplinam,Deo re-
ligionē,parentib.obediētiā,paribus cōcordiā, sibiipsi castimoniā,
miseris,seu pauperib.cōpassionē.dicas bñ, ꝙ ista q̄ scripta sunt ad-
uersus,ad intellm, & exponēt iustitiæ pro nihilo scripta sunt:vn-
de illas sñias,quas hēs in gl. reputo frustas. Intelligas ergo diffini-
tionē iustitiæ,vt diffiniatur iustitia,q̄ cadit in hoīe, & eam intelli-
ge simpľr,secundū quod ꝓcedit lrā. Iustitia est cōstās, & perpetua
voluntas ius suū vnicuiq; tribuēs.Cōstās,& perpetua,intelligas de
cōstantia,& perpetuitate,nō de cōstantia,q̄ in hoīe posset cadere,
vnde nō oportet ad hoc,ꝙ homo sit iustus.ꝙ sit ita constās, sicut
fuit Beatus Pet.& Beatus Pau.sed intellige, de mediocri cōstātia:
vnde dicit lex,quod si Eps eligatur,honestus,& inculpabilis eliga
dēi secundum ꝑcepta sacrarū regularū, ut in Auth.quo oporteat
Epos,& cæteros electos.§.1.determinat hic,aľs lex, f. oportet, qd
sit inculpabilis,cōsideranda est eius vita fm Apłm,prout poľe est
ꝑal.Auth.§.igitur ordinandus.Ita dicā hic in iustitia. vt est in hoīe
est ꝯstās,& perpetua, ꝓut poľe est eū cōstantē, vt lex mediocriter
dicit,vñ ēt dicit lex,si vēdo seruū asserendo eū ꝯstantē, & vigilē,in
telligendū est,qd sit cōstans,non de ꝯstantia, q̄ cadit in philo f. sed
cōstantia mediocri. ff. de edi. l. si qs venditor. Ita dicā hic iustitia,
ꝓut est in hoīe,est constans & perpetua. & intelligas verba ista de
cōstantia.& de perpetuitate mediocri, ius suū vnicuiq; tribuens,
quo ad effectum. Et si dicas nō est hō in mūdo, q nellet tribuere
ius suū vnicuiq;,& ita ēt quo ad effectū, seu ad voluntatē,ista mē-
bra nō pñt cōpetere iustitiæ,vt de hoīe dr̄:sed dicit aľs, qd lrā vni-
cuiq; distribuitur ꝓ gñib.singulorū,nō ꝓ singulis generū vnicuiq;
ius suum tribuēs,quo ad effectū,vnicuiq; hoc est Deo,sibi,& ꝓxi
mo. Seqtur in lrā iuris prudētia,est diuinarū atq; humanarū, &cę.
Expone prout in gl.q̄ cadit sub illo verbo notitia. Dicit glo.qd iu-
stitia est summū bonū. ius mediū, iurisprudentia infimū dicebat,
quod ista gl. falsa est,qa iustitia nō est summū bonū, immo fœlici
tas.sunt quatuor virtutes Card.iustitia,prudentia, temperantia, &
fortitudo. Et fœlicitas maius bonum est,quā iustitia: sed qd sum-
mum bonum est,s̄.se non bēt maius bonū. Item iurisprudētia, est
sciā iuris nñ,ius est leges nræ quas habemus, sed nonne maius bo
num est hēre sciētiā iuris,& cognōnem,quā hēre totū corpus iu-
ris in arca sua?planum est,quod sic,ergo manifestum est,quod iu
risprudentia maius bonum est,quam ius,cuius contrarium dicit,
quod ius est medium bonum, iurisprudētia infimum. Certe mi
hi videtur,quod hæc non sint contra glo. nam vera sunt, quæ di-
cta sunt,sed & glo.bene intellā vera est : vnde sicut & ipsā dicebat
iustitia est prius quam ius,sicut abstractio. vel abstractū ante con-
cretum,ita ius añ prudentiā,sicut cognō añ sciam, aľs igr̄ fm ordi
nem prioritatis,& posterioritatis se hñt,& iustitia est primo, secū-
do ius, tertio iurisprudentia. modo verū est, quod summum dr̄
primū,qa prima pars rei dr̄ rei summitas,& vltima pars rei dr̄ fini-
tas.vult igr̄ gl.dicere.ꝙ iustitia est summū, alias supremum bonū
ius medium rei,i.iustitia est primū bonū respū iuris,& ius est me-
diū bonū,iurisprudentia infimū,i.vltimum respū iuris, & iustitiæ:
vñ nil aliud voluit dicere, nisi ordinem, qa iustitia est primo, ius
secundo,iurisprudentia tertio.vñ summū, & infimū non hñt hic
maius,& minus in bonitate,sed habent prioritatem, & posterio-
ritatē in ordine,vnde equocatione istorū verborū summū, & in-
2 fimū,ipsā improb.gl.† His igr̄ gñaľr intellectis, &c. hic primo dat
modū sciç,antequā tractet de sciā iuris.quare in his,s.iustitia iuris,
& prudentia gñaľr intellectis, dicit gñaľr, qa ista sunt de generali
materia,ius & iustitia,ut dcm̄ sunt in prin.huius libri,dicit iura no-
stra maxime posse tradi, si primo traditur uia leui, & simplicissi-
3 ma ut in isto vol.postea diligentissime,vt in li.ffforum.† Vnde no.
primo ex eo,ꝙ dicit simplicissima,dicendum, ꝙ est q̄dā simplici
tas,q̄ dr̄ fatuitas.ff. qd vi aut clam.l seruus. vnde de hac simplici-
tate pōt de hoīe dici fatuo,iste hō simplex est,hic vero nō accipit
sic. Est & alia simplicitas,q̄ est ꝯrietas fraudis,& sic sonat in bonā
partem,de hac simplicitate hic loquitur. Et de hac dr̄, ꝙ simpli-
4 citas legib. est amica,vt j̄.de fideic.hęr.§.sed qa.† Itē,ꝙ dr̄ hic, pri
mo leuiori,deinde diligentissima.per hoc, ut s̄.expositum est, vł
innuere,ꝙ iste liber esset factus ante librū ff. Sed dic, ꝙ uerbum,
primo,& verbum,deinde,accipiuntur hic,vt dicant ordinē doctri
næ,& eruditionis,non ordinem editionis, vel cōpositionis. iō di-
cit,ꝙ primo leuiori via debent tradi,deinde diligentissima,atque
5 exactissima via.alioqn si statim ab initio rudem, &c. † No.ꝙ dr̄
rudem.qa si homo in magna facultate sit prouectus, ac promo-
tus respectu istius sciæ non dr̄ rudis,immo ēt per veritatem, q aľs
sunt subtiles,per istam sciam fiunt rudes, vnde de istis hic non lo-
quit,immo tales statim debēt animum suum applicare : vnde ru-
dem appellat asinum,q statim post Donatum vult audire leges,
nec appellat hic rudem eum,q de alijs artibus est instructus.

1 *Ius quod accipiatur pro tota arte, non pro qualibet lege.*
2 *Clericus percutiens seipsum, est excommunicatus.*
3 *Militi non licet sauire in corpus suum. Et si miles voluit se interficere, licet
nō deuenerit ad actum exteriorē, quia forte prohibitus, debet decapitari.*

1 §. Iuris præcepta sunt. Not. † ꝙ hic ius accipit
pro tota arte, & no ꝓ ro
qualibet lege. sūt.n.q̄dā leges,q̄ nō ꝑcipiūt,immo q̄dā ꝑmittūt,&
q̄dā puniunt,q̄dā vetāt, q̄dā imperāt.ff.de leg. & Senatusc. l. legis
virtus,

virtus.hoc est dicere,hic alterum non lædere est vnum de pceptis
2 iuris. Et occasione huius quæritur, an aliqs sit prohibitus lædere seipsum? & dr quod non qa qd in vno prohibetur, in alio dr pcessum. ff.de iud.l.cum prætor.ergo si prohibemus alterum lædere, ergo concedimus seipsum,& gra huius qnes,aliqs clericus amisit ad scacchos pecuniam suam, percutit seipsum, est ne excõicatus. De seruo bñ inuenit, q ei nõ licet sæuire in corpus suũ.ff.de pec.l. sed si dãnũ.§.si ipse. Dicẽdũ,qd excõicatus est: qa in milite dr, qd non licet ei sæuire in corpus suum: ergo & in clerico idem , q est miles inermis militiæ,vnde si miles noluit se interficere,licet non se interficiat,quia forte fuit prohibitus, dẽt decapitari, vt ff.de re mil.l.omne delictum.§.q se.ea rõne,qa q non parcit sibi,nec alteri parcet,C.de bo.eorũ,q morte sibi cõsciuerũt.l.fi.§. sic aũt.sic dicendum est hic de excõicatione. Item dicit ius suum vnicuiq; tri
3 buere. Et ita no.ex hoc,qd dicit ante,alterũ non lædere,& modo dicit ius suũ vnicuiq; tribuere,qa non sufficit,qd hõ malũ non faciat,i.quod alterũ nõ lędat,sed oportet,quod bene faciat,i.ius suũ vnicuiq; tribuat,vñ si non facit malum,ad hoc inducunt.ff.de ri. nup.l.qui liberos. Vnde q non facit,quod facere debet,vr facere, quod non debet.ff.de reg.iu.l.q non facit. vnde onosum esse est malum facere, vnde negligentia oĩa lædit,vt in Auth.de quæstore,circa fi.dicit,quod vnum de præceptis iuris est istud, ius suum vnicuiq; tribuere. qsio differt ab eo, quod dr in diffinitione iustitiæ: hoc membrum alia comprehendit,& seipsum honeste regere, alterũ non lædere,sed vt hic ponitur,nõ cõprehendit alia duo. & rõ est,qa expssa sunt,& cũ aliqd i alio intellr,si exprimatur, amplius non intellr. hoc collr ex l bñ intellã. ff de test. tut.l.q tutela. ff.de ver.obl.l.doli clã.& ff.de poe.l.sanctio legũ. Itẽ dicit gl.qd per hoc,quod dr hic,iuris præcepta sunt hæc,alterum nõ lædere.&c. confunditur opi. Pet.q dixit,quod ius hic non diffinitur: dicit glo. immo hic diffinitur,quod per hæc tria præcepta habuimus diffinitionem iuris. Sed dr,quod Plac. dixit veritatẽ, vnde quod colligimus hic diffinitionem iuris,hoc est multum a remotis. Sequit in lra,huius studij duæ sunt positiones,&c. Exponit Pe.ista verba hoc modo,huius studij,i.huius artis, vel iuris adipiscẽdi, duæ sunt positiones,& duæ spẽs,ius publicum,& priuatũ. vñ nil aliud vult dicere,nisi quod ius nostrũ diuiditur in ius publicũ, & priuatum, tanq in duas partes. Et bene dixit Io. And. & Azo reprehẽderunt Pe.& merito spẽs appellat sm istos,singulares res,i.iste equus, ille homo,ut ff.si cer.pe.l 2.§.i.nec Pla.dicat ius diuidi p publicum,& priuatum,tanq in duas spẽs iuris,vñ ius tractans de æquo,dicetur ius ęquum,de hoie,humanum,& sic cũ sint infinitæ res,erunt infinitę spẽs iuris. Dicendum, quod ius non diuersificatur penes diuersitatem rerum.q nõ hñt diuersitatem in iure, vnde si verba legis scripta sint in Titio,q vendidit,idem dicendum est in Seio:vñ Deus fecit legẽ,& apud Deũ nõ est exceptio,seu acceptio psonarum,in Anthẽ.de non a.§.i.sed maior,& minor, sunt res in quib. cadit iuris diuersitas:itẽ mobile,& immobile. Item publicum,& priuatũ,diuersas spẽs iuris ɔstituũt,vñ lex dicit, C.de fur.& seruo cor.l.si qs seruo, qd si qs voluerit corrũpere seruũ, teneẽ actione serui corrupti. Quærunt qdã,qd de filio: dñt,qd non idẽ inuenitur scriptũ in filio. Dicẽdũ,q immo casus illius legis seruat i filio, ex quo in seruo dr,vñ si dicat idẽ i filio,hoc nõ est legẽ extẽdere,immo est legẽ in suo casu seruare,ex quo ad tractatũ, de quo qnẽ nõ hñt drãm: qa quo ad certũ de actione corrupti in seruo,& filio, ñ est diuersitas. ff. de seruo corrupto.l.vt tm.§.i. Hoc in effectu nõ dicit, sed quo ad subtilitatem iuris tm in filio, bñ locũ hẽt actio vtilis in seruo directo,ut ibi dr:vñ casus est,licet nõ inueniat l.scripta in re illa,de qua quæritur. Et illa iniquã lex, quo ad illũ tractatum drãm non hẽt. Et hoc dicit,i non est dfia,ẽt quo ad subtilitatẽ iuris,sm rõnẽ,& hoc valet ad hoc,qd tota dicitur,hẽt locũ directũ legis auxilium, vbi seruat.pla lex, vel ultra verba ipsa legis luia hẽt locum,vbi legis luia hẽt locũ ex interpretatione Iurisl. non verba. Ponat ergo, qd lex inueniat scripta in Titio, qd ipse vendidit aliq rem,an idem erit in Seio, an dabitur directum auxiliũ utrobiq;. certe sic: qa qd dcm est de Titio non est dcm magis de eo,q d Seio,nisi gra exẽpli,vt ff.de vi,& vi ar.l.i.§.qd vulgo. Dr postea,qd sit ius publicũ,& qd ius publicũ dr, qd ad statũ Romanæ, i. ad statũ Reip.pertinet.vñ ius,qd ptinet ad regimẽ imperij,ius publicũ,dr, priuatũ ius,qd ad vtilitatẽ vnius priuati,vñ iura q loquunt de causis,patet in Auth.vt iu.e.ma.& aug.§.qd de eo.& C.de sacros.ecc. l.vlt.§.itẽ sacerdotes.ff.de iust.& iu.l.i.§.ius publicũ. Itẽ iudices,qa frustra essẽt iura i ciuitate,nisi essent magratus,q iura redderẽt,ff. de ori.iu.l.2.§.post originẽ. Sed dr,qd ius,q pertinet ad ciuitatem priuatã sit publicũ: qa pertinet ad imperium, & tale est publicũ: nam dicit lex abũdabit imperium, si locupletes hẽt subiectos, vt in Auth.vt iudices sine quoquo suf.circa prin.& itẽrest Reip.&c. vt J.de his,q sunt sui,vel ali.iu.§.pe.dcm est,qd qñ est publica utilitas,q cõtinet in se vtilitatẽ totius ppli, vt in quolibet de ppl̃o, vt cãs,& tũc illa pferẽ priuatæ vtilitati tm,q dr vtilitas unius priuati tm,vt in Auth.de nõ alie.aut pmu.§.qa verisil̃ alio mo accipit ius publicũ,qd non pertinet ad vtilitatẽ fisci.vñ dcm, qd hic accipit ius publicũ,nõ qd pdesset fisco tm,sed fisco,& singulis.sic accipit ff.de iust.& iu.l.i.§.huius studij.vt patet p exempla ibi posita, vel dcm, qd ius publicũ, qd fisco competit, vr hic ius priuatum, vñ vtilitas fisci pferẽ vtilitati vnius priuati, vt ff.de no.ope.nun.l.de pupillo.§.si qs riuos.ad l.in qualibet.dicebat vtilitatẽ singulorum pferri fiscali vtilitati, vt C.de cad.tol.l.vnica.§.cũ aũt in superiori. vñ ius publicũ est,qd in suo casu utile est oĩb.creare vnũ sacerdotẽ,creare vnũ iudicẽ, hoc est vtile oĩb. & hoc appellat hic ius publicũ,qd est vtile plurib.vel singulis,vt patet p expõnem glossæ,q cadit sub illo verbo, rõne.sed creare vnũ nunciũ tm tibi pdest, vr creare vnã vendõnem,tibi tm pdest,& ẽt ɔhenti,& sic accipitur hic ius priuatũ. Priuatum ius est,qd ptinet ad fiscũ, vel qd tractat de iure fisci,vt de tributis,de vectigalib.& talib.licet uno respectu dicaẽ publicum, respũ tñ iuris publici,qd hic accipitur, sed quod spectat ad vtilitatem singulorũ,dr priuatum,et sub hoc membro ius priuatũ cõtineẽ,vt ff de iust.& iu.l.j.§.huius studij. Vnde dic ius priuatum,qd ad singulorum ptinet vtilitatem,siue sit priuatus,siue fiscus,vt prius dictũ est. Seqtur in lra, ius priuatũ tripartite collectum est.est.n.ex naturalibus præceptis.ponit gl. exemplum de naturalib.præceptis,vt neminem cum aliena iactura locupletari, vt ff.de ɔd.ind.l.nã hoc natura. Sed certe istud exẽplũ est de iure gen.vt gl.dixit i l.illa,hic allegata,vnde ɔdicit sibi gl.hic, & ibi. & qd istud exẽplũ,s.neminẽ locupletari cũ aliena iactura, non sit de iure naturali primæuo, patet, qa illo iure naturali primæuo, vnus nõ erat locupletior alio,sed oẽs erant æquales,nec istud ius aliqd statuit,vt visum est s. Seqtur ius suũ vnicuiq;.gl.dr,qd istud est naturale pceptũ,nõ qd sit a naturali primæuo,in quo participãt oĩa aĩalia introductũ tribuere, sed qa naturali rõne iuris naturalis primæui fuit introductũ,sicut dicimus de liberto,q dẽt prono reuerentiã de iure naturali , non qa ius naturale primæuũ hoc statuerit,vel de hoc cogitauerit, sed rõne descẽdẽte a iure primęuo naturali,fuit hoc statutũ, de hoc hẽs ff.de ɔd id.l.si nõ fortẽ.§.libertus. Itẽ cum diuidẽ ius p publicum, & priuatum vr,qd hic sit diuisio insufficiẽs, qa mrĩmonium ñ est de iure priuato , qa publice vtile est,ne mulieres sint indotatæ,& c.vt ff sol.matr.l.i. itẽ nec de iure publico, qa qd mulier nubat,& dos sibi ɔstituaẽ , respicit suũ priuatum ɔmodũ principale, vñ dicas, qd est publicum p approbationem,qa publica vtilitas,vt ciuitates liberis repleãtur, magis attẽditur,q priuata,et habes exemplum ff.de pac.l.si vnus.§.illud.

De iure naturali,gent.& ciui. *Rub.*

1 *Ius accipitur multis modis.*
2 *Cõiugat o maris, & fœmina,q cõpetit omnib.animalib. qõo intelligatur.*

1 IVs naturale. † In gl.natura.i.Deus.sed dic, q hic ñ ẽ itẽtio legis,qd dcm sit de Deo nro,sed exponatur,& sit dcm,nã naturata, nec hic sic accipiẽ, sed gl.put hic accipiẽ,est vitius insita reb.ex sil̃.b.sil̃a,pcreãs.de ista hẽs ff.de iud.l.sed & si testiũ.tu.§.ul. Itẽ d gl.qd i° sumiẽ multis modis,p pacto,restõne, p instõne,& ita hic accipiẽ sm glo.& hic all.leges ad hoc.sed certe leges,quas ad hoc allegat ñ vhñ,vñ lex ñ dr, qd pactũ sit ius nãle, vr restõ sit ius naturale,sed bñ dñt,qd pactũ, & restõ iuuantur naturali æqtate, vr rõne istinctus naturalis sic. Ius hoc naturale, vt hic accipiẽ,est illud,quod sicut pprie, sed iproprie, qa lex ita abutitur significatione,qd scit ab oĩb aĩalib.ius est natura,sicut lex,q scimꝰ, vr ius ciuile. Et sic accipiat ius naturale,d ista lra, ius naturale est, q natura,&c. Seqtur in lra,illud ius naturale oĩum aĩaliũ est pprũ, non solum q in terra,sed & q in mari sunt. Exponit gl.i mari, idẽ si in alia aqua,sed non probat, dic sic, nã mare sumit in iure p oĩ
2 aqua.ff de re.di.l.riparum. † Seqtur i lra hinc.i.a iure naturali descendit maris,& fœminæ coniugatio,& sic matrimonium est diuinum,si accipis naturam.i.Deus,sicut gl. Vñ verũ est,qd est d iure naturali,qa Deus cõiũxit hoiem,& fęminã in Paradiso. Sed si accipias naturam,vt dcm est,dicẽs, qd matrimonium est de iure naturali,occasione naturæ:nã multi pp motum naturalẽ mouentur ad matrimonium contrahendum. Et pp hoc dr, Vnusqsq; habebit vxorem suam, pp fornicationẽ, vñ licita cõiugatio est de iure naturali:nã ius naturale bñ suadet illicita, &c. bñ dico illicita, habito respectu ad ius ciuile, ut i Auth.de mon §.si vero itra terminum. Dr hic l tex.quod ius naturale est propriũ aĩalium,q i cęlo,terra,& mari nascunẽ.& statim seqtur in lra,hinc.i.de isto iure naturali, descendit maris, & fœminæ coniugatio, vel liberorũ pcreatio. Videmus etenim cætera aĩalia istius iuris perita censeri, & sic innuitur,quod maris,& fœminę coniugatio competat oĩb. aĩalib.q in cœlo,terra,& mari,&c. & quod per talem coniugationem procreant. Sed opponitur in vermib.q sine cõiunctione maris,& fœminæ nascunt. Rñdet,qd certa refert,non singula generum,sed gña singulorum. Sed adhuc opponitur,qd vermes sunt vnum genus animaliũ:vnde remanet oppositio principalis:vñ dicas , refert genera singulorum non habito respectu ad istum terminum. Sed ad istos terminos cœlum,terra,& mare, ut sit sensꝰ, animalia quæ nascuntur ex cõiunctione maris,& fęminæ,& sic aĩalia aeris,& cœli,non genus aĩalis terra nascuntur, ex tali cõiũctione,& sic respectu istius termini animalia, non refert, nec pro singulis generum,nec pro generibus singulorum.

Ius gentium omni populo commune, & quomodo intelligatur.
2 *Contractus penè omnes sunt iure gentium introducti. & nu 3.*
4 *Et qui contractus dicantur de iure ciuili.*

1 **§. Ius autem.** †Gētiū oī humano gñi cōe.i.oī pplo.sed nōne sunt oēs, siue ꝑ ses ppli: quia hoc signū ois, ad minus exigit totā app.i.expōnē.i.cū sic accipit ī ꝓe. ff.I pri.i.tota.ff.de pign.ac.l.si rē.§.ois.i.tota. Dicit lra iure nāli oēs homines, cū oēs hoīes liberi nascebantur. hoc intelligas nō quod ius nāle hoc cōstitueret, qa ius nāle, quod oī aīali competit, nihil statuit. Sed intelligas, quod iure nāli oī aīali cōpetit, libertas eo, qđ nō est prohibita iure naturali oī animali, quod iure gen. nulli erat prohibita. & idem, quia non prohibetur libertas. pro tanto dr̄ a iure naturali concessa, vt ff. ex qb. cau. ma. 25. an in int. rest l. necnō. §. 2. vnde iure naturali primæuo non statuitur, sed per instinctum nālē iure introductū, gentes bñ aliqd instituerunt. qđ ius gētium
3 appellaī. †Sequiī in lra, oēs penè ꝯctus de iure gētium, sunt introducti. Quænt gl quare dicit penè. exponit gl. quod penè, dr̄ ꝑpter quatuor ꝯctus, q sunt de iu. ci. vt stiplo, lrarum oblo, emphyteuticus ꝯctus, & sponsalitia largitas. De stiplone, quod sit de iure ciui
a li a probat gl. sic, qa q stiplone tenetur iure ci. obligaī. vt ī. de ac. §. de ꝯstituta. qa de iu. ci. est stiplo ista, ꝓbō nihil valet: hā ita possem' dicere, quod ꝯctus mutui est de iure ci. qa ibi est ciuile vinculum, vt ff. de ꝯd. ind. l. si fideiussor. vñ p hoc nō ꝓbaī stiplonē eē de iure ci. qa qs stiplone ciuilr obligaī. De alijs ꝯctib. p leges allegatas, bñ ꝓbat, qđ sint de iure ciuili, vñ si qs vellet ꝓbare proprie, quare dñr isti quatuor ꝯctus, sed hoc ñ est in promptu, vñ ita ꝓbādū est, qđ isti ꝯctus sint de iu. ci. Añ ius ciuile de iu. gen. emphyteuticus ꝯct' erat pactum, seu conuētio, nō reposita sub aliqua spē ꝯctus, vnde ante nomen Imperatoris. qdam reponebant ipsum sub vendōne, qdā sub locōne. ergo si statuit, qđ eēt spālis ꝯctus, vt ī. loc. & ꝯdu. §. adeo. & iō, qa p ius ci. sub certa spē ꝯctus reponitur, iō de iu. ciu. dr. Sic dicas de stiplone, & de alijs duob. q dñr de iure ci. qa de iure ciuili sunt spēs distinctæ. De sponsalitia largitate hic palam est, qa erat ꝯctus innoīatus, & dabaī ꝯdō ob cām, qa erat donō ꝑpnu. sed Ant. voluit, qđ eēt spēs distincta, vt in Authē. vt spon. lar. circa prin. De oblone lrarum dñt qdā, quod est de iure ci. qa p ius ciuile reponitur sub spē ꝯctus, p l. illam. C. de non num. pec. l. in ꝯctib. vñ agitur ex oblone lrarum ꝯdōne ex illa l. in ꝯctib. Sed dicēdū, quod falsum est. erat. n. oblo lrarum ante illam l. in ꝯctib. q̄ nihil aliud facit, nisi quod restringit exceptionem, quæ dabatur ꝯ oblonem lrarum, quia ante l. illam excipiebatur vsq; ad quinquenniū,
3 hoc probat ī. de verb. oblig. circa prin. †Quæro igī probare, qđ de iure ci. sit introductus ꝯctus oblōnis lrarū, seu ipsa oblō, dđm quō probatur, qa quęcūq; lex loqtur de ea, si dicit constitutum est, sed quæ ī dicit nescimus, vnde per ꝯslōnē, sed non dicam, quod p cer
4 tam, sub spē ꝯctus reponitur, & iō de iure ciuili dr̄. †Item dicamus quod sunt adhuc de iure ci. vndecim oblōnes aliæ, non solū quatuor prædictæ, sicut ipsi dñt, dos est spālis ꝯctus, & hoc hēt de iur. ci. vñ spālis ꝯctus, dr̄ ꝯ spāles proprietates, q̄ in ipsum reponuntur, sub spē sponsalitiæ largitatis, hñt vnā proprietatem, qualitercunq; non fit, qđ nō requirit isinuationem, vt in Auth. ut spon. lar. circa prin. & iō p pp istā proprietatem reponitur sub spē ꝯctus a iure ciu. & tanq̄ spēs separata ab alijs denōib. Sed dos nō solum hēt vnā ꝓprietatem a iure ci. sed infinitas. C. de iure do. & ff. p totum. vñ de iure ciu. introducitur, & iō de iure ciuili dr̄, vt C. de do. ꝓmi. l. actionem. Item illi x. casus vbi illi dñt, quod ex nudo pacto oritur actio, fuot oblōnes ciuiles. i. de iu. ciu. nisi. n. essent leges. q̄ dant eis virtutes, quod ex his oriantur actiones, essent nudæ cōuentiones, vel pacta de iure. ciuil. Et appello ius ciuile large, siue ciuile, siue prætorium datur eis, vt pariat actiones, q̄ allegassent pacta, seu cōuentiones, reponuntur per ius ciuile, in spē ꝯctus. Et hoc potes videre in donōne apertissime, q̄ fit authoritate illius ꝯslōnis. C. d donat. l. si qs argētum, parit actionem. Et in pacto apposito iuxta ꝯctum incontinenti, qđ authoritate iu. ci. parit actionem. ff. de pac. l. iuris g. §. quinimmo. Item dicit gl. quod hic dicit bene, quod oēs ꝯctus sunt de iure gentium, nō dicit oblōnes, quia oblōnes ex maleficio, vel quasi, non sunt de iure gen. immo dicas, quod falsum est, quia per ius gen. fit delictum, colligitur de oblone ex quasi delic. §. j. vñ per ius gentium bene ꝯhetētur delicta, sed non omnia. bene verum est, quod modus puniendi in aliquibus delictis, vt p l. Cor. de sic. de parric. inuenitur per ius ciuile, de hoc habes ff. de orig. iu. l. 2. §. deinde Cor. Sylla. Vnde dñia de iure gen. erant distincta, & erant Reges, & Principes, ante Mosaicam legem, nec probant dñia de iure gent. esse distincta per hoc, quod scribitur ī lege Mosaica, Quicquid calcauerit pes tuus, tuum erit, quia ibi loqiur secundum quod diuidit Deus illi terram vnam, & dixit ei. Vade ad terram illam, quicquid calcauerit pes tuus, tuum erit.

ADDITIO.

a De iure ciuili. Adde glo. in l. ex hoc iure. in fi. ff. de iustit. & iure. Et est contractus nominatus, in l. j. §. adeo. ff. de pac. secundum Bart. in l. 2. ad fi. C. de cond. ob causam. all. in vlt. q. & in secunda. ff. de uerb. obli. & in l. j. ff. de pac. refert, & sequitur d. Ias. in rub. uer. c. & ult. ff. de uerb. oblig.

§. Lex est. No. quod lex est, quod populus Romanus, & Senatores magistratu interrogāte instituebāt veluti consul, constituit. Et ita habes hic, quod populus non pōt facere consuetudinem absq; magistrato, sicut nemo potest ista sine eo condere, vt hic. & lex, & consuetudines eandem habeant authoritatem, & potestatem, vt inf. eo. tit. §. ex non scripto.

1 *Aediles curules non tantam habent authoritatem, sicut prætores, & qualiter dicuntur ædiles curules.*
2 *Iudex debet iudicare secundum constitutiones, et non secundum motum sui capitis.*

§. Plebiscitum est. Et dr̄ ī fine illius §. quod plebiscita, Ortensia l. lata, quæ ita vocatur, quia qui fecit legem illam, vocabatur Ortensius, & ille fecit compositionem inter plebem, & nobiles, qui guerram habebant adinuicem, & composuit, vt statuta a plebe, quæ ipsi fecerāt guerra durante, facta concordia, custodirētur pro lege, cum facta a plebeis prius nō valuerint inter nobiles, nec a populo fuit obseruata, donec lex Ortensia lata fuit, per quā fuit pax reformata īter nobiles, nisi per prius dicit consenserint, quia lex, & consuetudo parem vim obtinent inf. eo. §. ex non scripto, & lex lata a plebe, vł ius, non ligabat nobiles, nisi consenserint. Item clerici habent suū magistratum. i. Episcopum, laici suum. i. baliuum. Et ita sunt duo populi, tam duo magistratus faciunt diuersas prouincias, & diuersos populos. ff. de asses. l. si eadem. sed consuetudo vnius populi nō astringit alium, quare certum est, quod consuetudo ñ debet ꝑiudicare clerico minori, per iura præalleg. §. prætorum quoque edicta. dicit, quod edicta prætorum vim legis obtinent. Item proponebantur ædiles curules: erant quidam prætores. quod quidam essent prætores, habes ff. de orig. iu. l. 2. §. tempore. §. capta deinde Sardinia. & §. fin. Item quod essent ædiles curules, ff. de ori. iu. l. 2. item qᵽ essent, qui habebant curam ædium. Sed quod ędiles essēt prætores, id non inuenimus: bene inuenitur, quod edictum ædiliū
1 continetur sub edictis prætorum. † Sed quod ædiles curules essēt prætores, vel ęquales ꝑtorib. hic non inuenī, nec leges quas ad hoc adducit gl. hoc probant, ī. de inutilib. stip. §. prætorias. & ff. de ver. obl. l. 5. §. præturiæ. Qualiter dñr ædiles curules, qa facere habeāt curam ædium ne comburantur. Sed hic non inuenitur, argumentum tantum ad hoc in d. l. 2. §. item quia vt essent. & ff. de offi. ꝑf. vrb. l. j. vel quod habebant curam de edendis. ff. de ędi. edi. l. j. vnde non tantam habent authoritatem, sicut prætores, vnde bene inueniuntur ædiles ciuitatis, sed non inuenimus quod prætores essent, aut quidam deferebantur in curru, sed qui ducebant currus erāt
2 quidā rustici, & dabatur eis a plebe authoritas sustinēdi. † Seqtur in lra, rñia prudentum, &c. in fi. illius legis dr̄, vt iudici recedere, a rñsis eorum non liceret. & sic no. quod iudex non debet iudicare secundum motum sui capitis, vt in Auth. de iud. circa fi. & in auth. instituandum, quod præ ab his, circa prin. vbi dicitur, quod iudex non debet iudicare secundum motum sui capitis.

1 *Consuetudo, quid sit, & an vsus, & mores idem sint, quod consuetudo.*
2 *Consuetudinem, an inducat vsus.*
3 *Consuetudo, & statutum, differunt tanquam expressum, & tacitum.*
4 *Statutum, an vnico actu inducatur.*
5 *Consuetudo, qualiter inducatur, & quæ sint requisita ad introducendum consuetudinem. nu 6. & 7.*
8 *Ad consuetudinem inducendam, an sufficiat vsus erroneus. & nu. 9.*
10 *Rescriptum non valet si Princeps fuerit deceptus in narratione facti.*
11 *Consuetudinem inducere, an possit vsus coactus.*
12 *Consuetudinem, an inducat actus iudicandi, quem secuta est executio.*
13 *Et quid si sententia est ipso iure nulla.*
14 *Consuetudinē, quando inducat actus iudicandi, quē nō est secuta executio.*
15 *Iurisdictio non datur per electionem ante confirmationem.*
16 *Consuetudo, quanto tempore inducatur, & nu. 17.*
18 *Consuetudo, qualiter interrumpatur. & nu. 19.*
20 *Consuetudo, qualiter in iudicium deducatur: Et allegans consuetudinem, quam actionem intentabit.*
21 *Libellus, donasti mihi talem rem, vel promisisti dare, quam peto, valet.*
22 *In libello, an debeat inseri consuetudo.*
Consuetudo, qualiter debeat probari.
23 *Consuetudo potest dare iurisdictionem contentiosam.*
24 *Consuetudo ligat infantes, & furiosos.*
25 *Consuetudo laicorum non ligat clericos, & quare.*
26 *Consuetudo, an liget extraneos.*
27 *Consuetudo vna est in foro actoris, alia est in foro rei, alia in foro iudicis, quæ seruabitur.*

§. Ex non scripto ius, &c. Circa materiā istā vidēdū est Primo, qđ sit ꝯsuetudo, & q̄ sunt eius spēs. Scdo de mō inducēdi cōsuetudinē. Tertio đ virtute ꝯsuetudinis. Quarto đ forma libelli sup ea.
1 Quinto de modo ꝑscribēdi ꝯsuetudinē. † De primo, i. qd sit ꝯsuetudo dñt qdā, vsus, & mores idē sunt qđ ꝯsuetudo. Et sunt verba synonima. Et ꝓbaī p l. q̄ hic dicit, ꝯsuetudinis vsus, qa lōge q̄. & c. eo qđ sunt copulata, vt C. q̄ sit lon. ꝯsuet. l. 2. p §. istū: qa ꝯsuetudo nihil aliud est, q mores. sed certe l. illa potius dicit ꝯtrium, cū copulatio hēt fieri iter diuersa, & nō circa idē: vñ dicas, qđ nō sunt idē, cū ꝯsuetudo sit ius, vt hic est vsus: si facti, ergo cōsuetudo, & vs'
a non sunt idē. † Itē cū hic dicat, qđ vsus inducat cōsuetudinē, & hic ideo

vsus est cã consuetudinis,cã aũt est ad cuius eẽ sequtur,quod ergo
est ꝯsuetudo ab vsu,& eꝯ.vel potes dicere,qđ vno modo ꝯsuetu
do,neq; nocet,neq;ex ea resultat ius,qa non est nisi q̃dam assuefa
ctio.C.de Episc.aud.l.nemo.ĩ fi.alio mõ dr̃ ꝯsuetudo ipsum factũ,
ex quo resultat ius.alio modo accipit̃ ꝯsuetudo,qđ sit ius,& ita ac
cipit̃ hic.sic & pos.Et est nomẽ facti,& nomẽ iuris.de hoc hẽs C.
per quas pso.nob.acq.l.fi.§.pe.ad fi.vbi dr̃ ignorat,& nescit,dicũt
4 Doc.aliud est ignorare,& aliud nescire.† Tertio modo sumit̃ cõ
suetudo,vt est ius p mores,vel vsum introductum,& sic sumitur
hic,& ff.e.l.de qb.de vno sciẽdum est,qđ aliud est statutũ muni-
cipale,aliud ꝯsuetudo,differũt aũt statutũ,& ꝯsuetudo tanq̃ expſ-
sum & tacitũ,vt ff.de legib.l.de qb.vt ibi dicit de suffragio,& ĩ eo.
ti.l.sed ea.vñ rephẽsus fuit qdã aduocatus,qa cum esset statutum
quoddã in aliquo municipio formauit libellum super cõsuetudi
ne,hoc modo,petit talis a tali hoc fieri,& ad hoc ꝓponit ex ꝯsue
tudine:deinde probauit pars,quod tale erat statutum municipij:
oppositum fuit,quod debebat cadere ab instituta actione, cum
non esset idem statutũ municipale,& ꝯsuetudo.lata fuit sñia diffi
nitiua ꝯ aduocatũ iure,quod est merito,cum inepte proposuerat
actionẽ formãdo libellum super ꝯsuetudine,cũ dẽret formare su
per statuto,& sic inepte,vt ff.si mẽs fal.mo.di.l.1.vnde pone exẽ-
plũ de vsu inducẽte ꝯsuetudinẽ,& sic ego,& tu vidimus hr̃ditatẽ
nostrã sub certo modo.alij duo eodem modo,& sic de alijs quo-
uis;tacitus ꝯsensus ppl̃i hẽat̃,vel maioris partis,certe talis vsus in
ducit ꝯsuetudinẽ,secuto postea tpe, qđ exigitur ad cõsuetudinẽ
inducendam,vnde dicit,qđ est lex,& est statutum municipale,&
tertio vsus,q inducit cõsuetudinem. Sed pone,qđ consuetudo sit
inducta ſm statutum municipale,nunqd valet? certe vr̃ qd sic,qa
cõsuetudo valet,ſm l.inductam.C.de vet.iu.enucl.in §.sed si qua
l.item Imperator põt facere l.& aliã l.super eadem,vt C.de Epis.
& cler.l.si qs in ꝯscribẽdo.& multa iura sunt posita,quo ad sñiam
in C.quædam quo ad verba,& sic vr̃,qđ ppl̃s possit facere statutũ
& super eodem inducere cõsuetudinem.ad idem est,qđ duplex
ꝓmissio põt fieri ꝯ idem,vt ff.de verb.obli.l.q bis idẽ.ff.de fideiuſ.l.
hr̃s a debitore.seu ꝯ hoc est,quia q semel est dñs,amplius esse dñs
non põt,vt ff.de vsuca.l.sequitur.§.lana.sic ex quo aliquid est soli
datum p statutũ,amplius solidari non põt p cõsuetudinẽ sequen
tem.& licet ita esset,qđ consuetudo inducta esset tacite per statu
tum,tñ ꝯ aduocatum est,q formauit libellũ sup cõsuetudine tñ,
cũ dẽret formare sup statuto, qa licet ꝯsuetudo eo modo sequat
statutũ ad idẽ,nihilominus debuit agere ꝯdõne ex statuto,arg.ff.
de ꝯd.ex le.l.in rub.ita,qa p cõsuetudinẽ sequẽtẽ statutũ,nulla no
ua oblĩo est inducta, sed antiqua.l.q̃ iam erat inducta p statutum,
vnde non est agẽdũ ꝯdõne ex ꝯsuetudine,q̃ nihil nouũ inducit,ar.
ꝓall.l.ſm vnum intellectũ,& modũ legẽdi,& hæc vera sunt de cõ
suetudine alterius populi,qa illa & si sequatur statutum alterius
circa idẽ,tamen bñ inducit sibi ius de nouo,sed pro aduocato fa-
cit l.q̃ dicit,q no refert quo iure fit,dũmõ iure hat.ff.de lib.& po
sthu.l.Gallus.hoc quẽ in §.vel l.hẽt locũ,qñ est incertũ,secus qñ
sumus certi de statuto,nõ dẽmus applicare nos ꝯ aliud,ff.de ver.
obl.l.ꝯtinuus §.cũ ita.ad l.Aq.l.itẽ Mela.§.si plures.ff.ad Velle.Itẽ
5 dicũt,qa cõsuetudo nõ inducitur vno actu,† sed statutum vnico
actu inducit,& sic dñt,quod successiuum,& nõ successiuum sũt
diuæ eorũ,sed dico,qđ nec illud,qđ inducitur a populo,vel maio
ri parte populi vnico actu,siue trãctatu,non est statutum.hoc in-
telligo,expſſe cõsensus ppl̃i,vnde expone,qđ impone,qa accidat
qd totus ppl̃s de ciuitate ista,vel maior pars sup aliquo facto vtat
actu vnico,qa certo modo vno die vna hora diuidũt hæreditates
suas,certe hic nõ est statutũ,ex quo cõsilio nõ vocato,& cõsensu
cõi habito,hoc factũ nõ est,nec est cõsuetudo,nisi diuturnitas se
queretur,vt qa inferius apparebit ex vnico actu,sed ex illo hr̃ cõ-
sensus totius ppl̃i,vel maioris partis, sequente diuturnitate, quæ
sufficit ad cõsuetudinẽ inducendam, resultat bene consuetudo.
6 † Quæritur de modo inducendi cõsuetudinem,secũdo quot, ter
tio quãto tpe.circa primum.l.qs actus inducat cõsuetudinẽ plu-
ra q̃runt.primo vtrum nõ vsu possit induci.secũdo q̃rit̃ vtrũ vsus
post sñiam habitus exigatur ad ꝯsuetudinẽ inducẽdã. tertio vtrũ
vsus erroneus possit inducere cõsuetudinẽ,quarto vtrũ vsus per
occasionem inductus,possit inducere ꝯsuetudinem.quinto vtrũ
vsus p actũ iudicãdi secuta inde executione,possit inducere con-
suetudinẽ sexto vtrũ nõ secuta inde executione possit iudicare,
hic ẽ q̃rere,iudicatũ ẽ ĩ ciuitate sepe,& frequẽter,nõ est fcã execu
tio:vtrũ talis actꝰ iudicãdi sim͞p fc̃ sine cõi cõtinua executione pos-
sit ĩducere ꝯsuetudinẽ.pone exẽplũ,aliqs allegat legẽ,dr̃ ei,nõ va
let illa lex ꝯsuetudo est,illã legẽ locũ nõ hẽre.arguit,qđ solꝰ vsus
ꝯsuetudinẽ inducat,dicta lex p cõsuetudinẽ abrogat,ff.de legi.&
Senatuſ.l.de qb.ergo solus vsus nõ põt inducere cõsuetudinẽ,p q̃
sibi l.ꝯtria intelligat.ad idẽ l.hẽt seruitutẽ.s.obedientiã in quolibet
subiecto Romano Imperio,vnde Princeps ẽt vult se legi subijce-
re,cui debent oẽs hoies obedire.ff.de legib.& Senatuscon.l.2.&
C.de leg.& ꝯsti.l.digna vox est,& subiectio seruitus est,vt patet in
diffinitione seruitutis,ꝯ.de iu.perso.§.seruitus.non vtendo amit-
titur,vt C.de seru.& aq.l.1.ergo quod legi pareatur colligitur per
consuetudinem,& sic per solum non vsum inducitur consuetu-
do,q̃ l.toll.ꝯ.casus talis est in Infortiato,q nunq̃ euenict.forte di
6 ces,nec pp hoc tollit l.q̃ ponit casũ illũ.hoc esset inconueniẽs.† Itẽ
dicit lex,qđ iter ad sepulchrũ nõ põt amitti,nõ vtẽdo,qa nõ est ta
lis actus,q frequẽter cõtingat.ff.quẽad.ser.amit.lex itẽ,nec via pu
blica,si lex est via publica,vt in executione Græci.ff.de legi.& Se
natuſ.& iõ ꝯsue.lex est.Dicũt qdã,qđ nõ vsus nõ põt inducere ꝯ-
suetudinẽ.sed tu distinguas,qa nõ vsus põt eẽ vsus, qa nõ facere,
est facere aliqđ,vt ff.ex qb.cauſ.ma.l.ait ꝓtor.§.fi.vnde aut est non
vsus,ex quo inducitur cõsensus.pone legem eẽ,q̃ dicit,qđ maior
natu habeat maiorẽ domũ,nõ moueat̃ aliqua ꝯtrouersia ei:nõ
ne sic p non vsum,p primã põt induci cõsuetudo,q̃ tollat legẽ,q̃
dicit expſſe,qđ maior natu habeat maiorẽ domum. Dicẽdũ aũt
est nõ vsus,ex quo cõsensus põt hẽri,q cõsensus inducit consuetu
dinẽ,q̃ est.s.qđ nõ vsus inducat cõsuetudinẽ,post completam ꝓ-
scriptionẽ,exigit,inducit cõsensum hoc casu,solus nõ vsus cõsue
tudinẽ inducit:si vero nõ vsus sit talis,ex quo cõsensus nõ habea-
tur,quia tanto tempore non durauit patientia, vel non vsus, talis
nõ vsus cõsuetudinem non inducit:quia nec ꝯsensus,desiderat̃ in
vsus consuetudine inducẽda,vt dicit iste § quod patientia in tan
to tempore quandocunque exigitur ad præscriptionem,inducat
consensum,vt ff.de ver.sig.l.alienationis verbum,C.de ap.l.hi,q
7 ad ciuilia.† Sed nũquid eo,quod modo habemus cõsensum ex tã
to tpe,quod sufficit ad cõsuetudinẽ inducẽdã nõ alias,tu suppone
res cõsensum,erit ne tũc cõsuetudo.vel erit ĩ ꝓscribẽdo cum ope
ratur ad cõsuetudinem inducẽdam,arg.l.ff.de cond.ind.l.sufficit
de peculio,qd tpe ꝯtra fingere retro consensus, ad similitudinẽ l.
Aquilæ.ff.de peric.& cõ.rei ven.l.necesse.§.2.ff.comm.ꝓdi.l.accep
tum.ad l.Aquil.l.inde,Neratius. Extra q̃rit̃ de secũdo, vtrum exi-
gat̃ vsus post sñiam.dicũt qdã,qđ sic,vnde dicit l.præses.inspectis his
q̃ frequenter,in eodẽ gñe cõtrouersiarum sunt seruãda statuta,&
loqtur de eo,qđ dẽt fieri,vel statim ſm ꝯsuetudinẽ, sed ꝯtrouer-
sia nõ est post sñiam in iudicio,qa sñia est q̃ finẽ cõtrouersiæ im-
ponit,vt ff.de re iu.l.1.ergo cõsuetudo est post rẽ iudicatam vel a
ctũ iudicãdi.qđ in ꝯsuetudine spectẽnt ea,q̃ in eodẽ gñe cõtrouer
siarum sũt seruata,hr̃ C.q̃ sit lõ.cõsuet.l.1.C.de ædif.pri.l.an in to
tũ.Dicẽdũ,qđ vsus quẽ sñia,vel actus iudicãdi,vel sñia nunq̃ ꝓces
sent inducit cõsuetudinẽ,vñ non oportet,qđ vsus hẽat ante aliq̃
sñiam,vel ñ,vñ si lex dicit sic, spectãda est ꝯsuetudo, vel res ppe-
tuo iudicatæ,vt dicat̃ inducta,vt ff.de legib.& Senatuſ.l.nã Impe
rator.Et ita verum est,qđ ista sunt diuersa,ex quo disiũctio cadit
inter ea.quare de tertio dato non exigitur vsus,post sñiam ad cõ-
suetudinem spectãda sunt,q̃ eodẽ gñe cõtrouersiarũ seruata sũt.
C.q̃ sit lõ.ꝯsue.l.1.de ædi.pri.l.an in totũ.Sed licet cõtrouersia nõ
possit eẽ,nisi in iudicio,tñ põt eẽ ꝯdictio extra iudiciũ.ff.de petit.
her.l.diuus.quare vsus post ꝯdictionẽ exigit̃ ad ꝯsuetudinẽ indu-
cẽdã.Itẽ arguit̃ sic ducẽdo inconuenieñs p exẽpla,qa si vsus sine ꝯ
dictione induceret cõsuetudinem,cũ hoies fuerũt missi recte ad
Sanctũ Iacobũ,ex vsu ppetuo sequeret̃,qđ ꝯsuetudo p talẽ vsũ in
ducta eẽt,& sic cõpellerent̃ ire ad Sãctũ Iacobũ,ex quo vsus,quẽ
nõ ꝓcessit,nec sñia,nec ꝯdictio inducit ꝯsuetudinẽ,& sic ꝓbat cã
cõsuetudinis inducẽdæ,est cõsensus,sic cã cõsuetudinis inducẽdę
hr̃ C.q̃ sit lõ.cõsuet.l.2.& legis rõ est attẽdẽda.ff.de in.pa.l.adige-
re.q̃uis,vñ & ita distinguẽdum est,aut est vsus,ex quo hr̃ cõsẽsus
sine ꝯdictione:aut est vsus ex quo non ꝓpẽditur consẽsus sine ꝯdi
ctione. Primo casu, ex vsu sine ꝯdictione inducit̃ consuetudo.
Scđo casu non v.g.maior pars ppl̃i huius ciuitatis habẽt domum
depressam,qm̃ non hñt forte vñ possint eleuare,dr̃ ei,quid vis tu
facere:nõ potes hoc facere,cõsuetudo,est ne eleues,certe non est
consuetudo,quia non ꝓpẽditur,consẽsus meus,quia si habeo do
mum depſsam,nõ seq̃ret̃,qđ hẽam animum non eleuandi in fu-
turum,qa causa forte est,qđ nõ hẽo pecuniam. Sed si velit eleua-
re vnus de ppl̃o,& populus ꝯdicit,& male dicit,deinde alius ele-
uare voluit,& fuit prohibitus,& sic de alijs,donec maior pars po
puli ꝓhibita fuerit ex tali usu,uñ inducitur cõsensus,& inducitur
cõsuetudo,qđ probat̃ sic. Pone,hẽo domũ depressam iuxta te,&
tenui tãto tpe,qđ sufficit ad seruitutẽ inducẽdam,uolo eleuare,tu
prohibes,est ne præscriptũ seruituti altius nõ tollẽdiꝰ sic,ergo ita
est in uno de populo,quo ad unum,sic in toto populo,quo ad to-
tum populum,qđ ita sit in uno quo ad unũ,hr̃ C.de ser.& aqua.l.
1.& l.2.ita dico dẽri induci legẽ,si bñ sit intellecta,& ibi no.uñ di
cẽdũ,qđ sicut tali usu nullius põt ꝓpẽdi ꝯsensus sine ꝯdictione, ta
li solo consensu inducit cõsuetudo.v.g.si maior pars ppl̃i huius ci
uitatis donauerit sacerdoti aliqd in tali festo p tñ tps, qđ sufficit
ad ꝯsuetudinẽ inducẽdã...s.ꝓscribẽdã,hic.n.ꝓsumit de aĩo,uel cõ
sẽsu in tali usu,qa darẽt,nisi hẽrẽt aĩum dãdi decimas,igĩ ẽ deci-
ma eorũ.Et si dicas,si uelint iducere cõsuetudinẽ gẽtes ppl̃i, ita
ut ꝓhi ire ad Sãctũ Iacobũ,si maior ps ppl̃i uadat,& tãto tpe,quo
ĩducat cõsuetudo,bñ inducit̃ cõsuetudo ex tali usu,qđ possit ppl̃s
ire ad S.Iac.sed nõ ut cõpellat̃,uñ ad inducẽdã cõsuetudinẽ bñ re
q̃rit̃ usus eiꝰ rei,de qua q̃rit̃,uñ si intellet ppl̃s,ut induceret cõsuetu
do,ut cõpellerent,& exigeret usus cõpellẽdi ĩ tãto tpe,qđ exigit̃
8 ad consuetudinem inducẽdam.† Quæritur de quarto,utrũ usus
erroneus sufficiat ad cõsuetudinẽ inducẽdam? Pone exẽplũ,totus
populus huius ciuitatis,uel maior pars populi est usus tali modo

quod credebat eẽ legẽ, & tãto tpe, qđ sufficiat ad ɔsuetud nẽ indu
cẽdam. Quærit. an talis vsus erroneus ɔsuetudinẽm inducat? vr ꝙ
sic, qa error cõis facit ius. ff. de off. ꝑto. l. fi. ff. de supel. leg. l. 3. ad fi.
ergo & ɔsuetudinẽ. ɔ. ff. de leg. & Senatusc. l. ꝙ nõ rõne, fm vnũ in-
tellm, sed lex illa nõ multum bñ facit ad hoc ex quo hẽt diuersos
intellẽ, sed ꝑ hac parte arguit sic. Ad inducẽdam ɔsuetudinẽ exi
gitur vsus, in quo est ɔsensus, vt dicit Iureconsultus: sed vbi est er
ror nõ est cõsensus, qa nihil est tã ɔtrariũ cõsensui q̃ error, q imperi-
tiam detegit. ff. de iurisd. om. iud. l. si ꝑ errorẽ. ad hoc dicũt qdam
9 † qđ cõsensus erroneus totius, vel maioris partis inducit cõsuetu
dinẽ: nã ppl̃s de cõsensu, & plus facit ɔ legẽ, q facit ɔ legem scien
ter, q̃ q ignoranter, qa sciam nõ ignorantiam volumus obligari.
C. de tabu. l. gñali. sed ppl̃s ex certa scia põt tollere legem, & ɔtrã
legẽ facere, ergo multo fortius inductã ꝑ vsum ignorãtiũ. qdam
dicũt ɔ, qa cõsuetudo reqrit ɔsensum, vt dictũ est, & vbi error est
nõ est cõsensus, vt ff. de iurisd. om. iud. l. si ꝑ errorẽ. nõ est ɔsensus,
verum est in quo est error, ppl̃s vnus sic, vel mala rõne ɔsentit in
hoc ius in futurum, sed rõne decipitur, nec in lr̃a consentit, vide ꝑ
hoc, ꝓbant dñs. qđ isti iuuenes. q decipiuntur, vt intrent religio-
nẽ, non consentiunt, qa religio nihil aliud est q̃ quasi mentum, &
mentum non est sine ɔsensu. Et isti iuuenes, q errãt, decipiuntur
vt intrent in religionem, iõ non consentiunt, quia nihil est tam ɔ
rium cõsensui, q̃ error, vt dictũ est, qa illi nõ sunt religiosi, si certe
bñ consentiũt, ad hoc facit ff. ad l. Falc. l. 1. §. si legatarius. vnde me
non mouet ista ro, requiritur consensus ad consuetudinem, ergo
vsus ppl̃i erronei erroneus cã nõ inducat, nisi sicut inducat ppl̃s, q
sic vtendo credat legem esse vel non, vult tollere, s. legem, quia
nemo vr̃ derogare iuri, qđ ignorat sibi competere. ff. de inoff. test.
iura de cept. , si nõ vult tolli lex igit nõ tollr̃, & sic scribit, ergo nõ
stabit consuetudo, quia cõsuetudo & lex, sibi ɔtria non compatiũ
10 tur. † Item simile est de cõsuetudine inducẽda, & de rescripto a
Principe impetrãdo, sed si Princeps fuerit deceptus in narratione
facti, nõ valet rescriptum, vt C. si ɔ ius, vel vt. pu. l. 1. & 2. C. de pre
ci. Imper. offe. lex scripta q̃ cõsuetudo per errorem inducit, no e-
rit cõsuetudo ꝑ vsum ppl̃i erroneum, vel minoris partis: aut tñ ɔ-
ris de cõsuetudine inducenda ɔ legem, quomodo inducitur ꝑ er
rorem, qa ppl̃s non cõsentit in l. tollenda, ergo nõ tollr̃, & sic con
suetudo & lex sibi ɔtria non compatiuntur, secũdo si autem quæ
ras de cõsuetudine inducẽda præter legem, quia aliquis casus est
lege nõ determinatus, & ppl̃s erat in causa introducẽdi cõsuetu-
dinem, tũc aut causa introducẽdi fuit in causa impulsiua, tamẽ er
ror ɔ eam non impedit, quin sit ɔsuetudo: aut finalis, & tũc error
eam non impedit: si finalis tunc error circa eam bene impedit ɔ-
suetudinem introducẽdam, ita distinguit lex in testatore, si testãr
erat in cã legati, si in cã finali, nõ valet legatum, si in cã impulsiua
valet legatum. ff. de ɔd. & dem. l. cum tale § falsam. & si in testatore
sic distinguitur, cuius voluntas est, ita dẽt distingui in ɔsuetudine,
11 † Quærimus de quinto, vtrum vsus coactus possit inducere cõsue-
tudinẽ: pone, maior pars ppl̃i fere, exceptis solum duob. vsi sunt
sponte, duo de populo coacti sunt vti, nõne computabitur vsus il
lorum, q sunt coacti, qa reqrit cõsensus maioris partis: arguimus,
qđ sic, qa coacta volũtas, volũtas est, vt ff. qđ me. cã. l. si r. §. si. qua-
re coactus cõsensus est consensus, ɔ vsus ꝑ coactionẽ non sufficit
ad dandam iurisdĩonem. ff. de iudi. l. 3. sed per vsum per quem in-
troducit ɔsuetudo, põt iurisdĩõ tribui, C. de eman. lib. l. 1. ergo, &c.
Sol. sic distinguẽdum est, aut est coactio per iudicem, ubi priua-
tus est vsus, ꝑ talem coactionem, nõ sufficit ad ɔsuetudinem indu
cẽdã, si sit coactus ꝑ iudicem, qđ iudicauit, & coegit, vt ipsum in-
uitum. s. exequẽdo sniam captis pignorib. vel mulcta indicta, tũc
aut ista coactio, siue executio tenet ipso iure, & ista nõ sufficit. v.
g. iudex exequitur sniam, a qua poterat appellari, & nõ appellat,
hæc coactio hr̃ ꝑ ɔsensu, ex quo nõ appellatur, & põt appellari.
C. de ap. l. hi, q ad ciuilia munera. aut exeqtur sniam suam, a qua
appellatum est, & nõ sufficit ad ɔsuetudinẽ inducẽdam. & sic vsus
rei inducẽdæ, ex quo vñ cõiecturare possumus ɔsensum, sufficit
12 ad cõsuetudinẽ inducẽda. † Quæro de sexto, vtrũ actus iudicãdi,
quẽ secuta est executio, inducat ɔsuetudinẽ? vr̃ ꝙ nõ, qa licet ita
iudex iudicauerit inter se, & aliũ, & executa fuerit snia, deinde in
ter te, & alium secuta fuerit snia, & sic vlterius vsq; ad inferiorem
partẽ populi, nõ tñ inducit ɔsuetudo, licet tps, qđ sufficit ad ɔsue-
tudinẽ inducẽdã sit secutũ, qa res inter alios acta, in alijs nõ prudi
cat. C. res inter alios acta, ꝑ totum, & ɔsuetudo oib. ꝑiudicat. Item
actus q redditus in inuitum, nõ inducit ɔsuetudinẽ, qa ɔsensus exi
git, vt hic, sed actus iudicãdi est huiõi, vt ff. de ver. oblig. l. inter sti-
13 pulantẽ, ergo &c. † Item si snia dat ɔ legẽ, nulla est ipso iure, sed
qa nulla est, non tollit, vel rumpit. Sed isti actus. istæ sniæ, ex quo
latæ ɔ legem, nullæ sunt ipso iure, vt ff. quæ sniæ sine ap. rescin. l. 1.
quando appel. non est necesse. l. 2. Quæritur, vtrum snia, videlicet
quæ legem tollit, consuetudinem inducat? dicendum, quod sen-
tentia, quæ nulla est ipso iure, vel actus iudicandi, non inducit cõ-
suetudinem, alias bene inducit. Sed dices, actus iudicandi facit ad
consuetudinem inducendam, quia vñ populi potest fieri con-
suetudo, & licet nulla sententia præcesserit, dicendum, quod vsus
coactus non inducit consuetudinem sine sententia, si spontaneus

sit. ad primum argũ in oppositum dicẽdũ, qđ res acta inter alios
q sunt maior pars populi, bñ ꝑiudicat alijs. ad aliud dicendum, qđ
actus iudicandi bñ redditur in inuitũ, sed tñ vr̃ ɔsentire, ex quo non
appellat. C. de appella. l. qui ad ciui. sed dicas, appellauit primo, ap-
pellauit secđo, & tertio appellaret si posset, rñ, vide qđ de iure non
possum tertio prouocare, vt C. ne in vna eademq; cã lic. ter. ꝓuo.
in rubro, & in nigro, sed appellans quo ad eum non constat, quod
non vr̃ consentire, sit dicendum, quod immo, qa q ɔdicit, & non
habet causam ɔdicendi, vr̃ consentire, vt ff. sol. matr. l. dotẽ, ad ter-
tium. s. qđ si snia, vt sit lata ɔ l. expresse, & sequatur executio in fu-
turum, non inducet consuetudinem, sed si non in inuitum, quod ꝑ-
sumit, eo qđ non appellat, vt dictum est s. bñ inducit ɔsuetudinẽ:
qa & solus ɔsensus, dico solus. s. sine snia, bñ induceret. Audiui tñ
quẽdã, q ita rñdebat, qđ licet snia in se sit nulla, sed oẽs tñ simul
valẽt, & sic inducũt consuetudinẽ, hic rñdebat sic, plures sunt dñi
vnius fundi: vnus ɔcedit seruitutẽ, nõ valet. secundus cõcedit, nõ
valet. tertius ɔcedit, non valet. venit vltimus, ɔcedit, & sic totum
ɔfirmat, & valet concessio seruitutis. ff. com. ꝑd. l. receptum. quia
ita erit hic dicendũ, qđ deceptio est. vnde si velis dicere, qđ vltima
snia faciat valere primas, q̃ nullæ sunt ipso iure. Et hoc falsum est,
sicut vltima cõcessio seruitutis facit valere, seu cõfirmat primas:
hoc falsum est, qa ɔsuetudo sicut lex nõ ponit formam, nisi in fu-
turis negocijs, vnde actus priores, q præcedunt inductionem con
suetudinis, nõ ɔfirmantur consuetudine, quæ nondum erat intro-
ducta, vt C. de le. l. leges. bñ dicas ad argũ, qđ sniæ nullæ sunt in se
actus iudicandi nulli sunt, tñ valẽt respectu tertij. s. respẽ consuetu-
dinis inducendæ: sic ars qđ princip̃ nõ ꝓdest, tñ alij in ɔsiliam ꝓ-
14 dest, ff. de inof. test. l. posthumus. §. si qs ex his. † Quærit de septi-
mo. s. nunquid actus iudicãdi quẽ non est secuta executio, inducat
ɔsuetudinẽ? vr̃, qđ nõ quia ciui nõ licet, &c. Et ita nõ dẽt ꝑ ɔsuetu-
dinẽ tolli ius totius ppl̃i tũc arguit, aliqs iussus est mitti in posses-
sio. cã rei seruandæ, nunqd per istũ iussum, siue per istã sniam ante
executionẽ re ipsa, & vsus fuerit, priuat aduersarius poss. dicit lex,
qđ non. ff. de pig. ac. l. non est mirum. in fi. Si ergo sniam sine exe-
cutione nõ põt tollere ius vnius priuati, multo fortius nõ inducet
ɔsuetudinem, per quam tollatur ius totius ppl̃i. Item cõiter dicũt
Doct. quod diu cõsuetudo ꝑscribit, vt simus in eodem errore cũ
eis: tunc arguit ꝑscriptio non est sine possessione. ff. de vsuc. l. sine
possessione. ergo non sufficit inducere, siue loqui ad præsentem
consuetudinem inducendam, sed oportet exequi, propter quam
executionem habetur possessio. Itẽ possidẽti non currit præscri-
ptio, C. de præscr. 30. ann. l. male agitũ. ergo quãdiu possideant illi,
ɔ quos inducitur ɔsuetudo, nõ præscribitur ɔ eos, & ita non sufficit
iudicare, sed exequi, vt sic acquiratur possessio, & ꝑscriptio cõsue
15 tudinis inducatur. † Itẽ ꝑ electionẽ an ɔfirmationẽ non datur iu-
risdictio. si igit ꝑ ɔsuetudinẽ hr̃ iurisdĩõ, quod verũ est, C. de eman.
li. l. 1. hoc non erit anteq̃ ɔfirmetur, sed vsus, vel consuetudo est ɔ-
firmatio sententiæ, vt in Auth. de defen. ciui. §. interim. ergo actus
iudicandi sine executione, consuetudinẽ non inducit. Item simi-
le est de consuetudine inducenda, & de rescripto impetrando, qa
vtrumque est contra ius. sed si quis impetrauit rescriptum, quod
non tenetur soluere tributum de tali prædio, non valet illud rescri
ptum, nisi diu fuerit in possessio. ergo ita erit in consuetudine, qđ
actus iudicandi sine executione, per quam acquiritur possessio,
non inducet consuetudinem. contra, per consensum totius popu
li, vel maioris partis vtendo inducitur consuetudo, sed per actum
iudicandi, a quo non appellatur, inducitur consensus ad hoc, quod
fiat executio, ergo per actum iudicandi sine executione inducitur
consuetudo. dicendum est, quod actus iudicandi, postquam non
speratur executio, vt quando datur pro reo sententia absolutoria,
permittitur reus in pace: aut est actus iudicandi, nisi sequatur exe-
cutio, inducit cõsuetudinẽ. Si autem sit talis actus iudicandi, post-
quam non speratur de executione, vt in absolutoria, quæ talis pos
sidet, possidenti non currit præscriptio, non inducitur consuetudo
ad ar, quod probat, quod per actum iudicandi sine executione in-
ducitur consuetudo, quia consensus sufficit ad consuetudinem
inducendam, sed si consensus firmat executionem, non est locus
executioni, vt in sententia condemnatoria, & secuta. s. temporis
diuturnitate, q̃ sufficit ad inducendam consuetudinẽ. Primo ca-
su bene inducitur cõsuetudo sine executione inducta. s. ꝓx. Secdo
casu non inducitur cõsuetudo nisi sequatur executio, qa quando
reus possidet, in possidẽte non currit præscriptio, & iõ non indu-
citur consuetudo, qa consensus requiritur ad consuetudinem indu
cendam, sed cõsensus firmatur executione, vbi est locus exe. vt est
in snia ɔdemnatoria, si secuta sit diuturnitas tpis, q̃ reqrĩ ad con-
16 suetudinem inducẽdã. † Octauo q̃rit, quãtũ tẽpore inducat con-
suetudo, vel ꝑscribatr̃ fm eos, q dñt ɔsuetudinẽ ꝑscribi? modo ue-
nio ad q̃õnem, q̃ est in gl. Et hoc est q̃rere quãtũ tps oporteat cur
rere post vsum totius popoli, vel maioris partis, ad hoc, vt induca-
tur consuetudo. dicit Azo, qđ decem anni inter præsentes, viginti
anni inter absentes. Iac. dixit ɔtrium, cum sit ius informare, ideo
vno tempore ꝑscribitur tam inter ꝑñtes, q̃ inter absentes. l. xx. an.
C. de præscrip. lon. temp. l. pe. & fi. & est argumen. quod est ius in-
forme. C. de præscript. lon. temp. pro libe. competen. l. 1. & 2. &

alij

alij dīt,qđ oportet,qđ tm̄ tempus a quo non sit memoria currat,
quod seruitus hīs cām discontinuam tanto tpe a quo non extat
memoria,pscribit.non minori.ff.de seru.l.seruitutes.qa cum con
suetudo sit ius,quia per vsum totius populi, vel maioris partis in-
ducitur,q vsus est discontinuus,ergo tāto tpe, quo non extat me-
17 moria,pscribitur,non minori.† Canonistæ dicunt, quod quadra-
genaria pscriptio,qa omne ius tanto tpe tollitur.C.de pscr.30.an.
l.oēs,& l. sicut. Sed hoc vr̄ verū si q̄ratur de pscriptione ꝯ liberta
tem ecclesiasticam. Nam dico ad rerum ecclesiasticarum pręscri
ptionem,q quadragenaria præscriptio exigitur,vt C. de sacrosan.
eccl.l.vt inter diuinum,& auth.quas actiones,ibi signata,ibi:si.n.
quæritur de præscriptione rei non ecclesiasticæ, non exigeretur
quadragenaria pscriptio. Ad aliud per qđ probat̄,qđ tps tm̄ a quo
non extat memoria exigitur:dicendum, qđ in præscriptione qua
vnus præscribit, exigitur tm̄ tps. Sed in præscriptione , qua totus
populus,vel maior pars populi pscribit,minus tps exigitur. vñ di-
cendum est,quod decem anni sufficiunt:qa dr̄ diuturna.& diu ex
ponitur 10.ann.ff.qui & a quib.ma.lib.non fi.l. fideicommissa. §.
Aristo,quod Ia.dixit 20.an.quod consensus maioris partis populi
huius ciuitatis inducit consuetudinem,sed maior pars populi hu-
ius ciuitatis pñs est sem p,nisi diceres q essent in exercitu.sed hoc
non est considerandum, quia raro accidit. Item posset sic argui:
consensus maioris partis inducit consuetudinem. Sed pone , vno
actu sentētiādi,maior pars populi fuit pñs,nisi appellauerit. ꝟ. de-
cennium,sed post decennium hr̄ consensus maioris partis popu-
li,ex quo non pñt appellare, & sic post decēnium consuetudo in-
ducitur,ergo &c.& quod post decennium habeatur tacitus ꝯsen
sus apparet,quia si partes post sñias tm̄ tacuerūt,vr̄ ꝯsentire , nec
pñt appellare le.rem.C.de app.auth. sed hodie.sed dicendum.qđ
si post decennium habeatur tacitus ꝯsensus maioris partis totius
populi,non tn̄ est cā sufficiens sine diuturnitate.& est rō, qa con-
sensus perseuerantia fortior est, & perseuerantius perseuerantia si
decennio duret,& quod post consensum dēat labi curius tpis hr̄.
C.ad Sil.sic dīc qdā,qd impōe erit,qđ decennio inducatur con
suetudo,bene dabimus tale exemplum:ponamus,quod.tunc po
pulus,vel maior pars incipit vti pro iure, qđ nulla inducatur con-
suetudo,si dicas,qd non est inducta , eris ꝯrius tibi ipsi , qa dixisti,
quod consuetudo decennio inducitur , si dicas quod sit inducta
consuetudo,quam dicis esse inductam,dicendum quod nulla va
let,nisi quadragenaria , sed hæc non est quadragenaria: ergo non
valet. Et si dicas eam induci,destruet seipsum dicendo,quod con
suetudo erit pscripta,& valebit consuetudo ista,s.quod nulla con
suetudo futura valeat,nisi quadragenaria,sed præterita bene vale
bit nō ista,vnde lex dat formā futuris negocijs,non pteritis.C. de
leg.& const.l.leges.ergo & ꝯsuetudo q̄ p lege seruatur,dabit futu
ris negocijs formā,vt in nr̄o.§.vnde dicendū, qđ nulla consuetu-
do futura valebit,nisi quadragenaria.ita debes cōcludere. sed po
ne,dicunt ipsi,qđ maior pars populi vsa est , q nulla consuetudo
introducta,nec introducenda valeat,nisi quadragenaria , lapsum
est decennium,dices ne consuetudinem inductam esse , quia nō
potes soluere sicut prius:certe istud est quasi insolubile:vñ similis
argumentatio est: omne illud , in quo populus consentit , quod
nulla sit lex,est ne aliqua lex:dicendum,quod sic, quia sublata sit:
aliæ abolitæ, vel absolutę sunt.ff.de orig.iu.l.2.& sic dicam hic, q
ista consuetudo erit consuetudo,nulla alia,nec præterita , nec fu-
tura,nec per istam oēs aliæ tolluntur , vnde dicam nulla erit con-
suetudo introducta vel introducēda,nisi quadragenaria ista, quæ
in gñali sermone ꝯstitōnis,post constituentis,vr̄ esse excepta. C. de
18 sol.l.inqsitio veritatis.ff.de leg.& senatus.l.1. † Quæritur de inter-
ruptione consuetudinis.vnde pone , quod populus est vsus sæpe,
& frequenter,sm quod consuetudo dictat, quod cōsensus totius
populi habeatur,vel maioris partis, si sequatur temporis diutur-
19 nitas,s.dicendi,non est consuetudo.† Sed pone ergo, dū est inter
rupta anteq̄ habeatur tacitus cōsensus populi, vel maioris partis.
vnde pone quod duo de populo sint vsi,sicut similiter alij duo, &
alij duo,ita forte,q non remanerent,nisi sex, q si sic vterent̄ habe-
re,consensus totius ppl̄i,vel maioris partis. duo vsi sint in contra-
riū,postea vsi sunt alij,vt.sicut & primi , dicamne pręscriptam es-
se consuetudinē,si sequatur tpis diuturnitas,s.decenij,non obstan
te ꝯrio vsu duorū interueniente, antequā haberet̄ per vsum con-
sensus tacitus maioris partis populi:dīt quidam quod non , quia
interrupta est,vnde reuertitur ad sua vitia. Et quicquid est actum
toto tempore antecedēte,nihil valet, sicut in vera præscriptione.
Et de nouo oportet,qd incipiant vti, & tot quot oportet , qđ per
vsum eorum habeatur consensus totius,vel maioris partis popu-
li,& hoc dicūt per legem,quod si tu pręscribis rem meam,& tue
rit interrupta tua possessio, quantuncūque autem possedisti, tibi
non proderit , ex quo non erat completa præscriptio , & redit ad
sua vitia,& oportet,quod de nouo incipias possidere,& quod tan
to tempore possideas, quod sufficit ad pręscriptionem inducen-
dam,vt ff.de vi.uca.l generaliter. Sed dicendum est ad istam quæ
stionem,quod ille tantum alias peccatum fecit,qui dixit pręscribi
cōsuetudinem,vnde non inducatur per viam præscriptionis , sed
p consensum populi collectum particulr̄ , hodie vtuntur duo de
populo, item cras alij duo,& sic de alijs pluribus veniunt duo,&
vtuntur vt primi,& alij duo sic,ita qđ hr̄ , & inducitur consensus
totius ppl̄i,vel maioris partis non obstante vsu duorū:igit̄ cū con
suetudo inducat̄ ex tacito consensu maioris partis populi , vt hic,
& ff.de leg.& S.natus.l.de qb.dico qđ consuetudo inducit̄ nō ob
stante ꝯrio vsu duorū , vñ ꝯrius vsus duorum in medio nihil plus
impedit,nisi qđ non cōputabit̄ vsus eorū ad habendū cōsensum
tacitū maioris partis ppl̄i. Et sic nec ad inducendā consuetudinē,
vnde arg.procedit ac si cōsuetudo proprie pscriberet̄.sed hoc fal-
sum est.vnde in cōsuetudine nō est proprie præscriptio,nisi abusi-
ue,vt dictū est.quis ergo est modus interrumpendi cōsuetudinē?
dicendū,qđ si mortui sunt vtentes,licet nō fuerint , tn̄ eorū vsus
ex quo mortui sunt , nō computat̄ ad habendū tacitū cōsensum
totius popl̄i aut maioris partis,vt ff.cōia pred.l. receptū. vnde cū
mortui sunt licet fuerint vsi, eorū vsus non debuit cōputari, nam
oportet,qđ in illo pūcto quo perficiēda est cōsuetudo,habeat̄ cō-
sensus maioris partis ppl̄i,vel totius,q̄ hodie,& qñ perficienda est
ꝯsuetudo,sed certe eorū q mortui sunt,non potest haberi consen-
sus modo,& iō interrumpit ꝯsuetudo per mortē illorū, sicut nec
ꝯcessio facta seruitutis ab eo qui mortuus est, postea ante ꝯcessio
nē nō valet,ut d.l.receptū.sed hæc interruptio est abusiua. Item p
seuria,si nos vtimur,sed si postea penitemus tacite,vel expsse,cō-
putabit̄ vsus nr̄ ad habēdum consensum tacitum maioris partis
ppl̄i,cur interrumpit consuetudo abusiua,sed contra hoc arguit̄,
& vr̄,qđ ex quo semel consensimus vtendo,licet postea dissentia
mus,& hoc non obstante primo vsu quem fecimus, licet modo
peniteamus,cōputetur,& hoc p legē de seru.nisti.pd.l.p fundū,
in fi. Qđ in mo dicendū cōputat,ex quo nos penitemus,& ad rō-
nē dicendū,q ad cōsuetudinē inducendā exigit̄ consensus totius
ppl̄i,vel maioris partis,vt ꝯsentiat totus ppl̄s , vel maior. pars, vt
populus nō vt qlibet , nō vt singuli,sed vniuersi.vñ si collegiū fa-
cit epm̄,si vt qlibet,sed vt collegiū:pone,qlibet de collegio ꝯsen
tit singlr̄,qñ congregati sunt,nōne pōt penitere q cōsentit,vt non
valeat electio?& certe sic, vt plures compromiserūt se in arbitros,
cum compromittitur in eos,vt in plures, oēs esse debent psentes,
& simul arbitrari,ad hoc,qđ valeat arbitrium, vt ff de arb.l item
si vnus.§.fi.& l.1.sed licet in illa l.p fundū,in ꝯrium allegata valeat
cōcessio,qa ille q cōcessit seruitutem,erat obligatus,& iō non po
tuit penitere,sed in consuetudine inducenda non est qs obligatus
ante inductā cōsuetudinē,& bene dixi, q in d.l. valebit concessio
singulorū,ideo licet postea peniteant,non nocet, vt in fine illius,
20 qa ꝯcessio ab initio tenuit,quod est multum notabile. † Item qa
deducit̄ cōsuetudo in iudiciū,aliqs allegat cōsuetudinem, quam
actionē intentabit.dīt qdam,quod cōdictionem ex lege, qa con-
suetudo lege mutatur,vt in hoc § dr̄, & condictio ex lege hēt lo-
cum,quoties noua inducitur obligatio,nec est cautū quo genere
actionis agatur,vt ff.de ꝯdi.ex lege,l.vnica.dicendū,qđ est incom
plete dictū,vñ consuetudo qñq; dat actionē, qñq; exceptionem,
qñq; nec actionē,nec exceptionē dat,si sit consuetudo inducta p
reo,vt si sit consuetudo q reus non teneatur soluere debitū intra
certū tps,certe ex ista cōsuetudine dat̄ exceptio, & vocabitur ex-
ceptio in factū,vel gñali nomine voces eam.s.exceptionē doli,vt
ff.de doli exc.l.2.§.gñalr̄. Aliqñ consuetudo inducit actionem, vt
est videre vbicūq; inducit obligationē,vt si sit cōsuetudo, q ego,
& quilibet te inuito,possumus accipere de lapidib.tuis, & curū
onerare oblato tibi pretio, vt cōia pd.l.venditor.§ si constat.con
suetudo hoc casu dat actionem tm̄:hoc intelligo. q detur condi-
ctio ex lege,aliqñ neq; actio neq; exceptio orit̄ ex cōsuetudine,vt
qñ ꝯsuetudo inducit dñium,vel seruitutē , & tunc non dat̄ ꝯdio ex
lege,sed cōes actiones,q̄ pro dñio cōpetūt,vel seruitute , vt de rei
vend.vel negat actionē:qa cū dñi n̄ sit vnū,& ex vna cā, nō ex di-
uersis sibes,& sibes,vna orit̄ actio,s.rei vēdicatio.vñ pone,q cōsue-
tudo est in Anglia,q maior natu habeat totā terrā, intentabit ne
ꝯdōnem ex lege? dicendū, q non,qa illa psonalis est. Insti. de act.
§.sic itaq;.vnde intentabit petitionē hēditatis.pone, ꝯsuetudo est,
qđ qlibet ex lapidicina aliena pōt extrahere plenū currū de lapidib
oblato ptio,quo formabit libellū,oportebit nūc allegare ꝯsuetu-
dinē in libello,vt dicat,qđ talis ꝯsuetudo est,qđ qlibet de lapidici
na aliena pōt extrahere currū plenū de lapidib.oblato ptio. vñ cū
sim paratus tibi offerre pretiū peto a te ut pmittas currū plenum
de lapidicinis extrahere mihi:& c.vr̄ qđ nō oportet allegare, quia
21 ꝯsuetudo legis mutat̄,vt in hoc §.dr̄. † Sed pone,promisisti mihi
nudo pacto donationis cā aliqd , nonne in libello intuerit dicere,
donasti mihi talē rē,uel promisisti dare,quam peto.&c.certe,sic,
nec erit necesse dicere,qd ago ꝯ te ꝯdōne ex lege.& hoc dicit lex
C.de don.l.si qs argentum,certe non oportet,ergo nec in libello
oportet inseri,qđ hic est consuetudo:sed ꝯsuē dicēdum, qđ in imo
a oportet dicere in libello,a quod ꝯsuetudo legis mutatur. itetum
est

ADDITIO.

a Dicere in libello. Adde , nunquid oporteat consuetudinem allegare in libello.
Bart.in rep.de legib. [illegible] quero.C.quæ sit lon.consue.& quando sit allegandar
in libello,vide per eundem in repet.l.de quib.ver.ex hic satis apparet.ff. de legi-
bus.

est in illis,in qb. est eadē rō,sed nō est eadē, qđ lex dēat inseri in libello sicut consuetudo,qa lex dēt esse certa apud oēs:non autem de consuetudine est sic,qa in ista ciuitate est vna cōsuetudo, & in alia,alia:vnde ꝯsuetudo ꝑ factum īducitꝰ, qa ꝑ vsum,& facta sunt infinita,& incerta:adeo error iuris est finitus,& certus. §. de iu.& fa.igno.l.j.& 2. Ex æqtate tñ pōt dici, si agant tales personæ q̄ non ignorant consuetudinem esse talē,saltē nō debeāt ignorare, quia sunt de ciuitate,vt diu ibi morati fuerint, non oportet,quod consuetudo inseratur in libello,arg.ad hoc.ff.de iu.& fa.ign.l. regula. § sed si facti.mō est in iudicio cōsuetudo,q̄sio,ꝓbatiōis qdam, vt Azo,& ponunt vnū modū,& modus ꝓbādi, vel dignoscendi cōsuetudinem est,si bis fuerit iudicatū.& de hoc nō dico,qđ vidisti §.quod sufficiat bis,vel ter,sed arbitrio iudicis rel inquendum est: alius modus sm Azo.est,quod libelli q̄n moniarum bis fuerūt sepulti,sed qdam dñt,quod Azo,cum hoc dixit, noluit tradere modū inducendi ꝯsuetudinem,sed voluit ponere exemplum cōsuetudinis iam inductę:credo quod hæc fuit mens in eo. Pone exemplum,ppl's sic vtebatur consuetudine, vt si aliqs petebat in ꝯtrium cōpulsus,vel repulsus,qa dixit iudex nō audiam te,qa consuetudo est in ꝯtriū,ista repulsio perinde est, ac si expresse iudicatū esset ꝯ consuetudinē,arg.ff.de neg.gest.l.si aūt.§.si quocūq; mō. Alius modus sm eū.si fuit obtentū in ꝯdictorio iudicio: quia vnus allegauit consuetudinē, alius negauit, iudicatū fuit per cōsuetudinē, vt ff.de leg.l.cū de ꝯsuetudine.sed non placuit ia.& merito,qa licet iudicatū sit inter duos,qđ sit consuetudo, non propter hoc ꝓiudicatꝰ alijs,vt inter alios sit consuetudo,qa res inter alios acta. C. res inter alios acta.in rubro,& in nigro. Isti modi non placēt. Di-

a xerunt qdam,quod habet probare ꝑ testes,a dñt qdam alij,qđ falsum est,qa testes hñt deponere de facto,nō de iure,sed ꝯsuetudo est ius,qđ nō habet improbari per testes maior ꝓbatꝰ.C.de testib. l.testiū.minor patet.§.e.ti.§.ius nřm sed dicendū,qđ testes nō debent deponere de iure,qd non cōsistit in facti varietate, vt si qs allegat legē,& vult ꝓbare per testes,& sic quod sit lex,vt in proœm. ff.in fi.sed ius cū ꝯsistitꝰ facti varietate,vt si qs.allegat legē, & vult ꝓbare ꝑ testes,qđ sic sit lex,lex in ꝓœm.ff.in fi.sed ius ꝯsistit in facti varietate,vt est ꝯsuetudo, bñ pōt ꝓbari per testes. sed certe fatuus esset rusticus,si deponeret de hoc esse cōsuetudinē, quia nescit qđ sit ꝯsuetudo,vñ talis modus ꝓbandi nō valet, licet Iac. hic videatꝰ approbare,qa idē dicit de fama.ff.de testi.l.3.§.eiusdem.cuius ꝓbatio similis est probationi cōsuetudinis. Sed pone,testes deponunt,qđ ita est freqūentatū sępe,& frequenter vsitatū, nunqd sufficit ad hoc,qđ ꝓbetꝰ consuetudo.dñt qdam,qđ non,qa adhuc non hēmus de diuturnitate, sed si vnus de testibus deponeret de vsu frequenti,aliꝰ de diuturnitate,sufficeret,vt ipsi dicūt, ad hoc qđ probatū esset,esse consuetudinē,sed dicēdū qđ falsum est,immo exiguntꝰ duo, vt de eodem deponāt ad hoc qđ valeat ꝓbatio, qa vbi non est numerus determinatus duo sufficiunt, & duo exiguntur.ff.de testi.l.ubi.vnde oportet,qđ ambo de diuturnitate de-

22 ponant,& ambo de frequentia.† Sed pone.ambo de diuturnitate deponunt,vnde dicūt,quod decem anni elapsi sunt, qđ nos vidimus sicut de frequentia,quomodo deponēt.ponatur, vnus de testib. ita dicit,ego vidi quod ita fuerit iudicatum inter istos duos, alius inter alios,& sic de alijs, ita quod deponunt de vsu maioris partis populi,dico,ꝙ nō valet testimonium istud,quia singulares sunt in testimonio suo.quidam tamen dicūt ꝯtrā,& ad hoc inducūt duas leges.ff.de aqua plu.arc.l.in summa,in fi.& ff. de ꝓba.l.si arbiter,primā legē sic inducūt, qa q vult agere actione aquæ pluuialis arcendæ ꝯ vicinum, in cuius fundo est opus manufactum ꝑꝑ ꝙ venit aqua rapidior ad fundū vicini, vicinus eni nocet opus dt,illud est factū a tpe a quo bene extat memoria, si testes quos producit q deponūt se vidisse talem,qa vidit illud opus fieri,licet deponant de alio,tñ valet probatio,quia licet sint singulares in testimonijs suis,tñ concordant etiam in hoc, ad quod producuntur,s.qđ extat memoria istud opus fuisse factū. Ita hic,licet sint singulares in testimonijs suis, tñ in eo qđ intendunt sm frequentiā, intendunt deponere,& non deponunt, quia iste q dicit, qđ vidit ita iudicatū inter istos,de vno actu sic ponit, & sic non de frequētia,vnde ad illā legem q̄ inducunt,est dicendū,qđ ibi deponūt de eo ad qđ producunt. Dñt enim ad hoc,ꝙ viderunt aliquem,habetur memoria de tempore,& fide,ponit vnus,qđ vidit aliquem,& sic cōcordant in hoc,ad qd producūtur, sed hic debet deponere de frequentia,& hoc non deponit aliquis,sed celat veritatem, qa semel ita vidit inter duos ita esse iudicatū,de ratione eius ad qd ꝓducuntꝰ nihil deponunt. Idem potest dici,ꝙ ibi est speciale ꝑꝑ difficultatem probādi istud, qd a tanto tpe factū est. Sic ex parte rei vult probare,qđ si est tñ tps, a quo extat memoria, dicet ne testis,non vidi aliquem q haberet memoriam,certe nō valeret hoc testimoniū,vtū ipse.i.viderit,vel non aliquem,q haberet memoriam.ff.de prob.l.si arbiter,ad fi.vnde ꝑꝑ difficultatē ꝓbādi,ꝙ tm̄ tps lapsum sit a quo nō extat memoria,admittiꝰ tale testimoniū, & est spāle ꝑꝑ difficultatē. Qūo ergo probat consuetudo?exiguntꝰ tria,ꝓbari frequentiā,diuturnitatem,i.vsum maioris partis populi; vnde oportet,ꝙ ambo testes deponant de frequentia,& diuturnitate,& quod ita dicāt decem anni sunt elapsi, quod nos vidimus vti sæpe,& frequenter de frequentia hř.ff.de test.l.3.ad fi. Sed qa potest esse,& frequenter inter duos, nec hoc inducit ꝯsuetudinē, ideo oportet,qđ maior pars populi vsa fuerit. hoc est impossibile ꝓbari,vel difficile est,iō defectiue ꝓbabitꝰ,sicut diximus in interesse affectionis,nam de aīo nō potest probari,& ideo non plene probat,sed ꝯiecturæ ex qb præsumitur animus, uel affectio probātis, de hoc habetis,no.C.ad l.Cor.de sica.l.1.si in casu nřo non potest liqdo ꝓbari,arg.vtendū est.ff de re mi.l.non oēs §.a barbaris. vnde est de frequentia vsus.de diuturnitate bene deponunt,qa possibile est ꝓbare,iō de istis plene deponunt,sed de tertio,s.qđ maior pars populi ita fuit vsa,qa impossibile est bene ꝓbare. ideo ita deponūt:nos credimus,quod ppl's,vel maior pars populi sic vsa est.ad hoc est.ff.de ꝓb.l.si arbiter,in fi.vnde testis dicit ibi,credo,qđ non viderimus aliquē q habuit memoriā operis facti, vel aliter probabitur usus,seu ꝯsensus maioris partis ppli. Verū est,ꝙ exigūtur tot actus,quot hēat ꝯsensus maioris partis ppli.v.g. cū iudicat, hēo ꝯsensum eorū inter quos iudicatꝰ,& oīū assistētiū.pone, vnus testis ita dixit,vidi ita iudicari ter,& erant infiniti hoīes: dicit alius, ego similiter fui,& vidi ita iudicari,& erant ibi infiniti hoīes, qd arbitrabitur iudex?& ego credo,ꝙ illi q fuerunt in princ. sui.e faciunt bene maiorem partē ppl's, vnde arbitrabiꝰ iudex vtrū ex actib.q probanꝰ,probetur ꝯsensus totius ppl's,vel maioris partis ppl's. sed nonne dixit lex,ꝙ ꝑtor ex his,q̄ frequenter ita obseruata sunt, statuere solet.C.quæ sit lon.consue.l.1.& C.de ædi.pri.l. an totum, dicēdū qđ frequentius accidit,ꝙ plures actus exigantur, s. ꝙ duo ita vtūtur.postea alij duo,& alij duo.& sic inductū vsq;ad maiorem partem ppl's, & ita frequentia actuū exigiꝰ, qm̄ ad ea quæ frequēter accidūt iura adaptāꝰ ff.de le.& senatuscl.nā ad ea. Et ideo dicit frequēter.sed si vnus actus esset,ex quo haberetꝰ ꝯsensus maioris partis ppl's,dico ꝙ sufficeret vnus,vnde si iudex iudicat hoc esse con-

23 suetudinem,& nō inducit,si nō vt iudex hoc sciat.† Quæritꝰ de virtutibus consuetudinis,vtrū ꝯsuetudo possit dare iurisdictionem,& dñt qdam,ꝙ est casus legis.C.de eman. li.l. 1. sed illa lex loquitur de voluntaria iurisdōne,ñ ꝯtētiosa.vnde dicendum,quod potest,& hoc probatur, qa ñ refert, ppl's declaret voluntatē suam expresse faciēdo legem,vel tacite faciēdo ꝯsuetudinē,vnde volūtas expssa ppli,vel tacita pro eodē reputatꝰ ff de leg.& sen. consl. de qb. ad fi. Sed ppl's expresse pōt dare iurisdōnem,vt in Auth. de defen.ciui. §.interim.ergo & tacite. & sic ꝯsuetudo potest dare iurisdictionē ꝯtentiosam. Sed quæritur,vtrum possit dare merū imperiū ꝯsuetudo & vr ꝙ ñ,quia ppl's ñ potest expresse,nec tacite, nisi eligere defensorem,vt in Auth.de defen.ciu.§.iterū,& ille merū imperium non hēt,sed Impator solus pōt eligere maiores iudices.ff.ad l.Iul. ambi.l.vnica. Itē ad hoc qđ per ꝯsuetudinem acquiratꝰ merū imperiū alicui, exigeretur, ꝙ maiorem partem populi suspendisset, quia per sententiam a qua non est appellatum, vř tacitus consensus eius,ꝯ quem iudicatū est.cum igitur ad consuetudinem exigitur ꝯsensus maioris partis ppli,sequeretꝰ,ꝙ maior pars esset ꝯdēnata ad suspendēdū,ad hoc ꝙ habeatur illud merū imperium per ꝯsuetudinē,& illud arg.necessario concluderet, nisi colligeretur alio mō ꝯsensus maioris partis ppli, quam colligit, per illud arg. solutū est.§.sicut.§.tactum est.dic ꝙ non colligitur, tñ ꝯsensus cōdemnati in ñ appellando,& sic de alijs ꝯdemnatis. & sic procedit ar.sed colligitur consensus maioris partis populi per consensum, vt prædixi in superioribus,vnde & dicendum est,qđ ꝑ cōsuetudinem pōt induci ius hōdi merū imperiū,vel mistū, sed forte exigeretꝰ tm̄ tps a quo non extat memoria,& hoc ꝓbatꝰ sic. Ius hōdi castrū hēt sita appenditia. s. hēre furcas, sed hēre castrū cū imperio, pōt qlibet q lřas hēt ab Imperatore,vel q hēt antiquitatem per se, quia antecessores sui habuerūt,hēdes antecessorū, & hēdes hēdū antecessorū,& sic tpe a quo non extat memoria,vt C. fa.ercis.l.2. Si vero ꝑ antiqtatē quis pōt habere castrū, ergo & merū impe-

24 rium.† Quæro a te,an ꝯsuetudo possit ligare infantes,& furiosos. dñt quidā,qd nō,qa ꝯsuetudo ꝑ tacitū ꝯsensum ppli inducitur,sed illi non possunt ꝯsentire,ff.loc.& cōdu.l.q ad certū, & ff.de iu. co. l.1.§.furiosis. Dicēdum,quod immo,quia lege possunt ligari. ergo consuetudine,quæ legem imitatur vt hic, & quod lege ligentur,habetur.ff.de offi præ.l.diuus.ff ad leg.Iul pec.l.3. Dicendum ergo,ꝙ non possunt consentire, nisi maior pars populi cōsentiat. ff.ad muni.l.qđ maior.uel est dicendum, qđ ad cōsuetudinem inducendam non exigitur istorū consensus, qa nec in electionibus consensus talium exigitur.ff.de mune.& ho.l.ad Rempubl. Et cū dī qđ cōsuetudo exigit maiorem partem ciuiū,verū,qđ exigeret ad statutū frangendum,vnde isti non sunt tales, sicut nec mulieres.

25 † Quæritur,an liget clericos si probatur ꝯsensus maioris partis laicorū.dicendū qđ non,qa duo sunt populi,clerici,& laici, qa duos hñt iudices,iō duo sunt populi. ff. de ar.l. si in eadē.vnde nihil hñt cōe clerici cum plebeis actibus.C.de epis.& cle.l.placet. ideo &c.

s.quod

ADDITIO.

a Probare per testes. Adde,& vide Bar.in repe.l.2. versi.16.quæro, & 26.27.28.& 29.C.quæ sit lon.consue.& in repeti.l.de quibus,in 4.q.princ. vide Bal.in repetitio.d.l.de quibus.versic.postremo qualiter consuetudo probetur,cum col seq.vsque ad fi.

ſquod conſuetudo laicorum non debet ligare clericos. Item ſta-
tuta plebeiorum non ligabant pr̄es, alias nõnulle, niſi poſtq̄ facta
fuit concordia nobiliũ, & plebeiorum, & volũt nobiles, quod ſta
tuta plebeiorum ſeruarẽtur apud eum, vt ſ. eo. l. plebei antẽ. ſic er
go nec ſtatuta, nec conſuetudines laicorum pari rõne dẽnt ligare
clericos q maiores ſunt, reſpectu clericorũ. C. de ſum. tri. & fi. cat.
26 l. 3. ad fi. † Quæritur, an ɔſuetudo liget extraneos; pone, ɔſuetudo
eſt in ciuitate iſta, qđ q extrahit cultellũ, ſoluat decẽ. venit qdã ex
traneus, & extraxit cultellũ, q̄rit̄, an liget iſtũ, vt teneat̃ ſoluere de-
cẽ. vr̄, qđ non eſt ſubiectus populo, q induxit conſuetudinẽ, ergo
eius ſtatuto vel conſuetudine nõ dẽt ligari, dicendũ ſi ignorabat,
non ligat̃, niſi ſit craſſa, & ſupina ignorantia, qa fuit in ciuitate per
annũ (inducẽr qdã) ſed dic, quod craſſa ſit, vel non, hoc iudicis ar-
bitrio eſt relinquendum, vt ff. de iu. delib. l. t. ſi non ſit craſſa, non
tenetur. ff. de decre. ab ord. fa. l. fin. de craſſa ignorantia hr̄. ff. de iu.
& fac. igno. l. t. ſ. ſed factũ, ſed ſi ſciens, dices, qđ extrahẽdo cultel
lum delinquit, & ſic rõne delicti ɔ̄hit forum, quare cõſuetudo li-
gat eũ, non vt extraneũ, ſed vt ſubiectum, ſiſr ſic eſt in ɔ̄ctu. Pone
eſt cõſuetudo in ciuitate iſta, qđ qui emit aliquid poſt horam ter
tiam ſoluat decem, qdã extraneus emit poſt horam tertiã, ſi ſciẽs
conſuetudinem emit, tenet̃ ſoluere decem, qa ſortit̃ forum rõne
ɔ̄ctus, & iſta conſuetudo ligat eũ, non vt extraneũ, ſed vt ſubiectũ.
Sed pone, eſt talis ɔſuetudo, qđ q trãſit vltra pontẽ tenet̃ ad decẽ,
ſi extraneus tranſit ſciẽs, ẽt non ligat̃ cõſuetudine populi, cui nõ
eſt ſubiectus. Siſr ego dico, qđ ſi cõſuetudo ſit, qđ aliqs non ɔ̄hat
poſt horam tertiam, bene ſubijcitur q̄tum ad ɔ̄ctum, & ɔ̄hnã ɔ̄-
ctus, ita qđ poſſit conueniri, aſs ɔ̄hit, ſed nõ tñ quo ad pœnam q̄ p̄
ſtari debet ſm eorum conſuetudinẽ nõ ligatur. Siſr dicam in deli
27 cto. † Quæritur, vna eſt conſuetudo in foro actoris, alia eſt in foro
rei, alia in foro iudicis, q̄ ſeruabitur? Vr̄ qđ conſuetudo actoris, qa
ex perſona actoris ius metimur. ff. ſi pars hr̄. pet. l. t. Rñ. vr̄ qđ rei.
C. de iur. om. iu. l. iuris ordinẽ. Vr̄, qđ iudicis. ff. de teſt. l. 3. ad fi. Di
cendũ, quod conſuetudo, aut eſt ad litẽ ordinandam, vt forte, qđ
libellus non offeratur, & tunc inſpicitur ɔſuetudo loci iudicis, in
quo agitur, & tunc conſuetudo iudicij ſeruatur. ff. de teſt. l. 3. ad fi.
aut ad litẽ decidendã, vt ſi aliqs agit ex pacto nudo, & dicit talem
eſſe conſuetudinem, qđ ex pacto nudo oritur actio, vel qđ poſſit
extrahere lapides de lapidicinis rei, p certo p̄tio, vel, ſiſr, tũc inſpi
citur cõſuetudo loci ɔ̄ctus, vt ff. de euic. l. ſi fundum: Quæritur, tu
hẽs domicilium in ciuitate iſta, poſſides fundum in Anglia, volo
te cõuenire in ciuitate iſta pro fundo illo, qđ poſſum. C. vbi in rẽ
act. l. fi. quæ conſuetudo inſpicitur, an dẽat pnunciari ſm conſue-
tudinem iſtius loci, in quo ſunt poſſeſſiones. Dicendum, qđ ſi cõ
uenio te ex ɔ̄ctu, tunc ſm conſuetudinẽ loci in quo ſunt poſſeſ-
ſiones, quia poſſeſſio hr̄ p ɔ̄ctu, vt ff. de iu. l. nõ alias. ſ. ſed ſi poſtu-
latur iure actio. Sed tunc q̄ritur a iudice ſic. In teſtõ qdã teſtatur,
in ciuitate iſta hẽt bona, & in Anglia, in bonis q̄ ſunt hic ſeruabit̃
ne conſuetudo illius loci. vr̄ ꝙ non ſit idem in teſtõ, ſicut in ɔ̄ctu
qa verba ɔ̄xerunt, geſſerunt, nõ ptinent ad teſtm̃. ff. de verb. ſig. l.
verba ɔ̄xerunt. Itẽ iam ſequeretur, ꝙ idẽ partim decederet teſta-
tus, partim inteſtatus, ſi diuerſæ eſſent conſuetudines. Dicẽdum,
quod verum non eſt, ꝙ iure nr̄o põt qs decedere partim teſtatus
& partim inteſtatus: ſed ex diuerſitate iurium eſt hoc, & cõſuetu
dinum, ſic non videmus, quod hoc poteſt ex diuerſitate pactorũ
vnde pluralitas pactorum, facit, quod aliquis decedat teſtatus, ita
ibi pluralitas iurium, vſuum, & conſuetudinum. Et eſt bonum ſi
cut pr̄i tenemur obedire. ff. de iuſti. & iu. l. veluti, ita legib. C. de
legi. & ſenatuſ. & longa conſuetudine. l. digna vox eſt ſic. & con-
ſuetudini cum lex mutetur hic, & ff. de leg. & ſenatuſ. l. de quib.
& ꝙ pluralitas prin. hoc faciat pbatur in l. illa difficili ff. de adop.
l. ſi arrogator. Item vt ſcias, qñ conſuetudo derogat l. & qñ nõ. ita
diſtingue. Conſuetudo aut eſt ſm legem, aut præter legem, quod
ita vult ſicut lex ſcripta, & tunc non refert cum æquipolleant. aut
etiam eſt præter legem, vt eſt videre in ſeudo, & in iſtis duob. ca-
ſibus, planum eſt, quod tenet, & ſeruanda eſt, vt ff. de legi. & ſena-
tuſ. & longa conſuetudine. l. de quib. in prin. aut eſt contra legem
cũ eſt contraria ſi procedit, vt ſm antiqua tp̃a erat cõſuetudo, qđ
non ſepelirentur mortui in ciuitate, facta eſt lex poſitiua, quæ ſta-
tuit, quod poſſent ſepeliri. hoc caſu ſeruatur lex, vt ff. de ſepul.
viola. l. 4. ſ. diuus ſi non ſeruatur conſuetudo. l. cui eſt ɔ̄na. aut illa
conſuetudo, quæ ſequitur eſt communis ibi & totius populi. nec
hoc caſu diſtinguitur ſit inducta per errorem vel non, quia non
eſt veriſimile totum populum, vel maiorem partem populi erra
re, & tollit. l. vbique. ſic loquitur. ff. de leg. & ſenatuſ. l. de quib. in fi.
ſi ſit legalis, aut eſt introducta per errorem, & ñc non valet, vt ff.
de legi. & ſenatuſ. l. quod nõ eſt rõne. Si vero per errorem, & tũc
aut eſt ɔ̄na iuri naturali. & non valet, qa iura natura immutabilia
ſunt, ɔ̄. e. ſ. ſed naturalia, aut eſt ɔ̄na iuri ciuili, & nunc aut eſt in-
troducta ɔ̄ libertatẽ eccleſiæ, & non valet, vt C. de ſacroſ. ec. auth.
cãm. ſi ɔ̄ publicam vtilitatẽ non valet, qa nec dãnoſa fiſco. &c. C.
de p̄cib. imper. offer. l. nec dãnoſa. & C. ſi ɔ̄ ius, vel vti. pub. l. fin. Si
vero ſit ɔ̄ vtilitatẽ priuatam, aut p ipſam enormiter læditur, & nõ
valet, quia nec reſcriptum Princ. pis, vt C. de precibus im p. offer.
l. quoties. Si vero per eam læditur modice, tunc aut eſt conſuetu-
do. l. reprobata expreſſe, quia dicit. l. ꝙ ſi poſtea venit conſuetudo
in contrarium quod non valeat, & non valet, vt C. de vſu. l. eos. Si
vero non ſit reprobata expreſſe, in l. quia lex prohibet conſuetu-
dinem introduci contra ſe, tunc vincit lex in ſuo loco, vt hic &
intelligo ſi dicat lex, non valeat conſuetudo in contrarium, intel-
ligatur non ſolum in præteritum, ſed etiã de inducenda in futu-
rum. vnde eſt conſuetudo, quod res vendita infra annum poſſit
retrahi a proximiori cognato, reprobatur per legem. C. de con-
trahen. emptio. iam dudum. & intelligo de inducenda, ſicut de
iam inducta. Bar. &c.

1 *Ius naturale primæuum, an ſit mutabile.*
2 *Ius gentium vnico præcepto totaliter mutari non poteſt.*
3 *Ius vnum ciuile, per aliud ciuile bene mutatur.*

§. Sed naturalia iura, &c.

Quidã intelligunt ꝙ fiat comparatio
iuris naturalis primæui ad ius ciuile. Sed ius ciuile eſt mutabile,
1 naturales ius primæuum. eſt immutabile. † Sed ɔ̄ hoc. ſ. ꝙ ius na
turale primæuum ſit mutabile, arguit gl. multipliciter, & primo
quia ſeruitus eſt ɔ̄ ius nãle, cum oẽs hoĩes iure naturali primæuo
ſint liberi, & tñ præualet ſeruitus iuri cognationis, quoddam ius
naturale tollitur per capitis diminutionem, vt ɔ̄. de cap. dimin. ſ.
quod autem. Item vſucapitur ɔ̄ ius naturale, qa nã æquum eſt, vt
ff. de ɔd. inde. l. nã natura. & tñ vſucapio p̄ualet. ɔ̄. de vſuc. in princ.
Ad iſtud vltimum dicemus iure nãli prim. euo, aliũ. ſ. nõ locuple
tari cũ aliena iactura. Sed de iure gentiũ, vt dicit gl. exponit ſuper
verbo, l. nã natura. i. iuriſgentium. Ad aliud dicit gl. ꝙ ius natura-
le, licet non mutetur ſm rei veritatem, tñ quo ad ſui obſeruantiã
mutatur, videlicet oẽs ſint liberi de iure naturali primæuo, illud
tñ non reſeruetur ſm ius ciuile, & hoc vult dicere glo. Sed dicen
dum, ꝙ ſm obſeruantiam, & ſm rei veritatem, & coobſeruantiã
ſerui, vt qui ex ancilla naſcuntur, vel alio modo ſunt ſerui. Vnde
ad illud. ſ. ꝙ oẽs liberi naſcuntur non eſt ſtatutũ iuris naturalis pri-
mæui, quia & illud ius naturale, ſm eũ nihil ſtatuit, vt alias dictũ
eſt. Sed pro tanto dr̄ iure naturali primæuo eſſe ſtatutum, quia p
ius naturale primæuum non inuenitur prohibitum, argum l. ex
quib. cau. m a. nec non, in prin. & ſ. ſed ꝙ eis. vel dic, ꝙ hic compa-
rat ius gentium ad ius ciuile, & hic dr̄ naturale ius gentium, vt ɔ̄.
de rerum diuiſio. ſ. ſingulorum. Sed tunc arguitur, & vr̄, ꝙ ius gẽ
tium ſit mutabile. quia ſeruitus eſt de iure gentiũ, vt ɔ̄. de iure p-
ſonarũ. ſ. ſeruitus. & olim dñi in ſeruos habebant poteſtatem vi-
tæ necisq́; quod tamen eſt mutatum, vt ff. de his. qui ſunt ſui, vel
alie. iur. l. t. & ɔ̄ de his qui ſunt ſui, vel alie. iu. ſ. ſed hoc tempore,
ſecũdo opponitur. Item de iure gentium eſt, neminem cum alie-
na iactura locupletari, vt ff. de cond. in d. l. nam natura exponitur
vbi natura, i. iure gentium. argu. in glo tamen in vſuca. eſt hoc ho
2 die mutatum, ergo, &c. † Dicẽdum ad primum quod ius gentiũ
immutabile eſt in ſua totalitate, quæ in certo poteſt mutari, & p
iuſtam cauſam. Dices ſimiliter ius ciuile non eſſe immutabile ẽt
ſua totalitate, immo poteſt dicere Imperator, quod nulla lex ſit,
& ſic omne ius ciuile erit mutatum, & ſic nulla lex erit. immo di
ces tu lex illa erit per quam voluit Imperator oib. derogare, dicit
l. x. ff. de ori. iu. l. 2. circa prin. ibi, exactis deinde Regib. &c. ibi dicit
lex trib. per quã oẽs aliæ leges abolitæ ſunt. Sed licet ita poſſet eſ-
ſe, quod Imperator vellet, quod nulla lex eſſet, non eſt tamen ve-
riſimile, quod Imperator in illo verbo velit oẽs leges deſtruere.
C. de inoff. teſt. l. ſi qñ. Quid igitur dicemus? Dicendum, quod ius
gentium ẽt vnico præcepto totaliter mutari non poteſt, vnde li-
cet ius gentium dicat neminem cum aliena iactura locupletari,
hæc præceptio in ſua totalitate tantũ non poſſit mutari licet vno
3 articulo. ſ. in vſucapione mutari poſſit. † Sed ius ciuile in vna l.
mutari poſſit, poteſt mutari, vnde in l. illa l. poteſt a principio uſq;
ad finem totaliter tolli. ff. de leg. & ſenatuſ. l. de quibus. Alij dicũt.
quod hic loquitur de mutatione vnius iuris ſimilis per aliud ius
ſimile, unde ius naturale per aliud ius naturale mutari nõ poteſt
ideo naturalia iura dñr immutabilia. Sed unum ius ciuile bene
mutatur, vt ff. de leg. & ſenatuſ. l. non eſt nouum. Dicas immuta
bilia ſunt iura naturalia. i. immutabilia, uel difficulter mutabilia
unde dicitur in l. quid. ſ. municipes dolo facere poſſunt, ff. de do-
lo malo. l. ſed ex dolo. ſ. ſed an in municipes. & ſic inuenitur, qđ
municipes dolo facere non poſſunt, hoc uerum. ſ. de facili poſ-
ſunt. Ita ſimiliter hæc naturalia iura non mutantur, id eſt, de faci-
li non mutantur, ſed ciuilia iura ſæpe mutabilia ſunt, & hoc dicit
litera. Ea uero quæ ipſa ciuitas conſtituit ſibi, ſæpe ſolent mutari.
Per hoc quod dicit, comparat iura naturalia, & iura ciuilia. Hæc
ſolutio uidetur contra textum, ubi dicit ſemper firma atque im-
mutabilia, ſi raro mutãtur. Nec obſtat, quod dicat litera, quod iu
ra naturalia firma, & immutabilia ſunt, quia & actiones quædam
dicuntur perpetuæ, & firmæ, quia longo tempore durant, ut ɔ̄. de
perpe. & temp. act. circa princ.

De iure perſonarum. Rub.

1 *Pluralis numerus, re ſoluitur in ſingularem.*
2 *Et ad veritatem diſiunctiuæ ſufficit, quod altera pars ſit vera.*
3 *Seruitus eſt conſtitutio iuris gentium.*

Et quo-

4 *Vt quomodo intelligatur istud, quod seruitus sit de iure gentium*
5 *Differentia nō ē ī seruis, siue ab initio sint serui, siue ex post fcō, sec⁹ in lib.*

SVmma Id est breuis. ff. de cond. indeb. l.
in summa, vt ff. de eo, quod certo
loco. l. q si Ephesi in fi. vel summa, i. prima,]. de
verb. ob. circa prin. dr lra, oēs hoīes sūt liberi aut
serui, ait gl. duob hoīb. demōstratis, quorū vnus
liber sit, alter seruus nō est verū dicere, istu hoīēs
sunt liberi, aut serui, qa vtraque pars disiunctiuæ falsa est, tn̄ debet
altera pars esse vera. ff. de reb. dub. l. si is, q ducēta. §. vtrū. dicit gl.
plurale in singulare resoluit, oēs hoīes, i. oīs hō, & hæc est vera oīs
1 hō liber, aut seruus est. Et ad hoc. l. † q pluralis resoluatur in sin-
gulare, adduco gl. l. primę. ff. de condi. & demō. l. falsa. §. fi. sed ibi
illa nihil facit adhoc, quod dicit, q pluralis resoluitur in singularē
hoc non est inconueniens, sed nō dicit, q in singularem vnum re
soluat. hoc valet ad illam qōnem, maritus, & vxor dīt cuidā Ab
bati, damus tibi oīa bona nr̄a. post mortem nostram, moriť vn⁹
coniugū, vult Abbas hr̄e bona, dicit superstes, qhe vos debetis ha
bere bona nr̄a post mortem nr̄am, nos non sumus mortui, sed
vnus mortuus est, vñ non est mors nr̄a, si vnus mortuus est, ergo
2 &c. † Et iō p hoc. l. q Abbas dēat hr̄e bona p̄mortui. tn̄ antequā al
ter moriať, nō p̄t. l. nullus. ff. de ꝯd. & dem. l. falsa §. fin. sed casus ex
pressus. ff. ad Treb. l. Lucius Titius. §. Caio. Itē arguit ꝯ ishōnē ad
veritatē disiunctiuæ oportet q altera pars sit vera, ff. de reb. dub.
l. si is q ducenta. § vtrū. Si igitur oīs hō est liber, vel seruus. si hęc
est vera ſm gl. oportet, qđ altera pars sit vera, sed hæc est falsa, om
nis hō est liber, ergo est vera oīs homo ē seruus, q falsum est. Ad
euitandam istam op. qdam dīt, qđ ita exponit. omnis homo est
liber, aut seruus. i. nullus homo est sub Sole, q nō sit seruus, vel liber
Vel dic bř, q ista, omnis homo est liber, vel seruus, vera est ſm, q
est de disiuncto p̄dicato. Fallacia arg u. p̄cedit ac si esset disiuncta
& est fallacia compositionis, & diuisionis. Postea quærit gl. super
verbo, serui, an serui adscriptitij sint liberi, vel serui. Et vř, q sint
serui, qa dicit lex. differūt adscriptitij a cæteris seruis. C. de agri. &
cen. l. ne diutius. Sed dicis, nō differūt a seruis, verum est quo ad
illud de quo quæritur, q si natus ex ancilla est seruus, ita natus ex
adscriptitio est adscriptitius, differunt tñ in alijs. Vñ adscriptitius
non est seruus, qa seruus sine voluntate dñi clericari non pot, im-
mo ēt nec voluntate dñi, adscriptitius tñ p̄ōt inuito dño. C. de epi.
& cler. l. iubemus. & auth. adscriptitios, & in corpore de lan. epi. §.
adscriptitios. ix. col. Et istud valet ad hoc quod si inuenias aliquē
differre in aliqua proprietate, a vero seruo, non dicam eum seruū
sed liberum, vt si inueniā eum posse facere testm̄, & habere hr̄dē
gratis, licē qdam dñt adscriptitij, q p̄nt recedere, & aliū dñm fa-
cere sed bona amittunt, C. de agri. & cen. l. certa & de istis dicam, quod
inuito dño p̄nt clericari, sicut adscriptitij, arg. illius authenticæ, ad
scriptitios. Item quidam sunt, q si decedant sine hr̄dib. dñs occu-
pat bona eorum iure manus mortuę sicut in adscriptitiis. Sed qō
est vtrum adscriptitius possit testari. Celebrior opinio est, quod si
habeat filios. De hoc habes. C. in qb. cau. col. do. accu. poss. vlt.
vñ si dicat aliqs eos seruos, male notat eos. Si aliquis seruus sit cle
ricus voluntate domini, & redit ad statum secularem, est ne seru⁹
hoc ar. C. de epis. & cle. auth. si seruus. Iō non dico. Quærit glo.
vtrum monachus pro mortuo reputetur. Dicit glo q sic, quo ad
actus ciuiles, quia non potest cōtrahere mr̄imonium, nec p̄t face
re testm̄, sed p̄t ferre testimonium. Immo dicēdum, quod quo ad
oēs actus ciuiles non dř mortuus, vt capere ex testō est actus, &
capere potest. ff. de pe. l. 2. Itē omne ius succedendi sibi retinet, vt
C. de epi. & cle. l. Deo nobis, quia capite nō minuitur, ar.]. de cap.
dim. §. qb sed ꝯhere, vel ferre testimoniū p̄ōt. Sequitur in lra. Ser
uitus est ꝯstō iurisgentium, quia de iure nāli oēs nascuntur liberi.
Sed hæc falsa est, quia ius nāle immutatum est, quo ad seruitutē
per ius gēnū, qa ſm veritatem nascitur hodie seruus, nec esset ſm
ius naturale primæuum. Aliqui sunt liberi, vt hic, ſm cōstitutum
de iure nāli primæuo, qa ius naturale primæuū, quod est cōe oib.
animalib. nihil constituit. Sed pro tanto dř libertas de iure nāli pri-
mæuo, quia ſm illud ius libertas non erat alicui prohibita, arg ex
quib. cau. ma. l. nec non. in prin. dr seruitus hoc est falsum simpř,
quia ꝯstō est quasi aliquid cōplexum, vnde non est formalis p̄di-
catio, sed natis, vnde est effectus ꝯstōnis, siue illud de quo multæ
ꝯstōnes sunt & statuta. Itē dř, seruitus est ꝯstō iuris gentium, imo
vř, de iure ciuili, quia detractū est seruituti per ius ciuili, vt dñi po-
testatē vitę, necisq; in seruos suos non habeāt, vt ff. de his, qui sunt
sui, vel alie. iu. l. 1. circa fi. &]. de his qui sui, vel alie. iur. sunt. §. hoc
tpe. ergo est de iure ciuili, ff. de iust. & iu. l. ius ciu. est, &c. Itē diffi-
nitio debet esse conuertibilis cum suo diffinito, sed sic non est, qa
quædam est seruitus de iure ciuili.]. eo. tit. §. serui ibi, nunc iure ci
3 uili adde, &c. † Ad illud vltimum dñt quidā, quod ēt ille modus
seruitutis, i. cum aliquis vendit se ad pretium participandum, natu-
raliter est de iure gētium, sed formaliter de iure ciuili, & sunt hęc
verba Guernerij, qui dicit volunt, quod via veniendi in seruitutē
potest esse iure ciuili sed ipsa seruitus de iure gentium. Sed hic, q
neque quantum ad materiam, nec quātum ad formā est iste mo
4 dus de iure gentium, sed de iure ciuili, quo ad vtrunque. † Dicen-
dum igitur cum dř, q seruitus est de iure gentium, verum est, se
non oīs. vel dic quod seruitus non dř esse de iure gentium, eo qđ
omnis seruitus sit a iure gentium, sed quia prima inuētio, siue pri
mus modus seruitutis fuit gentium. Per hoc soluitur illud argu.
Iterum dicit ad hoc, q aliquis vendendo se efficiatur seruus, hæc
sunt necessaria. primo, quod sit maior 20. annis, & dř esse ratio, qa
libertatem suam.] id tp̄s non potest amittere, quia nec alij dare
possit, vnde minor 20. an. seruum suum manumittere nō potest,
nec alij dare ad manumittēdum, vt ff. de minor. l. verum. §. quod
si minor, sed cū hodie potest seruum manumittere, cum habet
18. an. vt]. ex quib. cau. ma. nō possit. §. fi. nam q sufficiat talis, dic,
vt in præallegato. §. notandum. Item dicit gl. q exigitur, q in ve-
ritate pretium participet. Sed qō participet seruus, cū nihil ha-
bet, sed domino acquirit totum. Sed, dic, q abusiue dř participa-
re: quia in veritate erunt domini, sed participare dř fictione qua-
dam, sicut consilium dñi debeat esse serui conniuentibus oculis
vt ff. de manumiss. l. in l. 4. Vel dic. q participat antequam sit vere
seruus, q est antequam illa quinque concurrant. Idem dicas si p-
mittat se donari, & aliquid a donatore recipiat. ff. de libe. causā. l. si
vsusfructus, circa prin. Item si velit esse liber. Videtur dicendum,
q non, nisi emptor sponte suscipiat, & tunc ingenuus nō erit, sed
libertus. vt ff. si lib. inge. esse di. l. 2. circa princ. Item quæritur, qua-
re vult istum, qui vendidit, se ad pretium participandum retra-
here in libertatem & soluere pretium, an possit. respondet gl. qđ
non. & adducit ff. de cap. d. l. tutelas. §. si libertate. illa nō dicit hoc
etiam ad rationes, per quas videbatur, quod posset retrahere, re-
spondet quod ante amissam libertatem totaliter potest, vt ll. con-
trarijs. Sed amissa simpliciter, quia nisi iam oīa illa quinque con-
currant non potest, vt in casu nostro. dicas, quod immo & in ser-
uitutem redactus potest per patrē retrahi, vnde alius hæc potest
facere, vt patet in libero facto seruo, interuenientib. illis, q dicta
sunt patronus potest eum retrahere in libertatem. ff. de liber. cau.
l. 4 Si vis tolerare gl. dices, q libertus nō est adeo sui iuris, vt fili⁹,
ideo nō potest se facere seruum sicut filius, vnde patronus habet
rationem ad reuocanda alienata a liberto, non sic pater alienata a
filio, vt ff si quis a paren. fue. manu. l. non vsq;. Ad rationem, q fi-
lius delinquendo non potest facere conditionem patris deterio-
rem, sed contrahendo sic. dicendum, quia non imputatur cōtra-
henti, quia cuilibet contrahere licet. nulli. n. est prohibitum cō-
trahere sed prohibitū est delinquere. vnde dicit lex, iubemus nul-
lum delinquere. C. de pa. qui fil. dist. l. 1. Itē not. alium modum ser
5 uitutis. C. quib. ad lib. proclamare nō licet. l. 2. † Sequitur in litera.
In seruorum quidem ꝯdōne nulla est dr̄ia, in libertis. n. durior est
ꝯdō vnius, q alterius, vnde ingenui ad honores p̄nt aspirare, liber-
ti non, C. ad l. Iul. maie. Item liberti multa obsequia tenētur adhi
bere patrono, non ingenui, sicut in seruis ꝯdō unius durior est, q̄
alterius. ff de pe. l. aut damnum cū infamia, & sic sicut est dr̄ia in
seruis ēt quo ad actus ſm quod gl. dicit, ita ī liberis. & sic unus nō
est seruus plus q̄ alter, ita certe nec magis ingenuus unus, q̄ alter
nisi quo ad quosdam actus. Sed dic, non est dr̄ia in seruis, siue ab
initio sint serui, siue ex postfacto, sed in liberis bene est dr̄ia. utrū
ab initio sint liberi, siue ex postfacto, hic uult dicere ista litera, q
quidam ingenui, quidam liberti, quo ad istū adeo dñr esse mul
tæ dr̄iæ liberorum, non seruorum, sed in ueritate unius liberi de-
terior est ꝯdō, quam alterius. Item no. ar. quod duo dicūtur mul-
ta, quia dicitur hic, quod in liberis multæ sunt differentiæ, s. duæ,
aut ingenui aut liberti, etiam quod unus actus inducit consuetu
dinem. sic. ff. ad Silla. l. fi. §. hoc rescriptum, &c.

De ingenuis. *Rub.*

1 *Filius sequitur patrem quo ad honores, & familiam, si fuerit partus de legitimo matrimonio.*
2 *Matris calamitas siue delictum, non debet nocere ei qui in vtero est.*
3 *Partus ad hoc vt sit liber, quid requiratur, vt sufficiat.*

INgenuus Hic dř q ingenuus est q ex duob. ingenuis nascit, siue ex duob. liber-
tinis, siue ex uno libertino, altero ingenuo. Dicit etiā
qđ ex duob. seruis similiter p̄ōt nasci ingenuus, siue li
bertus, si relinquatur libertas ei qui in utero est, ut C. de fideic. li.
l. cum inter. Item dicit litera quod si quis nascat ex mr̄e libera, pa
tre seruo, nihilominus est ingenuus, quia partus sequitur uentrē.
1 C. de rei uen. l. partus, & hoc intelligas quo ad statū. † Sed quo ad
originē, & honores filius sequitur p̄rem si fuerit partus de legiti-
mo matrimonio, ut ff. de sta. ho. l. cum legitime, & ff. ad mun. l. 1.
& p hoc fuit determinata q̄dam qō Parisius. Quidam magni quo
rum mr̄ erat Gallicana, & pater Picardus. Parisijs q̄rebantur sub
qua natione deberēt eē, uel sub natione Gallicorū, uel Picardorū
per legē præall. ff ad mun. l. 2. quia filii quo ad originē patrē sequū
2 tur, non matrem. † Sequitur in litera, Si libera cōcepit deinde ancil
la facta pariat, partus, qui nascitur liber est, quia non debet cala-
mitas matris siue delictum ei nocere, qui in utero est, Et sic habe
mus hic quod casus patris, uel matris nō nocet filio cōcepto, uel
edito, uel concepto ante casum, sed concepto edito post casum
nocet. Illā qōnem disputauerunt fratres Minores Aurelię, & fra

tet

ter Doctor approbauit hic, quod si illo tpe fuissent aliqui editi, vel concepti, qd illis non nocuisset peccatũ primorum parẽtum, sed alijs postea conceptis, & natis nocere debet, & hoc ad illã qõnẽ, an peccata primorũ parẽtum noceant nobis, & pbo, quid si tpe illius peccati nõdum erat aliqs conceptus, vel natus, sed peccatum nocet ꝯcepto & edito. Vñ si libertus ꝯmittit ingratitudinẽ, & reuocatus est in seruitutem, nõne & ipse seruus est in seruitute eius cõcepti, & editi? Certe dicẽdũ, qd sic, vt C. de libe. & eorũ lib. l. a. ff. de sta. ho. l. Imperator. sed conceptis. & editis, vel ꝯceptis tñ nõ
3 nocem, vt hic. † Itẽ dicit lra in illo, qd sufficit matrẽ esse liberã tpe partus licet fuerit conceptus mre existente in seruitute, sed tñ tpe quo nascit, mater est libera, qd sufficit ad hoc qd partus sit liber, sed dicit lex, qd si filia sine consensu pris ꝯhat mrimoniũ nõ valet mrimonium, sed pre mortuo ex ꝯsensu tacito cõfirmat, vñ si eo mortuo qs esset ꝯceptus, & natus ex illo mrimonio esset lttimus, sed si viuo auo, q auus dr respectu istius filij, pr respectu filiæ, quo ꝯdicente, vel ignorante filia nupserat, iste partus cõceptus fuerit, & sic tpe ꝯceptionis mrimoniũ nõ valebat, dato qd pre siue auo mortuo, natus fuerit, & sic tpe quo mrimoniũ ꝯsummabat, non tñ est legitimus. Quærit igit quare nõ tpe partus inspicit, vt dicat ingenuus? & sic vr esse qd hic dr. ff. de sta. ho. l. Paulus. Rñd. ad istud, quare nõ fuit aliqd dictũ, iõ dr in fi. ti. qd aliqs natus est ingenuus, si de facto manumissus fuerit, nõ efficiat, vt iõ dicat fuisse seruus, & esse vere, alias nec libertus: qa de facto manumisso, non est nisi seruitutis, & iõ manumissio nulla est, nisi nulla seruitus sit, & ideo manumissio de facto non nocet. Istud valet ad ista. Inter me, & te nullã habemus guerrã, tñ habuimus treugas, vr ne ꝯsẽtire, vt post tps treugarũ guerrã habeamus? Vr qd nõ p istam lram, q manumissio non est, nisi sit seruitus sm veritatem, vnde manumissio de facto nihil efficit, vt hic, ex quo nulla guerra erat inter me, & te, sm veritatẽ. & treuga nõ fit, nisi vbi sit guerra sm veritatem. Verum est, q talis initio treugarum nõ nocet, nec p hoc videmur ꝯsentire, vt post illud tps guerrã habeamus, nec ista lra facit ad ppositũ: qa hre guerrã voluntariũ est, võ nihil oportet facere plus, nisi q ꝯsentiamus, vt guerra sit inter nos, & est guerra. Et oĩc sm veritatẽ, cũ aliqs vult aliqd, & ea, q subsequẽtia sunt ad id, sicut cũ vult aliqd, psumit velle ea ex quib. istud seqtur, & psumit fecisse, si voluntaria sunt, vt ff. si cer. pe. l. singularia, & ff. de proc. l. ad rẽ, & l. ad legatum. guerra ꝯsequens est ad treugas. q igit inierunt treugas, post id tempus videntur in guerram ꝯsentire. Si volo esse seruus tuus non seqtur, q ego sim seruus, immo multa sunt necessaria, vt hic habemus, s. titu. prox. vnde mea voluntas non sufficit ff de lib. cau. l. sed nec volens, & ideo licet aliquis consentiat, vt manumittatur, nõ nocet sibi ista voluntas, quare videtur se velle fuisse seruum, & esse, ex quo patitur se manumitti, &c.

De libertinis. Rub.

1 *Manumissio est datio libertatis, & quomodo intelligatur.*
2 *Nemo dat, quod non habet.*
Creditor qui vendit pignus ex pacto, vel lege, non transfert dominium, sed debitor, de cuius consensu venditur.

Libertini. Dñt grãmatici, quod libertus est q ex iusta cã manumissus est, sed filius liberti libertinus dr. sed hoc est falsum, qd filius liberti põt esse igenuus, si pr est liber, vel ẽt seruus si mr est ancilla: quia partus ventrẽ seqtur, vt s. tit. pxi. dictum fuit.
1 † Seqtur in litera, Manumissio est datio libertatis, vnde q manumittit seruum suum, dat ei libertatem. Contra arguit gl. aut dat libertatem respectu quam habeat iure, aut suam. si suã, ergo remanet seruus, si alienam. hoc non potest esse: quia nemo dat, qd non habet, ff. de acq. re. do. l. traditio. Istud arg. pessime soluit multiplicando incõueniens, dicendo, qd dat libertatem quam nõ habet, nec non est inconueniẽs quia hic alias accidit, sicut in creditore, qui vendidit pignus ex pacto, vel ex lege transfert dñium, qd non habet, vt j. qui ali. licet vel nõ. §. Itẽ si aliquis cõcedat vsumfructũ in fundo suo concedit vsumfructum formalẽ, & formalem non hẽt, sed causalem, ut ff. de vsufr. qd verum, & sic soluit gl. quod aliquis dare potest, quod non habet. Alij dñt, qd dare libertatẽ hoc est bonum, & ideo licet det libertatẽ, quã hẽt, nõ tñ seruus remanet. quia bonum simpsius diffusiuom, & distributiuum p partes recipit incrementũ. Bar. dixit, qd manumissio non est datio libertatis, sed solũ detectio, vñ de iure nãli oẽs sunt liberi. sed in seruis illa libertas, quæ est de iure nãli, per ius gẽtium est obscurata. Vñ manumissio detectio est libertatis, nõ datio, sicut qui excutit granũ a palea, nõ nouã facit speciem, sed eã, q est, detegit, arg. de acq. re. do. l. adeo §. cum quis. Sed dicendũ est, qd sm rei veritatẽ sunt aliqui serui, & sm veritatem vr naturali iuri esse derogatũ p ius gentium quo ad seruitutẽ, ut s. ti. 2. §. seruitus, & §. fin. Dicendũ ad
2 illud argm, q hæc est ueritas. † Quia nemo dat, qd non habet. vnde dicendum, qd creditor non trãsfert dñium, sed debitor, de cuius ꝯsensu venditor vr trãsferre, vt ff. de emc. l. sicut. Dicẽdũ igitur est qd non dat, quod non hẽt, sed dat, vt nõ habeat, vel alr, quam non hẽt causalẽ, sed dat formalẽ, & l. illa. ff. de vsufr. vel qd dictum licet dicat, quod dat quod non habet intelligo qualiter non hẽt, vñ dicendũ est, quod libertatẽ, quã nõ habeo, nõ do seruo, sed alteri quã habeo, vñ cũ aliquis est seruus meus habeo penes me in eo dñium, & illud dñiũ est libertas quo ad me, seruitus quo ad ipsum, qa sicut hic alias cõtingit. ff. de ser. rrb. pd l. si ædes. vbi dr libertas seruitutis vsucapi. cũ remitto ei illud dñiũ. do ei libertatẽ, qa remittere donare est. ff. de cond. cã data, cã non secuta. l. si mulier. & hoc est planũ si dare dẽs cuili decẽ, remitto tibi, ex ista remissione cõtingit liberatio, qa remittere donare est, vt s. dictũ est.

Quibus ex causis manumittere non licet. Rub.

1 *Manumissio, q sit d iure gẽtiũ, & q sit ĩ ecclesia corã iudice cã cognita. n. 7.*
2 *Libertatem quibus modis quis consequatur, remissiue.*
3 *Iniuria per venditionem rerum suarum, an defunctus afficiatur.*
4 *Cum aliquid conceditur, & illud concessum videtur, sine quo beneficium illud concessum esse non potest.*
5 *Paupertas quando prosit, vel noceat alicui.*
6 *Diues præferatur in honoribus, si sit paritas in alijs.*
8 *Minor 25. annis non potest esse procurator ad iudicia, sed bene ad negocia.*

1 NOn tamen. † Sequitur in litera, quę res. sm manumissio de iure gẽtiũ sumpsit originem, sed est de iure ciuili sm quoldã, quia habet sic adde magistratus, q sunt de iure ciuili, sed nõ est recedendum a lege, quæ dicit manumissiones sunt de iure gentiũ, vt ff. de iust. & iu. l. manumissiones, & rõnem eorũ. Dicẽdum est, qd magistratus, & leges sunt de iure gentium originaliter, vt habes expresse. ff. de orig. iu. l. 2. in quo ad magistratus. Rñ. & dicendum, qd magistratus sunt de iure gentium, vnde de iure gẽtium erant regna distincta, & sic erant reges, & magistratus, vt ff de iustu. & iu. l. ex hoc iure. Item dicit litera, qd in sacrosan. eccle. fit manumissio apud antistitẽ. Quare dicit in ecclesia, magis quã in aliquo alio loco? qa ĩ hoc est priuilegiata ista manumissio, qa qs nõ possit manumittere, al. nisi cã cognita, & corã iudice potest in ecclesia manumittere, & indiget scriptura, vel insinuatione. C. de his, qui in eccle. manu. l. 1. & 2. §. 1. Itẽ sequitur in litera, quædam est manumissio facta inter amicos, & dicit gl. quod ibi requirunt v. testes, & hoc per l. C. de Lat. lib. tol. l. vnica. §. sancimus, & §. & si quis. sed gl. ꝯdicit sibi, & præal. leg. quia ibi dr quod sufficiunt duo testes. Sed dic, qd exiguntur v. testes, vt æquparet manumissioni factæ in testõ, vel in vlt. volũ. & hic est tex. iõ dr in gl. di litera, quando transit prætor manumittere, hoc est in manum. & hæc est cã, vt gl. dr, qa ex voluntaria iurisdictione, secus in contentiosa. sed tu distinguas de contentiosa, qa aliud in contentiosa summaria, non plenaria, vt ff. de inter. ac. l. volunt. l. ꝑtor. facit litera mẽtionẽ de seruis dedititijs, di gl. quod isti sunt, q toto tpe vitæ suæ sunt liberi, & in morte sunt serui. hoc nõ probat aliqua lege, vnde hoc est diuinare, sed hic colli. l. qd hic dr, quod eorũ ꝯditio pessima est, & deterior conditio cæterorũ, & sic cũ Latini sunt toto tpe vitæ suę liberi, & in morte serui, psumit qd dedititij, qui sunt deterioris conditionis sint toto tpe vitæ suæ serui, & in morte liberi, sed dedititij, si toto tpe vitæ suæ serui sunt, ergo nihil habent, & ita nec hẽdem habebunt in morte, & sic in morte non sunt liberi. Dic, vt in gl. qa simpliciter liberi erant. seruiebant sed toto tpe vitæ suæ, & nõ est hic inconueniens, vt C. cõia de ma. l. 1. §. fin autẽ proprietarius. Dicit litera, q oẽs dñiæ seruorum tolluntur, & si aliquis manumittatur habet eandem libertatem quã manumissor. & dicas eãdem, quod fiat relatio in spẽ sm Logicos, in genere sm nos, vt mulier damnauit, quæ saluauit, nisi qd ille, qui manumissus est erit libertus, ex quo multa sequuntur, vt præstet patrono, i. manumittenti operas obsequiales, & multa alia quæ tãgit gl. quæ oĩa dicit gl. tolluntur præterquã illa quę natura debentur, & alleg. Auth. vt li. de cæ. §. 1. sed dic, qd hodie nulla tolluntur nisi manumissione, vel postea patronus remittit iure pronatus. Sed si reomittit, tunc tollũtur oĩa præter illa, quæ natura debẽtur, & sic loqtur auth. quæ hic
2 inducit. † Dicit lra in fi. q multis modis ꝯsequit qs libertatẽ, & tãgit octo modos. addas tu alios. C. cõia de mã. l. ult. & in Auth. de nup. §. si vero ab initio. alias in auth. hic dr. quod q manumittit in fraudem creditorũ, nihil agit, sed ꝯ di lex, qd qui alienat in fraudem, trãsfert dominium, sed cõpetit reuocatio. ff. de ꝯhen. empt. l. si sciens. Sed dicendum, qd aliud est in libertate, quam in re alia, quia libertas concessa non reuocatur, vt j. e. §. semel. iõ lex vadit ei obuiã. Sed aliud in rebus, quæ sunt alienatę in fraudẽ. creditorũ, quia possunt reuocari, iõ lex nõ prohibet quin dominiũ transferatur. vnde difficilius ꝓceditur. Sed quare non cõpetit libertas, cũ qs manumittit in fraudẽ creditorũ, reddit hæc iõ, qa lex Aelia Sentia ita vult, unde hic excusatur ignorantia legislat. vt ff. de leg. & senat. l. non oĩum. quia in ueritate lex nihil vult sine rõne. ff. de
3 in. pa. l. adigere. §. quis. † Dicit lra, qd si res defuncti venderẽtur afficeret defunctus iniuria, sed iniuria est, qd non iure fit. Sed res defuncti possunt vendi de iure, vt creditorib. satisfiat. Dicendum qd sic, cum eius fama aliquantulum aggrauatur. per h. c videlicet quod cedens bonis sit infamis, sed tamen dicendum quod nõ est
4 infamis, C. ex quib. cau. infa. ir. l. debitoris. §. Item nõ. ex eo, quod

dicitur

dr̃ in illo ver. quod nostra ꝯstõ, &c. cum. n. ꝓcedit aliquid, & illud
sine quo bñficium illud concessum esse nõ põt. ff. de proc. l. ad rẽ,
& l. ad legatũ. Si seruum instituit hr̃edem, & seruus hr̃s esse nõ põt,
vr̃ ei reliqsse libertatem. Vnde dicit hæc lr̃a, ꝙ verisile est, ꝙ qui
vult vnum, ꝙ velit oĩa sine qb. illud esse nõ põt, quare dic verisimi
le, qa voluntas bene est possibilium. Bene vellet aliqs esse Abbas,
& non esse monach. sed tamen non est verisile si velit esse Abbas,
qn velit esse monach. tũ improprijssime locutus est. Dr̃. n. hic ꝯtra
princ. §. qd̃ si dñs soluendo, & diues esset. ei non pmitteretur, qa l.
Aelia Sẽtia prospectum est, & bñ. Valde n. ꝓspiciẽdũ erat, & sub-
ueniẽdum, vt egentes hoĩes, qb. alius nõ erat hæres exiturus, qa
bona eorum erant non soluẽdo, seruũ suũ possent manumittere,
etiã in fraudẽ, & hæredẽ instituere, qui hr̃s sit necessarius, & satis
faciat creditori, & colligitur. vnde circa hoc cõcordare, & discor-
dare, qa plures dñt, ꝙ paupertas a prodest, alij, quod paupertas no-
cet, iõ vt illa ad concordiam reducantur, ꝯ istud hr̃ sic distingue,
5 † qa cũ q̃ritur de paupertate, an ꝓsit, an noceat, aut q̃ritur de fide,
aut q̃rit̃ de honore, aut q̃ritur de datione, aut de remissione gra-
uaminis. Si de fide q̃rat̃ producunt̃ testes concurrentib. alijs quali
tatib. & alijs conditionib. ex sub. æqualr̃, magis credẽdũ est diuiti,
q̃ pauperi: qa timendũ est ne pauper pecunia corrũpatur. vñ ĩ hoc
diuiti in eo, qd̃ talis est, magis credendum est, q̃ pauperi in eo, ꝙ
6 talis, in Auth. de testi. §. 1, & ff. de test. l. 3. §. 1. † Si q̃ritur de honore
adipiscendo, vt aliquis sit decurio, officialis, vel præfectus, diues ꝓ
ferendus est in facto honoris, si sit paritas in alijs, vñ ĩ eo, quod di-
ues ꝓferẽdus. C. de decu. l. ad subeundum. Sed si q̃rat̃ de remissio
ne, tunc distinguendũ, aut q̃rit de remissione pœnæ, aut de remis-
sione satisdõnis, aut ciuiliũ munerũ, aut publicorum. Si de remis
sione pœnæ, aut corporalis, aut pecuniariæ. Si de remissione pœnæ
corporalis q̃rat̃. tunc paupertas non ꝓdest, imo nocet. C. de sum.
tri. & fi. ca. l. 5. ff. de incen. ru. l. Pedius. Si q̃ratur de remissione pœ-
næ pecuniariæ, aut agit̃ de dolo illius remittendo, aut nõ. Si de do
lo tunc paupertas nocet, quia si pp paupertatẽ soluere nõ potest
pœnã pecuniariã, commutaret̃ illi pecuniaria pœna in corporalẽ,
de mino. l. ꝙ si minor. § si seruus, ff. de iurisdi. om. iu. l. si qs id. §. in ser
uo. & ff. de in ius voc. l. fin. ff. de pœn. l. 1. §. gñalr̃. Si vero de dolo, il-
lius pœna pecuniaria remittenda q̃rit, prodest paupertas. ff. de off.
ꝓsi. l. illicitas. a. 1 fi. C. de mõ mulct. l. vlti. ad fi. Sed si de remissione
satisdationis q̃ritur, distinguendum, aut expedit pauperi, aut non,
si non expedit, vt qa tractatur de dãdo curatore furioso, vel adul-
to. & non vult admitti, hoc casu paupertas ei nocet, qa repellitur,
sed hoc proprie non est nocere. prodest. n. vt repellatur. C. de epis.
aud. l. 1. de cur. §. vlti. Si autem expedit ei satisdare, vt est de satisda-
tione de iudicio sisti, vel de legato adueniente die, vel cõditione,
tunc distinguo in isto secundo casu, aut est pauper, quia nõ habet
immobilia, nec mobilia, vel parum, nec posset inuenire fideiusso
res sine magno incõmodo paupertatis: quia remittitur satisdõ. ff.
si eni plusq̃ per l. Falci. l. cum non facile. Primo casu non re-
mittitur. ff. qui satis. cog. l. si fideiussor. §. vlt. cum si. S. quæratur de
remissione publicorum munerum, vt collectarum, & tutelarũ,
tunc distinguitur: qa aut ꝓtendit qui se excusat a tali munere, seu
honore publico paupertatem suam, aut alienam. Si ꝓpriam, pro-
dest ei, ĩ. de exc. tu. §. sed & pp paupertatẽ. si alienã, vt pupillorũ,
quos habet in tutel. sua. hoc casu paupertas non prodest, sed no-
cet, quia quatuor tutelæ pro vna cõputantur, q̃n paruũ est ꝓrimo
niũ pupillorũ. ff. de exc. tut. l. spadonem. §. vlti. Dicit lr̃a in illo, vt ꝓ
naluisse, &c. qd̃ ad hoc vt impediat libertas exiguũtur duo, fraus,
& euẽtus solus. Sup hoc dicit gl. ꝙ hoc verũ est ĩ directa, nõ fidei
commissa. vnde vt directa impediat, sunt duo necessaria. fraus, &
euentus. In fideicommissarijs sufficit solus euẽtus. Et vr̃, quod im
mo totum cõ sit, fideicommissaria libertas difficilius, vt qdam ex
traneũ hr̃dem instituit libertates fideicommissarias, & directas,
& alia legata relinqt, filiũ, quẽ habebat in potestate exhr̃dauit, dr̃
si iste filius vltra quinquenniũ egit q̃rela, & obtinuit, legata nõ va
lent. sir̃ libertates directæ fideicommissariæ ꝓstãdæ sunt. xx. aureis
a quolibet ꝓstãdis, & sic lex est ꝯtra ei, qd̃ dicit gl. ff. de inof. test.
l. Papinianus exuli. §. fi. cũ lege. seq. alias est. §. & inci. l. Papinia. scri
bit. Ad istud ꝯtrium non volui r̃ndere, vbi in directa reqrit fraus,
& euentus, in fideic solus euentus. q̃ritur hic, credo ibi rñsum po
tius factũ tale ex eo, qd̃ supponitur fraus in directa libertate, nos
coniecturamus incontinenti fraudem, cũ hẽat paratã executio-
nem, sed quia nemo dolosus prima facie ꝓsumitur, iõ duo requi-
runtur, at in fideicommissaria suspẽdunt, eo quod datur. & rogat̃
de vno in alium, & iõ cum res quodammodo dicatur stare in il-
lo suspẽso, seu interuallo in aere, & sic nõ ꝯiecturat lex, nec ex isto,
nec ex illo fraudẽ, sufficit solus euẽtus, sed ĩ testũ vbi datur directa
si alias coniecturamus fraudẽ, incõtinẽti cõpetit fideic, cũ sit col-
lata in alienã voluntatẽ nã ius ꝓsumit, ꝙ non manumisisset si sci-
ret ex hoc fraudatos creditores. qa solus esset immemor suæ salu
tis, qd̃ non est dicendũ, vñ factũ supponit fraudẽ, & requirit consi
8 liũ, & euẽtus extraordinariæ, † Sequitur in lr̃a, eadẽ lege Aelia Sẽtia
&c. ibi dr̃, qd̃ minori 20. an. nõ licet manumittere seruũ, nisi apud
prætorem, & causa cognita, vt glo. in ver. min. 20. Sufficit igitur si
non sit minor 20. annis, licet non sit maior, vt qa tangit vltimam

diẽ vigesimi anni, quia tunc nec minor, nec maior. Sed dicẽdum
ꝙ immo minor est, & si deficiat vna hora ab illa, in qua natus est
vt, ff. de mino. l. deniq;. §. minorẽ nam. sed quo ad hoc, de quo quæ
ritur, lex habet eũ pro non minore. sed in vltima die vigesimi an-
ni uenit ad illud momentum, in quo natus fuit, tunc potest dici,
nec minor, nec maior. sed in veritate parũ ibi moratur. Dicit lite-
ra nõ aliter manumittere dẽt alibi q̃ in iudicio apud ꝯsiliũ. i. apud ꝓ-
torem, seu corã ꝓtore, & dr̃ consiliũ, qa q̃rit ꝓtor, vis tu manumit-
tere istũ seruũ tuum? & ipse dicit, ita. & sic dr̃ apud consilium, qa
ibi reconciliantur mutuæ voluntates, vñ expone, vt in gl. † Sequr̃
in litera, & qd̃ manumittitur, &c. ibi dr̃, qd̃ hñs 18. annos põt esse
procurator. sed dicit lex, qd̃ minor 25. annis non põt esse procura-
tor. C. de procurat. l. exigendi. ff. de ꝓc. l. minor. Rñ. qd̃ verũ est ad
iudicia, sed ad negocia sic. Itẽ minor 20. annis non põt manumit-
tere seruũ, nisi cã cognita, sed hic non est cã aliqua, s. vt sit eius pro
curator, qa & seruus põt esse procurator, vt l. seruus. ff. procu. sed
dicas veni ad negocia. Sic loqtur lex illa, sed nõ ad iudicia: grauius
tunc arguitur, & de illo ad negocia hic loquitur: quia dicit, qd̃ qui
hẽt 18. põt esse ꝓcurator, sed ꝯstat, ꝙ nõ ad iudicia, nisi habeat 25.
vt dictum est. Si igitur hic loqtur de ꝓcuratore ad negocia, & ser-
uus põt esse ꝓcurator ad negocia, vt l. pall. ff. de proc. l. seruũ. nõ est
igit iusta cã, vt minor 25. annis seruũ suũ manumittat, vt sit eius
ꝓcurator ad negocia, Sed dicendũ qd̃ non ita plene põt expedire
negocia seruus, sicut liber, vnde iusta cã est. Itẽ per istũ versiculũ
dñt qdã, qd̃ minor 18. annis non potest esse ꝓcurator ad negocia.
sed hoc falsum est, & sibi imputet qui talẽ sibi constituit ꝓcurato
rẽ, vt ff. de mi. l. cũ man. in fi. & ff. de inst. l. si qs in ãcipiũ, nec hoc ne
gatur hic pp hoc, qd̃ minor 18 annis procurator esse non potest
ad negocia, sed vt inde manumittenti ꝯsulatur, qa si minor esset,
verisile est, qd̃ nõ bene administraret eius negocia, sed maioris hñ
põt esse ꝓcurator ad negocia maior 18 annis, & sibi imputet ma-
ior qui ad negocia administranda talẽ eligit. ff. de proc. l. cũ man. i
fi. Seqtur in lr̃a, Semel aũt cã approbata, &c. qa dictũ est, s. quia cã
cognita minor 25. an. dẽt manumittere ad hoc, quod valeat ma-
numissio. dicit iste ver. qd̃ si cã fuerit approbata siue vera, siue fal
sa. ĩ. vbi dicit cã, siue vera, siue falsa, &c. intelligo, quod aliqs dice-
ret, qd̃ ista sñia lata non valet, quia fuit ex falsa causa lata, si diceret
sic indistincte, talis probatio non est admittenda, quia indiscreta,
vt in Auth. de tri. & se. § si vero. Itẽ sñia nulla obpõnẽ inferat. ff. si
ser. ven. l sicut. §. si quis in authoritate rei iud. quia præsum. iuris,
& de iure, quæ non admittit probationẽ in ꝯriũ dr̃ vera, & pro ve-
ritate accipitur. ff. de statu ho. l. ingenuum & idcirco cã approbata
non retractatur, s. directa, sed per circũferẽtiam, vnde probabo per
falsas probõnes, seu allegationes. ff. de cond. inde. l. in summa. §. 1.
sic ergo causa denudata circumstantijs remanebit nuda, & sine au
thoritate, & cam non respicie mus, quia falsa. ff. de verb obl. l. Pau
lus, de acq. hære. l. q̃diu, sic intelr̃. C. si ex fal. inst. l. 1. cui dico, qd̃ li-
cet verba futura faciant matrimonium carnali copula secuta, re-
probato altero, non remanet matrimoniũ. ff. de hær. inst. l. qui sol-
uendo, de acq. vel am. t. hær. l. si seruum. §. prætor. ex cã non recte
retractari libertas potest, glo. siue falsa, t. iniusta cã, quia si cãm alle
gasset minor quæ falsa esset, quod falsum est, non est, & ĩ. falsa cã,
sed lex Aelia Sẽtia vult, qd̃ minor sine cã non possit manumitte-
re, quare exponendum est falsa, & iniusta, q̃ tamen vera est, ut pa-
tet in exemplo gl. Sed dic falsam, quo ad literã, vnde si minor alle
gauit falsam cãm, q̃ in veritate falsa non erat, qa dixit se maiorem
cũ nõ esset, & cã fuit approbata, videlicet manumissio. vnde opi.
Placentini, ꝙ sñia lata per falsos testes, si nõ fuerunt pecunia cor-
rupti, valet. De hoc habes. ff. de re iud. l. diuus Adria. sic de cã hic.
Istã tñ sñiam improbant Doctores, & dicunt, sñia lata per falsa in-
str̃a, siue per falsos testes, siue sunt corrupti pecunia, siue non, ua-
let. Quid ergo dicemus? Dicendũ. qd̃ sñia lata per falsa instr̃a, siue
per falsos testes, q non sunt pecunia corrupti, retractatur. hoc est
verũ ope restõnis, sed restõ hæc non hẽt locũ in libertate, vt ff. de
min. l. si ex cã. §. vltimo. Dicunt sir̃ Doctores, qd sñia lata per fal-
sas allegationes retractatur, quod sic intelligo si dolose fuerit alle
gata, & sic intelligo oẽs leges, quæ hoc dicunt, vt ff. de cõd. inde. l.
in summa. alias sequeretur lites esse immortales, quia possẽ est, ꝙ
vnus dicat falsum in facti narratione, non dico in iuramẽto de ca-
lumnia, quia illud est de credulitate. Item not. ex hoc, quod dicit
hic causa semel approbata non retractetur, vt quod semel appro-
baui reprobare non possum, dicit gl. quod hoc est spẽale fauore li-
bertatis. Dicendum quod falsum est, immo ius cõe quod hic dr̃,
& ff. de neg. gest. l. Pomponius, & ꝯtrium signat de medico qui se-
mel approbatus põt reprobari, Illud spẽale est fauore Reipublicæ,
qa Reipublicæ interest, vt non sint mali medici in ciuitate, qa per
ipsos medicos salus hoium conseruatur, vt l. j. §. j. & 3. de uarijs, &
extraor. cog. q̃ salus reb. cæteris præferri debet, ut C. de sacrosan.
eccle.

ADDITIO.

a Paupertas. Adde nũqd paupertas differat ab inopia. do. la. sã l. si arbitro. in fi. cõmẽ
tũ. ff. q. satis. cog. Et qualiter ꝓbet paupertas vide p eũdẽ in l. si vero. §. 1. ff. eo. Bar.
in rep. l. si cõuatur do. mo. & in d. l. j. ff. q satisd. cog. & in l. paupert. a. ff. de excu.
tut. Et qñ prodest paupertas, vide Bar. in l. si ꝓcuratorẽ. ff. si ignorãtes. ff. mandati.

eccl.& de reb.& de priuilegijs earū.l.sancimus.& iō merito spāle est in eis pp periculū, ꝙ imminet,&c vt semel probatus possit reprobari,secus in alijs professorib.vt C.de ꝓfes.& me.l. reddaī. Dī in isto ti.qđ in testō habens annū 17.si 18.attigerit, pōt dare seruo suo libertatē,cū antiquitas huic ętati.s.octodecim anno.ꝯcesserit postulare. Vñ qō fuit Bononię de vno ex filijs Accursij,q volebat fieri Doctor in legib.& non hēbat nisi 17. an.vel parū plus.Opponebaī ei,qđ non poterat,rōne ætatis.Vnde ǭrīt,an aliqs in 17. an. possit fieri Doctor legū. Vī qđ non, qa Doctor legum iurisdōnē habet ordinariā inter scholares suos, vt in proœ. ff. circa fi. sic aliquis iudex esse non pōt. nec Rempublicam gubernare, nisi hēat ętatē completā.s.25.an sic ff.de mu.& ho.l.ad Republicā. Contra vī,qa habenti 17. an. concessum est pro alio postulare,vt hic, cū pro alio in tali ætate,pōt aliqs de iure,& ꝓprie rñdere.ff.de postu.§ non tñ.sed hoc est op⁹ Doctoris legum, vt ff.de orig.iu.l.2. circa fi.quæritur,an in ætate 19.an. potest aliqs fieri Doctor legū, vnde ratione officij bene potest. sed vī, ꝙ rōne iurisdōnis impedietur, vt præal.proœ.ff.circa fi.vt ff de mu.& ho.l.ad rem.

De adoptionibus. Rub.

Nomine cautionis quando contineatur nuda promissio.
Substitutio per arrogationem, quando annulletur.
Satisdatio de bonis impuberis instituendis,in quibus bonis habeat locum.
Impubes petitionem quartæ transmittit ad hæredem, si arrogatus decedat post arrogationem.
Arrogator si exhæredauit filium arrogatum, vel emancipatū sine cā an deat ei relinquere in testamento suo quartam partem bonorum suorū.
Spadones, qui dicantur, & an possint adoptare, & matrimoniū ꝯhere.

NOn solum. Cum aūt ꝑ principale rñsum,hic in principio huius. §. dī quod arrogatio fit ꝑ pricipale rescriptū,& sic ꝑ Principē,adoptio aut ꝑ quemlibet magistratū,vt ff.e n.l.2.quærit, q est rō. Dicēdum est,quia ita placuit princip.,& qa placuit,dicēdū est,ꝙ adoptamus eos,q sunt alieni iuris, arrogamus eos,q sui iuris sunt.ff e l.1.,& 2.sed q est alieni iuris,vel in aliena ptāte, nihil hēt,totum est patris,sed qui est sui iuris habet bona,quæ sunt sua, & frequēter accidit locupletē, vñ maius est periculum in arrogatione eius, qui aliqd habet,quam in adoptione eius q nihil habet & iō leuius ꝑmittiī adoptio,quam arrogatio, vt ff. de fur.l.1.qua furem.circa fi.qa vbi est maius periculum, ibi cautius est agendū vt ff.de Car.edi.l.1.§.sed & si quis. Item maiori, & maiorib. iudicib. cōmittiī cā liberalis,q̄ magna est,vt ff.de arb.l.non distinguemus.§.de liberali. Deinde dicit lrā qđ impuberis arrogatio fit cū istis condōnib. vt pr̄ arrogator caueat tabulario publico de restituendis bonis impuberis,si in pupillari ætate decedat, his qui bona impuberis arrogati habuissent, si facta non esset arrogatio. dicit gl.qđ cauebit de hoc pr̄ arrogator solū verbali cautione, & allegat.C.de ver. sig.l.sancimus. Sed dicendum,falsum est,immo cauebit.i.satisdabit cū fideiuss.& l.illā.C.de verb. sign.sancimus,q dicit, ꝙ nomine cautionis nuda promissio cōtinetur, † intelligo hoc esse verum quādo hoc verbum cautio profertur ab hoīe.sed qñ a lege,intelligitur cautio cum fideiuss.vel pignorib. Item casus legis est,qđ hic cautio de qua loquiī nī.§. quod cum fideiussoribus est,vt ff.eo l.nec ei.in fi.cum l.seq.& C.e.l.2. Si habes additionem,eam nō reprobo sed gl.antiquam ita habes vt dixi, & si hic esset extra cām,additioq; diceret ꝯrium.gl. dicit ꝙ debet cauere cum fideiussorib.vt dixi,pater arrogator de restituēdis bonis impuberis arrogati,si decedat impubes in pupillari ætate,his qui vēturi essent ad bona illa,nisi impubes dedisset se in arrogationem, vt hic,& ff.e.l.his verbis Sed qui sunt illi, qui venturi essent? Dicēdū ꝙ q ex testō,& post quod q ab intest.v.g.ego pater habeo filiū impuberē in ptāte,facto testm̄,& ei substituto pupillariter Titiū, & sic iste Titius substitutus si impubes filius meus decederet in pupillari ætate, nec se daret in arrogationē, bona haberet, postea dat se impubes me patre mortuo in arrogationem,ista arrogatio facit substōnem nullam esse, & sic Titius substitutus defraudat⁹ esset spe sua, quia bona impuberis,& sic impubes moriēī in pup. ætate,his ad quos ventura essent bona illa,nisi se dedisset filius impubes cap.dim.in arrogationem,probo,qa testm̄ per ca dim.minimā annullaī,vt J.quib.mo.test.infir.§.non tñ.sed substitutio est testm̄ impuberis, ff.de vul. & pup.subst. l.patris.& filij.† Item qđ substō per arrogationem annulletur est lex expressa. ff.eo.nec ei. § eorum. Item legatarijs qb. erant legata relicta ex substitutione, & libertatib.relictis.& iō ꝯsultum est per istam satisdationem. Pone quod pater impuberis non fecit testm̄,& eo mortuo impubes dat se in arrogationē, si impubes in hoc casu decederet in pupil. ętate,pr̄ arrogator oīa occuparet, vñ nisi esset remedium satisdationis illi,qui alias haberent bona impuberis,nisi se dedisset in arrogationem, bona ista amitterent per arrogationem, quia si iste impubes sui iuris remansisset,eius pr̄e decedēte ab intestato, proximiores haberent bona istius impuberis decedentis in pup. æta, sed cum dat se in arrogationē, est in potestate in aliena,hæreditatem nō habet,sed pater occupat omnia iure peculij, vt ff.de cast. pe.l.2.ideo per istam satisdationem prouidetur istis vēturis ab inte. qui bona impuberis habituri essent si nō esset arrogatus. Item ista satisdatio.s.quam præstat pr̄ arrogator de restituēdis bonis arrogati impuberis his, qui venturi essent ād ea nisi facta esset arrogatio sub tali ꝯditione,s.si impubes decesserit in pup.æta. se daret in arrogationem,alias nō haberet bona pupilli, nisi iste impubes in pup. æta. decederet, sed in neutris ab intest. non videtur quod locum habeat illa ꝯdō,si decederet in pup.ætate,quia qñcunque decederet impubes,si arrogatio facta non esset, aut in pup. ætate decederet,siue post qñcūq;, tñ illi,q venirēt ab inte.haberent bona eius,videlicet proximiores, ergo ista ꝯdō de bonis impuberis restituendis,si decedat in pup.ætate, licet locum nō habeat ut ijs, qui venturi essent ab intest.dicendum,ꝙ immo dicit glos.quia si iste impubes decederet ab intest.quia pater eius non substituisset sed non dato in arrogationem maluit quod venientes ab intest.s. proximiores haberent bona sua, quia non potest tali in ætate facere testm̄,ideo eo dato in arrogationem pater arrogator prestat satisdōnem de restituendis bonis venturis ab inte.sub illa ꝯdōne si decesserit in pup.ætate. Sed si iste viueret quousque esset pubes non esset certum,quod ab intest.veniētes,sīn proximiores haberent eius bona,qa in illa ętate pōt facere testm̄,& alios instituere, & iō dubiū est si post pupillarē ętatē decedat, an venturi ab inte-
3 stato eius bona habeant. Sed casus dubij non sunt cōsiderādi, vt ff.qui.& a qui.ma.liberi non fiant l.Iulianus. Et ideo satisdō de bonis impuberis restituendis habet locum in venturis ab intest.sub ista ꝯdōne,si decedat impubes in pup.ætate. Et tñ hæc non succurritur ab intest.venienti,si moriatur post pubertatem,est impubes,qui dedit se in arrogationē. Et iō glo est, quia esset a casu, vt haberet bona,vt dictū est. Hoc falsum est,immo certum est,qđ illi q sunt in illo gradu ad impuberē,in quo defertur q̄rela,vel bon. pos. ꝯtab. venirent ad eius bona eo decedente post pubertatem, nisi essent ingrati,& hoc incumberet onus probandi hr̄di instituto,vt C.de inof.test.l.oīmō. Item ponatur, qđ ista satisdō nō esset inuenta,quam p̄stat arrogator de restituendis bonis his, qui venturi essent ad bona arrogati si nō esset arrogatio facta,sunt ne substituti exclusi sine spe? Dicit hic gl.quod sic, qa substō ꝑ minimā cap.dim tollitur. Contrarium dī.ff eo.l. si arrogator. Vñ bñ dicit ibi qđ fingitur non irritū testm̄,& gl.ibi adducit illam l.his verbis ꝙ fingatur testm̄ non irritū: sed glo. aīr intelīr, & oēs Doct.ꝙ ibi dī ꝙ i illa l.his verbis,i fi.ꝙ hæc satisdō omissa fuerit, vtilis actio in arrogatorem datur intelligit,vtilis actio.i.ex stipulatu,quia fingitur stipūlō interposita, licet interposita non fuerit, sicut & in stipūlone in ꝑ dote,q̄ licet interposita nō fuerit fingitur, & sic arguiī testm̄ tenere,& non esse irritū:sed sic intelīr ibi gl.vtilis actio, i. ex testō. vñ sequereī, ꝙ testm̄ fingeretur non irritum. & certe ego sic intelligo:quia dicit lex illa.ff eo.l.his verbis, ꝙ intelīr esse consultum oīb.ꝑ illam satisdōnem.& in fi.dicit,qđ si omissa fuerit datur vtilis actio ꝑ quam oīb.consulitur. hic accipio ex antecedentib.quia q̄ interp̄rationib.&c.de verb.obl.l. Titia. Pone igiī, ꝙ alicui sit relicta libertas in substōne, non esset ei ꝯsultū, qa nisi adeatur hr̄ditas ex testō,in quo est relicta directa libertas, hic nō esset directa qa directa a defuncto p̄statur nō ab hr̄de, sed fideic. sic.& iō nō ꝯsulitur oīb.nisi fingeret testm̄ nō irritū,& ꝑ l.his verbis,nō fingitur non irritū,vbi expone in fi.illius legis, vtilis actio.s. ex testō. Vel potes exponere,vt in gl.vtilis actio, i. ex stipulatu,& tñ arguitur,quod pp hoc non habeatur, qđ fingit testm̄,non irritum. Dicendū,quod nisi illa lex ex qua inducitur stipūlō.q lex vult satisfacere oīb.verum est,quod testm̄ nō fingit non esse irritum. Deinde alius. Itē quæritur,qb.competit stipūlō,seu satisdō,de qua hic loquiī, quā præstat arrogator eius fideiussor seruo publico. Dices ꝙ solū cōpetat illis, q venturi essent ad bona, si se nō dedissent in arrogationē,& nulli alij.ego dico hoc nulli alij,qa Ros.dicit,ꝙ cōpetit arrogato si emancipet,sed non est lex aliqua,q̄ hoc dicat. Dicit āt,ꝙ in quolibet maiore arrogato,hoc verū est,agat ex ista stipulatione,vt ei restituanī bona sua si arrogeī; sed hic est maior ꝯtinuatio,q̄ prima,qa lex q̄ loqtur de ista mā ꝑ loqtur d impubere, vt hic,& ff.e.l.non aīr,& l.si arrogator. Vñ dico,ꝙ remedia huius §.sunt.s.cautio,seu stipūlō arrogatoria:cū eius fideiussorib. interponēda.& ꝯstō qđ ei restituant bona sua si emācipet, & si sine cā 4. pars bonorū ab arrogatore. Audias de qua ꝗstōne lex facit mentionē.ff.de inof.test.l.Papinianus.§.si quis impubes,& hoc solum habet locū in impubere non in maiore, quia lex voluit impuberi consulere, sed maior sibi imputet nisi sibi consuluerit. Sed qđ si interposita sit stipūlō i pupillari ætate,& post factus fuerit maior vt prosit,an videatur interposita, nec demū indigeat interpont. Credo qđ sic,& hoc ꝑ rīm iuris,tp̄s nō est modus,&c. & inspicimus originē oblō.ꝯtinuabimus eam regulā. Dico igiī qđ ēt impubes arrogatus si emācipet a p̄re arrogatore,nō agit,vt sibi restituant bona sua ex stipūlone, de qua hic loqtur lex, sed ꝑ legē restituātur sibi bona sua vt hic. Nam ꝑ istā satisdōnem inuentū est ꝑ legem,qa lex non dicit hoc ibi,nec alibi,nisi authoritate tua hoc dicas,sed solum illi q venturi essent ad bona: nisi se dedisset impubes in arrogationē:nō solū agēt ex illa stipūlone. Et rō est,qa impubes hēt tutorē:sed impubes si se dedit ī arrogationē verisile est ꝙ consu-

ꝓsula impuberi, sed de venturis ab intestato, vel ex testō non in-
tromittunt se tutor, iō illis consultum est remedijs huius. §. scilicet
ista satisdatione ꝯtinet, qa arrogator emancipauerit sine cā, vel ip-
sum exhēredauerit, relīqt ei quartam partem bonorū suorum. Di-
cit gl. hic, & bñ, ꝙ ista stipūo de qua loqr, non se extendit ad quar-
tam, quia ista stipūo de qua hic loqr, ꝑtoria est, & in ꝑtorijs stipūo
nib. nihil est addendum. ff. de verb. ob. l. in cōuentioni. & de ꝑtoris
stip. l. 1. ad fi. gl. arguit, qđ illa stipūo de qua hic, non se extendit ad
quartā, qa esset de futura successione, & pactū, seu stipūo de futu-
ra successione, non valet. Illud argūm non mouet dñm meum
sed rō prædicta. Tenor igr̄ istius stipūonis est, ꝙ satisdat arrogator
de restituendis bonis impuberis arrogati venturis ad bona ex te-
stamento vel ab intest. si iste arrogatus non esset de restituendis,
sub ista ꝯdōne, si decedat impubes in pupillari ętate. Ego appono
aliud intellectū istius satisdationis, ꝙ nō apponit gl. nec Rofredus
si decedat in pupillari ętate. adde, l. viuo arrogatore, & hoc ꝓbo
sic. Quæ fuit causa stipūonis istius interponendę, ista ne qui ventu-
ri essent ex testō, vel ab intestato ad bona impuberis, si arrogatus
non esset, nam eo dato in arrogatione, bonis impuberis defrau-
darentur. Sed pone, ꝙ præmoriatur arrogator, & hic si qua fuit cā
istius stipūonis interponendæ, dr̄, ita ne venturi essent ex testō, vel
ab inte. ad bona impuberis, si arrogatus non esset, eo mortuo. Nā
in bonis defraudarentur, qa tunc impubes eum moritur inuenit
sui iuris, & ita venientes ab inte. veniunt ad bona eius, nec indigēt
stipūonem aliquam fuisse interpositam si testm̄ erat factum, sicut
stipūo p arrogationem nitebatur, ita cum inuenitur sui iuris, tpę
suæ mortis iste impubes contingens ei in pupillari ætate, reconci-
liatur testm̄, vel subitō, & sic subitōne iuris veniunt, qñ præmorit
arrogator, & iō ista satisdōne opus nō est, qñ moritur impubes in
pupillari ætate ꝑmortuo arrogatore, iō attendendum in tenore
stipūonis. si decessit in pup. ætate viuo arrogatore. Item dicit hic
lrā, ꝙ si pr̄ arrogator emancipauerit istum. i. impuberem arroga-
tum sine cā, dēt ei bona, l. oīa arrogati ei reddere, & quartam par-
tem bonorum suorum relinquere, & dicas, qđ bona ipsius arro-
gati statim cum ipse emācipauerit ei reddit, & hoc colligo ex vir-
tute dictionis, tunc. vnde dicit lrā dignus emancipatione fuerit,
& tunc. l. emācipatione sua reddat, & hæc est vis, & ptās illius ver-
bi tunc, vt ff. de ꝯd. & de. l. 4. in fi. sed quartam bonorū suorum nō
dat ei statim cum emācipat, sed in testō suo, qa dicit hæc litera, vt
vnius iusta cā emancipauerit, vt ei quartam bonorū suorū relin-
quere. vnde hic verbum relinquit, est verbū pertinens ad vlt. vo-
lunta. ff. de tab. exhi. l. 1. ad fi. Item dicit lex, qđ si arrogator repetat
quartam bonorum, nimis mature petit. ff. de colla. bo. l. 1. si impu-
beri. ad fi. vñ hic male dicit Rofredus, q dicit qđ arrogator statim
cum emancipat debet dare arrogato quartam bonorum suorū,
sicut tunc bona sua tenetur restituere †Item aliud dixit male, sed
4 postea correxit, si debet relinquere arrogato, quartam partem bo-
norum ipsi arrogato nonne transmittet petitionem quartæ ad
hēdem. Ipse dicit, qđ sic, & tex. est legis, qđ impub. .... trā-
mittet petitionē quartæ, vt ff. de col bo. l. 1. §. si impuberi. Rñ. sed
iste postea correxit se. vñ si arrogator ꝑcedat non hēt eius hrs
petitionē quartæ, & non moueor rōne illa, sed alia, qa eum istam
quartam referamus non ad tps factionis testi, vel vltimæ volun.
non valet legatum, immo esset pro nō scriptum, vt est de cad. tol.
l. vnica, in primo ordine. Ad argūm in ꝯtrarium, quod est tex. illius §.
ff. de col. bo. l. 1. §. si impuberi, ibi intelligo, qđ impubes petitionem
quartæ trāsmittat ad hrēdē, verum est si arrogatus decedat post ar-
rogationē. Itē quęro, an pro ista quarta posset iste arrogatus agere
pet. hæ. Dicendū, ꝙ nō, qa lex vult, ꝙ arrogator relinquat ei quar-
tam in vlt. volun. & hæc est ꝯstō diui Adri. a qua habes. ff. de in off.
test. l. Papinianus. vñ si relinquat ei arrogator quartā in testō ob-
temperatū est legi diui Pij, & non intromittit se amplius petere p
actionē ex testō: si non relinquit ꝯstō diui Pij non facit eum hrēdē
in illa quarta, sed obligat arrogatorē ad relinquendum quartam
ipsi arrogato: vnde non aget petitione hrēditatis arrogatis, sed qa
arrogator obligatus erat ꝯstōne diui Pij ad factum, o succedit in
teresse, qa cum qs tenetur ad actum non faciens tenetur ad inte-
resse, vt. ff. de re iud. l. si qs ab alio in fi. legis, vnde ad illud interesse
agit ex illa ꝯdōne ex lege. Pone arrogator dicit in testō suo, arro-
gato relinquo quartam partem bono. Dico, ꝙ eam non pot pe-
tere, qa si eam posset petere, aut ex ꝯstōne diui Pij, aut actione ex
testō relinquendo, obtemperatum est ꝯstōni, & iō ex ꝯstōne illa
agi non pōt. vñ si obligatus essem vendere, & venderē, essem li-
beratus. itē, nec actione ex testō peti pot, qa legatū est mera libe-
ralitas, sed arrogator est obligatus ex ꝯstōne diui Pij relinquere
quartā, quare arrogator est debitor, & si debitor legat creditori,
non valet legatū, vt ff. de le. 2. l. debitor, quare actio ex testō locū
non habet. Dicendum, ꝙ si debitor legat id quod dēt, non valet
legatum, sed arrogator non legat, quod dēt relinquēdo quartam,
quia quarta legatur, sed erat obligatus ad relinquendū quartam,
& sic ad factum. Ad aliud, quod or quod legatū est mera liberali-
tas, sed hic obl. est ad relinquendum. Dicendum, ꝙ relinquere est
i. ē, quod legare, & legare, est mera liberalitas. Item relinquere ē
dimittere, sic dare est nomē facti, quo implet ꝯtus, cū aliquis do-

nat rē donatā. Sic donat donator rē donatam, & relinquere est
nomen donandi. & est nomen facti quo impletur legatū. Ex hoc
oritur talis dubitatio. Si aliquis in extrema sua voluntate diceret
amico suo, quid relinquetis vos filijs vestris? & dicit ipse. Ego relin
quo tali talē domū. & tali relinquo talem vineam, & sic factū est
totū testm̄ per istud verbū relinquere. Certe iudicatū fuit testm̄
nullum esse, qa relinquo, & lego, idem significant, sed non sequit
relinquo, ergo lego. C. de sacr. ecc. l. vlt. vnde est æquiuocatio, re-
linquere, i. dimittere, quia cum quis moritur oīa dimittit, nihil se
cum defert, & iō hoc verbum relinquo, duo significat, quid erit,
In dubio nescit vtrū vellet dicere relinquo, i. lego, vel relinquo, i.
dimitto. veniamus ergo ad arg. & dicendū, ꝙ non est proprie lega
tum, vñ dicit lex si donaui tibi decē, vt ea mihi mutuares, tu mu-
tuasti, non vr̄ esse mutuū. qa mutuare est voluntarium, & eras hic
obls ad aliqd mutuādum. & ita est de rigore, sed de æquitate mu
tuum est, vt ff. si cer pet. l. si tibi pecuniā. Ita dico hic, licet sit obls,
sed ab eo peti non poterat, eo mortuo incipit hrs teneri cū effe-
ctu, & hoc est alias cum actiones ab hrde, & ꝯ hrdem incipiant,
vt C. vt act. ab hær. & ꝯ hær. incip. l. vnica. Sciēdum, ꝙ quocunque
modo emancipat arrogatū pr̄ arrogator dēt restituere bona sua,
sed in quarta bo. arrogati est distinguendum, qa si emancipatio ē
incognita, & sic in causæ cognitione ꝯstat de meritis arrogati, &
de probitate, habet quartam, si sine cā nō habebit, vnde hic dr̄, ꝙ
dēt fieri ista emancipatio cā cognita, & si in causę cognitione nō
constat de meritis arrogati, & de probitate arrogatoris, non habe
bit quartam. Dicendum est igitur, ꝙ si cā est de immeritis arro-
gati priuat quarta vñ scias, qđ illę sunt causæ priuandi quarta, quę
sunt cāæ exhrēdationis, vt in Auth. vt cū de app. cog. §. aliud quoq;
capitulum. Vnde sciendū, qđ aliud est si exhrēdē: nā iste arrogatus hēt
viā solā viā, qua peteret quartā ꝯstōne diui Pij, vt ff. d. inof. test. l.
Papinianus. §. si impuberes. si præterat hēt triplicē viā, pōt dice-
5 re testm̄ nullū sicut & qlibet suus, vt C. de li. præte. l. vlt. † Dr̄ hic, qđ
si arrogator exhrēdauit filium arrogatum, vel emācipatū sine cā,
dēt ei relinquere in testō suo quartā partem bonorum suorū. in-
telligunt qdam in indefinita, q ęquipollet vl. ff. de pig. l. necessa-
rios. §. si annua oium bono, qa lrā dicit quartā bonorum suorū, s.
arrogatoris, & haberet alios filios naturales, & lrīmos, vt ff. si qs in
fraud. pat. l. vlt. Arguitur ꝯ eos, sm̄ hoc intelligeretur ꝙ plus hēret le
gitimus, q̄ nālis & lrīmus. Ad hoc bñ videtur, qđ hoc non est ve-
rū, qa iste arrogatus diues est, vt frequēter accidit, & habuit pater
arrogator fructus interim, & est casus, l. ꝙ lrīmus tm̄ plus hēt q le-
gitimus & nālis, vt in dato curiæ, vt in Auth. de trien. & semis. §. 1.
Itē arrogatus plus hēt quā nālis, & lrīmus, vt ff. q in fraud. cre. l. vl.
quia ibi dicit qđ talis filius adoptiuus hēt quarta in oīb. bonis pris
adoptiui, & si aliqd alienatū fuerit de his hēt reuocatoriam actns
quam filius nālis non hēret iure indistincte. Et ꝑ hoc arguit, qđ
plus hēt lrīmus, quam nālis nō hēret, saltem indistincte qđ hēret
lrīmus, vnde vel arrogatus contentus esse quarta eius, qđ habitu-
rus esset ab intestato, qa nālis, & lrīmus sm̄ hoc est cōtentus, vt C.
de inof. test. l. cū q̄ritur. Ad lrām istā, q̄ loquitur simpl. fi. q. dicit ha
bere quartā parte bonorū arrogatoris, videt qa dr̄, qa hoc freqūē
tius accidit, qa iste qui nāles filios hēt, arrogat vnum, vt ff. de ado.
l. nec ei. Præterea, & iō cum sit vnicus filius hēt quartā oium bo-
norū arrogatoris, qa hæc est quarta eius. qđ habiturus esset ab in-
testato, qa ab intestato totum hēret, sed vr̄ qđ ista quarta sit hodie
ampliata, vt in Auth. de trien. & se. iste arrogatus cā nō hēt sed ex
ꝯstone diui Pij quartam petere pōt. Sed pōt dici, qđ quarta est eis
ampliata, q hñt q̄rela, vel aliud auxiliū loco q̄relę, vt ꝯstōnē, arg.
ff. si qs cau. l. si cū. §. q iniuriarū. Hic loqr d trib. de bonis arrogati,
q̄ sibi reddunt. Itē quarta bonorū arrogātis. Itē bona q̄ interim ac
quisiuit medio tpe dū arrogatus pri arrogatori acquisiuit quoad
commodū, vel vsumf. vt sunt bona aduētitia, & dicit gl. quod bo-
na illa restituet iste pr̄ arrogator filio arrogato si emancipetur, sed
vsusfr. remanet patri arrogatori ad vitā post emācipationē, addu-
cit ad hoc duas leges, vt ff. ta. ete. l. si filia. §. 2. & ff. de vul. substi. l. sed
si plures. §. in arrogato. & C. de bo. q̄ li. l. cum oportet. §. cū aūt, & il
læ leges aliud ꝯcludunt circa propositum gl. Ex l. probat qđ arro-
gator retinet vsumfr. medij tpis, quo fuit arrogatus arrogatione,
& hoc est satis æquū, sed a nō probant. l. C. de tpe futuro, nisi diui-
di vsumfr. Et hoc est satis tolerabilę, vnde in nat. & filio lrīmo, si
erat i ptāte pris, morte, qa ipse filius morit remanet vsusf. pri ipse
filius morit, & insolidū in vita sua, si emancipat, dimidia. hæc pro
bant i Auth. de hær. q̄ ab inte. §. vlt. Dicas, qđ restituere dēt pleno
iure illū vsumfr. nec p tpe futuro dēt aliquid retinere, sicut & alia
bona arrogati, & hoc ostēditur sic, qa per l. ff. totū pri acquirēdo
nō erat diuisio proprietatis, & vsusf. ergo nec in restituēdo, & sic
dēt restituere dīa bona cum vsuf. in acquirendo, & retinendo, qđ
iure. C. locū hēt & fauore filiorum est introductum, ergo non dēt
retorqueri in eorū læsionē. ff. de le. & sen. l. nulla. C. de le. & consti.
qđ fauore, quare simul cum vsufructu dēt restituere bona aduen
titia pater arrogator, q̄ interim filius arrogatus dum fuit in arro-
gati ne sibi acquisiuit. Sequitur postea. §. In plurimus, ibi, sed &
illud verum, habuit dñs meus quendam Doct. qui totū cōtrio ex-
6 ponebat in litera, quam glo. exponit, vnde dicebat, † qđ ipsadones
dicunt

dicuntur aliqui, q ſm nãm generare non poſſunt, quia caſtrati: & tales bene pñt adoptare, & matrimonium pñt ɔ̃here, quia hoc ē vitium naturale, & vino naturali parcit̄, vt ff. de dam. infe. l. fluminum. §. vitium. Et adhoc habes ī his quæ ſunt nobis a nã, &c. ſed caſtrati ſunt illi, quib. vitilia amputant̄: vñ dr̄ caſtratus, quaſi caſtenatus: & iſte adoptare non poteſt, qa nec gñare. Fiebãt eunuchi, vt cum dominab. ſtarent, & vt eis relinqueretur aliud: ſed hodie per legem eſt prohibitum, ne fiãt eunuchi: & quod dr̄ hic, ꝙ ſpadones. i. caſtrati, ſm iſtam expoſitionē nõ pñt generare, nec matrimonium ɔ̃here, quia verum eſt ſecundum iſta iura, ꝙ nõ poſſunt generare, nec matrimonium contrahere. Dominus meus de hoc non curat.

1 *Fœmina non poteſt arrogare, niſi ſibi concedatur a Principe.*
2 *Arrogari quando poſſit filius naturalis, per reſcriptum Princ pis. Et quæ ſit forma, quæ obſeruari debeat in ſupplicando.*
3 *Filius naturalis põt legitimari per reſcriptum principis, et quę ſit forma.*

1 **§. Fœminę** † Ibi dr̄, ꝙ fęminę non pñt arrogare, quia nec hñt in ptãte, niſi cũ amiſerint filios, & in ſolatiũ filiorum amiſſorũ, & tũc ex reſcripto principis pñt ſimiliter arrogare, & non alias: quare hic dr̄, ꝙ fœminæ pñt arrogari, & non arrogare. Dicendũ, ꝙ licet reſcriptũ principis in vtroq; requirat̄, tñ pñt arrogari p reſcriptũ principis de iure cõi, ſed arrogare nõ pñt per reſcriptum de iure cõi ſpãlr, ſi in piudicium eis ɔcedat̄, vt hic, & cũ cã 1. in loco & caſu amiſſorũ filiorũ. Caſus enim.
1 † Quęrebat hic dñs meus, qd ſit arrogatio, qa dicebat ipſe, ñ pñt arrogare p reſcriptũ principis filium meum nãlē. C. de nat. li. l. legem, & tñ bene pñt eũ litimare p reſcriptũ principis, vt in Auth. quib. mod. na. eff. ſui. §. illud. & certe vr̄, ꝙ l. illa, C. alias intelligit decreta, & ſit correcta, ſed non eſt: vñ dicas, ꝙ in arrogatione non oportet facere mẽtionem filiationis ſupplicãdo, ſed ſufficit dicere talem extraneum ſui iuris nolo arrogare: vñ nec in reſcripto principis fiet de hoc mẽtio, ſed in litimatione oportet, ꝙ fiat mentio filiationis in ſupplicando, & nãlitatis.
2 † Quod dicat: Dñe, talis eſt filius meus nãlis, vnde peto, ꝑlegitimetis eum; vnde in reſcripto dẽt fieri mẽtio, & ita alius eſt modus ſupplicandi, & concedẽdi in vno, q̃ in alio: vnde in legitimatione, niſi eſſet facta mentio filiationis, & naturalitatis, non valeret legitimatio. ſed eſſet arrogatio: hic allegat̄ præall. Auth. q. mo. na. eff. ſui. §. illud notadum. in fi. tit. dr̄, ꝙ ſi dñs ſeruum ſuũ nominauerit filium apud acta, ꝙ erit liber Dicebat dñs meus, ꝙ aliqua intendebat ſe ꝓbare filiam cuiuſdam, vt ei ſuccederet, depoſuerunt teſtes ipſam fuiſſe filiam opponebatur ɔ̃ dicta teſtium, ꝙ non ſequebatur dato, ꝙ eſſet filia ꝙ poteſt tñc eſſe filia legitima, & naturalis, & ſciendum eſt ſuccedere patri. Certe dicẽdum eſt, ꝙ ſufficit in teſtõ, ꝙ intelligitur, ex quo dici põt, ꝙ eſt filia, quod intendit, ꝙ ſit filia legitima. vnde dicit lex, ſi aliquis dicat ipſum filium legitimum, vt in Auth. vt lice. ma. & auiæ. §. ad hoc, &c.

Quibus modi ius pat. pot. ſol. *Rub.*

1 *Sacerdotium liberat filium a patria poteſtate.*

VIdeamus. Nũc quibus, &c. Mortuo vero auo &c. ver. Si vero is. ibi dr̄, quod nepotes per mortem aui efficiuntur ſui iuris, ſi non erãt recaſuri in poteſtatem patris ſui. ſ. filii poſt mortẽ aui, puta quia mortuus erat ſiuus pr̄ eorũ añ auũ, vel exuerat de pñs ſui ptate, per emancipationem: ſed ſi per dignitatē recaſuri ſunt ī ptãte filii, qui exiuit de ptãte patria per dignitatem, non vr̄ exiuiſſe, quo ad ſuũ incommodũ, vt in Auth. ɔ̃ſtõ, q̃ de dignitatibus, §. illud. Et iõ nepotes filii iſtius filii, q exiuit per dignitatē de ptãte aui reſpũ iſtius filii recidunt in eius ptãtem, nec ipſe pr̄ amittit patriam ptãtē. p hoc ſoluebat dñs meus talē qõnē. Eſt in quadã terra ɔſuetudo, ꝙ ſi aliquis decedat, q nõ hẽat liberos in ptãte, ꝙ dñs terrę oĩa bona occupet iure manus mortuæ. Habebat qdã, q deceſſit, filium ſacerdotem Rectorem eccleſiæ, q morabat ſeparat a pr̄e in eccleſia ſua: Dñs iure manus mortuæ volebat bona occupare, dicebat dñs meus, ꝙ ſacerdos erat in ptãte defuncti tẽpore mortis, qa iſte non eſt de illis modis. Arguitur ſic. Certi ſunt modi, qb. tolſr patria ptãs, iſte nõ eſt de illis, per quos qs exeat de ptãte, q hoc tit. nominant̄: ergo per talem modum quis non exit de ptãte, &c. Similis modus arguendi. ff. de his, qui ſuot ſui, vel alie. iu. l. pr̄e furioſo. circa prin. & ſic dñs terræ nõ dẽbat hr̄e bona pr̄is
1 ſui defuncti iure manus mortuæ. † Nec eſt dicendum, ꝙ p ſacerdotium exiuent qs de pr̄ia ptate, qa licet ẽpalis dignitas facit aliquem exire de pr̄ia ptãte: nõ tñ inuenit̄ ſic de dignitate ſacerdotali, vt C. de epiſ. & cl. auth. ſed ẽpalis. Dicebatur ɔ̃, ꝙ imo ſacerdo-
a talis dignitas. a facit quem exire de pr̄ia ptãte, & dicebat̄, ꝙ erat decretalis, vel decretum: eſto, ꝙ ita eſſet, adhuc allegabat pro ſacerdote, quia licet per ſacerdotalem dignitatem exiuerat de patria poteſtate, tñ ille, qui per dignitatem exiuit de patria poteſtate quo ad ſuum commodum, vr̄ exiuiſſe, vt in Auth. conſtitutio, q̃ de digni. §. illud. & ideo dicebat iſtum ſacerdotem admitti ad bona, & ita fuit iudicatum.

A D D I T I O.

a Sacerdotalis dignitas. Adde Bar. in l. patre furioſo. ff. de iure perſo. Et nunquid ſacerdos ſit perſona publica, & poſſit alteri ſtipulari, vide eundem in l. 1. §. huius ſtudii. ff. de iuſt. & iu.

---

1 *Relegare quibus conceſſum eſt.*
2 *Pater deportatus amittit ciuitatem, & iura ciuium Romanorum, & ſic patriam poteſtatem.*
Et filius deportatus exit de poteſtate.

§. Cum autem is, &c Ibi dr̄, ꝙ deportatus amittit patriam ptãtē. Dicit gl. ſnia deportationis non põt dari niſi quatuor iudicib. ab Imperatore, & ab eo q vices eius agnoſcit, a pfecto ꝑtorio, & a pfecto vrbis, vel ab eo q vice eorũ cognoſcit, de mãdato principis, vt quia præfectus prætorio deceſſit, mittit̄ ad tps ab Imperatore aliquis, qui vice iſtius cognoſcat. certe iſte poterit deportare, & rõ eſt, qa iſte ordinarius eſt, qui vice alterius iudicis ex mandato principis ſubrogat̄, & eſt caſus. C. de offi. eius, qui vicem alterius iudicis gerit, l. 2. Ex hoc ſoluebat dñs meus talem qõnem. Aliquis ẽps deceſſit, mandauit Papa duobus, vt exerceant officiũ defuncti, deceſſit vnus illorum: q̃rebat̄, an alter poſſet cognoſcere? Certe rñdebat, ꝙ ſic, quia erant ordinarij. Sed in ordinarijs duob. in eodẽ officio, vnus põt cognoſcere ſine alio, licet aliud eſſet in delegatis, & de hoc dicebat eſſe plura exempla, hoc habetis, ff. de offi. cõſul. l. vnica.
1 † Dicit ea gl. poſtea, ꝙ oẽs illi, q hñt merum imperiũ, pñt relegare, & certe dico, ꝙ non, qa ɔceſſum eſt pſidi ſpecialr̄, vt ff. de interd. & releg. l. relegatorum. 1. rñ. nec dico, ꝙ hic ſit merũ imperium, ſed ea quæ mero imperio magiſtraliter tractant̄, quia
2 nec mortem ciuitatis, nec mẽbri mutilationem. † Sequit̄ ver. Sed ſi ex indulgentia. vbi dr̄, dictum eſt, ꝙ pr̄ deportatus amittit ciuitatem, & iura ciuium Romanorum, & ſic patriam ptãtē. Silr̄ ſi filius fuerit in ptãte deportatus, exit de ptãte. Sed illi, q ſunt reſtituti, recuperant p reſtõnē priſtinum ſtatũ, & gradũ: & hoc dicebat dñs meus, ꝙ litera iſta melius faciebat ad qõnē, q̃ ſequitur, q̃ lr̄a de mundo, & ſi ipſe vellet ſoluere ſicut ipſe audiuit, ꝙ ſoluebatur ipſe ſolueret p iſtam lr̄am, & p iura illa, q̃ hic allt. Qõ eſt talis. Papa reuocat expectatiues in quadam eccleſia. Reuocatis expectantib. qdã impetrat ꝑbendã pomã in illa eccleſia, q̃ vacabit, poſtea venit vnus de expectantib. reuocatis, & impetrat reſtõnem, reſtitut' eſt, vacat præbenda, vult admitti ille, q impetrauit præbendam, & præponi ei, q impetrauit reſtõnem: reſtitutus eɔ̃ qa licet impetrauerit poſtea, q̃ ille impetraſſet, tñ non impetrauit ipſe ꝑbendã, ſed reſtõnẽ ad illam, q̃ primo impetrauerit, ſicut ille q mõ vult admitti ex reſtõne in priſtinum ſtatum, & gradũ, & ſm hoc dẽt ille primo admitti, & ꝑponi. Dicebat, ꝙ p lr̄am hoc diceret, & vr̄ eẽ ſilr̄ caſus, l. in ſiſi. C. de ſen. paſ l. inſulã. vbi dr̄, ꝙ ſi miles, q fuit miſſus in inſulam, quia vendidit arma ſua ignominioſe, reſtitutus eſt, nõ ſolũ recuperat, ꝙ ſit miles, ſed oportet in eo gradu, in quo primo erat, qa in mãcula militum ſcribunt per ordinem. primo maior, ſecundo minor, poſtea minor, vñ gradum quem primo habebat, recuperabat per reſtõnem. Ad idem eſt. ff. de conratab. l. 1. ad fi. dñs meus tamen dicebat, quod forte diceret contrarium, & rationes iſtas bene diſſolueret.

1 *Captus ab hoſtibus quare fingatur ſeruus.*

§ Si ab hoſtibus. Dicit gl. ꝙ hic colligunt qdã qdam genus hoĩũ in pendẽti, vt in ...tur, hoĩum alij ſui iuris, alij alieni iuris, vt s̄. de his qui ſunt ſui vel aliẽ. iu. l. rñ. alij in pendenti, vt hic: vñ ſtatus liberorum eius, q captus eſt ab hoſtib. eſt in pendenti, ut hic dicit gl. ꝙ illud tertium membrũ non eſt verum, & ad hoc alle. pr̄es leges, vñ liberi eius, q captus eſt ab hoſtib. pr̄e eorũ exiſtente in captiuitate ſui iuris ſũt, q interim ſeruus eſt, dũ eſt in ptãte hoſtiũ, & qui in aliena ptãte ē, aliũ in ſua ptãte hr̄e nõ pt. ad l. Iul. de adulterijs l. ſic eueniet. ff. de acq. rer. do. l. liber homo §. is quoq; Rñdet ad lr̄am iſtã, ꝙ nihil ē in pendenti inſpecto ſtatu pñti. Capti ab hoſtib. nõ ſunt ſui iuris, ſed inſpecto futuro, ex his, q̃ euenire pñt, eſt aliquid in pendenti, & ſic eſt hic ẽr ſtatus præſens illorũ, q ſunt ſui iuris iſte ſtatus reſpectu futuri pendet, qa ſi reuertatur pr̄ fictione iuris poſtliminii, fingeret̄ ſemp alieni iuris, ita fingerẽt ſemp filij fuiſſe in pr̄is poteſtate, quia & pr̄ fingeretur ſemp fuiſſe in ciuitate. Et ꝙ inſpecto futuro dicat̄ aliqd in pendenti, non inſpecto præſenti, probatur dictus ll. ff de verb. ob. l. ɔdões ff. ſi cer pe. l. cum ad præſens. l. certi ɔ̃dõ. & l. itaq; Sed certe ita dicas, ꝙ licet in pñti liberi capti ab hoſtibus ſint ſui iuris, tñ lex dicit, ꝙ nõ ſunt plene ſui iuris, ff. de ſuis, & legi. l. pe. Dicit litera. Sed & qui captus, &c. Litera iſta legitur ſm gl. vno de duob. modis. Et dominus meus legit tertio modo. Primus modus ſm glo. eſt, ꝙ non vr̄ quis ſeruus eſſe nec in poteſtate hoſtium eſſe, ſed ī veritate, donec fines imperij exceſſerit. ff. de cap. & poſtli. reuer. l. poſtliminium §. poſtliminio. ſicut de furto non manifeſto dr̄, ꝙ non eſt furtum nõ manifeſtũ donec res furtiua ad locum deſtinatum fuerit deportata, vnde ſi ante quandocunque deprehẽdantur, dicitur furtum manifeſtũ, vt j. de obl. ex delicto. §. manifeſtũ. Scd̃o modo legit gl. ſed nõ eſt intellectus

lfæ. Vnde tertio modo dic, ꝙ hic est intellr̃ lr̃æ, quia siue reuersus
tur in bello, siue qa furtiue recedit ab hostib. ſp dr̃ postliminio re
uersus, vt hic. & hoc importāt ista verba. reuertat̄, siue bello recu-
perat̄, cū bello postliminio rediisse existimatur .i. dr̃, vel credit̄ sm
veritatē, nō existimat̄. i. fingit̄, quasi non sit vere reuersus postlimi-
nio, sicut gl. exponit, sed non est intellr̃, lr̃æ, vt dixi. Hic tanguntur
duę fictiones, s. fictio iuris postliminii, & si moriatur in captiuitate
& esse mortuum hora captiuitatis. Sed sic arguit̄, prima hora ca
ptus fuit seruus: qd est ↄ mentē legis
ptus fuit seruus, ergo fingit̄ mortuos seruus. Dr̃ qdā ad istud argm̄: fingi
Corneliæ, vt ff. de test. l. lex Cornelia. Dr̃ qdā ad istud argm̄: fingi
tur esse mortuus prima hora captiuitatis, & illo momento erat li
ber. Dicēdū, ꝙ fictio legis Corneliæ fingit ipsum mortuū esse pri-
ma hora captiuitatis, nō ipsum mori, qa tunc fingeret eum mori
seruū, vñ aliud est mori, aliud mortuū esse, vt de ↄdi & de. l. si hr̃s
fingit emittere ipsū. Et hoc petas tu in argō tuo, ergo fingit̄ mo
ri seruus, non sequit, sed bñ ↄcludes, ergo fingit̄ mortuus, dū eri-
piebat̄ in seruitutē, vñ fingit lex Cor. ipsum mori liberum, qa eri-
1 piebat̄ in seruitutē. † Quærit aliqs, q̄ æquitas est ista, ꝙ ille, q capt⁹ sit
ab hostib. sit seruus legis, q̄ hic induxit induci pro hostib. & ↄtra
nos ita opponebat qdā nobilis laicus, & dño meo ipse dicebat.
Et ꝓ nobis ↄ hostes, pōt esse rō, quare captus ab hostib. seruus fin
gat, qa Imperator pōt, dare legem hostibus si vellet, qa dñs tot⁹
mundi est, ff ad legem Rhodiā de iac. l. deprecatio. sed non sunt
digni legib. sicut de meretrice dr̃, ꝙ non est digna legum laqis ī-
nodari, vt C. ad l. Iul. de adul. l. quæ adulterium. Item & si de iure
posset dare legem hostib, qa de iure possit constituere, ꝙ capti ab
hostib. essent liberi, cū hostes de facto non seruāt, & sic leges ef-
fent ludibrio, qđ esse non dēt, ff de iud. l. si prætor. iō non ↄstituit,
ꝙ capti ab hostib. erāt liberi: vnde cōi assensu Imperatoris, vł po-
puli Romani, & hostium introductum fuit, ꝙ illi sui, & illi, quos
de suis caperemus, essent nr̄i. Si q̄ras, quare voluit lex vel Impera-
tor captum ab hostib. liberum, seruū esse apud nos, licet apud ho-
stes diceret ipsum seruum esse? Dicendum, ꝙ ex quo est seru⁹ ho
stium, si liber remanet, cum apud nos retinet bona sua, & ista bo-
na essent hostium, & illa est ratio quare captus, tam apud nos, q̄
apud hostes haberetur pro seruo.

§. Præterea. Et dr̃ in illo §. x. & tunc ex edicto: ꝙ pr̄ ca-
dē iura habet in bonis filii emancipati, me
rit. ꝓferat patrono in bonis liberti, & q̄ sunt illa iura, exponit̄ in gl.
Sed quærit: pr̄, q emancipat filiū, hēt ↄt. sicut patronus præteritus
a liberto iure nihil habet per ista iura, est ne hic correctum? Dicit
Azo, hodie est correctū, hrditas. n. descendentium æqualiter ascē
denub. defert̄ pr̄i, & matri, vt in Auth. de hęr. quæ ab inte. defer. §.
ius hodie. Gug. dixit ↄtrium, quod imo hodie pr̄ haberet ↄta. Et
præfertur matri. Dicendum, quod vr̄ correctum. Pater si nō emā
cipasset filium, habebat olim omnia iura peculii, sed hodie tm̄, ha
bet hæreditatem in aduentitiis, & si non emancipetur, vt ī Auth.
de hær. quæ ab intest. defe. §. 1. quare. Sed hic erat causa, quæ post
emancipationem habebat ↄtab. & præferebat matri, qa si non e-
manciparet, hr̄et omnia, & hodie cessat (ista cā cessabit, & sic pa-
ter non præfertur) & effectus, vt s̄. de cpit. & cle. l. gñalr. & sic pr̄
non præferetur. Dicendum ab intestato pater, & mater hodie æ-
qualiter admittendi, sic loquitur illa Authen. de hære. quæ ab in-
test. defer. §. ↄis. sed ex testamento per ↄtabu. dico quod pater ꝓ-
fertur matri, quia in successionib. ex testamento inuenitur ius an-
tiquum correctum.

1 Taciturnitas æquiparatur consensui, vbi est coniunctio personarum.
2 Emancipare filium in quibus casibus possit cogi pater.

§ Sed & si pater. Dr̃ in illo §. qui tacet, cōsentit. Di-
cas, qui tacet, nō ↄsentit rr̄, vt ff. de
reg. iur. qui tacet. non vniqz, sed vbi inuenit ↄtrum dico, ꝙ specia-
le est, vnde hoc est speciale ↄiunctio personarum, vnde cū pr̄ dat
filium in adoptionē, & filius tacet, vr̄ ↄsentire, qa vr̄, ꝙ tenere de-
1 beat id, quod pr̄ facit, & sic loquitur hic, † q tacet, consentit. vbi ē
coniunctio personarum, & sic loquuntur. ll. quæ ad hoc inducun
tur, vnde si donatur res mea me ꝑnte, & non ↄdicente, ab extra-
neo, non nocet mihi, si a coniuncto, nocet, qa habeor pro ↄsentiē-
te, vt ff. de do. inter vir. & vx. l. si seruus cōis. Sed si ab extraneo in-
teruenit aliud quam taciturnitas, qa recipi ↄtium, bñ mihi ꝑiudicat
qa receptio ↄtii bñ præiudicat, ff. de cons. l. quidam ex parte. Ista in
ra inducebant ↄ dñm meum in quadam qōne. Quidā maritauit
vnam de filiab. suis, cū duas hr̄et, & mr̄ erat mortua. Post lapsum
tpis maritauit aliam, & dotauit eā de bonis mr̄is, eiam ꝑnte ea,
quæ primo fuerat maritata, & non ↄdicente. Quærit, vtrum sibi
præiudicet. & arguebat̄, ꝙ sic, qa si alias coniunctio ꝑsonarum in-
ducit ↄsensum, multo fortius coniunctio ꝑsonarum cū fauore do-
tis, qa cā dotis fauorabilis est. Vñ iura ꝓallegata ꝓ hoc induceban-
tur. Dñs meus distinxit in ista qōne, aut illa filia, quæ tacuit, erat
emancipata. Sed dices. Nonne erat vxorata, & sic extra ꝑtātē? Di-
cendum, ꝙ ꝑꝑ hoc non exiit ptātem pr̄is, qa certi sunt modi exe-
undi de ptāte, vt hoc nt. iste non est de illis, &c. & est similis mo-
dus arguendi. ff de his qui sunt sui, vel alie. iu. l. pr̄e furiolo. Casus
legis est. C. de cond. inser. l. si vxorem. vñ distinguendum est de il-
la, quæ tacuit, aut erat emācipata, aut sui iuris, bñ poterit loqui, &
intellr̄ ↄsentire, & sibi ꝑiudicat, & in emācipato loquit̄ lex. quę ꝓ
hoc adducit̄. & optime facit lex. ꝙ qui tacet, ↄsentire vr̄. ff. de iug.
l. si idem. §. pr̄. Si in patria ptāte, non hr̄ pro ↄsentiente, qa non de-
buit ↄdicere, immo erubescere. C. de bo. q̄ li. l. cū oportet. & h. d.
expsse Auth. de nupt. §. si mulier non credit ei, q voluntatē pr̄is,
vel dñi sequit̄, vt ff. de reg. iu. l. velle non creditur. Sed dices, non-
ne hic erat in ptāte, si tacet, consentit. Dicendum ꝙ est casus perti-
2 tus ab eo, de quo nr̄a fuit proposita qō. † Dr̄ in fi. huius tit. ꝙ in ca-
sib. pr̄ cogit̄ emancipare filium, vel filiam, vt si male tractet, vł si
filiæ imponat necessitatem peccandi: & idē dico, ꝙ si filio, & aliis
casib. qui hic tangunt̄ in gl. Sed tunc q̄rit̄, vtrū in iisdē casib. si fi-
lius male tractet ꝑrem, vel pr̄i imponat necessitatem peccādi, an
filius coget̄ emancipari, quia sicut inuitus non emancipatur, vt in
Auth. qui mo. na. eff. sui. § gñaliter. sic nec inuitus emancipat. Di
cendum ꝙ non. & rō quare cogit̄ pr̄ emancipare in prædictis ca-
sib. est illa, qa non expedit filio, ꝙ sit in ptāte pr̄is, sed pr̄ non esset
in ptāte filii, vnde de similib. ad similia non est procedendū. Item
pœna est pr̄is emancipare, quia amittit ius patriæ ptātis. Item ꝑꝑ
delictum cogitur emancipare, sed emancipari, non est filio pœna
sed libertas, ideo non cogitur emancipari, propter delictum
suum, quia hoc esset sibi commodum, & quis non debet con-
sequi commodum, de eo, de quo pœnam mereur. ff. de neg. o.
gest. l. si in hr̄ditaria. in fi. & ff. de interd. & releg. l. relegatorum. &
fi. vnde propter delictum, non meretur emancipari, imo si esset
emancipatus, propter delictum suum reduceretur in patriam po
te. C. de na. libe. l. vni. sed Al. cōsuluit patri, quia venit coram iudi-
ce, & talem sn̄iam quam vellet pater ferret iudex contra filium,
C. de pat. pot. l. filius.

De tutelis. Rub.

1 Tutelarum tria sunt genera, testamentaria, legitima, & datiua.
2 Tutela differt a patria potestate.
3 Tutor ratione officii debet habere sumptus, si q̄dem facit alios quā domi.
4 Nemo viuit ex venta.
5 Expensas quas debeat habere actor, ratione contumaciæ rei.

1 TRanseamus. Est autem tutela hic qa diffinit̄ tutela, & non diuiditur. † Tria
sunt genera tutelarū, testāria, lḡima, & datiua. Adhoc
dicit Placentinus, ꝙ hic diffinit̄, & diuidit̄ tutela. Diffi-
nit aūt vsqz ad verba illa data iure ciuili, &c. tangit̄ diuisio, tute-
la data ciuili iure, & per hoc tangitur legitima, quæ datur a l. J. de
leg. ag. tut. in prin. ac permissa. s. a lege vel a testatore, & sic tangit̄
testamentaria, & datiua, quia a lege permittitur testatori, & iudici
dare tutorē, vt in §. permissum. Do. Azo dicit, ꝙ diffinitur hic, sed
non diuiditur, & hoc dicebat ideo, ꝙ Imperator hic a principio
diffinitionis vsqz ad fi. ēt illius verbis inclusis, data iure ciuili. Item
sine aliqua pensatione, & separatione procedit, quod non esset, si
diuidere intenderet. Dominus meus dicit, quod potest sustineri
& Placentinus. ꝙ hic simul diffinitio bene approbat̄ apud Logi-
cos. Sequitur in diffinitione, Tutela est vis atqz potestas. Dicit gl.
ꝙ vis ponatur pro adiectiuo, & pro tanto dr̄ violenta ptās, quia
inuito datur. Sed dic aliter, & latius, vt per Guernerium in l. 1. ff. e.
tutor. & inuitus datur, vt ff. de tu. & cu. datis ab his. l. illud. & l. nec
non. & bene dico, ꝙ datur inuitus tutor, nisi lḡimam haberet ex-
cusationem, vt J. de excu. tut. per totum. Sequitur in diffinitione,
Ad tuendum eum. &c. & sic tutela est ad tuitionem, & sic ad cō
modum, & vtilitatem pupilli, & per hoc colligitur differentia in-
2 ter tutelam, & patriam ptātem. † Nam patria potestas est ad com
modum patris, quod apparet, qa patri acquirit, ff. de acq. hær. l. pla
cet. tutor est ad commodū pupilli, vt dictum est. Sequitur in diffi-
nitione, q ꝑꝑ ætatem, &c. Hic colligr̄ alia dr̄ia inter eos, q sunt in tu
tela liberantur ꝑꝑ tutelam, vt qñ facti sunt adulti, vt J. quib. mod.
finit̄ tut. in princ. Nam q sunt in patria ptāte, & si haberent mille
annos, non liberantur, nisi mors patris, vel emancipatio, vel alius
modus exeūdi de potestate interuenitet, de qb. dictum est s̄. quib.
mo. ius pa. po. sol. per totum. Sequitur in diffinitione, In capite li-
bero, &c. gl. hic signata allegat hic l. vnā. ff. de tu. & cur. da. ab his.
l. si impuberi. cui legi. aliæ duæ sunt ↄriæ, quas allegat. leges istas
ita distingue. Aut ille seruus q vult cogere hr̄dē, est seruus hr̄dis,
& tunc nō pr̄ cogere: & sic loquitur illa lex. ff. ad Treb. l. cogi. §. si
seruo. Aut ille seruus est seruus hr̄ditatis: & tunc distingue, aut est
sibi libertas, & hæreditas relicta ab vna persona tantum, quia fuit
vnus solus hęres institutus, qui rogatus fuit per fideicom. hær. re-
stituere illi seruo, & ipsum manumittere, & hoc casu potest coge-
re hæredem, vt hæreditatem adeat, & eam sibi restituat, & liberta
tem præstet, & sic loquitur lex. ff. ad Treb. l. nudum. §. nomē. Aut
est seruo libertas, & hæreditas relicta a duobus, qui duo sunt hæ-
redes instituti, & vnus rogatus restituere hæreditatem, & alius ꝓ-
stare libertatem, & tunc distinguitur. Aut portiones eorū ad vnū
eorum redeunt, quo casu factæ sunt vnius, & tunc ille, ad quem
ante porrigitur a seruo, pōt adire hr̄ditatem. Aut relicta ē seruo a
cu. ob.

duob.hrdib. hrditas, & libertas, nec vnius hrdis portio ad aliũ redit, quo casu pt cogere, vt adeat: sic loquit lex. ff. ad Trebel. l. si res aliena. §. seruus. Aut sibi relicta est hrditas, & libertas a duob. quorum vnus est hrs, alius legatarius, & tunc ipse p l. apud Iulianũ. §. vlt. & eo. ti. l. nõ est cogẽdus §. Caio. tũc q̃rit, an tutor dẽat sustẽtari de bonis pupilli: Vr ꝙ non: cõ vr, ꝙ imo: nã sicut ferre testimoniũ est onus, ita tutela est onus. Testes sumptus suos hñt a ꝓducẽte, quare & tutor a pupillo. Itẽ qa nemini offiñ suũ dẽt esse dãnosum. ff. quẽad. test. apc. l. si qs. & ex qb. cau. ma. l. videlicet, & qd testes hñt sumptus a ꝓducẽte, dr l. C. de testi. l. qm liberti. Dñt igr, ꝙ ita est in tutore, q hẽt expẽsas, & intelligunt hic Doc. de expensis in itinere factis, arg. ff. mã. l. ideoq; igit §. idẽ Labeo. ibi, sed si ad
3 vecturas. † Sed ego dico, ꝙ in oĩb. hñda est rõ sumptuum, vñ si solus expẽdit, siue tutor, siue testes, rõne officij inspiciẽdum est, & facit ad hoc ff. fam. erc. l. ex parte. in prin. & intellige, ꝙ sumptus hẽbit tutor, si qdẽ facit alios, q̃ domi faceret. Nã sumptus, quos faceret ẽt si nõ hrẽt tutelã, illi bñ deducunt, nec ad illos tenet pupillus: nã
4 domi oportet eũ expẽdere, † qa nemo viuit de vẽto. C. de ali. pupil. pst. l. vlt. & pp hoc q̃tum domi expẽderet, tñ minus hẽbit de bonis pupilli rõne expẽsarum, & ita dicerẽ in actore, q rõne ꝯtumaciæ rei ponit expẽsas, vt q̃tum domi expẽdisset, tñ deducat de ꝯdemnatione, ar. ff. de pet. hr. l. sed si. §. qd at qs. nisi esset talis ꝑsona q̃ ex opera sua lucrata eẽt domi, vt qa erat fossarius, vl carpẽtarius vel alia ꝑsona, q̃ opis suis locratur vitam suam ꝑ hoc ar. ff. ad exhi. l. sed si hæreditas. §. 1. & ar. ff. fam. erc. ex parte. in prin.

Qui testamento tut. dari possunt. *Rub.*

DAri autem. Hic vides, ꝙ titul' ꝯtinuat se ad rub. Sequit ergo, sed & seruus ꝓprius. In isto §. dr, ꝙ aliqs seruum ꝓprium sine libertate in testõ suo dare tutorẽ pt. Nõ intelligas ꝙ expresse dicat testator, vt det eum libertate, qa tũc nõ ꝯiecturamus tacitã libertatẽ, cum ĩ incertis, nõ certis, locus sit ꝯiecturis. ff. de ver. obl. l. continuus. §. cum ita. sed intellige, ꝙ dat simplr seruum suum ꝓprium tutorẽ, nec expresse ei dat libertatem, & hoc fauor est liberorum. Item ex quo dat eum tutorẽ, omnia dare presumitur, sine quib. tutela explicari non potest, ar. ff. de iurisdi. om. iud. l. 2. ff. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum.

§. Seruus aũt alienus. Vbi dr seruus alienus pure, nõ pt dari tutor, sub ꝯdõne tali, s. si liber erit, bñ dat. Sed pone, testõr in testõ suo pure dedit seruum alienum tutorẽ filio suo impuberi, qd si eni dat', valebit ne? Dicit dñs meus, ꝙ sic, qa intellr ꝯdõ, si liber erit, ar. j. e. ti. § furiosus. Sed si pure daret eũ tutorẽ, ita ꝙ nõ exprimeret se velle, qd non intelligat nunc vtilr dare. & sic intelligit, qd loquit iste §. Vult igit. §. iste, ꝙ si det tutor seruus alienus sub ista ꝯdõne, si liber erit, dat vtilr. Et est rõ gl. qa ꝑ hoc, ꝙ testõr dat seruũ alienũ tutorẽ, si liber erit, vr rogare hrdẽ, vt emat, & manumittat, ff. de test. tu. l. si hrditas. § fi. Dñs meus addit aliam rõnem, qa ꝯdõ, quã qs inserit legato, verisile est, ꝙ velit eam implere. vnde cum testator dat eum tutorem, cum liber erit, vr velle, ꝙ eum velit manumitti, vt ff. de manumis. test. l. si quis locuples.

1 *Actus legitimi, conditionem non recipiunt.*

Proprius aũt seruus. Ibi dr, ꝙ seruus proprius eo mõ datus, inutilr dat' erat. Illud verbum, eo mõ, exponit gl. & s. opi. seu expõnẽ approbat, d. Iac. approbat scdam, videlicet ꝙ tutelæ datio sit vtilis, sed adiectio inutilis. & ꝓ ñ adiecta hr. & ſm eũ modus dãdi ẽ vtilis, sed datio inutilis. Nunc aduerte quãr gl. ĩprobat i. opi. seu expõnem.
1 † Nã pñtes dñt, q nõ intelligũt, actus lri nõ recipiũt ꝯdõnẽ sed tutelæ datio est actus lõmus, ergo, & c. ff. de re. iur. l. actus lgmi. Sed ad hinc illud ar. non ꝯcludit ꝓpositũ. nã verum est, ꝙ tutela, q̃ datur a iudice, non accipit ꝯdõnẽ, testãria sic: vñ testõr bñ pt dare tutorem sub ꝯdõne, vt j. px. §. & s. eo. ti. §. seruus alienus, & iõ ita dẽt ꝓbari. Sicut iudex nullo casu pt dare tutorẽ sub cõdõne, & si det quocũq; casu, non valet tutoris datio, sic testõr nõ pt dare tutorẽ ꝯdõnalr i casu, d quo loqt l. sub ꝯdõne ista, cum liber erit: ergo si det sub ista ꝯdõe sibi ꝓhibita, erit idẽ, qd in qualibet ꝯdõne prohibita, seu nõ ꝑmissa iudici, qa qd iure fit, de toto quo ad totum, idẽ esse dẽt de parte quo ad partem, vt ff. de rei vend. l. quæ de tota.

§. Furiosus. Habes arg. vt s. dixi, qa si seruus alienus detur tutor simpliciter nõ adiecta hac cõditione dantis, cum liber erit, tamen intelligitur.

§ Certe aũt. Dñs meus itelligit qd gl. dr, ꝙ vniuersitati rerũ bñ dat: verũ ẽ, ſm qd se extẽdit iurisdictio dãtis, etiam si nõ esset hic vna res in sua iurisdictione.

1 *Nomen filij si proprie sumatur, non continentur nepotes, secus si improprie & quando.*

§. Quod si nepotes. Ibi dr, ꝙ noĩe filioru ꝯtinẽt & nepotes, vt ff. d ver. si. l. li-
1 berorũ. † Ad istd ꝯrũ ista sol. gl. ꝙ nomẽ filij, si ꝓprie sumat. ꝯtinet nepotes, qa filius dr a Philos, qd est amor, & nepos, & qlibet ali[a]
a q ꝑma affectione dilig it, noĩe filij[a] ꝯtinẽt, sic loquit l. ꝯria. Si autẽ nomẽ filij improprie sumat, tũc noĩe filij, & vñ dicat filius, non ꝯtinet nepos, sed soli filij, sicut loquit hic. Tu dẽs dicere totum ꝯrio, ꝙ filij appõne, si sumat ꝓprie, ñ ꝯtinent nepotes: si ĩproprie, ꝯtinent & nepotes: nam si ꝑ ꝑ hoc, ꝙ filius dr a Philos, qd ẽ amor, intelligimus, qd nõ est dicẽdũ. Vñ alio mõ soluit dñs meus ꝑ quãdã gl. Rogerij, q̃ est ff. de tut. l. tutela, & dicit alia gl. ꝙ distinctio liberorũ, & filiorum, nõ cadit in idiotã. Per eam voluit dicere Rogerius ꝙ idiota appellat oẽs filios suos, non adhibita distinctione nepotum ad filios, sed peritus bñ distinguit iter nepotes, & filios. Vñ cum dr hic, ꝙ filiorum appõne nepotes nõ ꝯtinent, verum est, qñ filij appellant a peritis. Et quod dr in l. ꝯria, ꝙ appõne filiorum nepotes intelligãtur, põt esse verũ, si appellant filij ab idiota, qd ei nõ imputat, si significatu verborũ ꝓprie nõ vtat, vt ff. de vẽ. insp. l. edictũ. dñs meus recitabat hic, ꝙ audiuerat a quodam dño lno, ꝙ ita soluebat, ꝙ si hẽat nepotes & filios, tunc noĩe filiorum nõ intelligent nepotes, qa singuli suam ꝓprietatẽ requirũt. j. qb. mo. test. infir. §. alio. Alij dñt, ꝙ est gñale, ꝙ appõne filiorum nepotes ꝯtinentur. fallit in casu pp parentũ & ductam separationem ff. de fun. instr. leg. l. quæsitum. §. lanificus.

ADDITIO.

a Nomine filij. Adde, quod nomine filiorum venit nepos, qñ testõr nepotem tractabat vt filium, secũdum Bar. in l. alimenta. ff. de al. & cib. leg. Et quod nepotes non contineantur noĩe filiorum, vide per eundem in l. sed & milites. ff. de excus. tut. Item nunquid filiorum appellatione in testamentis veniant ipsi nepotes, & quid si filius, & nepos ex filio præmortuo extiterit, & quid si mortis testatoris tpe concepti non erant nunquid comprehendi habeãt: vide no. Ale. in cons. 16. inci. videretur, in 4. vo. perg. eorum cons. De materia vide Iasõ in l. quæ de legato. ff. de leg. 1. & in l. filiusfam. §. diui. in 2. lect. ff. eo.

De legitima agna. tutela. *Rub.*

1 *Agnati qui dicantur.*
2 *Mater non est agnata filio.*

1 **QVibus autem.** Sũt aũt agnati, & c. † Ibi dr, ꝙ agnati sunt illi, q ꝑ viriles sexus cognationẽ sunt ꝯiuncti. Sed opponit, frater aũs pr tuus habebat fratrẽ vterinũ, iste frater nec tibi, nec patri tuo erit agnatus, vt C. de leg. hær. l. vlt. §. sed nec. & tñ est tibi ꝯiunctus & fratri tuo per virilem sexum ꝑ patrẽ, sed filij duorum fratrum, qui duo fratres sunt sibi ꝯiuncti per patrem cõem, sunt agnati, sed filij duorũ fratrum vterinorum, nõ sunt inuicẽ agnati, sed cognati, & iõ si aliquo respũ sit fœmina tñ in medio non est agnatio & iõ ad hoc, ꝙ sit agnatio, oportet, ꝙ cum respũ sit virilis
2 sexus. † Vnde dico, ꝙ mr tua nõ est tibi agnata, quia per seipsam tibi adiungitur, j. ad Tertul. circa princ.

5 *Agnatio est nomen iuris ciuilis.*
Agnati habent in ci. quãdã ꝓrogatiuam vt præferantur cognatis, & quib.
Masculi, & fœminæ æqualiter admittuntur in successione.
2 *Masculos, & mulieres quantum ad successionem, qui impares iudicat, accusator naturæ est.*
3 *Cognationis ius, est inductum quadam ratione naturali.*
4 *Multa impediunt incipienda, quæ non impediunt iam consummata.*
5 *Curatores lĩmos habere duæ ꝑsonæ tãtũ inueniũtur. s. ꝓdigus, & furiosus.*

§. Sed agnationis quidem ius, & c.

1 Ibi dr, † ꝙ agnatio est nomẽ iuris, & sic nomẽ iuris ciuilis: nã antequã ius ciuile cum oẽs essent cognati, ius ciuile attẽdẽs maiorẽ dignitatem in masculis, q̃ in fœminis, eis dedit quandam ꝓrogatiuam, vt ꝑferrent cognatis in hrditatib. & tutelis, & sic quodammodo
2 hæc agnatio fuit inuenta ꝯ nãlẽ rõnẽ, nã dicit l. ꝙ † qui mulieres, & masculos quantum ad successionẽ impares iudicat, accusator nãæ est. C. de lib. pte. l. maximũ vitiũ. & iõ cum sit adiẽtũ nomẽ de iure ciuili, nõ est mirũ si ꝑ ius illũ admittat: sed ius cognatiõis est inductũ quadã rõne nãli. nã pariter & agnati, & cognati iure il-
3 lo vocabant, † qa oẽs cognati vocabant, & ꝑ hoc cum sit ius nãle, non tollit ita cito ꝑ ciuilẽ rõnẽ. Sed ꝯ nãm cognati hñt successionẽ, & oĩs successio est de iure ciuili ꝑ legẽ illam, l. obuenire. ergo male dr cognationem non esse de iure ciuili. Dicẽdum, ꝙ & si cognati hẽant successionẽ de iure ciu. non ꝑ tanto dr cognatio eẽ iuris ciuilis: qa ius ciuile non tãtã ꝓrogatiuam dat cognatis, quãtã dat agnatis, sicut dr in pœnis versari non qa verset in pœnis, sed ꝓrogatio dr in pœnis nõ versari, qa in eis non tñ iure versatur, sicut in stipl̃onib. ff. de pœnis l. si vnus. §. pactus. Dicas ergo, illud ꝙ hñt agnati de iure ciuili. s. ꝙ prærogatiua sua est ꝯ naturalem rõnem, sed cognati hñt ꝑ ius ciuile, quod sequitur naturalẽ æquitatem. Sed in fi. huius §. dicit gl. ꝙ tutelæ deferendæ tollunt ꝑ minimã capitis dimi. sed delatæ non tollunt, arg. C. de test. l. iubemus. Item dicit gl. in hac re. idem tenet Io. Fab. & latius, vt per eum hic quia hrditates delatæ, & cognitæ per capitis di. non tolluntur. sed deferẽdæ sic, vt C. vñ liberi. l. vlt. Sed & deferendæ impediunt per minimã capitis dimin. quod ꝓbatur. j. q mo. tu. fi. in §. finit. vbi dr ꝙ ꝑ minimã capitis di. finit tutela: ergo fuerat incępta. Et si q̃ras, q̃ est cã diuersitatis tutelæ, & hrditatis? rõ est in ꝓptu: nam hrditas vnico actu impletur, seu agnoscit, ita quod actus futures non est necessarius, tutela non impletur vno actu, sed successiue:

nam ſicut hodie gerit qs tutelam,& cras ēt geret,ſic deinceps,er
4 go ſi ea nondū finiat,geret,donec finiatur ſummo gſīe.† Nā mul
ta impediunt incipiēda,q̄ nō impediūt iā ꝯſummata,vt ff.de min.
l. Aemilius.ff ex quib.cau.in poſ.ea.apud Iul. Sed tutela cum ad-
impleatur ſucceſſio nō ꝯſummata,ſed ꝯſummāda eueniat capi-
tis diminutione,futurum proceſſum impedire poterit, licet ī hę
reditate iā adita impedire nō poterit, qa nihil eſt ibi futurū, qđ ꝑ
capitis dim.valeat impediri. Pone q̄nī quare ꝯiuncti deſcēdūt ad
hr̄ditatē.ff.de lib.& poſth l.in ſuis.& q̄nī quare ius dedit tātā ptā-
tē pr̄i,qđ poſſit exhr̄dare filios,relicta quarta.& dic,quaſi eſſe pa
tris reſeruet ī filio. Dicit lr̄a,eſt & alia tutela,gl.exponit.i.alio noīe
vocata. Sed certe melius diceret,ſi diceret alia rōne vocata,cum
hic ſit penitus diuerſa a ꝑcedēti,& alia rōne inducta,ſeu introducta
nā prima ex verbis,& mēte Senatuſc. Ter.data eſt,iſta nec ex mē
te,nec ex verbis,vt j̄.videbis.ergo non eſt exponendum, eſt & a-
lia tutela.i.alio noīe vocata,qa ſic innuit,ꝙ eſſet alia tutela cū ꝑce
dēti,ſed noīa eſſent ſynonima, qđ nō eſt verum. Sequiř in litera,
Vł deinceps impuberes manumiſerit. Sed ſi eſſent puberes,nūqd
5 eſſet eorū curator lrīmus? Rñ.dico,nō.† Nā iure nō inueniunř niſi
duæ pſonæ,q̄ hn̄t curatores lrīmos.ſ.ꝓdig⁹,& furioſus,vt j̄.de cu.
fu.§.furioſus.C.de epi.aud l.de creationib. Et ſic dico,ꝙ cum iſti
nō ſint de illis pſonis,nō habebūt pr̄em lrīmum curatorē. Sed ꝯ
eſt Aut.vt ii,qui obli.ſe perhi.§.1.ſed dic,ibi loquitur extēſiue de
curatore,hic loquitur proprie de curatore.

De fiduciaria tutela. *Rub.*

1 *Tutelam fiduciariam fratris impuberis,quādo debeat habere frater pubes*
2 *Tutela liberti vnde habuerit originē,& qua ratione fuit introducta.*
3 *Tutela fiduciaria fratris,qua ratione fuit inuenta.*

QVo defuncto. Si liberi eius virilis ſexus exi
ſtant. Hic ergo vides, quod
frater eſt tutor fiduciarius,fratris,vel ſororis impube-
ris mortuo pr̄e cōi. Verū eſt,dř gl.ēt ſi tam impubes,
quam frater pubes ſupermanſiſſent in ptāte pr̄is cōis tp̄e mortis.
1 †Nam ſemꝑ frater habebit tutelam fiduciariam fratris impube
ris.alle.l.q̄ nihil facit ad hoc,habes ſ̄.qb.mo ius pa.po.ſol.§.1.ſ̄.de
tut.§.permiſſum.idem dicit gl.& ſi emācipatus eſſet.certe gl.ibi
dicit,ꝙ hoc caſu ſi eſſet emancipatus iſte frater pubes tp̄e mortis
cōis,hr̄et tutelam lrīmam fratris ſui. Hoc dicit gl.C.de leg.tu.l.4.
& ꝯtrium innuit,ꝙ iſte ēt hoc caſu eſſet fiduciarius. vn̄ dicas ꝙ ſi
ſemꝑ fuiſſet in ptāte pr̄is cōis frater pubes,& frater impubes,fra-
ter maior habebit tutelam lrīmā fratris ſui impuberis,nō fiducia
riā,quod ꝓbat ſic. Cōſtat, ꝙ ipſe ſit ꝓximior agnatus, ergo dice-
m⁹ eum lrīmum eſſe tutorē fratris ſui impuberis ex mēte,& ver
bis.cū tex.deferat lrīmā tutelā ꝓximiorib. agnatis, ſ̄.de leg.agna.
tut.1.rn̄ſo.& ꝙ frater poſſit eſſe tutor lrīmus fratris ſui,hēs. C.de
exce.l.aduerſus.gl.inducit hic,legē illam pro ꝯria,ſed dēt dici, ꝙ
ibi māſit in ptāte,hic non,vt j̄.de ſuc.lib.1.rn̄.& j̄.de legi.agna.tu.
2 †Et anteq̄ vlterius progrediar,vnde originē traxerit,eſt dicēdum
ꝙ fuit reperta in illa.l.12.tabu.nam in ea cauebať,ꝙ pr̄onus voceť
ad hr̄ditatē liberti. Iſta ergo rōne,qa vocabať ad hęreditatem,vo-
luerunt Iuriſc.ꝙ deferretř ei tutela liberti. Iſta ergo rōne,qa vocā-
bať ad hr̄ditatem,patet,vnde habebit originē tutela liberti: ergo
patet vn̄ habuit originē,vel qua rōne fuerit ītroducta,ꝑꝑ hoc eīn
dř magis lrīma,q̄ ea,q̄ defeř parentibus , & iō dicit ſ̄.de leg. pat.
tu. Dicit lr̄a,exemplo pr̄onorum:nam iſta q̄ defeř pr̄onis,fuit rō
tutelæ delatæ parētib.nam cum Iuriſc.viderunt,ꝙ Senatuſc. vo-
cabat pr̄em ad hr̄ditatem filij impuberis, quē emācipauerat,vi-
ſum fuit eis,& merito,vt ei deferrent tutelam lrīmam,quæ voca
tur lrīma parētum tutela,& iſta minus lrīma eſt q̄ precedēs,vt iſta
probanť.ff.ad Ter.l.2.§ obijcit. Fiduciaria aūt tutela fratris inuēta
3 eſt,quia cum †Iuriſc.viderunt,ꝙ frēs non vocabanť ad ſucceſſio-
nem pr̄is emancipati,aliquo caſu de iure ciuili,nec ocium habē
bant ad ius pr̄torium,ꝑ hoc hr̄e fratres bon.poſſ.vn̄ cognati, in bo
nis fratris emancipati nō repererunt cām aliquā, cur deferretur
ſibi tutela lrīma fratris ſui,ſed ipſi ꝯſiderantes,ꝙ dēt maxima eſſe
dilectio inter fratrem,& ex iſta dilectione coniecturantes fiduciā
in fratre , confidentes ei detulerunt fratris emancipati tutelam,
quæ fiduciaria appellatur,vt in iſto titulo.

1 *Hæres,& defunctus idem ſunt.*
Pater,& filius cenſentur eadem perſona.
2 *Titulus de fiduciaria tutela non eſt hodie correctus.*
3 *Frater,an ſit leg.timus tutor fratris.*

§.Atqui. Hic opponit in pr̄e,filius pr̄oni pr̄ono mortuo,q̄
erat lrīmus filij ſui impuberis emācipati,nō hēt
eādē lrīmā tutelam fratris ſui,q̄ pr̄ hēbat,ſed hēt fiduciariam.
1 Ad hoc Imperator bn̄ ſſider ibi,qm̄ filius,&c.† Sed pone q̄onem
quare filius idemque pr̄ pr̄e ſuo mortuo,qui erat legitimus tutor
nepotis ſui impuberis emancipati , non eſt legitimus tutor fi-
lij ſui:nam eodē modo ſi nō eſſet emancipatus iſte nepos ab auo,
eſſet recaſurus in ptātē filij ſui,eiuſdēq; pr̄is eodem iure,& eodem
mō quo erat in ptāte aui ſui:ergo eodē iure dēt habere tutelam fi
lij ſui,ſicut habet tutelam liberti,filius pr̄oni mortuo pr̄ono, & le
gitimā ſicut & pr̄onus : qa & ſi libertus non fuiſſet manumiſſus,
eandem ptātem haberet filius pr̄oni in eo,qualē habet pr̄onus: er
go eadem rōne retēta dicerem,ꝙ ſicut auus lrīmam tutelam ha-
bet nepotis impuberis emācipati, ita filius idemq; pr̄ pr̄e mortuo
habere deberet tutelam lrīmam,quam & pr̄: qa ſi nepos non fuiſ
ſet emācipatus ab auo,eo modo recaſurus erat in poteſtatem filij
eiuſdēq; pr̄is auo mortuo,ſicut erat in ptāte aui, auo viuente. Hic
dicit gl.d. Azo,ꝙ nō eſt ſiĺe de pr̄ono,& de eius filio reſpectu tute
læ nepotis:nam quod dř libertus ſi non fuiſſet manumiſſus a pr̄o-
no mortuo eſſet in ptāte filij pr̄oni , ſicut erat in poteſtate patroni
verum eſt quòd hr̄s eſt,& filius hr̄s,& defunctus idem ſunt, ergo
bene īfertur,ꝙ pr̄oni filius a pr̄ono mortuo ptātem hēret in liber
to , ſi non fuiſſet manumiſſus,eandē,quam & pr̄onus habebat,&
hoc iure hr̄ditario,non iure ꝓprio,tutela hēt eo facto liberto,quā
pr̄onus habebat in caſu propoſito,ēt ſi dicať,ꝙ auo mortuo nepos
ſuus nondum emancipatus recaſurus ſit in filij pr̄iſq; ſui ptātem,
& ſic eandem ptātē habet pr̄ in eū,quem habebat auus,eā tamen
non hēt iure hr̄ditario,ſed iure proprio,dato ꝙ filius idemque pr̄
nunquam eſſet hr̄s pr̄is ſui.ſ. aui,tn̄ filium ſuū eūdemq; nepotem
in ptāte ſita hēt,vnde multa hēt filius rōne, qua filius. licet non ſit
hr̄s pr̄is,vt ff.fam.er.l.ſi maritus. in fin. ergo iſtā ptātē hēt iure ſuo
proprio,vt ff.fam er.l.ſi maritus.ſi ergo iure ſuo proprio hēt, ergo
quantum ad hoc nulla eſt vnitas,vel identitas inter eū, & patrem
ſuum:non eſt igř rō,quare dicamus auo mortuo,filium aui, eun-
dēq; pr̄em,nepotis habere eandē tutelā.ſ.ipſius nepotis, quam hē
bat & auus,cum aui pr̄ni nō reperiter in poteſtate nepotis filij,quia
ſui,quā hēt auo mortuo,ſi nepos nondum fuiſſet emācipatus ab
auo:& ſic ceſſat hic vnitas q̄ reperiť in caſu de pr̄ono,& filio eius,
reſpectu liberti,ſi nondū fuiſſet manumiſſus: quare dicit d. Azo,
ꝙ iſti caſus non ſunt ſiĺes , & ꝑꝑ hoc in caſu iſto non hēt locū lrīa
tutela,ſed fiduciaria. Sed opponiťur,nam ſicut idē ſunt hr̄s,& de-
functus,ita idem ſunt pr̄,& filius,cum ſit eadē perſona,vt C.de in.
& ali.ſubſt.l.vlt. Rn̄deo,& ſi pr̄ & filius quo ad quædam ſint eadē
perſona,tn̄ non ſeqtur,ꝙ ſi filius hēbat aliquid nō hr̄s cām,ꝗn
ꝙ illud ſit idem,& eo mō habebat, quo & pr̄ habuit, imo diuer-
2 ſum,& diuerſo mō. In fi.huius ti.† eſt ſciēdum,ꝙ quidā hic volue
runt dicere,ꝙ iſte titulus,& ꝑcedens eſt correctus, ſed de pr̄ni pro
bo,ꝙ non eſt correctus:nā,vt dixi.pr̄ vocať ad tutelam filij lrīmā,
ꝑ rationem Senatuſ.Ter. Et eſt ratio, vt vidiſtis: nā per illud Sena-
tuſ.vocabať pr̄ ad hr̄ditatē filij,& iō merito ſtatutū fuit ab illo Se-
natuſ.ꝙ vocaretur ad onus,ſ.ad tutelam ipſius.ſed hodie nihil im
mutatū eſt,niſi hoc,ꝙ olim qn̄ qs emancipabat filiū reſeruabat ſi
bi ius ſuccedendi:ſed hodie ſiue reſeruet,ſiue non, intelli reſerua
tum:ergo apparet,ꝙ hodie eſt neceſſaria lrīa parentum tutela : nā
cū hodie ſic,vt & olim voceň pr̄es ad ſucceſſionem filiorum:er-
go & ad tutelam, & ꝙ ita ſit , ꝙ nihil aliud ſit mutatum ꝑ ius no-
uum j̄.de legi.agn.ſuc.§.vlt.& ff.ad Tert.l.2.§. obijcitur. Item di-
co,ꝙ iſte titulus non eſt correctus, neq; ꝑ legem 12.tab. neq; per
ꝯſti.nouam,quæ eſt in Auth.de hær.quæ ab inteſt.defe.§.ex his.&
3 ad.eorū,q dn̄t iſtum titulū eſſe correctū,rn̄deo,† ꝙ ēt hodie frater
eſt legitimus tutor fratris ſui impuberis:nam lex 12.tab.defert tu
telam oīb.agnatis : ſed quãuis iure iſto ꝑ emancipationē tollatur
agnatio,tn̄ iure nouiſſimo emancipatus in nullo differet ab eo,
q ſemꝑ fuit in ptāte,ergo dn̄t ipſi cum l.12.tab. deferat tutelā oīb.
agnatis,& emancipationis obſtaculū tollatur , per ius nouiſſimū
ꝙ pater ſit tutor legitimus ex l.12.tab.filij ſui impuberis emācipa-
ti. Ad qđ rn̄deo,ꝙ cum l.12.tab. dixit deferri tutelam ꝓximiorib.
agnatis , & emancipatus pro agnato reputetur , non tn̄ l.antiquæ ,
prima l.12.tab.attribuitur,ꝙ ſic probať. Pone,quod hēt filium in
ptāte,planū eſt,ꝙ per legē filius dēt ſuccedere,pone, quod captus
ſit pr̄ ab hoſtib.hæc l.Cor. fingit ipſum eſſe mortuum prima ho-
ra captiuitatis,& hoc eſt dicere,ꝙ fingit eū mortuum liberū:nam
niſi hoc fingeret,& captus penes hoſtes decederet, non poſſet hę
res eſſe,quia ſeruus. Fingit ergo l.Cor.ipſum mortuum eſſe libe-
rū:dicemus ne hoc caſu filium ſuccedere per legem aliam q̄ vult,
vt filius ſit hęres pr̄is liberati,an dicemus ipſum ſuccedere per fi-
ctionem legis Cor.q̄ remouet obſtaculum ſeruitutis? Et eſt dicen
dum,quod legi Cor.aſcribatur,non legi alij. Sic dicemus in ca-
ſu propoſito,qa licet l.12.tab.deferat tutelam,& ius illud agnatis,
cū emancipatus ei non eſſet agnatus.licet pro agnato habeatur
per ius nouiſſimum,non eſt aſſentiendū legi antiquæ 12.tab. ſed
communi nouiſſimæ,quę remouet obſtaculum emācipationis.
ergo apparet per prędicta,ꝙ frater maior nō erit tutor legitimus
fratris impuberis emancipati:quia tutela legitima per l.12.tabu.
defertur ſi per legem illam non defertur ei,vt proditum eſt, hoc
proba.ar.l.ff.de vulg.& pup.ſubſti. lex Corn.ff.de bon.poſſ.3.§.
eius. Et quod nec per cōſtōnē nouam in Auth.de hær.ab inteſt.
d.§.ex his corrigitur iſte titulus,ego probo : nam titulus iſte defert
tutelam agnatis,& cognatis:& ſic loquiť generaľr, & iō non vř ſe
referre ad iſtū ſpālē tractatū legis,qua cauet,ꝙ vbi porrigitur gra
tis

lis cl'a.non vr̄ se referre ad ea de quib. sp̄al'r est tractatum, vt ff. de verb.ob.l.doli cl'a.ff.de pę.l.sanctio legū. Vn̄ dicendū, ꝙ salua reuerentia ꝯdicētiū, ꝙ iste titulus necessarius est, sed si nō esset posimus bn̄ dico, ꝙ nō esset necessariū, vt poneret̄, cū satis esset, ꝓuisum ꝑ ꝯstōnē ꝑdictā. Sciendū, ꝙ tutela agnatorū ex verbis legis 12.tabu inducit, qa noīatim, vt s̄.de leg agn.suc.& ff eo.l. 1. Itē ex rōne, qa ad successionē vocat ī.de leg. agna. suc. sed tut. la ꝑronorum nō inducit ex verbis, qa non noīatim, vt s̄.de le.pat.tu. sed ex rōe sic, quā de suc. sui. Rn̄ est alia, quæ valet ex verbis 12. tab. neque ex mente, qa l.12.tab.non vocat ad succ.filij emancipati p̄rem, licet lex alia ciuilis vocet.s Senatusc. Tert.ff.ad Senatus. Tet.l.2. obijcitur vnde in ltīmis dr̄ tam legitima, q̄ p̄ronorum fiduciaria, nullo modo dr̄ ltīma, qa nulla l.ciuili.nec l. 12. tab. nec alia ciuili vocabat frater ad successionem emancipati, licet hodie sic. C.de hær. l.vlt.§.sed nec.& est de leg.tu.l. 4. vnde posset dici legitima ex illa l.sed nec ex l.12.tab.

De Attiliano tutore. *Rub.*

1 *Tutela testamentaria quando locus sit, & quando expiret tutela datiua, & desinat esse tutor, qui datus est a iudice.*

2 *Cōdō, q̄ ex necessitate intelligitur, si exprimat̄, nō facit cōdōnale legatū.*

3 *Iudex, qui aliorū facta complet, & corrigit, debet esse completus, & irreprehensibilis.*

SI cui nullus. Dicit lr̄a, & maiorē partem tribunorum, & exponit glo. ibi, duob. tn̄ erant tres tribuni, & duo sunt maior pars triū alle gat ad hoc.l.C.de off.p̄t.l.2.sed lex illa loquit̄ de numero p̄torum, q erant tres, & ideo duo erāt maior pars; sed nos loquimur de numero tribunorū plebis. Dr̄, ꝙ lex illa nihil facit ad expōnē istā, cū nō seqt̄, duo sunt maior pars in numero p̄torū, ergo duo sunt maior pars in numero tribunorū Sequit̄. His legi.tutor dari potuit.& hic dat̄, dicit gl.intelligas, gl. sic, ꝙ oēs vere dantur ī his dubijs casib. ꝑut in lr̄a tangunt̄, sed nō ex illi legib. Attilia, Iulia, Titia, qa recessum est ab eis, sed l.alia hic allegata.ff. de test.tu.

1 l.si qs sub ꝯdi.vers.q si sinebat, &c. si ꝯdō existeret, † aut dies veniret, & iō dt gl ꝙ hic dat tutor a iudice tacite sub ꝯdōne posset dici tutor, vt habuimus s̄.e.ti.§. licet in testō, & sic s̄m gl. posset hic notari, exp̄ssa nocēt, nō exp̄ssa non nocēt. sed certe ego dico, ꝙ illud notabile nō p̄t extrahi, qa ego dicerē, ꝙ si nō exp̄ssisset iudex ꝯdōnē, tutor, q est in testō datus, interim ea pendēte a iudice intelli'r esse datus, quousq; ꝯdō in testō adiecta extiterit, qa ea extāte locus est testāriæ tutelæ, & per ꝯns expirat tutela datiua, & desinit eē tutor, q datus est a iudice, vt vidistis. ī. pxi in prin.ti.sup vocabu

2 lo illo, nullus. ergo hic vides, † ꝙ necessarius facit hāc cōdōnē in-

a telligi: ergo si exprimat̄, nō facit tutelam ꝯdōnalē, qa cōdō, quæ ex necessitate intell'r, si exprimat̄, non facit cōdōnale legatum. ff. de le.s.l.si ita scripsisset. ff. ꝯd.& dem.l.1.ad fi. & l.ꝯdōnes. Nam necessitas legē non hēt, ff.de off.procō.l.1.a's.n. si in casu, vbi non est talis necessitas, poneret̄ ꝯdō tacita, vel expressa in tutela datiua, non valeret tutelæ datio, sic intelligo. ff. de reg.iu.in l.actus legitimi. His ita visis vnū restat quęrere, an possit dari tutor in testō sub ꝯdōne, & nō possit dari a iudice sub ꝯdōne. Ad quod dicendum, & suppone primo, ꝙ in tutelis seruat ordo, primo lest locus testāriæ, scdo ltīmæ, tertio datiuæ. vn̄ si testāria, quæ primum locū hēt, sit minus plena pp adiectionē ꝯdōnis, pōt ꝯpleri ꝑ iudicē. qui interim ea pendente dabit tutorē, vt hic dr̄. at in datiua secus est, necessaria dat̄ vltimo, & si minus plene daret̄ pp adiectionem vtilis ꝯdōnis, non esset ꝑ quā posset cōpleri. Et est rō, qa si minus

3 plene daret̄ a iudice, non cōpleret ꝑ alium, qa † iudex, qui aliorū facta complet, & corrigit, dēt esse completus, & irreprehēsibilis, arg. in Auth. de sanc. epis.§. 1.& ff.de eden.l.si quis ex argentarijs. §.vlt. Sed hoc iure vtimur ibi, vel magistratus iussu p̄sidis, debes scire, ꝙ ea, q̄ sunt mixti imperij, nō delegant rīr, sed fallit hic fauore pupillorū. Et intelligo, ꝙ fallit hic in terminis hic ꝯtētis, vbi ille, q delegatur, est iudex ordinarius. Item vbi sunt patuæ pupillifa cultates; vnde dico, ꝙ tutelæ datio, quæ est a's rīr mixti imperij, delegatur, sed inquantum delegatur non retinet nām mixti imperij. Sequitur, post pubertatem tutelæ, &c. gl. super isto vocabulo posita, & glo. posita. ff. de tut.& rat.dist.ad inuicem sibi ꝯriant̄, quod hic dicit glo. ꝙ actio de rationib. distrahendis, quæ datur ꝯ tutorem, hæc actio in duplo, siue dolose, siue non administrauit, dum tamen male, quæ iure minorum.

ADDITIO.

a Conditio, quæ ex necessitate. Adde do.Ias.quē videas omnino in l. hæc verba, in 1.col.circa prin.ff.de leg. 1.

De authoritate tuto. & curat. *Rub.*

1 *Pupillus habens tutorem, si sine eius authoritate contrahat neque naturaliter obligatur, neque ciuiliter.*

2 *Adultus curatorem habens, si contrahat sine eius authoritate, neque ciuiliter neque naturaliter obligatur.*

Prodigus contrahens sine authoritate curatoris sui, neque ciuiliter, neq; naturaliter obligatur. Et quid de furioso.

AVthoritas. Hic habes principiū huius tit. ꝙ pupilli non p̄nt ꝑmittere sine tutoris authoritate, sed pone', ꝙ cum tutoris authoritate ꝑmittat pupillus cā donōnis, nunquid talis promissio pupillum obliget? vr̄ ꝙ non, qa qui donat vr̄ perdere. C.de admi.tut.l. non. ff.de dolo.l.nlius fa. Sequit̄ in lr̄a, ipsi quidem, qui cū his ꝯhunt obligantur, at inuicem pupilli non obligantur aliqua obl'one. Dn̄t quidam ꝙ imo obligan tur nāl'r, inducunt, ff. de do-

1 na l.1.† Sed certe ego dico, ꝙ pupillus hn̄s tutorem si sine eius authoritate ꝯhat, neq; naturaliter obligat̄, neq; ciuiliter, & hoc per istam lr̄am, qā dr̄ hic gnāl'r, ꝙ pupilli non obligantur, ergo gnāl'r est intelligendum. ff.de pub.l.de p̄cio. ff.de of.p̄sid.l.2. In casu isto planum est, ꝙ nihil iuris est ꝯctus ex parte pupilli, sed si dicerem' pupillum maiorem infante, obligari nāl'r, posset ꝯctus valere in casu excepto, vel ꝑ cōpensationē, nam ista sunt de efficacia nālis obl'onis: quare non est dicendū, ꝙ ꝯctus iste alio mō valeat, imo

2 plus dico, † ꝙ si adultus curatorē hn̄s sine authoritate eius ꝯhat, ꝙ neq; ciuiliter, neq; nāl'r obligaretur: quod ꝓbo, nam furiosus, & prodigus non obligantur naturaliter, licet sibi sit bonis interdictum, non nāliter tamen est interdictum eo modo quo furioso, s̄m Bart.in d.l.fi.ff de noua.quod patet ex eo, ꝙ eorum obligationi non accedit fideiussor, qui bene accedit naturali obligationi. hoc probatur. ff. de verb. obl. l. is cui bdnis, ergo cum adultus sine curatore contrahens assimiletur istis prædictis per se, constat ꝙ non erat obligatus nec naturaliter, nec ciuiliter contrahere. ff. de verb.obl.l.pubens.

1 *Pupillus obligat alium non autem ipse obligatur, & quando.*

§. Neque tamen. Hr̄ditatē adire, quia adultus pup. ꝯ tutorem agit durante tutela, hanc distin. sequitur, & refert hr̄, &c. de pupillo. Hic opponitur

1 † ꝙ in negotijs vltro citroq; obligatorijs pupillus obligat aliū, nō aūt ipse obligatur; sed cum hæreditas sit vltro, citroque obligatoria, quare non dicimus sic ēt in alijs negotijs vltro, citroq; obligatorijs. s. proximi. dr̄ s. vt pupillus possit adire sine tutoris authoritate, & debitores hr̄ditarios sibi obligare possit. ipse tn̄ non obligatur. Rō non est sīl's hoc casu, & in casu vbi pupillus ꝯhit cum alio nam in alijs negotijs vltro, citroq; obligatorijs pupillus merito obligat sic cum ꝯhente sine tutore: ipse tn̄ non obligatur, & est rō, quia in hoc, quod ꝯhit cum pupillo non grauatur, qa si pupillus agat ꝯ eum, succurreret ipsi ꝯtracto per exceptionem ꝯ pupillū, submouendo eum nisi ex parte sua velit adimplere ꝯctum, vt ff. de ꝯh. emp. l.si id, quod. in fi.& in casu proposito. Ad actionem pupillo factam sine tutoris authoritate, ꝑ debitores hr̄ditarios ipsi pupillo, nō subueniret̄ eis per exceptionem, sicut in casu alio, nam debitores ipsi non possent excipere ꝯ eum, dicendo quod ipse satisfaciat creditorib. hæreditarijs, cum debitorum non intersit pupillum seruare fidem alijs, & ideo etiam non reperiretur hic æquitas exceptionis, quæ reperiretur in alio casu non est dicēdum hic, vt in casu alio.

1 *Tutor in ipso cōtractu dēt authoritatem interponere, & præsens debet eē,*

2 *Tutor præsens cum pupillo bene potest dirigere epistolam ad contrahentē secus si non esset præsens, & mitteret epistolam.*

1 § Tutor † Ibi dr̄, ꝙ tutor debet pręstare authoritatem pupillo statim in ipso ꝯctu, & p̄ns esse, vnde si non statim, sed ex interuallo, per magnum interuallum, vel non p̄ns

a esset, sed mitteret epistolam nō valeret, quod ageretur a pupillo, & vr̄ præsentialiter pupillum contrahere, quia oculorum inspe-

2 spectio certior est. ī.de gradib.§. hacten' † sic tutor præsens cum pupillo bene potest dirigere epistolam ad contrahentem, vt. ff. eo. l.obligari.§.fin.

ADDITIO.

a Mittere epistolā. Adde, si p̄ns p̄stē interrogare ꝑ epistolā. & ille per epistolā rn̄deret absq; alia expressione verborum, nō cōtraheret̄ stipulatio valida, secūdū Bal. in l. 1.ff.de ver.ob. Bar.in l.Titius. ꝑ illum tex.iuncta gl.& ibi Are. in princi. ff.de consti.pec.refert, & sequitur do.Ias.in prin.ff.de verb. ob.

1 *Tutor non potest authorizare pupillo, si sit lis inter eos, sed dabitur curator qui authoritatem interponet pupillo, & quando.*

2 *Pupillus quando possit agere contra tutorem, durante tutela.*

3 *Et quid in curatore.*

1 §. Si inter tutorem. † Vbi dr̄, ꝙ si inter tutorē, & pupillum sit lis, quo ad iudicium disceptandi, tunc tutor non auctorizabit, qa author nō debet esse in sua cā, sed dabitur curator, qui authoritatem præstabit pupillo, qui ꝯ suum tutorem actum seu iudicium exercebit. sed de qua actione loquitur hęc gl. de quo iudicio, quia glossator hic & ff. de m.& ra.dist.l.sed non dantur, ꝯdicit sibi apertissime. vnde

2 ita distinguas. † Aut vult agere pupillus ꝯ tutorem suum durante tutela, & habet cām vetustiorem tutela, quia ꝯxerat tutor cum pre pupilli, vel pater pupilli ei mutuauerat forte cū verum est, ꝙ exercebit ꝯ tutorem per curatorem durante tutela, quæ habebat cām vetustiorem, & sic loquit̄ iste §.& hoc est verū, q̄n vnus erat tutor. Si autem sint plures tutores, tunc non dabitur curator, sed vnus authorizabit contra alium. ff.de testamen. tute.l. si plures.

Si aũt actio illa nõ hẽt cãm vetuſtiorem tutela, tunc diſtinguitur: q̃a aut vult agere pupillus tutelæ actione ꝯ̃ tutorẽ durante tutela, & non põt, quia nõ naſcit̃, niſi finita tutela, vt ff. de tut. & ra. diſtr. l. ſi tutor Reipublicæ. & l. ſi finita. Si aũt ſit alia actio, q̃ tutelæ, vt furti, q̃a aliquid ſubripuit pupillo, bene naſcit̃ actio durante tutela, ſed nullo modo intentatur, donec cõſumpta ſit tutela. ff. de tut. & ra.

5 diſt. ſed non dat. † Quid in curatore? Alius tractatus hẽt locũ, quia aut loquitur de illa, quæ hẽt cãm vetuſtiorẽ, & in illa tenendũ eſt, ꝙ in tutore dictũ eſt, ꝙ intentari põt durãte cura. & eſt diſtinguẽdum, an ſit vnus curator, vel plures, aut dr̃ de actione, quæ nõ habet cãm vetuſtiorẽ cura. & tunc aut quæritur de actione negotiorum geſtorum, quæ naſcitur ex cura, vtilis, vt C. de neg. ge. l. curatoris. Aut de illa, forte quia curator cõmiſit furtũ adulto, vel minoris. Aut eſt vnus curator, vel plures, Sed de alia. Aut eſt vnus curator, vel plures, tuauit adultus curatori. Si plures, aget ꝯ̃ alium authorizante alio ſic intelligo. ff. de adm. tut. l. cum curatorẽ. Si de actione negotiorũ q̃rit̃, aut quærit̃ de ea gñalr̃ intentanda, vt reddat̃ rõ geſtionis totius, & gñaliter, ſeu vt reddat̃ rõ vnius, tunc dãdus eſt curator ad litem, cum quo exercebitur actio. neg. ge. ff. rẽ pup. ſal. fore. l. non quaſi §. in hac. C. de admi. tut. l. aduerſus. & l. rõnes. Et hic aduertas, quia gl. hic eſt male intellecta.

Quibus modis tutela finitur. *Rub.*

1 *Tutela legitima an finiatur ipſo iure, vel vtrum durent reliquiæ primæ tutelæ, multum differt.*

PVpilli pupillęque, &c. Tutela finitur, ſi pupillus ab hoſtib. captus fuerit. Dr̃ ibi, ꝙ tutela finitur ſi pupillus captus fuit ab hoſtib. ſed hoc caſu non tollit̃ ipſo iure, quia ſi redeat pupillus, recuperat tutela. † Vnde no. ꝙ multũ dif-

1 fert, vtrum tutela lrĩma finiat̃ ipſo iure, vel vtrum durẽt reliquiæ primæ: quia primo caſu q̃n finitur tutela lrĩma a ipſo iure, locus eſt datiuo, ſ. q̃n non iure finit tutela, ſed remanerent reliquiæ primæ tutelæ ꝯ̃dõne. Vnde ſi quis datus ſit tutor ad tempus, vr̃ ꝙ adueniente illo tempore non ſit finita tutela ipſo iure: quia tp̃s nõ eſt modus tollendi obl̃onem ipſo iure, ſed per exceptionẽ. ff. de act. & ob. l. obl̃onum fere. §. placet. ergo nec tutela. Et hoc multum prodeſt ſcire vtrum finiatur tutela, vel nõ, ipſo iure, ſed remanẽt reliquiæ primæ tutelæ: q̃a vt dictũ eſt, primo caſu eſt locus ſequẽti lrĩmo, ſecundo caſu debet dari tutor a iudice. Sed dicendũ eſt, ꝙ imo adueniente tp̃e, ex quo datus eſt tutor ad tp̃s, ipſo iure finitur tutela: quia bene inuenitur quo tp̃e finitur tutela. ſ. tempore 12. ann. in fœmina, & tp̃e 14. in maſculo, ſed non ſic inuenitur in obligatione, ꝙ tollatur ipſo iure.

1 *Tutela legitima qualiter finiatur, & quando.*

2 *Tutela legitima non finitur minima capitis diminutione.*

§. Minima, Ibi dr̃, quod minima capitis diminutione tutoris, vt ſi tutor erat ſui iuris, & dedit ſe ei in

1 arrogationem, † tutela finit̃. ſ. lrĩma, dicit glo. ſed minima cap. di. impuberis, ſ. filii fam. lrĩma tutela non finit̃: q̃a filiusf. lrĩmus tutor eſſe nõ põt, q̃a ꝓximor vocat̃ ad lrĩmã tutelã, & filiusfa. ꝓximior eſſe non p̃t q̃a ipſum antecedit pr̃, niſi in caſu dicit glo. vt ſi ſit aliquis filiusfam. mortua mr̃e, q̃ habebat plures ſeruos, manumittit ſeruũ maternũ impuberẽ delatũ ſibi ex hr̃ditate materna, dat̃ ei lrĩma tutella illius ſerui impuberis manumiſſi, ex l. 12. tab, tanquã p̃rono, vt ſ. de leg. pat. tut. Et ſi emancipet̃ a tp̃e finitur. Sed dicas, ꝙ illud exemplum eſt impertinens, & eſt falſum. Impertinẽs eſt, quia hic loquit̃ de lrĩma tutela, quę defert̃ ex verbis, & mente legis. ſ. iuris agnationis, vt ſ. de leg. agn. tut. Illud exemplũ eſt de tutela, q̃ ſolum defert ex mente legis 12. tabu. ſed non verbis, vt ſ. de leg. pat. tut. Et ſi dicat̃, emancipatus eſt ẽi agnatus de iure ciuili, vt j. de exhr̃d. lib. §. emancipati. ergo p emãcipationem filii, finitur iſta tutela. Dicendũ eſt, ꝙ hic eſt fallacia accidentis, dicendo ꝙ filius emancipatus in cognatis, eſt de iure ciuili rõne qua filius, ſed non ratione qua defert̃ ſibi tutela liberti: ideo non finit̃ iſta tutela lrĩma minima cap. di. vnde in iſto arg. eſt tale pactum, ſicut ibi, tu

2 cognoſcis Coriſcũ, Coriſcus eſt hõ, ergo, &c. † Itẽ quod dr̃ in iſto §. ꝙ mini. capi. di. tutoris tollit tm̃ lrĩmam, quæ eſt cã qua quærit̃ tm̃. Iſta rõ eſt, q̃a lrĩma tutela defertur alicuiquia agnatus, quia talis, ſed per minimam cap. dimi. tollitur agnatio, ergo, &c. Per iſta iura ſoluitur illa dubitatio, aliquis ſm̃ decretales nouas, non eſt delegatus, niſi ſit indignitate, vel niſi ſit præbendatus: vnde delegatur ei cã, quia talis. ſ. præbendatus. Pone igitur, ꝙ priuetur præbenda, vel reſignet, certe expirat ſua iuriſdictio. caſus eſt iſtius §. quia ſibi delegata cauſa tali, ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt C. de epi. & cle. l. generaliter ff. de pac. l. hoc edictum.

De curatoribus. *Rub.*

1 *Prodigo, & furioſo, & mente capto datur curator, inuitis non datur.*

2 *Curator ſurdo, vel muto non petenti, vel nolenti, non datur.*

Curator ad lites ſurdo, & muto inuitis, ſicut adoleſcenti, an dari poſſit.

MAſculi. Item inuiti. Hic dr̃. ꝙ adoleſcentes inuiti curatores non accipiunt, ꝓterquã ad litẽ, dicit gl. ſed pupillus inuitus curatorẽ hr̃e non cogit̃. Contrariũ dicit ſ. de auto. tu. §. vlt. ſuper illo verbo, vt olim, &c. Vñ dicas, pupillus, vel adultus, aut vult agere, & nõ dabit̃ ſibi inuito curator, ſed repellet̃, ſi non petat ſibi dari tanquam minus idonea pſona, vt in Auth. q lrĩmam pſonam ſtandi in iudicio habent. ſi ꝯ̃uiat̃ pupillus, vel adoleſcens, ſi pupillus ſit infans, non dabit̃ curator ad lit. ff de tute. l. qui hẽt. §. ſi pupillus. Sed hẽt duo remedia, q vult eum ꝯuenire, q̃a infans citari non põt, ſi citetur, non valet ipſo iure, vt ff. de in ius voc. l. q̃uis. Sed põt actor petere a iudice, vt ei det tutorem, vt C. qui pe. tu. l. quia. Alia via eſt, citabuntur agnati, de quib. veriſile eſt. ꝙ defenderet̃, & ſi comparet aliquis ad pupillum defendendũ, bñ qdem; ſi nullus comparet, fiet miſſio in bonis defuncti, & procedetur ad vendi. ſi ex ꝯ̃tu defuncti conuertat̃ hic p duas ll. ff. ex quib. ca in poſſ. eatur. l. hoc aũt in pupillo. l. apud Iul. Sed ſi pupillus nõ vult, nõ dat̃ ei inuito curator ad lites, vt ff. de tute. l. q hẽt. §. ſi pupillus. ſequẽs §. vr̃ ꝯ̃dicere. ſ. ꝙ cogat̃ hr̃e cur. detur ei inuito. ꝯcordant Doc. ꝙ non dat̃ inuito, q̃a cõpellere nõ põt hũc, & illum, nec aliquem, nec facio dr̃iam de pupillo maiore infante, vel adoleſcente, q̃a citabit̃, vt veniat accepturus curatorem, ff. de adm. tut. l. 3. §. vlt. & j. de ſatiſd. §. vlt q̃a q̃uo compellerent̃, niſi citarentur in ius, qđ dẽt eſſe inuitis? tunc antecedit, vt citentur, aſs q̃a citatus eſt. † Sed nunc q̃rit̃,

1 prodigo, & furioſo, a & mente capto, det̃ ne curator inuitis. Dico

2 ꝙ ſic, q̃a non ſpectat̃ velle eorũ, q̃a velle nõ pñt, arg. ff. ſol. mat. l. 2.

2 §. vlt. † Sed ſurdo, vel muto, nõ dat̃ nõ petẽti, vel nolẽti, ſed nũqd ad lites dat̃ ſurdo, & muto curator inuitis ſicut adoleſcenti? Dico dum ꝙ non. quia iſti ſi ſunt adulti procuratorem habere pñt, adoleſcens non, vt ff. de petitio. inuti.

A D D I T I O.

a Prodigo & furioſo. Adde ꝙ ꝓdigus, cui datus fuit curator, ſi rediit ad ſanos mores, deſinit hr̃e curatorem, ſi eſt manifeſtũ, aliter requiritur factum iudicis. Ita Bar. in l. is cui bonis interdictũ. ff. de ver. obl. & nunquid curator datus prodigo, qui non eſt, valeat, vide p eundem in d. l. is cui bonis, & quod ꝓdigo, & furioſo detur curator ignoranter, tenet idem Bart. in l. qui hẽt. §. ſi pupillus. ff. de tut. Ad de no. tañ in d. l. is cui bonis, vbi determinat nunqd prodigus, interdictus bonis, ſi redeat ad ſanos mores, ipſo iure efficiatur habilis, & ſolutus ab interdicto, vel requiratur declaratoria iudicis, vide per eum ibi plura de materia.

De excuſationibus tutor. vel cura. *Rub.*

1 *Abſentes cauſa Reipublicæ excuſantur a tutela noua.*

2 *Abſuturus dicitur quis dupliciter.*

Et qualiter prouideatur pupillo abſente tutore cauſa reipublica.

3 *Abſens cauſa reipublicæ longa abſentia habet excuſationem, ſi ſit legatio in remota legatione, ſed non ſi in proxima.*

1 **E**Xcuſantur. Itẽ qui excuſari nõ ꝑſit † Vbi dr̃, ꝙ qui abſunt cã Reipublicæ, excuſant̃ a tutela, ſ. noua: nã dicit gl. abſunt, vel abſuturi ſunt, vt ff. de procu. l. filiusfa dicas abſuturi. ſ. in breui.

2 † vnde abſuturus quis dr̃ dupl̃r: abſutur⁹ vno modo eſt q in veritate abſuturus eſt, quia neceſſe eſt ei, ꝙ j. annum arripiat iter, & talis non parat ſe ad eundum, vel ſi parat ſe, hoc eſt a longe eſt abfuturus ꝓxime, qui colligit ſarcinulas, & quærit equos, & ſimilia neceſſaria ad proficiſcendum abſuturis. Iſto primo modo ꝓ abſente haberet, vt ff. ex quib. cau. ma. l. abeſſe, & l. q mittunt. Et idẽ dicas, quod in verbo abſuturus, ſecũdo modo nõ excuſet ſe interim a tutela, quam habet, ſed vt prouideatur pupillo ſuo interim de aliquo tutore, q adminiſtrabit, cũ abſentaſſet. Vnde cum aliquis mittitur in aliquam prouinciam regendam. ſi delegaret aliquem, antequam ſit in ꝓuincia ſibi decreta, facta delegatio non valet donec ibi fuerit, vt ff. de off. procõ. & leg. l. obſeruare. §. vlt. ſic dico, quidam abſuturus primo ſe ſe excuſauit, interim nõ va-

3 let excuſatio, ſed tũc ſumit vires, cum incipit abeſſe. † Item ſcias, quod abſens cauſa Reipu. longa abſentia habet excuſationem, ſi ſit legatio in remota legatione, ſed non ſi in proxima, vt C. de lega. l. cum marina.

1 *Inimicitiæ aut ſunt leues, aut capitales, & quæ ſint.*

Inimicitiæ, quæ ſunt quæ excuſant a tutela.

1 **§. Inimicitiæ,** Scias, ꝙ inimicitiæ, aut ſunt leues, aut capitales: Si ſunt leues, ſiue ante teſtamẽtũ, ſiue poſt interueniant, non excuſant a teſtamentaria tutela, nec ab aliqua alia, quia leuis iniuria no reuocat legatũ, nec ab aliqua tutela, ff. de admi. tu. l. 3. ad fi. ſi graues, vt capitales, & tunc aut interueniunt ante teſtm̃, aut poſt: ſi poſt teſtamentum interueniãt, ſi ante teſtamentum tm̃, cũ poſtea eſt in teſtamento datus tutor, iſte non recuſauit, & vñr reconciliare, & hoc niſi faciat hic teſtator, vt grauet tutorẽ, q̃a videbat, ꝙ erat tutor inulus negotiis impeditus, vnde volebat eum plurib. implicare, vt ff. eo. l. athletæ. & hoc intellige, ſi inimicitiæ ortæ ſunt culpa tutoris. ſi vero ex culpa teſtõris, non põt remittere, q̃a offenſi eſt ꝓ remittere, non offendentis, ff. eo. l. a ſiletæ. §. dat remiſſionem, cũ iudex dat, non eſt locus coniecturationi remiſſionis, ideo ſemper non excuſat.

§. Item

§.Item si quis. Intellige status simplr, sine spāli petierit ipsum seruū, siue i libertū suum, qa istæ dñr qōnes status, J.de act.§.præiudiciales. per legem quā alle. gl.quod me.cau.l.asti quidem. Sol.loquitur de seruitute.

1 *Excusatur a tutela maior septuaginta annis.*
2 *Excusatur a testimonio senex, & quomodo intelligatur.*

1 **§.Item maior.** Septuaginta annis,&c.Ibi dr. † q q hēt septuaginta annos pt se excusare a tutela.dr gl.q in aliis,vt psonali munere publico, vt qñ aliqs iudex afferat,q hēt lxx.annos excusat se Sed quare sufficit ibi minus tps q̄ hic? Dicendum est,q maior labor est,& plus hēt facere qui ius reddit,qa plus hēt in sua iurisdōne qb.dēt ius dicere,sed q hēt tutelā,nō hēt tot regere,iō minus tps sufficit hic,q̄ ibi,p istā rōnē sol 2 uitē qō talis.† Dcu lap senex excusat a testimonio:quo intelligas tunc senex. Certe intelligo,q hēt 70.annos,nō ille q hēt sexaginta tm̄.quia ad hoc minor labor est in vno testimonio ferēdo,q̄ i vna tutela administranda. Rō,qa vbi qs minus hēt facere,amplius tps ad excusationē reqritur.iō sexaginta nō sufficiunt,vt a testimonio se excuset,sed exiguntur septuaginta.

§.Idem in milite. Ibi dicit gl.q clerici vsq; ad quartum gradum admittunt ad tutelam. Leges,quas adducit gl.nō loquūtur de quarto gradu,nec inuenies leges,quæ hoc dicāt. Iō dñs meus dicit, q dr hic de quarto gr.intelligebat,q presbyter tutelam lītimam pōt hre, quæ sibi iure agnationis deferr̄,sed nō testāriam,vel datiuam,vt in Auth de sanct epi §.Deo aūt amabiles,& §.presbyteros.quam authoritatē hēs de epis,& clericis,auth.presbyteros:qđ igr̄ dicit hic glo.q clerici pñt hre tutelā iure agnatiōis,vsq; ad quartū gradū, sic ostēdit: Monachi nō hñt querelationē in terra, sed clerici sic, vsque ad quartū gradū vñ p̄t clerici legare de reb.suis,q̄ sibi obuenerint iure hrēditario a suis parētib.vsq; ad quartū gradū sibi cōtingētib. vt in Auth.de eccl.tit §.interdicimus.vñ sicut est institutus in relictis legatis vsq; ad quartum graduur ,sic etiam in tutela,vñ nisi sic intelligas per simile,impossibile est intelligere gl. istam.

Libellus qualiter debeat formari ab eo,qui se excusat a tutela.
Clausula,non se adstringēs ad oīa,& singula,&c.an aliquid operetur.
Tutor datus,quod a datione non appellat,sed excusat se,quid differt.
Et quid differt appellare,& excusare.
Decretum interponitur in datione tutelæ.
Appellat regulariter nominatus ad publica munera,& quando.
Exceptiones,an debeant fieri in scriptis.

§.Qui autem vult. Hic dr,† q qui hēt plures excusatiōes,i.plures cās,p quas possit se excusare,q̄ noīatæ sunt a principio huius tit.vsq; nunc, si i vna pposita succubuerit, pōt aliā ppon intra tpa instituta,qđā poterit aliam pponere,si in illa,quā pposuit succubuit, vl nō fuit admissa,qm̄ omnes simul pponeret. Sed ,qa aut tu intelligeres, qđ sequit in lra,si succubuit,pōt aliam pponere intra tpa statuta, sed finita nō sunt tpa statuta proponēdi excusationes, & hoc est falsum,cum oēs fuerunt propositæ. Aut expone intra tpa statuta in modo finita tpe exercēdæ excusationis,si illa non currit, qñ excusat se,quia l dicit, querela dēt determinari intra qnquennium porrigit,q qui hēt querelam,accusatur de falso,interim non currit tps exercēdæ qrelæ,vt C.de inof.te.l.q maiores.ergo sic erit hic quare dicas,q non oportet oēs proponere,sed si vnam proponat, & in ea succumbat,i.non admittat,poterit aliam proponere intra tpa,s.proponendi excusationes,q̄ sunt 50.dies,vt j prox.uō suppo nas,exercēdæ,q̄ sunt quatuor menses,vt ff.eo.tit.l.qnquaginta.ad l.ff.de excus.tt.tuto.l.scire oportet. §.scire aūt oportet. ibi dr, q si multas cās habet remissionis,i multas cās,p p quas dēat remitti onus tutelæ,dēt oēs proponere,vel si oēs nō proposuit,similis est ei,q se non excusauit. Verum est quoad non nominatas, tñ quia oportet,q eas proponat,sed sic intra tps proponēdæ excusationis qui sunt qnquaginta dies,vt hic dr.† Quæritur, dato q proponat omnes,& non ponit in libello suo, non adstringens se ad omnia, & singula probanda,si succumbat in vna,an pt recurrere ad aliā? Dicendum est,q sic,vnde ex abundanti apponitur ill clausula in libellis,non adstringēs se ad omnia,&c.sicut multæ sunt protestationes ex abundanti. Item hic dicitur,q si aliquis fuerit datus tutor,non appellat,sed excusat se,vnde ab illa datione non appellatur, s. proposita excusatione, cum habeat quatuor menses ad exercēdam excusationem, sed statim cum requiritur, proponit: sed si feratur sententia in hac causa cōtra excusationem propositam,bene potest appellari, vt ff. de appel. l. cum in vna. §. tutor. † Sed a datione frustra appellatur,intelligo frustra,non ex abundanti,sed ipso iure. J.qñ appel.sit l.1.§.si quis tutor. Sed nunc quæritur,quid differt,q datus tutor a datione non appellat, sed excusat se. Quid differt appellare,& excusare? Dicendum,quod qui appellat, conqueritur de iniquitate iudicis ; vnde non cognoscet plus ille iudex. Sed quando excusat se , non conqueritur de iniquitate iudicis;ideo ille idem cognoscet,& q alius iudex agnoscat de app.habes C.de appel l.eos,qui. & quod in excusatione, idem habet. ff.de excu.tu. l. scire oportet. §. scire. Item est alia dria, quia si appellatur,x.dies hret ad appellandum, C.de app. tuto. sed hodie sed ad excusandum hēt quinquaginta dies.vt hic.& ff.eo.l. quinquaginta in prin. Itē dicit gl.si aliquis datus fuerit tutor,a datione non appellatur,in aliis munerib.publicis appellatur a datione. Quæro,quæ est cā diuersitatis. Quidam dñt,q in datione aliorum publicorum munerum interponit decretum. vt C.de app. l.nominationes.ideo qa p decretum snia mutat,a snia appellatur ideo in aliis munerib.publicis a datione appellatur.sed in datione 4 tutelæ nō interponitur decretum,ideo,& c.† Dicēdum,q falsum est,immo interponitur decretum.ff. de offic. tu. nāle. sed illa solo posset hic habere colorem,qa in aliis munerib sit plena deliberatio,& publico cōsilio conuocato,vt probatur C.de ap.l.nominationes. Et ideo,qa cum tāta deliberatione.& inquisitione sit a snia. C.de iud.l.iudices. iō sicut a snia appellat, sic a datione aliorum munerum,sed qñ datur tutor,nulla sit inquisitio.vñ sicut interlocutoria sine inquisitione datur,sic & tutor,ideo sicut ab interlocutoria nō appellatur,vt C.de ap.l.apertissimi,sic nec a datione tutelæ:tñ dicas.q in his aliis sit plena deliberatio,& inquisitio,vt dictum est per l.C.de app.l.nominationes. Et ideo si dantur, & habeant causam,qua nō dērent dari, tñ cū data sunt,iniquitas eorū per superiorem corrigenda est.ff.de app l.1.& hoc fit p appellationē,& ideo,&c. Sed qñ datur tutor, fit inquisitio vel deliberatio:ideo nō dēt pqueri de iniquitate iudicis.& ideo non appellatur,sed hēt locum remedium excusationis. Sed quærit, quare in eis nō fit tūc tanta inquisitio,& deliberatio, sicut in aliis? Dicendum,q ibi tñ nō est periculum in regimine,seu munitiōne hominum vnius regio,quātum i regimine vnius populi, & bonorum 5 eius.† Item q nominatus ad publica munera rlr appellat. Fallit i tutore,vñ nō appellat,sed proponit excusationem.& in hoc priuilegiati sunt veterani,vñ durius est remedium appellationis,quam excusationis,hoc est,qđ probat C.qñ proc.nō est neces.l.veteranus Itē dr.q ad probandum excusationem dātur quinquaginta dies: sed ad diffiniendam excusationem dantur quatuor mēses,vt ff eo. l.quinquaginta. Et dic,quod tēpus quīquagīta dierum,& tempus quatuor mēsium īcipit currere nō a tpe nominationis,seu dationis,sed a tpe sciē. Et qđ dicit lex illa,quīquaginta. tēpus quatuor mēsium currere a tpe noīationis, subaudi, & sciētiæ, quod dicit gl.quod causa ista,s.excusationis pōt durare parum vltra duos mēses,immo per 4.mēses:sed hoc ītellige,qđ in fine qnquaginta dierum inchoata sit, qui computātur a tpe quo sciuit se datum,vt dictum est.tūc qritur hic in lra,qui excusare se volunt,nō appellāt, si intra quinquaginta dies,super illo verbo,quinquaginta dies,est gl.signata.& in fine dr,quod cum aliquis se excusat debet se excusare in libello. Iō qrebat hic dñs meus,cum actio debeat se offerri in libello,vt C.de li.cōtest.aut.offeratur.cum exceptiones sint arma reorum,sicut actiones actorum,sicut accusationes accusatorum,proponitur exceptio in libello,& certe accusatio est exceptio,& hoc pponitur. In hoc voluit dicere quidam per decretalē illam,qm̄ ɔ falsam,q̄ dicit omnia acta redigi in scriptis. Sed certe hic dicit,& de app.ad cās.& l.ne cum procōsulib.vnde dñt, quod 6 exceptio hēt fieri in scriptis.† Sed certe hoc nō probāt ipsi, quia licet illa decretalis,& l.hic allegata,dicant omnia acta debere redigi in scriptis,si arguatur,ergo debēt proponi, & pbari. Illud argumentum non concluderet,ideo per illa iura nō habetur,quod exceptiones in scriptis ponātur. illud quæsitum non soluit Dominus meus.

§.Si vero. Vltra centesimum lapidem. Hic in fine istius §.est vna gl.quę incipit,Caueas ne fallaris. Et reputatur iste §.difficilis,& dñs meus dicit, quicūque dicit, qđ hic sunt difficultates,est asinus,quia nō est ita facilis §.in toto libro, sicut iste. Sed quia ibi dr in gl Caueas ne fallaris, credūt quod q datus est tutor,si moratur,seu habitet in ciuitate illa,in qua datus est tutor ad sui excusationē pponēdā,hēt quinquaginta dies. Si autem habitet vltra cētesimum lapidem.pro qbuslibet viginti miliariis. hēt vnum diē,& vltra hoc triginta dies. Ponatur igitur,q ipse habitat p decem diętas,J.qđ pro quibuslibet viginti miliaribus datur vna dies,vltra cētesimum lapidem,pro illis decem diętis hēt decem dies Item si ppūtes alia cētum miliaria,q̄ sunt a cētesimo vsque ad ciuitatē,habebit x.dies,& sic v.& x.faciūt xv. hēt enim 30.dies & sic xlv.sed ille,qui est in ciuitate,vel inter cētesimum lapidem,hēt dies qnquaginta:& sic plus hēbit ille, qui est propinquior,quam qui remotior,q est iniquū. Istam opinionem tollit lra,quæ dicit, Scæuola,qui habitat vltra cētesimum lapidem. pro quibuslibet viginti miliarib.quibus vltra habitat,hēt vnam diem & vltra hoc hēt triginta dies,ita tñ,q sit computata vna dies pro qbuslibet viginti miliarib.quibus habitat vltra cētesimum lapidē pro triginta dieb. sibi adiectis nō hēat quinquaginta dies, sibi supplicat ex potestate l.& sic nō minus habebit q est vltra cētesimum lapidē,quam ille,qui est intra , vel q est in ciuitate , & hoc est,qđ dicit litera,qui tñ,vt Scæuola. Sed dicas q eadē iniquitas remanet,nōne eadem rōne posse se excusare,si habitet,q datus est tutor vltra cētesimum lapidem,& quia datum erit additione triginta dierum,& l.c [illegible] quinquaginta dies,vt l a-

beant qnquaginta dies,tn̄ remotior est p dictas diętas,quam ille q habitat intra centesimum lapidem,vel p qndecim ab illo, qui habitat in ciuitate,& tn̄ illi hn̄t qnquaginta dies:& sic tn̄ tp̄s hēt ille,q est ꝓpinquior,quantum ille,q est remotior. Dicendum. ꝙ licet hoc sit verum,tn̄ vnusqsq; hēt tp̄s tm̄,qd̄ sibi sufficiat: vnde fit̄s oppositio hic illi p̄t opponi,q̄ fit in Euangelio, qa tm̄ dan̄ in fuit tarde venienti,seu sero venienti,sicut mane venienti, vnde si lex daret maius tp̄s,quod plus distat,cum sint innumerabiles distantiæ sed quod plus,& minus nō fuit in ꝑtāte determinare tp̄s maius,& minus,seu maiorem,& minorem distātiā:iō duob.mēbris fuit ꝯtenta,vt si habitet in ciuitate, vel intra cētū miliaria,ꝙ hēat quinquaginta dies ad ꝓponēdā excusationē suā,si vltra, pro qbuslibet viginti miliarib.hēat vnū diē,& vltra hoc adiciuntur viginti dies,vnde additio triginta dierum non ꝓficit ei, q habitat vltra cētesimum lapidē,vel in ciuitate.ſ ꝙ hēat plus quam qnquaginta dies, data est sibi vna dies,p qbuslibet viginti miliarib. qb. distat vltra cētesimum miliare,computatis ēt v.dieb.pro eisdem miliarib.q̄ sint intra cētesimum lapidem:sed si p sexdecim diętas distaret vltra cētesimum lapidē,hēt sexdecim dies itē,p cētū miliarib.ultra,sed ꝯputari debeāt,qa de hoc nō est lex.dicit, hēt 5.& sic 21.diem hēt,Itē adijciuntur sibi 30,& sic licet diem hēt,& sic hēt plus vnam diē,quā ille,q est ultra cētesimum lapidē,vel in ciuitate;& sic manifeste vides,ꝙ additio triginta dierum non facit ꝙ plus hēat,q habitat vltra cētesimum lapidē, quā ille, qui intra habitet,nisi habitet ultra p sexdecim diętas, computatis qnque dieb.per cētum miliaria,q sunt intra cētesimū lapidē, vel si illa nō ꝯputes,qa hæc lex non inuenit,tunc oportet,ꝙ distet vltra cētesimum lapidē p viginti diętas ad minus,& parū plus, vel p sexdecim diętas:qa si,p vno miliari,ex quo ē vltra cētesimum lapidē, hēbit vnā diē,vt dicit gl.licet de hoc nō sit lex. & sic computatis 21.dieb.& 20.q̄ adijciuntur,hēbit diē,ꝯ qd̄ dictum est,qd̄ nisi distet,ꝙ vbi plus,q̄ p 16.diętas vltra cētesimum lapidem,nō hēt qnquaginta dies,& ille,q est intra tm̄ hēt,qd̄ hoc nō sit incōueniēs, Vn̄ in si.l. præscriptio dēt fieri x.ann.inter ꝑntes,xx.inter absentes, & dr̄ ꝑntes in eadē ꝓuincia. Sed pone ꝙ duo sint in cōfini. duarum ꝓuinciarum diuersarum, pōt esse,ꝙ vnus distat p dimidiā leucā,ab alio, sed vt vn⁹ ꝑscribat rē alteri⁹,oportet,ꝙ teneat p 20.ann.si āt aliqs est in eadē ꝓuincia,cum astt illorū aliqs est in fine eiusdē prouinciæ,& sic forte distat p 50 pietas,sufficit, ꝙ teneat p 10.ann.ad hoc,ꝙ ꝑscribat,& sic q propinquior est,longiori tp̄e ꝑscribit: q remotior, minori. Sed forte in isto exemplo est alia rō, quam in eadem ꝓuincia,licet sit remotior,minus tp̄s exigitur ad ꝑscriptionem:qa verisile est,& est verū ad lrā,ꝙ si nō possidet rē vnius coram suo iudice,& sit ꝯ. ꝓuinciam. suū actoris, hēbit ciuius ꝯsilium,& inueniet ciuius aduocatos, quā nō faceret in alia ꝓuincia,quātocūq; esset ꝓxima,sibi simile. Pone exēplum familiarius.Si Volo ꝓducere testes,de eadē ꝓuincia,hēo tres mēses,si de alia,sex.Si de vltra mare,habeo nouē,qd̄ possum facere leuius,vł eos testes de eadē ꝓuincia intra tres mēses,vel eos,qui sunt vltra mare.ꝯ.nouē mēses,& certe leuius esset mihi producere testes in vna die de eadē ꝓuincia,quā i quatuor annis de vltra mare:sed ꝑp varietatē locorum,& distantiā loci potuit limitare,seu diffinire ꝑ fixa oīa tp̄a,sed fecit,qd̄ potuit ꝯtenta trib. Item hic hēs,ꝙ ꝓ quibuslibet viginti miliarib.dat vna dies:vn̄ istę sunt diętę legales. Et sic intellige decretalē,q̄ dicit,ꝙ aliqs nō trahat a fine suæ diœcesis sed vltra duas diætas,intelligo de legalibus ꝑ literā istam,& ff. si quis cau.l.1.h.d. Rofr. Tn̄ Bernardus dicit ꝯtrium,quod intelligēdum est de vulgarib. Sed hoc non est verum,qa cum aliqd est lege diffinitum,non debemus nos referre ad vulgi opinionem.

1 *Tutor quando dicatur esse datus ad totum patrimonium,seu vniuersum.*
2 *Maritus potest esse procurator vxoris,sed curator non.*

1 **§.Datus autem.** Tutor.† Hic dr̄,ꝙ tutor dr̄ eē dat⁹ ad totū p̄rimoniū, seu vniuersū intellige,si ptās iudicis ad hoc se extēdat:ꝑ ñ si in diuersis prouinciis hēret pupillus diuersā p̄rimonia,iudex,qui daret ei tutorē in vna ꝓuincia,ille tutor intellr̄ datus ad illa bona, q̄ sunt in illa prouincia,& sub iurisdōne iudicis dāns,nō ad bona,q̄ sunt in prouincia vna,& in alia iurisdōne,vt ff.de bo.auth.iudi.poss. cum vnus, ff.de his,q sunt sui vel alie.iu. Hic q̄r.t.si qs ꝯstituerit procuratorē suū,nec dixit i causis talib.vel cā,sed simpl̄r,ꝯstituo talē ꝓcuratoreum,nec cām expressit,an ad oēs cās videat ꝯstitutus. Vr̄,ꝙ sic qa curator datus ad litē pupillo non exp̄ssa cā,intelligit datus ad oēs lites:ita ꝓcurator simpl̄r constitutus non expressā cā,vr̄ ad vniuersas ꝯstitutus. Ad hoc facit iste §.& ad hoc ff.de tutelis.l. q hēt §.vlt,Dicendum tn̄,ꝙ certa forma dāt in ꝯstituēdo ꝓcuratorē,vt ff.de ꝓc.l.si ꝓcuratorē.tn̄ dicebat dn̄s meus,ꝙ ēt si hoc diceretur, non esset magnum incōueniēs,& posset bn̄ r̄nderi ad legē illam,
2 si ꝓcuratorē.† Item quare maritus pōt esse procurator vxoris; C, de proc l.maritus,sed curator nō,vt C.qui dari tu.poss. l. maritus, vnde hic non dr̄ improprie se excusare,si det curator, alias tutor vxor ,Dicendum,ꝙ curatoris ptās plenior est:vnde ostēn procuratoris contraria volūtate finitur,vt ꝯ. manda. §. mandatum, sed non tutela vnde certi sunt modi finiendi tutelam,vt s̄. quib. mo, tu.t.fi.per totum,

De suspectis tutorib,vel curatorib, *Rubr.*

1 *Tutor vt suspectus quandoque remouetur a tutela sine accusatione.*
2 *Inscribens punitur ad pœnam talionis,*
3 *Patronus tutor conuictus de suspecto,qualiter euitabit infamiam.*
4 *Doli expressio in sententia,an faciat infamiam.*

SCiendum est. In principio huius titu. dr̄,ꝙ crimen suspecti descendit a lege 12.tab & sic est lītimū, Quærit gl. ex quo ē lītimū crimē,nōnꝯ inscribi j. se qui accusabit:& non intelligas inscribere,i.libellum offerre.qa hoc non est dubium:sed intellige inscribere,s.ad pœnam talionis. Arguitur,quòd nō,qa qn̄q;sine accusatione remouetur vt suspectus,ff.eo,l.3. & tunc nō habet locū inscriptio.Itē qui inscribit,dēt puniri pœna sīli,si deficiat in probō-
3 ne.† Qua pœna punietur tutor:est,vt remoueatur a tutela.sed accusator tali pœna non posset puniri,quia tutelam non hēt. Quam igitur accusator talis criminis præstabit Dicit gl. ad istam rōnem,ꝙ licet nō posset inscribere respū talis pœnæ,q̄ est remoueri a tutela, tn̄ aliā pœnā cōsequit tutor,qa ꝓbat suspectus,s.infamiæ, & respectu talis pœnæ p̄t accusator se inscribere,sed nō reperio:verū est cū pœna infamiæ tm̄,ꝙ insc ribatur ad pœnam talionis,nam sequeretur,ꝙ actione iniuriarum ciuiliter intēta inscriberet,cum sit famosum iudicium,vt ff. de his q no.inf.l.1. §. 1. quod est falsum. Item
2 accusator desistens incidit in Turp.† Itē inscribens puniē ad pœnā talionis. Hoc dicit gl.in § suspectis remotis,super illo verbo, infamis. Primum,s.ꝙ incidit in Turpi.desistens deficit in accusatione suspecti,ergo,&c.sed si inscriptio,q̄ hic,ibi non inscribit, dr̄ hic in lrā,ꝙ legatus ꝓconsulis pōt remouere suspectum tutorem sibi mandi multo fortius ꝓconsul,qa non dēt licere inferiori, quod non licet superiori. Sed vr̄,ꝙ legato ꝓconsulis non ꝯpetit ius remouēdi suspectū tutorē,vt ff.ad Turp.l.1.§.suspecti. ergo legatus ꝓconsulis non excludēs supiores hēt ipsum remouere ad formam accu. Rō,ꝙ licet solus non excludit superiores a ꝑside , sed solum inferiores,& legatus ꝓconsulis maior est ꝑside, quia repræsentat ꝑso-
3 nam ꝓconsulis.† Seqtur,qd̄ si p̄ronus Hic dr̄, ꝙ p̄ronus cōuictus de suspecto,remouendus est,tn̄ parcit eius famæ, qa non erit infamis,vt dn̄t qdam. In hac opin. est gl. ꝙ iudex in sñia faciet ei gratiam:qa nō exprimet cām quare ipsum remouet.Si.n.diceret,remoueo te ob dolum quē commisisti:sic esset infamis, vt ꝯ. eo.§. suspectus.sed dolum non exprimet iudex, sed solum ꝓnunciabit
4 ipsum remouendum.† Sed dicendum, ꝙ exp̄ssio doli in sñia non facit infamem,sed doli obiectio vnde accusator petit,ꝙ remoueatur,qa dolū cōmisit,& si sibi obijcit dolum,doli obiectus facit, ꝙ postea ꝯdēnetur,vel remoueat.licet de dolo nihil dicat in sñia , erit infamis,fiet ei gr̄a:quia qn̄ liberat,ita dicet, peto ut remoueat, qa dolum cōmisit administrādo tutelā: sed dicet iudex. ego te nō audiam,& hoc casu si non est obiectus dolus,non erit infamis: & ꝙ doli obiectio irroget infamiam.qcqd dicat in sñia ꝓlata , quod dr̄ l.actionem de dolo intentandam ꝯ patrē, vel p̄roniū verbis temperandā,ff. de do.l.nō dēt.quā etiā actionem dicemus verbis temperandam obiectu,seu intēone actionis fiet sibi gratia , vel dicens licet dolus exprimatur in sñia,non erit infamis,vt ff.de pub.iud.l. vlt.licet aliter,qui condemnatur de calumnia sit infamis, vt ff.de his,qui no.infa.l.1,

1 *Tutor accusatus de suspecto,an sit infamis.*

§ Suspectus autem. Hic dr̄,ꝙ qui non ex fide tutelā gerit, p̄t accusari i. su
1 spectus:i.n̄ ge nō ex fide,i.dolose.† Itē si culpa male gerit, p̄t accusari vt suspectus,licet infamis nō sit pp cōdēnationem , si tutor datus qui non gerat pōt accusari , licet propter culpam possit petr, vt remoueatur,ff.eo.l. hęc enim.in fi.& est ratio diuersitatis,qa rē magis delinquit,qui male gerit:sicut magis debet puniri , qui rē vitiosam tradit,quam qui omnino non tradit, vt ff. de act.emp.& vendi.l.Iul.& l.si sterilis.§.cum per venditorem.

1 *Tutor de leuissima culpa non tenetur.*
2 *Dolus,& lata culpa quando ad paria procedant,*
3 *Ignorantia iuris,non excusat.*

§.Suspectus autem remotus,&c. Ibi dt gl. & on̄, ꝙ si obiectus fuit dolus,præsumitur remoueri ob dolum,& sic licet in sñia non fiat mētio de dolo, tn̄ est infamis , si fuerit obiectum vtrunq; & dolus,& culpa,tūc præsumitur remotus pp culpam,non pp dolum,& allegat gl.illud gn̄ale, quòd pœnæ molliendæ sunt, vt ff.de pœ.l.interp̄tatione. Dn̄s meus allegat, qa dt lex,ꝙ si accuso te de vi publica, & priuata , & condemnatus fueris simpl̄r,deinde debet intelligi facta ꝯdemnatione,ꝓ priuata vi , quæ minor est , non ꝓ publica,vt ff de pœ.l. si p̄ræses,in fi.arta dex per illā gl.ꝙ obiectus doli facit infamiam , licet in sñia de do-
1 lo mentio non fiat.† Dicit litera,si ob culpam remotus sit, nō est infamis ob culpa.dicit gl leuem,vel leuissimā:sed dn̄s meus dicit, ꝙ ipse nescit,quare dicat glo,de leuissima, qa tutor de de culpa leuissima non tenetur,C.de arb.tute.l.quicquid.vt intelligunt gl,loquentes.dic, i. quod condemnatus ob culpam latam, non est infamis,

famis,licet ꝯdẽnatus ob dolũ sit infamis.& licet glo.ord. dicat ꝯ-
triũ,nisi tu hẽas additionẽ,qa dicit, ꝙ lata culpa dolo ꝯparatur,
& ad hoc alleg.plures leges.intelligas,ꝙ dolus,& lata culpa pari-
ficãtur a ãn ꝯctib.nec tractãt de famę amissione,q̃ vir bonus plus
debet timere,q̃ amissionem vitæ,vt ff quod met.cau.l. isti quidẽ.
dicit gl.ꝙ damnatus ob culpam leuem non est infamis,licet con
trarium videatur,ff.de his,qui no.infa.l.liberorũ §.notatur etiam.
vbi dr̃,ꝙ si qua nupserit intra tp̃s luctus.si sciens se esse intra tp̃s lu
ctus,credens tñ de iure sibi licere,l est infamis,&c. † sic ignoran
tia iuris nõ excusat,sed ignorare ius,hæc est culpa leuis,dicit glo.
imo est lata.& sic cum lata culpa, & dolus æq paratur ẽt quo ad
infamiam,sm gl.nisi hẽas additionem, si aliqs pp dolũ infamat,
nõ est mirũ.ꝙ ignorantia iuris infamiam nõ remittit,cum ille, q
ius ignorat,sit in culpa lata,& qđ oẽs sciunt,vel scire debent;quia
idem est scire,& debere scire,ff.si cer.pet.l.ꝙ te,ad leg. Aquil.l.idẽ
iuris,sed oẽs tenemur iura scire,vt ff.de iur. & fac.ignor.l.rẽa.C.de
legib.& cõsti.prin. & edic.l.leges.ergo qui ignorat ius, est in lata
culpa,& iõ q̃ nupserit intra tp̃s luctus pp iuris ignorantiam, quia
ignorabat iura,q̃ hoc prohibent,cum esset in lata culpa,infamat̃,
sm antiquam gl,vt & dolus:non igitur est mirum si illa,q̃ nupsit
sit ĩfamis.† Sed certe si dicatur,ꝙ ignorare legem,leuis culpa est
nõ est hõ viuẽs,qn sit in culpa leui.vñ hẽbat dñs meus quendam
domi,q dicebat se ignorare leges,q̃ per facti frequentiam sciunẽ
cum lata culpa sit ignorare,vt si quis cũ excõicato participat, sit
excõicatus,& sicut illa,ꝙ mulier nubens intra tp̃a luctus est infa
mis:quia illa ab oĩb.sciri debent; ignorare iura talia,est culpa , qa
talia cum essent,vel sciunt,vel tenẽtur scire. Alia vero,quę sciun-
tur per facti frequẽtiam. Sed nescio, quare gl.facit illud arg.ꝙ re
motus ob culpã latam infamis sit, qa ꝯtrũ illud non est ꝯtrũ, nec
debuit pro ꝯtrio signari,qa nubere intra tp̃s luctus,est facti, quod
secum trahit infamiã, nisi excusabilis facti ignorantia interuene-
rit,vt in l.signata pro ꝯria dr̃,ff.de his,qui no.infa.l.liberorũ. §.no-
tatur.Sed hic loquitur de infamia,vbi vtitur tali noĩe, & est hic
minus delictũ,vñ hic infamat sñia,habita distinctione doli,& cul
pæ,& iõ supposito,ꝙ remotus ob latam culpam sit infamis,tamẽ
illud contrarium non meruit signari pro contrario.

ADDITIO.

Parificantur. Adde,ꝙ lata culpa non æquiparatur dolo in maleficijs, vbi tractaf
de pena corporali,& vbi tractatur de pecunia,& lex expresse dolum requirit,se-
cus si non requirit dolum.Bar.in l.5.ff.si quis test.lib.esse iuf. Et qño quis ob cul-
pam puniatur,& quod in maleficio lata culpa non æquiparetur dolo,vide p eun
dem in l.lex est commune.ff.de leg. Et nunquid æquiparetur dolo quo ad infa-
miam irrogandam,per eundem in l.quod Nerua.ff.depo. Et quid in penalib.an.
& quãdo non æquiparetur dolo,vide do.Iaf.in l.videamus.& in l.in actionibus.
ff.de in lit.iur.

Prælatus,qui accusatur pendente accusatione, quando administrare possit.

§.Si quis autem.

Per istum §.dicit glo. ꝙ prælatus,
q accusatur, pendẽte accusatione
administrare nõ debet,† Et hoc dicit simpliciter,sed tu distingue
ꝙ si accusetur de delicto commisso in administratione, penden-
te accusatione interim non administrabit.Sic loquitur §.vadetur.
sed prælatus accusatus de alio crimine,puta de adulterio,vel ho-
micidio,nihilominus interim administrabit,quia lex dicit hic de
tutore,vt ff.de sol.l.Calipodius,alias incipit,quamuis.& l. reo cri
minis.

Absens in delictis potest dãnari,& lite non contestata procedit ad sñiam.

§.Nouissime aũt sciendũ est, &c.

Gl.dicit,ꝙ iste §.facit ad q̃onem talem: Emi librum a te suit con
summatus ꝯctus,mihi tradidisti librum, & tibi non dederam p̃ciũ,
reperio librum alienum , vel vitiosum: agis ꝯ me ex vendito ad
pecuniam:nolo tibi dare pecuniam, qa dico, ꝙ liber alienus vel
vitiosus est, & si non vis mihi cauere de reddendo precio in casu
euictionis,vel vitii,nunc non debeo tibi dare,sed librum tibi.resti-
tuere.In ista quæstione dicebat dominus meus, aut apparet , vel
apparere potest vitium aperte, vel lis est de vitio , quia tu dicis li-
brũ tibi traditũ vitiosum esse,& ego dico nõ vitiosum. Primo ca-
su dicebat,ꝙ tenenda est gl. Secundo casu,si non est vitiũ eminẽs,
qđ appareat,locũ redhibitioni non esse, sed precium debet solui,
sed cum satisdatione,alias caueretur verbaliter,vt ff. de ædi.edic.
l.si vẽditor.vnde lex dicit,si in limine ꝯctus appareat cõtrouersia
de euictione satisdandum est,cum alias caueretur verbaliter: vn-
de si tibi vendidi rem,& alius incontinenti venit , & dicit, emisti
rem,quę mea est,satisdandum est,vt C de euictio.l.post perfectã.
Sed sicut est in euictione,ita dicam in vitio. Si autem sit apertum
vitium,nec est lis de eo,nõ est reddenda pecunia, sed res restituẽ
da,ut ff vt in poss.le.l.si is a quo.duo verba omisi supra,de quib.gl.
non facit mentionem:vnum in est illo §. sed suspecti cognitio,&
moriatur pendente accusatione , extinguitur cognitio suspecti,
sed certe vr, ꝙ si appareat dilnitum esse in cã condemnationis,
quod duret rõnę sumptuũ,qui statuti sunt in cã ista accusationis,
vt C.,si pen,ap.mors interuenerit.l. 3,quia ibi durat accusatio post
mortem propter bona,in § si quis tutor.not.aliud,ꝙ si quis tutor
fuerit absens,nec facit sui copiam, potest vt suspectus remoueri.
† Et sic quod in delictis si quis absens est, potest damnari , & lite
non contest.proceditur ad sententiã:quia hic non dicit, ꝙ absens
fuerit litem contest.vel non contest. Nam simpliciter intelligen-
dum est.de hac materia habes.ff.de pę.l.absentem.

LIBER SECVNDVS.

De rerum diuisione. *Rub.*

1 *Piscandi ius qualiter sibi quis acquirat,& qualiter ro priuetur.*

SVperiore.

Flumina aũt oĩa,& portus.In
isto §.dr̃,ꝙ ius piscandi est cõ
mune lex publicũ rõne cõitatis hẽt. Sed q̃rit gl.
Pone,ꝙ ĩ diuerticulo fluminis aliqs lõgo tp̃e pi
scatus est sol',alius vult piscari,poterit ne ille aliũ
ꝓhibere?dic ꝙ si alij volebant piscari,& ipse ꝓhi
bebat eos,i. post prohibitionẽ longo tempore solus piscatus est, di-
co,ꝙ acquisiuit sibi ius piscandi,& alios poterit prohibere: sed si
occulte piscabatur in quodam diuerticulo fluminis , & ita fecit
diu,nec aliquem inueniebat, imo solus piscabatur: quia ita con-
tingebat de facto,tp̃e sic faciendo longissimo, non acquiret sibi
ius piscandi,quin & alij possint piscari. vnde dicit lex , si habuisti
domum tuam depressam iuxta meam,& hoc tp̃e,de quo non ex
tat memoria,& vis eleuare,potes: sed cum voluisti eleuare pro-
hibui,& post ꝓhibitionem tenuisti depressam longo tp̃e, acqsi-
ta est mihi seruitus altius nõ tollẽdi,hoc est, ꝙ dr lex.C. de seru.
1 & aqua.l.1.& 3.Sic vides.† ꝙ ius piscãdi tẽpore põt amitti , sed su
perior põt me prohibere,qñ nos videmus,ꝙ ipsi prohibent pisca-
tiones, & venationes. Dicendũ,ꝙ non est de iure, sed Imperator
posset ꝓhibere, sed eodem errore quo dicunt esse superiores in
terra sua,& sic Imperatores non habere superiorẽm,eodem erro
re posset hoc prohibere,& ꝙ Imperator possit hoc ꝓhibere.pro-
bo,qa viam publicam populus nõ põt amittere nõ vtẽdo, nec aq
potest quis ducere per viam publicam,quia fieret iniuria, sed Im
perator potest concedere ductum aquæ,& sic viam, quæ publi-
ca est prohibere,vt ff.de seruit.l.seruitutes. licet hoc dicat sine in
commodo publico.

§.Riparum quoque.

Ibi dr̃,ꝙ vsus riparũ,& flu
minũ publicus est, ꝓprie-
tas eorum quorũ prædiis adhæret. Et hic est quædã additio,ꝙ si
via publica interuenit inter prædia , & ripas fluminis, dic adhuc
idem,ꝙ eorum est ꝓprietas riparum,quorum sunt p̃dia proximo
ra:qa via nõ imponit hoc,sicut nec incremẽtum alluuionis ff.de
acq.re.do.l.martius,alias maritimus.Sed ꝙ sit ꝓprietas locorum
& riparum maris,nõ est eorũ,quorum p̃diis adhæret,gl.signat.s.
e.ti.§.fi.& q̃dem nãli iure, sup illo verbo , & hoc ꝑ litora maris.
Sed dicas,ꝙ parum lucratur ille, cuius est ꝓprietas ripę fluminis,
cum vsus eius sit publicus,vnde dr lex , ꝙ vsusfructus si ꝑpetuus
sit alicuius ꝓprietas est inutilis,ff.de vsu. l.3.§ nõ tñ. inde q̃ritur,
cum vsus riparum fluminis sit publicus,& perpetuus,eorum pro
prietas est inutilis,quare ergo cõcedit lex? Dicẽdum,ꝙ si ip alius
perciperet fructus,& vsumfructus,proprietas esset ĩutilis.sed hic
loquitur de certo vsu.s.nauigij,qa ibi nauigantes possent naues ex
onerare,& exsiccare retia , si tamen sunt ibi fructus , vel arbores
fructiferæ,licet vsus ngands, vel retia exsiccandi in illa arbore sit
publicus,tamen fructus sunt eius,cuius est proprietas ripę,& pro
prietas arboris.

1 *Differentia inter publica,& communia.*
2 *Communis res illa dicitur,quę plurib.se offert inter cæteras.*
3 *Portus maris,an sit publicus tantum,non communis.*
4 *Via an sint publica,& qualiter.*

§.Litorum quoque.

Hic dr̃,ꝙ vsus litorum ma
ris sit publicus.Signat glo.
ꝯtrium.s.e §.& quidem natural' iure. vbi dr̃ , ꝙ vsus litorum ma-
ris est communis. Argumẽtum hoc soluebat Placentinus, quod
cõia sunt publica,& eꝯ publica sunt cõia.sed gl.reprobat Placen.
& soluit ꝯtrium: qa exponit hic vsus litorum maris est publicus.i.
communis.& sic concordat cum §.s.eo.& q̃dem naturali , iure,
&c. Dicas,ꝙ opi. Placen.bona est,& illi, q eum reprehenderunt,
nõ intellexerũt eum; vnde vide rõnẽ,quare motus fuit Placẽt.&
1 videbis si bene dixit,vel non.† Sed videamus primo,q̃ est dr̃ia in-
ter publica,& cõia.Certe in hoc differũt,quia sunt oĩum animan-
tium; vnde hic dicit litera.s.eod.§.quædam. n. naturali iure cõia
sunt oĩum aĩalium:vnde hic dẽt esse in litera aĩalium,licet quidam
libri non habeant. Publica dr̃,quasi populica.quia magis appro-
priantur hoib. Vnde sub populo aĩalia non continentur.vnde pu-
blica,i.quasi populica,vt j.de pub. iud. in prin.& certe cum dicit
litera,quæ sunt publica,dicit flumina , etiam portus eorum sunt
publici:ideo ius piscandi oĩb. commune est , non dicit omnibus
aĩalib.vt s.e.flumina.Itẽ cõia sunt maioris cõitatis, q̃ publica: vn-
de pluribus se offerunt,vt aer,mare,aqua de cęlo profluens. lito-
ra maris,vnde appropriant sibi hoc nomen commune. Sed flu-
mina non tot offerunt se,sicut & mare: vnde non sunt tãtę com-
munitatis

munitaris. Vnde hoc nomē commune appriāt sibi res illæ, quæ inter cęteras plurib. se offerūt, vt mare, aer, aqua de cęlo pfluens, & littora maris. Aliæ, q̄ non tot se offerunt, hoc nomē publicum sibi retinuerūt. & sic vides dr̄iam inter cōmunune, & publicum. Modo veniamus ad oppositionem Placentini. Ipse dicit, publica cōia, & cōmunia publica: videamus primo dr̄iam. Mare est cōe
2 nib. oīb. aīalib. & equis, & hoīb. sīr, & flumē. Dicit Placen. † Quidam sunt vsus maris, q̄ sunt communes oīum aīalium, vt libere, abluere: qdam hominum tm̄, vt nauigare, sed mare in se cōe est, oīb. se offert, & ī nullius dn̄io est, ita dicit ipse, de fluminib. Flumina in se cōia sunt, & oīb. se offerunt, sed qdam vsus sunt communes, & qdam publici, & cōicant se solum hoīb. vnde dicit publica esse cōia, & cōia esse publica. Ad rōnes aliorū r̄ndet, q̄ dicit litera §. eo. §. & qdam. q̄ littora maris sunt cōia, & postea dicit in isto §. littorum, &c. q̄ eorum vsus est communis, & publicus, & verū est, qdam. s. q̄ compent hoibus tm̄, vt nauigare. Quæ est igit̄ ratio publicorū, & cōium, ex quo mare habet vsus cōes, & publicos. & similiter, q̄ publica dicūt vt littora, habens vsus cōes, & publicos? Certe iam dixi, vt res illa, q̄ plurib. se offert, īter cæteras cōis dr̄, & appriat sibi nomē commune, & hoc est mare, & iō licet communia sunt publica, & publica cōia, tm̄ quo ad illam rem distīcta sunt, & mare dr̄ cōe, & flumē publicum. Item hoīes magis sibi appriant quo ad vsum flumē, q̄ mare: sunt. n. multæ partes maris, in qb. non nauigat. nec hmōdi vsui animantium plus seruient ista quatuor, mare, aer, aqua de cęlo pfluēs, &c. quam flumē, vnde hoc inspecto repetuntur sub nomine communis. Sed quare
3 dicit Placentinus, q̄ † portus maris est publicus tm̄, nō communis: vnde in omni respectu dicit ipsos esse publicos? Dicendū est, q̄ hoc dicat, qa portus nō seruiūt hominibus, vel alijs aīantib. hoc est gratia hominum, vnde portus publicus dr̄, sed falsum est: pōt
4 .n. dici cōe publicum quo ad diuersos vsus, vt s̄. dictū est. † Itē patet, q̄ eum dr̄, q̄ viæ sunt publicæ, intellige, q̄ sunt publicæ, non vnius populi, sed sicut flumē quoad nauigationem omnium populorum, sic & viæ omnium populorum. vnde in via publica in partib. istis tantum habent quo ad Deum illi de Anglia, quam illi de partibus istis, & hoc intellige de vijs in littorib. quæ ducunt de villa ad villam. Hoc dico, quia quidam qui habebat ab vtraq; parte viæ fundos proprie dictos, impetrauit a ciuitate, vel a domino terræ, q̄ tolleretur inde via, & alio loco daret ampliorem, sibi concessum fuit. Certe non potuit concedi, quia omnes tangit, & quod omnes tangit, ab omnibus concedi debet. Vnde cum via sit publica, non amittitur ... vtendo, ff. de via publica. l. via publica, & quod omnes tāgit &c. dicitur. ff. de authoritate p̄stā. l. vlt.

§ In cōmunem autem locū, &c.

Ibi dr̄, & q̄ in locū cōem, puta vnus locus nō pōt mortuū inferre, alio inuito: vñ melior est pdō, phibentis. & hoc intellige, si aliquis vellet vti ratione ad illū locum, ad quē nō est destinata, tunc est melior conditio prohibentis. & hoc est, qd̄ probatur. ff. p soc. l. cum duob. Item Mella. alias incipit l. si inter fratres. Sequitur §. religiosum, & super illo verbo mortuum, signatur quædam glo. Et in fi. dr̄. q̄ caput inferatur partib. cōparib. in dn̄io, sed locus est religiosus hic, allegat l. ad hoc, sicut pp illud gn̄ale, quia impediūt se concursu. sed certe illud habet locū. q̄ aliqua impediunt se cōcursu, nisi succurenti dederint certum. Sed qn̄ voluntate duorū pro æqualib. partibus capitur in diuersis locis, infertur quod damnum habent ipsi: ideo dico, q̄ vterque est religiosus, argu ad hoc ff. de ser. rust. præd. l. via constitui, in §. si fundus.

§. Item si alienus.

Ibi facit gl. qōnem Pone, q̄ vsufructuarius consentiat proprietario, vt inferat mortuum in fundum, in quo habet vsumfructum, anteq̄ inferatur, vel pars pœniteat, nihilominus poterit inferre: qa sufficit semel consensisse. Tu dic contrarium, q̄ si consensi, vt tu inferas in fundum meum mortuum, & antequam inferas dissentio, tunc si inferas non facis locum religiosum, vnde possum pœnitere, & te prohibere. Sed si pactum fuit obligatoriū, ex quo cōsensi, poteris agere cōtra me ex illo pacto, vel ages de dolo, vnde si consensi q̄ ex fundo meo salem extraheres, antequam extraheres possum prohibere, sed post non, quia iā tuum est, hoc est, quod probatur. ff. de dona. l. qui saxum. & ff. de dolo. l. si cum mihi. in residuo lectionis dixit hic dominus meus ab hoc loco in Insti. sup. eo. ti. §. in locis. vbi debent dici.

1 *Thesaurus an fiat occupantis.*
2 *Inuenta in litore quando fiant inuentoris.*
3 *Inuentor lapilli, an plus grauetur, quam inuentor thesauri.*
4 *Inter ista duo non est differentia quoad acquisitionem dominij.*

§. Item lapilli.

Et in isto §. determinat de mō acqrēdi per occupationem, sicut in præcedētib. vñ dicit gl. signata in fi. huius §. super illo verbo, statim fiunt inuē-
1 toris. dicit glo. & bn̄. † Itē dn̄. si occupat, vñ lapilli, & gēmæ, q̄ sunt in littore maris, si modo nullius sunt, fiunt occupātis. In thesauro dicit glo. aliud est, quia thesaurus eius est qui primo inuenit, id est vidit, non eius qui primo occupauit: vnde si essent equitantes, & vnus primo viderit thesaurū, tn̄ qui vltimo vidit, si primo occuparet, non sibi acquireret, sed esset eius, qui primo viderit, sm̄ glo. & allegat ad hoc J. eodem ti. §. thesauros. dic, q̄ non est verū: vñ sicut illa quæ inueniuntur in littore maris, fiūt inuentoris p occu-
2 pationem, † ita dices in thesauro, q̄ qui prius apprehenderit, nō q̄ prius viderit, habebit dn̄ium. de pos. thesaurū tn̄ habes, q̄ acquirit per occupationē, vt ff. de ac. p̄ pos. l. 3. § necessarius. Itē dicas in dominio, vt hic. per §. thesauros in illo §. dr̄, q̄ dn̄ium thesauri est eius qui apprehenderit. vnde sub verbo, inuenire, cōtinetur & apprehendere. C. de fideiussorib. l. si Barbatoram. dn̄i illi q̄ sustinent glo. q̄ ille q̄ inuenit thesaurū acqrit dn̄ium sibi in apprehēsione, secus in illis, quæ in littore maris inueniuntur. † Oportet, q̄ apprehēdant ad
3 hoc, quod dn̄ium acquirat. Reddūt rōnem diuersitatis talē. Qui inuenit gēmam in littore maris, totū est suum inuenientis, sed si quis inuenit thesaurum in fundo alieno, non est totus suus, immo ille, in cuius fundo inuenietur, hēt medietatem. & sic grauatur plus inuentor thesauri, q̄ lapilli, & immo plus iuuar̄, vt vidēdo solū acquirat dn̄ium thesauri, sed acquirendo dn̄iū lapilli, non solū visus, sed apprehēsio requiratur, & hoc p illud gn̄ale, q̄ in vno grauatur in alio
4 releuantur, vt ff. de re. iu. l. cū qui. † Sed certe si poneres, q̄ inueniret quis thesaurū in loco, qui nullius est, sicut in littore maris, sitr̄ esset totum inuenientis, vñ ista rō nulla est. Item alij dn̄t hic loqui de inquisitione dn̄i eorū, q̄ nunqtam fuerunt in dn̄io alicuius, ideo difficilius acqruntur, ideo exigitur apprehensio, sed thesaurus fuit in dominio alicuius, quoniā thesaurus est vnius depositio pecuniæ a tēpore, a quo nō extat memoria, vt ff. de acqui. rer. do. l. nunq̄. §. thesaurus. Hæc ratio non vr̄ valere, qm̄ idem concluderet in derelicto, quod tamen non est, vt J. §. fi. tn̄ non credo differentiam esse inter ista duo quo ad acquisitionem dominij, vt dixi.

§. Præterea.

Qd̄ per alluuionē ī agro Ibi dr̄, q̄ si vis fluminis vno impetu aliquā partē fundi tui in fundum alicuius portauerit, si ibi fuit diu, ita q̄ radices egerint arbores, quæ illi crustæ applicatæ inhærebāt, vel crusta iuncta fuit terræ, cui applicata est, sit illius cuius est fundus, vel terra cui applicata est: dn̄. tn̄ illius hēt actionē in factū ad æstimationē, dicas, q̄ falsum est, & lex illa quā glo. inducit. ff. de rei uen. l. si fornū tuum. §. de arbore. loquitur de hoc, qd̄ accrescit actu sine facto hōis, hoc de eo quod accrescit vi fluminis, vnde cōquentur de flumine, & sicut flumen sibi abstulit, ita potent ei dare, vnde vbi emolumentum potest esse, ibi sit & onus, vnde nullā actionem habebit, ff. de acq. re. do. l. j. §. alluuio. ff. de reg. iu. l. secundum naturam.

1 *Materiā alienā si aliquis specificet, illa species efficitur sua, trib. cōcurrētib.*

§. Cum ex aliena materia.

Super illo verbo facta est q̄; dam gl. quia si aliquis specificet materiam alienam, illa species efficitur sua trib. concurrentib. q̄ habebat bonam fidem, q̄ specificat: qd̄ credat materiam suam esse, & quod suo voto hoc faciat, & qd̄ materia non possit redire ad suas vuas, si ex vuis alienis, & melle,
1 alieno faciat mulsum, postea quærit gl. multas rationes. † Quid si duo specificauerint materiam alienam, quæ erat tertij, vt domus aliena, de melle alieno fecerit mulsum, habuit bonam fidem, qd̄ credebat, cum habeat materiam suam pro parte, alius malam fidem, quia sciebat alienā, dicit glo. q̄ illa species seu illud specificatum erit commune specificantis bonæfidei, & dominū eius: quantum ille specificās, qui malam fidem habebat, nihil habebit, eodē mō soluit suam quæstionem Pone, q̄ vnus solus ex diuersorum materijs specificauit, & pro vna materia habuit bonam fidem, p̄ alia malam. Respondeo primo responsum est, Caius. Itē qui specificauit, vnus solus ex materia vnius, partim habuit bonā fidem, partim habuit malā fidē, eo. mō r̄ndet. Quid si vnus ex materia alicuius partim fecit noie suo, & partim noie Titij dn̄s meus sitr̄, q̄ tunc specificatū erit cā na, puta vnus ex melle alicuius fecit mulsum, & partim fecit noie specificantis, & dn̄i. In ista solutione vltimæ qōnis bene concordat dn̄s meus, in gl. q̄ istud specificatum erit partim specificātis noie suo, & partim dn̄i, cuius noie partim specificauit, & hoc intellige si dominus ratum habuit, sed in oīb. alijs qōnib. præcedētib. q̄ specificatū sit cōe specificātis, & dn̄i, dicit dn̄s meus, quod falsum est nec hoc dn̄t leges, quas gl. hic adducit. Quid ergo erit dicendū? q̄ inspiciendum est ex parte cuius magis est, & sic qualia: quod nobilius, vt minus cedat maiori, & ignobilius nobiliori. & sic totū specificatum erit alterius specificantium, vt ff. de acq. rer. do. l. quid. §. vlt. vbi minus cedit maiori, & sic qualia sunt: quod est minoris pretij. nobilius ei cedat, quod est maioris, & loquitur ibi, informantis similiter totum est vnum per formationem.

1 *Purpura accedit vestimento, & sic quantitas antecedit dignitatem.*
2 *Numerus si reperitur æqualis in electione, recurritur ad dignitatem.*

§. Si tamen alienam purpuram.

Ibi dicit aliquis alienam purpuram inseruit suo vestimento, purpura sit illius, cuius sit vestimentum. vnde dicit litera, & qui dominus fuit purpuræ, quasi dicat, modo non est ille, cuius fuit purpura, habet actionem furti, id est condictionem furtiuam contra furem, qui surripuit, siue ipse fecit vestimentum, siue non. Sed quæro, vtrum habet rei vendicationem. Dicit quod sic, si sit, qui vestimento suo intexuit, quia fur semper est in mora, & si post

post moram res perijt, nihilominus cũ in mora est, tenetur ad rẽ: ideo fur ẽt rei vẽdicatione tenetur, si fecit vestimentũ. Sed si alius fecit fieri, non tenetur ille rei vẽdicatione, vñ dñiũ est extinctũ, vt ad præsens nõ possit vẽdicari, sed si separetẽ per actionẽ ad exhibẽdum, bñ vendicabit. Vñ melius diceret, ꝙ cessat dñiũ ꝑ istam accessionem, q̃ ꝙ exoinctum sit. vñ aĩt dr̃ oblĩo extincta cessans, vt ff. de ver.ob.l.inter stipulantem. §.sacram. & ff.de sol. l.quæ res.§.aream. No.igitur diligenter, ꝙ dicit lr̃a, ꝙ vendicari nõ põt purpura: verum est ab illo, q intexuit, si fur est ille, qui intexuit: quia fur sp̃ est in mora, vt dictũ est, & si perijt post moram, nihilominus teneretur rei vẽdicatione, sic & hic, ex quo post moram ĩtexuit,
1 & ꝙ fur in mora sit sp̃, hr̃ ff.de rei vend.l.itẽ verba. in fi. † Itẽ not. hic, qđ dicit lr̃a, ꝙ purpura cedit vestimento, & sic quantitas ante cedit dignitatem, vt in electione numerus, quia quãtitas est quę sp̃ ꝓcedit: sed vbi est æqualitas ex parte quãtitatis, quia partes sunt æquales numero, tunc hr̃ recursus ad dignitatem, & ad ꝓcium, vt
2 ff.eo.l.quicquid.§.vbi, & ff.de pac.l.si plures.§.Caius. † Sequit̃ ver. Quod si fortuito. vbi dr̃, ꝙ si sine voluntate dñorum, materiæ eorum confusæ fuerint a quodam tertio, illud cõe est, si separari nõ pñt materiæ, sed si separari possent, nõ esset illud cõe; sed si voluntate dñorũ, ẽt si separari possent materiæ, illud cõe esset. hoc facit ad id, qđ destinatione natura.s.dñorum fit diuisio fructorum, sed destinatione cuiusdam alterius nequaquam, sic intelligo. ff.de le. 1.l.quod in rerum natura. in fi.

1 *Frumentum duorum si mistum fuerit contra eorum voluntatem, qualiter vnus agat contra alium.*

2 *Et quid si voluntate eorum mistum est.*

§.Quod si frumentum.

Versic. qđ si alterutro. signatur ibi q̃dã gl. super illo verbo, ꝯpetit, q̃ valde difficilis est ad intelligendũ, & tãgit duas lect. in isto, & prima est, vt loquatur princ. istius ver. sed
3 si ab alterutro. † Qñ frumentũ duorum mixtum fuit ꝯ eorũ voluntatẽ, sed impossibilis est eorũ separatio, quia tũc cõe est, & agit̃ rei vendi. vt grana sua vnusquisq; vendicet, qa non põt discerni, vt dictũ est, q̃ sunt grana vnius, & q̃ sunt grana alteri⁹, sed agit̃ cõi diuidundo.i.petere frumentũ pro qualitate.i quantitate, ille, q plus habebit, vel ꝓtiosius frumentũ hẽbit, illi plus restituat̃ de frumento, vel plus in precio.h.d. vsq; ibi, arbitrio, &c. ab isto loco vsq; ĩ finem loquitur, cũ mixtũ fuerit frumentum duorũ sine eorũ volũtate, & separatio possibilis est: qa tunc nõ fit cõe, & agetur rei vẽdic. & quilibet grana sua vendicabit, & tũc exponetur litera, quale.i. quota. hoc vult dicere gl. in prin. vsq; ibi, idẽ dic. & primũ casum tangit vsq; ibi, si autem apparet. alio modo ponitur, & legitur, vt sit totum vnus casus, & ver. iste, sed si alterutro. a sui princ. vsque ĩ fi. loquitur, qñ s̃m voluntatẽ duorum ita fuerit, & erat impossibilis separatio, quia tunc agitur cõi diuidundo pro mõ frumenti, vt pro qualitate, & quantitate diuidatur, vt qui plus habebat de frumento, vel preciosius habeat, ei restitua ̃plus in precio vl̃ plus in frumento: arbitrio.n.iudicis hoc ptinebitur, vt æstimet in illo iudicio communi diuidundo, quale fuit frumentum vniuscuiusq;, & quantũ, vt dictũ est: & sic quale stat ꝓprie, & nõ exponitur quale ibi, vt in 1.lec. Hanc lec. vult tangere gl. ab illo loco glo. vt hic, &c.
2 vsq; ibi, no. &c. † Sequit̃ bona gl. quæ indiget alia, istis duab. lecturis obstat excepta prima, quo ad primum casum, & isti secundæ ĩ totum, cum dr̃, ꝙ agit cõi diuidundo, qñ.s.volũtate duorũ mistũ est frumẽtum, si impossibilis est separatio, agit̃ cõi diuidũdo: imo dicit lr̃a, in rem quidem actio pro modo frumenti cuiusque competit, si ex quo facta est cõio, & cõpetit cõi diuidũdo, agi nõ põt. Istas lecturas ponit gl. sed dñs meus dicebat, ꝙ dato vno, ꝙ frumentum sit cõe, tñ pot agi rei vend. pro parte indiuisa, vt habeat pars diuisa, vt ff. si pars hæreditatis pet. l. non possumus. Dñs meus tertio modo, alias est alio modo, ponit casum in isto ver. & intelligit totũ ver. vsq; in fi. si voluntate duorum mistum est frumentũ, & possibilis est separatio: quia tunc non est cõe, & ciuilis competit actio in rem.s. rei vendi. pro modo frumenti sui, vt quilibet quantum hẽt ibi de frumento.i. grana singula sui frumenti vendicet: arbitrio autem iudicis hoc continetur, ut ipse æstimet quale, expone.i. quod, vel expone proprie quale: albius, vel non, grossius, vel non: vt per hoc quilibet grana sua singula possit habere. Iste casus leuior, & planior est, nisi intelligas ipsum, non poteris intelligere glossam, vnde glo. est in se difficilis, nec facit ad intelligentiã tex. in suo solo.

1 *Aedificium factum ex materia aliena, quando cedat solo, & qualiter prouidetur domino.*

§.Cum in suo solo.

Vt intelligas glo. totius §. quæ obscura est: scias qđ si ædificaueris in solo tuo de materia aliena, si tu es bonæfidei, & de isto lo-
1 quitur §. iure tuus dñs † ædificij: quia ædificium solo cedit, & sic dñs materię, puta tigni alieni, qđ iuxisti domui tuæ, remanet dñs, sed non potest agere ꝯ te stante ædificio, rei vendicatione, ex quo es bonæfidei, sed potest agere actione de tigno iniũcto, ad duplũ. sed si tu esses malæfidei, & de isto nõ loquitur §. vr̃ tunc sic, ꝙ es dñs ædificij, sed dñs ꝯ te potest agere rei vend. vt non æstimetur, sed vt præstetur æstimatio, vt de rei ven. l. i rem. §. tignum. & hoc si vult, alias non: quia & actione de tigno iniuncto in duplũ agere põt. Item ad exhibendũ, & furti cond. furtiua, & ista hñs hic in gl. q̃ cadit ibi per actionẽ, q̃ cadit in tigno iniuncto, q̃ cadit super illo, nisi accusatorem hic intelligo: & est gl. in illo ver. sed si aliqua, super illo ver. vendicare. vbi dr̃, licet ꝯ eum, q bona fide ædificat in suo solo de mã aliena, dñs mãæ, vel tigni quandiu manet ędificiũ, vendicare non possit, tñ diruto ædificio si egerit stãte ædificio ad duplum, per actionẽ de tigno iniũcto, poterit agere rei vẽdicatione pro sua materia, nõ obstante dicit gl. aliqua tp̃is præscriptione, & hoc qñ præscriptio currit ꝯ desides, sed iste non fuit negligens in rei ven. dato, ꝙ durasset ædificium per mille annos, quia durante ædificio non poterat agere rei vendicatio. ꝯ bona fide ædificantem, ut dicit principium huius §. Et ex quo non potuit agere, ei si currit ꝓscriptio. C. de annali exceptione. l. 1. in fi. quo ad istam partem gl. vera est. sed nõ sequitur in gl. Aliud est dicit glo. si ædificator fuit malæfidei: quia tunc durante ædificio posset agi rei vẽd. ff. de rei ven. l. in rem. §. tignum. si nõ egit, fuit negligens, & iõ si durauit ædificium 30. annis, nec agit, quia tamen pe ꝓscribit malæfidei possessor, certe si durat ædificiũ, nõ poterit vendicare. Quantum ad membrũ vltimũ reprobat dñs meus glo. præscriptio currit ꝯ desidẽ in eo, qđ deses est, vel negligens, sed exoiut ædificium, licet dñs ædificij posset intentare ꝯ eum, qui mala fide iniunxit, qd ꝯsequeret̃? Certe rẽ nõ ꝯsequeret̃, sed ęstimationẽ, vt ff. de rei ven. l. in rẽ. §. tignũ. & inde tũc primo ꝯpetit rei vendicatio ad rẽ, cũ esset dirutũ ędificium: vñ primo mõ agendi non fuit negligẽs, & sic ꝯ eum non currit ꝓscriptio in rei vẽdicatione ad rem ipsam, gl. põt colorari, quia qui est negligens in vno casu, currit sibi ꝓscriptio in vno, & in alio. ff. vi bon. rap. l. 1. & est ad hoc C. de his, qui a non do. ma. l. vlt. vñ sicut currit sibi ꝓscriptio extãte ẽi ædificio, ita quantũ ad modum agẽdi ad rei æstimationẽ curret sibi quãtum ad aliũ modũ agẽdi.s. ad rem ipsam. Dicẽdũ tñ ꝯtrium, & ad illud negligens in vno currit sibi pręscriptio in alio: dicendũ, verũ est, si tu dicis extãte ædificio, fuit negligens in rei vẽdicatione. Quantũ ad illũ modũ agendi.s. pro rei ęstimatione. Dicendũ, ꝙ falsum est: vñ bene verũ est, ꝙ põt agere, si vult, nõ tñ est negligens, si ñ agit: qa si ageret rei vendicatione, & reciperet extante ædificio rei æstimationem, amitteret dñium rei suæ, & sic diruto ædificio nõ posset agere rei vendicatione ad rem ipsam, sed nemo compellitur ad hoc, vt amittat dñiũ rei suæ, vt ff. rerũ amot. l. non. n. Vñ durante ædificio, nec ꝯ bonæfidei possessorem, nec ꝯ malęfid. possess. currit præscriptio in rei vendicatione, quicquid dicat glo. &c.

§.At si is.

Qui pinxit. Ibi in gl. q̃onem, qs dẽt ꝓferri, hñs directã rei ven. vl̃ vtilẽ: & dicit vtilẽ: qa hñs vtilem ꝓfertur. Vñ emphyteuta hñs vtile dñium, ꝓfert̃ dño hñti directũ. ff. si ager vecti. vel emph. pe. l. 1. Sed dic, ꝙ ibi loquit̃ vbi vtraq; est vera, sed hic est vtilis rei vendicatio: datur.n. a lege ex æquitate, ne amittat totũ dñs quõdã tabulæ pp reliquias ꝓcedẽtis mãdati. s̃.c. pñt, in illo §. lr̃æ. & formantur plẽs q̃ões super hoc, qđ dicit lr̃a, seu scriptura cedit chartæ, qa ex hoc vr̃ sequi in lr̃a conueniẽtia, sed illas q̃ões hẽo discussas. ff. ad exhi. l. 3. §. interdum Caius, &c.

1 *Bonæfidei possessor, an faciat fructus industriales suos pro cultura, et cura.*

2 *Bonæfidei possessor, quando faciat fructus suos.*

3 *Bonæfidei possessor, quando teneatur in consumptis.*

§.Si quis.

A nõ dño. Ibi dr̃, si quis hẽt rem alienã bona fide, & iusta de eã, iusto argumento emptionis, vel venditionis, aĩs donationis: facit fructus suos bonafide, dicit glo. in initio emptionis non oportet, ꝙ hẽat bonam fidem ꝯtinuatã a principio vsque ad finem, sed sufficit, ꝙ habeat a principio.s. tempore emptionis bonam fidem, vt ff. de vsur. l. qui scit. §. bonæfidei possessor. vt fructus faciat suos, intellige quia licet bonęfidei possessor faciat fructus suos, de cõsumptis nullo modo tenet̃, nec de extantib. rei vend. quia suos fecit, si tñ rẽ ind offi. C. de rei vẽ. l. certum est. §. bo. fi. Intellige igitur hãc gl. qa hic dr̃, ꝙ sufficit in initio bonam fidem hr̃e, licet mala fides superuenerit. verũ est ad hoc, ꝙ faciat bonæfidei possessor fruct⁹ suos, si a tpe illo quo superuenit mala fides, tenet̃ etiam de consumptis, vt eos restituat iudicis offi-
3 cio, quia ex tunc tenetur de culpa. † Item no. ꝙ dr̃ hic, ꝙ bonæfidei possessor facit fructus idustriales suos, pro cultura, & cura: vnde innuitur, ꝙ faciat suos si coluit, & curauit. Sed dic, dato ꝙ alter coluit, tñ si possideat tempore perceptionis fructuum, bonæfi-
2 dei possessor facit suos, vt ff. de vsur. l. qui scit. §. in alieno. † Itẽ not. hic, quod dicit, ꝙ bonæfidei possessor ex iusta causa, vel iusto titulo facit fructus suos: quid si bonæfidei pos. nec habeat iustam causam? per glo. dicitur, ꝙ non minus facit fructus suos, & alleg. ff. si. reg. l. 4. §. post litem. ibi, sed ante iudicium, &c. Sed certe lex illa hoc non dicit, ꝙ non habeat titulum, nec quod haberet, sed per iura quæ sunt hic, vr̃, ꝙ exigatur, tamen Doctores sunt in illa opinione, ꝙ bonæfidei possessor, & si non habeat causam iustam, seu titulum iustum, facit suos, ut gl. hic dicit. Item quod hic dicitur, ꝙ qui bonafide possidet, facit fructus suos: intellige, ꝙ possessio ciuilis est illa, quę parit istum effectum, ꝙ qui bonafide possidet, faciat fructus suos, & quod vsucapiat. Vnde si vado vltra mare, quia rerum mearum retineo possessionem ciuilem, si alius possideat, & tollat, licet bo. fi. pos. non tenetur de fructibus industrialibus

libus consumptis: intelligit gl. ēt inq̄tum est locupletior. Q̄d nō te
neanır hic, sic ostendo: qa hic dicit gl. φ de naturalib. consumptis
teneat̄ inquantū locupletior est, p l. ff. si cer. pet. l. si me & Titiū. qa
illos non facit suos. vř hic gl. ꝯra illi, q̄ est ī. de off. iud. §. illorū. sup
illis verbo, ꝯsumptorū. vñ vt concordemus gl. cum gl. oportet di
cere, φ ista q̄ hic est, loquit̄ de naturalib. quæ dicit φ bo. fid. poss. re
3 mat de ꝯsump. in q̄tum locupletior est, sed qđ ibi dicit. φ bon. fid.
poss. non tenetur ēt inquantum locupletior, & quod ibi dicit. φ
bo. fid. poss. lucretur fructus, intellige de industrialib. quidam tñ
doctor, dñi mei, dicebat, φ bo. fid. poss. tenetur de consumptis, ēt
industrialib. inquantum locupletior, & hoc si non habeat titulū.
& pro hoc arguebat sic. Petitio hæreditatis datur ꝯ possidentem,
qui non habet titulum, sed intentionem poss. in bo. fid. poss. de ꝯ
sumptis inquantum locupletior, vt ff. de peti. hær. l. item veniunt.
§. eos aūt. vnde sicut est in pet. hæreditatis, sic deber esse in rei ven
dicatione, vř, φ multo fortius hoc sit in rei vend. quia qui agit rei
vend. allegat ius plenius, q̄ qui agit petitione hæreditatis, quia al
legat dñium, alter non, & ideo minus oportet iuuari. alias iuuari
posset ꝯ agentem rei vend. q̄ ꝯ agentem per. hæred. vñ in expensis
repetendis bo. fi. poss. pinguius subuenitur in per. hær. q̄ in rei ven
dicatione, vt l. hmōi. §. eo. tit. § ex diuerso. in glo. quæ dicit cadit in
fi. illius §. qui incipit, cum de nouo ædificat. §. ei vero qui sciens.

1 *Mala fidei possessor tenetur de fructibus perceptis & percipiendis, &
quando. & nu. 2.*

1 **Dicitur** †In glo. φ malę fid. possessor tenetur de fructibus
perceptis, & percipiendis, hoc est verum si non
hēt titulum, excusat ipsum a percipiendis. qđ dř, qa malæ fid. poss.
hēt titu. non tenet̄ eadem actione, qua & de fundo, qa fructus illi
pas fundi sunt, vt ff. de rei vend. l. fructus pendentes. Intelligas de
percipiendis. i. q percipi poterunt. Item quidam dñt, φ malæfidei
possessor habens titu. excusatur a percipiendis, hoc dñt per legem
C. de rei vend. l. duorum. Sed dicit dñs meus, φ illa lex hoc nō di
cit, sed dř in ea, φ malæfidei possessor habens tit. tenet̄ de peeptis,
sed nonut̄, φ non teneat̄ de percipiendis. sed Doctores hoc con
cludunt, ex quo dicit lex, φ teneatur de perceptis, vř negare, φ te
neatur de percipiendis, arg. ff. de iud. l. cum prætor. C. de procu. l. si
2 mantus † Sed dñs meus dicit, φ etiam habens titulum, ex quo ē
malæfidei possessor, tenetur de perceptis, & percipiendis, nec īue
nitur lex quæ dicat ꝯrium. Item dicit ipse, & si hoc sit verum, φ
pp titulum excusatur a percipiendis, hoc est verum vsque ad litis
contestationem, post lit. contest. non, quia post lit. contest. omnes
malæ fid. poss. pares sunt. ff. de peti. hær. l. sed & si lege. §. si aūt. dicit
gl. malæ fidei poss. habens titulum excusatur de percipiendis, nisi
in quatuor casib. quib. de percipiendis ipsum non excusat. & nu
merat gl. illos casus. Sed pōt dici breuiter, φ malæfidei poss. nō ha
bear titulum, quoniam dicit lex nullum ipso iure, vel titulus quē
vult annulare, hř pro non titulo, nec excusatur a percipiendis &
sic reducas illos quatuor casus. Et ad vnum, quod dř, φ malęfidei
poss. non habens titulum, vel habens, sed non iustum, tenetur de
percipiendis, non intelligendum, vt dictum est percipiendis in fu
turum, quia illi sunt pars fundi, & veniunt in rei vend. sicut & fun
dus. ff. de rei vend. l. fructus. vnde intelligitur de percipiendis. i. qui
percipi potuerunt, sed a quo dñt, φ a dño non a possessore. vnde
sm glo. si non est bonus cultor, & possessor optimus, solum tenet̄
de his qui percipi poterunt a dño, non a se malæfi. possess. sed dicas
ꝯ, quia l. dicit, φ tenetur de percipiendis malæfid. possess. & de his
quos percipere potuit ipse malęf. poss. vt C. de rei ven. l. domum.

§. Is vero, ad quem. Ibi dicit gl. vsuf. facit fruct⁹
suos statim cum pcipit &
si in horreo sint repositi. Sed dic, φ nulla est dña inter bonorum
possessorem, & fructuarium, quo ad hoc, quia statim cum sunt a
solo separati, vterq; facit suos, sed I hoc ē dña, qa bonæ fid. poss. fa
cit suos, siue ab illo, siue a quocunque alio fuerint percepti: fru
ctuarius non, nisi ipse, vel alius nomine suo percepit, vt ff. quibus
mod. vsusfr. amit. l. si fructuatius messem, & ff. de vsuf. l. q scit. §. j.

1 *Thesaurum si quis inuenerit, an & quando sit inuentoris.*
2 *Cautela pro reo ad conuincendum actorem, qui male intentauit actionem
suam in rei vendicatione.*

1 **§. Thesauros.** †Ibi dicitur, φ si aliquis inuenerit the
saurum in loco suo, suus est, dicit gl. in
suo, hoc est dicere si dñs sit loci, in quo inuenit, dicit glo. siue dñs
sit directo, siue vtiliter, vt emphyteuticarius, vel feudatarius. Pla
centinus tñ dt, φ intellexit de dño directo, qa ibi dř simpliciter, si
qs in suo. i. si qs dñs inuenerit in loco, cuius est dñs, vel cuius hēt
dñium: sed appellatione dñi intelligitur qui dñs potest esse dire
cto. ff. si ager vect. pe. l. i. §. φ in perpetuum. vnde ibi dř, qui in ppe
tuum fundum conduxerit, quis dñs non sit, &c. vnde tales dicunt̄
ibi non dñi, & constat, φ habent utile dñium, & φ rei ven. utilem
hēt, vt ibi dř, vñ qñ inuenia in meo, & qñ in alieno, habes. C. de
metallis, & de metallariis. l. cuncti. unde dř, si habeat quis utile
dñium, & inueniat quid mobile, vt pecuniā: certe pręfert directo
dño, & sic facit fructus suos, sic & illud mobile suum est, Si āt sit
immobile, vt quia inueniat mām argētea, ipsa materia est inmo
bilis licet extensum sit mobile, certe proprietas directi dñij redi
bit ad dñm directum, sicut & de fundo locuti sum⁹. Quia locuti
sumus de dñio directo, & vtili: scias, φ soli Italici sunt dñi. qa non
soluunt tributa rerū suarū, vnde dñt hře directū dñiū, & sunt soli
dñi rerū suarū. C. de vsucap. transfor. l. vnica. & ita hēs p legē illā,
φ quicunq; soluit tributa, vel cēsum, nō est directo dñs, sed vtili
2 ter. † Ex hoc dicit dñs meus, φ quicūque agit cōtra aliquem, &
proponat rei vendicationem (quia & pauci sunt, immo paucissi
mi, qui aliquid nō soluat de re sua immobili) ꝑmittat reus actori,
rē acquiri, donec sit prope sententiam diffinitiuā, tunc dicat, Dñe
iudex, nō procedatis vlterius, quia ineptam actionem proposuit,
qa egit rei vēdicatione, & sic dixit se directum dñm, & tñ nō est,
sed utiliter, unde ex quo simpř intentauit rei uend. dixit directo
se dñm, & est tributaria, vel censualis, & hoc per ista iura. C. de vsu
cap. transfor. l. vnica. ff. si ager vect. l. j. ff. si mens. fal. mo. di.

1 *Dominium quando sola traditione clauium, transferatur.*

1 **§. Item si quis merces, &c.** †Ibi dř, φ si cla
ues horrei vēdi
tor tradidit emptori mercium, q̄ erāt in horreo, forte uini, qđ erat ī
cellario, transfertur dñium, sine alia traditione, & ēt possidet di
cit gl. & hoc pp pñtē visionē ff. de acq. poss. l. j. §. si iusserim: dicen
dū. & talsint est, φ hic pp visionē acquirat̄ possessio, vñ verū est,
φ p visum acquirit̄ possessio, vbi requiritur visus rei, q̄ est acqren
da in possessione, vt ff. de acq. poss. l. j. §. si iusserim. sed hic qñ hor
rea erāt clausa, qño uiderit, nimis bene viderit, q viderat merces,
horreis clausis, vñ p solam traditionē clauiū ante horrea acquirit̄
possessio, qa claues sunt via deueniē̄di ad possessionem, sed de
festuca, qño per festucam alicui possessio acquiratur, dicit domi
nus meus, quod non videt, nec iura dicunt, nec ratio concordat.

§. Pro derelicto. Ibi dř, φ id, qđ pro derelicto hř, oc
cupāti ꝯceditur. Quidā ponūt exē
plū, si aliqs librū apertū ꝓiecerit in aqua, & φ aīo abiiciendi a se
proiecerit, & pro derelicto habuit, vñ cōceditur occupāti. Dicas,
verum est, nisi alia p̄sumptio esset p se, s. φ nemo p̄sumit̄ iactare
merces suas, ut ff. de ꝓba. l. cum de indebito. dicit verū, si existēs ī
piculo iactat ēt apertū nō p̄sumit̄ hře ꝓ derelicto, l. si tpe quo nō
erat in periculo. ex mō iactādi, qa apertū iactauit, φ habuit ꝓ dere
licto, immo incūbit tempori onus ꝓbandi, q dicit vēditorem uoluisse
uendere vel uendicare, qa sp ꝓ dño præsumetur, vnde dicit lex, si
aliqs occidit se. pōt esse, φ pp ꝯsciam crīs hoc fecit, aut demens
hoc fecit, vel pp impatiētiā doloris. Primo casu amittit bona, qa
ꝓ publicantur. Secundo casu non amittit, sed si fiscus petat bona. ꝓ
sumitur pro defuncto, vt bona non amittat, qui morte sibi cōsci
uit, pp doloris impatientiam, uel uitæ tædium, ut C. de bon. eo. q
mor. sibi consci. l. vlt. ad fi. sic & in proposito, licet aliquis, ēt si nō
esset tempestas librum apertum proiecerit in aquam, præsumit,
φ non aīo habendi ꝓ derelicto, sed iō qa timebat periculum, quia
licet tempestas non sit, tñ pt iactare, vel quia timet periculum, v
qa habet animum habendi ꝓ derelicto, vnde semper præsumitur
pro domino, ne rē suam amittat, qđ timore periculi hoc fecerit.

De testamentis ordinandis. *Rub.*

TEstamentum. Hic tangit tria gña testamē
torum. Olim uitio vtebant
hoies duob. generib. testōrum, vnum uocabat̄ calatis
comitijs, quo utebant̄ hoies tpe pacis: aliud erat gen⁹,
quod uocabatur ꝓcinctum quo utebant̄ hoies tpe belli, & φ illa
duo sic dicant̄ hēs in gl. est planū. Deinde accessit tertiū genus te
standi, quod appellatur testm̄ per ęs, & libram, seu æstimatū, qa te
stator emācipabat filios, & hæres institutus pro modico emebat
omnia bona testatoris, & erat quidam qui librabat seu ęstimabat
omnia bona defuncti & modice, & sic eis æstimatis seu liberatis
modice hřs emebat, vt dixi. Sed quare hoc? ecce una rō testator
habebat filios in ptāte, dēbat eos emancipare antecq̄ testaretur. qa
uiuente patre filij sunt quasi domini rerum paternarum, & here
ditatis paternæ, ut ff. de lib. & post. l. in suis. & ita si inueniretur te
stator tpe mortis habere filios in sua pāte, inueniretur non plene
dñs, & quia testari quasi de alienis non poterat, ideo eos emanci
pabat, & sic erant incogniti iure ciuili; emancipatio olim fiebat
per imaginariā vēdicationē: iō incertæ erant istæ imaginariæ ven
ditiones. eccc. igitur: quare sic fiebat illud tertium gen⁹. Alij dñt,
φ causa quare sic fiebat, erat ista, hřs vt esset firm⁹ hřs emebat p
modico, quia causa non lucratiua firmior est q̄ lucratiua. vt C. in
imper. lucra. de scrip. l. vnica. sed in patre istæ rōnes non tenent e
parte Dei, iō illa iura sunt correcta, quia non hēbant veras causas

§. Sed cum paulatim, &c. Ibi recitantur iu
nonū. i. ius ꝯstitu
tionū circa testm̄. Et ibi dř in versiculo, signacula, φ testm̄ a iur
ꝓtorio hēt numerum septē testiū. & eorū signacula, φ testm̄ a iu
re ꝓtorio, imo a iure ciuili hēt numerum septē testiū, vt s. eo. ve
accessit, in fi. Sed dicēdū, φ a iure ciuili capit numerū septē testiu
sed non vero, quia libripēs ibi, & qui erat hřs, computabat num
rus septem testium, sed per ius ꝓtorium exigūtur septem veri t
stes; alij ab hide & ab æstimatore, qa ius ꝓtoriū nec emancipati
nec ista imaginaria venditio fiebat, vt in prin. ver. sed ꝓtecta, in

Mulier

1 *Mulier in testamentis non potest esse testis, secus in codicillis.*
2 *Impubes maior factus, an possit testari de his, quæ vidit in pupillari ætate.*

§. Testes autem. † Ibi dr̃, ꝙ mulier nõ potest esse testis in testõ. Quæritur, an hoc sit verum. Dico, testã nostri tpis, vt in plurib. sunt codicilli, quia testm̃, si non sit hæredis institutio, sed in testis nostri tpis non instituuntur hæredes, iõ testamenta nostri tpis sunt codicilli, tũc in eis potest mulier esse testis In testis autẽ veris, in quib exigit hæredis instõ exigitur maior solennitas, q̃ in codicillis, iõ in illis non potest esse mulier testis, a vt hic, & qd̃ in codicillis, & sic in testis nostri tp:s hic, in glo. ord. ff. de testa. l. qui testõ. §. mulier. † Quærit glo. nunquid potest esse testis impubes maior factus[b] de his quæ vidit in pupillari ætate? Dicit, ꝙ non in testamentis, vbi sunt testes de esse testamenti; sunt. n. septẽ testes, vt hic. In aliis põt impubes maior factus esse testis, de his, quæ vidit in pupillari ętate. argu. ff. de ver. sig. l. notionem. §. fi. & ita dicit gl. Dicebat dñs meus ꝯtrũ, qa si vidit aliqua in pubertate, indiscrete concepit, & iõ licet postea fiat maioris ætatis vere scit indistincte, & incomplete, sic, & tũc sciunt, iõ impubes maior factus de eo, qd̃ vidit in pupillari ætate, non potest esse testis. Ad legem quam gl. inducit. ff. de ver. sig. l. nonõnẽ. §. 1. respõdet, ꝙ seruus factus liber de eo, qd̃ vidit in seruitute, põt ferre testimoniũ, qa ea, q̃ in seruitute sciuit, ita discrete sciuit, sicut & cum est liber, sed sic nõ est in pubere, vt dictum est. Et pro sua sñia inducebat arg. ff. de seruis exportandis. l. si minor. ego dico, ꝙ si vidit ĩ pubertate. i. in ætate infantili, vel proxima infantiæ, non potest ferre testimonium maior factus, sed si vidit id in pubertate, postq̃ erat doli capax, & sic habebat tale quale iudicium, tunc possum dicere cum glo. ꝙ potest ferre testimonium, arg. ff. ad Syll. l. excipiuntur. in fi.

ADDITIONES.

Non põt esse testis. Vide tñ Bar. in l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. e. vbi dicit ꝙ testm̃ imperfectũ rõne solẽnitates valet, quo ád liberos tñ. Et subdit, ꝙ illud testm̃ imperfectum inter liberos põt probari duob. testib. marib. vel fœminis
Impubes maior factus. Adde qñ possit testificari impubes factus pubes, de eo, ꝙ vidit in pupillari ætate, Bar. in l. ad testium. §. conditionem. ff. de testa.

Instrumentum publicum, quando habeat vicem duorum testium.

§. Sed cũ aliquis ex trib. &c. In illo ver. sup illo verbo, signaretur, est q̃dã gl. signata, q̃ sic incipit, quidam hoc intelligunt, &c. gl. illa sic debet intelligi. gl. supponit, ꝙ si quis ex testib. adhibitis in testõ fuit seruus, si testm̃ reuocetur in dubiũ, nõ põt probari per septem testes: vnde hẽs pro constanti, ꝙ soli testõ, ex quo inuenitur sic scriptum, & quilibet testium recognoscit sigilla sua staretur ei absq; hoc, ꝙ testes vadant ad iudicium, & sic se habet consuetudo, & sic concordat Io. Azo. in ꝯtrium, in quo ista distinctio. Glo. ista non aperit, vnde intelligas, ꝙ bene cõcordat, & Ioã. & ꝯsuetudo, ꝙ in testõ in scriptis, de quo nũc locuti sumus, sit scriptura sola sigillata septẽ testib. recognitis. probatur, si testm̃ in scriptis in dubium reuocetur, nec oportet testes venire ad iudicium. Sed in testõ fuit ista dissensio. Pone, testõr vocat tabellionem, & in ꝑsona publica scribit testm̃, & tenet formam instr̃i publici, & hoc coram septem testibus in quorum p̃ntia dicit testõr, illi lego tm̃, & illi tm̃, & licet scriptura non sit testm̃ in scriptis, quia nõ est forma testamenti in scriptis obseruata, quia non subscripserunt testes, nec signauerunt, item quia coram septẽ testib. testator voluntatem suam expressent, moriuntur testator, & testes, forte reuocantur in dubium, an defunctus fecerit testamẽtum, nonne poterit ꝓbari per istam scripturam? Dixit Io. ꝙ sic, quia instr̃m publicum, quia manu personæ publicæ scriptum. Azo dixit ꝯtrium. licet Io. & consuetudo hoc admittat. † quia licet alias publicum instr̃m faciat fidem, non tamen habet, nisi vicem duorum testiũ, sed testm̃ etiam sine scriptis non probaretur, ꝑ duos testes, immo exigerentur septem, ergo nec testamentum manu publica scriptum probat. Hæc est opinio Azonis, & est verior de iure, & eam tenent Doct. & sic intelligas istam distinct. qa per gl. intelliges eã, nec hic nec C. de bon. poss. secundum tabulas l. 2. vbi hæc distinctio. Casus.

Domestica persona quando repellatur a testimonio.

§. In testibus autem. † In fine huius §. dicit̃ testimonium domesticum reꝓbatum[a] est. vnde quærit ibi gl., mercenarius liber. hõ seruit pro mercede, potest ne esse testis? Dicit, ꝙ nõ, qa est persona domestica: vnde dicit lex, ꝙ furtum commissum a tali persona, est furtũ domesticum. vt ff. de pœnis. l. respiciendum. §. furta domestica. Dominus meus dat breue consilium, si velit dominus, quod famulus eius sit testis, det ei licentiam, & sic erit habilis tempore ferẽdi testimonium, quia cum non inuenitur, ꝙ erit domesticus, ad ferendũ testimonium, admittit: qa tpe ferendi testimonium inspicitur ꝗ ꝯdõ testiũ, ff. de testib. l. 3. §. lege. nec facit dolum dñs, qui hoc facit, vt paret sibi ꝓbõnẽ. Et ipse dicebat si posset cõstare, ꝙ dñs hr̃et ipem, ꝙ famulus reuerteretur lato testimonio, nõ admitteretur ad testimonium ferendum: qa dicit lex, ꝙ si accusetur aliquis de adulterio, serui sui torquent̃, & vẽdentur, vt nõ habeant spẽ redeũdi, alias non ausi essent dicere aliquid ꝯ dñm. Hoc est, quod probatur. ff. ad leg. Iul. de adul. l. si quis postulauerit. §. iubet.

ADDITIO.

a Domesticum reprobatum. Adde, ꝙ domesticus, qñ admittatur in testem, officio iudicis relinquitur, Bar. in l. 2. C. de testi. & nunquid domestica ꝑsona admittat̃ in testem cõtra aliam domesticã, vide ꝑ eundẽ in d. l. 2. & nunq̃d domestici in causa matrimonij sint suspecti, vide Alex. in cõs. 120. incip. in casu ꝓdicto. ver. itẽ. qa matrimoniũ. in 3. vol. Fed. de Sẽ. in cõs. 119. inci. nulli dubium. Alex. cons. 96 in 4. vol. Pan. & Doct. in c. in literis. de testi. vbi est locus proprius huius materię.

1 *Legatarius, quando possit esse testis in testamento.*

1 **§. Legatarius.** † Ibi dr̃, ꝙ legatarius põt esse testis ĩ testõ, ĩ quo sibi legatũ relictũ est, arguit ꝯ gl. quia nemo põt esse testis in causa sua, vt C. de testi. l. oĩbus, ergo &c. Dicẽdum: si reuocaret̃ in dubio de legato sibi dimisso, nõ esset testis, sed de cõtentis in testõ potest, licet tunc videatur indirecte esse testis pro commodo suo, de autho. tut l. 1.

§. Sed hæc, &c. In quo dr̃ de testõ sine scriptis: pone, coram septẽ testib. dixit testator suã supremam volũtatem, hr̃dẽ instituit, reliquit legata, & omnes septẽ testes sigillauerunt, & subscripserunt. Quæritur an sit testm̃ in scriptis, vel sine scriptis. Vr̃ ꝙ sine scriptis, qa coram oĩb. suã volũtatem edidit. Vr̃ ꝙ in scriptis, qa ibi formaliter in scriptis. Dico ꝙ cõsiderãdum est, quod actum est a defuncto. Et ſm hoc debet iudicari testm̃ in scriptis, vel sine scriptis. Sed si non constat, dico ꝙ ẽ testm̃ ĩ scriptis, & sine scriptis. Sic n. nihil eũ ꝓhibet in eadẽ orõne ſm diuersas considerationes p̃nt esse diuersi ꝯctus, vt si dicam alicui, vendis mihi equũ tuũ pro decem? & rñdet, vendo, & est stipłõ, & vẽdo. sic est, & testi factio in isto facto, si habeat ea, quę exigunt̃ ad testm̃ in scriptis, & ea, q̃ exiguntur ad testm̃ sine scriptis, põt dici in scriptis, & sine scriptis. non quod sint duo testam. quia est vna volũtas: ergo est vnum testm̃, nec aliquis potest decedere duob. testamentis factis, nisi sit miles. Sed est testm̃ habens duas formas. s. in scriptis, & sine scriptis, & est vtilitas, ꝙ istas duas formas habeat. qa põt hr̃s se iuuare, vt de testõ scripto, vel nõ scripto ꝓbato sola scriptura septem testib. recognoscentib. sigilla sua, nec oportebit testes ad iudicium venire, sed si ex nõ scripto oportet, ꝙ ꝑ septem testes ꝓbẽt, & deponant, ꝙ audierunt testatorem dicẽtem istam suam vltimam volũtatem, & ita oportebit eos ad iudicium venire, vt ꝯ. dixi, & sic ñ obstaret postea, ꝙ vnus esset seruus de septem testib. in scriptis bene ꝓbaret̃ nihilominus testm̃ ĩ scriptis, qa seruus bene posset recognoscere sigillũ suũ, sed sine scriptis non: qa oportet testes in iudicium venire, & deponere de auditu. Sed cum est in scriptis, nõ deponũt testes, ꝙ audierunt ita testari; qa ipsi nesciuerunt qualis erat voluntas defuncti, vnde nullũ ferunt testimonium, sed solum cognoscunt sigilla sua, sed seruus potest hoc facere. s. recognoscere sigillum suum, sed deponere, & ferre testimonium non potest quia oportet eum in iudicium venire, & seruus in iudicio esse non potest, & ideo licet vnus de testibus appareat postea seruus, potest probari testamentum in scriptis, sed non sine scriptis.

De militari testamento. Rub

1 *Miles quis vere dicatur, & de requisitis.*
2 *Militum priuilegia, quibus militibus competere debeant.*
3 *Militis testamentum, an subijciatur querela.*
4 *Militis testamentum qualiter fiat.*

SV pradicta diligẽs obseruatio. Dicit gl. super rub. miles dictus est a malo: verum est, nõ ꝙ malum nobis inferat, sed ꝙ a malo nos defendat, vt
1 C. de of. præf. pręto. Aphri. l. secunda. † Item dicit gl. ꝙ ad hoc, ꝙ sit miles, oportet, ꝙ iuret se non euitaturum mortem causa Reipublicæ. Item ꝙ scriptus sit in matricula militum, & alia multa exigũtur ad hoc, ꝙ aliquis sit miles, vel qs debeat reputari miles
2 ſm ea, quæ loquuntur de militib. † Quæro ergo, an priuilegia militum militib. nostri tpis concedant̃? Vr̃ ꝙ sic, quia idẽ est & in nõ solenni: ergo licet in militib. nr̃i tpis antiqua solennitas ñ seruet̃, eum priuilegia concessa olim militib. sibi concedantur, & hoc argu. ff. de neg. ge. l. prætor. illa lex dicit, si Imperator eligat minorẽ, vt sit iudex, licet nõ deberet eligi, nec esse, eo ipso quod eligit eũ, decreuit ei cętera, quę competũt magratui, seu iudici. Hodie Imperator si faceret militem, faceret eum secũdum modum nostri tpis, quia & si ſm modũ antiquũ deberet fieri, nihilominus hr̃et ea, quæ olim erant militib. concessa: & hoc ar. ff. de re iud. l. quidã consulebant. Quid ergo dicemus? Ego non possum ĩ ñdere aliter, nisi ꝙ consideranda est causa, & ratio legis in singulis priuilegiis militum, qa multa sunt & si causa, vel ro illius priuilegii potest inueniri in militib. nr̃i tpis, illud priuilegium habebit locũ. Quidã sunt milites, q vacant armis licite forte quia essent in Apulia, vel vltra mare q̃n o licita de iussu principis, nisi. n. principe sciente, nõ essent licita, vt C. vt armo. vsus insc. princ. sit interdic. l. vnica. si ergo miles qui militat, licite est in conflictu, lex dicat de milite solẽni, qui põt testari in ꝯflictu, vel discrimine mortis sine testib. rogatus, vel uocatus, dummõ voluntas sua per duos testes possit ꝓbari, vt C. eo. l. milites. Sic dicam in milite nostri tpis: licet in militante lo-

te loquaris in alia l. lex dicit, q̃ similes errore iuris ductus omittat
exceptionem peremptoriam, potest eã opponere post sñiam, vt
C. de iuris, & fac. igno. l. j. Miles añt nostri tpis. si per errorem iuris
consuetudinarii, cuius hẽt experientiam, omittat exceptionẽ pe-
remptoriam, certe non iuuabitur, quia in iure consuetudinario
milites nostri tpis sunt vsi, seu vsitati, & in pluribus sunt aduocati
in foro seculari. vnde si errant in iure consuetudinario milites nñi
tpis, cuius dẽnt hẽre experientiã, nõ iuuabũtur: qa turpe est patro
no causas, & c vnde per hoc hẽs argum. ff. de orig. iur. l. 2. § post
hos, C. de iu. l. certi iuris est, vnde in singulis est inspicienda ꝯsue-
tudo, & rõ legis, & si in milinb. nostri tpis inuenitur. seruabit lex,
3 sin vero, si. † Item q̃ritur hic, si filiusfa, miles testatur extra castra,
an eius in testõ habeat filius querelam? & vr̃, q̃ sic, per literã no-
stram, qa priuilegium habent milites, vt testentur sine solennita-
te, quæ in testis requiritur, cum in expeditionib. sunt occupati, vt
hic: igitur cum sint citra expeditionem extra castra, non vientur
suis priuilegiis. sed ꝯ, ff. de inof. test. l. si instituta. C. de inof. test. l. fi.
dicit glo. q̃ si filiusfamilias miles testetẽ ẽt extra castra, hæres eius
non hẽt querelam. Hoc dicit in illo ver. si testari. Hoc intelligas
in bonis castrensib. sed in bonis paganicis dic, q̃ hæres hẽt quere-
lam, licet gl. alibi dicat ꝯrĩũ. Et ẽr hic loquitur simpliciter, & hoc
probo sic: hæreditas patris magis debetur filiis, q̃ hęreditas filiorũ
parentibus: sed pater ꝯ testm̃ filii hẽt q̃relam, vt paganus, vt ff. e. l.
si a milite. in §. vlt. cum l. seq. ergo & c. glo. in illo ver. & ego miles.
distinguit de milite testãte: qa aut testõr est domi, & tũc dẽr testa
4 ri solenniter: † sed dum est in castris, dẽt vocare duos testes, & co
ram duob. testib vocatis, & rogatis, debet facere testm̃. Si est in ꝯ
flictu, vel discrimine mortis, põt testari sine testib. vocatis, & roga
tis, dummodo sua voluntas per duos testes non rogatos vel vo-
catos probari possit, vt C. eo. l. milites. Dico tñ idem, si miles mili
tans testatur, etiam si sit domi intra breues dies reuersurus, & ibi
testetur. Dico intra dies breues, quia forte acceperat commeatũ
a duce belli, vt visitaret vxorem suam, & filios suos: hoc casũ hẽt
idem priuilegium, quod haberet, si in castris testaretur: vt coram
duob. testib. vocatis, & rogatis possit testari, vt ff. ex quib. cau. ma.
l. qui mittuntur. §. si extra patriam.

1 *Testator si dixit, omnia bona mea tali relinquo, an sit testamentum.*

§. Cæterum.

Ibi q̃ro. modus est loquẽdi, q̃ si vnus di-
cit alteri, do tibi oĩa bona mea: dñs meus
dicit, q̃ si qdã ciuis alteri mutuauit quãdã pecuniam, & qñ ille
nobilis fuit in domo, dixit ei, q eam mutuauerat q̃ domus sua
erat pulcherrima. dixit ciuis: Certe dñe, domus vestra est: domũ
ille nobilis reuersus misit familiã suã, fecit ciuẽ repelli de domo
sua. Certe fecit ꝯ legẽ istã. qa talis modus loquẽdi non obligat, vt
1 hic, & ff. de act. & obli. l. obligationum substantia. in fi. † Sed quid
si vnus donat alicui oĩa bona sua: semper diceret ille, qui donauit
q̃ non fecit hoc aĩo obligandi. Dico, ex quo verba sapiunt obliga
tionem, quia dixit, dono tibi oĩa bona mea, nunquid dicam ibi sẽ
per eum obligari, nisi appareãt coniecturæ, q̃ moueant in ꝯnum,
vt ff. de pac. l. iurisgentium. § pacta nouissima. cõiecturæ quæ pñt
in ꝯrium mouere, sunt modus, & ꝯsuetudo loquẽtis, puta, quod
ille, q sic dixit, est hõ, q dicit cõiter, qcqd nñum est, vestrũ est, tunc
est ꝯiectura. Et hoc nõ dicit aĩo obligandi: qnia ex personis homi
nũ, & qualitate cont̃ ꝯpensatur, & ꝯiecturatur, vt C. si quis impe-
ratori maledixerit. l. 1. & ff. de pig act. l. vel vniuersorũ. Itẽ dictũ p̃-
cedens, arg. ff. de min. l. deniq;. §. 1. vbi dr̃, q̃ iactura prioris act° & c.
Itẽ ꝯsuetudo, q̃ est patriæ ꝯsuetudo, est, q̃ vnus dicit alteri, qcquid
habeo vestrũ est, vt ff. de fun. inst. l. cum de lanionis §. asinã. Pone,
testõr dixit sic, oĩa bona mea tali relinquo, an sit testm̃? Inducit le
gem istã, q̃ sit testm̃. & ff. ad Treb. l. cogi. C. de sacros. ecc. l. vlt. sed
illa nihil facit ad hoc. quia ibi dr̃, q̃ verbũ relinquẽdi. pertinet ad
institutionem, cũ solũ pertineat ad legatum, vt ibi dr̃. Ego distin-
guo, si nos interpretamur, qd̃ testm̃ sit, aut ñ põt esse testm̃, quia
non sunt ibi, nisi quinq; testes, quia verba sunt ambigua: quia cũ
dicit, relinquo tibi oĩa mea, hæc verba p̃sit applicari & ad testm̃,
& ad codicillum. interpretabor, q̃ sit codicillus, nõ testm̃, & hoc
p̃ illud gñale potius interpretandũ est, vt res potius valeat, quam
pereat ff. de reb. dub. l. quoties. & ff. de ver. sig. l. quoties. Si põt va-
lere vt testm̃. quia bene fuerunt adhibiti septem testes, distinguo,
aut reperitur illud in aliqua parte scripturæ in testõ, aut non. v. g.
dico sic, Titium hẽdem meum instituo. Sempronio bona mea
relinquo. Ego dico tunc, q̃ per illa verba, habebit Seius oĩa bona
per fideic. Vel si sic dicã. Titium pro parte instituo hæredẽ: Seio
oĩa bona mea relinquo, q̃ sic sit institutio, & hoc probat per le-
gẽ, qa dicit l. si in testõ meo. si dicã, Titium instituo ex fundo, vr̃
institutus in oĩb. & habebit bona tanq̃ hæres, ex quo non inueni-
tur alius institutus. Sed si dicã, Titiũ pro parte instituo, Seio fun-
dũ relinquo. p̃ ista verba, Seio fundum relinquo, & c. intelligatur
legatũ. vt ff. de hær. insti. l. 1. §. si ex fundo. C. de hær. insti. l. quoties.

§. Sed hactenus.

Meli° est, q̃ lit §. qa miles, ex quo
exit castra, amittit priuilegia i for-
ma testãdi: qa oportet, q̃ solennitas obseruetur. s. vt sibi sint septẽ
testes, sed nõ amittit priuileg. ũ in testãdo, qa licet sit extra castra,
ex quo est miles non veteranus, retinet priuilegiũ in testãdo, si sit
minor. vel si sit surdus, q̃ alii nõ liceret, vt hic, & s. e §. illis. gl. quæ-
rit illo §. post missionem. vtrũ miles remissus de militia possit te-
stari. ipsa distinguit, vt hic, & de hoc habes similiter. C. eo. l. milit.

§. Si quis ante militiam, & c.

Ibi dr̃, q̃ si ali-
qs ante mili-
tiam fecit testm̃ non solẽne, & postea fiat miles, valet testm̃, qua-
si ex noua voluntate. Sir̃ si filiusfamilias fecit testm̃, & postea sit
emancipatus, valet testm̃, quasi ex noua voluntate. Intelligunt q-
dam hæc verba, quasi ex noua voluntate, q̃ primum testm̃ fuerit
mutatum per capitis diminutionẽ. s. per emancipationẽ, sed quia
si emãcipatus manet in eodem iudicio, & hoc declaret, sed ex no
na voluntate, qa nñc factum dico: q̃ imo valet, licet non declaret
se velle manere in eo iudicio, & sic quasi legam similitudinem:
vnde debet exponi, sed quasi ex noua voluntate. i. valet primo non
mutato, quasi valeret noua voluntas nunc facta.

§. Sciendum tamen, & c.

Ibi sunt quidã, qui
habẽt quasi castrẽ-
se peculium, vt clerici, vt C. de sacr. eccl. l. sacrosancta. Item aduo-
cati, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. fi. Item magistri liberaliũ artium,
& filii vltimi, vt C. de magi. l. vlt. quod autẽ scholaris habeat quasi
castrense peculium. non inuenitur, sed de Doctorib. sic, per l. iam
allegatam. C. de inof. test. l. vlt.

Quibus non est permissum facere test. Rubr.

NOn tamen omnibus, & cæ.

Quærit̃ hic primo, quare volũtate patris, ñ põt fi-
liusfamilias testari, sed donare cã mortis potest,
patre ꝯsentiente. Quidam r̃nderũt, vt in gl. expo-
nũt, q̃ in his, q̃ sunt publici iuris, non attẽdit̃ volũ-
tas patris. ff. ad Treb. l. nã qd̃ posset palliari r̃ndendo in his, q̃ sunt
publici iuris authoritate, vt est munus tutelæ, vel est factio testi, &
in his similiter, q̃ fiunt publica authoritate, nihil potest immuta-
ri priuatorum consensu, in testis versatur ius publicũ. i. iuris publi-
ci prouisio: ideo in prohibitis non potest immutari priuatorũ cõ-
sensus: & iõ cum filiusfa. prohibitus sit facere testm̃ patris ꝯsensu,
non potest facere, licet cã mortis donare possit. Ego respondeo
ad illud sic, q̃ testari sit solennior actus, quam sit donatio cã mor
tis: iõ iste actus solennior non competit filio, etiam de voluntate
patris. Item alia ratio attenditur in testamento, quia attendit̃ vo-
luntas vnius tantum. s. testantis: in donatione causa mortis volun-
tas duorum, cum sit contractus quidam, & quod plurium volũta
te nititur, maiori authoritate vallatur, ideo donatio causa mortis
cum nitatur priuilegio, & voluntate, & sic fortior potest esse, quã
donatio causa mortis facta a filiofa valeat de patris consensu, licet
testamentum de patris consensu non valeret factum a filiofami-
lias, arg. ff. de neg. gest. l. Pomponius. ff. de min. l. 3. §. si minorem.
de vsucap. l. 4. §. 1.

§. Præterea.

Dicitur, q̃ impuberes testari nõ pñt, vt hic
dr gl. vnde si promisisti soluere certa die,
& certa hora sub certa pęna fiat computatio de momento ad mo
mentum, q̃ sufficit tetigisse aliquid de vltima die quartidecimi,
vel duodecimi. & hoc quia est fauor, alias fit computatio de mo-
mento ad momentum, non adueniente hora pęna committatur
nec ante horam illam committatur, & hora elapsa pęna commit
titur, nec expectatur totam diem finiri.

1 *Prodigus est intestabilis.*
2 *Et quid si iudex dicat, interdico tibi bonis, & do tibi curatorem, & nõ sit prodigus, an valebit sententia.*
3 *Et quid si iudex scit ipsum non prodigum.*

§. Item prodigus.

1 † Prodig° est intestabilis, ex quo
est ei interdictũ a iudice, a sed q
2 bus interdicitur administratio bonorũ ipso iure, vel lege intelligi
tur, nõ expectat̃ interdictio a iudice sumenda, qa intestabiles sunt
2 vt ff. ad l. Iul. ma. l. vlt. † sed tunc quærit gl. aliquis non erat prodi-
gus, cũ esset addictus per matrem, vel amicos, dixit iudex interdi
co tibi bonis, & do tibi curatorẽ, s̃m veritatẽ nõ erat prodigus, te-
nebit ne sñia. Vr̃ q̃ non, quia tutor nõ dẽt dari puberi, & si datus
est a iudice tutor ei, qui tiam erat pubes, licet datus sit habilis pro-
na, tamẽ non valet datio tutoris, vt ff. de tu. & cu. da. ab his. l. scire.
quæritur, ex quo iste non erat prodigus, si detur ei tutor, vel cura-
tor, an valebit ista sententia. glo. distinguit: Aut exprimitur in sen-
tentia error iuris, quia dicit iudex, ego interdico tibi non prodi-
go, & tunc non tenet, quod dicat iudex, Titio interdico bonis, &
dixit prodigo valet, vt C. quando prouo non est necess. l. 2. ego
3 dixi in casu isto, † si iudex scit ipsum non prodigum, siue esset ex-
pressus

ADDITIO.

a Interdictum a iudice. Adde, q̃ licet sit quis prodigus manifestus, si non est ei in-
terdictum, põt contrahere. Bar. in l. is cui bonis. ff. de verbo. oblig. Et valent gesta
per eum, secũdũ eundẽ in l. tres tutores. ff. de admi. tut. & q̃ prodigus, cui bonis
est interdictũ, equiparetur pupillo, vide Bar. in l. certi condictio. §. 1. ff. si cert. pet.
& in l. si curatorẽ. C. de in integ. rest. do. Ias. in d. l. is cui bonis. ff. de ver. ob.

pressus error, siue nõ valet: vñ ĩtelligas ista verba, si error iuris nõ sit expssus in sñia, intelligũt, & si iudex gerebat in mente, q̃ ñ erat prodigus, si tñ expssit errore iuris, q̃ sñia teneat, nisi appellet. Dico, si tacite fuit actũ, q̃ iudex sciuit, hoc hẽo ꝓ expresso. lex, quam allegant illi, q sic dñt. sic intellr: Titius mortuus est, fecit testm̃, & extraneũ instituit hr̃dem, dñt hr̃des, si q venirent ab intestato, intestabilis fuit, qa impubes, dicit lex, aut iudex ꝓnunciauit intestabilem, qa nõ probatũ fuit ipsum puberem, & sic credebat ipsum impuberẽ, valet sñia, si iudex credidit, q̃ impubes possit testari, & ꝓnunciauit ipsũ testabilẽ, sñia valet nõ tñ ipso iure: vñ refert hoc casu, an expssus fuit error iuris, vel nõ, ar. C. de sen. q̃ sine cer. quã. l. 1. & 2. hęc sñia facit ꝯ me. ff. de re iu. l. cũ ꝓlatis. qa dicit ibi lex illa, q̃ iudex credidit, & tñ sñia valet, & fuit ibi error iuris. Dico, q̃ lex illa hẽt pres intellectus, vnde nõ posset hõ soluere ꝑ legẽ illã. Aľr soluo, si iudex ꝓnũciauit ꝯ allegata, & ꝯ id, q̃ lex dicit, nõ valeret, si error iuris esset expssus, sed si ꝯdixit legi ẽt errore expsso ĩ sñia, sñia valet, nisi appellet: nunq̃ ergo in casu nr̃o valebit nõ expsso errore. Dico, q̃ impõle p̃ceptũ nõ valet, siue expressum sit, siue non: vt si sic dicat iudex, ꝯdemno te ad soluendũ Stichũ, si Stichus est mortuus. Dico, q̃ si dicat, cõdẽno te ad Stichũ mortuũ, certe non valet, qa impľe est ꝑ naturã soluere Stichũ mortuũ, & ẽi possibilitas iuris, & nãe, parib. passib. ambulant, sed ꝑ ius est impõle, q̃ pubes habeat tutorẽ, vel non prodigus curatorẽ, iõ dico, q̃ non valet indistincte datio tutoris puberi, vel curatoris nõ ꝓdigo, siue expressus fuerit error iuris, vel non expssus. Dñs meus dicebat, si sñia sit lata de eo, qđ põt affirmari cõsensu duorum, talis sñia de eo, in quo nihil operat ꝯsensus duorum, puta consentiũt qs, vt impuberi detur tutor, iste consensus nihil operatur. in talib. indistincte sñia non valet, siue expressus fuerit error iuris, siue non: sed in primo casu sic, si non appelletur, ex quo consensus duorum valeret, si non appellarem, videor consentire.

1 *Codicillos in seruitute factos, quis factus liber, confirmare potest.*

§ Eius, qui apud hostes, &c.

Ibi dr̃, q̃ si qs fecerit testamentum, anteq̃ captus fuerit, & in captiuitate decedat, testamentum valet fictione legis Corneliæ. dicit gl. valet, quia lex Cornelia fingit eũ mortuum, prima hora captiuitatis. Sed opponitur, vt si prima hora captiuitatis fuit seruus, ergo moritur seruus, & sic testm̃ eius nõ valet. Dico, q̃ aliud est mori, & aliud mortuum esse: vnde dicit gl. & bene, fingitur mortuus esse prima hora captiuitatis. Et sic tp̃e, quo moriebatur, erat liber, imo dicit, eripiebatur d̃ seruitute in libertatem. Sed tunc est liber, cum licet, si dicat tunc erat seruus, immo factus, cum factum est, eripitur de libertate in seruitutem, vnde cum non est motus de albo in nigrum, dr̃ albũ, quousq; deuentum fuerit in statum, quo verum sit dicere mutatum esse, & tunc primo dr̃ niger, sic est hic. Vlt. notabis, q̃ illud quod ab initio nõ valet, non põt confirmari ex postfacto. Pone, seruus fecit testm̃ in seruitute, moritur liber, vult q̃ testm̃ valeat,
1 valebit ne? Certe non. † Sed pone, in seruitute fecit codicillos, factus liber, vult confirmare, valebunt ne? Certe sic, ff. de leg. 3. l. 1. §. his qb. Dico, nisi sint actus solenniores, non pñt ꝯfirmari exceptis factis, si non fuerint recte viciati: si sint minus solennes, tunc pñt confirmari, vt in prædictis exemplis, sicut litigare in iudicio, si cõsideremus personam iudicis, & litigatorum. l. habilitatem personarum litigantium. Sed hic litigare est solennissimus actus, si ꝯsideremus actum, vel rem de qua litigatur, sic iudicium est actus non solennis. Considerando igitur iudicium ex ea parte, ex qua ẽ initiatum, solennis est actus, si sit minus recte, non valet. Vnde si ꝓp inhabilitatem personarum litigantium esset minus recte initiatum, non valet iudicium, si sit ex parte rei, vel actoris, quia agebam ꝯ te rei vendicatione ad rẽ q̃ nõ possidebas, & pẽdente iudicio incepisti possidere, vel agebã actione mihi non cõpetenti, forte pignoratitia, qa non soluerã pendente iudicio incepit mihi ꝯpetere isto casu, & si recte nõ fuerit initiatum, initium tñ valebit ex postfacto. Ecce difficilior qõ. Sñia lata est a non suo iudice, iudex ordinarius, qui potuisset cõmisisse isti iudici, q sñiam tulit, ratum hẽt quicquid fecit iste iudex, valebit ne illud iudicium? Doct. dñt, q̃ non, & hæc est difficilior qõ, ꝯ prima, in prima ad cõe redeo, alias credo in prima erratum, rõ nulla: sed hic est aliqua, hoc est, quod habes notatum. ff. de iud. l. licet. & ff. de inst. l. instat. Ad hoc, quod dixi de 1. q. facit, quod in personis maior solennitas attenditur, quam in reb. C. de sacrosĩ eccl. l. scimus.

De exheredatione liberorum. *Rub.*

1 *Priuilegium concessum alicui, q̃ possit ædificare in loco publico in cuiuscũque præiudicium, modo esset sine enormitate, an valeat.*
2 *Clausula generalis, q̃ñ recipiat extẽsionẽ ad similes ꝑsonas prænominatas.*

NOn tamen.

Dicit litera in sui principio, q̃ si filius iã natus, q ẽ in ptãte, sit p̃teritus, si valet testm̃ ipso iure, adeo vt si moriat̃ filius p̃teritus viuo testõre, non ꝯualescit testm̃. ꝯ. ff. de iniusto rup. test. l. posthumus. sed illa lex loquitur in posthumo, hic loquitur i iam nato. Sed quæ est rõ diuersitatis? Ratio est, initiũ bonũ multũ operatũ ñ p̃teritũ, filio iam nato p̃terito. ab initio nullũ est testm̃, iõ ꝯualescere nõ p̃t ex postfacto, sed vbi reperiĩ posthumus ab initio viuo testõre, ꝯualescere põt testm̃. Et qđ initiũ bonum, multum operẽ, hẽs ff. de leg. 2. l. cũ filius. §. hñs. & ff. de fur. l. q ras. §. si ego. Sed ꝯ istam solonẽ arguit in vtroq; sui mẽbro, & ibi ostẽditur, q̃ in filio iã nato, si muriatur ante testõrẽ, q̃ conualescit testm̃, & illum casum hẽs, ff. de lib. & posthu. l. filio. Quidam dixerunt, q̃ hic loquitur de rigore, in ꝯrio de æquitate. Dico, q̃ hic loquitur in mortuo, vbi mortuus est p̃teritus, sed in l. ꝯria, vbi viuus est præteritus filius, sed remittit ius suũ, nec prosequitur, licet posset dicere, alias esset ꝯ missionẽ: in eo, qđ dr̃ de posthumo, est lex, C. de posthu. hær. insti. l. 1. Dico, q̃ cũ dr̃, q̃ posthumus præteritus si decedit põt conualescere testm̃ tunc. n. non valet, nec ꝯualescere põt. sic loquitur C. de posthu. hær. insti. l. 1. & caue tibi, habem' hic, q̃ si filius in ptãte natus est præteritus, non valet testm̃, immo est ipso iure nullum, sine spe reconualescentiæ. Doctores tñ ponunt, q̃ in quo reconualescere põt, ff. de castren. pecu. l. vlt. Si ipsi dicunt verum, ad legem illam, non potest conualescere, verũ est, nisi sit talis institutus, qui si testm̃ esset nullum, posset succedere ab intestato, & q̃ sit ille, q si institutus sit talis, qui ẽt ab intest. succederet, testm̃ facilius conualescat, arg. est ff. de uulg. & pup. subst. l. si filius, qui patri. hic dr̃, q̃ filiusfa. qui est ĩ ptãte, dẽt nominatim exhæredari ad hoc, q̃ valeat testm̃. Et hoc dicebãt quidam Doct.
1 dñi mei, Dñs meus improbat. Dicebat ille Doctor. † Pone, ego impetraui, q̃ ego possem ædificare in loco publico in cuiuscunq; p̃iudicium, mõ esset sine enormitate. i. sine enormi damno. Inde vero q̃rebat ille Doctor, an valeret priuilegium illud, ex quo non sunt noiati, qui læduñ. Item q̃rebat ĩ alio casu. Prior scripsit pro aliquo, recipiatis talẽ in ecclesia nr̃a, non ob. si pro alio prius scripsimus, an valeat, ex quo nõ est noiatus ille, pro quo alias scripserat. Dicebat, q̃ in primo casu oportebat, q̃ ille noiaretur, in cuius præiudicium impetratum erat, q̃ posset ædificare in loco publico, & hoc per legem istam, quia ille, cui aufertur ius suum, exhæredatur, & sic oportet exhæredare noiatim: quare deberẽt cõtineri in rescripto noia singulorum, qui lęderentur ꝓp ędificationem in loco publico faciendã. Et siľr dicebat in 2. q. oportebat, q̃ noiatum diceret, non ob. Titio, pro quo alias rescripsimus. Opponebatur sibi in 1. q. tota ciuitas læditur si quis ædificaret in loco: nam oportet, q̃ oẽs noiarentur. & sic ſm eum oporteret, q̃ pellis, in qua rescribebatur, esset valde magna. Dico, q̃ falso allegabat legem illam, quia si habeat testator plures filios, & dixit, exhæredo filios meos, videntur exhęredati oẽs noiatim. Et hoc dicit glo. de lib. & posthu. l. Titius. & viř nominari oẽs de ciuitate, cũ dr̃ in cuiuscunq; præiudicium: sic ipse dicebat nominatim exhæredari,
2 quia plus læderentur cum clausula gñali. † qa clã gñalis se extẽdit
a ad similes personas prænominatas. [a] Dico in vtraq; qone, q̃ sufficit dicere generaliter, cõcedo, q̃ possis ædificare in loco publico in cuiuscunq; præiudicium, si sit persona priuilegiata. Pone, dicit Imperator, concedimus tali, &c. non ob. in cuiuscunque præiudicium factum sit, præiudicat viduæ, vel pupillo: certe non valet in talium personarum præiudicium, quia si concedit Imperator priuilegium in præiudicium talium personarum, contra quas specialiter non rescriberet, aut de difficili rescriberet, argu. legis quæ dicit, q̃ in generali obligatione non transeunt, quę specialiter obligant, vt ff. de pig. l. obl. Et est arg. quasi expressum, q̃ quis non erat obligaturus. C. quando Imperator inter pup. & viduas l. 1.

ADDITIO.

a Personas prænominatas. Adde, q̃ clausula gñalis restringitur ad præcedentia nominata, si cõmode referri põt, salua rõne recti sermonis, & si nulla eã est specificata, refertur ad oĩa, Bar. in l. emptor. §. 1. ff. de pac. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. vbi dicit, q̃ non refert ad dependentia in textũ, & qñ referatur ad specificata, & qñ non, vide per eundem in l. si seruus cõis sibi. ff. de stipu. seruo. Alex. in consi. 45. inc. Paucis vtar. in 4. vol. Cyn. in l. cum qõ. C. de legatis.

1 *Posthumus præteritus, an faciat testamentum nullum.*
2 *Nepos præteritus, quando faciat testamentum nullum, ipso iure.*

1 §. Posthumus quoque, &c.

Vbi dicit, † q̃ posthumus si erit præteritus nõ facit testamentum ipso iure nullum, immo valet ab initio, sed per eius natiuitatem rũpitur, & vř dixisse in quasi posthumo contrarium: qui sit quasi posthumus. dicitur ĩ. eod. §. posthumorum. Pone hic, filium habeo, & nepotem ex filio, nepos est quasi posthumus mihi, quia operatur mihi seruus esse, si ego pater moriar. vnde dicit Azo, quod si prætereatur iste nepos, est testamentum ipso iure nullum. Certe hoc falsum est per l. C.
2 de adop. l. cum in adoptiuis. §. quæ in filio. † Vnde dico, quod ab initio non facit ipso iure nullum testamẽtum nepos præteritus, sed ex postfacto, si dẽcedit filius, viuo auo, superstite nepote, quia tempore mortis, aut reperitur nepos suus, & non inuenitur institutus, nec exhæredatus.

§. Sed fœminini quidem sexus, &c.

Pon. t dñã inter posthumos masculos, & fœminas, qa fœmina nascitura p̃t exhr̃dari. Pone, hẽo vxorẽ grauidã. decedo, masculꝰ nascituras

sciturus nominatim debebat exhæredari, aliter exhæredari non pōt, quia anteq̄ sit natus, non poterat nominari, nisi sic, qđ in vtero. Dico antiquo iure in exhæredatione posthumæ. q̄ erat in ventre. non oportebat facere mentionem de ventre, sufficiebat dicere, Titius hæres esto, cæteri exhæredes sunto. Sed in exhæredatione posthumi masculi oportebit facere mentionem de ventre, & quod de ventre sufficiat loqui dicendo, venter exhr̄s esto, probat. ff. de iniust. rup. test. l. posthumi. §. nominatim. Quidam dñi mei dicebant, q̄ non sufficit dicere, venter exhæres esto, in exhæredatione posthumi masculi, vel fœminæ, nisi eam nominatim exhæredaret, quod poterat, sed non erat necesse, nisi in masculo posthumo, sed sic debet fieri ad hoc, q̄ noīatim exhæredarem, quicunq; filius mihi nasciturus est, exhæres esto, quia si diceretur sic, venter exhæres esto, posset esse, quod nascerentur duo, & sic filius & filia viderentur exhæredari, vt ff. de ven. in pos. mit. l. 1. §. quare. Vñ nominatim dñr exhæredari, vt pse est eos nominatim, distinguēdo inter masculos, & fœminas dicendo sic, si filia nascatur, exhæres esto. vel generaliter, quicquid est in vtero, exhæres esto facta distinctione masculorum, & fœminarum dicendo sic, quicquid ē in vtero, si sit filius, hæres esto, vel sit filia, exhæres esto. quo casu noluit testator exhæredare masculum, vel fœminam, sic loquiť lex ff. de lib. & posthu. vel generaliter fiat exhæredatio non habita distinctione masculi, vel fœminæ, & hoc dicit in litera in versi. masculo. in fi. aut posthumus exhæredari non pōt, qa non pōt cōmittere causam ingratitudinis, vt C. de inoff. test. l. quis in suo.

1 *Prouisio Galli Aquilij, quæ fuerit, & quæ legis Velleia.*

§. Posthumorum.

Ibi tractatur de quasi posthumis. §. supion de varijs posthumis tractauit. † Vñ no q̄ est consilium Galli, & est ɔsiliū legis Velleiæ. ecce consilium Galli. Auus hēt filiū. filius hēt vxorē grauidā dicit Gallus, si testōr instituit filiū, & nihil dicit de vtero vxoris, ab initio valet testm̄. sed pōt rumpi ex post facto, si contingat filium decedere viuo auo, & postea posthumus nascitur, iō ꝓuisio Galli fuit, vt īstituat filium, & dicat, si filius meus ante me moriatur, & intra decē dies post mortē meā sibi nascať filius, filiū ipsum hr̄dē instituo: & sic nō decedit intestatus. Hoc hēs. ff. de libe. & posth. l. Gallus. 1. rn̄sio. lex Velle. credidit quatuor casus, duo sunt capita l. Velle. sed quatuor sunt casus. tres continentur sub duob. capitib. sed quartus sub nullo de duob. capitib. cōtinetur. Primum caput legis Velle. q̄ si auus filium instituit de ventre vxoris filij, vel dixit, & si tpe testī filius erat uiuus, & nasciturus nepos. Et consuluit in illo casu, in quo decedit filius ante auum, & posthumus nascitur post mortem aui. Sed nonne posse est, q̄ nepos est nasciturus, & si lius est iam mortuus, tpe testī, & si est viuus filꝰ tēpore testī, possibile est, q̄ moriatur ante mortem aui, & q̄ posthumus nascitur, añ mortem aui, erat filius mortuus, & posthumus nasciturus tpe testī sui, qa dicit l. Velle. nepos instituatur, vľ exhæredet, vt valeat testm̄. Hic est primus casus Vell. de quo nō loquebatur ɔsiliū Galli. Secundus casus, habeo filium, q hēt grauidā vxorem, instituo filiū, posse est, q̄ nepos nascať me viuo, filio iam mortuo ante natiuitatē nepotis, vñ ɔsuluit lex Velle. isto sedo casu institui nepotē. Isti duo casus ɔtinent sub primo capite l. Vell. Sedm caput Velle. hēt vnū casum, & illū casū ponit litera nr̄a. Habeo filiū & nepotē iam natum, instituo filium. dicit sedm caput l. Vel. iste nepos instituatur, vel exhæredetur, alias si contingeret filium decedere ante mortem testatoris, iste nepos per mortē filij agnoscitur auo suo, i. suus efficitur. vnde si moriatur testator, & nepos est primus, & suus, vnde si non inueniat se institutum, vel exhæredatū, rūpit testm̄. & sic decedit auus intestatus. Iste est tertius casus, & cū continet sm caput legis Vell. Est quartus casus l. Vell. q non ɔtinet sub primo capite tm̄. nec sub secundo tm̄. sed capit de utroq;. Habeo filium natum. filius natus hēt vxorē grauidā, & sic nepos nasciturus est, nasceť forte filio adhuc uiuo, & sic ambo sui erunt aui. In isto casu non prouidet nec primū caput l. Vell. nec sm. Qđ simꝰ caput non prouideat, planū est. Sedm caput loquit de ambobus natis tpe testī, & hic ponimus nepotē nasciturum tpe testī aui. Item qđ non prouideat primū caput, planū est, qa primū caput loquit in duob. casib. primus est, q̄ si filius iā erat mortuus tpe testamētī, & hic ponimus viuum; secundus, q̄ si filius erat viuus tpe testī, sed moritur filius ante natiuitatem posthumi, & posthumus nascitur filio uiuo, & hoc est, quod habes. ff. de lib. & posthu. l. Gallus. §. j. l. Velle. & §. Velle. istos quatuor casus habes in illis duob. §§. Vide ergo, in quibus prouidet Gallus & in quibus lex Velle. lex Velleia in tribus casibus. & ex sententia, & ex verbis, sed ex sententia.

1 *Pater si nō instituerentur, vel exhæredaretur in testō filij, valet tamē testamentum, sed impugnari poterit per querelam, vel per contratabulas.*

2 *Testamentum esset ipso iure nullum, si suus nō instituatur, vel exheredetur.*

§. Emancipatos liberos.

Dicit tex. Liberi emācipati n̄ dēt institui, vel exheredari, quia non sunt sui. hęc est rō tex. & hęc est bona, dicit gl. sed dēt addi ad rōnem tex. & desierūt esse sui, qa si hęc cēt bona rō, quare non tenetur filius instituere, vel exhr̄dare patrē & filiū: & dico, q̄ hic est bona rō, quia no sunt sui, nō oportet, q̄ instituant, vel exhæredent, qa ad esse testī non exigit, q̄ aliqs in
1 stituatur, nisi sit suus. tñ gl. ē. ponit, q̄ si pr̄ ť nō institueret, vel exhr̄daret in testō filii. non valet testm̄. immo indistincte valet, sed im-
2 pugnabiť p querelā, vel p ɔtab. † Sed si suus nō institueretur, vel exhæredaretur, esset ipso iure nullum, vt in prin. huius rit.

§. Sed hæc quidem vetustas, &c.

Fertur Placē. dixisse, q̄ filius emancipatus p̄teritus dicit testm̄ nullū ipso iure, sicut & suus, pro se inducit literā istā: vnde dicit hic liberatiōes liberi siue sui, siue emancipati, idē offm̄ hñt. cum circa testamenta parentum. de suis non dubitareť, qa sic fuerit p̄teritus, cū dicit testm̄ ipso iure nullū. vt J. e. in prin. huius rit. & ante legē illam hoc erat verū, & idē est de emancipato, & de suo; ergo &c. Placen. reprehendiť in hoc, & merito: dico, q̄ emācipatus tpe legis huius, si fuerit p̄teritus, nō pōt dicere testm̄ ipso iure nullum, idē est in effectu de suis, sed nō veniūt eodē iure, qa suus p̄teritus p ɔtab. & sic p beneficiū p̄toris: & qđ dixi, q̄ in effectu idē est, uerū est quo ad successionē, qa uterq; succedit. sed suus si dicat ipso iure nullū, non teneť ad legata relicta psonis aliqnib. sed emancipatus teneť ad legata relicta psonis ɔiūctis, q enumerant in eo. ff. de bo. poss. ɔtab. p l. is q non fuit ergo, vt dictū est, mēs illius legis, q̄ idē cēt in suo, & emācipato p̄terito. Quid dicemus hodie? emācipatus p̄teritus dicit ne ipso iure nullū? dr̄ Azo, vt p̄teritus cā īserta in testō, & sic recte facta est, licet forte n̄ recte iure nouissimo, ēt emancipatus p̄teritus non venit, nisi p ɔtab. si non ipso iure. qa nulla est cā expressa præteritionis, emancipatus dicit testm̄ ipso iure nullum, & ita notauit ipse. C. ex his. vnde quod in ano, dixit in filio emancipato, vt si p̄tereat cā p̄teritionis nō inserta, dicit testm̄ ipso iure nullum, q̄ non erat olim, sed hēbat bo. pos. ɔtab. hoc dicit introduci p Auth. vt cum de app. cog. §. aliud. Sed nōne, & tñ valet de iure p̄tono, & siue cā addatur, siue nō, qa sufficit qbuscūque verbis quis non velit hr̄ditatē suā pertinere ad liberos, vt C. de lib. p̄te. l. 3. dico, q̄ nihil est innouatū, vñ q̄ dicat ipso iure nullum, dato q̄ cā non exprimatur, falsissimū est, sed præterea cā expssa, vľ non, hēt ɔtab. Si exhr̄datur, hēt q̄relam. aliud dixit Azo in sum. de pet. bo. pos. ɔtab. debentur legata oīb. vt ff. de lib. & posth. l. filio. n̄ est uerum, imo iure. ff. & C. Inst. de pet. bon. pos. ɔtab. solū debentur legata quibuscunq; personis. Ad legem ɔtiam, filio, dicendū, q̄ illa lex cōtraria loquitur de filio præterito, qui remittit ius suū, & non vult expugnare testm̄ patris per contratab. Sed si vellet expugnare, debentur legata quibusdam relicta.

1 *Querela, an locum habeat in testamento militis.*

§. Sed si in expeditione.

Preteritionē ista d̄t: si miles habeat filiū, instituens p̄tereat eū, vľ exhæredatus. & iō intentabitur q̄rela:
1 immo † vī, q̄ in testō militis non hēat locum q̄rela, ut ff. de inoff. test. l. si instituta. §. de inoff. sed tex. l. si instituta. §. de inof. glo. ibi dicit, intentabiť q̄rela, immo ipso iure nullū esset. dico, male dicit, qa imponit, q̄ si decedit non veteranus, non hēat locū querela: immo dico, q̄ eodē decedente in militia locū hēt querela in paganicis, licet non in castrensibus, quia in patre, cui minus debeť hæreditas filiorum, q̄ debeatur hæreditas patris, in filijs distinguitur, ut ff. de test. mil. l. si a milite. §. vlt. Bar. legum Doct.

De heredibus instituendis. *Rub.*

1 *Hæredi competunt eadem iura fictione iuris, quæ competebant defuncto.*

2 *Iura, quę cōpetebāt defuncto, oīa deficiūt cū defuncto, secūdū rei veritatē.*

3 *Iura, q̄ cōpetebāt defuncto, eadē ēt numero finguntur in hæredem translata.*

HAeredes instituere, &c.

Instituere. i. quasi dños i bonis suis facere: vñ dñt qdā, q̄ † ad idem dominiū, & illa eadē oblō, q̄ fuit defuncti, acquiritur ipsi hæredi. dico, q̄ falsissimū est, immo oīa iura, q̄ competebāt defuncto, oīa deficiunt cum defuncto, sm rei veritatem, quia mors oīa soluit, ut in Auth. de nup. §. deinceps. & dr̄ strictius, principib. impōse est aliquid aliorum remanere, sed iuris fictione illa, & eadem iura, q̄ competebant defuncto, competunt & hæredi: & illa eadem dñia, eadem etiam in numero, sm iuris fictionem: qa ius fingit, q̄ hæres est eadem persona cum defuncto, ut in Authent.
2 de iureiu. a mo. p̄stito. ī prin. Et sō † eadem iura, q̄ competebāt defuncto, eadē ēt numero finguni in hr̄dē translata. sed sm veritatē nō est ita. Itē scias, q̄ sunt aliqua iura, q̄ fuerunt, q̄ nec uere, nec ficte sunt hr̄dis, ut possessio: sed q̄ est rō diuersitatis in possessione, & in alijs iurib. dico, dñia defuncti eo mortuo iure fictionum tedeunt in persona ficta. sm hærede, & ita illa iura nunquā fuerunt extincta, & iō quantū ad hoc, hic finguntur eadem iura numero translata esse in personā hæredis, quia nō fuerit extincta iuris fi-
3 ctio: sed q̄ñ defunctus fuit, possessio fuit apud neminē † Et iō impōse est, q̄ eadē possessio, q̄ hēbat defunctus, fingať translata fuisse in hr̄dē, hēs ff. ex quib. cau. maio. l. cum miles. ibi dr̄, quodāmodo, &c. sic dico, q̄ impōse est, q̄ oblō defuncti diuidatur inter hæredes, sm rei veritatē, sed fingiť diuidi, qđ possessio non resideat apud hæredem, sed alia iura sic, habes ff. si quis testamento liber esse iussus fue. l. 1. §. Scęuola. dicitur in litera, q̄ olim seruus proprius non

non recte instituebatur, nisi expresse libertas esset relicta, sed hic et sine expressione libertatis, pōt institui, & intelligitur liber ex illa institutione, quod nō p innouationem introduximus. dicit gl. sup illo verbo, innouationem. ꝯq & ex qb. causis ma pos. vel nō, §. idē iuris. ibi, humanitatis, &c. soluit glo. de hoc. sed non erat deductū in iuris necessitatē, sed ipse fecit legem de hoc. Et sic in iuris necessitatem transtulit, & ita introduxit, sed p innouationem, qa ante dictum erat de hoc. potes dicere, & verius, q ante legem istam. hoc non seruabatur, & erat scriptum in libris iuris prudentiæ. Et hoc dicit postea, per desuetudinē abrogatum fuit. Tertio Iustinianus dixit, introduximus, sed non per innouationem, quia alias de hoc erat dictum, & etiam per iuramentum seruatum.

§. Est autem casus.

Ibi dt, q dña accusata adulterio, non potest manumittere seruū suū, cū quo dr adulteriū commisisse: sed ꝯ. ff. de leg. 2. l. cū filius. §. seruus. vbi dr, q libertas differtur, nec est legatum nullū ipso iure, sed suspenditur. ergo & hic deberet suspendi, quo vsq; purgaretur innocentia. & ea pbata valet instō. fm hoc concessit Rogerius, q hoc intelligi dr, qñ commiserat seruus delictum: vnde dicit Rogerius, hic dr maculatum, & sic commiserat delictum. Doc. dñt, q sine conualescentia impeditur libertas et legatum, vt ff. eod. l. his verbis, & exponunt hic maculatū, i. accusatum, & per hoc inducunt scripturam diuinam, vnde dicit Iob, Maculauerūt me impii, i. accusauerūt. posset dicere Rogerius cum Doc. q hic intelligitur maculatum, vel accusatum, ad legem ꝯtiam dicēdo, instō facta de eo nulla est, & libertas relicta iure instōnis per ꝯns nulla est, sed ponimus eum institutum solum, & sic loquitur hic: sed si sit libertas expressa, legatum sic nullum est, oib. modis, siue exprimatur, siue non, qui tñ sit institutus, sed in casu illo non exprimitur libertas, quamuis sit nullum legatum, tñ libertas suspenditur: & hoc vr dicere illa lex. Vel loquitur de accusato ante mortem; & in isto verum est, q nullum est legatū, nec instō oib. modis, sed lex q loquitur de accusato post mortem, & in illo non valet legatum omnib. modis, sed libertas suspenditur, seu differtur.

Seruus alienus an dicatur, in quo 1 statur habet tantum vsumfructum.

Vsufructuarius an habeat aliquod ius in seruo, in quo habet tantum vsumfructum.

§. Alienus seruus.

†Ibi dr, q seruus alienus dr, in quo tñ hēt vsūfructum testōr: sed ꝯ, qa fructuarius dñs dr, ff. de bo. auth. iud. pos. in vēditione. soluit gl. quoad alia est dñs, si quo ad hoc, q possit manumittere seruum suum, in quo habet vsumfructum tñ, sed quasi fructuarius possit facere testm. dare libertatem, quādiu duraret eius vsusfructus, seruatur in quolibet vsufructu, vt C. cōia de manu. l. 1. quare igitur non pōt in vltima voluntate, hoc est pure, nec ius suum pōt remittere ei. Et iō pōt ei dare libertatem, quādiu duraturus erat vsusf. sed in vltima voluntate nō pōt ei legare libertatē, †quia hæc est ꝛ. ff. legatorum, q ante tempus mortis non habeat effectum, & tunc non habet ius aliquod vsufructuarius in seruo, in quo habet vsumfr. vnde libertatem ei in vltima voluntate dare non pōt. hoc est, quod probatur ff. ad exhiben. l. 3. in fi. & l. 4. in prin.

§. Seruum autem.

Ibi dr, q si seruū meū instituo sine expressiōe libertatis, eo ipso fit hrs. & liber. seu pone, seruo meo relinquo libertatē sub ꝯdōne, & eū hrdē īstituo, vr ne iure ei libertas data, si dixissem tñ, hæredē instituo, vr legata libertas simpl. ff. & quā nunc adimerem, ff. de test. tut. l. qui tutelam. §. 1. ibi dr, q si seruo meo relinquo libertatē per fideic. & do eū tutorem, eo ipso vr libertas relicta simplr. dicit gl. falsum est, datio libertatis tacitæ hēt locū, vbi non fuit expressa datio libertatis, & iō vbi expressa est in diē, vel sub ꝯdōne, vt p fideic. amplius non intelligat: sic intelligo legem preal. ff. de test. tut. l. q tutelam. §. j. ff. de hær. inst. l. quoties. § vlt & l. q filio. §. j. dicit ista lra, si seruus proprius institutus est hrs, liber, & hrs necessarius fit in eadem cā, nisi erat hæres necessarius, quia velit nolit hæres est. ff. si cer. pet. l. eius, q in prouincia, si in eadē cā manserat: intelligo in eadem causa eum manere, si nō exierat de dominio testatoris, quia si exeat, manumittitur inter viuos, post testm erit hæres, si velit: quia & ad hoc, q sit hæres necessarius, oportet, velit nolit, q habeat libertatē quis ex testō, & hrditatem, manumittat postea inter viuos, si qñ in eadem cā non manumiserit, si fuerit alienatus, acquiritur hrditas nouo dño: sed secus est i legato, vt seruo meo relinquo libertatem, & legatum, alieno seruum meū, nouo dño non acquiritē legatū, vt ff. de adim. leg. l. si seruo cum libertate manumisso. Quæritur, quæ est ratio, q hrditatē acquirit nouo dño, in quem alienatus est, nō legatum. dicit glo. hæc est rō, qa in legato spectatur dies, quo fuerit manumissus, si cedit alieni: qa non intelligebant glo. q non fuit manumissus: dico, q debet esse in gl. aut fuit manumissus. Sed quæritur, an istud habeat veritatē: pone. testōr reliqt nudā seruo suo libertatē, & fundū, deinde alienat eū, & libertatem adimit exprsse. tūc est verū, q ille, in quem est alienatus, nō hēt legatū, sed si libertas nō esset ei adēpta expresse, non dicit q hēret legatū, vñ dicit q expressa adēptio libertatis nihil facit, quo ad libertatem, qa ex hoc alienatur, siue adimatur libertas exprsse, siue non, adimit libertatem, sed quo ad legatum differt, expresse fuerit adempta libertas vel non, ff. de adimen. le. l. cū seruum. lex illa, quam all. gl. ff. qñ dies leg. ce. l. post. §. si cū, & idē dicit. de hoc posset dicere. q illud, q supponit, falsissimum, vnde in eum, in quem est facta, transit commodum legati, sicut restitutionis. vel sustinendo glo. rñdemus, q fortior est, & difficilius expungatur instō, quam legatū, vnde non mireris, si per istam alienationē serui extinguitur legatū, non institutio: vnde dicat lex, q si legē tibi, & factus es inimicus meus, non reuocat instō, vt ff. de ann. leg. l. 3. in fi. & l. ex parte. Item non est verisimile, q velit institutionē annullari, alias esset nulla. Et sic non est in legato, quia si legatum non valebit, tñ instō, nec pp hoc irritabit, ar. §. ex qb. causis ma. non po. §. 1. qd non est verisimile, q aliquis velit decedere intestatus. dicit gl. dies cedēdi legati, q cum manumissus sit, spectatur casus legis, ad hoc allegatus est, seruo alieno lego fundum, dicit lex, si die cedentis legati inuenitur liber, erit eius legatū, si nō, erit eius, cuius est seruus: sed dicet l. allegata p glo. ff. qñ dies le. ce. l. si post. §. j. sed certe nihil facit ad hoc, si dicas sic, seruo meo lego fundum, sine libertate: deinde alieno eum, & quia est in eo statu, in quo ei legari potest, non valet legatū. Sed pone, vr reuocari libertas, dico ergo, vbi ego lego seruo meo cum libertate, ista connexa libertas, & legatū, quia sine libertate nō valeret legatum, vt habeat efficaciam, inspiciēdum est dies cedēdi legati, & si die le. ce. non inuenitur liber in testamento, & quando non est alienatus: ergo non inuenitur verum est illud, cum quo connexitatem habet legatum, & ideo inutile est legatum.

1 *Seruus, qui habet verum dominum, potest institui, similiter & qui habet fictum dominum.*

1 ## §. Seruus autē alienus, &c.

†Seruus, q hēt verum dñm, pt institui, similiter & qui habet fictū dñm, s. hrditatē, qa hrditas representat personā defuncti, non hrdis: sed qa hic glo. soluit, in forma tua, q in legatis spectatur dies cessionis, i hrditate dies aditionis, quæritur, quare hoc est. Itē si seruus hrs instituatur, exigit iussus domini, in pos. sufficiat ratihabitio, vt ff. de acqu. hereditā l. si quis mih, bona. §. iussum, in bo. pos. sufficit ratihabitio dñi, C. qui admit. ad bo. poss. l. fi. Item in bon. poss. vel hæreditate exigitur cōsensus ipsius serui, vt est de hær. inst. l. cum proponas, & ff. ad Trebel. l. seruo inuito. §. j. in omnibus istis quæritur causa quare.

1 *Institutio non valet, si quis in testō instituit omnes homines de mundo.*

2 *Testator si dicat, lego fundum, non valet legatum, tanquam derisorium, cum possit esse vnius digiti.*

1 ## Et vnū hominem, &c.

†Dr. J. q aliqs pōt instituere plures, quærit gl. si quis instituat oēs hoīes de mundo an valeat instō. dicit gl. q sic, dicam q testm tale non valebit, qa derisorium esset. alibi reperio,
2 †q si testōr legat fundū. non valebit legatum, qa derisoriū est, qa pōt esse vnius digiti, vt ff. de iure do. l. cum post diuortiū. §. gñalr. quare & hic ita erit. Item quia impossibile esset, q haberet effectum.

§ Hæreditas.

Diuiditur aūt hereditas i duodecim vncias ff. & partes hrditatis hñt ista noīa, semis, sextans, quadrans, triens. Et dicit glo. super illo ver. partes, q illa quatuor noīa q præcedunt, non denominantur a num. vnciarum, sed a quotitate, in qua se hñt respectu assis totius hereditatis, quia sextans dr vncia, & dimidia, & sic est dimidia quadrantis, sed quadrans continet tres vncias, & quadrans est dimidia semis, & semis est dimidia assis, ergo est octaua pars assis. si ergo est quarta pars, diceretur quadtans, non sextans: vnde verum est, q est quarta pars, quia octies sumpta reddit suum totum, sed non est quarta pars respectu assis: vnde non dr a quotitate respectu assis, sed dr a numero vnciarū: verū est, alio respectu se hēt in quotitate, dr ad aliud, qd ꝯtinet illud, q dimidiū eius, sicut se hñt in quotitate sex, ad quatuor, sic se hñt i quotitate ad vnciam: sed quo ad assem sic dicit gl. hoc falsissimum est de aliis trib. sequētib. sextās, quadrās, triens: quod se hñt in quotitate dr assis, quod non dicantur a numero vnciarum, vnde verum est dicit gl. semis dr. Ex numero vnciarum, & falsum est, siue i quotitate respectu assis, verum est qd continet sex vncias, sed dicitur dimidia assis: & hoc de semisse est indubitabile: verum, quod a quotitate dicitur assis respectu assis.

§. Si vero totus assis, &c.

Ibi dr, q si instituā vnū in sex vncias, alium i sex, & sic impletus est totus assis, si instituā tertiū sine parte, vr iste tertius esse institutus ī vno dupōdio. Et sic i media parte hrditatis, & si sit ꝯpletū dupōdiū, qa vnus sit īstitutus in xj. vnciis, alius in xij. & tertius sine parte, fit trāsitus ad dupōdiū, vt in tertia parte hrditatis videat iste tertius institutus, qa institutus ē sine parte, vt dicit lra in ver. idē, qa erit idē, si dupondiū expletum sit. sed ꝯ hoc arg. ff. eo. l. qd Sabinus. vbi dr, q expleto dupondio non fit transitus ad dupōdiū: sed lex illa ꝯcordat, si recte intelligat. Itē opponit. instituo quēdā in octo vnciis, aliū in sex, tertium sine parte: vr iste tertius sine parte institutus ī qnq; vnciis, videlicet in eo, qd deest dupōdio, de hoc dt lra nra, ver. si plures vnciæ, &c. Et ad lram opponit de l. ff eo. l. ex vnciis. sed dico, q cōcordat, qa tñ ualēt qnq; de decē, quantū decem de viginti. Sed opponitur, dicit lex, testōr

legat mihi fundũ: deinde tibi dimidium fundi: vr̃ ne transire ad
dupondiũ? certe non. immo vr̃ tm̃ ademisse mihi, vñ tu habebis
dimidiã, & ego aliam. vñ oppo. C. de leg. l. cum q̃ŏ. dico, q̃ testõr
hic non diuisit vsq; ad dupondium, & postea instituit sine parte,
& ideo institutus sine parte, hẽt qđ deest de dupondio, si ibi lega-
uit cuidam fundũ, postea alij dimidiã, si postea legasset alicui sine
parte, cõcordaret, q̃ lex illa eẽt isti ꝯria, sed lex illa nõ hẽt tot adie-
ctiones, mihi legauit vnũ fundum, alij dimidiam, sed postea insti
tuit aliquem sine parte, vnde nõ est isti cõtraria. Doctores distin-
guũt ita: aut constat, q̃ voluit redire ad assem, & habet locum lex
ista: aut constat, q̃ non, vel dubiũ est, & habet locũ lex contraria.

1 *Institutio in diem certam, & ex die facta non valet, & quare.*
2 *Hæres, an possit institui sub conditione.*
3 *Institutio hac, instituo te cum morieris, an valeat.*

§. Hæres & pure.

In hoc determinat̃ de modo in-
stituẽdi: dicit lr̃a: institutio in diẽ
certam facta, vel ex die, non valet vsq; tunc, valeat vel ex tunc, sed
statim valet, & talis adiectio ꝓ nulla hr̃. † Sed q̃ est cã, q̃ ĩ diem, &
1 ex die non põt fieri institutio? Dñs dñi mei dicebat, rõ est, qa qui
semel est hæres, semper præsumitur esse hæres. Et ideo ad diẽ nõ
potest fieri, q̃ desinat post diem. hæc est bona ratio, quia non in
diem, sed quare non ex die? dicebat ipse, sic̃ est de re, & tpe: aliqs
pro parte bonorum non potest decedere testatus, & intestatus ꝓ
parte, non ergo sic erit in tpe, qđ pro parte tpis intestatus, & pro
parte testatus decedere non potuit. † Sed op. oonne hæres potest
2 institui sub ꝯdõne, & sic potest impleri tarde ꝯdõ, et sic pro parte
tpis erit, & non erit hæres, qui institutus est. dicebat ipse conditio,
quantumcunq; tarde impleatur, fingitur retro fuisse impleta, sed
istam fictionẽ non habemus, quando ex die est institutus, vt dies
Paschæ tr hatur ad diem hodiernã, & pro sua sententia ĩducebat,
ff. de peric. & co immo. rei ven. l. quod si pendente. & simile fit de
re, & tpe, habes ff. eo. l. potest. Quærit gl. ego instituo te cum mo-
riens, an possit esse hæres. gl. dicit, q̃ sic, per l. C. eo. l. extraneũ vn-
de qñ certũ est institutũ exiturũ hrẽdẽ, nõ suspẽditur instõ, immo
statim est hæres, & certum est sic institutum, sed cum ipse morie-
tur, exiturum hæredem, qa viuẽs morietur, & iõ pro nõ adiecta
habebit. & ad l. C. eo. l. extraneũ. dico, q̃ testõr ĩstituit hrẽdẽ, cũ ali
qs extraneus morietur, nõ cũ ipse hrs moreretur. hoc verũ est. q̃
3 Azo in summa illius tit. de hær. instit. dicit, q̃ hæc institutio, † insti
tuo cum moriens, valeat, & suspenditur instõ, sed hoc est contra-
rium, si expectatur donec in vltimo instanti nõ posset esse hæres,
qa nec ille. cum mortuo sit filius, vt de testa. l. iubemus. circa princ.
iõ sub illa condõne, cum morieris, non põt quis institui. Azo de-
fendit opi. suam, & dicit, nõ intelligo cum morietis ita stricte, sed
intelligitur illo, quem mori, s̃m opi. vulgi, s. cũ est in lecto mortali.
Et si postea moriatur ꝑ quinq; dies, vulgus tamen dicit moritur,
& planum tunc est, q̃ habet voluntatẽ, & deliberare potest, & iõ
adire, & J. dicit, & ille, intelligo q̃ posset quis institui sub illa con-
ditione, cum morietur, & q̃ sic intelligatur mori, prout vulgus
intelligit, adducit legem, ff. de fun. instru. & instrumento legato. l.
cum de lanionis. §. asinam. tamen primum credo verius.

1 *Impossibilitas multiplex.*
2 *Impossibilitas facti, vel perplexitatis, quando vitiet legatum.*
3 *Impossibilitas iuris, vel natura, quando vitiet institutionem, & legatum.*

1 §. Impossibilis.

† Distinguit gl. de impossibili ꝯdõne,
vnde dicit gl. est q̃dã impossibilitas fa
cti, vt in d. titulo. l. si hrs. dico, q̃ nulla est impossibilitas facti, sed
difficultas, & de tali loquitur lex illa. Itẽ alia est impossibilitas pp
2 perplexitatem a dicit gl. vt ff. de cond. inst. l. si Titius. ut dicat testa
tor sic, si Titius hrs erit, Seius hęres esto, vterq; vr̃ institutus sub
condõne, si alter hrs erit. Sed condõ ante implenda est, vt ff. de cõ
dit. & demon. l. si hæredi. & sic si quæreretur. q̃ vnus eẽt hæres an
te alium, & ẽꝯ, quod est impõle, & hæc est impossibilitas perple-
xitatis, & de ista dixit, impossibilitas vitiat legatum, dñi a simili
sic est impossibilitas pp pplexitatem. ff. de vet. oblig. l. Titius. fal-
2 sissimum est. q̃ ita sit perplexitas, qa ꝑ sit dari vtrũq; vel neutrũ, † &
perplexitas est, qñ præponũtur duo, quorum vnũ dari, & alteri da-
to, contingit inconueniens, vnde si compatiuntur nulla est perple
3 xitas. dicit igitur hic gl. † impossitas facti, vel perplexitatis vitiat le-
gatũ, nõ impositas iuris, vel nãæ, vñ vr̃, q̃ impossibilitas iuris, vel
naturæ vitiat institõnẽ, & legatũ, J. de leg. §. vlt. soluit gl. in §. ařs, qa
condõ impoſs impossitate iuris, vel naturæ qñ est adiecta perso-
næ honorati, i. hrẽdis, qa ꝯdõ ĩ instõne est impoſs, & tunc non vi-
tiat vt hic, si in persona honorati, ut legatũ, vitiat, ut hic. Dico, q̃
siue adijciatur in persona honorati, vel honorantis, hr̃ pro non
adiecta, & valet institutio, vel legatũ, vt hic, sed secus est, si præces-
setur præceptum impossibile. v. g. dixit testator, hæres esto mihi,
volo, q̃ ascendas cœlum. ecce impossibilitas naturæ, vel contra-
has matrimonium cum sorore tua, ecce impossibilitas iuris; & si
hoc non feceris, ego lego tali decem. de tali legato loquitur lex
contraria & si aduertas non est legatum sub condõne impossibi
li, seu sub necessaria, vnde non meruit signari pro contraria.

A D D I T I O.

a Impossibilitas pp pplexitatẽ. Adde, qñ impossibilitas rõne perplexitatis habeat
vitiare, Bart. in l. 1. ff. de cond. inst. Et illud dr̃ impossibile, q̃ de iure concedi non
põt, Bar. in l. si duas §. grãmatici. ff. de excu. tu. aduerte tñ pro ampliori declaratio
ne, quatuor esse species impossibilitatis, ut latius per Bar. in d. l. j. de condi. instit.
vide D. Ias. in l. si mihi. §. si quis seruos. ff. de leg. j. vbi dicit, q̃ impossibilitas præ-
stationis vitiat legatum. Et q̃ illud, quod non potest fieri de iure censeatur im-
possibile, uide eundem D. Ias. in l. quidam cum filium, versi. tenendo tamen, in 4.
lect. ff. de verbo. oblig. ubi dicit, q̃ impossibilitas non solum de natura, sed etiam
de iure dicitur. l. generaliter. ff. de uerb. oblig. gl. in d. l. j. ff. de cond. instit.

1 *Conditiones plures, quando sunt adscripta institutioni conditionibus ipsis est pare dum.*

1 §. Si plures conditiones.

† Ibi dr̃, q̃ si plures
ꝯdõnes sint adscri
ptæ institutioni, condõnibus est parendũ. Super illo versi. omnib.
parendum. habes gl. diabolicam, vbi dicit, q̃ si condõnes sint plu-
res causales coniunctæ. sufficiat primam cõsistere, ff. de cond. in-
ser. l. si plures ꝯdõnes. dico, q̃ istæ sunt plures ꝯdõnes copulatiuè
adiectæ, vbi te instituo, vel tibi lego, si feceris, & si feceris hoc, di-
co indistincte, q̃ debent ambæ adimpleri, dicam tibi quo spiritu
mouetur gl. & sic. s̃m q̃ est in litera, institutionibus, quia intelli-
gas gl. de pluribus institutionibus, quia dicit testator, instituo te, si
nauis ex Asia venerit, & in alia parte dicit, si Titius factus fuerit
consul: sed dico ĩ exemplo isto, si ita separatum non est, distinguẽ
dum, immo ĩdistincte ultima est adimplenda, sicut in legatis, ff.
de cond. & demon. l. quod traditum. dicit tex. q̃ si sint plures cõ-
dõnes, vltimã sufficit alteri obtẽperare, vt hic. sic̃ dicit gl. dicas, q̃
verum est, qa sufficit vnã impleri, si sint plures ĩ non faciendo in-
stitutionẽ, si non feceris hoc, aut non feceris hoc, dẽt esse vtrunq;
non factũ, vt ff. de verb. obl. l. si qs stip. si fiat sic distinctio ꝑpositio-
nis, dico q̃ non dẽt vtrũq; adimpleri indistincte, siue consistat in
faciẽdo, vel in non faciendo affirmatiuè, uel negatiuè, nec sufficit
alterũ, pp istã theoricã hẽs difficilẽ legẽ, ff. de reb. dub. l. si qs ducẽ
ta. §. vtrum. Aliud est dicere, qñ fit disiunctio inter terminos sic, si
nõ dederis Stichũ, aut Pamphilũ, ꝑmittis mihi decẽ: qa tunc to-
tũ est disiunctũ. Et si feceris alterũ, qa dederis Stichũ, nõ cõmitti
tur stipulatio, vnde sufficit alterum impleri, sed si sic dicam, vt sit
disiunctum inter positiones, non inter terminos si nõ dederis Sti
chũ tm̃, aut si non dederis Pamphilũ, ꝑmittis mihi decẽ: si dede-
ris Stichum tm̃ est obligatio legis. ergo oportet vtrunque dari, vt
non committatur stipulatio: nam primo casu fit disiunctio inter
terminos: vnde dicit lex illa, deficit, quia aliud est dicere, si nõ de-
deris Stichum, aut si nõ dederis Pamphilum, promittis mihi de-
cem: & aliud, aut si quid horum non dederis, promittis mihi de-
cem, vt in l. præalleg. ff. de reb. dub. l. si quis ducenta. §. vtrum.

De vulgari substitutione. *Rub.*

1 *Substitutio est institutio, & ibi exemplificat.*
2 *Substitutus vulgariter pluribus, nouissimo loco potest substituere seruum, & ille non potest deficere.*
3 *Substitutio de seruo potest fieri in secundo gradu.*

Potest autem quis.

Dicit gl. supra dictũ
est de primis instõni
1 bus. † Vnde subst̃õ est institutio. vñ si dicã sic, instituo
Titiũ si nauis ex Asia venerit: deinde dico, & si nauis
non venerit, Seius hæres esto. Secũda de Seio est ĩstitutio, sed idẽ
esset dicere, Titius hæres esto. Et sic per ista uerba, instituo Titiũ,
si nauis ex Asia venerit, &c. possunt intelligi duæ institutiones io
co. gradu, vel institutio, & substitutio, cum dicitur, Titium insti-
tuo si nauis ex Asia venerit, &c. Institutus solus, & non substitu-
tus pendente conditione, sicut l nõ admittẽtur ad bo. pos. sec. tab.
l. j. §. j. gradu. sed si intelligerentur ambo instituti pendẽte ꝯdõne,
ambo simul non admittentur ꝑ bon. pos. sec. tab. vñ currentus ad
2 mentem defuncti. † Dicit lr̃a, testõr plurib. vult substituere, vñ pt
dicere, Titium hrẽdem instituo, & si Titius hrs non erit, Seius hrs
erit: si Seius hrs non erit, Meuius esto hæres. nouissimo loco põt
substituere seruum, & ille non potest deficere, illi vero bene pos-
sunt non esse hæredes, iste velit nolit erit hæres. dicit igit gl. super
3 illo verbo, nouissimo, s. vlt. † Vñ quærit, nunqd in scđo gradu pos-
set fieri substõ de seruo, hoc modo: dicit testõr, Titiũ hærede in-
stituo, & si Titius meus hæres non erit, seruum ei substituo, & si ser
uus meus hæres non erit. Seium ei substituo. dicit glo. q̃ hoc non
põt fieri, & licèt arguat sic, q̃ impoſe est fieri, necesse est nõ fieri. Si
enim esset substõ facta seruo sub ꝯdõne impoſs, quia seruus uelit
nolit, est hęres: cum igitur substituitur dicẽdo, si seruus meus hæ
res non erit, Seium substituo. ecce ꝯdõ impoſs, quia velit nolit
erit hæres, s̃. de hæredum quali. & diff. §. j. Et sic impoſe est admit-
ti substitutũ, vt C. de impub. & al. subst. l. post aditam. Dico, q̃ fal-
sum est, & q̃ potest substitui seruo: vnde ratio. & glo impedio dif-
ficr: qa & de facto, & de iure. facto sic: Pone, seruus substitutus est
primo, puta Titio, & isti seruo substitutus est terti⁹, puta Seius. Et
si seruus meus hæres non erit, Seius hęres esto. Pone, seruus mo-
ritur, antequã repudiet primus. deinde repudiat primus, ꝯstat, qđ
tertius, i. Seius, qui erat seruo substitutus admittetur, qa fuit sub-
stitutus sub ista conditione, & si seruus meus hęres non erit, Se-
ius hęres esto. Et planum est, q̃ conditio illa, sub qua admittitur

iste

iste tertius, non est impleta, q seruus hrs non fuit. hæc est via facti per quam impedio gl. & eius rõnem. ecce via iuris, & qa si sibi vr seruus posset repudiare vnam, verum est, q dñs, s. testõr posset eũ facere hrdem, vellet nollet ipse seruus: sed per illa verba, si hæres non erit, Seius hæres esto, vr committere in voluntate sua, sit hrs, vel non. ff. de hæt. inst. l. iam dubitari. Bar. Sequitur in litera ver. vr inuicem, &c. l. cum vet. & sic ex disparib. q sint tres instituti, ex diuersis partib. vnus in sex vncijs, alius in quatuor, tertius in duabus, & isti duo, qui sunt instituti, vnus in quatuor, alter in duab. substituatur tertio instituto in sex, & ille moriatur antequam sit hæres, duo substituti, ex quo non fuerunt expressæ partes in suis substitutionib. venient in dispiciendo portiones suarum institutionum: vnus institutus in quatuor habebit de illis sex quatuor, & institutus in duabus habebit illas duas.

Substitutus vulgariter, vbi admittitur, an ad omnia illa admittatur, ad quæ poterat admitti ille, cui fuit substitutus.

Et quid de pupillari substitutione.

Institutus sub conditione, regulariter non transmittit ad hæredem.

Institutus cum substituto, quando admittatur.

Institutus, & substitutus simul admittuntur, licet vbi voluntas defuncti est ambigua, & est conflictus iurium, & rationum, & nu. 6. & 9.

Qui non habet superiorem, potest esse iudex in causa sua.

Patrimonii vires, quilibet præsumitur ignorare.

Verba ista, si hæres non erit, secundum ueritatem quid significent

§. Sed si institutio. Vide casum. Titium & Seium hæredẽ istituo. Titio substituo Seiũ, & Seio quẽdã extraneum, qui institutus nõ fuerat, puta Mæuiũ. si ambo instituti, s. Seius, & Titius non adierunt, i. neuter adijt admittitur substitutus in totum, s. Mæuius, sed si Titius institutus adiit, & Seius, cui fuit substitutus Mæuius, nõ adiit, admittitur Mæuius ad partẽ Seij, cuius fuit substitutus. Si vero Seius adijt in nihilum admittitẽ substitutus Seio: si ambo instituti adierunt, s. Titi[us], & Seius, tũc substitutus Seio, s. Mæuius in totum repellitur, vnde potes distinguere, si quærat, an admittat substitutus, s. Mæuius, in casu isto, aut ambo instituti adierunt, aut neuter adiuit, aut quidã sic, & quidam non, & si quidam sic, & quidam non, aut ille, qui adiuit, fuit Seius, cui erat substitutus Mæuius, aut fuit Titius, cui non fuit substitutus Mæuius, & quid iuris in omnib. istis mẽbris vidisti, & sic intelligas gl. signatã super illo verbo, sine vlla distinctione. in illa sua parte, distingue ergo, &c. Dicit lra nra, q si ambo instituti, Titius & Seius non adiuit, i. neuter adit, quia tunc substitutus. s. Mæuius admittit sine vlla distinctione. de istis verbis, sine vlla distinctione, hẽs hic gl. sine distinctione, quidam rõne ornis dixerunt, quia non est distinguendum, vtrum sit instõ, qa semper iste Mæuius in totum admittit, ex quo neuter adijt, si non fuerit instõ facta prima, & alijs sine substõne de Mæuio, instõ & substõ, ordinẽ dicitur, quia instõ prima est, substõ secunda, vt in prin. dictum fuit, & primum, & sm ordinẽ, alij exponũt sine distõne s. substõnum, non ordinis, vt dixerunt primi s. non distinguendo, an fuerit substõ vulgaris, & pup. quia non refert, quare si neuter adit, admittet semper iste tertius. glo. nititur reprobare primã expositionẽ: immo dicit Ioan. q iussit facienda in ordine, q primo dẽt fieri instõ, vt ff. de vul. & pup. subst. l. 2. §. prius, alias patris. Sed huic oppositioni r̃ndet gl. quia ille §. prius, corrigit per §. seq. vsq; in fi. l. sed hic nihil dr̃ de vul. sub. hic nihil dr̃ de ordine, quo igitur spiritu fuerunt moti, vt sic exponerẽt. dico, q si intelligimus sine distinctione, s. casus, lra non posset stare, vt dicimus & iõ moti fuerunt ad sic exponendum. 3. rñ. opi. gl. Imperatores Seuerus, & Antoninus r̃nderunt ita de facto, sine distinctione, i. substitutũ in totum admitti. sed a nobis, s. Iustiniano, subaudi, est distinguẽdum. distingue ergo, dicit gl. & distingue, vt in gl. a. dico vno uerbo sine vlla distinctione, q admittit substitutus in casu nræ legis, vnde si proponitur qõ, an substitutus admittat in totum, dico admitti. Et hoc in casu nostræ legis, cum neuter institutorum adiuit, sine distinctione admittet in totum. Et hæc vera opi. sed quę est rõ dubitationis? ecce substõ non transit ad hæredẽ. Pone, institui Titiũ, & Seium, in partem Titij substitutus est Seius, & in partẽ Seij extraneus, puta Mæuius: videbatur, q si ille, cui facta est substõ d̃ extraneo. s. Seius decederet, q substitutus extraneus non admittet, non transiret ad substitutum, qui est hęres suus. Sed hoc non ẽ verum, quia substitutus non est hæres ei, cui substituitur, sed testõris, §. quo casu. §. i. Ibi vides casum, vbi substitutus sine distõne admittitur in totũ. Secũdus casus est, ubi substitutus in nihilũ admittitur, sicut prius dictum fuit. Pone, vnus de institutis adiuit, alter ñ adiuit, si ille adiuit, cui fuit substitutus extraneus, substitutus i nihilum admittit, vt C. de impub. & ali. substit. l. post aditam. † Tertius casus, vbi admittitur in partem, sunt duo instituti, vnus alteri substitutus, & extraneus ei substitutus, ille adit solum, cui est substitutus cohæres suus. Et sic pro parte illius adeuntis euanescit substõ, quo ad omnes, & postea ille hrs, cui fuit substitutus extraneus, nõ adit, & sic ad partem eius admittit extraneus sibi substitutus. Sic dẽt intelligi lex de uulg & pup. subst. l. cohæredi. vides ergo in isto casu ultimo, q ubi admittit substitutus vulgariter, & p substitutionem admittit ad omnia illa, ad quæ poterat admitti ille, cui fuit substitutus. Aliud est in pup. subst. l. qui habebat. vbi põnit talis casus, filium & filiam impuberẽ instituit, filiam impuberẽ exhrdauit, deinde post filiam exhæredatam substituit extraneũ processu tpis. filius impubes institutus uiuit, eo uiuente filia exhęredata, sibi substituto, morit in pupillari ætate. vñ extraneus p substõnem admittit ad oĩa bona filiæ exhrdatæ decedentis, deinde filius impubes morit in puerili ætatę, quęrit, nunqd substitutus admittenir ad bona, quemadmodum & ille cui fuit substitutus? dicit. n. q non, scio qd gl. dicit 9riu m ibidem: vñ. n. turbat gl. qũo pt esse, dicit gl. q substitutus extraneus, non hẽbat oĩa p §. ultũ. Gl. timore huius opi. dt q 9dõ, sub qua fuit substitutus ille extraneus,
2 defecit vñ fatet, q si non defecisset, admittet ad oĩa. † Dico, q falsum est. & tenet r̃am: qa institutus sub 9dõne non transmittit ad hrdẽ, vñ filia exhrdata sibi fuit substituta, & extraneus fuit substitutus sub 9dõne. Et iõ illud ius nõ trãsmittit ad substitutũ, ut C. d̃ cad. tol. l. 1. §. sin aũt sub 9dõne. dicit ibi gl. p illum §. deberes dicere 9. qa transmittit ad hrdem substitutũ, decipit: verũ est, q transmittit ad substitutũ, meo relicto 9dõnali, aliter erat in l. vñ. Et i casu illius legis, qui hẽbat, non erat substõ in eo, vñ bñ intelligo legẽ istam, & sises, vbi extraneus, & si non hẽret ex iure instõnis, haberet iure accrescendi, ut hic, & ff. e. l. cohrdi, & male dicit gl. in illa l. q hẽbat: vñ timore huius opi. vult gl. qa n. non deficit ultima, sed tunc non est dña. §. si seruum alienum, &c. hic ponit talis casus, instituo vnum liberum, puta Titium hrdem, & ei substituo,
3 substitutus admittit cũ eo, & sic accidit mirabile, † q institut[us] cũ substituto admittit, qd alias non r̃r contingit, in qñq;, vt ff. de hære. inst. l. pater f. & vult gl. q in isto §. sint tres casus: vnus qñ putatiuus liber institutus est, ut ei substituatur: alius, qñ uerus liber quẽ testõr scit liberum: & alius, qñ uerus seruus, quem testõr scit seruum, dico q unus casus tm̃. testõr instituit liberum, puta Titium, substituit, inuenit seruus, & iussu dñi adiuit, nonne substitutus admittitur in partem, cum dño serui dr̃ q sic, & quia in istõne deñ fuit, & si hrs non erit, in seruo quem sciret seruum, hñt illum itellectum, si seruus istitutus dño non agrat, q substitutus habeat totum in casu, in quo sciuit ipsum liberum, hẽt illum intellectum, tñ si sibi non acquisierit institutus, vel in cuius ptãte erit, si contingat eum postea fieri seruum, tunc substitutus hẽt totum, at in casu nostro putauit eum liberum testõr, & fuit alr, & iõ Imperator alr iudicauit, ut substitutus admittat i partem, cu istituto uideamus pt. nao vnde contigit, sed vr i casu nostro. §. qñ institut putati
4 uus liber, q sm ueritatẽ erat seruus, † quod admittatur substitutus cum istituto: rõ est, cum testõr istituit liberum putatiuum & sic dt, si hrs non erit, talem ei substituo, deide apparet seruus substitutus, petit admitti, dñs seruus petit admitti, unde i casu dubiæ uoluntatis, q uoluit testõr signare per hæc uerba, si hæres non erit, quærit, qs sit itellectus illorum verborum? sm ueritatem dictum est, sed lra nostra dt i ver. illa uerba, &c. sed qd i casu dubiæ uoluntatis, ut erat i casu nro, cũ istituit testõr putatiuum liberum, & substituit, & si hrs non erit, dr substitutus, pro me est opinio testõris, ex quo putauit te istitutum liberum i libero istituto, si dicatur, si hæres, ñ erit: sensus, & effectus illorum uerborum est, si hæres non erit sibi, uel alij, i cuius ptãte postea erit subiectus, ut j. cum istituit, seruus hæres non possit esse sibi, vel alij i cuius ptãte erit postea subiectus. verum est, q sm opin. testatoris substitutus debet admitti i totum. dt dominus meus, q si testator putauit eum liberum, & i ueritate erat seruus & i seruo illa uerba, si hæres non erit, habent illum sensum, si hæres non erit, vel alium non fecerit hæredem, ut puta dñm suũ, & ideo ego dñs ueritate ispecta admitti debeo, & tu substitutus i totum excludi. Pro substituto facit illud gñale, opinio magis consideranda est, vt ff. pro empto. l. 2. §. si qs a pupillo. & ff. de acq. hær. l. is q putat. pro dño est illud. Veritas magis est spectanda, vt ff. de neg. ges. l. cum putauit. in fi. & j. de vulgari. §. si qs rem. Imperator pp conflictum rõnum facit, sicut faciunt rustici, diuisit causam: vnde vtrunque admisit pro parte, dixit gl. i l. Nesennius. ff. de neg. ges. i fi. & pp hoc est. ff. de pe. hęred. l. sed si lege, § quod autem. & sic Imperator pp contrarietatem, & conflictum rõnum coniunxit institutum cum substituto, uel accidit 9iunctio, pp 9rietatem iurium. Ego habeo filium emancipatum, habeo filium ex eo i potestate retentum, me mortuo per ius ciuile admittetur nepos, & filius emãcipatus excludetur, qa filij emãcipati iure ciuili sunt incogniti, vt s. de exhære. li. §. emancipatos, & j. de hæt. quæ ab inte. §. emancipati. per ius prætorium admittetur emancipatus ad bon. pos. vnde liberi, quemadmodum & filius, vt j. de bon. pos. §. quod autem 9, & pp istam 9rietatem diuersorum iurium factum est edictum, per quod simul admittit filius emancipatus, & nepos in ptãte retentus, vt ff. de coniungen. cum emanc. libe. per totum. ita hic Imperator pp 9rietatem iurium, & conflictum rõnum admisit utrunque substitutum, & institutum, sed non fuit bonus rusticus, nam rustici cõtrouersiam, de qua agit, scindunt per medium, sed hic dñs institutum admittit ad tres partes, substitutum ad quartam tm̃. sed ad hoc facit illa rõ, quia dñs validiorem rõnem habet pro se, s. quia ueritas est spectãda. Item & alia ratio mouit ipsum, quia seruus, qui fuerat institutus, & ei facta erat substitutio, erat eius seruus, vnde maledictus

homo q facit ↄdõnem ſuam deteriorem arg. l. C. de ſerui. ti. gene
ral. l. prςcie s. Ideo Imperator ſibi adiudicauit tres partes, & ſub ſti
5 tuto quartam. † Et no. hic, ꝙ q non habet ſuperiorem põt eſſe iu-
dex in cauſa ſua, & ita dicam, ꝙ illi, q confitenẽ ſe nõ habere ſupe
riorem in terra ſua, eodẽ errore quo illud ſubiicit. dico, ꝙ pñt eſſe
iudices in cã ſua. dictum eſt, ꝙ dñs hẽt fortiorem rõnẽ pro ſe ſm
veritatem, & ſubſtitutus debiliorem. ſ. opi. teſtõris: qa ergo nõ ſuc
cubuit debilior rõ in totum, vt dñs in totum admittaẽ, dico ꝙ iõ
ꝙ ſic iudicet, non ſolum conflictus rõnum, ſed ex hoc ambigua
voluntas defuncti fuit, ſi enim eſſet volũtas defuncti, certe teſtõr
credidit ſeruum inſtitutum liberum, & dicit, ſi hæres non erit, ta-
l. s ſit hæres, & ſine hoc per illa verba, ſi non erit hæres vr̃ voluiſſe,
ſi non hæres eſſet ſibi, vel alij, in cuius pte poſtea reijcit, ſi cõtin
geret ipſum ſeruum, & ſubſtitutus admitteret, & non vr̃ voluiſſe
per illa verba, ſi hæres non erit, ex qb. credidit ipſum liberum, hr̃s
non erit, & in cuius ptãte eſſet, & ideo vr̃ teſtõr per illa verba, & ſi
hæres non erit. ſ. dño, in cuius ptãte nunc es, iñ hic non eſt certũ,
quare forte & ſi teſtõr ſm rei veritatem ſcit, ꝙ alieno dño nunc
ſubiectus eſſet, nihilominus eum inſtituiſſet, qa bene vellet, ꝙ do
mino ſuo nunc acquireret hęreditatem, in caſu nr̃o, cum putauit
eum liberum, & dixerit, ſi hæres non eris, & ſic vr̃ velle, ſi hr̃s non
eris ſibi, vel ei in cuius ptãte poſtea eris ſubiectus, modo vr̃ velle
ꝙ ſi hr̃s nõ eris ei, cuius dño es ſubiectum, &c. qa forte ſi ſciuiſſet
ipſum ſeruum, bene vellet ꝙ dñs eius hẽet bona, & ſic eum inſti-
tuiſſe: vñ conflictus rõnum, & cũ hæc ambigua voluntas defun
cti, q̃ dicta eſt, facit ſubſtitutum admitti cũ inſtituto in caſu nr̃o,
qa ſic certum eſſet de voluntate defuncti ſicut de opinione. Po-
ne, teſtõr in caſu noſtro iſtum ſeruum credebat liberum, & dixit,
ſi hr̃s non eris, vr̃ velle, quod ſi hr̃s non erit ſibi, vel dño futuro, ꝙ
ſubſtitutus admittaẽ, & non vr̃ velle hoc, ſi hęres non erit dño, qui
nunc eſt: hoc eſſet certum, & ita voluntas eius eſt certa, qa ſolum
vellet ipſum inſtitutum hr̃dem eſſe ſibi, vel dño futuro, non dño
pñti, cum inueniat in pñti ſub dño alterius, deberet ſubſtitutus ĩ
totum admitti, & ſic loquitur. l. cum proponas. C. de hær. inſt. vbi
dicit, nam ſi crederes. vñ eſt ibi talis lr̃a, nam ſi crederes eum pro
prium, & ſuum libertum hr̃dem inſtitueris, nec partem ad aliũ
quemq̃: ſubaudi, cuius dño nunc eſt ſubiectus, ſed ſolum ſibi, vel
dño futuro pertinere voluerit: ſubaudi, & hoc certũ ſit, & ſic vo-
luntas teſtõris eſt certa, & exuit ↄdõ ſubſtõnis, qa nec ſibi, nec a-
lii dño futuro potuit hr̃ditatẽ q̃rere, non dño, ſub cuius dño nũc
eſt, ſine voluntate teſtõris, quam dicimus talem eſſe ibi, & certũ
ibi, quare ſubſtituto delata eſt hr̃ditas. ſ. in totum, & ſic habemus
ibi, ꝙ ſi teſtõr inſtituit quẽdã liberũ, & dt̃ ſic, ſi hr̃s ñ erit ſi poſtea
apparuerit inſtitutũ iſtũ ſeruũ, & ſic p illa verba, ſi hr̃s ñ erit, velle te
ſtõrẽ, ſi hr̃s non erit ſibi, vel dño futuro, & ſic non dño pñti, qa cũ
6 voluntas, † defuncti ſit ambigua & eſt conflictus rõnum, & iuſtũ,
admittent ſimul inſtitutus, & ſubſtitutus, licet inæqualr̃, vt diximus
in l. illa. C. de hær. inſt. l. cum proponas. Idem eſt thema, cũ teſtõr
ſeruum cõem, quẽ putabat liberũ inſtituit, & ei ſubſtituit his ver-
bis, ſi hr̃s non erit ſibi, vel dño futuro, & non pñti dño, hoc certũ
qa dñm ꝓ ñ eum non vult facere hr̃dem: in iſto caſu certæ volunta-
tis, ex quo ſeruus poſtea inuenit, totum deferẽ ad ſubſtitutum, &
ſic non obſt. illa lex huic, hic loquiẽ in caſu dubio, ibi in caſu certę
voluntatis. ex quo ſeruus poſtea inuenitur. nec obſt. qđ ibi dicit li-
tera, ex quo eſt voluntatis, qa verum eſt, ꝙ in caſu, de quo loquiẽ
ibi, non eſt voluntatis, ſ. ꝙ credat teſtor illũ quẽ inſtituit ſeruum,
vel liberum: ſed in ↄfſione certũ eſt de voluntate, & opi. teſtõris,
vel vt s. dixi, vñ hæc qõ eſt facti, an teſtõr credat eum quem inſti-
tuit, liberũ, vel ſeruum, & iõ Imperator in l. illa, cũ proponas, non
rñdet: iõ qđ eſt (dt) volũtatis: qa credebat liberũ iuris, & qa ignora
7 bat ipſum ſeruũ, † qa qlibet pſumit ignorare vires pr̃imonij ſui. l.
qſqs. C. de reſcin. ven. vñ non pſumit eum, quem inſtituit in l. illa,
cũ eſſet cõis teſtõris, & alij, ignorare ſeruũ eſſe, n. ſi alia coniectura
eſſet, q̃ moueret in ↄtrium. ſed pone, ꝙ teſtõr credebat ipſum eſſe
ſeruum, & apparet, & ſic certum ſit de voluntate ipſius, vel ꝙ cre
debat eſſe liberum, & cũ certũ ſit de voluntate ipſius, & dicit vo-
luntate vt in auth. cedentib. dicit, quid ſit ſtatuendum, quid iuris
ſit in iſto caſu, cũ ñ certa eſt voluntas teſtõris, rñdet Imperator ad
vtrũq; caſum, ſ. cũ credit ipſum eſſe ſeruũ, vel cũ ipſum credat eẽ
liberũ, vñ cũ eſt uoluntatis in caſu, q ꝓponiẽ, ſed non in caſu. rñde-
tur ꝙ eſt ↄſio certæ uoluntatis, ſed in lr̃a nr̃a eſt rõ dubiæ volun-
tatis, vnde in ver. illa. n. verba, &c. veram ſignificationem do illo-
rũ verborũ, ſi hr̃s non eris. & in caſu primo, in quo credebat ipſũ
eſſe liberum, & dat veram ſignificationem illorum verborum, verũ
8 qđ in illo caſu, ĩ quo credebat eũ liberũ, † iſta verba, ſi hr̃s nõ eris,
ſm veritatẽ, qa ſignificant, ſi hr̃s nõ eris tibi, vel dño futuro, vnde
ſubaudi in lr̃a iſtud ſignificat indubitãter, cũ credit inſtitutũ libe-
rũ: ſed vtrũ plus ſignificẽt ſm uolũtatem teſtõris, dubiũ eſt: qa du
biũ eſt, ꝙ ſi teſtõr ſciret eũ eſſe ſeruũ, an ipſum inſtituiſſet, ut dño
acqreret, qa forte vellet dñũ hr̃e hr̃ditatẽ: vnde dubitaẽ, an illa ver-
ba, ſi hr̃s nõ erit, vltra hoc ꝙ indubitanter ſignificent, & idem tã-
git in lr̃a, an ſignificet non ſm voluntatem teſtõris, ſi hr̃s non erit
9 dño, q nunc eſt. † Et pp iſtã ambiguitatẽ uolũtatis teſtõris, admit
tit ſubſtitutus cũ inſtituto: licet inęqualr̃, ut dcm̃ eſt, iſta ſuppletio

facta ad lr̃am optime ſeqẽ in ſubi, qa totius, &c. vnde in iſto §. qui
ſeruũ alienũ, &c. dices, ꝙ ponit vnus caſus talis tñ & hoc primo.
ſecũdo reuertiẽ ad caſum illũ ibi, illa verba, &c. & ſic illa excluſio
id ꝙ &c. illa ſuppletione facta ad lr̃am, quã dixi, referẽ ad primũ
dictum ad illud, quod dictũ fuit a principio. §. ſicut dicit gl. Bar.

De pupillari ſubſtitutione. Rub.

1 *Subſtitutio pupillaris quib. verbis concipitur, & de requiſitis ad ſubſtitu-
tionem pupillarem.*
2 *Verba hæc, ſi hæres non erit, & in pupillari ætate deceſſerit, ſunt de pupil-
lari ſubſtitutione.*
3 *Subſtitutus ſi admittitur per vulgarem, ſit hæres defuncti, per pupillarem
ſit hæres pupillo.*

1 Liberis ſuis. † Hic dicit primo gl. ꝙ quatuor re
quirunẽ ad ſubſtõnẽ pupillarem I
hac lr̃a ↄtractando, ſed ſeqẽ ĩ lr̃a, veluti ſi qs dt̃ hoc mõ,
&c. ſup illo verbo, hoc mõ, &c. dt̃ gl. hic caute no. ꝙ
1. ponit verba iſtõnis. Scđo verba ſubſtõnis uulgaris.
Tertio verba ſubſtõnis pupillaris. Dico ↄ gl. ꝙ illud totum, ſ. & ſi
hr̃s ñ eris, vr̃ ſi hr̃s eris, & in pupillari ætate deceſſeris, eſt exẽplum
ſubſtõnis pupillaris. vñ Doc. dñt, ꝙ pupillaris ſubſtiõ ſic fit, filium
meũ hr̃dẽ iſtituo Ipuberẽ, & ſi hæres erit & I pupillari ętate đceſſe
rit, talẽ ei ſubſtituo: falſũ ẽ, immo ita fit, filiũ meũ ĩpuberẽ hæredẽ
inſtituo, & ſi in pupillari ętate deceſſerit, ſiue hęres factus, ſiue ñ,
talẽ ei ſubſtituo: unde pupillari exhæredato pt̃ ſubſtitui, & tñ con
2 ſtar qđ ille non erit hæres. † Dico ergo, ꝙ hoc uerbũ, ſi hæres non
erit, & in pupillari ętate deceſſerit, hoc totũ eſt de pupillari ſubſti.
alias ſi dices, vt dicit gl. ꝙ hoc, ſi hæres non erit, ſit exemplũ vulga
ris, & hoc ſi hr̃s eris, & in pupillari ætate deceſſerit, ſit exẽplũ pu-
pillaris, pone ꝙ teſtõr ita dixit, filiũ meũ impuberẽ inſtituo, & ſi
filius meus hæres non erit, uel ſi hæres erit, talẽ ſibi ſubſtituo, de-
cedit teſtõr, decedit ille filius in pupillari ætate non factus hæres,
3 ſm gl. † Subſtitutus ſi admitteẽ, p uulgarẽ, ſit hæres defuncti, per
pupillarem ſit hæres pupillo, vnde dico, ꝙ illa uerba, & ſi hæres ñ
erit, ſunt de pupillari, vnde ſi decedat anteq̃ ſit factus hr̃s, vel poſt
in pupillari ætate, ſubſtitutus admittiẽ ad bona utriuſq; defuncti,
& pupillari colorato. gl. uult dicere, ubi dictũ eſt, talẽ inſtituo, & ſi
hæres non erit, talem ei ſubſtituo. exemplũ eſt vulgaris, ſed vbi di
ctũ eſt, filium meum impuberem inſtituo, & intellige ſiue hęres
ſit, ſiue non, exemplum pupil. eſt hoc, eſt uerum, ſed non eſt intẽ-
tio noſtra, quia ſolum uult ponere exẽmplum de pupillari.

1 *Teſtamentũ, in quo pupillariter ſubſtituit, eſt unum teſtamẽtum, inſpectis
perſona teſtatoris, & conſignatione, & ſigillatione teſtamenti*

1 §. Igitur. Ibi dr̃, † ꝙ teſtm̃, in quo pupillariter ſubſtituitur,
ſunt quodammodo duo teſtamenta. dico, ꝙ eſt
vnum inſpecta perſona teſtõris, qa unus eſt, qui teſtatur, licet ſibi,
& alij. Item vnum eſt inſpiciendo teſtamenti conſignationem, &
ſigillationem, ſed inſpectis his, quia duplicia ſunt, de quib. teſta-
tur defunctus, ſ. bona ſua, & bona pupilli, ſunt duo.

1 *Subſtitutio pupilli, an intelligatur in uulgari, & econtra.*
2 *Subſtitutionum alia directa, alia obliqua.*
3 *Subſtitutionis directæ quinq; ſunt genera.*
4 *Subſtitutio quando dicatur expreſſa, & quando tacita.*
5 *Subſtitutio pupillaris alia expreſſa, alia tacita, & nu. 6.*
7 *Subſtitutio exemplaris in quibus differat a pupillari.*
8 *Subſtitutio pupillaris non nocet matri, & quando.*
9 *Generaliter dictum, generaliter eſt intelligendum.*
10 *Verbum, ſubſtituo, ita poteſt adaptari ad fideicommiſſariam ſubſtitutio-
nem, ſicut ad directam.*
*Verbum ſimpliciter prolatum debet intelligi in ſignificatione illa, in qua
omni caſu poteſt habere locum.*

§. Sinãt, &c. In iſto §. conſulit teſtõri, ꝙ inſtituat ſibi,
& ſubſtituat uulgariter in una parte teſta-
mẽti, & illa ſecurè aperitur, in alia parte pupillariter, cũ nciciat ſe
inſtituiſſe pupillr̃, ex quo impubes apprehẽdit hr̃ditatẽ, bene cer-
tus eſt ſubſtitutus uulgaris, ꝙ expirauit, q̃ ſibi erat manifeſta, quia
aperta erat. ſed pupillaris, q̃ eſt in alia parte teſtĩ poſita, ex quo eſt
ligata, & non aperta, ſubſtitutus eam rõne ſubſtitui non machi-
nabiẽ in morte pupilli. gl. ar. ↄ cõſilium huius §. ſed illa oppoſitio
nõ valet, ſed oppoſitio ſit ↄ ↄſi. §. huius oñdo: ꝙ ↄſilium nõ valet.
In vulg. ſubſt. expſſa continet tacita pupilla. vt ſt. eo. l. iã hoc iure.
& C. de impu. & al. ſub. l. qñãuis. & ſic cũ uidebit ſubſtitutus vul-
garẽ, non ne ſciet ſe pupillr̃ ſubſtitutũ? ecce, ꝙ iſtud cõſiliũ eſt pp
ignorãtes, qa ſi eſſet peritus iuris, eo ipſo, ꝙ uideret uulgarẽ, intel
ligeret & pupillarem fuiſſe, hoc eſt abſonũ dicere, poſſet dicere ſi
uellet, ꝙ in uul. non intellr̃ pupillaris, ſed eↄ ſic, ſed quaſi hoc ec-
1 ce rõ, qa in pupillari intellr̃ et uulgaris, quę eſt cauſa? qa per † uul-
garẽ hẽt teſtõr hęredem, per pupillarẽ hẽt hæredem pupillus, vn
de ſi uellet teſtator per pupillarem prouidere de hærede impube
ri, veriſimile eſt, ꝙ etiam ſibi prouideret, quia charitas prima inci
pit a ſeipſo, & ordinaria, ideo in pupillari intelligitur vulgaris, &
ſic non eſt eↄ, ſi ſibi prouideat teſtator de hęrede, per hoc non ha
bes ꝙ ipſe prouiderit pupillo, arg. l. pręcies. C. de ſerui. tit. generali,
dicam tamen vt cõmuniter dr̃ in vulgari tacita pupillo, intelligi-
tur

tur pupillaris ad argu̅m factum ꝯ consilium. §. huius, dico, ꝙ hoc
verum est quia in vulgari intelligitur pupillaris: sed si exprimatur,
amplius non intelligit: ergo cum hic fuit pupillaris expressa, am-
plius nō intelligitur in vulgari: vnde cum videbit substitutus vul-
2 garem, non intelliget pupillarē, q̄ est ꝯ rōnē. hēs optimum. ar. † ꝙ
illud, qđ sub vno intelligitur. verum est, si illud nō exprimitur. ad
hoc. ff. de re mili. l. Lucius Titius. §. idem. vsque ad finem. vel si in
telligat eam fuisse expressam, nescit de quo sit expressa, ex quo
non est aperta, quia potest esse, ꝙ de alio est ꝑpillaris, quam vul-
garis, quia potest ita dicere testator, filium meum impuberē mi-
hi hēdem instituo, & si hæres non erit, Titium ei substituo; vel si
hēs erit, & in pup. ætate decesserit, Seium ei substituo. Itē aliud cō
silium dat iste §. quod testator proprio lino, & propria cera debet
signare partem illam in qua separatim, & latenter est pupillaris
substitutio. dicit glo. proprio lino, & propria cera debet hoc face-
re, quia si alieno lino, & aliena cera, vendicaret eam dominus, &
sic aperiretur. Dn̄s meus de Mosaico dicebat, ꝙ dn̄s suus tollebat
istam iniquitatem, & dicebat, ꝙ etiam si alieno lino signasset, &
sigillasset testator, tamen dominus non posset vendicare, vnde si-
cut cum ignorans tignum alienum apponit in domo sua, non po
test vendicare verus dominus, sed præstatur illi æstimatio duplex
de hoc non curo, sed verum est, ꝙ vendicare non potest, & est in-
troductum hoc pp publicam vtilitatem, vt ff. de rei vend. l. in rē
actio. §. tignum sic dicam hic, dominus non poterit vendicare ce
ram, de qua factum est sigillum in testamētis, vel in alijs instru-
mentis: quia si esset sic, auferretur facultas probādi, & sic esset cō
tra publicam vtilitatem, sicut ex alia parte, contra vtilitatem pu-
blicam esset, si tignum vēdicaret, vnde publice interest, ne proba-
tionum facultas angustetur, C. de hæreti. & ma. l. pen. in fi. sed ad
quid quæris mendicata suffragia? lex dicit, ꝙ agere potest actione
in factum, vt sibi exhibeat cera, in qua non habet dominium nec
est sibi debita, vt ff. ad exhibendum. l. 4. ergo multo fortius ceram
& sigilla, quæ nec sua sunt, nec sibi debita potent retinere, vnde
dicit proprio lino, i. diuiso, & propria cera, i. diuisa. & no. in glo. cer
te in libro meo gl. ordinaria eo modo exponitur. Redeo ad illum
§. qua ratione excitati, in quo est glo. super illo verbo exemplum
3 in qua continetur tota materia substitutionum, vnde † distingue.
Substitutionum alia directa, alia obliqua. Directa fit, si talis hæres
non erit, talis hæres esto. obliqua dicitur fideicommissaria. & de
obliqua nihil ad præsens, de ista habebis. ꝯ. de fideicommiss. hæte-
ditatibus per totum. directa, alia vulgaris, alia pupillaris, alia exem
plaris, alia compendiosa, & alia breuiloqua, & sic sunt quinque
genera directæ substitutionis. vulgaris dicit glo. est, quæ fit verbis
4 negatiuis sic, si Titius hæres non erit, talem substituo. † vulgaris
tacita fit verbis affirmatiuis, si duobus vel tribus hæredibus insti-
tutis, dicat testator, quisquis mihi hæres erit, substitutus hæres sit,
vel vos inuicem substituo. ad hoc ff. de hære. inst. l. cum in testa-
mento. §. verba. glo. hic, quod dicit dominus Azo in summa hu-
ius tituli, forte posset dici expressa illa, quæ fit verbis negatiuis, aut
affirmatiuis, & vos dicitis vtrobique esse expressam vulgarem, di
cit ipse in expressā pupillari, intelligitur tacita vulgaris, vt ff. eo. l.
hoc iure. Item per hæc verba, Titius & Seius, vterque eorum vtiet
hæres esto mihi. per verba ista vter ne, colligitur substitutio vul-
garis tacita, vt ff. de hęred. inst. l. Seius, & Titius. sed quare dicit do
minus Azo, illa forte est expressa, quæ fit verbis affirmatiuis, sicut
illa quæ fit verbis negatiuis. hæc est causa, quia vulga. sortitur ef-
fectum etiam in casu negatiuo, s. si sic hæres non erit, & ideo nisi ca
sus iste est expressus, in quo sortitur vulgaris efficaciam. vulga-
ris dicitur expressa, male ergo posuit forte, quia in verbis affir-
matiuis nunquam sortitur efficaciam, quia si institutus, cui
substitutus est vulgariter. adiret hæreditatem, & sic esset hæres, ex
piraret vulgaris, vt C. de impub. & alijs substitutio. l. post aditam.
quia igitur casus negatiuus est ille, in quo sortitur efficaciam, li-
cet posset fieri verbis affirmatiuis, ideo cum fit verbis negatiuis
dr̄ expressa, cum fit verbis affirmatiuis, dr̄ tacita, & in pupillari nō
dr̄ tacita vulgaris, quia sit casus, in quo sortitur effectum s. nega-
tiuus, non est in pupillari expressa, dico quod quandoque est vul
garis dubia, vt C. de hær. inst. l. vltima. aliqua tacita, vt in pupillari
si pupillaris sic fiat, filium meum impuberem hæredem instituo
& si filius meus i pupillari ætate decesserit, talis sit hæres eius. hic
est vulgaris tacita, non de vi verborum. sic loquitur. l. iam hoc iu
re, ff. eo. sed si fiat pupillaris substitutio, vel verbis quibus dicit eā
fieri litera. §. eod. in principio, habet expressam vulgarem sic, insti
tuo filium meum impuberem hæredem, & si hēs non erit, vel si
hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, cum hoc totum sit in
pupillari, de vi verborum est expressa vulgaris. † Alia est pupilla-
ris, & pupillaris alia expressa, alia tacita, quæ fit verbis negatiuis, &
sic dicunt contrarium eius quod dictum fuit in vulgari. v. g. insti
tuo filium meum impuberem, & dico, si talis hæres erit & in pu
pillari ætate decesserit, talem ei substituo. hæc est expressa, vnde
confiteor, ꝙ casus, in quo pupillaris sortitur efficaciam, affirma-
tiuus est, erit hæres, vel non erit hæres, nihil facit, sed hoc si in pu-
pillari ætate decesserit, ga si erit hæres, vel non erit hēs, diceremus
cautam expressam, vel tacitam, cum filio exhęredato non posset
substitui pupillariter expresse. quia non potest dici, si hæres erit
vnde illud non est verum, ꝙ expressa pupillaris fiat verbis affirma-
tiuis, tacita verbis negatiuis, considerando ista verba affirmatiua
& negatiua, erit, & hoc non erit, hic dr̄ exp̄ssa in illo casu, in quo
sortitur efficaciam: tacita pupillaris est in vulgari expressa, vt si di-
cerem sic filium meum impuberem instituo. & si hæres nō erit,
talem ei substituo. talis est casus, in quo sortitur efficaciam. & iō
tunc dicitur expressa, sed in primo tacita: alia est exemplaris, & di
citur sic, quia ad exemplum pupillaris introducta est, vnde sicut
voluit lex, quod posset pater testari filio, si decederet ante ætatem
testabilem, sicut in furioso voluit lex, quod pater posset testari fi-
lio furioso, si decederet antequam fieret sanæ mentis, de ista tu
6 habes C. de impub. & alijs subst. l. humanitatis. dicit hic gl. † quod
exemplaris differt in multis a pupillari: vnde concordat in pluri-
bus. dico quod in exemplari debet testator instituere certas perso
nas, vt C. de impuberum, & ali. substitutio. l. humanitatis. sed in
pupillari posse quemcunque, intelligo tamen, quod si esset im-
pubes, id est in ætate testabili, & testaretur, & aliqui tunc non re-
licta sibi legitima portione possent infirmare testamentum, pos-
sent & nunc, cum pater substituit: alia est breuiloqua, & continet
7 quatuor, & omnes expressas, secūdum Azo. † Instituo duos filios
impuberes, & dico, vos inuicem substituo. hæc continet quatuor
expressas, quia quilibet est substitutus alij in duobus casibus, in ca
su vulgaris, & in casu pupillaris, istam vocat lex reciprocam, quia
vnus substituitur alteri, ff. eod. l. iam hoc iure, & l. Lucius. sed quo
modo expressæ sunt, quia expressa vulgaris est, quæ habet casum
expressum, & expressa pupillaris, quæ habet casum pupillarem?
8 Hugo dicit forte tacite. † Azo dicit, quod expresse, & hoc probat
sic: quia tacita pupillaris non nocet matri, vt C. de imp. & alijs sub
stitu. l. precibus. sed illa, quæ fit per hæc verba nocet matri, vt ff.
de vulgari, & pupillari. l. Lucius ergo, &c. dico quod Azo ve-
rum dicit, quia hic sunt quatuor expressæ, & in pupillari, si fiat il
lis verbis, quibus lex voluit eam fieri, supra eodem in prin. est
vulga. expressa. sunt igitur hic quatuor expressæ, vos inuicem sub
stituo, cum hoc sit in persona duorum impuberum, hic dico il-
lud expressum, quod potest habere de vi verborum, illud taci-
tum, quod non potest habere de vi verborum, sed iuris interpre-
tatione, impuberem instituo, si dico, si hæres non erit, talem sub
stituo, non habetur ista, si hæres eris, & in pupillari ætate decesse-
ris, talem tibi substituo, & ideo de vi illorum verborum, non est
pupillaris in ista vulgari, sed tamen dicit substituo, per hoc ver-
bum, substituo, intelligitur tam vulgaris, quam pupillaris, ergo
vtraque de vi verborum intelligitur, vt ff. de seru. vrba. prædio. l. si
9 seruitus. † Et generaliter dictum, generaliter intelligitur, unde di
co, quod per illa verba habentur quatuor expressę, & in pupillari
est vulgaris expressa, quando fit eo modo, quo litera nostra dicit
in principio. alia est compendiosa, & hęc quandoque continet
tres expressas, nec potest continere plures. v. g. dicit miles, insti-
tuo filium impuberem, & quandocunque decesserit, talem ei
substituo. & hæc est vulgaris, si non erit hæres, & pupillaris, si hæ
res erit, & in pupillari ætate decesserit, & fideicomissaria, si post
pubertatem decesserit, & hoc si mater non est in medio, quia si
est in medio mater, & decesserit, post pubertatē ista institutio est,
quædam specialis substitutio iure militari facta, quia post puber-
tatem obligatur hæres ad fideicommissarium, & hoc fauore ma
tris, cum est in medio. & non existente matre in medio, non obli
gatur, ideo venit substitutus iure directo, hoc probatur. ff. de testa
men. mil. l. miles. §. 1. & C. de imp. & alijs subst. l. precib. In ista
compendiosa sic distinguo; aut fit a milite, & tunc aut fit puberi
aut impuberi, si puberi, tunc continet duas, vnam vulgarem, si hę
res non erit, aliam intra milites specialem, si hęres erit, & quan-
documque decesserit. Si fiat impuberi quem habet miles in pote
state, aut est mater impuberis viuens, & continet tres, vulga. & pu
pillarem, & fideicommissariam, eo decedente post pubertatem,
si mater non sit in medio, non obligatur, nec trahitur ad fideicō-
missum, sed competit directo. Sic loquitur. l. precibus. C. eod. &
l. Centurio. ff. eo. Si fiat a pagano, aut in testamento, aut in codicil
lis, si in codicillis fiat, quibuscunque verbis fideicommissaria est,
quandocunque institutus decedit. quia directo non potest uale-
re in codicillis, ideo ualet, ut ualere potest, ut ff. ad Treb. l. Sceuo-
la. Si in testamento, aut fit ei, cui non potest substitui pupillariter,
ut quia instituo extraneum, & si dico quandocunq; decesserit, ta
lem tibi substituo, habet duas, unam directam, aliam fideicommis-
sariam. directa est, si hæres nō erit, fideicommissaria, si hęres erit,
& quandocunque decesserit, ar. l. ex facto. ff. ad Treb. si fit a paga
no ei, cui pōt substitui pupillariter Azo distinguit, aut fit his uer-
bis, quandocunq; decesserit, talis hæres esto. duas habet, vulgarē,
& pupillarem, vulgarem, si hæres non erit; pupillarem, si hēs erit,
& in pupillari ętate decesserit, si post pubertatem decesserit, nul-
lam, quia usque ad tempus illud, potuit ualere iure directo, ideo
post pubertatem lex noluit eum obligari. Ita loquitur. ff. eo. l. uer
bis ciuili & l. in pupillari. aut his uerbis, quandocunq; decesseris.
talem tibi substituo, duas habet, vulgarem, si non sit hæres, & fi.
deicommissariam, quandocunq; decesseris & post pubertatem

10 Quia verbum substituo,[a] est verbũ, q̃d ita põt adaptari ad fideicõ
a missariã, sicut ad directam, vt C. de inst. & subst. sub cõdi. fac. l. ge-
neralr & verbũ simplr prolatũ dẽt intelligi in significatione illa,
in qua oĩ casu põt habere locũ, & illa est fideicõmissaria substõ. si-
ue ante pubertatẽ, siue post decesserit, l. in test. C. de test. mil. & C.
de impub. & alijs subst. l. 2. aut fit his verbis, quicunq; decesserit si-
ne liberis, talis hẽs esto. dicit Azo, q̃ in casu isto solũ ptinet fidei-
commissaria. s. si post pubertatẽ decesserit, q̃ hẽt locum fideicõ-
missaria, non pupillaris, & si in pupillari ętate decesserit, quia cer-
tũ est, q̃ decedet sine filijs, quia in tali ętate, liberos procreare nõ pt:
aut fit his verbis, si decesseris in pupillari ætate, talẽ tibi substituo,
vel postea sine verbis, quãdocunque talem vobis substituo, & an-
te pubertatem, & est pupillaris, postea fideicommissaria.

ADDITIO.

a Verbum, substituo. Adde, q̃ verbum, substituo, appositum in psona aliorum duo-
rum substitutorum appellatur uerbum commune, secundum Alex. in cons. 12.
inci. Attentis uerbis ver. & consuat. in 4 uol. per glo. & Doc. in l. precib. C. de im
pu. & alijs subst. & glo. in §. extraneo. hoc tit. & Doc. in l. iam hoc iure. ff. de uul.
& pup. Bal. in l. in testamento. 9. quæst. C. de test. mili. & Doct. in l. accusare. §. Ti-
tius. ff. ad Treb. ubi de isto uerbo late.

1 *Testamento paterno inualida non valet pupillare, & quando.*
2 *Testamentum quando fiat nullum ipso iure, per bono. possess.*
Testamentum, cum sit de iure ciuili, rumpitur in totum per querelam.

1 § Liberis. † Ibi dr̃, q̃ pupillaris substõ est sequela primi te-
sti, & iõ si primũ testm̃ nõ valet, neq; pupillare,
& hoc est verum dicit gl. si nõ valeat pupillare testm̃, non solum
si testm̃ primum nõ valet ab initio, imo si post facto euanescat, &
pupillaris substõ euanescit, & hoc verũ, si primũ testm̃ rumpit̃ in to-
tũ q̃d rumpat pupilla. si totũ testm̃ primum p ius ciuile, s. querelã.
sed si per bo. pos. cõtra. tenet substõ, vt ff. eo. l. ex duobus in fi. rõ diuer
a sitatis est, † qa testm̃ est de iure ciuili, & iõ p q̃relam, q̃ est de iure
ciuili rumpit̃ i totũ, & quo ad substõnẽ sed p bo. pos. q̃ est de iure
prætorio non, qa non põt facere p̃tor, q̃ ille q̃ semel fuit hẽs, q̃ non
sit hẽs, j. de bo. pos. §. quos aũt. sed cũ impugnat̃ testm̃ p bon. pos.
cõtra. aut petit bo. pos. cõtra. ante aditã hẽditatẽ, & tũc facit testm̃ ipso
iure nullum. aut post aditã, & tunc facit nullum iure prætorio, vñ
gl. dicit hic simplr, & q̃ per bo. pos. nõ fit nullum, male dicit, imo
dẽt distingui, & alibi distinguitur, vt C. de col. l. vt liberis. sed ego
dico, q̃ p bo. pos. cõtra. siue ante aditã hẽditatem, siue post, expugna
tur testm̃, vt sit nullum ipso iure, sed iure prætorio tm̃, qa nõ põt
facere p̃tor, vt dictũ est, sed vr̃, q̃ ista illa non valeat, si testm̃ primũ
rumpitur per bo. pos. cõtra. q̃ substõ nõ remanet, quia pupillares ta
bulæ dependent ex testamento paterno, quia si paternum rumpi
tur iure ciuili, similiter pupillares tabulæ, si iure prætorio, simili-
ter pupillares tabulæ, & ad hoc non respondet dom. meus.

§. Singulis autem. Iste §. dĩ, q̃ si pr̃ hẽt plures im-
puberes, & substituat nouissi-
mo morienti ius succedẽdi ab intestato, inter alios relinquo, nõ vñr
inuicẽ substitui, vt ff. de leg. 2. l. Titia Seio. dicit gl. q̃ i illa lege fuit
plusq̃ã substõ facta vltimo morienti, qa dictũ fuit, partes suas alie
narent. vñ ex verbis prohibitæ alienationis præsumimus fieri sub
stõnem inter fratres. dico, q̃ falsum est, ex illo non tollitur, sed le-
gauit testõr vni ex fratribus prætorium, rogauit vltimo decedẽ
tem de restituendo substituto: sed vltimo decedẽs q̃uo restitue-
ret totum, nisi vellet testõr, quod totum deueniret ad vltimum.
Hoc est per substõnem, non ab intestato, sed per ius accrescendi.

Quibus modis testa. infirmentur. Rub.

1 *Testamentum rumpitur arrogato filio, nisi ipsum prius instituerit arrogator.*
2 *Testamentum ingressi monasterium, rumpitur per ingressum, nisi in testa-*
mento monasterium instituerit.
3 *Testamentum primum quando rumpatur per secundum.*
4 *Sententia prima non inualidatur per secundam latam ab eodem iudice.*
5 *Fideiussores dati in causa prima, reuocandi sunt in causa appellationis, &*
quando & num. 6.

TEstamẽtum iure factum. Et dr̃
hic, q̃
si qs post testm̃ factũ adoptauit filiũ, testm̃ rumpit̃. de
bes scire in isto adoptiuo, q̃ si ipsum institui antequã
adoptatẽ, nõ rumpit̃ testm̃, sed exhẽdatio facta de eo,
anteq̃ adoptaret, non facit valere testm̃, vt ff. de lib. & posth. l. filio
1 §. vlt. & ff. de bo. pos. cõtra. l. non putauit. §. si quis emãcipatum. † Ha
bes ergo hic, q̃ si qs facit testm̃, postea arroget filium, qa quasi fi
lius nascitur, rumpitur testm̃, nisi ipsum primo instituerat, quia
tunc non rumperetur per iura allegata. si quis fecerit testm̃ ante-
quã ingrederetur monasteriũ, cũ ingredit̃, nascit̃, sibi filius, qa mo
2 nasteriũ dr̃ eius filius, iõ rumpit̃ eius testm̃, nisi in testõ monaste-
rium instituerit, ideo cõsilium est huius legis, & legũ præallegata
rũ, si quis facit testm̃, instituat ante, & sic p eius ingressum, non rũ
3 peretur eius testm̃. † Alius modus rũpẽdi testm̃, s. si fiat f'm testm̃
tunc rumpit̃ primũ, iste modus tangit̃ in §. posteriore. dicit glo. &
bñ, p f'm rumpit̃ primũ, non solũ si f'm cõdicat primo, imo ẽt si cõ
4 cordet, qa f'm valebit, non primũ. † Sed aliud est in sñia, qa si sñia
ab eodẽ iudice, & super ea lata sit scda, valet prima scda non, vt ff.
de re iu. l. iudex. & est rõ, qa ambulatoria est volũtas defuncti vsq;
ad mortem: vñ licet ei mutare q̃ñcunq; vult, vt s̃. q̃ test. fac. pos. l. si
qs impubere, & ff. de adimen. & trãs. leg. l. 4. in fi. sed iudex ex quo
semel protulit sñiam, functus est officio suo, iõ prima valet, & nõ
scda. § sed si qs priore, &c. ibi dr̃, q̃ f'm testm̃ valet, sed in eo confir
matur primũ. arg. dicit gl. q̃ si sñia prima confirmet̃ per sñiam ap-
pellationis, ageretur vt ex sñia lata in cã appellandi, vt ex prima,
quia vt q̃d sit in casu. Vnde si dico in casu alio, q̃ ex prima senten-
tia agitur. ex prima dicit gl. tunc demũ, cum est cõfirmata per cãm
appellationis. sic ex placito permutationis agitur re secuta, quia rei
executio confirmat, vñ non ex traditione agit̃. sed ex placito præ
cedente demũ cõfirmato p rei traditionẽ. sed dñs meus dicit mõ,
q̃ sp agitur ex sñia app. siue iudex app. confirmet primam, siue se-
5 rat sñiam cõrã. † Vna rõ est, iudex appellationis demandat sñiam
executioni, vt C. de app. l. sancimus, circa medium, & C. de epis.
aud. auth. si quis litigantium. sed si ageretur ex prima sñia, iudex a
6 quo appellatum ẽ, demãdaret eam executioni, ergo &c. † Itẽ q̃
app. extinguit pronunciatum, & sic obligatio, quæ fuit nata ex pri
ma sñia, extincta est, & obligatio extincta non resurgit, ergo, &c.
item fideiussores dati in cã prima reuocandi sunt in cã appellatio
nis, si feratur sñia cõtra primę, vel prima confirmatur, primum pro
batur. ff. iudi. sol. l. 2. & 3. in prin. & l. cum apud. sed si agatur ex pri-
ma sententia, ex hoc essent fideiussores primi obligati, ergo &c.
est casus, vbi tenet primum testamentum, ubi non ultimum per
uerbum illinmi, ut ff. de hær. inst. l. ultima.

§ Alio quoque modo, &c. Testm̃ supe-
rib. mb. modis
tradictis, q̃ ipso iure annullatur, sed per quartum modũ, q̃ hic tan-
gitur. s. per capitis diminutionem minimã, non tollitur ipso iure.
dicit Pla. capitis diminutio est de iure prætorio, testm̃ est de iure
ciuili. sed falsum dicit, unde errauit, & more puerili, imò capitis di
minutio est de iure ciuili, & est actus ciuilis, ut s̃. de legit. agn. tut.
in fi. ad hoc enim est in Auth. consti. quæ de digni circa princ. &
in casu. §. sequen. sequitur. non tamen per omnia, &c. necessaria ẽ
bo. pos. f'm tab. quia cum aliquis facit testamentum, & postea pa-
titur capitis diminutionem minimã, si tñ inuenit se in statu prio-
ri tpe mortis, iure ciuili nõ potest adiri hereditas ab hærede, sed
petitur bono. pos. f'm tab. ideo hoc tm̃ casu necessaria est, sed pone
quod tabulæ non extant, quid fiet de iure ciuili? adire non potest,
itẽ nec petere bon. poss. f'm tab. quia illa locum non habet, nisi de-
mum tabulis existentibus, ut ff. si tabu. test. nullę extab. l. 1. ur ergo
oĩ auxilio destitutus. dñs meus hic uoluit dare aliud consilium.

1 *Testamentum non infirmatur ex eo solo, quod testator dicit, nolo testamen-*
tum valere.
2 *Testamentum quando rumpatur, & quando & qualiter hoc cognoscatur.*
3 *Institutio hæredis est caput, & fundamentum totius testamenti.*

1 §. Ex eo autem. † Ibi dr̃, q̃ si testator fecerit testm̃, si
postea dicat, nolo testm̃ meum va-
lere, ex eo solo, q̃ hoc dixit, nolo testm̃ meum valere, non infirma
tur, vt hoc §. & C. de testa quemad. test. infir. l. sancimus. ideo & si
2 quęratur de testam. rumpendo, vel annullando, do tibi artem, † vt
scias, q̃ñ rumpatur testm̃, & q̃ñ non: quia aut post testm̃ factum
contingit, vnus de quatuor casibus huius tituli, aut non: si sic, rũ-
pitur testm̃: si non, aut intentata est querela, vel bo. pos. cõtra. & q̃uo
annullandum est, quia per querelam, & simplr ipso iure per bon.
pos. cõtra. iure prætorio, aut testator post testm̃ factum sibi mortem
consciuit aut damnatur eius memoria, & tunc annullat̃, aut post
testm̃, cum testator esset furiosus, hęredes non curauerunt eum,
aut captum eum non redemerũt. & tunc annullatur, vt in Auth.
vt eum de ap. co. §. si quid de prædictis parentib. & §. si vnũ. olim
istis casib. deficiẽtibus, si quæratur, an testm̃ annulletur, distinguo,
aut testõr post testm̃ processit ad aliud testm̃, aut non: si non pro-
cessit ad aliud testm̃, tñ volebat valere testm̃ iam factum, aut ste-
tit in verbis, aut processit ad factũ: si stetit in verbis, aut in istis uer-
bis tm̃ primũ testm̃ valere volo: aut quæritur de legatis, an annul-
lata sint, aut quæritur de instõne. si quæritur de legatis, dico, q̃ an
nullata sunt ope exceptionis, vt ff. de test. milit. l. milites. §. vetera-
nus. si quæritur de instõne, aut non est elapsum decenniũ: & tunc
non stantib. illis uerbis trib. testõris, testm̃ meũ nolo ualere, tenet
instõ, aut cum illis uerbis, lapsum est decennium, quod intelligit̃
tpe testi facti, non tpe prolationis uerborum, & tunc instõ cassa
est, ut C. de test. l. sancimus, & est plana rõ diuersitatis prędictorũ,
3 quia fortior est instõ quam legata, † quia instõ est caput, & funda-
mentum totius testamenti, ut j. de leg. § ante hęredis instõnem,
ideo facilius annullantur legata, quam instõ. Si autem testõr non
stent in istis uerbis tm̃, nolo ualere testm̃ meum, qa hęredes mei
sunt indigni, & tunc fisco, ut C. de his, qui ut indi. l. hæreditas. ff. eo.
l. cum tabulæ. §. uulgo. Si aut testõr non stetit in uerbis tm̃, sed
processit ad factum, ut quia processit ad actum cancellandi, aut
actum destruendi: si ad actum destruendi, quia remouit sigilla,
aut hoc fecit propter delicta uaria hæredum, qa uolebat decede-
re intestatus, i. pp delicta hęredum, tunc fisco applicatur hẽditas,
& tenetur fiscus præstare legata. Si aũt, quia uult decedere intesta
tus,

tus,tunc veniunt veniẽtes ab intestato,nec tenentͯ ad legata,ff.de his,q̃ in test.dele.l.pxime.& l.vlt.& C.de his qb.vt indi.l. hẽditas. quid in dubio? dicit gl. ꝙ præsumetͯ,ꝙ ꝑꝑ demeritũ hẽdis destru xit hæc gl. C.eo.l.nostram.sed ego dico ꝯ.per illud gñale,præsumitur bene meritus,q nõ probatur demeritus,vel malus.vbi potes distinguere,vtrũ ex parte maiori incidere,vel ex parte minori,non approbo,vt C.de edi.diui Adr.tol.l.vlt.licet quidam ita distinxerint. Si aũt processit ad actum cancellandi,dico nõ cancellata rata esse,& cancellata esse irrita,vt ff.de his quæ in test.delen. l.pen.& hoc vbi processit ad factũ:si processit ad aliud testm̃,distinguo,aut processit ad aliud testm̃,& ipsum perfecit,aut nõ perfecit:si non perfecit,aut primum erat minus solẽne. tũc reuocatͯ testõ mi.l.eius militis § militia missus sed primum aut erat solẽne,aut non pfecit,qa nõ potuit:si non fecit,qa pœnituit,oĩa manent rata,& firma,fiue erant in ptimo testõ,si fm nõ perfecit,qa non potuit legata in primo ope exceptionis annullare,sed institutio est rata,vt ff.de adim.& transfe.leg.l.ex parte si pfecit fm,aut solenne,aut minus solenne,aut primum solẽne testm̃,& fm perfectum,licet minus solẽne sic se habeat,qa i vltimo instituti sunt veniẽtes ab intestato,in primo alij.aut res aliter se hẽt in primo ca su,primum nullũ est,si res aliter se hẽt,primum ratum est,vt C. de testa.l.hac consultissima.§.pen.si aũt est vltimum solẽne,sicut primum,aut in primo erãt instituti liberi,aut nõ.si in primo erãt instituti liberi,manet ratum nõ obstante fcdo,nisi in testa.fcdo fiat mentio de primo,vt C. de test.auth. hoc inter liberos. si non erant instituti in primo liberi,aut primum erat derogatorium fcdi:nam si primum erat derogatorium fcdi,primum tũc manet,nisi de primo fiat mentio in fcdo,ff.de leg.;.l.si quis in princ. si primum non est derogatorium,fcdi,aut in vltimo solenni sunt instituti capaces,aut non capaces,si capaces indubitanter rũpitur primum,aut non capaces non hñt hæreditatem,sed defertur primis institutis in primo,vt ff.de his,quib.vt indi.l.cum quidam

De inofficioso testamento. Rub.

Testamentum dicitur inofficiosum,si pater filiũ nõ instituit,sed exhæredat.
Querela est quoddam officiũ iudicis,non autẽ accusatio,neque actio.
Querela nunquid sola intentabitur,aut cum ea intentabitur petitio hæreditatis,& quæ sit practica.
Querelã inofficiosi an habeant ascendentes per lineam masculinam in testamentis descendentium.
Frater,vel soror non admittitur contra testamentum fratris,nisi persona turpis,vel infamis instituatur.
Fratres vterini habent querelam,sicut consanguinei.
Differentia sexus est hodie sublata,& hoc verũ eo mortuo ab intestato,de cuius bonis agitur,sed in testamento,nihil immutatur.
Filij fratrum præmortuorum,an admittãtur ad querelam patrui sui,sicut pater eorum admitteretur,si superstes esset,&c.
Querela quibus liberis detur.
Querela cum sit de iure ciuili,an detur emancipatis,qui de iure ciuili sunt incogniti

Via plerunque parẽtes, &c.

Hic tractatur de inoffi. testõ,de hoc est ratio noĩs arg. dr̃ inofficiosum testamentum, & querela inofficiosi testamenti:inter patrem,& filium versatur officium pietatis, vnde officium est pietas parentum ad filios,vt C.de ali præstan. vel alimenta,obsequium proprium liberti erga patronum, vt C. de neg.gest.l.officio,nec minus obsequio.l.vno obseqo cum de corrigendo se dicit hic. religio hominus ad Deum,vt ff.de iust.& iu. l.veluti.†si pater non exerceat illud opus pietatis erga filium,qa nõ instituit,sed exhæredat,dr̃ inofficiosum testm̃.dr̃ fieri,vt dicit lra,quasi a demente,non quasi a furioso.Vr̃ sibi ꝯdicere litera:sed dic,quia in primo casu dr̃ in litera,ꝙ a quasi demẽte,non quasi a furioso,& sic quasi est expressiuum similitudinis,nõ designatiuum veritatis.In secundo casu dicit litera,ꝙ dr̃ fieri,non quasi a furioso,sic quasi est expressiuum veritatis,sic vides ratio.tãtum nominis,quia dr̃ querela inofficiosi testamenti. Quærit glo. † quid est querela? dicit ꝙ est officium iudicis,a & hoc satis probabiliter potest dici,quia non est accusatio,quia non agitur ad pœnam corporalem,vel pecuniariam.non est actio,quia nõ petitur aliquid dari,vel fieri ab aduersario,iõ est quoddam vitium,quod erit querela.vnde satis potest dici,ꝙ est officium iudicis quod imploratur a filio exhæredato,merito vt pronuncietur testm̃ factum contra officium pietatis,non valere.Caue,nunquid sola querela intentabitur,aut cum ea intentabitur petitio hẽditatis? hæc est Doctorũ sñia,ꝙ qui intentat querelam,non intentat petitionem hæreditatis,quia petitio hæreditatis competit hæredi,leg.si hæres non est ante prolatam querelam,immo institutus,ideo eam non intẽtat cum querela. Alij dñt,ꝙ immò simul põt intẽtari,& de hoc hẽs. ff. eo.l.cum de inoff.test. Ego dico,ꝙ bene dicunt isti,& ille,qui intẽtat querelam pt intẽtare petitionem hæreditatis, si vult, dixi de rescissoria,ꝙ simul pñt intẽtari.hoc dixi ĩ.de actioni. §. rursus.querela est officium iudicis rescindens testm̃, quo rescisso competit petitio hẽditatis,& ideo pñt intentari. & dicet sic in libello filius exhæredatus,peto rescindi per querelã testm̃,& mihi restitui hæreditatem.per petitionem hẽditatis.sic intelligo.l. qui de inoffic. test.ff.eo.Quæritur,quis intẽtar? dico ꝙ filius exhæredatus in testõ ascendẽtium per lineam masculinam hẽt querelam inofficiosi, non præteriti,sed hẽt bonorum possessionem ꝯtab.& quod dixi, ꝙ filij exhæredati in testamentis prædictorum habent querelam, hoc est verum,de illis qui rite sunt exhẽdati,licet non recte.rite respicit formam,recte respicit cãm,vtrũ fuerit iusta,vel non, vñ pt esse rite exhẽdatus,non tñ recte,qđ probatur.ff.de bo. pos. ꝯtab.l.

3 non putauit.§.non quæuis.†Item ꝯ ascendentes p lineam masculinam exhẽdati,in testamẽtis descendentium per lineam masculinam,rite exhẽdati.habent querelam inofficiosi:sic loquitur totus iste tit.ff.si quis a parente fue.manu.sed hæc dñia non est reuocata aliquo iure.liberi,si ibi fuerunt præteriti,qui sunt in ptãte defuncti,qui dñt ipso iure nullum,si non qa emancipati impugnãt per ꝯtabulas,sed ascendentes nunquam dñt nullum ipso iure testamẽtum descendentium,sed hñt querelam exhęredati,vel bo. pos.ꝯta.si fuerunt præteriti.in descendentib.per lineam fœmin.& in ascẽdẽtibus habet locum iste titulus,s.querela inofficiosi testamenti,siue præteriti,siue exhæredati,non.n.habet locũ bon. pos. ꝯta.l.illud.§.ad testamẽta,& in ista linea fœminina nullo iure,& testm̃ ipso iure nullum,nec competit,vt dixi,bon.posses.ꝯtab. veniamus ad lineam collateralem,nõ habet locum ꝯta.sed querela inofficiosi testi duntaxat,& in casu,vt si frater instituat turpẽ psonam,frater,vel soror consanguineus,& ẽt vterinus tantum exhæredatus,vel præteritus,exhæredati,vel præteriti habent querelam inofficiosi testamenti,vt ff.de inof.test.l. fratres In ista linea trãsuersali pone in casu querelam,in quo dixi,q̃ñ frater vel soror consanguineus fratrem,vel sororem consanguineam exhæredat & turpem psonam instituit,& circa hoc notabis tria in glo. nña, vbi loquitur de infamia facti, facit repelli a querela, vt C.de inoffic.test.l.fratres,dñt Do.ct. nostri faciunt admitti ad querelam.

4 †Frater,vel soror non admittetur ꝯ testm̃ fratris,nisi persona turpis,vel infamis sit instituta,d.l. fratres.dico,vtrunq; bene dr̃, nihil Catilina Cethego.sed ego video,si ponatur ꝙ frater sit turpis persona,sicut institutus,non habebit frater querelam in testõ fratris

5 imo repelletur,arg.ad hoc.C.de inof.test.l.in arenam.†Secundo notabis,ꝙ fratres consanguinei habent querelam,nõ vterini,hodie,vt dñt quidam hoc corrigi,cum hodie sit sublata dña agnationis,vt in Auth.de hẽditatib.quæ ab intest.per totum. põt dici ꝯtrium:vnde dña sexus sublata est hodie,verũ est eo mortuo ab intestato,sed in testõ nõ inuenio mutatum,stet igit. C.de test.l.san

6 cimus,C.de ap.l.præcipimus.† Notabis tertio in linea transuersali,stat querela in personis fratrum,& vltra non extenditur, nunquid hodie filij fratrum præmortuorum admittantur ad querelã patrui sui,s.fratris sui patris,sicut pr̃ eorũ admitteretͯ? Dñt quidam ꝙ sic,filij fratrũ succedũt sicut pr̃,& hoc dñt,vt prius,at. in Auth. vt fratrum filij,circa principiũ.dicimus ꝙ non, vt prius, & loquitͯ Auth.de hær.quæ ab inte.& nos loquimur hic de testamentaria in qua non inuenitur correctũ,stet ergo.C.de te.l.sancimus,& C. de app.l.præcipimus.hoc est verum,si filij fratrum,sicut soli non habent querelam,nec intermissũ,si non sint soli.Pone,habebat testatõr,q turpẽ personã instituit,fratrẽ consanguineũ, & vterinum, consanguineus intentabit querelã? hoc planũ est,ꝙ poterit,& sic facit locũ fratri successuro ab intestato, & sic vterinus veniet cũ ꝯsanguineo,qđ credo,nec hoc pt negari,qn dña sexus in successione ab intestato sublata sit,p Aut.illam,de hær.q̃ ab inte. sint & filij fratrũ veniẽt,ex quo est locus successioni ab inte.& sic p obliquũ admitterẽt ad q̃relã,sic quo ad q̃relæ effectũ.dicit gl. mittũt hoc casu fratrũ filij,& sic vterinus cũ fratre ꝯsanguineo ad successionem fratris,expugnato eius testõ per fratrẽ cõsanguineum,tñ alio iure,qa ꝯsanguineus frater admittitͯ,succedit ab intestato,ar. ff.de bon.pos.ꝯtab.l.filium.dñs dñi mei,s.Io.de Mo.dicebat ꝯtrũ, qa frater ꝯsanguineus,ex quo sic laborabat,solus intẽtando querelam,& solus faciebat expensas,solus habebit commodum. Ad istã ꝯtria,q̃ dñt,ꝙ ab intestato sint admittẽ vterinus,cõsanguineus nuper & filij fratrũ,vt in Auth.de hęr.q̃ ab intest.§.1. in Aut. vt fratrũ filij,circa prin.verum est,dicebat ipse,ꝙ simul ab intestato prius facto,vt ff.de inof.test.l.nã & si parentib.vlumum, & l. sanctio legum.& sic vides in quorum testamentis habet locũ quere

7 la.† Videamus,quib.liberis detur querela:& datur liberis naturalib.& legitimis,hoc certum est,dicit tex.adoptati demũ de inofficioso agere pñt,si nullo alio iure ad bona defuncti venire pñt,nã si iure alio venire nõ possint,dicit tex.adoptati gl.dt arrogati. dico

ADDITIO.

a Est officium iudicis. Adde,ꝙ querela non est actio,nec accusatio.sed quoddã officium iudicis. Bar.in l.nã & postea.§.si minor.ff.de iureiu.Et quod sit medium concludendi in querela inofficiosi,vide per eundẽ in l.2.ff.de inof.test. Aduerte tamen,ꝙ querela inofficiosi testam.vocatur accusatio,secũdum Barto.in l.1.§.sciendum,ff.de susp.tuto. Aduerte etiam,ꝙ querela non cõpetit,vbi quis habet aliud remedium,Bar.in l.Papinianus,§.si quis impubes,de inoff.test.

co. si litera diceret, non potest stare, quia arrogati habēt ꝯdōnem
ex lege. vt ff. de inof. test. l. Papinianus. §. si impubes. ergo si alio iu
re pħi succedere, non habent querelam, vt dixit tex. vnde nō pos-
set stare litera arrogati. vnde hic accipit adoptati, in genere, adop-
tati habent querelam, non arrogati, vt dictum est, adoptio sub se
continet adoptionem proprie dictam, & arrogationē: olim tran-
sibant adoptati in ptātem patris adoptantis. & habebant querelā:
hodie si sint adoptati a persona coniuncta, transeunt in eius pote-
statem, & idem dicit hodie quod olim, vt habeat querelam, sed
si personæ extraneæ sint, non transeunt in eorum potestatem, &
ideo non habent querelam. hoc probatur. C. de adop. l. cū in ado
8 ptiuis, & ꝫ. de adoptionib. §. sed hodie. † Et no. ꝙ adoptati, quādo
adoptantur a persona coniuncta, habent querelam manentes in
potestate, sed naturales & legitimi, & manētes, & exeuntes habēt
querelam, sed tunc, quia querela est de iure ciuili. Qua ergo rōne
dabitur emancipatis, qui sunt incogniti de iure ciuili, vt ꝫ. de hę
red. quæ ab inte. §. emancipati. Dicunt, ꝙ hoc est per prætorem, ꝙ
admittātur ad querelam. Sed est ne in potestate prætoris dare au
xilium de iure ciuili, immo si iurasset, non posset dare querelam
inofficiosi, quia per querelam desinit esse hæres institutus, & prę
tor non potest facere de aliquo, qui sint hæres, ꝙ non sit hæres, vt
ꝫ. de bon. pos. §. quos autem. dico ergo quod emancipatus habet
querelam per nouas leges, quia lex duodecim tabu. non congno
scebat eum, sed iste emancipatus debet primo impetrare bo. pos.
decretalem. Dicunt Doct. emancipatus est incognitus iure ciuili
repellitur a querela, ideo oportet, ꝙ habeat insignia prętoris, per
quæ admittetur ad querelam, & hoc per bo. poss. decre. sed sicut
dixi, si iurasset prætor, non posset dare intersignia iuris ciuilis, quia
per querelam daretur querela, cum per querelam desinit esse hę
res, qui institutus erat, quod non potest facere prætor, vnde per
bono. poss. decretalem non solum emancipati, immo quicunq;
non sui, indigent ea. Et scis tu, quæ est ratio bon. pos. Illi, qui agunt
querela, desinunt in totum, & postea prolata querela, adeunt, si
volunt, abstinent. Vnde ille, cui competit querela de iure ciuili, p
lata querela, & sic reducta ad causam intestati, adibit, si vult, & si
vult non adibit, vnde voluerunt iura ligare illum, scilicet emanci
patum, vel non suum, qui querelam non poterat intentare, vt ip-
se ligaret, prolata querela tenetur adire, non esset in voluntate
sua adire, vel non, alias iura essent illusoria, per admonem non po
test, quia non potest adire nisi prolata querela, ideo volunt quidē
ligare se, vnde voluerunt iura, vt peteret bono poss. & se ligaret,
vt declaret se agnoscere hæreditatem, quæ tribuit ius, vnde tri-
buit ius hoc probatur. ff. de inoffic. testamen. l. quemadmodum,
& l. Papinianus, in fi.

§. Si tutor.

Ibi no. arg. quod aliqs facit nō tanquam ipse, vnde non omittit tutor legatū, qui agit querela nomine pupilli, licet succubuit, & hoc ex necessitate facit, & de hoc habes. C. de admi. tuto. l. cum quędam.

1 Filius agit ad supplementum, si inueniatur habere minus quarta.
2 Filius trāsmittit querelā nō præparatā ad suos, & quomodo intelligatur.
Filius transmittit hodie ad posthumos querelam non præparatam.
3 Suus præteritus, olim & hodie potest dicere testamētum nullum ipso iure, emancipatus præteritus bo. poss. contratabu.
4 Præteritio potest fieri dupliciter, inserta causa, & nō inserta cā, & quādo.
5 Et quid si fuerit inserta causa, quæ tamen certa non est.
6 Causæ ingratitudinis quatuordecim, quib. filij exhæredari possunt, septem quibus parentes, & ascendentes in testamentis descendentiū, tres in quibus fratres in testamentis fratris.
7 Legitima, si fiat testamentum, debet relinqui iure institutionis. Et quæ vtilitas resultet, quòd filius habeat legitimam iure institutionis.

§. Quartam.

Ibi dr̄, ꝙ filius debet habere quartā, vt repellatur a querela. Ad euidentiam hu⁹
§. maxime notabis, q̄ sunt necessaria per C. de isto trac. quid p Au
th. :. . Per C. hæc sunt necessaria. Primum est. ꝙ per leges C. anti-
quas exhæredatus debeat probare se gratum, per leges nouas C.
mutatur, immo debet hęres institutus eum probare ingratum, vt
C. de inoff. testam. l. omnimodo. Secundum est, quia ante C. &
per iura antiqua C. posthumus poterat exhæredari, per leges no-
uas C. hoc est immutatum, ut non possit posthumus exhæredari;
quia non potest committere causam ingratitudinis, ut C. e. l. si qs
in suo. Tertium est, si filius inueniebatur habere minus quarta, a-
1 gebat querela, & destruebat totum, hodie per querelam agit ad
supplementum, si inueniatur habere minus quarta, & hoc per cō
ditionem ex lege, vt C. de inof. testamē. l. omnimodo circa prin.
Quartum est, ante non oportebat, ꝙ in testamento pater dice-
ret filium ingratum, hodie per l. C. exigitur, ꝙ dicat filium ingra
tum, adeo ꝙ si non diceret filium ingratum, si esset ingratus, non
posset dici ingratus, vt C. eo. l. omnimodo. Quintum est, ante C.
non transferebatur querela non præparata, vt ff. eo. l. posthumus,
2 & l. quemadmodum. † hodie dicit gloss. transmittit exhæreda-
tus querelam non præparatam ad suos, vt C. eo. l. sancimus. dico,
ꝙ transmittitur a filio in descendentes, non dico ad suos: potest
enim esse filius, & non suus: vel præteritus, non suus. vnde dico, ꝙ
filius transmittat hodie ad posthumos nō præparatam, sic loqui-
tur. C. eo. l. sancimus. Videamus, quid sit innouatum per Auth. di-
xit Martinus, quicquid dr̄ de querela in C. & ff. totum deletur, ꝙ
hodie querela non habet locum, nisi inter fratres turpibus perso-
nis hæredib. institutis, vt in Auth. vt cum de app. cog. §. aliud. ast.
illam sic inducebat ipse reductiue, ꝙ non habet locum exhæreda
tio, nisi in casu, quo dixi. Si quæris de ascendente, an in eius testa-
mento habeat locū querela? Distingue, aut mortuus est intesta-
tus, quo casu non hēt locū querela: si testatus, aut præterijt suum,
quo casu nullum est testamentum: si exhęredauit, aut inserta cau
sa, & vera, & valet testamentum, & non habet locum querela. in
Authē. vt cum de app. cog. §. aliud. si non est vera, non valet testa-
mentum, quia nec tunc valebit, & nūquam habebit locum que-
rela in testō ascendentium, & sic inducebat Marti. omnia mem-
bra falsa sunt, si q̄ris de testō descendentis, eo modo inducit, dicūt
Doct. concedentes totam inductionem vsq; ad aliud, cum causa
falsa inserimr, testm̄ ipso iure non valet. dicit Martinus, ꝙ falsa cā
pro nulla habetur, istud falsissimum, quia ita testatus est, & si non
recte, vnde tenetur, & sic concedunt Doctores inductionē Mar.
vno modo excepto. Mar. sic inducebat, testator aut inseruit cau-
sam, aut non: si non inseruit, testamentum est nullum ipso iure, vt
in auth. vt cum de app. cog. §. aliud dicit glo. concordo circa illū
articulum, quia non habet statum certum, vnde dicit, forte hoc
casu nullum erit testamentum, scis tu quid sequitur? ex hoc di-
cunt quidam, quicunque testator, quemcunq; filium exhæreda-
uit, & emancipatum, ex quo non est inserta causa, testamentum
ipso iure non valet, dico, ꝙ falsum est. illa auth. dicit, nō licet præ-
terire, vel exhæredare sine cā, intelligo non licet, quia si hoc fiat,
impugnatur testamentum suo modo, vt per bo. pos. ꝯ tab si non
fuit certa, tm̄ incerta, vel pel per quærelam, si est inserta, vnde non
est verisile, ꝙ tot iura uoluerint abrogare vno solo verbo, arg. C.
de inof. test. l. si qñ. vr̄ ꝙ immo ipso iure sit nullum euacuato, cęte
ra firma manent. dicit euacuato. s. euacuando, vt in Auth. vt cum
de app. cog. §. fine. arguit dn̄s Ioannes, dicit de euacuato, s. per que
relam, cum inseritur cā, per bo. pos. cōtratab. vel querela, hoc est,
quod habes in Auth. vt cum de app. cog. §. siue igitur, & §. si quis
ex prædictis. vnde dico, ꝙ per istum titulum, quo casu dicebat ip-
3 so iure nullum, est innouatum. † Vnde suus præteritus a & olim,
a & hodie potest dicere nullū ipso iure, emancipatus præteritus nō
potest dicere ipso iure nullū, sed habet bonorum possessionem ꝯ-
tratab. & quod dixi, ꝙ nihil est innouatum, per auth. quo ad aliū
articulum, quo potest dici ipso iure nullum, intelligas quo ad for
mam exhęredationis, olim sic dicebat testōr, filiū meum exhære
do. nec poterat dicere ipso iure nullum, sed habebat locū quere-
la, quia sufficiebat exhæredare nominatim, non expressa cā ingra-
titudinis, in Auth. vt cum de app. cog. in §. aliud. & ideo si hodie
exhęredaret, quia diceret, filium meū talē exhęredo, nec causam
ingratitudinis exprimeret, hr̄ p præteritione, & sic ipso iure pos-
set dicere nullū, cum olim non posset, cum esset rite facta exhæ-
redatio, immo rumpitur per querelam. probatur. C. de libe. pręt.
auth non licet, & Auth. pręallegata, vt cum de app. cog. §. aliud.
vnde dico, ꝙ sicut olim præteritus posset dicere ipso iure nullum,
sic & hodie pręteritus potest dicere ipso iure nullum, licet alio
modo dicat præteritus, & exhęredatus olim, & hodie: vnde per
istum articulum, alio modo olim, & hodie, idē Azo dixit, ꝙ inno
uat Auth. iure C. quia qñq; tenet testm̄ ipso iure per auth quod iu
re C. erat ipso iure nullum, vt si pręteritur filius suus, vt C. de libe.
pręt. l. maximum vitium. §. scimus. itaq; hodie per auth. prætera-
tur filius suus inserta cā pręteritionis vt C. de lib. pręte. auth non
4 licet. in Auth. ut cum de app. cogn. §. aliud. vnde dicit Azo, † Præ-
teritio potest fieri dupliciter, inserta cā, & potest fieri non inserta
cā, vel est innouatum: quia filius sit præteritus, pōt ipso iure dicere
nullum, si præteritio inserta cā, est innouatum. sed qūo est pręteri-
tio inserta cā. quia præterire est sub silentio trāsire? quidā dixerūt,
ꝙ fiat pręteritio inserta cā, hoc modo, filium meum prętereo, cū
cā tali. sed certe hæc est exhæredatio, cum exhr̄datio fiat quibus-
cūque uerbis, dum modo de uerbis appareat, ꝙ uelit testator filiū
suum esse alienum a successione, ut C. de li. prætē l. 3. & hoc dixit
ipse Azo, quia si dicat testator, filium meum prætereo, ex tali cau-
sa sit exhęredatus, h. d. ipse in summa in prin. illius tituli. C. de lib.
pręte. præterire cum cā, est, cum lego aliquid filio meo, nec nihi
tuo, & dico filium: filius meus committit talem causam: tu ergo
dixisti, ꝙ semper dixit filius meus pręteritus ipso iure nullum, si-
ue in prætentione sit inserta cā, siue non, quid ergo operetur in-
5 serere cām, hoc turbauit Azo. † Dico, ubi est causa inserta, dicit te
stm̄ ipso iure nullum, si pr̄ meus prætetiuit me ex tali causa, quæ
certa nō est, unde peto hrditatem ab intestō: unde lata snia super
hac falsitate causę, nō propter hoc testm̄ irritatur, sed declaratur
retro

ADDITIO.

a Suus præteritus, Adde Bar. in l. in suis. ff. de lib. & posthu. vbi dicit, ꝙ suus pręteritus dicit testamentum nullum, uel uenit per contratab. quando est talis conditionis. quod in eum continuatur dominium. ∴ quod suus de iure ciuili sit hęres nomine, & effectu, licet secus de iure pretorio, vide per eundem in l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acq. her.

retro fuisse nullum, enim istis diffcultatib. intellm geris ea, quæ dixi: vñ mihi trussa, ꝙ pteritio fiat cum cã, immo dico, ꝙ sit sub silentio, & quod dicit lex de cã inserenda refert se ad cãm exhrdationis, non pteritionis, nisi vbi exhrdationis præterito hẽt vim, vt in matre. sic intelligo Auth. vt cum de app. cogn. §. aliud. p auth. innouatur aliud. quia olim sufficiebat dicere, exhrdo filium, qa ingratus est, vt ff. de inoff. testa. sed per Auth. præallegatam, vt cum de appel. cogn. §. aliud. oporret inserere cãm ingratitudinis nominatim. Itẽ per Auth. † allegantur causæ ingratitudinis, & sunt quatuordecim, quibus filij, vel descẽdẽtes in testamẽtis parẽtum, & suorum ascendẽtium exhæredari possunt, septẽ quibus parẽtes, & ascẽdẽtes possunt exhrdari in testamẽtis suorum descẽdẽtiũ. Tres in quibus frater in testamẽto fratris, vt in Auth. vt cum de appel. cog. §. aliud. & §. hoc quidẽ de parẽtum. & in Auth. de nup. §. ingratitudinis. vř totum econtrario, ꝙ filijs magis est debita hæreditas parẽtum, q̃ ecõtra, arg. ff. de inoffic. test. l. nam & si parẽtibus. vnde liberi exhæredarẽtur in testamẽtis filiorum, q̃ econtra. certe hoc considerato, ꝙ tu dicis, bñ arguis, sed alio respectu sumuntur istæ causæ, maiorẽ reuerẽtiam dẽt filius patri, q̃ ecõtrario, vt ff. de iusti & iure. l. veluti. & iõ plures causæ ingratitudinis sunt, p quas possunt filij exhrdari a parẽtib. quam econtra. Itẽ maior est obligatio patris ad filium, quam fratris ad fratrẽ, & iõ plures sunt causæ ingratitudinis ad patrẽ, p quas pt priuari pr in testamẽto filij, q̃ frater in testamẽto fratris. Itẽ p Auth. innouatur aliud. quorum psona in testamentis factis in castrẽsibus, vel quasi, non agetur querela hodie p Auth. in castrẽsib. & quasi hẽt locum querela, vt in Authẽ. vt c. de app. cog. § & hoc quidẽ de parẽtum. Itẽ aliud est innouatum p auth. quia filius iure C. repellebatur a querela, si habebat quartam eius, quod erat habiturus ab intestato, vt C. eod. l. quæritur. hodie illa quarta est ampliata, & est redacta ad triẽtem, vel semissem fm numerum liberorum, si sunt tres liberi, vel quatuor. bonorum subsidium ex hæredit. est tertia pars partis suæ, q̃ hẽret ab intestato, si plures sint filij, quam quatuor, iuuni bonorum subsidium est semis eius, ꝙ ab intestato eẽt habiturus. Si igitur sint quinq; filij, vel plures hẽt dimidiam eius, quod habiturus eẽt ab intestato, nunquid veniãt in computatione filij rite exhrdati, qui non possunt conqueri? dico, quod non faciet partẽ exhrdatus, immo computabitur ac si esset mortuus, quia exhæredatus p mortuo hr, vt ff. de coniugen. cum eman. libe. c. us. l. 1. §. si pater aliud innouat Auth. qa iure. C. & Auth. de triẽ. & semis. sufficiebat quoquo relicti titulo relinquere debitum bono. subsidium,
7 † hodie iure nouissimo dẽt relinqui iure instõnis. hoc est verum, si fiat testm. si non fieret, frustra quæreretur de hoc, qa nec q̃rela hẽret locũ, sic loqtur Auth. vt cũ de app. cog. §. aliud. Azo tangit hoc in summa sua, ꝙ olim sufficiebat quoquo relicti titulo, & titulo legati. hodie iure instõnis. dicit Azo, legatarius est verbis, qa cum hrs est institutus in re certa alio instituto, hr pro legatario, vt C. de hær. insti. l. quoties. vnde dicunt honorati, ꝙ dẽt hẽre iure instõnis, vnde honor tituli considerant solus, quia iure secundũ eos, nulla est dña, siue habeat titulo legati, siue titulo istitutionis, dico, ꝙ verum est, ꝙ institutus in re certa, habetur tanquã legatarius institutis adeuntibus, sed si instituti non adeant, immo repudiant, vel moriuntur ante aditionem, totum accrescit illi instituto, qa hẽt suum bono. subsidium iure institutionis, ff. de hær. instit. l. 1. §. si ex fundo. sed si eẽt legatarius, qa hẽret titulum legati tutis non adeuntib. annullaretur testm, vt C. de fideic. l. eam quam. Vlt. innouat Auth. iure C. & ff. rupto testõ. p q̃relam legata nõ debebãtur. dicit Azo, distinguo, aut fit exhrdatio non rite, qa nõ fuit inserta cã, & tunc debẽtur oĩb. sed si inserat iusta cã, q̃ postea pbat falsa, rupto testõ p querelã, nullis debẽtur, dico, ꝙ dt verũ, vñ ibi dt, inserta cã exhrdationis, & actum fuit q̃rela, & obiẽtum, qa inserta fuit cã falsa, & si ruptum est testm p q̃relã non debẽtur legata, sed vbi nõ fuit inserta cã, bñ concedo, ꝙ legata valẽt. & debẽtur & est rõ diuersitatis fm Azo. qñ non est inserta cã, hr p prætentione talis exhrdatio, & sic testm quo ad instõnẽ est ipso iure nullũ qa ipsum ius facit ipso iure nullum, nec legata quo ad instõnẽ, & legata, q̃ non inspiciunt instõnẽ, quia ipso iure nulla sunt, manent firma, sed cum inserta est cã, testm valet, & iõ legata depẽdẽt ex instõne, cũ sit aliqua, & iõ instõne rupta rumpunt legata, q̃ ex ea depẽdebant. hæc rõ non placuit c. ño, vt gl. vñ dixit, qs peccauit plus, vel pr, q exhrdauit filium, nec adiecit cãm aliquam; vel pr, q exhrdauit adiecta falsa causa. dico, ꝙ ille plus peccat, q adiecta falsa cã eũ exhrdauit, & iõ plus punit, quare legata ĩpugnato testõ p q̃relam, non debẽntur, sed primo casu debẽtur. dictum est, ꝙ p lineam masculinam, si sint exhæredati habẽt querelam, si sint prætеriti, habent contratabulas, lex dicit, ꝙ fratres vtrinq; coniuncti, concurrunt ab intestato cum parẽtibus ad successionem fratris, quando rumpetur p parẽtes testamẽtum filij eo impugnato p querelam, vel p bo. poss. contratabulas, & sic est reducta ad causam intestati, concurrẽt ne fratres vtrinq; coniuncti cum parẽtibus ad successionem fratris, dicunt quidam, ꝙ sic, arg. in Auth. de hæred. quæ ab intest. defe. §. relinquẽdo. sed dic, ꝙ non, & solùs sicut dixi s. in prin. huius tituli, de fratribus vterinis, & de consanguineis, & vtrinque coniunctis, &c.

De hæredum qualitate, & differentia. Rub.

HAEredes autem. Dr hic, ꝙ sunt hrdes qdam necessarij, vt serui: sunt enim hæredes, uelint nolint, si instituant. & pro hoc incommodo habent, ꝙ bona, quæ acquisiuerunt post mortem domini, qui eos instituit, antequam se immisceant hrditati, illa habeant propria, & fiat separatio eorum a bonis defuncti, ut illa habeant propria, nec p creditores vẽdicabuntur. dicit gl. post mortem domini acquisiuerit, si ante aditam hæreditatẽ, male dixit gl. in necessarijs hæredibus, vel suis necessarijs non est aditio, sed immistio, vnde bon. possess. si immistio est acqsita, põt petere separationẽ, non post immistionẽ põt petere, vt separetur, nisi sit minor, & ad hoc petat restitui, ff. de mino. l. ait prætor. §. non solum.

1 *Titulus de coniungen. cum eman. libe. an sit correctus, & sic est sublata differentia emancipationis, & patriæ potestatis.*
2 *Suus, & necessar us ditur ille qui est proximior testatori, tempore mortis, & hoc ab intestato, non ex testamento.*

§. Si autem necessarii. Dicit glo in illo §. sup verbo, succedit, ꝙ si habeo filium emancipatum, & nepotem ex eo in potestate mea retẽtum, de iure ciuili ad successionẽ admittebatur nepos, filio excluso, sed p edictum. ff. de coniung. cum emancipa. libe. simul admittebatur filius emãcipatus, & nepos ex eo in potestate retẽtus. sed dicit gl. hodie correctũ est vt simul admittantur, cum hodie sit sublata omnis differẽtia, quæ fiebat iure emancipationis, vt in
1 Auth. de hæred. quæ ab intest. deferun. † dico, quod illud edictũ de coniung. cum emanc. lib. non est in totum correctum, immo in tali testamento, in quo veniunt prætеriti p cõtrat ab. in hoc est correctum, quia in casu prætеritionis maxime fuit inuentum. ita intelligo legẽ. ff. de coniung. lib. circa principium, vñ ab intestato cõfiteor eẽ correctum, & sic loquitur Auth. d hæred, q̃ ab intestato deferuntur. sed in successione ex testõ nõ est correctum. dt lra, si filius desinit eẽ suus hrs, incipit eẽ nepos, &c. acciperẽtur improprie illa verba, desinit eẽ hrs. qa uno pre nõẽ hrs filius. inducebat Dñs meus ista, q̃ hic allegantur ad casum arduum. Quidam obligauit se sic: promittebat. n. ipse. ꝙ non acquireret, nec hæredes sui sub iurisdõne talis, & hoc pmisit sub pena, acquirit filij eo viuo, an commissa est pena. vř, ꝙ non, quia acquisiuerunt filij, nõ hæredes, quia viuus non habet hæredes, vt ff. de hrd. vel ac. vẽd. l. 3. dicit tamẽ Dñs meus, ꝙ opinio vulgi est respiciẽda, verum cũ sic promittit, quia nec ipsi, nec hæredes sui, &c. an p hrdes suos intelligantur filij sui, & necessarij? quidam quod necessarij tantum. Pone, filium meum, qui est meus, exhrdo, nepotẽ ex eo in ptãte mea retẽtum, mihi hrdem instituo, quis erit hrs mihi, iste nepos suus? non, qa hẽt alium añ se tpe mortis testõris proximiorẽ. Itẽ necessarius, ex quo non est suus, dicit Pla. est anomalus. dico, ꝙ est suus, & necessarius, casus legis est, ff. de acq. hær. l. q alienа §. interdum. opponitur, quod non est suus, quia hẽt pximiorẽ añ se dico, quod nõ hẽt, qa exhrdatus pro mortuo hr ff. de coniung. cum emancip.
2 lib. l. 1. §. si pr. † Azo. aliter dicit, ꝙ ille, q est pximior testatori tẽpore mortis, est hrs suus necessarius. verum est ab intestato, nõ ex testamẽto. ff. de acq. hær. l. qui aliena. §. interdum.

1 *Hæres extraneus dicitur, qui nõ est in potestate testatoris, tempore mortis.*

1 §. Cæteri. Hic dr, ꝙ est hrs extraneus, q nõ est in potestate testatoris. † vñ hic accipitur hæres extraneus omnis eo, q non est in ptãte testatoris tempore mortis, & sic emancipatus, extraneus, alias emancipatus, non est hrs extraneus. ff. de oper. liber. l. fabriles. & l. liberti, libertæq;. licet ibi dicat gl. ꝙ emãcipatus sit extraneus, in falsum dicit. item dicit tex. ꝙ in extraneis hæredibus, qui apti sunt hæreditatem capere exigit, ꝙ sint apti tribus temporibus, ad hoc vt valeat instõ facta ex eis: est ne hoc verum de pura instõne, & conditionali, tempore mortis. est tps impletæ cõdõnis, vñ dicit lra, medio autẽ tpe inter factum testm, & mortem testatoris, hoc refertur ad puram cõdõnem instõnis. hoc referẽ vbi fuit instõ facta sub cõdõne, vnde mors testõris inspicitur, ꝙ sit capax legatarius tempore mortis in puro legato, in cõditionali, vel in diem, ꝙ sit capax tempore impletæ cõdõnis, vel diei aduenientis. hoc probatur ff. de leg. j. de bon. pos. cõtab. l. interuenit. in hæredib. necessarijs duo tempora respiciẽtur. tempus testi, & mortis, vt qñ seruus instituitur, vt ff. de hæred. inst. l. si alienum, & l. seruum. in suo, & necessario dicit glo. inspici tps mortis tñ, & pro se inducit s. e. §. sui. Põt dici fm lo. ꝙ si q̃rat qs sit necessarius, & suus, inspicitř tm tps mortis, sed q̃re, an sit necessarius, sed de capacitate, ꝙ inspiciatur duplex tps mortis, & testi, vñ in necessario vtrum tantum ad hoc, ꝙ sic hæres, quæritur in illis duobus, s. in necessario tantum, sed in extraneo tempus acquisitionis, potest esse longe post tempus mortis testatoris. Dicit alibi glo. quod in suo necessario inspicitur tempus acquisitionis, in successione ex testamento, sicut in extraneo. dico, quod hoc falsum est, ff. de acquirẽ hæredit. l. in necessarijs. § nunquid erit ab intestato. & inspiciuntur duo tempora, s. mortis, & aditionis, si quæratur de capacita

te

te circa hīditatē ab intestato, tp̄s instōnis nō pōt inspici, qa ibi nō
est hīdis institutio. Si q̄rat de capacitate legati, si purū, mortis tp̄s
inspicit, vt tp̄: mortis testatoris sit capax legatarius. si ɔdōnale, tp̄s
ɔdōnis, vt ff. de iur. fis l. 3 §. c ff. & ff. de leg. p̄st. l. intercidit. de fidei.
vniuersali quidam dn̄t, ꝙ exigitur capacitas trium temporum, sicut
in hæreditate directo relicta. arg. ad Trebel. l. facta. §. pe.

§. Testamenti factio, &c.

Testamenti factio duplex, scilicet actiua, & passiua.

Adire proprie est in hæredibus extraneis, in suis immiscere, & abstinere.
1 *Suus est hæres re, & iura directa habet inseparabilia, habet tamen beneficium abstinendi per prætorem.*
2
3 *Hæres per confessionem inuentarij non tenetur legatarijs, nec creditoribus hæreditarijs vltra vires hæreditarias.*

1 §. Extraneus autem.

† In extraneis hīdib. est ꝓprie adire: vel repudiare, I
a suus immiscere,ᵃ & abstinere. caue, hic sunt quatuor proportiona
bilia, īmiscere & abstinere, adirē & repudiare. sui. n. q̄ cito est mor
tuus testator sunt hīdes sed ꝑ p̄torem dat̄ eis facultas abstinendi.
2 Glo. q̄nq; dicit, † ꝙ suus est hīs, verum est noīe, alibi dicit verum,
est, si se immisceat, dico, ꝙ est hīs re, & iura directa hēt insepara-
bilia. vn̄ dico, ꝙ p̄tor dat ei facultatē abstinēdi, n̄ posset facere p̄tor
ꝙ q semel ē hīs, desinat eē hīs, vt J. de bo. pos. §. quos aūt. aū instō.
nē pōt se abstinere ꝑ p̄torē. ṡ. eo. §. necessarij. sed nō post, vt hic. vn̄
ad acqsitionē nō indiget aliquo actu, immo ipsum ius sibi acqrit
sed ad abstinēriam ante indiget p̄tore: qa post non posset abstine-
re. ista sunt no. Scis tu, quare dicit gl. ꝙ i bo. pos. vn̄ agnati, possunt
succedere ꝑ ius ciuile. Pone, hēo suum hīdē in p̄tāte, & hēo agna
tos, decedo deīde, suus abstinet se, agnatus quomodo habebit bō.
poss. vn̄ agnati, si nō fuisset suus, agnatus posset succedere ꝑ ius ci-
uile, suus licet se abstinet, remanet hīs, vn̄ licet ꝑ p̄torē posset ab-
stinere, q̄ncunq; ad cōmodū, semper tamen habet iura directa, q̄
ab ipso sunt inseparabilia: vn̄ si alius admittatur, non habebit iura
directa, sed solum vtilia: vnde impossibile est alium hīdē esse, sed
solū bo. po. & oī iure verum, ꝙ quis hīs semel sit semꝑ remanet
hīs, quoad iura directa, dēs scire iure antiqssimo, si hīs adibat hę-
reditatē, tenebat̄ creditorib. & legatarijs, fm̄ modum traditum, vt
ff ad Treb. l. j. §. si quis quadragita. hodie habemus duas ɔstōnes,
3 C. de Iudæ. l. sancimus. † si hīs adiuit indeliberate, & non petita d̄e-
liberatione, & fecit inuētarium, habet istud commodum, ꝙ quar
tam detrahit de legatis, & fideic. nec tenebitur creditorib. hęredi
tarijs vltra vires hæreditatis. Si adiuit deliberate, i. si non fecit in-
uētarium, tenetur omnibus legatarijs insolidum creditoribus vl-
tra vires hīditatis. Pone, petijt deliberationē, & fecit inuētariū. &
sic dirigit in vno ɔ formam illius l. sancimus, quia vult lex illa, ꝙ
deliberate adeatur hīditas, & ꝙ sic fiat inuentarium, hoc casu te-
nebitur omnibus creditoribus insolidum, sed n̄ legatarijs, immo
detrahit Falc. vt C. de iure delib. l. scimus. §. ili vero post, & §. pē.
si vero non fecit inuentarium, & petijt deliberationem, tunc pec-
cat ɔ vtrunq; dictum illius legis, & iō punitur, qa tenetur credito
rib. insolidum, & vltra iura bonorum hīditariorum, & nō detra-
hit. Falc. vt l. l. sancimus. §. si qs autem. & ꝙ illa lex velit ista, l. quod
cum deliberatione adeat, & ꝙ faciat inuentarium, dicit lex illa. §.
sin autem dubius. si igitur nō tenet viam legis, amittit priuilegiū
legis, vt hic, & C. de paci. conuen. l. vlt.

ADDITIO.

a *In suis immiscere. Adde, nunquid in dubio suus, & necessarius præsumitur immiscere. Bar. in l. nam nec. ff. de leg. j. Aduerte tñ, ꝙ suus abstinens se ab hæredita te patris, potest infra triennium abstensionem suam reuocare, si bona patris non sunt alienata, secus in emancipato. secundū Sal. in l. filio pater. ver. item propter. ff. de leg. j. alleg. l. fi. C. de repu. habetur in l. quis suus, ff. de iure delib.*

1 *Ratihabitio mentalis non inducit obligationem.*
2 *Cogitatio mentalis nullo actu declarata, nullam inducit obligationem.*
3 *Institutus si dicat, nolo adire, an dicatur hæres.*
4 *Electio valet si quis dicat, nolo eligere.*

§. Item extraneus.

Ibi dr̄, ꝙ ēt hīs extraneus institu
tus in testō, vel ab intestato vo
catus ad hæreditatem legitimam, nuda voluntate. pōt eē hīs. di-
cit glo. super verbo, nuda. oportet tñ, ꝙ extrinsecus declaretur ali-
1 quo modo. h. d. gl. & bn̄, sed nescio vtrū iure hoc aduertat. † Vnde
q̄rit, nunqd ratihabitio mētalis nullo mō expssa inducat oblōnē.
Pone, aliquis gessit negocia mea, ego ratū habui, nullus scit, tuſt
ego & Deus, nunqd hēat effectū inducēdæ oblōnis. Vel donaui
alicui in mente mea, si nō pōt constare, si inducat oblōnem talis
mentalis cogitatio, si venirem ad confessionem, tenerer soluere,
ex quo essem obligatus. dic, ꝙ non sum obligatus, vn̄ voluntas, q̄
ɔstare nō pōt ꝑ actū aliquem exteriorem, de iure nullam inducit
oblōnem, sic intelligo leges, q̄ dn̄t, ius nō deficit, sed ꝓbō deficit,
l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. legauit testōr Titio fundum, nesci
tur, de quo intellexit. dn̄t Doct. ius non deficit, qa vni est fundus q̄
situs, sed ꝓbō deficit. immo dico, ꝙ nullum est q̄situ ius fundi, als
icōueniēs sequeretur, si dicas ius est q̄sitū vni, ergo certum est hīs
dē nō eē dn̄m, ergo si caderet a possessione rei legatę, nō hēret rei
vend. vt ff. de neg. gest. l. Pomponius. §. sed & his. vnde intelligo
legem illam sic. in possessione ius non deficit, quia si esset certum
de quo sensit testator, planū est, ꝙ ei acquireretur. sed ex quo non
2 pōt eē certum, nulli quæritur. vnde dico, ꝙ cogitatio mētalis nul-
lo actu declarata, nullam inducit oblōnem, vn̄ q cogitat esse hīs
nō est hīs, nisi aliquo actu declaret, vt si facit ea, quæ ꝓprie sunt
hīdis, vt coli vineas, terras, vt ff. de acq. hęr. l. pro hęrede. hoc verū
de eo, qui pōt eē per ius ciuile, sed q ꝑ prætorium, vt ff. de bo. poss.
per istos actus non obligatur, vt C. de iure delib. l. j. vnde Dn̄s dn̄i
mei dedit consilium cuidam mulieri: ipsa erat cognata cuiusdam
defuncti. colunt vineas, reparant domos hæreditarias, veniunt po
stea creditores, ipsa dicit, ꝙ nō est hęres. quæritur an per istos actus
videatur hīs? dicebat ꝙ non, vnde ꝑ istos actus animus adeundi
probatur in suo, non emancipato. dico, ꝙ hodie cognatus de iure
ciuili potest adire, vnde per istos actus obligatur, nisi protestetur,
vel alias probetur de contraria voluntate, vt ff. de acq. hæred. l. pro
hærede. quia non potest esse bo. poss. nisi prius petita bon. poss. ho-
die nisi prius agnita, vt C. qui admit. ad bon. poss. l. pe. & ideo per
istos actus non v̄r agnouisse hæreditatem, planum est, ꝙ adeundo
fit hęres. vel alio modo declarata voluntate sua. ꝙ velit hæres esse:
sed si dicat, volo esse hæres nunquid est hæres? dico, ꝙ sic quia esse
3 hæres, est declaratio voluntatis adeundi. † Sed pone, dicit, volo adi-
re: dicunt quidam, ꝙ non est hæres. quia non sequitur, volo curre-
re, ergo curro. sic ego volo adire, ergo adeo. respōdet ad arg. volo
currere, ergo curro, quidam sunt actus voluntarij: vt vēdere. eme-
re: in illis verum est, ꝙ sequitur volo vendere, ergo vendo: sed
currere non est actus meræ voluntatis, immo exigitur alius actus,
4 non sola voluntas ꝑ se. † Istud esset vtile in electionibus, si quæra-
tur ab aliquo, vis talem eligere. & dicat, volo ipsum eligere. tm̄ va
let ac si diceret, eligo talē. de hoc habes C. de contrahē. emp. l. in
ementis. Pone, dicit institutus. nolo esse hæres, nunquid repudiat?
dico ꝙ non, ille q deliberat, pōt dicere, nolo esse hæres, dum deli-
berat, si velit esse hæres: sed si dicat, volo non esse hęres, repudiat,
vt ff. ad Treb. l. filii. §. j. vnde non est idem dicere, nolo, & non volo
alij dicunt, ꝙ nomina, & verba transposita idem significant, certe
non est idem vi verborum, & tamen periculosum esset hæredi di
cere, non volo esse hæres: quia minus confuso sermone loquere-
tur, arg. C. de do. promiss. l. vlt.

De Legatis. Rub.

1 *Legata, an sint pars testamentorum.*
2 *Legatum petitur tribus actionibus, & quando.*
3 *Legatæ rei dominium, quando transeat directa via in legatarium.*

Post hæc videamus, &c.

Quidam dicebat, ꝙ test. non valet sine legatis, qa caput nō valet sine mē
bris. Instō caput ē testī, aliud est expressum J. e. §. ante
hīdis. ergo cum daret mēbra, hæc sunt legata, qa testm̄ licet sit ibi
instō, nō valet nisi sint ibi legata, alias eēt ponere caput sine mem
bris, dico ꝙ in duob. verbis pōt fieri testm̄. Titius hæres esto, vel si
ne liberis esto, vt ff. de hær. insti. l. j. §. q valet. dicit lr̄a de testamētis,
quæ sunt via acquirēdi vlr, immo dēt dicere de alijs vijs acquirē-
di per vniuersitatē fm̄ quod promisit. ṡ. per quas personas nobis
acqritur. § fi. sed hoc non facit, immo de legatis, quę sunt via par-
1 ticulariter acqrēdi, dicit eo, † quod legata quasi eadē sunt, immo
pars testamentorum, iō post tractatum de testīs, tractat de legatis
& ita no. quod quæ pene eadē sint, in ɔstōne ponenda sunt, ut C.
de vet. iu. enucl. l. 2. §. ne autē, quia liberis. & hęc est optima conti-
nuatio, quæ pene eadē sunt, & c. in ordine rubricarum, licet dicat
2 glo. † ꝙ legatum quibuscunq; modis sit relictum, petatur trib.
actionib. vt C. cōia de leg. dicebat Dn̄s meus, ꝙ ipse vidit, ꝙ im-
mo eadē, quia agebantur personali actione, ex testamēto, & hypo-
thecaria dicit gl. hoc est impossibile, immo vna tantum dēt eligi.
vt ff de leg. a. l. cum filius. §. varijs. dico falsum, lex illa non dicit, ꝙ
ꝑsonalis, vel hypothecaria possit intētari simul. § ille varijs. loqui-
tur de rei vend. & de personali ex testamento, & in illis dicit, ꝙ n̄
possunt intentari simul, de hypothecaria quomodo loqueretur,
qa hypotheca tpe illius §. non habebat locum sed per l. j. C. cōia d̄
leg. fuit introducta. dices, ꝙ per iura allegata, electa vna tollitur a-
lia, ff. de tribu. l. quod in hærredē. §. eligere, cum concor. & sic per-
sonalis, & hypothecaria non possunt simul intētari, licet rei vend.
& hypoth. vt Auth. de fideicom. §. sed ne ad res. & hoc modo glo.
ff. de reg. iur. l. nemo. §. quoties, iura, quæ dicunt, ꝙ vna eligitur. ve-
rum est constitutis ad rē, vn̄ rei vend. & ꝑsonalis ex testamento si-
mul nō cōpetūt, sed altera illarū, & hypothecaria sic. qa licet sint
ꝑ eūdē, nō tn̄ ad idē. Dicit gl. ad hoc, ut cōpetant istę tres actiones
ꝓ legato, oportet ꝙ sit legatū in spē, & res sit testōris, si eēt in gn̄e,
licet testōris. non cōpeteret rei vēd. si ex testō, & hypoth. qa cū est
legatum in gn̄e, non transit dominium, & est incertum legatum
alternatiue, hēt ne locum rei uēdicatio? Dico, ꝙ non, in l. si in rē.
ff. de rei uend. nam in obligatione est alternatio, non in dominio,
argumē. l. cum is, in fi. ff. de condic. indeb. Itē si sit alienum, quod
est legatum, habet locum rei uendic. Hoc planum est, Sed pone,
quód corpus legatum est hęredis, pōt ne testator transferre do-
minium

minū in legatariū? Dico, q̄ nō, l. j. C. cōia de leg. vñ nō pōt directo legare libertatē suo hrdi, sed p fideicō. De hoc hētis ī. de sing. reb. p fidei. §. libertas. Illæ duæ hypoth. & psonalis nōne se concomitantur oī casu? dico, q̄ sic. Gl. dī, q̄, & inducit leges, q̄ nō simul se ꝯcomitantur; Testor suo debitori legat liberationē, si hēat actionem psonalem ex testō, vt liberet, nō tñ hēt hypothecariam, l. qđ mihi. ff. de lib. le. ff. vt in pos. leg. l. j. §. si debitoris. j. lex de hoc nihil dī. facit ad hoc apparatus ibi. Facit ratio illius legis, sed tpe illarū legū hypoth. erat oī mō incognita, sed inducit p l. 1. C. cōia de leg. gl. op. hic, pro legato habēt locū tres rōnes. ꝯ. actio psonalis ñ cōpetit ad rem meam, ergo si sit res legata legatarij, & hēt rei vēdi. nō pōt ei competere psonalis ex testō. dicit gl. q̄ psonalis ꝯpetit, hoc est rōne possessionis. Sed ꝯ possum agere actione depositi, q̄ psonalis est, & rei vēd. ꝯ depositariū, & tñ depositarius non possidet sed deponēs, & q̄ possit intētari depositi, & rei vēd. pbaī ff. de rei vēd. l. officium. ff. de pecu. l. depositi. & ff. de priui cre. l. si vētri. §. i. verum est, q̄ personalis, q̄ non intentatur ad dandū, & rei vēd. pñt simul intentari, vt depositi, & rei vē. vel ex testō, & rei vēd. Sed ꝯ, ꝯdō intentatur ad dandū, sed certi ꝯdō hēt locum pro legato, ff. si cer. pet. l. certi ꝯdō. cōpetit hæc actio cū legati, & rei vē. p legato competit. ergo personalis, si intentatur ad dandum, & rei vēdicatio cōpetūt. Quidā dicūt, q̄ certi ꝯdō hēt locū, cū legata est pecunia. & nūc cū sit legatū gñs, non hēt locū rei vēdi cō. Possum dicere, q̄ in legatis certi ꝯdō cōpatiī se cū rei vēd. quo rñdet ad l. vltimā. ff. vsufr. quēad. caue. vbi dī, nemo ꝯdicit rē suā, pterq̄ a fure. ī dote dicā, & in testō fallunt rēg. qa p parte sua nemo hēt. vnde pignus rei suæ non valet, de reg. iur. l. neq; pignus. vñ mulier est dña donōnis pp nuptias. ī. de donat. §. j. C. de iure dotiū. l. vbi. & sic fallūt regulæ in dote fauore dotis. sic dicam, q̄ fallunt fauore testamēti, ad legē vltimam. ff. vsufr. quēad. ca. dicā, nemo ꝯdicit rē suā pterq̄ a fure, rē suā factā iure cōi. sed iure singulari, vt in testō. vnđ sine tradōne trāsferī dñiū in legatariū, & hoc iure singulari. Dico, q̄ rei vendicatio, & ꝯdō se cōpatiuntur. hoc fauore testamēti,
2 & dico ēt, q̄ acquirit dñium directum, vnde fauor non excludit cōe auxiliū. & ideo rei vēdicatio, q̄ cōpetit legatario ī fauore, seu
3 iure singulari, non excludet cōe auxilium. l. certi ꝯdōnē: vnde rei vēdicatio, vbi cōpetit singulari iure, se cōpatiī cum certi ꝯdōne, C. de don. quę sub modo, l. j. nec scio, qs fauor hic est ꝯ l. vltimā. ff. vsufru. quemad. ca. Vnde dico, vt primi dixerunt, q̄ non hēt locū ꝯdō, quando est legatum, pro quo habet locum rei vēdicatio, & quando est legatum generis, vt pecunia. §. nō solum autem. &c. Hic tractat de rebus legatis, quæ res possunt legari. Dicit glo. Nō refert, legentur res testatoris, vel hæredis: quia indistincte siue fuerit testator rem suam, vel hæredis, siue ignorauerit, ex quo sua est vel hæredis sine distinctione scientiæ, vel ignorantiæ, valet legatum, & hoc est verum, quia non est distinctio in hoc. scierit, vel ignorauerit, cum legat testator rem suam, vel hæredis, sed aduer
1 te, in alio bñ est dña. † Quia si testator legat rem suam, directa via transit dominium in legatarium, sed si rem hæredis, non: vnde non habet locum rei vendicatio, sed personalis ex testamento. Si res legata sit communis testatori. & alij. distinguit gl. quātum ad illā partem, quæ est aliena: quia si fuit testator sciens, valet, si ignorans, non. Dico, q̄ male dicit gl. quia si legatur res communis indistincte pro parte aliena, siue fuerit testator sciens, siue ignorans illam partem esse alienam, non valet legatum, pro parte, quę fuit testatoris. indistincte valet. Hoc dicit l. 5. §. j. ff. de leg. 2. & est mirabile, quia si testator legat rem totam alienam, & sic sciens legauerit, valet. Hoc est cōtra illam regulam, Quod iuris est in toto, quo ad totum, idē iuris est in parte quo ad partem, ff. de rei vēd. l. quæ de tota. Sed quæ est rō diuersitatis. si dico, lego rem alienam, qua rōne valet in vna parte, eadem valet in alia, ideo cū distinctione sciē. & ignorātiæ valet in totum, s. cum scit testator alienam, alias in nihilum, s. cum ignorauit alienam: sed sic nō est, quādo res est cōmunis: quia qua ratione valeat in vna parte, eadem ratione in alia. immo refertur legatum ad illam partem, in qua testator hēat ius. Et ꝙ ita sit, q̄ quando testator hēt ius in re legata, q̄ refertur legatū ad ius, q̄ hēt testator. habes ff. de leg. 1. l. si domus. §. si. facit ad istam rōnem. ff. de fun. instr. l. si fundus. Cum testator legat rē alienam sciens alienam, valet legatū, & hrs cogitur emere. Intelligē, si potest eam iusto pretio emere. hrs cōpellitur eā emere. sed si nō posset eā rē aliquo mō, vel immēso emere, vt domus regis, ista parua sunt, l. nō dubiū. ff. de leg. 3. §. si. tūc nō tenetur ad æstimationem, & valet legatū. dicit lra. si res aliena legata sit, & hoc scit testator q̄ sit aliena, hrs cogiī emere. Sed ꝯ. qa nemo cogiī emere, vel vendere, vt C. de ꝯhē. emp. l. inuitū, & C. de iure delib. l. nec emere. hec est opi. pueri, licet gl. speciale est illud, falsissimum est si promisisti mihi rem alienam, nonne cogeris emere? Certe sic. Vnde verum est, q̄ inuitus non cogitur emere, nisi præcedat ꝯtractus, vel quasi, ex quo nascat obligatio, ex qua compellitur: vnde hic est ius commune, vt compellatur emere, nec est speciale, & alius casus, vbi quis compellitur emere, vt C. commu. diui. l. 1. §. si.

A D D I T I O.

1 Rem hæredis non. Adde Bar. in l. si hæres. ff. de leg. 1. vbi dicit, q̄ dominiū rei legatæ non transit recta via in legatariū, quando res hæredis est legata. Vide Bart. in l. a Titio. ff. de fur. in l. seruum ff. 17. §. si quis rem. ff. de lega. 1. Aduerte tamen, q̄ dominium in legato alternatiuo non transit, nisi a tempore electionis. Vide per eundem in l. si quando quis, ff. de leg. 1.

1 *Legata re aliena, quæ non est in commercio, non valet, nisi constet de volūtate testatoris quod voluerit æstimationem præstari.*
2 *Legari potest res aliena*
Legari an possit res hostium, & quæ nunquam fuit nostra.
3 *Et quid si stipuletur, quæ nunc est hostium, quæ nunquam fuit nostra.*

§. Sed si talis res sit cuius, &c.

† Hic distinguit gl. si legata fuerit res aliena, cuius gñaliter nō est cōmerciū, aliter nō valet legatū, nec vt pstetē, nec vt æstimatio, nisi pbetī volūtas testōris, q̄ voluerit æstimationē pstari, vt ff. de lega. 1. si qs inquilinos. Sed si alicui sit commercium, sed non hæredi, non impeditur legatum, l. mortuo boue. ff. de leg. 2. §. Labeo. sed si sit commercium regulariter, & etiā hæredi sit commercium, non legatario, gl. distinguit, aut nō est commercium ipsi legatario rei legatæ propter eius vitium, vel propter facti diuersitatem, quia legatur mancipiū Christianum, & ipse est Iudæus, tunc neq; legatum valet, neq; æstimatio ipsius rei datur. & hoc indistincte. vt C. ne Iudæ. mancip. Christia. l. 1. & ff. de le. 2. l. mortuo. §. Labeo. ff. de verb. oblig. l. multum interest. Aut legatarius non habet sibi commercium rei legatæ. s. militiæ propter status conditionē, quia seruus, vel corporis vitium, vt quia ꝯctus est legatarius, & legatum est stipēdium cursoris, & istis duobus casib. dicit gl. si testator sciuit vitium legatarij, præstatur æstimatio, alias non, vt ff. de lega. 3. l. fideicommissa. §. si seruo alieno. & ff. de lega. 1. l. filiusfa. §. si quid alicui. Ego dico, vbi non est commercium legatario ipsius rei legatæ propter vitium corporis, dummodo sit capax, regulariter, & indistincte valet legatum. Sic intelligo l. filiusfa. §. si quid. Sed vbi legatarius non est capax sibi, vel alij, vt seruus, tunc legatum valet cum distinctione sciē, & ignorantiæ. Facit ad prædicta l. multū interest, ff. de verb.
2 oblig. † Res aliena pōt legari, adeo dicit gl. q̄ pōt legari res hostiū & q̄ nunq̄ fuit nrā. De illa, q̄ fuit nostra, sed nunc est hostium, non
3 est dubium. aliud in ꝯtrib. † Vñ si stipuletur rē, q̄ nūc est hostiū, q̄ nunq̄ fuit nrā, non valet stipulatio, ff. de verb. obl. liber homo. ita dicit gl. Sed q̄ est rō diuersitatis in legatis, & ꝯctib. Gl. nititur reddere rationē, qa in stipulationibus inspicitur initium, ff. de verb. oblig. l. si filius. & in legatis inspicitur tēpus cessionis, ff. de reg. iur. l. quę legata. Vnde si stipulatur quis rem, quæ nunc est hostiū non valet stipulatio: sed cū legatur res, licet nunc sit hostium, tñ tpe cessionis poterit esse nostra. & ideo valet legatū de re, quę tpe quo legatur est in hostiū ptāte. Si vis dicere, q̄ inspiciatur dies cedēns legati, nisi legatur res hostiū, & regula Catoniana dī, q̄ legatum nō valet, si testator non decederet incontinēti, ex post facto conualescere nō pōt. & tu confiteris, q̄ ex quo legatur res hostium, si statim decederet testator, nō valeret legatum, etiā si decedat tardius, & tūc cēt sua, nō valet legatum. Vnde si intelligeres regulam Catonianam, q̄ nō valet legatum tēpore, quo legat, propter conditionē rei legatæ, ex postfacto conualescere nō pōt, verissimus est intellectus, & nunquid hic intelligere regulam Catonianam, s. tunc non valet. i. tempore quo legatur, nec ex postfacto conualescere potest. hoc est. quod probatur ff. de reg. Cato. l. j. vnde quantum ad hoc idem posset dici in legato, & cōtractu. Vnde si quæreretur de re, quæ nunc est hostium, an possit legari, si aliquando fuit nostra. idē quod in contractu, quod non valet.

1 *Legatum rei alienę valet, si sciuit testator alienā. sed si ignorauit, nō valet.*
2 *Patrimonij sui vires ignorare nemo præsumitur.*
3 *Legatum rei alienę sciente testatore alienam, an valeat de iure poli.*

1 ## §. Quod autem diximus.

† Hic dī, Si legata fuerit res aliena, valet legatum si sciuit testator alienam, & si ignorauit, nō: nisi ille cui legatum, eēt psona coniuncta, & in dubio incūbit onus probandi ei qui dicit. Ratio bona, quia qui agit, ei incumbit onus pbādi, sed non ad propositum: quia si possideret rē legatam legatarius. cui legata est res aliena, nec eēt psona coniuncta, & cōueniretur ab hrde petēre rē illam, teneī probare testatorem sciuisse alienā: qa ipse pīsumit ignorare, qa non pbat scire. vt ī. de pbōni. l. verius. Sed opponitur, & ostēditur, q̄ ipse sciuerit rem alienam, quia
2 aliena est, & nunq̄ ignorauit suam, q̄ sua est. † qa nemo præsumit ignorare vires patrimonij sui, vt C. de rescin. vend. l. si qs. Dī tñ. q̄ si res eēt testatoris, ex suo ꝯctu non pīsumeretur ignorare suā esse: sed si procurator suus erat, & si non hēt eam ex suo contractu, sed alienā, vel obuenit ei ex successione, tunc potest ignorare probabiliter rē esse suam, q̄ sua est. Itē si procurator testatoris vendidit, eo ignorāte. & sic sua non est, sed aliena, & probabiliter credat eam eē suā, q̄ sua est, vñ ꝯcedo, q̄ nisi sit rō ignorātiæ, non præsumitur ignorare rē suā, vel alienam, vñ non tenet pbare legatarius, nisi q̄ testatorem emerit, vel vēdiderit, ad hoc q̄ præsumatur scire esse suam,
3 vel alienam: qa de facto suo non præsumitur quis ignorans, vt ff. p suo. l. vltima. dī hic, q̄ † legatum rei alienæ, si sciuerit testator esse alienā, valet, & cōparabit eam hæres. Quędam decretalis dicit, q̄ nō valet legatum rei alienæ, & reddit rō: Decretalis dicit, q̄ iure Dei, non iure fori. Videre volumus, vnde præsumpserit illa decretalis,

talis,q qñ dicit lex illa,q pôt legari res aliena,q aufertur vero domino daretur legatario sm voluntatem testatoris. Illa decretalis est extra.de testa c.filius.Sed certe,si maior cętuum annorum promulgasset illā decretalē,esset dignus reprehēsione, vñ non est intelis illius.Illa decretalis pcedit dato,q valet legatum rei alienæ, q scit testôr eē alienā.fm qđ vult ista lex,ex hoc nullū fit pjudiciū dño rei:qa hæres tenetur emere,& si non vult vendere,dabit æstimationem legatario.Certe hoc est bene de iure poli:vnde illa decretalis ex mera ignorantia istorum iudicum fuit facta.

1 *Legata res si efficiatur legatarij ex causa lucratiua,an valeat.*
2 *Res ī oblōne dādi,licet sit pēpta,an possit peti,vel æstimatio, vel vtraque.*
3 *Libellus de legato rei alienæ qualiter debeat formari.*
4 *Libelli concl.in legato rei alienæ,qualiter fieri debeat.*

§.si res aliena.

† Hic dr̄,si legeť res aliena, & facta est legatarij ex causa lucratiua.non valet, ppter regulam,q̄ dicit,impōe esse duas causas lucratiuas in eādē personam concurrere.& in eadē re simul.Si aūt facta est legatarij nō ex cā lucratiua,sed ex cā onerosa:tūc pôt ɔsequi legatarius precīū,actione ex testō.& dicit gl.caute.dēt ɔseq,qa nō petit pciū,sed res licet rē hēat, & sic notabis duo spālia:rē hēo,& peto. Vñ legatarius,cui testator legauit rem alienam sciēs alienam,emit,& sic hēt cā ex cā non lucratiua,& eam petit. Item no.aliud speciale, q rem peto,& pretium cōsequor,vnde aliud petitur,& aliud consequitur.Ista duo specialia videntur contraria,rem peto,& rē habeo, vnum peto,& aliud consequor. Vnde quæritur,quæ est ratio istorum?Dico,q rō istius,rem peto,& rem habeo,est,q † illud debet

2 peti,quod est in obligatione.res semper est in obligatione dandi, & ideo res semper petitur. Et simile,teneor tibi ad Stichū.Stich' mortuus est,post moram adhuc Stichus est in obligatione, & iō petetur Stichus.ff de verb.obliga.l.si seruum.§.effectus.Vnde ad uerte,mortuo Sticho post moram,adhuc Stichus petetur, & nō cadauer:quia si peteretur.acciperetur in conuicio. Vnde Sticho mortuo,Stichus est nomen hominis,quia petitur Stichus.& ista sunt optima argumenta,quia Cæsare mortuo.hæc fit vera,Cæsar hō est:quia Cęsar est nomen hominis mortui, vnde est in petitione.Sed cum Stichus mortuus sit,nō posset esse in solutione: ideo æstimatio veniet in solutione,& in cōdemnatione, quæ similiter proxima est solutioni. Vnde hæc est ratio,q rem peto,& rem habeo,quia res semper est in obligatione. item quia res solui n̄ pôt, quia eā hēo rō est eius,q aliud petitur,& aliud soluitur,vt ff.de ɔfess.l.Iul. Vñ sicut in casu,qui dictus est,interitus rei non facit,quo minus res ipsa,quæ interijt,sit in obligatione,sic pōe est rem,quā habeo,mihi deberi,sed qa habeo eā ex cā nō lucratiua.fingit ius, quod eā non habeat. Vnde hic veritas facit,q res mea sit,& mihi debeatur,si cōuenitur ad solutionem,& cōdemnationem, cum sit mea,sm veritatem nō pôt mihi dari.iō,æstimatio venit in solutionem,& in cōdemnationem,q̄ proxima est solutioni.Ista sufficerent,quantum ad intellectum literæ istius.iñ gl. vult ɔseq illud spēale,rem peto. Hoc ɔtingit ī quattuor casibus. Tertius casus est, vbi rem habeo,& rem peto,vt si vēdidisti mihi rem,& tradidisti: sed non cauisti de euictione,possum rem petere, & ita licet rem habeam, quia mihi deest ius circa eam. Sed quare non ago ad ius illud,quod deficit?Vr̄,q non debeam agere ad rē,qa illam hēo. Ad quid peto,qđ habeo? Sed deberē agere ad ius illud:s. quod mihi deficit. Rō est, quia de illo iure non erat ɔcta obligatio separata, sed erat ɔcta oblō de re.cum suis iuris. Aliud si mihi dēs decem, quia tota decem.& partes eius sunt in obligatione,& ideo si mihi solata sint quinq;,fit liberatio in quinq; solum. De quarto casu, in quo rem habeo,& rē peto.dubium est,vt si ex ɔctu stricti iuris, dēs mihi Stichum,puta ex stipulatione solutus mihi Stichū.& dolo tuo factum deteriorem,licet Stichum habeam.iñ agā ɔ te de dolo,& petam Stichum per actionem de dolo,vt damnum istud resarciat,& si mihi debeť ex ɔctu bonæfidei,puta qa emissem, & eēt mihi solutus,petā non Stichū. licet hērē actionē ex eo ɔctu, si non vī mihi dānū resarciretur. Pone ergo, vbi mihi deest cautio de euictione,dedisti mihi fundum,rē hēo,& rē peto. qūo formabitur libellus?dicā ne sic,pmisisti mihi fundū,vñ peto fundū, Vel

3 pone in casu nr̄æ leg.s.† Si legata mihi fuerit res aliena , puta Stichus,& eū hēo ex cā non lucratiua,quia emi eū rē hēo,& rē peto vt habeā æstimationē,vel pciū,vt dr̄ lr̄a,non vt rē habeā,qa ipsam hēo,qūo formabo libellū? dicā ne sic, In testō, in quo es hr̄s institutus,legatus est mihi Stichus,vnde peto Stichū. Libello sic concepto,impōe est aliud venire in cōdemnatione, quam rē ipsam. Debet ergo sic formari,narrabitur sic factum, sicut se hēt rei veritas,& ɔcludetur,i ex modo concludēdi iudex instruat. Vnde dico sic ɔ hr̄dem, legatus est mihi in testō eius,cuius es hr̄s, seruus Stichus:illum Stichum ego emi,vnde peto Stichum,consequor pretiū,vñ non peto Stichū,vt habeam Stichū,qa illū hēo,Stichū petā,vt pciū habeam. Ex libello dēt iudex instrui,qualr̄ dēt sniam pferre,ad primū modū formandi libellū non instrueretur iudex, nisi cōdēnaret in pciū,sed in ipsū Stichū eē tm̄,sed p modū sm̄ instruit,vt ɔdēnet in pciū,vel æstimatione. Vñ dico indubitanter, q in narratione dēt fieri mentio emptionis,vel illius cāæ, pp quam

4 oportet venire pcium in cōdemnatione.& dico,q † licet de pcio possit omitti in ɔclōne,securius tm̄ est,vt sic concludať, Peto Stichū,vt ɔsequar pciū.vñ dicit lex , Petetur fundus , vt de euictione caueatur,non petetur fundus.vt fundus habeatur , qa iam habetur,sed vt habeatur,quod deest,ff de verb.obl.l.Iulianus.§.i.

1 *Causæ lucratiuę plures nō cōcurrūt in eadem persona directè.sed p obliquū.*
2 *Legare coniunctim,qualiter cognoscatur,& qualiter disiunctim.*
3 *Legatum deficiens,quando accrescat coniuncto.*

§.Hac ratione,si ex duobus,&cæt.

Si mihi fuerit res legata ī testō duorū. puta in testis duob. legatus est mihi Stichus,si ex primo testō ɔsecutus sim rē,postea ex alio n̄ possum ɔsequi æstimationē:sed si ex primo peterē æstimationē,ex alio possum petere rem. Sed ɔ istud est,ff.de leg. j.l. huiusmodi.§. j.vbi dicitur cōtrarium.q si ex vno,primo peterem æstimationē, ex alio non possum petere rem. dicendum est,q hic loquitur, vbi legata est res eadem in testamētis diuersorū,qui diuersi reputantur in l.ɔria:ibi fuit legata res eadē in testamentis diuersorū,q diuersi reputantur vnus, vt sunt hæres & defunctus. Hæres.n.cū defuncto reputantur eadē persona,vt in Auth.de iureiu.a.mo.pstā. in prin. Dr̄ hic,q legatus fuerit mihi Stichus,postea si consecutus fuero Stichū per donationem,non possum petere Stichum ex testō, vnde legatū euanescit,qa impōe est duas lucratiuas cās in eadē psona, & circa eandem rem simul concurrere. Sed ɔ.ff.de leg.j.l.si seruus

1 legatum.§.j.† Dicendum est,plures causæ lucratiuæ non ɔcurrūt in eadem persona directe sed per obliquū sic. Vnde hic habuit legatarius ex causa donationis.s.per seruum vel verius, nec ibi concurrunt duæ causæ lucratiuæ,nec directo,nec per obliquum. Vnde dr̄ ibi,quidam legauit mihi Stichū,deinde donatur seruo meo adhuc remanet mihi actio ex testamēto.Sed si habeo ratū,qđ donatum est seruo meo,non dicit lex illa,q prima actio ex testō manet,qa si ratū habeam donationem factam seruo meo,non agerē ex testamento. Vnde duæ causæ lucratiuæ in eandem rem, nec di

2 recto,nec per obliquum cōcurrunt.† Si eadem res duob.&c.Coniunctim legare est triplex,re tantum, puta ego lego tibi fundum, deinde dico Mæuio,lego tibi eūdem fundū,hoc est legare disiunctum verbis,sed coniunctim re,quia tu,& Mæuius in eadem re legata estis coniuncti. Sed si sine interpellōne diceretur. Seio lego fundum, Titio lego fundū,q nulla fieret separatio, posset dubitari,an essent coniuncti verbis,quia re sunt coniuncti, De hoc nulla est dubitatio,nec mireris,qa dicerentur coniuncti verbis, cum non sit copula,& quia si dico sic: Titio Mæuio lego fundū, coniūcti sunt verbis,& forte idem est,quādo dico continue sine pensatione: Titio lego fundum,Mæuio lego fundum. Et hoc videť vel le l.si ita quis hæredes, ff.de hær. inst. Verbis tm̄ sunt coniuncti, si dicatur sic, Titio lego fundum,& Mæuio lego asinū. Isti sunt coniuncti verbis,& non re.Quæsiui ass,vtrum inter istos, q sunt coniuncti,vt dictum est,haberet locum ius accrescendi. Dixi ass q sic qa verbis sunt ɔiūcti,& illa cōiūctio,q̄ est verbis tm̄, vel re tm̄,est sufficiēs ad ius accrescendi. Ipsi ponūt aliud exemplū,qñ aliq sunt cōiuncti verbis tm̄ , & ita dixit testator, Titio lego dimidiā fundi, & Seio aliam dimidiam. Cōiūcti re,& verbis,vt si dico sic, Titio, & Seio lego fundum.& ista sunt exempla. Sed pone sic, duo sunt hr̄des,nunqđ si dicā,si qiqs mihi hr̄s erit, vel qcūq; mihi erit hr̄s; hēat fundum,nunqđ isti sunt coniuncti re,& verbis? Dico q illi,q veniunt ad legata per hoc signū , qiqs,sunt disiuncti verbis.qa qiqs.distributiuum est.ass non est dubitatio,l.vl.C de impube.& alijs subst.vbi dictū fuit qiquis mihi hr̄s erit , & Mæuius extraneus filio meo impuberi hr̄s esto.ɔiuncti re, & verbis hn̄t vicē vnius, vñ dubitatur,utrumquid oēs hr̄des,q veniūt p hoc verbū,qiqs, veniant in vnam dimidiam.qa erat substitutus filio impuberi dic.q non, immo veniūt p viril. Restat dubitatio,q illi, q veniebāt p verbū, qiqs,iudicabantur ɔiuncti verbis,& sic veniet tanq̄ vnus. Sed pone, dico sic,vobis oibus,& Titio lego fundū. nunqđ illi plures ueniretur in unā dimidiā,& Titius in aliā, si disiuncti uenirēt in portiones qliber p viril. Dico,q si diceretur demōstratiue , vobis oibus venient illi cōiuncti p verba illa,vobis oibus,tanq̄ disiuncti , ac si proprijs noib. noiaretur , qa demonstratio vice propriorū nominū fingitur,vt ff.si cer.pet.l.certū.sed tolle demōstrationē illā , uobis,& q remaneat.oīb.pluralis numeri venūt cōiuncti, & sic per nomē vnius,distinguo, Aut cōueniūt plēs p nomē,ppriū æquocū vt cum dico,duo Titij,& Mæuius.idē est,ac si exprimerentur.pro diuersō.si p appellatiuum dico,hr̄des Lucius Mæuius,oēs isti sūt p cōiunctis,vñ aduerte. Sed si eēt dcm̄,hr̄des mei,& Mæuius hēant tale legatū,& partē,q hr̄des mei ambo vocantur Titij, & heredes mei solum hēbunt dimidiā,& Mæuius solus aliā dimidiā . Sic intellr̄ l.si qs Titio.ff.de instr.accres. Si proprio noie,duo Titij,& Mæuius habeatis tale legatū:tūc qlibet ueniret pro tertia, qa oēs sunt cōiuncti,duo Titij inuenirētur cōiūcti p pluralē applōnē , & Mæuius inuenitetur coniunctus alijs,per copulam, sed sine copula,tunc duo Titij hęredes sunto. Mæuius hr̄s esto,tunc duo Titij erunt hæredes in una dimidia tm̄,& solus Mæuius in alia tantum. Sic intellr̄ ff.de hęr.inst.l.Titius. Vnde omnes sunt coniuncti , qui ueniunt per numerū pluralē, sed est maior coniunctio eorum,q ueniunt sub appellatione,pluręs appellari,cū re coniuncti , quibus

b⁹ legatur res eadē. Pone, dictum est sic in testō, lego Titio decē, & Seio, decem, quantum habebit quilibet? Dices tu, ꝙ legata sūt viginti, & quilibet habebit decem. Dico, ꝙ ambo non habebunt, nisi decem. Nonne dixi, ꝙ sunt coniuncti re, & verbis? Ergo quod legatur vni intelligitur legatum alij, & sic impediūt se concursu, vt quilibet totum habeat, vnde faciūt sibi partes. Si n. essent legata vni vna decem, & alteri alia decem, non essent re cōiuncti, sed verbis tantum, vnde aliud est legare decem, aliud donare. Hoc dicit l. cum quis ita. ff. de verb. oblig. circa prin. & l. stipulō hēre licere §. in stipulone. Si esset dictum sine copula sic, lego Titio decē, Meuio lego decem, habebit quilibet decem, sed copula media inducit duplicem coniunctionem, & realem, vt intelligantur eadem legata decem, & verbalem, de illa planum est, si sit legatum duobus coniūctum re, & verbis, si vnus repudiat, alij accrescit, si disiūctim si vnus repudiat, hoc non dicit litera, ꝙ alij accrescit, sed dic, ꝙ ad alium totum pertinebit, vnde ibi sunt disiuncti verbis, sed coniuncti re, quia si dico, Titio lego fundum, Meuio lego eundē fundū, si vnus repudiat, alius totum habebit, sed nō per ius accrescendi. Si essent coniuncti ambo, & cōcurrerēt, & facerent sibi partem, & vnus auferret alij, & si vnus repudiaret, alij accresceret, sed hic qn̄ disiuncti verbis, non est qui auferat. Vnde si vnus repudiat, alius totum habebit, sed nō iure accrescendi, sed potius iure non decrescendi, sed vbi est legatum pro partib. discretis, & sic sunt disiuncti verbis, sic, Titio lego dimidiā fundi, & Seio aliā dimidiam, si vnus repudiat habet locum ius accrescendi. Sic intellr. C. de leg. l. si Fortidianum. & C. de cad. tollē. l. vnica. §. si vero ad deficientis. Si sunt omnino disiuncti re, & verbis, nō habet locum ius accrescendi. Vnde incremēto certa legata oportet, vt habeant cōiunctionem aliquam, vel verbalem, vel realem: secus in hrēdib. si dicam sic, Titius pro dimidia hr̄s esto, Seius pro dimidia hr̄s esto. isti disiuncti sunt re, & verbis. & hēt locum ius accrescendi, vno repudiante. Hoc non facit cōiunctio, quia nulla est, sed facit hoc, qa non pōt qs decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, sed si sūt ꝯiūcti re, & verbis, vel verbis tm̄, i legatis hēt locū ius accrescendi. Item si re tm̄. hēt alius totum si alius repudiat, sed non iure accrescendi, vt dixi in legatis, si alter est cōiunctus vtroqꝫ gn̄e coniunctionis, s. re, & verbis, illius. cuius deficit portio, & alī⁹ est coniunctus vno gn̄e cōiunctionis. s. re tm̄, vel verbis tm̄. si coniunctus est duob. gn̄ib. ꝯiunctionis, ꝓfert. Sed pone, vnus est ꝯiunctus verbis tm̄ ei, cuius portio deficit, alius re tm̄, qs ꝓfert? Dico, ꝙ bn̄ admittātur, & h. d. l. re coniuncti. si bn̄ intelligatur. ff. de leg. 3. & hēt locum ius accrescendi in portione, an̄ acqsitionē deficiētem. Portio deficiēs post acqsitionem nō defert iure accrescendi. Legatus mihi est, & tibi fundus, & nō agnoui, adhuc repudio, hēt locū ius accrescēdi. Pone, agnoui legatum, postea, deficit quacūqꝫ de cā, non hēt locum ius accrescendi. fallit in vsufructu, in quo, & post acquisitionē hēt locū ius accrescēdi, vt ff. de vsufr. accr. l. si tibi. Hoc est no. de hęr. & Fal. §. si qs. vbi si plures sint instituti, & vnus n̄ implet voluntatē defuncti, pro portione sua, sibi aufert, & alijs accrescit, quærit ibi gl. nunquid inuitis? Rn̄. gl. ꝙ non, ꝗ. sn̄ dicebat, quidam recitabat māin illam. Vn̄ dn̄s meus recitabat hic, sed opponebat, aliud est de iure accrescēdi i legatario, qa inuito nō accrescit, sed hr̄dib. inuitis accrescit, vt C. de cad. tollē. l. vnica. §. his. illud loquit de iure accrescēdi, p edictū C. qn̄ nō per. partes. l. vnica. qđ hēt locū an̄ acqsitionē, sed in auth. illa loquit de iure accrescendi post acquisitionē, ꝙ hēt locū de ęqtate illius Auth. de hęr. & Fal. sed p ęqtatē illius legis, qn̄ nō per. partes, accrescit inuito. Dictum est. ꝙ † legatum deficiens accrescit ꝯiuncto. fallit in trib. casib. lego tibi fundū. & seruo meo, in persona serui mei non valet legatum, & ita deficit, non accrescit tibi, ff. de leg. 3. plane. §. si coniuncti. Itē alius casus est, si tibi, & Titio lego rē tuam, non valet, qa legatum rei tuæ tibi factū nō valet, nec accrescit in totū Titio, vt ff. de lega. j. l. huius. §. si Titio. Tertius casus est, si dicam sic lego tibi fundū, & ei q capere nō pōt, nō accrescit tibi, vt ff. de lega. 2. l. si Titio, & ei, q caperet. & rō est in duob. primis. In primo legatū in psona serui mei est inutile, sed nō prorsus inutile, qa hr̄s si est fidelis dabit, a⁹s velit dare seruo legatū suū, & hortabit sup hoc, C. de necess. seru. hære. inst. l. quidam. §. fi. In secundo casu deficit ius accrescendi, & in legatis inspicitur princip̄r persona legatarij, & persona est præferenda oīb. reb. ff. de in. codic. l. quidam referūt. & ēt vbi pp ꝯdōnem rei legatum non est adeo inutile, & sic est in secūdo casu, neque accrescit. Tertius casus, qn̄ lego tibi, & incapaci, ē certum, ꝙ non habet locum ius accrescendi, qa habetur pro non scripto, Hoc est, quod habes. C. de cad. tol. l. vnica §. in primo.

§. Si cui fundus alienus. Vbi dicit, ꝙ si legat⁹ fuit alicui fund⁹ alienus a testatore sciēte fundū alienum, & legatarius fundi sibi legati emerit ꝓprietatē, & n̄ ex cā lucratiua obuenerit, nihilominus ageret ad totum fundū ꝯ hr̄dē, vt cōsequatur æstimationē totius fundi, s. ꝓprietatis, & vsusfruc. Deinde rn̄det Impator tacitæ obiectioni ibi qa vsusfructus. dt aliquis ęstimatio. vsusfructus nō ꝯsequatur legatarius, qa vsusfructus ex cā lucratiua sibi obuenit, ergo agere n̄ pōt ꝯ hr̄dē ad plenū fundū, vt ęstimationē ꝓprietatis, & vsusfructus consequatur ab hr̄de, qa si ęstimationem vsusfructus consequeretur iam duæ lucratiuæ causæ cōcurrerēt in eadē re, cum parte fundi legati. s. ex causa vsusfructus. dicit Imperator hoc non obstat, quia vsusfructus non est pars integralis fundi legati, nec petitur tanq̄ pars, sed est seruitus, licet ita dictum sit de rigore iuris.

1 *Legatum valet, si testator crediderit rem, quæ sua erat, esse alienam, scilicet alicuius extranei, uel etiam legatarij.*
2 *Opinio in his, quæ solo animo nostro consistunt, magis inspicitur, quam veritas, in alijs magis inspicitur ueritas.*
3 *Dominium in te non transfero, si trado tibi rem meam, credens tuam esse.*
4 *Dispensatio per Papam, an valeat ignoranti.*
5 *Hæres antequam adeat hæreditatem, an debeat esse certus, utrum conditiones sint impletæ.*

§. Si quis. Rem suam. † Hic dr̄, ꝙ si testōr crederet rē, q̄ sua erat, esse alienam, s. alicuius extranei, vel ēt legatarij, & legauit credēs alienā, vel legatarij, valet legatum, quia plus
2 valet, † ꝙ in opinione est, a q̄ ꝙ in veritate est. ff. de acq. hęr. l. is pu-
a tat. Solue istud brocardum. qa aut q̄rit de re, q̄ ꝯsistit in aīo, & tūc ꝓfertur opinio veritati: sed vbi q̄rit de re, q̄ nō consistit in aīo, præfert veritas. Dr̄, ꝙ si testōr legauerit rem suam, quā credidit legatarij, ꝙ valet legatum, cum nō habet animū legandi, ergo non valet legatum, & ꝙ nō hēat animum legādi, ꝓbatur sic. Iura volunt ꝙ legatum rei suæ non valeat, sed testōr ꝓsumit hoc scire, ꝙ si legaret legatario rem suam, nō valeret legatum, ergo si credit rem
3 istam esse legatarij, & ei legat, nō hēt animum legādi. † Item dicit lex si trado tibi rē meam credens tuam eē, nō trāsfero in te dn̄iū, ergo si tibi lego rem meam credēs tuam, nō valet legatū. Hoc ꝓbat. ff. de ꝯdi. cā da. l. dedi. §. subtilius. dices, ꝙ sibi placuit, vel quod possibile est fauore vltimæ voluntatis. Vel dic, ꝙ est dictū pp imperitos iuris. Dic, ꝙ intelligo, vbi testator legat rem suam, credēs, ꝙ esset legatarij, valet legatum: ītelligat valet, vbi testōr credebat aliqd agere, qa forte erat alij obligata. vn̄ volebat testōr, vt lucrerē eam hæres, vt ff. de lib. leg. l. j. sed vbi non credebat testator aliqd agere, credēs legatarij eē rem, quam sibi legabat, dicerem nullum esse legatum. Vnde primo casu loqtur lr̄a nr̄a, & dicit hic, ꝙ plus
4 valet, qđ in veritate est, q̄ qđ est in opinione. † Hoc facit ad illā qōnē. Concesserat Papa cuidam Epō, vt ipse posset dispēsare de clericis suis ipsius Epi, ꝙ hēret beneficium cura m hr̄s dum eēt absēs eo absēte, vel ignorante dispensauit secum Epūs, vt posset obtinere duo beneficia curata illi absēn, & ignoranti, cum ignoraret dispēsationem accepit secūdum beneficium, qđ fuit collatum, agitur ꝯ eū, vt dimittat primum, li. cōte. sup cā illa, venit nuncius. Epi ad eum deferēs ei literam dispensationis, modo dicit ipse, sum securus, q̄rit, an dispēsatio valeat ei ignorāti ff. de in. l. cum furiosus. Dices mala conscientia accepit, cum ignoraret dispensationē factā, & illud n̄ obstat, qa si inuito dn̄o res fuit ꝯtrectata, cōmittit furtū, sed pone, ꝙ dn̄s sm veritatē vult contrectationem, tn̄ credit ille, qui cōtrectat dn̄o inuito, non cōmittet furtū, nec competit actio furti, vt ff. de furtis. l. inter oēs. & Insti. de ob. quæ ex delicto. §. placuit. ver. sed credat. Facit l. impuberē. ff. ad le. Cor. de falsis. ꝙ posset dispensatio proficere ignoranti, inducebatur l. eius qui. ff. si cer. peta. cum ex vltima voluntate acquiratur ignoranti, voluntate testatoris Papę dispēsantis, vel alterius cui collata est potestas a dn̄o Papa. Iura in mundo, quæ melius faciunt ad illam qōnē, sunt ista
5 Dicit lex: hęres, anteq̄ adeat hæreditatem, debet eē certus vtrum conditiones sint impletæ, ff. de acq. hære. l. in repudianda. Verum est in conditionibus, quæ in facto consistunt, vt si institutus fuerit sub cōditione, si nauis venerit ex Asia, debet scire completam esse istam conditionem, antequam adeat, & si ante adeat, non proderit. Sed de conditionibus, quæ consistunt in iure, non debet eē certus, & si adeat, valet. Similiter filius hæreditatem non potest adire, sine consensu patris. Pone delata est tibi hr̄ditas, pater tuus est vltra mare, tu credis eum viuere, & est mortuus, adis hæreditatem, non nocet istud impedimētum constans in iure: ergo cum hoc sit impedimētum iuris, quod aliquis secundum beneficium curatum habens non possit obtinere, si accepit, qui secundū veritatē pōt, quia dispēsatum est, & credat se non posse obtinere, tamē hoc non nocebit, probatur per l. multum. ff. de condi. & demon.

ADDITIO.

a Quod in opinione est. Adde, ꝙ magis inspicitur opinio, quam veritas in his, quæ ex solo animo nostro dependent, in alijs magis veritas, quam opinio inspicitur, secundum Bar. in l. pro emptore, §. si sub conditione. ff. pro empt. in l. gen. ff. de acq. hær. Et quid sit veritas. vide Alex. in consi. 13. incip. In præsenti consultatione, in 4. volu.

---

1 *Legatum, quando videatur quis ademisse.*
2 *Procurator, quādo videatur reuocatus, ꝓpter præsentiā domini in iudicio.*

1 **§. Si rem suam.** † Hic dicitur, ꝙ si legaui rem meā, & postea alienaui eam, quia vendidi ti ex cā voluntaria, non vr̄ ademisse legatū: secus si ex cā necessaria, qa vr̄ ademisse legatū, seu reuocasse. No hoc ff. de adimē. leg. l. rē legatā. Itē si rē legaui, postea obligaui eā, nō vr̄ ademisse legatū, sine distinctione, licet in primo casu distinguatur, vt dixi, hoc est, qđ ꝓbatur ff. de leg. 2. l. fideicōmissa. §. si rē. Per theoricā istarū legum
2 soluebat Dominus domini mei talem qōnem. † Ego cōstitui ꝓcuratorē, ipse sic cōstitutus fuit in iudicio pluries, ego dominus postea

postea interfui vna die, die seq. venit procurator, dr̃ ꝙ dominus
fuit in iudicio, & ideo reuocatus est, nunquid intelligitur reuoca
tus. Distinguebat, aut intercessit dominus ad articulum, ad quẽ
oportebat eum venire de necessitate, puta erat dies assignata ad
iurandum de calumnia, non est reuocatus procurator. Si nõ erat
necessarium dominum venire, vt qui non erat dies assignata ad
li. cõte vr̃ reuocatum, sicut in legato, Lego tibi rem meam, & ec-
ce donatio, quæ legatum quoddam est. Sic constitutio procura-
toris, est quasi donatio. Do tibi potestatẽ cõte.l seu causam, post-
quam legaui rem, sed alieno, quia transfero in alium, vt quia ven
do, sic voluntate reuocatur legatum, sed ex necessitate non reuo-
catur, sed qñ de persona dñi in personã procuratoris transfertur iu
dicium, vel econtra de persona procuratoris in dominum, vr̃
alienari. Quæritur an hoc factum est voluntarie? & videtur reuo-
care procuratorem, si ex necessitate, non videtur reuocatus.

1 *Legatũ quãdo videatur reuocatũ, si testator rem legatã postea obligauit.*
2 *Dominium per venditionem, & traditionem transfertur, non per obliga tionem pignoris.*
3 *Probibitus emere, an prohibeatur pignus contrahere.*

1 §. Iidem rescripserunt eum, &c. †Hic dr̃, ꝙ
si testator rẽ legatam postea obligauit, non est reuocatum lega-
2 tum indistincte, quia non est tanta alienatio sicut prima, quia † p
vẽditionẽ, & traditionẽ transfertur dominiũ, non p obligationẽ
pignoris. Ad quid valet hæc pignoris obligatio, & facit. Duo erãt
barones, vnus promisit alij, ꝙ non acquireret aliquid in terra alte-
rius sub pœna maxima. Venit vnus miles, qui erat in terra baro-
nis, & quia alius baro promiserat aliquid non acquirere, cum in-
digeret pecunia, quoddam suum castrũ obligauit sub pęna mil-
le librarũ, quam mutuauit. venit alter baro, cui facta fuit promis-
sio, & agit ꝯ istum, & dicit pœnam eã commissam, & dicit, Tu p
misisti non acquirere aliquid in terra mea, tale castrum, quod est
in terra mea, pignori accepisti, & sic acquisiuisti, dico, ꝙ pœna est
commissa, & eam peto. Dñs meus dicebat, ꝙ quidam aduocatus
valde magnus dicebat casus legis est, ꝙ pœna non est commissa,
quia dicit lex, vbi quis prohibetur emere, pignus contrahere põt
3 vt ff. de pign. l. in quorum finib. † ergo, vbi quis prohibetur acqui
re pignus põt contrahere rem. nec te moueat verbum, emere,
quia verbum, emere, ad omnẽ obligationẽ se extẽdit, vt ff. de sta.
lib. l. statuliberi. §. Quintus. Quæritur ibi, quis prohibetur acquire-
re. Vel promisisti non acquirere, poteris ꝯhere pignus, hoc est, qa
ibi est alienatio alteri, vni vnius acquisitio, alteri non videtur alie-
natum, ꝙ non est alteri quæsitum, sed quod datum est tibi, vt nõ
alienetur, vr̃ datum, vt alij obligetur, C. de reb. alie. nõ alie. l. fi. Ego
distinguo, aut datur pignori, ita quod non est verisimile rẽ suam
in futurum luere, patet ex quantitate, quæ numeratur, quia quan
titas est maxima, cum ex persona, quæ eam accepit, quia est talis
persona, verisimile est, quod aliam suam rẽ obligabit, quam luat
ista, quia est homo indigens, & malefaciẽs facta sua, tunc videtur
acquisitum, & tunc est pœna commissa, si non est argumentum
legum, ff. de leg. 3. l. qui habebat, & de supel. lega. l. legata.

1 *Testator si partẽ rei legatæ alienauit, in parte nõ alienata valet legatum.*
2 *Rem in feudũ si cui cõcessi, alieno partẽ, vãquã feudatarius totũ amittat.*

§. Si vero quis partẽ rei legatæ. †Hic dr̃, ꝙ
si testator partem rei legatæ alienauit, indubitanter ẽt parte non
2 alienata, valet legatum. Hic est arg. ad q. de feudo. † Do tibi rem in
feudum, alieno partem, nunquid amittis totum? Arg. hic, ꝙ feuda-
tarius partẽ alienatam non amittit. & est arg. ꝙ dicitur, nihil actũ
credimus, &c. C. de his, quib. vt indig. l. vlt. sed optimum est argm̃
& illa ꝯtra, q̃ dicit, quia quod inceptum est hr̃ pro completo. ff. de
auro, & arg. lega. l. & si nõ sunt. § quod ergo. Ego dico, ꝙ si feuda-
tarius alienat partẽ feudi sine voluntate dñi totum amittit indi-
uiduũ, qa q̃ delinqt in partẽ reus est in totũ, qa est q̃dã indiuidui-
tas in feudo, qa si cedit ad me feudũ p parte, nõ eẽt forte sufficiẽs
ex eo, qui seruiret. Vñ lex dicit, si dñs fuit occisus a familia, & hr̃s
institutus aperit testm̃ añ habitã q̃õnẽ de familia defuncti, amittit
hr̃ditatẽ. Sed pone non aperuisse totum testamẽtum, sed partẽ te
stamẽti, dicit lex, sic amittit, qa cum ille, q̃ vendit totũ, ergo & q
partem totum amittit, hoc est quod dicit l. 3. ff. ad Sillan. incipit, si
quis in grau. §. si quis testamentum. & ff. de lega. j. l. etiam.

1 *Liberatio tribus modis relinquitur.*

1 §. Si quis debitori suo. Dicit ibi glo. † ꝙ libera
tio trib' modis relinqt̃
Primus modus, si dicat testor, peti nolo, vel ꝙ debet relinquo, vel
actionem remitto, ꝙ hic liberandus est legatarius ab omni debi-
to, vt hic, & ff. de libe. leg. l. si quas rationes. & l. Aurelio. t. rñ. Secũ
dus est si negocium testatoris gessisset, & testator dixerit, rationes
reddere nolo, & hic ab omni debito liberatur, nisi ab eo, ꝙ penes
eum sit, & ab eo, ꝙ dolo fecit, vt ff. de lib. leg. l. Aurelio. §. si cũ suis
concor. vt in gl. fi. ibidem. Tertius dicit gl. si damnauit hæredem,
ne exerceat actiones, hoc est, prohibuit ne exerceat actiones. Nõ
est idem dicere debitorem peti nolo ab hærede meo, & nolo ꝙ
hæres meus exerceat actionem contra debitorem meum.

1 *Debitor si legat creditori, quod sibi debet, an valeat.*

§. Econtrario †Hic dicitur, ꝙ si debitor legat credi-
tori, ꝙ sibi debet, non valet legatum,
quia in legato debet esse aliquod lucrum, alias non valet: sed si va
let hic nullum lucrum creditor habet. quia nihil amplius conse-
quitur, sed nõ semp habet aliquid amplius, per legatum ipse cre-
ditor, cum legatur sibi suũ debitum, quia ad minus habet hypo-
thecam competentem pro legato. Idem dicẽdum si erat species
debita, compertir rei vend. pro certa specie legata. puta quia debe-
batur ex stipulatione, dicit glo ꝙ non valet legatum, si sit plus pp
hypothecam. Ecce arg. ꝙ facit, ꝙ debet eẽ in legato. Plus quatuor
modis dicitur: nã dicitur plus in hypotheca. Certe al. bi dicit cõ-
trarium gl. ꝙ plus valet pp hypothecam, l. fideicommissa. §. si rẽ,
ff. de lega. 3. Vnde ego dico, ꝙ omnio si plus est in legato, q̃ in debi-
to, vel plus in hypotheca, vel alio modo valeat legatum, propter
id plus, hoc est, quod probatur. ff. de leg. l. si creditor. §. idẽ quod.

§. Quod si in diem. Ibi dicitur, ꝙ si legatũ fuerit
pure debitum in diẽ, vel sub
ꝯdõne, valet legatum, & viuo testatore veniat ꝯdõ, vel dies, nec
est dicendum inutile, pp illud dictum, quod res venit ad casum, a
quo incipere non potest, ergo non debet valere. Dic, solutio est
certa, si recte cõsideretur, quia semel constitit, vnde si res reduca
tur ad casum, a quo incipere non potest ante consummationem,
certe tũc annihilaretur, sic fuit hic. qa tẽpore, quo legabatur, erat
plus in legato, & ita fuit vtile, & æstimatur vtile. Verum est, quod
perfectionem suam non habet legatum, nisi a morte testatoris.

1 *Legatũ de seruo hæredis, si postea manumissus fuerit, an teneatur hæres.*
2 *Pœna committitur contra promittentem aliquid non facere, licet nõ fece rit, sed habens causam ab eo.*
Idem est si aliquis f. e. t, vel habens causam ab eo.

1 §. Si res legata. †In §. illo, ver. si vero heredis, dr̃, ꝙ si
seruus hr̃dis legatus fuerit, & ipse ma
numiserit eum, tenet hr̃s. Idem est, si ille, qui alium habuit ab hæ-
rede, hoc fecerit, qa donauit eum hr̃s, sicut seruum suum, quẽ te
stator legauerit, & donatarius eum manumisit. Ex hoc soluitur
talis q. Quædã vetula hẽbat montẽ fortissimũ, dicebat qdã vici-
nus suus in illo monte posset eleuari castrum, & esset mihi valde
dãnosum. vñ p misit illa vetula, ꝙ ibi non faceret castrũ sub pęna.
Postea vẽdidit montẽ illum. emptor castrũ eleuauit, nunquid pœ
na est commissa contra vetulam. vr̃ quod nõ. qa promisit sub pę-
na, ꝙ non faceret castrũ, & ipsa non fecit. Dico, ꝙ pęna est cõmis-
2 sa ꝯ vetulã. † Quia idẽ est si aliquis faciat, vel hñs cãm ab eo, vt hic
& ff. de ver. obl. l. si seruum. vult gl. no. similẽ q̃õnẽ, ff. de alie. iud.
mu. causa fac. l. 2. & credo, ꝙ non nominat in contrarium.

1 *Legans ancillas cum suo partu, mortuis ancillis viuo testatore, an extin guatur legatum in peculio.*
2 *Legata duo principalia sunt, si testator dicat, lego Stichum cum asino: se cus si dicat, lego seruum cum peculio, & de ratione diuersitatis.*
3 *Legata duo principalia sunt: si dicat testator, lego seruum, & peculium.*
4 *Ingrediens monasteriũ si dicat, do me cũ meis, si d nõ valet ingressus pro pter aliquam causam, nec datio bonorũ: secus si dicat, do me, & mea, et licet non teneat ingressus, quo ad personam, tamen tenet quo ad bona.*

1 §. Si quis ancillas. †Hic dr̃, ꝙ si quis legauerit ancil
las cũ suo partu, & si ancillæ mor
tuæ sint, post testm̃ viuo testãore, extinguitur legatũ in peculio. q̃
est rõ diuersitatis. dico, ꝙ hic diuisio posita inter res, quarum vna
non est accessio alterius, sed quatũ hic coniunctio est. Vñ si dicã
2 sic, † Lego tibi Stichum cum asino, valet quantum si dicerẽ lego
tibi Stichum, & asinum. sunt hic duo legata principalia, sed cũ di
co sic, lego tibi seruum cũ peculio. hic nõ hẽt copulare, qa vnum
est accessio alterius, s. peculium est accessio serui, & iõ si nõ valet
3 in principali, nec in accessorio. Sed aliud eẽt dum dicerẽ, lego ser-
uum, & peculiũ, ꝙ essent duo legata principalia, & iõ licet nõ va-
let, tñ in peculio, & in ancilla, & natus eius si dico, lego ancillã, &
natos eius, semp intelliguntur duo legata principalia, nec vnũ est
accessio alterius, pp nobilitatẽ personarum, vt ff. de ædil. edi. l. in-
4 sulsime. Valet hæc theorica † ad hoc, si quis ingrediatur monaste
riũ, & dicat, do me cũ meis. sed si nõ valet ĩgressus, pp aliquã cau-
sam, tũc nec datio bonorum. Sed si dicat, do me, & mea. tunc sũt
duo principalia, & licet non tenet ingressus, quo ad personam, te
net tamen datio bonorum, & sic bona remanebũt monasterio.

Differentia inter fundum instructum, & fundum cum instrumento, vel fun dum, & instrumentum.

§. Idem est, si fundus legatur. Fundus I
struct'. dr̃
hic. ꝙ si non valet in fundo, nec in instrõ. ꝯ ... ff. de fun. instru. in-
strumẽto q. Si dicam sic, lego fundũ cum instrõ. Dicẽdum est, ꝙ
sunt duo legata principalia, & si vnũ nõ valet, nihilominus aliud
valet. Sed si sic dico, dono fundum instructum, & fundum cum
instrumẽto, hodie sunt pro vno, & licet esset ita, ꝙ essent diuersa
fundum, & instrã per legẽ illam, hodie sunt idẽ per §. illũ. Bene
emanat dña illorum duorum, fundus instructus, & fundus cum
1 instrõ, ad illud, fundus instructus. † Nã qa differentia est inter fun
dum instructum ex vna parte, & fundũ cum instrumẽto, vel fun-
dum

lum,& instrumentum ex alia,& est dicendum,vna non attingit,
qa si prima est,ꝙ si legatis fundis instructis, vtrū legatū vr̄ instr̄m
patrisfamilias,vn̄ vr̄ legatum , ꝙ idē quoq; fundus est instructus,
C.de ver.sig.l.j.in fi. Sed instr̄m p̄risfamilias,ēt vr̄ legatū, qa idem
quoq; fundus est,& instructus.hoc ꝓbat̄ l.ꝑalleg.& ff.de fun.inst.
l.j.l.si cui.& l.q̄situm §.sed si fundus.& sic hēs no. C. de verborū
sig.l.2.& ista dr̄ia est correcta. Alia est dr̄ia, si legat fundus instru-
ctus,alienato fundo non debetur instr̄m , sed si legatur fundus cū
instr̄o,vel fundus est alias instructus,instr̄m debet, vt d.l.si cui.de
fun.instr. Istam dr̄am probat gl.in d.l.2.C. de verb.sig.sed vera est
per legem illam,sed hęc est correcta per.§.istum. † Quia ista duo
sunt æqualia,fundus instructus,& fundus cum instr̄o:,quia fundo
alienato non valet legatum in instr̄o , sed si legatur fundus , & in-
strumentū,fundo alienato bene valet legatū, & instrumentū: vn-
de bn̄ remanet differētia istorum,fundus,& instrumentum,non
istorum,fundum instructum, & fundum cum instrumento.

Legato grege legatū in vna oue retinet, si viuo testatore ad vnā venerit.
Idem dicendum de legato domus,quæ viuo testatore reducitur ad aream.

§.Si grex.

†Pone,grex fuit legatus , mortuo testatore ve
nit ad vnam ouem,valet legatū in illa. Sed po-
ne,viuo testatore venit ad vnam ouem.gl.dicit, ꝙ non valet: ego
dico,ꝙ immo.Idem dicerem, si domus esset legata,& viuo testa-
tore reducatur ad aream,vt ff.de leg.j.si grex.

§.Peculium.

Dr̄,ꝙ si manumissus sit seruus in vltima
voluntate,nō vr̄ ei legatū peculiū,nisi ex
presse fuerit legatū:sed si manumittatur inter viuos, habebit ma
numissor operas, & seruitium , in recompensationē vr̄ peculium
relictum.sed vbi in vltima voluntate manumittitur,cessat ista rō
& iō al̄s n̄ vr̄ ei relictū peculiū , nisi exꝑsse reliq̄rit : & licet postea
possit hēre opas,qa pōt ꝯualescere , tn̄ hoc nō credit,& raro eue
nit ꝙ cōualescat,& refert se ad ea,q̄ sępe,& c.l.nā ad ea.ff.de legi.

Legatum in genere an valeat, & cuius erit electio.
Legatarius vbi hēat electionē,non eliget meliorē,sed mediocrē,& quādo.
Hęres censetur eadem persona cum defuncto.
Hæredes habent interpretari obscuritatem , si qua sit in responsionibus factis positionibus,vel etiam in libello eius,cuius est hæres.

§.Si generaliter seruus.

† Lego tibi seruū in
gn̄e, cuius est electio
debitoris,si debitus eēt homo in gn̄e ex ꝯtu,puta ex cā sigillatio
nis,qa sic est in alternatiua promissione,electio est debitoris, s. ꝓ-
missoris.& ad legē illā r̄ndeo,electio est legatarij, verū est ex post
facto,si hr̄s nō vult eligere, sic trāsfertur electio, vt ff.de sol.l.j.C.
de sol.ista sola mihi non placet,qa si legatur hō in gn̄e,electio ē le
gatarij in prin.vt hic,& ex post facto,ff.de le.j l.si seruus legatus.§.
cū hō.Dn̄s † lo.distinguit hic,& alti⁹ exorditur materiā istā, & nō
valet legatū,qa denariū.dādo n.paleam eēt liberatus. Idē est si in
gn̄e subalterno legat aīal,dādo muscā liberaret, sed in spē spālissi
ma,& hāc appellāt Leg.istę gen⁹,vt hic:qa legat hō,vl̄ equus,tūc
distinguitur,aut sensit testōr de certo,ant nō.si nō,aut legatur res
q̄ hēt a natura fines designatos,sed distinctione hoīs, vt fund⁹,do-
mus. Primo casu,qn̄ legauit seruū simpl̄r,nō distinguo, aut testa-
tor nō hēt res in patrimonio suo , qa seruos non hēt,tūc legatarij
non erit electio,quia ipse eligeret de oībus seruis , q̄ sunt in mun-
do,nimis graue eēt hæredi, vnde hr̄s eliget, sed non deteriorem ,
vt ff.de leg.j.l.legato.& l.qui duos. Vbi legatarius eliget,nō eliget
meliorem,sed mediocrem,ꝙ nisi hr̄s eliget, distinguūt quidā:qa
aut res legatæ sunt tales,& inter oēs reperiuntur aliquæ, quas po-
tius expedit habere,q̄ non habere,vt in gn̄e hoīs est. Ita reperitur
aliqs homo,qd̄ potius expedit non habere,q̄ hēre, tūc mediocris
eligitur:sic intell̄r ff.de le.j.legato. Si sunt tales res legatæ, in qbus
non reperiuntur aliquæ,quas potius expedit non hēre, q̄ hēre, vt
in genere,tunc eliget minimum. Sic intell̄r l.fideiussorem § j.ff.
mand. Si vero ēt res,quæ non habet fines determinatos a natura,
vt est fundus,non valet indistincte,per legem,cum post. §.gener.
ff.de iure dotium.aut est domus, & subdistinguitur , an habuerit
testōr in patrimonio suo domū,& valet legatum, aut non habuit
domum in p̄rimonio,tunc nihil valet,vt l.si domos.ff de leg.j. &
eligit hr̄s,& hēt domos in patrimonio. Rō diuersitatis nō pōt red
di,qa illud in fundo,ꝙ in domo,cum illa distinctione, q̄ dicta est,
ibi voluit reddere diuersitatē: quia legatur fundus, posset legari
fundus vnius digiti,& sic non valeret legatum , sed domū sic non
designabis destinatione hoīs , sed parietis interiectione. l. si quis
duas.ff.commu pd. Si dicas mihi, nisi testōr legat domum,si hēt
i p̄rimonio domos. nunqd hēt legatarius vnā, quā eliget hr̄s. sed
hēt eā eo mō , quo reliquit eā testōr , nec operatur ibi designatio
hr̄dis,etedis n̄,ꝙ si velit hr̄s facere domū aliā , qa illam dare non
posset,vnde si posset hr̄s designare talē , quæ nullius eēt vtilitatis,
& in fundo legato dabitur vnius inqea dispōne , quam, reliquit te-
stator , nec operatur designatio hr̄dis,& ita non erit vtile legatū.
Si aūt sensit testōr de certo,sed ignoramus de quo,erant duo Sti-
chi,& dixit,lego Stichū.& sensit de certo,qa Stichus non est no-
mē gn̄is,sed est nomē certi hominis, vnde sensit de certo,ignora-
tur de quo , hoc casu hęres interpretatur voluntatē defuncti. l. si
qs a filio.§.pe.ff.de leg.j.† qa nullus est, q̄ hēat tantā identitatē cū
defuncto,quantam hr̄s,quia hr̄s eadē ꝑsona cum defuncto cēso-
tur,vt in Auth.de iureiur.a mo.ꝑst.circa principium . Facit d.l.le-
4 gato. † Hęc vera sunt in arg. ꝙ in r̄nsionibus factis positionibus,
vel ēt in libello sit aliqua obscuritas, eo defuncto facienda eēt in-
terpretatio per hęredē. Hæc sunt vera,nisi legetur in gn̄e.s.res cer
ta,planum est,ꝙ dēt dari talis,qualis est, si sit legatum sub alterna
tione , aut legatur sub alternatione dirigendo sermonem ad hæ-
redem,hæres illi dato rem illam,aut illam,quam eliget hęres: di
rigendo ad legatarium. legatarius capito talē rem, vel dicit sim-
pliciter non dirigendo sermonem ad aliquem,electio est legata-
rij,ff.de leg.3.l. Lucius,& l.j.prope finem legis.

1 *Conditio tacita non facit legatum conditionale, quo ad transmissionem.*

§.Optionis legatum.

Ibi dicitur, ꝙ olim lega-
tū optionis erat inutile,si
optabat viuus ipse legatarius.glo.reddit rōnem,qa istud legatum
est ꝯdōnale.s sub ista ꝯdōne,si optaret.& iō si decedebat ante im
pletam ꝯdōnē,s.antequē optaret, nō valet,qa ꝯdōnale: si decedat
legatarius an̄ impletā ꝯdōnē,euanescit,vt C.de cad tol.l. vnica.§.
si autē aliquod sub ꝯdōne. Dices, ꝙ legatum optionis est ꝯdōna-
1 le,hēt ne ꝯdōnē exꝑssam, vel tacitā.† Tacita ꝯdō non facit legatū
ꝯdōnale,quo ad trāsmissionē, vt ff.qn̄ dies leg.ced.l.cū illud.in fi.
& ff.de condi.& demō.l.q̄ extrinsecus.si sit exꝑssa,tunc facit lega
tum conditionale.Quid dicemus? gl.male dicit.Quæ est ergo rō
quare legatum optionis,si decedat legatarius,anteq̄ optet.Ratio
est,quia conditio adhęret personæ, cui est adscripta, legatum op-
tionis hēt cōditionē optandi adscriptam personæ, quæ adhæret
personæ,nec impleri pōt per alium,l.si hæredibus. ff. de condi. &
demon.vnde si eēt dictum in formam conditionis expresse, lego
tibi seruum,quē optaueris,si non optares viuus,non valeret lega
tū,nec hodie valeret,sed hic non est in vim conditionis , iō valet.

1 *Legari potest habentibus testamenti factionem actiue.*
Et ille potest legare,qui habet testamenti factionem actiue.
2 *Differentia an sit inter capere, & accipere.*

1 §.Legari.

† Ibi dr̄.ꝙ pōt illis legari, cum quibus est testa-
mēti factio passiue, & ille p̄t legare, q p̄t testm̄
facere,vt ff.de leg.3.l j.& l.a. Hic enumerantur in gl.cum quibus
nō est testamēti factio,s.q nō sunt capaces in testō alicuius, sunt q
dam capaces, licet in aliquib. posset capere filius de adulterio dā-
natus,& filius incestu sus,in testō eius,cuius est filius capere non
pōt,in alio sic. Itē mulier nubēs intra tēpora luctus,vt C.de secun.
nup.l.2 No.ꝙ quidam sunt non capaces,qui non possunt capere,
nec recipere: quidam,qui licet non possint capere , tamē possint
2 accipere.† Vnde aliud est capere,aliud accipere,& lex facit dr̄iam
inter ista duo,capere,& accipere,vt ff.de verb.sig l.aliud. Vide to
tum tractatū de his,q vt indig. C.& ff.quod aufertur hr̄di primo,
tanquā incapaci,fisco applicabitur. Intelligo de tali capace, q non
pōt capere,& pro non scripto hr̄,vn̄ veniet ad hr̄ditatē , in qua est
institutus,qui capere nō p̄ot,nec accipere ille cui licet deferre ab
intest.non fiscus. Quidā sunt capaces accipere, & nō capaces. In-
stituo hr̄dē,iste non vindicat mortē meā,nō pōt capere hr̄ditatē,
& ad suū cōmodū hēre,sed accipere pōt.adire ꝑ ōr , & sibi rema-
nēt iura hr̄ditatis directa,sed nō commodū.sed hēbit fiscus com-
modū:sed si nō posset eē hr̄s,veniret successor ab intest.& non fi-
scus,sed qa licet accipiēs cōmodū retinere nō pōt.& accipere p̄t,
sed non capere.iō venit fiscus,& ꝙ isti indigni sint hr̄des, & fiscus
hēt cōmodū, ex hoc sequr rō in ęquo, q vr̄ sine rōne, qn̄ hr̄ditas
applicat̄ fisco,legata debētur. Rō ē,ꝙ ex quo nō est, n̄ valēt legata
sed hoc est dicere.s.ille enī aufertur, vnde remanet hæres,licet ei
aufertur commodum. Sic loquuntur iura,ff.de vulg.& pupil.l.ex
facto.§.Iulia. Longinus.ff.de his,quib.vt indig.l.cum tabulis.

1 *Legatum incertis personis,an valeat, & quando*
2 *Legatum factum collegio,an videatur factum certis personis, vel incertis & quid de legato facto pauperibus.*
3 *Incertitudo qualiter cognoscatur in legatis, & an vitiet legatum .*

1 §.Incertis personis.

Infra dicit gl. ꝙ † pauperib.
Itē relinquo collegio , valet
legatum,& tamē legatur incertis personis. Speciale est, ita habes
no.C de sacrosan.eccl.l.j. Dico, quod legatur collegio non lega-
tur certis personis,nec incertis, sed personæ fallæ, seu repræsenta-
2 tæ. † Quia sicut hæreditas repræsentat vnam personam , sic colle-
gium repræsentat personam vnā. Vnde relinquitur personæ re-
præsentatæ.hoc est,quod probatur ff.de fideiu.l. mortuo . Si pau-
peribus relinquitur verum est , quod relinquitur incertis perso-
nis,& sic intelligitur. C.de Epis.& cler.l. id, quod pauperibus . &
3 est speciale legatum incertę personę. Nam incertitudo dicitur,qa
dicat testator vni ex cognatis meis,& filiæ meæ lego tātum,istud
est legatum incertæ personæ relictum : quia incertæ personæ , ta-
men in certitudine relictum est,valeret, vt hic. ver. illo, sub certa
demonstratione. Idem dicit l.quidam.ff.de rebus dubij. cognatis
meis,isti sunt certi:quia si dicerem,qui nunc sunt, & qui erunt,in
certi,vt ff.de reb.dub.l.si cognatis.

1 *Tutelę dationem vitiat incertitudo.*
2 *Legum correctio inducitur per coniecturas .*
3 *Incertis personis potest relinqui, & quando incertitudo vitiet legatum.*

§. Posthumo quoque alieno.

Ibi dicitur olim posthumo alieno legabatur inutiliter. Sequitur vers. nec hæc spes penitus sine emendatione relicta est in nostro Cod. posita est cõstõ, s. q non hẽmus: per quam cõstõnem huic parti prouiderunt, s. q posthumo alieno relinqui põt p istã cõstõnem, p quam emendatum est, s. q posthumo alieno legari possit, intelligit gl. q incertis psonis, vt hodie incertis psonis legari possit. ad hoc inducit legẽ, quæ parum facit. ff. de leg. 3. l. hoc legatum, 1. rñ. & l. ea tamen. sed ego probo hoc p lrãm nostrã, qa dicit hic lrã, sed nec hmõi spes, &c. istud, nec, implicatũ est, ac si diceret ista pars arguit, in qua dictũ est de posthumo, & p superiorem, in qua dictũ est, q incertos psonis nõ valet legatum, & ita dicit lrã in illo §. superiori. Incertis vero psonis, nec legata, nec fideic. &c. q. d. & si illa constitutio corrigit in legatis incertis personis relictis, & in legato posthumo, ius commune est q incertis personis legari potest, & hoc innuit litera nostra tota. & scis tu, quia legatum olim incertis personis non valebat, si extra amicitiam legabat testator alicui, & si diceret sic, quicunq; primo ascẽderit Capitolium, lego ei decem. Quæ amicitia põt colligi in eo qui primo ascẽdit. Sed hodie hoc est correctum, in tutore, est spãlis quam non corrigit, quod incertis personis dari possit: quia expedit impuberi habere bonum tutorem.

1 †Quia si diceret testator, qui primo venit de ciuitate Romana, sit tutor filij mei, nõ valet tutoris datio. Forte est qdam ribaldus ille q primo veniret: iõ hoc correctũ nõ est in tutore. Quidam dicunt q non corrigitur. s. q incertis personis relinquitur, immo incertis psonis relinq non põt: † qa legum correctio est euitanda ff. de in-

2 offic. test. l. j. & C. de ap. l. precipimus. in fi. vñ cum non inueniatur expresse correctum p cõiecturas, nõ est expresse corrigẽdum qa

a correctio legis, p cõiecturas nõ est capiẽda, a in Auth. qb. mo. na. effi. leg. §. sib. & qd nõ sit correctũ, sic oñdit spãle in pauperibus, qd incertis personis legari possit, vt C. de Episc. & cle. l. id, qd pauperib. & l. si qs ad declinandã. ergo si in pauperib. est spãle. ergo in cõtrariũ est ius cõe. ff. de leg. l. ius singulare, & ff. ad mun. l. j. in fi. C. de thesau. l. vni. † Dico, q immo incertis psonis põt relinq. & hoc in-

3 nuit lrã nrã, ab illo §. incertis, vsq; ad §. si qdẽ in noĩe. si recte intel. l. gaẽ, vt ego dixi. Sed attẽde, q aliqñ ab initio est aliqd incertũ, sed ex post facto põt fieri certum, vt e ma dicit testõr, q primo ascẽdet Capitolium, vel quicunq; filiam suam filio meo nupserit, ei lego tantum, relinquitur incertæ personæ, hoc modo dico, q valet, & est ius commune, q legatum icertæ psonæ valet. In hoc corrigit ius antiquum, sed qñ nec a principio, nec ex post facto potest esse certum, q. a dico sic, relinquo vni homini ex mũdo, nõ valet nec hodie, sed q pauperibus, licet isto secundo modo incertitudinis sunt incerti, tñ valet in eis, & ẽ spãle. Vñ ẽt hodie valet icertis psonis a principio, & ex post facto, hoc spãle, sed qd incertæ ab initio certæ ẽt ex post facto olim non valebat, hodie est ius commune.

ADDITIO.

a Non capienda. Etiam ex identitate rationis non inducitur legum correctio, nisi quatenus in lege sit expressum. Ita Bar. in auth. cui relictum. C. de ind. vi. tol. Ad de etiam q non inducitur ex dictione taxatiua tñ, Bar. in l. si quis. §. cum ita. ff. de adi. leg. De materia vide etiam per eundem in l. Marcellus. ff. ad Treb. vide d. Ias. in auth. nouissima. ver. pro contraria parte. C. de inoff. test. vbi expresse dicit, quod nec p interpretationes, aut subauditos intellectus induci ... est iuris cõis correctio. Alleg. gl. qua dicit sing. in c. cupientes. §. quod si per viginti. de elect. in 6.

§. Huic proxima est illa.

Ibi dr. q ista tria differũt, demõstrõ, modus, & condõ. Causa respicit præteritum, quia gessisti negotia mea, lego tibi domum, respicit præteritum, inspecto tẽpore donationis. Demonstratio respicit prñs tps, lego tibi Stichum, vel præteritum quem ego emi. Hic nec est causa, sed in primo, quia gessisti negocia mea, vel non est causa, quam lego. Modus, & condõ respiciunt futurum, condõ pp. est de futuro, potest tñ esse de prñti. & præterito, sed proprie est de futuro, & sic fit condõ, per si, & p cum: modus, per vt, lego tibi fundum, vt eas p me Romam. vel si eas p me Romam. cõdõ est. Hoc pbat ff. de condi. & dem. l. Stichus. In legato tñ optionis cum dico, lego tibi vnum de seruis meis, quem elegeris, respicit futurum, non habet vim condõnis ad minus, quo ad transmissionem, vt s. §. optionis.

1 *Regula Catoniana, quæ sit, & qualiter intelligatur.*

2 *Donatio facta a patre filio in potestate, non valet.*

§. An seruo hæredis.

Tractauit de legato ĩ ista cõsultatione psonæ hrẽdis, & psonæ legatarij, Ibi dr. si instituo te hrẽdẽ. lego seruo tuo pure, nõ valet legatũ, qa legatũ datũ est a te, & q legat seruo tibi acqrĩt & ita dandum est a te, & tibi quæritur, non valet, & adeo non valet, q nec cõualescat legatum istud, q seruus tuus me viuo, cui legaui, exeat de ptãte tua: qa idẽ, ac si esset in ptãte tua, qa istud, q inutile eẽt, si statim decederet testõr, ex post facto cõualescere nõ pot; esto qd seruus alienatus eẽt me viuo. Ista est regula Catoniana in pure relictis, quorũ dies cedit a morte testõris, nõ a die aditæ hrẽditatis, nihilominus hic dicit illa regula, istud legatum, quod deficeret, si testator statim decederet, de quo defectu intelligitur. Legatum quandoq; deficit propter personam testatoris, quandoq; propter psonã hæredis, qñq; mista cõsideratione. Et ista mista cõsideratio fit pluribus modis. Quandoq; fit legatũ mista consideratione videlicet relatione legatarij ad personã hrẽdis, vel legatarij ad psonã defuncti, vel rei legatæ ad hrẽdẽ.

a † Regula Catoniana, qñm ad mãm nostrã ptinet, intelligitur vbi legatum impedit pp mistam cõsideratione hæredis, & legatarij. sic loqtur hic, alibi nõ psequor cã, solum in casu nrã lrã. Vnde in casu nrõ eẽt inutile legatum, testõre statim moriẽte pp mistam cõsideratione psonæ legatarij qa dandum, & hrẽdis eẽt legatum a se sibi, qa ex post facto cõualescere nõ põ, & sic hoc casu hẽt locum regula Catoniana. Si eẽt inutile legatũ testõre statim moriẽte pp psonã legatarij tñ: qa est nõ capax tpe testi, nõ hẽt locũ regula Catoniana: qa bñ põt cõualescere, si inueniat capax tpe mortis, vt ff. de iu. fis. l. nõ intelligit. §. qñ aũt. Sed in casu nrõ, nisi mista cõsideratione legatarij & hæredis, mortuo statim testõre nõ valet, ex post facto nunq̃ põt cõualescere, scis qũo gl. psequitur illam difficultatẽ. Dicit lrã nrã, instituo te hrẽdẽ, sed lego seruo tuo non valet legatũ, dicit gl. C. de ser. hæred. inst. & qcã. §. ille. Illud cõnum nõ valet, qa hic loqtur in seruo hrẽdis, ibi in seruo testõris. Itẽ ibi nõ dicit, qd valeat legatũ, qd relinqt testõr seruo, sed non cogei p lrãm nostrã. Duob. modis debemus intelligere, dicit lrã nrã, instituo te hrẽdem lego seruo tuo: tũc nõ valet legatũ. ex cõtro instituo seruũ tuũ hrẽdẽ, tibi lego, valet legatũ. Quæ est cã istius diuersitatis? Primo põt sic persuaderi. Legatũ pure relictũ cedit statim a tpe mortis, vbi instituitur hæres iure institutus, & certũ est, qs sit futurus hæres. v. g. ego in primo casu huius §. instituo te hrẽdẽ. lego seruo tuo pure, si statim decederem, statim, inueniretur hrẽditas adita, & cederet dies legati inutiliter, & iõ nõ põt cõualescere in futurũ: & quod legatũ, quod si statim testõr decederet, eẽt inutile. Quod nõ possit cõualescere in futurũ, hoc pbõ, p regulã Catonianã, q̃ pmisit, vt ff. de regula Catõ. l. j. Pone in secundo casu, instituo seruũ tuũ, lego tibi, vñ es pure institutus: sed qs sit futurus hæres incertũ est, seruus põt alienari, & arbitrio eius in quẽ alienatus est aditus, põt manumitti, & suo arbitrio adire: & iõ si decederet statim, nõ statim cederet dies legati, qa no est certũ, qs sit futurus hæres, & iõ nõ adibit, donec certum sit qs hæres. & qa põt eẽ hæres alius, q̃ seruus, & illius iussu, in quẽ alienatus est adire, & eũ facere hrẽdẽ: vel põt manumitti, vt sit eẽt hæres. & istis duob. modis valeret legatũ, & h. d. lrã recte intellecta, quẽ op. Nunqd in primo casu dñs, q est hæres istitutus, põt fieri seruus anteq̃ adeat. Itẽ nunqd põt dare in arrogationẽ, & sic est incertũ, qs sit futurus hæres, sicut nec in secũdo casu. Dicẽdu, hoc non est cõsiderãdũ, qa inspiceret casum alicuius, & aduersam fortunã eius, quod nefas est, vt ff. de ver. obl. l. inter stipulantem. §. sacrã. Alia est psuasio, in legatis spectamus diẽ cessionis, in hrẽditate aditionis, & iõ mutatio cõtingẽs in psonã legatarij post diẽ cessionis, nõ reddit legatũ inutile. Primo casu, instituo te hrẽdẽ, lego seruo tuo: ad hoc, vt legatũ valeret, oporteret, q seruus alienaretur, vel manumitteretur: sed vt dictũ est, si statim decederẽ, cũ legatũ eẽt purũ, & certũ qs sit futurus hæres, statim cederet dies legati, & cederet nũc, & post istã cessionẽ legati mutũ cõtigẽs, circa psonam legatarij, qa alienatur seruus, vel manumittitur nihil operatur ad hoc, vt reddatur legatũ inutile, vel quod possit cõualescere. in secundo casu est instituo seruũ tuũ, & tibi lego: si mutetur psona hrẽdis, qa alienet iste seruus, vel manumittatur, procedit legatũ, & sic non mutata psona legatarij, facta mutatione in psona hæredis procedit legatũ. sed in primo casu valeret cũ mutatione psonæ legatarij, & ita post diẽ cessionis, nihil operatur. Prima deductio efficacior est. Tertia iõ est, legatũ non põt intelligi, nisi intelligat hrs, cũ instituo te, & lego seruo tuo: intelligẽdo, te, intelligo statim hrẽdẽ, qa me decedẽte sola voluntate eẽt hrs, & iõ si statim decederẽ, dies legati cederet inutilr, quasi postea cõualescere nõ pot, p regulã Catonianã. Sed in secũdo casu, instituo seruũ tuum, & tibi lego non statim intelligo hrẽdẽ: qa sola voluntate, nõ fit hrs tibi, immo tutius dñi fit incertus: iõ nõ intelligemus legatum cedere statim, sicut in primo casu, & iõ posset eẽt vtile. in secũdo casu, pone, instituo filiũ hrẽdẽ, & lego pri, valet ne legatum? Vr q non, qa si filius instituitur hrs, certũ est quis sit futurus, qa filius in certum casum, qa si emancipetur, & adeat, planũ est, q hrs est: si maneat in ptãte, & adeat iussu pris, fit hrs est, licet comodũ pri acqrat. Hoc est, quod tacite colli. ĩ lege difficile, ff. de leg. 1. l. filio. & sic si statim decederet testator, statim cedere legatum ... sicut in primo casu, iõ nõ valet legatum in peculio. Hoc verum erat iure antiquo, quod certum erat filium eẽt institutum hrẽdẽ in omnẽ casum, sed iure C. põt eẽ, q pr erat: qa si filiusfa. hrs institutus non vult eẽ hrs, vt C. de bo. quæ lib. l. vlt. & sic incertum est qs hrs. & si dicamus, q est vtile legatum sic in secũdo casu nostræ legis, sic non separamus filium a seruo quia in seruo non separamus. Pone, instituo te hæredẽ, lego filio tuo, nunquid valet legatum? Quidam volunt dicere, quod sic, quæ est ratio illius legis, qd instituo te hrẽdẽ, & lego seruo tuo, nõ valet: quia hoc esset legare tibi. i. instituere te hrẽdẽ, legare seruo tuo: qa qcqd acquirit seruus tuus, acqrit domino: sic olim quicquid acquirebat filius, acquirebat patri, sed hic proprietas acquiritur filio, C. de bon. quæ lib. cum oportet, nõ acqreretur proprietas legati filio, hic potuit dicere

cere probabiliter, in alio casu est defensio Doctorum, si pr̄ donat filio in ptāte, pōt reuocare: qa idem sunt, vt r̄. φ hoc est correctum hic. & voluerūt dicere, φ sic. quia dñt ipsi, q̄ est rō ipsorū iuriū, 3 quib. caucbatur, φ † donatio facta a patre filio existenti in ptāte nō valet illa erat rō, qa quicquid acquirebat filius in ptāte, totū acqrebat patri. Hic cessat rō ista, quia patri non acquiritur quo ad ꝑprietatem, sed quod hæc opinio est reprobanda in Auth. de immensis donatio. vbi dicitur, φ sicut donatio a patre filio in potestate facta olim non valebat, sic nec hodie.

1 *Legatum collatum in mortem legatarij, vel hæredis, valet.*
2 *Et nunquid idem sit de stipulatione.*

1 **Post mortem.** Dr̄ ibi, φ † valet legatū collatū i mortē legatarij, vel hæredis, vt si sic dicat testator, lego tibi cum tu morieris, vel post mortē tuam. vel sic. lego tibi cum hr̄s meus morietur, vel post mortē hr̄dis mei. dicit 2 gl. φ ēt stiplō sic concepta valet, promitto tibi cū hr̄s meus mortuus erit, vel post mortē hr̄dis mei, sed alio, & alio modo valet legatum. dicit gl. est stiplō, qa cū promitto tibi post mortē meā, vel cum tu morieris, tñ statim ꝯhit oblō in legato, si sic dicat, lego tibi post mortē tuā indistincte, si sic dicat, lego tibi quando tu morieris, statim ꝯhitur oblō te viuo, quā cito hr̄ditas adiretur: videt aliud cū dr̄, lego tibi post mortē hr̄dis mei, vel cum hr̄s meᵘ morietur, qa non ꝯhit oblō viuo hr̄de. Vnde facio vim, vtrum collatū sit legatū in mortem hr̄dis legatarij, qn̄ sic dr̄, lego tibi cū morieris, vel post mortem tuam, illa oblō, q̄ nō pōt impediri, & de qua verisimile est, φ te viuo veniret, statim ꝯhitur, vel lego tibi cum Sol orietur. sic est hic, & minus dubitāter cum sic dicit, lego tibi cū moriens, certū est, φ te viuo cedet dies legati, qa viuus morieris. Et idem diceremus, φ statim ꝯhit oblō, cum dr̄, lego tibi post mortem tuam, quia certum est diem venire. In alio casu, qn̄ collatum est legatum in morte hr̄dis; qa sic dr̄ lego tibi cū hæres meᵘ morietur, vel post mortem hr̄dis mei aliud est, quia non ꝯhitur obligatio viuo herede, quia si legatarius decedat ante hæredem, legatum est inutile. Hoc probatur, ff. quando dies leg. ced. l. si cohæres. ff. de cond. & demon. l. si hæres meus.

Impossibile præceptum, an vitiet legatum.
Impossibilitas ratione breuitatis dilationis, non vitiat obligationem.
Impossibilis conditio, an vitiet legatum.
Impossibile præceptum testatoris, an vitiet legatum.
Stipulatio si incipiat a conditione necessaria, valet, si ab impossibili, nō valet, & quando.
Legatum si incipiat a conditione necessaria, valet, sed secus a præcepto testatoris impossibili,
Legatum quando cedat.
Quæ non prosunt singula, multa iuuant.
Regula Catoniana habet locum, si sit legatum, cuius dies cedit a tempore mortis, quomodo intelligatur.

§. Exceptis In isto §. dr̄, † φ præceptū impossibile vitiat legatū. & gl. i. exponit, sup illo ver. impossibilia, sed gl. arguit, φ imo impossibile præceptū non vitiat, vt. ff. de leg. 1. l. φ mihi, & tibi. §. 1. Sol. gl. dicit, φ id præceptum nō est impossibile: qa pōt esse, φ testōr viuet diu post testm̄ dormani factū, & poterūt seruu redire de ciuitate Romana. Dico. φ nullū legatū est inutile pp̄ p̄ceptum impossibile, qd̄ est impossibile propter breuitatem dilationis Vn̄ si dicat sic testōr, lego tibi seruum vt hr̄s det tibi seruū, qui est in ciuitate Romana, crastina die, qua moriar, valet legatum: licet sit impossibile, φ hæres possit dare illa die, pp̄ breuitatem dilationis. † Et pro hoc probo. In testis est facienda plenior interpretatio, vt ff. de reg. iur. l. in testis, sed si aliqs obligat se ad impossibile rōne breuitatis dilationis, vt promittit facere domum intra quattuor menses, & tamen impossibile est, φ possit facere intra tam modicam dilationem, nihilominus valet obligatio, & amplianda est dilatio arbitrio boni viri, vt ff. loc. & conduc. l. insulam. & est vtilis lex, quia multo fortius amplianda erit in testis. Signatur aliud ꝯtrium sup de hæred. insti. in fi. † vbi dr̄ φ conditio impossibilis non vitiat legatū.a Hic dr̄ ꝯtrium. glo. distinguit, quia aut adijcitur condō impossibilis in personam honorati. l. hæredis, qui honoratus est, vel grauatus de re legata, & sic condō impossibilis vitiat legatū; aut adijcitur condō impossibilis in personam honorati. l. legatarij; & tunc nō vitiat legatū. Concordat Dn̄s dn̄i mei sol. istam, & reddebat rationem, qa honoratus legatarius posset implere conditionem, quæ in persona sua adijcitur. Planum est, φ impleret eā si posset, io hr̄, p im̄pleta, vbi est impossibile, φ eam potest implere: aut haberet legatum, & iō condō impossibilis adiecta in persona legatarij, non vitiat contractum. si hæres, planum est, φ si posset eā implere, φ non impleret eam, imo potius impediret, dato φ posset implere, ita φ legatū deficeret, & iō cōditio impossibilis adiecta in persona hęredis hr̄ pro impleta, & iō ꝯdō impossibilis adiecta i ꝑsonā legatarij, nō vitiat legatū. Dico alio modo, φ † legatū relictū sub ꝯdone impossibili indistincte valet, siue adiecta, sit ꝯdō impossibilis in persona legatarij, siue in persona hr̄dis. Respōde ergo ad ꝯriū. s. d. her. inst. §. vltimo. Sed tu dic, signum fuit, ne hic sub conditione impossibili valeret legatum, hic dicit glo. p̄cepit testōr præceptū impossibile sic. Hæres mi præcipio tibi, φ ascendas cęlū, vel φ mortem morieris, & si in cęlum nō ascenderis, Titio lego, & istud legatū non est relictū sub cōdōne impossibili. imo sub ꝯdōne necessaria. Sic si faceret testator præceptum impossibile, vt pote iuris, qa dicit testōr, hr̄s mi. p̄cipio tibi, vt tu ꝯhas cū sorore tua mr̄imonium, quod si cū sorore mr̄imoniū nō ꝯxeris Titio lego quinquagīta Dico, φ hoc legatū est sub ꝯdōne necessaria, vn̄ debuerat sic signari ꝯriū, legatū sine ꝯdōne necessaria, lego tibi, si Sol cras orietur. cū ergo hic sit legatū sub ꝯdōne necessaria, quare non valet 5 legatū, imo dr̄ hic, φ vitiat? Dico, sicut in stipulatione, † si stipulatio incipiat a ꝯdōne necessaria, valet. si ꝑmittis mihi, si hr̄s meus cœlū digito nō tetigerit. bn̄ valet stiplō, sed si incipit ab impossibili, nō valet, nec sic stiplō penalis adiecta, v. g. Tu ꝑmittis mihi cęlū tangere cū digito, & si nō tetigeris, ꝑmittis mihi cētū noīe pœnæ, neutra valet, & sunt exēpla, vbi promittis mihi dare Stichum mortuū, & si nō dederis, ꝑmittis mihi cētū. neutra valet, vt ff. de 6 uer. obl. l. si hō. io sic est in legatis, & sic i testis. † Si incipiet legatū a ꝯdōne necessaria si hæres meus cœlum digito non tetigerit, valet legatū, sed si a p̄cepto impossibili, quia dicit testōr, p̄cipio hæredi meo, φ cœlū digito tangat. & si non tetigerit, Titio lego centum, & si ꝯdō sit necessaria, tñ non valet legatū, quia a præcepto impossibili, qa dixit testōr in principio. Vn̄ signat glo. ꝯtrium sup. de hæt. insti. §. pe. ibi dr̄, φ ꝯdō impossibilis non vitiat legatum, ignorat penitus qd sit condō necessaria, qa hæc est condō necessaria, ut indistinctæ ꝯdō impossibilis, & qd̄ dicit impossibilia. litera refertur ad pręcepta, hoc restrinxit dn̄s meus. §. illud. sup. an seruo, vt aliquid adderet, & ibi dictum fuit, si seruus est institutus, & est 7 legatum dn̄o hic est secundus casus. † Legatū non cedit ante aditam hęreditatem, & adit deinde adita hæreditate. primo casu, ubi dn̄s instituitur, & seruo legatum est, statim cedit legatū. Ad hoc inductæ fuerunt tres rationes. Vna fuit, legata non cedunt, nisi certum sit, quis sit futurus hæres ex testō, & oportet, φ sit pure institutus, uel sub condōne, quia ꝯdō sit impleta adhoc, ut legata cedant. modo in primo casu illius. §. non est dn̄s hæres institutus, & pure habens ipsum pro hr̄de, & statim cedit legatum a tēpore mortis. In secundo casu est incertum, qs sit futurus hr̄s, & iō non statim cedit a tpe mortis dies legati, sed deinde ab adita hæreditate. Item ubi dn̄s est institutus, facilis aditio, & sola uoluntate potest esse hr̄s, iō statim cedit dies legati. In secundo casu, qn̄ institutus est seruus, non est ita facilis aditio, imo requiritur iussus dn̄i iō nō statī cedit dies a morte testōris, sed ab adita hęreditate. Tertia rō fuit r̄ta ibi assignata, & licet q̄libet per se non sufficeret, tamē 8 oēs sīl sufficiunt, ut quę nō prosunt singula, multa iuuant. † Item dictum fuit ibi, φ si dn̄s fuisset institutus sub ꝯdōne, & esset legatum seruo posset legatum conualescere, illud solum reassumpsit dn̄s meus, q̄ dicta fuerunt in illo § qa qd̄ dictum est, & rōnem diuersitatis inter primum casum, & hinc supponunt ꝯtrium eius, qd dicit gl. qa supponunt rōnes, & dr̄ .e, q̄ dictæ sunt in secundo casu, qn̄ seruus est institutus. & legatū est dn̄o: quia non cedit dies a tpe mortis, hæc fuit opinio Azonis. unde dicit litera, & si statim post factum testm̄ decesserit testōr, non tñ dies legati cedere intelligitur, & dixi cedere non intelligitur, qa nec cedit, dicit glo. ꝯtrium. l. φ tpe mortis cedit legatum in illo secundo casu, & ur̄ lex expressa pro me, ff. qn̄ dies leg. ced. l. cū legato. qa ibi ponit duo legata, & in uno planum est, φ eius dies cedit a tpe mortis, & est uerum, qn̄ filius est hæres institutus, φ patri legat dn̄o, & sic hēs legem pro eo, φ dixi in illo secundo casu; quia nō cedit dies a tpe mortis, sed ab adita hr̄ditate. habes gl. ff. de leg. 1. l. a fisco. scis tu, qs sit effectus, cedit a tpe mortis, uel non: maximᵉ est, institutio seruū tuum, lego tibi, si ante aditam hæreditatem decedat. si dicas, φ cedat a tempore mortis s̄m illam opi. transmittitis ad hæredem, si dicas, φ cedit dies ab adita hæreditate, sicut ego dixi, & in hoc consentit Azo, non transmittitis dixit ibi ab hoc, quod a tempore mortis cedat legatū. tñ quod sit pure a tempore mortis, hoc est, quod probatur. ff. qn̄ dies lega. ced. l. hæredis. Dico in illo §. ibi dixi, φ legatum, in quo attenditur mixta consideratio hæredis, & legatarij & illud non cedit, nisi sit hæres pure institutus, & certum sit, φ sit hæres, si non esset in secundo regula, nisi ... ubi fieret mixta consideratio personæ legatarij, & hæredis, nisi certum esset quis hæres, quis legatarius: & ideo ad hoc, φ cedat dies talis legati, in quo attenditur mixta consideratio hæredis, & legatarij, oportet, φ pure sit institutus hr̄s. & certū sit, qs sit futurus hr̄s in primo casu illius. licet hr̄s tñ hr̄ pro hr̄de, & iō fit statim mixta consideratio, & cedit dies statim, non ab adita hr̄ditate, non aūt qn̄ incertū est, quis sit hæres, ut ff. qn̄ dies leg. ced. cum legata. Possem dicere uno

ADDITIO.

a Non vitiat legatum. Adde, & vide no. per Bar. in l. i. ff. ... de cond. indeb. & plenius per eundem in l. ... ff. de cond. inst. Aduerte, φ conditio impossibilis, quam testator putabat possibilem vitiat legatū, secundū Bart. in l. ... illud tñ limitat do. Alex. in apost. ad ... nisi ipsa impossibilitas, qua testator putauit possibile ... posset adimpleri per equipollens, quo casu dispositio non vitiatur ... & ibi Bar. in l. legatum ciuitati. ff. de ... leg. & in l. opus nouum. de oper. publ.

re vno verbo,& ꝯcordare istas diuersas opin. Legatū item ī quo
attendit mixta cōsideratio hředis,& legatarij,statim cedit, quo ad
transmissionē,& sic vera est opi.gl. Sed quāmīm ad hoc, vt iudicē
tur vtile, vel inutile, oportet pp considerationem hæredis, & lega
tarij, ꝙ sit certū qs sit futurus hřs; qa nō pōt esse ꝯsideratio perso-
narum, nisi sit persona authentica, vt ff. de iure cod. l. quidam te-
serunt. §. esse.n.dēt. Sic est verū, ꝙ dixi in oppo. Azo. Ego locutus
fui ibi, de reg. Catoniana, dicit Cato, ꝙ legatū, qđ inutile esset, si
testōr statim decederet, postea conualescere nō pōt, regu. Catoni.
hēt locū, cū sit legatū pure, cuius dies cedit a tpe mortis, quocūq;
gñe impedimenti impediet. si statim moriet testōr, vbi si impedi
tur pp personā legatarij tm̄,& iō nō hēt locū reg. Caton. quia con
ualescere pōt,& in nullo alio genere impedimenti cessat, vt ff. de
iure fisci l. non intelřr. §. quod aūt. quia dixi ego, qđ reg. Caton. lo-
cum hēt. † si sit legatū, cuius dies cedit a tpe mortis, intelligas ve-
9 rū esse, nisi sit hęres futurus seruus, ꝙ tunc non distinguo, sicut le-
gata, quorum dies cedit a tpe mortis, vel ab adita hæreditate. Sic
intellige de opīo. leg. l. si, opīē. Scis tn̄ quid sequitur de hoc, tu hēs
gl. ff. eod. l. seruus. quæ non dicit veritatem, quia ibi adimit legatū
inutile pp mixtam considerationem personę testatoris,& legata-
rij, ideo reg. Caton. locum ibi non habet.

De ademptione legatorum. *Rub.*

1 *Voluntas defuncti est ambulatoria vsque ad mortem.*
2 *Testamentum secundum derogat primo, & quando legata in primo videan
tur reuocata in secundo.*
3 *Codicilli sunt pars testamenti.
Et quod iuris est in toto, quo ad totum, idem in parte quo ad partem.*
4 *Codicilli, qui sequuntur testamentum, habentur pro confirmatis in testō.*
5 *Procuratorem secundum cum quis dat, videtur reuocare primum.*
6 *Tutorem secundum cum quis dat, an videatur reuocare primum.*

Ademptio legatorum.

Ibi dř, ꝙ adē-
ptio legatorū
... co. te... o adimat ... iue codicillis, teneat adēptio,
& sic ambulatoria † est voluntas defuncti vsq; ad ex-
1 tremum vitæ exitū, nec est aliqd vinculū, qđ iure nřo possit impe-
dire reuocationē testi. Sed vtrū possit impedire reuocationē testi,
qn fecit testōr testm̄,& iurauit se persistere in illa voluntate? Di-
co, ꝙ iure nřo nullū est vinculū, qd possit impedire reuocationē
testi: qa ambulatoria est voluntas vsq; ad mortē, vt ff. de adim. le.
l. 1. ad fin. de do. inter vir.& vxo. l. cum hic status. §. vlt. ergo oino
pñt adimi legata vtiliter quibuscūq; verbis, aut in codē testō, quia
dixi, primo do, lego: postea vero dixi, non do, nō lego: & tūc non
vř legatū, vel scriptū, qa qđ scriptum est, ex quo postea reuocatur
non vř scriptum, ff. de leg. 1. l. si ita scriptum. vnde si legatū in eo-
dē testō adimit, in quo legatum fuit, aut expresse adimitur, vt di-
ctum est ipso iure desinit deberi, aut tacite. Si tacite, aut per dele-
tionē, aut p alium actum. s. pp inimicitias capitales, q̄ postea super
uenium, nec reducti sunt ad ꝯcordiam ante mortē. Si per deletio-
nem, aut p deletionem facta ante testi cōsummationē, ipso iure
desinit deberi, si post ꝯsummationē desinit deberi ope exceptio-
nis, vt ff. de his, q̄ in testa. delen. l. 2. in fi. Si fuerit ademptum tacite
non per deletionē, sed post inimicitias superuenientes post lega-
tum, nec facta est amicitia postea ante mortē, desinit deberi ope
exceptionis, vt ff. de adim. leg. l. 3. in fi. legis. & l. ex parte. si fuerit
reuocatū nō eodem testo, in quo fuit relictum: tunc aut fuit reuo
catum in alio testō solenni. aut in codicillis. Si in alio testō solen-
ni, tunc desinit deberi ipso iure, quia dato ꝙ in secundo testō non
2 reuocaretur, tm̄, † quia fm solenne tollit primum ipso iure, vt in-
st. qb. mod. tes. infir. §. posteriore. Si in cod. ope. excep. desinit deberi
hic dicit gl. hæc est tō vera, vel. i. datum non inducit l. pro se suus,
.i. dices sic, ad hoc, ꝙ aliquid dissoluatur ipso iure, dēr dissolui eo
iure quo ligatum est; vř. in testō solenniter legatum relictum, vt
ipso iure desinat deberi, dēt adimi in testō solenni, alias nō tollitur
ipso iure, nisi in alio testō solenni, vel in eodē adimat, adēptione:
3 † ergo in codicillis legatum in testō solenni, ipso iure non desinit
deberi ad hoc,& ff. de sol. l. prout quisquis. & ff. de reg. iur. l. nihil
tam naturale. Dico ꝙ ex quo in codicillis adimit,& in testō solen
ni reliquat, tn̄ desinit deberi ipso iure, quia codicilli sunt pars testi,
vt ff. de iure cod. l. quidā teserunt. Sicut igit si in alio testō adime-
ret, desineret deberi ipso iure, qa qd iuris est in toto, quo ad totū,
idem iuris est in parte quo ad partem, l. quæ de tota. ff. de rei ven.
Dñs Placent. scripsit hic, ꝙ legata in testō, in codicillis nō possunt
adimi, nisi in testō essent expresse confirmati futuri codicilli,& ꝓ
se inducebat. ff. de testa. l. hæredes. §. 1. & §. si quis post. Sed q̄ erat
4 rō, q̄ mouit ipsum? qa † codicilli, q sequunt testm̄ hñr pro confir-
matis in testō, vt ff. de iure cod. l. si quis. §. si & ꝭ. dicam tibi, quo iu
re mouebat,& rōnabiliter: quia lex dicit, ꝙ codicilli sequentes te
stm̄, hñr pro confirmatis in testō,& si hoc non dixit testōr, verum
est dicit Placent. si non sunt ꝯrij testō, sed hic codicilli ꝯrij sunt
testō,& de talibus loquitur hic, qa in testō dicit, Titio do, lego: in
codicillis dicit, non do, non lego: ꝙ hñr pro confirmatis in testō,
nisi hoc dixerit testator. non est verum, dicit ipse, & inducebat l
probationem. l. dicit, qui nititur impugnare testm̄, non hēt com-
modum ex testō, vt C. de leg. l. si legatarius est. ff. de inof. test. l. Pa-
pinianus. §. meminisse. Item frustra petit legis auxilium, qui in le-
gem cōmittit, vt ff. de mino. l. auxilium. §. qui deliquit. ergo codi-
cilli, q sunt ꝯrij testō,& sic nitiř impugnare testm̄, & carere ꝯ te-
stm̄, nō hñr pro ꝯfirmatis in testō, nisi hoc expressisset testōr. hēc
nec est verisimile, qd quis ꝯfirmet viā, vel excogitet ꝯ se, vt ff. de
tes. mil. l. 3.& C de testa. l. nimis graue, qa non est verisiře, ꝙ codi-
cilli testō ꝯrij, in illo testō ꝯfirment. Dñt Doc. ꝙ licet sint ꝯrij, tn̄
hñr pro confirmatis in testō, vt in Auth. de res fideicom. §. 1. Sed
Placent. multum de facili rñderet illi §. illius Authē. quia ibi non
denegat, quin essent ꝯfirmati in testō, vnde dicit Placēt. ꝙ ibi fue-
runt confirmati in testō, alr nō valeret ademptio facta in eis, iux-
ta eōem opi. sed non soluit: vnde ostendit, ꝙ codicilli licet sint ꝯ-
trij testō, nihilominus possint confirmari, & haberent virtutē ex
testō: quia videmus qnq; agi ex ꝯctu, vt ꝯctus destruatur: vnde po
ne, ꝙ ꝯcta sit emptio,& venditio, apposito incontinenti pacto,
quo receditur ab emptione,& vēditione; certe agitur ex emptio-
ne ad illud, qđ ꝯuenit in illo pacto, qui dicit, ꝙ pactum nitebatur
ad destructionem emptionis.& sic nō est mirum, si testm̄ dat vir-
tutem codicillis, licet sint ꝯrij,& nitantur ad eius destructionem.
& hoc arg l. Celsus. de ꝯhen. emp. §. i. glo. hic opponit fortissime,
& non soluit. dicit hic, ꝙ legata in eo: dem testō ꝯ sit adimi: vnde si
dixerit testator, do, lego Titio talem rem: deinde dixit, nō do, nō
lego Titio talem rem, valet ademptio. Ecce repugnantia,& con-
tradictio, do, lego: non do, nō lego: sr in testō sit repugnantia, inui
cem non valet, vt ff. de reg. iur. l. vbi repugnantia. ergo nec idem
testm̄ ea parte, qua inuenietur repugnantia, valebit. Quidam in-
stant sic, vbi repugnantia est in testis neutrum valet, & sic nec le-
gatum valet: & hoc dř hic, quia si dixerit postea, nō do, non lego:
ꝙ legatum non valet: si verum est, ꝙ legatum tunc valet, sed hoc
non est virtute ademptionis, vnde euasio illa non valet. Dico, ꝙ
non pōt hři bonum exemplum de illa trā, ff. de re. iu. l. vbi repu-
gnantia. Vnde dico, ꝙ si testōr in eodē testō dicat, do, lego: non
do, non lego.& h. d. vna cōtinuatione sine interuallo, & sine no-
ta correctionis, neutrum valet. si dicerem, filium instituo, filium
exhæredo, sine interuallo,& sine nota correctionis, qđ neutrum
valet, quid si dicemus, filiū instituo. testm̄ est. duob. n. verbis fit te-
5 stm̄, sic si dico filiū exhæredo, ex hoc patet solo cōis. † Dādo fm p
curatorē, vř reuocare primum, sed dando fm tutorē, nō reuocat
primum Dicebat dñs meus, ꝙ quidam dabat rōnem illius ꝯrij,&
multū apparentē, sed nō verū dicebat ipse, qcqd dř in testō, referř
6 in idē tps.& rō. † Si ab initio essent dati ambo tutores, valeret da-
tio, ꝙ vnus datur post,& alius postea, nec reuocatur primo datus
p dationē secūdi: sic vtrunq; ꝓcuratorū si simul darenř; valeret,
& hoc dicebat ar. l. talis scriptura, §. 1. in fi. ff de leg. 1. falsissimū est
ꝙ ea, q̄ dñr in testō, ad illud tps referanř; quia si in vna parte testi
diceret, do tali, in alia parte, adimo, sed referas ad idem tps, super-
esset repugnantia,& neutrū valeret. vnde dico ad argm̄, ꝙ si sine
interuallo dicat testōr, Titio do lego: non do, non lego; est ꝯrie-
tas,& vitiaī vtrūq;. ꝯrietas, seu ꝯdictio est, qa ꝯdictio est vnius rei,
eiusdē non rei. vnius. s. rei,& nois, non si nois, sed simpř, & in eo-
dem tpe, vnde hoc in eodē tpe fit,& iō ꝯrietas est, si in vna parte
do, lego, in alia parte non do, non lego: vel in eadē tm̄ ꝯrietate te-
stator non dicit, sed ex interuallo, non est ꝯrietas, quia non eodē
tpe,& iō non vitiaī vtrunq; Primo valet ademptio, vt hic,& ꝙ sit
diuersitas, vtrū ex interuallo, an incontinenti testōr sit sibi ꝯrius,
hēs. ff. de cond.& dem. l. nam ad ea. vnde si vno contextu diceret,
filius meus hřs esto, filius meus exhæres esto, valet testm̄. ad hoc
tex. ff. de manu. l. Stichus, imo Pamphilus. Item si dixit testōr, Ti-
tio do fundū in vna parte testamenti, & in alia dixit, Seio do eun-
dem fundum, ista commutatio habetur cum correctione, ut ff.
de cond.& dem. l. nam ad ea. in fi. legis.

De lege Falcidia. *Rub.*

1 *Lex Falcidia dicitur a Falcidio autore Consule.*
2 *Pactum nudum inducit obligationem naturalem, non ciuilem.*
3 *Testamentum minus solenne, est quasi pactum nudum.*

Superest, vt de lege Falc. &c.

Lex Falcidia dicitur a falce, quia sicut fœnū falce rese
catur, sic legata, & fideicōmissa lege Falcidia resecan-
tur, si excedunt dodrantem. Ista etymologia non est bona: ensis
1 enim resecat, vnde eadē rōne diceretur ab ense, sicut a falce. † Di-
co, ꝙ dř a Falcidio authore Consule. Scis tn̄, quare dico Consule,
& nō Prætore? Prætor, ea, quæ iuris ciuilis sunt, nō pōt tollere ip-
so iure, lex Falcidia tollit obligationem ciuilem pro illa parte, q
detrahenda est per legem Falcidiam; Ideo dico, qđ iste Falcidius
Consul fuit, vel non fuit Prætor.& ꝙ legata,& fideic. in eo, qu d
detraheř per l. Falc. non debeanř ciuiliter, habes. ff. ad l. Falc. l. pla-
cuit.& l. lineam margaritarum.& C. ad l. Falc. l. pen. vnde hřs ipso
iure non est obligatus iure ciuili ad illud, qđ detrahendū est per l.
2 Fal. † vnde sicut pactum nudū inducit obligationē naturalē, non
ciuilem

ciuilem, & si interueniat solennitas verborum, & sic ff. pro per illam solennitatem, quæ est de iure ciuili, inducitur obligatio iuris ciuilis, sic † testamentum minus solenne est quasi pactum nudum ex supremo consensu defuncti, sed ex testamento soleni illa solennitas inducit obligationem ciuilem, & ratio, vbi est illa solennitas, est ciuilis obligatio. vnde sicut testamentum non solenne non inducit ciuilem obligationem, ita testamentum solenne alias in eo, quod est minus solenne. s. quod est detrahendum per l. Falc. ciuilem, non est ciuilis obligatio, quia quod iuris est in toto, quo ad totum, idem iuris est in parte, quo ad partem. ff. de rei. ven. l. quæ de tota. quidam, vt dicebat dominus meus impugnabat etymologiam nominis Falcidiæ, a falce, quia resecantur legata, & fideicommissa, si excedant dodrantem. Habet lex Falcidia duo capita, vnum, vt quis legauerit, seu ordinauerit, ita ius esto, & per illud primum caput nihil defalcabatur. Aliud est caput legis Falcidię, secundum quod defalcandum est de legatis, & fideicommissis, si excedunt dodrantem, vnde per secundum caput fit resecatio non per primum. Vnde illa etymologia nominis non est sufficiens, quia non competit primo capiti. impugnabat dominus meus istam ratione, de facto sic non habuit nomen lex Falcidia, quousque esset impleta, & impleta cepit nominationem a secundo capite. Vel dic, quod quam cito lex Falcidia concepit primum caput, vt vti quis legauerit, ita ius esto, tacite concepit secundum, Falcidia est de leg. & fideicom. relictis vltra dodrantem, & sic etymologia non conueniens est. Hoc est, quod habetis ff. ad l. Falc. l. 1. §. lex. Falcid. lex Falc. habet locum indistincte secundum antiqua iura, hodie non habet locum, si testator hoc prohibuit expresse, Auth. de hære. & Fal. §. si vero expressim.

Lex Falcidia, an habeat locum in donatione causa mortis, & in capione causa mortis.
Differentia inter donationem causa mortis, & capionem causa mortis.

§. Et cum super hoc, &c.

Et intelligit in illo verbo, ne plus legare, &c. † quia in legatis habet locum lex Falcidia & in donatione cau. mor. & in capione causa mortis. Quidam tamen dicunt contra. s. quod Falcidia non habet locum in capione causa mortis, vt ff. ad l. Falc. & C. eo. l. si quis quadringentorum. Ego distinguo, quia aut mortis causa capio danda est ab hærede, aut ab alio. Instituo Titium hæredem, si tibi dederit centum, & sic mortis causa capio danda est ab hærede, hoc casu de capione causa mortis defalcabitur, sicut loquitur l. 1. ad l. Falc. si autem non sit danda ab hærede, sed datur hæredi. Vnde si instituo hæredem, & rogo eum de restituenda hæreditate Titio, si ei dederit centum, hæres detrahet ne quartam? Certe non quia hæres non est ille, qui debet dare, imo ei dandum est, & sic intelligatur gl. & C. eo. l. si quis quadringentorum. † Differunt donatio causa mortis, & capio causa mortis. Donatio causa mortis est illa, quæ procedit a defuncto. Capio causa mortis, est, quæ non procedit a defuncto directo, sed ab hærede causa mortis. vt in exemplis prius positis apparet. Bar.

De fideicommiss. hæredit. Rubrica.

Quarta debita iure naturæ, quæ sit.
Quarta, quæ debetur iure arrogationis, quæ sit.
Quartæ detractio habet locum, si quis decedat ab intest. & relinquat multa in codicillis.
4 *Onera hæreditaria, quando transeant ad legatarium.*
Differentia, quando sit inter legatum partis hæreditatis, & fideicommissum.
Legata, & fideicommissa, an sint omnino exæquata.

Nunc transeamus ad, &c.

No. quod per Senatusco. Pegasianum, est introductum, quod hæres possit retinere quartam de fideic. vt hic, & infra e. §. iam per Senatusc. Treb. quia Senatusc. Treb. habet locum, quando heres erat grauatus restituere dodrantem tantum, & sic ex voluntate defuncti habebat quartam non per retentionem, infra eo. §. si quid, &c. & sic erat dicta quarta Pegasianica, hodie, quia quicquid habebat boni Senatusc. Pegasianum, translatum est in Senatusc. Treb. sublatum, & abrogatum est Senatuscon. Pegasia. cum suis stipulationib. solum restat Treb. vt infra e. § sed cum stipulationes, ideo hæc dicitur quarta Trebellianica, vt C. de inof. dona. l. si totam. † Sequitur alia quarta debita iure naturæ, vt illa quarta quæ debetur filijs. Hoc est malum nomen hodie, quia hęc non dicitur quarta debita iure naturæ, sed triens, vel semis dicitur iure naturæ ad minus, in illis personis, in quib. est ampliata quarta. s. in parentib. & descendentib. De hoc habes. C. de inof. dona. l. parentib. & l. cum quęritur. & Authent. de trien. & semis. circa princip. † Est & alia quarta quę debetur iure arrogationis, quam habet filius arrogatus in bonis patris arrogatoris de qua habes ff. de adop. l. si arrogator. & sup. de adop. §. cum autem. Est & alia quarta, quæ debetur iure institutionis. Hoc dicunt asini, & ponunt exemplum, lego multa legata, & fideicommissarius detrahebat quartam, si deberetur iure institutionis, vt ipsi dicunt, ergo non haberet locum ab intesta. Certe hoc falsum est: † imo si aliquis decedat ab intest. & relinquat multa in codicillis, habet locum detractio quartę. est casus l. C. quando dies leg. ced. l. fi. vnde deberet defalcare relicta iure Fal. siue ex testamento, siue ab intesta. Est & alia quarta, filius natus patre mortuo, relicta vxore grauida, si dubitetur, quod sit in vtero, interim erit hęres in quarta, vt ff. de iud. l. sed & si restituatur. §. fin. Est alia quarta, quę debetur curiæ, si res curialis transferatur in alium, titulo lucratiuo, debetur quarta illius rei curiæ. De hoc habetis ... gl. C. de sacrosanc. eccl. l. sancimus. & loquitur lex prima. C. quando, & quib. quarta pars deb. ex bo. Dec. lib. 10. est alia rub. de imponen. lucra. descrip. per illum titulum deberent quatuor. s. non quarta pars. vnde gl. male alleg. titu illum ad hoc, in l. alleg. secunda de sacrosanc. eccl. l. sancimus. Est & alia quarta, si curialis sit clericus, curia habet tres partes suorum bonorum, & ipse quartam. C. de epis. & cler. auth. sed neque curiales. Est alia, quarta, vt si curialis decedat relictis filijs curialib. & alij filij curiales habent tres partes, alij habent quartam, in Authen. quib. mod. natu. effi. sui. §. si quis. Alia est quarta matre conuolante ad secunda vota, filij prioris matrimonij habent quartam. C. de secun. nup. l. hac edictali. § r. ita dicit ibi. Sed ibi loquitur de quarta debita iure naturę. Alia est quarta, si aliquis fuerit rogatus restituere quartam, vt C. ad Treb. aut. nisi rogatus. Alia est quarta, maritus contraxit matrimonium sine dote, expellit vxorem, tenetur ei dare quartam. vt C. de repud. l. vlt. Alia est quarta, si coniux, qui decedit, sit diues, alius qui superest laborat inopia, habebit superstes quartam in bonis alterius, vt C. vnde vir. & vx. auth. præterea. Alia est, quidam instituit seruum alienum, quem putabat liberum, substituit ei talibus verbis, si institutus hæres non erit, talem substituo. iste seruus institutus iussu domini adiuit hæreditatem habebit eius dominus tres partes, substitutus habebit quartam tantum, habes. ff. de vulg. & pup. in fi. & ff. de hær. insti. l. cum pr. & sic vides, quod sunt vndecim. Iura ista non probant, quod sint plura iura quartarum. Vis tu dicere, sunt tot quartæ secundum speciem, quot sunt casus in quib. habet locum quartæ detractio? Certe hoc non esset verum, sed secundum modum computationis, quam quidam computarent in illa, non alia secundum istum diuersum modum, siue certę erunt differentię istarum quartarum: ecce, non distinguunt, quare secundum diuersitatem iuris, alia alio, vt sicut dixi in tutelis, s. de leg. agna. succes. Hic recitatur antiquitas Senatusc. Pegasiani, quia hæres institutus rogatus de restituenda parte hęreditatis per Senatus. Pegasianum, hæres omnia onera sustinebat, ille, cui ex fideicom. restituerat partem hæreditatis, loco legatarij habebatur cui pars bonorum legabatur, quia nullum onus sustinebat, sicut legatarius, cui erat legata pars bonorum, ideo interponebatur stipulatio ab hærede, & sibi prouidebat per stipulationem, vt ille, qui rogatus erat restituere partem hæreditatis, parte sua subiret onera hęreditaria, gl. hic signata dicit, quod legatarius talis, cui erat legata pars hæreditatis non tenebat onera, nec olim, nec hodie. dicit gl. cum legata sint adęquata fideic. vt C. com. de leg. l. j. & 2. sic ad fideicommissa hodie dixerunt secundum interpositionem stipulationis, vt infra eo. §. sed quia stipulationes. sic & ad legatarium, cui est legata pars hæreditatis, transibunt onera hæreditaria, sine stipulatione aliqua: verum est de legatis singula-
4 rib. † quę sunt exæquata fideicommissis, sed de legato vniuersali, non vniuersi. Pone. instituo hæredem, lego tibi dimidiam bonorum meorum, nec iure antiquo, nec iure nouo, transferunt in te onera hæreditatis, vnde habent locum stipulationes in legato partis bonorum. Sed si sub parte hæreditatis fuit legatum, quia dixi, ego lego dimidiam partem hæreditatis, vel tertiam hæreditatis: tunc est verum, quod onera hæreditatis transibunt in legatarium sine aliqua stipulatione. Hoc est, quod probat ff. de le. 2. si quis seruum §. fi. cum l. seq. ... ad hoc est. ff. eo. l. mulier
5 bona. † Item est differentia inter legatum partis hæreditatis, & fideicommiss. vnde est differentia, an dicat, lego tibi quartam partem hęreditatis, vel an dicatur, per fideic. relinquo. quia in fideicommissarium ante mortem hæredis nullum ius transit, in legato sic relicto recta via. vnde cum dico, lego hæreditatem dimidiam, transit eo modo quo potest, quia dimidia directa transit in legatarium adita hæreditate, & obligationes vtiles. C. de le. l. j. ex legato nominis nulla iura in fideicommissarium transeunt, ante restitutionem, vt ff. ad Treb. l. facta, vnde aliud est dicere, lego hęreditatem, vel partem hæreditatis. & per fideic. relinquo hæreditatem, vel partem hæreditatis, sed in legato particulari, non est differentia, siue in persona testatoris relinquatur, siue in persona hæredis, & ideo non differt legatum, & fideicom.
6 † Et sic dico, quod exæquata [a] sunt legata singularia, & fideic. singula
a ria, sed in libertate differunt, an ab hærede relinquatur per fideic. an ex testatore directo, quia in primo seruus manumissus, est libertus hæredis, in secundo casu est libertus testatoris, sicut in fideicom. ante restitutionem, sed in legato hæreditatis, vel partis hæreditatis, ab adita hæreditate transeunt iura hæreditaria in legatarium, vt possibile est, quia dominia directa, & obligationes vtiles, vt dixi. & est simile. ff. de pecu. lega. l. si peculium.

ADDITIO.

a Exæquata sunt legata. Adde, & vide omnino do. Ias. in l. 1. in 4. no. ff. de leg. 1. vbi facit adæquationem legatorum cum fideicom. quam ampliat sex modis, postea limitat duobus mod.

---

1 *Onera hæreditaria, quando diuidantur inter hæredem, & fideicommissarium.*
2 *Mendacium quando noceat.*

§. Sed quia stipulationes, &c.

In fi. illius § dicitur, quod
1 † onera hæreditaria diuiduntur inter hæredem, & fideic. hoc est verum de oneribus creditorum, non legatorum, imo fideicommissarius solus tenebit ad legata, si sufficiat eius portio de eo, quod non sufficit, tenebit

re vno verbo,& ɔcordare iſtas diuerſas opin. Legatū item ī quo
attendit̄ mixta cōſideratio hr̄dis,& legatarij,ſtatim cedit, quo ad
tranſmiſſionē,& ſic vera eſt opi.gl. Sed quãtum ad hoc, vt iudice
tur vtile,vel inutile,oportet pp conſiderationem hæredis, & lega
tarij,ꝙ ſit certū qs ſit futurus hr̄s; qa nō pōt eſſe ɔſideratio perſo-
narum,niſi ſit perſona authentica. vt ff.de iure cod. l. quidam re-
ferunt.§.eſſe.n.dēt. Sic eſt verū,ꝙ dixi in oppo. Azo. Ego locutus
fui ibi,de reg.Catoniana,dicit Cato, ꝙ legatū, qđ inutile eſſet, ſi
teſtōr ſtatim decederet,poſtea conualeſcere nō pōt,regu. Catoñ.
hēt locū,cū ſit legatū pure,cuius dies cedit a tpe mortis, quocūq;
gn̄e impedimenti impediet,ſi ſtatim moriet teſtōr,vbi ſi impedi
tur pp perſonā legatarij tm̄,& iō nō hēt locū reg.Caton. quia con
ualeſcere pōt,& in nullo alio genere impedimenti ceſſat, vt ff de
iure fiſci l.non intelli̇r.§.quod aūt.quia dixi ego,qđ reg.Caton.lo-
9 cum hēt,† ſi ſit legatū, cuius dies cedit a tpe mortis,intelligas ve-
rū eſſe,niſi ſit hæres futurus ſeruus,ꝙ tunc non diſtinguo, ſicut le-
gata,quorum dies cedit a tpe mortis, vel ab adita hæreditate. Sic
intellige de optio.leg.l.ſi optē. Scis tu quid ſequitur de hoc,tu hēs
gl.ff.cod.l.ſeruus. quæ non dicit veritatem , quia ibi aditur legatū
inutile pp mixtam conſiderationem perſonę teſtatoris,& legata-
rij,ideo reg.Caton.locum ibi non habet.

De ademptione legatorum , *Rub.*

1 *Voluntas defuncti eſt ambulatoria vſque ad mortem.*
2 *Teſtamentum ſecundum derogat primo,& quando legata in primo videan*
tur reuocata in ſecunda.
3 *Codicilli ſunt pars teſtamenti.*
Et quod iuris eſt in toto,quo ad totum,idem in parte quo ad partem.
4 *Codicilli,qui ſequuntur teſtamentum,habentur pro confirmatis in teſtō.*
5 *Procuratorem ſecundum cum quis dat , videtur reuocare primum.*
6 *Tutorem ſecundum cum quis dat,an videatur reuocare primum.*

ADemptio legatorum. Ibi dr̄, ꝙ adē-
ptio legatorū
inter eo. teſtō adimatur ſine codicillis, teneat adēptio ,
1 & ſic ambulatoria † eſt voluntas defuncti vſq; ad ex-
tremum vitæ exitū,nec,eſt aliqđ vinculū,qđ iure nr̄o poſſit impe-
dire reuocationē teſti. Sed vtrū poſſit impedire reuocationē teſti,
qn̄ fecit teſtōr teſtm̄, & iurauit ſe perſiſtere in illa voluntate? Di-
co,ꝙ iure nr̄o nullū eſt vinculū , qđ poſſit impedire reuocationē
teſti:qa ambulatoria eſt voluntas vſq; ad mortē, vt ff. de adim. le.
l.3. ad fin. de do. inter vir.& vxo.l.cum hic ſtatus. §.vlt.ergo oīno
pñt adimi legata vtiliter quibuſcūq; verbis,aut in eodē teſtō,quia
dixi,primo do,lego:poſtea vero dixi,non do, nō lego : & tūc non
vr̄ legatū,vel ſcriptū,qa qđ ſcriptum eſt,ex quo poſtea reuocatur
non vr̄ ſcriptum,ff.de leg.1.l.ſi ita ſcriptum. vnde ſi legatū in eo-
dē teſtō adimit̄,in quo legatum fuit,aut expreſſe adimitur , vt di-
ctum eſt ipſo iure deſinit deberi,aut tacite. Si tacite,aut per dele-
tionē,aut p aliud actum.ſ.pp inimicitias capitales,q̄ poſtea ſuper
uenerunt,nec reducti ſunt ad ɔcordiam ante mortē. Si per deletio-
nem,aut p deletionem facta ante teſti cōſummationē, ipſo iure
deſinit deberi, ſi poſt ɔſummationē deſinit deberi ope exceptio-
nis, vt ff.de his,q̄ in teſta.delen.l.1.in fi. Si fuerit ademptum tacite
non per deletionē , ſed poſt inimicitias ſuperuenientes poſt lega-
tum,nec facta eſt amicitia poſtea ante mortē , deſinit deberi ope
exceptionis,vt ff.de adim.leg.l.3.in fi. legis. & l. ex parte. ſi fuerit
reuocatū nō eodem teſto,in quo fuit relictum: tunc aut fuit reuo
catum in alio teſtō ſolenni. aut in codicillis. Si in alio teſtō ſolen-
ni,tunc deſinit deberi ipſo iure,quia dato ꝙ in ſecundo teſtō non
2 reuocaretur,tn̄,† quia ſm̄ ſolenne tollit primum ipſo iure , vt Iu.
qb.mod.teſ.infir.§.poſteriore. Si in eod.ope.excep.deſinit deberi
hic dicit gl. hæc eſt rō vera,vel.i.datum non inducit l.pro ſe ſuus,
,i.dices ſic,ad hoc , ꝙ aliquid diſſoluatur ipſo iure,dēt diſſolui eo
iure quo ligatum eſt,vt,ſi in teſtō ſolenniter legatum relictum , vt
ipſo iure deſinat deberi,dēt adimi in teſtō ſolenni,alias nō tollitur
ipſo iure,niſi in alio teſtō ſolenni, vel in eodē adimat̄, adēptione:
3 † ergo in codicillis legatum in teſtō ſolenni , ipſo iure non deſinit
deberi adhoc,& ff.de ſol.l. prout quiſquis. & ff.de reg. iur. l. nihil
tam naturale. Dico ꝙ ex quo in codicillis adimit̄,& in teſtō ſolen
ni reliquat,tñ deſinit deberi ipſo iure,quia codicilli ſunt pars teſti,
vt ff. de iure cod.l.quidā referunt. Sicut igit ſi in alio teſtō adime-
ret,deſineret deberi ipſo iure,qa qđ iuris eſt in toto,quo ad totū,
idem iuris eſt in parte quo ad partem,l.quæ de tota. ff. de rei ven.
Dn̄s Placent.ſcripſit hic,ꝙ legata in teſto,in codicillis nō poſſunt
adimi,niſi in teſtō eſſent expreſſe confirmati futuri codicilli,& p
ſe inducebat.ff.de teſta.l.hæredes.§.1.& §.ſi quis poſt. Sed q̄ erat
4 rō,q̄ mouit ipſum?qa † codicilli,q ſequunt̄ teſtm̄ hn̄t pro confir-
matis in teſto,vt ff.de iure cod.l.ſi que.§.ſi & ȷ.dicam tibi,quo iu
re mouebat̄,& rōnabiliter:quia lex dicit,ꝙ codicilli ſequentes te
ſtm̄,hn̄t pro confirmatis in teſtō,& ſi hoc non dixit teſtōr,verum
eſt dicit Placent. ſi non ſunt ɔ̄trij teſtō , ſed hic codicilli ɔ̄trij ſunt
teſtō,& de talibus loquitur hic,qa in teſtō dicit, Titio do, lego: in
codicillis dicit,non do,non lego: ꝙ hn̄t pro confirmatis in teſtō ,
niſi hoc dixerit teſtator. non eſt verum,dicit ipſe , & inducebat l.
probationem.l.dicit,qui nititur impugnare teſtm̄,non hēt com-
modum ex teſtō,vt C.de leg.l.ſi legatarius eſt.ff.de inof.teſt.l. Pa-
pinianus.§.meminiſſe.Item fruſtra petit legis auxilium,qui in le-
gem cōmittit,vt ff.de mino.l.auxilium.§.qui deliquit.ergo codi-
cilli,q ſunt ɔ̄trij teſtō,& ſic nitit̄ impugnare teſtm̄ , & cautē ɔ̄ te-
ſtm̄,nō hn̄t pro ɔfirmatis in teſtō , niſi hoc expreſſiſſet teſtōr . Itē
nec eſt veriſimile,qd quis ɔfirmet viā, vel excogitet ɔ̄ ſe , vt ff. de
teſ.mil.l.3.& C de teſta.l.nimis graue.qa non eſt veriſile,ꝙ codi-
cilli teſtō ɔ̄ni,in illo teſtō ɔfirment̄. Dn̄t Doc. ꝙ licet ſint ɔ̄rij , tñ
hn̄t pro confirmatis in teſtō,vt in Auth.de reſ fideicom. §. 1. Sed
Placent.multum de facili r̄nderet illi §.illius Authē. quia ibi non
denegat̄,quin eſſent ɔfirmati in teſtō,vnde dicit Placet.ꝙ ibi fue-
runt confirmati in teſtō,alr̄ nō valeret ademptio facta in eis , iux-
ta cōem opi.ſed non ſoluit:vnde oſtendit̄, ꝙ codicilli licet ſint ɔ̄-
trij teſtō,nihilominus poſſint confirmari , & haberent virtutē ex
teſtō:quia videmus qn̄q; agi ex ɔ̄ctu,vt ɔ̄ctus deſtruatur :vnde po
ne , ꝙ ɔ̄cta ſit emptio,& venditio , appoſito incontinenti pacto ,
quo receditur ab emptione,& vēditione;certe agitur ex emptio-
ne ad illud,qđ ɔuenit in illo pacto,qui dicit , ꝙ pactum nitebatur
ad deſtructionem emptionis.& ſic nō eſt mirum,ſi teſtm̄ dat vir-
tutem codicillis.licet ſint ɔ̄rij,& nitantur ad eius deſtructionem.
& hoc arg l.Celſus.de ɔ̄hen.emp.§.j.glo.hic opponit fortiſſime ,
& non ſoluit.dicit hic,ꝙ legata in eo tem teſtō | ſit adimi: vnde ſi
dixerit teſtator,do, lego Titio talem rem:deinde dixit, nō do, nō
lego Titio talem rem,valet ademptio. Ecce repugnantia,& con-
tradictio,do,lego: non do,nō lego: ſi in teſtō ſit repugnantia,inni
cem non valet, vt ff.de reg. iur. l.vbi repugnantia.ergo nec idem
teſtm̄ ea parte,qua inuenietur repugnantia , valebit Quidam in-
ſtant ſic,vbi repugnantia eſt in teſtis neutrum valet , & ſic nec le-
gatum valet:& hoc dr̄ hic,quia ſi dixerit poſtea,nō do,non lego:
ꝙ legatum non valet:ſi verum eſt,ꝙ legatum tunc valet, ſed hoc
non eſt virtute ademptionis,vnde euaſio illa non valet . Dico , ꝙ
non pōt hr̄i bonum exemplum de illa r̄a, ff. de re. iu. l. vbi repu-
gnantia . Vnde dico, ꝙ ſi teſtōr in eodē teſtō dicat,do, lego : non
do,non lego.& h.d. vna cōtinuatione ſine interuallo , & ſine no-
ta correctionis,neutrum valet.ſi dicerem, filium inſtituo , filium
exhæredo,ſine interuallo,& ſine nota correctionis , qđ neutrum
valet,quid ſi dicemus,filiū inſtituo. teſtm̄ eſt?duob.n.verbis fit te-
5 ſtm̄,ſicr ſi dico filiū exhæredo,ex hoc patet ſolo cōis.† Dādo ſm̄ p
curatorē,vr̄ reuocare primum, ſed dando ſm̄ tutorē , nō reuocat
primum Dicebat dn̄s meus,ꝙ quidam dabat rōnem illius ɔ̄rij,&
mihi ſi apparentē,ſed nō veri dicebat ipſe,qcqd dr̄ in teſtō,referē
6 in idē tps.& rō.† Si ab initio eſſent dati ambo tutores, valeret da-
tio,ꝙ vnus datur poſt,& alius poſtea, nec reuocatur primo datus
p dationē ſecūdi:ſic vtrunq; ꝓcuratorū ſi ſimul darent̄ ; valeret ,
& hoc dicebat ar. l.talis ſcriptura,§.1.in fi.ff de leg. 1.falſiſſimū eſt
ꝙ ea,q̄ dn̄r in teſtō , ad illud tp̄s referant̄ ; quia ſi in vna parte teſti
diceret,do tali,in alia parte,adimo,ſed referas ad idem tp̄s,ſuper-
eſſet repugnantia,& neutrū valeret. vnde dico ad argm̄ , ꝙ ſi ſine
interuallo dicat teſtōr, Titio do lego : non do , non lego ; eſt ɔ̄trie
tas,& vitiat̄ vtrūq;.ɔ̄trietas,ſeu ɔ̄dictio eſt , qa ɔ̄dictio eſt vnius rei ,
eiuſdē non rei.vnius.ſ.rei,& nois,non ſi nois,ſed ſimplr̄ , & in eo-
dem tpe , vnde hoc in eodē tpe fit,& iō ɔ̄trietas eſt , ſi in vna parte
do,lego,in alia parte non do,non lego:vel in eadē tm̄ ɔ̄trietate te-
ſtator non dicit,ſed ex interuallo , non eſt ɔ̄trietas , quia non eodē
tpe,& iō non vitiat̄ vtrunq; Primo valet ademptio,vt hic,& ꝙ ſi t
diuerſitas,vtrū ex interuallo,an incontinenti teſtōr ſit ſibi ɔ̄trius,
hēs.ff.de cond.& dem.l.nam ad ea. vnde ſi vno contextu diceret,
filius meus hr̄s eſto,filius meus exhæres eſto,valet teſtm̄ . ad hoc
tex.ff.de manu.l. Stichus,imo Pamphilus.Item ſi dixit teſtōr , Ti-
tio do fundū in vna parte teſtamenti, & in alia dixit, Seio do eun-
dem fundum,iſta commutatio habetur cum correctione, ut ff.
de cond.& dem.l.nam ad ea.in fi. legis.

De lege Falcidia . *Rub.*

1 *Lex Falcidia dicitur a Falcidio autore Conſulei .*
2 *Pactum nudum inducit obligationem naturalem,non ciuilem.*
3 *Teſtamentum minus ſolenne , eſt quaſi pactum nudum.*

SVpereſt,vt de lege Falc.&c.
Lex Falcidia dicitur a falce,quia ſicut fœnū falce reſe
catur,ſic legata, & fideicōmiſſa lege Falcidia reſecan-
tur,ſi excedunt dodrantem. Iſta etymologia non eſt bona : enſis
1 enim reſecat,vnde eadē rōne diceretur ab enſe,ſicut a falce.† Di-
co,ꝙ dr̄ a Falcidio authore Conſule. Scis tu,quare dico Conſule,
& nō Prætore? Prætor,ea,quæ iuris ciuilis ſunt , nō pōt tollere ip-
ſo iure,lex Falcidia tollit obligationem ciuilem pro illa parte , q̄
detrahenda eſt per legem Falcidiam; ideo dico,qđ iſte Falcidius
Conſul fuit,vel non fuit Prætor.& ꝙ legata,& fideic.in eo , quod
detrahet̄ per l. Falc.non debeant̄ ciuiliter,habes.ff.ad l. Falc.l. pla-
cuit.& l.lineam margaritarum.& C.ad l. Falc.l.pen.vnde hr̄s ipſo
iure non eſt obligatus iure ciuili ad illud,qđ detrahendū eſt per l.
2 Fal. † vnde ſicut pactum nudū inducit obligationē naturalē, non
ciuilem

cinilem,& si interueniat solennitas verborum, & sic ſt. pſo per illam solennitatem,q̄ est de iure ciuili,inducitur obſo iuris ciuilis,
3 sic † testm̄ minus solēne, est quasi pactū nudū ex supremo ꝯsensu defuncti, sed ex testō solēni illa solēnitas inducit obligationē ciuilē,& rō. vbi est illa solēnitas,est ciuilis obligatio. vnde sicut testm̄ nō solēne nō inducit ciuilem obligationem, ita testm̄ solēne aſs in eo,quod est minus solēne.s.quod est detrahendum per l. Falc. ciuilem,nō est ciuilis obſo, qa q iuris est in toto, quo ad totum, idem iuris est in parte,quo ad partem.ff de rei. ven.l. quæ de tota. quidam, vt dicebat dñs meus impugnabat etymologiā nominis Falcidiæ,a falce, quia rescannit legata,& fideicommissa, si excedant dodrantem. Hēt lex Falcidia duo capita, vnum,vt quis legauerit,seu ordinauerit,ita ius esto, & per illud primum caput nihil defalcabatur. Aliud est caput legis Falcidię,ſm quod defalcandū est de legatis,& fideicommissis,si excedant dodrantem, vnde per secundū caput fit resecatio non per primum. Vnde illa etymologia nōis nō est sufficiens, quia non competit primo capiti. impugnabat dñs meus istā rōnē,de facto sic nō habuit nomen lex Falcidia,q̄q̄ esset impleta, & impleta cepit nominationem a secūdo capite. Vel dic,q quam cito lex Falcidia cōcepit primum caput, vt vti quis legauerit,ita ius esto,tacite cōcepit secūdū, Falcidia est de leg.& fideicom.relictis vltra dodrātem,& sic etymologia non conueniens est. Hoc est,quod habens ff.ad l. Falc.l.1.§.lex. Falcid. lex Falc. habet locum indistincte secundum antiqua iura, hodie non habet locum,si testator hoc prohibuit expresse, Auth de hære.& Fal.§.si vero expressim.

1 *Lex Falcidia,an habeat locū in donōne cā mortis, & in capione cā mortis.*
2 *Differentia inter donationem causa mortis, & capionem causa mortis.*

§.Et cum super hoc,&c.

Et intelligit in illo verbo, ne plus legaie,&c. † qa in legatis hēt locum lex Falcidia & in donatione cau. mor.& in capione cā mortis. Quidā tñ dñt ꝯtrū.s. q Falcidia non hēt locū in capione cā mortis,vt ff.ad l. Falc.& C.eo.l.si quis quadringentorum. Ego distinguo,quia aut mortis cā capio danda est ab hærede,aut ab alio. Instituo Titiū hrdē, si tibi dederit centum, & sic mortis cā capio danda est ab hrde, hoc casu de capione cā mortis defalcabitur,sicut loquitur l.1.ad l. Falc.si aūt non sit danda ab hrde,sed dat hrdi. Vnde si instituo hrdem,& rogo eū de restituenda hrditate Titio,si ei dederit centū, hrs detrahet ne quartā? Certe non qa hrs non est ille,qui debet dare,imo ei dandū est, & sic intelligatur gl.&C.eo.l.si quis quadringentorū.† Differunt donatio causa mortis,& capio causa mortis. Donatio causa mortis est illa,quæ procedit a defuncto. Capio causa mortis,est, quæ non procedit a defuncto directo,sed ab hærede causa mortis.vt in exēplis prius positis apparet. Bar.

De fideicommiss hæredit. *Rubrica.*

Quarta debita iure naturæ,quæ sit.
Quarta,quæ debetur iure arrogationis, quæ sit.
Quarta detractio habet locum,si quis decedat ab intest.& relinquat multa in codicillis.
4 *Onera hæreditaria,quando transeant ad legatarium.*
Differentia,quando sit inter legatum partis hæreditatis,& fideicōmissum.
Legata,& fideicommissa,an sint omnino exæquata.

NVnc transeamus ad,&c.

No.q p Senatu. cō. Pegasianū, est introductum, q hrs possit retinere quartā de fideic.vt hic,& j.e.§.iam p Senatusc. Treb. quia Senatusc. Treb hēt locū, qn̄ hęres erat grauatus restituere dodrantem tm̄,& sic ex voluntate defuncti habebat quartam nō per retentionē, j.eo. §.sequid,&c.& sic erat dicta quarta Pegasianica, hodie,quia qeqd habebat boni. Senatusc. Pegasianū, translatum est in Senatusc Treb.sublatū,& abrogatum est Senatusc.on. Pegasia.cū suis stipulationib.solum restat Treb.vt j.e.§ sed cū stipulationes,iō hæc dr̄ quarta Trebellianica,vt C de inof.dona.l.si totam. † Sequitur alia quarta debita iure naturæ, vt illa quarta q̄ debetur filijs. Hoc est malum nomen hodie,quia hęc nō dr̄ quarta debita iure naturæ,sed triens,vel semis dr̄ iure naturæ ad min⁹, in illis personis,in quib. est ampliata quarta.s. in parētib.& descendentib. De hoc hēs. C.de inof.dona.l.parentib. & l.cum quęritur. & Authent.de trien.& semis.circa princip.† Est & alia quarta quę debetur iure arrogationis, quam habet filius arrogatus in bonis patris arrogatoris de qua habes ff.de adop.l.si arrogator.& sup.de adop. §. cum autem. Est & alia quarta, quæ debetur iure institutionis. Hoc dicunt asini, & ponunt exemplum, lego multa legata,& fideicommissarius detrahebat quartam, si deberetur iure institutionis,vt ipsi dñt, ergo non haberet locum ab intesta. Certe hoc falsum est: † imo si aliquis decedat ab intest. & relinquat multa in codicillis, hēt locum detractio quartę. est casus l. C.quando dies leg.ced.l.fi.vbi deberet defalcare relicta iure Fal.siue ex testamēto,siue ab intesta. Est & alia quarta, filius natus patre mortuo,relicta vxore grauida,si dubitetur,q sit in vtero, interim erit hęres in quarta,vt ff.de iud.l.sed & si restituatur.§. fin. Est alia quarta, quę debet curiæ,si res curialis transferat in aliū,titulo lucratiuo,dētur quarta illius rei curiæ. De hoc habuistis gl. C.de sacrosc.eccl.l.sancimus.& loquitur lex prima. C. quando, & qu.b. quarta pars deb,ex bo. Dec.lib.10.est alia auth.de imponen. lucra. descrip.per illum titulum deberent quatuor .s. nō quarta pars, vñ gl.male alleg.titu illum ad hoc,in l.alleg. secunda. de sacrosc.eccl. l.sancimus. Est & alia quarta,si curialis sit clericus, curia hēt tres partes suorum bonorum,& ipsē quartam.C.de epis.& cler.auth. sed neq; curiales. Est alia,quarta,vt si curialis decedat relictis filijs curialib.& alij filij curiales habent tres partes, alij habent quartā, in Authē. quib.mod. natu.effi. sui §.si quis. Alia est quarta matre conuolante ad secunda vota, filij prioris matrimonij habēt quartam.C.de secun nup.l hac edictali.§ 1.ita dñt ibi. Sed ibi loquitur de quarta debita iure naturę. Alia est quarta,si aliquis fuerit rogatus restituere quartā,vt C.ad Treb.aut.nisi rogatus. Alia est quarta,maritus ꝯxit matrimonium sine dote,expellit vxorem,tenetur ei dare quartam. vt C de repud.l.vlt. Alia est quarta,si cōiux,qui decedit,sit diues, alius qui superest laborat inopia,habebit superstes quartam in bonis alterius,vt C.vnde vir.& vx.auth præterea. Alia est,quidam instituit seruum alienum,quē putabat liberum, substituit ei talibus verbis, si institutus hæres non erit,talem substituo.iste seruus institutus iussu dñi adiuit hæreditatem habebit eius dñs tres partes,substitutus habebit quartā tm̄,hēs.ff. de vulg.& pup.in fi.& ff.de hær.insti.l.cū pr̄.& sic vides, q sunt vndecim. Iura ita non probant,q sint plura iura quartarum. Vis tu dicere, sunt tot quartæ secundum speciem, quot sunt casus in quib. habet locum quartæ detractio? Certe hoc nō esset verū,sed ſm modum computationis,quam quidā computarēt in illa, nō alia ſm istum diuersum modū,siue certę erunt dñę istarū quartarū:ecce, non distinguunt,quare ſm diuersitatem iuris,alia alio,vt sicut dixi in tutelis,s. de leg. agna. succes. Hic recitatur antiquitas Senatusc. Pegasiani,quia hrs institutus rogatus de rest.tuenda parte hęreditatis per Senatus. Pegasianū, hrs oia onera sustinebat,ille, cui ex fideicom. restituerat partem hrditatis, loco legatarij habebatur cui pars bonorum legabatur,quia nullum onus sustinebat, sicut legatarius,cui erat legata pars bonorum,iō interponebatur stipulatio ab hærede, & sibi puidebat p stipſonem,vt ille,qui rogatus erat restituere partē hrditatis, parte sua subiret onera hęreditaria, gl.hic signata dicit,q legatarius talis,cui erat legata pars hrditatis non tenuebat onera,nec olim, nec hodie.dicit gl.cum legata sint adęquata fideic.vt C.cōia de leg.l.1.& 2.sic ad fideicōmissa hodie dixerunt ſm interpositionē stipſonis,vt j. eo. §. sed quia stipſones. sic & ad legatariū,cui est legata pars hæreditatis, trāsibunt onera hæreditaria,sine stipulatione aliqua:verum est de legatis singula-
4 rib.† quę sunt exæquata fideicommissis,sed de legato vñ, non vr̄ versū. Pone. instituo hrdē, lego tibi dimidia bonorū meorū, nec iure antiquo, nec iure nouo, transferunt in te onera hæreditatis, vñ hñt locū stipſones in legato partis bonorū. Sed si sub pte hæreditatis fuit legatum,quia dixi,ego lego dimidiā partem hrditatis, vel tertiam hæreditatis: tunc est verum, q onera hæreditatis transibunt in legatarium sine aliqua stipſone. Hoc est, qd̄ probat ff.de le.2.si quis seruum §.fi.cum l.seq... ad hoc est.ff.eo.l.mulier
5 bona.† Item est dña inter legatū partis hęreditatis, & fideicōmiss. vñ est dña,an dicat,lego tibi quartā partē hęreditatis, vel an dicatur,per fideic. relinquo.quia in fideicommissariū ante mortē hæredis nullum ius transit, in legato sic relicto recta via. vñ si cum dico,lego hæreditatē dimidiā, transit eo modo quo potest, quia dimidia directa transit in legatarium adita hæreditate, & obligationes vtiles.C.de le.l.1. ex legato nominis nulla iura in fideicōmissarium transeunt,ante restitutionem,vt ff. ad Treb.l. facta,vñ aliud est dicere,lego hęreditatem,vel partem hæreditatis.& per fideic. relinquo hæreditatem, vel partem hæreditatis, sed in legato particulari,non est differentia,siue in persona testatoris relinquatur, siue in persona hæredis,& ideo non differt legatum, & fideicom.
6 † Et sic dico,q exæquata a sunt legata singularia,& fideic.singula
a ria,sed in libertate differunt,an ab hærede relinquat p fideic.an ex testatore directo,quia in primo seruus manumissus, est libertus hæredis,in secundo casu est libertus testatoris, sicut in fideicom. ante restitutionē,sed in legato hæreditatis, vel partis hæreditatis, ab adita hæreditate transeunt iura hæreditaria in legatarium, vt possibile est,quia dominia directa, & obligationes vtiles, vt dixi. & est simile.ff.de pecu.lega.l.si peculium.

ADDITIO.

a Exæquata sunt legata. Adde,& vide omnino do.Ias.in l.1.in 1.no ff.de leg. 1.vbi facit adæquationem legatorum cum fideicom. quam ampliat sex modis, postea limitat duobus mod.

1 *Onera hæreditaria,quando diuidantur inter hæredem, & fideicōmissariū.*
2 *Mendacium quando noceat.*

§.Sed quia stipulationes,&c.

In fi. illi⁹.§ dicitur,qd̄
1 † onera hrditaria diuidunt inter hrdem, & fideic. hoc est verū de oneribus creditorū,non legatorum,imo fideicōmissarius sol⁹ tenebit ad legata,si sufficiat eius portio de eo,q nō sufficit, tenebit hæres

hr̄s.eo,ꝙ hēt vltra quartā,ff.e.l.j.§.ſi quis quadraginta.& §. vl'i & C. ad Senatuſc. Treb. l.2.& ante teſtōnē pōt ꝯueniri hr̄s a debitorib.& legatariis; ſed poſt teſtōnē hēt locum illa mīſio, q̄ dixi. hoc eſt verū, vbi nō apparet nec expreſſa, nec tacita voluntas defuncti:quia ſi apparet,ſeruaret̄,hoc eſt,ꝙ ꝓbatur,ff.ad Treb.l. 1. §. pe. & l.ſeq. Veniamus ad §.fi. Notāda ſunt hic duo. In teſtīs exigūtur ſeptē teſtes,niſi reuocet̄ in dubiū ſi ſit legatū,vel fideicōmiſſ. vñ ſufficere quinq; teſtes;qa litera dicit,neq; ex numero quiq; teſtiū q̄ ī fideic.vel legatis ſufficiēs eſſe noſcit,res poſſet manifeſtari.vñ cum loquatur gnāliter. ꝙ fideic.vel legatum in teſtō,vel codic.ſi reuocet̄ in dubiū,ſufficiunt quinq; teſtes licet gl.intelligat legatū eſt hic fideic.in codicillis. vñ dicit gl.no.in codic.quinq; teſtes eſſe neceſſarios, ſed intelligo eā gnālr, ex quo gnālr loquit̄, vt ff. de publ.l.de ꝑrio.§.iſte,dicit,ꝙ ſi hr̄s neget legatū, vel fideic.& legatarius ꝓbet legatū,vel fidei ſi poſtea dicat hr̄s, ꝙ relictū eſt,ſed ad legū ſubtilitatē decurrat,dicēdo,ꝙ teſtm̄ in quo legatū, vel fidei. relictū eſt,non eſt ſolēne, tñ oīmodo cogendus eſt ſoluere Hoc dicit.§.iſte,in fi.ſignatur ꝯnum de l.ſi veritas.C. de fideic. vbi dr̄, ꝙ in teſtō non ſolēni nō valet legatū,nec fideic.,nec hr̄s ad ſol. cogēdus eſt. Io. rn̄d. ad iſtud ꝯrium,ꝙ eſt in pęnā mendacij:quia in primo negauit eſſe relictū,poſtea probatum eſt ꝯ eum, quod fuit relictū,ſed ipſe nunc vult ſe defendere, qđ fuit in teſtō non ſolēni, qđ non auditur ꝑp mendaciū ſuū, ſed ſi ab initio confeſſus eſſet, verum eſt,ꝙ tibi legatū fuit,ſed teſtm̄ non eſt ſolenne,quare non teneor ſoluere,hoc caſu non eſſet cogendus, ſic & alias mendaciū punit̄.C.de non nu.pec.auth.q propriā.Petis a me decē ex ſtipulatione,nego.tu ꝯuincis me de mendacio, volo dicere,ꝙ ꝑ pactū nudū promiſi,poſſum ne? Dñt qdā,ꝙ ſic. vñ pōt ꝓbare aliam
2 exceptionē de mēdacio ꝯuictus,vñ qđ † qs de mendacio punit̄, a
a vt amittat defenſiones ſuas ſpāle eſt hic, & in caſib.ſimilib. & nō eſt trāre.hæc eſt lectura,C.de fideic.l.vl. vbi non pōt tollere viuēs hō,q loqtur de pœna.Vñ litera nr̄a intelligit̄ ſm̄ illā, vt hic,nō interceſſerit aliquod mendaciū.ecce caſus.C.de fideic.l.vlt.ſm̄ quā l.lr̄a nr̄a intelligit̄. Pone inſtituo hr̄dē in teſtō ſolēni in ſcriptis, vt̄ ſine,ſcriptis,deinde teſtō completo, ſine aliquo tpe rogo hr̄dem, vel legatariū,vel fideic.de aliquo dādo,vel faciendo,vel rogo eos cū duob.teſtib.uel trib. tm̄, me mortuo fideic. nō pōt ꝓbare ſine teſtib.vt dixi:ſibi relictū eſſe ab hr̄de legatū , vel fideic. amittit ne fideic. Litera nr̄a dicit,ꝙ pōt deferre iuīm̄ hæredi , dūtamen ipſe iuret de calumnia.& ſi dicat hr̄s,qđ relictū eſt ſibi , & ſi nullus teſtis interuenit,cogendus eſt ſoluere ſine aliqua ꝯprobōne. ſoluit in litera nr̄a oppoſitiones, q̄ fiunt hic in gl. Diceret aliquis, ex; teſtō nō ſolēni non debent̄ legata , vel fideicōmiſſa , & in codicillis requirunt quinq; teſtes,& hic nullus fuit,vel duo tm̄. Sol.lr̄a nr̄a, verum eſt in lege illa,ꝙ exigit̄.qa iſta ſolēnitas teſtiū, vbi rogat de functus hr̄dem teſtō,& poſtea teſtm̄ reuocat̄ in dubiū,quod ad legata hēt locū , tūc exigunt̄ quinq; teſtes . ſed ſi inſtitutio in dubiū reuocat̄,requiruntur ſeptē teſtes,vt in principio dixi, ſ.vbi rogat ꝑſonā,q̄ capit ex teſtō,hr̄dē maxime,vel legatariū,non in teſto, ſed poſt teſtm̄ factum,& completum,nec reuocatur teſtm̄ in dubiū, ille qui habet lucrum ſi deferatur ei iuīm̄, tenetur iurare,& ſi cōfeſſus fuit a principio abſq; hoc,qđ nunq iurauerit,tenetur ſoluere,& ſi nullus teſtis interfuit,qñ ab eo fuit relictū,vnde cogendus eſt implere voluntatem defuncti qualemcunq; Iſtū caſum ponit l.vlt. C.de fideic.& ad oppoſitiones, quæ fiunt hic in glo. ſoluitur in l.illa l.in tex.in fi.& ſicut ibi ponitur caſus,quod ſecūdum illam intelligitur §.nunc, ita intelligitur §. iſte. eo. modo poneret, ſiue hic,quaſi hæres fuerit in mendacio.

ADDITIO.

a De mendacio punit̄. Adde qñ noceat mendaciū,& rōne mendacij excludat quis a beneficio. Floria.in l.1.§.interdum.ff.ſi quadrupes pau. fec. dica. Et an mendaciū defuncti afficiat hr̄dem, vide per eundem in l.electio.§.neq; hr̄di de noxa.act.& quando noceat mendacium, vide no.per. Bar.in l.qui rem.ff de rei ven.

De ſingulis reb. per fideic. relictis. *Rub.*

1 *Hæres ſi non confecerit inuentarium, grauari poteſt vltra quam ſit honoratus, ſecus in legatarijs, & fideicommiſſarijs.*
2 *Nemo præſumitur ignorare rem ſuam.*

Poteſt tamen. Dicit hic litera, ꝙ nō pōt legari a legatario. Hoc non eſt verū dicit gl.qa adæquata ſunt legata fideicōmiſſis.al. le.l.1.C.comm. de leg.illa l.nihil facit,ſed facit l.2.vñ hęc lex loquit̄ ī eo, cui legatū eſt,nō ī eo,cui eſſet donatū cā mor. Poſſem dicere,ꝙ nō pōt legari a legatario: ſed quo ad effectū hēt rā legatū,q̄ fideic.ipſe in lr̄a pōt legare rē legatarij, intellige cū diſtinctione ſciē,& ignorantiæ,ſicut & rē hr̄dis,vt ff.de leg.2.l.vnū ex familia.§.ſi rē.ſequitur in litera,hoc ſolum obſeruandum,in fi. qđ qs nō pt plus grauari,q̄ ſit honoratus,verū eſt hoc iure antiquo.ff.
1 ad Treb.l.1.§.denique.† Hodie hæres ſi nō fecerit inuentariū grauari poteſt,vltra quam ſit honoratus,ſecus in legatarijs,in quo iura antiqua nullam recipiunt innouationē, quia nō plus grauari pōt,q̄ ſit honoratus,q̄ nō fecit. in legatario, & fideic. iura antiqua nullam recipiunt innouationem, quia non plus poſſet grauari q̄ honorari.Sed op.non plus grauatur, quam hēat reſtōnem, reliqt mihi Stichū,aut Damam,& Damas minus valebat quam Stich' teneor,ad Stichū,& ſic in plus ſum grauatus,q̄ honoratus,vt ff.de leg.1 l.plane.§.ſi cui.Dñt quidā,ꝙ nō hēt minus,quam ſit rogat', imo plus,ex quo Damas placet ei,arg.Inſti.de act.§.præterea. Dicendum,ꝙ habet minus,& ita in plus grauatur.& ratio eſt qa ſtetit per eū quo minus eligeret Stichum qui plus valebat,vnde ſibi imputet.Sed opp.ff.de leg.2.l.nuper.§.j.& per eandem viam opp. ff.ad leg.Fal.ſed ſi non ſeruus.in princ.& ff.de mino.l.quod ſi minor.gl.reſpōdet, vbi relinquitur quātitas grauatur in quantitate, ita loquitur lex nr̄a,ꝙ nō pōt plus grauari,quā ſit honoratus.relinquo tibi quinq; grauo te in decē, non valet niſi in quinque, lex. ꝯria loquitur in quātitate, & grauatur in alio, q̄ in quātitate. lego tibi decem,grauo te in equū tuū, vt reſtituas Titio. & forte valebat quindecim,videris equum tuum æſtimaſſe,& ideo teneris reſtituere,& ad hoc eſt ff.de fideic. lib l.decem . Quid diceres ſi relinquitur quātitas,& grauatur in ſpecie aliena,nō ſua,vt in præcedenti caſu.Certe nō teneris,niſi in quātum eſt tibi relictū:qa rem tuam poſſet æſtimare,& nō alienā.Sed pone,lego tibi equū meū, & rogo te de reſtituendo fundo tuo, nōne hēt locū æſtimatio rei tuæ.l.ſi legaſſem tibi pecuniā, vel ecō,lego tibi equum meum, & rogo te,de reſtituendo viginti, an accipiendo equum tenearis ad tota viginti,vt tm̄ videaris æſtimaſſe equum meū? In iſtis caſibus poſſet reſideri ad placitū,nec ſcio legē,q̄ poſſet obuiare:tñ dico,qđ nō ſcis tu quare nō hēo aliam , quia Doc.hoc dñt,& ecce rō,quā reddūt, rem tuam videris æſtimaſſe recipiēdo pecuniam legatā, & pre certo eſt æſtimatio,& ipſe ſcit quātum valet res ſua , quam
2 rogatus eſt reſtituere,qa † nemo rem ſuam præſumitur ignorare, vt C.de reſcin.ven.l.quiſquis.& ad hoc,ff.de eo,ꝙ cer.lo l. 2. ipſo iō;quia pecunia ſit certa æſtimatio, hīs dēt in litem iurare de in lit. iur.l.vnius.Sed eū lego rē meā,vt des decem, certe nō es cert' de iurib. rei meæ : quia iuris alieni tolerabilis eſt ignorātia. l.qui in alterius.ff.de reg.iur.vnde hoc caſu nō videris æſtimaſſe rē meā . gl.q̄rit,an fideicōmiſſarius detrahat Fal.hoc quærit ſuper illo verbo,nō ꝙ amplius eſt,inutiliter relinquitur.gl.ita rn̄det. Bulg.dixit ꝙ ſic.ff.ad l. Fal.l.pœnales.§.fi.nō autem ꝯdicit gl.ff.ad l.Falc.l.ex falc.interueniat.§.anteq̄.& ff.de vul.& pu. l.cohæredi. §. cū filiæ. in fi.nō eſt ſoluere,ſed eſt allegare. vnde qñ quęris de fideicōmiſſo ſingulari,& tunc nō detrahitur, niſi apparet de expreſſa voluntate defuncti,quando rogatur fideicommiſſum ſingulare, & tūc non detrahitur niſi pars fideicommiſſi.

De codicillis. *Rub.*

1 *Codicilli valent facti ante teſtamentū, & teſtō facto poſtea confirmantur.*

1 Ante Auguſti. Decedit,&c. † Codicilli poſſunt fieri quatuor modis; aſi teſtm̄,& ī teſto facto poſtea, ꝯfirmāt̄ codicilli, poſtea facti.vel fiūt codicilli ñ ꝯfirmati ī teſtō, nec ante , nec poſt,vel fiūt codicilli ſimul cū teſtō ꝯfirmati, qa dicit in teſtō. Et ſi vltima mea volūtas nō valet tanq̄ teſtm̄,valeat tanq̄ codicilli.

1 *Codicilli valent facti ante teſtamentum, etiam ſi non conſtet eos confirmatos eſſe in teſtamento poſtea facto.*
2 *Differt tamen an fuerint confirmati in teſtamento expreſſe, vel aliquo indicio, vel nullo modo.*
3 *Relicta in codicillis, qua actione petantur.*
4 *Tutorem habenti, tutor non datur.*
5 *Codicillos plures poteſt quis facere, nō autem plura teſtamenta, & de ratione diuerſitatis.*

§.Sed cum ante teſtamētum, &c.

Primo dicit,ꝙ nō valēt codicilli ante teſtm̄ facti, niſi in teſtō poſtea facto ꝯfirmētur. Quidam intelligūt hoc non eſſe correctum,
1 & intelligit vet. ſi diuus Seuerus,&c. † qa codicilli valēt facti ante teſtm̄,ſi appareat teſtatorē a codicillis nō receſſiſſe, ſed per aliqđ indiciū. Io.dixit,ꝙ valēt,& ſi nullo modo,nec ſpāliter,nec aliquo iudicio appareat eos ꝯfirmatos eſſe,ī teſtō facto poſtea. Vnde ſuf-
2 ficit,ꝙ appareat nō receſſiſſe teſtatorē,intelligas iſi, qđ † differt ēt hodie an fuerunt cōfirmati in teſtō expſſe, vel aliquo indicio, vel nullo modo.primo caſu valeret libertas directa relicta in codicillis.Itē pōt dari in eis tutor,ſecundo caſu nō. quod probatur. ff.de
3 ma.teſt.l.libertates directæ.& ff.de teſt.tut.l.2.† Itē quæritur, qua actione petuntur relicta in codicillis. Dico,aut confirmati fuerūt codicilli in teſtō, & tūc actione directa ex teſtō , quia vñr eſſe relicta in teſtō,ex quo relicta ſunt in codicillis confirmatis in teſtō, vt ff.de iu.codic.l.2.& l.quidam teferunt.§. fin. aut relicta ſunt in codicillis factis ab inteſ. vtili ex teſtō,vt ff.co.l.ab inteſ. hic dr̄ in fi. quod quis pōt facere plures codicillos,ſed non plura teſtamenta, vt C.de teſ.quemadmo. teſ.ape.l.hac conſultiſſima. §. pe. vñ vltimum teſtm̄ reuocat primū,non vltimi codicilli primos,ratio eſt,
4 † qa hn̄ti tutorē tutor non datur. C.de cura.l.interdū, qa tutor hēt plenam poteſtatem , nec alium patitur in eadem plenitudine : ſic
5 † teſtm̄,cum ſit ſolennis,& pleniſſima voluntas defuncti,aliud teſtamentū ſecum nō patitur , ſed codicilli cum ſint minus ſolennis

nis voluntas, bene compatiunt̄ se cū alijs codicillis, Hic dicit litera, ꝙ in codicillis nulla solennitas attenditur. dicit gl. nulla de illis quatuor, q̄ attēduntur in testīs, s. solēnitas quo ad verum testamentū, & quo ad sigilla, & quo ad subscriptiones, & quod ipse testator subscribat exigit̄ in codicillis, sicut in testīs, & hoc cū fuerūt in scriptis, sed tot testes nō exiguntur, sicut in testīs, sicut nec tot sigilla, vel subscriptiones, & quod hoc sit verum, probatur, C. eo. l. vlt. & C. de testa. l. cum antiquitas.

De hæreditatib. quæ ab intestato deferuntur. Rub.

1 *Intestatus decedere dicitur quis pluribus modis.*

1 INtestatus decedit. †Hic dr̄, ꝙ hęreditas defert abintestō, & succedit̄ ab intestato, a q̄n defunctus ab intestato decessit. Intestat⁹ p̄t dcedere qs multis modis. vno modo si testm̄ oīno nō facit, & hoc si potuit: quia priuatio ꝓprie dr̄ respectu habitus, tunc ꝓprie dr̄ intestatus, vt ff. de suis, & legi. l. 1. circa princ. Alio modo si fecit testm̄, fecit tn̄ solenne, sed ruptū fuit agnatione, vel arrogatione posthumi. Et est dr̄ia, dicit gl. inter istum modū, & antecedentē, qa si testm̄ solenne fuerit, postea rumpatur, legata nō debent̄: sed si nullū testm̄ factū fuerit, si tn̄ fecerit codicillos, debent̄ legata, & ad hoc alleg. iura. Quarto mō decedit intestatus, si testm̄ factū fuerit irritum capitis diminutione testōris, vt s̄. qb. mod. test. infir. §. alio quoq; Ad hoc facit ff. de verb. sig. l. intestatus. Quinto mō, sicut in oīb. modis pręcedētib. si ex eo non adeat̄ hrditas, vt C. de fideic. l. eam quā. & hic cū dicit, aut si nemo hr̄s extitit. Sūt & alij duo modi, vt si impugnatur testm̄ per q̄relā, tunc fit ipso iure nullū. ff. de inof. testa. l. Papinianus §. veterani. itelligo, ꝙ oīb. prędictis modis ipso iure ciuili. Et scias ꝙ si esset p̄teritus filius emancipatus, & impugnaret̄ testm̄ per ꝯtab. deberent̄ inde legata olim quibusdā personis, vt ff. de leg. pręstan. de bo. poss. ꝯtab. l. pe. per totū titulū. hodie debent̄ oīa, vt C. de lib. pręt. vel exhær. auth. ex cā. oīa. s. relicta ab instituto, sed legatū ab ipso p̄terito nō debet, vt C. de fideic. l. ꝙ filiū. circa fi. sed remedio p̄toris. Nec distinguo, an intentet̄ bo. pos. ꝯtab. ante aditā hæreditatē, Et sic faciat ipso iure nullū: qa p̄tor nō p̄t facere desinere hr̄dē, vt j. de bo. pos. §. quos aūt. sed dico indistincte, ꝙ non esset ipso iure nullū, sed per remediū p̄toris, siue intentetur ante aditam hr̄ditatē, siue post, vt C. de colla. l. filiæ dotē. & l. vt liberis. Alius mod⁹ est, si dicat testator, testm̄ nolle valere, & labatur decēnium. vt C. de testa. l. sancimus. sed non ipso iure. Alius modus est per incisionem lini C. de testa. l. nostram.

ADDITIO.

a Succedit ab intestato. Aduerte tn̄ quod successio non potest habere locum, quādiu potest quis succedere ex testamento. l. quandiu. ff. de acqui. hęr. Iaf. in auth. nouissima. C. de inoff. testa.

§. Sui autem. Ibi dr̄, ꝙ sui sunt, q sunt in p̄tāte tpe mortis, nec hn̄t ante se ꝓximiorē, siue sit fili⁹ siue nepos, siue p̄tepos ex nepote ex filio ꝓgnatus. i. natus. Quidam dicunt prognatus. i. procul natus, & volunt denotari abnepos, sed hoc falsum est: quia hic loquitur de pronepote ex nepote ex filio pronato, & iste est pronepos, qui est in tertio, sed abnepos est, qui est in quarto, vt j. de gradi. §. 3.

1 *Legitimari potest quis multis modis,*

§. Nec interest. Et numerantur multi modi, qb. fit qs legitimus. †Vnus est nāl is fili⁹. i. natus ex concubina, ex no dānato coitu, datus curię legitimus ē: qa si esset natus ex dānato coitu, non legitimaretur: erant. n. olim curiæ, & sic remittitur peccatum euntibus vltra mare ꝑ necessitatem subsidij terræ sanctæ, ita quia necesse habebant curię, ꝙ aliqui seruirent, ille defectus quem aliquis patiebatur sibi restituebatur, cum dabatur curiæ propter necessitatem, quam habebat, vt aliquis seruiret ei, vt in Auth. quib. mod. nat. effi. sui. circa prin. Alius modus, quo quis legitimatur. Habeo filium ex concubina contraho secum, filius ante natus est legitimus, & hoc est verū si interueniāt dotalia instr̄a super matrimonio, alias non, & Placen. fuit in illa opi. quod si contrahatur cum cōcubina matrimonium, non valet sine instr̄is, sed hoc falsum est. Instr̄a nō faciunt ad esse matrimonij, sed ad legitimationem filiorum naturalium C. de natural. l. cum quis. & s̄. de nup. in fi.

1 *Sui, qui dicantur, & qualiter acquirunt hæreditatem,*

§. Sui āt hęredes fiūt ēt ignor, &c.

1 †ibi tangitur modus acquir. hæred. a suis. Vnde sui fiunt hęredes ignorantes ēt inuiti, sed ꝑ prætorem datur eis abstinentia, vt s̄. de hære. qua, & diffe. §. sed his permittit. & dicit ibi glo fiūt hæredes nomine de hoc indistincte, s̄. eo §. a legato. vn̄ dico, quod falsum est, quod fiant tm̄ hęredes noīe, imo, re, & effectu, fiunt hæredes sui inuiti, & ignorantes. Vn̄ ad hoc, qd̄ sint hæredes cum effectu, non oportet, quod se immisceant, necessarium est auxiliū p̄toris, vt s̄. de hæred. qua, & diffe. §. sed his permittit. Vn̄ creditor posset agere sic, tu es filius talis, & eras in p̄tāte tpe mortis, & ipse mihi decem debebat ex tali causa, ergo solue, non oportet dicere, & te immiscuisti in hęreditate: quia eo ipso, quod est suus, intelligit̄ hr̄s se immiscuisse, nisi se abstineat nec oportet dicere, tu te nō abstinuisti: qa eo ipso, ꝙ est suus intelligit̄ hæres, & se immiscuisse, nisi se abstineat. nec oportet ponere defensionem rei in libello, ipse bene dicet, si velit, & ego me abstinui. Item dico, quod postquam se abstinet est hæres, non nominet tantum, imo omnia iura directa remanent penes eum. & si alius sit heres habet solum iura vtilia, vt ff. de min. l. sed si sine. §. sed quod Papin.

1 *Filij, mortuo patre, sunt hęredes, & quasi continuatur dominium in eis, nec tutoris authoritas requiritur.*
2 *Possessio est res incorporalis, & quid sit possessio.*
3 *Filius censetur eadem persona cum defuncto.*

1 § Eo quod filii mortuo. †Patre sūt hr̄des, & quasi ꝯtinuantur dn̄iū in eis, & iō nec tut. authoritate op⁹ est, & sūt sui hr̄des. Quare dicit quasi. Quidam dicūt, dicit quasi, quia continuatio est ꝓprie rei corporalis, & dn̄ium est res incorporalis, & iō dicit quasi continuatur dn̄ium a defuncto in suo hærede. Contra dicit glo. dn̄ium est res incorporalis, & possessio est corporalis, & tn̄ inuenio, quod vna continuatur cū alia, ꝑꝑ hoc improbatur sn̄ia eorū, q dn̄t, quod dn̄iū est res corporalis, & quasi ꝯtinuatur, vn̄ nouissimus error peior priore, quod ipsi ambo male dixerunt, & glo. peius improbabat eorū sn̄iam, vn̄ nihil ꝯ eos. Itē falsum dicit gl.
2 † ꝙ possessio sit res corporalis. imo est res incorporalis, vn̄ dicit Io. possessio, est ius, posuit tanq̄ genus in eius diffinitione. Doct. moderni dicut. Possessio est rei corporalis apprehensio, &c. Dico, ꝙ falsum est, sed ius tm̄ ex illa apprehensione, cū illis ꝯdōnib. q̄ exiguntur, est possessio, & sicut ius dn̄ij causat realē actionē, sic ius possess. causat interdicta, & sic possessio rei mobilis. Interd. vibo. si ꝑ triennū cā dn̄ij, ꝙ est ius, corporalis sit apprehēsio rei, cū illis condōnib. requiruntur. est cā possess. ꝙ est ius, & res incorporalis. Vnde inter Doct. fuit Io. qui nouit quid esset, primo definiuit per ius. Primo est ius per apprehensionē pos. &c. Papinianus inter legum Doc. fuit ille, qui nouit quid esset primo, quia ꝑ ius diffiniuit eam, vt ff. de acq. poss. l. peregre. Alij legis condi. impressērant opin. rusticorum diffi. possessionem, vt sit apprehēsio corporalis, vt ff. de acq. poss. l. 1. Sed gl. sustinendo opi. suam, ꝙ primo esset incorporalis, deberet sic interpretari sn̄iam eorum, qui dn̄t quod dn̄ium quasi continuatur, quia est res incorporalis, qa lex. dicit, quod possessio quasi continuatur. ff. quib. ex cau. ma. l. cum miles, & quasi possessio est res corporalis, & quasi cōtinuatur sibi dominium, quia res incorporalis non dicitur quasi continuari. hæc esset bona improbatio. §. alio modo soluit glo. quare dicit
3 dominium quasi continuatur. † Dicit gl. reputatur eadem persona cum defuncto, & euidem ad se non est continuatio, iō dicit quasi certe. Hæc non est bona rō, inspicit gl. ꝑsonam defuncti, & personam hr̄dis. Ego dico inspici cām eius, quasi ī persona eadē, s. in personam hæredis, ergo inspici cām eius q. d. quasi in personam eandem, s. in personam hæredis viuente patre, filius est quasi dominus mortuo patre, vult dicere lex ista, ꝙ non acquirit sibi dominium. quia dominus, dicit tamē quasi, quia vere dominus non est viuente patre. Hoc est, quod probatur ff. de lib. & posth. l. in suis, & ad hoc ff. de verb. sig. l. pronunciatio. §. j.

1 *Delicta, quæ transeant in hæredem, lite non contestata.*

1 §. Per contrariū. Dicit gl. †No. ꝙ quædā sunt delicta quæ transeunt in hr̄de lite n cont. vt crimen læsæ maiesta. hoc passiue dictū, qa homo honoratus, i. Cæsar accusabit̄, & dānabit̄, puniet̄ eo. mō, quo pot ē, vt eius memoria dānetur, non accusabit̄ hr̄s, sed hr̄s cuius interest rōne bonorū, poterit interesse iudicio, sed non damnabitur, nec accusabitur. Itē dicit gl, Sunt quædā delicta, q̄ non transeunt in hr̄dē lite ꝯtest. transeunt in hæredē, vt priuata. Ego non facio vī inter delicta publica, & priuata, qa accusatio criminalis in priuato delicto, lite ēt nō ꝯtestata, nō transit in hr̄dē, sicut nec accusatio in crimine publico, sed accusatio ciuilis ex delicto, verum est qd̄ trāsit in hr̄dē, alias n̄, vt C. ne ex del. defun. l. j. Itē intelligo istū §. ꝙ iste qui suus est nō impediat̄ quin sit hr̄s ꝑꝑ ꝯmissionem criminis a defuncto, sed sn̄ia lata desinit esse hr̄s. Et sic cum alias sit impossibile, qui semel fuerat hr̄s desinat, esse hr̄s, tn̄ hoc est īpossibile, sicut ꝑ q̄relā desinit esse hr̄s, qui semel fuit hr̄s, vt ff. de vul. & pup. subl. q̄ subst. ōnē. ff. de inof. test. l. Papinianus. §. veterani & §. vlt. Quare dr̄ crimen lęsæ maiest. crimen perduellionis. Dicit Plac. quia per duellum ꝯuincebatur quis de tali crimine. sed dic quod falsum est, quia duellum iure Romano illicitum est, ut ff. ad l. Aquil. l. qua actione §. si quis in colluctatione. & C. de act. & obl. l. contra negantes. Sed dicitur crimen perduellionis qa per les sunt hostes, vt ff. de verbo. signi. l. quos nos.

§. Cum aūt quæritur, &c. Et dr̄ hic, q̄d ad hoc vt aliquis sit suus hr̄s, hoc inspiciendum est, eo tpe, quo certum est aliquē sine testō decessisse. Vnde si aliquis fecit testm̄ & filium suum exhæredauit, extraneum instituit, si testatore viuente mortuus est

filius exhęredatus a testõre, postea decedat, institutus extraneus
ñ adit, vel qa nõ põt, vel qa non vult, nepos ex filio exhæredato
pmortuo erit suus hæs. quia tpe mortis eius q decedit ab intestõ,
inuenit se in eius ptãte, & pximior est. Idẽ est si iste nepos natus
sit post mortẽ, si tñ eo viuo conceptus, & si mortuus fuerit filius
exhæredatus pr̃ filius nepotis, & institutus non adiuit. Dicit glo.
q̃ est sup illo verbo, patre eius mortuo, anteqñ adeatur ex testõ
hæditas per institutũ; qa tunc ɔstat qd nõ trãsiuit q̃rela ad istũ ne-
potẽ, a patre suo, sed si erit adita transmitteret hæditas ad hæẽ. Li
tera nr̃a patitur, ꝙ esset adita hæditas ex testõ: qa non defertur ab
intestato. Hoc est verum, ꝙ dictum est, qđ nepos natus post mor
tem, q est ɔceptus ante mortẽ, est suus hæs ĩ casu, qui dictus est, qa
si viuo auo fuisset ɔceptus, sed post eius mortem fuit ɔceptus, &
nanis, ergo nullo mõ erit ɔiunctus auus ex persona sua, nec ex p-
sona pr̃is, ex quo decessit alius, anteq̃ esset ɔceptus. Lex aliq̃n di-
cit, ꝙ nepos, vt succedit auo suo, quo viuo non fuerit cõceptus,
vt nr̃a litera hic, & bene, põt esse ɔceptus, & tñ non est alias. q̃uo
scimus, quia viuo auo fuit alias, dico l. humana hẽt indifferens, ꝙ
esset cõceptus viuo auo, nõ esset alias, licet in rei veritatẽ sit dr̃ia
cum isti qui legẽ ɔdiderunt, hoc nõ inspexerunt, vnde pone ĩ ter-
minis, qa habemus de ɔsuetudine, filia succedit in baronia, sed p̃-
cedit masculus. Ego sum baro, hẽo filiã ɔiugatã, hẽo agnatũ cõ-
sanguineũ quendã: si me viuo filia hæret masculum in vtero, succe
deret in baronia: ista filia mea maior, nihil hẽt in vtero, in crasti-
no ɔcepit masculum, dicit ipsa, quã cito fuerit mortuus pr̃ me⁹,
hẽo in vtero, dẽt succedere filius meus in baronia. Dicit consan-
guineus, nõ dẽt admitti, qa nõ erat ɔceptus tpe mortis defuncti,
& iõ nihil ei attinet. Item nec tu, qa licet sis proximior quã ego;
mulier tñ non succedit in baronia. Super illo casu est hic dissen-
sio inter Pla. & Io. Dixit Io. eum admittendum, qa si inspicerem⁹
in successione solam cãm nãlem, planum est, ꝙ iste filius succe-
deret. Sed sola causa nãlis inspiciẽda est, dicit Placen. vt in Auth.
de hęre. q̃ ab intest. defe. §. pen. Doct. dicunt ɔtrium. Prætor inspi-
cit causam naturalem, & tñ eam non admisit, vt. ff. vnde cogna.
l. 1. § si ... proximior. quod non admittetur.

§ Emancipati.

Hic incipiunt antiquitates. Ista antiq
tas prima, & renouatio, C. de ado. na
turales filij, q ... dederunt in arrogatione alij, non admittũtur ad
bona patris nãlis, per vnde liberi, nisi fuerint emancipati ab arro-
gato patre, tpe mortis pr̃is naturalis, & est optima rõ: quia sibi ele
gerunt alium patrẽ. gl. instat ɔ hoc p l. ff. de bo. pos. ɔtab. l. 3. §. si qs
filio. 2. tñ Dico, ꝙ lex illa correcta est, pp ɔtriũ illi⁹ legis: distinguit
qa aut filius datur in adoptionẽ alicui ex ascẽdentib, qa transit in
ptãtẽ, sed nõ trãsit in famil. oĩno hẽt ɔtab. in bonis patris natura-
lis, sed si detur oĩno extraneo in adoptionẽ, nõ hẽt ɔtab. in bonis
patris nãlis. Totũ ɔtriũ est p literã nostram. §. inuenimus. & §. no-
stra añt ɔstõne. per illum §. hẽbat ɔtab. in bonis duorum, in bo-
nis patris nã. is, & in bonis patris arrogatoris, hodie in bonis vni⁹
tñ, & filius adoptatus. i. arrogatus, si emancipetur ante mortem
nãlis patris succedit patri naturali, quia quantum ad patrem arro
gatorem fit extraneus per emãcipationem. Hoc dicit litera. Sed
pone, ꝙ sit sui iuris, per mortem patris arrogatoris, viuente patre
naturali succederet patri naturali per vnde liberi: Vnde gl. dicit,
quod nõ viuo, ex quo morte patris adoptiui fieret sui iuris, rema
neret sibi ius agnationis, cũ agnatis patris arrogatoris, & iõ nõ ob
tinebit successionem in bonis patris naturalis, vt sup. vnde bie
benedicit glo. sed alibi dicit contrarium, & male, ff. de adoptio-
nibus. l. in omni fere.

1 *Emancipatus filius a patre arrogatore, an succedat patri arroganti Et an patri natur. l. nu. 2.*

§ Post mortẽ vero patris natural.

1 Emancipatus est filius a patre arrogante, non succedit patri arro-
ganti. Item nec patri naturali, ex quo post eius mortẽ emancipa-
tus a patre arrogatore, & hoc iõ ... inductum est, vt esset in ptãte
vel voluntate patris arrogatoris. Succedunt patri naturali agna-
ti, vel iste filius arrogatus, qa si emanciparet eũ, succederet per vñ
liberi vt s. prox. nõ agnati, sed si nõ emanciparet succederẽt agna
ti, & sic voluntate alterius esset successio patris nãlis, qđ hẽt lex p
inconuenienti, arg. ad hoc ff. de hęredib. institué. l. institutio. Sed
nonne in volũtate patris arrogatoris est, an succedat iste filius ar-
rogatus patri nãli? Si non emancipet eũ in vita patris nãlis, tunc
patri nãli nõ succedet, vt hic dr̃: quia inconueniens, ꝙ alias plus
dico: quia iura non habuerũt pro inconuenienti, ꝙ ex voluntate
aliena penderet successio patris nãlis, in vita sua, hoc est vsq; ad
mortem suam, sed post mortem suam penderet ex volũtate alie-
na, iura habuerunt pro inconueniẽt. Et ad hoc est duplex ratio,
vna potest pater naturalis ordinare de bonis suis in vita sua, dato
quod pater arrogator emãcipet, sed post mortem nõ posset, arg.
a ad hoc C. communia de leg. receptum. † Itẽ alia ratio, & melior,
agnati mortuo eo cui sunt agnati habent ius cum bonis eius, sed
non in vita, & quod priuarentur bonis, vel in quibus non habent
ius, per voluntatem alienam, sed si post mortem priuarentur bo-
nis illis, per voluntatem alienam: quia tunc sunt eis debita, ho
esset inconueniens

1 *Bonorum possessio contratab. quibus detur.*
2 *Emancipatus præteritus nullã aliã viã hẽt, q̃ contratab. filius suus præteritus hẽt duplicem, vel dicit testamentum nullũ ipso iure, vel cõtratab.*
3 *Differẽtia emancipationis, & patriæ potestatis, an sit in totum sublata.*
4 *Electio videt cõfirmata, si ille, qui non fuit vocatus, nõ vult eã ĩfirmare.*

§ Eadem hæc obseruantur.

No. † ꝙ bo
norũ posses
sio ɔtab. datur pręteritis oĩno, de quib nulla facta est mentio in-
stituẽdo, vel exhæredando, licet nõ rite, vt ff. de bo pos ɔtab. l. nõ
putauit. §. nõ q̃uis. Et dat ista bonorum pos. ɔtab. liberis p̃terit. s,
siue sint sui, siue emancipati. Noluit dicere, ꝙ filius emancipatus
hẽt bon. pos. ɔtab. de se, sed filius suus, & sic præteritus non hẽt ɔ-
rab. imo dicit ipso iure nullũ. Sed si non sit solus suus, imo vn⁹ est
filius suus, & alius emancipatus, aperit emãcipatus præteritus edi
ctum per ɔtab ei, qui suus est. Non dico, ꝙ M. diceret hoc, q. a M.
sp ruminauit textum: tex. est expressus, qđ licet sit solus, hẽt in bo.
pos. ɔtab. & sic teneat viam prætoriam, vel dicat ipso iure nullũ,
& sic teneat ciuilem, verũ est, ꝙ non hẽt bo. pos. ɔtab. necessarias
Largus fuit p̃tor in suo beneficio, & dedit nõ indigenti, sed emã-
cipatus p̃teritus, p viã necessariã, qa aliã viã non hẽt. Hoc est, qđ
pbat. ff. de leg. præst. & de bo. pos. ɔtab. l. is qui in ptãte. & l. duo. &
C. de lib. p̃te l. maximũ. D. And. in ista nr̃a dixit, ꝙ sit ad nihil cer
tũ reliqt: dixit, ꝙ forte suus si recte p̃tereat, hoc est inserta cã præ
teritionis, hẽt solus bo. pos. ɔtab. Hoc est, ꝙ tractauit in summa
2 illius rit. C. de lib. pręte. vel exhęr † qđ hẽt duplicem viam, vt dixi
vel vt dicat ipso iure nullũ, vel vt petat ɔtab. emancipatus præte-
ritus, vt dixerunt quidam, idẽ auxiliũ hẽt, ꝙ suus. põt dicere nul-
lum testm̃ ipso iure, vel petere ɔtab. & hoc per legẽ, quæ dixit, ꝙ
3 † sublata est dr̃ia emãcipationis, a & pr̃iæ ptãtis, vt ĩ Auth. de hęr.
a q̃ ab intest. defe. §. nullã. Dico cõtrariũ, imo filius emãcipatus p̃te
rit⁹, hodie nullã aliã viã hẽt, q̃ cõtratab. Ad legẽ in ɔtriũ dicõdum
sermones inquirẽdi sunt ſm materiã, & nõne illa litera quæ dicit
sublata est dr̃ia emancipationis, & patrię ptãtis, est in rub. de hęr.
q̃ ab intest. vnde verũ est, ꝙ nulla est in successione ab inte. sed in
successione ex testõ, vnde est dr̃ia, & bo. poss. contrata. est ex alio
testõ, licet sit ad impugnationẽ testamẽti. Dicit Io. And. aliud as-
sertiuũ, aut est emãcipat⁹ p̃terit⁹ inserta cã præteritionis legitima.
quia testõr dixit sic, filiũ meũ prætereo, ex tali cã, & quia tñ dixit
filiũ meũ prętereo, põt dicere ipso iure nullũ, & de hoc habuistis
pleniorẽ doctri. supra de inoffi. test. Itẽ no. hic, ꝙ institutus qñq;
habet bo. pos. ɔtratab. alio cõmittẽte edictũ. Pone, habeo filiũ, &
hẽo filiũ aliũ, eũ p̃tereo, p̃teritus põt petere ɔta, nec expectabit,
quod petat p̃teritus, vt. ff. de bo. poss. ɔtab. l. si post mortem. §. vlt.
Couertit ɔtab. qñq; inserta psona. v. g. instituo vnũ filiũ, aliũ præ-
tereo, institutus põt petere ɔtab. præterito sibi cõmittẽte edictũ.
Et si nõ petat p̃teritus, q̃ ẽ cã p̃teritionis voluit seruare ęqualitatẽ.
Pone, instituo filiũ ĩ minori parte, extraneũ in maiori, & filium
aliũ p̃tereo, si solus p̃teritus rupto testõ per ɔtab. habebat maiorẽ
partẽ, & ille qui fuit institutus minorẽ: quia oporteret eũ esse cõ-
tentũ ea portione, in qua fuit institutus, ideo p̃tor voluit, ꝙ insti-
tutus haberet bo. pos. ɔtratab. si præteritus nõ petit. qđ iudicium
nunq̃ certe hoc casu præterito nõ petẽti cõtratab. institutus q pe
tit eã habet iure, vnde si p̃teritus nõ vult impetrare bo. poss. ɔtab.
& ĩstitutus aduersus quẽ nulla est facta iniuria, vult eã impetrare
prætor voluit eũ adire, vt habeat ſm tab. sed vult vt sua ɔtratab.
valeat ſm tab vt. ff. de leg. præst. & bo. pos. cõtratab. pe. l. in ptãte. §.
4 sed si scriptus. † Quidã Canonista, vt dicit dñs meus, per istã theo
ricã de iure terminauit quandã quæstionẽ talẽ. facta fuit quædã
electio, quidã non fuit vocatus, & sic fuit contemptus: qa non va
luit electio, qa plus operatur cõtemptio vnius, quã multorũ ɔdi
ctio præsentiũ. Voluit dicere alij, alia via electionẽ non valere: qa
talis fuit nõ vocatus, & sic cõtemptus, ille qui fuit no vocatus ñ
vult eam infirmare, nec dicit se cõtemptum, an alij ex sua iuncat
hoc facere, ex quo ipse non vult infirmare. Ideo Canonista dixit
quod non, ex quo allegauerunt causam ex persona alterius, qui
eam non vult allegare potius confirmat electionem. Causa co-
rum conuertitur in non causam, sicut bo. poss. contratab. cõuer-
titur secundum tab. ꝙ ñ ille qui dixit eam ex persona alterius, pe-
tat, eam eo, ex cuius persona habet, non petente.

ADDITIO.

a Differentia emancipationis Adde Bar. in l. Gallus. §. & qd si tãtum. ff. de li. & posthu. vide do. Ias in l. pater filio. ff. de leg. 1. vbi dicit, quod emancipatus hodie succedit ad similitudinem suor. ita quod si eut emancipati sunt volũtarij heredes ita, & filij in potestate. Et nunquid transmittat hodie hæreditatem patris non aditam, per eundem in d. l. pater filio.

§ Inuenimus.

Ibi dr̃ ꝙ olim si filius in ptãte dabatũ in
adoptionem alius, & si pater nãlis mo
reret anteq̃ iste filius adoptatus emanciparet, vel postea emanci
patus, nõ succedebat pr̃i nãli. Itẽm nec pr̃i adoptiuo ex quo emã-
cipauerat, & sic vtrius q; pr̃is successione defraudabatur, & hoc
erat inconueniens. gl. qui, & rõne eadem iniquitas remanet ho-
die

die in altero membro distõnis quam facit ver. arguit ista migtas
J.eo.§.nostra.si detur in adoptione alicui de ascendẽtib.transit in
ptãtẽ suam. Et si moriat pr̃ naturalis,& postea emancipat a patre
adoptiuo,amittit successionẽ vtriusq; patris.dicit gl.verũ nõ est:
qa si emancipat a naturali ascendente,cui dat̃ in adoptionẽ tene
tur ei relinquere tm̃,secus est i arrogatore.Dico,ꝙ affectionis cã
suspitionẽ remouet,nõ tñ est verisile,ex quo est de ascẽdẽtib. ille
cui datur in adoptionem,quod post mortem patris naturalis eũ
emãcipet,vt vtraq; hæreditate,& sua,& patris naturalis possit eũ
de fraudare,arg.ff.de ritu nup.l pe.§.de viro.

§. Item vetustas.

M.voluit dicere,ꝙ §.vlt. Sed nos abrogat §.istũ. Itẽ vetustas,&c. qa
iste §.dicit,quod nepotes ex filia succedunt cũ suis patruis,vel ma
terteris, cũ diminutione tertiæ partis,& statim corrigitur per §.
Sed nos,&c. Est dicẽdum,quod iste §. Itẽ vetustas. nõ corrigitur
p § sed corrigitur p Auth.de trien.& semis.§.nec vllo. Vnde §.se
quens loquitur de quarta,iste de tertia. Item iste §.loquitur vbi
erant descẽdẽtes,& trãuersales.& sic istis duab.rationib. dicemus
§.sequentem istum non corrigere.

De legitima agnatorum successione. *Rub.*

Agnati,qui dicantur.

Si nemo suus hæres,&c.

Dicit ista duos sũt fratres eo.prẽ nati,licet nõ ea.matre,sunt agnati,& ꝯsanguinei †Vñ no ꝙ q̃dã sunt agnati,& ꝯsanguinei, q̃dã
nõ ſm intellectum iuris,ꝯsanguinei agnati sunt fratres,vr̃ filij fra
trũ,agnati vlteriores nõ sunt ꝯsanguinei,vt ff.de suis,& legit. l.2.i
pri.Scis tu ad quid valeat hoc: Pone,in dicto testõ lego ꝯsangui-
neo decẽ,habebit tm̃ frater cõiunctus p patrẽ,ſm ea,q̃ dicta sunt
Certe loquẽdum est,vt plures,& nõia ex cõi locutione exaudiri
oportet,& iõ nisi diceremus,qđ testator esset iuris peritus, q no-
uisset propriam verborum appellationem,cum diceret testator,
lego ꝯsanguineo meo,intelligerem ꝯsanguineum, ſm commu-
nẽ modum loquẽdi.ff.de supel.le.l. Labeo.ff.de fun.instr.& instr.
leg.l.cum de lanionis.§.asinam.Idem etiam dicerem si testator es-
set iuris peritus,tamen ibi esset maior color dubitationis.

Filij fratrum succedunt in stirpes cum fratre superstite.

Descendentes succedunt ex psona eius,quẽ repræsentãt,transuersales non.

§. Hoc etiam addendum,&c.

Sẽsus huius §. ẽ ꝙ de linea cognatorum trãsferũtur q̃dam personæ in linea agnatio
nis.s filij,& filiæ sororis cõsanguineæ,vel vterinæ,& isti sunt agna
ti,multo fortius ipsæ sorores vterinæ.& C.de legit. hær.l.vlt. Seq.
tur in litera,& diuiditur inter eos hæreditas i capita,nõ in stirp.s.
Pone,hẽo ex fratre præmortuo duos nepotes,ex sorore vnũ,cer-
te mihi succederẽt isti tres nepotes in capita,hodie est correctum
in stirpes,vt in Auth.de hę.q̃ ab intes.defe.§.reliquum. Circa hoc
nostra iura,Iure isto nõ veniebat filius fratris vna cum fratre, nisi
esset patris frater superstes.v.g. Ego decedo patre,& fratre,& fra
tris filio superstitib.si erat frater,& fratris filius tm̃; quia p r̃ super-
stes facit,ꝙ nõ admittat̃ filius fratris cũ fratre,sed pr̃, & frater tm̃
admittunt,vt in præall. Auth.de hær.q̃ ab intes.defe.§.reliquum.
Tertium ius,quod admittetur filius fratris cum fratre,& si sit pa
ter in medio, & succeditur in stirpes,vt Auth.vt fratrum filij in
prin.† Est ponere quartum casum,sed de hoc habemus ius aliqđ
Hẽo patrem,& filium,vr̃ ꝙ admittat̃ cũ solo prẽ. Quidam magni
Doc.voluerũt dicere,ꝙ successio fit in capita,nec hic corrigatur.
& dñt qđ Auth.q̃ est de hær.quæ ab intest.defe.§.reliquum.q̃ di-
cit,ꝙ filij fratrum succedunt in stirpes,loquitur cum filij fratrum
succedunt cum fratre superstite,vt ipsi fratrum filij habeãt quan
tum hr̃et pater eorum,si viueret, & nõ plus. Sed dicunt ipsi, nos
dicimus,qđ si sunt oẽs fratres filij,duo ex vno,tres,vel quatuor ex
alio,succedunt in capita:qa nullus prior alio. Ista opi.non vr̃ sine
rõne,vr̃ tñ lex pbabilior,quia dicit lex,siue habeat defunctus fra-
tres,vel fratres filios fit diuisio in capita. Vr̃ igit̃ ponere, qđ si hẽat
fratres,vel filios fratrum,succedatur in stirpes, vt in Authen. de
hær.q̃ ab intest.§.si vero neq; fratres,intelligas in successione trãs
uersalium,proximior quoq; præfert̃. Fallit in filijs fratris,licet sint
remotiores fratre superstite,tñ cum admittuntur ꝯ rĝlam, quod
proximior præfertur.v.g. Hẽo fratrem,& nepotes ex alio fratre,&
frater præfertur,& est priuilegium fratris filiorum, qđ licet sint
remotiores fratre,tñ cum eo admittuntur, vnde in vlteriorib. eis
seruatur rĝla,qđ proximior præferatur. Sed op.dr̃, ꝙ successio fiat
in capita.s.tit.1.§.cum filius in fi. Cõtra, quia ibi dr̃, ꝙ in stirpes,
succeditur. Dico hic loquitur in successione trãuersalium, ibi in
successione descendentium. Idem in ascendentibus, quia succe-
dunt in stirpes,ij omnes ex parte matris tantum habet, quantum
illi ex parte patris,vt in Auth.de hær. quæ ab intest.defe.§. 1. Sed
quæ est ratio diuersitatis? Ratio bona est, & notabilis, habeo ne-
potes,ex vno filio quatuor,ex alio vnũ, nepotes admittunt̃ ex per
sona patris, & ideo admittuntur, sicut & ille admitteretur, hoc
non est de se,sed ratione patris sui, quem repræsentant, exceptis
filijs fratrum admittuntur ex persona sua,& fit successio in capita
2 per numerũ personarum.† Si quæras vltra,q̃ est rõ,quare descen
dẽtes succedunt ex persona eius quem repñtant,transuersales nõ.
Dico,ꝙ descendentibus,est magis debita hr̃ditas,q̃ trãsuersalibus
quia viuo pr̃e filius intelligitur dñs:iõ descẽdẽtes ex psona pr̃is ha
bent ius,vt de lib.& posthu.l.in suis.transuersales nõ habẽt tãtum
ius,ideo ex persona defuncti præcedentis nõ habẽt ius,sed ex pro
pria.Scis tu ad quid valet hoc? Consuetudo est in aliquibus parti
bus,ꝙ si Baro habeat filios,filius masculus,licet vltimo genitus,
præfertur filiæ in successione Baroniæ. Pone,ego sum Baro,hẽo fi
lium maiorem natu , & filium minorem natu, & filiam,quæ est
antiquior,filius maior ꝯhit,& habet filiam,decedit,& ego dece-
do.filius masculus.s vltimo natus dicit se admittendum ad Baro
niam & filia ex filio maiore præmortuo,vult admitti.& allegant
sic. Si pr̃ meus.dicit ipsa,viueret,præfertur fratri,ergo debeo præ-
ferri tibi fratri vltimo genito. Ẽ ꝯrio allegant ꝯ eam,& per se sic,
ꝙ neptis habeat plus quam filia,inauditum est,si tu esses filia, &
primo nata,ego præferrer tibi,dicit iste filius vltimo genitus,ego
multo fortius tibi nepti sum præferendus , filia remanet in succes
sione transuersalium,non admittitur quis ex persona,quã repræ-
sentat,sed descẽdentes in successione descendentium admittun-
tur ex persona eius,quam repræsentant.vnde de me nepte nõ iu-
dico. Tu filius vltimo genitus tanquam de me,quia nõ peto ad-
mitti tanquam ex persona mea,sed tanquam ex eius persona,quã
repñto,videlicet pr̃is mei filij primogeniti,cui ego succedo,vnde
iudica de me,sicut de ipso iudicares.& ꝯstat qđ ipse si viueret p̃-
ferretur tibi,per se inducit,ff.de leg.1.l.pater filium.§.quindecim
liberos. Vbi est talis casus,vt J.dicetur,testator certis liberis lega-
uit fundum,& vetuit alienari extra familiam,vnus libertus vẽdi-
dit alij colliberto,qđ potuit facere,quia de familia,vnde non est
alienatus extra familiam. Iste collibertus,siue libertus emptor de
cessit hærede extraneo relicto,modo est fundus extra familiã,nõ
ne aduocabitur ab eo? Dicit Iurisconsultus,ꝙ non,quia nõ est in-
spiciẽda persona extranei,sed est inspiciẽda psona eius a quo cãm
hẽs,quam repræsentas,sicut dicit ista filia,non est cõsideranda p
sona mea,sed persona eius quem repræsento,& cuius successio-
nem habeo & credo quod bene allegat.

1 *Imperator est lex animata in terris.*
2 *Beneficia Principum recipiũt ampliorẽ interpretationem, quã testamẽta.*
3 *Beneficium Principis aque late debet interpretari,& hoc in similib.psonis.*
4 *Donatio in filium emancipatum a patre facta vltra quantitatem legitimã sine insinuatione,non valet.*
5 *Donatio a Principe in extraneum etiam vltra quantitatem, valet.*
6 *Successio,quæ est deferenda fratri,vel filijs fratrum,quis erat prior in successione fratris.*

§. Si plures ver. & quamuis.

Ibi dr̃ deferẽ hr̃ditas pxi-
mo.& quis ibi dr̃ defertur hr̃ditas p̃ximo,& quis lex 12.tabularũ
vla sit singulari numero,q̃ dicit proximo:Si tñ plures sint,pximi
bũ sil̃ defertur,& oẽs veniũt sil̃. Imperator Federicus obsederat
quoddam castrum,fecit p̃conizari p exercitũ,ꝙ q primo ingre-
deret̃ castrũ illud,hr̃et cẽtum,deinde decẽ igressi sunt simul. Mõ
q̃rit̃ qs hẽbit? Audiui,ꝙ D. Gui.de Marianis dixit,ꝙ nullus hẽbit,
& inducebat l.cũ in testõ.ff de reb.dub.l.si fuerit.c.n. Audiui, qđ
Odo.f determinauit,ꝙ oẽs hr̃ent. Et per istam lr̃am potissime,lex
12.tab.dicit,ꝙ qui est primus agnatus defuncti hẽr hæreditatem
1 defuncti,si plures sunt,tm̃ proximiores habebunt. Quæritur,† cũ
Imperator sit lex aĩata in terris,idẽ erat in q̃one proposita. Istã de
terminationem puto veriorem,nec mouet me lex.ff.de reb.dub.
2 l.si fuerit.† Quia loquitur illa in testis,& amplior fit interpretatio
in beneficijs Principũ,quam in testis,in quodam rustico aliud es-
set,ibi seruarem.l.si fuerit,& caue. Admittũtur ergo oẽs illi,q in-
gressi fuerunt castrum, sed ad quid admittuntur? Intelligitur qđ
ad centum,vnde illa cẽtum diuident inter oẽs, intelligo si ponat̃
in Principe,qa qlibet hẽbit centum in beneficijs Principum dẽt
fieri largissima interpretatio,ff.de ꝯsti.prin.l.vlt.ergo ad minus æ-
que lata dẽt fieri,sicut alibi in sil̃ inuenio,quilibet hr̃et tm̃ quan-
3 tum hr̃et vnus solus. Testõr dicit,posthumo lego decem, nascun
tur quatuor,quilibet hẽbit decẽ,vt ff.de leg.3.qui filiab.§.1. Qui-
dam intẽdebat hinc rationi in bñficio Principis dẽt fieri æque la-
ta interpretatio,sicut inuenit alibi,verũ est i sil̃ib.psonis.l.illa,ver.
ista:vel ista ſm latam interpretationẽ loquit in filiab.lex nr̃a loqtur
in extraneis. Dicebat aũs meus,Inuenio qđ est latior interpreta-
tio in bñficio Principis in extraneum quam pr̃is in filium. Dona-
4 tio in filium emancipatum a pr̃e facta vltra quantitatem lr̃timam
5 sine insinuatione non valebit.† Donatio facta a principe in extra-
neũ sine insinuatione vltra legitimam quãtitatem,valet. Hoc est
qđ pbat C.de do.l.latã.& l.sancimus.in prin. Pone,ꝯsuetudo est
qđ proximus cognatus extrahat legitimã,ego vendo rẽ aliquam
hẽo,vendã pximum cognatũ ex parte pr̃is,& hẽo alium proxi-
mum cognatũ ex parte mr̃is,quis eorũ ptert:dico si sunt plures
in quibus reperit ea.rõ,admittentur omnes, vt hic. Causa illius
consuetudinis est, quia non debet quis priuari sua successione,
vnde,vnus non potest alienare:quia ille qui successurus esset sibi,

posset retrahere:si ergo emptor in successione,& in ercatione,vt
6 æque deberet succedere,æque retrahunt.† Si quæratur quis est po-
tior in successione fratris,deferenda fratri, vel fratrum filijs, hēo
artem compleram:aut reperitur vnus qui coniunctus est defun-
cto vtrinq; i.vtroq; latere tm̄ in bonis vndecūq; acquisitis, ergo
& in retractione,si nullus inuenit̄ cōiunctus defuncto ex vtroq;
latere.sed si vnus est sibi cōiunctus ex parte p̄ris, præfert in eis q̄
defunctus habuit a patre,ille qui est coniunctus ex parte m̄ris.p̄-
fertur in eis,q̄ habuit defunctus ex parte m̄ris,in quæsitis a defun
cto simul admittuntur.& hoc conclude a sili retētione. Hæc sunt
quæ probantur C.de hære.l.emancipatis. Auth.de consang.& v-
terinis fratrib.per totum. C.cōia de suc.auth.itaq;. nisi quæratur
de alijs,vel de remotorib.in linea transuersalium,qui nō sunt fra
tres,nec fratrum filij,nec inuenio distictionē prædictam,& vt sunt
coniuncti defuncto ex vtroq; latere, aut ex altero tm̄,immo dñt
iura,qd̄ veniunt in capita cum agnatis.sed si vis rōnē,dico si repe
teris agnatum remotiorē fratre,vel fratris filio,& est ꝯiunctus ex
vtroq; latere ipsi defuncto.& ex alia parte alterum in eod.gradu,
sed coniunctus est,qui ex altero latere tm̄,admitterēt cōiunctus ex
vtroque latere,& ad successionem,& ad retentionē in hēditatib.
descēdentium,siue in ascendētib. Dicit,lex,q̄ hēditas descenden
tium deferetur ascendentib.quia ascendens ex parte p̄ris hēat tm̄
quantum ascendēs ex parte matris,nec distinguit in bonis defun
cti,an ex parte patris,an ex parte matris,vel an ipse ea acquisient.
Item nec distinguit,siue sint ex vtraque parte coniuncti,vel ex al
tera tm̄,vt in Auth.de hær.quæ ab intest.defe.§. 1. Et quod repe-
nat aliquis de ascendentib.vtrinq; defuncto coniunctus descen-
denti,ecce exemplum. Habeo duos filios, vnus hēt filium, alius
habet filiam.ꝯhiunt simul quod possunt de iure nostro, quia filij
duorum fratrum possunt simul ꝯhere,alter coniugum moritur,
reperio me vtrinq; coniunctum.

1 Successorio edicto non est locus in agnatis in bon.pos. vnde agnati.
2 Emācipatus filius,an remaneat agnatus patri,& ecōtra,& quō itelligit.
3 Pater habet ius succedendi filio emācipatu olim per pactū expressum, ho-
die lex sine pacto,istad ius sibi reseruat.

1 **§.Placebat autem.** † Ibi dr̄.nō erat loc⁹ successo
rio edicto ī agnatis,sed p̄tor
agnatis sequentem voluit admitti ex capite cognatorum. In illo
§.sed nos dicit Imperator,quod in agnatis hēt locum successo-
rium edictum.& sic no.dicit gl.quod in bo.pos. vñ agnati, locus
est edicto successorio in agnatis. Hoc non dicit litera, sed dicit in
hēditatib.vñ dicit litera successionē agnatorū hēditatib.nō esse eis
denegandam.vnde,dico,q̄ in agnatis.in bon pos.vñ agnati nō est
locus successorio.sed succederet per vñ legitimi sequente agna-
to primis non parentib.bon.pos.vnde agna.vel repudiātib.quia il
la datur legitimis,q̄ est ff.vnde lib.l.2 Vel dr̄ Si emancipo filium
olim non succedebā ei,nisi in emācipatione reseruarem mihi ius
2 succedēdi.gl.hic.& alibi ꝯdicit sibi gl.†hic dicit, si emancipo fi-
lium remaneo sibi agnatus,vñ ei succedo p vñ agnati.sed ipse nō
mihi.dixit Rog.hoc est falsum, immo dixit,q̄ filius emancipatus
remanet agnatus patri emācipati.sed nō est cō.vt ff. vnde cogna.
l.1 primus,& gl in seq.sed quō potest esse.q̄ p̄r sit ei agnatus, & ipse
nō sit agnatus p̄ri qa agnatio relatio est,vnde agnatio alicuius, &
agnatus alicuius agnati sunt.dñt qdam.q̄ p̄r remanet agnatus fi-
lio emancipato mortuo. Si aliquis agnatus meus morit.ipse mor
tuus nō est,nisi agnatus,sed ego in cuius p̄sona nō est facta muta
tio,remaneo ei agnatus,vnde ei succedo tanq̄ agnatus,emancipa
tus morit̄ quo ad ius eiusdē.nō amittit filius p emancipationē iu
ra agnationis.sed p̄r ī cuius persona nulla facta est mutatio,rō est
agnationis.& iō hēt duo tanq̄ p̄r succedit filio emancipato,& nō
cō.Hæc rō nō est bona, quia f̄m hoc agnati non emancipati in
eius persona.nec dicam,q̄ hoc nō est,quia p̄r remanet ei agnatus
nō est facta mutatio,succederet iste filio emācipato,& iste eis nō
succederet,& approbo gl.quia pater succedit filio emancipato,&
non cō nec dicam,quod est.quia p̄r remanet ei agnatus, & non
3 est cō.† Sed dico,q̄ habebat pater ius succedendi filio olim per
pactum expressum,& hodie lex sine pacto ius istud sibi reseruat,
vt hic & C de eman.lib.l.vlt.& respice,quod dixi sup.de leg.agn.
suc.& eius copiosius in ista materia.

De Senatusconsulto Tertulliano. Rub.

1 Filiafa.nupta alicui,an remaneat in potestate patris.

EX duodecim tabularū. Ita stricto iure.Secū
dū Senatuscō.Tertul.mr̄ nō succedebat filio,nisi defi
cientib.oīb.agnatis.nam mr̄ erat cognata filio,qa p sexū
sam,& p p̄sonā fęmininum sexus attigebat filio,ergo co
gnata erat filio,& deficiētib.demū agnatis,vel exclusis,mr̄ admit
tebat,factum est Senatusconsultum Tertullianū, quo consultū
est mr̄i,sed semiplene:qa solum cōsulit per id Satuscon'c.matrib.
hñtib.tres filios,vel quatuor,si sint in p̄tāte,acquirent ei in cuius
1 sunt p̄tāte.† Et ex hoc no.qd̄ filiafa.vxor alicuius,est in potestate
patris,vnde licet sit coniugata , & habitet seorsum a patre cū ma-
rito suo,nihilominus remanet in patria p̄tāte hoc nō est, dñt ui-
stici,tñ hoc est verum,vt hic,& C.de ꝯd.infer.l.si vxor.qa certi sūt
modi exeūdi de p̄ria p̄tāte,& iste modus nō est de illis,& iste mo-
dus argueret,vt tradit ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur. l. p̄re furio-
so.Iure Lombardo aliud est,vñ ista filia coniugata, ex quo manet
in p̄ria p̄tāte acquirit p̄re iubente hēditatem,vt ff.de acq. hær.l.qui
in aliena. Hodie pōt ēt patre prohibente aduentitia acquirere , ut
C.de bo.quę lib.l.vlt.vnde si consentiant ambo, ambobus acqui-
ritur vsusfructus & p̄prietas,si solus filius,vel filia,totum sibi acq-
ritur,si solus pater , soli patri acquiritur totum.

1 Pater,an p̄ferat matri ī successione filij,vel filiæ,et an auū excludat matr.
2 Regula.si vinco vincētē te,ergo vinco te,quō intelligatur,& qñ hēat locū.

§.Præferuntur autē.ver.pater ve-
1 ro vniuſ.ꝯ,&c. Ibi dr̄,† q̄ p̄r p̄ponitur m̄ri ī successione filij, vł fi-
liæ.sed auus excluditur a matre.Iste tractatus hēt locum in eman
cipato filio:qa filius in p̄tāte non hēt hēditatem, sed alius sui,eni ē
nepos ad auū,& patrem. Pone,oēs tres esse simul,auum,patrem,
2 & matrē,tunc † fallit rła,q̄ dicit,si vinco vincentem te , ergo vin-
co te. Pater dicit,ego vinco matrem,& mater vincit auum, debe-
ret concludere p̄r,ergo ego vinco auum, sed nō deberet vincere,
imo auus vincet patrē,vt ff.c.ad Tertul.l.æquissimū.§.1. Si essent
auus & p̄r,tm̄ auus vinceret patrem. Dicit ergo auus matri , ego
vinco patrem,vt in l.illa ad Tertul.l.æquissimum. & pater te vin-
ceret,vt hic,ergo ego vincerem te matrem. Ecce exemplum rłę,
ad instantiam in eisdem terminis, loquitur pater auo , diceret pa-
tri vincerem te,vt hic mater te vinceret. Hoc est verum si mater,
& auus essent soli,sed non si oēs tres essent simul , auus, pater, &
mater,imo auus,patrem,& matrē,& sic est vera rła.ff.l.illa ęquissi
mum,vt hic,ergo ego vincerem te. Vnde iste falsum cōcluderet,
vt in l. illa æquissimum . auus vincet matrem, dico, qd̄ non fallit
rła in eo casu , quia vinco vincentem te , & non vinco, te sistit ibi
vinco vincentem te , alias non vinco te in casu alio, vñ in eo. casu
non inuenias fallacē rłam in terminis prędictis . Sed fallit regula,
si vinco uincentem,&c.in Auth.de æqualit.do. § is ꝯfis.creditor,
q̄ credidit in emptionē rei, uincit creditorē hñtem expressam ꝯ-
uentionem. Et mulier non vincit eum,sed vincit eum, qui credi-
dit empton rei,vt C.qui po.in pig.ha.l.assiduis. Alibi fallit illa rła
in Auth.quib.mo.na.effi.sui.§.discretis.|Dico,q̄ in casu nr̄o corri
gitur:quia si sint oēs simul,pater, & auus non excludit p̄rem, im-
mo excludentur,& admittentur pater,& mater, vt in Authen.de
hær.quæ ab intest.defe.§.omnis.| Vnde dico correctam legem il-
lam ff.ad Tertul.l.æquissimum.quæ ponit illam, si vinco vincen-
tem te,ergo vincam te,quando simul auus,pater,& mater.

§.Sed nos cōstitutione, quam &c.
Facit Imperator mentionem cuiuspiam cōstitutionis , quęrit gl.
ubi dicit gl.q̄ mater licet nō sit mater trium, vel quatuor libero-
rum,habet ius succedendi filio,ut C.de iu.delib.l.a.

1 Pater,& mater simul admittuntur ad successionem filiorum , & quando.
2 Patris & matris ęquale est officium.
3 Mater,qua non petijt tutorem filio suo impuberi.si decedat in pupillari ęta
te mater ei non succedit,secus si decedat in pubertate.& de ratione.

§.Nobis visum est,&c. Ibi corrigitur , incipit
correctio Imperato-
ris.Vñ not.qd̄ lra nostra corrigit̄ in multis , per ista pater exclude-
bat matrem,ut s̄.eod.uer.pater quoq; &c.simul admittunē, ut in
auth.de hęr.q̄ ab intest.§.ꝯfis.Itē si erat mr̄ , & sorores consangui-
neę,mater habebit dimidiam,sorores aliam, hodie succedunt in
capita,ut in Auth de nup.§.& c̄m. Sed hodie per aliam auth. so-
rores cōsanguineæ tm̄,uel fratres consanguinei tantum, excludit̄
tur per patrem in totum: quia coniuncti utrinque simul admittū-
tur cum ascendentib.in Auth.de hære. quę ab intest. §. si uero cū
1 ascendentibus.† Item corrigitur & illud ff eo. ad Tertul. l.æquis-
simum.§.1.quia si erat auus,qui emanciparet nepotem , & pater,
& mater,auus solus admitteretur,hodiē solus excluderetur , ut in
Auth.de hęr.quæ ab intest.§.ꝯfis. Et sic iudices qui tenentur, qa p
glo.in ista mā nescis in quo debeat esse statis , in dubio iurare ea,
quæ dicta sunt dubia,iure C.cauebatur , si filius in potestate con-
stitutus habens multa quo ad propritatem si decederet pater re
tinebat usumfructum,& proprietas diuidebatur inter succedētes,
ut C.eo.l.ult.& C.de legit.hær.l.de emancipatis. Hodie p̄r,& ma
ter ueniunt ex æquo similiter,si sint pater, & mr̄, & fratres utrin-
que coniuncti ueniunt simul,ut in Authen de hęr. quæ ab intest.
defe.§.si uero cum ascendent. Intelligo si sit filius emancipatus,
p̄r,& mr̄ succedunt ex ęquo. Sed si sit in potestate , pater toto tpe
uitę suę habebit usumfructum,& sola proprietas diuidetur inter
patrem,& matrem,& fratres utrinque coniunctos. Et quod filio
mortuo patri reseruetur usufructus , probatur , ut in Authen.de
hęred.quæ ab intest. defe. §. illud est dubium. Circa iura ista iure
antiquo cauebatur,si filius emancipatus facit testamentum , reli-
ctis patre & matre præteritis,solus pater habet contratab. Et rum
pit per contratab.testamentum filij,mater repellebatur. Vñ pater
admit-

admittebatur ꝯtab. mater si esset sola, hēret ꝗrelam, sed vbi simul cum pr̄e nullū habebat auxiliū. Dices tu hoc esse correctū, vel si filius hn̄s castrense peculium. p̄terierit patrē & m̄rem solus pr̄ iure antiquo admittebat̄. l. ꝗ exæquat pr̄em, & matrē. & Auth. d' hære. q̄ ab intest. defe. §. ꝯns nr̄i. In successione ex testō non reperio istā exæquationem, & video qđ ꝗdam admittunt̄ simul ab intest. vt frēs consanguinei. & vterini, non ex testō soli ꝯsanguinei hn̄t ꝗrelam, vt C. de inoff. test. l. frēs. † vbi ergo colliges tu exæquationem patris & mr̄is in successione ex testō, quia Auth. de hær. ab inte. §. ꝯns. exæquat eos ab intest. vt apparet rubrica. Certe r̄ña dictat hoc, vt debeāt exæquari. qa æquale est offm̄ pr̄is & matris, ff. de cur. furiosi. l. furiosę mr̄is. Et dicat qđ sit̄ admittat̄ pr̄ & mr̄ p ꝗrelam, sic & alibi ff. de ꝯtab. l. si † Dr̄ in hoc tit. mr̄ ꝗ nō petit tutorem filio a suo impuberi, delinquit, vn̄ si decedat in pupillari ætate, mater ei non succedit vt hic, nisi esset minor, tunc sibi nō imputaret̄, vt C. si aduer. deli. l. 2. Sed si decedat in pubertate, licet mr̄ ei non petijt tutorem, tn̄ bn̄ succedit ei, vt C. ad Tertul. l. matres. Quæ est cā? Dico quod si non petiit mater tutorem filio impuberi, delinquit cum decedit pupillus in pupillari ætate, non potest facere testm̄, non potest matrem priuare, ideo lex eam priuat, sed cum est factus pubes pōt testari, & habet discretionem, lex relinquit filio punitionem, alias præteritionem matris, vnde exhæredet eam si vult.

ADDITIO.

Non petit tutorē filio. Adde qđ mr̄, ꝗ non petiit tutorem dari filio, licet ipsa vel alij gesserint, sed non legitime, non excusat̄. Bar. in l. siue ingenua. §. qđ si pr̄. ff. ad Tert. Nec ēt excusaretur mr̄, si pupillus decessit intra 10. dies, & intra dictū tp̄s non petijt tutorem, vt per eundem in e. l. siue ingenua. §. confestim. ff. eo.

De Senatusconsulto Orficiano. Rub.

PEr contrarium autem, &c. Senatuscons. Orficianum factū fuit de filijs tm̄, addit Imperator hic de nepotib. gl. dicit, idem intelligo de pnepotib. nō adducit iura, sed dic qđ hodie sublata est dr̄ia agnationis, & cognationis, & in descēdētia agnationis. s. p lin. masculinā admittunt̄ descendentes infinitum, ergo & in cognatis in descendentib. per lineam fœmininam admittunt̄ descendētes in infinitum, vt in Auth. de hæred. quæ ab intest. desc. §. nulla.

Agnatus si emancipetur an desinat esse agnatus. Et nunquid patronus si emancipetur, desinat esse patronus.

Hæreditates, quæ solum tolluntur minima capitis diminutione, an sint illæ solum, quæ ex lege duodecim tabularum deferuntur, an etiam quę deferuntur iure pretorio.

Delegatus non potest esse, qui non est canonicus, vel in alia dignitate.

Et si lit. contest. desinat esse canonicus, an desinat esse iudex.

Tutela defertur agnatis sub nomine agnatorum, & si desinant esse agnati suscepta tutela desinunt esse tutores.

§ Sciendum autem est, &c. † Ibi dr̄ ꝙ hr̄ditates, ꝗ ex Senatusco. Ter. & Orfi. deferunt̄, cap. dimin. minima non tolluntur, sed hr̄ditates, ꝗ deferunt̄ p legem 12. tab. defert̄ hr̄ditas agnatis, qa agnati sub noīe agnatorū, sed p Senatusc. Orfic. & Tert. deferunt̄ hr̄ditates sub noīb. nālib. mr̄ filius, agnatio tollit̄ minima capi. dimi. sed nālis cognatio non. Hæc rō inuenit, ff. de capi. dim. l. tutelas. ad vtrunq; assignat̄ ꝯrium. Patrono defert̄ hr̄ditas ex l. 12. tab. vt J. de success. lib. circa prin. si emancipet̄ emitteretur ne ad successionem liberti? gl. dt̄, ñ, qa emācipati sunt ignoti a l. 12. ta. & p eam defert̄ hr̄ditas liberti patrono. dico qđ immo emācipatus succedit liberto, & teneo tōnē legis, non glossæ. Agnatus, si emācipet̄ succedit, desinit esse agnatus, sed p̄ronus si emancipet̄ nō desinit esse p̄ronus. Vn̄ faci gl. hoc arg. emancipatus est incognitus de iure ciu. & est deceptio, sicut hæc. Tu cognoscis Coriscum. Coriscus est demēs, ergo, &c. vn̄ verum est p̄ronus inquātū emācipatus est incognitus de iure ciu. vel a l. 12. tab. sed nō inquātum p̄ronus sub istis noīb. suus patronus est qs natus iure ciu. vn̄ in argu. gl. est fallētia accidēns † In alio casu nbi. Dicit hęc lr̄a. qđ illæ hr̄ditates solum cap. dim. tollunt̄, ꝗ ex l. 12. tab. deferunt̄. Contra. immo hr̄ditates, ꝗ deferunt̄ iure p̄torio, tollunt̄ cap. dimin. minima, vt ff. vn̄ lib. l. vlt. Gl. r̄ndet restringendo literā, vt lit. solū excludat tm̄ illas, ꝗ deferunt̄ p Senatusc. nō illas ꝗ deferunt̄ p ius p̄toriū amittit̄ cap. dimi. minima, sed hęreditates delatæ per edicta p̄torū mi. cap. amittant̄. Pone, delata est bo. poss. vnde liberi, filio ī ptāte ꝯstituto, factus est sui iuris, amittet ne successionē sibi delatam, p vn̄ liberis? dico qđ nō, vn̄ est ca. dim. minima, quā illa, ꝗ est ī ptāte aliena efficit̄ sui iuris, tunc non amittit̄ illa hr̄ditas, quæ defert̄ p Senatusc. vel p ius pretorium, sed p capi. di. minimam illa p quā qs trāsit in ptāte aliena, amittit̄ illa quæ defert̄ liberis, & succedūt p vn̄ agnati, vt s̄. tit. j §. admonēdi. Idem dico in matre, mater hēt filium, dedit se iste filius in arrogationem, alij non succedūt matri, nec ex capite cognatorum p iura ista. vn̄ p talem cap. dim. minimam p quā qs trāsit in ptātē alienā, amittit̄ illa ꝗ defert̄ p Senatusc. con. & p p̄torē, & c. C. vn̄ liberi. † Ad quid valēt ista iura? Non pōt esse iudex delegatus ꝗ non est canonicus, vel in alia dignitate. Pone, impetraui iudicem ꝗ erat canonicus, li. contesta. factus est priuatus, qa resignauit, nunquid remanebit iudex? Vr̄ quod non, qa res deuenit ad eum casum, a quo incipere non posset, melius aūt qđ posset fieri est de iurib. istis nō facias arg. de hr̄ditatib. sed de tutelis, qa hæreditates p aditionē ꝯsummant, sed tutelæ consummātur per gestionem, & expectat̄ cursus gestionis, & sicut ī iudicio

4 cursus iudicij, vn̄ arguit̄ sic p sīlē in tutelis † tutela defert̄ agnatis sub noīe agnatorū. iō si desināt eē agnati si tutela iā sit suscepta d'sinūt esse tutores, ergo cum de canonico deferat̄ iurisdō sub noīe canonici, sed non erat capax iurisdōnis inquantum priuatus, licet sit lis inchoata coram eo, si tn̄ amittit istud nomen, sub quo erat capax iurisdōnis, s. quod desinit esse canonicus, desinat esse iudex, vt ff. de cap. dim. l. tutelas.

5 *Spurij, siue vulgo ꝗsiti, & naturales tātū qui dicāt, & qui succedūt matri.*

a *Matris certior est conditio, quam patris.*

§. Nouissime. Ibi dr̄ qđ vulgo ꝗsiti succedūt mr̄i, hoc verum est si sit illustris, vt C. ad Orfic. qs. sed ibi hēbat lr̄imos, aľs filij nāles ēt mr̄i illustri succederent,

1 Auth. qb. mo. na. effi. sui. §. si † Vn̄ no. qđ ꝗdam sunt nati de coitu, ꝗ pn̄t accusari, vt de adulterio. & tales nō succedūt nec patri, nec ēt matri, nec alij, nec a patre, nec a matre, vt in Auth. quib. mo. na. effi. sui. Et ꝗdā sunt nati in coitu, ꝗ non pn̄t accusari, vt in nāli, de hoc non est dubium, ꝙ illi succedunt. Item in cōcubinam, & illi succedunt matri. Item pr̄i in duab. vncijs, si non extāt lr̄imi, vt in Auth. quib. mo. effi. sui. §. discretis. Quidam nati sunt in coitu minus lr̄imo, nō tn̄ pn̄t accusari, vt ex meretrice publica alias ꝗ administrat in caupone. Itē coitus minus lr̄imus est, nec tn̄ pōt accusari, qa vtilitas iuris talis nō pmittit legum laqueis innodari, vn̄ ac-

a cusari non pn̄t. † Vn̄ dicit, vulgo ꝗsitus, & succedit mr̄i nō pr̄i, qa īcertus est, vt hic. & si ꝗris, vn̄ ē aliqua publica meretrix. de hoc. ff. de ritu nup. l. palā. ille ꝗ est natus ex coitu, ꝗ pōt accusari, nullo mō succedit, p̄t esse ꝙ est natus ex aliqua, ꝗ non erat meretrix tp̄e quo natus est, & nūc est publica meretrix, vn̄ ei non succedet, vn̄ non solum animus ex primo publice facit aliquā meretricem, licet hoc dicat, sed aīus ex primo publice, & actuū frequētia faciat eā meretricem publicā, vn̄ quo ad frequētiam actuum, non credo, qđ sit publica. Sic dixi. s̄. de iure natu. §. ex non scripto. plures actus qui p̄cesserunt, faciūt ipsam futuram publicā meretricem non fuisse, arg. C. de legi. & consti. l. leges.

De successione cognatorum. Rubr.

POst suos hæredes, &c. Hic dr̄, ꝙ primo admittūtur sui hr̄des, & illi quos inter suos hr̄des vocāt cōstō, & p̄tor, vt filius nālis,[a] datus curiæ, vel natus ex concu-

a binis, cum qua postea ꝯhit matrimonium. Item nepotes ex filia, & pronepotes ex nepotib. ex filio, uel filia. Nam isti p ꝯstōnes uocant̄ inter suos, ut s̄. de hęr. quę ab intest. §. nec inter. & §. diui. Itē filius emancipatus similis sui, cui p pcuratorē, vt s̄. eo. aľ. de hær. quæ ab intest. desc. §. emancipati. Post istos admittunt̄ agnati, tertio admittunt̄ cognati, agnati, capite minuti ex isto tertio capite. s. ueniūt p uñ cognati. Fallit in fratrib. capite minutis, qa illi bene, admittunt̄ cum fratrib. ꝗ vixerint in ptāte, ad successionē fratris lr̄imi, qa uixerat in ptāte usq; ad tp̄s mortis, ut hic, & C. de legi. tu. l. lr̄imi. Similiter pr̄ si emancipat filium, desinit esse agnatus ei, & tamen succedit tanquam legitimus, ut s̄. de leg. agna. suc. §. fin.

ADDITIO.

a Filius naturalis. Adde quod bastardus, & naturalis idem important. Alex. in cons. 2. incip. visis codicillis, in 1. vol. Nec pn̄t bastardi legitimari existētibus legitimis, secundum eundem Alex. in consi. 18. inci. perspectis verbis. & quod ibi no. Limita tn̄ illud, nisi legitimi consentiant, cum agatur de eorum præiudicio, secundū Bal. in auth. præterea. per illum tex. C. de nat. lib.

§. Vulgo quæsitos. Et qualiter isti succedunt, habuisti, s̄. tit. proxi. §. nouissime sciendum, &c.

1 *Successio est potius amplianda, quam restringenda.*

2 *Sobrini proprie dicuntur nati ex duabus sororibus, vel duobus fratribus, ex istis, dicuntur proprie consobrini.*

§. Hoc loco Ibi dr̄, qđ agnati succedunt vsque ad decimum gradū, cognati vsque ad septimum, sed cum hodie sublata est dr̄ia agnationis, vt in Auth. de hr̄d. quę ab inte. §. in illa. ꝯcludiē. qđ & cognati succedunt vsq; ad decimū, sicut agnati. Placentinus m̄ ꝯcludebat aľr, vn̄ ꝯcludebat sic, sublata est dr̄ia agnatorū & cognatorum, p illā auth. sed cognati succedunt vsq; ad septimum, vt hic, ergo cognati vsque ad decimum,

5 verū esset, † qa successio amplianda est potius, quam restringēda. vt arg. J. de bo. poss. & adhuc pro modo arguēdus est Plac. arg. C. de pact. ꝯuen. tam super do. l. legem. Sed tn̄ dico modū aliū cōcludendi minorem, vn̄ Auth. de hær. quę ab inte. §. nullā. facta est ad ampliationem iuris cognatorū, non ad restrictionem iuris agnatorum, vnde indistinctē succedūt agnati & ēt cognati vsq; ad de-

cimum

ctimum gradum. Quidam voluerunt dicere, qđ in infinitum de-
berēt succedere agnati & cognati. qđ hic dr̄, sed ipsi nō hñt legē
p̄se, nec rōnē. Itē dr̄ hic, qd cognati succedunt vsq; ad vi. gradū.
Itē vsq; ad septimū, si sunt nati ex sobrino, & sobrina, dñr nati ex
duob. fratrib. vel ex duab. sororib. & sunt sibi inuicē i sexto sobri-
ni, sobrinæ, &c. & iō filius sobrini mei est mihi in septimo, & dr̄
3 impropriè sobrinus. † Vn̄, vt dixi, nati ex duab. sororib. vel ex duo
bus fratrib. dñr ꝓpriè sobrini, & sunt sibi in octauo gradu, nati ex
istis dñr ꝓpriè ꝯsobrini. Sed q̄rit, quare nati ex sobrino, & sobrinę
meæ succedunt, licet sint in septimo. alij vsq; ad sextum nō eēt re-
perire septimum gradum in alijs sicut in istis. Dr̄ quod in gradib.
descendētium inuenies descēdentes & ascēdētes in recta linea,
in trāsuersali inuenies descēdētes, & ascēdētes. In recta linea ascē-
dentium, & descendentium, raro, vel nunquā inuenit coniunctus
vsq; ad septimum gradum. Tritauus meus est in sexto gradu ascē
dendo. Itē pronepos in descendendo est mihi in sexto, vbi repe-
ries tu, quod ego, & filius tuus nepotis mei, qui est mihi simul, vt
ego & pr̄ Tritaui mei, hoc est impl̄e, in linea transuersali, possibi-
lius esset, & reperirent̄ simul, qa frater abaui est mihi in sexto gra-
du, qa eius filius erit mihi in septimo, & sic cum poſſe sit reperire
Tritauū poſſe est fratrē suum & eius filium. Cum igit in linea trāſ
uersali sit reperire septimum gradum, vt visum est in alio, quam
in filio sobrini, vel sobrinæ, qa dicit alios non venire in septimo
gradu, secus filium sobrini, & sobrinæ. glo. r̄ndet ad voluntatē suā.
Ego dico, quod frequētia est causa, quare hoc dixit, qa frequētius
pñt reperiri in septimo gradu in illis personis, quam in alijs, vnde
frequentia est causa, arg. de vsucap. l. iusto.

De gradibus cognationum. *Rub.*

1 *Gradus quid sit, & qualiter cognoscatur in quo gradu sit quis, linea ascen-*
dentium, vel descendentium, & transuersalium.

HOc loco necessarium, &c. Hic vidē-
dū est primo, qd sit gradus. gl. J. e. §. hactenus ostēdiſ-
se sufficiat, &c. vult diffinire gradus † & dt, est cumula-
tio plurium cognatione, vel affinitate sibi ꝯiūctarum, quo gradu,
&c. & sic diffinitio graduū p gradus, & idē cadit in diffinitio se sui
ipsius. Hoc nihil est dicere, vnde dic gradus est sicut in linea verū
est, ꝙ ꝓpriè loquēdo in alia facultate, de situ, vel sede gradus non
est sedes, vel situs sed tolerabile, s̄m legem est, ꝙ dr̄ situs vel sedes
habito respectu p̄sonæ, ad p̄sonā, vn̄ lex si sit iter graduū ad subsło-
nem sedium situum in scala, vt ff. de gradib. l. iuriſconſul. §. gra-
duum. Tn̄ verū est, ꝙ ꝓpriè non dr̄ sedes, vel situs cognationis,
habito respectu p̄sonę ad p̄sonam, vnde si q̄rimus in quo gradu ē
q̄rere, in quo situ est. Item no arg. ad cognoscendū in quo gradu
sit qs de linea ascendentium, vel descendētiū & transuersalium,
eadem est linea p̄ris & filij, licet pr̄ sit mihi ascēdens, filius sibi de
scendens, vt ff. de grad. b. l. stemmata. vn̄ licet sit eadē relatio p̄ris
ad filiū, & eꝯ, sicut eadē est via q ducit a Thebis ad Athenas, & ab
Athenis ad Thebas, diuersificat tn̄ penes terminos, qa alius ē pr̄,
alius filius. In linea trāsuersaliū, frater est primus, frater est in secū
do gradu fram, & non est ponere in linea transuersali primū gra-
dum, sed & vlteriores. In linea descendētium & ascendētium pr̄
& filius faciunt primum gradum. Dixerūt qdā quod pr̄ facit pri-
mū gradum ascendentium. Gl. reprobat hoc. qa in gradu ē pone
re duas p̄sonas, qa gradus hēt quandā relationē inter p̄sonæ, ad per
sonā, & inducit si̅le de fenestra. in fenestra est ponere duas colum-
nas, addita vna colūna fiunt duæ fenestræ, sic duę p̄sonæ faciunt
vnū gradū, vna p̄sona addita facit aliū gradū, & sunt duo gradus
frater ad fratrē, vt in secundo gradu se habeant recurrendum est
ad p̄sonam, p quā sunt ꝯiuncti, duo sunt fratres, vis ni scire i quo
gradu sunt, recurre ad p̄sonam, p quā sunt ꝯiuncti. s. ad patrē. v. g.
ego sum mortuus, vis dare mihi h̄rdē, incipias a te, & cōparabis
me ad te cuius h̄rdes agunt: pone ꝙ esses frater, recurrere ad p̄so
nam p quam fueras mihi ꝯiunctus. s. ad patrē, tu es in scd̄o gradu,
qa p p̄rem attines mihi, ergo ꝓximior, & sic pr̄ i primo, & ipse mi
hi erat in primo, tu es igit mihi in secūdo, si sic ascēde, & si ego
frater eram tibi in secūdo, filius meus erit tibi in tertio, & sic fi-
lius tuus erit mihi in tertio, & sic descendendo in infinitū, vn̄ de-
scende ex vtraq; parte, filius mei fratris, & filius tuus, qui est alius
frater, sunt sibi inuicem in quarto, & sic descēde in infinitum, vn̄
q̄ncunque vis scire quocunque gradu sunt aliqui, recurre ad p̄so-
nam, per quam sunt ꝯiuncti descendentib. filius meus est mihi in
primo gradu, filius filij mei, idest, nepos, est mihi in secūdo, & sic
descende in infinitum. In ascendentibus pater meus est mihi in
primo gradu, pater patris mei, idest auus, est mihi in secundo, &
sic ascende in infinitum.

De seruili cognatione. *Rub.*

ILlud certum est. Ibi dr̄ vsq; ad §. repetitis.
Debes scire, ꝙ semel agna
tio non inspici, quo ad succedendum si remaneāt, quia
seruus non succedit. sed pone. habui ego liber ex ancilla filium,
q̄ erat mihi in ꝯtubernio, filius est seruus, qa partus sequitur vētrē
deinde manumissus est iste filius & mr̄, & ego si seruus eram, nū-
qd succedit iste filius mihi, & ego sibi, & si alꝭ hēbam vxorem &
h̄rdē. fallit trib. casib. Dic quod hoc falsum est in illis casib. quos
inducit gl. fingit̄ liber, qa in illis casib. fingit̄ qs h̄re bona, ergo h̄-
bēi fingit̄, qa nō hēt bona seruus, vt C. ad Orfic. l. vlt. Quærit glos.
nūqd hodie seruus succedit seruo, qa serui hñt nālem cognatio-
nem inter se? Dico ꝙ nō, qa ꝑtor q inspicit cām nālem, non dice-
bat seruū succedere. Item nunqd dñs cognato serui succedat ex
p̄sona serui? Dico qđ nō, ead. rōne, qua prius. Arguit̄ ꝯ casum isti
§. s̄. de cap. dimin. §. qđ aūt. dr̄ ibi qđ si sint manumissi filij q̄siti in
seruitute, non alter alteri succedet, qa intelligit̄ qđ hic dr̄, sed & al
terius in alterum, intelligit̄ fratrē fratri succedere, hoc est p̄rm fi-
lio, & filium p̄ri, exponas. i. fratrem fratri, q̄ qō fuit determinata i
ciuitate ista. induc̄ebat̄ §. Pone exemplum, hēo filium ex concu-
bina, deinde ꝯho matrimonium cum aliqua. Sit̄ cōcubina ꝯhit
cum alio, & hēt filium cum eo, ex eo. & ego sit̄ filium hēo ex ea
q̄ qua ꝯxi, filius natus ex me, & ꝯcubina, factus est diues, decedit
filius ex parte mea, vult ei succedere filius ex parte mr̄s, q̄ritur qs
succedit. Dicebat̄ qđ vterq; p istū §. & Azo in summa sua induxit
istū §. & ambo dixit qd nat⁹ in seruitute postea manumissus ē nā-
lis, sed p istā l̄ram, sed alterū in alterius h̄r, qd vn⁹ frater manumis-
sus succedit alteri fram nō manumisso, ēt cum lītimo, qa sicut in
lītimis est qđ sibi inuicē succederent, sic erat hic. Dico in q̄ōne qđ
ille ex parte mr̄s succedat, qa filius ex ꝯcubinatu nullū hēt ex par
te p̄ris cui succedit, vel matris, vt in Auth. qb. mo. nat. effi. sui. §. fi-
lium. Ad legem istā dico, ꝙ dr̄ alter alteri succedere, expone i. pa-
trem filio, & ecōuerso, nō fratrē fratri. Item sit ita, qđ expones. i.
fratrem fratri. Pone casum q̄ñ hēbat̄ aliqua i ꝯcubina ea affectio
ne qua vxor, iō est manumissa, & filio manumisso h̄r pro lītimo
non p nāli, vn̄ hic dr̄, ꝙ succedit cum lītimis. Quid ergo ad casū
de naturali, de quo est qō proposita, quia de illo non est dubitatio,
quare naturalis de quo est quæstio, non succedit cum legitimis,
vnde quæris de nato ex concubina.

1 *Defunctus, de cuius successione agitur, si habeat descendentes, tales præferū*
tur in successione omnibus alijs in infinitum, siue sint emancipati, siue non
siue per lineam masculinam sint descendentes, siue per fœmininam.
2 *Et quid si habeat ascendentes solum, vel ascendentes & transuersales.*

§. Repetitis. De iure c̄ñri de successione hoc scias, q̄ñ
decedit qs, aut hēt descēdētes, aut nō hēt
1 descendentes. † Si hēt descendētes, ꝑferūtur in infinitum oīb. alijs,
nam prior est cā liberorum in successione, vt s̄. de hær. quæ ab in-
test. §. 1. & si sunt descendentes siue p masculinum, siue p fœmini-
num, siue emancipati, siue non inueniūtur, ex ęquo admittuntur
descendentes in infinitum, ex p̄sona eorum ex qb. processerunt,
vt nepos ex filio ꝑmortuo, cum filio. in Auth. de h̄r. quæ ab intest.
defe. §. 1. & §. nulla & s̄. de h̄r. q̄ ab itest. §. cum filius. si nō descen.
2 † defunctus, de cuius succe. agit, distingue. Aut hēt ascendentes,
aut non hēt ascendentes, si hēt ascendentes, & non transuersales,
v. g. hēt patrē & matrē, & nō hēt fratres, in isto casu ascēdētes p li-
neā mr̄nā, & p lineā p̄rnā venirent ex æquo, vt in Auth. de hær. q̄
ab intesta. §. ꝯñs. Et intelligas qūo dico ex æquo, qa licet hēs vnus
ex linea mr̄na, & alius ex p̄rna veniūt ex æquo, qa pr̄ & mr̄ veniūt
ex æquo, & verum est, qđ exæquati sunt ab intest. per Auth. de h̄r.
q̄ ab inte. §. ꝯñs. qa in successione q̄ ex testamēto non inuenies eos
exæquatos, vn̄ certa hæc sunt iura completa, s. ꝯ successionē ex te-
stō sicut dixi, & intelligas veniens ex æquo pr̄ & mr̄ ad successio-
dem filij in eo, quod filij in proprietate, sed pr̄ solus hēt vsumfru-
ctum, qa nunq̄ ꝯcurrit pr̄ in vsufr. ar. in Auth. de hær. q̄ ab intest. §.
1. si sunt ascēdētes, s. pr̄ & mr̄ cum trāsuersalib. aut illi trāsuersales
sunt ex alia mr̄e, & a filio fratris, vbi excluduntur p ascendentes. Si
āt transuersales fratres, vel filij fratrum, aut defuncti vtrinq; cōiun
cti, aut ex altero latere tm̄, si sunt defuncti ꝯiūcti ex vtroq; latere
admittuntur cū ascendentib. in virilem, si sunt ꝯiuncti ex altero la
tere tm̄, non admittuntur cum ascendentib. Ista sunt q̄ ꝓbant, per
Auth. de hær. q̄ ab inte. defe. §. reliquum. & §. seq. & §. si vero neq;
fratres, & in Auth. vt fra. fi. §. 1. Et est verū qđ frater & mr̄ admit-
tuntur cum fratrib. vtrinque coniunctis, & filij eorum in virilem
& hoc verū est, si nō sunt ascendētes. De secunda vero, vn̄ nō hēt
proprietatem eorum q̄ obuenerūt filio a parente, sed tm̄ vsūfru
ctum, in cuius nuptijs non stetit: Sed conuolauit ad scd̄as nuptias
sup̄stes, vt in Auth. de nup. §. huic nos. si sint subtransuersales, aut
sunt fratres, vel filij fratrum, aut sunt defuncto vtrinq; ꝯiūcti. Qui
dam ex altero tm̄, aut sunt oēs cōiuncti ex altero tm̄, si sunt cōiū-
cti, qdam ex vtroq; latere fratres, & filij fratrum, & qdam ex alte
ro tm̄ ꝑferuntur vtrinque ꝯiuncti, eis qui sunt ꝯiūcti ex altero la-
tere tm̄, & præferuntur eis in bonis vndecunque acquisitis, si sūt
oēs ꝯiūcti ex altero latere tm̄, vt oēs ex eodem, aut qdam ex vno
s. ex parte mr̄s. si oēs ex eodem, tunc æqualr̄ veniunt. Si quidam
ex vno, qdam ex alio, illi q sunt ꝯiuncti ex parte patris ꝑferunt in
bonis ex parte p̄ris, & illi q sunt ꝯiuncti ex parte mr̄s, ꝑferuntur
in bo-

in bonis ex parte mr̄is. In bonis aliunde q̄sitis veniēt ęqual, hæc ꝓbant̄ in Auth.de ꝯsan.& vter.§.1. C.cōia de succes.auth.itaque. & C.de leg.her.l.manci.si non sunt nec fratres,nec filij fratrū.hēt locum regula, proximior præfertur vlteriori, & sic intelligitur litera præsens,& fit diuisio in capita,non in stirpes,vt in Authen.de hær.quæ ab intest.defe.§.si vero neque fratres.

De succeßione libertorum. *Rub.*

Donatio vltra quingentos aureos,non valet.
Aureus in iure accipitur pro solido, & solidus pro aureo

NVnc de libertorum bonis. Gl. cōtinuat sic.s̄.dictū est de successione ingenuorū, nunc libertorū,falsum est hoc in Auth s̄.tit.ꝓxi. de seruili cognatione.§.sed nr̄a.tractatū de successione libertorū, vn̄ sic ꝯtinua. Dictū est vſ ꝗ nūc de successione iure cog.vł pat.nūc d̄r d̄ successione iure patr. Circa successionē libertorū tractant hæc quatuor iura. Quartum in quo est status.recitat̄ ī̄ e.§.sed nr̄a. & ē status in hoc: quia liberta, vł libertus si hēt centū aureos in bonis, si faciat testm̄ in pri. ꝑt ꝑterire p̄ronū, nec tenet̄ ei aliqd relinquere, si ab intes.nō extantib liberis,succedit ei p̄ronus in totū: vn̄ vnus aureus valet mille sestertios. Illud esse notabile scis ꝗ tu, qd donō vltra qngētos aureos non valet sine insinuatione,vt C.de dona.l. sancimus.& l pe. Audiui qd̄ quidam iudex fuit deceptus in Lōbardia, vbi est moneta valde debilis. Quidam fecerat donōnem, quæ excedebat qngētos solidos illius monetæ, ſm instōnem ipse iudicauit donōnem illā nō valere: qa donatio excedēs quingētos solidos,sine insinuatione facta non valet,per leges ꝑallegatas: ipse male iudicauit,quia non est intelligendū, cum dn̄t leges illæ, qd donōnes vltra quingentos solidos non valent sine insinuatione,d̄ solidis vulgaris monetæ: † qa aureus & solidus idem sunt, & probat̄,qa duæ sunt leges,q̄ in eodem casu & in eadē mā loquunt̄,& vna dicit fieri ꝯdēnationem in 50.aureos, alia d̄r fieri ꝯdēnationē in 56.solidos,vt inf.de pœna iudicis qui male iud.§.vlt. Vnde illæ leges intelliguntur de talib. solidis, quorum septuaginta duo faciūt aureū, vt C.de suscep.& arca. quoties vno de solidis vulgari currēte,sicut credebat ille iudex,l.d̄r.stipulor a te in 36. Tu ꝓmitto tres aureos, vtilis est stipłō, vt ff.de verb.ob.l.q̄ extrinsecus. voluit dicere,qd̄ idem est si stipulor a te quatuor Parienses, & tu ꝓmittis 5. Turon.qd̄ valet stipłō. Ego dico ꝯtrū,vn̄ intelligo,ꝙ aureus est nomen solidi, vn̄ nō est in prima stipłone nisi diuersitas ī appłone,sed in secunda est diuersitas in forma et substantia.Dicit̄ hic, quod si libertus maior cētenario , liberi excludunt p̄ronum in totum siue sui, siue emancipati. sed nunqd frater liberti excludet patronum? Dico quod non,vt ff.de bo.lib.l.ab intestato.

ADDITIO.

Sine insinuatione. Adde nunquid isinuatio requiratur in donatione inter viuos, q̄ncunq; summam a lege taxatā excedat. Ale.in cons.225.inc. visa facti narratione uer.& omissis nō necessarijs in 2.uol. Et nunqd ualeat sine insinuatione si in ipso instrō agat̄, quod tot donationes sint, quot sunt iugera terræ donatæ, & tn̄ oēs res simul donatæ summam excedant , vltra quam sine insinuatione donari non potest. Vide eundem Alex.in cons.308.inci.uisis duob.in 2.uol.

Liberto decedenti ab intestato quando succedat patronus Et quid si cum testamento, & prætereat patronum.
Iura patroni quæ sunt, & quibus remediis vtatur.
Ius patronatus pluribus modis amittitur.

§.Si vero testamentum. Ibi d̄r, quod libert⁹ maior cētenario, q nullos habeat liberos, si testm̄ facit, succederet ei p̄ronus in totū ab intes.vt s̄.ꝓxi.† Et si faciat testm̄ & ipsum p̄ronum ꝑteriret, olī vocabat̄ p̄ronus ꝑ bo.poss.ꝯtab.in dimidiam,hodie in tertiā, hoc d̄r hic. Vnde hoc est de iurib.p̄roni,vn̄ vocabat̄ per bo.pos.ꝯtab. q̄ datur p̄rono & liberis ꝯ testm̄ liberti,vt hic.† hē dat̄ bo.po.ꝑ ꝯtab. quam hēt p̄ronus in bonis liberti,& bo.pos ꝯtab.quā hn̄t liberti ī bonis parētū.vna est dr̄ia,qa bo.pos.ꝑ ꝯtab.q̄ dat̄ filijs. hēt locum, siue institutus in testō parentum adiuit hr̄ditatem,siue nō,vt ff.d ꝯtab.l.illud. Sed illa quę dat̄ patrono non hēt locum nisi ab hr̄de, saltem ab vno fuerit adita hr̄ditas, vt ff.de bo.lib.l ēt. §.vt p̄ronus. Secunda est dr̄ia:qa ꝯtab.quæ datur filijs non compatitur secum bo.pos.ꝯi.sed illa q̄ ꝯpetit p̄rono,sic,vt ff.de bo.pos.l.sed cum p̄rono.& ff de bo.poss.sin tab l.æquissimum. Tertia est dr̄ia:quia bo. poss.ꝯtab.quæ datur filijs,rumpit testm̄ ī totum, sed illa q̄ dat̄ p̄rono rumpit vſq; ad tertiam, vt hic vides. Quarta est dr̄ia , qa petita bon.poss.ꝯtabu.a liberto & sic rupto testō , vſque ad tertiam, hēt illam tertiam sine onere legatorum,vt ver ita tn̄.sed petita bono. poss.a libe.olim dabant̄ legata certis p̄sonis enumeratis in edicto. ff.de leg.ꝑstan.& bo pos.ꝯtab.pe.per totum.& forte hodie debentur oīb.indistincte,vt C.de lib pt.vel exhær.authē.ex cā. & quæras rōnem istarum. Item nos hēmus in C.tit.de bo.poss.ꝯtab q̄ dat̄ patrono & eius liberis, nunquid & cognatis p̄roni dabit̄, quia hic dicit lr̄a,& quod cognati,vel p̄roni succedunt vſq; ad quintū gradum,& ī̄.eo.modo,&c. Promptum est leges legib. concordare. C.de inoff.don.l.vnica. Dicimus qd̄ verum est , qd cognati p̄roni succedunt vſq; ad quintum gradum ab intestō,sed non ꝑ bo.poss. ꝯtab.q̄ licet sit ex cā testi.tn̄ d̄r ex testō. Videam⁹ ergo de bo.poss. ꝯtab.quā hēt p̄ronus in bonis liberti, & hic ē vnū de iurib. quod hēt patronus in liberto. Sūt & alia multa,q̄ tangit gl.& illa videbis

3 legendo gl.sic. † Et plures sunt modi amittendi ius p̄ronatus ēt ꝑ remissionē. C.de bo.lib.l.vlt ad minus ꝑ remissionem gn̄alem amittit ius succedendi,sed non ius reuerentię,vt in Auth.vt liberti de cætero.§.i.amittit p̄ronatus ius p̄ronatus ꝑ delictum suū , vt si ꝯpellat libertū, vel libertā iurare ne ꝯhāt mr̄imoniū, vt ff.de bon. lib.l.adigere.& l.q ꝯ legē.Itē.si d̄nega talimēta liberto, vt ff.d bonis lib.l.si p̄ronus.Itē dicit glo.amittit ius p̄ronatus,ꝑ debitæ part. ꝯcessionē. Vt si relīquat ei libertus portionē sibi debitā, vt hic. & ff.de bo lib.l.ēt.§ toties.Certe iste nō est modus amittēdi,si soluo tibi qd̄ dēo nihil amittis, sed totū recipis. Et verū est qd̄ nō potes postea ꝯ me agere: hic si libertus relinqnat tertiā partē bonorum p̄rono,in casu i.i quo dēt relinquere,soluit ei quoddā, verū est,qd̄ postea p̄ronus nō hēt bo.poss.ꝯt.i.sed ꝑꝑ hoc non dēt dici amittere,sed suū recipere. Itē di gl.alius modus est amittēdi ius patronatus,si relegatus fuerit patronatus,vł d̄portatus. Verū d̄r,sed qd̄ dicit,qd̄ relegat⁹ amittit falsum est,& lex q̄ allegat gl.C.de iure patronatus.l.si.loquit̄ tm̄ q̄n fuit d̄portatus. Alius modus est si libertus sit restitut⁹ natalib.vt ff.de bo.li.l.2.§.j. Item dicit gl.alius modus est si seruus pecuniam alicui donet eo pacto , vt eum emeret & manumitteret,vt ff.de bo.lib.l 1.§.1.& C.de bo.lib.l.1. Sed certe iste non est modus amittēdi ius patronatus,qa nunq̄ habuit,nō consequētio ius p̄ronatus. Alius est modus si ab eo inuito exegit pecuniam pro futuris operis,& amittit oīa iura. vt in l.difficili. C. de bo.li.l.si quis & ff.de lib.agnoscen.l.si quis a liberis.§.sed si qui: Item si libertus vindicauit necē defuncti,& hæredes non vindicauerunt eam. Nec hoc est verum si hr̄s fuit negligēs,vnde ista duo exigūt,liberti diligētia,& hæredis negligētia,vt ff.d iure patr.l.pe. & de suis,& lr̄imis,l.ab intest.§.q nescit.Item dicit glo. amittit ius patronatus,si accusauerit libertū de crimine capitali . Dico quod hoc nō est verū,nō est modus quo amittat ius patronatus, sed patroni filius,& hoc est qd̄ ꝓbat̄ ff de fideic.l.si filius.§.erit. Dicit litera s̄.i §.si vero testm̄,& ibi vel ꝓdesse, ꝙ si p̄ronus nihil hēt ī testō liberti,hēt bo.pos.ꝯtab.si hēt aliqd, sed minus lr̄ima hēt,n̄ hēt ꝯtab.sed agit ad ꝯplementū, & hoc est introductū ꝑ ꝯstōnē , vt d̄r lr̄a nr̄a,nō ꝑ iura ff.de bo.q̄ lib l.j.§.toties.imo vr̄ mi hēre viā agēdi ad supplementū,vt ff.de iure p̄rono.l.3.§.excludit.gl. d̄r ꝙ illud est adinuentum a iuris compositorib qd̄ falsū est. Ibi d̄r qd̄ libertus instituit patronū in minus debita portione , d̄r qd̄ si relinquit seruo p̄roni relictis seruo suo, sed dū dicit qd si minus debita portione esset relictum seruo ꝙ aget ad supplemētū.d̄r litera ī §. multis alijs &c. qd̄ patroni & patronæ, & liberi corū , nec non qui ex trāsuerso veniūt vſq; ad qntū gradū. Refert̄ ne ad liberos,sicut & transuersales.gl. d̄r quod sic,& qdā qd̄ nō hēt statutum. Dn̄s dn̄i mei dicebat qd̄ liberi succedūt ī infinitū,transuersales vſq; ad quintū gradū,vn̄ qd̄ d̄r vſq; ad qntū gradū tm̄,refert̄ ad transuersales,n̄ ad liberos.& Azo in summa de bonis libertorum inducebat dn̄s dn̄i mei legem,quæ nō multū facit, liberis patroni dētur reuerentia in infinitū,dicā verū est iura reuerētiæ,de qb.loqtur lex illa,i n̄ nō seqtur iura reuerētiæ dēntur liberis p̄roni in infinitū. ergo iura successionis:nō seqtur Seqt̄ ī litera,Itaq;.ibi d̄r qd ꝓximior patronus primo admittat̄ ad successionē liberti, vt ff.de leg. tu.l.tutela. §.si duo. Vn̄ admitteret̄ frater patroni,an̄ filios alterius fratris,voluit dicere hoc eē correctū, ita erat olim, qd̄ olī filij fratrū non veniebant simul cum fratrib.hoc est correctum, vt ī Auth.vt fratrū fil. & in Auth.de hære.q̄ ab intest.deferun.§.reliquum sed ibi loquitur de successione iuris agnatorum,non de iure patronatus.

§ Sed hæc de iis, &c. Ibi d̄r , qd̄ deditia libertas, & Latina sublata est. Latina libertas erat,qa alius ī pe vitæ suę erat liber.in morte sua ī extremo vitæ suæ spiritu libertatem amittebat, & sic nō habebat hęredes,sed hodie ista Latina libertas est reprobata:sed ecce eam approbant,quia habent manum mortuam,& hoc idem est

De aßignatione libertorum. *Rub.*

1 *Dominus feudi potest aßignare vasallum potentiori,dummodo conditio aßignationis non fiat deterior,alias non potest sine consensu vasalli.*
2 *Maritus obligatus de dote restituenda,potest alii delegari inuitus, si nō fiat eius conditio deterior.*

IN summa quod. §. Idē ergo. Assignare ē exprimere,vel ꝑstari verbis,vł scriptis,vt nutu cuius velit, qd̄ sit libertus. vt ī̄.e.§.vltra exp̄sse,eadē l.1.circa principiū. Ad qd ualet ista iura? Ecce casus in terminis. Ego ꝓmitto assignare tibi cētum libras terrę:do fideiussores,qd̄ ī tali loco c.[illegible] ,aliqd sunt liberati fideiussores? Ista iura dn̄t qd̄ sic, licet nō [illegible] terra tradita, ex quo verbał est assignata. Itē no. qd̄ libertus pōt assignari,vnde libertum nō posset delegare extraneo, vt ff.de [illegible] l.si nō forte.

1 §.libertus.† hunc vasallū volo, vel homagium trāsferre in alium , iura

iura ista sint in arg. qđ nō possem in extraneū. sed possum assigna
re vni filiorum. Dñs dñi mei distinguebat i ista qōne, aut dñs feu-
di vult assignare vasallū suū potētiori. & sic nō fiet deterior cōdō
assignationis. Erat qdā comes, vult assignare, vel trāsferre homa-
gium suum in regē, qa vult dare regi, pōt: sed si dñs erat qdam co
mes, & vult dare cuidam simplici militi, & sic est cōdō assignari
deterior: qa erat hō comitis, mō esset hō cuiusdā militis, n̄ pt hoc
a facere sine ꝯsensu vasalli. a Lex dicit, maritus est obligatus vxori
3 de dote reddēda, vxor vult eum delegare alij, cogit̄ ne pati mari-
tus se delegari? Dr̄ quod sic, nisi sit ꝯdō eius deterior, pp delega-
tionem. iste casus. ff. sol. mat. l. 2. Quod melius sit habere maiorē
dominum, habetur in Auth. de def. ci §. audient quoque.

ADDITIO.

a Sine consensu uasalli. Adde an uasallus ad petitioně dñi cogat̃ fidelitatē ꝓmit-
tere alteri. Bal. in consi. 195 in 3. uol. qui tenet quod inuito uasallo dńs nō possit
delegare duob. casib. exceptuatis, de quib. vide, & Ro. cōs. 25. per eundē Bal. cōs.
187 in 3. uol. Cy. in 1. C. de nouac. tac. de Aret. in l. 2. in pr. in. ff. sol. mat.

§. Vnde quærebatur.

Qđ filio in ptāte fiet assignatio liberti, si post assignationē sibi factā emācipet̃, euanescit assignatio. Contra, qa filio emācipato pt fieri assignatio, ergo si emācipatio nō impedit assignationē ꝑhendam, multo fortius nec impediet iam ꝯctā, arg. ff. đ his, q sunt sui, vel ali. iu. l. pře. Et quod emācipato possit fieri assignatio, hr̄ ff. eo. l. imo. soluit Placen. ad istud ꝯrium i sequēdo: im mo dr̄ Plac. nihil impedit iā ꝯctū, ne possit assignari libertus. Cū enī in illa. l. q̃ritur, nunquid filio existenti in ptāte vel filio emancipato possit assignari libertus? Rñdetur, qđ sic. intellige dicit Azo referri rōnem illā affirmatiuam ad filium, qui erat in ptāte nō ad emācipatū. ad ar. Pla. de l. nō distinguemus. §. sacerdono. dr̄ Azo, non est verum, qđ sacerdonum supueniens impediebat arbitriū susceptum, sed excusat ne cogatur ad arbitriū. Sed postq̃ est qs sacerdos, q in se suscepit, nō excusatur qnin cogatur ad arbitrium: quia in necessitate illa se posuit, vnde non est subueniendum, arg. ff. si quis cau. l. in hoc. non sunt alia, &c.

De bonorum possessione. *Rub.*

IVs bonorū possessionis, &c.

1 †Vidēdū ē qd sit bo. pos. & quot sint spēs, seu dñæ bo.
pos. & q̃ bo. pos. olim erāt necessariæ, & quæ hodie, &
quō obtinet bon. pos. Hodie bo. pos. est ius retinēdi. vel ꝑsequendi
pñmonij. siue rei quæ cuiusq; fuerit cum is morit̃, ff. de bon. pos. l.
3. §. bonorum igitur. Sic hẽditas est ius prosequendi pñmonij. cu-
ius fuerit cū is morit̃, vt ff. de ver. sig. l. hẽditas. ff. de regu. iu. l. nihil
aliud est. Dico qđ æquiuoce sumit hoc nomē ius in vtraq; diffini
tione hẽditatis. Hẽditas est ius ciuile, sed in bo. pos. diffinit bo. poss.
est ius ptorium, &c. Bonorum igit possessio est ius possidēdi reti-
nēdi, q. s. &c. Ista diffinitio competit bo. pos. decretali, nō edictali,
2 vt j. videbis ad minus vi bonorū raptorum. Primo † sciēdū est, q
bo. poss. nomē est iuris, & pos. bo. nomē est facti, vt ff. de acq. poss.
& non corrigit, qđ ius ciuile nō admittebat: qa erāt sibi incogniti,
vt s. de hær. q ab intes. defe. §. emācipati. Qñq; corrigit ius ciuile. l.
1. §. adipiscit. & l. 3. circa prin. sic ōñi esse oriā. Robertus magister
dr̄ in arte mathematica, & magister Robertus dr̄ in arte liberali.
Dñs uñi mei improbat procuratoriū, de vi verborū. dr̄ i procura-
3 torio † sic, talis ꝯstituit talem procuratorem dans ei plenariā prā-
tem, &c. ꝓmittens pro eo soluere iudicatum, nō erat iudicatum
solui, dicebat ipse, verbum iudicatum solui, est verbum iuris, ideo
hẽt non tm̄ vim verborum, sed hẽt interpretationem. Vnde iudi-
catum solui, verbum, iure, tria significat, illud quod verbū sonat,
& hoc de vi verborum iudicatum solui. Item significat alia duo,
defendere, & dolum non committere, & hanc hẽt interpretatio-
nem, sed soluere iudicatum non est verbum iuris, vnde solum si-
gnat, quod verbum sonat: non significat alia duo, quæ significant
per interpretationem iuris, vnde solum est cautum de hoc, quod
verbum sonat, & sit sufficiens tale procuratorium repellēdū. Pro
sua sñia inducit istam diffōnem. bo. poss. est nomen iuris, poss. bo.
4 est nomen facti. in hac parte non hẽt locum, quod dr̄ † nomina, &
verba transposita, idem significant, & per hoc inducebat legē. lex
dicit, vendidi tibi rem tali pretio l. g. s. com mil. vendo tibi rem p
5 tato, † & si pretium nō solueris tali die, res sit inempta. Ista verba,
& si pretium non solueris tali die, res sit inempta, sunt verba iuris,
vnde hunc habent effectum, quod si ad diem pretium soluit̃. qui
transfert dñium ipso iure sine aliquo alio facto in principio, sed nō
sic esset si dixisset venditor, pt̃io nō soluto ad diem, res ad me redi
bit: qa ista verba non sunt verba iuris. Hoc est, qđ ꝓbat̃. C. de pact.
inter empt. & vendit. l. 1. Hoc non approbo, sed dico procuratorē
admittēdū. Ego reperio legis verba, vbi sunt ista verba, solui iudi-
catum, vt ff. de pt. stipu. l. 2. & dico; qđ de vi verborum hẽt solui iu
dicatum hæc tria, qa q promittit soluere iudicatū, promittit ea, si-
ne qb. hoc eē non pt, nisi dolus esset, vel saltē cōmode nō pt ꝑudi
cari. Item, si non defendit, iudicari non pt. vnde dico, qđ de vi ver
borum significant hæc tria, arg. ad hoc ff. de iur. om. iud. l. 1. & ff. đ
6 pe. l. ad rem mobilē. & l. ad legatū. † Quæritur, quare introduxit
ptor bo. pos. Hæc lex rñdet & dicit, quod ptor voluit supplere per
quos successores certissime deferebant̃ hæreditates, nō potuit, s.
bo. poss. introducendo. dicit gl. ptor introducit bo. pos. emendādo
ius ciuile. Et fuit gl. Hug. & habuit rōnē quę apparebit inferius, v. g.
ius ciuile nō vocabat emancipatos, ptor uocabat emancipatos, &
sic emendat ius ciuile, & non corrigit, quia ius ciuile nō admitte
bat, nec repellebat: quia erant sibi incogniti, vt s. de hær. q ab int.
defe. §. emancipati. Qñq; corrigit ius ciuile per ius ptoris, fœminę
agnatæ vltra sorores tm̄ erāt cognitę p ius ciuile, sed eas repelle-
bat, ius prætorium admittit eas, & sic ptorium corrigit ius ciuile,
& c. vt s. de leg. agn. succ. §. sed quia. Dico qđ eodem modo corri-
git in emancipatis, vnde illa fuit gl. Hug. qđ in emancipatis ius p-
torū emendaret ius ciu. non corrigeret. Hug. voluit dicere, quod
emancipatio erat de iure ptorio, & non de iure ciu. et hoc falsum
est iuuo emācipato est actus ciuilis: vnde verum est, quod edictū
de capi. dimin. est de iure prætorio: sed emancipatio est de iure ci
uili, vt s. de leg. agna. succ. §. vlt. vnde bñ erāt cogniti emancipati,
sed erant incogniti, quo ad cōmodum suū, vñ bñ habebat ius ciu.
emancipatos notos, sed non ad bonum suum, cantabat eisdē vir-
7 ginib. † Quærit̃ quot spēs, vel dñæ bon. pos sint. Multiplr̃ diuidit̃
bon. po. hæc ē prima diuisio. Alia edictalis, & decret. istæ dñæ, ibi
reperiunt̃ in omni capite bo. poss. ꝯtinēt sub se oēs spēs bono. poss.
verba ista edictalis, & decretalis, & nūc intelligamus quid est bo.
pos. edictalis. Quidam volunt dicere qđ bo. pos. edictalis est ꝓmis-
sio, vel pollicita decretalis. Vñ sm̄ eos decretalis sunt vna & eadē
poss pollicita & data, seu decreta in edicto prætoris mortui, ergo
edictalis est bo. pos. pollicita, pollicetur prætor, quia si eum ex edi
cto legum adeat filius, decernet ei, vnde liberi. Ad hoc sunt argu.
tum. isto. pluries dt litera, pollicetur ptor: hoc non placet, & quia
hoc ex inferioribus apparebit. Alij dicunt edictalis, & decretalis,
sic differūt, sicut efficax & inefficax. Vnde sicut rescissoria ante re
stōnē est inefficax, sed p restōnem instar in eā prætor viuus spūm
vitæ, i. efficaciam, sic est hic: quia edictum prætoris mortui com-
petit filio bo. pos. vnde lib. inefficax, q̃ opera ptoris viua sunt, præ-
tor uiuus per officium suum reddit ei vitam, dabit efficaciam, vñ
edictalis & decretalis est eadē inefficax & efficax. Isti qui sic dñt
ponunt, quod mortuo eo, in cuius bo poss. competit ille cui com
petit bon. poss. habet omnia iura inefficacia, & habent leges p se:
quia dixit lex quod si iste agat ante sibi decretam bon. poss. expel-
litur exceptione, sed exceptio est actionis exclusio, ergo ante ha-
bebit actionem ius, licet inefficax. Hoc est q probatur. ff. de exce.
l. excep. ver. fi. c. illo dico, quod nullum habet ius in bonis, nec effi
cax ante decretam bon. poss. Quid ergo dicemus? Nunquid ergo
bon. poss. edictalis acquiritur ignoranti? Dico quod sic, ideo sic ñ
concederet, sed dicit, offertur bo. poss. sicut pomum offertur vo-
lenti recipere. Dico quod imo acquiritur ignorāti sine petitione
alicuius. Itē no. dicit gl. idem est decretū & decretalis, dico qđ fal-
sum est. Et sicut bon. poss. edictalis & edictum sunt duo, sic decre-
tum & bon. poss. decretalis. Decretum est iussus iudicis, ius quæsi
tum ab eo est bon. poss. decretalis. Sic edictum & bon. poss. edicta
lis sunt diuersa. bon. posses. decretalis est ius quo pt peti decretalis.
Prætor mortuus dicit, liberi habeāt, vnde liberi. ex illo edicto ius
competit liberis petendi decretalem. Lex dicit, bo. pos. decretalis
non pōt repudiari: quia non competit, antequam sit decretano,
sed bene repudiat: qa ius quod habebat amittat, habuit ante de-
cretum, nisi ius petendi. vt ff. de succe. edicto l. 1. §. qui semel. &
§. edicta. edictalis hodie non habet locum: qa nō decernit bo. po.
sed tm̄ agnoscitur ille cui est delata. bo. poss. adit iudicem & agno
scit eam coram quocūq; iudice, vt C. qui admit. ad bon. poss. l. vlt.
Hoc est verum de ordinarijs, & de septima extraordinaria in illis
vij. sufficit agnoscere: vnde hodie diceretur bo. poss. agnitionalis,
ab agnoscendo, vel iudicialis a iudice, coram quo agnosceret, &
non diceret decretalis, ut olim, qa non dicerent ut dictū est, & nō
in illis vij bo. poss. q̃ tribuunt ius, sed decretalis in illis, q̃ nō tribuūt
non hẽret ẽt locum hodie. Vides ergo istas dñas: qa bon. pos. olim
alia decretalis, alia edictalis, alia agnitionalis, vl̃ iudicialis, nō dice
mus decretalis, nisi in illis q̃ ius nō tribuūt. Ecce aliæ dñæ bo. pos.
alia ordinaria, alia extraordinaria. ordinariæ sūt sex, extraordi. i. di-
cēdū ē q vno mō dr̄ extraordinaria: qa nō hẽt sedē certā, vl̃ certū
ordinē i edicto, sed vagat̃, qñq; copetit ex testo. qñq; ab intestato
& tribuit ius, vt j. eo. §. septimo, Qñq; in alia significatione habe-
tur,

tur, dr̃ extraordinaria, s. quia non tribuit ius. Illæ quæ tribuunt ius decernunť cum cāæ cognitione. sic seruať ordo in decernēdo, sed aliæ q̃ nō tribuunt ius, decernūť sine cāæ cognitione idō dictę vocantur extraordinariæ, & sunt tres, Carbonia. quæ dať filio impuberi, qui patiť qōnem status: qa dr̃ non esse filius defuncti, tribuit ius in possessione, vnde in ꝓprietate aliquo tp̄e, ille q̃ impetrabat Carb. si vult in proprietate, oportet quod impetret ordinariam, vt ff. de Carbon. edict. l. 3. §. positum. & §. vlt. Alia quæ dat ventri, illa non tribuit ius, nec in proprietate, nec in possessione vera, vnde solum habet detētionem alitinam mulier, in illa possessione nōie ventris, vt ff. de acq. poss. l. 1. in fi. Tertia nec tribuit i ꝓprietate, nec in possessione vera, nec in detentione, sed solum facit, vt filius agnoscatur in querela. ff. de inoff. test. l. 2. & l. Papinia §. veterani. circa prin. dñt ergo quod 6. ordinariæ tribuūt ius in possessione, & ĩ proprietate, est septima extraordinaria, sed non aliæ tres. sed quod per istas 7. non acquiritur ius in possessione approbo, multo fortius oīno decretum bo. pos. tribuit, idem ꝙ aditio hæreditatis; vt ff. de regu. iu. l. prætor. Sed p̄ aditionem hr̃ditatis non acqritur possessio, vt ff. de acq. hær. l. quod hr̃des. ergo per illas septem bo. poss. concedo conclusionem, vñ per bo. pos. ordin. nō hr̃ possessio, sed occasione eius hr̃: qa decreta est bo. poss. per quam ius hodie agnita, sequetur missio corporalis, & sic primo quæritur, uel possum sic dicere per illas bo. poss. haberetur ius in proprietate quo interueniente postea hr̃ possessio corporalis. Et alia diuisio bo. poss. in decem spēs quæ numerantur hic, diuisio ante bon. pos. tribuunt ius in posses. & in proprietate diuiditur in sex spēs, ex testamento sunt duæ bon. pos. ꝯtab. & s̄m tab. non ē ex testō, sed pro tanto dr̃ ex testō: qa habet locum facto testō, non qa ex testō procedit, immo innititur ꝯ testa. vt ff. de bono poss. ꝯtab. lege, quod uulgo. Et ista bon. poss. ꝯtab. datur liberis prǣteritis, & suis emancipatis. Glo. facit hic difficillimū argm̄. Et ostēdit ꝙ filio suo, hoc est filio ĩ ptāte, non pōt dari ꝯtab. Quia testm̄ in quo filius suus est præteritus, nullum est ipso iure, ꝯtab. rumpit testm̄, sed quod nullum est, rūpi non pōt, ut ff. de iniusto, rupto testō. l. nam & si. Glo. rn̄det duobus mo. ut apparet. uno modo sic, quod nullum est, rumpi nō pt̄, sed non est nullum iure prætorio: ideo illo iure rumpi potest per bo. poss. ꝯtab. Per hoc gl. vult dicere, quod testm̄ in quo suus ē pteritus, nullū est de iure ciu. & est aliquid de iure prætorio. sed certe hoc falsum, immo neutro iure est aliquod iure ciu. Item ex eo non pōt peti bono. pos. s̄m tabu. ergo non tenet iure p̄torio. Alibi rn̄det glo. s. et est nullum ipso iure, verum est si hoc uellet allegare filius p̄teritus, alias nō, sicut ꝯctus bonefidei cui dedit causam dolus, nullus est ipso iure, si hoc uellet allegare dolum passus, als n̄, dicō quod immo, & si velit filius suus p̄teritus quod teneat, nullū est, vnde non est nullum sub cōdōne, s. si velit dicere nullum, immo nullum est ipso iure, sed tenet ex bono & æquo, vt ff. de iniusto testō. l. filio. Quid ergo dicemus? Dico nullū ipso iure, sed pt̄ ꝯualescere, vñ qa ꝯualescere pōt, quia non est nullū sine spe conualescentiæ, iō introductū est, vt possit peti ꝯ illud bo. pos. ꝯtab. cum non rumpatur prorsus sine spe ꝯualescentiæ. Quærit gl. nunquid ista bon. poss. ꝯtab. detur ascendentibus? Dicit quod sic, argō. ff. si a patre quis fu. ma. l. 2. argō de cura bon. dan. l. fin. verum est ascendēdo per sexum masculinum, sed aliis ascendentido per fœmininum sexum dať q̃rela, vt ff. de bon. pos. ꝯtab. l. illud. §. ad testamē. argm̄ ad istam l. ff. de inoff. test. l. nam & si parentibus, ab intestato. Sunt quatuor, vñ liberi quæ dantur liberis in bonis ascendentis, per lineam masculinam, in bonis ascendentium p̄ lineā fœmininam. Alia est vñ agnati, & appellatur vnde legitimi. Nam agnati ltimi sunt: vnde legitimi sumuntur dupl̄r, vno modo per vnde agnati, alio mō, p vñ legitimi, succedit quicunq, succedens per senatusc. vel per legem nouam, per senatusc. nati ex filio, & p̄ronus p̄ legem duodecim tabula Quicūq; sit succedens, qui non hēt certū caput in edicto prætoris, p̄ronus non hēt, vñ agnati. Alia est vñ legitimi, & est gn̄alis: quia bene competit agnatis & aliis, qb. nō competit vñ agnati, & forte ꝯtinet sub se septimā extraordinariā. Hoc ē, qđ probat. ff. vnde ltīmi, l. 2. §. vlt. & l. 3. vñ cogna. Item vñ vir, & vxor. C. vñ vir, & vxor. l. vnica. Videndum est nunc de septima bo. poss. quæ hēt locum duobus concurrentib. quia ille cui competeret, habet eam sibi nominatim delatā a lege, vel a Senatusc. ꝙ nō posset succedere per ius ciu. alias non haberet istam, sed habetet bo. possess. vnde ltimi, & est genus ad istam, vt ff. vnde legitimi. l. 3. do exempla, de ista septima. Dico quod competit tam ex testō q̃ ab intestato. Ex testō est exemplum. lex dicit, si mater grauida filios suos hr̃des instituisset, de partu nihil dicit, decessit in puerperio, ille partus succedet æquał̄r, cum illis institutis in testō, vt C. đ inoffi. test. l. 3. Ab intestato exemplum est. Quidam fuit translatus p̄ legem de linea cogn. in lineam agnatorum, vt filij nati ex filia, & qdam alij, vt s̄. de legitima agnato. succe. §. hoc ēt. Ista exempla reprobantur hic in glo. quæ exiguntur. dicit gl. ad hoc, vt habeat locum ista septima bon. po. ergo ponit sic exemplum. Posthumus alienus institutus non succedit per ius ciu. vt sup. eod. circa principium. Istud exemplum non valet, qa si quæris qūo posthumus alienus istitut⁹ succedat, aut loqueris de iure nouo & succedit tanquam hæres. Si de iure antiquo, succedit per bo. pos. quam dat ei prætor, non lex, vt s̄. e. §. 1. & sup. de le. §. posthumus, hic variare. & se. inquantum notatur s̄. prox. 4. char. Ecce alia exempla. dicit glo. exiguntur duo, vt detur ista bo. po. videlicet, quod deferatur noiatim p̄ legem, & ille cui defertur de iure ciuili nō possit succedere, vt ff. vnde ltīmi. l. 3. & ff. de le. & se. l. 1. §. fin. ex testō ponit exemplū si pr̃ mortuus fecit testm̄, in quo me instituit, capitur ab hostib. & sic confestim fit seruus, s̄m veritatem de iure ciui. nō valet testm̄, tn̄ lex Cornelia fingit ipsum mortuum prima hora captiuitatis, & datur mihi bo. pos. p̄ legem Corneliam, & hoc ex testō Exemplum ab intest. in eisdem terminis, Pr̃ meus moritur apud hostes & fit seruus de iure ciuili, nō hēt hæredem, qa seruus, tn̄ p legem Corneliā ei succedo, vt ff. de test. l. Cornelia. de bon. poss. l. 3. §. sed eius. Dicit la. exempla ista non sunt ad propositum, oportet qđ ille, cui defertur ista septima bon. poss. sit non notus de iure ciuili. Istis exemplis, si succedit filius pr̃i mortuo apud hostes, filius nōne ipse incognitus est de iure ciuili. Ecce ergo đt ipse exempla, in qb. residebimus. Pr̃ hēt filium emancipatum, moritur apud hostes pr̃, filius emancipatus habebit bon. poss. Vel sic, Pater tuus fecit testm̄, in quo testam. emancipatum instituit, vel p̄terit, tp̄e testamenti eras captus apud hostes, tu rediens habebis pos. s̄m tab. vel ꝯtabu. s̄m ꝙ fuisti institutus, vel p̄teritus. & la. non mutat exēpla, nisi ꝙ illa exempla quæ posuit glo. in filio, ipse ponit in emancipato filio, vnde iste filius emancipatus, qui reuertitur non succedit per legem Corneliam, nec per ius postli. cum sit incognitus đ iure ciu. qa emancipatus hēt bon. pos. quæ est extraordinaria, arg. ff. de bon. po. l. 4. §. si eius. Hoc non approbo multum. Aliquis pōt esse cognitus super vno accidente, et incognitus sup alio. ius postlim. cognoscit omnem captum inquantum captus, tn̄ oī capto dat ius postlimini, vt per eundem, ac si semper fuisset in ciuitate, vñ non dat hæredem, & licet sit incognitus, iure postliminij incognitum est emancipatus, inquantum est captus cognitus. Vnde nec exempla glo. sunt bona. vnde gl. reprobo, vt lac. extra glo. reprobo alia rōne, debent dari exempla, vbi leges deferunt hr̃ditatem iure postliminij, fictione Corneliç, non deferunt hęreditatem hēre: qa seruus moritur. Lex Corn. fingit ipsum mortuum prima hora captiuitatis: vnde remouet impedimentum, sed non hēt tamen eo iure, quo hr̃s si non esset captus fictione. l. Corn. vel postliminio. vbi ergo sunt exempla, testōr passus est minimam capit. dim. & sic testm̄ irritatum est, deinde inuenitur sui iuris, dicit lex ex testō habet bon. poss. & sic nō posse succedi per ius ciuile, ex isto testamēto datur bono. poss. hæredi scripto a lege, vt s̄. quib. mod. test. infir. §. non tantum. Ad idem est ff. de iniusto rupto testō. l. posthu. & e. tit. l. filio. Non ausi sunt dicere, quod ista exempla sunt bona, qa in exemplis istis succeditur per bo. poss. s̄m tabu. & nonne illa est ordinaria, dico quod extraordinaria p̄t esse s̄m tabu. illa, quam dixi, non per edic. p̄t. mortui, sed per legem sp̄alem, quæ defert eā. Aliud est exemplum, aliquis est institutus sub cōdōne, ea pendēre nō p̄t adire hr̃ditatem, sed p̄t petere s̄m tabu. & sic nō p̄t succedere per ius ciu. & hēt per bon. poss. s̄m tab. vt ff. de bono. poss. s̄m tab. l. cęssimū. §. sub ꝯdōne. Sed credo. ꝙ hoc sit per edictum ord. non per le. vñ credo quod illud exemplū s̄m non sit bonum, qđ bo. poss. deferať per senatuscont. non bo. pos. vñ leg. vt ff. vñ leg. l. 2. vnde habemus exempla de illa septima poss. s̄m quod defert hæreditas per illa senatusc. unde đr lex ista quod hēt locum ista septima si cōtingit, quod deferatur lege, vel senatus. forma, vł senatusc.

8 quæ sunt in Græco. † Quæriť nunc qual̄r obtineať hodie bon. pos. Dico qđ sola agnitione corā quocunq; iudice cōpetenti, siue pedaneo, siue alio, siue solennitate, siue cognitione cāæ, siue decr. interpositione, & hoc est verum in illis, quæ ius tribuunt, ut hic probat. C. qui admit. ad bono. pos. l. vlt. Quidam dicunt qđ solennitas verborū, qb. petebať bo. pos. est sublata. Sed adhuc exigiť cāæ cognitio, & adit iudex in testimonū rei gestæ: qa iudex facit redigi ĩ actis, & si dubitareť postea litem agnouisse, ꝓbareť p acta iudicis. Ad hoc est arg. ff. de test. l. l. Cornelia. C. de tes. l. oīum. Dñt qdam plura verba, vbi apparet vnus ꝯdictor, đi ipse nō agnoscet. Hoc nō potest dicere ad legem in p̄rium, dicendum qđ loquitur cū petit quis quod mittatur in possessionē, si apparet ꝙ ltim⁹ ꝯdictor pōt impedire, sed si agnoscat qs, non potest impedire: qa nulli p̄ fit simul agnoscere, & intētionem actionum, vñ apparebit, qs ē melior vñ cum aliquis agnoscit nihil petiť, nec libellus datur, nec aliquid fit in alterius p̄iudicium, vnde ad quid impeditur ꝯdictio?

9 † Quæritur quæ bo. pos. est necessaria olim & quæ hodie. bo. poss. ꝯtab. necessaria olim, & quæ hodie suis præteritis est p̄ necessaria, & hodie, & olim, vt C. de lib. p̄te. l. vlt. Quidam dixerunt hoc correctum, qa hodie sublata est dr̃ia emancipationis & patriæ ptātis. Auth. de hæred. quæ ab intestat. §. nullam. & si sui sui p̄sũ dicere ipso iure nullū sicut emancipati, & ideo nū eis est necessaria bo. pos. ꝯtab. Sed dicendū ꝙ tollit dr̃ia per illam authē. in successione ab intest. apparet per rubricā, sed non ex test. s̄m tabulas. Nec hodie, nec olim fuit necessaria: quia institutus de iure ciuili potest adire, nisi in trib. casib. qui his legib. continēnt. sup. qui. mo. testamenta infirmen. §. si tamen. ff. de iniu. rupt. & irrit. test. l. 1. posthu. ff. de secun. tabu. l. si sub conditione. his tribus casibus est necessaria vnde liberi, olim erat necessaria, quæ dabatur emancipatis,

vel ligat,cum iuris vinculo, secūdum qd̄ in inferiorib. apparebit.
Sequitur in lr̄a quo. s.iure vinciente, nam ipsum ius vincit, vel li-
gat. Nam oblone adstringimur alterius rei soluendæ causa & qd̄
dicit,rei,large intelligas,ut nomen, facta, tam corporalia,quā in-
corporalia comprehendat: & omnia, quæ possunt in oblone de-
duci,vnde rei nomen,tanquam generalissimum prætor elegit,ff.
si cer.pet.l.1.ad fi. Sequitur,secundum nostræ ciuitatis iura. Ver-
ba ista multiplr̄ exponuntur, vno modo ꝙ referantur,secundum
quod dicit gl.ad totam diffinitionem. Melius diceret, ꝙ referant
ad hoc uerbum,est,& f̄m hoc oblo f̄m iura diffinitur, oblo est iu
ris uinculum,&c. expōnē istam,gl.nititur reprobare sic f̄m istam
expōnem. Innuit hic, ꝙ diffiniat sola ciuilis oblo,quod falsum ē,
quod patebit.sed certe ista reprobō non hēt apparentiam. Glo.n.
sic intendit arguere, oblo diffinit̄ ꝑ ius ciuile, igit̄ est iuris ciuilis.
Quæ argumentatio non est bona,multa.n.diffiniuntur per ius ci-
uile,quæ nō sunt iuris ciu.immo forte nālis primæui, vel iurisg.s.
de iure pso.§.1.& 2.ff.de iure nat circa prin. Vnde expōnē istam
nō reprobo. Alij exponunt, & referūt ista uerba f̄m nr̄æ ciuitatis
iura,ad illud uerbū,adstringimur, arg.f̄m nr̄æ ciuitatis iura,i.ꝑ iu-
ra ciuilia. Sed istā expōnē non approbo, nā f̄m hoc hēt locū ista
expō,ꝙ diffiniretur hic illa oblo tm̄,q̄ a iure ciuili introducta est,
& hēt efficaciam ꝑ ius ciuile, qd̄ tn̄ ꝯrium est,ut ĵ. subijciet̄. Vel
expone tertio,& quarto modo,ut in gl. Quærit gl.in primis,quę
oblo diffinitur hic. & ostēdit inductiue, ꝙ nulla oblo diffinitur,
qa non est nisi triplex obligatio, ut supponit, ciuilis, & naturalis,
& ciu.simul iuncta,sed neutra istarū diffinitur,ergo,&c. De ciuili
ostendit,ꝙ nō est nisi duplex,ciu.sola,& illa quę est semꝑ sola,alia
est sola,sed sp̄ non fuit sola. Prima non diffinitur hic,qa ex illa nō
adstringimur ex necessitate, ut patet in chirographo añ bienniū.
Si.n.qs ꝯfitetur se recepisse pecuniam spe futuræ numerationis,
ciuilr̄ obligatus est,& tn̄ agēti ꝯ eū añ bienniū obstat exceptio non
numeratæ pecuniæ. ĵ. de verb.ob.& de non num.pec. l.in ꝯtrab.
Itē nec illa q̄nq; habuit ꝯcomitantiam naturalis, vt est videre in
eo,q cum esset nālr,& ciuilr̄ obligatus,si fiat sibi pactū de nō petē
do,iure tollitur nālis, & remanet ciu. sola. ff.de sol.l.Stichū. §.nā-
lis. Sed si ex ista ciu.agat̄, obstat exceptio.ff de pact.l si vnus.§.pa-
ctus. ergo nec ista hic diffinitur: ciu igitur sola non diffinit. Item
nec sola naturalis,ꝓbat̄,nā non est nisi duplex nālis, q̄ sp̄ fuit sola,
vt in pacto nudo,in quo est nālis oblo, f̄m Doct.ff.de pact.l.1.&
ea,quæ q̄nq; habuit concomitantias ciu.sed ex prima non agit̄.ff.
de pac.l.iurisg.§.quinimmo.ff.de pac.l.leg. Ergo cum ꝑ eā nō ad
stringamur ex necessitate,& c.non diffinitur hic. Itē nec illa, quæ
q̄nq; hēt cōcomitātiam ciu.q̄ per alium actū ciuilē sublata est, nā
nec illa hēt efficaciā agēdi,quāuis repetitionē inhibeat.ff.de cōdi.
indeb.l.Iul.& l.iudex.Itē nec vtraque simul iuncta probat̄.nam in
Macedoniano, & Velleiano est reperire aliquē ciuilr̄ & nālr̄ obli
gatū,quod patet ex eo, ꝙ agit̄ ipso iure ꝯ ipsum, sed exceptio obl.
ff.ad Velleia.l.si mulier in iure.sed ex alio non agit, vt ff.de act. &
obl.l.nāles.ergo ex illa simul ꝯiuncta non obligat aliqs cum effe-
ctu,ergo nec simul iuncta hic diffinitur. Hoc est ridiculū dicere,
qa plura diffinirent̄ quantum ad hoc, quod inducit gl.ꝙ utraque
hic diffinitur,intellexit vtraq;.s.simul iuncta, & ꝓut in eodē facto
concurrunt vtraq;,s.ciu. & naturalis. Secundū hoc ꝓcedit rōnes,
q̄ ꝓbant,ꝙ nec sola ciu.nec sola naturalis hic diffinatur. Ad arg.
notatum,quod ꝓbat,ꝙ nec vtraq; simul exñs,m̄det, ꝙ hic diffini
tur oblo,qa qs ipso iure ꝯstringat ex necessitate, di gl.uēt,quam-
uis obstet exceptio,vnde vr̄ sic velle distinguere,cū quęrit̄,vtrum
oblo,q̄ nō adstringitur ex necessitate,qa exceptio obstat, diffiniat̄
hic,necne. Aut obstat exceptio, non qa nō sit hic vnq̄; vinculū
oblonis,& talis oblo,quāuis sit inefficax,sic diffinitur, cū aliqui.
Sed certe istam dist. non approbo,nam sicut in Macedoniano &
Velleiano agit̄ ipso iure, sed pt̄ elidi intētio actoris ꝑ exceptionē,
vbi est tm̄ alterū vinculū,s.ciuile,est efficax actio, sed obstat exce-
ptio,vñ nō credo,ꝙ inter istas,q̄tum ad hoc sit facienda dr̄ia.reꝓ-
bat̄.ĵ.de excep.in prin.& in §.ꝑterea.§.itē in iudicio. Vnde quod
hic diffiniatur oblo,cui non obstat exceptio,non approbo. Nā ta-
lis non adstringitur ex necessitate.ff.đ ver. sig.l.debitor, & de leg.
3.l.fideicommissa.§.si rem. Sed adhuc insisto opinioni gl. Glo.in-
nuit dicere, ꝙ vtraq; simul iuncta hic diffinitur,per quam ex ne-
cessitate adstringitur.sed hoc vr̄ esse falsum,f̄m s̄niam eius. qa f̄m
gl.ex sola ciu.agitur cum effectu, vt in s̄nia condemnatoria, & in
chirographo post biennium,ut C.de indi.l.actori.& ĵ. de lr̄arum
oblonib. Quæritur ergo, cum ꝑ talē ciu.ex necessitate adstringi-
mur ad aliq̄ rē soluēdam, non dr̄ eā diffiniri hic, vñ ista opinio vr̄
destruere s̄niam eius,ĩ hoc ego cā excuso sic,ut in plurib ꝯtingit,
ꝙ ex ciu.sola,vl̄ ex nāli sola,nō agit̄ cū effectu,qa iura adaptant ad
ea,q̄ frequenter accidūt, iō intelligit hic diffinitionem dari đ ista
oblone,ex qua necessitate,&c.hic est de simul coniunctis, ar.ff.đ
leg.l.nam ad ea.in Auth.ut matres debi.§.qa matres. Cætera, quę
tanguntur in gl.apparebunt in prosecutione lr̄æ. Visa,ergo expō
ne gl.accedo ad mām oblonis. Et primo quæro,qd sit oblo. Dein
de de spēbus oblonis,siue de partib. deinde de exemplis cuiusli-
bet oblonis,& vtrum oblatio nālis,& ci.simul iuncta sit oblo,f̄m
substantiam, deinde quæram, per quam viam obligatio in eē ꝓ-
ducatur circa multa,deinde de iurib.oblonis. Deinde per ꝯrium
quæro de modis oblig.tollendæ, deinde de transactionib. & vlti
2 mo,quæ obligō hic diffinitur. Primo † quæro,qd sit oblo. Et ista
qō est fatua,cum lr̄a nostra dicat, obligō est iuris vinculum, &c.
Sed certe immo ego ostendo, ꝙ oblo non sit iuris vinculum, &
glo.dr̄ & bene,sicut boues ligantur funib. vel chordis, ita ligātur
hoīes verbis. Vnde versus, Verba ligant,&c. Lex.n.dr̄.ꝙ verbis li-
gantur,quod est verum,cū uinculo iuris,unde ius uincit,vnde dr̄
gl.ius uinciēs. Sed si qs dr̄,ligatio ē chorda,vel illud quo boues li-
gantur,male diceret,iō ligatio est id,qd̄ resultat applicatione liga
menti ad rē ligatā,cū factum vinciat,vel ligat cū vinculo iuris.qd̄
āt gl.dr̄ ius vinciēs,manifeste vult ꝙ oblo nō pt̄ dici ipsum vincu-
lum,immo magis id,qd̄ resultat ex ipso uinculo, vel effectu ipsi᷒
vinculi,res āt eum uinculo iuris ligat, ex quo ligamento resultat
oblo,& potestas agendi,q̄ potestas si reducat̄ ad actum agendo ĩ iu-
dicio, est actio, vt patebit in tractatu de act.& bn̄ dixi, q̄ facta,cū
vinculo iuris ligāt,sicut nos dicimus ĩ aliqua facultate,ꝙ hō gñat
hoīem,& Sol.i.hō gñat hoīem cum adminiculo, vel cū affluen-
tia Solis,& aliquorum corporū supcelestium,& intelligo fcā,ver
ba ꝯctus.nam ꝯhere facti est,ff.de cur.fur in l.consilio. ergo qd̄ di
cūt,ꝙ oblo est iuris vinculum,&c.intelligo.i.effectus vinculi.i.iu-
ris vincientis,nō ꝙ ibi sit formalis ꝑdicatio dicendo, oblo est iur.
vinculum,&c. Intelligo silr̄ expositū alibi, lex dr̄,seruitus est ꝯstō
iurisg. Si tu intelligeres,ꝙ seruitus sit ita cōstō vel statutū ꝙ capt᷒
3 efficeret̄ seruus,esset factum.patet qd sit oblo.† Sequit̄ videre de
diuisione oblonis. Oblo q̄nq; diuidit̄:qa alia est ci.alia ꝑtoria. Sed
istam diuisionē oblonis non prosequor,qa alia apparebit ĵ. §.px.
Alio mō diuidit oblo. Oblo alia ciu.alia nālis & si quęras,nunqd
sunt verba legis. Rñ.ꝙ sic,infinitis leg.ff.de act.& oblig.l.nālis. de
verb.ob.l.1.§ si quis ita.ff.de fideiu.l.fideiussor obligari.§. fideius
sor. Distinguunt Doct.triplicem naturalem. Est n.(dñt ipsi) quæ-
dam nālis,quam ius dissimulat, q̄ orit̄ ex instictu nāli, qa qs obli-
gatur bñfacere bñfaciēti,de qua fit mētio in l. ff de pet.hære.l.sed
si l.§.ꝯsuluit.& ff.de ꝯd ind.l.si nō forte. §.libertus. & de ĩ ius voc.
l.2.& ubi,ꝙ istam nālē ius dissimulat. Ego dico,ꝙ f̄m eos nullum
hēt effectū talis oblo,de qua dicet̄ ĵ.qñ q̄ret̄ de iurib oblonis.di-
cūt ipsi,ē alia nālis,quā ius recipit sicut ē,& iō in eo statu tenet eā
in quo venit, qa nō auferī aliqā sibi, nec dat ei aliquā efficaciam.
Ista ē nālis,q̄ repit̄ in nudis pactis, qa nō hēt efficaciā agendi. ꝙ sit
ibi nālis,inducerem.ff.de pac.l.1. item ꝙ ex ea non nascat actio. ff.đ
pact.l.iurig.§ qnimmo.C.de pact.l.j. Alia est nālis, q̄ ius recipit,
& eam adiuuat,vt sunt illæ oblones,q̄ nascunt̄ ex ꝯctib. iurisgent.
Nam iure gen.erat qs nālr̄ obligatus,nī ꝯctus,& oēs oblones fue
runt itroducti de iure gentiū.ff.de iust.& iu.l.ex hoc.& sup.de iu-
re nāli.§.ius āt nāle.sed ius ciu.dabat istis oblon.b. efficaciam agē
di.ff de pact.l.iuris gen.1.rñ.cū āt iure ciu.non ageret ff.de orig.iur.
l.2.§.deinde ex his. Et istam nālem dñt posse dici approbationē ci
4 uilem,& hoc est quod statim subijcit̄,px.§.ꝙ † oblones aut legib.
sunt inuentæ,aut legib.approbatæ. Oblo ciuil.dr̄ proꝑ ne illa,quæ
introducta est a iure ciu.sicut stiplo,& alij ꝯctus introducti de iu-
re ci.ex qb.semꝑ agit̄ cum effectu. Q uāt,& qñ,& qualr̄ sunt in-
uenti de iure ciu.& quare semꝑ hēt efficaciā agendi, nō ꝓsequor
5 ad p̄ns,qa ad hoc habuistis s̄.de iure nat.§.ius āt gentiū.† Seqt vi-
dere,quo iure singulæ spēs oblonis fuerit introductæ.& primo q̄-
ritur,quo fuit ĩtroducta illa nālis,quam ius dissimulat. Ad hoc rñ.
& dico,ꝙ est introducta a iure nāli primæuo, non qa ius nāle pri-
mæuū aliqd statuat,qa verū est,ꝙ nihil statuit,sed qa illa peritia, q̄
hñt oīa aīalia,q̄ in cœlo &c.a iure nāli primæuo est ius nāle, est ꝑi
tia illa,quam nā docuit oīa aīalia sup.de iure nāli in prin. Dictat,ꝙ
qlibet reputat se obligatum bene facienti, ista.n.peritia videmus
oia aīalia censeri,ut patet ad sensum ĩ canib.qui diligunt sibi bene
facientes. Nascit̄ ista oblo ex facto,vel bñficio,cum ad uinculum
illius iuris nālis suo mō motu ducit̄:cuius iuris æqtas dictat bene-
facienti bñ facere. Illa aūt oblo,q̄ ius recipit, sicut est in nudis pa-
ctis,ut ff.de pact.l.1.est introducta de iure gen.& ꝓbat̄ de iure gēt.
Et quare dr̄ naturalis,ex quo est introducta de iure gentium? Dr̄
ius nāle s̄.de rer.diu.§.singulorū. & §.ꝑ traditionē.sed quod dicūt
istam oblonē recipi a iure ciu.sicut est,& nō adiuuari ꝑ ius ciuile
vr̄ nō esse verum,qa exceptionē parit illi oblo, q̄ est in pactis nu-
dis,vt ĩ pall.l.iurisgen.sed exceptio ē actionis exclusio. ff.de exce.l.
a.ergo cū excludēs sequat̄ exclusum, & exceptio excludat actio-
nē,ergo exceptio seqt actionē.sed f̄m eos actio ē de iure ciu. ff.de
orig.iur.l.2. §.deīde. ergo multo fortius sunt exceptiones de iure
ci. Aut ergo oblo non parit exceptionē,qd̄ falsū, est vt ĩ l.illa,iuris
gen.aut exceptio uirtutem habebit de iure ci.aut ergo oblo đ iu-
re ci.oblo illa nō pariet exceptionē,qd̄ falsum est,vt in l.illa,iuris-
gen.aut excipiendi uirtutē hēbit de iure ci. Cōtrarium ipsi dicūt.
Præterea opponitur. Ipsi dñt ꝯ eos. ꝙ illa oblo naturalis est de iu-
re gen.ĩtroducta. Cōtra,seruus nālr̄ obligatur.ff.de ꝯd.inde.l.nālr̄
& de pecu. l.sed & si apud. §.peculiū.sed ius gētiū nihil ē, & nihil
reputat. Ad hāc m̄ ultimā posset ediden,ꝙ immo ista oblo bene pōt
dici iur.gent.inuētione, & tu opponis.quomodo ergo obligabit̄
seruus ista oblone,cum illo iure nihil reputetur? Rñ.iurisgen. dicit
eum obligari, non inspecta persona istius status, quem habet de
iure

iure gentium, sed s̃m statum, quem hẽt de iure nãli primæuo, vñ.
non considerat eum vt nunc, & verum est ꝙ quantum ad ius ci-
uile persona eius nihil est, ff. de reg. iu. l. quod attinet. & l. seruitus.
Sed considerat eum, vt nunc, & hoc quod dicit lex subtrãt intelle-
cta, ꝙ ista oblĩo nãlis, qua nos dicimus seruum obligari, vel ꝙ nos
non dicimus seruo acquiri, repetitionem inhibeat, nãlr intelligẽ-
da est. i. considerandus est status, quem hẽbat iure nãli primæuo.
Sed ad primam opinionem notabilr rñ̃deo, vel qa verũ conclu-
dunt, ꝙ aliqd recipit a iure ciuili, vel pcedit suppositionem ciuilẽ.
dã talsi, s. ꝙ actiones sunt de iure ciuili. Sequit̃ videre, quo iure in-
troducatur ciuilis, & de illa planum est, ꝙ introducatur de iure ci
tuli, vt in stu lone patet, q̃ est iuris ciuilis, ĩ. de act. §. de ꝯstituta. &
sic intelligo oblĩones. Est aut multiplex nãlis, vt visum est, sed illi,
q̃ primo tractauerunt de pricipijs illius nãlis oblĩonis, quæ ẽ itro-
ducta de iure nãli primæuo, non curauerunt tractare, & credo, ꝙ
rõ fuit illa, s̃m illos, qa nullum hẽt effectũ iuris. Inde est, ꝙ dñt eã
dissimulatã a iure. quod nõ vr̃ verum, vt ĩ. patebit. & iõ tractaue-
runt principia oblĩonis nãlis illius, q̃ ius recipit, vt eam inuenit, il-
lius. s. q̃ est in pactis nudis. & sunt illius oblĩonis tria principia, vt ip-
si dñt, ꝯsensus, nãlis æquitas, & iuris ꝑmissio, vt est videre in pacto
nudo. nam ibi est consensus, cum pactum sit duorum, vel pluriũ
in idem placitum & consensus, principia nãlis oblĩonis de iure ci.
naturali primæuo omittit, qa dñr, qñ eius effectus nullus est. Vn-
de dñt, ꝙ ius eam dissimulat. Prima naturalis oblĩo, quam ius re-
cipit, ut eam inuenit, est consensus, vt dñt, qa nulla est oblĩo sine ꝯ-
sensũ. ff. de pact. l. 1. in prin. & §. adeo. quod verum non est, vt pater
in nego. act. qua tenetur ignorans, q non consentit, vt in l. allegata
atgunt ĩ. de literarũ oblĩonib. & dic in lr̃a, nulla oblĩo sine consen-
su est. Sequitur siue re, siue verbis fiat. Itẽ principium huius oblĩo
tus est nãlis æquitas, per §. nãlis. quod non est verum semper & na
turaliter, immo statutum iurisg. põt esse iniquum, & statutum ci
uile & iurisg. sit statutum, si sit iniquum, naturalis iuris est iuris ꝙ
tas, sicut statuti est iuris æquitas Item principium nãlis oblĩonis. ẽ
iuris permissio, quod patet, ut dicit in pupillo, qui si promittit tu-
tori, est consensus, & naturalis æquitas, non est tamen iuris ꝑmis-
sio, qa ius non permittit pupillum ꝯhere cum tutore, vnde nõ est
oblĩo, & sic intelligunt. l. ff. de act. & obl. l. pupil. Secus si permittit̃
illi ꝯhere cum alijs, tunc. n. obligatur nãlr, ff. de auth. tut. l. 2. ad fin.
Istud tertium de iuris permissione bene concedo, qa si ius prohi-
beat oblĩones ꝯhi, nulla ꝯhitur, vt C. de ll. l. non dubium, & est ve
rum, si lex stet i fin. b. prohibitionis, vt ibidem, & est mirabilis, qa
nunc legis rõ impediret naturalem oblĩonem ꝯ id, quod ẽ. de le.
agnat. tut. in fi. princip. cum ciuilis oblĩonis dñt, quod est consensus.
ff. de pact. l. 1. & de act. & obl. l. non figura. ac iuris præceptum, qd̃
patet in oblĩone literarum, quia ius præcipit, vt sit obligatus solus
effectu ante biennium, tamen hẽt exceptionem, ut ĩ. de li. obl et
C. de non nu. pec. l. in ꝯtrib. Item nãlis æquitas non est principium
huius oblĩonis, quia nunquam dictat naturalis æquitas, ꝙ si pro-
misit spe futuræ numerationis, nec est numerata, ꝙ compelleret̃
ad solutionem, nec ꝙ condemnatione debitor compellatur sol-
uere. quod tñ fit per ciuilem, vt ipsi dñt, dico ꝙ eodem modo in
nãli, q̃ est de iuregen. vetatur nãlis æquitas, si sit statutum iuiugẽ.
equum, eodem modo in ciuili oblĩone. si ciuile statutum cõtinet
æqua principia naturalis oblĩonis, & ciuilis simul iunctatum, sunt
consensus, vt patet in emptione, cũ ꝙ si, ꝙ sine ꝯsensu nulla est, vt
ff. de ꝯh. emp. l. in venditionib. Item naturalis æquitas, qa nec tam
dignum, & c. vt ff. de act. empt. l. ex empto. Item iuris approbõ, ꝙ
si maior 25. ann. vendidit rem, cuius est commercium, lex appro
bat ꝯtum hunc, & intento actionem, vt ff. de act. emp. l. si. secus si
pupillus venderet sine auth. tutoris, & tunc, quia ius ciuile nõ ap-
probat, deficeret ciuilis, & ꝯheretur sola naturalis. ff. de auth. tut.
l. 1. Certe dico, ꝙ emptio est exemplum de naturali & ciu. simul
iunctis, ut inf. in debit. ergo dico, quod omne principium oblĩone
est factum, ex quo resultat obligatio. Speciale principium natura
lis solius, est authoritas iuris gen. cum sua toti principium oblĩonis
ciuilis, seu ciuilis sine authoritate est authoritas illius iuris, cũ sua
rõne, si illud ius habeat rõnem: quia quædam iura ciuilia sunt, quæ
non hñt rationem, & de hoc hẽs de le. l. non omnium. Principiũ
nat. alis oblĩonis iuris nãlis primæui est factum, & impensum be
neficium. Item rõ seu æquitas illius iuris, quod omnia docuit ani
malia, est & dictat, vt cuilibet bene facienti se reputet obligatum,
propter dictat: respondeo pro quodam instinctu, in principio. Se-
quitur de exemplis, & primo de exemplis naturalis, & distingue.
naturalis quædam est efficax, quædam inefficax. Inefficax duplex,
quædam sola, quæ semper fuit sola, & de illa hẽs exemplum ĩ pa-
6 ctis nudis. ff. de pact. l. 1. † Item exemplum de naturali est, si pater
a ꝯhat cum filio, vel dominus cum seruo, vel inter fratres, qui sunt
in eius potestate, ff. de cond. indeb. l. frater a fratre. & l. si id quod,
exemplum de naturali, quæ quandoque habuit concomitantiã
ciuilis, est, tu es mihi obligatus naturaliter, & ciuiliter, ago ꝯ te, tu
es absolutus, tollitur ciuilis, & remanet naturalis, ff. de cond. ind.
l. Iul. Item exemplum est de naturali inefficaci in testamento mi
nus solenni, vel in testo, quod excedit dodrantem, l. quę. h. d. C. ad
l. Fal. error. sic permanent, quia in pactis nudis, in quibus est ver
borum solennitas, dicimus ꝯhi nãlem: sicut in testõ, in quo deest so
lennitas in numero testium, ut in cæteris, dicimus ꝯhi naturalẽ
oblĩonem. non dico ex testõ, sed quasi ex ꝯtu aditionis hr̃ditatis,
vt ĩ. de obligationib. ex contractu. §. hæres. Item testũ pro eo, qd̃
excedit dodrantem, non habet legem pro se, imo potius ꝯ se ha-
bet l. Falc. quæ quidem l. Falc. in his, quæ excedunt dodrantem,
ciuilem impedit contrahi oblĩonem administrationis, ff. ad l. Fal.
l. Plautius, & l. lineam margaritarum. & C. ad l. Fal. l. pater. & hæc
sunt vera exempla de naturali inefficaci. exemplum de naturali
efficaci est in contractib. iuri sgen. in quib. dico esse solam natura-
lem obligationem. & hoc habet efficaciam agendi. per iurisgen. vt.
ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. Et ibi non nego, ꝙ posset dici appro-
batione ciuilis, sed hæc approbatio hoc addit, & exemplum de ci,
uili oblĩone, est ciuilis sola, & ciuilis sola, quæ quandoque habuit
concomitantiam naturalis. Ecce exemplum de sola ciuili effica-
ci, quæ semper fuit sola in hoc: Mihi dẽs, condemnatus es ad de-
cem, inducitur ciuilis, quia omnia iura stricte, vt dñt, sunt de iure.
ciu. vt ff. de orig. iur. l. 2. §. omni. ecce exempla de alia ciuili, q̃ nun-
quam fuit iuncta naturali, & hęc efficax, est in obligatione litera-
rum. ante biennium nominatur, ĩ. de literarum oblĩo. sed hoc nõ
approbo. Sed ecce exemplum de sola ciuili, quæ fuit quandoque
iuncta naturali: quandoque es mihi obligatus naturaliter & ciui-
liter, facio pactum de non petendo, tollitur naturalis, sed remanet
ciuilis, ut ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. Item exemplum ciuilis effi-
cacis est in delictis, non dico in omnib. sed in illis quæ coercentur
per legem, vt in pauperie, vt ff. si quad. pau. fe. dicatur. l. 1. Et hic
posset dari exemplum de ciuili inefficaci, vbi delinquit filius con-
tra patrem, vel seruus cõtra dominum. & bene dico l delictis, qd̃
qdam dñt, qa in delictis non consentit qs ad pœnam, vnde non ẽ
hic naturalis, vt ff. de pact. l. 1. Ego dico, quod ad naturalem indu-
cendam non exigitur semper consensus, vt s̃. & si exigeret̃, intelli
gerem tacitum consensum ĩ delictis, vt eo ipso quod qs deliqt, ve
lit pati pœnam, vt ff. de postu. l. 1. §. ad bestias. & argu. ff. de iure fi-
sci. l. Imperatores. Dico enim, ꝙ furta coercentur per ius gẽtium:,
intelligo hoc ĩ distitutione furti, vt ff. de furtis. circa principium. ẽ
7 arg. s̃. de re. diu. §. singulorum. † Caue, qa non dico, ꝙ pęna dupli,
vel quadrupli sit de iuregen. immo pœna dupli est l. 12. tab. pęna
quadrupli de iure prætorio, vt ĩ. de præscript. §. furti. & ĩ. de noxa.
Sed dico, quod furta coercentur iuregent. non ista pœna, sed alia,
quam nos ignoramus. Idem de iure naturali primæuo potes po-
nere exemplum ĩ maleficijs. Es obligatus alij non male facere, vr̃
non conuitiari, ergo qlibet est obligatus, argum. ff. de iust. & iure,
l. vt vim. Exemplum de vtraque simul iuncta potes videre ĩ stip.
& vbicunque est distributiuum duorum. Seqtur videre cætera
oblĩonis ciuilis, & naturalis ĩ eo. contractu, an sit vna, vel plures.
Istam quæstionem primo explicabo in contractib. iurisgen. ut in
emptione, quæ est de iuregent. v. g. emo a te aliquam rem, & sic ẽ
naturalis, qa nascit̃ ex cõsensu, vt ff. de pact. l. j. Certe istam rõnem
8 præcedit alia, l. vt actiones sint de iure ciu. vel de iuregen. † Vñ istã
primã primo expediam. De hoc est diuersa opin. Dñt Doct. cõ-
ter, ꝙ actiones sunt de iure ci. & inducunt l. quæ dt rem ex his ll.
actiones hæreditariæ sunt, vt ff de orig. iur. l. 2. §. deinde. Vnde dñt
ipsi, tu habes expresse, ꝙ actiones sunt de iure ciu. Item hæc pro-
bantur sic. Inuentione, quæ sunt de iuregen. enumerant, ꝙ actio-
nes sint de iureg. iuxta illud, quod de uno conceditur, de alio ne-
gat, argu. ad hoc ff. de iud. l. cum prætor. & l. hr̃s. Ad istã qõnem, s.
quod debẽt enumerari, C. de cau. tol. §. fi. Item ibi enumerantur in
vendonib. iurisg. l. stat in obligationib. & nõ procedit vltra, ergo,
& c. Et quod de vno conceditur, de altero denegatur. ff. de iud. l. ꝓ-
tor & C. de petit. at. l. maritus. Dñs meus at ꝯtrium, & dt, ꝙ actio-
nes sunt de iuregen. & ꝙ ĩ oĩb. ꝯtib. iurisgen. agebatur, quod ridi-
culum esset dicere, quod nõ obligaret, & non ageret. Item dt ipse,
& hoc dt §. deinde, dt enim ibi ꝯñr, quid est. n. componere? & cer
te componere est prius inuentum in melius ordinare. Sic etenim
exponit gl. exposita ĩ prox. ergo cũ tu dicis, ꝙ iure ciu. sunt cõposi
tæ, sequit, ꝙ prius inuentæ, & añ ius ciuile. ego dico quod actiones
sunt de iuregen. Item ad hoc est, quod reperit cautũ in iure, quo
iure introductæ sunt. ergo iuri antiqori ascribendũ est, & ꝙ iuri
antiqori ascribẽdum est, vbi non est cautũ, hẽs ff. si re. l. in finalib.
sic ergo ista qõne decisã, restat videre nunquid ĩ oblĩone, quæ est
de iuregen. sit vna obligatio tantum. i. vnum vel duo vincula, &
vr̃, quod sit vna, l. dicit totam obli. & c. ff. de fideiuss. l. si debitori. &
hoc

a Naturali. Quare non cadet obligatio ciuilis inter patrẽ & filium in ptãte? Rõ cõ
munis Docto. sec. Bar. in l. frater. ff. de cond. indeb. est rõne patriæ ptatis de iure
inuentæ, & de iure ciuili pr̃ & filius censenẽ vna & eadem persona, & sic iõ nõ
põt esse sibi obligatus. Ex quo infert dic. Ias. ibi, versi. capio quod Fr. neigenæ, ex
quo non subijciuntur Rom. Imperio, in eis non cadit patria ptas, per gl. fin. Inst.
de pat. pote. in prin. quam sing. no. Bal. in c. 1. an mario succe. uxor. in bene fi. &
in c. si duo. an si. de fratre no. in usib. feu. alias tres rationes, quare non oritur obli-
gatio ciuilis inter patrem, & filium, recitat do. Ias. post Bart. & alios in d. l. frater.
Alex. in 1. dec. uide omnino per eum.

hoc totum signũ distributiuum est unius totius integralis, ergo apparet, ꝙ vna est oblĩo in ꝯctib. q̃ sunt de iuregen. vt in venditione, quæ non indigent auxilio iuris ci. quia vna est oblĩo tantum sine vinculo .s. naturalis. Nam vt dixi, isti contractus habet efficaciam agendi, iuregen. Sed dico, ꝙ isti ꝯctus dñr de iure ciu. approbatione, non qa aliquid habent de iure ci. sed quia ius ciuile eos approbat, & in melius reformat, & hoc innuit ĩ. eo ti. vbi di, ciuiles sũt, &c. Item, quod in contractibus iurisgen. Si ergo tu diceres, quod ibi esset reperire oblĩonem, ergo sequitur, ꝙ esset de iure ci. quod est contra tex. vt sup. de iure natur. §. ius autem, de paucis, &c. & ff. de iust. & iure. l. ex hoc iure. Vnde si tu dices, quod in oblĩone de iuregen esset ciuilis, falsum diceres, ex quo lex dt paucis, & in ista sñia resideo, ꝙ ideo in oblĩonib. iurisgen. non sit, nisi vnum vinculum naturale tñ approbatum ciuili iure: nam q̃ confirmat, si dat. Illud est brocardũ ad vtranq; viam, qđ q̃ cõfirmat, non dat, & qui

9 cõfirmat, dat. ff. de iurisd. om. iud. l. & qa. † Sed quæro, nunqd in ꝯctib. iuris ciu. sit duplex vinculũ? Et vr̃ distinguendum in ista q̃one aut de eo ꝯctu, cui ius ci. dat efficaciam, aut de eo ꝯctu cui ius ciuile non dat, sed qa eum informat in melius, vt est ponere exemplũ in ꝯctu emphyteutico, sed de quo dubitabat q̃s cẽt ꝯctus ante ius ciuile, sine lege bonus, an poni posset sub spẽciali, vt ꝓbatur ĩ. locati, & conducti. §. adeo aũt. Sed certe in tali ꝯctu iuris ci. qui ante ius ciuile erat efficax, dico tñ esse vnum vinculum: qa ad hoc ff. de acqrẽdo reiũ dñio, l. qua rõne. Si vero quæris de ꝯctu iuris ci. quia ius ciuile dat ei efficaciam, distinguo, aut sine l. aliqua erat talis ꝯctus, iuxta quam poterat ꝯhi ali, ua oblĩo, sed ius ciuile reposuit ĩ oblĩone, nec erat ante aliquam reperire naturalẽ, & tunc dico, ꝙ ẽ vnum vinculum .s. ciuile tñ, aut poterat ꝯhi oblĩo naturalis, aut iꝰ ciuile, & tunc dico, qđ est reperire duplex vinculum, vt est videre in stipĩone: nã ꝯuentus introductus erat naturalis. item per ius ciuile addit forma stipĩoni, ex qua nascit̃ ciuilis, ar. ff. de ꝯdone indebi-

10 ti. l. si fideiussor. † Sed quæro, q̃sio oblĩones inducuntur in esse? Rñdeo, & dico per viã gñationis, & viam creationis. Est dña inter generationẽ, & creationem. Creatio .n. fit ex nihilo, sed gñatio fit vbi est materia, q̃ regulari ordine sufficeret ad ꝯhedã oblĩonẽ, si hẽret iuris ordinem. Dico si ius ciuile facit aliquã oblĩonẽ, illã dico gñationẽ, sed iõ factum alias mã non erat talis, qđ ꝓ. n. ordine sufficeret ad ꝯhendã oblĩonẽ, tũc ius ciuile supueniẽs facit aliquã oblĩonem, dicam illã ꝯhi, ar. ff. de act. & ob. l. obligamur. sic ergo vides,

11 qđ oblĩo deducit̃ ꝑ gñationẽ, & creationẽ. † Et gr̃a huius quærit, nunqd sñia inducit oblĩonẽ. Vr̃ qđ sic, ad minus de sñia condẽnatoria inducẽte actionẽ in factũ, sed actio nõ põt esse sine oblĩone: quia oblĩo est mr̃ actionis. ff. de ꝓcu. l. licet. §. ea oblĩo. ergo, &c. Ad oppositũ, qđ sñia nõ inducat oblĩonem, hẽs ff. de re iu. l. ex diuerso. & ff. si seruitus vẽdicet. l. sicuti. Quid dicemus? Dico sm̃ verita-

a tẽ, qđ sñia ꝯdẽnatoria nullã inducit a oblĩonẽ verã, sed tñ ꝑ fictionẽ ꝑsumptionẽ existẽtię oblĩonis. lex dicit, quod sñia hr̃ ꝓ veritate. ff. de re. iu. l. res inducta. ergo, &c. Doct. dñt ꝯ, qđ inducit actionem, & qđ sit effectus huius discussionis, hẽs ĩ. de l̃rarum obli. Sed ponamus cũ Doc. quod inducat oblĩonẽ. Quæro vtrũ inducat naturalẽ? & dico, quod non, qa ciuilis rõ, ciuilia iura tollit. s. de lc. agn. succ. in fi. sed sñia nõ est nãli iure. ergo, &c. qđ naturalẽ nõ inducat. Ad oppositũ, qđ inducat naturalẽ: qa ex sola ciuili nõ agit ad minus cũ effectu, vt habuistis s. tit. l̃rẽ hic nõ intelli̇r de sola ciuili, ut ĩ. de exce. §. ꝑterea. ff. de sol. l. Stichũ. §. naturalis. Dñs Azo dt, qđ ꝑ sñia nõ inducit̃ nãlis, & rñdet ad arg. iã dicta, qa dicis ex sola ciuili non agit̃, verũ est & tñ fallit in l̃rarũ oblĩonib. ff. de cõd. ind. l. Iul. C. si certum. pec. l. in ꝯctib. & ĩ. de perpe. & temp. ac. ff. de verb. obl. l. Stichũ. Dñs meus dt ꝯ, & per rõnẽ inductiue. Lex dt, ꝙ ꝯdemnatus si nõ appellat, ꝯsentire vr̃. C. de app. l. q̃ ad ciuilia. & C. de postu. l. 1. cũ dt placita, &c. ergo consentit, & obligat naturalr̃. qa consensus inducit nãlẽ. ff. de pac. l. 1. Si vero appellat, aut ꝓsequit sũã appellationẽ, aut non, & isto casu hr̃ pro eo, ac si non appellasset. C. đ ap. rec. l. 2. sed si non appellasset, cõsentiret, vt s. ergo, &c. Si vero ꝓsequitur sũã appellõnẽ, aut obtinet in cã appellõnis, aut succumbit. Si obtinet, nõ est q̃rẽdũ de prima sñia, qa nõ hẽt effectũ. Si vero succũbit, aut appellat secũdo, & põt, aut nõ. Si vero nõ appellat secũdo, tũc adhuc cõsẽtire vr̃. ergo, &c. Si vero secundo appellat, & succũbit, non licet tertio appellare, in rubro, & in nigro, & in isto casu, aut tu dices, qđ nõ consentit, tertio appellat ad Deũ, dicẽs, si possem, appellarem. Sed isto casu dico, qđ hr̃ ꝓ ꝯsentiẽte, ex quo nõ hẽt iustã cãm ꝯdicẽdi, & ꝙ hẽreĩ ꝓ cõsẽtiẽte, hẽs ff. sol. ma. tr. l. si dotẽ, nã bñ scis, qđ non põt recipere dotẽ, nisi consentiente filia, pone ergo filiã contradicere, & non habet legitimam cãm cõtradicendi, dt l. alleg. quod hr̃ pro consentiente, ergo inducitur naturalis. ergo, &c. Dico contra .s. quod non inducitur naturalis, per sẽtentiã, & ꝓbat̃ sic. Nã idẽ est modus tollẽdi, & ĩducẽdi oblĩonẽ. ff. de sol. Stichum, aut Pãphilũ. §. naturalis. Sed ponę, qđ verus debitor est absolutus: nunquid per sñiam tollit̃ naturalis? Certe nõ, vt ff. de cond. indeb. l. Iul. & licet dicat, ꝙ si soluit, nõ repetet, qa naturalis debitor remanet. Seqtur de virtutibus oblĩonum nãlis, iurisgẽ. & dico, ꝙ vna virtus est, quæ inducit compensationẽ. l. ẽt. §. qđ nã. ff. de comp. Secunda virtus est, ꝙ ei accedit fideiussor. ĩ. de fideiuss. in prin. ff. de fide. l. fideiussor obligari. Tertia ẽ, quia potest noua-

ri. ff. eo. l. 1. itẽ põt ꝯstitui. ff. de cõst. pe. l. 1. l. 2. l. 1. §. debitũ. Itẽ inducit excep. ff. de pact. l. iurisgẽ. §. quinimmo. Item inhibet repetitionẽ. ff. de cõd. indeb. l. si pœnæ. Sed q̃ro, q̃ sit virtus iuris nãlis primæui. Certe Doctores nõ intromittũt se de ista, vñ dñt, ꝙ eius nullus ẽ effectus. sed certe ego ꝯ, & dico, qa maxima ẽ eius virtus prima, dico ꝙ non inducit repetitionẽ. & q̃ro, nunqđ ista oblĩo iuris ciuilis primæui impediat repetitionẽ. v. g. ego feci tibi multa bona, deinde tu mihi rẽ aliq̃ tradis, dicẽs, tene istã rẽ nr̃o commodo, q̃ro, nunqđ potes repetere. Arguit̃, ꝙ non, qa vbi q̃s soluit pristinũ debitũ, nõ põt repetere, nisi ꝓbet indebitũ. ff. de ꝓbat. l. cũ de indebito. Certe dico, ꝙ isto casu ubi q̃s est obligatus iure nãli primæuo, ꝙ talis est effectus istius oblĩonis, ꝙ ꝓsumit̃ animus donãdi, arg. ff. mãdati. l. si vero non. §. idẽ Pap. Pone, Abbas dat alicui aduocato multa bona, hoc fecit de iure, deinde moritur aduocatus, Abbas vult repetere, nunqđ põt. Dico, ꝙ ꝓsumitur habuisse animum donãdi, ex quo fuit aduocatus suus. Itẽ ostẽditur, ꝙ alia est virtus, & maxima. pone fideiussi ꝓ te, creditor ẽ talis cui multa bona feci, q̃ deinde creditor remittit mihi oblĩonẽ, nunquid ego fideiussor cui remissa est obligatio, possum repetere a te reo principali? Lex distinguit, aut multa bona fecerat fideiussor creditori, & tũc ꝓsumitur, qđ animo remunerãdi ille remittit, & tũc põt agere ꝯ eum actione man. aut nulla bona fecit ei, & tũc nõ põt. Istã opponem hẽs. ff. de man. l. ideoq;. in fi. & l. si vero nõ remunerãdi. in prin. Itẽ

12 † iura ista sunt in ar. ad opinionẽ de eo, q̃ mittit̃ Romã ꝓ alio, & ĩ via hospitat̃ cũ quodã amico suo, q̃ amicus soluit ꝓ eo decẽ, deinde cũ fuerit reuersus vult cũ dño suo cõputare. Dñt erã impensurus decẽ de meo, nisi fuissem hospitatus cũ amico, vñ volo hẽre ista decẽ, ꝓ iura ista. si alias ei amico suo fecisset. Q̃d põt dño suo cõputare, ꝙ ꝓsumit̃ amicus fecisse cã remunerãdi, alias nõ, vt in l. si

13 vero nõ. §. pall. † Itẽ effectus est, pone dedi tibi multa, de diuite venio ad paupertatẽ, & nõ hẽo, vñ possum me alere, nunqđ possum agere, vt me alas? di gl. qđ sic, & agã, qđ reddas ea, q̃ tibi dedi. glo. hẽs ff. d reu. do. l. fi. Itẽ effectꝰ ciuilis oblĩonis est, ꝙ efficax ẽ ad agẽdũ, licet exceptio obstet. Nã si aliq̃s fuerit naturaliter, & ciuiliter obligatus mihi, & feci sibi pactũ de nõ petẽdo, nihilominus agã, obstat mihi exce. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. & ĩ. de exc. §. ꝑterea.

ADDITIO.

a Nullam inducit. Adde, & uide omnino D. Ias. in l. Iul. uerũ debitorem. uer. teneo ergo. ff. de cond. indeb. ubi recitat opinionẽ Doctorum. tandẽ cõcludit cũ opin. Bar. quã dicit uerã, & cõem, ꝙ ex sñia condemnatoria oritur naturalis obligatio impropria, descendens ex æquitate iurisgentium, allegat tamen Bar. sibi contrarium in l. si plures. in prin. ff. de fideiuss. & in l. cum quis. C. de iu. & fac. igno.

De verborum obligationibus. Rubr.

1 *Stipulatio omnis, quibus possit fieri.*
2 *Promissor, an possit statim conueniri, & quomodo intelligatur.*
3 *Cl., singulis annis, apposita i stipulõne, in cuius fauorẽ videatur apposita.*
4 *Stipulatus ẽ q̃s aliqđ sibi dari singulis ann. an sit vna stipulatio, vel plures.*
5 *Spes in stipulatione conditionali bene transmittitur in hæredem, secus in legatis, & de ratione diuersitatis.*

1 VErbis. Oĩs stiplõ, aut pure, aut in diẽ, aut sub cõdõne fit. ff. de verb. obl. l. in illa stiplõne. Itẽ põt fieri, vt qa dico, ꝓmitto decẽ tibi a paschate in antea, & qđ istis modis fiat, hẽs ff. de act. & obl. l. oblĩonũ. Sequitur ĩ l̃ra. Idq;: ꝯfestim peti põt, gl. op. ad, ꝙ dt gl. ꝓmittit, ex quo ꝯfestim peti potest, gl. idẽ dẽret dicere tenere, si aũt dẽt ꝓmittere. Et ꝑ hoc dt gl. ꝙ nõ est ita intelligẽdũ praue .s. ꝙ statim possit peti a promissore, qa nõ debuit venire cũ sacco paratus. ff. de sol. l. quod

2 dicimus. † Itẽ dẽt ei dari modicũ spatiũ.[a] .s. decem dierum. ff. de cõ-

a stit. pec. l. ꝓmissor. sed dẽt dici statim incõtinẽti peti põt, sine spatio, & ꝙ dt l. illa, ꝓmissor. incõtinẽti dat̃ decẽ dierũ spatiũ, q̃ ille est in ꝯstituta pecunia: ergo in cæteris ꝯctib. ius cõe est ĩ ꝯtrarium, ar. ff. ad munic. l. statim. ergo paret. Veruntñ hic dẽmus tractare de duob. tpib. .s. de tpe a quo ꝯstituit, immo alio tpe valet, .s. ꝙ tp̃s det̃ ad soluendum sibi confesso præcepto facto a iudice de soluendo. Et ẽ sciendum, ꝙ anteq̃ ex ꝯuentione ꝯstituatur in mora, dabitur sibi modicum spatiũ arbitrio iudicis relinquendũ, ꝙ tp̃s nõ est possibile diffinire, forte ent, vt possit ire ad arcã suã, vel aliud simile, ꝙ magis põt intellectu ꝑcipi, quã aliqua locutione exprimi, vt ff. sol. matr. l. mutũ. & l. ꝙ dicimus. & facit ff. de coll. l. si q̃s filiũ. §. stiplõ. Dico ergo, ꝙ hẽbit spatiũ decẽ dierũ ad purgandam moram, sed mora dabit̃ arbitrio iudicis. Item dico, ꝙ statim sine aliquo spatio põt ꝯueniri, tũc cũ certũ est alio tpe. Et est sciẽdũ, ꝙ sibi cõfesso dabit tp̃s, ꝙ ꝓstat̃ cõdẽnatus, a ꝓcepto iudicis sibi facto cõputãdũ, ff. de iud. l. debitori. Seqt in l̃ra. Statim qdẽ debet̃, vbi cẽt dies incerta penitus, qa nunc hẽret ꝯdõnes, et ẽr dies incerta penitus, quia dubium est an extet, vel non. Vt quia promisi tibi dare decẽ, die nuptiarũ meatũ. Est & dies incerta, nõ qa sit incertũ, qñ sit, sed nescitur qñ, vt in hora mortis, q̃ est certa, sed nescitur qñ, vt ff. de ꝯd. & dem. l. 1. Est & dies certa, de qua certũ, ꝙ erit, & qñ, & ĩ illa die certa,

ADDITIO.

a Modicum spatium. Adde qualiter iudex arbitrari debeat tempus esse modicum, vel non. Alex. in consi. 156. incip. viso, & considerato, in 2. vol.

ta, & in die, quæ est incerta, sed nō penitus contrahitur obligatio statim, sed solutio differtur in diem, vt ff.de verb.obl. l.stiplō ista. & ff.de cond.& dem.l.stiplones. Et quod in stipulōnib.ī diem cer tam, & in die, quę non est incerta penitus cōtrahatur oblō puta, habes ff.de verb.oblig.l centesimis. Sequitur in lfa. Prius quam is pteriert. Not.qđ citatus ad diem, tota die ē expectādus. sed quare expectari dēat, hēs extra.de of.dele.c.ꝯsuluit. Seqr̃ in lfa, Decē aureos annuos, quoad viuā. Dicit hic gl.quod hęc stiplō ē pura, quo ad primum annum, quē certū est viuere, sed quo ad sequentes ē ꝯdōnalis, vt intelligatur, si viuat. Sed ego ꝓbo, ꝙ hoc nō pōt esse Nā deficiēte ꝯdōne ipso iure pōt agi, sed hic post mortē ꝓmitten tis agit ipso iure, hic excipitur, & sic in testō. ꝯ patet, ꝙ illa stiplō ī annos nō est ꝯdōnalis rōne sequētiū annorū, cū hec ꝯdō, si viuat, deficiat post mortē ꝓmittētis. Vel si vis sustinere, dicas ꝙ est cōdōnalis in effectu, & sic est, quis agaī ea deficiēte, cū effectu nō agit, & ita si effectū respicias, ꝯdōnalis ē, & sic sumit, ꝯdōnalis ī effectu est, quis agaī ea deficiēte, tñ cū effectu ñ agit. Et ita si effectum respicias, ꝯdōnalis est, & sic sumit ꝯdōnalis ī effectu. ff.de arb.l.vr ita demū. Vel dic scđo fm ꝙ dt gl.qđ quo ad sequentes annos est pura abnegatiue.i.nō ꝯdōnalis, & sic sumit pura, ꝑ eo, ꝙ ē ꝯdōnalis. ff.de donōut.l.si pupillus. Est ergo pura, vt dcm̃ ē, sed differt solo. sup verbo illo, aliud si dixerit. nūc venio ad gl. illā aliud si dixerit. Nā hic ponit gl.drā inter ista, & ibi dico sic, ꝓmitto tibi decē ī anno. Nam in primo casu, qñ in singulis annis, vel annuatim ꝓmittū tur, tūc petunt in prin. anni: in secūdo casu.s.qñ anno ꝓmittit, petū tur ī fine anni, vt ī versus. Annua si dēs, &c Sed quā magni Doctores istā gl.reꝓbāt l qualibet sui parte, tñ ꝙ dcm̃ ē d anno, vt de singulis, si placet eis, dixerūt ipsi ꝓmittere annuatim, & ꝓmissio mēstrua ē quasi vnū. Itē fm, ī mēstrua ꝓmissione ñ respicim' finem mēsis. sic ergo dđm ē ī anno, ꝑ legē, ff.si cer.pet. l.vlt. Vñ dīt, qđ hinc debet ex ꝯctu, siue in anno, siue in singulis annis, siue ꝑ annua, inspicimus, & petimus finē anni. sed ī legatis, siue singulis annis, siue per annos relinqueret, inspicimus in finē, & petimus ī capite anni. C.qñ di.le.ced.l.1.ff.qñ di.le.ced.l.nec semel.& ita ñ ponunt drā, siue sit in annū, siue in anno, siue in singulis, sed bñ ponunt drā an dēant ex ꝯctib.an ex legatis. Dñs Iac.approbat glo.& verius, & repeot legē dicētē, qđ si ego ꝓmitto tibi decē ī singulis annis, ꝯfestim potes petere ꝯ me, ꝓ primo anno. ff.de verbo.obl.l. cū q ita.§.q ita. Sed pone qđ ꝑsimat numerus dierū, vt qa lego, vt ꝓmitto Titio singulis annis, vsq; ad triēniū. Certe vr̃, ꝙ finis primi anni sit inspiciēdus, anteq̃ agat Titius. ff.de leg.1.l.cum ita legat. Tñ distinguo ꝓut lex vr̃ distinguere, aut ista ꝑsumptio est apposita fauore obligātis, vel obligati: si obligati, tūc attendit finis anni: si vero fauore creditoris, tūc agit in capite anni, vt ꝓbat ff.qñ dies leg. ced.l.nec semel.& l.si cū ꝑfiniuto. Redeo ad primā, et eas approbo ꝑ hoc, qđ dcm̃ est, & denuo ꝑ rōnē: nā fauores sunt ampliandi, vñ ergo in cuius fauore ꝑfiniuī est tps illud cū dico, lego tibi decē in hoc anno, vel ꝓmitto, certe fauore illius, q obligat: qa iō apposita est ꝑfinitio sti ī ampliori rpe teneat, ergo dicemus ꝙ fauor ille sit

3 ampliādus, & ita in fine anni, nō ī pricipio petatur. † Sed vbi ē adiecta illa clā, singulis annis, nemo dubitat, qn hoc ī fauorē obligātis: qa si ꝓmitterē decē, nec adiicerem singulis annis, sola decē ꝑstādo liberarer, ergo planiori ē, qđ adiecta cā fauore obligātis pp amplitudinem oblōnis, quasi est r.ñ.nm. Dicerē, vt possit petere ī capite anni, cū fauores sint ampliādi, vt dcm̃ ē. Et hoc ē, qđ cuidē ter ośt leges, ff.qñ dies le.ced.l nec semel §.& hoc forte.& l.si ꝑstationē. De vno q̃rit hic gl.vtrum cū stipulor singulis annis, sit vna stiplō, vel plēs? † Et ad hoc rñdet gl.qa vna est stiplō, licet legata, sic relicta sint plā. Sed q̃ est rō? qa legatū, sic relictū, lego tibi annua decē, sunt perplura, & stiplō sic facta, est vna. M.rñdet: qa cū stiplō sit verborū ꝯceptio. ff.de verb.obl.l.stiplōnum. §.stiplō.& vnitas stiplōnis referatur ad id, ꝙ ē de esse stiplōnis, nec hic sit, nisi vna verborū cōceptio, iō stiplo sic cōcepta est vna & non plures. Et si tu dices, ꝙ sic in legato sic relicto nō ē, nisi vna verborū ꝯceptio, nihil ad rhōbū, cū verborū cōceptio nō sit plures, drām nō ponit. Quæ est igr̃ drā inter legatū, & stiplōnē: nam in stiplōne semel inspicit ꝑsona stipulātis, vt si sit filius acqrat prī, sed in legatis ꝯsiderat ꝑsona legatarii, & iō ꝓ tāto dr̃ plures. Sed tñ q̃ ē rō: ꝙ in legato inspicit plures ꝑsona legatarii? Rñdeo, qa ī ꝯctib.stiplōnis solū tps non tm̃ est spectandū, vt ff.de verb.obl.l.filius. sed ī legatis spectat dies, quo cedit legatū. ff.de re.iu.l.q̃ legata. Et iō cū ī singulis annis inspicit, sed adhuc pt q̃ri, cur ñ spectat prin.ī legans, sicut ī ꝯctib. Rñ.qa debilius pt videri, ī legato ꝯdōnalr spes, q̃ ab ipso pri. sumit idebitū iducēte, eo cui est relictū pēdēte ꝯdōne nō trāsferē

5 ī hrdē, vt C.de cad.tol.l.vnica.§.quod si forte. † At ī stiplōne ꝯdōnali secus: qa spes bñ trāsmittit ī hrdē, ī legatis vero nō trāsmittiī. Sed cur diuersū ī stiplōnib.? Rñ. qa ī legatis attenduntur merita ꝑsonæ. de ꝑsc.l.aut.& iō decedēte eo, in cuius merito legatum fuit relictū, & re īregra, nō est mirū si euanescit legatū. at ī stiplōne secus: qa per cautiones hrdib.nřis volumus ꝓuidere, vt ff.d ꝓbat.l.si pcm. Seqr̃ ī lfa, Spes ē debitū iri. Sed quare est ita spes ī debitū iri, qđ posset eē, qđ obstabit ꝯclō? Rñ.qa frequētius cogitant ꝯhētes intenti extare ꝯdōnē, q̃ non. tñ.pro tanto dr̃ spes in debitum iri, ar. hoc C.de cond.insert.l.2.& ff.de manu.test.l.si quis locuples.

1 *Dies int erpellat pro homine. Item dies tacita per creditorem interpellet.*

§ Loca ēt inseri.

Rñdet ipse habebas tps icertū. Pone, ego promisi tibi dare decē Parisijs, & sub pœna, nec adiectus est dies in hac stiplone, deinde tps ē pteritū, quo potuissem venire Parisios, & soluisse. ego non veni, nec solui, tñ nunq̃ fui interpellatus a creditore, nūquid pœna est cōmissa? Vr̃ ꝙ sic: nam quāuis a creditore non fuerim interpella-

1 tus, tñ tacitum tps, vr̃ me interpellasse. † Nā dies expsla ꝓ hoīe interpellat, vt C.de ꝯhē.& cōmit.stip.l.magnā. Idē vr̃, ꝙ dies tacita ꝑ

a creditorē interpellet, a ar.ff.de ar.l.si cū dies.§.ñ.& ff.de verb.obl. insulā. Et ad hoc dixerūt qdā, & bñ, qđ multū refert, aut ego veni Parisios, licet nō solui. & ī hoc casu nō vr̃ pœna cōmissa. Intellige veniri intra tps tacitum, quod concessum est mihi, ꝑ hunc §.& ꝑ l.j.ff.de verb.obl.l.cū ita. Et istud tps cōcessum ad veniendum ē, non aūt ad soluendū: & iō licet non soluerim, vt qa ꝑ me non stetit, pœna nō cōmittit.& sic nō ob.ff.de verb.obl.l.insulā. Aut ego nō veni, vt positum est in quæstione, & tunc pœna commissa est.

ADDITIO.

a Creditorem interpellet. Adde quando, & quibus casibus una interpellatio requiratur. Ale.in consi.80.incip.stantibus his, in 4.uol.per totum consilium.

De stipulatione seruorum. *Rub.*

1 *Hæreditas iacens non repræsentat personam hæredis, & tamen hæres repræsentat personam defuncti, & de ratione diuersitatis.*
2 *Furtum regulariter non potest fieri hæreditati, & quando.*
3 *Impersonalitas, an & quando vitiet stipulationem.*

SEruus ex persona defuncti, &c.

Seqtur in lfa ꝑsona defuncti. Si ergo hrditas obtinet vicē defuncti, nō aūt obtinet vicē hrdis hrditas iacēs vadet quod seruus hæreditarius potuit acquirere defuncto, sed si viue-

1 ret acquireretur hæreditati iacenti. † Sed quæ est ratio, cur iacēs hæreditas non repræsentat ꝑsonā hæredis, sicut hæres repręsentat personam defuncti, vt ff.de acq. hære.l.hæreditas? Respon.qa certum est defunctum tenuisse, siue habuisse hęreditatis.l.dominiū. Sed ante hæreditatem aditam incertum est de ꝑsona hrdis futuri, an hrditatē adeat, vñ a certo nō est recedēdū pp incertum: vñ hrditas repñtat ꝑsonā defuncti, ñ āt hrdis. vel alr. Dicit lex, non vr̃ amissum, qđ non est alij acqsitū. vt ff ex q.cau ma.l.nec vtile.& l. sciēdū. Ideniq;, cū ergo hrditas nō sit acqsita hæredi, donec fuerit adita, nō vr̃ a defuncto cōcessa: qa eius repñtat ꝑsonā, vt ff.de reli. & sump.fune.l.defunctus. Et ad hoc sciēdū est magna vtilitas ī effectu: qa iacens hrditas repñtat ꝑsonā hrdis, multa ei acqrēt, q̃ nō

2 acqrētur defuncto. † Seqtur in lfa, plerisq;, &c. hoc iō d.eit: qa nō ip hrditas obtinet vicē defuncti: nā furtū nō pōt ñeri hrditati: rr: qa posset bñ fieri defuncto. & est rō, qa rei nō possessæ non possit eē furtū: sed iacēte hrditate, res hrditariæ possidētur, iō iacēte hæreditate de reb.hrditarijs nō fit furtū. Sed si q̃ras, quare hrditas nō fingaī possidere cū obtineat vicē defuncti? Rñ.qa possessio est facti, & in factis non est locus fictioni. ff.ex q.cau.ma.l.sciēdū. Sed ꝯtrariū est ī.de rerū diu.§.vlt. ergo maior ar.ꝑmissa nō est vera, videlicet, quod rei nō possessæ fiat furtū. Sed ego rñ.& dico, ꝙ rei, q̃ fuit possessa a dño, q̃ nunc hēt, bñ fit furtum. Et sic loqtur ī.de rerū di. iu.§.vlt. sed rei possessæ, q̃ non hēt dñium fit furtū, & sic loqtur l. ff.de acq.re.do.l.in eo. Sed ꝯ est, ꝙ rei nō possessę, q̃ nō hēt dñium, bñ fiat furtū. ff.de vsu.l.si homo. Sed rñ.& dico, quod rei possessæ, quæ vanū est habitura dñm, bñ fit furtū ad hoc, vt agat, als actione furti, nisi sua intersit magis fructuarij, q̃ amittat ipse, vt vsufru. quare rōne custodiæ, qua dño rei tenebitur, ideo di lfa.plerisque, ꝑꝑ alium casum hic positum in pl. in quo hæreditas non obtinet vicem dñi. Nam iacente hæreditate seruo hæreditario ꝑmitti ñ potest, quod posset fieri, si dñs viueret, sed hęc rō: qa sicut ius vsufru.est ꝑsonale, & exigit personam, cum qua finit: sed iacēte hæreditate nō reperit ꝑsonā, cū qua possit finiri, ergo iacente hrditate hrditario iure nō pt ꝑmitti. ff.de stip.ser.l.vsusfr. Seqtur in lfa, siue personalr. Hæc lfa facit ꝓ ꝓcuratorijs, in qb.ꝯtinet promittēs sub hypotheca rerū suarū, q̃ primo nō vr̃ nālis. quod probo sic. Nā in stiplone ꝯsentius duorū, ī.stipulātis, & ꝓmittētis designatur. v.g. dixi Titio stipulari volenti, frater tibi satisfit: quæ conuentio nullius est momenti, vt probatur in Auth. vt cū de app.cog.§.vlt. & hoc iō, qa non designat ꝓmittens. Pariter in gl.dico mētionē illā promittētis, & c.nullius est momenti, cum non designat persona, cui ꝓmittas. sed dicas, ꝙ non est sic de persona promittētis, & perso-

3 na stipulantis. † Nam impsonalitas ex parte stipulātis, nō annullat stiplonem, sed iō, qa cū stipulor, & dico, promittis cētum, persona mei loquentis vr̃ certa, vt ff.de uerb.ob.l.ita stipulatus.§.Chrysogonus. ac si dedisset, qa ī stipulādo nobis, & hrdib. ꝑsumit velle cāui, vt ff.de ꝓb.l.si pcm̃. sed im ꝑsonalitas ex parte annullat ꝯuētionē. hoc dico, qa cū dico satisfiet, &c. ꝑsona mei loquentis non vr̃ esse incerta, & scis tu quare? qa nō est verisimile aliquē iactare pecuniā, vt ff.de ꝓb.l.cū de indebito. Seqtur lfa, sed cū factū, Intellige, ꝙ dr̃ hic in exemp.qđ ponit lfa, an seruus stipuletur factum a se faciēdum, vt qa dicis: ꝓmittis scribere, tunc dicerem idē, quod in stiplone, dari, vt siue oēs, siue ꝑsonalr stipulentur, acquirent dñs,

vt ff.de verb.ob.l.qđ dr̃.Sed quare acqrit seruus sibi seruū,& nō do minus,ac de actione nō acqrit sibi,sed dñs Rñ.qa de actione dat ius dñs,licet sit ꝯ,ff.de ꝯd.& dem.l.q hær.in prin.iura nō cadunt, & io ea sibi acquit.nō dñs,vt ꝓbat̃ de verb.obl.stip.l. ista. Sed in sequēti gl.opponit,hic dr̃,qđ seruū agere non acquirit dño seruus cōis:qa qcqđ seruus acqrit,dño acqrit.Rñ.dño acqrit̃ sub ꝯdōne qñ seruus cōis nō est capax:nam tunc,s qñ est capax,acqrit sibi, nō dño,vt hic alias dic,quod seruū sibi acqrit quātum ad commodum,qa seruus eundo,vel agēdo,vt stipulatus est,facit vtilitatem dñi,si seruus cōis stipulet̃ dñis suis ꝑ ꝓpria noīa sibi acqrit,ꝑ eqna lib.partib. Si vero ꝑ noīa appellatiua,tunc qdē pro parte dñica acqrit,vt đt gl.& verū est. Ad hoc īducebat qdam decretalem,q̃ dicit,quod si mādet̃ alicui sub noīe officij,vt cognoscat de eā, tunc reale est rescriptū,non personale.hic.n.corrigit in successione, si aūt mandetur,& sub noīe officij,& sub noīe proprio, certe tunc distinguebat quidam,aut præcessit nomen officij,vt quia dicebat Episcopo Arel.si dño,tunc erat reale.si vero non præcessit nomē tunc erat reale. Si vero præcessit proprium nomen,tunc est personale,& hoc dicebat,quod ista iura sic debent intelligi.

De diuisione stipulationum. Rub.

1 *Stipulatio,quare iudicialis dicatur.*
2 *Stipulatio,quare dicatur communis.*
3 *Stipulatio de rato dicitur communis,& qualiter intelligatur.*
4 *Stipulationes prætoriæ an habeant terminatum tractatum.*

STipulationum aliæ,&c. Hic ergo ponit quadrimēbris diuisio:nā aliæ p̃toriæ, aliæ iudiciales, aliæ, &c. Sed opp.de hoc,ꝙ p̃toria poni hic,vt spēs distincta a iudiciali,cū sub p̃torijs ꝯtineātur iudiciales, vt ff.de p̃to.stip. l.1.Itē op.ꝙ hic ponit quadrimēbris diuisio stipꝉonū,vt ff.de p̃to. stip.l.1.nō ponit̃ nisi trimēbris.Ad istud vltimū rñdet̃.Nā hic diuiditur stipꝉo in sua gñalitate,& iō nō est mirū,si hēat quatuor spēs, & in l.ꝯtra solæ p̃toriæ diuidunt̃,iō nō est mirū si in tot membra non diuidantur. Ad primum arg.sic respōdēt glo.& dñt,ꝙ sumit̃ hic p̃toria stipꝉo stricte,puta ꝑ ea q̃ p̃tor inducit,& in hoc bñ dñt, & pro qua interponenda iudex principaliter adit̃,& ponunt exēplum,domus tua minatur ruinam domui meæ,ego principaliter venio ad balium,vt faciat mihi cauere de damno infec.ff.de dā. infec.l.p̃tor.Sed ꝙ ego veniam ob aliam cām,vt forte cā tentandi balium.& domum petere mihi caueri,hoc fallit,qa principal̃r iudex ad hoc ipsum non aditur. Sed rñdet̃,qđ licet ob aliam causam,non propter hoc minus debeo dicere,quin iudex principal̃r adit̃,i.p̃t adiri,bñ referunt se ad vtilitatē,& pp hoc licet nō fiat sp, tñ vtilis est aditio faciendi,sic.n.dr̃ actio l.Aquil.pęna pp vtilitatē, non quia sp sit pœnalis,vt Insti.ad l.Aql §.his aūt verbis.in ff.autē sumit largius p̃toria,ēr a quocunq; fuerit introducta,dummodo posset exigi ab initio,& hoc pp approbationem,· ĥ nō est mirū, si prætoria supponitur tanquam species distincta a iudiciali. Sed opponitur ad hoc,ꝙ dictū est, s.ꝙ cautio prætoria in ff. posita ab initio exigit̃,nā cauere de rato est prætoria imposita,& tñ ab initio nō exigitur. Ad hoc rñdet̃,nam ꝙ dictum est, ꝙ cautio prętoria exigitur ab initio intell̃. ab initio non præcessisse,tñ cogit consecutiue,hoc est sine lite consequi,ꝙ intendit hic,videlicet agere pro alia.sic ergo vides,ꝙ prætoria stipꝉo sumitur pro omni eo, ꝙ
1 exigitur ab initio.ff.rem ra.ha.l.interdum† Sed qualiter ponit iudicialis stipulatio? Hic dicit lr̃a,ꝙ a iudice dr̃,ꝙ nō idē dr̃,ꝙ a iudicio,& ita dēret vocari iudicialis:& interponit ista stipulatio,sicut iudiciū.& sñia sit lata. Ista ergo respicit iudiciū,vt est stipulatio iudicatum sol.sed ista quæ est dicta a iudice,vt est illa de qua lr̃a fecit mētionem,nō respicit iudicium,vt potes videre exempla in l. allegata hic in gl. Sed dicas,qa cautio de rato,q̃ vocatur cautionalis nō dr̃ iudicialis,cū ea ꝯfirmat sñiam absolutoriam. Et pp hoc dr̃ iudicialis,sicut stipulatio iudicatū solui,q̃ cōfirmat sñiam ꝯdēnatoriam,& pp hoc dr̃ iudicialis:de illa de rato q̃ vocatur cautionalis non dr̃ iudicialis,cū caueat. Rñ. iudicatū solui oī casu respicit iudicium,sed cautio de rato,interdū interponit̃ extra iudiciū, vt ff.rē ra.ha.interdum pp hoc nō dr̃ iudicialis cū se variet, ac iudicatur solui nō se variat a iudicio,pp hoc dr̃ iudicialis. Vel dicas, ꝙ cautio de rato,nō semper firmat iudiciū,immo dñs si velit pōt agere,nō obstante cautione,licet agatur ad interesse circa falsum procuratorem,vt C.de pro.l.licet.ac stipulatio iudicatū solui, sp firmat rē iudicatā,licet reus millesies veniret ꝯ,tñ iudicatū soluet ab eo,qui promittit iudicatum solui. Cōis,dicit gl.dr̃ stipulatio ꝑ abnegationem,sed certe hoc non dicit litera,nō prætoriæ tantum
2 Sed gl.† voluit dicere,ꝙ cōis iō dr̃,ꝙ participat naturā iudicialis, & prætoriæ,vt de seruo proseq̃uēdo.gl.ponit exemplum sic. Tu abstulisti mihi seruū,ꝑ metū,deinde ꝯuenatus es mihi restituere sed seruus ille fugit,certe tu dēs cauere de eo restituēdo,cū ad te peruenerit,ff.de ꝯd.ob cau.l.pecuniam. Alia lex đt ꝙ dēt p̄stare cautionē si inueniat̃.ff.de ædi.ed.l.redhibere.§.vlt. Mero prętoris officio.mero exponit gl.ita,ꝙ non iudicis. Sed nūquid ipse prætor est iudex? Certe constat,ꝙ sic,& pp hoc intelligit gl.ꝙ đt nō iudicis,verum est alterius.vel forte gl.intelligit p̃toris.i.mortui,& nō vtili. Aedilitiæ stipulationes ꝯtinent̃ in p̃torijs. Nā cum ipsi ædiles sunt ex p̃torib.non est mirum,cū inuētione sint p̃toriæ.s.de iure nāli.§.vlt. Cōuentionales. De istis nō posuit exēplū pp multitudinē. Et sic fert̃,ꝙ inopē me copia fecit.sed quia cā edictū ædilis nō đt ꝙ sit canēdū,& morbi,& vitij,sed in l.postea in eo sñ bene ꝯtinet.ff.de ædil.ed.l.vēditor.Certe immo lex đt, ꝙ illa cautio p̃cipit interponi ab ędilib.ff.de euictio.l.si qs in hoc.Sed dices, ꝙ ab ædilib.sin edicto.sed certe si ipsi essent p̃tores,bene facerent iura, nihil in edictis suis inueni me legisse. Sed dic de hoīe vēdito logē ꝑ quo caueē ꝑ edictū ædi.vel vt in ea.l.qa,ꝙ dr̃,sed ꝑ alijs caueruē ꝑ l.positā in edicto. Gl.q̃rit qūo hēbimus notitiā p̃toriarū,& iudicialiū. Et đt,ꝙ hæc est notitia:qa p̃toriæ sunt,q̃ a p̃torib.sunt introductæ,& iudiciales sunt,q̃ a Iurisconsultis alijs sunt introductę. Et verū credo,sed nō ꝓbatur bene,qđ sint iudiciales,qa a Iurisc̄ōsul. fuerūt introductæ qa plures fuerūt Iure cōsulti, q nō fuerīt iudices. Itē glo.đt aliā notitiā,ꝙ p̃toriæ sunt pp quas iudex principal̃r aditur,sed iudiciales,qñ ob aliā rē principal̃r petitā. Sed certe ista doctrina nō est bona. Nā pōt eē,ꝙ in p̃toria iudex principl̃r adit, ob hoc ipsum,& pōt eē,ꝙ nō,& sic nō est bona doctrina. Et primo vide exēpliū,qđ ꝑ p̃toria interponēda iudex principl̃r nō adit̃ ob hoc ipsum,vt potes videre materialiter,si ꝯhas cū Titio, & ꝑ eo alius interueniat defendendo,dēt cauere iudicatū solui,& tamē pro ista interponenda nō adiri iudicem principaliter, immo pp debitum Titij. Item pro iudiciali interponenda principaliter aditur iudex. Titius dēt tibi decem sub ꝯdōne,vel in diem, & pone,ꝙ ipse dilapidet bona,& ita timetur labi facultatib.certe in casu isto adis iudicem,vt faciat tibi caueri de soluēdo adueniente die, vel ꝯdōne. Certe hic vides, ꝙ principaliter iudex ob hoc ipsum aditur,intellige,vel pōt adiri,vt referas ad habilitatē,& s̄.intelligit gl.aditur in p̃toria stipulatione. Et si totus mundus iurasset,non posset inueniri dr̃ia inter istam cautionem,& p̃toriam,illa de soluendo legato adueniente die,vel ꝯdōne ff.vt le.no.ca. Vnde qua rōne dicit gl.principaliter adiri iudicem,ob hoc ipsum ea ratione in ista iudiciali,tum qa ad hoc non posset reperiri diuersitas inter istam & aliam,dico adiri iudicem principl̃r ob hoc ipsum. Et de hoc hēs exemplum,ff.de iud.l.in oib.ergo non est bona doctrina,vel notitia inter prętorias,& iudiciales,qa pro p̃toria interponēda iudex aditur principl̃r ob hoc ipsum,& incidenter. Nam pone,ꝙ iudex ob aliam cām principl̃r adittur,& incidēter petitur interponi p̃toria cautio,vt s̄. Itē nō est bona doctrina,seu notitia iudicialis stipꝉonis,qa iudex ob hoc ipsum pro ea interponenda nō aditur,qa immo qñq; sic,& qñq; non. Item gl.dicit illam notitiā quæ est ad scripturam, nō ad diem sic. Nam p̃toriæ stipꝉones vel tractatæ sunt,& hñt tractatum suum ordinarium,vt ff.de p̃to.stip. sed iudiciales non hñt tractatum ordinarium,immo sunt vagę,ꝑ plures tractatus iuris. Nam una est,ff mand.l.si ꝓcuratorē.aliæ in diuersis locis alijs. Sed ista doctrina nō valet ad hoc,vt cognoscamus naturam iudicialis,& prætoriæ. Sed de cōi. Et dr̃,qđ ꝑ tanto dr̃ cōis:qa in aliquo suo non est de nā total̃r meræ p̃toriæ,sed participat nām iudicialis. Nō itelligas,ꝙ pp hoc dicat cōis,qa in oī casu hēt aliqd nāæ merę p̃toriæ,& iudicialis,& sic intelligēdum. sed pone exēplum sm gl.de cōi,q̃ i aliquo casu suo nām hēt p̃toriæ, sed participat nām iudicialis.ecce cautio rē pupilli saluā fore, q̃ i aliquo casu suo hēt nām meræ p̃toriæ, vt cū iudex principl̃r adit̃ ob hoc ipsum,verbigrā dico tutores dari pupillo,licet adhuc non satisdederint rē pupilli saluā fore. Et al̃r cū tutor ob hoc ipsū principal̃r adit p̃torē,in isto,casu hēt hęc cautio nām meræ p̃torię: qa a p̃tore sunt inuēta. Itē qa ob hoc ipsū iudex p̄ncipal̃r adit. Itē ī casu pōt eē,ꝙ nō tota est de nā meræ p̃torię.sed participat nām iudicialis,vt qñ ꝑ ea interponēda iudex principl̃r nō adit, vt ecce pupillus nō hēt tutorē,& ob hoc amici veniūt ad iudicē,vt detur.& ꝯtr petiūt,vt iudex faciat ab eo tutore satisdari rē pupilli saluā fore. In hoc casu dñ ipsi,ꝙ ista cautio participat nām iudicialis,quę nam est,ob hoc ipsum iudex p̄ricipl̃r nō adeat̃,& sic dñt cām eē cōem. Sed opponit̃ de hoc,ꝙ ipsimet dixerūt,qđ licet cautio p̃toria,sup qua iudex principl̃r nō adeat,nō pp hoc minus est dicēda de nā meræ prætoriæ pp habilitatē q hēt,vt ꝑ cā iudex principal̃r adeat̃,ꝗnis hic nō fit.ff.ad l.Aql.l.his verbis. Sed dico ī parte ista cū cautio rē pupilli saluā fore.sit p̃toria.i.de natura meræ p̃toriæ cū iudex p̄ricipl̃r ꝑ ea adit̃,vt s̄.dictū est dico qđ hēt,licet cōtingat ob eā iudicē principl̃r nō adiri,nō pp hoc minus dicēda est de nā merę p̃torię.ergo ille cū rōne p̄dicta eā eē cōem,cū pp hoc sit prętoria,vt ꝓbatū. Et his q si mutāt se alio ad ostēdēdū,q ista cautio participat nām iudicialis. Pone,duo sunt tutores testamētarij dati pupillo,modo ita est,qđ vnus non p̃t exigere ab alio p̃ esse, vt p̄stet cautionē rē pupilli saluā fore,sed bñ ꝑ offerre eius onē vnus alij,vt vel satisdet,aut solus administret. Hoc est exēplū,ꝙ hęc cautio rē pu.&c.participat nām iudicialis q̃ est,vt ꝑ ea iudex nō adeatur p̄ricipl̃r. Sed certe non mutauerūt verba,sed posuerūt diuersitatē iter nām iudicialis,& p̃toriæ p̄ricipl̃r. adiri, & tūc nā p̃toriæ p̄ricipl̃r nō adit,& tūc nām iudicialis.li certū pōt petere,& tūc sit nā prætoriæ,q cum non petit,& tunc sit nā iudicialis tñ, sed hoc dēret dicere qa p̃toria est,q̃ a p̃tore ē introducta,ꝑ q utraq; onēda iudex principl̃r adit ob hoc petit potest illa rō nō bñ concludat rōni, q̃

ponitur hic I tex. ibi, & ptor inbet rē saluā fore pupillo, caueri, &
3 interdū, &c. † Seqt i lra. Vel de raro stiplo. Hic dt gl. q cautio de ra
to est cōis, tā iudicialis, qiā ɔuentionalis stipsonis: tūc. n. est cōuen
tionalis, qn extra iudiciū imponeret. vt est videre exemplū, ff. rē
ra. ha. interdū. & nūc est iudicialis, qn in iudicio interponit, vt est
videre exemplum rem ra. h. a. ff. de pcu. l. seruum. alij dicunt, q iō
cautio de rato est cōis, qa qnq; interponitur a procuratore actoris
& hoc rēr, vt C. de procu. l. 1. qnq; a procuratore rei, vt ff. de pc. l.
4 Pōponius. §. sed in his. † Nunc redeo ad id. q s. dixit gl. videlicet,
q prætoriæ habēt terminatum tractatum. Sed certe hoc non est
verum, immo sunt dispersæ per diuersos tractatus terminatos ad
prætorias stipulationes, & tamē de his ibi videmus. ff de col. bo. l.
1. §. iubet. & l. si quis filium. §. pater. & ff. de verb. obl. in conuētio-
nalib. gl. recitat hic qd dicit Io. reprobat opi. Io. & recitat sic quod
Io. dixit, q prætoriæ sunt, quæ interponunt a iudicib. Sed dns Ioā.
dixit alio modo, & hoc credo verū, dū dicit sic: Prætoriæ sunt sti
plones, q sunt introductæ a ptorib. & a ptorib. interponūtur. Iudi-
ciales sunt, q interponunt a qbuscunq; iudicib. Vn ea stiplo, q est
appropriata maiorib. videlicet ptorib. viuis, est introducta a pto-
rib. mortuis, solū illa est ptoria. Et intelligo ptorem viuum esse eū
q hēt merū, & mistū Imperiū, & ita voluit Io. dicere, qd pro inter
ponenda prætoria cautione adiret iudex, q esset de maiorib. & est
lex pro eo. ff de iurisd. om. iud. l. iubere. & ff. de verb ob. l. 5. §. 1. ibi
nā hic a iurisdōne, &c. certe lra nra, q dicit prætoriæ sunt, q a me-
ro ptoris offō pficiscunt, iudiciales sunt, q a mero iudicis offō pfi
ciscunt. Cōis est, q alio sui casu tenet nām meræ prætoriæ, & hoc
est, qn prætor viuus iubet interponi. Et q qnq; nō tenet nām me-
ræ ptoriæ, & qn p ea interponenda minor magratus, bn interpo-
nit cā. ff. de dā. ifec. l. 1. & l. dies. §. duas. & vide si lra hic dicat. Cōes
sunt stiplones, veluti rem pupil. saluam fore. Nam hæc est rō, &
prætor iubet rē saluam fore pupillo, caueri, & tunc sequuntur na
turam meræ prætoriæ, sed participāt naturam iudicialis. Si aliter
hæc res. i. hæc cautio expediri nō pōt, vt qa prætor viuus abns est.
Sed op. nam de damno infecto compeut cuilibet magratui, ergo
dēt dicit iudicialis, & tamen vocatur prætoria. & opponitur ff. de
dam. ife. l. sed si ipse. Sic vides, q periculum erat pro ista cautione
venire ad ipsum, quia forte antequā venisset ad prętorem, domus
vicini mei corruisset, & domum meam prostrauisset. iō voluit p-
tor citius cōsulere indēnitati gnali, vt quilibet magistratus posset
interponere. ff. de dam. infec. l. 1. Vel dic, q prætores hic delegaue
rūt magratib. & iō magratus non videntur facere, sed prætores,
vt ff. de offi. eius, cui mand. est iurisdō. l. 1. §. qui mandatum, vel q
f. stricte sumēdo, nō prętoriæ sunt illæ tm, quæ a prætorib. sunt in-
troductæ, vel qa quod dr, q magistratus interponūt cau. dam. in
fe. verum est, ex incidenti pnt impendere ea, quæ sunt misti Impe
rij, vt de iud. l. quoties. & C. vbi, & apud quos i ite. rest. l. vnica. Bar.

De inutilibus stipulationibus. *Rub.*

1 *Liber homo inter ignorantes bene potest vendi, non tamen stipulari, & de ratione diuersitatis*
2 *Res aliena potest vendi, non autem obligari, & de ratione diuersitatis.*

OMnis res, quæ in dominio. No-
stro su
bjicit, &c. Seqt in lra, Idē, iuris est si rē sacrā, vel liberum
hoīem. &c. Gl. i dicit. & bn, q liber hō iter abntes bn pt
1 vēdi, nō tn pōt stipulari. Gl. rndet, q i stiplone trāsfert dnium, in
vēditione nō transfert dnium. Sola rei traditio sufficit cū oblone
de euictione. Deinde gl. facit aliud qsitū, videlicet, † quare res alie
2 na pōt vēdi, & nō obligari. a Ad hoc rndet, qa in oblone pignoris
a ius ɔstituit creditori, i. q datur sibi hypothecaria, vt possit auoca-
re a quolibet possessore, sed in re aliena nō possum ius ɔstituere
In vēditione nō cōstituitur ius aliqd, sed sufficit sola traditio, & iō
secus. Ad primū redeo, & vr p rōnē glossatoris, quod si stipularer
liberū hoīem mihi tradi, quod valet stiplo, qd nō apert hic. sed
tu dices alio modo, q nō est diuersitas iter stiplonē de libero ho-
ie, & vēditionem, nisi in vno, vt videbis. Nam vēditio liberi hoīs
non tenet quantum ad rem ipsam, sed pro tanto dr vendō, qa exi
git emptor, vt decipiatur, p actionē ex empto, cognito q est liber
vt ff. de ɔh. emp. l. qui officium. Modo vide solutionem in qua di
uersificat, qn fit ex cā lucratiua, & nūc non pōt agere stipulator, vt
decipiatur. Sed pone stipulationē de libero homine factam ex cā
non lucratiua, tunc dico agit emptor, ne decipiatur p actionem
ex empto, vt in stipulatione liberi hominis agit stipulator, vt deci
piatur per actionem ex stiplone, sicut emptor per actionē ex em
pto. Rn. qa stiplo est stricti iuris, & iō ex ea ago non ad decipien-
dum, vt probatur hic ff. de dolo. l. eleganter. Ad sui sn. & dico, qd
falsum supponit gl. aut ridiculosum fuit quærere rōnem diuersi
tatis. Nā in oblone pignoris est hypotheca, ex quā nascitur hypo
thecaria, quæ est in rem, & pignoratitia cōtraria, quę est persona-
lis, vnde sic vides: quia venditor fere alieno iure tenetur de eui-
ctione. Itē obligās rem alienam, tenetur pignoratitia actione. ff.
de pig. act. l. tutor. §. 1. & sic vides, quod emptor a non dno bona fi
de, & iusto titulo habet Publicianā, quæ est in rem aduersus aliū
a domino, ita creditor habet hypothecariā aduersus oēm aliū ma
a domino, vt ff. de pig. act. si habeo Vnde cōsulerē creditori agna
ti hypothecaria, quæ non dr, & obligans dominum. Seqtur in li
tera, Vel liberū hominē, tn seruus erit. per hunc §. soluit quidam
dns qonem talem. Cōsuetudo erat in quadam regione, q si quis
liber ɔheret cū ancilla aliqua, q efficeretur seruus dni ancillæ. &
pone, quædam erat mulier, quæ habebat seruum, & volebat ma-
numittere ɔhēdum, & manumisit cum hoc, q si aliquo modo
seruus efficeretur, quod esset suus: deinde seruus manumissus ve-
nit ad regionem, vbi erat consuetudo prædicta, & ɔxit cū ancilla
cuiusdam, modo factus est seruus, petit eum dns ancillæ, dña ma-
numittens petit, quæro quid iuris: Certe vr, q manumittens non
debeat habere: quia ista conuētio facta, cum ad seruitutem reci-
deret, nullius est momēti, vt hic Sed certe §. iste parum facit, qa
loqtur, quādo facta est conuētio tēpore libertatis, sed maior pro-
posita certe conuētio, cum manumittebatur, sed vide li. Roffre-
di, res minoris prohibētur alienari sine decreto Sed pone, q ego
vēdidi rē minori, & anteq fieret sua, conueni, vt eam mihi uēde-
ret intra annum, nunquid valet ista conuētio? Respondetur, quod
nō, & ita refertur ɔuentio ad statum, in quo prohibetur alienari,
qius ante illum statum affecta sit, ita refert conuētionē ad statum,
in quo fieri non potest & non sic erat seruus manumittentis, ar. ff.
de rebus eorum, qui sub tu. vel cura. l. j. ad fi. l.

A D D I T I O.

a Non obligari. Aduerte tn, quod res aliena nobis debita potest obligari a nobis. Ita
no. Barto. in l. creditor. §. j. ff. qui pot. in pig. ha. Et quod res aliena in præiudicium
vendentis, non domini possit vendi, Bar. in l. inter sua. C. de rei vend.

1 *Fideiussor, qualiter obligari possit in obligationibus operarum.*
2 *Obligationes duæ, an nascantur ex obligatione faciendi.*
3 *Factū ipsum, & interesse, an sint idē in obligatione faciēdi an uero diuersa.*
4 *Factum alienum regulariter nemo promittit.*
5 *Stipulari alteri regulariter nemo potest, & quādo, & quomodo intelligatur. & nu. 12.*
6 *Instrumentum, an debeat edi cum die, & consule.*
7 *Instrumentum, quando non possit reprobari per testes.*
8 *Instrumentum. quando non possit probari, & quot testes requirantur.*
9 *Solennitas intrinseca præsumitur.*
10 *Substantialia venditionis sunt res, & pretium.*
11 *Solennitas extrinseca non præsumitur.*
13 *Pœna an consideretur in stipulatione pœnali, si non intersit stipulantis.*
14 *Vtile, quando vitietur per inutile.*

§. Si quis alium daturum, &c. Hic ergo
vides, q si
promitto Titium facturum, non valet. & facit iste §. contra illos,
1 qui pro scriptorib. suis accipiunt fideiussores. † Qui promittunt, q
scriptor fideliter opus adimplebit: nam vr, q non valeat, cum pro
mittant factū alienū. Itē dicit lra, quid si promitto me curaturum
& facturum, quod Titius faciet, vel dabit, quod bene valet tunc,
sed certe adhuc vr non valere. Nam Titius principalis promissor
promittit se facere, vel scribere, vnde cum fideiussor promittat se
curaturum, & facturū, quod Titius dabit, vel faciet, pmittit aliud
quam principalis promissor: quia vr, q non valeat, vt de fideiuss. l.
Græce. §. Stichum. Vnde gl. reuocat in dubiū, qualiter fideiussor
obligetur in obligationib. operarū. Et ego rn. q prędicto modo po
test obligari fideiussor. Nec obst. quod dr in l. Græce. qa illud ve-
rum, quod vbi fideiussor pmittit omnimodo factum extractum
a facto rei principalis, ac vbi pmittit fideiussor factū, q bene con-
gruit facto promisso, & reo principali, tn bene tenet obligatio, vt
§. vidisti exemplum de Titio scriptore. Item pōt obligari fideius-
sor in obligationib. operarum, si Titius nō adimpleat, quod pro-
misit, promitto loco facti promissi interesse pecuniariū. Nam cer-
te in casu isto non videor promittere aliud, ita q aliud penitus, ad
hoc, quod promisit principalis promissor: nam quodammodo vi-
deor illud idē promittere, extra locū eius promittam interesse pe
cuniarum, nam pretiū succedit loco rei, vt ff. de pet. hære. l. si rem,
& pretium. licet gl in aliquibus locis videatur dicere cōtrarium.
a † Sed certe si aduertas ad rōnem gl. non sunt ɔrię: nam ex oblone
faciendi duæ nascunt oblones, vna ad factum, alia ad interesse, si fa
a ctum nō sequatur, vnde in eo casu, in quo ad interesse a est obliga
tus fideiussor, i eo casu est obligatus promissor: nam ista obligatio
post morā principalis debitoris ɔhit, vt ff. de ope. li. l. libertus uo-
ram. Ergo fideiussor qui obligat se ad interesse si factū non sequa-
tur, obligat se ad illud, ad q obligatur pricipalis debitor, in eo ca-
3 su, in quo obligat fideiussor. l. post moram. † Item, q factū ipsum
& interesse sint idem, & nō diuersa, quo ad intentionē legis pro-
bo. Nā lex dicit, q illud, qd petitur: alibi video, q vbi factū petit ɔ-
tingit, q ɔdēnatio fit ad interesse, ergo lex p eo. reputat fcm, & in-
teresse, vt ff. de ɔfes. l. j. Itē alio mō pt se obligare fideiussor i oblo-
tub.

a Interesse. Adde nunquid obligatio, quæ succedit ad interesse post moram succe-
dat alternatiue, an copulatiue. Bar. Bar. in l. j. ff. de act. emp. et qualiter committa
tur obligatio ad interesse in obligationē facti, & quando, vide eum in l. stipula-
tiones non diuiduntur. ver. quinto loco quæro. ff. de verb. oblig.

nib. fci si fideiussor simplr fideiubeat. vt ff loc. l. qro Sed caueas i
hoc: nam fideiussor obligat se, si simplr fideiubeat in oblonib. dã
di, statim est obligatus, & tunc demũ mora cõcta, ideo quia iure
isto creditor non põt eligere, vt prius cõueniat fideiussorem. ff. de
op. li. libertis morã. Sed dicas, q̃ sunt rõnibus subnitans. s. q̃ va-
leat, si dicam, promitto me curaturũ, q̃ Titius faciet, & ista nõ va
leat, promitto, q̃ Titius faciet? Rñ. istæ oblões cõhũtur verbis, &
iõ voluit lex, q̃ recte cõciperẽtur verba in psona loquentis: nam
ex quo verbis cõhitur, aut recte cõcipiãt, aut in totũ nõ valeat, vt ff.
de verb. obl. l. qcqd astringendæ. & forte hic aliud, qa nõ valeat sti
plo præcedẽtis stiplonis, aut interrogatione sequẽte, sicut eõ, cũ
verba transposita idẽ significãt. rñ. nã multi, pmittũt, q si scirẽt, q̃
acciperet, non promitterẽt, & iõ nisi interrogatio præcedat, pro
missor non præsumitur se velle obligare, cũ ignoret voluntatem
alius alterius. Sed vbi pcedit iterrogatio, tũc certus est de volũta-
te stipulantis. Et iõ si pmittat, obligat cũ effectu, & sequtur oblo.
& est rõ, dt gl. † qa nemo alienum factũ põt pmittere. Sed fallit:
qa aliqs potest factum promittere, vt in cautione de iudicio sisti,
vt qa promitto Titium iudicio sisti. sed certe hic non fallit, cum
promitto me sistere Titium. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista §. vlt.
Idem dicit gl. fallit in ista stipulatione cum promitto te habere li
cere fundum: qa bñ valet, & tunc promittit factum alterius, s. ne-
mo te impediat, & adducit l. ff. de verb. obl. l. stiplo ista. Sed certe
lex ista dicit cõtrium, s. q̃ nõ valeat stipulatio talis, vt ff. de act. emp.
l. ex empto. §. qui aũt. aut stipulatio habere licere, interponitur in
cõtu, cuius natura est talis, vt dato, q̃ non promissum fuisset, nihi-
lominus tenetur pmissor de facto oĩum, valet & tũc stiplo, & sic
loqtur ff. de verb. obl. l. stiplo ista hẽre licere. Itẽ dicit, q̃ fallit in il
la, rẽ pupilli saluam fore. sed certe fideiussor ibi promittit fcm̃ pro
prium, cum promittit se seruare indẽnẽ. ff. rem pupilli saluam fo
re. l. 2. † Sequtur in lra. Si quis alij. Vide ergo, quod si stipulor dare
alij, non valet. Quidam intelligunt, q̃ non valet, vt stiplo, valet ta
men, vt sit pactũ vtile. Alij dicũt, q̃ nõ valet, vt sit pactũ, & ad hoc
hẽs ff. de pac. l. 1. §. vl. & vide si ipsi intellexerunt. nã bñ pcedũt oẽs
q̃ si stipuler dare illi, q̃ non valeat: sed si pœnalis stiplo fuerit ap-
posita, si nõ detur, bñ valet, vt j. versa vice. sed q̃ñ committat alij, &
valeat tñ, vt sit pactũ, q̃uis inutile, & tunc cito cõmittei stiplo, cũ
incipit a præcedẽti facto: qa contestabitur lis super eodẽ facto, &
ex tũc pœnalis stiplo cõmittei: si vero nõ valuerit ad hoc ẽt, vt es-
set pactũ inutile, tunc committeĩ stiplo pœnalis tardissime, s. qñ
certũ erit, pmittẽtẽ, non posse dare: nã ex quo pœnalis stiplo pen-
det ex pcedenti cõdõne. Sic, & si Titio non dederis, promitus cen
tũ noĩe pœnæ, tunc est expectãdũ ad hoc, quo stiplo cõmittatur
quo ad certũ erit pmissorẽ nõ posse dare, vt ff. de verb obl. l. stiplo
ista. §. alteri. Si dicas, quòd ita concipiantur verba ista, promitus
illi, q̃ nõ, sed si dicam sic, promitus mihi quod dabis illi. hoc dicen
glo. il. quód est pactum, & hæc pœnalis stipulatio sequens pen-
det in præcedenti pacto, & hic contestabitur lis de facto: qa hic ac
quitur oblo nãlis. Sed certe verum nõ est, immo dico, qd hic nõ
acquitur oblo nãlis mihi, qa mea non interest, & nulla mihi oblo
acqũit, nec ciuilis, nec nãlis, vt ff. de verb obl. l. q insulã. Vñ in hoc
respondeo, & dico nõ fieri vim, an pcedat pactio nuda, vl vestita, sed
bñ facio vim, an pcedat aliqua pactio qualisqualis, vel non. Nã si
in pcessisset pactio, vt qa dicis, pmitus illi, q̃ dabis illi, vel si pmit-
tis cẽtum noĩe pœnæ, pmitto. Hic dico in vtroq; exẽplo pœnalẽ
stiplonẽ cõmitti, qd cito deĩ extra iudiciũ, & nõ dabit: nã licet ista
pactio non valeat quo ad se, saltẽ valet quo ad declarandum pœ-
nalẽ stiplonẽ. Nã planũ est, qd pmissor in pacto pcedenti pmisit
simplr, stati voluit, vt peteret si eẽt fcm̃ pactũ vtile, vt s. de verb.
obl. l. stipulc. ergo facit volũtas sua, in pacto, qd statim peteret. Po
ne ergo pœnalẽ stiplonẽ secutã sic, si non dedero, pmitto cẽtum
noĩe pœnæ. certe illud, si non dedero, determinabit per voluntatẽ
pcedentẽ, quæ fuit de petendo statim. Nã q̃ in pfatione, s. dñ, in se
quentib. repetita intelliguntur. ff. de verb. obl. l. Titia & qd pactũ
inualidum deleget pœnalẽ stiplonẽ validã probo. Quidam insti-
tuit hẽdes in primo testõ, q̃ fuit efficax, deinde in scdo testo insti-
tuit alios hæredes, qd testm̃ fuit inefficax: modo planũ est, qd isti
tuti in scdo testõ inefficaci nõ erũt hẽdes. Sed primi remanebunt
ne hẽdes? Sed certe iñ. qd nõ: nã q̃uis fm testũ inualidũ sit quo ad
se, est iñ validum quo ad declaradum voluntatem promittentis
in pœnali stiplone, vt quo ad nec stati volui peti ex pacto pcedẽn
sesuisset, ita diceremus illud valere statim peti in stiplone pœnali,
q valet, ar. ff. de his qb. vt indig. l. qdã. Sed vbi nulla pcessit pactio,
vt qa sic dixi, si Titio decẽ nõ dederis, pmittis xx. noĩe pœnæ: tũc
dico, q̃ stiplo pẽdet a pcedenti cõdõne, & iõ nõ committitur, donec
certũ fuerit, pmittentẽ Titio posse nõ dare, cũ nõ possit declarare
voluntas pmittentis p pcedens pactũ, q̃ nullũ fuit: & iõ cõmitta-
tur tardissime, vt s. de verb. obl. §. si qs ita. Falsat, vt dt gl. C. de non
nu. pec. de do. q̃ sub mõ, l. quoties. §. ex pacto vnius alij q̃rit actio.
Sed circa illã l. expsse est, ff. ad Treb. l. debitor. to. in l. debitor mari
tus non habebat dotem ex ca lucratiua, & ideo non est mirum si
nõ potuit honorari, vt p pactum filia acquirat matri, & qd mari
tus dotẽ recipiẽs nõ hẽt cãm lucratiuam, qd probatur ff. re. amo.
l. 2. lul. & in l. quoties hẽbat lucratiua cãm, & iõ nõ est mirũ si ma

gis honoratur quã in alio, quam plane, &c. Sic ergo vides, quod
adiecto põt fieri solo, q̃ intellige nisi psona eius eẽt mutata. ff. de
sol. l. cũ qs. & facit hoc in procuratore dimisso, q̃ñ qs pfecturus cõ-
stituit pcuratorẽ ad negocia, & dimittit: tali. n. nõ est soluedum, si
mutata nõ fuit eius psona, & si soluaĩ nõ liberaĩ debitor, ex quo
pcurator factus ẽ malus, tacite vr eẽ mãdatũ reuocatũ, sicut taci-
te reuocaĩ legatũ, ff. de adim. leg l. 4. Et sic vides hic in psona adie
cti, q̃ ei non est soluẽdũ, si mutatus fuerit eius status. Quid plura?
Casus l. ff. de sol. l. Cornelius. in fi. l. & forma libellũ sic, q̃ñ adiecisti
psonã sic pmisisti mihi, aut Titio, quare peto, vt mihi soluas. Nã
& l. dicit, ff. de sol. l. si qs stipulatus x. in melle. cõstat, q̃ j. ñ fuit dcm̃
i libello, q̃ ei solueret i pte. Sequr i lra, oĩno eẽ credẽdas. Seqr to
to die. idẽ si pbarẽt alio die se abfuisse, dũ tñ hęc essẽt incompati-
bilia, vt illa die absuisset, & instrm̃ fcm̃ fuisset. Sed nunqd idẽ erit
de loco, & die? Nota, qd dies inserimit instro, aĩs nõ valet, ita locus
inseri dẽt, vel aĩs nõ valet instrm̃, vr p lram istã, q̃ dicit, q̃ instra in-
firmant p alterationẽ locorũ. Sed q̃ualr posset pbari locorũ alte
ratio, nisi de loco fieret mentio in instro. Certe nullo mõ, & iõ se
6 curius est, vt inseratur locus in instrõ. Denuo dicit gl. q̃ vbi petiĩ i-
strm̃ edi ad hoc, vt accuset instrm̃, tũc edẽdus est dies, & cõsul. Sed
ego distinguo, aut petiuit edi, vt accusetur in alia parte, in qua est
dies, & cõsul, & tũc bñ dt gl. aut petiĩ edi, vt accuset i alia parte, q̃ in
quã ẽ dies, & cõsul, & tũc bñ ñ ediĩ dies, & cõsul. Sed qd si falso dicaĩ
se accusare velle in alia parte, in qua fuit dies, & cõsul. Rñ. iurabit,
qd malitiose non petit si nõ sit irritatũ, vt C. de iu. cal. l. j. alij dñt, q̃
accusans dẽt se inscribere ad pœnã talionis, si non probet falsitatẽ
in parte, qua dixit. C. de edẽ. l. j. & C. de fi. inst. l. 5. Sed certe hoc ve
rũ est, nisi accusatur de falso criminalr, sed hic non accusaĩ criãlr,
sed ciuilr, s. vt pducẽs non pbet p ipsum intẽtionẽ suã. Quare ego
do cõsiliũ, seu remediũ, & dico q̃ iudex põt sibi indicere mulctã
sic faciendi. Ego bñ scio, qd si petas edi instrm̃, vt possis cum die,
& cõsule fabricare, aut ponis falsum, nec ex loco pbaueris falsita-
tẽ, quã dixisti, ego pecuniã tali p mulcta, & põt dicere decẽ, vel qd
voluerit, ar. C. q accusare pñt, & q nõ. l. 4. Modo ego quæro grã hu
ius, de quo instro loqtur iste §. nã de priuato nõ vr, cũ illud nõ fa-
ciat fidẽ: de publico nõ, vt vr: qa tũc nõ admittiĩ aliqua pbõ in cõ-
rũ, vt C. ad Velle. l. antiquæ. vt C. arbi. tu. l. cur. Sed tu dices, quod
de priuato, & publico põt intelligi, de priuato si nõ est priuatum
instrm respectu forte alicuius libri, qui probet, q̃ ego debeo decẽ
Titio, & tale nõ facit fidẽ, nisi hẽat subscriptionẽ tuã, & testiũ q re
cognoscant, & deponant ita eẽ, vt C. q po. in pig. habeãtur l. scriptu
ras. & de tali non loqtur hic. Et priuatũ instrm̃, quod bene facit fi-
dem circa eum, a quo emanauit, vt C. de pba. l. instrm̃, de tali põt
loq iste §. Sed quod ẽt de isto priuato nõ possit intelligi, pbo. Nã
lra ita dt, qd fides adhibeĩ instro, n. si testib. pbeĩ cõtrium, licet con
tra scripturam non possit probari, nisi p alia, vt C. de non nu. pec.
l. gñali. ergo relinquit, quod iste §. loquitur de isto priuato instro.
7 Sed ego iñ. & distinguo. † Aut ego consiteor instrm̃ illud, & pos-
sum reprobare illud per testes, seu per scripturã, & sic loqtur lex,
C. de non num. pec. l. gñalr ter. Aut, cum priuatum instrm̃ a me cõ-
fectum, contra me producitur, ego nego illud, de voluntate mea
confectum, & tñ illud possum reprobare per testes, & de tali lo-
qtur hic. Item dico, quod de publico ẽt intelr, sed cũo distinguo.
Aut ille in quem producitur, cõfitetur illud de voluntate sua cõ-
fectum, & tunc nullo modo põt probari cõtrium, & sic loqtur lex
antiqua. Et ista est dñia in priuato, & publico: nam vbi cõfiteor de
priuato nihilominus possum reprobare per scripturam. vbi confi-
teor de publico, non possum reprobare per testes, nec ẽt p scriptu
ram, vt dixi. Aut ille, cõtra quem producitur instrm̃ publicum ne
gat illud de voluntate sua scriptum, & tunc cõ illud põt producere
testes, & instrumenta, vt hic, & probatur C. de proba. l. precib.
8 † Item quæritur i gl. quot testes sufficiãt ad reprobandum instrm̃
& dico, q̃ circa priuatũ sufficiunt duo. ff. de testib. vbi numerus. &
hoc si manu illius, cõ quem producitur, scriptum est. Si uero priua-
tum instrumentum est factum, tunc cõsiderabis quot sunt testes
deponẽtes in eo. Nam semper plene debes reprobare, & sic intel-
lige C. q pot. in pig. ha. l. scripturas. deinde quinq testes reprobat pu
bliciũ. & primo q̃ñ sic. Nam & tabellio tenet nomen suum, & idẽ
& in scripturis tres testes, qui nõ q nõ deponunt, vt in priuato, sed
interrogatur tabellio, an ita sit, & ipse dicat sic, oĩno est validum
vt in Auth. de fi. instr. §. illud. sed mag. s adhærent sigillo: vñ dico,
quod quõ illa constituta in facto. Nam persona tabellionis, cuius fi-
dei totum committitur, posset esse tantæ authoritatis ad repro-
bandum instrumentum ab eo cofectum quod non sufficerent
pauci testes, aut si esset vilis persona. Ita dico in sigillo, quod tale
est sigillum, & ita male custoditum, quod pauci sufficerent maio
res, vt quia est sigillum pedanei iudicis, & illud forte seruetur a
quodam garzone, arg. ad prædicta. ff. de testib. l. ob carmen. & qui
sñdet, quod certum est hic nesciret, qd dicere. Seqtur, sed præscri-
ptum. no. quod psumuntur oĩa solemniter acta, &c. Sed de qua so-
lemnitate intelr. Rñdet gl. alibi, & bene, q de solemnitate intrin-
9 seca. † Et est solemnitas intrinseca vt substantialia prius tractentur,
vt in stipulatione est valere, de cuius substantia est interrogatio
pcedens, rñsio sequens. & iõ si desit in instro interrogatio, psumit

a interueniſſe,ᵃvt hic.†Itē ſi ſua vēdōnis eſt res,& ꝓciū,vt ī.de emp.
10 & vē.§.itē ꝓciū.vſi ſi ꝯtinet̄ in inſtr̄o,vēdidi tibi talē,& tradidi,bn̄
valet tale iſtr̄m. Nā ſi ſi faciat mētionē de ꝓio,ꝓſumit̄ ſi veniſſe,
11 ſeu ꝯuētū fuiſſe.ꝑ hūc §.ſed ꝑ ſolēnitatē.†de ſolēnitate extriſeca
ſi ꝓſumet hic.vn̄ ſi ꝯtinet̄ i inſtr̄o,ꝙ minor vēdidit,ñ ꝓſumeret ꝑꝑ
ñ ꝓſumet hic.vn̄ ſi ꝯtinet̄,qđ mulier fideiuſſit,nō ꝓſu
hoc interueniſſe decretū.Itē ſi ꝯtinet̄,qđ mulier fideiuſſit,nō ꝓſu
mit.ꝙ renūciauerit illis,imo q h.d ꝓbet illud,vt ff.de pub.ꝯcꝯq̃.
Itē pone,petebā a te x.tu ſimpl̄r negaſti x.qa dēbas v.tn̄ verū eſt,ſi
iō negaſti x.vt nihil dēres,tūc falſū,& ſi ꝯteſtaret̄ ſup v ſed lex đt
vbi qs ıñdet ſub verbis,q̃ pōt referri ad verū,& ad falſū,ꝓſumit lex
eū falſū dicere,ñ qđ verū ē.Et de eo,q đt ſemiſſem poſſidere,itēr
rogatus ꝓ qua parte,ſfidet quadrātē.& certe potuit verū dicere,ſi
iō đt quadrātē,qa poſſidebat ſemiſſem,qđ ergo vr̄ dixiſſe verū,vr̄
falſū?Certe lex đt,ꝙ falſum ſi verū,ſic ī tali caſu iſto ar. l. ætat. ff.
12 de m. §.cū eſſem.† Seqt̄ ī lr̄a. Alteri ſtipulari nemo pōt.Hic ſtat gl.
īterdū alij acqrimᵘ directā actionē,vt cū filiᵘ ſtipulat̄ pr̄i.ſed certe
ſi ē bonū exēplū,cū pr̄ & filius eadē pſona cēſent,vt C.de impub.
& alijs ſub.l.vlt.Itē caue,ꝙ ꝑ aliū,q ñ ē ſubiectus pr̄ię,vl̄ dn̄icę ptā-
ti,ñ acqrit̄ alij actio directa,niſi ī mutuo,qa ēt ibi ꝑ aliū pōt acqri-
directe,vt ff.ſi cer.pet.l.certi ꝯdō.§.ſi nūmos.& C.ꝑ quas pſonas
nobis acqrit̄.l.vlt.Itē interdū ſtipulat̄ alij,nec acqritur ſibi aliquid
ſed nobis,vn̄ acqrimus actionē:vt qa inſeruimus pœnā,& de hoc
ponit gl.exempla Itē đt gl.ꝙ ſi ſtipulor ita,ꝓmittis mihi noīe ta-
lis recipientis,ꝙ valeat,& acqritur mihi ſtipulanti actio,& ego te
neor eā reddere ei cuius noīe recepi. ff.man.ſi ꝓcuratorem.Sed
certe hoc verū eſt in ꝓcuratore ſtipulātis.ſed pone ꝙ ſic ſtipꝪs nō
hēat mādatū,certe de tali ſi ꝓbat gl.immo crederē,ꝙ ñ valeret cū
nō interſit ſtipulantis,qnimmo intereſt tua tibi noīe alieno recī-
piēti ſolui,cū mādatū ñ hēs.certe nihil,ſed ꝓcuratoris bn̄ itereē,ꝙ
13 adimpleat mādatū. Seqt̄ ī lr̄a,ei cuiᵘ nihil itereſt.Sic ergo vides,
ꝙ in pœnæ ſtipꝪone ſi inſpicimus,an interſit ſtipulātis.ſed ꝯ hoc
eſt,ff.de arb.l.aduerſus.§.ſed ſi tn̄.gl.ſo.aut qa agit de pœna cōmit
tenda in caſu,vbi directe fit ꝯtrū eius,ꝙ fieri debuit,& tūc cōmit
titur,ſiue interſit,ſiue non. Et ſic loqtur iſte §.aut qa de com mit-
tēdo pœnam caſu,vbi indirecte fit ꝯtrium eius,qđ fieri debuit, &
tūc nō cōmittit̄,niſi interſit.Et ſic loqtur l.aduerſus. Sed caue
ad hoc,ꝙ đt gl directe.vel indirecte Nam tu poſſes male ītellige
re:nā pone,ego & tu cōpromiſimus in arbitrū,& ſub pœna:tu pe
tis deīde a fideiuſſore meo,ñ a me,& fideiuſſor ñ ſit hiturᵘ regr eſ-
ſū ꝯ me,certe hoc nō petis a me directe nec indirecte.Vn̄ dico,ꝙ
in l.aduerſus,tunc cōmitte ꝓſeqtur. Seqtur, Pœnā. n. cū ſtipulat
qs,nā đt gl.ſingl̄r ſtipꝪ:qa ex pacto nudo incōtinēti appoſito,nō
poſſit peti pœna,ſicut nec vſuræ,ꝙ pacto pœna couēto pet poſ-
ſet cū effectu.C.de vſu.Sic ergo nudo pacto pœna cōuēta nō pōt
peti,vt ff.de ſeruis exportādis.l.ſeruus.Sic ergo vr̄ mētiri gl.ꝙ pœna
cōuēta nudo pacto nō petit,& ſic cēt nudū pactū,& appoſitū in-
xta actū.Nā hoc dicāt leges,quas ipſi adducūt.Sed certe hoc non
eſt verū ſimpl̄r.Dico ꝙ il.ab eo adductæ dicūt in ſuis caſib.vbi ne.
pœna pctō cōmitūt loco vſurarū,iuxta ꝯtū in eo caſu,vbi ipſæ
vſuræ nudo pctō ñ debēnt,tūc verū đt gl. Et ſic loqt C.de vſuris.
l.1.ſed vbi pœna ꝓmittit nudo pacto loco vſurarū,q̃ vſuræ ex tali
ꝯtu debēntur,ꝙ poſſent peti nudo pacto,tunc & eo. modo pœna
appoſita.Nec ob l.de ſer.expor.l.ſeruus.q̃ loqt,qđ pœna fuit cō-
miſſa ex nudo pacto app.iuxta ꝯtū vēdōnis,& tūc ꝓōt peti,q̃uis
vſuræ ex ꝯtu nudo pcto,cū ſit ꝯtus bonæ fidei.qa hic iō ꝑꝑ du-
bium euētū pœna cōmiſſionis,nō iō fuit pœna ꝓmiſſa. Et iō dici
mᵘ,qđ nudo pacto nō petet ibi. Seqt.Quā ſit qtitas. Sed qrit,vſq;
ad q̃ quātitatē poſſit peti?Quidā dñt ꝙ pęna pōt peti,q̃ excedit du-
plū ſortis ꝓmiſſæ.Alij dñt,ꝙ pęna q̃ nō excedit quadruplū pōt pe-
ti.Alij diſtinguūt,& in hoc gl.conſentit,aut pęna ꝓmittit ꝑ noīa
q̃titatis,& hoc dico,ꝙ pōt peti pęna quantacunq;,ſiue excedat,ſiue
nō.Sed certe hæc diſtinctio nō vr̄ ꝓbabilis,qa ſic cēt imponere l.
verbis,& nō reb.ꝙ eē nō pōt.C.cōia de le.l.2.& de vſu.l.vlt.& iō
dico,ꝙ qualis ſit pęna ꝓmiſſa,talis petatur.Quid rñd.ad arg.ī.de
action.§.oīs.Rñ.ibi loqtur de pęna conuentionali,q̃ de voluntate
partium pōt taxari mag.vel parua,cū qlibet ſit moderator,& arbi
ter in re ſua.C.mā.l.in re ma.nunc video qđ iſte §.ſtare nō pōt.Nā
tu dicis,ꝙ ſi ſtipulor ſic,ꝓmittis Titio x.& ſi Titio x.nō dederis,
ꝓmittis mihi v.noīe pęnæ,& dicas,ꝓmitto,ꝙ poſſum petere pœ-
nā,q̃tacūq; ſit.ſed ꝯ l.đi,ꝙ pęna ſubijcit oblꝪni pecuniariæ,nō va
leī,niſi vſq; ad q̃titatē lt̄imatum vſurarum,ergo male dr̄,ꝙ petat̄
q̃tacunq; ſit,vn̄ opponitur ff.de ac.em.& vend.l.Iul.ff.ibidē.Ego
tn̄ ꝑ interemptionē,& dico ꝙ in caſu huius §.non eſt oblꝪo pecu-
niaria.Nam bn̄ ſcis cum dico,ꝓmittis mihi dare x.Titio,īter me
& te,nō eſt ꝯcta oblꝪo ſitꝑ pecunia.Nā tu non es mihi obligatus
ad pecuniā,ſed es mihi obligatus ad fcm̄,qđ eſt vt des pecuniam
Titio.Sed ſi dixiſſem ſic,ꝓmittis mihi dare x.& tu dicis ſic,ītūbi
tāter cēt oblꝪo pecuniaria.Nā dico,ꝙ ſi ꝓmiſiſti mihi x.quare pe
to,vt des mihi x.Sed ī caſū alio nō eſt ſic,dicerē ſi cēt efficax,ꝓmi
ſiſti mihi Titio dare x.quare peto adimpleas mihi fcm̄ illud,qđ ē
Titio dare x.hoc ē,īter me,& ꝓmittētē nulla oblꝪo eſt pecuniaria
qa mihi ad nullā pecuniā es obligatus.Eſt ergo hic oblꝪo fcī, non
pecuniæ,& iō pęna appoſita pōt peti,qualiſcunq; ſit.ff.de ac.emp.
& vēd.l.Lucius.& qa in pmiſſo caſu iō ꝓmittis mihi,ꝙ dabis illi

pecuniā,nō ſic in oblꝪone,ſed fcm̄ hēs.ff de verb.ōbli.l.hō libe.§.
vlt.Si nō ꝓmiſiſti mihi.tūc ſi valet pęna appoſita,niſi q̃tum cēt ī
modū vſurarū lt̄imū.Sed pone,ꝙ in ſtipꝪone pęnali.loco pęnæ in
ferat̄ fcm̄,vel ſpēs.ꝙ erit cū fuerit īſertū,iuxta oblꝪonē pecuniariā
Quidā dixerūt.ꝙ fcm̄ petit q̃tumcūq; ſit,& ſic petet̄ ſpēs q̃tacūq;
ſit.Primo ponas exēplū.ꝓmiſiſti mihi x.& ſi nō dares mihi x.ꝓ-
miſiſti mihi facere domū noīe pęnæ,& ita pęna cōſiſtit in facto.
Pone exēplum,ſicut in ſpē Nā ſi non dares illa x.promiſiſti mihi
noīe pęnæ equum,& ita pęna eſt in ſpē.Dixerūt qdā hic,ꝙ vtraq;
pęna pōt peti,& ea q̃ in fcō,& ea q̃ ī ſpē,q̃tumcūq; excedat modū
legitimū vſurarū.Sed ego ꝓbo,quod ex quo factū excedat lt̄imas
vſuras,qđ nec petetur,quatenus eſt.ī.nec quatenus modum ex-
cedat legitimū.Nā quatenus excedit,planū eſt,ꝙ inutilis ſit pęna.
Quo ad hoc ergo dđm,qđ excedit,vitiet vtile,qđ eſt iuxta modū
14 lt̄imum.†Qđ cū inutile vitiet vtile in indiuiduis,vt ff.de ar.l.Pe-
dius.ſed fcā ſunt indiuidua,ff.ad l.Fal.l.30.& ff.de verb.obl.l.an ea
dem ergo in facto illud inutile,qđ excedit,vitiabit illud,quod eſt
vtile,quatenus non excedit,cū ſit viſū ab alio indiuiduū, vt dictū
eſt.Quare vtile ꝑ inutile vitiatur.Idē dico de ſpē pęnæ noīe pro-
miſſa loco oblꝪonis pecuniariæ,ꝙ ſi excedit modum lt̄imū,qđ ī to
tum erit inutile,cum ſpēs ſit indiuidua,vt ff de cōd.ind.l.ſi nō ſor
tem.§.ſi.ergo rōne p̄dicta vtile vitiabitur ꝑ inutile.Quid igitr̄ dice
mus?Dico fcm̄ pęnæ noīe promiſſum q̃tumcūq; ſit petit̄,& qđ ſi
excedit fcī æſtō lt̄imas vſuras,nō audiet̄.Itē dico,ꝙ ſpēs pęnæ no-
īe ꝓmiſſa,ſi excedit modum lt̄imum vſurarū cōicabit̄ inter pro
miſſorē & ſtipulātē eis,nō ꝓ parte,qua excedit,ſic ꝓmiſſoris pro par
te,q̃ nō excedit ſic ſtipulātē.& an parte p̄dictā.iñ.ad Brocardicū,
vt in ca ſfiſione patebit. Probo p̄dicta,& dico ſic,quod vbi exce-
dēs eſt inutile ꝑ legis taxationē,vt in caſu nr̄o,pęna appoſita qua
tenus excedit modū taxatū vſurarū,eſt inutilis,& ꝑꝑ hoc dico,qđ
illud eſt inutile excedens legis taxationē.Qđ ſic ꝓbo.ſicut taxa-
tus eſt modus legādi,ꝑ l.vt ſ.teneāt legata,vſq; ad dodrātē,vltra ñ
Pone ergo,ꝙ taxator legauit ſeruitutes,q̃ ſunt indiuiduæ,tantas,
ꝙ excedunt dodrātē,nunqd inutile,qđ excedit legati taxationē ſ.
dodrantē,vitiabit legatū,quatenus eſt iuxta dodrātē. Et certe nō,
modo legatarius petēs ſeruitutē in totū.& quatenus excedūt, &
quatenus non,ſed tn̄ nō auditur,niſi offerat illud in quo excedūt
dodrātē,ſed in parte.Ita fcm̄ pęnæ noīe ꝓmiſſum loco oblꝪonis
pecuniariæ,ēt ſi excedat taxationem lt̄imarū vſurarum, petetur
in totum,ſed tn̄ non audietur,niſi offerat illud,ī quo excedit mo
dum lt̄imum vſurarū,ar.ꝑ optimū ad hoc ff.de le.a.l.cū filius. Si
vero ſtipꝪo pęnalis eſt in ſpē dandi,& excedat taxationē lt̄imam,
tunc dico cōicabitur,probo ſic.Nā ſicut taxatus eſt modus legiti
mus vſurarū,ita taxatus ē modus lt̄imus donōnis,qa vltra trecen
tos aureos ñ tenet donō fcā,niſi cum inſinuatione.Sed pone,qđ
det ſpēs,q̃ excedit trecētos aureos,nunqd illud īutile,qđ excedit
vitiabit totū?Certe đt lex,ꝙ ñ,immo cōicabit̄ ſpēs:nā ꝓ parte qua
excedit ſpēs domus forte,ꝑ ea parte erit donātis:ꝑ parte vero,quę
nō excedit,erit donatoris.ſic.n.erit ī caſu nr̄o,ꝑ l.C.de do.l.ſanci-
mus.Seqt̄ ī lr̄a,niſi tn̄ ſpatiū,&c.gl.hic poſita vr̄ ponere drīā īter
ſpēs ꝓmiſſas,& q̃titates,dicēs ꝙ ſi ſit q̃titas ꝓmiſſa,tn̄ tp̄s dat̄ cō
dēnatis in actione pſonali,vbi vero ſpēs eſt ꝓmiſſa non dat̄ tn̄ tp̄s
&c.ſed tale,ꝙ magis pōt intelligi,q̃ alia locutione exprimi.Et ſic
vr̄ innuere,ꝙ condemnatis in actione reali,non detur quadrime-
ſtre tp̄s,eo ꝙ diuerſificat tp̄s in ſpē promiſſa ſoluēda a tp̄e quātita
tis ꝓmiſſæ petendæ, qđ eſt ꝯ illud, ff.de uſur.l.in fideicōmiſſi. Et
ꝑꝑ hoc dico idem ī quātitatib.ꝓ ſpēb.promiſſis diſtinguendo tn̄,
aut tu q̃ris de tp̄e,qđ exigitur ad commodum ꝯhē.Et de iſto tp̄e
loquūtur primæ oppoſitiones in gl.poſitæ,qđ dabitur tp̄s modi-
cum,qđ magis pōt percipi,ſed ſi pōt intellectu capi,tūc pōt expri
mi,cum non ſit difficile exprimere,ex quo in mente captum eſt.
Rñ.qđ lex intendit ſic,nam ea,quæ ſm̄ facti variationē ꝓpter ſin
gularitatem,non pñt diffiniri per legiſlatorem,ſeu exprimi,iſta
talia pñt cum ītellū capi a iudice,corā quo đ fcō uerſatur.Et hoc
eſt,quod dicit lex alibi,qđ iudex cognoſcēs de fcō, melius pōt in
telligere quałr debeant teſtes examinari,quā iuriſcon.poſſit hoc
aliqua l.diffinire.ff.de teſtib l.3.§.tu magis ſcire.Sic ergo dicitur,
ꝙ aliqua pñt intellū capi ſ.a iudice corā quo de hoc ſpāliter agi-
tat.q̃ aliqua locutione exprimi a iuriſc.gñali.Scđa diffinitio.Alij
dicūt,qđ cum iſtud tp̄s non ſit l.diffinitum,eſt arbitrio iudicis re-
linquendum,quod intellige,ſi iudex poſſet arbitrari,an præteritū
ſit tp̄s,uel nō,a quo mora inducitur,nō autem intelligas,quod ſit
in arbitrio iudicis de tp̄e indulgendo ad morā ꝯhendā:qa hoc eē
non pōt:aut tu q̃ris de tp̄e præfinito a iudice ſolutioni.Et illud eſt
quatuor menſium,& de hoc uidiſtis ſ.de uerb.oblig.§.1 quia ne
dū principales pſonæ uerbis obligantur,immo intercedētes pro
eis.ſ.fideiuſſores,iō merito ſub tractatu de uer.ob.de his ponit.&
no.

ADDITIO.

a Præſumitur interueniſſe.Adde Bar.in l.ſciendū.ff.de verb.obl.vbi ēt declarat,q̃
ſit ſolennitas intrinſeca,& quæ extrinſeca.Et nūqd ſolēnitas extrinſeca ꝓſumat
vide d.Iaſ.in d.l.ſciēdū.ver.iuxta p̄dictas op.vbi ponit regula negatiua,quam li
mitat 1..no.modis,& qđ de ſolennitate intrinſeca,nūqd ꝓſumat.vide eundem
Iaſ.ver.Scđa regula,vbi facit regulam affirmatiuam,quam ēt limitat 6.no.mod.

no. q fideiussores, iō qñq; cōfirmationes locant, vt in Auth. eo. §.
& nō solū. qñq; ſm actio. vt ff. de euic. l. illud. Itē no. q dr̄ J. §. 1. vbi
dr̄, non refert interuenīt fideiussores naturali, vel ciuili obligat.
Nam in vtroq; obligantur fideiussores, licet diuersimode: qa in
ciuili eandē habet oblōnē fideiussor, q̄ reus, vt C. de non nu. pec.
l. fi. in fi. ſed in naturali non, ſed obligatur cū effectu, vt ff. de fide-
iuſſ. l. obligati. §. fi. & de iurein. l. fi. & eſt rō diuerſitatis, ſm quoſdā:
quia ciuile debitum nō pōt cōſtitui, ſed naturale ſic, vt ff. de ꝯſti.
pec. l. 1. in fi. & l. 3. q nō placet. Iō dic aliud in ciuili obligatione, qa
ex empto, vt ff. de ac. emp. l. 2. & eſt rō, quare in ciuili magis com
petit actio, quam in naturali: quia ius ciuile magis propriæ, quam
alienæ prouidit, ex quo ſunt proditæ actiones ſm gl. Iac. contra.

De fideiuſſoribus. *Rub.*

1 *Fideiuſſores ſolent in contractibus adhiberi, & quare.*

Ro eo qui promittit, ſolent.
1 alij obligari &c. †Et eſt ſciēdum, q in ꝯctib. iō adhibē
tur fideiuſſores, vt hic. qa intereſt creditorū plures hē
re obligatos. ff. de liberatione legata. l. 4. Seqtur lr̄a, fideiuſſor non
ſolum ipſe obligatus permanet, ſed ēt hr̄dem ſuum obligatum
relinquit. Sed quid ſi pater fideiuſſorē in actione, quæ eſt ex malefi
cio, nunquid hr̄dē obligatū relinqt? Gl. dicit, q non. Sed tu diſtin-
gue, aut principalis oblō eſt ſublata morte pr̄is, eiuſdem fideiuſſo
ris, & in eo caſu nō relinquit obligatum hæredem. aut oblō prin
cipalis nō tollitur morte, & tunc acceſſoria manet, & ſic loquun
tur iura allegata in gl. ff. ſi quis cau. l. ſi eum. Sequitur in lr̄a.

§. ſinguli inſolidum tenentur. Tñ vt hic ſequit cō
modū diuiſionis. ſed gl. q̄rit ſi vnus ſoluat ſolidū, nunqd poterit re
petere, ſaltē quo ad parte, p qua poterit petere diuiſionem? Ego
tñ. & dico, q non, qa dixit l. de fideiuſſor. l. ſi teſtm̄ §. Itē q̄rit gl. an
illa exceptio ſit dilatoria, an perēptoria. Nec ob. litera hic poſita, q̄
dicit eam litis ꝯtēſtōnis tpe opponi. Circa hoc tñ. ſquo tpe opponi
poſſit, fuit triplex opi. Quidam dixerūt, q ēt poſt ſniam pōt oppo
ni iſta except. ff. de fideiuſſ. l. ſi fideiuſſores. §. fi. Sed certe lex illa nō
facit ad ꝓpoſitū: nā loqtur in beneficio ceſſionis, q pōt peti poſt
ſniam. & eſt rō, qa p ipſius petitionem non retractatur, nec in to-
to, nec in parte: hic nos loquimur de beneficio diuiſionis, q ſi pe-
teretur poſt ſniam retractaretur ſaltem ſententia pro parte eius.

De literarum obligationibus. *Rub.*

1 *Obligatio literarum, vnde dicatur, & an literæ ſint de eius ſubſtantia.*
Et quibus literis habeat fieri, an publicis, an priuatis.
2 *Obligatio literarū, ſuper qua cauſa habeat fieri.*
3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, quando non competat.*
4 *Obligatio literarum, quibus modis habeat fieri.*
5 *Obligatio ciuilis quomodo naſcatur poſt confeſſionem in ſcriptis factam.*
6 *Ex ſola ciuili obligatione, an poſſit agi cū effectu, vt in literarū obligatione.*
7 *Ex iſta obligatione literarum, quæ actio naſcatur.*
8 *Libellus qualiter debeat concipi in obligatione literarum.*
9 *Stipulatio contrahitur per quæcunque verba, dummodo habilia.*
10 *Inſtrumēto fides adhibetur, donec probetur contrarium per aduerſarium.*
11 *Titulus iſte, ſi teſtator ſcribat in teſtamēto, Cōfiteor me debere Titio decē.*
ex cauſa mutui. Nunquid habebit locum, vt hæres obligetur ante biennīū
tantum ciuiliter, ſed poſt biennium obligetur cum effectu.

Lim ſcriptura, &c. In iſto ti. qui magis
eſt famā, q̄ re diffici
lis, licet ēt a plurib. difficilis reputet, dubitāt. b. qd ſup
eā māꝫ debeāt tenere, & hoc iō p notarios minus
plene, & regula ordine irregulari tradita eſt. Verū tñ
ſi qs aduertat circa ea, q̄ dicā de hac mā, & ēt ordine obſeruato,
bī & facile poterit itelligere, qd circa eā ꝑdicet erroris. qd renta-
tis. Sunt igit plura in hac materia proſequenda, qa primo vidēdū
eſt, quare dicat lr̄arū oblō. Secundo qb. literis fieri debeat. Tertio
ſup qua cā fieri debeat lr̄arū oblō. Quarto quib. mod. fiat. Quin-
to, qn naſcit oblō. Sexto, q̄ actio naſcit ex huiōi oblōne. & de ip-
ſius natura. Septimo, qualiter in ea formaē libellus. Octauo, ſubij
ciam quaſdam opi. Nono, proponam quaſdā q̄ōnes ad iſtā mate-
riam ptinētes Decimo, & vltimo indiſſolubile quoddā adiun-
1 gam. †Videamus igit de ſingulis p ordinem. Et primo, quare dr̄
hæc lr̄arum oblō. Certe, iō, qa lr̄is ꝯhit. Ad hoc. n. q ſubſtantiā
capiat, lr̄æ debent interuenire, J. e. §. plane. vbi dicit. Si quis debere
ſe ſcripſerit, &c. & vbi ſcripturā dirigere. Verum quidam dñt, nō
ex ipſis lr̄is naſcit oblō, ſed ex ordine, & intellu, pcipit ex ipſis, vt
ff. de act. & obl. l. non figura. Sed hoc falſum putat dñs Azo. dicit
enim vtrūq; opari lr̄as, & figuratiuā orōnē, ob. l. ꝑall. qa qd ibi di-
cit nō figura, ſubaudiēdū ſola. ſi. n. diceremus, quod ex ſola figura
orationis obligat verbo, falſum eſt. Itē in hac obligetur literis, &
ex intellectu, qui ex eis percipitur: quia quod in ſtipulōne facit lex,
non figuratiue facit ſcriptura in oblōne iſta, vt aperte dicit lex, nō
figura. Viſo de primo, de ſecundo videamus. quibus literis habe.

fieri, an publicis, an priuatis. Dico, q vtriſq; pōt fieri: nā de priuatis
cōſtat hic, vbi dicit, ſi quis debere ſe ſcripſerit, &c. tal. h. n. lr̄is. cuas
ſcribit ꝯ ſe aliquis, bene ſtatur, vt s. ti. ꝓxi. §. nec ob. C. de fide inſtr.
l. cōparationes. vbi ñ credit inſtr̄o priuatæ pſonæ, quo alius obliga
tur q̄ ſcribēs. Si. n. ſcribēs obligaret, & tūc bñ crederet ꝯ ſcribētē,
vt ff. de pig. l. fideiuſſor. §. 1. hoc intellige ſanc, q credatur ſeruo pri
uato. l. ſi ille qui ſcripſerit illud ꝯ ſe, hoc confiteatur ſcripſiſſe. Si
enim negaret, nō crederet illi inſtr̄o, niſi haberet ſubſcriptionem
triū teſtiū, q teſtes hoc dīt, hoc improbaret, q inſtrm̄ non fuit fa
ctū corā teſtib. quoniā ſubſcriptiones ſunt ī illo inſtr̄o, vt in Auth.
de fide iſt. §. & ſi qs. & §. ſi tñ & §. ſi qs. qm̄ alias tali iſtr̄o minime
crederet. Itē de publico ꝯſtat, q in eo facta ꝯfeſſio ꝑiudicat. qa ſi
credit priuato iſtr̄o, magis publico, vt J. ti. 2. §. itē verb. obli. & §.
ſcriptum, & C. de ꝯhe. & ꝯmut. ſtip. optimā. & de ꝓba. cum ꝓcib.
Supfluū eſt. n. priuatū teſtimonium q̄rere, vbi ē publicum iſtr̄m,
2 vt C. de eden. l. in donōnib. †Nunc reſtat videre de tertio. ſ. ſuper
qua cā habeat fieri hæc oblō. Et qdem ſuper mutuo dico, non fa
cto, ſed faciendo: vt hic dr̄. Si. n. factum eſſet, vt quia pecunia data
eſſet, tunc nō hēret locū, q hic dr̄, q ſtiplō non interuenerit, vt dr̄
ibi, ceſſante, &c. ſi enim interceſſiſſet ſtipulatio, quia aliqs ꝯfiteat
dēre ex cauſa mutui, quæ promitto me per ſtipulationē reddituꝝ
3 rum, q †nō hēt locum, q hic dr̄, q nō dat ei, q ſic fuerit confeſſus
exceptio non numeratæ pecuniæ, effectus huius l. ad hoc haberet
locū: qa daret exceptio in factum, vt C. de nō num. pec. l. cum vl-
tra. Et bñ dico, q in cā mutui bñ habeat locū: qa ſi ex aliqua cā qs
ꝯfitcat, ſtatim ſibi ꝑiudicat, & ſi in ſcriptis ꝯfeſſio facta fuerit, non
admitteretur volens probare ꝯtrarium, niſi p inſtr̄a probet, vt C. de
non num. pec. l. gñalr̄. Si aūt ſm ſcriptū, nunc ēt p teſtes: qa nihil tā
naturale eſt, &c. aīt ff. de reg. iu. l. nihil. Qd intellige, niſi ex cā dotis
ꝯfiteret. tūc. n. non ꝑiudicat ſibi maritus ſtatim cōfitendo dotem
ſibi fuiſſe numeratā, q ñ non fuit: qa pōt opponere exceptionē nō
numeratæ dotis, ſi durauit vltra biēniū, minus tñ decēnio, tunc in
tra tres menſes a tpe diuortij numerandos poſt decennium aūt ſi
2 durat, nunq̄ poſtea audit. vt C. de dote cau. nō nu. l. fi. & auth. q lo
cum. Et eſt rō quare in mutuo, & in dote ſtatim non ſibi ꝑiudica
tur, in alijs aūt reb. qa in his duob. cauſis ſæpiſſime, ac frequentiſſi
me, & quotidie fiūt ꝯfeſſiones, anteq̄ pecunia numeret. Nā quoti
die debitor indigēs pecunia accedit ad fœneratorem, dicit credi-
tor, ego non habeo pecuniam pr̄ manib. Sed faciamus inſtr̄m,
& cras venietis ad me, & ego mutuabo vobis. Sīr maritus cū ac-
cipit vxorē, & dicit ei mulier, Bone marite facias mihi inſtr̄m
dotis, & bene numerabo tibi. Maritus volēs gratificari vxori fa-
cit inſtr̄m, poſtea creditor non numerat, vel vxor, vel debitor vo-
lunt opponere exceptionē, q pecunia non fuerit numerata. Cer-
te bene poſſent: ſed in alijs caſib. non cōtingit ita ſæpe, q aliqs ꝯfi-
tetur ſe tueri cā depoſiti, commodati, emptionis aū ꝯctū, hoc nō
ita frequenter accidit, & iō de his non curauerūt legiſlatores. Nā
ad ea q̄ frequēter, &c. ff. de le. nā ad ea, & ī Auth. vt ma. cre. & de
§. q ñ. ti. de re. iu. ea q̄. Itē in his, q̄ frequētius fiunt, maius periculū
iminet, & iō magis ſunt ꝯſulēdū, vt ff. de Carb. edic. l. 1. §. & ſi qs
4 †Videamus de quarto, q. mod. hēat fieri iſte ꝯctus. Et qdem ſup
hoc variæ ſunt Doctorum opi. Nam D. Ioā. & Azo, q p verba tm̄
futuri tpis fiat ſic, Scribo, me ſoluturū x. ex cā mutui, & inducūt
ꝓ ſe legem, q̄ aperte hoc vr̄ dicere, C. de poſt. l. ſi ſub ſpē. Itē ſi con
cipit ſtiplō p verba futuri tpis tm̄. ff. de verb. obl. l. ſtiplōnū. §. ſtipu
latio. Item faciunt ꝓ eis: qa in ſcribendo, cōfiteor me debere, niſi
ſcriberet ſoluturū nō ꝓdeſſet aliqd, vñ vr̄ lex impoſita verbis, &
non reb. q eſſe nō dēt, vt C. cōia de leg. l. 2. ad fi & J. e. §. plane. qa
qd ibi dicit dēre ſe, ſcripſerit, & ſoluturum (ſubaudiūt) ſe, ſcripſe-
rit. Ego autē puto per verba pn̄tis tpis, & ꝑteriti, fieri dēre, vt J. §.
plane. de verbis ꝑteriti tpis, q ꝯfiteor accepiſſe x. mutuo, vel mi-
hi numerata eē, vt C. de Epi. aud. ſi pn̄s. Facit & pro me. C. de nō
num. pec. l. in ꝯctib. in prin. & §. fi. nō ob. l. illa ſtiplōni: qa ſecus eſt
in ſtiplōne illa, q̄ illa. In multis aūt differūt inter ſe. Non obſt. (vt
dñt) qd vr̄ impoſita lex verbis, & non reb. Si. n. promitteret qs ſo-
luturū, vel ēt redditurū: qa ēt ſi ſint verba pn̄tis tpis, vel ꝑteriti tm̄
illud tñ intelligit ſup quo dcat illud, q confeſſus eſt, nā mutui, vt
tacite hic videat agi, vt reddat, licet no dicat expreſſe. ff. ſi cer. pet.
l. cū quid mutuum. cū nō fiat niſi in cauſa mutui, vt ꝑdixi, merito
illud vr̄ agi tacite, & tacite ſubijciunt verba futuri tpis. vnde non
obſt d. lex, ſi ſub ſpē, quia ibi ita fuit de facto, vel ibi nō prohibuit
quin p verba pn̄tis tpis, vel præteriti fieri poſſet. Sed certe licet ita
poſſet rñderi ad l. allegatā p d. Io. tñ non pōt hic probare, q p ver-
ba futuri tpis nō poſſet fieri. vnde poſſet dici, q ēt per verba futu-
ri tpis poſſet fieri, vt d. l. ſi ſub ſpē. Itē p verba futuri tpis, vt d. l. J. e.
5 §. plane. †Seqtur videre de quinto, qū naſcit poſt ꝯfeſſionē in ſcri
ptis factā obligatio ciuilis. Qd ſic ꝓbatur: nā J. biennium tpe ſcri
pturæ factæ dat exceptio, non num. pec. cōfitenti. J. eo. §. plane. &
C. de non num. pecu. l. in contractibus Sed ſi datur exceptio, er-
go & creditor habebit actionem, cum exceptio ſit actionis exclu
ſio, vt ff. de exceptio. l. 2. in princip. Sed ſi creditor habet actio-
nem, ergo nata fuit obligatio, quia aliter non poſſet naſci actio
cum eius mater ſit obligatio: vnde in rem non potuit naſci. ff. de
procura. l. 3. §. ead. obligatio. Et dico eam ciuilem eſſe ſolam ſine

nali: nec hēt effectū ante biēnium, vt puta cum possit obijci excep
tio nō num. pec. vt pdixi, & ēt exceptio doli, vt C. de nō nu. pec. l. si
ex cautione. Nam vbicūq; alia locum hēt cessāt doli exceptio. &
tūc incipit hēre efficaciam illa oblō, & tūc dr̄ obligatus ille, q scri
psit scripturā sine lr̄is. j. eo. § Et dn̄t, qd̄ post biēnium nata est ciui
lis, qa ɔtctus est ille de iure ciuili, sicut & stipl̄o, vt ff. de act. §. de cō
stit. nec est hic aliqua pars talis contensus, quo inducebatur oblo
naturalis, cum ipse stat p biennium, quod non opponit exceptio
nem, ipse vr̄ oblōni ɔsentire: vn̄ ex tali ɔsensu dn̄t nasci naturalē
oblōnē, qa per cōsensum naturalis nascitur, vt dn̄t ff. de pact. l. j. q̄
naturalis adiungit̄ ciuili, quæ nō fuerat ante biēniū nata, & ita ex
ea pōt agi cum effectu. Sic dn̄t ipsi in eo q cōdemnatus est: quia
tunc nascitur ciuilis oblo, cum inducatur sic, vt ff. de orig. iu. l. 2. §.
hæc disputatio. Sed postmodum cum acquiescit tali sniæ, dn̄t per
talē ɔsensum nasci naturalem: qa adiūgitur illi ciuili, q primo est
firmata ex snia, & tūc dat̄ ei q obtinuit actionem in factum circa
cōdemnatum, vt C. de iureiu. l. latori. Vn̄ dn̄t illi ex illa ciuili obli
gatione nunqd posset agi, nec est mirum si istis casib actus ciuilis
j. de act. §. de ɔstitūta. s̄. de verb. obl. in prin. Et hoc dn̄t qdā dn̄m
6 † Azo. dixisse, sed certe ipsi imponunt sibi tabiem: qa ipse bn̄ fate
tur hoc, qd̄ ex sola ciuili possit agi cum effectu, vt i lr̄arū obligat̄
post biēniū, vt in actione in factū inducat̄ vinculū nāle, vt puta cū
nullus cō sensus interuenit, cum iudiciū semper reddit̄ in inuitū,
ff. de verb. obl. l. inter stipulātem. §. 1. Item no. ex ista obl. venire nō
dr̄ iudicium naturale, immo ex sola agit̄ ciuili, cū effectu, & erit
speciale, sic in actione in factum, vt prædixi. si enim diceremus in
duci solo respectu tpis nāle, iā diceremus tps esse modū inducen
dæ oblōnis, qd̄ nō est verum, vt ff. de ac. & obl. l. obl̄. num fere. §.
plane. facilius. n. hoc admittendum, nec vt p tps tolleretur oblo,
quam induceretur qa s̄m eam fauorabiliores sunt liberationes,
vt ff. de ac. & obl. l. Arrianus. Nec ob. qd̄ dr̄, stipl̄o est actus ciuilis,
& tunc hēt vtrunq; vinculum: quia hic interuenit expressum pa
7 ctū. qd̄ parit naturalē, vt ff. de sol. l. in his. §. Imperator. † Superest,
a vt de sexto articulo videamus, q̄ l. actio ex ista oblig.[a] nascit̄, quod
nascit̄, ex ɔdōne ex l. illa. C. de nō num. pec. in ɔtctib. Nam p istā
l. fuit primo inuēta hæc oblo, vt patet j. e. ibi, p ɔstōnē, &c. Vnde
cum non sit cautum, quo genere actionis agat, agendū est ɔdōne
ex l. ff. de ɔdic. ex l. illa ex cuius actionis natura. qa nō hr̄ in nume
ro. j. de ac. sed in arbore Azonis, videlicet in aliquo loco i illo vo.
possei tractari cōpetentius eius natura, iō de ea videamus, & vtrū
ptoria, vel ciuilis. & certe ciuilis est, vt patet, qa iure ciuili introdu
cta est, vt sæpe dixi. Item in personā nō in rem, nec mista quia oēs
ɔdōnes personales, vt j. de actio. §. appellamus. Item persecutoria
non pœnalis aut mista. nam prosequitur illud, quod scripserit se
dēre, vt j. eo. § itē in simplum cōpetit, non ad triplū, ut patet j. e.
Item stricti iuris, non bonæfidei, qa non inuenit̄ inter bo. fi. actio.
vt j. de act. l. actionū Itē perpetua, qa personalis, vt C. de cōst. pec.
l. 2. Item hr̄di, & in hr̄dem dat̄, vt C. de nō num. pec. l. inter. Itē nō
infamat: qa in ɔdōnib. cessat infamia, vt ff. de ac. & obl. cessat. Itē
directa: qa dat̄ ex verbis legis, vt C. de nō num. pec. l. in ɔtctib. Item
singularis est, nō vl̄is, vt j. eo. § patet. Non. n. p vniuerso datur, si-
cut & petitio hæreditatis, & quædam aliæ. Item simplex est n̄ du
plex, non. n. inuenitur in ea vterq; actor, vterq; reus, sicut est in du
8 plicib. iudicijs † Nunc restat videre de septimo, qualī ɔcipiatur li
bellus in ista actione, & q sic potest formari, dico. Ego talis ago ɔ
talem, quod ipse se scripsit mihi reddere, & ad hoc propono con
dictio. rei. l. in ɔtctib. & qd̄ ita concipiatur libellus, probat j. eo. §.
1. & ita possei fieri, dico, ɔ talem, quod ipse confessus fuit instrū
quod ipse manu sua scripsit a me decem mutuo recepisse, vn̄ &c.
Et ad hoc ppono ɔdō. &c. Hoc. n. latis pbatur, vt C. eo. l. in ɔtctib.
in prin. Seqtur videre de octauo articulo. s. vt opponamus contra
talem libellum, & circa talem materiam, & primo obijcio, & vr̄,
q libellus ille stare non possit, Nam aut ex mutuata pecunia agit
& non hēt locum hæc actio, immo certi condictio ex mutuo, vt
s̄. quib. modis ɔhi. obli. in prin. Si autem non fuit mutuata pecu-
nia, ita scripsisse dēret, vel ita scripsit se debere agere, est certi ɔdō
ex stipulatione. Vt puta cum non interuenerint verba intellectui
contrahentium cōsona, quod sufficit hic in stipulationib. vt s̄. de
verb. obl. Nō ergo hēt locū hæc actio, qa locū hēt, qn̄ fuit nume-
rata, hic interuenit stipulatio, vt j. §. 1. Nec obl. qa stip. obijcit, qa
9 stipl̄o ɔhit p q̄cunq; verba, & specialiter p ea, q̄ sunt in alijs ɔtctibus
deputata. Vnde si constituo me tibi soluturū decē, q̄ ubi debet Ti
tius, non pp hoc videor per stipulationem promisisse actionē de
constituta, quæ pōt fieri inter absentes, & inter pn̄tes, vt ff. de con
sti pec. l. qd̄ aūt. §. si & l. 1. immo oppo. & vr̄, q nūquam possit agi
hac actione nā dicit necessariæ sunt literæ i oblōne. Si ergo in iu-
re confiteatur, quis, se a me recepisse x. ex cā mutui, statim pos-
sum agere cum effectu certi ɔdōne ex mutuo, qa oīa psumuntur
solēniter acta, vt s̄. eo. ti. §. 1. & s̄. ti. 2. §. & scriptum. & si reus neget
10 numeratam sibi fuisse, probo per instrumenta, † quia instrumen
to creditur, donec probetur ɔtrium p aduersarium, vt dixi s̄. tit. 2.
§. verborum. Vnde non agam ex confessione, sed ex cā quam in
sert. s. mutui, quæ cā per se probatur, vt C. de non num. pec. l. ge-
neraliter. ff. de pub. in si. Ad hoc scriptio tones. l. allegāt q dicunt
statim fieri præiudicium cōfitenti se debere aliquid ex causa, qua
debent omnia præsumi solenniter acta. Et quæ s̄. in starī factos, pri-
ma facie loquuntur, q si cōfessio fuit facta ex causa aliqua mutui,
vel dotis. in quib. confessio fuit facta, sed alijs casibus locum hēt
oppositio, & est ratio quare secus in istis duobus casibus. s. in mu-
tuo, & in dote, & secus in alijs contractibus vt s̄. dixi. Vel posset ad
solutionem ɔtriorum distingui, aut creditor agit ante biennium,
& tūc indistincte iubet probare creditor pecuniam fuisse nume-
ratam, quia etiam creditori pōt opponi exceptio nō num. pec. j.
biennium, vt j. l. fi. §. fi. Si autē agat post biennium, aut agit ex nu-
meratione dicens, peto a te decē, quę tibi tradidi ex mutuo. & tūc
numerationem per confessionem per taciturnitatem bienni ro-
boratam probabo. Si aūt ex sola scriptura, quia dico ago ɔ te, quia
scripsisti te mihi dēre x. ex causa mutui, quæ peto mihi reddi, &
ad hoc probo, &c. tunc si nō allegat numerationem aliquā, hic nō
præsumitur numerasse, nam in certis non est locus coniecturis, ff.
de verb. obli. l. continuus. §. cum ita. & tunc ideo erit condemnan
dus, non quia non numerauit, sed quia scripsit sic se debere recu-
perare. Sequitur videre de nono nr̄æ materiæ, s. quærere de qui-
busdam, & primo quæro quid iuris, si qs cōfiteatur se mihi dēre x.
ex cā mutui corā testib. nō aūt in instr̄o. an nascat̄ oblo, & tūc hēat
locū effectus huius actionis. Et certe vr̄. q nō hoc, quia dicit scri-
psi. Item scriptura obligat, vt j. eo § quimodo. ergo potest obli-
gare scriptura, vbi scriptura non interuenit, vt C. eodem l. in con-
tractibus. E contra videtur, quod habeat locum: quia in litib. exer-
cēdis parem vim hn̄t testes & instr̄a l. in exercendis. C. de fide in-
strum. & de rei uen. l. iudicia. C. de pact. l. pactum. ergo ex tali con
fessione dēt nasci oblo, sicut qn̄ in lr̄is ɔfitetur, & in dubio de rigo
re iuris non vr̄, q aliqua nascatur oblo, cum necessariæ sunt lr̄æ, ut
pdixi, verum si de æquitate posset dici dari vtilis condō ex l. in ɔtcti-
bus. licet verba deficiant, sed mēs videatur ostēdi, vt pote eadem,
vbi obtineret in scia, & testes, vt pdixi. & si reus sustinere ɔtriū rræ
velit ut iam dixi qa aliqn̄ maioris sunt authoritatis instr̄a, quā te-
11 stes: & iste sit unus de illis casib. qui no. in d. l. C. ad l. Fal. † Itē tunc
quæro, qd si testōr scribat in testō, confiteor me debere Titio x. ex
cā mutui, nunquid habebit locū titulus iste, vt hr̄s obligetur. ante
biennīū tm̄ ciuilr̄, vt habebat exceptionem non num. pec. sed post
biēniū obligetur cū effectu: R̄ndeo, & distinguo, qa ɔfitetur testa-
tor se dēre non capaci, & tunc non valet: quia præsumatur in frau-
dem scm̄, vt ff. de pba q testm̄. Si autē ɔfitet̄ se dēre capaci, aut iu-
rauit, & tūc perinde est, ac si in veritate esset, & tunc adita hęredi-
tate pōt hæres cōueniri, ac si in veritate mutuum esset factum, vt
ff. de leg. 3. l. cum qs decedēs. Si aūt non iurauit, tunc non debetur
tanquam ex cā cōfessus est testōr, sed tanq̄ legatum sic. ff. de le. 2.
l. Lucius Titius. §. qsqs. Et hęc vera sunt, qn̄ ita dico sciant hr̄des
mei, & sciant omnino me debere tali ex cā tali, vt cōtinetur in tali
instrumento q habet. Vel dic confiteor me debere x. vxori meę
vt in instr̄o continetur: tunc. n. nō debetur, nec vt debitum, nec ut
legatū, nisi ostēdatur instr̄m, vt C. de fal. cau. adiecta le. l. si nō desi-
gnata, & l. fi. Decimo, & vlt. formo vnum dissolubile, pōt aliqs di-
cere, promisit mihi talis 10. per stiplōnē spe futuræ numerationis,
forte quia ita dixit, promitto tibi p stiplōnem me tibi 10. soluturū
ex cā mutui, q̄ me ɔfiteor a te recepisse ex eo, q̄ro, an sit obligatus
ciuiliter tm̄, an ciuilr̄, & naturalr̄. Quodcunq; dicat, dico te ad in-
ɔuenientiam: nam si dicas ciuilr̄ tm̄, probo sic. Nam stiplo est de iure
ciuili, vnde patet in ea esse vinculum naturale: probo. Nam stiplo
hēt pctm̄, & ɔsensum in se expssum, aīr nō valet stiplo. s̄. de verb.
obl. §. sed hæc solēnia verba, ergo p id pctm̄, vel ɔsensum inducet̄
naturalis. ff. de pęnis. l. 2. ff. de sol. l. in his. §. Imperator. Est ergo hic
vtrunq; vinculum. Si aūt hic consensus, probo esse falsum incōue
niens. Nam si est hic vinculum naturale, ergo si soluitur, per erro-
rē repetet impediente naturali cā, vt C. de iu. & fac. ign. l. cū quis.
C. ad l. Fal. l. error. ff. de cōd. ind. l. Iul. sed quod repetat, pbo: nā hēt
ɔdōnē sine cā ad inducendū liberationē, vt C. de nō num. pec. l. si
qn̄, vn̄ duplex hēt auxilium ɔdicere p liberationē, & ɔdonē sine
cā, & repetere p ɔdōnē in d. l. 1. ff. de cōd. ind. si ergo repetit, nō cēt
naturaliter obligatus, qa tūc n̄ repeteret, vt pdixi. Dico qd vtroq;
modo est obligatus, & non repetit solōnē per ignorantiam iuris,
nō iō qa hic sit nāle vinculū, sed qa tutus erat exceptione fauora-
bili, & nō odiosa in factū exceptione, vt C. de nō num. pec. l. cū
vltra. ff. de cond. ind. q exc. sed obijcies, hæc solō nō valet, qd tutus
odiosa, s. exceptione doli, q̄ cōcurrit cum illa in factū, vt C. de ɔdi.
ind. l. 3. ergo non habet posse repetere, vt d. l. qui exceptio. Ad hoc
respō. prædicta solō bona est, nec obst. quod obijcis, qa ad hoc nō
est regulare, q exceptione tutus est odiosa non repetet, si soluat p
errorē iuris. Si. n. per errorē facti soluere ēt odiosa exc. tutus, repe-
tet, vt ff. ad Macedo. l. fi. Vel dicatis aliter, & verius, qn̄ est exceptio
odiosa, & specialis, tunc habet locum, vt solutum per ignoran-
tiam iuris repetatur, & sic loquitur lex illa, s. in exceptione. Si au-
tē sit odiosa, & generalis, vt exceptio doli, tunc exceptio indebiti
com-

ADDITIO.

a Ex ista obligatione. Et quod ex obligatione literarum non agitur condictione ex l. sed actione ex literis, secundum Bar. in l. j. ff. de constit. ex l.

ɔpeteret in aliquo casu,cũ vbicũq; alia exceptio ɔpetit, hẽt ẽt lo-
cũ hæc exceptio, vt ff.de exceptione doli l.ius gñaliter. Sed certe
licet non impediaĩ repetere p hoc,ꝙ sit odiosa.impeditur ꝑ aliã
cãm,.i.qđ erat tutus p exceptionẽ tpãlẽ.vt in pdicta l.cũ vltra.C.de
non nu.pe.sed solũ p actionẽ ex rõne non repeteret. ff. de condi.
inde.l.si in diẽ.Ad hoc rñdeo,& dico,ꝙ est speciale,ꝙ ille,qui tu-
tus est exceptione tpali,repetat solutũ p iuris ignorãtiã. Vnde di-
catis,& verius,ꝙ licet sit tutus exceptio. tpali, non nu. pec.tñ do-
li exc.q̃ ppetua est,habebat ẽt ɔdi.sine cã,ad ɔdicẽdũ liberationẽ,
vt C.de nõ nu.pec.l.si q̃s.Quæ ɔdõ ppetua est vsq; ad decẽ annos.
vñ cũ hẽet beneficiũ perpetuũ,merito repetit.ff.de ɔd. inde. l.qui
exceptionẽ.in prin. Itẽ fir mo aliud, ex cuius solõne pẽdet mã no-
stra. Confessus fui in instrõ, spe futuræ numerationis me debere
tibi x.ex cã mutui,post elapsum est bienniũ,agis ɔ̃ me ɔ̃dõne ex il
la.C.de non nu.pe.l.in ɔ̃ctib.deuentũ est ad q̃ones,pono ita pecu-
niam quã a me petis, mihi nõ fuisse numeratam,tñ nõ vis rñdere
Mõ q̃ro,an debeat cogi p iudicẽ?Quodcunq; dicas,sequiĩ incon
ueniens. Si aũt dicas te nõ cogi rñdere,falsum est,certum.n.est añ
bienniũ,ꝙ creditor cogiĩ ,pbare numeratã,post biennium, si vult
debitor absolui,dẽt probare non fuisse numeratã,vt C. de nõ nu.
pe l.si ex cautione.vñ cũ necesse habeã ,pbare ego creditor , ergo
dẽt rñdere meis pattonib.vt sic p cõfessionẽ suã possĩ ,pbare. Et
hoc expsse probaĩ in auth.de his,q ingred.ad ap.§.fi.co.v. Itẽ iudi
cis offm super hoc versatur,vt illicitæ exactiones nõ fiãt, ergo cõ
pelleret,tũc nõ exigere,q̃a illicite faceret.vt ff.d off.pñ.l.illicitas ĩ
prin.& q̃a iura naturalia.ff.de re iu.l.inns natura,& de ɔdi. indeb.
l.nã naturalia.In hac sñia fuit dñs meus.ita notaĩ, seu glossaĩ ĩ hoc
ti.sup gl.obligeĩ.Sed certe si hoc teneatur,sequiĩ absurdum,ꝙ nũ
quã poterit agi ex isto articulo.& ex illa l.in ɔ̃ctib. Et iõ ẽt hoc se-
quiĩ absurdũ.Pone, ꝙ rñdeat sm quod tu dicis , aut rñdeat se nu-
merasse,ergo deierat Quod hic suppono, ꝙ nõ numerauit,& sic
hoc casu.l. Nã periuria debẽt puniri.vt C.de iu.l.3. in fi. Aut rñdet
se non numerasse,tunc dico,dolo facis: q̃a vis locupletari cũ alie-
na iactura,& deinde,vt dictũ est,& sm viam istam,quicq̃d dr̃ hic,
& C.de non nu.pe.nihil valet:q̃a solũmodo verbis,& nõ reb. im-
posita vr̃,ꝙ esse nõ dẽt,vt C.cõia de leg.l.2.in fi.expediret.n. oblõ
nem potius non habere,q̃ hr̃e malam allegan,qui quotidie dñt in
obligatione literarum,ex sola l.agi cum effectu.Bar. legum Doc.

De emptione, & venditione. *Rub.*

1 *Penitentia,quando sit locus in contractu venditionis.*
2 *Arrha duplicata qua actione petantur. Et qu egit ad arrhas duplicatas, an postea aget ad interesse*
3 *Venditor,an teneatur præcise rẽ tradere,vel liberetur præstando interesse.*
4 *Interesse,an succedat loco rei.*
5 *Emptio,an possit conferri in alterius contrahentis arbitrium , & quando, & quo modo intelligatur.*

EMptio,& venditio,&c. In his aũt, q̃ scriptura.
1 Seu q̃uo fuerit cui scriptura? † Ioã.dr̃,ꝙ tunc cũ ɔ̃hẽ-
tes dixerunt,qđ non teneat facta venditio , tuli fcã in
scriptis,aĩs si non fuerat ita dictũ,solo ɔsensu ɔ̃hiĩ. Pla
cẽ.dicit,ꝙ sufficit,ꝙ p alterũ fuerit dcm̃ de conficienda scriptura
sup ɔ̃ctu,q̃a tunc ante cõfectionẽ scripturæ licitũ est pęnitere, cũ
sit pfecta venditio,licet non fuerit dictũ , ꝙ aĩr non valeat vendõ
&c.sine scriptura,aliter non valeret:quare nõ dicimus hanc obli-
gationẽ literarũ.gl.dicit,ꝙ aliud nomen hẽt hic,vt venditio , ideo
q̃a simul hoc in mutuo hoc nomen nõ est verũ fuisse numeratũ,
q̃a tũc agitur ex mutuo q̃a cessat ɔ̃cta obligatio, sed hoc nihil est:
q̃a ẽt si verũ esset fuisse numeratũ,nihilominus ageretur ex obli
gatione literarũ,si literæ cõtinent formã obligatoriã: vnde intelli
go hic,qđ lræ contineant confessionẽ,quæ facit ad solutionẽ,vt s̃.
2 de lrã.oblõ.† Gl.quęrit,qua actione ageretur ad duplicatas arrhas.
gl.dicit,ꝙ ɔdõne ex l.ɔ̃ctus. Vnde dicas, ꝙ ad simplum vinum qđ
dedit emptor,põt agere condictione sine cã.ff. de act.emp. vel vẽ
dit.l.ex empto.§.is,qui vinum. Sed pone,ꝙ emptor egit ad arrhas
duplicatas,nunquid postea aget ad interesse.& dicit,ꝙ non: quia
ex quo elegit agere ad arrhas,sibi imputatur.ff.de m.l. qđ in hęre
dem.§.eligere,& de leg.2.l.cum filius.§.varis.gl. dicit , ꝙ ex quo
lex prouidit emptori in duplicatione arrharum, qđ si emptor ad
arrhas duplicatas egit,sibi soluuntur. Et ɔ̃, vbi emptor petitus a-
mittit arrhas quas dedit,tacite vr̃ agere ɔ̃hẽtes inter se, vt arrhis
debeant esse cõtenti,&c.Item lex ex quo prouidit de duplicatio-
ne arraharũ emptori,& eas exigit,vr̃ ꝙ non habeat actionẽ ad in-
teresse,& ad hoc facit lex,q̃ allegatur in glo.pariia.C.de pac. do.l.
vlt.Secũda fuit sñia D.Io.qui fuit informatus in ista mã,qui dixit,
ꝙ actor põt agere ad interesse,non obstante,ꝙ exigit arrhas dupli
catas. Verũtamen in interesse istæ arrhæ cõputabũtur per lñiam.
Ad hoc lex,quæ dicit,ꝙ licet miles sibi in vno præiudicat, non tñ
amittit illud ius quod habuisset,si sibi iure alio ñ præiudicasset. ff.
de test.mil.l.3.Ego dico,quod Ioan.male dixit,nã emptor si exe-
git arrhas duplicatas,si postea agat ad interesse,ɔ̃ venditorẽ pęni-
tentẽ,est sibi ɔ̃rius. Nã si petat , sed tñ venditor ante completionẽ
scripturę pęnituit,& sic,p nullo sit habendus ɔ̃ctus,vt hic. sed vbi
petit interesse,petit vt tutus fiat. Nam licet inter me, & Titiũ fue
rit facta certa vendõ,& rem nolit trade,repeto interesse, ꝙ succe-
3 dit loco rei.ff.de pe.hę.l.si rẽ,& prinm. † Item dr̃,qđ venditor te-
neĩ rẽ tradere,sed hic fuit dessensio, an pcise , vt liberetur pstãdo
interesse. Mat.dicit primo,ꝙ venditor tenetur pcise ad rem tradẽ
a dam.a Deinde dixit,vẽditor hẽt rem,& tunc verũ est , ꝙ pcise te-
neaĩ ad rem,aut nõ hẽt,& tũc liberabitur pstãdo ĩteresse. pprima
sñia Martini, quod teneatur pcise venditor rem tradere,facit.l.q̃
dicit,ꝙ pacta sunt seruãda,vnde cũ in vẽdẽdo,quilibet vẽditor pa
ciscaĩ de re tradẽda,dẽt hoc adimplere.ff.đ pac.l.iurisg.§.ptor. Itẽ
facit lex,quæ dicit rem oportet tradere,vnde cum oportet, ĩducit
necessitatem:necesse est ergo qđ res tradatur. ff. de act. emp. l.ex
empto.§.rñ.& plures leges faciunt ad hoc. Pro hoc facit. ff. de ac.
em.l.1.Sed certe licet leges dicant,qđ psteĩ interesse, non tñ dñt,
ꝙ ɔtingat p hoc liberatio.sed dñs Ioan.vtitur tali argumento,vbi
q̃s tenet ad duo alternatiue,liberaĩ vnum pstando. Cum ergo vẽ
ditor teneatur ad interesse,vel ad rem alternatiue, vnum præstan
do liberaĩ.sed si vis sustinere Io.ad arg Martini potes rñdere. Ad
primum in quo dicit,ꝙ pacta sint seruanda,&c. Rñ.ꝙ pstãdo inte
4 resse,non facit venditor contra pactum, quia nõ deierat † qui le-
gis licẽtia facit aliud,q̃ ,pmisit. pterea ĩteresse loco rei succedit,er
go si psteĩ interesse,rem ipsam pstare vr̃.ff.de pe.hæ.l.si rẽ, & pre-
tium.ad l.C.de fideic.lib.l.vlt.dic,ꝙ spãle est ibi fauore vltimæ vo
luntatis,sic plura sunt alia spãlia,ad l.ff.de rei vẽd. l. qui restituere.
Rñde.nos q̃rimus,an vnus iudex iubere dẽat venditorem præci-
se præstare. Sed ibi loquitur,qđ iudex ita iussit,sed an bene,an ma
le adhuc restat q. Ego probo primam sñiam Martini , & dico,qđ
la.præsuppont falsum,cum dicis,vẽditor tenetur ad rem,& ad ĩ-
teresse alternatiue. Sed ego dico,ꝙ absolute tenetur, & in alterna
tiua oblõne,est electio debitoris,vt ff.de pa.l.tetcr.& ecce, quod
sequitur, si hic dicerem oblõnem alternatiuam ad interesse , vel
ad rem.nam petitio haberet fieri alternatiue,& sñia referret alter
natiue,& is, q taliter est obligatus posset variare q̃ñq;. & vltimo,
ꝑp suam variationem fieret electio,& sup astõne obligationis, ꝙ
ita fit in oblõne alternatiua hẽs.ff.de verb.obl.l.cum q certũ.§.
vlt. Vnde absit,qđ in re certa vẽdicet sibi locum obligatio alterna
5 tiua.† Seqi in lrã,tibi placuerit,hic opponitur in gl. fortissime.q̃a
hic in alterius ɔ̃hẽtis arbitrium confertur emptio, vnde signaĩ ɔ-
trarium.C.e.l.in emeritis.Sed aduertas , hic est imponere legem
verbis,vnde dicas,ꝙ ex pacto põt ɔferri sic,si vẽdo tibi equũ istum
si tibi intra talem diẽ placuerit,seu placere debuerit,& ꝙ sic dẽat
intelligi,,pbaĩ.ff.locati,& conducti.l.si in lege. Nec intelligas, qđ
semper sibi placere debeat,placere,vel displacere refertur ad arbi
trium boni viri.ff.de ɔ̃hen.emp.l.cum emptio.

A D D I T I O.

a Præcise rem tradendã. Adde quod no.in specie,& in indiuiduo cõsuluit d. Alex. cons.60.inc.super eo.in 4.vol.vbi dicit tenendo opi.gl.in l.si emp.§.itẽ si emptor. ff.de contrah.empt.ꝙ contractus rei alienæ valet,qñ res nõ est furtiua,iuxta l.rẽ alienã.ff.de cõtrah.emp.& Bar.in l.cũ uir.ff.de usu.Cy.d.l.3.C.,p emp.tñ si uenditor nõ hẽt facultatẽ rei tradendæ,non põt cogi præcise ad rem tradẽdam. Vide Bal.in l.unica.C.de sen.q̃ ,p eo,ꝙ inter.ubi dicit,quod tunc demum cogitur uenditor rem tradere,qñ commode potest tradere,i.quando res non est subiecta euictioni,& de facili potest tradi,& dicit hanc esse communem opi.gl.in l. si is, qui pro emptore.§.fi.de usuc.tenuerit,quod ubi contractus rei alienæ celebratur inter scientes non ualeat.

De locatione, & conductione. *Rub.*

1 *Locatio potest conferri arbitrio alieno sicut emptio.*
2 *Operæ vbi præstitę sunt indebitę,quę licet repeti non possint,tamen repetitur earum æstimatio.*
3 *Scholaris qui conduxit cameram, quando possit substituere alium loco sui.*

LOcatio,&.cõductio,&c. Dicit ergo lrã, ꝙ
id qđ dictũ est sup̃ ĩ de emp.& ven.l.quanti Titius rẽ
æstimauerit res vendat, intelligitur ẽt in locatione.i.
1 quod si merces promittaĩ quanti Titius æstimauerit.† Sed pone,
scholaris venit ad Burg.& dicit ei,vt sibi locaret domum, & ipse
,pmittat mercedẽ quam Titius æstimauerit. J. annum factũ est,
quod Burgen. scholari locat domum: iste scholaris domũ inha-
bitat deinde circa finẽ anni,uel mensis venit Burgen. ad schola-
rem,vt eat,& sciat,q̃ mercedem Titius æstimare voluerit. Titius
volens,ꝙ scholaris non soluat aliquid, non vult æstimare merce-
dem aliquam. Et ita nulla est locatio,sicut in casu simili,nulla es-
set venditio.dices tu,pcedentis tpis vsum domus scholarem loca
uisse. Rñdeo,non amo hẽt locum hic ɔdõ sine cã,ex hoc ɔtractus
nullus est,constat scholarẽ habuisse vsum domus sine cã, dico,ꝙ
ex quo vsus ipse repeti non põt, repetetur æstõ illius usus , & hoc
2 probo p simile. Nam lex dicit,quod † vbi operæ præstitæ sunt in-
deb.te,cum repeti non possunt, tñ repetitur earum æstimatio. ff.
de ɔd.indeb.l.si non fort.ẽ.§ libertus.ita hic, cũ vsus ipse repeti nõ
põt.p ɔdõnẽ sine cã,tñ eius æstõ repetetur, sequitur in litera , po-
põt.p ɔdõnẽ sine cã,tñ eius æstõ repetetur, sequitur in litera , po-
lienda postea,i.postq̃ sullo sarcinauerit . Nam tũc demũ habet lo
cũ actio pscr.ver.q̃a añ posset permittere ille, qui sarcia vnde est .
menta-

menta dedit.ff.de ɔd.ob cām.l.pecuniam sic ergo viddes, ꝙ si ita
dicaẽ,qđ locaũ operæ fullonis,ita postq̃ sarcinauerit, q̃ti inter eos
placuerit merces ɔstituta,non est locatio: sed si ɔstimaẽ, nascit p̃s.
verb.actio.sed opponiẽ de l.1.ff mãdati.§. vlt. distinguit. Aut nul-
la merces interuenit,& agetur mandati,aut interuenit, sed incer-
ta,& tunc agitur præscr.ver.hoc dicit lex. Sed ego dico,quod etiã
si non fuit dictũ de mercede certa,vel incerta,vñ si sit psona,q̃ cõ-
sueuit locare operas suas,dico,qđ agiẽ p̃sc. ver.nam ex ɔdõne per
sonæ coniecturamus tacitã volũtatẽ,q̃ est đ mercede, ff.de vsu,&
habi.l.plenũ.§.equum,nã male iudicauit qđã de seruiẽte, q.p scho
lari lr̃as detulit ad parẽtes scholaris,tunc scholaris dixerat,quod si
veniret bñ satisfaceret,nam iudex iudicauit. Nam ex quo merces
erat incerta,peti poterat per l.ff.mandan.l. mutuã pecuniã.§.sala-
riũ. Ipse tulit sñiam ɔ̃ istũ.§.nam hic est merces certa, vel incerta,
subintellige,si esset psona,quæ nõ esset gratis factura,qa cõsueuit
locare operas suas,vñ dico quod salarium, qđ datur gr̃a honoris,
& remunerationis ei,q a͂s gratis est facturus,& hic habet locum
actio mãdati,nec peti p̃t si sit icertũ,& merces, q̃ hẽt locũ ĩ casib,
iqb.nõ fiunt gratis,& si sit certa,& in pecunia hẽt locũ locatio,&
cõductio,vt hic,st incerta,tunc hẽt locũ p̃sc.ver.actio,vel si nulla,
si tñ sit talis ille,q p̃stat operas,q consueuit locare operas,vt ξ.dixi
in fi.huius ti.tacet gl.qõnẽ,† an ſscholaris, qui cõduxit hospitiũ,
3 vel camerã,posset substituere in camera alium loco sui.glo. dixit
qđ nõ,qa hic potius inspiciẽ societas,q̃ fuerit inter illos socios, &
ita nõ veniet substitutus,secus in locatione,cuius nã est, vt veniat
hr̃s,vł substitutus. Sed certe gl.nõ ,pbat hoc, vñ ita possem dicere,
ꝙ locatio inspiceretẽ.nã hic viderenẽ dum ɔ̃ctus habiti,cũ diuersis,
nam vnus habitus cũ Burgense locãte alijs consocijs de societate.
Pone ergo,ꝙ venit scholaris recedẽs a Burgen.dñe faciatis,seu p-
mittatis,ꝙ iste substitutus a me inhabitet camerã quã a vobis cõ
duxi,certe Burgen.nullo mõ poterit ,phibere,quo minus inhabi-
tet substitutus:qa de societate iuuenis scholaris recedẽs,nihil ad
se. Itẽ scholares,qui sunt in domo,eũ prohibere non p̃nt, ne inha-
bitet,sed solum societatem denegare,& hæc vera sunt, vbi ɔ̃ctus
habiti sunt cum diuersis.sed pone,quod vnus socius principaliter
conduxit,deinde locat cameras alijs socijs post veniẽtib.certe hic
posset verum dicere gl. ꝙ non succedat socius substitutus socij re
cedentis,& dicent sic ei socij,non es admittẽdus in locũ socij ɔ-
ductoris, qa non fuit simplex conductio habita societatis cã. vñ se
cus ĩ simplici ɔductione ꝙ ,pbo. Nã dicit lex, ꝙ vbi non est vẽdõ
simplr.sed dotis cã, vt cũ maritus repetit rem æstimatã dotis cã,
ibi.n.licet sit vendõ,tñ,qa non est simplex , sed dotis cã , iudicabiẽ
ſm nãlem dotis.ff.de iu.dot.l.quoties.sic & hic, ex quo facta fuit
locatio,societatis cã,sortiuntur nãm iuris societatis. Itẽ ad hoc fa
cit lex,q̃ dicit:duo ineunt societatẽ ad ɔducenda publica vectiga
lia,certe hr̃s.hic nunquam succedet, nisi expresse fuerit dictũ. Et
ita video,ꝙ inspicimus nãm societatis,nõ aũt nãm ɔductionis, vt
,pbatur.ff.p socio.l.vel adeo,& l verũ.§.in hr̃.đẽ.si hoc est, dico qđ
alij socij non p̃nt eũ ,phibere,nisi sit ille qui locauit ei,sed illi li
cet substitutũ ,phibere,& si non ,phibeat,tunc, agis ex conducto,
vt C.loca.l.fundi,vel tenentur alij cedere iũs,ꝙ hẽt substitutum re
pellendi ff.de euictio.l.creditorem cum l.sequen.dico, si Burgen
sis oĩb.ĩsimul locauit,quod tenetur facto facere,ꝙ faciat vnus so,
cius,ꝙ alias locauit,sed de æquitate esset dicendum,ꝙ si substitu-
tus est æque idoneus,qui recessit,sit recipiẽdus. C. de epi. & cle.
l.quisquis si plus,quod idem credo,de quo idoneo probatur. ff.de
consti.pec.l.qui autem.

De iniurijs. Rubr.

1 *Actio iniuriarum,an sit prætoria.*
2 *Actio iniuriarum,an sit perpetua.*
Iniuria a quo æstimabitur,& qualiter.
3 *Libelli forma in actione iniuriarum.*
4 *Actio iniuriarum,an tollatur dissimulatione.*
5 *Actione iniuriarum,an teneat,si appella aliquã meretricẽ,& si meretrix.*
6 *Materfamilias accipitur pro omni muliere honeste viuente,aliquando pro*
muliere magna authoritatis.

Generaliter iniuria,&c. In §.patiẽ,in-
tellige literã
generaliter,sic, quod quæcũq; iniuria fuit facta seruo
in contumeliã dñi,ꝙ iniuriosus sp tenetur dño si iniu
ria fuerit facta seruo in contumeliã serui , iniuriosus non tenetur
dño,nisi fuerit iniuria atrox. Sequit in lr̃a,si cõi seruo iniuria, &c.
hic ẽt agunt rõne dñi,sed ex duorum psona fit æstimatio,ɔ̃.ff.eo.
l.sed nõ esse. Sol.aut fit iniuria seruo in contumeliam dñi, & non
agunt æqualr̃,& sic loquiẽ hic cum dicit,ꝙ ipsis iniuriis fit: aut fit
iniuria seruo in cõtumeliã serui,& p̃t agi,si est atrox. Et tũc agunt
dñi rõne dñi,& sic loquitur.l.ɔtraria.sed pone, ego habeo serui-
tutem in liberũ hoiem,verberaẽ,nunqd mihi mo acqritur actio-
iniuriarum? Vr̃ ꝙ non, qa cum hic enumerenẽ psonæ p quas no-
bis acquiritur actio iniuriarum,sed ipse non est de illis,ergo. &c.
Dicas,qđ si in contumelia illius,cui seruus seruiebat,liber homo
fuerit verberatus,qđ dño actio iniuriarum cõpetat,vt hic. distin-
guo,in qua persona fuit iniuria facta ; et legẽ.ff.de iniu. Itẽ apud
Labe.§.generali.tunc dico in qõne ,pposita, ꝙ si ĩ ɔtumeliã dñi. q̃
verberatus fuit seruiens liber,duobus cõpetit actio iniuriarũ. Nã
hic præsumo,qđ fuerit in ɔtumeliã dñi verberatus.nã dicit,ꝙ quã
dã interfecit,cum adiret,&c.secum ducebat suos comites, vni ex
suis comitib.facta fuit iniuria,certe dr̃ in d.l.qđ iniuria facta cõpe
tit actio iniuriarum,vt d.l item apud Labe.§.abduxisse,sed postea
1 prætores,&c.† Sed qualiter p̃t esse,ꝙ dicit litera,planum est,ꝙ añ
fuit lex,q̃ fuissent p̃tores,&c.lex statuit in actione iniuriarum pœ-
nam,& lr̃a ista dicit,ꝙ actio iniuriarum est ptoria: ergo inuenta a
p̃tore,ergo lex pœnam statuerat sup eo.qđ nondũ erat; qđ est fal-
sum dicere. Dñs meus vidit quẽdam dñm,q nesciebat r̃ndere,nã
lr̃a ista dicit aperte, qũo est hic.nã credo ꝙ p legẽ duodecim tab.
agebaẽ actione iniuria sed ad penam sed prætor aliam statuit,ad q̃
nõ agebatur p legẽ duodecim ta. Et iõ hæc actio ,p tãto dr̃ p̃toria,
2 qa ad pœnã aliam agiẽ,q̃ ageretur ex lege duodecim tab. † Ego ẽt
dico,ꝙ in ciuili iniuria æstimabitur ab iniuriã passis , & æstimabit
iudex.passus.n.iurabit,qđ magis vellet tanto caruisse , q̃ passũ istã
talẽ iniuriã,cõdemnabit iudex ad illũ & h.d. sed vt dicit nõ reperiẽ
lex,p q̃ hẽat iurare passus iniuriam. Sed ego dico,ꝙ imo est lex in
lex,st qñ. C. vñ.
vi.loqnit in psona ɔ̃ quam iuratur.& creditur iur̃o spoliati,sequiẽ
in lr̃a,& lex Corne.& nunquid in trib.casib.l. Corneliæ hic positis
actio iniuria.est perpetua? Mat.dicit ,ꝙ sic. nam cũ hæc actio in ca
sib.his sit ciuilis,dẽr esse ppetua. C.de ɔsti.pe.l. 2 sed aliæ actiones
iniuriarũ tollũtur anno ɔtinuo,vt C.eod.l.si cõuitij. excepta actio
ne,qđ met.cau nam illa tollitur anno vtili,non continuo, vt ff.qđ
met.cã.l.si cũ exceptione.§.post annũ. Doc.dñt ɔ̃trium: nam dicunt,
oẽm actionẽ iniuriarum tolli anno continuo, siue sit ciuilis , siue
p̃toria, vt C. e. si non conuitij. in hoc non ɔcordant cũ Mar. quia
actio ꝙ me.cã.nõ tollitur anno ɔtinuo, sed vtili. Sed ego certe su-
stineo opinio. Martini,ꝙ sit ciuilis,&c.ad leg. Cor.e.l.in inte. de a-
lia loqiẽ,vt verberatus,pulsatus,vel domũ suã ingredi passus. Item
in hoc,qđ Doctores approbãt mortuũ,ego reprobo.dicit.n. Mar.
ꝙ oẽs actiones iniuriarũ,& in inte.rest. anno cõtinuo , sed fallit in
actione,qđ metus cã,& in hoc approbant eũ Doctores. Ego ɔ̃triũ,
qđ oẽs actiones tñ non pereunt anno continuo,sed pereunt anno
vtili,qđ ,pbo. Nã p̃tor in oĩbus suis actionib. faciebat mentionem
de anno vtili,vt patet. J.de perpe.& temp.actioni.§.1.ergo.l.si non
3 ɔuitij,q̃ loqiẽ de anno ipsius,dẽs intelligere de anno vtili.† Sed di-
cas,qũo formabitur libellus sup actione iniuriarum. d. Rofredus
dicit sic. Dico ɔ̃ talem,me passum fuisse iniuriã,& talr̃ iniuriatus ẽ
mihi ipse,qđ nollem per me passum fuisse iniuriam. dñs meus di
cit,ꝙ sic non est formandus libellus,sed dẽt dicere sic,qđ talẽ iniu
riã nollẽ me passum fuisse,sed tantũdem me velle amisisse , & sic
iurabit probata iniuria:quia talia diceret,& iuraret , ꝙ magis vel-
let qnq; solidos de suo amisisse:quia non est eadem rõ de damno
ɔtendere,& lucrum non capere. C. de codi.l.fi.& C. de iure delib.
l.si minus.§ licentiã. Sed Rofredus approbat ɔ̃trium. Nã pauper hõ
q nihil hẽt,qũo in,eadẽ iniuria sib, fcã iurabit , ꝙ magis voluit de
suo amisisse tñ cũ nihil hẽt. Ad hoc r̃ndẽt d. Azo,ꝙ iurabit ꝙ ma
gis vellet de suo tñ amisisse,st tñ hẽret. Dñs meus dicit,ꝙ adhuc
est libellus male formatus , cum dr̃ , q̃ iniuriam nollẽ,imo mallẽ
tñ amisisse. Nã dicit lex,ꝙ iniuria æstimaẽ ſm tp̃s, & statũ,in quo
erat iniuriã passus tpe illatæ iniuriæ ergo debẽt esse verba æstima-
tionis ad p̃teritũ,sic,qđ iniuriã noluissem me ,p tanto passum fuis-
se,sed maluissem de meo tãtũdẽ amisisse.& hoc ,pbo, ar.ff.e.iniu-
riarum æstimationẽ alias.n.sequeretur absurditas. Pone , fuit ver-
beratus canonicus simplex, certe tñ nollet de suo amisisse cẽtũ,
vel deinde in dimidio anni factus est Episcopus. Certe iuraret,ꝙ
mallet de suo amisisse mille,q̃ opprobriũ populi,ſm libellũ eorũ
& iõ,ꝗ p̃nt admitti ad iurẽm, ꝙ reputo absurdũ , sed vete lex aũ
non ob.qđ intelligo,ꝙ æstimatur in iure actio ſm tp̃s , & statum,
in quo erat iniuriã passus,æstimatur a iudice:quia iudex ad hoc se
referre debet,vt referat sñiam referendo se ad id tp̃s , in quo iniu-
ria fuit facta.non tñ probat. l. vnica. vt necesse habeat hoc dicere
iniuriã passus. Nunc quæro,an in libello sit facienda mẽtio, ꝙ ad-
uersarius iniuriandi animo hoc fecerit? st dico ɔ̃ talem , quod ipse
dixerit mihi conuitia turpia,vel verberauit iniuriandi. &c distin-
gue,quædam sunt facta , quæ habent in se præsumptionem iniu-
riandi,quia verbero discipulum,q̃dam sunt indr̃a , quæ non hñt
in se præsumptionem iniuriandi:vt qa quis defert barbã in contu-
meliam alterius,vel quia rusticus vocat clericũ ironice,scit eccle-
te.sed si sit factum,qđ habeat in se præsumptionem iniuriandi, di
co , quod non est necesse facere mentionem in libello , de modo
iniuriandi, & sic intelligitur.ff.e.l.illud.sed si sit factũ tale, qđ non
habeat in se præsumptionẽ , vt factũ indifferens , hoc dico, ꝙ non
est necesse facere mẽtionẽ in libello,de mõ iniuriandi, alias sic. ff.
ad leg. Aquil.sed & si qcunq;.§.si ff.locati,& cõducti. Itẽ quęriẽ.
4 §.idem Iul.& ff.de iniuriis.l.item apud.† Sequitur in litera, hęc a-
ctio dissimulatione abolet . dñs Azo intellexit q̃cunque veniat
dissimulatio incontinenti,vel ex interuallo, ꝙ sp abolet iniuriarũ
actionem:sic notauit ipse in summa huius ti. Pileus, cuius senten-
tiam credo veriorem , in hac parte dixit , ꝙ si incontinenti dissi-
mulet iniuriam passus,qđ tũc abolet iniuriarũ actionem , sic loqiẽ
hic

hic ibi,statim & c.si ex itemallo,vt qa offensus. & irat⁹recessit, de
inde post dimidiū anni potauit cū aduersario, nō abolet̄ actio īiu-
riarū,nisi ꝯstet, ꝙ iniuriā passus, hoc fecerit aīo reconciliandi, sed
vbi venit stañ dissimulatio,tūc siue ꝯster de aīo recōciliandi, siue
nō,tūc abolet̄ iniuria vt hic.facit gl.qōnē.pone, ꝙ aliqs decedēs re
mittit oīb.malefactorib. suis: nūquid si recōualescit poterit agere
actiōe iniuriarū gl. ꝓbat. ꝙ sic, nā donatio cā mortis reuocat̄ p re-
cōualescētiā,ergo eodē mō hęc remissio arg.š. de donationi. §.t.
Itē gl.vr̄ facere,arg.qđ vr̄ destruere oēs vltimas volūtates. dicit.n.
ꝙ met.cā fcm̄,nō ē ratū,sed fuit facta remissio mer⁹ cā, ergo &c.
deinde soluit,ꝙ in ꝑpetuū vr̄ remissio facta,sed ego dico rācorem
in perpetuū vr̄ remisisse, sed actionē suā q̄tū ad pęna non vr̄ remi-
sisse,& sic loqr̄ qđ dā decretū. Sed dicit lr̄a ī prin huius.§. iniuria si
non tñ bona quasi debitoris. Dicit gl. ꝙ si qs sit meus debitor, &
3 appello eū debitorē,ꝙ iure appello,iō nō teneor sibi.† Itē dr̄ gl. ꝙ
si appello aliq̄ meretricē,& vr̄,ꝙ sit meretrix, nō teneor iniuriarū
qa expediret patere crimina nocētiū. Quidā dicebāt ꝯriū. nāq; di-
cit lex,qcqd fecerit qs cā cōtumeliæ alterius iniuriosū est, & iō te-
netur iniuriarū actio.ff.de iniurijs l.item apud Labeo.§.gñalr.& l.
eū qui.ff.de iniuri.Quare⁹quia qđ si qs infamet aliquē nō tenet̄ in-
iuriarū rñdet,& dicit,ꝙ verū est,ꝙ si eū infamet in iure dato libel-
lo:Et ꝙ sic intelligat̄ lex illa,ēas.C.de famo.lib.l vni.ego distīguo,
aut qs dr̄ factū alteri⁹ ꝯ quē ibi ex quo facto ille posset accusari ab
alio,quia forte ille,qui vocauit eū talē,& verū dicit, nō p̄t eum ac-
cusare.& in hoc casu dico,ꝙ verū dicēs nō est iniuriosus, quia ex
pedit reipublicæ crimina esse nota,& ea puniri.ff.de fideiussor.l.si
a reo.§.id ꝙ vulgo,& ff.ad le. Aquiam. Ita i cęteris,vt quia dicat,vel
a vocat filium spurium,ᵃ hic no & si verum dicit, cū in nullo dete-
gitur peccatum illius,tenet̄ simr̄ iniuriarū & sic loqtur ff. eo. apud
6 Labeo.§.gñalr. Seqtur matrē famil.† Itē dico si quis attentauerit
filiāfamilias.nam materfamil.sumitur ꝓ oī muliere honeste viuē
te,alibi sumit̄ materfamilias,ꝓ muliere magnæ autoritatis, vt di-
cit gl.sequitur prætextam.gl.exponit vno mō,sed ego credo,ꝙ nō
est itellr̄s nr̄æ lr̄æ, vñ dic, ꝙ q̄n̄ alicui ꝯtigebat ips pubertatis, sole-
bat ei tradi vna vestis,quæ forte dicatur prętexta, & iō dicit lex, ꝙ
illę prætextæ proximi ætate accedere, qui ingressus est puberem
ætatem,& ideo dicit hic litera,ꝙ si quis attentauerit prętextam,id
est,puberem habentem,ex tunc habitum,non tunc nescit, vt ipse
tenetur,ac si attentasset matremfamil. Et hoc vult dicere, & pro
ba.ff.de libe.exhib.l.3.

ADDITIO.

a Vel spurium. Adde,ꝙ iniuria dicitur inferri alicui, quando dicitur, quod est spu-
rius,& natus ex monacho secundum Bar.in l.turpia.ff.de leg 1.

De obligationibus, quæ ex quasi delicto na-
scuntur. *Rubr.*

1 *Iudex,qui per imperitiam male iudicat,tenetur ex quasi maleficio.*
2 *Medicus qui secat infirmum,& male curat,tenetur ex maleficio, sed iudex*
qui male iudicat ex quasi maleficio,& de ratione diuersitatis.
3 *Plures qui tenentur ex quasi maleficio an teneantur omnes insolidum.*
4 *Dolus quid,lata culpa,& quid leuis culpa.*
5 *Seruus communis si vterque dominorum inuadatur,& vterque clamat au*
xilium,locus est gratificationi,& sic saluabit quem voluerit.
6 *Dolus quomodo se habeat ad culpam,& an vbi est dolus sit culpa.*
7 *Lata culpa est ignorare,quod omnes sciunt,& ille est in lata culpa.qui licet*
tantam diligentiam adhibeat in re aliena,quam in sua,maior tamen,quā
exigat communis hominum modus

1 Si iudex litem suam,&c. † Hic dr̄,ꝙ
index, q ꝑ
im pitiā male iudicat, tenet̄ quasi ex maleficio:hic nō
2 tñ ex maleficio formæ,quatenus.† vsus medicus, qui
secat infirmos,& qui male curat,& per imperitiā tenetur ex male
ficio. Nam l. Aquilia tenetur,vt probatur.ff.ad l. Aquil. qua actio:
s.l. Aquil. §.imperitia.quare similiter index, qui male iudicat per
imperitiam, non tenetur ex vero maleficio. Ad hoc respondet d.
Azo.& dicit ꝙ secare ponit̄ inter maleficia, & numeratur, sed iu-
dicare non, secus,quare sed certe ista ratio non valet vnam festu-
stucam,quia secare non est maleficium,sed male secare est male-
ficiū.certe simr̄ male iudicare est maleficiū,vt C.de pęn. iud. qui
male iudican.l.1.Vnde hoc dicere nō est verum: quia dices aliter
quod est hic ratio diuersitatis in iudice, cū medico: quia dicit lex
in medico,quod ambo curant pro pecunia, sed in iudice nō ē si-
mile. Nam medicus eo ipso,quod accepit infirmum ad curandū,
prætendit se habere pecuniam,& sic in periculo decipiunt homi-
a nes,& ideo teneturᵃ ex uero maleficio, sed iudex prodest eo ipso,
ꝙ iudex pecuniam recepit,si per imperitiā male iudicat, tenetur
ex quasi maleficio vero. Prædicta probantur de of.pręsi.l. illicitas.
§.ad hoc.C.de iudi.l.certi. & in auth.de iud.§.j.vel aliter iudex in-
uitus eligitur,alij voluntarij veniunt ad officium, imo conniuant
continue,vt vocentur.& ideo nocēt. i. creant res. Vnde rarius agr̄
cum iudice,cui necessitas imponitur,quam cum medico,q volū-
tarie hoc assumit arg.C.de nego.gest.l.tutor ff.qui sat.cog. l. fide-
3 iussor,§.necessario.caue ad hoc.quod dicit glo. fin. † nam dicit.ꝙ
vbi sunt plures,qui tenentur ex quasi maleficio, non tenentur oēs
insolidum,vt ff.de his,qui deiece.vel effu.de.l qđ ā.§ plēs.tñ.qa lo-
q̄tur plures,exercebant diuisim.nā si ꝯiūctim,in solidū,plecunis est
dñs meus nr̄am meam de dolo,& culpa sic Quærendū primo,qd
sit dolus. Rñdet antiquorum simplicitas doctorum,credens diffi
4 nire,exemplum ꝑponēdo,quod dolus est.v.g.cum deposuisti rem
tuā apud me.&c.ego rē tuā dimisi extra portam, & rē meā repo-
sui in domo,hic esse dicit dolū,& sic credebat diffinire,qd est do-
lus,& lata culpa,diffiniendo,ponūt exemplū. Ecce tu deposuisti
rē tuā in domo,posuisti rē meā in camera.res tua est amissa,certe
dr̄it ipsi,qđ est lata culpa.leuis culpa est,qñ posuisti rem tuā in ca-
mera,& meā posuisti in arca. Ecce quid est leuis culpa ſm eos: &
hoc nihil est,nec placuit modernis doctorib. qa doctores antiqui
nō rñdent ad interrogata,qd sit dolus, sed exemplificāt: vñ lex dr̄
reprobare potius q̄ diffinire,& nō dēt trahi ꝑ exēpla,vt in auth.de
trien.& semis.§.ꝯsiderem⁹.prima eorū rñsio est nō gñalis: & ideo
dñt Doctores nr̄i,ꝙ culpa lata est ex negligentia procedens, quæ
minus adhibetur in proprijs q̄ in alijs. v. g. deponis apud me rem
tuam custodiendam cum negligentia custodio,& meam cū dili-
gentia custodio,ecce dico,ꝙ hic culpa est. & ad hoc ff. deposi.l.
quod Nerua.& ff.commodati.l.si vt certo.§.quod vero. & de ad-
mi.tut.l tutor.§ 2.sed certe ista diffinitio non est gñalis.dicas ergo
& diffinias dolum,vt lex diffinit. Nā dolus est calliditas,vt ff.de do
lo.l.j. Item dico,ꝙ hæc diffinitio Doc.nō est bona: Nā pōt esse,ꝙ
ego non habeam tantam diligentiam in re aliqua, quā in mea,tñ
nō sum in dolo: imo, ꝙ plus est,nec ī aliqua culpa.nā pone, tu de-
posuisti penes me Digestū nr̄ū,ergo simr̄ hēo Digestum meū, ī
quo corrigendo adhibeo oēm diligētiam,q̄ possum, & eç, in tuo
lram nō appono.nunqd sum in dolo,absit. Itē pōt esse, ꝙ rē meā
saluo,tua amittitur,& tñ non sum in dolo,nec in culpa.v g. incen-
diū orit̄,volo,& propositū hēo saluādi res tuas, ęq; bñ sicut meas,
deportare meas facio extra domū ad locum securum, cum ignis
longe est a domo,deinde venit vētus vehemētior añq̄ apphende-
re possim tuas, ignis vehementius venit, ꝯburit res tuas,ał sicut
meas bene saluassem:certe dico,qđ nō sum in dolo, nec in culpa,
vt ff.ad leg. Aquil.qui accusat § in eodem. Item posset esse, quod
eadē diligētiā hēm in tua,q̄ in mea,& tñ esse in dolo, v.g.ignis est
in ciuitate,ego dico, certe ego volo pmittere pirerē depositā, &
ēi meā rē,vna cū deposita,pp hoc permitto perire rē meam,vt de-
posita peat.certe dico,ꝙ sum in dolo Vñ restringe hic, quod dñt
Doctores,qđ minor diligentia inducit dolū:verū est, ad qđ tene-
tur ex nā ꝯtus depositi,& hoc est custodia: ergo dēt intelligi. ff.
deposi. l. qđ Nerua sed pone & in custodia deposuisti penes me
Digestū tuum,ꝙ valebat decē, hēbā Digestum,qđ bñ valebat xx.
Certe in casu isto teneor adhibere tātā diligētiā in tuo, q̄ in meo.
Quod ꝓbo posito,qđ Digestū tuū esset meū, nō tātā diligētiā ad-
hibere in vili quātā in p̄tioso: qa vbi maius piculū, ibi cautius est
agendū,vt ff.de Car.edic.l.4.§.si qs.& ꝙ sufficiat in re aliena adhi
bere tantā fidē,& diligētiā in custodiendo, q̄tam adhiberē si esset
mea,si essem diligentior,probatur ff.cōmoda.l. in reb in princ.ff.
de sol.l.4.& ff.de ꝑic.ver.l.q seruandarū. Itē addo dēre tm̄ diligē-
tiā p̄stare in re deposita,sicut in propria,ſm rerum qualitatē.v.g.tu
deponis penes me equū,ego nullū hēo, sed librū meum pono in
camera mea,vel in arca,vis tu dicere simr̄ ꝙ equū ponā in arca? cer
te dico,ꝙ non exigitur, sed sufficit eū poni in stabulo,vñ diligētiā
q̄ exigit qualitas rerū,debeo p̄stare.sed pone,qđ res aliena sit ęque
sicut mea,& ꝯtingit incēdium,ita ꝙ vtramq; rē meā, & alienam
non possum saluare:vnam bñ saluabo,vr̄, ꝙ alienam debeam sal-
uare,arg ff.comm.l.si vt certo.& quod no.ff.de admi. tut.l. tutor,
secūdo. Quid ergo dicemus?ego dico,qđ hic est locus,cui velim⁹
gratificare,& sanum consilium,vt mihimet gratificer. Nā ordina
ta charitas incipit a seipso,& qd sit hæc gratificatio, ꝓbo per l.ec-
5 cc † Quidam erat seruus cōis duorū, seruus dñi teneī saluare in
oī periculo æqualr̄.ita ꝯtingit,qđ vterq; dñorū sit inuadit̄,ita qđ q
libet clamat auxiliū, quē saluabit seruus, cum vtrunq; saluare nō
6 possit?certe rñdet̄,ꝙ quē voluerit,& sic tenēt oēs.† Sdo q̄ro, qūo
se hēt dolus ad culpā,nunquid vbi est dolus est culpa? Ex hoc pate
bit isto qōnis q̄ vidi de fcō. Quidā Burgēsis fideiussor scholarib.ꝓ
quodā seruiente obligauit se ad dānū,ꝙ eis ꝯtingeret, & ex culpa:
seruiens q̄dā rē surripuit,agunt scholares ꝯ Burgensem pro furto
commisso Burgēsis excipit,ꝙ ipse nō tenetur scholaribus ꝓ ipso.
Nā furtum non cōmittitur sine dolo,vt ī.de furtis §.placuit,& ip
se Burgēsis astrinxit se ad culpā seruientis,nō ad dolū, & iō de fur-
to commisso ab eo nō tenet̄. Dicas ergo,ꝙ idē sit dolus, & culpa.
dñt. ꝙ nō:qa ex opinione distinguunt dolum,& culpā. Ego dico,
ꝙ Burgensis tenetur de dolo seruientis.ar.ff.de minorib. l. ex cā §.
similiter.

ADDITIO.

a Ideo tenetur. Adde,ꝙ medicus negligens in arte sua dicitur in lata culpa, Bart.in
l.quod Nerua.ff.depo.& nunquid medico,qui curauit podagram, si postea redit
debeatur salarium, unde per eundem in l.mantus. ff. loc. Adde, quod no. Barto.
quod medici non debent habere salarium, nisi quando est sanatus infirmus per
hoc nota,quod aduocati non debent habere salarium lite durante,& quid in pro
curatore.nuncio,& alijs.vide d.Ial.in l.idem iuncto. uer. quid autem in aduoca-
to ff.de offi.asses.

si mulier. vbi sumitur dolus pro culpa. Vn̄ ego dico, ꝙ dolus est la tior culpa: vn̄ sicut verum est, ꝙ latior culpa est culpa, & fm hoc est verū, ꝙ dolus est culpa, ꝙ ita sit ꝗ latiori culpa. ꝑb ī ff. depositi
7 l. qđ Nerua, ī prin. ff. de ver. sig. l. magna negligētia. † Tertio q̄ro, ꝙ cōis modus hominū. hoc est, q ignorat illud, ꝙ oēs sciūt. vn̄ ille est ī lata culpa. q q̄uis tātā diligentiā adhibeat in re aliena. quantā l fin. minorē tn̄ adhibet q̄ exigat cōis modus hoīum. l. si iducūr legē. ff. ꝺpo. l. qđ Nerua. ff. de ver. sig. l. latæ culpæ. ff. de tribut. l. sed si pup. §. ꝑscribere. sed certe Doc. attētant id diffinire, ꝙ ē impossibile diffinire. Nā sicut ē ip. le diffiniri, qđ sit mora ff. de vsuris. l. mora. ita ꝑpōe ēt diffiniri latā culpā. tn̄ si ītelligas verba Doc. ille ēt est ī lata culpa. q ignorat, qđ oēs sciūt: intelligas, si hēt eādē cām sciēdi, cū alijs. Quid. n. si dū fit bānū regis corā rusticis, & ego essem in camera, nunqd diceres me esse ī lata culpa, si ignorē bānū. ꝙ oēs rustici sciūt absit. ego ītelligo de eo, q hēt eādē cām sciēdi, cū alijs, & sic intelligit, ff. de in. & fac. ign. l. a. §. sed facit. ff. de decu. ab ord. & sic intelligit, ff. de in. & fac. ign. l. a. §. sed facit. ff. de decu. ab ord. fa. l. si. dicas q̄ño pones medicū ignorātē esse ī lata culpa, cū & si ignoraret totā physicā, nō cēt adhuc ignorās, vl̄ negligēs vltra cōē modū hominū. Nā bene scitis, qđ hoīes physicā ignorāt cōiter: ergo ignorādo cōiter alij hoīes, ignorans. nō est adhuc in lata culpa, cuius tn̄ ꝯtrū dicit lex, ꝙ est in culpa. ff. de of. ꝑsi. l. illicitas. §. sicut vbi. sed tu dic, ꝙ vn̄ ꝯstituet in lata culpa. sed verū, ꝙ dr̄. ꝙ lata culpa est ignorare, ꝙ oēs sciunt, oēs intelligūt, qui sunt eiusdem ꝯdōnis, sub qua celebratus est ꝯtus, vt q a forte secū conuentus, vt sanet ægrotantem, & ipse medicus ignoret illud, ꝙ oīs modus medicorū sciret, & cognosceret. Et ꝙ medicus, q ignorat artē, sit in culpa, probatur ꝑ legē. ff. qdā accepit animalia depascenda, deinde nesciat pascere. certe dicit lex, ꝙ ille talis est in culpa: nā cū prædixisset artē, si tn̄ ignoret, in culpa est. sic & hic, argu. ff. loca. l. si quis domū. §. si quis vitulos. ałs incipit Celsus. ad hoc facit lex, q̄ distinguit an ꝯtum sit cum aliquo, vt extraneo. an vt cum at. ifice. ff. na. ca. l. & ita factū. §. nutrī. Hoc viso q̄ro, q̄ño se hēt lata culpa ad dolū. vt sire ad suū sirē. & sic non est idem lata culpa, & dolus: qa nihil est illud cui est simile, vt ff. si mens. fal. mod. dixe. l. 1. §. hæc actio. Itē, q a nihil est id proprie, ꝙ est si fideiussor, vt ecōtrario vr̄, ꝙ lata culpa sit dolus præsumptus. & hoc dicit Azo. C. deposi. in summa, & hoc probo hic, ꝑ legē. nā dicit, lata culpa est, quod vr̄ de hoc est dolus præsumptus, vt probatur. ff. de fideiussio.

De actionibus. Rub

1 *Differentia interdictorum ad actionem, an sit.*
2 *Interdictum nihil aliud est, quam actio prætoria.*
3 *Libellus est scriptura breuis cōtinens intentionem actoris, & accusatoris habet alias significationes.*
4 *Libellus datur arbitro.*
5 *Libellus quando detur.*
6 *Libellus an dēat dari ab actore ī cā ciuili, vel ab accusatore in cā criminali. in duplicibus iudicijs, vterque dat libellum.*
7 *Libellus cui detur.*
Consuetudo est optima legum interpres.
8 *Libellus, an requirat insertionem causæ.*
9 *Libello non requiritur, quod exprimatur nomen actionis.*

SVperest, vt de actionib. &c.

Quæritur, an actio sit idem olim, & hodie. vr̄ ꝙ sic: qa de iure antiquo. ff. diffinitur, vt hic, & de actio. & obli. l. nihil aliud. gl. vult dicere, ꝙ olim erat formula, sed hodie formula sublata est, vt C. de for. & in pet. ac. sub. l. 1. & 2. verū est, qđ ꝑ Cōstantinū sublata est formula, vt C. de formu. l. seruns natiē. formula antiqua sublata est. sed no. q a & hodie actio esset formula, vnde licet sub forma illa sub qua antiquus mouebaī actio, sit sub-
1 lata, tn̄ & hodie sub certa forma hēt proponi. vnde 1 q ineptā, seu ineptē proposuerunt actionē, debēt succūbere in eā, vt ff. si mens. fal. mod. dix. l. 1 Quæro postea, q̄ sit dr̄a interdictorū ad actionē? dicit gl. interdicta formantur in ꝑsonis duorum. Vnde illū deiecisti ibi restituas, sed actiones in ꝑsonis oīum de eo, qđ commodauit aliquis, iudiciū dabo ista dr̄a est verborū, non rerū, vnde non valet. Itē inuenio interdicta informata in ꝑsona vnius. ff vtrobi. l. vnica. assignat glos. aliā dr̄am, interdicta iure ꝑtorio, actiones sunt introductæ a iure ciuili. Sed fm hoc q̄rerē, q̄ sit dr̄a inter interdictū, & actionē, vt ꝟ. de interdi. §. vlt. qđ est dr̄a hodie, sed nunquam fuit vnū edictū q̄m est ius scriptū, & enumerāur edicta inter partes iuris scripti, vt s̄. de iure nat. gen. & ciui. § cōstat aūt ius nostrū & edicta prætorū sed sicut obligatio parit actionē, sic interdictū.
2 † Vnde nec olim, nec hodie interdictū, nil aliud est, q̄ actio prætoria. Quod interdictum sit actio ꝑtoria patet: qa oia iura ꝑtoru sunt in libello de interdictis, & alibi ponuntur interdicta, ꝙ sunt, & pariunt ista iura scripta, vnde cōpetit ex istis facultas agendi, & sic interdictū nihil aliud est, q̄ actio prætoria. Et hoc patet: qa lex pro milene vtit his nominibus, q̄nq; dicit hoc interdictū, q̄nq;, hæc actio: vnde olim, & hodie interdictū, nihil aliud est, q̄ actio prætoria. Quæritur postea, cuius oblōnis actio sit filia. dn̄t Doct. qđ illa oblō est mater actionis, q̄ tenet vtrūq; vinculū. nāle & ciuile: vnde dicebat Dn̄s dn̄i mei, oblō nālis sola non parit actionē ciuilē, sola parit. sed eē inefficacē. Videamus āt nālis, & ciuilis efficaciā q̄ est rō diuersitatis? dicebat ipse, ius ciuile introducebat oblōnes ciuiles, vnde filias noluit habere abortiuas, dedit eis ꝑtārē capiēdi actionē, sed nāles oblōnes tanq̄ alienigenas nō respexit. Hæc sunt verba q̄ mulcēt aures. ego dixi, s. de iure gē. sūt actiones, sed oblō ciuilis non fuit de iure gen. vnde oportet me ponere, qđ nālis sola q̄nq; parit actionem non nālem q̄ est in pacto nudo. sed q̄ est in ꝯtib. vestitis, seu noīatis, qui sunt de iuregētiū, ꝑ actionē. Sed q̄ro oblō nālis, & ciuilis simul an sint cā sufficiēs actionis: hoc admittunt Doct. ꝙ hoc sit falsum apparet, quia cā est, ad cuius esse sequitur effectus. Et posita cā sufficiens, ponitur eius effectus, sed dabo tibi legem fm intellēn Doctorū, vbi qs nālr est oblātus, & cōpetit actio ꝯtra eum Tutor durante tutela male administrabat. obligatur naturali ciuili iure dicunt Doc. vt ff. de admi. tu. l. tutorē q tutelā. sed non orit actio donec finiatur tutela. ff. de tut. & rat. dist. l. si tutor. Itē testōr legauit mihi penum, & si non daretur, legauit mihi decē, in oblōne: penus est nālis, & oblō est ciuilis. ff ad l. Fal. l. 1. §. si ita, & ff. de pe. leg. sicut sint in ꝑcih. fm Doc. act. est ēt ius incorporale inhærēs ꝑsonæ, vn̄ fm eos ita inhærent actiones ossib. nrīs, qđ ab illis separari non pn̄t, & ad hoc inducunt leges, q̄ hoc non dicunt. ff. de peculio. l. qs ergo e isus. ff. pro Soc. l. 1. & 3. ergo actio, vt dictū est, ē ius, mediāte quo agitur. sed vt dixi, diabolicū est dicere, ꝙ ius nāle adhærens, possit esse instrm agendi, ego contraxi tecū, ꝯtus factū est. ff de cur. furio. l. consilio. teneris mihi ex isto ꝯtu ad ius, quod dr̄ obligatio, istud mihi parit actionē, vn̄ non est ꝯhere plura, sed possibilitatē agendi ad ipsam oblōnē, & actio agendi ꝑ oblōnem est possibilitas exigendi, & tunc restat applicatio petēdi ad actū rei, hoc est impossibile, qđ actio sit ius inhærēs ꝑsonæ Vnde dn̄t laici, oportet me q̄rere qui dicat, vel narret narrationē meā, hoc est actionē, q̄m actio idem, quod narratio, i. applicatio causæ petēdi aduersario, ante conclusionē, & ꝙ actio sit q̄dā narratio, l. dicit. C. de interd. l. vlt. Vnde quędā lr̄a hēt actionē, quædā narrationē, q̄ro postea de expositione mēbrorum diffinitionis, actio nihil aliud est q̄ ius, &c. i. actio est ius, &c. & ista verba, nihil est, positiue ponuntur, & tn̄ dictio nihil, ponit, vt ff. de ma. l Titia. actio est ius, ibi ponitur fm gl. ad dr̄am officij iudicis. sed ego dico, quod ponitur ad dr̄am rerū corporalium: quia res corporales non sunt in ea. s̄. de reb. corpo. & incor. §. corporales. Itē q̄ro qd est ius prætoriū, actio ꝑtoria, ciuilis actio, ius ciuile. vid̄ s̄. de iu. na. ꝑsequēdi ďt ad dr̄am exceptionis: qa licet exceptio sit ad recipiēdum, nō tn̄ ad agēndum ad id, ꝙ sibi debet, qđ ꝑōr dici, ꝙ hic ďt ad dr̄am officij iudicis, non hēt merā oblōnem, vt ff. de act. emp. & ven. l. ꝑ collusionē, ad finem, vel ad dr̄am realis actionis: quia tenetur reali actione in illo vix obtinet. ꝟ. statim. sed ꝯtra hoc, qđ dr̄ de reali actione, est ꝙ statim in sequentib. diuidit actionē in ꝑlonalē, ergo diffinit, quia diuidit, quod diffiniuit. vnde dn̄t, ꝙ apponitur, qđ sibi debeē ad dr̄am actionū, in qb. nō petimus debitū, sed penā alij imponi. Quia tractatur us lum formationē libellorū ꝑ æn. itto q̄dam gn̄alia, nunqd interrogationes habeant fieri cū libello? dđm, ꝙ si Titius debitori dicit, nescio qs sit hr̄s eius, & si iā, nescio ꝑ qua parte sit hæres. & pro qua parte hr̄t fieri ante libelli donationē, dđm est, quod sic, q̄ est rō: dđm qđ nō fieret ista interrogatio, ꝑ qua parte si hr̄s ante libellum, forte actor plus peteret, & caderet in pena plus petentiū. ff. de interro. ac. l. 1. & legis promisio est ante dāni illationē q̄cunq;. Vnde melius est ꝑuenire, q̄ ꝑuenīri. C. q̄n libellus prin. da. lit. ꝯte. sa. l. 1. & 2. si ergo daretur libellus, plus peteret, q̄ debat, nisi primo interrogaret pro qua parte sit hæres, vt ꝟ. e. § Itē dedi tibi libellū, i n̄sione hīta, nihil prodest mihi: quia oportet memet ꝑsistere in libello, vt C. q̄ño, & q̄n
3 iudex auth. qui semel. † Videamus quid sit libellus: est scriptura breuis cōtinens intentionē actoris, & accusatoris, vt C. de ap. l. vlt.
a §. iure, multas alias a expositiones hēt hoc nomen libellus. q̄n que dr̄ papirum albū, vt C. de epis. audien. l. iudices. hic dn̄t Doct. qđ plura alia significata hēt hoc nomen libellus, unde q̄nq; appellatur ꝯuentionalis, q̄nque appellatorius. sed dic, ꝙ hic non sunt plura libelli significata, sed plura supposita: Vnde Codex ex liber. Digest. est liber, & sic de alijs: & tn̄ non sunt multa hic significata, sed plura supposita. dn̄t Doct. ꝙ ꝑ ꝑ auth offeratur. Codi. de li. ꝯte. dēr offerri libellus, non ꝑ iura Codi. Tn̄ dic. ꝙ fcm est no. ꝑ iura C. de offer. libellis. & ꝑ auth. antecedentē auth. illi, offeratur, amplior, tpe, ꝙ datur oblato libello, sed non introduxit oblationem libelli. Item ꝑ iura, cum libellus debeat offerri, patet lex. C. de ar l. pē. vbi
4 dr̄, ꝙ ꝯuentio in scriptis fit apud arbitrum. † No. dicit gl. qđ libellus datur corā arbitro, & sic ꝑ iura Cod. & sic fin gl. datur libell⁹, & lex, quam ipsi inducent. C. de dig. l. quoties, loquit̄ de citatione.
5 † Quæritur, q̄n dat libellus. dđm qd libellus immediate post citatio.

A D D I T I O.

a Multas alias. Adde Iasō l. 1. §. ubi. ff. de offi. proc. Et qui dicatur proprie libellus, vide per eundem in l. 1. ff. de off. asses.

tionem siue sit cum ipsa citatione dēt dari. venit nuncius ad do-
mum meam, citat me vt vadam coram officiali tali die, des mihi
libellū, deliberabo, & veniā instructus, & sic cū ipsa citatione dan
dr. ē, ad dđm monet me. Prima rō, aliqs ē citatus, vt veniat corā
tali iudice, qd faciet interim, nūqd melius est, qđ deť ei libellus, &
interim deliberet, vt veniat instructus hoc est ꝯ cōem rōnem, ꝗ
veniat in iudiciū. recipiat libellū, & sic ꝓtelare lites, vñ cum ipsa
citatione dēt dari libellus, & si aliter fiat, non dēt dari rñsum, vt in
Auth. de litig. §. ad excludēdas, & in auth. de execu. tu. §. in his, qui
ꝯuē & recōuē. §. 1. auth. offeratur. dicit offerať tūc libellus cum ci-
tatus est, offeratur statim, istum modū arguendi habuistis. ff. de ꝯ-
di. & de. l. 3. Itē qſio interrūpeť ꝑ simplicem citationem. sed nesci
ret reus, ꝗ ab eo petereť, sed interrumpeť sup ea actione, ꝗ est idē
cū ipsa citatione, vt C. de auth. tut. l. vlt. & de ꝑscr. 30. ann. l. sicut.
Sed vbi hēt libellus offerri? Rofredus dicit, ꝗ in iudicio. ff. de iust.
& iu. l. pen. dñt vbi petať, citeť reus, dādus est reo sic, vt cū ipsa cita
tione dať, vt dictū est, nisi deť iudici dādo in iudicio, ar. l. ff. de iust.
& iu. sed & pōt dari iudici ēt in via, vt ff. ad l. Iul. de adul. l. miles, §.
6 lx. † Quæro, a quo dēt dari libellus. dđm ab actore in cā ciuili, ab
accusatore in cā criali, in duplicib. iudicijs, vterq; dēt dare libellū,
vt iudicio fam. erci: ad ꝗ iudiciū cum si actualr duplex. ff. fam. er-
7 cis. inter cohrdes. § Quæritur, cui, datur libellus. dđm, ꝗ reo, & iu-
dici. Tutius est, qđ ante detur iudici, vt iudex faciat redigi in actis
nō aūt eo veniens aliquid immutet, & sic īterpťať ꝯsuetudo, ꝗ est
optima legū interpres. ff. de le. & Senatusc. l. si de interpťatione. Bñ
dico, ꝗ tunc reo primo ne ꝯ hoc maligneť, qa tollenda est cā ma
lignandi. C. de ꝓbōnib. l. iubemus, & C. de iud. l. 2. ad fi. Quæritur
quare dať libellus. dđm, ꝗ fauore rei, vt deliberet, si cedat, aut con
tendat, vt ff. de eden. l. 2. Item fauore iudicis, vt ſm formam libelli
possit facere sñiam, & testes recipere, qa labilis hominum memo
ria, & iudex dēt libello ꝯformare sñiam. ff. cōi diui. l. vt fundus. C.
de fideic. lib. l. vlt. & sic dať libellus ob fauorem iudicū, cum prin-
cipalr dať libellus ob fauorem rei. Pone, reus dicit actori. cū vult
ei libellū porrigere in scriptis, ꝯcordemus. Et bñ ego statim rñde-
bo, dicit actor, ego volo, ꝗ tu recipias libellū, & ſm iuris ordinem
ꝓcedať ſm illā auth. offerať. Quærit, an reus cogať recipere libel-
lū. dđm, ꝗ nō, qa fauore rei est ad hoc introductū, ff. de edē. l. 1. §. ñ
dēt actor, qa in eius læsionem, vt C. de leg. & Senatuscō. l. ꝗ fauo
re, & ff. de leg. & se. con. l. nulla, & qlibet eis, ꝗ sunt ꝓ se introducta
renunciare ꝑt, C. de epis. & cle. l. si qs in ꝯscribendo, de pac. & ff. đ
pac. l. pactum. dēt igiť libellus offerri reo. fallit, dñt Doct. in casib. i
qb. non dať libellus, & illæ instantiæ quas assignant, sunt in libro.
ff. sed quo iure fuit introductum, quod offeratur libellus per
auth. de exhib. & introdu. reis. § sancimus. Et ipsi dñt, ꝗ reperiūť
instātiæ, ꝗ non dať libellus in lib. ff. sed ius cōe erat, ꝗ libellus non
datur ipso iure, ad qđ sibi ꝗrutur instantia, in illo iure. si. n. esset re-
cta instantia, esset posterior illa auth. ꝗ dicit. sed illa in iure posita,
vnde nulla aliarū instātiarū quas assignat datur docebo tñ in eorū
dictis esse dolū. Nā ꝑt instari, iuri posteriori, qa leges illæ, ꝗ ꝓhibēt
dare libellū, desiderant celeritatem. Vnde leges illę licet non co-
gitauerint de nō dando libellū, hoc trahimus tñ ex rōne legis, qa
illæ dicunt procedi de plano, i. celeriter, & sic cum nox detur libel
lus. vñ ex rōne illatum legum colligo, quod non debet dari li-
bellus. Inter alias instantias, quas assignant, est vna ꝗ potest in du
bium reuocari, dñt in actione in factum descendēte ex re, de iudi
cio nō dať libellus, qa executio est parata, ꝗ vincēti ex sñia ꝯdēnē
toria dať duplex auxilium, offīm iudicis, & tunc ex parata execu-
tio, sed si intentaretur actio in factū, non esset parata. ff. ne vis fiat
ei, q in primo ius est legis, ꝗ missum ꝑ istā occasionē dixi, dicas nō
dari libellum, bñ in nulla vř actio in qua dicit lex, ꝗ summariē est
procedendū, dandus est libellus, vt numerentur ꝑtes. ff. de iud. l. iu
dices. Item qñ cognoscit eps inter clericos, vel inter viles ꝑsonas,
nō est dandus libellus. certe leges illæ, quas allegant, hoc nō dñt,
sed loquuntur de sñia, sed ex eis pōt colligi qualr dēt formari libel
lus. ff. cōi diuid. l. vt fundus, qualr detur, i. vtrū detur in latino, vel
cōi proposita lingua materna, vnde quantū ad ea, hoc est ordina-
tionē iudicij, spectādus, est locus iudicis ff. de test. l. 3. § vltra. Quæ-
ritur, nunquid debet dari libellus reo, vt differat. & super eo deli-
beret. vř quod non đt, sed actor secū habebat, & faciebat reo co-
piam describendi, vnde hic dicit rubrica, de eden. l. de iure. ꝯ rō-
8 tiem esset scriptor rei, ar. ff. ad Treb. l. postulante. in fi. † Quæritur,
quid continere debet libellus conuentionis, & alia de quib. habe
mus. ff. de rei ven. l. si in rem. C. de epis. & cle. auth. gñalr. Item cau
sam debet continere. C. de ædi. edi. l. vltra. § cum aūt. Vnde ait prę
tor, neminem audiā sine cā. ff. de trans. l. cū hi. nūquid & actionē.
bñ arg. quidā dñt ꝗ non, & ideo expressa prætet cām, & actio, &
ius credunt sane dixisse. Alij dñt, ꝗ ex ordineꝙ rei, & causæ sunt cer-
ti de edi. act. & e. ideo oportet actionem opponere, vt ff. si cer. pet.
9 l. certum. † Si quæris, vtrum fit actio. vř esse fatua qō, qa actio est
sed quæris, vtrum nomen actionis sit exprimendū in libello. dico
quod non. Sed si quæras, vtrum actio. vř esse fatua quæstio, quia
actio, est applicatio causæ ad relationem. ex quo igitur libellus ꝯ-
cludit est actio. dñt, quod non est fatua, qa actio est applicatio cāę
petendi. vñ si dico, mutuaui tibi decē, vnde peto, quod mihi red-
das in isto facto sunt duæ causæ petēdi, & quia duæ sunt actiones
certi ꝯdō gñalis. ꝑ hanc cām petēdi ex mutuo, est ista, qa mutua-
ui tibi decem, vnde peto, quod mihi reddas, nullam expressam
actionem continet, vnde actio est arg. legistarum, argu. certi ꝯdō
gñalis, certum dēs, ergo certum solue ar. actionis ex mutuo, mu-
tuum recepisti. ergo mutuū solue, vnde actio est narratio quædā,
videlicet applicatio cāæ petēdi ad relationem, vt C. de interd. l. vl-
tra. Vnde dicit ibi vna lřa, na rationē, alia lřa actionē, ex modo ꝯ-
cludēdi non possum perpēdere qua actione agis, vt cum dico, vē-
didi tibi librum pro decem, vnde solue decē, fecisti mihi furtum,
posset ꝑ actionē furti concludi, condēmnatus esset infamis, vt ff. đ
furt. non potest. vel certi ꝯdōne generali, & tunc nō esset infamis,
vt C. de act. & obl. l. cesset. ꝑsumiť certi ꝯdō intētata, qa benignior,
vt ff. de pet. hęr. l. sed si ꝑses. posset qō nr̄a ꝓponi vbi nulla est intē-
tata, sed in illa lege vtraq; erat intērata, & præsumitur intētatum
de benignior. Sed dic, ꝗ optime facit sicut in sñia, posset fieri ad
duas actiones, ideo dic, vt dictum est. Doctor. contrarium, te-
stōr hēt vestē pro mulieris vsu: si legat vestē muliebrem, vř legata
vestis vsui mulieris tñ, seu proprie deputata, vt ff. de lega. 3. l. hoc
legatū: ergo & hic proprior actio ꝑsumitur intētata, vt benignior.
Ad arg. in oppositum dñt, ꝗ verum est, æque proprie cōpeteret,
ponamus, ꝯpeniunt duæ ad idē, & ambę spāles siue proprie. v. g. te-
stōr legauit rē suam mihi: dico ꝯ hrdem, ꝗ testōr legauit mihi rē
suam talē. tu habes eam, peto, vt eam mihi reddas, ꝑt concludere
libellus ꝗñs diuersos effectus, sup actione reali, pōt ꝯcludere su ꝑ
ꝑsonali, vt testō. Quid dicimus hic, imo ex modo concludēdi ge-
nus actionis dñt sic factum, ex quo non oriuntur plures actiones
hñtes diuersos effectus interesse exprimere, vna si est factum, ex
quo non oriuntur plures actiones, vel si oriuntur, non dñt effectus
diuersos, non esse necesse exprimere, ꝗ qñ hñt exprimere plures,
vnam dēnt exprimere, hř. §. de trib. l. quod ī hæredē. §. eligere. qñ
vna est, non dēt aliam exprimere, ar ff. de lib. & posth. l. 1. & si sint
plures, quæ hēnt eosdē effectus, non oportet exprimere, arg. ff. ad
Velleianum. l. omnino. puto dicēdum vbi sunt diuersorum effe-
ctuum, non oportet, ꝗ exprimātur. vnde dicit lex, seruus meus đ-
dit tibi pecuniam, vt inde emeres prædia: sed non emisti, habeo ꝯ
te mādati, & furti. Sed ego dicam sic, ago ꝯ te, quod seruus meus
dedit pecuniam, vt inde emeres prædium, & non emisti, actio est
mandati. Sed dicamus, ago ꝯ te, quia seruus meus dedit tibi pe-
cuniam ꝯ voluntatē meam. actio est furti: dicēdum, vbi nulla con
cluditur, expresse intelligo eam intētatam, quia pōt ꝑ legē diffici
lē, ff. đ lib. & posth. l. Gallus. §. 1. vbi sequiť plures ꝗ non cōpetunt
ad idē sed diuersos hñt effectus, quia vna ē stricti iuris, alia est bo-
nę fidei, vt vēdidi tibi librum pro decē, peto. agi certi ꝯdōne, ex vē
dito, erit ne idē dicēdum, ꝗ sic, quia qlibet, & bñ dēt hēre suum pō
dus. ff. de le. 1. l. si qñ. vt in exēptione d te præsumo intētari rei iucd.
quia alias illa uerba, serua, & tu possides eam, nihil operētur. Ecce
exēplum. uēdidi tibi rē, ꝑ decē, & ista đ decē promisisti, dico sic, ago
ꝯ te ad đ decē qa mihi ꝓmisisti ex cā uēdonis, siue ꝑsumamus intēta
tam actionē ex uēdito supfluum eēt hoc uerbum, promisisti. Ec
ce exēplū aliud: locaui tibi fundū, & tu īcidisti arbores vel clā, vel
vi, iō ago ꝯ te, &c. hic non intētabitur interdictum, ꝗ ui aut clā, qa
frustra apponerētur illa verba, ui, aut clā. dñt, ꝗ non, qa interdictū,
ꝗ vi, aut clā, non intēteť si dolus interuenerit, iō locum non hēt
vbi fieret mētio doli. hic est forma libellorum, dēt narrare factū
ex facto elicere cām petēdi, ex cā petēdi, concludať in actione ad-
uersario, peto ut soluat iudicis officio, ut dictum est. quidam, sol-
uēdo aduersario ex cā petendi in actione dēt dicere actor, & ad
hoc imploro offīm iudicis, qa mercenarium actionis. Vñ dēt esse
cum actione mercenarium eius, sicut me inuitat. Dicit Azo, &
meum sentiētē, & quidē offīm sit mercenarium, sed tñ sine hoc ꝓ
cessit libellus. qa ꝯsiderāda est cā ꝓbōnis bonorum. Sed quare dř
hic, coram iudice in testis, & in ꝯctib vt ff. đ hrd. inst. l. 1. §. ita filib.
Vñ si dēs mihi pecuniam, indigeo pecunia, licet nō dicam vt sol-
uas, ꝯstitueris ī mora, vñ dicit lex, aliquis verberatus est, dicit ami
cis suis, sed non dicit, volo, ꝗ me vindiceris, verberauerunt eum
amici, quia illa verba habētur ꝓ iussu ff. de bo. li. Paulus respōdit.

1 *Libellus debet concludere ex præmissis, quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse*
2 *Libellus in rei vendicatione debet continere dominium præsens.*
3 *Libellus in actione personali requirit expressionem obligationis.*
Dominium præsens licet ex præterito dominio præsumatur, oportet tamen ipsum præsumptum allegare.
Obligatio præsens licet presumatur ex præterita obligatione, oportet tamen ipsam presumptam obligationem probare.
4 *Causa, an præsumatur ex diuturna solutione.*
5 *Alienans omnia bona sua, licet non dicat in fraudem, eo ipso omnia presumuntur in fraudem etiam si non exprimatur.*
6 *Presumptionum duo genera, quædam iuris & de iure, quæ non recipit probationem: quædam iuris, non tamen de iure, & contra istam admittitur probatio in contrarium.*
7 *Rei vendic. vtilem habere, & publicianam, differt, & quando.*
8 *Libelli in forma rei vendic.*
9 *Testib. receptis, & publicatis, an aduersarius possit alios producere.*

§. Omium

§.Omnium. Actionum q̃dam ſunt in rē,q̃dā in pſonā. ſi agā ꝯ te rei vēd.ꝑ re, q̃ mea nō eſt. tpe
li.ↄ.& li. pēdēte res illa mea efficit,an ex virtute primi libelli mi
hi dēas ↄdēnari,an opus ſit noua inſtātia. Quidā dñt, ꝙ de hoc eſt
deet.de noua.ſed illā non vidi.vr̃,ꝙ ſufficiat poſt inſtantiam, nec
opus ſit nouo libello, qa actio pignoratitia competit demū pecu
nia ſoluta.ſed ſi aliqs agat,anteq̃ ſoluat pignoratitia actione, ſi lit.
ↄt.pēdente iudicio ſoluat, pōt ibi aliqs aduerſarius in actione pi-
gnoratitia ↄdēnari, & ſic ſufficit ius quæſitum lite pendēte, vt ex
eadē inſtātia fiat ↄdēnatio,nec opus ſit nouo inſtāre libello, vt C.
de pig.a c.l.ſi rem,§.vltra, & ibi ſunt plana iura allegata pro parte
iſta.quare iſtud erit in rei vēd.credo,ꝙ nō, mutuo,vel mutuam li.
ↄt.& lib.porrecto.certe erit opus noua inſtāria.ff.d iud.l. oīum.&
ſic eſt in q̃ōne propoſita. Itē poſſet argui pro parte alia,ꝙ ex parte
rei ſufficeret noua poſſeſſio lite pendēte acq̃ſita,vt ff.de rei vend.
ſin aūt,§.i.ergo ex parte actoris ſufficeret nouū dñium acq̃ſitum,
lite pedente.dicerē tñ ↄrium,nec eſt ſi.de reo,& actore. Seq̄r ī lr̃a
ſumma,d̄r actionis eſt q̃dā in rē,q̃dā in pſonā. Summa.d̄r gl.i.bre
uis,qa nulla breuior. Vñ ibi ꝯ hoc arguit ꝑ §.1.& §. quædam ſunt
miſtæ,qa iſta diuiſio nō eſt ſufficiēs data ꝑ hæc duo membra tñ
q̃dam in rem,q̃dā in pſonā. Ad hoc eſt arg.qđ d̄r gl.de virtute ſer
monis miſtæ actionis,vt gl.accipit, veritas neq; cōtinet ſub actio-
nib.in pſonam. Vñ d̄r Azo,qđ ſunt miſtæ perſonales,licet habeāt
realitatem,& q̃dam pſonalitatem,plus tñ hñt perſonalitatem. Vñ
pentio hr̃ditaris miſta ex lege,d̄r eſſe perſonalis.C. de peti.hære.l.
hr̃ditaris,& quaſi c hr̃ quædam miſtæ,quædā in rē ſcriptæ,alias vt
dixi.ff.d pet.hær.l.ſed ſi lege.§.vlt. d̄r lr̃a ſumma diuiſio ī duo gña
diuidit. Aliæ.n.ſunt in rē,aliæ in pſonam. Nā tunc agit vnuſq̃ſq;
cum illo,q ei obligatus eſt,vel ex ꝯtu,aut ex maleficio,quo caſu
productæ ſunt actiones in pſonam,per quas aliqd ſibi date,aut fa
cere oportet,& alijs quibuſdā modis,exponit gl. iſtud verbū vin-
cere oportet,& alijs qbuſdam modis:modo approbat vltimū, & ꝑ hæc
mitti,& alijs qbuſdā modis intelligas actionē ex varijs cauſarum
verba,& alijs qbuſdā modis intelligas actionē ex varijs cauſarum
figuris.i.ↄd.ſut.d̄r gl.& dicas, qđ verū eſt quod cum de forma ex
varijs figuris cauſa oritur, ſicut gl.intendit,quia neque ex delicto
neq; ex ꝯtu,vel qa imo dicas,quod ex delicto, & furto. Sed dic.
ꝙ ↄdō furtiua eſt varijs figuris cauſarū ex eā varia figurat̃.i. hēt va
rias figuras,& ſimilitudines delictorū,& ꝯtuum, tñ ex delicto eſt.
Qūo ergo exponemus hæc verba,& alijs qbuſdā modis.expone,
vt gl.primo mō exponit,vel dicam qđ per illa verba ibi intelligit̄
damus actus,ſic pt̃ intelligi de act.& obl.l.1. Sequitur in lr̃a aliud
verbū damus,aut cum eo q nullo iure ei al.as obligatus ē,monet
alicui de aliqua re controuerſiā, quo caſu proditæ ſunt actiones
in rem,& ſic vult iſta lr̃a, quod tunc actione reali non ſit obliga-
tus,arguit gl.§.imo ī actione reali tenet̄ ad reſtōnem faciendā,er-
go eſt obſ'atus.gl.non bñ ſoluit, ſed de hoc expediā in inferiorib.
vñ arguit ſic,ſicut in reali actione poſſeſſio ſufficit aduerſarij, vt l.
1.C.de al.iu.ſed lex iſta,ſiue actio poſſet ad exhibendum ſuffice,
re aduerſario. Sed ad exhibendum actio perſonalis eſt. ff. ad exhi-
bendum.l.3.§.eſt aūt.qa igit̄ rei vend.non eſt pſonalis actio,qa nū
quā ī illa dēt cōtineri obl'o,nūc q̃ro,an ſufficiat modus iſte,vēdidi
1 tibi librū pro decē,† & ad hoc es obligatus,vnde peto, vt illa de-
cē mihi ſoluas,vel oportet dicere,vēdidi tibi librū pro decē,& ad
hoc es mihi obligatus,vñ peto, &c. dñt quidā ꝙ dēt ↄtineri obli-
gatio in libello,qa dēt libellus concludere ex p̄miſſis, qa nō ꝓbat
hoc eſſē,qđ ab hoc cōtingit abeſſe. C.de ꝓb.l.neq; natales,& i.nō
nudis,& l.ad ꝓb.a.ſeruitutis,& non ſeq̄tur ſi vendidi,q.d̄ ꝑ hoc ſis
2 mihi obligatus,& ꝙ mihi dēas ſoluere,qa forte ſoluiſti. † Itē ī rei
vend.dēat allegare dñiū pñs.ff.de rei vend.l.in rē actio, in prin.er-
go ī pſonali pñs obl'o. Doc tenuerūt ꝯriū,& vulgus.vñ ſi emiſti a
me fundū ꝑ decē.ſemel fuiſti obligatus,ergo p̄ſumeris virtute cē
obligat',qa ſic ē ī dñio,vt C.d ꝓb.l.1.& ſiue poſſidetis.& d̄r vnū,
& q̃ ex ea ſequunt,vel p̄ſumūt.ſeq̄r cū dico,ego vēdidi, videor di
cere te eſſe obligatū. Ad iura in ↄriū allegata, dicendū non ꝓbat
hoc eſſe,ꝙ ab hoc contingit abeſſe,nō ꝓbant ex veritate,ſed ꝓba
b r̃. ponunt̄. Azo d̄r cū modus,q ꝓcedit ex veris,& neceſſarijs,&
iō demonſtratiuis,ſit̄. mō illo nō oſtendit iuſtitiā nr̃am. Vñ ar.le-
giſtarum ex ꝓbabilib.ſed certe dicamus. ſyllogiſmus dialecticus
ſit ex ꝓbabilib.inſtitutis ex neceſſitate. Vñ ſi dicā,oīs mr̄ diligit fi-
liā, Medea eſt mr̄,ergo Medea diligit,iō ſyllogiſmus dialectic' ex
neceſſitate,ſed ex ꝓbabilib.& neceſſarijs.iſta.n.non eſt neceſſaria
oīs mr̄ diligit,ſed ꝓbabilis,ſic dēret hic dici,qa qdā ponit,retineat
in mente,vnde cum enthimemate dicemus ſic, qcunq; vendide
rit dēr ſoluere,vēdidiſti,ergo dēs ſoluere.illud arg.legiſtarū de ne-
ceſſitate inſtat. Sed prima nō eſt neceſſaria, qa forte ia ſolutū eſt,
ſed eſt ꝓbabilis ad aliqd,dñt qđ nō eſt ſiſe,qđ rei vend. cōpetit ex
poſſeſſione pñti & nō abſēti. Sed pſonalis actio competit ex ↄctu,
nondū habito,iō ſufficit allegare ↄctū, argu. cū iſta tria in pſonali
reperiunt̄,ꝑ ordinē,& in actione ↄctus eſt cā remota, obl'o proxi-
ma,in rei ven.tria req̄runt̄,titulus,tradō,& dñium.titulus.& tradi
tio fuerit quaſi directe dñium,eſt cā proxima, cā incerta rei ven-
ditæ.dicimus ergo,quod in reali dēat allegari in libello cā proxi-
ma cum incerta,ſ.dñium, ergo & in pſonali oportet allegari cau
ſam proximā,ſ.obl'onē, quid ergo dicemus ad iſtā q̃ōnē? Ego te-
neo illā de iure,qđ dēat in libello exprimi obl'o,qa alias non cōclu
3 derei,ſed dicas præfuit obligatus.† Et certe debet allegari, p̄ſum-
ptus eſſet neceſſari',talis libellus,ego ſum dñs rei,quā poſſides, vñ
peto qđ eam mihi reſtituas,certe nō,vnde ex p̄terito dñio pra.ſe-
mens pñs dñs,oportet ipſum p̄ſumptū allegare ſic,licet ex p̄terita
obl'one p̄ſumet̄ pñs obl'o,oportet tñ ipſam p̄ſumptā obl'onē pba-
4 te.† Vñ dñt Doct. ex diuturna ſol'one p̄ſumit̄ cā, vñ ſi dicerē,ego
ꝯ te,qa ſoluiſti mihi,& anteceſſorib.annuatim tales redditus, qua-
re peto,qđ nunc ſoluas, non ꝓcedit libellus, qa licet ex diuturna
ſol'one p̄ſumat cā,ñ tñ ſufficit allegare diuturnā præſtationē, ſed
oportet allegare cām,quæ ex diuturna præſtatione probetur. Hoc
5 hēs.ff.de vſur.l.cū de in rē verſo.ſed ꝯ ar.ſic,lex ponit talē cām,† q
dēſalienat omnia bona ſua,& ſi nō dicat,ꝙ ī fraudē eo ipſo,qđ oīa
p̄ſumunt in fraudē,et ſi non exprimat.ff.q in fraud.cred.oīs.§. Lu
cius,q i & hic p̄ſumet̄ obl'atus.oportet exprimere,dd̄m,ꝙ iō de li
6 bello.dd̄m ibi de libello ſupplicatorio nō conuentionali, † Dicēs
tñ ſiſe eſt,dñt duo ſunt gña p̄ſumptionū.q̃dā iuris,& de iure,q̃uo
a recipit ꝓbōnē in ꝯriū,a q̃dā iuris,nō tñ de iure. Et ꝯ iſtā p̄ſumptio-
nē admitti ꝓbō,qđ p̄ſumet̄.primo oportet exprimere, quia præ-
ſumptione p̄ſumo,& allegare in iſto gñe fundi obl'onē p̄ſūtā:p̄ſu-
mit obl'o. vnde oportet, ꝙ rei vend.cōpetit, q̃nq; directa directe,
q̃nq; vtilis vtilr̃,q̃.ñ.q; directa vtilr̃.q̃nq; vtilis directe, directa vtilis
accipit̄ ex parte actoris,directā vtilr̃ ex parte rei, qs hēt directā rei
vendicationē,ille.q hēt directū dñiū,vt emphyteuticarius, ſuper-
ficiarius, vel q hr̄ ꝑ dño ſumptione, mr̄, pt̄ vēdicāt filiū a dicta cā
a iure q̃ſitū,neq; habet dñium directū.dicit gl. & q non emit a nō
dño bo.fi.vtilem rei vend. Doc.hoc nō admittunt,imō hēt publi-
7 cianā,† & differt hr̄e vtilē rei ven. & publicianā, qa vtilis p̄tertur
directæ.ff ſi ager.vect.vel emph.pe.l.1.& l.2.non publicianā, vt ff.
de pub.l.1.§.pe.ille,q poſſidet rem meā,vel tuā q hēt ptātē,ſeu fa-
cultatē reſtituēdi, illi tenet̄ directo. ff. de rei vend.offin.& poſſet
peti ab aduerſario detinente actione.in rem. C.de ali.iud.mu.cau.
fac.l.1.ſed non q poſſidet ciuilr̃ tñ.ſaīo tenet̄ rei ven. dd̄m,ꝙ ſic.
ff de viu.l.cuiuſq; fundi.datur ciuilr̃ ꝯ eum,q non poſſidet,ſi dolo
deſijt poſſidere.ff.de rei ven.q dolo.potes mō obuiare. Et ſcies,ꝙ
cōpetit directa directo,vtilis vtilr̃. vtilis directo, de iſtis verbis nō
facerē vim,qa ſunt verba magiſtralia,& poſſent improbari ꝑ legē
ꝑ theoricā iuris,q̃ eſt talis, cū oīs Burgenſis iſtius ciuitatis de oīb.
ſuis poſſeſſionib.ſoluit aliqd regi.ſi vero dicit, aliqs de Burgenſib.
ꝯ poſſeſſorē detinentē poſſeſſionem ſuā, ago ꝯ te, qa tu poſſides
fundū meum, vel fundus cuius dñium ad me pertinet,vnde peto,
&c.ſi dicat dñium directū, ergo dñium,ff.ſi ager vect.vel emphy.
pet.l.1.ff.de min.& ſi no.§.ſed & poſt. Et ſic dēt cadere a cā, cū vti
le dñium habeat non directū, cū aliqd ſoluat de fundo illo, & ſic
vtilis cōpetit non directa,& q ineptā proponit actionem cauſam
amittit.ff.ſi men.falſ.mo.dix. ſic pōt excuſari libellus, ſm oēs ſunt
interponendi,ſm ↄſuetudinem regionis,cū dicit ſe tutis, dñ intel-
ligit,qđ ſit dñs eodem mō.qđ pōt cadere in aliquo ſubdito regis,
& qđ ſermones ſic ſunt intelligendi habes de ſupel.lega.l.Labeo.
de fun inſtr.l.cū delanionis.§. aſinā. Rofredus id circo docet for-
8 mare liberū in rei vē. † Ego dico,me dñm rei talis,puta fundi,de
ſignabit,item melion modo quā poterit, quē tu poſſides. Vñ illū
fundū pero mihi reſtitui cū fructibus ꝑceptis & ꝑcipiendis. ꝯiſtū
libellū ad eius repugnantiā arguit qdā ſic, qa eadē eſſet ↄ'ō rea-
lis,qa eſt ↄcl'o p̄t eſſe ꝓſonalis actio. Dicendū licet poſſet eſſe con
cluſio,tñ petendi in pſonali allegatur ꝯtus, dñt alij, qđ ita debet
cōcludi, vnde peto rem meā eſſe declaratā per definitiuā ſniam
declaratur res eſſe petitoris, vt ff.de rei ven.l.ex diuerſo.ergo dēt
peti in libello,qa ſnia,& libellus cōformantur. ff.cōi diu.l.fundus
dico,quod nō oportet ſic dicere,hoc tñ tutius eſſet,ad hoc dicen-
dū fuerunt moti ꝑꝑ hoc,ꝙ d̄r,qđ tenetur rei vendicatione, nullo
mō eſt obligatus,vnde debet conuertere actor ſermonem ſuum
ad iudicem,ſed dicendū,qđ in rei vendicatione etiā concluditur,
cū ſit actio,vt patet hic. Item q̃ris tu,qđ ſequeretur ex iſta ſubtilita
te,ſi reſtō rei meæ mihi debetur offō iudicis ſequeretur, ꝙ inter-
pellatio extra iudiciū facta de reſtituenda re mea, nō inducet mo-
ram, qđ aperte falſum eſt. Item quod d̄r cum fructib. perceptis,
& percipiendis,certe libellus male formatus eſt, quia ſi eſt bonæ
fidei,de conſumptis non tenetur,vt ſ̃. de rerum diuiſione. §. ſi qs
aūt a non dño.de extantib.tenetur non rei vendicatione, quia na-
turali rōne fecit ſuos,vt in p̄allegatis.§§. ſed iudicis offō, vt C.de
rei uen.l.certum.§.bo.fi.ſi aūt ſit malæ fidei de conſump. tenetur
ↄdōne ſine cā,de extantib.rei vend.ff.de rei ven.l.ſi nauis.§.fi.niſi
habeter titulum,quod de percipiendis tenetur accuſator,vt C.de
rei ven.l.ſi fundum.niſi in caſibus, quos non proſequor notatis in
præalle.§.vnde dēt libellus ↄcludere. diſtinguo in fructib. qa ſic,
vel ſic percepti. vnde modum formandi libellū ſm Rofredū nō
probo

ADDITIO.

a Quæ non recipit probationem in contrarium. Adde limitando,vt per Pan. in c.ſi qui fidē,de ſpon. Aduerte tñ quod licet contra præſumptionem iuris, & de iure non admittatur probatio in contrarium,tamen admittitur confeſſio partis, vt eſt gl.approbata in §.illud,in auth.de æqua.do.ſiimant Bart & Doct. in auth. ſed iā neceſſe.C.de don.ante nup.gl.& cano.in c.is,qui fidem,de ſpon.

probo in hoc, qđ dicit, vnde peto, ꝙ mihi restimas, sed enim dicit fructibus oportet, ꝙ dicat qua cā ꝯsumpti, & ex qua cā nō essent percipiēdi. Itē & si exprimat, non dicunť peti certi ꝯdōne. dicēdū debēt peti certi ꝯdōne illi, de quib' pōt esse certus actor, sed q̄ñ pe- et percipiendos, de illis nō pōt esse certus, quia pendent ex facto aduersarii, vnde certi ꝯdōne non petimus, ar. ff. quorum lega. l. 1. §. qđ aūt. Venio ad tex. dicit lrā, quod qui tenet rei ven. nullo iure est obligatus, q̄ño ergo petetur ab eo dicendū, ꝙ ille, q tenet rem meā, est mihi obligatus, probatur in fiñ hoc. s. in actione de peculio, q̄ est in rē q̄tū ad actionē. ff. ad Maced. l. creditorē. ꝯ te nō stringitur, q possidet ad restituendū, ergo obligatus est, per distinctionē oblīonis, s. de obl. in prin. ff. de act. & obl. l. actionū gña. dico ergo, ꝙ obligatus in principali oblīone, vñ obligatur, sed non ascribitur psonæ. sed rei, vnde obligatur, sed non ascribitur rei, vnde dicit l. pdijs, snīa pdia absoluūtur, vt ff. de pub. vect. & cōmi. l. Imperatores, & ff. de neg. gest. l. qui aliena. nisi dices quař non poteris sic cūbere in directa rei vend. si aliqs ꝯtra te directa rei vend. post lit. ꝯte desinas possidere, fac qđ qdā amicus tuus possideat. & sic ex personali non poteris ꝯdēnari, quia desineris teneri directa, si conueniat te vtili lit. ꝯt. incipere possidere, & sic tenebens non vtili, sed directa. Dñt Do. sed post litē ꝯtingat istā variationē, tñ ad formā dati libelli seqtur condēnatio, vt ff. de rei vend. l. i. uq;, & ff. de his, q no insa. l. seruus. Si petiero seruum directa rei vē. & post lit. ꝯt. mortē, cōpetit vtilis ex veritate primi lib. seqtur ꝯ se ꝯdēnatio. Itē verba siue ꝯtinue. ad pñs ipš referunť, i. ad ipš litis cōt. ff. de interd. l. 1. circa fi. sed adhuc remanet inconueniēs, qa ita capio libellum datū. Et in hoc videamus fieri istam variationē, sed tunc dicā procedi ex forma primi libelli: qa non dēt offerri in voluntate rei per quē actor non possit ad finum peruenire, vt ff. de eo, quod

9 certo loco. l. 1. † Ecce forma alia. Aliquis ꝯ aliquē in rei vē. produxit testes, q deposuerunt p eo, testib. publicatis vidit reus, ꝙ actor pbant de dñio, vadit ad suū aduocatum dicēs, male egestis cām meā: qa, a principio cū actor dixit se dñm, & produxit testes, q deposuerunt pro eo, produxissem testes remotiores, qđ ego essem dñs, sed modo post publicationē nullū possum producere, dixit malitiosus aduocatus: immo potes admitti ad pducēdū testes nō ad fundandam intentionē tuā, sed ad conuincendū testes partis aduersæ de falsitate, & hoc potes pficere p legē C. de testib. l. vlti. & probando qđ sis dñs, opponis de mēdacio testiū, qui deponūt

10 actorē esse dñm, † quia impoſſe ē, qđ duo hēant dñium eiusdē rei insolidum ff. loc. l. si vt certo. § si duobus vehiculum. dicendum ꝙ non admittet: quia si sic, induceretur iam alia via, qđ l. fi. noluerit, ꝙ esse non dēt, vt de his, q no. infa. l. athletas §. si autē. Ad legē in ꝯrium allegatam dñt, ꝙ post aperturam testium admitať reus ad conuincendum testes de mēdacio sup his, añ aperturam testiū prouidere non poterat, sed reus bene poterat prouidere an erat dominus, vel non, sed si testes deponent actorē dñm, quia viderunt, ꝙ emit a reo, vel ab alio, qui dñs erat in ciuitate ista tali die, posset producere testes, qui probarēt eum fuisse extra ciuitatē illa die, quia verum diceret ante testium aperturam prouidere non

11 poterat ecce fere † alia deposuerunt pro actore, q rem mobilem a tali emit, & possedit ꝯtinue dicet aduocatus rei, actor deposuerunt de ciuili in animo: solue de hoc sic, si de naturali planū est, qđ non viderunt eum per triēnium cōtinue possidere: quia alij dormierunt, dicēdum, cum ipsi deposuerunt, quod sciunt actorem possedisse cōtinue intelligo sciri s̃m quod humana fragilitas nosse potest; & scire: quia viderunt heri, ante heri in pos. at. ad hoc ff. de ędi. edi. l. si quis sic iutat. sed quod humana fragilitas nosse nescmit, in auth. quo. opor. Episcopos. § pen.

1 *Vsus, & habitatio seruitutes personales dicuntur, & debentur a re personæ, & quomodo inter se differunt.*

2 *Actio confessoria qualiter, & quibus modis accipiatur.*

3 *Item contra quos detur. Quid in ea petatur. Quomodo formetur super illa libellus, & quid in ea concludatur, vide etiam nu. 4. 5. 6.*

7 *Cautelæ seruandæ circa pbationes, quādo agiť cōfessoria in seruitute reali.*

§. Aeq. si agat, &c.

Dixit de reali actione rei corporalis, s. rei vē. nūc dicit. quod sit actio rei icorporalis, i. seruitutis, & ista est duplex, ꝯfessoria, & negatoria, de confessoria dī vsq; ibi, eꝯ &c. & ibi tractať de negatoria. Sciendum, ꝙ ī isto §. æq. &c. vsq; ibi, eꝯ, agitur de duplici seruitute, psonali, s. & reali, duplici rustica, & vrbana, de psonali agitur vsq; ibi, vel p fundū vicini, & c. ibi de reali rustica vsq; ibi, eiusdē gñis, ibi tractať de reali vrbana, de personali, agitur vsq; ibi, vel per fundum vicini. &c. idē de reali rustica vsque ibi, eiusdē gñis, ibi tractať de reali vrbana vsq; ad d. §: æque. No. igitur primo quæ dicatur seruitus psonalis, & quæ realis, & quař ea debetur psonę a re, & metitur vsum talis seruitus ex indigētia personæ, & vsus, & habitatio sunt seruitutes personales, & debentur a re personæ. vn-

1 de si tu hēs seruitutē vsus in fundo meo, potes percipere fructus ad vsus tuos necessarios, & non habes plus, si hēs seruitutem vsus fructus potes pcipere omnes, vt s. de vsu. & habi. §. huius aūt. Et sic in psonali seruitute indigentia psonę percipimus, sed in realib. seruitutibus secus. Item in via actus, aquæductus, altius ædes tollēdi inspicimus indigentiam rerum, in quibus debentur. Ideo reales, qa a re rei, & in talibus seruitutibus indigentiam rei, cui seruitus debetur, inspicimus: vñ si debeť seruitus itineris a fundo tuo, fundo meo, possem ire p fundum tuum eo tpe, quo indiget fundus. meus cultura, vel cā messium colligendarum, & fructuum, vt ff. de ser. rust. præd. l. veluti. Vñ si quotidie vellem ire p fundum tuum. cum fundus meus hoc non indiget. hoc non teneris pati, sic separatur realis a psonali realis, vel vrbana, & per hoc rustica, qa rustica, siue vrbana est. q̄ debeť vrbano pdio inquantū vrbanū est, non inspiciť iudiciū soli, sed superficies, sed ista est rustica, q̄ debetur coniuncto solo. Vidimus proprietatem harum seruitutū, restat videre d exēplis, q̄ seruitus sit seruitus vsusfr. & q̄ sit seruit' eundi. & agendi, & planum est. Modo restat de seruitutib. vrban. pdi. extat laa, vt altius tollendi. Sed vī, ꝙ hæc non sit seruitus, s. altius tollendi, qa libertas est, vt q̄libet q̄ū vult possit altius tollere domum suam vsq; ad nubes si posset, vt C. de ser. & aqua. l. altius. & ff. de ser. vrbano. præd. l. cum eo. timore huius opinio. dixerunt quidam, ꝙ interponit exēplum negatoriæ. Audiui de quodam in quadam ciuitate, q ædificauit turrim altissimam, ita qđ fœneratorē poterat videre, & qcquid ibi faciebāt: Iste vsurarius volebat, ꝙ ipse deprimeret domum suam. Pro vsurario sunt allegata ista, tñ dico si iste malitiose fecerit. nō est ferendum, quia malitiis hominum indulgēdum non est. ff. de rei vē. l. in fundo. Vnde si hoc pp ampliationē fecerit. ff. de oper. pub. l. opus si dolo, & probatur ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. deniq; &c. inhonestum est, vt aliquis alterius diuitias videat, vel etiā paupertatem, vt C. qñ & quibus quar. pars ex bon. decur. debeatur. l. 2. lib. x. l. fin. deficiet, vel fugiet æquitas, vt ff. de aqua plu. arc. l. 2. §. ꝯdemnatus, ad fi. §. Pone ergo exemplum seruitutis altius tollēdi, pōt poni s̃m qđ gl. ponit, vt si mihi restituisti seruitutem tuā, vt altius teneas, vnde ex percussione domus tuæ illuminat domum ne deprimas unde dī, idem refulsit Sol in clipeos aureos montes resplenduerunt ab eis vnde si vellē deprimere, & iste impediret me in mea seruitute, agā confessoria. hoc est, ꝙ habes. ff. de ser. vrban. prędio. l. si arborem. Vel potes ponere exemplum seruitutis altius tollēdi, s̃m ꝙ est seruitus oneris ferendi: qa possum tenere domum meam altā iuxta domum tuam, ut domus tua sustineat onus domus meæ. Et ad hoc alle. l. a. quam gl. adducit, vt ff. de ser. rust. præd. l. eum debere. pone exēplum potentissimum, tu debes mihi seruitutē, ut domus meæ fuerint altiores tuis, si uis eleuare, agam ꝯ te ꝯfessoria. ponit aliud exēplum de seruitute reali urbana, ut ius inspiciendi, & huius est lex, sed si animo nocendi ꝙ faciat probatur, ꝙ malitiis hominū non est indulgēdum, & si hēs aspectum possum releuare murū meū, in quo non uideas, non posset eē. Sed Ant. dicit, ut dixi de seruitute altius tollendi. pro euidenti materia huius multa sunt uidenda. Primo quid sit actio ꝯfessoria, quare sic dicatur, cui detur. Contra quē detur. Q̄ño libellus formetur in ea. Vlt. de quibus cautellationibus, & cautelis adhibēdis, cum agitur confessoria. De † primo dicēdum est, sed dēs notare, qđ actio cōfessoria stat in alia significatione. ff. ad legē. Aquil. l. Neratius. §. pen. & ult. actio. n. confessoria accipit. i. actio, q̄ orit ex ꝯfessione aduersarij, & alias hic dī actio confessoriam quodā confitēti. & asserenti: sed q̄res, q̄ est rō nominatus hic, ut sic eodē modo nominetur. Dicas, quod leges noluerūt dare nomina actionum, put est posse, sed qa plura negocia sunt, ut ff. de pscri. uer. l. 4. incipit natura, &c. iō duæ actiones uno noīe noīanť, de ista expōne alias oppositione, rephēdunt Docto. Placen. & dñt, ꝙ q̄nq; dať ꝯfessoria neganti, ut si dicam sic. Dico ꝯ te, qđ domus tuæ dēnt domib. meis seruitutem altius tollendi, unde peto, &c. hic uides, qđ p uerba negatiua datur confessoria licet illa uerba sunt negatiua, cum datur affirmanti mihi deberi, seu domibus meis, & domibus tuis seruitutem altius non tollendi, sed in negatoria modus soluendi est negare, vnde datur ei qui negat se debere seruitutem, vt ff. si ser. ven. l. 2. Quæritur de tertio cui dať: p quo si habeo in fūdo tuo ius pascēdi, habeo cōfessoriā. seruitu. realř datur ꝯfessoria directa directo dño fundi, cui debeť seruitus dať vtilis, vt. ff. de seru. u. gñali. l. ei qui. ff. si seru. ven. l. 2.

3 in tex. & in gl. † De quarto ꝯ quē dať. dñt qdam ꝯ possessorē fundi, q fundus dēt seruitutē, & hoc dñt p rōnē, & p legē. Rō est, quia realis, sicut & rei vēdicatio, q̄ realis est, q̄ daı ꝯ possessorē, vt C. de alien. iud. mutā. cā fcā. l. 1. sed sic ista daŕ dēt ꝯ possessorē. Pro ista ēt sua snīa. in l. expressā. ff. de serut. rit. gñali l. vltima, qd dať ꝯfessoria ꝯ oēm prohibitionē vult, & casus est legis expressus, ff. si ser. ven. l. si qs diutino, arg. rōne in ꝯrium inducta ad legē rñdēdum est, ad rōnē sic: qa datur ꝯ prohibitionē, licet non possideat seruitutē Et iñ realis est, vnde dico, quod prohibitio loco possessionis est: hoc probo sic. In istis seruitutibus patientia est p traditione, ergo phibitio p oblīone, & sic, q phibet, vī auferre, & sic quasi possidere, q̄ritur quasi pro possessore. hoc prohibes, vt ff. de ser. ru. generali. Ad legē, quam adducunt, ꝙ confessoria datur ꝯ possessorē fundi seruientis, non ꝯ alium, dicit gl. ibi verū. Vbi prohibeat, sed q̄ño pōt esse, ꝙ tu possides. & petis a me phibente? Aduerte Brocard. dicā cum rē habeo, & repeto in seruitutibus vt dixi, prohibitio hæc procedit. Ei nō io est, vt ab eo petat seruitus, sicut est in rei vendicatione; q̄ datur ꝯ prohibentem, vel retinentem ꝯ omnem facultatem rei vendit. ff. de rei vendit. l. officiū. & nihil ex iure petendi

tendi dēt iudex istius referenda sñia, lō in l. φ alienis petit rē, vt si-
bi caueat de euictiōe, nō rē simplr. & ad hoc facit necessitas & sic
est hic: nā petit seruitus a ꝓhibēte, non dēt peti simplr, sed vt sibi
cōmendet, vt nō ꝓhibeat amplius, sicut fundus petit, sed vt de eui-
ctione caue it, vt ff. de ver. ob. l. Iulia. iō illa in sis. in seruitutib. h. d.
ꝑ legē ff. si seru. ven. l. vti frui, qūo acquirit seruitus[a] aut q̄ris de ser
uitute, q̄ ↄsistit in faciendo. & dico, φ eius possessio acquirit per
vsum, vt seruitus aquæductus, & illæ seruitutes h̄nt ↄtinuā cām, quę
vsum, vt seruitus, aquæductus, & illæ seruitutes h̄nt ↄtinuā cām, quę
h̄nt ↄtinuū vsum. ff. de seru. l. seruit. ggñali. si q̄ras de illis, q̄ in non
faciendo ↄsistunt, eorū possessio quasi acquirit, ꝑ probationē do-
mus tuæ, iuxta meā non eleuatā altius, si sic steterit ꝑ multa tp̄a. si
ꝑ hoc sum in quasi possessione seruitutis, sed si tu vis eā eleuare ↄ
ꝓhibeo, si tu desistas ꝓhibitione, tūc in quasi possessione ser-
uitutis altius non tollēdi, vt C. de seru. & aqua. l. 1. & l. 2. & l. altius,
cū se-q̄ possessio seruitutis ꝑ vnū actū acquirit. Vñ si aliqs sit ī pos
sessione seruitutis, siue immittendi, ponit lēa tria exēpla in pers-
nalib. seruitutib. in qb h̄et locū cōfessoria, vt in habitat. ꝑ hoc, q̄d
di. si agat ius sibi esse vtendi in ędib. Itē in vsufructu ꝑ hoc. φ dt,
si agat ius vtendi esse in facto. lō. dixit nonne sunt plura exēpla ꝑ-
sonalis seruitutis? Vñ si ↄcedat villæ meæ, ⁊ mercati ꝑsonæ, nulla ser
uitus est. dixit lo. nō h̄et locū ↄfessoria, q̄d scripsit ꝓp̄. vñ in mul-
tis casib h̄et locū ↄfessoria aliis ab istis trib. habeo ī nemore duo
plaustra lignorū annuatim, dico: φ est seruitus ꝑsonalis, cōstat. φ
realis non est dicēda, immo ꝑsonalis seruitus innominata. & h̄et
locū ↄfessoria, & auxiliū possessoriū, vt ff. de ser. ꝑd. rust. l. pecoris,
& s l. ptāns, & l. veluti, de hoc h̄es ff. de vsufr. l. si qs binas, & scis tu
quam a est iuris theorica[a] certe maxima: qa tali si nō essent serui-
tutis, nō haberēt locū realis actionis ↄfessoria, & negatoria vide-
licet auxiliū possessoriū, sed ꝑsonales actiones. ex vendito, locato,
4 vel simil. † Quærit quid petet in confessoria? dico φ tria, vt patiat
aduersariū vti seruitute, & ne ipsum ꝓhibeat, & cū petit rei suō ha-
beo in fundo tuo seruitutis vsufructū: tu possides fundū. habeo
ↄ te ↄfessoriā, vt restituas possessionē fundi. & q̄d possim vti frui,
6 d. §. ulti. † Quærit de formatione libelli. a Rofredus sic format in
a seruitute itineris. Ego dico ↄ Titiū, φ habeo ius eundi ꝑ fundum
talē, vnde, cū ꝓhibeat. ago ↄ eū, vt me nō ꝓhibeat, ire ꝑ fundū, sed
patiatur. Reprobat a qbusdā: qa obscura sunt verba ista, habeo ius
eundi, possum seruare possessoriū si sim ꝑ xxx. dies nō vi, non clā,
nō p̄cario, h̄eo ius possessoriū. vñ libellus obscurus reddit nullus:
quia lex dicit, non differt, an aliquis obscure respondeat, aut nihil
r̄ndeat. ff. de inter. ac l. de ætate, §. nihil interest, per hoc nō meruit
reprobari ille, qui sic h̄et eundi ius. non h̄et simplr ius, donec pro
bauerit seruitutē sibi deberi. sed vñ hoc dico, ius h̄et multa signifi
cata, iō vt tollatur omnis obscuritas, dicemus in libello ↄ talem,
quod ego h̄eo seruitutem eundi, &c. sed ego possum dicere eun-
di, &c. & in ar. lēa nřa atq; si agat ius sibi esse, ne indicat seruitutē
sed sciat, φ libellus meruit in hoc reprobari. Itē scias, φ in persona
li seruitute sufficit dicere: dico ↄ talem, φ ego habeo ius seruitutis
vtius, vel vsusfructus ī fundo tuo, &c. sed in reali dēt dicere fund[a]
dēt, &c. quia in seruitutib. realib. vt dictū fuit in prin. Locationis,
Nam ↄsideramus personas, vnde sicut platus dēt ecclesiā, cuius
nomine agat exprimere, sic qui agit pro seruitute reali, dēt expri-
mere p̄dium, & cui debetur seruitus: quia p̄diū ag. r& p̄diū coue
nitur, & prædiis sñia datur, vt ff. de pub. vec. & comm. l. Imperato
res. ff. de neg. gest. l. qui aliena. in fi. Item peccat libellus in alio: qa
dēt fieri mentio indigentiæ rei: qa tp̄s est mellius, vel tp̄s sit colen-
di. Si. n. vellet qs ire ꝑ fundū q dēt seruitutē itineris fundo suo, nō
pp indigentiā fundi, eū seruit, sed qa vult ne cā solicitandi posset
ꝓbari, nō dico hoc apponi dēre. dico ergo φ libellus male forma
tur, & ſm eū, φ format Rofredus, & de hoc tacet reus. Itē dēt di-
cere, & peto, vt mihi caueas de me non impediendo in futurum
vel vt patiaris me in futurū, qa sñia & libellus dēnt cōformari, vt
ff. cōi diuid. l. vt fundus. sed hoc dī in summa, vt ff. si seru. vendi. l.
egi, & l. harum. ergo in libello Item confessoria, vt interesse loco
fructuum, qa intersunt ipsum tp̄e præterito non fuisse impeditū,
vti seruitute, vt ff. si ser. ven. l. sicuti. ff. de rei vēd. l. ex diuerso. §. vbi
6 aūt, sed de hoc non multum curo. † Dēt igit sic libellus ↄcludere
in reali seruitute, dico q̄d fundus meus talis, & designabit, vt me-
lius poterit designari, in fundo tali h̄et seruitutem eius, & tp̄e tali
cū tali me ꝓhibeat ne vti possim, peto vt patiat me vti, & caueat
de nō impediēdo in futurū, & qa mea tm̄ interest, q̄d nunc impe
diuerit peto interesse. Sed qūo interesse peti debeat, hic nō dico,

petit p̄stare patientiā, vnde dico, φ ꝑ patientiā aliud q̄ patientiam
peti nō posset in seruitute reali, sed in seruitute oneris ferendi pe-
to patietē mihi resic. , vt eius domus meæ posit sustinere cōmo-
de. Et ita sibi petit factū. sed q̄ est rō, φ in seruitute reali ꝑ ↄfessoriā
non pōt peti aliud, q̄ patientia: rō est φ in confessoria, q̄ est in rea-
li seruitute, ius dēt esse rei, sed impoſe esse rem onerari ad dandū
sed bene ↄhentē onerare possum, & impoſe est, φ in cōfessoria q̄
cōpetit ꝑ seruitute reali, vel ēt ꝑsonali. Et ibi sit dandū a re ꝑsonæ
adq̄ patientiam posset, vt ff. si serui. vendi. l. sed & si forte. §. 1. dñs
meus dicebat, φ si decimæ debeant. φ hoc sit ius, φ rusticus tenea-
tur soluere sacerdoti, q̄d non petit ꝑ confessoriā. sed ius est, q̄d ru
sticus teneatur relinquere in suo, & pati sacerdotē, φ accipiat in
suo, & sic sacerdos dēt tm̄ concludere, q̄d patiat, & tunc pōt pete
re decimā confessoria, si nō in patientiā ↄsistit decima, sed sol. q̄d
hic sit, φ rusticus teneat soluere, tunc nō confessoria petit, sed ↄd.
ex l. diuina, φ seruitus, nisi ↄsistit in patientia. ff. de seru. ggñali, φ
tres sunt leges loquētes de mā, quā subijciā. ff. de dam. inf. l. a quo
ff. si seru. vend. l. cuius. ff. de ope. no. nun. l. si prius iure, immo prius
actor, sed vincat in possessorio, & dēt admitti quasi posses. seruitu-
tis ꝑ patientiā, & cū cautione, qua patiat reus vti seruitute, & non
impedit re[a]. donec ꝓbauerit de iure suo, & sic ad tempus, & hoc
nō faciat reus, sed si est ↄtumax. Et si nō tradat quasi posses. rei pe
titæ. dēt actor mitti in possessione oīum bonorū, seu ī reali actio-
ne, siue in rei vendicatione, si fuerit reus contumax, fiat missio in
posses. rei petitæ, & iō diuersitas, q̄d hic tenet ad patientiam, & ad
cautionē, iō fit missio in oīb. bonis, neq; forte est hoc correctū, &
q̄d dixi hoc fieri missionē in pos. quasi seruitutis. hoc est verū, si
possit fieri missio sine enormi dāno, sed si sine enormi dāno mit-
ti nō p̄t in quasi pos. seruitutis tūc non p[illegible], vt qa h̄eo in domo
tua seruitutē altius non tollendi, tu altius tollis, si mitteret in poss.
quasi seruitutis iam destrueret ędificiū, nō mittat in pos. ędificati,
nec seruitus donec reus ꝓbauerit ius sibi altius tollēdi. sic loquit
lex. ff. de dam. infe. l. illud a quo. † Itē scias, q̄d q̄n agit ↄfessoria in
seruitute reali, dēt dñs sic. se dñm fundi cui debetur seruitus, & ser
uitutē esse constitutā, & iō si directa fiat exceptio dēt reus negare
vtrūq;, vel vnū agnoscere. s. φ est dñs talis fundi, reliquū negare. s.
q̄d seruitus oīno fuit cōstituta, dñt tm̄ φ est consuetudo formādi,
q̄d dicit re[a]. nego ista, ꝓut sunt petita, & pōt ꝑ hoc negare oīa, arg.
de admit tu. l. plurib. §. dicēdū, qūo de cautelis, & dñt cautelā pri-
mā esse negabis, vnū, & de alio nihil dices, ext. de p̄scr. postea reus
dicet, q̄d non fuit remissum ad singula. nā si non esset seruitus or-
dinata, non valet, q̄d est actum. C. de sent. & interloc. om. iud. l. ꝑ-
latam. sed nonne si vnū negauit aliud concessit? ext. de p̄sump. c.
nonne Samaritanus. ac dico, φ hic sunt plura in petitione nō cō-
nexa, s. φ est dñs, & φ seruitus debet successiue, pōt fieri li. gt. arg.
ff. de arb. l. φ iudex ex plurib. C. de transl. l. si ex falsis. Alia cautela ē
in probationib. si qs vsus fuit per decenniū tp̄e messium, vendicat
cursū ineraū per fundū ad ciuitatē, & facit sic ꝑ decennium, sed
postea prohibeat, aget confessoria, & dicit sic, dico ↄ talem, φ ꝑse
mihi cōstitui seruitutem, ex cā emptionis, exprimat quam cām
velit. Dicit reus, ego nego, quid faciet actor, probet ꝑ duos testes
φ per decennium vsus est, & probato vsu decennij, præsumetur
dicta ca. ff. de vsu. l. cū de in rem verso, prima cautela mala est, illa
peior: sic erit nouissimus error peior priore. vnde dicendū, lex il-
la, cū de in rem verso, loquit de solutione, solui ꝑ decenniū duos
denarios tanquā debitū, iō ꝑsumit lex cām debiti, quod fuerit ve-
re debitū: qa nemo ꝑsumitur iactare suum. ff. de ꝓb. l. cū de inde
bito. hic vero est tanta ꝑsumptio patientiæ, quanta fuit traditio,
& si dices patientiam haberi pro traditione, vt ff. de seruit. l. quo-
ties, verum est in patientia circa p̄cedētia. Ex quo est patiens obli
gatus, vt C. de acqui. pos. l. nec ex vera tute. liberum capere, nisi an
ꝯ vendiderim, ista patientia non habetur pro traditione. Item ar. ↄ
hoc dī in sententia per iudicem, & non caueas de non impedien
do in futurum: quia tractatus futuri temporis, & c. l. 1. ff. de vsu.

ADDITIO.

a De formatione libelli. Adde qualiter debeat formari libellus in confessoria Bar. in l. harum. ff. si seru. ven. & plenius in l. si prius, in 5. op. ff. de ope. no. nunc. & per Inn. & cano. in c. Abbate, de uerb. sig. et libellum, et materiam in confessoria, et negatoria, vide per Ang. in repe. l. si quis ui. in §. differentia, in 5. 6. charta. ff. de acq. poss. Adde in materia negatoriæ Alex. consil. 135. in 2. no. et de confessoria Pau. de Castr. cons. 106.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M.

Omnes sunt Quaterniones.

VENETIIS, Apud Iuntas. M D C I I I.